Kriterion Galéria

Mátyás József

KRITERION GALÉRIA

Patari

A BEVEZETŐ TANULMÁNYT MEZEI JÓZSEF ÍRTA

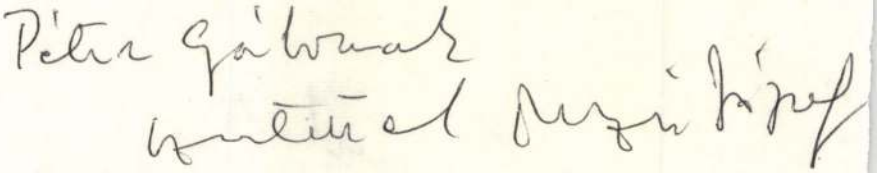

Mátyás József

KRITERION KÖNYVKIADÓ • BUKAREST 1984

A borítólapon
NAPOS OLDAL
1980, olaj vászonra, 110×100 cm

A hátsó borítón
DRÁMA 1929
1973, olaj vászonra

A felvételeket Csomafáy Ferenc készítette

GRAFIKUS ÉS FESTŐ

Festővel ismerkedhet meg az olvasó ebből a füzetből, aki a metszet-reprodukciók tanúsága szerint egyben kiváló grafikus. Az összkép a művész szándéka szerint alakult így, és reális: a hetvenes évek során csakugyan a festészet jutott túlsúlyba Mátyás József munkásságában. Nemcsak arról van szó, hogy utóbb viszonylag kevesebb fametszetet készített, hanem arról is, hogy grafikusi tevékenységének folytonosságát megőrizve mindenekelőtt festőként bontakozott ki.

Miért kell ezt előrebocsátani?

Azon túl, hogy a kolozsvári főiskola grafika szakán szerzett diplomát, Mátyás neve eredetileg grafikusként vált ismertté; ámbár – tegyük hozzá mindjárt – első egyéni kiállításán (és minden utána következőn) egyaránt szerepeltetett metszeteket és festményeket, az ecsetet tehát kezdettől keze ügyében tartotta a metszőkés és a kőrajzkréta mellett. Azt mondhatnánk: akárcsak közvetlen elődei.

Mint ismeretes, a Mátyás Józsefét megelőző nemzedék grafikát főhivatásként nálunk elsőnek gyakorló néhány tagja (Gy. Szabó Béla, Erdős I. Pál például) pályakezdő korában ismételten próbálkozott a festészettel. Csakhogy ők erre még, akarva-akaratlanul, rákényszerültek. Gy. Szabóék fiatalsága idején sor került már grafikai kiállításokra, országos bemutatókra is, rajzos és metszet-mappák, albumok jelentek meg szép számmal; az így forgalmazott lapok azonban jobbára festők munkái voltak, akik a művészi jövedelem kiegészítése, a kísérletezés, nem ritkán a társadalmi kérdésekben való közvetlenebb állásfoglalás végett vették igénybe a fekete-fehér műfajokat. Voltaképpen el egészen a negyvenes évek közepéig, a felszabadulás utánig, a grafika jószerivel a képzőművészet előcsarnokának számított minálunk, s aki történetesen itt indult, szükségét érezte annak, hogy legalább megkísérelje a behatolást a festészet vagy a szobrászat szentélyébe.

A művészeti felsőoktatás negyvenes évek végén, ötvenes évek elején történt átszervezése után Bukarestben és Kolozsvárt beindított grafika szakok növendékei – Mátyás József és társai – azonban egy, a festészettel és a szobrászattal már teljesen egyenrangúsított, sőt a hivatalosság részéről különös elismerésnek örvendő művészeti szakmára készülhettek föl. Militáns múltja mellett a képzőművészet legmozgékonyabb s nálunk rendkívül fiatal ágazata felkarolását nyilván annak is köszönhette, hogy műfajaiban hamarabb öltöttek formát a szocialista realizmus kívánalmai, mint az artisztikus eszményekkel tarkán átszőtt, (kis)polgárias társadalmi funkciókat hagyományosan ellátó festészetben és szobrászatban. Talán leginkább itt, ebben kell keresnünk annak magyarázatát, hogy a kizárólagossá vált állami mecenatúra a politikai plakátokon, újságrajzokon, könyvillusztrációkon túl, a grafikusoktól is kiemelten igényelte a kompozíciós táblaképeket. Ezzel mindenesetre rendkívüli ösztönzést adott a grafika fejlődésének.

Természetesen nem lehetett előrelátni, hogy éppenséggel a főiskolákon és a főiskolák falain kívül elmélyülten folyó műhelymunkában gyorsan professzionalizálódó grafika izmosodó tehetségei kezdik majd

legelőbb és legeredményesebben feszegetni a dogmatikus stíluseszme Prokrusztész-ágyát. Pedig így történt. A hatvanas évek elején a festők már inkább csak az akvarell terén közösködhettek a sajátos technikáikat, korszerű nyelvezetüket önérvényűen fejlesztő grafikusokkal, akiknek a legjelesebb képviselői képzőművészetünk előőrsét alkották. Fenntartás nélkül állíthatjuk, hogy az adott időszakban kedvezőbb feltételeket a művészi becsvágy kiéléséhez egyetlen más művészeti ágazat sem biztosított. S ennek megfelelően sorra alapozódtak meg a tisztán grafikusi, elsőrendűen grafikusi művész-karrierek.

Mátyás József, miután zsilvölgyi bányászokat, munkásokat, munkajeleneteket ábrázoló linóleum- és fametszeteivel már 1958-ban elnyerte a Képzőművész Szövetség grafikai első díját, tevékeny részese volt ennek az újabb győzelmes offenzívának is. A hatvanas évek elején legeredetibb modern fametszőink egyikévé lépett elő. Grafikusi sikerei azonban annak ellenére sem feledtették vele festői ambícióit, hogy az ágazatonként hovatovább céhesen elkülönülő képzőművészeti életünkben ezzel némileg kockára tette frissen szerzett hírnevét.

Igaz, többrétű elkötelezettségével Mátyás nem állt egyedül sem szűkebb, sem tágabb környezetében. Korosztályának – a fiatalabbakra ez már kevésbé érvényes – főként a művészeti központoktól hozzá hasonlóan távol eső helységekben letelepedett grafikus végzettjei jobbára magától értetődően tértek át az akvarellezésről a tempera vagy/és olajfestészetre, hogy beilleszkedvén a hagyományos művész-szerepkörbe, zömükben hallgatólagosan vagy tüntetőleg előbb-utóbb lemondjanak hazai grafikánk (és egyáltalán képzőművészetünk) ellentmondásos megújhodási folyamatainak szemmel tartásáról. Amennyiben aztán ezek a művészek kellően sajátos élményvilágot, couleur locale-t, életérzést tudtak a hagyományos, illetve a hagyományosból kifejlesztett festői és grafikusi ábrázolással megjeleníteni, magatartásuk hosszabb távon termékenynek bizonyulhatott. De hát ezt csak a méltányosság kedvéért kell leszögeznünk, mert Mátyás József nem sorolható az említett kategóriába. Az ő festői stílusa mindkét, egyébként látványosan elkülönülő alkotói periódusában különösségeivel együtt a kortársi modernség jegyében kristályosodott ki.

Ami a szóba hozott különösségeket illeti: Petrozsényban festett vásznain egyebek között a szürkébe ágyazott, drámai színvilág, a feketével vagy fehérrel megvont kontúrvonalak kiemelkedő szerepe csakúgy, mint későbbi, folklór-ihletésű dekorativizmusa is arra enged következtetni, hogy festői képzeletének kibontakozását grafikusi látásmódja befolyásolta. Elvileg kárhoztathatnánk ezért, hiszen a festői babérokra áhítozó grafikusok munkái rendszerint nélkülözik a kifejezetten festői erényeket, és ilyenképpen a társművészet marginális jelenségei maradnak. Mátyás azonban a grafikában és a festészetben is különutas művész, a grafikusokként feltűnt, hírnevet szerzett, rendhagyó tehetségeknek abban a kis létszámú, de annál figyelemreméltóbb csoportjába tartozik, melynek tagjai közkeletű festői konvencióktól eltérő munkásságukkal hazai festészetünket valóban gazdagabbá teszik.

Ha arra gondolunk, hogy még az 1920-as, sőt az 1930-as évek hazai grafikájának csúcsteljesítményei is festőktől származtak – Mattis-Teutsch

János linóleum- és Nagy Imre fametszeteire hivatkozhatunk többek között –, megállapíthatjuk, hogy az igen sokáig egyoldalú értékgyarapítás viszonzására meglehetősen megkésve, csak az említett grafikusnemzedéknek köszönhetően kerülhetett sor.

MÁSFÉL ÉVTIZED A ZSILVÖLGYÉBEN

Hegyek közül hegyek közé érkezett a Csík vidékén született Mátyás József, amikor a kolozsvári képzőművészeti főiskola elvégzése után, 1956 őszén letelepedett Petrozsényban, a zsilvölgyi szénmedence központjában. A hasonlóság azonban ezzel kimerült. A tündöklően színes, domborzatában csupa meglepetés Hargita-alji tájhoz képest, melyet az iparosítás akkor még alig érintett, művészi munkásságának leendő színterén, a Zsilnek a Déli-Kárpátok kétezer méteres vonulatai között hasadó völgyében, letarolt, szénportól, savas esőktől mart, fakított hegyoldalak látványa, közelebbről pedig a szénbányász környezet, a nyüzsgő ipari táj és a benne dolgozó-élő emberek felfedezésre váró világa fogadta.

Mátyás József önszántából, de nem egyedül és nem a legelsők között jutott arra az elhatározásra, hogy művészi pályáját itt kell elkezdenie. Egy jellegzetesen korára valló, romantikus vállalkozás részese volt.

Az ötvenes évek elején Zsilvölgyéből toborzott fiatalok is tanultak a kolozsvári főiskolán, akik művészi honfoglalásra eltökélten a bányavidékre készültek visszatérni, és ügyüknek további híveket szereztek. Szlamka Béla, Tellmann József, a hozzájuk lelkesen csatlakozó Szatmár környéki Fodor Kálmán és mások elgondolásaiból kerekedett ki végül a nagyobb ívű elképzelés, a művésztelep-létesítés terve.

Megjegyzendő, hogy a munkásábrázolást akkoriban tették meg a művészet egyik főfeladatává; testületek és intézmények – természetesen a főiskolák is – sorozatban szerveztek tanulmányi kiszállásokat üzemekbe, építő- és ipartelepekre, neves művészek töltöttek heteket, hónapokat különböző iparvidékeken.

A kezdeményezés tehát romantikus voltában is sokat ígérőnek mutatkozott. Más hasonló elképzelésektől eltérően, melyek addig odázódtak, amíg időszerűtlenné váltak, ez rövidesen megvalósult.

A Zsilvölgyi Művésztelep 1955-ben jött létre, s két-három évfolyam végzettjeiből mintegy tíz tagú törzsgárdája alakult ki, amely hosszabb-rövidebb időre másokat is odavonzott, s nagyjából másfél évtizeden át együtt maradt.

A bányászok világával érzelmileg azonosulni kívánó fiatal művészek közössége idillinek éppenséggel nem mondható körülmények között forrott össze. Éveken át együtt végezték Zsilvölgye emberi és táji arculatának feltérképezését; csoportosan mentek ki a munkahelyekre vázlatozni, együtt kutatták föl a környező természet rejtőzködő szépségeit, közös műteremben dolgoztak, rendszeresen megvitatták munkáikat, melyeket aztán kollektív kiállításokon mutattak be a helybeli közönségnek.

Mindannyian festettek, bedolgozták magukat a metszet-technikába, közösen vállaltak el és viteleztek ki épületdekorációs megbízatásokat, közöttük valóban nagyszabásúakat, mint a petrozsényi bányászati főiskola

mozaikja (megalkotásában a Szilágyi testvéreknek és Fodor Kálmánnak megkülönböztetett szerep jutott), vagy az isalnicai hőerőművet díszítő – craiovai kollégák közreműködésével megvalósított – murális munka volt.

Metszetgrafikusi munkájuknak is maradt közös dokumentuma. Az Állami Irodalmi és Művészeti Kiadó gondozásában az 1929-es lupényi bányászsztrájk harmincadik évfordulójának szentelt mappát jelentettek meg 24 linóleummetszettel. Ennek a kiadványnak is része volt abban, hogy a köztudat jó darabig elsősorban grafikus-közösségként tartotta számon a zsilvölgyi kolóniát. Ez a mappa elárulja, hogy az idealizálás doktrinér követelményeivel nem egyformán egyeztek ki a zsilvölgyi művészek; leginkább a nyomorúságos-küzdelmes és osztályharcos múltat idéző lapokon mutatkozik meg, hogy egyesek félszegebben, mások bátrabban nyúlnak vissza az európai grafikának azokhoz a mestereihez – Masereelhez, Käthe Kollwitzhoz, részint Georg Groszhoz –, akik első hazai diplomás grafikus-nemzedékünkre a művészi formálódás éveiben általában nagy hatást gyakoroltak.

Már ezeken a metszeteken is tetten érhető az utóbb felerősödő tendencia: a Zsilvölgyében lábukat megvető, a bányász-lét drámai mozzanataiba is betekintő művészek e külszínén kevéssé látványos valóság értelmező, stilizált, valamiképpen szintetizált ábrázolására törekedtek. Ebbeli törekvéseik pedig találkoztak hazai képzőművészetünk időszerű fejlődési tendenciáival, amint azt a tagok által elnyert monumentális művészeti és grafikai díjak is jelzik, s ami tükröződött 1965-ös bukaresti közös kiállításuk általánosan kedvező fogadtatásában.

A zsilvölgyi művészek közösségét az alkotói célok mellett a közönségszolgálati, népnevelői, népművelői feladatok tartották össze, ezeket eleve vállalták, minthogy bányavidéki jelenlétüket egyben kultúrmissziónak fogták föl. Ennek megfelelően szervezték, irányították a műkedvelő mozgalmat, minden módon igyekeztek tömegeket nyerni a művészetnek. Elképzeléseik nem egy tekintetben illuzórikusaknak bizonyultak ugyan, de sikerült csakugyan közérdeklődést kelteniük és állandósítaniuk munkásságuk és egyáltalán a képzőművészet iránt.

A hatvanas évek második felében azonban, az egész képzőművészetünket érintő tájékozódásbeli változásokkal, szemléleti megújulással egyidőben, az érdeklődés szálai szétfutottak. Stílusegység a kezdeti, közös műteremben folytatott munka során sem alakult ki körükben, később pedig csak fokozódott a szemléleti differenciálódás, mígnem a közösség bomladozni kezdett. Az évtized fordulóján törzstagjainak a többsége is elhagyta a Zsilvölgyét, közöttük Mátyás József, aki hosszú évekig elnöke volt a művésztelepnek. A Zsilvölgyi Művésztelep formálisan néhány év múltán, a Képzőművész Szövetség Déva–Petrozsényi Fiókjának megalakultával szűnt meg.

Mint mindenik eltávozott művész tevékenységében, fejezet zárult ezzel Mátyás József munkásságában is; a közeli megyeközpontban, Déván nyíló újabb fejezet azonban az előbbire épült, azt tetőzte be. A zsilvölgyi korszak tapasztalatai, élményei sorsdöntőek lettek számára: művészi egyénisége, gondolatvilága, mondanivalója ebben a különös környezetben teljesedett ki.

A Lupény-mappában szereplő, valamelyest Masereelt idéző linóleummetszetei láttán, huszonöt év távlatából amolyan bizalom-előlegezésnek

vélhető a Képzőművész Szövetség akkortájt neki ítélt grafikai első díja. 1967-es egyéni kiállításán azonban olyan művészként mutatkozott be, aki idejében és felkészülten tudott szembenézni a korszerűség kihívásával. A sematikus tükrözési elvektől merészen eltérő Mátyás fametszetein és festményein immár poétikus, szimbolikus átköltésben ábrázolja azt a sajátságos világot, melynek művészi megismerésére egykor az avatatlanok elvont lelkesedésével vállalkozott. Hivatkozhatunk például *Fekete Nap* című kompozíciójára, melyen elfeketült napkorong jelképezi a bányász-balsors egyetemességét. S kitekint szűkebb környezetéből a közelebbi és távolabbi régiókba. A triptichon formáját öltő *Profán oltár*ban ezüstös háttéren festi meg az állapotok tűrhetetlenségét, a tömeges felzúdulást, a véráldozat fölötti fájdalmat – a parasztfelkelések örök történelmi sorsát – tükröző jeleneteket. Témakörének további tágulását önmagukban véve is jelzik az olyan kompozíció-címek, mint az *Ikarosz*, a *Zene* vagy az Arany János *Agnes asszony*ának témájára készült *Ballada*.

Mátyás nem élt át hosszan tartó művészi válságot, nem merült alá a művészi kísérletezés örvényeiben, mint oly sokan mások annak idején. Meglepően biztos kézzel nyúlt vissza ahhoz az avantgarde irányzathoz, mely egyéniségéhez ténylegesen a legközelebb állt: az expresszionizmushoz. Tehetsége és tudatossága, önismerete mellett e fordulat gyors végbemenetele bizonyára annak köszönhető, hogy időközben megfogamzott benne alapvető mondanivalója, körvonalazódóban volt világképe. Nemzedéktársai sorában minden esetre a kivételesen kevesek közé tartozik azzal, hogy már a hatvanas évek derekán megteremtette saját univerzumát, jellegzetes hőseit; robusztusan is kecses, szinte monumentális, ám érzelemgazdag, expresszíven stilizált férfi- és nőalakjai a képkivágás kereteit már-már szétfeszítve, minden egyéb motívumot maguk mellé, maguk alá rendelve foglalják el metszeteinek és festményeinek képmezőit.

Úgyszólván magától értetődőnek kell tartanunk, hogy Mátyás stílusa a grafikában és azon belül a fametszetben csiszolódott ki előbb. A kemény kontrasztos levonatokat adó, de anyagában puha, csupán bemetszéssel megmunkálható linóleum és az árnyalatgazdag ábrázolást kínáló litográfiával folytatott kevésbé eredményes kísérletezés után tért át végképp a fametszésre. Ebben a technikában dolgozta ki aztán stílusjegyeit, mintegy a hátteret semlegesítve (a dúcot kivájva), teljes mértékben főmotívumaira, figuráira koncentrálva. Egyetlen síkban, nagy foltokban kivetülő alakzatokat képezett, melyeket negatív (fehér) vonalak s utóbb egyre inkább foltok is elevenítenek; a dúc szálán metszéséből kínálkozó dekoratív effektusokat csak mellesleg, nagyon módjával alkalmazott.

Sajátos figura-típusa voltaképpen groteszk, az anatómiai modellhez képest szemlátomást aránytalan. S az arányok átrendezésében Mátyás egyre merészebbé vált. Hatalmasra duzzasztotta a vállakat és a karokat, végesen elkeskenyítette a derekat s a csípőt, viszont a lábak tömegét ugyancsak felnagyította. Figurái így sem atlétikusak: nem a puszta fizikai, hanem az életerő tobzódik bennük, valamiképp poézissá nemesülve.

Mátyás József fametszeteit tömörebben és pontosabban aligha lehet jellemezni, mint ahogyan azt grafikus kollégája tette a *Brassói Lapok*ban közölt kiállítási jegyzetében: „Grafikáiban – írja Csutak Levente – a kompozíciót mindig a fehér alapból építi, úgy, hogy nem tölti ki az egész képfelületet, hanem az alakok körül nyitva hagyja a hátteret. Ily módon képei

fokozottan koncentrálttá, emblémaszerűvé válnak. Fő eszköze a folt, a szobrászian tömör és monumentális fekete felület, amelynek erőteljes kontrasztja a hófehér alappal egyáltalán nem hiányolja a kifejezés érzékeny rezdüléseit. Mátyás József fametszeteinek hatását a sajátos belső ritmus és arány, a fegyelmezett, tiszta kompozíciós készség adja."

Zsilvölgye atmoszférája, látványvalósága – minthogy a színkontrasztoknak úgyszólván híján van, s látványformáló erővé itt a fény–árnyék hatások válnak – rájátszott az előzményre, a főiskolai szakosodásra. A környezeti hatások alól magát kivonni nem tudó és nem is akaró Mátyás József festői énje grafikusi énjéhez hasonulva találhatott rá a kibontakozás útjára. Akárcsak fametszetei, olajképei is emberalakos kompozíciók. Egyre nagyvonalúbban stilizált figuráit szimbolikus térbe helyezi, ahol nem érvényesek a nehézkedés törvényei. Kevés színt használ, ezeket szürkébe ágyazottan és a festékpasztát érdessé téve modulálja aztán rendkívül finoman és érzékenyen a sötét–világos skálán; legfeljebb ezüstöt csillant olykor drámai, de sohasem komor hangulatú vásznain. Figurái lebegni látszanak, noha a képmezőt nem ritkán szinte teljesen kitöltő tömegüket tónusosan, mondhatni domborművesen mintázza.

Ebben az alkotó periódusában festett képeihez párhuzamokat keresve, a magányos flamand expresszionista Constant Permeke jabbekei, kései korszakának festményeire gondolhatunk. Közvetlen hatást gyanítani, persze, fölös igyekezet volna, akkor is, ha tekintetbe vesszük, hogy egy belga festészetet bemutató bukaresti kiállításon Mátyás netán láthatott eredetiben ilyen Permeke-kompozíciókat. S ő egyébként sem jegyezte el magát végérvényesen a lírával oldottan is drámai hangvételű, sötét tónusú festészettel. Még a Zsilvölgyében festette meg füzetünkben reprodukált *Zsilvölgyi lány* című vásznát, amely festői megújulásának előhírnöke: egy színekkel feldúsuló, dekoratívabb és ugyanakkor népies, sőt kifejezetten folklorisztikus festői látásmód ígéretét nyújtja.

Ez az ígéret majd Déván válik valóra, egy olyan városban, amely a Zsil völgyétől – és hegyvidékétől – elérhető távolságban fekszik. Juhász Zoltán e festői metamorfózis megtörténte után jegyezte le Mátyás József későbbiekre nézve is tökéletesen mérvadó, visszatekintő vallomását: „A bányák világa, a munkáskörnyezet, a feltáruló élmények azonosulásig mély átélése bontakoztatta ki alkotókedvem, s ma is ennek útján haladok. Ez mindenekelőtt figurális ábrázolást, emberközelséget, sőt emberközpontúságot követel. A gyermekkoromból, ifjúságomból megőrzött népköltészeti közelség és balladai hangulat, melynek kompozíciói és grafikai ciklusai különösképpen az utóbbi években érlelődtek meg bennem, éppen hogy nem eltávolodást – közeledést, elmélyülést jelent számomra a munkások világának ábrázolásában" (Előre, 1975. febr. 9.).

BALLADÁKTÓL BALLADÁKIG

Mátyás József hivatkozása a gyermekkor népköltészeti-népballadai emlékeire, illetve folklór-ihletésre született festményeire és grafikai ciklusaira, a hetvenes évek közepén már igencsak megalapozott, művészi munkásságának immár meghatározó mozzanatát emeli ki.

Mátyás néphagyományokat éltető vidéken született, gyermekkorának természetes tartozéka volt a népmese, a népballada szellemi valósága. Nem véletlenül zárta le főiskolai tanulmányait egy olyan, tíz litográfiából álló sorozattal, melynek egyes darabjai ismert magyar népballadákhoz (*Budai Ilona, Molnár Anna, Kis Gerő Istvánné* stb.) készült illusztrációk voltak. Ugyancsak tőle tudjuk, hogy hazai tájakról hozott népballada-élményei kolozsvári főiskolás évei során, irodalmi ráhatás alatt érlelődtek meg, itt jutott arra a felismerésre, hogy ezekben a népi alkotásokban fejeződik ki a legteljesebben – az ő szavaival élve – a falu szellemisége.

Néphagyomány-élményeit immár értelmiségiként megközelítő, faluról elszármazott művészre vall ez a felfogás, de az illusztrációk mondanivalója, sőt bizonyos mértékben már az alkalmazott artisztikus ábrázolási forma, a kőnyomatos technika is. Külvilág felé nyitott érdeklődésű, tudatos egyéniség nyilvánul meg tehát abban is, ahogyan gyermekkorába visszagyökerező élményeit megformázza főiskolai műhelyében.

A diplomamunkájaként népballadákat illusztráló művészjelölt azonban, mint tudjuk, bányavidéket választott letelepedési helyéül. Sejtette-e vagy sem, hogy egy tárgyi és szellemi folklórját regionális elzártságában szinte érintetlenül őrző népi-paraszti világgal is fog ott találkozni? Valószínűbb, hogy nem; ám akárhogyan volt, hogyha akkor, 1956 nyarán folklórinspirációt nyújtó vidékre vágyott volna, aligha választja éppenséggel a művészet szűzföldjének számító Zsilvölgyét. S a lehető legszabadabban dönthetett, minthogy elnyerte a Képzőművész Szövetség kisebb fizetést kitevő, két évig számára bárhol az országban anyagi függetlenséget biztosító művész-ösztöndíját.

Semmi sem mond ellent annak a feltevésnek, hogy a főiskoláról az életbe kilépő Mátyás József teljes mértékben elfogadta, magáévá tette a művészet, a művész társadalmi szerepéről és feladatairól vallott uralkodó nézeteket és ennek megfelelően tervezte el jövőjét, eltekintve mindenféle személyes vonzalmától.

Nem kétséges, hogy ilyen szellemben látott munkához a Zsilvölgyében. S választásának, törekvéseinek elismerése nem késett, hiszen, mint említettük, 1958-ban, alig kétéves önálló munkásság alapján, megkapta a Képzőművész Szövetség grafikai első díját, ami megerősíthette abbeli hitében, hogy együtt halad a hazai művészeti élet fősodrával.

Mátyás József kapcsolata a Zsilvölgyét környező hegyvidék román pásztornépével alkalmi ismeretségként kezdődött: a termékeiket kínáló momorlánok a petrozsényi utcák mindennapos és mégis feltűnő jelenségei voltak, a népviseletükkel eggyé lényegülő, termetes parasztok alakját mozgás közben merőben különlegesen modellálta át meg át a lobogó, bő vászonruha. Látványuk megragadta a maga urává lett dolgozó ember típus-figurájának megalkotásával kísérletező Mátyás képzeletét, s arra késztette, hogy ezeket a motívumokat belekomponálja alakrajzaiba. Szimbolikus figurái ekképpen teljesen sajátos formát öltöttek, melyet aztán a karakter megőrzésével szuverénül tudott variálni.

Itt nyilván többről volt szó puszta formaélménynél: Mátyás a természet erőivel nap mint nap szembeszálló, mérkőző, vetekedő embert kívánta jelképezni alakjaiban, s a bányász és a parasztember munkájában, sorsában éppen ez a közös mozzanat. E felismerés tudatosodásában már

közrejátszhattak gyermek- és ifjúkori, hazai emlékei, a valóság-élmények mellett a népmese-, népballada-élmények is.

Ezzel a visszakapcsolódással teljesedhetett ki igazán ember-eszménye, szabadulhattak föl benne az alkotó energiák ahhoz, hogy figuráiban még a hetvenes évek folyamán sikeresen ötvözze a heroikus munkás-bányász ábrázoláseszményt a folklorisztikus parasztábrázolás eszményével.

Mátyás további törekvései könnyen beilleszthetők – s valóban beilleszkednek – a román képzőművészetben feltörő népies tendenciába. A textilművészek, a festők, de a grafikusok és a szobrászok is fokozódó érdeklődéssel fordultak a hatvanas években a román népi ábrázoló és díszítőművészet felé, témákat, motívumokat dolgoztak föl, stíluselemeket vettek át, technikákat kölcsönöztek a népi hagyományok tárából. Mátyás József vásznain, miként említettük, még petrozsényi, „sötét" korszakában megjelentek a színes népviseletbe öltözött figurák, s a szimbolikus teret ecsetfutamokkal képezett, egyelőre még szürkében tartott dekoratív háttérrel itt kezdi helyettesíteni.

A látványos változás festészetében azonban Dévára költözése után következik be. Olajfestményein egyszerre fellobbannak az intenzív színek, melyeknek dekoratív kontrasztját a fehér temperálja valamelyest. Színpompás népviseletbe öltöztetett szimbolikus figuráit egyszeriben zaklatottan kanyargó sávokból, kicsattanó „absztrakt" formákból alakított szivárványos képmezőbe ágyazza. Ihletforrása szemmel láthatóan a népi textilművészet, melynek ornamentikájában mintha ugyanannak a vitalitásnak az absztrahálódott kifejezésére ismert volna, mint amelyet korábban népi-paraszti modelljeinek fizikai valójában fedezett föl. Maradéktalanul azonosult a népi szín- és formafantáziával, közelebbről annak egyik helyi sajátságokban bővelkedő variánsával.

Festőként most már következetesebben tudta érvényre juttatni a síkban tartó ábrázolás számára oly fontos, grafikusi látásmódjának meghatározó érvényű elvét, s fölfokozhatta ugyanakkor a figuratív motívumokat övező képsík kompozíciós szerepét; kifejezőeszközei ilyenképpen jelentősen gyarapodtak. Színvilágának radikális megújulására figyelhetünk föl azonban mindenekelőtt. A rőtbarnába is átmenő vörösök, az ibolya, a zöld, az okker, a kék – a tűző, erős színek – együttesei, a magában való színkontrasztok jellemzik ezentúl, a hetvenes évek elejétől, Mátyás József folklorisztikus ihletésű festészetét.

Ez a palettacserét követő, reprodukcióinkon bemutatott reprezentatív alkotó periódus a folyamatos belső érlelődés és kiteljesedés korszaka. Kezdeti, kissé rideg dekorativizmusán felülkerekedik a festő, enyhíti színeinek, színkontrasztjainak keménységét, leheletszerűen árnyalja, lüktetővé teszi a nagyobb felületeket elfoglaló színfoltokat, melegebb, érzékibb tónusokat is kikever. Vörösei úgyszólván irizálnak és dominálják vásznait, a kék viszont drámai töltetű, monumentális jellegű munkáin jut nagyobb szerephez, lírai képein csak kis foltokban jelenik meg, melyek mintegy rögzítik a mozgalmas kompozíciót. Az okkerrel szín-háttereket képez olykor, s ezen a szín-téren fametszeteinek figurális motívumaihoz hasonlóan zárt formákban tömöríti a hegy-völgyes, ember- és állatalakokkal népes, meseszerű jeleneteket vagy nonfiguratív kompozícióit. A fehérhez közeli lilás rózsaszín számtalan árnyalatával modellálja finoman az arcokat, az emberi testet, az ibolyaszínt azonban a zöldhöz hasonlóan ereje

teljében villantja föl. Többnyire észrevétlenek, nagy ritkán azonban szembetűnőek szürke tónusai, míg a fehér úgyszólván alapszíne.

Ha festői metamorfózisának kezdetén Mátyás némileg öncélúan zsúfolta is figuratív formái köré az ornamentális színsávokat, -foltokat, utóbb ezt a nála szintén folklór-ihletésű stíluseszközt sajátos képépítő, kompozíciós eszközzé tudta tenni. Főmotívumait hosszasan kifutó, spontánul csapongó képírás-jelekkel indázza körül, néha többszörösen; szín-formatartalom rezonanciákat gyűrűztet, röpít szét vagy ver vissza ekképpen, tetszés szerint fokozva vagy csillapítva a kompozíció dinamizmusát. Festményeinek egyébként minden mozzanatán tanúi vagyunk az ecsetvezető gesztus váratlan fordulatokat produkáló kifutásának – úgy tűnik, a forma, a kompozíció a szemünk előtt születik, formálódik, merevül ki, s magán viseli a teremtés hevületét. Ebben Mátyás egyik legszámottevőbb festői erényét kell becsülnünk; ő ugyanis nem alkot úgynevezett kísérleti műveket, a véletlennek tetsző alakulás nála végső fokon mindig megfegyelmezett folyamat, annak köszönhetően, hogy koherens maga a festői univerzum, melynek egy-egy mozzanata kivetül az egyes műalkotásokban.

Mátyás József festői univerzuma változatlanul szimbolikus figurái körül teljesedik ki. Stilizált alakjainak megkülönböztető jegye, hogy az anyatermészetre emlékeztető vitalitással telítettek, egymagukban, férfi-nő párost vagy éppen tömeget alkotva eszményi erkölcsi tisztaságot sugároznak, anélkül hogy allegorikus pózokba merevülnének; egyfajta természeti méltóságtudat hordozói, valamelyes drámai feszültség akkor is lappang bennük, ha történetesen bukolikus, árkádiai jelenetek szereplői, drámai vagy tragikus helyzetekben pedig életerejük törhetetlensége világlik ki. Mátyás, mondhatni, koreografálja, ünnepélyes, ám legkevésbé sem mesterkélt ritmusokba rendezi mozgásukat. Olykor chagallosan lebegteti mesebeli tájak fölött, máskor győzelmi szimbólumokká mitizálja vagy az ifjúság, az anyaság, a szerelem megtestesítéseiként ábrázolja alakjait.

Grafikusként és festőként előszeretettel merít témákat a bartóki szellemben mélyen megismert s a huszadik század közepén még mindig élő momorlán népballadákból, népszokásokból, népmesékből, a motívumokat azonban átkölti, felszabadultan dolgozza föl; sajátos, sajátjává tett mitológiát teremt belőlük. Folklór- és környezeti tájélményeit egymásra vetítve röptet madarakat, varázsol virágokat, s szemmel láthatóan különös örömét leli a lovak szimbolikus ábrázolásában. Szárnyra kapó művészi képzelete a számára korábban kevésbé hozzáférhető régiókba is elkalandozik, ritkán ugyan, de fest már tájképeket, népmese- és mítosz-élményeit, természeti élményeit pedig olykor nonfiguratív vagy már-már nonfiguratív kompozíciókban is kifejezi.

Mátyás ezenközben megmaradt alapjában véve annak, aminek indult – a fórum művészének. A folklorisztikus pásztoridillek, a képzelet szülte mesés, balladás témák mellett szuggesztíven önt formába történelmi és jelen idejű társadalmi érvényű mondanivalókat, monumentális és hiteles tablókban szimbolizálja például a nagyipari termelést. Tud és mer alkalomadtán patetikusan megnyilatkozni. Elmondható, hogy személyisége legmélyéig társadalmi felelősségérzettől áthatott, optimista művész. Optimizmusa azonban adott természeti-természetes és társadalmi forrásokból merített bizodalomként, árnyalt, reményteljes és felelős művészi életbölcsességként fejeződik ki műalkotásaiban.

IRODALOM

* * * Lupeni 1929–1959. 24 linogravuri cu un cuvînt înainte de Irimie Străuţ. Editura de Stat Pentru Literatură şi Artă. [1959. Bianu Elena, Fodor Kálmán, Imling Frida, Mátyás József, Nagy Ervin, Sylvester Győző, Szlamka Béla, Tellmann József, Walter Frigyes linóleum metszeteivel]

C.D.: Expoziţia de pictură şi grafică Mátyás Iosif. Drumul Socialismului, 1973. febr. 25.

Covaci, Al.: Expoziţia Mátyás Iosif. Drumul Socalismului, 1973. márc. 18.

Juhász Zoltán: Tömörség, céltudatosság. Beszélgetés Mátyás József dévai festőművésszel. Előre, 1975. febr. 9.

Radovan, Ciprian: Prelucrînd cu patos datele realului. Note pe marginea expoziţiei de pictură şi grafică Iosif Mátyás. Drapelul roşu, 1975. febr. 16.

Bölöni Sándor: Művészetünkkel népünket, hazánkat gazdagítjuk. Beszélgetés Mátyás József festőművésszel. Előre, 1976. ápr. 23.

Csutak Levente: Tisztelni mindenkor az emberi méltóságot. Gondolatok Mátyás József brassói kiállításán. Brassói Lapok, 1976. okt. 16.

Rădulescu, Emil: Întîlnire cu personalitatea unui artist. Drum nou, 1976. okt. 17.

Gazda József: Grafika és festészet. Előre, 1976. okt. 22.

Grigorescu, Dan: Trei revelatoare expoziţii colective. România Liberă, 1978. okt. 25.

Preutu, Mariana: O artă cu puternice tradiţii militante. Expoziţia filialei artiştilor plastici din Petroşani–Deva. Scînteia, 1978. nov. 2.

Juhász Zoltán: Mátyás József hatodik tárlata. Előre, 1979. márc. 8.

Cîrjoi, Ion: Un succes al artei plastice hunedorene. Expoziţia Iosif Mátyás. Drumul Socialismului, 1979. febr. 15.

Juhász Zoltán: A művész társadalmi hivatása. „Minden alkotásnak magában kell hordoznia a szocialista eszmeiség és forradalmiság jegyeit." Beszélgetés Mátyás József festőművésszel, a Képzőművész Szövetség Déva–Petrozsényi Fiókjának elnökével. Előre, 1979. máj. 12.

Mezei József: Művészet a Zsilvölgyében. Beszélgetés Mátyás Józseffel. Művelődés, 1982/5. sz.

KÉPEK JEGYZÉKE

1. Gyalári csoda
   1975, olaj vászonra, 110×100 cm.
   Szocialista Művelődési és Nevelési Tanács
2. Ballada
   1976, fametszet, 51×31 cm.
   A művész tulajdona
3. Zsilvölgyi lány
   1969, olaj vászonra, 85×110 cm.
   Hunyad Megyei Szocialista Művelődési és Nevelési Bizottság
4. Tájkompozíció
   1979, olaj vászonra, 62×100 cm.
   A művész tulajdona
5. Profán oltár, 1907 (részlet)
   1977, olaj vászonra, 110×100 cm.
   Hunyad Megyei Szocialista Művelődési és Nevelési Bizottság
6. Ember és gép
   1966, olaj vászonra, 110×90 cm.
   Hunyad Megyei Szocialista Művelődési és Nevelési Bizottság
7. Bányásznapi csokor
   1982, olaj vászonra, 68×62 cm.
   Hunyad Megyei Szocialista Művelődési és Nevelési Bizottság
8. Örömóda
   1968, olaj vászonra, 135×105 cm.
   Hunyad Megyei Szocialista Művelődési és Nevelési Bizottság
9. Anyaság
   1972, olaj vászonra, 120×80 cm.
   A művész tulajdona
10. Orgonahangverseny
    1971, fametszet, 52×72 cm.
    Szocialista Művelődési és Nevelési Tanács
11. Nyitány
    1971, fametszet, 52×72 cm.
    Szocialista Művelődési és Nevelési Tanács
12. Festői maszk
    1981, olaj vászonra, 42×44 cm.
    A művész tulajdona
13. Ember és tűz
    1979, olaj vászonra, 100×100 cm.
    Hunyad Megyei Szocialista Művelődési és Nevelési Bizottság
14. Lány madarakkal
    1974, olaj vászonra, 110×100 cm.
    Hunyad Megyei Szocialista Művelődési és Nevelési Bizottság
15. A motívum állandósága
    1979, olaj vászonra, 82×72 cm.
    A művész tulajdona
16. Hódolat Vajdahunyadnak II.
    1974, olaj vászonra, 120×100 cm.
    Hunyad Megyei Szocialista Művelődési és Nevelési Bizottság
17. Erdővidéki ünnep
    1978, olaj vászonra, 90×72 cm.
    Hunyad Megyei Szocialista Művelődési és Nevelési Bizottság
18. Csütörtök esti tánc
    1969, fametszet, 59×41 cm.
    A művész tulajdona

19. Hódolat Vajdahunyadnak I.	1974, olaj vászonra, 100×120 cm. Hunyad Megyei Szocialista Művelődési és Nevelési Bizottság
20. Fehér ló	1981, olaj vászonra, 52×65 cm. A művész tulajdona
21. Ifjúsági parádé	1978, olaj vászonra, 90×74 cm. A művész tulajdona
22. Panasz	1973, fametszet, 97×59 cm. A művész tulajdona
23. Hegyen-völgyön át	1976, olaj vászonra, 110×74 cm. A művész tulajdona
24. Kertészlány	1979, olaj vászonra, 81×100 cm. Finnország, Hyvinkää
25. Érchegységi ballada I.	1978, fametszet, 65×94 cm. Szocialista Művelődési és Nevelési Tanács
26. Érchegységi ballada II.	1978, fametszet, 66×92 cm. Szocialista Művelődési és Nevelési Tanács
27. Tájkompozíció	1982, olaj vászonra, 70×52 cm. A művész tulajdona

A könyv szerkesztője: H. Szabó Gyula. Műszaki szerkesztő: Bálint Lajos. A megjelenés éve: 1984. Alak: 70×100/16. A nyomás kezdete: 1984. V. 19. Papír: 80 g-os famentes. Kiadói ívek száma: 3,849. Nyomdai ívek száma: 1+24 oldal melléklet. Tizedes osztályozás nagy könyvtárak számára: 894 511–75, kis könyvtárak számára: 894 511.

Tiparul executat sub comanda nr. 106/1984, la Întreprinderea Poligrafică „Crișana", str. Moscovei nr. 5, Oradea. Republica Socialistă România.

M. 1919

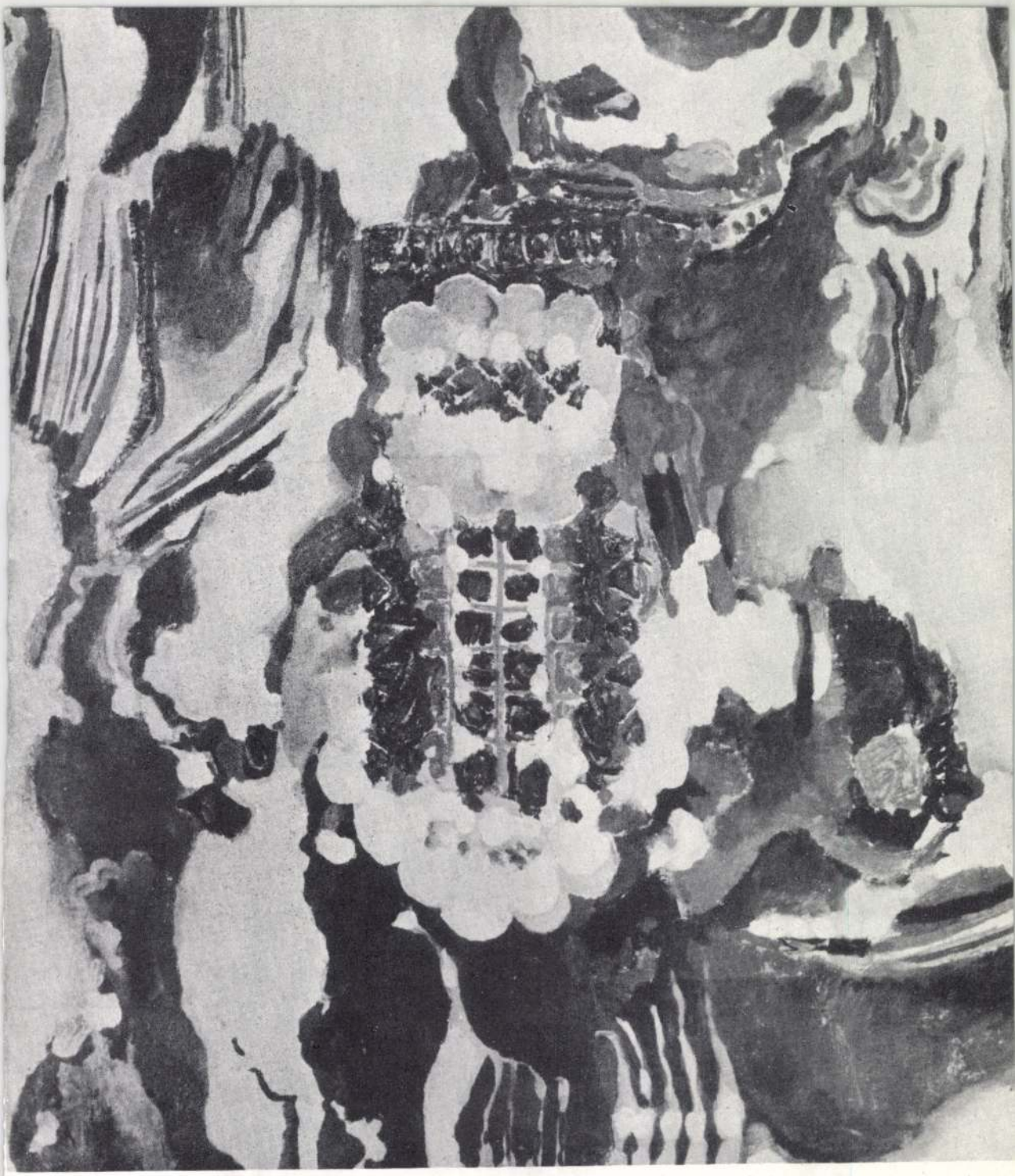

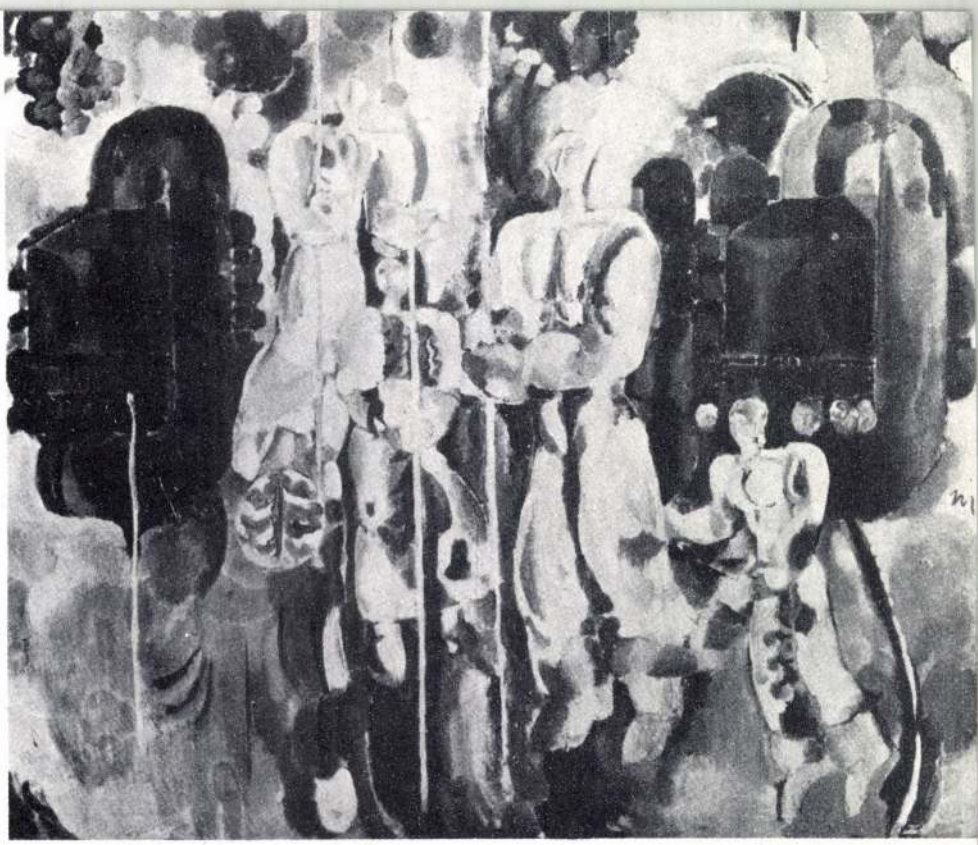

1978

25 26

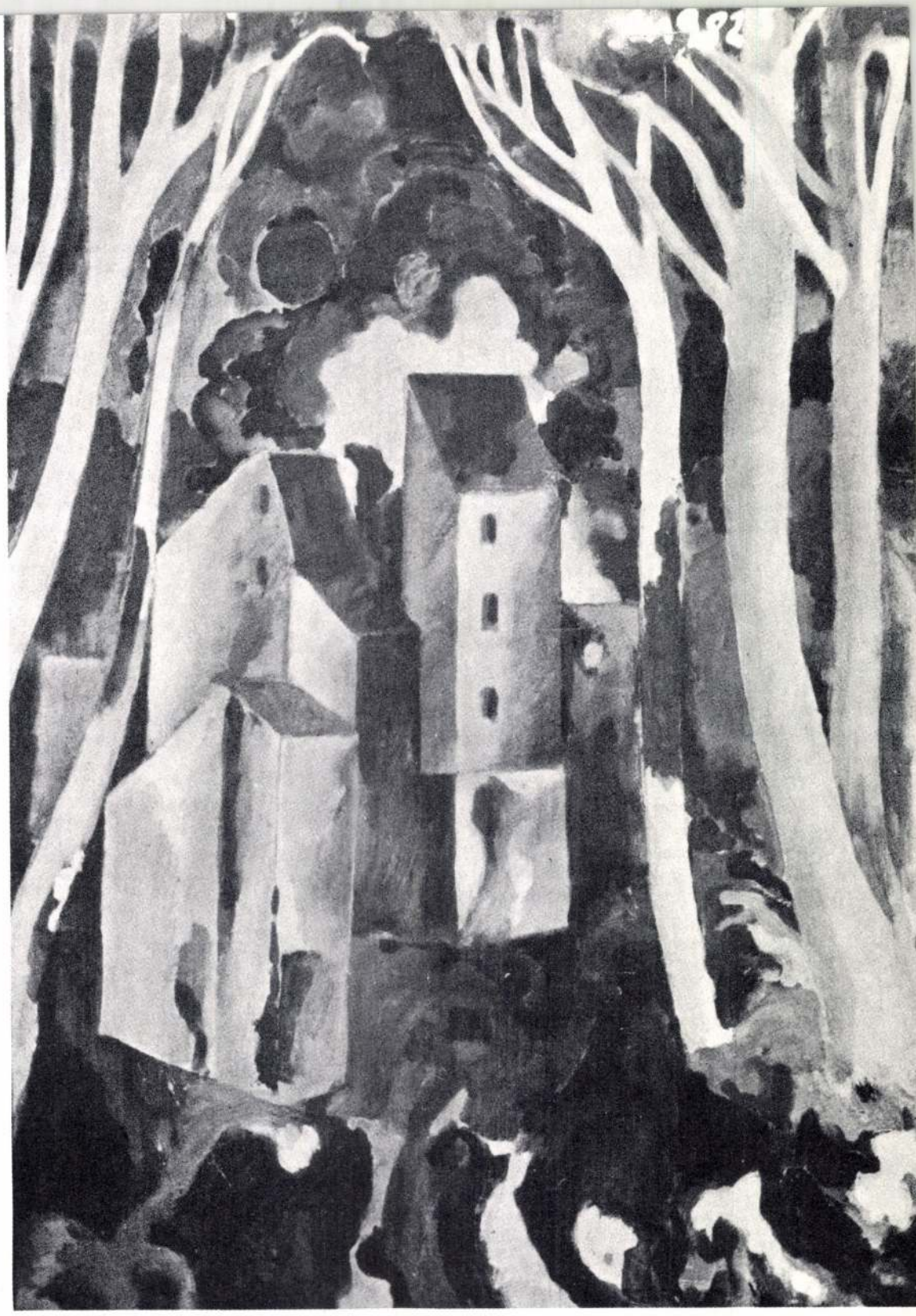

ÉLETRAJZI ADATOK

1930 június 27-én született a Csíkszentmártonhoz tartozó Csíkcsekefalván (jelenleg Hargita megye); Mátyás Ignác és Könczei Ilona módos földművesek hatodik gyermeke.

1941–1950 A csíkszeredai gimnázium tanulója. Rajzkészségére, művészet iránti érdeklődésére felfigyelnek szaktanárai: Kádár Tibor és Kovács Dénes. Megismerkedik Nagy István és Nagy Imre rajzaival, festményeivel.

1950–1956 A kolozsvári Ion Andreescu Képzőművészeti Intézet hallgatója. Vezető tanárai: Abódi Nagy Béla és Andrásy Zoltán.

1956 Elnyeri a Képzőművész Szövetség kétéves művész-ösztöndíját. Petrozsényben telepszik le, a Zsilvölgyi Művésztelep tagja, majd elnöke.

1957 Feleségül veszi a zsilvölgyi Gayer Juditot.

1958 Elnyeri a Képzőművész Szövetség grafikai első díját.

1960 Megszületik lánya, Annamária.

1967 Megszületik fia, István László.

1968 Kitüntetik a Kulturális Érdemrend V. fokozatával.

1971 Dévára költözik. A Művészeti Líceum tanára, utóbb rajztanár különböző iskolákban.

Tanulmányúton járt a Szovjetunióban, Magyarországon, Lengyelországban, Csehszlovákiában, Bulgáriában, a Német Demokratikus Köztársaságban, Finnországban.

Belföldi tárlatokon főiskolás korától (1954), külföldi kiállításokon 1958-tól szerepeltek művei; kiállított többek között a Velencei Biennálén (1960) és a Besztercebányai Grafikai Biennálén (1980), továbbá Moszkvában, Genfben, Bécsben, Belgrádban, Helsinkiben, Hyvinkäában, Athénban, Budapesten, Torinóban, Milánóban, Ferrarában, Buenos Airesben és Pekingben.

EGYÉNI KIÁLLÍTÁSAI

1958 Nagybánya. Tartományi Múzeum (Véső Gusztávval közösen)

1967 Csíkszereda. Múzeum

1973 Déva. A Képzőművészeti Alap műcsarnoka

1975 Temesvár. A Képzőművészeti Alap műcsarnoka

1976 Brassó. Victoria terem

1979 Déva. A Képzőművészeti Alap műcsarnoka

1982 Déva. A Képzőművészeti Alap műcsarnoka

Mátyás József
Editura Kriterion
București 1984
Lei 10,50

Matsa András,szabó

A miskolci Pataki-Gerga görög kereskedők közötti szerződésben szerepel 1778.márc.1.után.-"Matsa Andrásnál ditto/tagaggya/,/debreceni szabó/,1773. 19.00.".Rhft. kr. 296.old .Azon elveszett adósságok,melyek őket terhelik.

Komáromy József: A Pataky-Gerga üzleti ż társasszerződés 1778-ból 285.old

A Herman Ottó Múzeum Évkönyve.VIII.1969.Miskolc

István Mátsai

Budapester Rundschau, 1977. máj. 5.

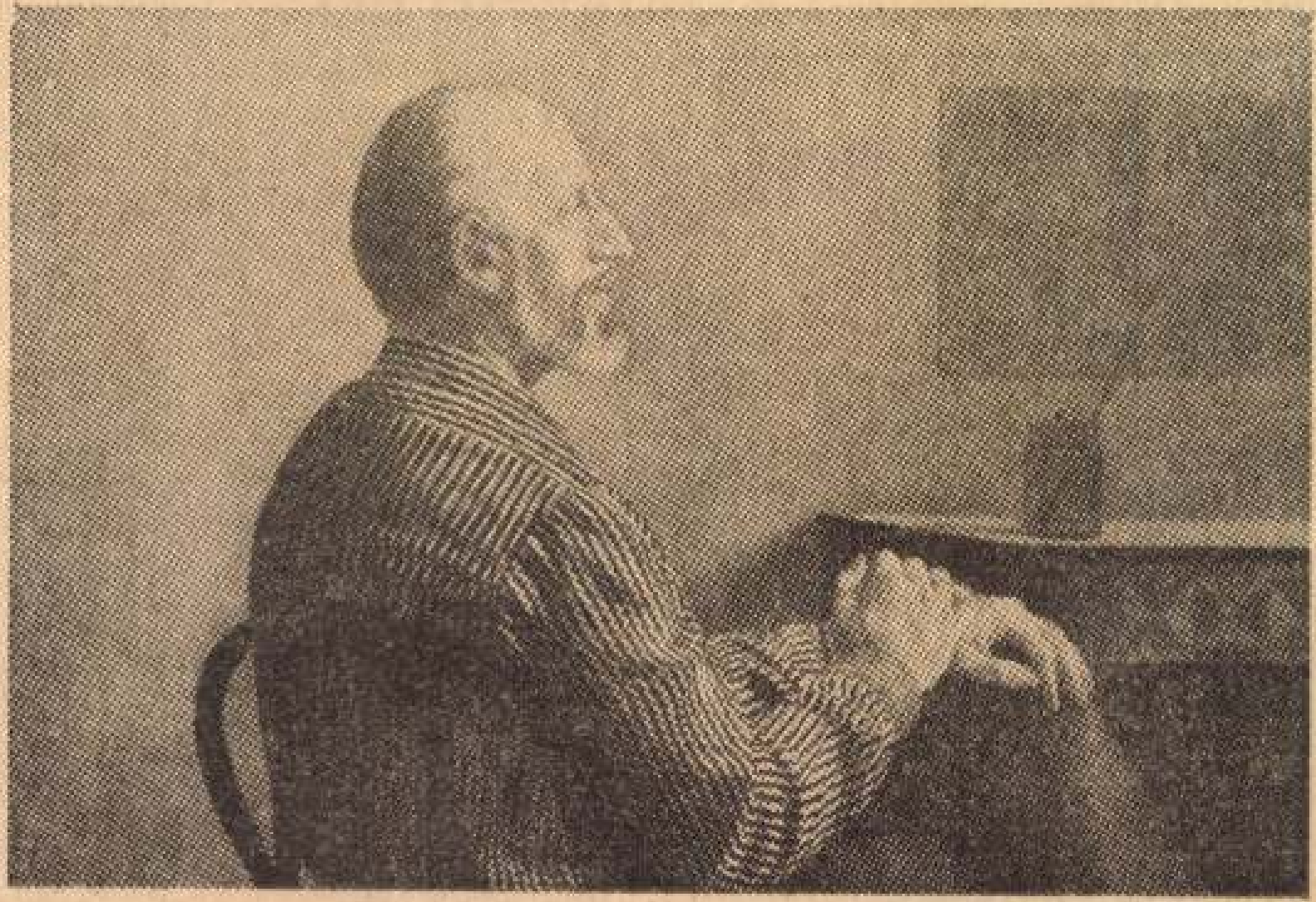

István Mácsai: Porträt von Tibor Kaján Ölgemälde

EISEBÜRO UNGARNS

USZ

RTET SIE!

N IHNEN EINEN

richtung eines Betriebes für sanitäre Keramik. Der ungarischen Industrie obliegen die Tief- und Hochbauarbeiten, die Montage und die Lieferung eines Großteils der Einrichtungen.

★

Die Ungarische Waggon- und Maschinenfabrik von Győr importierte von der schwedischen Firma SKF Einrichtungen zur Kugellagererwärmung. Der Probebetrieb der Importmaschinen wurde bereits aufgenommen.

Bakterien

M

Adalbert Matscheggo pallér M.D.K.

Balázsfalvi. 1750 ben szakvéleményt mond a gyulafehérvári tpl. megrokkant főrentélyéről.

Entz Géza: A gyulafehérvári kézesegyház. Bp. 1958, 125

Matscheheko

M.D.K.

A Lotz terem szobrai díszeit készítette.

Ybl Ervin: Petschacher Gusztáv építészete
M.M.M. Évkönyve 1952. 185 l.

MATSCHINGER Anton

GÁT Eszter: Pest-budai zongorakészítők. =
Tanulmányok Budapest Multjából XXIII.Bp., 1990
177.p.

ge Zarnecki

arnecki

e, No. 83

ws, the list given below is

Matsek Antal

1877/8. I. I. szakosztály
szül. Péczelen 1859 nov. 15.
Rkath. 1876. ötödik reáls vegyes-
te - Kilépett.
1877/8. II. fametsző osztály
1878/9. I. fametsző
1878/9 II. " -

Makói városi könyvtár VI. 223

Matsek Antal

Stul. Péczelen 1859 nov. 15. 5 reáls végzett Budapesten. Rajztanár akar lenni.

1876/7 I. előkészületi osztály a bpesti muntarajztanodában

1876/7 II. Kimaradt.

Mária Terézia VI. 12

Matschek Antal

1876/77 – 1878/79

Ferképzőmfoiskolvk

111. l.

<Matsekényi Imre>

cikke

<> Emlékbeszéd.
Budapesti Építőmes-
terek Ipartestülete.
III. Évkönyv Bp. 1931.

Ney Béla pilisi
felett?

T. i. a cikket még
nem láttam.
Megnézni.

MATSKA JÓZSEF, asztalosmester

Pesti asztalos kontár volt 1828-ban.- Józsefvárosi lakos.- Helyrajzi szám: 762.- Összeirási szám: 1525.- 48.old.

[illegible]: Pest-budai asztalosok 1828-ban
59.old.

Az Iparműv.Múz.Hopp Ferenc Múz.Évkönyve. XIII. 1970. Bp. 1971.

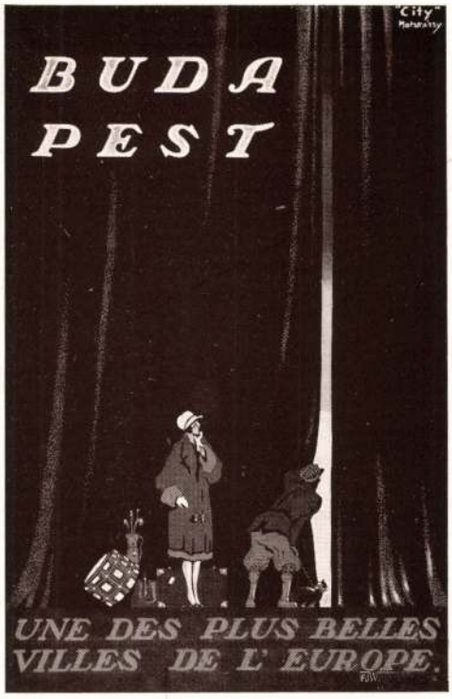

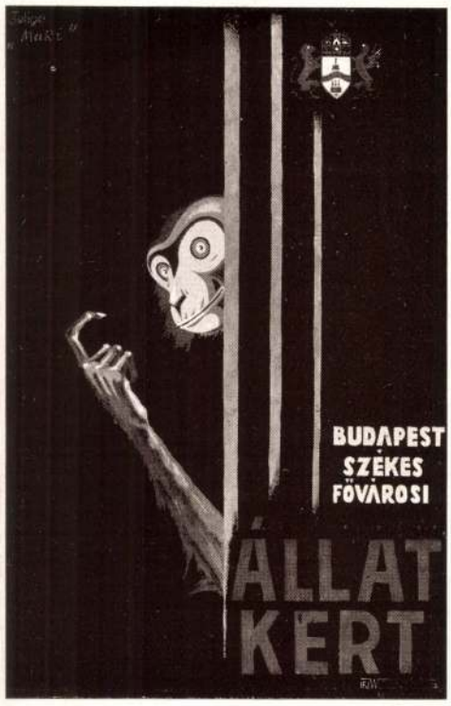

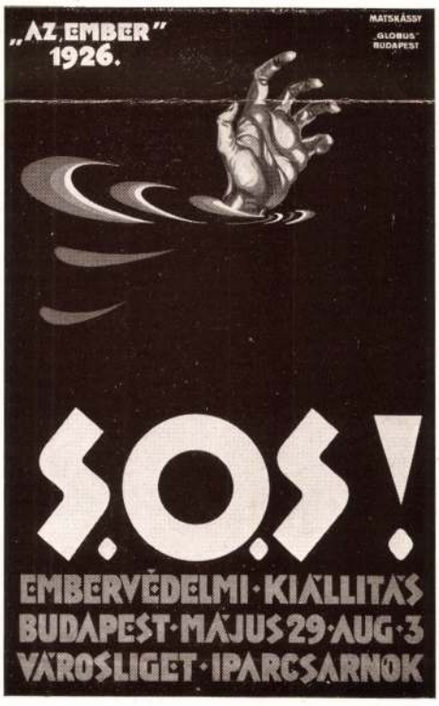

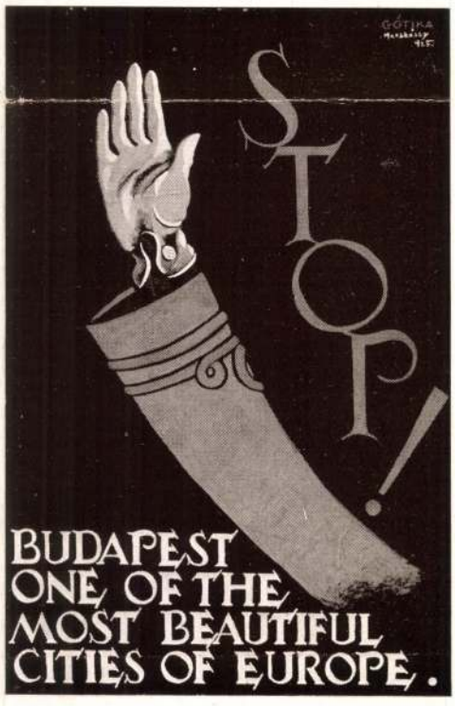

Matskássy Gyula: Plakátok az O. M. Iparművészeti Társulat karácsonyi kiállításából. — Plakatentwürfe. — Affiches.

Magyar Iparművészet
1926. 13 l.

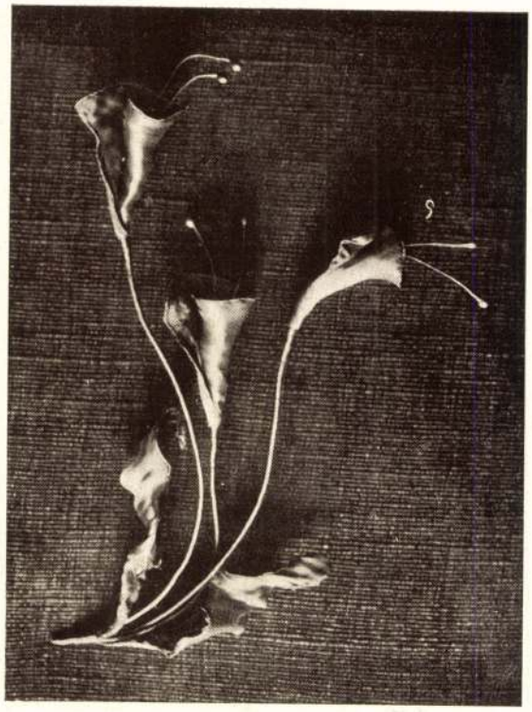

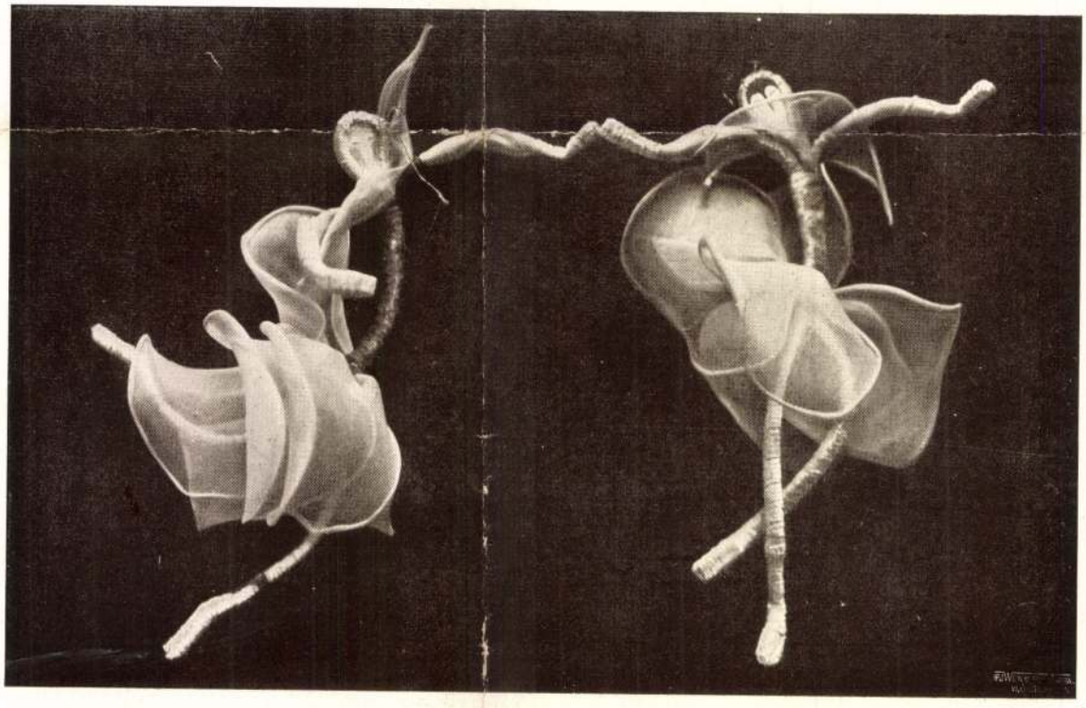

Réval Éva (Párizs): Iriszek, ezüst csengők, virágbabák. — Irise, Silberglöckchen und Blumenpuppen. — Fleurs de fantaisie.

Matskássy Gyula

Münsarnok festő

l. Ipar u. 11.

1926. téli kiáll. 527

Élettrajzát-behérni

Vasárnap **12** Hatvanadvas.	
Hétfő **13** R. Katalin sz.	☾
Kedd **14** Bálint vt.	
Szerda **15** Fausztin vt.	Délelőtt 11. re Spitzer V. Csáky u. 34. Révészzel.
Csűtőrt. **16** Julianna sz.	
Péntek **17** Donát pk.	
Szombat **18** Simon pk.	

7. hét 1928 **FEBRUÁR** 29 nap

Matskásy Gyula

U. 4145.

Niemann, tanár III. 46.

Matskássy Gyula

irod

Mariay Ödön: A Iparmüvészeti Társulat kiállítása. Napkelet 1927. dec. 15. 1148. l.

U. 3621

MATSKÁSSY *Gyula*, festő és grafikus, Budapest 1891 dec. 17. Itt, a képzőművészeti főiskolán tanult. 1914. katona lett, 1915—21. orosz hadifogságban volt. 1921-től Budapesten, 1927 óta Berlinben dolgozott mint keresett plakátrajzoló és illusztrátor. Művei: a nemzetközi autóverseny, az egészségügyi kiállítás S. O. S. plakátjai stb.

Gy. Gy. II. 95 l

Pozsony VI. 172

Matskásy Gyula

Plakátokkal nezepel az O.m. Magy. Iparmüvészeti Társulat Karácsonyi Kiállítása a Műcsarnokban

Nemzeti Mipág. 1927 XI. 27

Matskássy Gyula grafikus

Szerepel az Orm. Magy. Iparmű-
vészeti Társulat korábbanyi
kiállításán a régi Műcsarnok-
ban

Magyarság 1927 XI. 27

Matskássy Gyula, festő

és grafikus, szül. Budapest

1891 dec. 17. Itt a képző-

mův. főiskolán tanult. 1914.

katona lett, 1915–21 orosz

hadifogságban volt. 1921-től

Budapesten keresett plakátrajzoló;

~~volt~~ kinálóbb művei a nemzet-

közi autóverseny, az egészség-

ügyi kiállítás [illegible] plakátjai

1927 óta Berlinben ~~és~~ szülen

~~és~~ mint plakátrajzoló és illusztrá-

tor vonta magára a figyelmet.

T S.O.S.

Matskássy Gyula

1913/14 I.

Ferkèpzomfoiskèvk

112. l.

Matskássy Gyula

grafikus

az Országos Magyar Iparművészeti Társulat karácsonyi kiállításán munkája szerepelt.

Magyarság, 1927. Nov. 27.

MOK

Matskásy Pál, festő.

Remetei templom, olaj.

Neuv. Szal. 1947. Jul. - I. Zsúrimentes králl. - Stat.

Matskássy Pál festő MDK.

Megnyílt a Kiállítása.

Dunántúli Népszava. 1947. III. évf. nov. 23. 4. l.

Matskássy Gél,festő

1967-ben a Pécsi Modern Magyar Képtár megszerezte dr. Tompa Kálmán nemzeti érdekü gyüjteményét.A 19.-20.sz. magy képzőmüvészetének keresztmetszete.388 mü,180 müvés
Matskássy egy művel szerepel. 227.old

RONVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények I. 219.old

Janus Pannonius Múzeum Évkönyve,1967.Pécs,1968

Makkássy Pál festő

magyar származású művész, Holger Danskesgeton 14, Hälsingborg, Svédország

International Directory of Arts I.

Berlin, 1965/66 8 közlése alapján

Hatskássy, Pál

Holger Danske esgetan 14, Hälsingborg/ Sverige. Impresszionista festő. Tanult: Budapesten, Bécsben, Zürichben, Nápolyban 12 évig tanulmányi célból utazott, kiállított Európában, Afrikában és Indiában. Művei több múzeumban. 1957-től él Svédországban.

International Directory of Arts. 8th Ed. 1965/1966. I. /Ed.: H. Rauschenbusch/, Berlin, é.n. Deutsche Zentraldruckerei AG. 1004 l., ill.

Matskássy Pál festő MDK.

„Vihar előtt", „Az elhagyott falu" c. alkotásait külön kiemeli a cikk-író.

„Matskássy Pál és Siposits Éva kiállítása"

Dunántúli Népszava · 1947. III. évf. nov. 25. 4. l.

Matskássy Pál festő MNK.

Világkörüli utjáról hazatért. A párisi világkiállításon 2 képével szerepelt. A pécsi Korzó kávéházban kerül sor a kiállításra.

„Matskássy Pál, az európai hírü festőművész Pécsett."

Dunántúli Népszava. 1942. III. évf. nov. 19. 2. l.

Matskássy Pál
festő
Pestlőrinc
Lomb u. 44.

MKSz 1947

Matskássy Pál, timakovai festő

„FIGYELŐ"
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 299—632.

Lap: Vasárnegye (Szombathely)

Megjelent: 1943 szep. 10

Céd

Sipovics Éva és Timakovai Pál festőművészek képkiállitása a Katolikus Körben

30

Művészi képkiállitás nyilott meg tegnap a Katolikus Kör helyiségében, ahol Sipovics Éva és Timkovai Matskássy Pál festőművészek néhány képüket mutatják be együttesen. Mindkét művész kint járt külföldön, főleg Olaszországban és Észak-Afrikában.

A kiállitás anyaga hüen tükrözi viszsza alkotóik egyéniségét. Két irány van képviselve: a naturalizmus és az impresszionizmus. Sipovics inkább olasz tájrészletekkel és épületekkel tünik ki, amelyeken látszik, hogy a festőművésznő az impresszionizmus hive. Egyik legszebb képe a cireneikai romváros részlet. Több arab minaret, azonkivül hazai tájképek teszik érdekessé a kiállitást.

Matskássy a naturalizmust képviseli. Tavasz, plasztikus fatörzsek, melyeken a térbeli három dimensiot érzékelteti, Távoli hegyek, Balatoni részletek cimü képei különösen nagy figyelmet érdemelnek. A szinek élénksége, természetessége hatásos.

A képkiállitást, amely vasárnap estig lesz nyitva és naponta délelőtt 9—12 és délután 3—6-ig lehet megtekinteni, már eddig is sokan meglátogatták. A hátralévő napokon is bizonyára nagy lesz iránta az érdeklődés.

Matskássy Paula

1906/7 – 1912/13

Ferkèpzomfoiskòvk

112. C.

Matt

1743.

l.

Eperjény 1929

46-l

tekintélyü akkori vezérigazgatójához, aki átlátta a lelet nagy jelentőségét és megbizta Deutschländer Mihályt, hogy óvatosan, minden feltünés elkerülésével szerezze meg a saját nevére az egész környéken a szénkutatási és turzási jogot.

Deutschländer Mihály visszatért Tatára és attól a perctől kezdve a szeszgyár nélkülözte a főnök szorgos tevékenységét. Az öregur heteken át kocsin ült, tárgyalt, tanácskozott, alkudozott, igért, követelődzött és nemsokára ismét Budapest felé tartott. Zsebében iratok tömege szorongott: Bánhida, Környe, Baj, Szőlős, Alsó-Felsőgalla, Szár, Bicske, Tolna, Hereg, Tardos, Szómod, Almás, Tarján, Oroszlán, Kócs, Isztimér és Mórvidék összes községeinek közbirtokosságával megkötött, pecsétekkel ellátott és aláirt szénkutatási jogot biztositó szerződések. Herz Zsigmond kitörő örömmel fogadta Deutschländer Mihályt, aki elmondotta, hogy a szerződések ideiglenesen két-esztendőre szólnak és a kitermelt szén métermázsája után négy fillér jár a közbirtokosságoknak, illetve az uradalmaknak. Két év után kell

Matta, Johann de

malte den heil. Johann von Nepomuk, und Bruder Herman a St. Josepho den Kreuztragang mit dem Kreuzaltarblatte a pozsonyi trinitarius templomban.

Führer durch Pressburg und seine Umgebungen. Pressburg, 1873. 53. l.

de Matta

festó 18 zárad

Porsony

laíd

B Po 164. l

..... *műhely.*

yfőnökség!

év ..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

tam

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Matta, Joh. de

festette Ballus wint
a pozsonyi kl. Harom-
ság-templom Kreuzal-
tar-jának képét.
Weyde wint ez tévé-
lés, a kép festője
Blaschky József lai-
kus wezetés uplt.

Wey Dreifurch

74. l.

Einst kam das Riesenfräulein aus jener Burg hervor,
Erging sich sonder Wartung und spielend vor dem Tor.
Und stieg hinab den Abhang bis in das Tal hinein,
Neugierig, zu erkunden, wie's unten möchte sein.

III

Mit wen'gen raschen Schritten durchkreuzte sie den Wald
Erreichte gegen Haßlach das Land der Menschen bald.
Und Städte dort und Dörfer und das bestellte Feld
Erschienen ihren Augen gar eine fremde Welt.

de Matta Johann

festi

Nepomuki szt János
oltar képe a pozsonyi
trinitarinsok templo-
mában (épült 1717)
tőle

Wod
Ballus 94 l

agyar királyi államvasutak.

T. Műhelyf

Miután keresményemnek 191..... év

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .....

nevü munkástársamat szóbelileg megbiztam

Kelt ....., 191..... év

.....

tanu.

.....

tanu.

M

M.D.K.

De Matta

Pozsonyi Szent Háromság templom festményeit "Unterhuber, Palkó és de Matta készitették,"
/Lásd: Bibiena c. cédulát./

Győri Vilmos: Pozsony története. Pozsony. 1911. 102. l.

Matta János, szoboszlai

szül. 1907 Hegyközkovácsi

debreceni amatőr
fametszó
exlibrisek

irod

Soodebrgraf 24.l

(56 old)

Sebastian Matta

festőművész

1962-ben nagydíjat kapott a „Dzsamila vallomása" c. képével

Mazottodi!

Kőtelintér

Művészet
88/6

Sebastian Matta: Dzsamila vallatása, olaj, vászon, 300 × 205 cm, 1960

él évtizede

A díj
énete
küz-

őben
ratív
án a

ben, ahol éppen ezekben az években volt megfigyelhető az absztrakt irányzatok előretörése. A Marzotto-díj intézménye mindinkább militánsan egyoldalú felfogást képviselt (nem pusztán a vá-

A valdagnói múzeumvilla véletlen látogatójában, aki nem tud mindezekről, néhány valóban értékes, realista kép emléke maradhat meg ezekből az esztendőkből (mert a „Novecento-stílus" fölös számban található változatai gyorsan feledhetők): *Fausto Pirandello Akt*ja, *Carlo Carrà Toszkán tája*, *Corrado Cagli Kilátás a lugasból* című városképe, *Felice Carena Szorongása*.

1958-ban lépett ki a nemzetközi porondra a Marzotto-díj, kiterjesztve pályázatát Franciaországra és az NSZK-ra is. Az európai avantgárd egyelőre még táplált némi bizalmatlanságot a díj irányában, de az eredményhirdetés elsöpörte fenntartásait. A „gesztualitás festőisége" – ahogy kör-

MDK

Mattanovics Árpád

Képzőművészet 1933. 58. sz. 59.l.

M.D.K.

Matlanovits Árpád, épitész

Szerverte a putnoki polgári iskolát

Vállalkozók Lapja, Bp. 1928. XLIX. évf.

dec. 12. sz. I old.

Bókai Mattanovich Gaba

építész

szül Pancsova 1891

oklevelet nyert 1913.

Nérjegyzmüegyetem 13 l.

Konstantinápoly.

A város körül a tengeren
kednek. Az előbbiek egyikéről
lebegő mondatszalagon:

CONSTANT

Rm., mér. a vk. 11.4: 21

140-

Mattanovich Árpád

épitész

1933 feb-márc

1 A dunapataji áll. polg. fiú- és leányiskola.

2. A hőgyészi áll. polg. leányinternátus.

3. A putnoki áll. polg. fiú- és leányiskola

Klebelsberg emlékkiáll Mücsarnok

n. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztertől.

07/1941. **szám.**

024.

A Müemlékek Országos Bizottsága tek. Elnökségének,

Budapest,
IX. Hőgyes Endre-u.10.

Hivatalból.
olgálati ügyben.

44. MATTANOVICH ÁRPÁD: A dunapataji állami polgári fiú- és leányiskola.

17

45. MATTANOVICH ÁRPÁD: A hőgyészi állami polgári leányinternátus.

46. MATTANOVICH ÁRPÁD: A putnoki állami polgári fiú- és leányiskola.

VÁNY

BUDAPEST,

Klebelsberg
emlékkiáll. tárgym
1933

úrnak
úrhölgynek

LA SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE

invita la S. V. Illma ad intervenire alle

CONFERENZE

che

il Rev.

P. VITTORINO FACCHINETTI

Professore dell'Università del Sacro Cuore di Milano

terrà

sabato, 27 aprile alle ore 18
nella Sala del Museo d'Arte Decorativa
(IX., Üllői-út 33—37.) sul tema:

DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA

(con proiezioni); e

lunedì, 29 aprile alle ore 18
nella Sala della TESz (V., Falk Miksa-utca 1) sul tema:

LA RADIO IN VOLO

LA PRESIDENZA

Gli ospiti sono graditi.

Mattanovich Árpád MDK

A dunapataji állami polgári fiu- és leányiskola

A hőgyészi áll.polgári leányinternátus

A putnoki áll.polgári fiu- ésleányiskola

Műcsarnok 1933 Klebelsberg Kuno emlékkiáll.

MDK

Mattanovich Árpád MÁV mérnök

Középitkezések listája. Pesti Napló melléklete.
1932. jul. 27. 2 l.

Peter Matteï

aus Ragusa in Dalmatia gebürtig, gest 1726. ein Maler, der ein Schüler des berühmten Luca Giordano in Neapel war. Giordano's Antrag nach Madrid zu folgen, um ihm dort bei der ihm übertragenen Ausschmückung des Escurials behilflich zu sein, ablehnend, zog er es vor, in seine Heimat zurück zu kehren, wo er aber ein leicht fertiges Leben führte, ganz lict verarmte, und überhaupt nur malte, um sein Dasein zu fristen. Daher sind seine Arbeiten, deren er viele in Ragusa vollendete, ungeachtet ihres unverkennbaren Stempels von Talent nur von geringer Bedeutung, denn man sieht ihnen die Hast der Mache bei welcher er auf Richtigkeit der Verhältnisse und sonst den Künstler kennzeichnende Momente keine Rück-

nicht nahm, nur zu deutlich
an. Er verfasste auch allerhöchst
slavische und italienische
Gedichte, welche ganz den
Geist seiner Zeit athmen,
und wie die über ihn berich-
tenden Quellen den Wunsch
aussprechen, gedruckt zu wer-
den verdienten. Er soll
auch Guarini's „Pastor
fido" in's Croatische über-
setzt haben. Von seinen
Gemälde sieht man in Ra-
gusa noch den „Heil. Bene-
dict" Altarbild in der Kat-
hedrale, in welcher auch mehr-
re Fresken seiner Hand sich
befinde; drei Altarbilder
in der Piaristen Kirche; das
Hochaltarbild in der Bene-
dictiner Kirche zum h. Jacob
zu Visnur bei Ragusa,
und in der Kirche desselben

Peter Mattei 3

Ordens auf der Insel Meleda „Die HH. Blasius und Benedict." M. Starb in grossem Elend im Spitale.

Glinbich di Città vecchia, am bez. Orte p. 207.

Slovník naučný. Redaktor Dr. Fr. Lad. Rieger. Prag 1859. V. K. 160. l

Wurzbach Biogr. Lex. Wien 1867. XVII. 116. l

Mattei Aurél

Szobrai szerepeltek az Egyesülés

Kiállítása a Tamás Galériában (1936)

Bálint György: A toronyőr visszapillant

Bp. Magvető 1976. I. 654. old.

Mattei Aurél

Dabóczi Mihály és Grandtner Jenő szobrászmüvészek, -az Ady-szobor pályázatra beküldött terveikkel dijat nyertek, -közli a lap a biráló bizottság döntését.

Irodalmi Ujság, Bp. 1953. május 21. IV. évf. 11. sz. 8. lap.

Matlekovics Sándor, ipartörténész.

Folyóiratszemle.

Tóth Róbert: A Magyar Ipartörténet c. folyóirat repertóriuma c. írásának profilja – alcíme szerint – „Gyármonográfiák és ipartörténeti kiadványok tára". Kiadója, szerkesztője Sztudinka Ferenc, folyóiratának olyan nemes ipartörténészeket is megnyert, mint Gelléri Mór, vagy Matlekovics Sándor.

Budapest folyóirat, 1988., 3., 45-old.

Mattenheim Mihály MDK

Koronggos

a ZSOLNAY-gyár művészeti munkáiban közre-
működött 1889-1935

69 64.o.

NIKELSZKY GÉZA: A Zsolnay-gyár művészete. Pécs. 1959.

Mattenheim M. MDK

korongos

a Zsolnay-gyárban

1889-1935

76.o. 36. jegyzet

NIKELSZKY GÉZA : A Zsolnay-gyár művészete.
Pécs. 1959.

M. D. K.

MATTHAEI P. de festő

Festetich Ferenc gf. arcképe

Garas XVIII. 77. 234. l

Mattenheimer, Theodor Adreas
(Bamberg, 1787 - München, 1856)

„Virágcsendélet" o.v. 51,5 x 40 cm
J. l. h.: Th. Mattenheimer 1834. (Restaurált)
Védett. Kikiáltási ár: 15000 Ft

BÁV 57.képaukció Bp.1982.május

Matthaeus épitész [illegible]

1575. jan. 3. A pozsonyi "domus navalis" helyreállitására kiküldött "Matthaeus architectus" megbetegedett; helyette mást jelöljenek ki. "

319.o. 344. adat.

~~./. Nem azonos-e ez a Matthaeus, Mathias Hágal (356. adat.) és Matthaeus Hagerrel (354. adat) ? ./.~~

Kapossy János: Művészettörténeti rogoszták a királyi határozatokból és rendeletekből. III.
(Közzétessi Bánrévi György.)
Műv. Ért. 1956. V. évf. 3 4. sz. 318-330.o.

Kassa

Matthaeus Aurifaber Zegedi 1463-1475

Arch.Közl.1899. XXI. 118

Matthäus in Krajova

Thieme_Becker

XXIV. 261. l.

(Lyka)

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

MATTHAEUS - MERIAN

Pozsony látképe

Magyarországi városképek
Magyar Nemzeti Múzeum
Katalógus: Zórza György

F. X Sandemann

Felső Dunasor

Magyarország, vörös kepék
Magyar Nemzeti Muz.
Katalógus: Rózsa György

Matthei, Gabriel

a drezdai festőakadémia igazgatója festette 1741-ben a pécsi székesegyház Szent Imre kápolnájának szt Imrét ábrázoló oltárképét. Jelenleg a székesegyház ruhatárában van.

Szőpécs székesegyház 87. l.

Judica, Sándor

ÉTFŐ

19

József, József

EDD

20

Csáky M., Hubert

RDA

21

Benedek, Benedek

ÖRTÖK

22

G. sz. Kat., Oktávián

NTEK

23

Fájdalm. sz., Frumenc

MBAT

24

Gábor, Gábor

Matthäus Merian

rézkarca az egri nők védekezéséről az
1552-es ostrom alkalmából 105 x 146 mm.
Frankfurt 1633.

Voit Pál dr.: Heves megye műemlékei I.
kötet. Magyarország műemléki topográfiája,
VIII. kötet. Budapest, 1972. 531

Matthäus Merian

Dilich Wilhelm kompozíciói alapján készített láthegyet Egerről.

Voit Pál dr.: Heves megye műemlékei II. kötet. Magyarország műemlékei topográfiája. VIII. kötet. Budapest, 1972.

37 fl

Mathäus Merian

Rézkarca 1625-ből „Eger látképe" kőzmondásos illusztrációval.

Voit Pál dr.: Heves megye műemlékei II. kötet. Magyarországi műemlékek topográfiája VIII. kötet. Budapest, 1972.

431

MTK

Matthei Ker.János katonai mérnök

részt vett Buda ujjáépitésében 1686 után

Schoen Arnold:Buda épitőmestereiről töredékek, vázlatok I.Kik épitették ujjá Budát az 1686.évi romokból? Művért 1957.VI.évf.4.sz.299.l.

Johann Matthei

rajza a pesti Invalidusház

építkezésével kapcsolatban említve

(1722) a 6. oldalon

Művészettörténeti Értesítő

6. old. 1973/1

Johann Matthey

A bécsi Hofkammerarchivban: Sammlung von Karten und Plänen - lévő terve:
"G. 33. VI. Facciata und Profiel über die durchschnit linie a und b. Johann Matthey." /alaprajz és homlokzat explicatioval 1742-ből./

Czagány István: A budavári palota és a Szent György tér épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 212 kép

187. l.

Johann Matthey

mérnok-názados, Johann Hölbling utódja a budavári építhereseknél. 1742-ben kívültek el műnaki felvételi tervei, melyek a III Károly féle épület első hiteles képét nyújtják

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 214 kép.

23-l-

1.

Johann Matthey

olan származású mérnök százados.
Ő és a Hadifanács irányította
a Zeughaus építési munkálatait
(a budai várban) Donato Allio
ellenőrzés címén változtatott a
terveken.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György
téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 214 kép.

18. l.

Johann Matthey

Elönös, 1725-ben a Zeughaus nyugati szárnya készült el, 1726-ban a déli. 1728-ban júliusában az építkezést a valószínűleg Ausztriából jött Johann Hölbling budai építőmesternek adták vállalatba, aki ez év végére az egész épületet tető alá hozta.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 214 kép.

18. l.

Johann Matthey

és Donato Allio : Zunghans (1687-1736)
fő homlokzata é-ny.
felől. (repr.)

(lebontva: 1898-1902)

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 214 kép.

15. l.

4.

Johann Matthey

A III. Károly féle palota, (művészi felvétel, 1742) (repr.)

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 214 kép.

19.l.

Johann Matthey

mérnök-názados 1742-ben hérült fel-
vételi terve őrizte meg az első
budai palota képét a leghívebben

Czagány István: A budavári palota és a Szent György
téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 214 kép.

48.l.

Lovenzi Mattielli

készítette 1730-ban a budai Zeughaus mohrait.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 214 kép.

18. l

Mattheo di Giovanni

Unghero

Nanni Unghero (l. 04) fia. 1543-tól a firenzei SS. Annunziata legnaiuolója volt. Apja nagy dekoratív tehetségét nem örökölte, nagyobb megbizásokat nem kapott, csak Eisebb, gyakorlati jellegű munkákat végzett.

irod

Balnanni 100. l

Matthes

l.

Arch. Erf. 1918-1919
117. l. 119. l.

Mattheus Lapicida

Szeged. 1522. Neve 1522. pilinsába a bacsi püspökség vészére beszedett egyházi tized lajstromba fordul elő.

Reizner János. Szeged története. Szeged. 1900 IV. köt. Okleveltár. 111. l.

Matthaeus aurifaber, ötvös Mátyás király udvarában.

Arch. Ért. 1923.–26. 199. l.
Teleki: Hunyadiak kora. XII. p. 228. l.

Matthaeus aurifaber

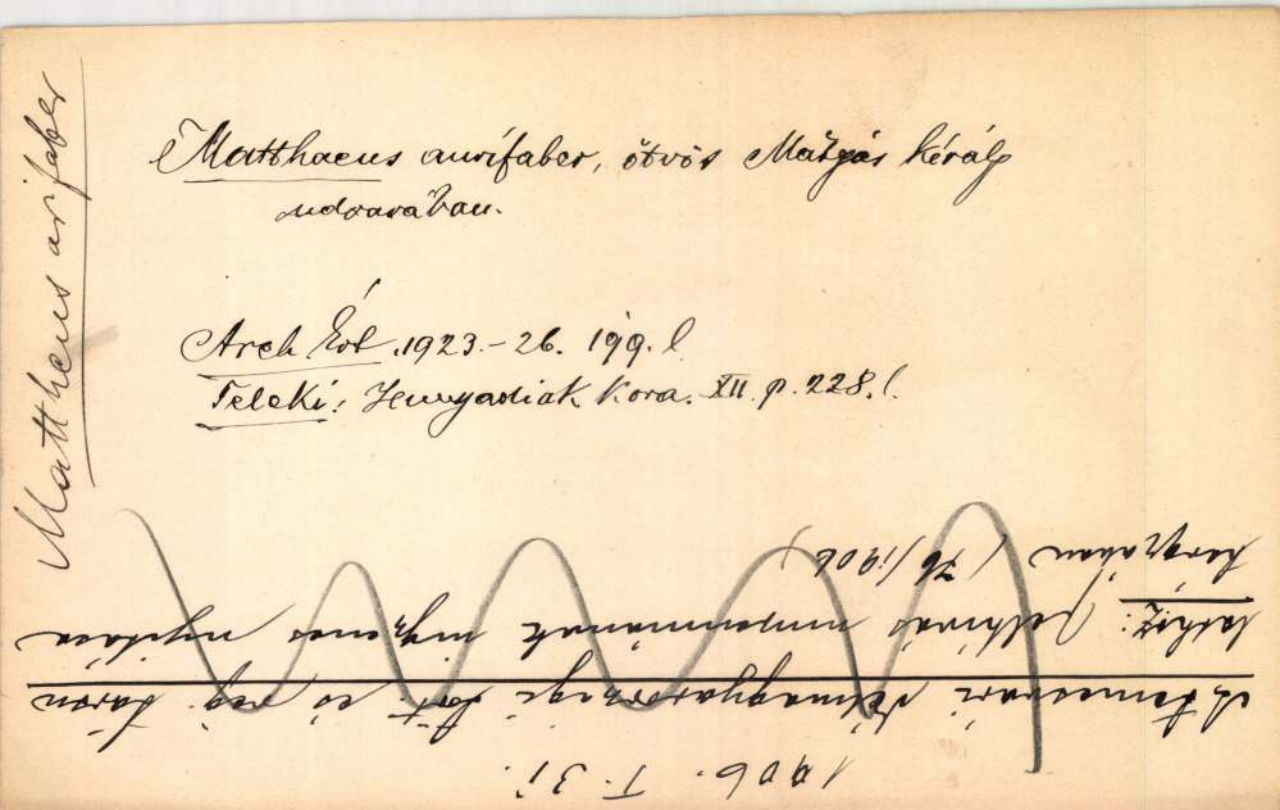

Torques II. 51.

Matthaeus Aurifaber

XIV. 27.

laid

Bresl. IV. 61. l.

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhe

Miután keresményemnek 191...

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbi

Kelt ....., 191...

.....

tanu.

.....

tanu.

Matthey, Johann

Magyar Művészet

1934. 372. 1.

Matthei, Johann

1662 – 1760.

Wód

Schoen Arnold. A pesti invalidus-ház építése.

MAGYAR MUVESZET

1930. 97. l.

ulás

izléses Meinl ajándékok:

Szaloncukor
finom, staniolozva, piros szinben is,
doboz --- --- --- --- --- --- **1.40**

Piros szaloncukor
ugyanaz, szabadon kimérve kg.-ja **2.60**

Meinl-kávé alkalmi diszcsomagolásban, cellofán zacskóban

Meinl-tea csiszoltdugós üvegben, ládikákban és fémdobozban, dijtalan izléses alkalmi diszitéssel, árjegyzéki áron

Meinl-likőrök, borok dijtalan izléses alkalmi diszitéssel, árjegyzéki áron

Dobozos bonbonjaink, díszitve:

Meinl-speciál-bonbon
ovál dobozban, kb. 45 dkg --- --- **6.50**

Meinl-speciál-bonbon
arany dobozban, kb. 29 dkg--- --- **3.60**

Meinl-csemege-bonbon
kerek doboz, kb. 22 dkg --- --- **2.—**

Matthei Janus

läsd

Rch 92 l. jäppet

Matthey Johann

mérnök-szárados

1742-ben felvételt kérjett a
félbehagyott és igen megrongált
állapotban lévő budai kir
palotáról. Előzményeket
lásd Hölbling alatt. Ez a
rajz megvan
a bécsi
Hofkammer-
archivban.

Bánkirpal. 40. l.

Matthey Jánosné

XVIII. 37.

lásd

Bánhegyen. 214. l.

Meghívó

i szeptember hó 8-án vasárnap déli 12
szálló termében tartandó közgyülésére.
Tárgysorozat:

: Sámy Sándor ny. miniszteri tanácsos

működéséről.
egészitése.
ása.
a közgyülés előtt / beérkezett indítvá-

ber hó 1-én.

Az elnökség.

J. Matthaei

Szigetvár ostroma. Rézm. J. Matthaei del. — J. Blaschke sc.

a következő műben:

(Naubert, Ch. B. E.): Nikolas Zrínyi oder die Belagerung von Szigeth. — Attilas Schwert. Vom Verfasser des Walter von Montbarry. H. u. 1808.

VASÁRNAP

1

Kat. Pünkösd vas.
Prot. Pünkösd vas.
Ó-g. 19. Patrik tsai

Ath. 10 óra.

N. k. 4 ó. 7 p. N. ny. 19 ó. 48 p.

Izr. 6. Szabuoth 1.

HÉTFŐ

2

Kat. Pünkösd hétfő
Prot. Pünkösd hétfő
Ó-g. 20. Talalé

Izr. 7. Szabuoth 2.

KEDD

3

Kat. Klotild
Prot. Klotild
Ó-g. 21. Konstantin

SZERDA

4

Matthei Johann 63, 86, 241

Schoen Annatempl.

tömegek állandó érvényű rendezésének vágyához [illegible]
ezen az úton továbbhaladva a kubizmushoz jutottak el, mely irányzat egyedül a tárgyak térbeli helyzete s egymáshoz való viszonya után érdeklődött s megértetésük kedvéért lemondott az imitatív formákról. A kubista festő nem a látott, hanem a tudott formát ábrázolta, tehát nem az illető tárgy vizuális jegyeit, hanem absztrakt-lényeges formáit. Ez az oka, hogy nem ébresztett oly asszociációkat, melyeket a néző azonosíthatott volna képzeteivel, kontrollálhatatlan magánüggyé vált, szabados arabeszkek szövevényévé, melyet főképp a francia ízlés leleményes gazdagsága és festői érzékenysége tett tanulságossá. A közönség joggal tért napirendre kísérletezései felett, bár az új művészet kialakulásában ezek a kísérletek hasznos elméleti előtanulmányoknak bizonyultak.

A magyar művészet ezt a fejlődési állapotot a világháború

Matthei, Johann

a 1

MAGYAR MŰVÉSZET

1930. 97, 101

MATTHEY MDK.

Tóth Andrásné Pelényi Nára: A mérnöki szervezet kialakulásának előzményei Budán és Pesten. Tanulmányok Bp. multjából. 1956. XI. köt. 78. l. 85,

M

Johann Matthey nérnök M.D.K.

1742-ből maradtak meg felvételi tervei a félbehagyott budai várépületről.

Gerő L.: A budai várpalota tört. 1541-től napjainkig. Kluz. Bp. Műemlékei Bp. 1955, 293

Johann Mathei

1725-ben készített tervet a Budai katonai pártól épületének megvalósítására.

Voit Pál: A barokk Magyarországon,
Budapest, 1970. 152 l

431

Matthey Johan

MDK

hadmérnök

1742-ben készült rajza a budai palotáról.

66.o.

Borsos - Sódor - Zádor : Budapest. Bp. 1969.

Matthei Ker. János MDK

Repr: A Batthyány tér 1746 körül.
Részlet M. K.J. térképéről .

Zakariás G.Sándor: A budai Batthány tér
Bp. 1958. 2.o. 1. kép

Matthey mérnök

Felvétele a budai várról

Gerő László: A budai várpalota rövid építéstörténete.
MTA. II. Társ.-tört. Tud. Ont. Közl. II. köt. 1. sz. (1951) 59. l.

Mattioli P Francesco

olasz rézmetsző

Kremnémetmet

127. l.

208. l.

P (Matteoli)

IRODALOM

-M.o.Müeml.II.701.l.
-Divald K.jel.M.Biz.1902.397.

JEGYZET

Matteoli Francesco

olasz verin

XVII sz

iród

s

Kremnémetmet

98. l

HELYSÉG

Bautzen.

VÁRMEGYE

Németország (Szászország).

ŐRZÉSI HELYISÉG

Kaputsrony - (Botenburg várában.)

TULAJDONOS

SZAKCSOPORT

Szobr

KOR

148

MÉRET

m: 23⅓ szá
alakj. m: 5 l

TÁRGY

Mátyás király emlékr

LEÍRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DÍSZÍTÉS, FELIRAT, JE

„A szobrot 1486-ban állítottá
dús architektonikus keretbe illeszte
a vitézség jelképén, az oroszlánon
áll, jobbjában térdére támasztott jo
zattól környezett bajusz- és szakállta
fölé két lebegő angal nyilt koronát
fart tart. Plasztikus függöny ékesíti
ha alatt két címert látunk, az egyik a
lámfövel, a másik Csehországé. A feli
CCCLXXXVI. SALV(TIS), azaz: Mátyás királ
nisége gyra vall, hogy e szobor
ismeretlen mesterének a ki
rály maga ült, mo-dell pa-
nánt s ír e művet szlunga-

FÉNYKÉP, RAJZ

Matthieli, Lorenzo

építész

l. Nitra

114. l.

MOB. kut. 2256.

Pimenta officinalis

Szegfübors

M. D. K.

MATTIELLI, Lorenzo szobrász

(1685 k. - 1748)

Bécsben és Drezdában élt

1728. Pécs, Hansbruch - záremlék neki tulajdonítva

1730. Buda, Zeughaus Héraklész - Fortitudo - és Constantia - szobra neki tulajdonítva

1760. Győr, Szt. Mihály - szobron látják hatását

Agghány. Barokk szobrászat... Bp. 1959.
I. 71., 75, 104., 237.

MDK

Lorenzo Mattielli , szobrász

Szent György -tér. A volt királyi-vár,3 emeletes épület.XVIII.sz.-i, erősen átalakitva. Romos. A kertben: Herakles, Constantia és Fortitudo szobrai a régi budai Zeughausról, L.M. müve. 1730 Ujabb falba beépitve.

Gen Zak Bpest. 9.1.

1730-909-5
Igazgatói dolgozó-szoba

284. Szekrény.

Egy darab puhafa szekrény két szárnyas ajtóval, négyszögletes mezőnyeiben levélt közé fogott kiemelkedő diszszel, homlokzatán elől párkánynyal, belül pedig hat polczczal.

Méretei: 244 cm. magas, 90 cm. mély és 135 cm. széles.

Becsértéke.....40 K

Régi leltári száma 29.
Az Esterházy metszet-gyüjteményből.

Mattielli, Lorenzo

szobrász

l.

Schoenszentharom

19. k.

Matielli Lorenzo

MAGYAR MŰVÉSZET
1929. 534, 536

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726
Matti Koskela
1974 DEC 7
Dunántúli Napló

ka anyó falujában már csak a

Szász Levente)

1021

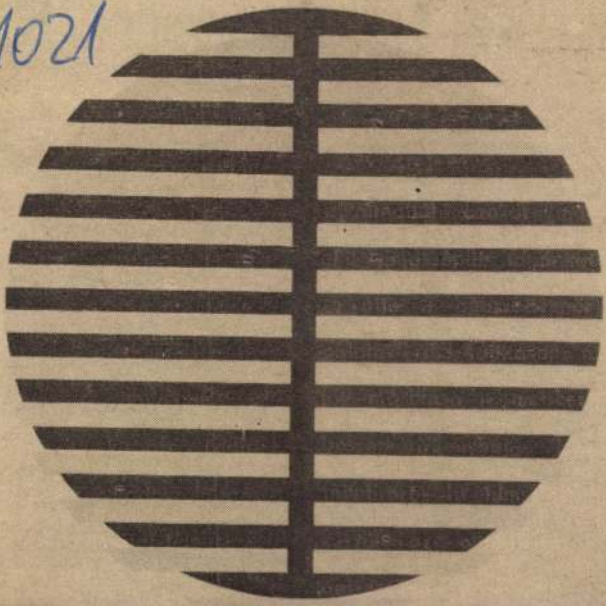

Matti Koskela grafikája

(Fotó: Nádor)

Páko

közösség gondjain
sa, a lét „tövisein
se, hogy általa m
tisztuljanak.

Az első ciklustól az utolsó felé haladva egyre súlyosabbá válnak e koronák. Az Aranypapír-korona a gyerekkori, családi—közösségi ünnepek, emlékező, humoros, játékos megidézése. A húsvét, a betlehemes játék, a tiszta havazás gyerek és felnőtt által egyaránt várt alkalma elevenedik meg bennük.

A Szivárvány-korona is a derű ciklusa még. Állatversek, népmese- és folklór-feldolgozások, csengő-bongó rímekkel, ízes népnyelvi fordulatokkal játszó versek gyűjteménye.

A Bogáncs-korona a költő más arcát villantja elénk. Ahogy a bogáncs szokott kellemetlenkedni, szúrva, de mégsek a korszerűségből divatot csinálóknak, az üres udvariaskodóknak, a felesleges szócséplőknek, a hazudozóknak. Van egy pompás humorú, formailag bravúros vers ebben a ciklusban, az Egzégi monomentum, az álköltők szatírája, mintegy negatív arc poetica. Negatív, mert az ügyeskedő költőmesteremberek sírverse e mű.

A Töviskoronát az eddigi epés hang helyett az elkomorulás jellemzi. A korholás és „odamondogatás" színezi ezeket a verseket is, de súlyosabb a szó: az utolsó szó, a végső figyelmeztetés komolyságát érezni bennük.

Az utolsó ciklus koronázza meg a kötetet — mondanám,

Mattich

„A fiumei ker. tengerészeti akadémia" fametszet. 1)

1) Hazánk s a Külföld. 1867. ér. 151 lap.

Matthiaschko Károly

Művészet. 1910. 351 l

A székesfehérvári közvágóhíd tervpályázatán az első és második egyesített díjat Matthiaschkó Károly, a harmadik díjat Pusch Konrád terve nyerte el.

351

Jegyzet

21 Kedd

20 Hétfő

19 Vasárnap

Jegyzet

15 Szerda

16 Csütörtök

17 Péntek

18 Szombat

Szerda	Csütörtök	Péntek	Szombat
15	16	17	18
De. Ia. Sale Ján.	Nep. János	Paskál hv.	Venanc vt

Lorenzo Mattielli bécsi szobrász

neki tulajdonítják a vári fegyvertár (Zeughaus) Hérakléry-, Fortitudo- és Constantia-szobrainak lépítését 1730-ban.

Budapest története III.Bp.Akad.kiadó 1975

235.old.

MDK

Matielli, Lorenzo

Savoyai Jenő hg nobrána

a pécsi Honbruch - síremlék leírítója,

amely 1829-ig a Szeleseghazban

állott.

Dercs. Pogány: Pécs.

66.0

Mattielli, Lorenzo

notaio

Testamento

21. 1.

178	Katona Mihály	17
179	Szilvási János	25
180	Szalai János	27
181	Szabó Istvánné	28
182	Bálint Pál	29
183	Földesi József	40
	V.	
184	Steiner Sebestyén	2
185	Szeti János	3
186	Fekete Lajos	6
187	Földes Ferencz	12
188	Sztókovics Imre	18
189	Becsei József	20
190	Zsirkay László	26
191	Moór Gábor	
192	Károlyi Ferencz	
193	Érd község	

2./. K I M U T A T Á S

Tárnok község házhelyhez-
juttatott egyénekről.-

!Sor-sz.	Ö.i. t.sz.	N é v	Házh n.
		31 jelzésü névjegyzék.	
1	1	Liegik Pál	30

Mattini? Eszter

Munkácsy-céh II. kiállításán az Ernst Múzeumban képe szerepelt.

BH. 929. X. 20.

Mattinoni.

A III. Nemzeti Képzőművészeti kiállításon képei szerepelnek.

Új Magyarság, 1935. März. 24.

Mattioli

Kézkarc: Altofen Buda
Sign: Mattioli f.
óbuda és a Margitsziget romjainak látképe
É-ról.

37.o. 72.szám.

/dr. Kelényi B.Ottó/: Buda és Pest grafikus ábrázolásai a visszafoglalás korában. 1683-1718.
Bp. 1937.

Plasztika, alkalmazott plasztika
Szt. Mihály-szobra a bécsi Michaeler
Kirche portáléja felett, Matielli
Lorenzo, 18.sz.

Győri Szemle, III.,1932. 227-228.

Stengl Marianne: Győr müemlékei.

Matielli Lorenzo, szobrász

Győri Szemle, III., 1932. 227-228.

Stengl Marianne: Győr müemlékei.

Matthias Bartolomeus

Lindl

Albrecht

Delespaul mint ex-libris. Tervezte Bouland, kőrajzban sokszorosította J. Chéret 1894-ben.

Török Kornél
Budapest.

3. *Goury Georges.*
«Fert in omnia rutubam et tristitiam terribilis amor.»
Rajzolta G. D.

Török Kornél
Budapest.

. *D. E. S. monogrammal.*
«Si Fortune me tourmente le esperance me contente.»

Török Kornél
Budapest.

Gambetta.
Rajzolta Legros.

Iparművészeti Muzeum
Budapest.

Richard Jules.

Török Kornél
Budapest.

Grauzat P.
Rajzolta Jules Chéret.

Iparművészeti Muzeum
Budapest.

Iparművészeti Muzeum
Budapest.

679. *Braquemond.*
Rajzolta ő maga. Iparművészeti Muzeum
Budapest.

680, 82. *Schwob Marcel.*
Fába metszette Grandjouan.
Iparművészeti Muzeum
Budapest.

681. *Olive Emile.*
Rajzolta C. J. Török Kornél
Budapest.

683. *Burghesi M. A. herczeg.*
Rézmetszet. Török Kornél
Budapest.

684. *Clark Dr. A. W.*
«Sans souci, si sans six sous ;
C'est le passepartout qui passes partout.
Török Kornél
Budapest.

685. *Heidenstam Verner.*
Rajzolta Björk. Iparművészeti Muze
Budapest.

Matthias sculptor MDK

LásdMannacher Mátyás

Matthias Miklós

Ludovikás

cenzurajza repr.

Ludovikás Levente

1927. VI. évf. 1. 7.

rokról 45
Koschowitz Gyula: Ünnepségek a „Névtelen Hősök" emlékműve előtt 46
Hanzély Pál aks.: *Levelek* 48
Dálnoki *Veress Jenő*: *Hősi halottak lelke tarts meg minket!* (Beszéd) 49
Zugi Aladár aks.: *A tannenbergi csata*: . . 49
Dr. Béres Gaudenc: *II. Rákóczi Ferenc emléke* (beszéd) 54
Erdélyi Tibor aks.: *Hulló csillagok* (novella) 55
Bocsor Elemér aks.: *Érik a búza* (novella) . . 57
Zámbory Antal aks.: *Tisztítótűz* (novella) . . 59
Panyigai Sándor verseiből 63
Birnbauer Ferenc aks.: *Dankó Pista* . . . 64
Zámbory Antal aks.: *Pesti reggel* (vers) . . 64

Múzeum.

Aggházy Kamill: *A Ludovika Akadémia egyenruházata 1848—49-ben* 65
Koschowitz Gyula: *Jubileumi ünnepek* . . . 66
Bocsor Elemér aks.: *Világfelfordulás* 69
Erdélyi Tibor aks.: *Egy szem dió* (novella) . 74

Akadémiai élet.

Az ifjúsági elnök jelentése a Leventekör 1925—26. évi működéséről 77

Testedzés.

Az ifjúsági elnök beszámolója az évi sport-eseményekről 79
Előfizetési felhívás 83
Szerkesztő üzenetei 83

Matthias Mück

M.D.K.

Cretter Mückna bíróra a metszetek nyomtatását

Rózsa György: Cretter Sámuel

M.M.M. Évkönyve 1952, 105 l.

MATTHIAS VALASZTO

Emlitve:.-18.-1624.Adókivetés."Platea Sellien...
d.50." 27.old.

SZÁSZ PÁL: Adatok a Nagybányai pénzverő alkalmazottairól 1530-1660 25.old.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY,LVI-LVII.évf. 1957-1958.
Akad.Kiadó,Bpest. 1958

Janus

Matthiasch (Hanus)

Ötv.

lásd

Dikepes III. 36

A Strázsai templom
ezüst Edlghe 1589-ből
fentiről.

..... *műhely.*

lyfőnökség!

év..... hó.....n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

.....számu .....

tam.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Mattielli, Lorenzi

MDK

Herakles, Konstantia és Fortitudo szobrai (1730) a budai Zeughausról (Lorenzi Mattielli müve 1730) a királyi palota ujabb falába beépitva.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.

42.1.

Matthey (János) mérnök

kari szárados

1742

l.

Uxa. 125. l.

131. l.

132. l. (képpel)

Gyakornokok: **Boros Sándor**, IX., Bakáts-tér 9.
Reichardt Géza, okl. gépészmérnök, XII., Ugocsa-u. 6/a.

Irodai segédmunkások: **Székely Kálmán,** XI., Budafoki-út 11.
Csányi András dr., XI., Budafoki-út 10/b.
Alföldy András, IX., Lónyai-u. 41.
Gats Pál, Újpest, Kossuth-utca 36.
Kiss Dezső, IX., Üllői-út 115/b.
Szőke Sára, Budafok, Nyár-u. 10.

A bánya-, kohó- és erdőmérnöki kar botanikus kertje.

Igazgató: **Fehér Dániel dr.,** ny. r. tanár, (l. 2/a. pontnál).
Kertészeti főintéző: **Kiss Vilmos Lajos,** Sopron, Jókai-u. 12.
Kertészeti intéző: **Besenyei Zoltán,** Sopron, Wälder József-u. 7.

A bánya-, kohó- és erdőmérnöki kar tanulmányi erdeje.

Vezető: **Holbay Miklós,** okl. erdőmérnök. Sopron, Manninger-u. 1.

A bánya-, kohó- és erdőmérnöki kar tanulmányi vadgazdasága és halgazdasága.

Vezető: **Roth Gyula,** ny. r. tanár, (l. a 2/a. pontnál).
Felügyeleti tiszt:
Vadőrök: **Kaposvári János,** Brenbergbánya.
Tschurl Mátyás, Ágfalva.
Hammer János, Bánfalva.

Matthey

mérnökkari szárados

l.

Tanulmányok

Bp multjából

VIII. 17. l.

BUDAVEST
IV VÁROSHÁZ-U.I.
VÁLASZTÉKOS RAKTÁRT TART
A LEGMODERNEBB FÉNYKÉPEZŐ
GÉPEKBEN ÉS KELLÉKBEN
ÁRJEGYZÉKET BÉRMENTESEN KÜLD

BUDAPEST

IRODA ÉS MINTATERMEK

V. LIPÓT KÖRUT 24.

GYÁR: V. VÁCZI ÚT 74.

TELEFON 65-82

Matthey

mérnökkari tiszt

l.

Tanulmányok Bp.

Ummultjából

VII. 80. l.

gyar *betu* szónak az írásjelentésű *bitig* felel meg. Származéka, a *betűz* a XVII. század közepén, összetétele, a *betűszedő* szintén a XVII. század közepén fordul elő először.

Az *ír* ige először a XV. században, a Jókai-Kódexben fordul elő. Ez is török eredetű, még pedig valamelyik csuvasos jellegű török nyelvből került át hozzánk. A mai csuvas nyelvben megfelelője *sjyr*. Az *írás, irat* (festés), *iratos* a XV. században már szintén előfordulnak. Az *iromány* (1780), *irodalom* (1840), *irodalmár* (1873) nyelvújítási szavak.

A *könyv* első előfordulása is a XV. századra esik. Eredetét bizonytalannak mondja, de származhatott valamelyik török nyelvből; az újgúrban a *küin* szó azt jelenti, hogy könyvtekercs, a csuvas *kon* pedig a „szövet mintás része". A *könyvtár* szó először 1782-ben, a *könyvtárnok* pedig 1787-ben fordul elő.

(Czuczor—Fogarasi szótára szerint a könyv gyöke a gömbölyűt vagy göngyöltet jelentő *köny*, lágyabban *göny*, melyből lett: *könyő* (s ebből: *könyü, könyv*, mint *eny, enyü, enyv* . . .) E tulajdonságától vette nevét a latin *volumen* . . . A magyar könyvhöz hangra is ha-

* E cikk már ki volt szedve, amikor az Irodalom című folyóiratot a 251-es szám helyén — hol azelőtt hiába nyomoztunk — megtaláltuk.

Matthei Johann

l. Schoenkörperärzte

14, 20, 21, 28, 40,
42, 57, 60, 128, 142. l.

Matthey

XVIII. 22

l.

Tanulmányok Bp

Multjából VI. k

88 l. melletti

sérép

XC.

Matthey, J. A. v.

cs. kir. mérnökszázados budapesti tetepe 1756-ból az Orsz. levéltárban. Matthey ez időben Budán élt.

írod

Gárady Sándor. Marsigli óbudai castrumai. Historia 1929. 6. sz. 174-175. l.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási
vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Matthey párados

Felvételi rajza a budai Királyi palotáról a bécsi Hofkammer-archivumban 1742-ből.

Kapossy János: Mária Terézia budavári Királyi palotájának tervező mestere. Arch. Ért. 1928. 169, 170. l.

Jézus Jákob kútjánál

850. Velencei festő a XVII. sz.-ból

Matthei, Johann

épitéz

lásd

Jajczay Veduták

13. l.

TEMI NYOMDA
I-KÖRÚT 6.

os

BUDAPES
ndre-u. 20.

Matthey Johann

mérnök kari nárados

1726

a bécsi kapu terveröje

lásd okv

Historia. 1932.

125. l. kapjel

n szembe nézve és divánon ülve ~~van a~~ abrázolt szafár abla-
~~ábrázolva~~. Mind két kezével térdeire támasz-
bajuszt s kötszakállt visel. Köntöre bő üppü
ástja brokát. Font és lent három-három ke-
rata a kép alatt három sorban:

. Kaiser der Türken

1360.

vonalkeretnek 16·2 : 10·8 cm.

44.

140/95 № 247

M.D.K.

Matthey, Johann

Budán ~~axis~~ az 1723-ban leégett kaputorony helyére 1725 és 1730 között tervei szerint középudvaros négyszögalaku épületet huztak.

Gerevich László: A budai vár feltárása, Bp. 1966.
14. l.

Matthey
mérnök

l.

Gerő Bvár
110. III. l.

M. D. K.

MATTHEY százados-mérnök

1742. ből felvételi rajz a III. Károly

féle palotáról

Gerő László: A budai vár helyreállítása Bp. 1951. 110. l. 111. l.

Mattis János

Mattis Teutsch János fiakért nem említve.

A Het, 1974. febr. 8. 5. erf. Gsr. 9p.

Mattis János

Csendélet (fotó)

A Ket, 1974. febr. 8. 5. elf. 6 m. 4 p.

Mattis Teutsch János

festő

cród

Elek Artur: A

Ma-csoport művészei.

Az Ujság. 1918. szept. 15.

Ma III-ik kiállítás –

215.

Mattis-Teutsch János

koll. kiüll. a Tamás
Galériában - 1929.

Czerep, római IX. 87.

Mattis – Teutsch János

4 /

MAGYAR MŰVESZET

1929 234, 300

Mattis Teutsch János

Kut 1929. jan Erall
4 mind

Frankl Vilmos, szépkelyi

~~[illegible]~~ IX. i28.

Mattis-Teutsch Janus

Koll. kiáll. Kolozsvár 1929 okt.

vrod

Művészeti Szalon

(Kolozsvár) 1929. IV.

ef. 10. sz 18. l.

Finkler Antal
Irógép vállalata
Cluj, Str. Regina Maria 9.

Állandó nagy raktá
kosmetikai cikk
Legolcsóbb beszer

TUNGSRAM
RÁDIÓCSŐ

A
LEGELSŐ

„TRANSSYI
BANK I
ALBA-IULIA-GYU
•••
ALAPITTATOT

FIÓKINTÉ
DITRÓ, GYERGYÓ
CSIKSZEREDA, KÉZ
TORDA
KIRENDELT
CSIKSZENTMÁR

Mattis-Teutsch János

MH. 1929. V. 17.

(*) Tamás-galéria. A legfiatalabb kiállítási szalón, amely egy esztendő óta a modern kiállításszervező bizottsággal együtt a magyar piktúra legújabb törekvésű embereinek ad helyet, ma nyitotta meg évadzáró kiállítását három művész munkáiból. Közülük *Mattis-Teutsch* János nem új ember. Legutóbbi találkozásunk óta tovább vitte az abstrakciónak, a leegyszerűsítésének régebben fölvetett problémáit s e továbbvivésében elérkezett egy szinte sematikus grafikai formához, amely nyilván ezen az úton végső állomást jelent számára és új utat, új fejlődési lehetőségeket kell keresnie. Érdekesebb nála *Hintz* Gyulának bemutatkozása. Ennek a fiatal művésznek gazdag színes fantáziája van a piktúra kompozíciós plasztikai és dekoratív problémáiban egyképpen. A tempera eszköze meglepő színességet kap nála, azokban a képeiben, amelyek nagyon egészséges elindulásban egy összefoglaló látás kezdeteit jelentik. Ezek a dolgai közül *Csend* című, nagyon tiszta és nyugodt hatású vászna jelenti a legtovábbmenő eredményt. *Mészáros* László fiatal szobrász, főleg portréfejein tiszta és nyugodt formákat lát szűkszavúan leegyszerűsített előadásban, ha nem is egészen szabad és egyéni úton még, de komoly kvalitásokban.

** **A Tamás-galléria kiállítása.** Kiállítás-sorozatának befejezéséül a *Tamás*-galléria ma *Mattis-Teutsch* János és *Hincz* Gyula képeit és *Mészáros* László szobrait mutatja be. Érdemes feladatot vállalt a Tamás-galléria, amikor falait megnyitotta a fiatal magyar festő- és szobrászgeneráció előtt és ezuttal is hű maradt ehhez a programmjához. Mint nem egy alkalommal, ezen a kiállításán is komoly, erős tehetségeket ismertünk meg.

Ezuttal *Mészáros* László szobrai revelálták ennek az izmos, reális látásu fiatal művésznek a tehetségét. *Mészáros* László beteljesült művészetével mutatkozik be, érezni, hogy munkájában a mesterségbeli tudás mellett csak a nagyon őszinte és a mindig a realitást kereső plasztikus meglátásának van jelentősége. Női torzója ugyan figyelemreméltó, a magyar szobrászművészet még sokat várhat ettől a fiatal művésztől.

Mattis-Teutsch János ujabb képei ennek a nagyon tehetséges festőnek stilusfejlődésében a dekorativ törekvések diadalát jelentik. Absztrakt, sokhelyütt szineiben is teljesen elvonatkoztatott művészete egy uj formaképzés felé terelik, ami könnyen egyhanguvá válhat. Ritmikus vonalu kiplasztikái képeinek merő ellentétei.

Azt hisszük, hogy a festő e ritmikus formák és dekorativ absztrakciói között fog megnyugodni.

Hincz Gyula nagy lendülettel jelentkezik, de művészete még átszüretlen, nyugtalan és tele van oly reminiszcenciákkal, amelyek az expresszionizmus őskorára emlékeztetnek. *(v. a.)*

(v. a.)

Mattis-Teutsch János

Ujság. 924. V. 17

* **(Csoportkiállítás.)** Két fiatal festő és egy szobrász a Tamás-galéria (Akadémia-utca 8. sz.) mostani kiállításának a szereplője. Az első kettő: *Mattis-Teutsch* János és *Hincz* Gyula a mai szélső irányok követője, míg *Mészáros* László, a szobrász, nem tör ki a természetábrázolás birodalmából. Különösen Mattis-Teutsch akar szabadulni ettől a kötöttségtől. A zenével rokon, abszolút pikturát kergeti, amelyben a formák, függetlenítve magukat a természetábrázolástól, akadálylanul fejezhetik ki a művész szimbólikus érzésektől terhes, sokszor ornamentális formavágyait. Sajnos, a nagy abstrakció nem érhet célt, az ilyen képek sokkal kevésbbé éreztetik a művész benső mondanivalóit, mint a természet közvetetlen kapcsolatot tartó ábrázolások. Legföljebb csak homályos érzéseket és felületes formatetszést kelthetnek a szemlélőben; alig többet, mint a tisztán dekoratív szándékú ornamentumok. Mattis-Teutsch elvonatkozásait a figurális benyomásokra építi föl, míg *Hincz* Gyula inkább csendéletekre. Kétségtelenül sok az érdekes, különösen az elsőnek egymásra rakott, határozott körvonalú színképleteiben, de nem hiszszük, hogy alkotóik zsákutcába ne jussanak ilyen esztétikai premisszák mellett. *Mészáros* László, mint fiatal szobrászaink legtöbbje, igen helyesen a formák lapidáris egyszerűségére és összefoglalásra törekszik. Néhány feje erre igen jó bizonyíték, de még érdekesebb álló parasztlegénye. Itt valósággal olyan naivul képes magát kifejezni, mint azok a régi görög szobrászok, akik a Teneai Apollónak nevezett tipust alkották. *(Y. E.)*

Mattis-Teutsch János
BH. 1919. V. 18.

Angol inganyagok, nyakkendők, pizsamák, strandkabátok izléses, dús választékban.

* **Kiállitás a Tamás-galériában.** A fiatal müvészgeneráció három tehetséges tagjának kiállitását rendezte meg ujabban ez a legmagasabb nivót betartó galéria. *Mattis-Teutsch* János grafikus- és dekorativ adottsága eljutott addig a határig, ahonnan ezen az uton nehezen van tovább. Talán tudja folytatni rendkivüli fegyelmezettségével és tudatosságával, (fafaragásai ezt bizonyitják) de kár elfelednie és magától erőszakkal lefejtenie a piktura két alapfeltételét a szint és a vonalat. Tulspirituálisnak, agyonelgondoltnak érezzük képeit, melyek értékek, de nem a legtöbbje annak, amit tud, legfeljebb annak, amit akar és ez jóval kevesebb. *Hincz* Gyula fiatalos biztossággal, szemmel, fiatalos remegéssel olyan szinskálákat vet ragyogó frisseséggel vászonra, amelyeknek gyakorlati megszerzése és átélése későbbi utját megfizethetetlen lesz. Most kell magához térnie, tulforrnia, ömlenie ezen a formakötöttségen, amely semmivel sem kisebb, vagy nagyobb, mint a bentragadt naturalistáké vagy impresszionistáké. Ki ezekből a sémákból, akár itt, akár ott, ki ezekből a fölösleges bizonyitgatásokból, ugy se bizonyitanak semmit, el a müvészi hitség és vallomásig. Itt tart már a harmadik kiállitó, *Mészáros* László, aki egész fiatalon kivételes kiforrotságot mutat, mely a legnagyobb reményekre jogosit. Portréi, egész alaku szobrai készek, egyéniek, nagyon szépek. Igazi öröm ezt a kitisztult, erős és egyéni müvészetet látni olyan fiatal müvész, Istenáldotta képességében. *(m. j.)*

61-1 626 m

Mattis-Teutsch János

* **Antal Sándor gyüjteményes kiállitása Ujpesten.** Szombaton délután 5 órakor nyitotta meg *Semsey* Aladár dr., Ujpest város polgármestere, az ottani I. számu polgári leányiskolában *Antal* Sándor festőművész képkiállitását a Budai Dalárda közremüködése mellett. A gyüjteményes kiállitáson — amely iránt széles körben nagy érdeklődés mutatkozik — bemutatásra kerül *Antal* Sándor egyik legnagyobb kompoziciója, *Atilla temetése* is. A kiállitás hétfő estig marad nyitva.

* **Református Figyelő.** A *Victor* János dr., *Muraközy* Gyula és *Bereczky* Albert szerkesztésében megjelenő *Református Figyelő*nek, ennek a pompás hetilapnak legujabb száma a következő tartalommal látott napvilágot: *Victor* János dr.: Isten sorozása. — *Muraközy* Gyula: Ötmillió ököl és háromezer lélek. — *Ravasz* László dr.: A magyar dal Jerémiási. — Hegyaljai Kiss *Géza:* Károli Gáspár négyszázados emlékezése. — *Tookné Balla* Mária dr.: Siklósi iskoláink. — *Czegledy* Sándorné: Halléluja és Zsoltár. A lapot ezenkivül *A Forgónál, A Gáton, Mérlegen, Levelesláda, A Tüzhely körül, Hiradó, Határokon tul* és a *Külföld*-rovatok teszik érdekessé és tartalmassá. A *Református Figyelő* szerkesztősége és kiadóhivatala: Budapest, VI., Hermina-ut 37. Előfizetési dija negyedévre 3 pengő.

A „Diákszerelem"

A Király Szinház bübájos operettje, a „*Diákszerelem*" (Good news) vonzóerejének teljében halad a harmadik jubileuma felé. Ennek a bübájos, mulatságos szövegü, ragyogó zenéjü operettnek egyik legnagyobb előnye, hogy a kisgyermekek és az aggastyánok egyaránt megnéz-

...nos, Hincz Gyula és Mé-

A Tamás-galéria szezon-
...tisszimóban zenditi ki el-
... alaphangját. Konzerva-
tiv, vagy csak mérsékelten forradalmár izlésü kép-
barát ide be ne tegye a lábát, mert ... ijed. Pedig
a dolog nem is olyan ... yennek első
pillanatban látszik ... s például,
aki emb... teljesen egy-
formán ... huzamosokkal,
szétváló szögek ... el és galacsinok-
kal, egészen ár... a egy uj szecesszió-
nak, amely — mi... eji szecesszió a kigyó-
vonalat — a kub... frázisait használja fel, ért-
hetetlen és értelmetlen, főleg azonban ásitó unalmu
képszerkesztmények céljaira. Nem baj, majd le-
szedik róla. Ha pedig nem, az ő baja, nem a miénk
és nem is a művészeté, amelyhez az ilyen lirai geo-
metriának semmi köze nincs. Mert hiszen *Hincz*
Gyula is tul van a földi értelmen és a hatodik érzék
világában kóborol pikturájával, de nála legalább
nincs modorosság, hanem, minden túlzáson át is a
legbecsületesebb meggyőződés, a leggyötrelmesebb
önkeresés érződik. És nagy, szinte vakitó tehetség.
Két nagy tussrajza (Csendélet, Anyagszerüség) a
maga hihetetle... finomságaival, még azt is
bámulatba ejt... t nem tudná követni a
festő elgondol... addig megérteni vél
az ember, a... nem nézi, mit
akar ábráz... ekturás rajza
például ... erint: *(Male-*
wich) ... hogy a rejté-

Nattis-Teutsch János

P.H.
1929. V. 17.

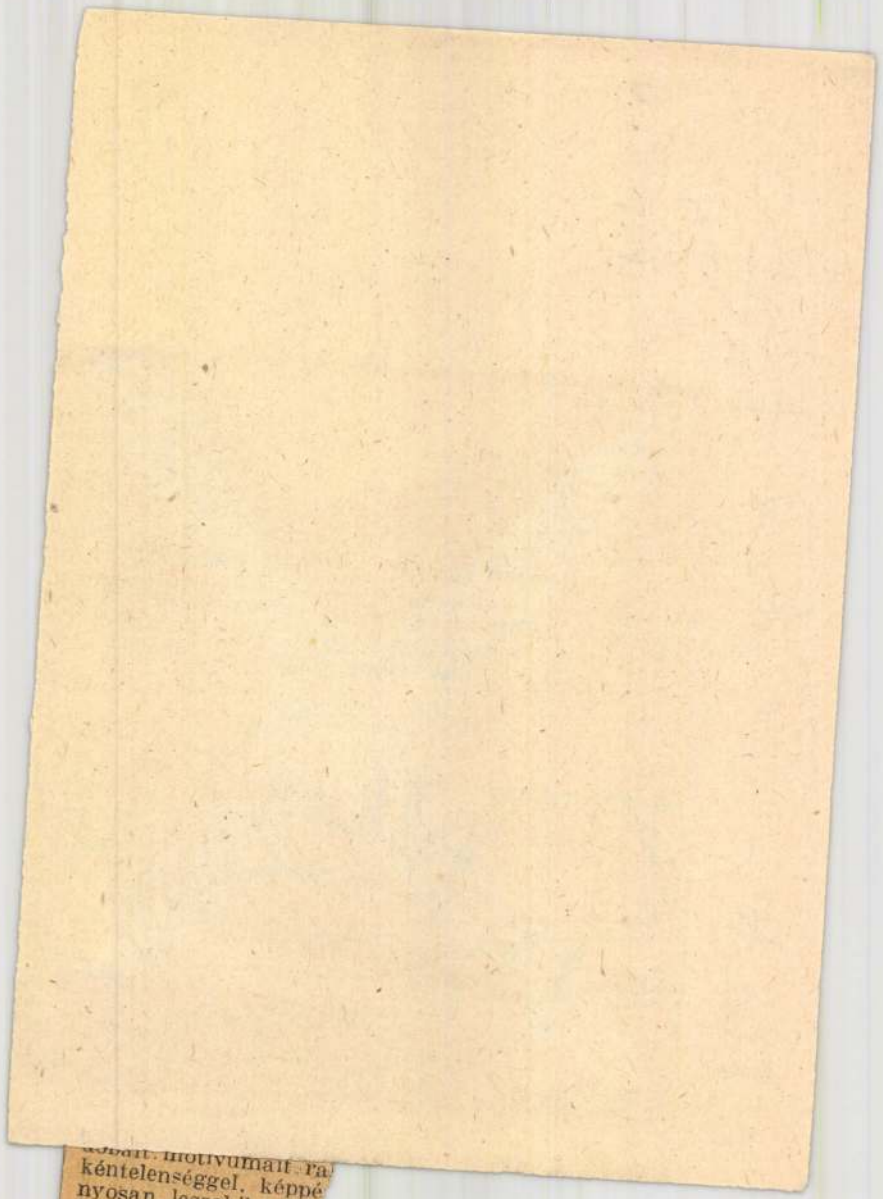

kéntelenséggel, képpé
nyosan leszokik idővá
festővé válik. — Enny

Mättis-Teutsch János

festő.

Mättis-Teutsch műveiből van a legnagyobb gyűjtemény Moszkvában van.

Erdős Jenő: Mácza János emlékezik.
Művészet, 1972. junius – 13 oldal

MATTIS TEUTSCH *János*, * Brassó 1884. szász származású festőművész és szobrász, az absztrakt expresszionizmus egyik legjellegzetesebb alakja. 1917-ben tűnt fel a Ma budapesti kiállításán, ugyanakkor linoleummetszetalbuma is jelent meg. Legutóbbi munkái egészen elvontak. Színes faszobrai is kiválóak. Budapesten kívül nagysikerű kiállításai voltak Berlinben, Rómában, Bukarestben, Chicagóban és még sok európai és amerikai metropolisban. Legutolsó kiállítáasit Párizsban rendezte 1925 tavaszán és Budapesten 1929 májusában.

Pozsonyi primási palota

VI. 173.

Mattis-Teutsch

Nagybánya, Kispiacán működött a Berger-cukrászda, melynek állandó művész-vendége volt és ott is rajzolt a művész is.

Bogdán Kálmán: Az én Nagybányám.
a Hét, 1975. szept. 19.

MATTIS TEUTSCH JÁNOS

42 # Két festő és egy szobrász a Tamás Galériában

A modern kiállításszervező bizottság gazdag szezonját záró kiállításon két fiatal festő és egy még fiatalabb szobrász munkáit mutatja be. A festők a modern művészi gárda legszélső balszárnyán állanak, egyik – *Mattis Teutsch* János – régebbi ismerőse a magyar közönségnek, évek óta részt vesz a modern művészet harcaiban és ha most Erdélyben él is, mégis szorosan hozzánk tartozik, és új eredményei a magyar művészi kultúra gazdagodását jelentik. Ritmusos vonalakból építette ezelőtt képeit Mattis Teutsch János, most ezt a stílusát továbbfejlesztette teljesen absztrakt dekoratív irányba. Kétségtelenül legnagyobb értéke erős dekoratív érzéke. Ez menti meg attól is, hogy képei modoros sablonná váljanak. Szobrokat is állított ki, ezek inkább régebbi festői korszakának eredményeit, a nagy lendülettel komponált ritmusvonalakat fordítják le a plasztika nyelvére.

Festőtársa *Hincz* Gyula, még egészen fiatal ember, aki mestere hatása alól szabadulva, szintén teljesen absztrakt irányban indult el. Rendkívül lelkiismeretesen dolgozta át magát ennek az iránynak a problémáin, és tudásban nagyon meggazdagodva jutott el most odáig, hogy leszűrje az igazi értékeket. Nagyon tehetséges ember. Nagyon szépek és érdekesek tuskompozíciói is, de még biztatóbb, hogy éppen legutolsó képén sikerült kiküszöbölni minden esetlegességet és sikerült legtisztábban, legszigorúbban felépítenie a kompozíciót.

A kiállítás szobrásza *Mészáros* László. Ő a legfiatalabb, eddig mindössze egy kiállításon láttuk néhány dolgát, most portréival és két nagy figurájával mint teljesen kész művész és mint az új szobrászgárda egyik legkimagaslóbb erőssége mutatkozik be. Ő már a harmadik fiatal szobrász, akit itt ismerünk meg, és akit rögtön a legelsők közé kell elkönyvelnünk. Vérbeli szobrásztehetség ez a vidéki magyar fiú, aki az iparművészeti iskola elvégzése után szinte teljesen a maga erejéből, művészi ösztöne segítségével küzdi előre magát. Megvan az ereje a monumentális hatások tökéletes éreztetéséhez, és gazdag skálája másik végén ott van a leglíraibb finomságok kifejezése is. Nagyon sokat várunk tőle.

Magyarország, 1929. május 17.

Mikluffi Emő: Művészet, társadalom
Bp. Corvina 1977.

nincsenek itt *Dankó* Ödön, *Bortnyik* Sándor vagy a teljesen átalakult *Kozma* Lajos munkái. Őróluk tudjuk, hogy a kiállítás anyagánál már sokkal szebb eredményeket értek el ezen a téren.

Mindenesetre folytatni kell a megkezdett munkát. Nevelni kell a közönséget, meg kell magyarázni neki, hogy, mint ahogy az autón vagy a repülőgépen bizonyosan furcsának, csúnyának és zavarónak találná a gazdagon faragott díszeket, éppen olyan csúnya, zavaró és ízléstelen ez a XX. század bútorain is. Csak arra való, hogy a port és piszkot őrizze a lakásban.

A lakásművészeti kiállítást kiegészíti az iparművészeti kiállítások megszokott anyaga, csak kisebb mennyiségben és jól rostálva. Szép a kerámiai anyag, különösen *Gádor* István sokszor méltatott eredeti fantáziájú állatfigurái és egy új keramikus, a keszthelyi *Varga* Béla jó technikájú dolgai.

Magyarország, 1929. március 27.

MDK

Mattis Teutsch János

Koll. kiáll. Tamás Galéria ~~1929. sz.~~ 16.sz. 1929. V.16.

Mattis-Teutsch János
festő-

M.D.K.

Az aktivista eszmék mellett
mindvégig kitartott.

M.J.: Levelek egy művészbarátságról.
Művészet, 1967. szeptember - 12 lap

Mattis Teutsch János

festő

Brassóban telepedett le

Gazda József: A festő gondolatai
Kovnuk, Kolozsvár 1968. XII. 1797

Mattis Teutsch János
festő

Brassóban, a Rathausban, a tartomány-
tárlaton szerepeltek műrei.
Szemlér Ferenc tanulmánykötete.
Mélinsz József műteremlátogató-beszámo-
lója - Temesvári Hírlap 1932. szept.

Balogh József: Mattis Teutsch? - Brassóban nem is-
merik
Korunk, Kolozsvár 1967. VI. 833.

Mathis Teutsch János

Linóleummetszeten
„Munkások"
„Plakát"
„Színes faplasztika

Korunk, Kolozsvár 1965. X. 1335, 1450,
1379, 1374,
1378 - 1379.

Mattis Teutsch János

„Amerika" Repr.

„Az ember" Repr.

„Bányászok" -"-

„Bilete de papagal" Repr.

„Boldogság" Repr.

„Balázd" Repr.

„Élet és halál" Repr.

„Tekete faplasztika" Repr.

Kornuk, Kolozsvár 1965. X. 1390, 1379, 1368, 1372, 1442, 1376, 1470, 1378-79.

MDK

Máttis-Teutsch János

Műveinek kiállítása a Tamás-galériában.

Cikk: Tamás-Galéria.

Nyugat, 1929.jun.16. 834.lap

MDK

Máttis-Teutsch

Rabinovszky: KUT kiáll. N.Szal.ban.

Nyugat, 1929. jan. 16. 146. l.

Mattis-Teutsch János

festőművész

K.U.T.kiállítása - Nemzeti Szalonban - képével szerepel. A híres linoleum metszés, aki szuttal két kis farsobrosak pelentkezett, két rajtéllyel - valószínűleg virágcsokrát átalakult üvi aktok.

Pesti Hirlap
1933 I.12.

Mattis-Teutsch

szobrász

KUT.Képzőművészek Uj Társasága kiállítása - Nemzeti Szalonban - szoborral szerepel. Faragott fái

8 órai Ujság
1930.I.12.

Mattis-Teutsch

szobrász

KUT kiállítása - Nemzeti Szalonban - szatorral szerepel. Fatarágásokkal.

Magyar Hirlap
193[illegible].[illegible].1[illegible].

Mattis-Teutsch János

KUT

Fafaragásai sok emlék, mint linoleum metszetei voltak.

1930.I.14.

MÁTTIS-TEUTSCH János

Lengyel József: Máttis Teutsch János.

az eredetileg a Nyugatban megjelent cikk ujraközlése Uj Irás 1989.12.xsz.

113-114.

Máttis Teutsch László

A KUT 1929-es kiállitásán a Nemzeti Szalonban részt vett.

Rabinovszky Máriusz: Két korszak határán 1965. Bp.

200.l.

Mattis - Teutsch.

festőművész

KUT kiállítása - Nemzeti Szalonban - képével szerepel.

Új Nemzedék
1929.I.6.

Mattis - Teutsch Fáuss

szobrász

VUT.Képzőművészek Uj Társasága kiállítása - Nemzeti Szalonban - szoborral szerepel.

Budapesti Hirlap
1930.1.14.

Mattis-Teutsch János

festőművész

KUT Képzőművészek Uj Társasága kiállítása - Nemzeti Szalonban - képével szerepel. Kevésbé tetszenek 6-essiptomi fisurákra emlékeztető modern sportképei. -

Nemzeti Ujság
1929.I.6.

Mattis - Teutsch János

festőművész

KUT Képzőművészek Új Társasága Kiállítása - Nemzeti Szalonban - kérével szerepel.

Neti Ferir
1940.1.6.

Mattis-Teutsch János

Kiállított művei:

Kompozíció	o. v.	35,5	x 25 cm
– " –	"	58	x 29 cm
– " –	"	25	x 35 cm
Fekvő nő	tempera	270	x 335 mm
Álló nő	mahagónifa		29 cm

XX. századi magyar származású művészek ~~kiállítása~~ külföldön.
Bp. Műcsarnok, 1970. Bev.: Dr. Bognár József. 47. l.

Mátis-Teutsch János

bécsi munkásságát ismerteti-méltatja

Galambos Ferenc: Képzőművészeti élet a bécsi magyar emigrációban. Művtört.Írt. 1971.1.sz. 1-10. l.

1, 7. l.

Mattis-Teutsch János

Rabinovszky M. irt kiállitásáról a Tamás Galériában
Nyugat 1929. 834-835.l.

Rabinovszky Márius:Két korszak határán Bp. 1965.
299.

MDK

Mattis-Teutschek János

Kép, temp.

Szobor, fém

KUT és UME kiáll. M.Szal. 1932. nov.
12. 1.

Mattis-Teutrez Jiří perlů

Prot. rule

1979, 439-42

Máttis Teutsch János

festő

Kunstideologie c. könyve Né-
metországban jelent meg.

Kovaak 1971. III. 422.

Mattis-Teutsch
festő

1918-ban Gergely Sándor és
Mattis-Teutsch közös kiállí-
tást rendezett.

Apró Ferenc: Molnár-Vaszary ...
Művészet, 1975. március - 34 oldal.

Mattis Teutsch János

szerepel az Erdélyi Helikon 1929-es évfolyamának három egymást követő számában, ahol Kós Károly és Szántó György ir a grafikai művészet fejlődéséről

Korunk Kolozsvár 1974/2 179.old.

Mattis-Teutsch [illegible] J. [illegible]

1919-es tevékenységéről

↓

Mácza János: Kemény emlékek 6.

Népszabadság, Bp. 1974. márc. 21.

Mattis Teutsch János

festő"

~ ről film, Banner Zoltán

munkája.

Krizsán Zoltán: A TV magyar nyelvű.
Korunk, 1972. 8. n. 1271.

Mattis Teutsch Janos

5

Budapest (1917, 1923), Roma,
Chicago (1923, 1924) Paris (1925)

Igaz Gó 1972 november

Mattis Teutsch János 4

Külföldi szereplései: Berlin
(1913, 1918, 1921 – Marc Chagallal, 1923,
1924, 1928)

Igaz Szó 1972 november

Mátis Teutsch János 3

Kiállításai: 1930, 1932, 1934, 1957,
1971 – Bukarest
1930, 1932, 1934 – Kolozsvár
1930 Nagybánya

Igaz hű 1972 november

Mattis Teutsch János

2

Első nyilvános szereplése:

1906 - Budapest Hazai egyéni

Kiállításai: 1917, 1921, 1930, 1932,

1934, 1947, 1963 - Brassó

Igaz tyó 1972 november

Mattis Teutsch János

1968-ban Brassóban emlékkiállítása volt,
a művész szülővárosában.

A Het, 1971. aug. 13. 2. ef. 33 sz. 9 p.

Antik plasztikai gyűjtemény.

A Szépművészeti Muzeum a kitünő Petrovics Elek szakszerű és tevékeny igazgatása alatt gyors egymásutánban igyekszik behozni azt, amit az első évtized alatt elmulasztott. A grafikai gyűjtemények és az uj szerzemények kiállításai után végre napfényre kerültek a Muzeum pincékbe ásott kincsei: a görög és római szobrok.

A kiállított munkáknak csak fele a Szépművészeti tulajdona, a másik fele Zsolnay Adolf kavallai konzul letéte. Igy, együtt, ha néhol hiányosan is, elég szépen reprezentálja a gyűjtemény az antik szobrászat fázisait. Az archaikus állapotot két pompás darab mutatja: egy mosolygó ifju fej és a thasosi Akropolis bejáratát diszítő relief. Vannak emlékek az archaikus korból való kibontakozásra és utána minden iskolára, egészen a Krisztus utáni III—IV. századig. Leggazdagabban természetesen a Phidiás és Praxiteles körüli, a virágzó hellenisztikus plasztika és a római portraitszobrászat van képviselve.

A Praxiteles utáni iskolákat két bámulatosan finom és gyengéd kis remekmű mutatja: két kis női fejecske. A hellenisztikus korból a legszebbek egy görög ruhás nőalak a Zsolnay letétből és egy ruháját rendezgető lány bájos szobra, a kora hellenisztikus arcképszobrászatot pedig két kis méretű Nagy Sándor képmás jellemzi.

A görög szobrok nagyrésze nem eredeti, hanem hellenisztikus vagy római másolat. A római másolatok megbízhatóbbak, mert a rómaiak igen nagy technikai tudással, de szolgailag másolták a görög remekműveket. Kisebb a történeti hűsége, de nagyobb az esztetikai értéke a hellenisztikus idők másolatainak. Ennek a kornak a művészei a másolatokba belevitték saját érzékies és impresszionizmusra hajló formalátásukat. Genreszerűség, a lágy és szép test*felületek* szeretete és a szobrok pikturális hatásra való törekvése jellemzik ennek a dekadens, de a mai embernek igen szimpatikus világ művészetét. A modern izlésnek is a hellenisztikus plasztika felel meg legjobban az egész ókorból.

A szép szoborgyűjteményt kiegészíti a Muzeum gazdag terrakottagyűjteményének egy válogatott sorozata a görög, kisázsiai és alsó itáliai iskolák legjellemzőbb műveiből.

A kiállítást dr. Hekler Antal egyetemi tanár rendezte és az ő munkája a katalógus is, amelynél kitünőbbet és jobbat magyar nyelven nem láttunk. Tudományos eszközeivel, biztos

Az élmény, melyet kifejezett, nem tisztán festői, de az eszközök, melyekkel a hatást elérte, tisztára pikturálisak. A képpel nem a valóságot kaptuk, annál többet vagy kevesebbet (ez szempont dolga): a valóság szubjektiv extractumát.

Passzivul átengedi magát a külső hatásoknak, de ezt a hatást azután markánsan, erőteljesen fejezi ki: ebben áll Máttis Teutsch művészetének lelki karaktere.

Emberi alak csak néhány esetben kerül képeire, de ebben a néhány esetben igen jelentős szerephez jut, sokkal többet jelent mint puszta fizikai formát, amint ezt néhány kritikusa felületesen megállapította. A képben kifejezett hangulat, mint fókuszban felfokozva csendül ki ezekben az emberi figurákban: Például: a táj csupa gyötrődés, nyugtalanság és feszültség. A gyötrődő, nyugtalan vonalak egy gyötrődő nyugtalanságtól feszűlő emberi alak konturjait emelik föl. Ezzel a kép hangulattartalma kétségtelenné és kézzelfoghatóvá vált, pszihikai hatása elől kitérni nem lehet. A mondottakat kitünően szemlélteti Máttis Teutsch linoleummetszet-albumában levő két emberi figurával bővített kompozició.

A formai fejlődés fázisait három állomás jelzi: őszi kiállítása Pesten, linoleum-albuma és mostani bécsi kiállítása. Eleinte a lágy szineket és formákat kereste (ezért szerette úgy az aquarellt) de lassankint a szinek számát csökkentette, a formákat pedig erősen elkülönítette egymástól. Tendencia a monokromia és vonalhangsúlyozás felé. Igy jutott el ezzel a stilussal adaequát technikához, a linoleum-metszéshez. Amit azelőtt szinekkel és tónus-harmoniával csinált, azt most fehérfeketével és szabad vonalritmikával próbálja kifejezni. A linoleum-metszés viszont festészetére hatott vissza és komplikáltabban, sok szinben akarja megcsinálni azt, amit a linoleum két szinében csinált. Ezekre a kontrasztokra és formaelkülönítésekre azonban az aquarell már nem elég erőteljes s azért visszatér az első korszakban nem eléggé kifejező olajhoz, amely most már a legjobban megfelelő kifejezési eszközévé lett művészetének. Szinte azt lehetne mondani utolsó képeire: szines linoleum-metszetek olajfestékkel festve.

Ezt a stilusfordulatot a pesti kiállítás még csak sejtette, a bécsi már kétségtelenül reprezentálja.

Hevesy Iván.

Az égben én csak sátrat láthatok,
amely alatt állongunk, mint rabok . . .
a végtelen söntésben, egy kupában
gyöngyként torlódom és elpattanok.

*

Körben kering a kongó égi katlan
alatta mászunk meghajolva, halkan!
Imád ne küldd az égbe! Mert az is,
miként te, végzi útját öntudatlan.

*

Borról, kertekről kántáltam sokat,
amíg minden reményem szétszakadt,
mégsem hagyok fel csábító borommal
mert én a célig járom az utat.

*

De tavaszunk immár holtan hever,
szerelmünk csermelye apadt meder
fülemile, ki ág-bogok között rítt
ki tudja honnan jött s hová megy el.

*

Szerelmem holdja, pályád mindörök,
megújra elrepülsz a kert fölött!
Hányszor kutatsz hiába majd utánam
és látsz özönlő felleget, ködöt.

*

Ha könnyű talpad a füvön fut át
s betérsz, hol én a mámor himnuszát
daloltam, hagyd magukra cimboráid
és vess a földre egy üres kupát.

Fordította: Zsolt Béla.

Képek, szobrok.

Máttis Teutsch János.

Mint kész és kialakult, de még igen messze fejlődésekre képes művész mutatkozott be Máttis Teutsch János őszi kiállításával a közönség előtt. A kiállítás retrospektiv volt és így a képek kevés száma dacára is jól meglehetett látni az egyes stilusfordulatokat, amelyeken keresztül eljutott a mostani, expresszionistákkal rokon, erőteljes de gyengéd és passziv szinfoltköltészethez.

Nem kitűzött programm és elvek vezették őt ehhez a formalátáshoz, hanem belső művészi ösztön és a fejlődések önként adódó lehetősége és kényszerűsége.

Elinduló időszakában sem volt naturalista. Legrégebbi képeit is szinstilizálás, tónusredukálás és bizonyos tér- és formaabsztrahálás jellemzi.

Majdnem kizárólag tájképeket fest, túlnyomórészt aquarellben. Nem impresszionista, mert nem elégszik meg azzal, hogy látomása illúzióját keltse, de azért mentes minden hazug objektivációtól. (Igy esik igen messze a kubizmustól.) Tiszta líra amit csinál: a természet által keltett impressziókat és hangulatokat felfokozza, megsokszorozza, azután visszasugároztatja a természetre. A természet formáival önkényesen bán el, mert nem engedi meg, hogy azok önmagukért beszéljenek: kényszeríti őket arra, hogy csak a felkeltett érzést fejezzék ki minél pregnánsabban. Lássunk egy példát: hogy dolgozik az ő expresszionizmusa. A téma egy lankás dombok közül az előtér felé csergedező patak. Egy naturalista művész kínos lelkiismeretességgel igyekezne ezt a valóságot minden részletével együtt hűen vászonra vinni. Az impresszionista megelégednék azzal, hogy bizonyos könnyedebb technikai eszközökkel pusztán csak az illusióját keltse ennek a valóságnak. De valóságot akar végeredményében ő is, semmi többet. Ő, az expresszionista többet, illetve mást akar. Benne a patak a lágy és nyugodt hullámzás érzetét keltette, a táj szemléletébe merülve ez a hangulat vált benne uralkodóvá, ezért a képpel ezt akarja szuggerálni. A patakot az előtér felé szélesedő lilás-kék hullámosan kanyargó csík jelzi. Ezt a hullámos mozgást átveszi az egész környezet: a dombok, halmocskák, utak, horizontvonal mind ezt szuggerálják számos ritmikai változatban.

Jelenkor 1918. 3-4. sz.

Mattis Teutsch Gyuri

1971. aug.-ban Bukarestben (a Dalles-terembe)
emlékkiállítása volt.

A Hét, 1971. aug. 13. 2. ef. 33 sz. 9 p.

Mattis-Teutsch János

1929 V. 17 AZ Est

— **Új kiállítás a Tamás szalónban.** A mai magyar képzőművészetnek két szélsőbaloldalon álló tagja mutatja be eddigi munkásságát a *Tamás* szalón ma délután megnyíló kiállításán. *Mattis Teutsch* János Erdélyben él, de nem mint vendég akar jelentkezni, hanem mindig hangsúlyozza idetartozandóságát. Úgy képei, mint szobrai csak mint dekoráció jöhetnek figyelembe. Teljesen elvont művészet ez és megvalljuk őszintén, nem nagyon értjük törekvéseit. *Hincz* Gyula szintén ezen az úton halad, de különösen tussrajzaiban megmutatja kétségtelenül erős talentumát. Ma még csak kutat, de komoly eredményeket várhatunk tőle. A legkiforrottabb a velük együtt jelentkező szobrász, *Mészáros* László. Szimpatikus talentum, aki komponálni és alkotni tud. Eddig nem láttuk a kiállításokon és most szinte teljesen éretten mutatja be művészetét.

Matthias Teutsch

Irod

Tamás Aladár: Az új román művészeti lehetőségek.

Periszkop (Arad)

1925. márc. 35. l.

Mattis Teutsch

vod

J. Szemlér Ferenc.

Mattis Teutsch:
Kunstideologie.
Erdélyi Helikon
1932. 352. l.

Könyismertetés

A plasztika c.
A kép c. illustra-
ciói repr. h.o. 352. l
353 l

Máttis Teutsch János

J. Szemlér Ferenc:

Hol él ma Máttis Teutsch?

Láthatár

1933. 2-4.

Vinza vonultan Stuto-
városában Brassóban
él.
1933-ban u. itt
kiállítást rende-
zett univerból
Forum. 1933. 11-12. 7

nyzet boritja [illegible] itt-ott
magas fák foglalják el, melyek
ntakozik ki. Az égbolt derült.

: 22·5 cm.

zi kiállitás japáni kormány-
az 1901: IV. 25-én kelt 23179

MATTIS-TEUTSCH JÁNOS KÉPEI A GYŐRI XANTUS JÁNOS MÚZEUMBAN

Arabona 1991

A művészettörténetnek — mint bármelyik tudományágnak — voltak és vannak még napjainkban is emberi sorsokat érintő, azokat hosszú időre megpecsételő „balfogásai". Egy ilyen tévedés volt az utóbbi évekig Mattis-Teutsch János művészetének megítélése is. Mára, az újabb, kiváltképpen Szabó Júlia és Passuth Krisztina az aktivizmus körébe eső kutatásainak tükrében fény derült arra, hogy Mattis-Teutsch — talán Moholy-Nagy Lászlót és Kassák Lajost kivéve — az egyetlen olyan képzőművészünk volt, aki európai rangon — és a saját korában ennek megfelelő népszerűséggel, közmegbecsüléssel — tudta képviselni a magyar avantgárd törekvések egészét.

Az 1884. augusztus 13-án Brassóban született Mattis-Teutsch János édesanyjától, Schneider Jozefinától a gyermekkor legelső élményeit és a munka iránti tiszteletet, nevelőapjától pedig a Teutsch nevet és a művészet rögös útján való erkölcsi és anyagi támogatást kapta örökségül. „1901-ben — írja a művész önéletrajzában — fejeztem be tanulmányaimat a brassói Faipari iskola faszobrászat szakán. 1901 és 1902 között a budapesti Iparművészeti Iskola kurzusait látogattam."[1]

1901-ben, amikor Mattis-Teutsch az Iparművészeti Iskola diákja lett, az intézmény már túl volt a milleniumi ünnepségeket és kiállításokat követő években véghez vitt szervezeti megújuláson, általános felszereltsége modernizálásán és a megszokott langyos hétköznapi kerékvágásban tengette létét.

Az előtanulmányok logikus folytatásaként, Budapesten az alig 17 esztendős Mattis-Teutsch János a kisplasztika szakosztályba iratkozott be, ahol vezető oktatója a Bécsben tanult, de Párizst is megjárt szobrászművész, Lóránfi Antal volt. Bár az Iparművészeti Iskola Mattis-Teutsch-csal kortárs növendékei közül idővel sokan váltak a modern magyar művészet élharcosaivá (Gallimberti Sándor, Paizs Goebel Jenő, Czigány Dezső, Pátzay Pál, Dési-Huber István), mégis azt kell mondanunk, hogy a szorosan vett szakmai fogások elsajátításán túl ez az intézmény nem sokban járult hozzá — ha csak a negatív ráhatások kiváltotta ösztönös vagy tudatos ellenállást nem tekintjük előre mutató indítéknak — a diákok sajátos művészeti látásmódjának kialakításához.

„1902-től 1905-ig — folytatja tovább Mattis-Teutsch önéletrajzát — bildhauer Rümann és Schmidt irányításával a müncheni Bajor Királyi Akadémián tanultam. Innen Párizsba mentem, ahol folytattam iskoláimat 1908-ig . . .".[2]

A XIX. század végéig, de még a XX. század elején is München az ifjú magyar művészeknek szinte már kötelező megállóhelye volt. Lyka Károly szerint ennek több oka is lehetett: az oda vezető út rövidebb és olcsóbb, mint Párizsba

vagy Rómába; az élelem és szállás megfizethető, elérhető áron kapható; a legtöbb ösztöndíj Münchenbe szólt; a városban lévő művészeti gyűjtemények és rangos kiállítások vonzereje; az eladást megkönnyítő műkereskedelmi hálózat megléte és nem utolsósorban az Akadémia régi hagyományára épülő hírneve.

A század elejére azonban a konzervatív előjelű „erényeket" féltve őrző Bajor Királyi Akadémia pedagógiai, művészeti elvei már rég túlhaladottak lettek. Ha a müncheni stúdium Mattis-Teutsch számára csupán a szakmai tudás gyarapodásának időszaka volt, akkor a párizsi tartózkodást joggal tekinthetjük a nagy felfedezések, elhatározások éveinek. A francia fővárosban viharos gyorsasággal zajló forradalmi változások nem múltak el nyomtalanul Mattis-Teutsch művészetszemléletének formálódásában sem. A festészeti avantgárd mozgalom impulzusa alatt Mattis-Teutsch időlegesen hátat fordított a szobrászatnak, és figyelmét mindinkább a festészet irányába összpontosította. Első nyilvános szereplésén, a budapesti Nemzeti Szalon tavaszi tárlatán már nem szobrokkal, hanem két olajfestménnyel jelentkezett.

A létfenntartását biztosító fáradságos rámafaragás mellett, időt szakított arra, és nagy erőfeszítéseket tett, hogy figyelemmel kísérje Cézanne, Van Gogh és Gauguin radikálisan új festészetének metamorfózisait.

Korai és későbbi festményeinek, grafikai lapjainak elemzése azt bizonyítja, hogy Mattis-Teutschra különös hatást gyakorolt a Gauguin festmények elvont, stilizált formáinak dekorativizmusa és Van Gogh felfokozott színözönben, kavargó vonalakkal megfestett alkotásai.

A külső ösztönzés és a saját kifejezés lehetőségeit kereső szándék eltávolították Mattis-Teutschot a konkrét külső valósághoz mereven kötődő művészi ábrázolástól. Az alakulóban, formálódásban lévő szemlélet további elemekkel gyarapodott akkor, amikor 1910-ben Mattis-Teutsch látogatni kezdte Rippl-Rónai kurzusait Budapesten. A mester a századfordulót követő években Magyarországon is létjogosultságot nyerő szecesszióra irányította a fiatal alkotó figyelmét, az átvitt, szimbolikus tartalommal, mondanivalóval is felruházó és azt közvetíteni képes nyulánk, stilizált növényi alakzatokra, a szertelenül kavargó vonalak által befogott geometrikus formák dekoratív hatására. Ezeket a tartalmi és alaki jegyeket viseli magán Mattis-Teutsch 1910-ben festett, a győri Xántus János Múzeum Patkó Imre gyűjteményében megtalálható kisméretű (20 × 30 cm) olajfestménye, a *Tájkép* is.

A lila, sárga, zöld, kék és piros harmóniájára és diszharmóniájára épülő, hangsúlyozottan szecessziós fogantatású, hullámzó vonalvezetésű remekmű egyértelműen az emberben-művészben dúló szenvedélyre, viharra utal. A kompozíció előterét uraló, lágyan ívelő domboldalon, magányosan áll egy ágait oldalra széttáró, lombozatától megfosztott fa. Mögötte háttérként egymástól jól elkülönülő síkokban magas hegyek vonulatai magasodnak. Az ember magárautaltsága sugárzik az egész festményből. A pesszimista kicsengést a színek összhatása tompítja; az ezzel ellentétes emberi érzést az optimizmust a természet önmagát megújító reménye táplálja. A kilátástalanság és a belőle való kitörés lehetőségének együttes ábrázolásával, e határozottan dekoratív hatású festményben Mattis-Teutsch — Franz Marc műveivel szellemi rokonságot mutató — filozófiai mélységű, humánus problémákat feszeget és fogalmaz meg. A művész harmóniakeresésének tárgya a természetben — ugyanúgy mint az említett Franz Marcnál — nem véletlenszerű jelenség, hanem a lélektani mélyrétegekből feltörő és állandóan visszakísértő gyermekkori emlékképe szülővárosa festői vidékének.

A tízes évek közepétől a festői foglalatosság mellett és ezzel párhuzamosan, egymástól nem elválaszthatóan, Mattis-Teutsch egyre jobban belemélyedt a grafikai ábrázolás lehetőségeinek kutatásába. A kétségtelen művészi eredményeken túl, ehhez a munkához lelkierőt és ösztönzést Kassák Lajostól kapott, aki az 1916-ban útjára indított MA című folyóiratban egymás után reprodukálta linó- és fametszeteit, sőt 1917-ben a MA gondozásában önálló grafikai albumát is kiadta.

A grafikai eljárások vizsgálata új irányt szabott Mattis-Teutsch János egész életpályájának. Ez az út lesz az, amely az alkotót a szecessziós mellékzöngéjű művészettől a zenei expresszionizmus vonalára irányította.

Az elvonatkoztatás, az absztrakció igénye, a sűrített és reális, materiális formában vissza nem tükröztethető mondanivaló egyetlen kifejezőeszközévé válik.

Mattis-Teutsch — ösztönösen, vagy az elemző tudat aktív részvételével? — „keresztültöri a valóság szabta határokat, és művészetének nyelvén nem az anyagi világ tárgyait szólaltatja meg, hanem azt, ami a vonalon és színen tulajdonképpen túl esik: az Eszmét".[3]

Az eszme megjelenítése új művészeti, tartalmi és formai — megoldásra, kimunkálásra váró — problémát vetett fel. Mattis-Teutsch János művészetében központi helyre került az „eszmétől" elválaszthatatlan ember és ennek sorskérdései. A MA társadalomszemléletű aktivitást, aktivizmust meghirdető művészcsoportjának impulzusai alatt, Mattis-Teutsch vizsgálat tárgyává tette a művészet, az ember és a társadalom közötti összefüggések egészének bonyolult kérdéscsoportját. A forradalmaktól terhes századelőn a változás, megváltoztatás szükségességére érzékenyen reagáló alkotóknak egyetlen kizárólagos választási lehetősége maradt csupán, mégpedig egy új társadalmi konstellációba beépülő embertípus világképének kivetítése, tettenérése.

Új eszme

Új ember — Új társadalom

Új művészeti formanyelv

Ez az „ördögi kör", Mattis-Teutsch hite és meggyőződése szerint el kellett vezessen a képzőművészet radikális megújhodásához. „Az új társadalom művészetének középpontjában csak az ember állhat"[4] — vonta meg a végső következtetést a művész.

A jövő céljainak követése tisztító tűz volt, amelynek végigjárása egyetlen nyitott kérdést hagyott maga után: melyek azok a művészeti eszközök, amelyek konkrét, képi formába önthetik az ideológikus elméletet, vagyis milyen legyen a kor eszmeiségétől meghatározott művészeti formanyelv?

Mattis-Teutsch korai alkotószakaszától, amelyre a természeti környezet inspirálta tájélmény és a lépésről lépésre kiteljesedő, elmélyülő absztrakció volt a jellemző, szükségszerűen jutott el az emberközpontú művészetig. És innét már csupán egy lépés választotta el annak a meghatározó jelentőségű felismerésnek a tudatosulásától, hogy „a művésznek új, korának lényegéből születő arányokat kell alkotnia, meg kell teremtenie az új embertípust, *mely nem külsőségekben, hanem lényegében tartalmazza az emberiséget*"[5] [Kiemelés a szerzőtől]

A formai külsőségektől az 1919 és 1924 között folyamatosan készülő *Lélekvirágok* képciklussal, Mattis-Teutsch így érkezett meg a bensőséges emberi érzésvilág titkainak kutatásához, kivetítéséhez.

Ennek a kísérletnek általánosított eredményeit a művész az 1931-ben Potsdamban megjelent *Kunstideologie, Stabilität und Aktivität im Kunstwerk* című német nyelvű írásában adta. Az írásmű központi gondolatát a modern embertípust jellemző stabilitásra és (az ezt nem kizáró) aktivitásra törekvő és serkentő tézis több irányú megközelítése, körüljárása adja. Ezzel Mattis-Teutsch olyan rendszert dolgoz ki, amelynek segítségével az érzelemvilág bensősége a képzőművészet formanyelvén is megfogalmazhatóvá válik.

A korábban a berlini Abstrakte Gruppe der Sturm mozgalomhoz eszmei szálakkal fűződő és ennek égisze alatt Paul Kleevel, Chagallal, Archipenkoval, Hans Arpal kiállító Mattis-Teutsch 1919 után kapcsolatba került a kölni *A bis Z Gruppeval* és a Walter Gropius vezetése alatt álló weimari *Bauhaus*-mozgalommal. A művésznek ebből a kísérletező, letisztulást hozó alkotóperiódusából származik a szintén a Patkó Imre gyűjteményében található — két tus kompozíciója: *Tájkép* (22,5×30,5 cm) és a *Lélekvirágok* egyik darabja (24×30,5 cm). A Tájkép őriz még valamit a tízes években készült, természetből merített linó- és fametszetek realitásképre utaló reminiszcenciákból, de a Lélekvirágok már a valóság elemeiről teljesen lemondott, a lélek titkait fürkésző művész alkotása. A stabilitás, nyugalom és az aktivitás, mozgás a Művészetideológiában megfogalmazott nézetével és „dogmatizált tételével" összhangban a kompozíció síkján „egy végtelen horizontális vonal húzódik végig", amely körül „a kép széléről befelé mindig aprózottabb ritmusok rétegződnek folyton kisebb körökben".[6]

A vízszintes — mondhatjuk azt is, hogy az idő — síkon futó körkörök, az emberi civilizáció áthághatatlan és kétségbe vonhatatlan folyamatosságát, a „magasabb fokon ismételt újraszerveződést"[7] jelképezi, de ugyanakkor e folyamat a lélek titkaiban visszatükröződő harmónia, biztonság és stabilitás érzetét is sugallja.

1944 után Mattis-Teutsch János eltávolodott korábbi alkotói ideáljaitól, és lázasan kutatta, hogy a szocializmus korának embertípusait mi módon lehet megeleveníteni, mik ennek a művészi lehetőségei. Szülővárosában Brassóban, 1960. március 17-én halt meg. Benne századunk újszerű művészi gondolkodásának és szellemi kísérletezésének legendás alkotóját, tanúját vesztette el Kelet-Közép-Európa. Halála a magyar művészeti életet is közvetlenül és érzékenyen érintette.

Almási Tibor

JEGYZETEK

1 Mattis-Teutsch János írásos hagyatékát, festőművész unokája őrzi Brassóban. Önéletrajzát *Macovescu G.* idézi: Mattis-Teutsch című írásában — Contemporanul, 1970. március 13.
2 uo.
3 *Szemlér F.*, Mattis-Teutsch. Valóság és elvonatkoztatás. In: A költészet értelme. Irodalmi Könyvkiadó, Bukarest, 1965. 234—237. l.
4 *Méliusz J.*, Látogatás Mattis-Teutschnál. Temesvári Hírlap, 1932. szeptember 21.
5 *Mattis-Teutsch J.*, Művészetideológia. Stabilitás és aktivitás a műalkotásban. Korunk, 1971. 4. szám.
6 *Hevesy I.*, Mattis-Teutsch új metszetei. Nyugat, 1921. 1509—1510. l.
7 *Banner Z.*, Mattis-Teutsch János, Korunk, 1965. 10. szám.
Fényképeket ld. a XXXII—XXXIV. t. (Szerk.)

RÓMER FLÓRIS EMLÉKEZETE

A múlt század közepén Győrött a történettudomány, régészet és múzeum egyet jelentett Rómer Flóris Ferenccel, a bencés szerzetes tanárral, aki alapítója volt a határainkon túl is ismert győri múzeumnak. Rómer Flórisnak aligha lehet egyetlen mondattal jellemezni életét és pályáját, mégis idézem barátja, egyházi historikus társa Fraknói Vilmos szellemes megállapítását: Rómer Flóris „személyében az elvont feladatoknak élő zajtalan munkásságában kielégítést találó igazi tudós frigyet kötött a népszerű agitátorral, aki mindenütt otthon érzi magát, mindenkivel a maga nyelvén tud beszélni és mindenkinek színvonalára leszáll, hogy őt aztán a saját magaslatára emelje".

Rómer Flóris életpályája — hasonlóan kortársaihoz — nem volt sima és egyenletes. Ígéretes reformkori pályakezdése szenvedett törést 1848/49-ben, illetve az azt követő években. Némi szakmai elfogultsággal még azt is állíthatjuk, hogy ő különösen megsínylette a polgári forradalom és a szabadságharc keserves kudarcát. Napjainkban is szimpátiával tekintsünk vissza azokra a tudós férfiakra, akik a reformkor, forradalom, kiegyezés időszakában pályájukon az indulás, bukás, újrakezdés, életműteremtés rögös útját végigjárták.

A XIX. század harmincas-negyvenes éveiben kibontakozó magyar történettudomány új irányai a tematikában, a történetszemléletben és a módszerekben egyaránt jól felismerhetőek voltak. A publikációkban összegeződő első eredmények már sejtetni engedték a történetírásunkban is közeledő korszakváltást. Historikusaink többsége a hőn óhajtott polgári átalakulást mindenekelőtt a reformok fokozatos bevezetésétől várta, s ezért sokuk számára a forradalom nem várt meglepetésül szolgált. Mi sem természetesebb, hogy a forradalom kihívására személyes állásfoglalásukkal elsőként a történészeknek kellett válaszolniuk. Ennek nem mond ellent, hogy az 1848—49-es polgári forradalom és szabadságharc nemcsak a történészekre, hanem az ország valamennyi lakosára kihívást jelentett.

A forradalom, a fegyveres szabadságharc, valamint a politikai viszonyokban bekövetkezett változások hatására szépen ívelő tudósi pályák tűntek semmibe, kiérlelt történetírói programok váltak fikcióvá, s a jól prosperáló műhelyek máról-holnapra beszüntették működésüket. Neves és kezdő történészek egyaránt belső száműzetésbe, tényleges emigrációba menekültek, néhányan osztrák és cseh börtönökbe kényszerültek, de voltak olyanok is, akik a harcmezőn maradtak. A börtönviseltek közé tartozott az akkor már ismert tudósjelölt, a későbbi neves régész-történész: *Rómer Flóris.*

Tudománytörténeti irodalmunkból sok mindent megtudhatunk Rómer élet-

MŰVÉSZET

A Tamás-galéria szenzációs kiállitása

Két festő és egy szobrász alkotásainak bemutatásával fejezi be gazdag, változatos, művészi eredményekben jelentős szezonját a Tamás-galéria. A három kiállitó közül *Mészáros* László szobrász érdemel legtöbb figyelmet. Mészáros természetlátását szinte brutális őszinteséggel fejezi ki, kétségtelen technikai bravurral. De ezt az őszinteséget csak egy-

tettek a szokásos plánkettakat, hogy azokat ki-
töltse, Dávid Andor

a „felkezei" rovatban a ténynek megfelelően izraelitának vallotta magát.

Indexében azonban mint református vallású egyén szerepel s amikor az általa kitöltött okmányokat az egyetemi hivatalban egyeztették, észrevették a különbséget. Dávid Andort nyomban kihallgatták, mire kijelentette, hogy tényleg zsidó vallásu, soha nem tért át más vallásra és *nem is érti, hogyan szerepelhetett reformátusként, észre sem vette, hogy az indexébe igy van beirva.* A debreceni egyetemi hatóságok viszont

konstatálták, hogy Dávid Andor beiratkozásánál református keresztlevelet mellékelt kérvényéhez.

A tényállás alapján *az egyetem feljelentést tett Dávid Andor és ismeretlen tettestársai el-*

Mattis-Teutsch János
Ek. 1929. V. 17.

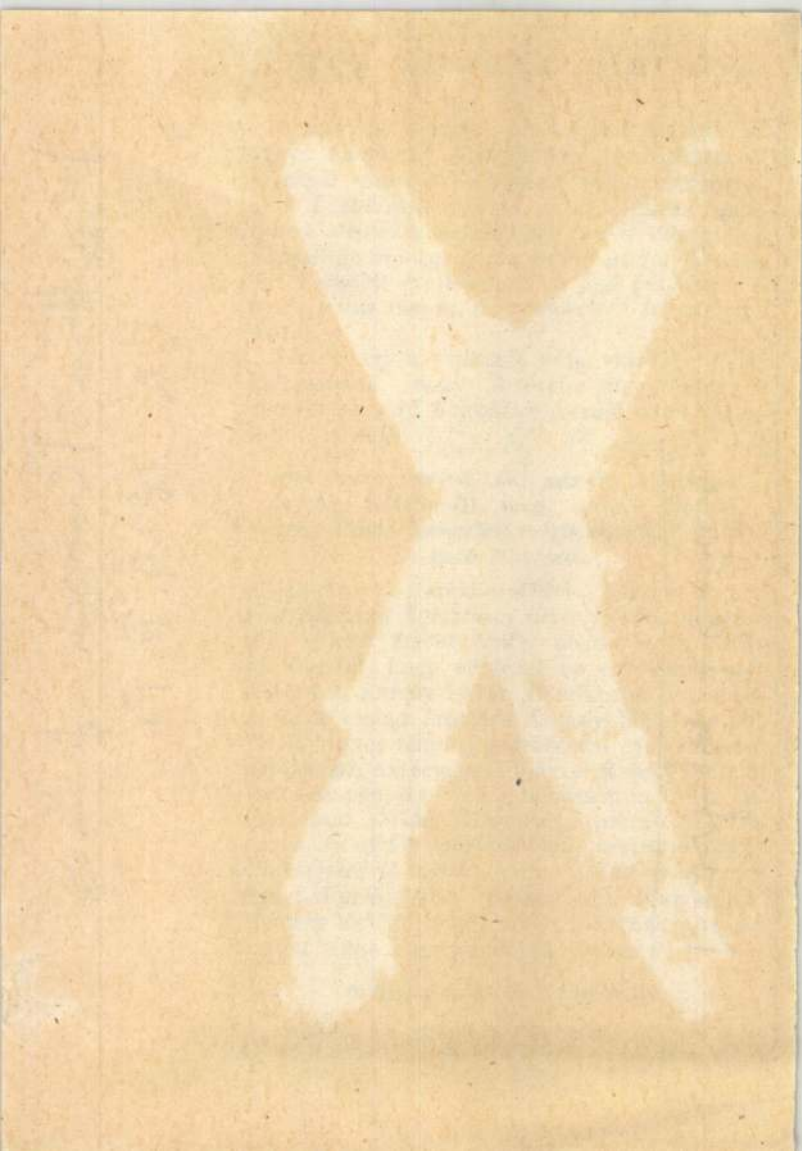

MATTIS-TEUTSCH Jánosxfestő

Matzon Ákos szobrász magángyűjteményében
található tőle festmény

Kiállítva: Győr, Kimtus János Museum, 1990.nov.

Kurir, 1990.nov.14. 12.p.

20, place des Terreaux
69001 Lyon

Rendez-vo

MD

INSTITUT
DE L'ART-BIBL
MR LE CONSERV
THE BUDAPEST

1014 BU
HONGRIE

Mattis Teutsch

M. H. Maxy művészetéről szóló tanulmányában Yvonne Hasan elemzi a művész Mattis Teutschhoz fűződő kapcsolatait

Murádin Jenő: Képzőművészetünk forrama
Kosunk, Kolozsvár 1966. VII. 1089.

Mattis-Teutsch János

Fassobor c.
nincs repr.

Uj Szin
1930. 1. sz. 38. l.

MAGYAR ORSZÁGOS KÖZPONTI
TAKARÉKPÉNZTÁR
SÜRGÖNYCIM: MOKTÁR.
ALAPITTATOTT 1872-BEN.
FŐINTÉZET: BUDAPEST, IV., DEÁK FERENC-UTCA 7.
FIÓKOK BUDAPESTEN:
I., DÖBRENTEI-TÉR 4. — I., HORTHY MIKLÓS-UT 21.
IV., APPONYI-TÉR 1. — V., SZABADSÁG-TÉR 3. — VI., PODMANICZKY-UTCA 2.
VI., TERÉZ-KÖRUT 2. — VI., ANDRÁSSY-UT 35. — VI., ANDRÁSSY-UT 83.
VII., RÁKÓCZI-UT 28. — VII., BAROSS-TÉR 13. — IX., CALVIN-TÉR 10.
VIDÉKI FIÓKOK: DEBRECEN
MISKOLC, DIÓSGYŐR.

HORTHY MIKLÓS-ÚTI FIÓKPÉNZTÁR

MAGYAR KIR. POSTATAKARÉKPÉNZTÁR SZÁMA: 43024.

TELEFON: „JÓZSEF" 413—65.

Nagys

Za 15-67

Tudomásunk

tárunk közelébe helyezte át lakh

szakma minden ágában tisztelettel

Különösen

üzletágra s szives tudomására a ju

a legelőnyösebben kamatoztatjuk;

dunkban áll a rendesnél magasabb

továbbá Körmendi Lajos, a bires fiskális, Biró Imre Boldizsár:

Mattis Teutsch János

vród

Genthon Erdélyunió

Bj. l.

Karinthy Frigyes és Surányi Miklós, Turchányi Elek, Kóbor Tamás, Nádas Sándor, dr. Németh József, Hegedüs Sándor, Barabás Lóránt, Migray József, Lengyel László és Bibó Lajos, a háboru utáni magyar regényirás uj és népszerü talentuma.

Már a kora délutáni órákban ott ül a sakkasztal mellett Gábel Gyula nyugalmazott igazgató és várja sakkpartnerét, Kóbor Tamást. Órákig ülnek igy egymással szemben és nézik a merev figurákat, miközben Gábel ó-héber dallamokat suttog maga elé. Az érdekes partinak sok bámulója akad, a sakk-asztal köré sereglenek Forgács Leó világhirü sakkmester, aki mosolyogva nézi a sakktábla katonáinak impozáns felvonulását, Nagy Lajos, aki nemcsak kitünő iró, hanem remek sakkmükedvelő is, Leleszy Béla, a fantasztikus regények ifju költője, Bartos Gyula, a jeles szinmüvész és Bán Ferenc, aki Albertfalváról gyalogol be Budapestre, hogy jelen legyen a legnevezetesebb sakkpartiknál. Béla Henrik is sokszor leül a sakkozók közé és

Mattioli, Lodovico

M.T.

Rézkarc: Buda és Pest ostroma ÉK-ről tekintve.
sign: Lodouico Mattioli fece in Bologna.

40.o. 84. szám.

/Dr. Kelényi B.Ottó/:Buda és Pest grafikai ábrázolásai a visszafoglalás korában.1683-1718. 86 és XVI.o. Bp. 1937.

Mattioli /Lodovico/

1684-ben megjelent képe topografiailag hübb a Bouttats metszetnél.

12.o.

/dr. Kelényi B.Ottó/:Buda és Pest grafikus ábrázolásai a visszafoglalás korában.1683-1718. 86. és XVI.o. Bp.1937.

Mattioli Lodovico

Talán neki tulajdonítható a 179. sz. rézkarc:
"Vero Disegno... Di Bvda...con la dichiaratione de luogh piu principali, nel modo come fu presa.... 1686."

62.o. 179. szám.

/dr. Selényi B.Ott/: Buda és Pest grafikus ábrázolásai a visszafoglalás korában.1663-1718. 86.o.16 képp. Bp. 1937.

MATTIOLI, Lodovico rézmetnő

1684

Szalai - Szabó 1999. No. 11.
No 18.

die "tragödienartigen Lasten". Die Kritik breitete er im ner Schrift *Ideológiák alkonya* weiter aus, in der er erklär- ische Alleinherrschaft des Konstruktivismus, oder irgend- ichtung (...) über das Leben ist ideologisches Luftschloß, Demgegenüber steht die Wirklichkeit der psychologischen Determinanten mit tausend Gesichtern. Es ist überhaupt an die Stelle des bürgerlichen Zerfalls tretende neue ge- inheit fähig sein wird, diesem schwindelerregenden, tur- nd ein Ende zu setzen."[17]

nur einer Meinung mit Fritz Kuhr sein, der über Kállais h genauen Voraussagen in Bezug auf das dritte Reich in Brief folgendermaßen schrieb: "Verblüffend, wie genau orhergesehen haben."[18] Hinter der Wechselhaftigkeit der Kállais kann man nämlich seine Fähigkeit, sich parallel zu ngen der Geschichte zu bewegen, seinen kathegorischen nnen. Seine ästhetischen Anschauungen werden demzu- einer systembauenden Sehnsucht, einer spekulativen, die gedanklichen Systems verfolgenden intellektuellen Fähig- zum Beispiel bei Lajos Fülep, sondern von der Sensibilität e auf das politische Geschehen, auf das immer Aktuelle der Verlauf dieses Werdegangs kann nicht nur mit den nschwüngen verbunden werden, sondern auch mit den für che Auffassung charakteristischen Konstanten wie seiner skraft, seinem unfehlbaren Kunstgefühl, mit einem Wort Geschmack, die neben der Intuition seine geistige Basis olche Konstante ist bei Kállai der Begriff "plastisch", eine er des "Malerischen", in dem Sinne wie neben dem litera- des "Malerischen", der auf die Scheinwelt hinweist, das etwas einheitlich Gestaltetes, Abgeschlossenes, in sich tvolles, etwas den Mängeln und flüchtigen Stimmungen

Mattioli, L. Ludovico MDK
bolognai tájképfestő és rézmetsző
16.o.

Rézkarc: "Bvda e Pest" /Buda és Pest É-ról/
sign: Mattioli f.

29.o. 24. szám.
Rézkarc: "Bvda e Pest" /Buda és Pest É-ról
az épületek részben az ostrom utáni
állapotban.
sign. Mattioli f.
30.o. 28. szám.

/dr.Kelényi B.Ottó/: Buda és Pest grafikus ábrázolásai a visszafoglalás korában. 1683-1718. Bp. 1937.

Lodovico Mattioli

„Eger látképét rézkarcban készítette el. 1684 és 1685-ben is megjelent. 61 x 101 mm.

Voit Pál dr.: Heves megye műemlékei II. kötet. Magyarország műemléki topográfiája. VIII. kötet. Budapest, 1972.

457

Székesfehérvár. T. 3838.

A középtért elfoglaló, bástyákkal és köröndökkel megerősitett várostól jobbra a török temető fekszik, a háttérben pedig a sárvizen túl a hegyek közt Vaczon épületei válnak ki. Felirata fölül középütt:

ALBA REALE

jobbra: 79.

magyarázó szövegének kezdete: 1. Il Duomo és befejezése: 12. Sepolture de Turchi.

Jelzése legalól jobbra: Mattioli f.

Rm., mér. a vk. 5.9 : 20.9 cm.

99-92-4.

Govoni: L'origine del Danubio, Bologna 1685.

Sziszek. T. 3848.

Az előtért a Száva és a Kulpa összefolyásánál fekvő és őrtornyokkal megerősitett vár foglalja el, a középtérben az Odera partján van a luogo doue era Sisia Vecchia, a háttért pedig hegyek képezik. Felirata:

BELGRADO
SISEK.

fölül jobbra de oldalt 109.
magyarázó szövegének kezdete: 1. Saua fiume és befejezése:
4. luogo doue era Sisia Vecchia.
jelzése: Mattioli f.

Rm., mér. a vk. 5.9: 10.3 cm.
Govoni: L'origine del Danubio, Bologna 1685.
99-92-4.

Sabácz. T. 3849.

Az előtért elfoglaló és bástyákkal, meg őrtornyokkal megerősitett várhoz ~~valahol~~ czölöpökön nyugvó hid vezet, a háttérben pedig a hegyek tövében erőd látszik. Feliratá fölül

középütt: SABAZ.

oldalt jobbra: 112.
magyarázó szövegének kezdete: 1. Saua f. és befejezése: 4. Bozuutha f.
jelzése: Mattioli f.

Rm., mér. a vk. 6: 10.4 cm.
Gavoni: L'origine del Danubio Bologna 1685.

P 92-92-4 .

Pozsony. T. 3820.

A háttérbeli hegyeken innen látjuk a várat és várost, mig az előtérben a Dunán egy csolnak köti le figyelmünket. Felirata fölül

középütt: POSSONIO.
jobbra: 54.

magyarázó szövegének kezdete: 1. La Torre del Castello doue uiene guardata la Corona d´Vngheria és befejezése: 3. Isola del Scitt.
ez után: Mattioli f.

Rm., mér. a vk. 5.9: 10.8 cm.

99-92-4.

Pápa. T.6237.

A háttérbeli hegyeken innen látjuk a tó vizétől körülvett és bástyákkal megerősitett erődöt, az előtérben pedig balra négykerekü malom van, mely felé széles út vezet. Felirata fölül:

PAPA.

magyarázó szövegének kezdete: 1. Lago és befejezése: 4. il Molino grande.
és ez után: Mattioli f.

Rm., mér. a vk. 6.1: 10.8 cm.
Govoni: L´origine del Danubio, Bologna 1685.

140-95

Nagy-Várad. T. 3845.

Az előtért elfoglaló vártól és várostól jobbra a Körös vize háromkerekü malmot hajt, a háttérben pedig hegyek látszanak. Felirata fölül középütt:

VARADINO.

a felső jobbsaroknál: 98.
magyarázó szövegének kezdete: 1. Fortezza és befejezése: 6.
Il piccolo Chryso.
e mellett: Matthioli f.

Rm., mér. a vk. 6: 20.9 cm.

99-92-4.

Nagy-Várad. T. 6045.

Az előtért elfoglaló vártól és várostól jobbra a Körös vize háromkerekü malmot hajt, a háttérben pedig hegyek látszanak. Felirata fölül:

VARADINO.

magyarázó szövegének kezdete: 1. Fortezza és befejezése: 6. Il piccolo Chryso.
e mellett: Mattioli f.

Rm., mér. a vk. 6.1: 21.1 cm.
Govoni: L'origine del Danubio, Bologna 1685.

140-95

Pápa. T. 3822.

A háttérbeli hegyeken innen látjuk a tó vizétől körülvett és bástyákkal megerősitett erődöt, az előtérben pedig a balra lévő négy kerekü malom felé széles út vezet. Felirata fölül:

PAPA.

jobbra a felső saroknál oldalt: 60.
magyarázó szövegének kezdete: 1. Lago és befejezése: 4. il Molino grande
és ez után: Mattioli f.

Rm., mér. a vk. 6.1: 10.6 cm.

92-92-4.

Bécs. T. 3819.

A középtért Bécs bástyákkal megerősitett városa foglalja el, mig a háttérben a külvárosok vannak. Az erődöt a Vienna f. és a Danubio vize veszi körül. Felirata fölül:

VIENNA

jobbra: 47.
alól jobbra: Mattioli f.
magyarázó szövegének pedig kezdete: 1. Borgo detto Ross Au és befejezése: 24. Borgo de Pellacani.

Rm., mér. a vk. 6.3 : 22.3 cm.

99-92-4.

T. 3823.

Komárom.

Az előtérből hajóhid vezet a város és vár felé, a háttérben pedig hegyek hullámzanak. Felirata fölül:

COMORRA.

jobbra a saroknál: 61

magyarázó szövegének kezdete: 1. la Citta és befejezése: 9.l´ Isola Scitt.
legalól jobbra: mattioli f.

Rm., mér. a vk. 6.1: 10.7 cm.

Govoni: L´origine del Danubio, Bologna 1685.

99-92-4.

Budapest. T. 3832.

Az előtérben a Duna közepén látjuk a szigetet rombadölt épületeivel, mig jobbra Ó-Buda fekszik; a háttérben pedig Buda vára és városa köti le figyelmünket. Felirata:

ALT OFEN BVDA

fölül jobbra, de oldalt: 72.
magyarázó szövegének kezdete: 1. Pest Citta és befejezése: 3. Buda Vecchia.
jelzése ezután: Mattioli f.

Rm., mér. a vk. 6.1 : 10.6 cm.

92-92-4.

Budapest. 8600.

A város látképe.

A háttér felé kanyarodó Duna balpartján, a kőfallal körülvett Pesten innen, az ostromló csapatok vannak felállítva, a melyeknek egy része a hajóhidon kel át, a mely leszakadt, másik része pedig a szigetre törekszik, honnan két ágyúval tüzelnek Buda felé, a honnan épen úgy, mint a Gellért hegyről ágyúkkal támadnak a keresztényekre. Az égbolt felhőzött.
Felirata
a kép alatt: VERO DISSEGNO DELLA CITTÀ REGAL DI BVDA METROPOLI DELL' VNGARIA, CON IL FORTE DI PEST
alól jobbra: Lodouico Mattioli fece in Bologna
mig a magyarázó szöveg kezdete: A. Il Fiume Danubio és befejezése:
O. Sepolture de' Turchi
és ezután: Si stampano da Gioseffo Longhi in Bologna 1604.

Rm., mér. a vk. 29.5: 49.8 cm.

Szn. 177-904
813-904-1

Mattioli
részletes

Bizozeri S:
Notizia d' Vngheria, Croazia e ... Transilvania:
„182." (II.)

„Zvglano Seraskier

Bassà. Supremo Comandante dell' Armi
Ottomane in Vngheria." (Föliat a mellrép alatt,
diszitményen, három sorban.)

Mellrép. Az arcz kissé jobbra fordulva, de szemközt nézve;
a fején turbán, forgóval; jobb kezében bot, a végén
félholddal.

Méretei a vonalkeretnek: 6·2 × 11·6 cm.

Jelzés a feliat alatt: „Mattioli f."

Bizozeri: Notizia particolare / Dello stato pas-
sato, e presente / de' regni / d' Vngheria /, Cro-
azia /, e principato / di / Transilvania /....

Opera

Di D. Simpliciano Bizozeri

Adornata di 46. Figure in Rame delle Città più
cospicue, e Ritratti de' principali Comandanti.

In Bologna, M. DC. LXXXVI.
Per Gioseffo Longhi. Con licenza de' Superio

Bizozeri S:
Notizia d' Vngheria, Croazia e ... Transilvania:
„182." (I.)

„Maximilianvs Emanvel
D. g. vtriusq. Bavariae Dvx." (Föliratː a kép alatt kezdőbetűkkel két sorban.)

Mellrép. Az arcz fél-profilban jobbra, de szemeit nézve; borostválva; fedetlen fő", vállra omló haj, lelógó nyakkendő, pánczél.

Mérései a vonalkeretnek: 6·3 × 10·6 cm.

Jelzés lent a jobb sarokban: „Mattiolus f."

Bizozeri S:

Notizia ... d'Vngheria, Croatia e... Transilvania:

„110."

„Conte Enea Caprara Marescial di Campo di S. M. C." (Fölirat lent két sorban, diszítményen).

Mellkép. Az arcz, kissé jobbra fordúlva, szembe néz; fedetlen fő, derékig érő haj.

Méretei a vonalkeretnek: 6 × 11·9 cm.

Bizozeri S.:

Notizia ... d'Vngheria, Croazia e ... Transilvania:

„89."

Tököly:

„Conte Emmerico Tecli
Capo de Ribelli in Vngheria". (Töltirat lent két sorban, diszitményen).

Mellkép. Az arcz, félig balra fordúlva, szemközt néz, borotvált; — Kucsma három tollal, prémes mente elöl broche-sal összekapcsolva.

Méretei a vonalkeretnek: 6 × 11·2 cm.

Jelzés az alsó jobb sarokban: „MF."

Bizozeri S:

Notizia... d'Vngheria, Croazia e... Transilvania:

„26."

„Carlo V.

Duca di Lorena/Generalissimo dell' Armi di S.M.C. nell Vngheria" (Fölirat az arczkép alatt három sorban, diszítményen.)

Mellkép. Az arcz, kissé jobbra fordúlva, szemközt néz, borotvált; — mellre omló haja, hosszan lelógó nyakkendője van.

Méretei a vonalkeretnek 6·2 : 11·7 cm.

Jelzés a fölirat folytatásakép: „Matthioli f."

Nb. rongált lemezről.

Brizoveri S:

Notizia d' Vngheria, Croazia e ... Transilvania:

a bevezetés után, az 1. számozott lap előtt.

„Leopoldus I.

D. g. Romanor./ Imperator. &." (Felirat a kép alatt, a vonalkereten belül, nagy betűkkel, két sorban).

Mellrép. Az arcz, kissé jobbra fordúlva, szembe néz. A fejét koszorú övezi, haja vállaira omlik; mellig lelógó nyakrendője, palástja van; mellén az aranygrajzas rendjel.

Méretei a vonalkeretnek 6 : 10·5 cm.

Jelzés a vonalkeret alsó jobb sarkában: „Mattiolus f."

Bizozeri S:

Notizia d'Ungheria, Croazia e... Transilvania:

„60."

(a 24. és 25. lap között beragasztva.)

„Vieña"

(Tölirat ~~nagy~~ kezdő betűkkel a metszet felső szélén, középen, a vonalkereten belül).

Bécs látképe. Elől domb, mögötte a balról jobbra haladó s ismét balra kanyarodva a közbecső s falakkal erősített városrész mögött jobbról a ~~folyó~~ Dunába ömlő „Vienna" folyó három híddal. Az előtérben balra és jobbra s a Duna mögött, a metszet egész széltében, a város többi része, a háttérben pedig hegyláncz látható.

A metszeten látható számok ~~alatt~~ nak megfelelőleg a következő jelmagyarázat van három sorban a kép alatt: „Prato di Canalli. 2. Vienna f. 3. Fanorita. 4. Strada Campestre. 5. Ponte leuatoio. 6. Fanstanga. 7. Corte del' Imp: 8. Capella di Corte delli Augostiniani. 9. S. Croce. 10. Michiele. 11. Scozzesi. 12. Chiesa dello Spedale de i borghesi..." stb. 24-ig: „24. li Concia pelle".

Méretei a vonalkeretnek

Bizozeri S:

Notizia ... d'Ungheria, Croazia e ... Transilvania:

„52."

„Temisvar"

(Föliras nagy betükkel, fent, közepen, a vonalkereten belül).

Látkép. A vár fallal, a kapúhoz vezető s a fal körüli árkon vert hiddal, hátul balra enik; jobbra mocsár s azon túl nagyobb házcsoport látható templommal. Az előteret a Temes szeli, túlsó partján balra három kerekü malommal és hét házzal.

Felmagyarázat a metszet alatt: „1. Castello. 2. Fortezza. 3. Borgo. 4. Mollini. 5. Addsitz. 6. Pallude. 7. Temes f."

Méretei a vonalkeretnek 10·4 : 6 cm.

Nb. a hátlei a lemezről lekopott.

Bizozeri S:

Notizia ... d'Ungheria, Croazia e... Transilvania:

„61."

„Givla"

(Fölirat kezdőbetűkkel középen, a vonalkereten belül).

Látkép. A körülfolyó Köröstől védett és fallal kerített vár az erőddel jobbra, a csak a Köröstől védett városrész balra a középtérben terül el. Az előtérben út s jobbra huzódó és egy helyt megszakitott palánk látható.

Jelmagyarázat a metszet alatt egy sorban: „1. Citta. 2. Citta Interiore. 3. Borgo. 4. Keres f. 5. Illago Zarghat."

Méretei a vonalkeretnek 10·2 : 6·1 cm.

Nb. a hátterbeli hegyek lekoptak a lemezről.

Bizozeri S:

Notizia ... d' Vngheria, Croazia e ... Transilvania:

„66."

„Varadino"

(Fölirat kezdőbetűkkel fent, középen, a vonalkereten belül).

Látkép. A Köröstől szelt előtérben, innen utczasor, túl a fallal kerített vár se mögött, kissé balra a Kiemelkedő St. László székesegyház látható. Balra és jobbra a középtérben külvárosrészek. A háttérben hegylánczok.

Jelmagyarázat a metszet alatt egy sorban: „1. Fortezza. 2. S. Lasla. 3. Citta. 4. Borghi. 5. Chriso f. 6. Il piccolo Chryso."

Méretei a vonalkeretnek 20·1 : 6 cm.

Jelzés a jmagyarázat folytatásakép: „Mattioli f."

Bizozeri S.:

Notizia ... d'Vngheria, Croazia e ... Transilvania:

„77."

„Zakmar"

(Fóliát kezdőbetűkkel a felső jobb sarokban, utána a lapszám: „77").

Alaprajza a csillagalakú várnak.

Méretei a vonalkeretnek: 10·2 × 5·5 cm.

Bizozeri S:

Notizia ... d'Ungheria, Croazia e ... Transilvania:

„87."

„Cassovia"

(Fölirat kezdőbetűkkel fent, középen a vonalkereten belül).

Látkép. Az árokkal, bástyával védett várváros a középen; előtte a jobbra nyúló földnyelven házsor; jobbra és balra kisebb házcsoportok; elől víz s azon innen dombos part, balról egy lombos, hajlott törzsű fával. A háttérben hegyek.

Méretei a vonalkeretnek: 12 × 6 cm.

Bizozeri S:

Notizia ... d' Vngheria, Croazia e ... Transilvania:

„94."

„Eperies"

(Fölirat kezdőbetükkel fent közepen, a vonalkereten belül.)

Látkép. Az árokkal, bástyával körülvett várváros közepen, a völgyben van. Az előtérben domb emelkedik, túlsó szélén a lábától felnyúló fák koronáival. A háttér hegyvidék.

Méretei a vonalkeretnek: 11·5 × 6 cm.

Bizozeri S:

Notizia ... d' Vngheria, Croazia e ... Transilvania:

„104."

„Possonio"

(Fölirat kezdőbetűkkel fent, középen, a vonalkereten belül).

Látkép. Az erőd a hegyen balra, a város jobbra a középtér széltében terül el. Elől a Duna folyik, balról a szigettel, melynek partján (a bal sarokban) két jobbra dűlő lombos fa áll. A háttér hegyvidék.

Jelmagyarázat a metszet alatt: „1. La Torre del Castello. 2. Il Danubio. 3. Isola del Scitt."

Méretei a vonalkeretnek: 11 × 6 cm.

Jelzés a jmagyarázat folytatásakép: „Mattioli f."

Bizozeri S.:

Notizia ... d'Ungheria, Croatia e... Transilvania:

„108."

„Naihersel"

(Föliras kezdőbetűkkel fent, középen, a vonalkereten belül).

Látkép. A vár, víztől, faltól körülvéve s a fal hat kingrásán palánkkal, közepen balra van; jobbra sziget, melyre két s melytől a falakhoz egy hid vezet, egy nagyobb s több részre osztott és egy kisebb, háromszögű palánkkal. Az előtér bal sarkában mocsár, a háttérben dombok látszanak.

Méretei a vonalkeretnek: 11·3 × 6·2 cm.

Jelzés lent, a középtől kissé jobbra: „Mattioli f."

Bizozeri S:

Notizia ... d' Vngheria, Croazia e ... Transilvania:

„119."

„Vacia"

(Fóliás kezdőbetűkkel fent, közepen, a vonalkereten belül).

Látkép. A város balra; mellette jobbra az erőd a hátterben terül el; előttök a Duna folyik, melyen innen a dombot kejező part belső szélén fák láthatók. Közepen jobbra a „Török temető".

Jelmagyarázat a metszet alatt egy sorban: „1. Citta. 2. Fortezza. 3. Danubbio f. 4. Isola di S. Andrea. 5. Novigrado. 6. Chiesa della Citta. 7. Sepolture di Turchi."

Méretei a vonalkeretnek: 10·3 × 6 cm.

Bizozeri S:

Notizia... d'Ungheria, Croatia e... Transilvania:

„121."

„Novigrado"

(Fölirat kezdőbetükkel fent, középen, a vonalkereten belül).

Látkép. A hegy, melyen kettős bástya vezet föl az erődhöz, a középtérben jobbra van; alatta balra a város terül el árokkal és fallal körülvéve s két kiemelkedő toronnyal. Az előtérbeli domb bal sarkában fatörzs áll egy, lombos ággal.

Jelmagyarázat a metszet alatt balra: „1. la Citta. 2. la Fortezza."

Méretei a vonalkeretnek: 10·5 × 6 cm.

Bizozeri S:

Notizia ... d' Vngheria, Croazia e ... Transilvania:
„125."

„Fillek"

(Fölirat nagybetükkel fent, a vonalkereten belül.)

Látkép. A hegy, tetején balról a külső s jobbról a belső eröddel, balra a középtérben van; alatta elöl fák, jobbra s hátrább a város.

Felmagyarázat a metszet alatt balról: „1. Citta - 2. Fortezza Interiore. 3. Fortezza Esteriore."

Méretei a vonalkeretnek: 10·9 × 6·1 cm.

Bizozeri S:

Notizia ... d' Ungheria, Croazia e ... Transilvania:

„130."

E.

„Agria"

(Föliratkezdőbetűkkel fent, a vonalkereten belül).

Látkép. Az erőd a dombon balra; a város, szintén fallal s rejtve a rajta keresztül folyó „Egerwitz"-ből kivezetett árokkal kerítve, jobbra s kissé előbbre van. Az előtérben a folyó balpartját csupasz domb képezi, jobb partján, a domb belső szélén, fák koronái látszanak.

Jelmagyarázat a metszet alatt egy sorban: „1. Fortezza. 2. Egerwitz f. 3. Città. 4. Duomo. 5. la Casa del Consiglio."

Méretei a vonalkeretnek: 10·5 × 6·1 cm.

Bizozeri S:

Notizia ... d' Ungheria, Croazia e ... Transilvania:

„132."

„Tokay"

(Fóliás kezdőbetűkkel fent, közepén, a vonalkereten belül).

Látkép. A ~~xxxxx~~ középtérbeli két sziget egyikén, a jobboldalin a fallal erősített vár, a baloldalon a város látható, melyben a kiemelkedő templomon kívül két csoportban szétszórtan tíz ház olvasható meg. Az előtérbeli parton, melynek közepéről híd vezet a városhoz, cserjék és a jobb sarokban lombos fa; a háttérbeli hegyek előtt város körvonalai láthatók.

Méretei a vonalkeretnek: 11·2 × 6·1 cm.

Jelzés lent, a kép alatt, a közepétől balra, a lemez szélén: „Mattioli f."

Bizozeri S.:

Notizia ... d' Vngheria, Croazia e ... Transilvania:

„137."

„Hatwan"

(Föliras kezdőbetűkkel fent, közepen, a vonalkereten belül).

Látrej. A város az eröddel, a körülvezetett Zagyvával s fallal védve, a metszet szélében, a közép-háttérben terül el.

Jelmagyarázat a metszet alatt két sorban: „1. La Citta. 2. la Fortezza. 3. li Bagni presso la Moschea. 4. Il Magazeno. 5. Zagyva f. 6. la Cisterna".

Méretei a vonalkeretnek: 10 × 6·1 cm.

M. rongált lemezről.

Bizozeri S.:

Notizia ... d' Vngheria, Croazia e ... Transilvania.

„144."

„Zolnok"

(Fóliás kezdőbetűkkel fent, a vonalkereten belül).

Látkép. A Zagyvától s körülvezetett ágaitól s fallal védve, a vár balra, a város kissé előbbre és jobbra látható. Az előtérben közepen romok; jobbra s kissé hátrább palánkkal kerített kert, melyben a kerítés mellett egy sorban hét fa olvasható meg.

Jelmagyarázat a metszet alatt egy sorban: „1. la Citta. 2. la Fortezza. 3. li Molini. 4. la Porta dell' Acqua. 5. Zagyva f."

Méretei a vonalkeretnek: 10·1 × 5·9 cm.

Bizozeri S:
Notizia ... d'Ungheria, Croazia e ... Transilvania:

„155." (I.)

„Buda, e Pest"

(Fölirat kezdőbetűkkel fent, középen, a vonalkereten belül.)

Látkép, a (rajta nem látható) Margitszigetről nézve. Balról Pest, középen a hajóhiddal áthidalt Duna, jobbról Buda, mögötte a hegyekkel ~~látható~~, úgy, hogy a Gellért – tetején az eröddel – a háttér közepén emelkedik. A pesti oldalon áthidalt lék, s a metszet alsó jobb sarkában lombos fa látható.

Jelmagyarázat a metszet alatt két sorban: „1. Danubio. 2. la Città di Pest. 3. La Fortezza sopra il Monte S. Gherardo. 4. Bagni caldi. 5. la Città superiore. 6. la Fortezza. 7. la Città degl' Herbei presso l'acqua. / 8. Borgo superiore. 9. Borgo inferiore. 10. Il Villaggio di Galaz. 11. la Dogana. 12. Il Ponte sopra le Barche."

Méretei a vonalkeretnek: 21·3 × 6·2 cm.

Jelzés a jmagyarázat folytatásaképp: „Mattioli f."

Bizozeri S.:

Notizia ... d' Vngheria, Croazia e ... Transilvania:

„155." (II.)

„Alt Ofen Buda".

(Felirat kezdőbetűkkel fent, középen, a vonalkereten belül).

Látkép. Pest balról, középen a Duna, jobbról Buda van ábrázolva. Pest szigetnek látszik. Az előtérben jobbra: romok.

Jelmagyarázat a metszet alatt: „1. Pest Citta`. 2. Buda Citta` 3 Buda Vecchia." (Nb. a magyarázathoz tartozó számok közül a képen csak a 3 ismerhető fel).

Méretei a vonalkeretnek: 10·2 × 6·1 cm.

Jelzés a jmagyarázat folytatásaképp (alig olvashatólag): Mattioli f."

Nb. Kidolgozatlan s kopott lemezről.

Bizozeri S:

Notizia ... d'Ungheria, Croazia e ... Transilvania:

„168."

„Alba Reale"

(Fölirat kezdőbetűkkel fent, közepén, a vonalkeretén belül).

Látkép. Az árkokkal hat részre osztott, falakkal erősített vár-város a metszet legnagyobb részét elfoglalja. Mögötte a kép széltében a Sárviz, e mögött hegyek; elől jobbra pedig a török temető látható.

Jelmagyarázat a metszet alatt két sorban: „1. Il Duomo. 2. Città de Christiani. 3 Città dell' Isola. 4 Città delle misure. 5. Palazzo del Bassà. 6 due Borghi interni. 7 Sawitz fiume. 8 Vaczon. 9 Pallude. 10 Porta Palotta. 11 Porta di Duda. 12 Sepolture dè Turchi."

Méretei a vonalkeretnek: 21 × 5·8 cm.

Jelzés a jmagyarázat folytatásakép: „Mattioli f."

Bizozeri S:

Notizia ... d' Vngheria, Croazia e ... Transilvania:

„172."

„Vesperino"

(Tőlirat kezdőbetűkkel fent, középen a vonalkereten belül).

Látkép. A hegy a bástyával s palánkkal erősített várral, a közepében balra van; a tőle jobbra álló kúpalaki hegyen a török temető, e hegy előtt és mögött jobbra pedig a régi város romjai láthatók.

Jelmagyarázat a metszet alatt: „1. Fortezza. 2. Acqua sorgente. 3. Sepolture de Turchi. 4 Rouine della Citta Vecchia".

Méretei a vonalkeretnek: 10·5 × 6 cm.

Bizozeri S:

Notizia ... d'Ungheria, Croazia e ... Transilvania:

„175."

„Papa"

(Fölirat kezdőbetűkkel fent, középen, a vonalkereten belül).

Látkép. A tó s a balra levő malom mögött a közép-háttérben balra a várat, s mellette jobbra a szintén fallal erősített várost látjuk, mögöttük hegyekkel. Az előtérben balra kocsiút, mely a malom felé vezet, jobbra vízi növények vannak a tóparton.

Jelmagyaráiat a metszet alatt: „1. Lago. 2. la Chiesa della Città 3 Il Castello. 4 Il Molino grande."

Méretei a vonalkeretnek: 10·1 × 6·2 cm.

Bizozeri S:
Notizia ... d'Vngheria, Croazia e ... Transilvania:

„174"

„Palota"

(Fölirat kezdőbetükkel fent, Középen, a vonalkereten belül).

Látkép. A sáncczal, bástyával erősített vár a Középen van; elől hid vezet a kapujához. Az előtér jobb sarkában kerítés (vagy fal?) mögött fák koronái látszanak.

Méretei a vonalkeretnek: 10·2 × 6·2 cm.

Nb. rongált lemezről (: a háttérben emelkedő hegy s a rajta levő vár rajza csaknem egészen lekopott).

Bizozeri S:
Notizia ... d'Vngheria, Croazia e ... Transilvania:
„178." (I.)

„Gran. Strigonio"

(Fölirat kezdőbetűkkel fent középen, a vonalkereten belül).

Látkép. Az előtérben négy kis szigettel a Duna, melyen át a középtérben jobbra a hegyen épült s bástyával erősített vár alatt elterülő s fallal erősített vizivárostól a szemben fekvő Párkányhoz hajóhid vezet. A keresztény városrész jobbra és előb van; a háttérben hegyláncz huzódik. Az előtér bal sarkában a parton férfialak vehető ki.

Jelmagyarázat a metszet alatt két sorban: „1. Danubio. 2. Gran f. 3 Parkan 4 Città presso l'Acqua. 5 Fortezza. 6 Monte S. Tomaso 7 Luogo oue li Turchi furono diffatti l'Anno 1503. 8 Città dè Christiani".

Méretei a vonalkeretnek: 20·1 × 5·9 cm.

Jelzés a jmagyarázat folytatásakép: „Mattioli f."

Bixozeri S:

Notizia ... d'Vngheria, Croazia e ... Transilvania:

„178." (II.)

„Strigonia."

(Felirat kezdőbetűkkel fent közepen, a vonalkereten belül).

Látkép. Ugyanonnan felvéve, mint az előbbi (178. I.) látképe Esztergomnak, csakhogy kisebb méretekben s kevésbbé részletes kidolgozásban, fordébb irányú hajóhiddal a Dunában, az előtérben csak két szigettel, — jelmagyarázat nélkül.

Méretei a vonalkeretnek: 12 × 6 cm.

Jelzés alól, a jobboldali sziget alatt: „I M°."

Bizozeri S.:

Notizia ... d'Vngheria, Croazia e ... Transilvania:

„182." (III.)

„Vicegrado"

(Föliratkezdőbetűkkel fent, közepen, a vonalkereten belül).

Látkép. A balról az előtér közepéig benyúló Duna partján, jobbra a város a felette a hegyen a vár, lenn az előtérben pedig erődítmény maradványai vannak.

Jelmagyarázat a metszet alatt: „1. la fortezza. 2 la Citta'. 3 Marocz Villa. 4 Danubio f."

Méretei a vonalkeretnek: 10·6 : 6 cm.

M. rongált lemezről: (a jmagyarázatban 3 sz.a. említett „Morocz Villa" is leloport, csak a szám látható).

Bizozeri S:

Notizia ... d' Vngheria, Croazia e ... Transilvania:

„185."

„Rab Giavarino"

(Fölirat kezdőbetűkkel fent középen, a vonalkereten belül két sorban).

Látkép. Az előtérben a Duna, balról és jobbról szigettel s középen csónakkal. A középtérben a fallal védett város az erőddel, jobbra a Rába-hiddal. (A metszét többi része lekopott a lemezről).

Jelmagyarázat a metszet alatt három sorban: „1. la Chiesa de Tedeschi. 2 la Chiesa degl' Ongari. 3 Castello. 4. Borgo. 5 Raab fiume. 6. Danubbio. 7 Isola del Schitt. 8 Fortezza S. Martinsberg. 9 Torre del Gallo. 10 Isola Ziegel. 11 Porta di Vienna".

Méretei a vonalkeretnek: 10·2 × 6·1 cm.

Nb. rongált lemezről: (a fenti jmagyarázatban aláhúzott részek nem láthatók a metszeten).

Bizozeri S:

Notizia ... d'Ungheria, Croazia e ... Transilvania: „188."

„Totis"

(Fölirat kezdőbetűkkel fent, középen, a vonalkereten belül).

Látkép. A dombos előtérben a temető mögött a fallal körülvett erőd; balra a tó s mögötte hármas, erdős hegy, jobbra fák, a fürdős hegy, az utóbbi erőd körvonalaival.

Jelmagyarázat a metszet alatt két sorban: „1. Lago. 2 Bosco. 3 Bagno caldo. 4 Monte doue si cauano li Marmi. 5 sepolture de' Turchi."

Mérétei a vonalkeretnek: 10·2 × 6 cm.

Jelzés a jmagyarázat folytatásakép: „Mattioli f."

Bizozeri S.:

Notizia ... d'Ungheria, Croazia e ... Transilvania:

„ 191."

„S. Martinsberg."

(Felirat kezdőbetűkkel fent, középen, a vonalkereten belül).

Látkép. A hegy, rajta a fallal erősített várral, a közepen emelkedik. A folyótól szelt előtérben, a folyón innenső partján balra kidőlt leveletlen fa, jobbra egy ugaralyen s néhány bokor; a túlsó parton közepen három ház, kissé hátrább s balra, a hegyre vezető út mellett, házsor templommal s jobbra ismét három épület, ezen túl pedig két rövid fasor látható. A háttér hegyvidék, balra egy tornyos épület körvonalaival.

Méretei a vonalkeretnek: 10·6 × 6 cm.

Jelzés alól jobbra, a vonalkereten kívül: „Mattioli f."

Bizozeri S:

Notizia ... d'Ungheria, Croazia e ... Transilvania:

„192".

„Comora"

(Föliras kezdőbetükkel fent, középen, a vonalkereten belül).

Látkép. A Dunától szelt előtérben az innenső parton, jobbra levő erődítménytől részsítos irányban balra hajóhid vezet a túloldalon, a baloldali város s a jobboldali, fallal erősített vár körti tisztásra. A Dunába balról a sziget nyulik be; a hatter hegyvidék; a felső bal sarokban felhő látható.

Jelmagyarázat a metszet alatt két sorban: „1. la Città. 2 la Fortezza. 3 Torre della Guardia. 4 la Chiesa Vnghera. 5 la Chiesa Tedesca. 6. Il Danubio. 7 Il ponte di Barche. 8 la Palanca. 9 Isola Scitt."

Méretei a vonalkeretnek: 10·9 × 6 cm.

Bizozeri S.:

Notizia... d'Vngheria, Croazia e... Transilvania:

„202"

„Canissa"

(Tőliras kezdőbetűkkel fent, közepen, a vonalkereten belül).

Látkép. Mocsártól körülvéve, falakkal erősítve, a vár-város, melyből mintegy 14 torony emelkedik ki, a közepében van. — Jelmagarázat a metszet alatt: „1. Borgo. 2 Canissa. 3. Palude. 4 la Porte verso il forte di Sepino."

Méretei a vonalkeretnek: 10·7 × 5·9 cm.

N. rongált lemezről: (a jmagyarázatban 4 alatt említett kapu maga a szám sem látszik a az egész hátter lekopott a lemezről).

Bizozeri S.:

Notizia ... d' Vngheria, Croazia e ... Transilvania:
„203".

Z.

„Il forte di Sorino"

(Föliras kezdőbetűkkel fent, középen, két sorban, a vonalkereten belül).

Látkép. Az előteret a metszet szélében szelő sáthidalt Mura folyón túl, az elől palánkkal, többi oldalán töltéssel és fallal védett vármáros a középterben van. Elől, a bal sarokban négy-ablakos épület, a jmagyarázat szerint: élelmiszer-tár. Mögötte a Kanizsa folyó ömlik a Murába.

Jelmagyarázat a metszet alatt: „1. Mura f. 2 Canisa f. 3 Il Magazeno delle Prouiande".

Méretei a vonalkeretnek: 10·5 × 6·1 cm.

M. rongált lemezről: a hátterbeli hegyek kiroptak.

Bizozeri S:

Notizia ... d'Vngheria, Croazia e ... Transilvania:

„204."

„Sigheto"

(Fölirat kezdőbetükkel fent, középen, a vonalkereten belül).

Látkép. Az előteret a metszet széltében szelő s áthidalt Almás folyón túl a mocsártól övezett Szigetvár újváros-része balról a középtérben van, e mellett jobbra az óváros, melytől jobbra s kissé hátrább a külső, még hátrább a belső vár. Mindeniket híd köti a másikhoz.

Jelmagyarázat a metszet alatt: „1 Fortezza. 2 Castello. 3 Citta Vecchia. 4 Citta Noua. 5 la Pallude e l'lago. 6 Alma f."

Méretei a vonalkeretnek: 10·5 × 5·9 cm.

Nb. a hátteret mutató lemez-rész rongált.

Bizozeri S.

Notizia ... d'Vnghera, Croazia e... Transilvania.

„215."

„Varaviza" (szövegben: Verovizza)

(Föliirat kezdőbetükkel fent középen, a vonalkereten belül).

Látkép. A hátérét szelő folyóból bevezetett, mesterséges árokkal és fallal körülvett vár, melyben a négy mecseten kivül csak néhány épület látható, mindjárt elöl kezdődőleg csaknem az egész metszetet betölti. Az előtér jobb sarkában lombos, magas, balra hajló fa áll; a hátérben hegylánez húzódik, a folyó mentén fasor.

Méretei a vonalkeretnek 10·9 : 6·1 cm.

Brizoveri S.

Notizia ... d' Ungheria, Croazia e ... Transilvania:

„219."

„Ponte d' Esecck"

(Föliras fent közepén, a vonalkereten belül).

Látkép. Az előtérben balra levő, fallal kerített vár s a háttrább, balra eső, kisebb külváros közt kiinduló Drávahid a metszetet széltében s kissé fölfelé haladó ≠ rézsútos irányban szeli. Túlsó végén innen mocsaras földnyelv, rajta túl Dárda látható. Az előtér bal sarkában balra hajló lombtalan, közepén meg jobbra hajló, kétágú lombos fa; a háttérben dombok vannak.

Jelmagyarázat a metszet alatt: „1 Ponte longo passi 8565" (!) „2 Fortezza d' Esech. 3 Forte di Tarda. 4 Borghi. 5. Palude. 6 sentinelle per guardia del Ponte.

Méretei a vonalkeretnek: 21·7 × 6·5 cm.

Jelzés a jmagyarázat folytatásaféj: „Mattioli f."

Bizozeri S:

Notizia ... d'Vngheria, Croazia e ... Transilvania:

„228."

„Belgrado"

(Fölirat kezdőbetűkkel fent, középen, a vonalkereten belül).

Látkép. Az előtérben, a Dunában sziget van; a túlsó parton a fallal erősített város; fölötte, a hegyen, a vár a középtérben látható; jobbra a Szava torkolata.

Jelmagyarázat a metszet alatt: „1 Danubio f. 2 Fortezza. 3 Città. 4 Sauua f. 5 Borgo."

Méretei a vonalkeretnek 10·4 × 6 cm.

Jelzés a jmagyarázat folytatásakép: „Matioli f."

Nb. A háttér lekopott a lemezről, a jmagyarázatban említett külvárosból a metszeten semmi sem látszik (csak a szám: 4).

Bizozeri S:

Notizia ... d'Vngheria, Croazia e ... Transsilvania:

„241."

„Sabaz"

(Fölirat kezdőbetükkel fent, közepen, a vonalkereten belül).

Látkép. Az előtérben félkörben kanyarodó Szávában három sziget s czek kettején át a várhoz vezető egy-egy hid látható. A fallal erősített városa folyó túlsó partján, közepen van s felső jobb sarkából mecset-torony emelkedik ki. A város félkörben fogja közre a várat.

Jelmagyarázat a metszet alatt: „1 Saua f. 2 Citta. 3 Castello. 4 Bozuutha f."

Mérétei a vonalkeretnek 10·4 × 6 cm.

Jelzés a jmagyarázat folytatásakép: „Mattioli f."

Nb. rongált lemezről. A háttér nagyon kopott.

Bizozeri S:

Notizia ... d'Ungheria, Croazia e ... Transsilvania:

„283".

„Petrinia"

(Fölirat kezdőbetűkkel fent középen, a vonalkereten belül).

Primitív lát ~~Tárlati~~ képe a vézzel, bástyával körülvett várnak, közepén egy magában álló épülettel ~~s~~ az e körül négyszöget képező sorokban épített házakkal. Jobbról czölöphid (felvonókészülékkel ?); az előtérbe balról benyúló földnyelv~~en~~ belső szélén fal.

Méretei a vonalkeretnek 10·3 × 5·9 cm.

Bizozeri S:

Notizia ... d' Vngheria, Croazia e ... Transilvania:

„285."

„Sisek"

(Tölirat kezdőbetűkkel fent, középen, a vonalkereten belül).

Látkép. A Száva és Kulpa egyesülésétől jobbra a középen van a ~~gáttal~~ töltéssel s ezen belül is árokkal és fallal erősített várváros.

Jelmagyarázat a metszet alatt: „1 Saua fiume. 2. Culp f. 3 Oder f. 4 luogo doue era Sisia Vecchia."

Méretei a vonalkeretnek 10·3 × 5·9 cm.

Jelzés a jmagyarázat folytatásakép: „Mattioli f."

Nb. rongált lemezről: a hattéri rész lekopott.

/B.Z./

MATTIS TEUTSCH JÁNOS: "Gondolatok a képzőművész alkotó munkájáról a szocializmus korszakában."

Utunk, XXVIII.évf. 39./1300./sz. 1973. szept. 28. 11.old.

Máttis Teutsch János

művein a szecessziótól az absztrakció felé tartó törekvések láthatók.

Szabó Julia: A magyar aktivizmus története
Akadémiai Kiadó 1971 22 old.

Máttis Teutsch János 1

A Ma első korszakában ő szerepelt legtöbbet a lapban. Fa és linómetszeteivel reprodukálásra alkal mas grafikát nyujtott. Formavilága önálló, az expres szionista elődökkel csak technikajá rokon. 1913ban tünik fel a Müvészház szabadiskolájában, ahol Ripp Kernstok és Vaszary korrigál.

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus története

Akadmédiai Kiadó 1971 45 old.

Máttis Teutsch János 2

Ujabb kutatások szerint 1906/1908 ban már megfordult Párizsbna is.1917 elején a Müvészet c. folyoiratban j elenik meg róla néhány sor,s 1917ben tünik fel első metszete a Mában.1917/ben már Ma kör rendezi meg első gyüjteményes kiállitástá.

Szabó Julia:A magyar aktivizmus története Akadémiai Kiadó 1971 old.

vizfestményein és olajképein fák,szénaboglyák buzakeresztek,vörös/kék/zöld/sárga szinekre épülő tájak jelennek meg.Festészete a későbbi évtizedek ben teljesen eltünt a magyar fetészet történeté ből/1918 tól a Sturm körében állit ki,1919 után Brassóban élt./

Szabó Júlia:A magyar aktivizmus története Akadémiai Kiadó 1971 46 old.

Máttis-Teutsch

A Ma egykori munkatársai közül Máttis-Teutsch Erdélyben,Ruttkay,Mácza egy ideig Kassán. Dobrovits Péter Zágrábban élt.Nemes Lampérth pályafutása tragikusan végződött.

Szabó Julia:A magyar aktivizmus története
Akadémiai Kiadó 1971 61.old.

grafikái önálló müalkotások.Fekete-fehér folthatásra épülnek,s a természeti formákat csak távolról asszociálják.1917es évfolyam utolsó számaxban ,a cimlapon már megjelenik első non figurativ grafikája is.

Szabó Julia:A magyar aktivizmus története
Akadémiai Kiadó 1971 46 old.

Mattis Teutsch János

Coll. kiáll.
a Ma folyóirat kiállítási
helyiségében 1918
nov – dec.

LA BIENNALE DI VENEZIA

XXIIÈME EXPOSITION BIENNA

1940 * M

NOT

énom et nom:	.....
dresse:	.....
ıte et lieu de naissance:	.....

Titre de l' oeuvre

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Mattis-Teutsch János, festőművész 1) Folytatás

Egy képzeletbeli kiállításon Nagy István, Mattis-Teutsch János, Szolnay Sándor, Nagy Imre és Nagy Albert festményei szerepelnének. A szembeötlő rokonvonások ellenére nem körvonalazódik valamely „iskola": összetartozásukat az adja meg, hogy más-más vetületében tükrözik azt az egzisztenciális különösséget, amely egy adott korszak romániai magyarságának sajátja volt.

Mezei József: Átlépni az empíria küszöbén.

Korunk, 1979. febr. 59. old.

Mattis-Teutsch János, festőművész 2) Folytatás.

Viszonylag kevesen szegődtek az avantgarde irányzatokhoz, de ahhoz elegen és olyan eredményeket felmutatva – gondoljunk a marosvásárhelyi születésű Bortnyik Sándor konstruktivista tevékenységére, az abrakszt expresszionizmust képviselő Mattis-Teutschra, – hogy a jelenséget számon tartsuk és aldposabban felkutassuk, mindamellett a frissen festőrt házai parlag nem kedvezett az ilyen merész honosításaknak. Mattis-Teutsch és a többiek kompromisszumokra kényszerültek, amennyiben itthon maradtak.

Mezei József: Átlépni az empíria küszöbén.
Korunk, 1979. febr. 60. old.

Mattis-Teutsch János festőművész 3. Folytatás.

Az ötvenes évek végén, hatvanas évek elején az idősebb nemzedék tagjai sorra visszakanyarodtak fiatalkori stílusukhoz, vagy legalábbis annak tanulságaihoz. – 1954-ben a művész együttesmunkás kiállítást rendeztetett végre Bukarestben, de 11-ének kellett eltelnie ahhoz, hogy életműve – már halála után, – szülővárosa, Brassó közönsége elé kerülhessen.

Mezei József: Útlépni az empíria küszöbén.
Korunk. 1949. febr. 61. old.

Mattis-Teutsch János festőművész 1) Folytatás

A Kolozsvári testvérekhez hasonló felvillanás: Mattis-Teutsch műve századunkban is megcsillantja az európai együtthaladás lehetőségét. Kandinszkij, Klee, Picasso, Brassai kiállítótársa azonban, éppen mert az első világháború után a hazatérést választja, magános forradalmár marad, aki saját életművét betetőzi, környezetére szinte haláláig hatástalan.–

A belső-társadalmi és ideológiai-forradalom közvetlen agitatív szolgálatát az 50-es évek végén a korszerű művészi nyelv és feladatok vállalása, ill. megfogalmazása követte.

Banner Zoltán: Azzal fejezik ki egyéniségüket, ahogyan romániai magyarság mindennapi életéhez kapcsolódnak művészetükkel

Korunk, 1979. febr. 64. old. – 65 old.

Mattis-Teutsch János, festőművész 2) Folytatás

A valóság alakulására visszaható művészeti látásmód számított az érték ismérvének. Nem csupán egyes művekben, hanem egyéni gyűjteményes kiállítások tükrében válnak hitapinthatóvá a romániai magyar művészet jegyei. Gondolunk a művész és mások egyéni kiállításaira. – Különösen urbánus származású és műveltségű műveszeink voltak rendszerint azok, akik az európai modern művészetben kirobbanó stílusforradalmakra viszonylag korán reagáltak s megkísérelték tanulságaikat saját közösségük szellemi javára fordítani.

Bzanner Zoltán: Azzal fejezik ki egyéniségüket, a hogyan a romániai magyarság mindennapi életéhez kapcsolódnak, művészetükkel.
Korunk, 1979. febr. 65. old.

Mattis-Teutsch János festőművész 3) Folytatás.

A művész, aki már az első világháború előtt a mozgalom születése pillanatában a kanti expresszionizmus, majd a konstruktivizmus klasszikusaihoz csatlakozik s a romániai avantgarde művészet megalapítója lett M. H. Maxyval, Victor Brauner-rel, Milita Petrascuval, Marcel Janco-val és másokkal együtt.

Banner Zoltán: Arról lejérik ki egyéniségüket, ahogyan a romániai magyarság mindennapi életéhez kapcsolódnak művészetükkel.
Korunk, 1979. febr. 66. old.

Mattis-Teutsch János, festőművész

Az első világháborút követő változások lényegesen csökkentik a fáziseltolódást. – Az izmusok művészetének számos hazai művelője akad. A konstruktív szemlelet és az expresszionizmust eszménykékének valló Mattis-Teutsch János, az első kubista képeket festő Mund Hugó, Dömötör Gizella sorolhatók ide.

Murádi Jenő: Fáziskülönbség a nyugati évonal és a kelet-európai eredmények között.
Korunk, 1979. febr. ~~57~~ 57. old.

Mattis-Teutsch János, festőművész

Ov osz, litván, cseh és más keleti festők, szobrászok egész sora megy Párizsba s a század elején a művészet élvonalába kerül. Ők alkotnak, új irányzatokat nyugaton. Mert a nyugatnak volt szüksége éltető erőre, arra a táplálékra, amit az ősi erejét, vonásait őrző kelet adhatott. Ide tartozik, Mattis-Teutsch, Moholy-Nagy, Peterdi Gábor és még többen.

Borghida István: A művészet semmilyen ágában sem olyan fontos a közvetlen kapcsolat más központokkal, mint a képzőművészetben.

Korunk, 1979. febr. 73. old.

Mattis-Teutsch János, festőművész

A Nyolcak és az Aktivisták, műveiből rendezett nagyszabású gyűjteményes kiállítás nemrég zárta kapuit Londonban. — Szerepelt műveivel a művész, akinek a nevét viszonylag kevesen ismerik, itthon és Európában is, de aki a MA-csoportban az első nonfigurativ művész volt.

A magyar avantgard Londonban.

1980. máj. 8. Kossuth 12.35 (V Gné).

Mattis Teutsch János festőművész

a népszerű, ismert értékeiben meglehetősen hagyománytisztelő erdélyi képzőművészetben különös szín a Jakobovits házaspár munkássága. Ez persze csak úgy igaz, ha hozzátesszük: élt Erdélyben egy európai hírű expresszionista-konstruktivista Mattis Teutsch János is

Kántor Lajos: Értelmezni a világot.

Tükör, 1980. aug. 3,

Mattis-Teutsch János, festő

És még valamit, de már nem a Liberatorokról, hanem a módszerről. És az ismeretekről... A Magyar Hírlap cikkének második bekezdésében megemlítődik „egy, a művészettörténetben lexikális adatnál nem sokkal többre érdemes néhai festőművész". Ez a művész, kérem szépen, *Mattis-Teutsch János*, az európai és a magyar avantgarde egyik jeles személyisége. Nem ártott volna előbb mégis tájékozódni? Mielőtt fölényeskedünk? Mert az „eszmei önfelszabadítást" talán mégsem az adatoktól, a tényektől való megszabadulással kellene kezdeni, ha egyáltalán szükséges elkezdeni ezt a fölöttébb kétes műveletet.

E. Fehér Pál: Kulturális jegyzetek 7.

Nipszabadsag 1981. júl. 31

Mattis János

MATTIS JÁNOS festményeinek és grafikáinak kiállitása a brassói Victoria teremben. /rövid hir/

Utunk; XXXII.évf. 39./1509./sz. 1977. szept. 30. 8.old.

Mattis Teutsch János

említve, műve szerepel a "Nyolcak és aktivisták"c.kiállításon a Nemzeti Galériában.

Szabó György cikkét lásd Nemes Lampért Józsefnél

Magyar Nemzet 1981.II.8.

Máttis Teutsch Fáros

Nagy Zoltán: Lélekvirágok
Máttis Teutsch - kiállítás és -
album

Kövesd, 1923. december

Mattis-Teutsch János

Bánszky Pál: Képtár Kecskeméten

Művészet, 1983. november

MATTIS TEUTSCH JÁNOS

ÚJ MŰVÉSZET
2000/szept.

P - 9765

42.0.

darabokat vegje [illegible]

ségére/. Talán más lesz az óh

kiválogatja és beiktatja a na

Akadémia-i kiadásán jelenleg

De az is lehet, hogy az egész

/bár ezt nem gondolnám/. Csak

ő sem fogja ezt a gyüjtést je

kiadhatónak tartani.

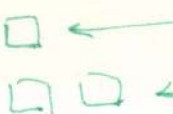

Tehát: ké

Zsuzsának sok

Máttis Teutsch János

(1884-1960)

„Kanyargós út" Vízfestmény

24x33 J.l.b.: M.T. Védett

2. ár: 6000 ft.

BÁV 4o.Képaukció katalógus Bp.1976.szeptember

Mattis-Teutsch

Szabó Júlia végezte el megnyugtatóan *A magyar aktivizmus története* című tanulmányában. Passuth ide vonatkozó fejezeteiben gazdagabb nemzetközi viszonyításokkal, teljesebb portrékkal, elmélyültebb műelemzésekkel találkozunk (főleg *Mattis-Teutsch, Moholy-Nagy, Beöthy István* esetében).

Alföld 1975/11/73

Aczél:Passuth: Magyar művészek az európai avant-garde-ban

Mattis-Teutsch

Bernáth Aurél, Mattis-Teutsch, Kemény Alfréd és a többiek Berlinig jutnak el.

Alföld 1975/11/74

Aczél:Passuth:Magyar müvészek az európai avantgarde-ban

MATTIS TEUTSCH JÁNOS, festő

Az 1969-es szerződés szerint Bedő Rudolf gyüjteményének meghatározott része 14 évi megvaltassal 14 év alatt kerül a Modern Magyar Képtarba. Festmény, grafika alkotja zömmel a kivalasztott anyagot. A Bedő-gyüjtemény, 1975. 114.sz.-MATTIS TEUTSCH JÁNOS: "NOI AKT", c.müve. p.akv. 295+350 mm. Ltsz 9!5.185. 294.old

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények III. 287.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XVII-XVIII.
1972-73. Pécs, 1975.

MATTIS TEUTSCH JANOS, festő

Az 1969-es szerződés szerint Bedő Rudolf gyüjteményének meghatározott része 14 évi megvaltassal 14 év alatt kerül a Modern Magyar Képtarba, restménymgrafika alkotja zömmel a kivalasztott anyagot. A Bedő-gyüjtemény, 1975. 108.sz.-MATTIS TEUTSCH JANOS:"KÉT FIGURA", o.müve.v.o. 61+35 cm. Ltsz:75,178. 294.old

ROMVARY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények II. 287.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XVII-XVIII.
1972-73. Pécs, 1975.

Mattis-Teutsch János

A kolozsvári Korunk Galéria kötetéről ad ismertetést a lap. Hivatkozik a mai Korunk képzőművészeti tevékenységére, valamint a régi Korunkhoz kapcsolódó művészek munkásságáról. Itt négy nevet említ meg: Moholy-Nagy László, Dési Huber István, Mattis-Teutsch János és Leon Alex művészeket.

Az erről szóló cikket lásd: Nagy Imre grafikus művész nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. ápr. 17.
XX. évf. 16. sz. 7. lap.

Máttis Teutsch János

A "Müvészet c. rovatban Vadas József: "Az uj realizmus a régi Korunkban" cimmel felsorolja azokat a müvészeket, akiknek a neve a folyóiratban szerepelt: Barcsay Jenő, Berény Róbert, Bokros Birman Dezső Bortnyik Sándor, Csontváry Kosztka Tivadar, CZóbel Béla, Derkovits Gyula, Dési Huber István, Gy. Szabó Béla, Hincz Gyula, Kassák Lajos, Kernstok Károly, Kmetty János, Lőrincz Gyula, Máttis Teutsch János, Moholy Nagy László, Nagy István.

A cikket lásd: Dési Huber István nevénél Élet és Irodalom, Bp. 1976. május 29. XX.évf. 22. sz. 12. lap.

MÁTTIS TEUTSCH JÁNOS, festő

Berlin,Róma,Chikágó,Párizs,Bukarestt,ismert festő.1960 ban kiállitott Brassóban.eltemetett erdélyi müvészt. Kezdetben expresszionista,majd absztrakt,most Bpesten kiállitva lesznek vizfestményei,linóleummetszetei. 26.old

László Miklós: Külföldön élő magyar mesterek-Budapesten 24.old

Muzsák, Múzeumi Magazin, 1970. 2.sz. Bpest

Mattis Teutsch János, Aestömnüvész

a pécsi Modern Magyar Képtár kiállítása megnyílt Nagykanizsán, melyen szerepel a művész műve.

Aknai Tamás: Modern grafika.

Zalai Hírlap, 1976. dec. 19.

Mattis Teutsch festő

A sepsiszentgyörgyi múzeum négy év múlva ünnepli 100. évfordulóját. A képzőművészeti részlegében látható a művész képeiből álló gyűjtemény.

Gazda Klára: A sepsiszentgyörgyi múzeum és közönsége.
Korunk, 1975. 8. 6 28. old.

Máttis Teutsch János festőművész

A magyar avantgarde forrásvidékének részletes feltárására vállalkozott Illés Ilona. Igen jelentősek a MA műmellékletei, a hazai művészek közül szerepel a művész neve.

Tasi József: Kassák első folyóiratai.

Élet és Irodalom, 1975. júl. 25.

Máttis Teutsch János festőművésznek

Júl. 12-én megnyílt a Ludovika Kunstmuseumban a „Magyar művészet 1900–1950" c. kiállítás, melyen szerepelnek művei.

Élet és Irodalom, 1945. júl. 19.

Mattis Teutsch János, festő

Mattis Teutsch, miként Bertnyik, Uitz, Nemes Lam ért é
Kmetty A Kassák Lajos szerkesztette A TETT és a MA kö
rül csoportosult progresszív fiatalok körébe tarto-ot
335.old

Romváry Ferenc: A Modern Magy. Képtár története
Uj szempontok IV. 333.old

A Jan.Pann.Múz.Évk. XIX. 1974. Pécs

Mattis Teutsch Janos, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár anyagából e cikkben közölt képek jegyzéke: Festmények,-Fekete rúpr.

3.sz.kép.-Mattis Teutsch Janos:"Szines táj" cimü müve. 1920.-karton,o.-35+29 cm.-Ltsz973.95. 346.old

Romváry Ferenc: A Modern Magy.Képtár története
Uj szerzemények IV. 333.old

A Jan.Pann.Múz.Évk. XIX. 1974. Pécs

Mattis Teutsch János, festő

Pécsi Modern Magyar Képtár anyagából e cikkben közölt képek jegyzéke: Festmények,-rekete repr.
4.sz.kép.-Mattis Teutsch János:"Sötét táj",című műve.
1918.-dekli,o.-60+69 cm.-Ltsz:73.82. 346.old

Nemváry Ferenc: A Modern Magy.Képtár története
Új szerzemények IV. 337.old

A Jan.Pan.Múz.Évk. XIX. 1974. Pécs

Mattis Teutsch János, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár anyagából az e cikkben közölt képek jegyzéke:-Grafikák,-Fekete repr.
62.sz.kép.-Mattis Teutsch János: "Halottvivók".
cimu müve.-p.lino.-213+210 mm.-Ltsz:73.14
Ltsz:73.146.-347.old. XV.tabla

Romváry Ferenc: A Modern Magy.Képtár Története
Uj szerzemények IV. 333.old

A Jan.Pann.Múz.Évk. XIX. 1974. Pécs

Mattis Teutsch János festő

---

festményei, fekete-fehér linómetszetei, expresszivek, vonalaik lendületesek, kompozíciója dinamikus, fai hajlanak, emberi figurákra emlékeztetnek. Képein az élő organizmus a szinvilág harsogó tobzódása fokozza. 325.old

Romváry Ferenc: A Modern Magy. Képtár története
Uj szempontok IV. 333.old

A Jan. Pann. Múz. Évk. XIX. 1974. Pécs

Mattis Teutsch János, festő

A pécsi aktivizmus kiállítás kapcsán sikerült megszerez
ni Mattis Teutsch Jánosharom jelentős festményét is sza
mos grafikajavak együtt. 335.old

Romváry Ferenc: A Modern magy. Képtár története
Uj szerzemények IV. 333.old

Jan.Pann.Múz.Évk. XIX. 1974. Pécs

Mattis Teutsch János

(1884-1966)

„Vizparti fasor" o. lavor, 27,5 x 38

Selesse lent 6. M.T.

Zilialtáció: 6000 ft

BáV 41. Képaukció Budapest 1976 december

MATTIS JÁNOS életművét bemutató kiállitás nyilt Brassóban. /rövid hir./

Utunk, XXVIII.évf. 16./1277./sz. 1973. ápr. 20. 12.old.

Mattis Teutsch János

„Halottvivók"

– grafika

Jan. Pan. Múz Szt. 1974 (XIX)

Mattis Teutsch János festő
- album jelent meg munkáiról
Bánner Zoltán kommentalásával,

Emlékre: Incze János, Szervátiusz Jenő, Vida Géza, Szolnay Sándor, Nagy István, Nagy Imre, Nagy Albert, Tihanyi, Berényi, Kmetty, Czigány, Fülöp Antal Andor, Mohi Sándor, Kós András, Balázs Péter, Csontvány, Szőnyi István, Krizsán, Gyárfás Jenő, Balogh Péter, Bortnyik, Vasarely Victor, Moholy-Nagy, Kassák, Desi Huber István, Kemény Zoltán, Thorma János, Mattis Teutsch János, Klein József

Jakabovits Miklós: Művészeti monográfiákról és a képzőművészeti köznevelésről.

Kornuk 1978/7 606 old

Mattis Futsch János

Mattis Teutsch Fából

- „Ritmus"
- „Amerika"
- „Kompozíció"
- „A Lovas"
- „Lelki világok"

} festmények

Igaz Szó 1971/9

Mattis Teutsch János, festő, nolvári

L.: Varga Imre

—: Múzeumok . . . . 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976 febr. 27.

Mattis János

Gendelet

Rendkívül erős és sajátos művészi egyenisége

Hét

1974 II. 8 4 oldal

Mattis Teutsch János

- a pécsi aktivizmus kiállítás kapcsán sikerült megszerezni három jelentős festményét, grafikáiból néhányat
- a TETT és a MA körül csoportosult progreszív fiatalok körébe tartozott.

Romváry Ferenc: A Modern Magyar Képtár története

Jan. Pan. Múz. Évl. 1974. XIX.

Mattis Teutsch János

„Ritmus"
„Kompozíció"
„Táj"
„Kompozíció"

} linómetszetek

Igaz Szó 1971/9

Mattis Teutsch János

„Kompozició"
„Kompozició"
„Ritmus"
„Ritmus"
„Táj"

} mitszeter

Igaz Szó 1971/9

Mattis Teutsch/Mátisz Teutsch/János, szobrász

Müvészek,Trevezők,akik az Orsz.M.Kir.Iparmüvészeti Iskola beiratkozott növendékei voltak 1896 és 1919 közt Mattis Teutsch/Mátisz Teutsch/János,kisplasztika szakon 54.old

Nezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparmüv.Iskola/1880-1944/ oktatási rendszere és forrásai 37.old

Müv.Tört.Írt. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

MATTIS TEUTSCH JÁNOS, festő

A két világháború között a romániai városokban rende-
zett kiállitás-sorozata keretében Perlrott-Csaba Vil-
mos tanitványával,majd feleségével/a Kecskeméten is do
dolgozó/Gráber Margittal,Kmetty Janossal és egy alkal
lommal Mattis Teutsch Jánossal állitott ki. 310.old.
17.jegyz

MURÁDIN JENŐ: Nagybányától Kecskemétig egy művészeti
különválás történetéhez 305.old

CUMANIA,III.HISTORIA,-Bács-Kiskun Megyei Múzeumok
Közleményei, Kecskemét, 1975.

Mattis Teutsch János, festőművész

Bratislavában megnyílt a „Nyolcak" és az „Aktivisták" kiállítása. A művész 1925-ig az európai expressionizmus nőtető mesterei mellett a mozgalom gyújtópontjában áll. Olajképei: a „Sötét", a „Világos" – a „Színes táj" mely érzéstől átfűtött dinamikus kompozíciók. (említve)

Bárkány Jenőné: A Nyolcak és az Aktivisták Bratislavában.

Új Szó, 1976. dec. 23.

Mattis Teutsch János, festo
A gyergyói Elekes-képtárban lát-
hatók a művész alkotásai.

M. Kiss Pál: A gyergyószentmiklósi Elekes-képtár.
Forrás, 1976. 12. 88. old.

Mattioli, Lodovico

Bologna

1686-iki budai ostrom

Képe

380. n. jegyzet

Ambesata 88. l.

Mattioli Lodovico

list
z
Bmk 32

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedély

.....

a műhelyfőnök vagy
aláírás

Lodovico Mattioli
fece in Bologna

Vero dissegno della
citta regal di Bv-
da metropoli dell'
Vngaria, con ~~il~~
il Forte~~e~~ di Pest,

Rim. folio

fanti vetres

Mattioli Lodovico

lirsa

=

Lanz 1887 7 l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedély

.....

a műhelyfőnök vag
aláírá

8. sorsz. Műhelyi minta. —

Matteoli

laid
2

Mur. es Rouget est
1913. 253. 1.

Mattioli Lodovico

laid

Mur. és Kőnyt. Ét

1913. 254. l.
255. l
257
256
260

Mattioli

rejm.
XVII. 17.

Rónai jegyz. IV.

~~Kassai Múzeum~~ IX. 3.

Mattioli (Matteoli) Ludovico

bolognai olasz rézmi 1684.

l.

Muz. Kot. Ert.

1913 · 253. l.

254 l.

255 l.

(Többszor)

256 l.

257 l. 261. l.

260 l.

261. l.

Öt pest-budai

metszete is meretes

HELYSÉG

LŐCSE

SZAKCSOPORT

Vas

VÁRMEGYE

Csehsl. (Szepes)

KOR

XVI.

ŐRZÉSI HELYISÉG

Museum

MÉRET

TULAJDONOS

Szepesi Tört. Társulat

TÁRGY

Pénztárláda

LEÍRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DÍSZÍTÉS, FELIRAT,

vasból

FÉNYKÉP, RAJZ

Mattioli, Lodovico

l.

Bpgrafábr

24, 28, 72, 84, 179 sz.

Raumkunst" 4. Folge, Verlag Julius Hoffmann, Stuttgart.

UCK 2049 W DER FIRMA
BERGISCH GLADBACH
. JOSEF STIASSNY, WIEN I.
N: 77-2-91.

MÁTTIS TEUTSCH János

Banner Zoltán: Egy szárad – három nemedit.
= Utunk, XXXIX. évf. 14. sz. 1984 ápr. 6. 7. p. ill.

= Banner Zoltán: Máttis-Teutsch János
idérése. = Utunk, XXXIX. évf. 32. sz. 1984. aug. 10
7. p. ill.

MATTIS TEUTSCH JÁNOS

emlitve ld.Jakobovits Miklós

Kántor Lajos:Értelmezni a világot
UJ TÜKÖR 1980/XVII/31.sz.26.o.

Máttis Teutsch János: Művészetideológia II.

festőművész
Művészet 1985/2/57.

Máttis Teutsch János: Művészetideológia II.
A Művészet 1984. májusi számában tettük közzé *Máttis Teutsch János* Művészetideológiájának első részét. Most eljutott szerkesztőségünkhöz az értékes dokumentum teljes szövege, így a második rész leközlésével teljessé tesszük a szövegkiadást.

Függőleges mozgások
Függőlegesek viszonya egymáshoz és a mozgás fokozása.

Vonal
A vonal a mozgás irányítója és hangsúlyozója.

Szobrászat
A szobrászat: dimenzió.
A szobrász a mindent átfogó vízszintesen dolgozik.
A szobrászat a természet törvényei szerint alakítja formáit, s ezáltal a természet törvényeinek megfelelő jelenségeket hoz létre az össz-vízszintesen.

Kép
A kép: sík-vonal-szín.
A festő egy számára adott függőleges síkon dolgozik.

A stabil ember statikus síkokban.
A festő feladata: a stabil formát a függőleges síkon létrehozni.

Konstrukció
A festőnek vízszintes és függőleges formáit a számára adott függőleges síkon kell megoldania, hogy a beépítést megkezdhesse.

Beépítés
A beépítés: az élet megragadása. Ember – élet – tett. Dinamikusan statikus mozgás átterjedő vízszintesekkel.

Művészet: az emberlét és az egész életjelenség szellemi megragadása és átérzése.
Ezt láthatóvá alakítani a képzőművész feladata.

A művészeknek a korból eredő, új irányzatokat kell létrehoznia, meg kell teremteni az új embertípust, amely nem vonásaiban, hanem tipikusan tartalmazza az emberiséget.

Korunkban az ember újjá alakul, a művész a kor emberét a forma és az arányok újjáalakítása révén ábrázolja.

Ritmikus mozgás koncentrikus nézetben.

A művész hirdesse művében az új embert.

Az ember
az élet
az ember
a tette.
A műalkotásban a szín kiegészíti és hangsúlyozza a formát, a jelenség ezáltal közvetlenül hat.

Művészi erőkoncentráció:
Statika
Dinamika
Ritmika
A múlt legmagasabb művészetéből ered: a megélés és érzékelés biztos formában.
A legalacsonyabb művészet a látottat mutatja.
Az új ábrázolás az átgondolást érzékelteti.

A művészet formanyelvét a kor ideológiája határozza meg.

A művészet vezesse a kor magasabb fogalomvilágába az embert.

Függőlegesek, mint a tevékenység támaszai, magasba törő felépítés.

Hagyomány nélküli műszaki civilizációnk megteremti saját műformáját, saját új embertípusát.

Minden kultúra magva az a tömb, amely a művészet által formává alakul.

A tömb a tett,
az élet foglalat.

Felfelé és lefelé ható háromszögek, nyugalom, passzivitás.

Az új ember átfogja a világot, a világ fölemeli őt.

A művészet a kort láthatóvá teszi a formában, átszármaztatja a kultúrát a következő koroknak.

A művészet a kor ideológiáját propagálja.

Dinamikus-ritmikus együttmozgás.
Az érzés – átélés,
az átgondolás – igenlés.

Kultúrkor sohasem ábrázolt egy letűnt kultúra formáival.

A művészettechnikának ebben a hagyomány nélküli korában az új embert és tettét propagálja.

A kultúrdomináns mindig kollektív.
A műszaki kultúra: dinamikus, időhöz kötött.
E kor kultúrája: statikus, erkölcsös.

A művészet individualisztikusan ábrázolja a közösségi szellemet.

Domináns függőleges, két dinamikusan emelkedő függőleges.

A kor embertípusának megvan az a képessége, hogy lelkileg és testileg egyenként megmaradjon.

A művészet összeköti az embert a korával, a szellemi lét életével, az etikával, az embert az emberrel, a közösséggel.

Műszaki korszellem – a technika elhasznál és elhasználódik, a művészet örökkévalóság.

Három egymás mögött álló függőleges koncentrikus nézetben, ritmikus-dinamikus mozgás.

A nagy párhuzam:
a természeti formák legyőzése a művészet által,
a természeti erők legyőzése a technika által.
(folytatás a 61. oldalon)

Fényszobrok
Vigadó Galéria, 1984.
augusztus–szeptember

A közelmúltban kisebbfajta népvándorlásnak lehettünk tanúi a *Vigadó Galéria*ban; több mint 25 ezer ember vett belépőt, hogy szemlélője lehessen a papírra rögzített mozdulat harmóniájának, a fény és árnyék csodálatos játékának, az anatómiailag tökéletesen felépített női test szépségének.

A fotográfiát a képzőművészet világában kevesen ismerik el egyenrangú művészeti ágnak, annak ellenére, hogy hivatalos kiadványokban már régóta képző-, ipar- és fotóművészet címszó alatt szerepelnek a vizuális műfajok. Lehet, hogy arisztokratikus műfaji elfogultság az oka, ám az is lehet, hogy azt vetik nálunk a fotó szemére: művelői nem részesülnek felsőfokú oktatásban Magyarországon, noha másutt szinte mindenütt létezik főiskolai képzés. A fényképeket persze szívesen használja a képzőművészet dokumentációs célra (legszívesebben oda skatulyáznák be mindörökre), az iparművészetben viszont egyre gyakrabban nyúlnak fotográfiai kisegítő eszközökhöz. Előfordul, hogy a tisztán fotóra alapozott plakátot egyedül az alkalmazott betűk okán és jogán jelölik „fotógrafikának", holott ez a szó egy a fotóval rokon, de azzal mégsem egészen azonos képalkotási módszert takar.

Talán ennek a műfaji hátránynak tudható be, hogy a fényképészek többsége távol tartja magát a képzőművészettől, s ezt szinte gyermekes dacnak is nevezhetnénk – vállrándítással megtagadja a valaha

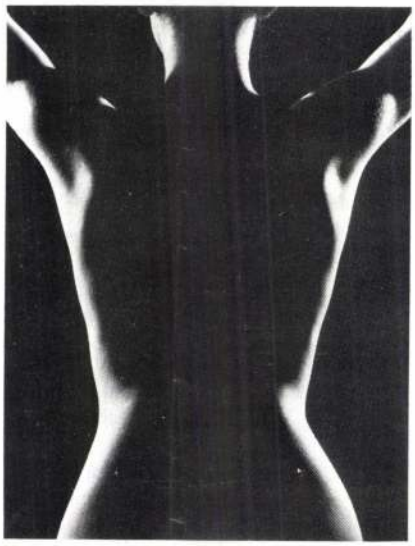

Lussa Vince: Torzó XXXIII, 1975

volt közeli rokonságot, és a fotó önálló útját keresi. Érthető-e ez a magatartás? Talán igen.

A magyar és nemzetközi fotóművészeti életben azért akad időnként egy-egy ritka kivétel, aki azt állítja, munkája inkább a képzőművészethez áll közel, és aki alkotó szemléletének kibontakozása folyamán nem restellt a képzőművészekhez fordulni tanácsért, tanításért.

E kevesek közül említeném most *Lussa Vincét*, akinek kiállítását 1984 koraőszén láthattuk. Tulajdonképpen nem illendő dolog a huszonötezres nézőszámra hivatkozni, még az általánosan kedvező kritikákra sem egészen; mindez – túl a művek színvonalán – szólhatott akár a művész kerek évfordulójának (hatvan év), művészeti díjának, vagy akár rokonszenves egyéniségének, amit a közönség TIT és más rendezésű előadásain, a televízióban vagy a rádióinterjúk során figyelhetett meg. Azt hiszem, mégsem ez a magyarázata a Lussa-fotográfiák sikerének.

Lussa Vince szinte minden nyilatkozatában tisztelettel szólt arról, hogy szakmai mesterein kívül legtöbbet azoknak köszönhetett, akik festő, szobrász, grafikus létükre sem átallottak szóba állni egy fotográfussal, és betekintést engedtek számára az elismert vizuális műfajok műhelytitkaiba. Tették mindezt akkor, amikor a fotó még javában küzdött a társadalmi elismertetésért. Természetesen hatottak stílusára ifjúsága idején a neves fényképészek is: *Angelo Pál* és *Várkonyi László* műtermeiben tanulta a mesterséget. *Escher Károly* útmutatása vezette, amikor riportra indult, *Németh József* grafikusművész és fotóművész bírálta legelsőbben azokat a fotográfiai próbálkozásait, amelyek során rendkívül rövid idő alatt nemzetközi és hazai nagydíjakhoz érkezett el. S egyáltalán nem lebecsülendők ezek a fotós sikerek: 1958-ban a nemzetközi fotóművész szövetség aranyérmét nyerte el az Antwerpenben megtartott biennálén. Hosszú időn át ez az eredmény számított a magyar fotó legnagyobb elismerésének. Nos, a vigadóbeli kiállítást többször is végignézve nyomon lehetett követni azt a műfaji többletet, ami a Lussa-fotográfiák sajátja és amit valóban annak köszönhet, hogy tanult művészeti anatómiát, aktmintázást és nem idegen tőle az emberi lélek ismerete sem.

Életmű-kiállításán – egyik nyilatkozatában vallja – nem szégyenli bemutatni úttévesztéseit, gyengeségeit sem. Ezeket a kisebb méretű fotókat csak ő maga nevezi zsengéinek, de az 1941-ben készült városképei, ligeti hangulatai, az utca emberéről készített portréi olyan szakmai tudást, önálló látásmódot, és szeretetet árulnak el, hogy alig hihető: egy szinte gyermek, 17 éves ifjú készítette azokat. A régi városképeket kedvelő emberek – és ezek száma jelentős – szinte alig tudtak elmozdulni tőlük, ezért éppen ebben a teremben volt a legnagyobb torlódás.

Talán nem felesleges megemlíteni, hogy a kiállítást külső segítség nélkül, maga a művész rendezte. A látványtervezés új kifejezési forma lehetőségét kínálta és ez legjobban a jobb oldali teremben sikerült. A bejárattal szemben elhelyezett óriási méretre nagyított torzók, valamint az oldalfalakon mesteri távolságtartással elhelyezett mozgáscsoportok (képblokkok) minden nézőt meggyőzhettek arról, hogy ezen a kiállításon a fotográfiai eszközök ellenére maga a képzőművészet van jelen.

Közönségsikert arattak a külön terem-

Lussa Vince: Térdelő akt, 1977

Vonzódásunk a virágokhoz, bizonyára egyike a legősibbeknek. A Paradicsomban már Éva is virágot szedett. Ha másért nem, hogy a hajába tűzhesse, és szebbnek érezze magát, gyönyörűbbnek lássa őt párja, Ádám az Édenkertben. Ádám még nem tűzött gomblyukába naponta újabb és újabb virágocskát, duzzadó bimbót, de Évájának már kedveskedett vele. Mint ma is az Ádámok Éváiknak, sőt ebben az emancipálódott világban már az Évák is Ádámjaiknak. Virágcsokor mellett fogadunk örök hűséget egymásnak. De a virág nem csak a szerelemé. Virágot adunk mindenkinek, akit szeretünk, vagy akihez kedvesek kívánunk lenni. Virág kerül az újszülött ágyacskája mellé a vázába, de virágokból fonjuk a koszorút is halottaink sírjaira. Virágot viszünk kezünkben, ha vendégségbe megyünk, és virágot hoznak nekünk vendégeink. Virágokkal ünnepelünk.

„Ki a virágot szereti, rossz ember nem lehet" – mondja a közmondás. Nem azért szedünk virágot a mezőn csokorba, nem azért ültetünk virágot parkjainkba, kiskertjeinkbe, ablakpárkányaink cserepeibe, nem azért teszünk virágot a vázába, hogy ezt bizonyítsuk. Csak ültetünk és ültetünk, metszünk, oltunk, kapáljuk virágaink földjét, locsolunk, gyomtalanítunk. Gondoskodunk a „rózsáinkról". Mert ők megszépítik környezetünk és életünk. Szép novellatéma a lábát vesztett nénié, akit az évek óta otthonául szolgáló kórházi ágyon az tart életben, hogy papírrózsákat készít és elküldi azoknak, akik kedvesek az őt gondozó ápolókkal.

Virágokat szövünk szőnyegeinkbe, a kárpitokba, de még ruháink gyolcsaiba is. És virágokat rajzolunk, festünk a papírlapokra, a vásznakra, a képkeretekbe. Tollunk rózsát rajzol, de kaktuszt is, sőt jégvirágot. Az olajfestékben ott rejlik kertünk összes pompájának színe. Sőt még ennél is több. Mert a festményeken lelkünk bimbói is virágba borulnak. Amint azt Mattis Teutsch János 1920 és 1923/24 között festett képei is bizonyítják. A Lelki virágok, amelyek az 1884-ben született, 1960-ban elhunyt szobrász-festő művészi oeuvre-jének legfontosabb darabjai.

Mattis Teutsch János Lelki virágai, ezek a rendkívül színes absztrakt festmények csak úgy érthetők meg, ha valamennyire ismerjük életútját és művészi pályájának állomásait. Ha nem tudjuk, hogy Mattis Teutsch János az expresszionizmus egyik legjelentősebb művésze, akit a magyar mellett, mind a román, mind a német művészettörténet jegyez, akkor is megérezzük Lelki virágai sodró erejét. A dinamizmus, avagy Füst Milán szavaival élve, az indulat és a lendület életre kelti műveit. A tökéletes kompozíciós készség, a bravúros színkezelés önmagában elég lenne ahhoz, hogy a festményekre felfigyeljünk, de Mattis Teutsch képei ennél sokkal többek.

Mattis Teutsch János néhány éves házasság után, egy súlyos betegség következtében elveszítette szerelmét, két kicsi gyermeke anyját. Amikor ez történt, az 1910-es évek közepén, a brassói művész tájképeket festett. A bánattal teli években tájképei, bármelyik technikában nyúlt a témához – linóleummetszetben, pasztellben vagy olajképben –, a kedves elveszítésének fájdalmáról tanúskodnak. Szinte emberi alakokká válnak a fák festményein. Az ágak karok lesznek, a törzsek test, a lombozat fejjé válik. Hallani a sírást, a zokogást, a fájdalmas kiáltásokat a magányosan ottmaradtak búcsút intő mozdulataiból.

Az évek azonban teltek és az árva gyermekeit nevelő apa újra találkozott a szerelemmel. Marie Konrad szerelmét bizonyítandó vállalta, hogy Borsos Gizella helyett, szeretettel és gondoskodással fölneveli a két kisgyereket, arról is lemondva, hogy saját gyermeke legyen, ha férjének ez a kívánsága. Bécsből Brassóba költözött és megajándékozta a szeretett férfit egy több évtizedig tartó békés, boldog, kiegyensúlyozott családi élettel. Ő maga is művészlélek volt, zongorája előtt ülve megértette mit jelent a művészetért élni, csak ezzel együtt érezni teljesnek a világot.

Marie Konradot megismerve Mattis Teutsch művészete új fordulatot vett. Segítette ebben őt a jógaelmélet felé fordulás is. Fái örvénylő színkavalkáddá váltak, ahogyan ő nevezte, megfestette az *Érzeteket*. Az *Érzeteket* hamarosan a *Lelki virágok* követték, amelyek továbbra is a felfokozott érzelmi állapotról vallottak. Tükrei ezek a képek annak, ahogyan egy sodró lendületű érzelem a kezdeti bizonytalanságok, rettegések, félelmek ide-oda csapódásai után lenyugszik, bizonyosságot nyer, és ettől kikristályosodik.

A *Lelki virág*, amely, mint egy színesre festett fal elé tett virágcsokor látható a képen, a lélek tükre. Nincs elmesélhető tartalma, fölösleges analógiákat állítani mellé a művészi oeuvre-ből vagy más expresszionista festőnagyságok képei mellé tenni, hogy lám mifelénk is termettek olyan virágok, mint Nyugaton. A festmény anélkül is bizonyítja, hogy Kandinszkij, Delaunay vagy Kupka mellett is érvényesülne, hogy ténylegesen ott látnánk például a Museum of Modern Art termeiben. Persze kár, hogy nem látjuk ott New Yorkban képeink egyikét sem, de itthon egy kis műkereskedelmi galéria termében is örülhetünk kincseinknek. Mattis Teutsch *Lelki virág*a közülük való.

Mi bizonyíthatná jobban a festmény értékét, mint a sorsa? 1922-ben a frissen festett kép fényképét a művész Brassóból Bécsbe küldte Bortnyik Sándornak, aki továbbadta azt Kassák Lajosnak és Moholy-Nagy Lászlónak, hogy tegyék be a készülő Új művészek könyve képanyagába. A könyvben a kép a 10. a sorban, Arp és Delaunay között a sorrendben. Nincs még egy festmény a művészi oeuvreben, amely születése idején ily megtiszteltetésben részesült volna. És kevés azoknak a Lelki virágoknak is a száma, amelyeken ennyire tökéletes formában öltött volna testet a gondolat, a tartalom, amely a férfi-nő kapcsolatáról szólt, s az élet születésének kérdéseit feszegette.

MAJOROS VALÉRIA VANÍLIA

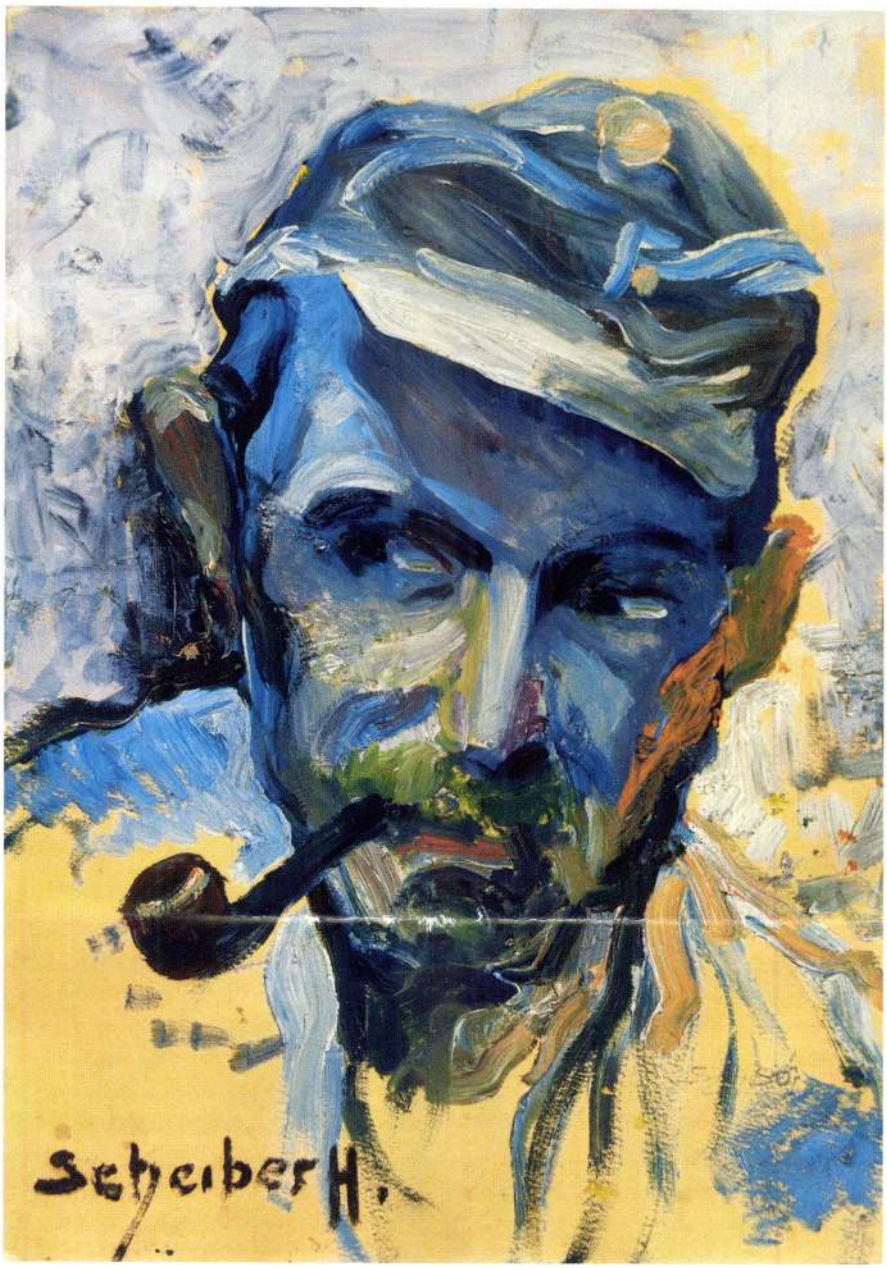

SCHEIBER *Hugó* /BUDAPEST, 1873 – BUDAPEST, 1950/
KATONAFEJ
■ OLAJ-KARTON, 39,5 X 28 CM
JELEZVE BALRA LENT ■ SCHEIBER H.

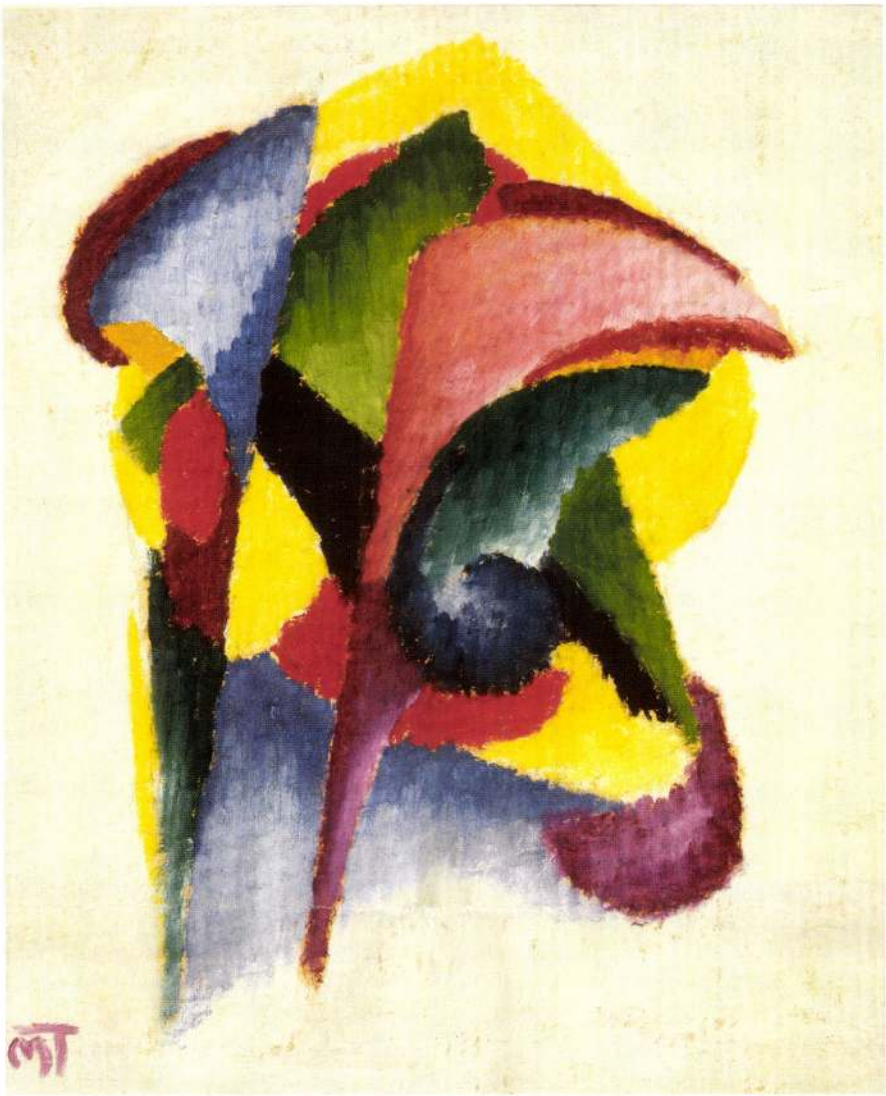

MATTIS TEUTSCH *János* /BRASSÓ, 1884 – BRASSÓ, 1960/
LELKI VIRÁG, *1922*
■ OLAJ-KARTON, 34 X 28 CM
JELEZVE BALRA LENT MONOGRAMMAL ■ MT
HÁTOLDALÁN FELIRAT ■ KOMPOSITION 1922. MATTIS TEUTSCH.

KIÁLLÍTVA ■ MATTIS TEUTSCH ÉS A DER BLAUE REITER.
BUDAPEST, MAGYAR NEMZETI GALÉRIA, 2001. MÁRCIUS 14 – JÚNIUS 24.
KAT. SZ.: F93., *KOMPOZÍCIÓ.*

MATTIS TEUTSCH UND DER BLAUE REITER.
MÜNCHEN, HAUS DER KUNST, 2001. JÚLIUS 6–OKTÓBER 8.
KAT. SZ.: G72., *KOMPOSITION.*

REPRODUKÁLVA ■ KASSÁK LAJOS–MOHOLY-NAGY LÁSZLÓ: ÚJ MŰVÉSZEK KÖNYVE. BÉCS, 1922. 10. KÉP

MATTIS TEUTSCH ÉS A DER BLAUE REITER. BUDAPEST, MAGYAR NEMZETI GALÉRIA, 2001. 212. OLDAL.

MATTIS TEUTSCH UND DER BLAUE REITER. MÜNCHEN, HAUS DER KUNST, 2001. G72 KÉP.

Mattis Teutsch János (1884–1960) szobrához a legközelebbi analógiát megtalálni az anya-gyermek kapcsolat képzőművészeti ábrázolásai között, még akkor is, ha a Mária a gyermek Jézussal témát kizárjuk a vizsgálat köréből, reménytelen vállalkozás lenne. Az anyaság téma az egyik legrégebbi és leggyakoribb a művészet történetében. Az ábrázolások száma nem ezres nagyságrend, hanem több milliós. Leszűkíthetjük persze a témát műfajilag, technikailag és időben is. De még így is, csak a 20. század tizes éveinek közepét vizsgálva, csak a szobormunkákra koncentrálva, csak a fából készített szobrokat számba véve sem lenne könnyű dolgunk. Maga a művész is többször nyúlt ehhez a témához. Minden egyes vállalkozásával remekművet alkotva.

Mattis Teutsch számára az anyaság téma valószínűleg nem a vallás és nem is a téma klasszikus volta miatt volt kedvelt. Amikor ezeket a szobrait faragta, mai utcai szófordulattal élve, gyakorló apa volt. Saját feleségét és két kicsi gyermekét gyakran látta a megörökített kapcsolatban. Abban az együttesben, amelyet az ő gyermekei elveszítettek. Ez a kapcsolat a szeretet szimbóluma. Mattis Teutsch számára azonban a fájdalom szimbólumává vált. De ne ugorjunk ennyire előre, kezdjük az első szobroknál a szakirodalom nyomán!

A Brassói Állami Fa- és Kőipari Szakiskolát, ahonnan Mattis Teutsch János művészi pályája indult, iparosok képzésére hozták létre. Itt tanultak a fafaragók is. Mattis Teutsch János az 1900/1901-es tanévben végzett. A fával, mint szobrászati alapanyaggal ebben az iskolában találkozott először. Tanulmányait Budapesten az Iparművészeti Iskolában folytatta. Itt nem dolgozott fával, mert a tananyag szerint gipszeket kellett készíteniük. A Bajor Királyi Akadémia Münchenben sem kedvezett azoknak, akik faszobrászok szerettek volna lenni. Azt nem tudni, hogy Mattis Teutschnak milyen tervei voltak ekkortájt, foglalkoztatta-e a gondolat, hogy fából szobrokat faragjon, de úgy tűnik, megelégedett a gipsz nyújtotta lehetőségekkel. Hagyatékában számos korai szobor található. Ezek egytől-egyig gipszmunkák és szinte valamennyi portré.

Mattis Teutsch azonban nem feledkezett meg a fáról. Brassóba visszatérve, miután hajdani iskolájához került tanárnak, újra kezébe került a fa, amelyről egyre inkább azt állapította meg, hogy jobban megfelel szobrászi elképzeléseinek – amely ekkorra már messze távolodott az iskolai követelményektől –, mint a gipsz. Az 1910-es évek közepétől egyre több faszobor került ki a keze alól. Ez a második szobrászi periódusa az 1920-as évek közepéig tartott. Ezt a periódust a durva faragású faszobrokkal és az anyagszerűségre törekvéssel jellemezhetjük. Az *Anyaság* című szobor ennek az egyik jellegzetes darabja.

Hogy megértsük a második szobrászati periódus lényegét, sajátosságait érzékeljük, ismernünk kell a másik két periódust is. Az elsőben a művész szerette az illúziót, bronznak, aranynak, ezüstnek vagy alumíniumnak láttatni a gipszet. Iskolás portrészobrai erről árulkodnak. A harmadik periódusban az 1920-as évek végén, az utolsó munkák is gyakran becsapják nézőiket. Ekkor is úgy festette be néha a szobrokat, hogy azok egy más anyag illúzióját keltik. Különösen szerette a művész az aranyfestést. Mint az évszázad első éveiben a gipszet, most a fát festette aranyra.

Az 1910-es évek második fele eltér ettől a két periódustól. Még akkor is, ha nem az anyagszerűségre esik a hangsúly, hanem a színekre. Szívesen használta fel ekkor a festék erejét, de nem az illuzionizmus céljaira. Oly színesek vagy oly merész színűek – pl. piros – a festett szobrok, hogy nem teremtenek illuzionisztikus lehetőségeket.

A durva faragású szobrok mind a fa anyagára is építenek. Kihasználják az így teremthető lehetőségeket, pl. a fényárnyék, ill. a vésőnyomok sajátos felületképzési erejét. Olyanok a vésőnyomok a szobrokon, mint festményein az ecsetvonások és úgy húzódnak meg a vékonyabb-vastagabb vésésmélyedések egymás mellett, mint ahogy a színek kerülnek egymás mellé a tájképeken, *Érzetek*en és a *Lelki virágok*on. Még a hátoldalak is szinte önálló műalkotások. Így is kezelte őket a művész, amit az is bizonyít, hogy a festett változatokon a hátoldalakon továbbfestette az előtéri motívumokat.

A szobrok ebben az időszakban több típusba sorolhatók. Az *Anyaság* a domborműszerűek közül való. Ez adja a jellegzetes expresszionista mű erejét is. Egy térdelő, a gyermekét ölelő, gyermekére boruló anya jelenik meg a szoborképben. Az anyaság az öröm jelképe, mégis azt érezzük, hogy az eltorzított arányok miatt, a mozdulat erejéből fakadóan ez a szobor, mint a bevezetésben említettük, nem a szeretet békés öröme, hanem a fájdalom szimbóluma. A stilizált női alak egy kicsi, zárt tér foglya, amiből nem menekülhet. De a panasz az égig száll és szétfeszíti a domborműi kereteket. A művész személyes fájdalma kapott a faragványban örök hangot.

Mattis Teutsch viszonylag kevés szobrot készített. Szobrászi munkásságának jelentőségét azonban ez nem befolyásolja. Helye a művészettörténetben Brancusi és Archipenko mellett található. Bár ez a domborműve nem a Mannheimi Múzeumban áll Archipenko *Torso*ja mellett, értéke mégis ahhoz mérhető.

MAJOROS VALÉRIA VANÍLIA

MATTIS TEUTSCH *János* /BRASSÓ, 1884 – BRASSÓ, 1960/
ANYASÁG, *1910–25 körül*
■ TÖLGYFA, 21 X 16 X 4,5 CM
■ JELZÉS NÉLKÜL
HÁTOLDALÁN ■ 1920/0.200

KIÁLLÍTVA ■ JÁNOS MATTIS TEUTSCH AND THE HUNGARIAN AVANT-GARDE.
WEST HOLLYWOOD CALIFORNIA, LOUIS STERN FINE ARTS, 2002. ÁPRILIS 20–JÚLIUS 20.
KAT. SZ. N.

REPRODUKÁLVA ■ BANNER ZOLTÁN: MATTIS-TEUTSCH.
BUKAREST, 1972. 50. KÉP., *ANYASÁG*.

PROVENIENCIA ■ EGYKOR A MŰVÉSZ HAGYATÉKÁBAN.

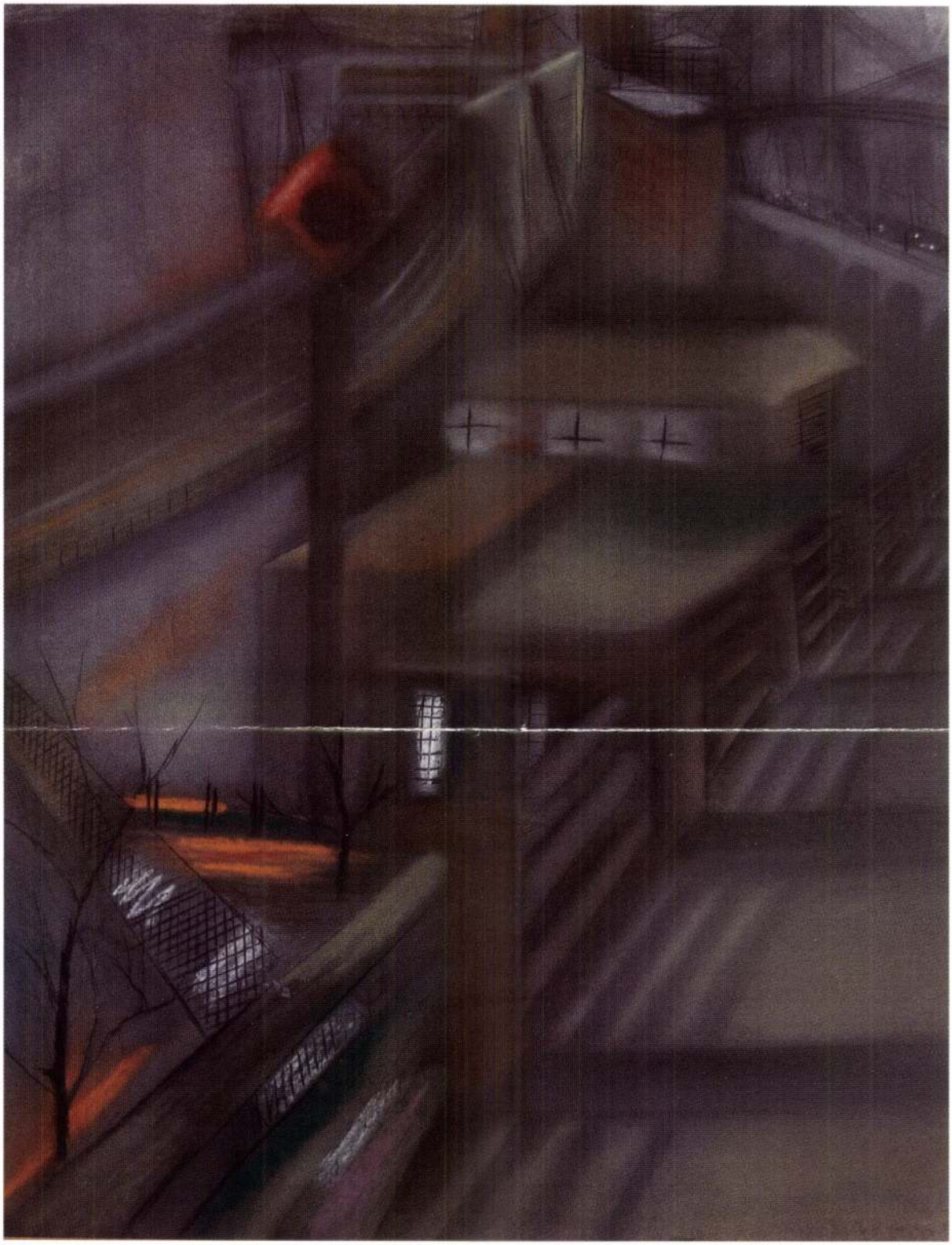

GROSS-BETTELHEIM *Jolán* /NYITRA, 1900 – BUDAPEST, 1972/

NEW YORK-I RÉSZLET

■ PASZTELL-PAPÍR, 42,5 X 37 CM

JELEZVE JOBBRA LENT ■ GROSS-BETTELHEIM

Matlis Teutsch János festő

- a 20-as évek közepéig az Európai élvonalban álló művészekkel együtt állít ki.
- Brassóban, Kolozsváron, Budapesten állít ki hazatérte után
- Szülővárosában nem talált követőkre

Említve: Ferenczy Béni, Ferenczy Noémi, Ziffer Sándor, Boromisza Tibor, Tihanyi, Czóbel, Czigány, Perlrott Csaba, Podlipny Gyula, Hollósy Simon, Klein József, Vida Géza, Katz Márton, Agrikola ~~Sára~~ Lidia, Kahána Sári, Pittner Oliver, Csizér Lilla, Weith László, Kazár László, Gallasz Nándor, Szőnyi István, Szolnay Sándor, Kós Károly, Réti István, Gy. Szabó Béla, Dési Huber István, Csártornyai Zoltán, Basch Andor, Kunovits András, Szervátiusz Jenő Bornemisza Géza. Ruzicskay György Ferenczy József

Borghida István: Harcos művészet

Igaz Szó 1973/7 124 old

Mattis Teutsch János festő

Mattis-Teutsch János nobrász

Boros Judit: Egy kiállítás nobrai

Művészet, 1983. április

MATTIS-TEUTSCH

BANNER Zoltán: A művészet láthatóvá teszi a kort : Mattis Teutsch János Művészetideologiája. + MÁTTIS TEUTSCH János: Művészetideologia : Stabilitás és aktivitás a műalkotásban. = Művészet, XXV.évf.5.sz.1984 52 -53.p. ill.

Mattis-Teutsch János

(7)

vród

Rabinovszky Máriusz.

Tamás-galéria -

Nyugat. 1929

jun. 16.

Rest. Mihályi
Lajos 1934.

Mattis Teutsch János

Szoborvázlat, szénrajz,
repr.

Erdélyi Helikon

1929. II. évf.
márc.

SALAMON LASZLO

Mister Baldwint szereti az angol nép, mert semmi diabolikus mélységet, vagy kiszámíthatatlan ideálista lendületet nem sejt benne; mert ebben a mosolygó, nyíltarcú és mindig pipázó emberben, előkelő, úri gesztusai mellett is, a sok józan, becsületes és jóhumorú angol Brown-nak, Smith-nek, vagy White-nak magasabbrendű mintaképét látja.

Egyénisége szerény és egyszerű. S az egyszerűség, melyet szinte páratlan tökélyre emelt, nála nemcsak értékes emberi tulajdonság, hanem a politikai pszichológia egyik leghasznosabb eszköze is. Mert ezen az alapon gyökerezett mélyen bele az angol nép gondolkozásába a „becsületes, tiszteletreméltó Baldwin", „a mi Baldwinunk" fogalma; ezen az alapon van meggyőződve az „utca embere", hogy Anglia jelenlegi miniszterelnöke pontosan ugyanolyan fából van faragva, mint ő, holott Baldwin esetében nem erről a fáról, hanem arról a szívós és elpusztíthatatlan fajtáról lehet csak szó, melyből a *British Empire* tartóoszlopai eddig is készültek.

Bizonyos gondolat-társítások elmaradhatatlanul velejárnak, ha a mai angol ember Baldwinról beszél. Tudják róla, hogy mint egyik legnagyobb angol vasipari vállalat tulajdonosa, vagyonának legalább egyharmadát önkéntes adóul szolgáltatta be az államnak, mert jó példával akart előljárni. Tudják azt is, hogy a „Baldwin Limited" cég, mely a súlyos gazdasági viszonyok miatt az utóbbi időben komoly nehézségekkel küzd, minden más vállalatnál kevésbbé számíthat annak az államhatalomnak támogatására, melynek élén pedig évek óta mister Baldwin kormányozza a brit birodalmat. Egyéni, makulátlan tisztasága minden gyanú fölött áll, ami ma Angliában sem annyira

Mátisz Teutsch/Matis Teutsch/ János, szobrász

Művészek, Tervezők, akik az Orsz.M.Kir.Iparművészeti Iskola beiratkozott növendékei voltak 1896 és 1919 közt
Mátisz Teutsch/Matis Teutsch/János, kisplasztika szakon 54.old

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparmüv.Iskola/1880-1944/ oktatási rendszere és forrásai 37.old

Müv.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

Mattis-Teutsch János

1929 májusban a Tamás Galóriában Mattis-Teutsch, Mészáros László és Hincz Gyula rendezett közös kiállítást.

Merei Ottó: Pályaherdés.
Művészet, 1979. március - 10. lap.

Mátisz-Teutsch János

kisplasztikus

1901–2

Éimisk 1930. 86. l.

SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
Mattis-Teutsch János, festő-grafikus-szobrászművészi
MŰVÉSZET /1884-1960/.
1984 MÁJ

MÁTTIS TEUTSCH JÁNOS:

Művészetideológia

Stabilitás és aktivitás a műalkotásban

Kitekintés

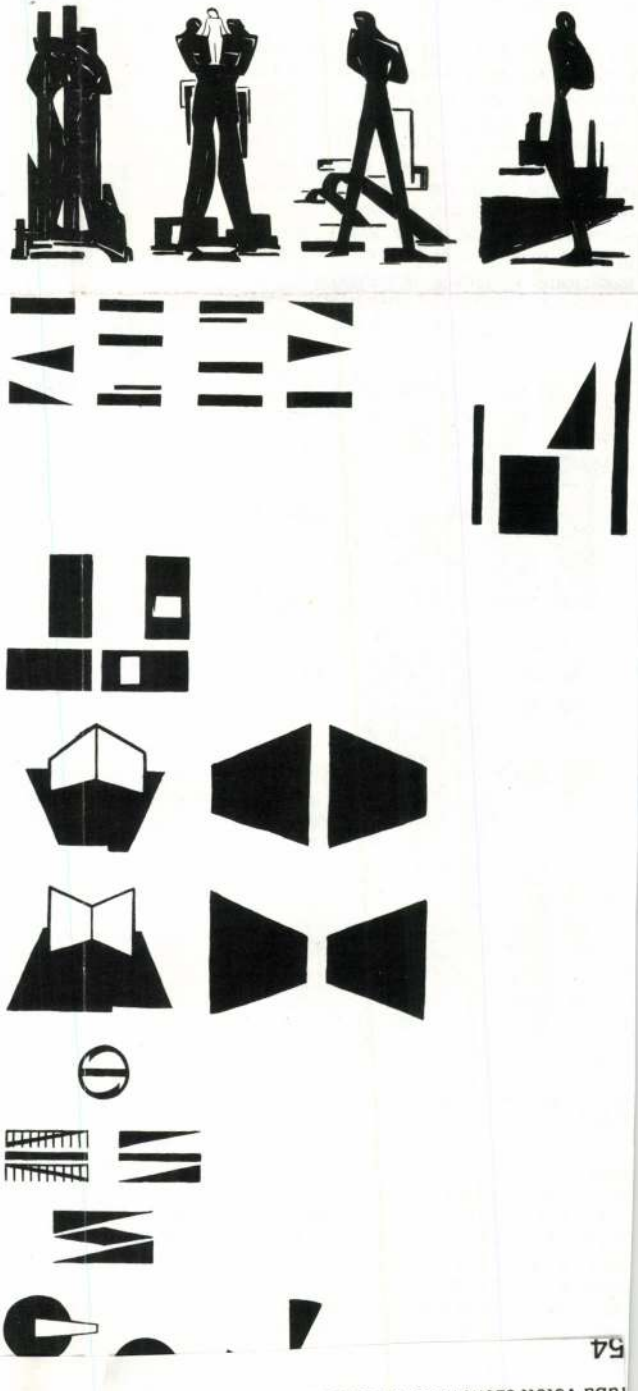

Előszó

Ez a könyv bemutatja az új művészet alapjait.
Vázolja az átmenetet a passzív művészetről az aktív művészetre.
A labilis műformát elvezeti a statikus műformához.

Függőleges

A függőleges: tevékenység.
A függőleges forma a támaszadó biztonság és az aktivitás hordozója és kiváltója.

Össz-vízszintes

A vízszintes: nyugalom.
A vízszintes forma a függőleges összefoglalása és határtalan kiterjedés.

A függőleges aktivitása

Az aktivitás fokozása:
Háromszög – magasság – viszonyuk egymáshoz.

Stabilitás

Stabil: vízszintes síkon a rá merőlegesen állított függőleges forma.
Abszolút stabil: vízszintes síkon a rajta nyugvó vízszintes forma.

A vízszintes sík általános nézete

Általános nézet: a vízszintes sík kiterjesztése.

A függőleges sík általános nézete

Általános nézet: a függőleges sík fölemelése – excentrikus-koncentrikus.

Síkok

Azonos kiterjedés, azonos sík változó érzékelése – függőleges-vízszintes.

Koncentrikus nézet

Koncentrikus nézet: a szemlélő a síkon belül.

Mozgásnézet

Optikai nézet mozgásban, három forma a vízszintes síkból kiemelkedve, egymás mögött állva; az első a mozgóval szemben mozog, a második stabil, a harmadik a mozgóval együtt a mozgás irányában.

Körforgás

Mozgás a középpont körül.

Nemzetközi sajtószemle

ИСКУССТВО

Vlagyimir Majakovszkij mint plakátművész

Az orosz népi metszetekből 1983 végén a Szépművészeti Múzeumban rendezett kiállítás óta számunkra sem kell már bizonygatnia Georgij Szokolovnak, a Majakovszkij cikk szerzőjének (Iszkussztvo, 1983. 7.), hogy a modern szovjet plakátművészet úttörője nem a semmiből teremtette sajátos stílusát, hanem a több száz éven át közkézen forgó szöveges-rajzos grafikák sajátos világából merített. Sem a tradicionális realista, látványkövető, sem a múltat tagadó avantgarde-szemlélet eddig nem igyekezett kimutatni ezeket az

Majakovszkij: Ki mit gondol?, ROSZTA-plakát, 1919. december

oroszul luboknak nevezett naiv, dekoratív, közízlést meghatározó populáris műveknek a hatását. Csak a nagyszabású *Párizs–Moszkva kiállítás* óta bizonyított tény a lubok és az orosz avantgarde-grafika kapcsolata, éspedig nemcsak Majakovszkij, hanem *Malevics* I. világháborús műveit illetően. Az is megjegyzendő, hogy e két jelentős művészegyéniség korai grafikáin nem lépett fel a háború ellen, sőt Malevics hazafias érzülettel, toborzó cél-

Majakovszkij: Eltűnik az utolsó ellenség I, ROSZTA-plakát, No 791., 1920. december

szerű ábrázolásmódot pedig nyíltan vállalták, ahogy ezt a cikk szerzője Majakovszkij *Mai lubok* című 1914 októberében, majd 1917 nyarán új kiadásban megjelent kötetével jól alá is támasztja.

Mint ismeretes, Majakovszkij 1919 és 1922 között dolgozott az Orosz Távirati Iroda, a *ROSZTA szatirikus ablakain.* A művészeti tanulmányai és képzőművészeti alkotásai ellenére is nagyrészt költőként ismert Majakovszkij ez irányú tevékenységét a szovjet művészettörténet-írás eddig viszonylag elhanyagolta. V. Duvakin, I. Pravgyina, E. Eventov korábbi írásaikban elsősorban a jellegzetes, szatirikus vonásokat emelték ki, a kép- és szövegolvasás egysége helyett inkább az irodalmi megközelítés beidegződéseit követték. Most G. Szokolov a kettőt elválaszthatatlan egységben vizsgálja, úgy, hogy érzékeltetni próbálja az előzmények meghatározó szerepét is. Ennek megfelelően két periódusra osztva tárgyalja a ROSZTA-ablakok készítését. Az első egységbe tartozók az 1917 előtti szatirikus lapok stílusát követik, a lubok hatásától a divatos képeslapösszeállításokig. Megoldásuk hagyományosabb, gyakori a címkeszerű, a kartusos kialakítás. A következtethetően 1920-tól datált második egységbe a szabályos négyszöghálóba komponált, képregényszerűen egymást követő, alul szöveggel ellátott lapok sora tartozik. (Véleményem szerint mindkét típusban felfedezhető más-más ikonkompozíciós tra-

plakátjainkat is meghazudtoló hatalmas méretben, a kirakatokban szolgálta a polgárháború és a hadikommunizmus idején a monumentális propagandaterv megvalósítását. A plakátalkotás esztétikai elvei szerinti tömör megfogalmazás, figyelemfelkeltő színek jellemzik a ROSZTA-ablakokat. A napi híreket közlő, a politikai direktívákat közvetítő nagy méretű újságpótlók akkor és ott sajátos politikai és kulturális nevelő funkciót töltöttek be. Figuráik, kötött szimbolikájuk a kor sztereotípiáiból eredt. Így alakultak ki a kerek kontúrvonalú, vörös színű pozitív munkás, illetve az élesre vágott vonalú, fekete, negatív hős típusai. Ezek állandósága e sajátos plakátműfaj specifikuma, mely az írástudatlan tömegekre is figyelő alkotói szempontokhoz kötődik.

Bár a ROSZTA plakátműhelyének vezetője M. *Cseremnih* volt, a plakátstílust megteremtő vezéregyéniség kétségtelenül Majakovszkij. A futuristák száguldó sebességével itt a forradalmi korszak ütemére lépett. Primitív eszközökkel, kézi úton – legfeljebb sablonokkal – napi 50 plakátot is készített, hogy ki tudják elégíteni a főváros, sőt egész Szovjet-Oroszország igényeit. Rodcsenko 1982-ben Moszkvában publikált visszaemlékezéseiben így írt erről: „Majakovszkij nem szeretett vázlatot készíteni, méricskélni. Mindent szabad kézzel csinált, korrigálás nélkül, először ceruzával, s azután tussal kihúzta és színezte." A kész ablakrajzok a futurista dinamizmussal alkotó, hagyományos elemekből új, folyóirat és plakát közti műfajt teremtő avantgarde képzőművész és a szocialista forradalmat szolgáló agitatív költő sajátos művei.

A ROSZTA-ablakok nemcsak elismerést, hanem – a kortársak között is – sok vitát kavartak. A jelen, Majakovszkij 90. születésnapjára íródott cikk egy eddig ismeretlen, 1921-ben Moszkvában, a Könyv és forradalom című folyóiratban megjelent elismerő kritika felemlegetéséből indult ki. E mellé kívánkozik a franciás műveltségű, a modern művészetben széles körben tájékozott kritikus, J. Tugenhold 1923-as recenziójának részlete: „Az ínség kényszere által életre hívott, kézzel festett plakát a legértékesebb abból, amit a nagy, nyomtatott plakátokból hiányolunk: a feltűnő és lakonikus sziluettet, az éles kifejezésmódot, a friss és harsány színeket, és végül a kompozíció ritmikai dinamizmusát."

G. Szokolov a ROSZTA-ablakok későbbi hatásáról szól cikkében. Magunk részéről e mellé állítjuk a modern művészet útkereséseiben 1920 körül betöltött szerepét, amennyiben az orosz avantgarde-művészet és a régi lubokgrafikák esztétikai redukciós eredményeit sajátosan ötvözte és egyénien továbbplántálta a korszak szovjet plakátművészetébe.

MATTIS-TEUTSCH János

Táj. Mattis-Teutsch János linometszete

„Melyik az igazi kincs?"

Protestáns értékek és a vállalkozási etika

A budapesti csillaghegyi templomban február 16-án megrendezett konferencián elhangzott előadás szerkesztett szövege. Itt mondok köszönetet *Bogár Lászlónak* és *Hieronimy Ottónak*, akik értékes gondolatokkal segítettek.

*

Eszemecserénk kiinduló kérdése az, hogy a protestáns ember miként viszonyul a meggazdagodáshoz, a gazdagsághoz, a vállalkozáshoz, a pénzhez, a nyereséghez. Mielőtt a mai magyar társadalom ügyeire rátérnénk, legalább egy rövid kitekintés erejéig érdemes visszanyúlni a múlthoz, kezdve mindjárt Bod Péter, a háromszéki székely prédikátor 1760-ban kiadott kedves könyvecskéjével. Ennek címe: Szent Hilarius, vagy szívet

jában (A protestáns etika és a kapitalizmus szelleme): a megbízhatóság, a takarékos és ésszerű életvitel, az újító és kritikai szellem, azaz a protestáns etikára jellemző értékek előmozdítói a vállalkozói, piacgazdasági viselkedésnek.

Valóban, Kálvin, majd Luther követői Európában, s később az Észak-Amerikába kivándorló angol telepesek a későbbi USA-ban példát mutattak a racionális piaci gazdálkodásról és a tekintélyelvet elutasító, az egyéni szabadságot középpontba állító demokráciáról. A meghatározóan protestáns Észak-Amerika és a meghatározóan katolikus Dél-Amerika eltérő társadalmi és gazdasági fejlődése élesen világít rá a szellemi értékek következményeire.

E rövid térbeli és időbeli kital osztott igazi erkölcsi értékektől olyan messze esik a napi piaci gyakorlat.

A vállalkozás széles körű meghonosodásának sajátos feltételei vannak. A vállalkozás nem csupán az államilag irányított gazdálkodótól gyökeresen különböző gazdasági jelenség, hanem egyben már kulturális és szociális valóság is. A sikeres vállalkozáshoz sajátos tudás, készség, kapcsolatteremtési képesség kell. És olyan személyiség, amely a piaci versennyel együttjáró megpróbáltatásokkal szemben *teherbíró*. Ez a szellemi teherbírás persze nem azonos az egykori orosz muzsik béketűrően igavonó teherbírásával.

Kérdéses, hogy ma a protestáns etika takarékos-szorgos-kezdeményező értékei mennyire válhatnak hatékony mozgósító erővé hazánk-

Örvendező böjt

Nincs-e ellentét a legnagyobb örömünnep: az úrvacsora és a böjt komor, szigorú parancsa között?

Az apostolok korában az úrvacsora a keresztyének nagy családjának közös öröme volt. Együtt vacsorázott a rabszolgatartó és rabszolgája, a zsidó és pogány, nő és férfi — ha keresztyének lettek. Örömünnep volt az úrvacsora, amikor végre leomlottak a válaszfalak és egy szívvel-lélekkel magasztalhatták az Úr Jézust.

Ezzel az úrvacsorai örömmel mintegy szembenáll mindnyájunk lelkében a középkor dohos ünnepe: a böjt: Amikor a hívő ember lemond örömeiről, élvezetéről, hogy odaszentelje magát az élő Istennek.

Valóban egy elavult, középkori ünnep a böjt? Nem! Kálvin is ajánlotta, Luther is gyakorolta.

1. Isten a böjtöt nemcsak testünk egészségéért ajándékozta nekünk. A természetgyógyászok ségei voltak. Amelyik nem állt másból, mint a régi dicsőség visszasírásából.

Jézus maga is böjtölt! Szolgálata kezdetén 40 napon át böjtölt a pusztában. Így készült fel „messiási" küldetésére. De amikor egy-egy nehéz nap várt rá, akkor is előtte egész éjszaka böjtölt és imádkozott. Fönn, a hegyen, egyedül, kérte az Atyától az útmutatást. *Jézus böjtje nem visszamerengés volt a régi dicsőségbe! Hanem felkészülés a holnap feladataira!*

De böjtölt akkor is, amikor odaadta magát ezért a világért. Így olvassuk: „...nem tekintette zsákmánynak, hogy egyenlő Istennel, hanem dicsőségéről lemondott, szolgai formát vett fel, emberekhez lett hasonlóvá..." (Fil. 2:6—7.) Ilyen böjtje volt Krisztusnak! Önmaga teljes odaajándékozása a mi embervilágunk üdvösségéért.

Így a krisztusi ember böjtje sem lehet más, mint amire Krisztus Gondoljunk A. Schweitzerre, aki itthagyta a fényes Európát, hogy Lambarénébe menjen és kezdetleges körülmények közepette gyógyítson betegeket. Nem szomorkodott! Munkatársától személyesen hallhattuk, hogy remek, derűs ember volt! Teljes örömmel élt. — De számos misszionáriustól is hallottam már, hogy akkor szomorú, amikor visszajön Európába szabadságra vagy nyugdíjba. Alig várja, hogy visszamehessen — a nincs víz, nincs villany, nincs gyógyszer, nincs kényelem világába! Ahol áldozatot vállalva, sokak áldásává lehet!

Nem kell a keresztyén böjtnek keserűnek lenni! Hanem örvendezőnek! Miért? Mert a böjtölő keresztyén már megtalálta élete nagy boldogságát: ott van, ahová Krisztus tette. A helyén! Ahol áldozatot is tud hozni! Nem Istennek van szüksége arra, amit mi adni

Elolvasásra ajánljuk

Az Emmaus Kiadó

szeretne hiánypótló könyvekkel segíteni egyházunk ifjúsági és gyermekmunkájában, ezért a gyülekezetünk vállalkozott arra, hogy a már korábban meghirdetett könyveket kiadja. Ezekről szeretnénk néhány szót ajánlásként szólni.

Tegez Lajos könyve, a *Gyermekistentiszteleti vázlatok I—II.* 2×52 bibliai és egyháztörténeti vázlattal szeretne hozzájárulni gyermekmunkásaink készüléséhez. A Jung-módszer alapján kidolgozott, szövegmagyarázattal (exegézis) ellátott, gondolatébresztő, aranymondásötlettel és énekanyaggal kiegészített vázlatsor hosszú évek munkája, s sokaknak forgott kezében gépelt formában is. Most nyomtatásban jelentettük meg, hogy a sokasodó gyermeklétszám és a van a kidolgozásokhoz, szeretettel várjuk gondolatait.

Dr. Pálhegyi Ferenc könyve elsősorban fiataloknak szól. Önmagukról, párválasztásukról és a házassági kapcsolat rendbentartásáról. Gondolkodni segít, önértékelésben, mások értékelésének tükrében, őszinte emberbarátként. S meg kell vallanunk: erre a hangra nagy szükségünk van. Mert mindannyian szeretnénk „valakivel" megbeszélni dolgainkat, kérdéseinket, de kommunikációink ritkán jutnak a mélyebb, a gondolkodást előbbrevivő fokozatra. Ez a könyv „beszélget" velünk, kérdez és tanácsol. Minden fiatalnak kezébe ajánlom az *Én, te, ő* című könyvecskét, mert a szerző jó „beszélgetőpartner"!

107 • MATTIS TEUTSCH JÁNOS (1884–1960)

Kompozíció alakokkal

23,5 × 32 cm
Olaj, vászonpapír
J. j. l.: M.T.
Kikiáltási ár: 1 800 000 Ft

A művész hagyatékából és a Petrucz-gyűjteményből való az az akvarell és olajfestmény, amelyek leghűebben mutatják azt a váltást Mattis Teutsch János művészetében, amely a táj és az alak összekapcsolását jelenti. A hagyatékban lévő akvarellen a stilizált, sárga útra és az utat körülvevő dombokra emlékeztető tájképen az ide-oda hajló színes vonalak és az azokat kitöltő színblokkok alkotják a kompozíciót. Ugyanebben a tájban, némileg csökkentve a vonalak hálóját, tűnnek fel a rózsaszín és zöldes-kék női és férfi alakok a Petrucz-hagyatékból néhány évvel ezelőtt eladott olajképen. Az ülő és álló alakok álomszerű lebegésben, súlytalanul jelennek meg. Testük szinte nincs, bár még felismerhetőek a testrészek, a végtagok. A tűnékeny, pillekönnyű alakok megváltoztatják a tájkép jellegét. A táj elveszíti minden konkretizálható vonását, az utak és a dombok a tükröződő vízfelület illúzióját keltik, amelyen az örvényekkel megküzdve a távolba úsznak a történetek szereplői.
Mattis Teutsch művészi oeuvre-jében több olyan akvarell és olajfestmény található, amelyen hasonló kompozíció látható. Néha csak egy alak szerepel a képen, néha a férfi-nő pár, de az is előfordul, hogy négy vagy több alak lesz a történés szereplője. A női alakok leggyakrabban rózsaszín vagy sárga, a férfiak pedig kék vagy zöld színű testet kapnak. Később oly erős a stilizálás foka, hogy már nem különböztethetők meg a nemek és újabb színek, mint például a barna is megjelenik. Az alakok formái is változnak, a végtagok hangsúlytalanná válnak és elveszítik funkciójukat. Ezzel párhuzamosan hangsúlyosabbak lesznek a fejek, sajátos hajformával kiegészülve. Az örvények is az idő haladtával elmaradnak a képekről, a dinamizmus keltette feszültség helyére a stabilitás diktálta megnyugvás körül.
Az alakos kompozíciók keletkezése minden bizonnyal összefüggésbe hozható a művész feleségének halálával. Borsos Gizella két kicsi gyermeket hagyva maga után 1916. június 19-én hunyt el. A művész bánatát a munkába fojtva 1916-ban rengeteg akvarellt és olajképet festett, pasztellkrétával is próbálkozott és azon túl, hogy szobrászatát ekkor teljesen megújította, linóleummetszetek tucatjait készítette. Bármilyen műfajjal próbálkozott, érződik ekkor keletkezett művein az a fájdalom, amit a szeretett feleség elveszítése okozott. Ahogy az idő múlt, a fájdalom is veszített intenzitásából és ez a műveken is tetten érhető. 1919-től következik be az újabb fordulat Mattis Teutsch művészetében. Az Érzet sorozat az alakos kompozíciók téri formáiból és színvilágából alakít egy absztrakt művészi formát. Az Érzetek már nem elbeszélnek, nem panaszkodnak, a lélek örömteli rezdüléseit jelenítik meg. Elképzelhető, hogy ezúttal is összefüggés található Mattis Teutsch magánéletének alakulásával és az Érzetek a későbbi második feleséggel történt megismerkedésnek köszönhetik születésüket.
Az itt látható olajfestmény 1918 körül keletkezhetett. Erre utal az alakformálás, a fej hangsúlyozása. A festmény hátoldalán a művész keze írásával a Mattis Teutsch név és a „Kompositio" felirat szerepel. Ez utóbbi alatt egy 18. szám is található, amely előbbi feltételezésünket erősíti meg. Az alakok, mint a sorozat számos darabján nem érik el egymást. A végtagok eltűnése következtében nem látható, hogy nyúlnának egymás felé, de a kompozíció mégis azt sugallja, hogy hiába is próbálkoznának, el sosem érhetik egymást. A közöttük húzódó széles ív megakadályoz mindenfajta közeledést. Az alakok egymás felé fordulnak, de egyikük magányosan mindig az ív jobb felére szorul, míg a másik, akinek sorsában mások is osztoznak, az ív bal felén marad. Nem szabad konkretizálni a történet szereplőit, de miután ugyanezzel a sárga színnel festette meg a művész magát, feleségét és két kis gyermekét az 1919-es Család című festményen, ezt a konkretizálási lehetőséget sem lehet szem elöl téveszteni.
Az alakos kompozíciók egy része a kellemes, üde színvilágnak köszönhetően ugyanazt a reakciót váltja ki nézőiből, mint az Érzetek. Az itt látható festmény ezeknek a kompozícióknak egyike. Elképzelhető, hogy a két háború között Magyarországon szerepelt a mű kiállításon, mivel hátoldalán egy hajdani Nyugati pályaudvari vámhivatali pecsét látható.

Majoros Valéria
művészettörténész

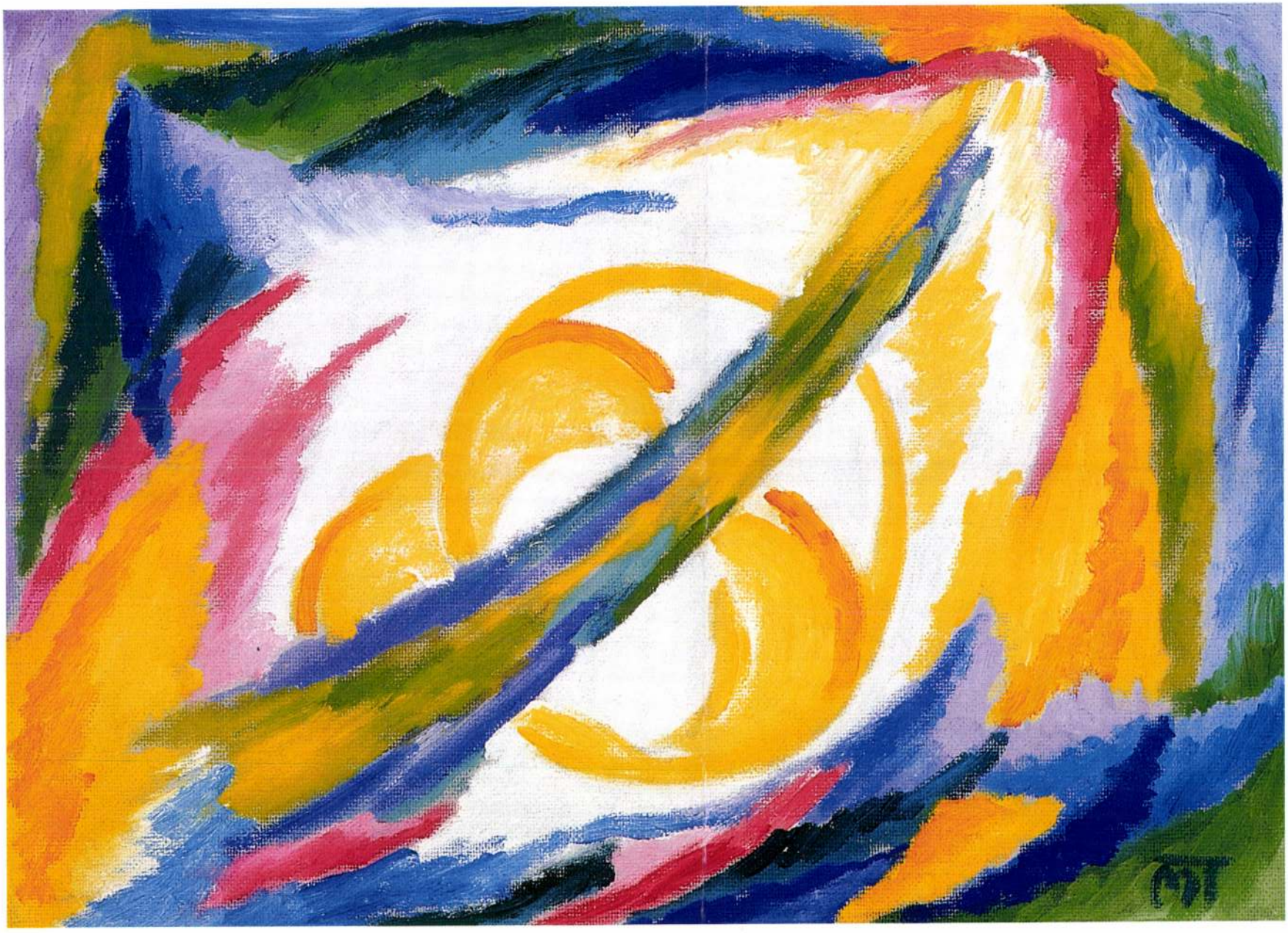

108

108 • BÖHM PÁL (1839–1905)

Lány nyaklánccal

27,5 × 22 cm
Olaj, fa
J. n.
Kikiáltási ár: 90 000 Ft

109 • KISS REZSŐ (1889–?)

Lámpafénynél

95,5 × 77,5 cm
Olaj, vászon
J. j. l.: Kiss Rezső
Kikiáltási ár: 80 000 Ft

110 • KARL KAUFMANN
(Neuplachowitz, 1843–Wien, 1905)

Egy pohár bor

21 × 15,5 cm
Olaj, falemez
J. j. f.: Karl Kaufmann
Kikiáltási ár: 70 000 Ft

109

110

Mattis Teutsch János

1

1 ◆ MATTIS TEUTSCH JÁNOS (1884–1960)

Mezei út

26 × 36,5 cm
Akvarell, papír
J. b. l.: MT
Hátoldalán b. l.: 1915 V.
Kikiáltási ár: 300 000 Ft

2

2 • EDVI ILLÉS ALADÁR (1870–1958)

Udvaron

20 × 30 cm
Olaj, karton
J. b. l.: E Illés A
Kikiáltási ár: 70 000 Ft

3 • IVÁNYI GRÜNWALD BÉLA (1867–1940) ➔

Nő virágcsokorral

98 × 70 cm
Olaj, karton
J. j. l.: Iványi Grünwald Béla
Kikiáltási ár: 600 000 Ft

173 • MATTIS TEUTSCH JÁNOS (1884–1960)

Kompozíció három alakkal, 1930-as évek eleje

50 × 35 cm
Olajtempera, papír
J. j. l.: MT.
Kikiáltási ár: 450 000 Ft

IRODALOM:
Mattis Teutsch: Kunstideologie. Stabilität und Aktivität im Kunstwerk. Potsdam, 1931.
Melius N. József: Látogatás Mattis Teutsch műtermében. Temesvári Hírlap, 1932 szeptember 21
Malász Kálmán: Egy emberi lélek megnyilatkozása képekben és szobrokban. Brassói Napló, 1933. Október 12.
Banner Zoltán: Mattis Teutsch. Bukarest, 1972.
Gudrun-Liane Ittu: Das Menschenbild im Künstlerischen und theoretischen Oeuvre Hans Mattis Teutschs. Symposium, Nagybánya, 1997.
Majoros Valéria: Mattis Teutsch. Budapest, 1998.

Amikor Melius N. József 1932-ben meglátogatta műtermében Mattis Teutsch Jánost, a néhány hónappal korábban Németországban megjelent Kunstideologie című könyv szerzőjét, olajtempera festmények garmada fogadta. A művészetelméleti, gazdagon illusztrált kötetet ismerve nem érte meglepetésként a látogatót az a stílusváltás, amelyről a festmények tanúskodtak, még akkor sem, ha ez éles ellentétben állt a művész korábbi munkásságával.

A szobrásznak induló, tanulmányait Budapesten és Münchenben végző Mattis Teutsch János párizsi tanulmányútjáról 1907-ben szülővárosába, Brassóba visszatérve készítette első festményeit. Az első tájakvarellektől 1932-re messzire jutott, olyannyira, hogy az ezeket, az Érzeteket, a Lelki virágokat ismerő közönség látva az olajtempera alakos kompozíciókat akár az azonos szerzőség tényét is megkérdőjelezhette. Aki nyomon követte a művész festészetének fejlődését, az azonban tudta, hogy Mattis Teutsch még a legabsztraktabb periódusában sem szakadt el az emberközpontú ábrázolástól és az, hogy motívumkincsével ezt nyíltan vállalta, 1924-től igazolható művészetében. A 20-as évek második felének

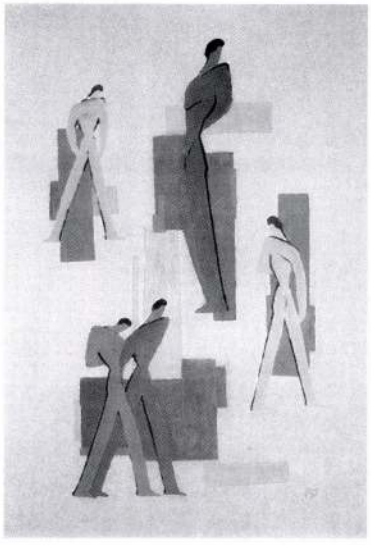

Mattis Teutsch János: Freskóterv, 1930-as évek eleje Olajtempera, papír 70×100 cm J. j. l.: M. T. Magántulajdon

termése annak bizonyítéka, hogy a művészt már nem az expresszionizmus emocionális megközelítésmódja, hanem a kompozicionális kérdések megoldásának és az ezáltal közvetíthető tartalom kifejezésének feladata köti le. Elszakad az egyéni problematikától és meg akarja ragadni az általánosítható, korára leginkább jellemző világszemléletet. Ezért született könyve is, amelyben összegezte és műveivel illusztrálta művészetelméleti álláspontját.

Melius N. Józsefnek így vall erről: *„Itt a szobában a falak körül ezek a temperatanulmányok mind csak folytatását képezik annak, amit könyvemben, mint elméletet tisztáztam. (...) Az én törekvéseim és kísérleteim elsősorban azért hatnak a szemlélőre idegenül, mert minden eddigi pikturális megnyilatkozással szemben felszabadítom a művészt a szemlélőhöz való kötöttsége alól. A szemlélő már nem lehet passzív lény, részt kell vennie a képben, amihez a leglényegesebb faktort a perspektíva adja, az az új „relatív" perspektíva, mely nem egy stabil pontról van fölvéve, hisz a szemlélő sem áll egész életén keresztül egy ponton, hanem állandó térbeli és szellemi mozgásban van. A piktura tulajdonképpen nem egyéb, mint a gondolat, vagy tett kivetítése a síkra. A sík határozza meg a mozgás kifejezésének a lehetőségét. Kétségtelen az, hogy az új piktura a mai társadalommal szöges ellentétben áll, tehát új világszemléletet fejez ki. A világszemlélet megvalósulása egy új társadalom megvalósulását is jelenti. Az új ember nem fog kész formákból kiindulni, új művészi jelekkel fog operálni, új elemekkel melyek öntudatából teljesednek ki és élettartásából: az aktivitásból. Az új társadalom művészetének középpontjában csak az ember állhat. Képeimben ezt az új embert, illetve a teljes embert próbálom kiábrázolni, minden relációjában."*

Mattis Teutsch a 20-as évek végére megteremti művészetében ennek az „új embernek" a modelljét és miután e „biztos típus"-nak „a mozgásában jut legteljesebb kifejezésre a karaktere", számos mozgásváltozatban örökíti meg őt a vásznon és a karton festőfelületén. Ekkor fedezi fel a maga hasznára az olajtempera előnyeit is. Fontos számára, hogy e festményeket a nagyközönségnek is bemutassa, így az 1933-as brassói kiállítás falait már csak ilyen, az „ekszcentrikus" és a „koncentrikus" mozgást, a kiegyensúlyozott ritmust, „világképünk új emberi kollektivitását", a „kollektív emberi gondolatot" megragadó kompozíciói töltik meg. A korabeli kritikák a sokatmondó címek közül is felsorolnak néhányat: Futószalag, Munkára fel, Hívás, Emberek, Munka, Erő, Gépszerkesztők, Fent.

Mattis Teutsch művészetének ez a periódusa még csak részben feldolgozott. Romániában Gudrun Ittu több tanulmányt publikált már a művész 30-as évekbeli munkásságáról, de a részletes felmérés, a művek pontos értelmezése, egymáshoz viszonyításának munkája még várat magára. A hagyatékban ill. a hagyatékból különböző magángyűjteményekbe és múzeumokba – mint elsősorban a Sepsiszentgyörgyi Képtárba – került freskótervek és stilárisan azok mellé állítható kompozíciók alapján már összegezhetőek Mattis Teutsch művészetének erre az időszakra jellemző vonásai, de még érhetik meglepetések a kutatókat. Előkerülhetnek még olyan festmények, amelyek szokatlan, analógiákkal nem alátámasztató részleteket tartalmaznak, új próbálkozásait bizonyítják alkotójuknak. Ilyen a Kompozíció három alakkal is, amely szilárd provenienciájának köszönhetően arról győz meg, hogy a művész 1928-as Fürdő után című olajképét (ld. Majoros Valéria: Mattis Teutsch. Budapest, 1998, 149.) később még egyszer feldolgozta egy sajátos „Zsuzsánnna és a vének" kompozíciót hagyva az utókorra.

M. V.

170

170 • MOLNÁR C. PÁL (1894–1981)

Itáliai táj lovasokkal

40,5 × 50 cm
Olaj, farost
J. b. l.: MCP
Kikiáltási ár: 90 000 Ft

171 • LÁSZLÓ FÜLÖPRŐL SZÓLÓ CIKKGYŰJTEMÉNY KARTONOZVA (KB 400 DB)
• CSALÁDI FOTÓK ÉS KIÁLLÍTÁSI KATALÓGUSOK A LÁSZLÓ FÜLÖP HAGYATÉKBÓL

Kikiáltási ár: 8000 Ft

172 • GEORG KARL PFAHLER – ALBUM
(Emetzheim, 1926–)

Készült 60 példányban,
10 db szerigráfiát tartalmaz

70 × 70 cm
Kiadva: Budapest, 1993
Kikiáltási ár: 180 000 Ft

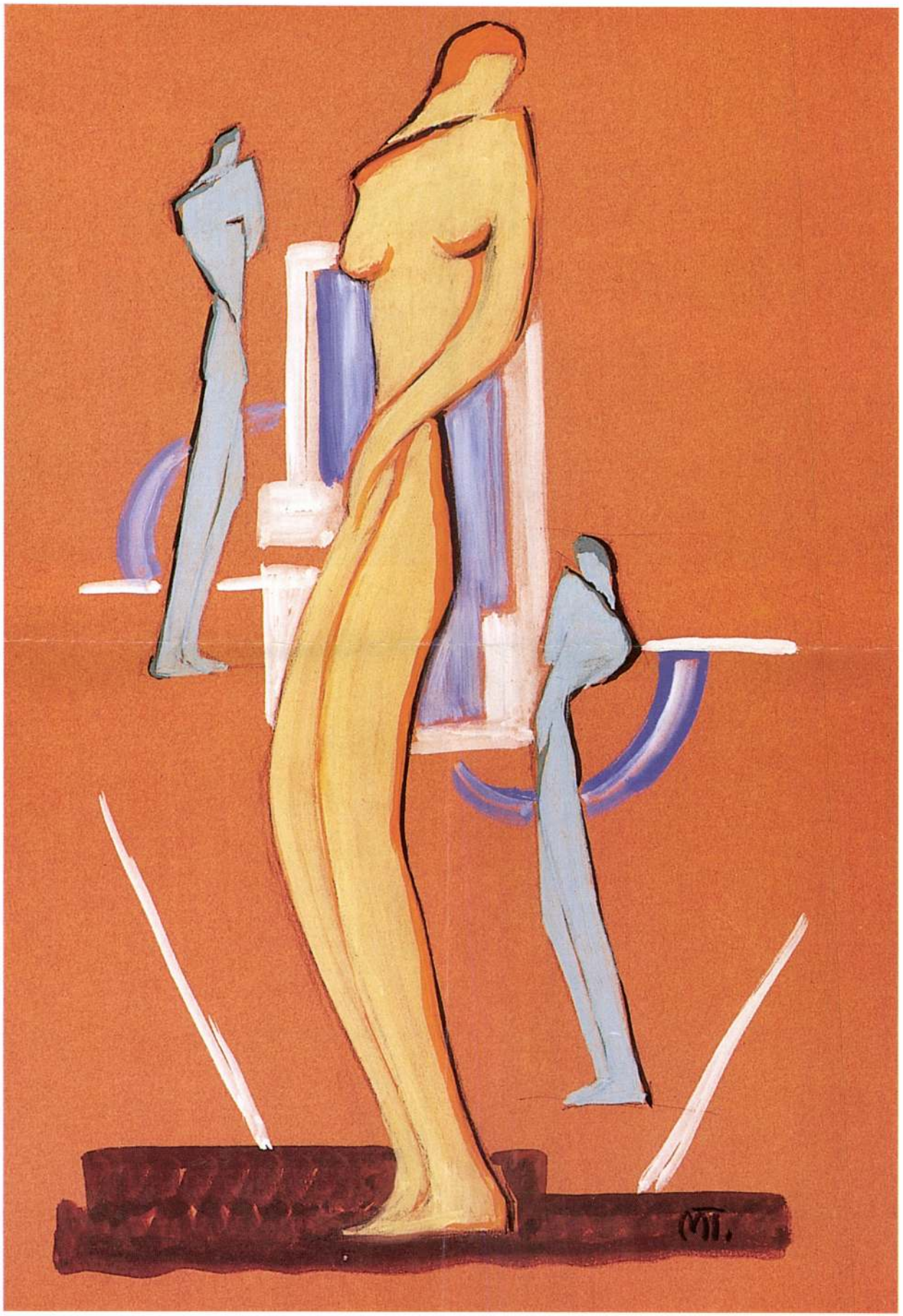

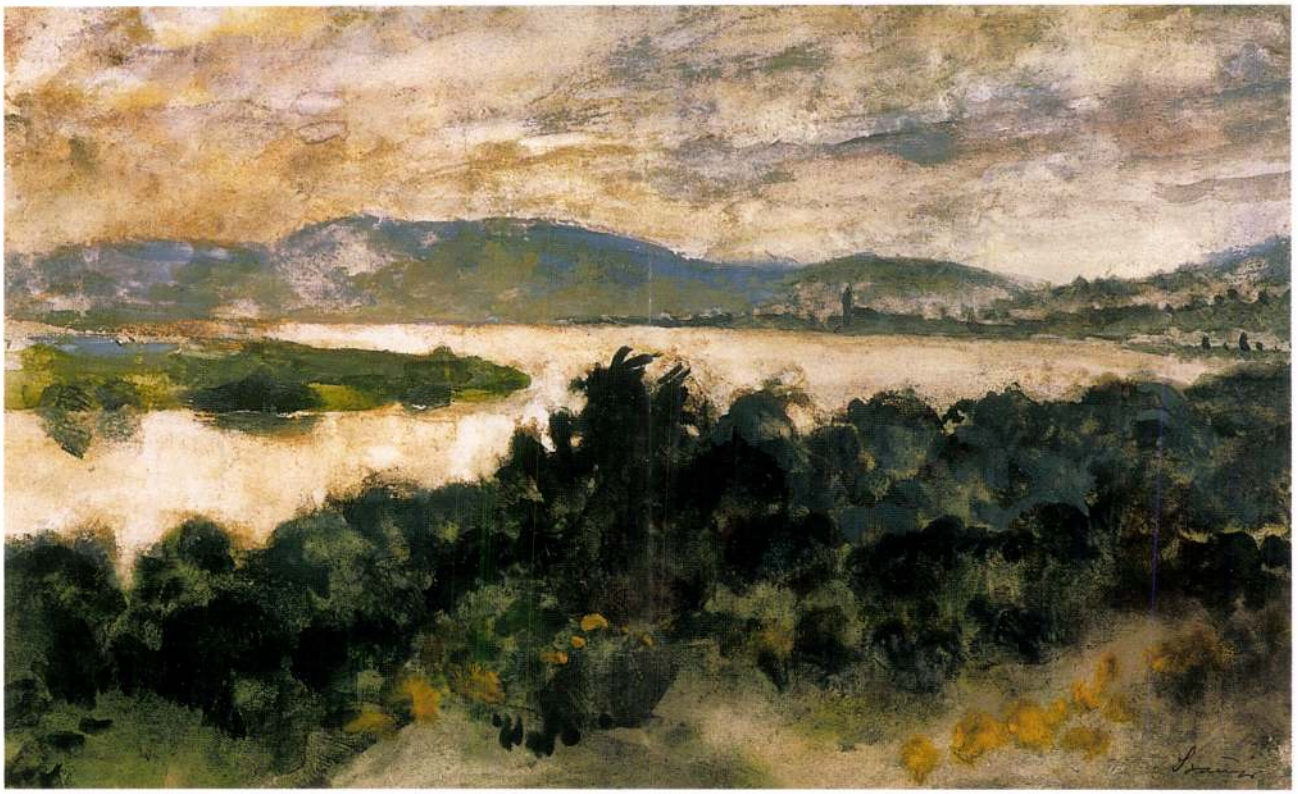

174

175

174 • SZŐNYI ISTVÁN (1894–1960)

Dunakanyar

20 × 33 cm
Akvarell, papír
J. j. l.: Szőnyi
MNG 788/966
Kikiáltási ár: 140 000 Ft

175 • KARVALY MÓR (1860–1899)

Férfi sétapálcával

48,5 × 32,5 cm
Olaj, vászon
J. j. l.: Karvaly Mór
Kikiáltási ár: 130 000 Ft

176 • PERLMUTTER IZSÁK (1866–1932) ➔

Kalapos férfi, 1916

24 × 18,8 cm
Olaj, karton
J. j. l.: PI
MNG 344/967
Hátoldalán felirat: Perlmutter Izsák 1916
Garampéteri (Zólyom megye)
és az Ernst Múzeum kiállítási címkéje
Kikiáltási ár: 500 000 Ft

55 • MATTIS TEUTSCH JÁNOS (1884–1960)

Érzet

29 × 36 cm
Olaj, karton
J. j. l.: MT
Kikiáltási ár: 3 500 000 Ft

IRODALOM:

Hevesy Iván: Képek, szobrok. Jelenkor. 1918/3–4. 106–107.

Hevesy Iván: Máttis Teutsch János. MA, 1918/11. 129.

Hevesy Iván: Máttis Teutsch János. Nyugat, 1923 július 1., 1938–1943.

Banner Zoltán: Mattis-Teutsch. Bukarest, 1972.

Szabó Júlia: Máttis Teutsch. Budapest, 1983.

Majoros Valéria: A költő Mattis Teutsch. Ars Hungarica, 1994/1., 155–159.

Majoros Valéria: Mattis Teutsch. Budapest, 1998.

„Amit ő csinál az tiszta líra, tiszta érzékszuggerálás. Mert Máttisnál az érzés a fontos nem a vízió. A vízió a maga naturális formáival csak eszköz lehet érzései kifejezésére. Igy a dolgokról vett formák is csak eszközök, éppen azért nagyon önkényesen bánik el velük, minden naturális karakterüktől megfosztja őket: a természet reális formáiból absztrakt művészi formákat teremt, amelyek így már nem tárgyak szimbólumai, hanem érzések kifejezői" – írja Mattis Teutsch János művészetéről Hevesy Iván 1918-ban. A kortársakat erősen foglalkoztatta a kérdés, mi látható a brassói művész képein. Annak ellenére, hogy már az 1918-as kiállítás látogatói is tudhattak egyet s mást az egyetemes művészet területén végbement változásokról, nem is szólva a ma emberének edzettségéről, ez a kérdés ma is megfogalmazódik a képek nézőiben. Bár absztrakt művek esetében nem logikus egy szavakkal kifejezhető tartalom megjelölése, Mattis Teutsch festményei azt az érzést keltik nézőikben, hogy nem csupán dekorativak, mondanivalóval is bírnak. Oly erősen sugárzik ez a képekből, hogy egyetlen kritikusuk sem tudott megszabadulni a kényszertől, hogy ne keresse a tartalmat bennük. A legautentikusabb választ Hevesy Iván fogalmazta meg a MÁ-ban. *„Máttis Teutsch művészete elszakad a természettől, a matériától és egészen szellemi lesz, hogy a lelket fejezze ki. A lelket, a lélek mozgását, lüktetését, dynamizmusát, mindazt a sokszerű és sokirányú hullámzást, ami benne az impresszió nyomán megindul. Szavakban nagyon nehéz volna megformulázni, hogy melyek azok az érzések, melyek képeinek tartalmát adják. Ha ilyen primitív általánosságú fogalmakkal akarnánk őket megjelölni, mint: bánat, öröm, vágy, izgalom, nyugodtság stb. nem sokra mennénk, mert éppen azt nem mondanánk ki ezekkel a szavakkal, ami azokban az érzésekben, vagy helyesebben érzetekben eredeti és egyetlen. Mert ez az érzés-festészet, nem holmi naiv allegorizálás, hanem a belső érzetállapotok közvetlen expressziója abszolut festői eszközökkel. Közeli rokonságban van a zenével, tartalmilag is, formailag is analog vele. Csakhogy Mattis nem hangokkal muzsikál, hanem színekkel és vonalakkal"* – olvashatjuk Hevesy összegzését.

Hevesy még nem képcímként hozza az érzet szót, de később néhány festményt a művész ezzel a címmel különített el a többitől. Egy Hevesynek küldött leveléhez csatolt képjegyzékben az 1919-ből való műveknek a következő címeket adta: *„Tisztaság, Hideg mozgások, Álom, Téli-érzet, Őszi érzet"*. (MTAK Kézirattár, Ms 4512/130) Miután a művész igen ritkán írt dátumot festményeire, oeuvre-jéből nem könnyű kiválogatni az 1919-ben készített műveket. Ráadásul az sem biztos, hogy csak az 1919-es év termésében találni *Érzetek*et, hiszen Hevesy említett kritikája 1918 novemberéből való, annak bizonyságaként, hogy már az 1918-as MA kiállítás anyagának nagyobbik részét a „tisztán absztrakt" *Érzetek* adták.

A művészi oeuvre-ben tudomásunk szerint egyetlen olyan mű sem maradt fenn, amelynek hátoldalán az érzet szót olvashatnánk. Hogy mégis el tudjuk különíteni ezeket a festményeket a többi absztrakt képtől, újra Hevesy írásaihoz kell fordulnunk. Hevesy Mattis Teutsch két legjelentősebb sorozatát az *Érzetek*et és a *Lelki virágok*at már minősítésben is elkülöníti. Az *Érzetek* szerinte expresszionista, a *Lelki virágok* pedig abszolut képek. Az előbbiről szólva Hevesy az „ölelve hajló, hullámzó vonalakat", a „koncentrikus kompozícióformát", „a színek központos rétegződését" említi, amely az itt látható festményt is jellemzi. „A perifériákon csengő hideg szinek befelé folyton forrósodnak, hogy a kép széles centrummezője a pirosban és lilában ragyogó ölelkező alakok körül égő naracsszinekben sugározzon" – írja le Hevesy az egyik *Érzet* festményt, nem feledkezve meg a tartalomról sem, amelyet az „odaadás"-ban, az „erotiká"-ban találhatjuk meg.

Egy újabb *Érzet* felbukkanását ovációval kell fogadnunk, hiszen nem gyakoriak e sorozat darabjai a műkereskedelemben. Azt nem mondhatjuk, hogy még ritkább a most előkerülthöz hasonló színvonalú kép, mert az *Érzetek* egytől egyig Mattis Teutsch fő művei közül valók. Hogy igazán közel kerüljünk az *Érzetek*hez, a művész lírájához, a zenéhez kell fordulnunk. De közelebb hozhat a festmények világához a költészet is, mint Radnóti Miklós 1929-ben írott *Meditáció* című költeményének sorai:

Most már elhiszek mindent csöndben:
éjjel Mondschein szonátát és Áve
Máriát hallgattam egy szál
csöpögő gyertya mellett, – az
ablakon át fények feszültek a
falra furcsán, – imára kulcsolt
szivvel és kezekkel ültem, – ave,
ave! – a gyertya is tövig ég majd,
de a kedves keze mégis szép,
hosszú, keskeny, úgy szeretem
és ül rajtam a szerelem
mint régi templomok falán
fehér szentek fején megülő
fényesszemű és szelíd galambok.

dr. Majoros Valéria

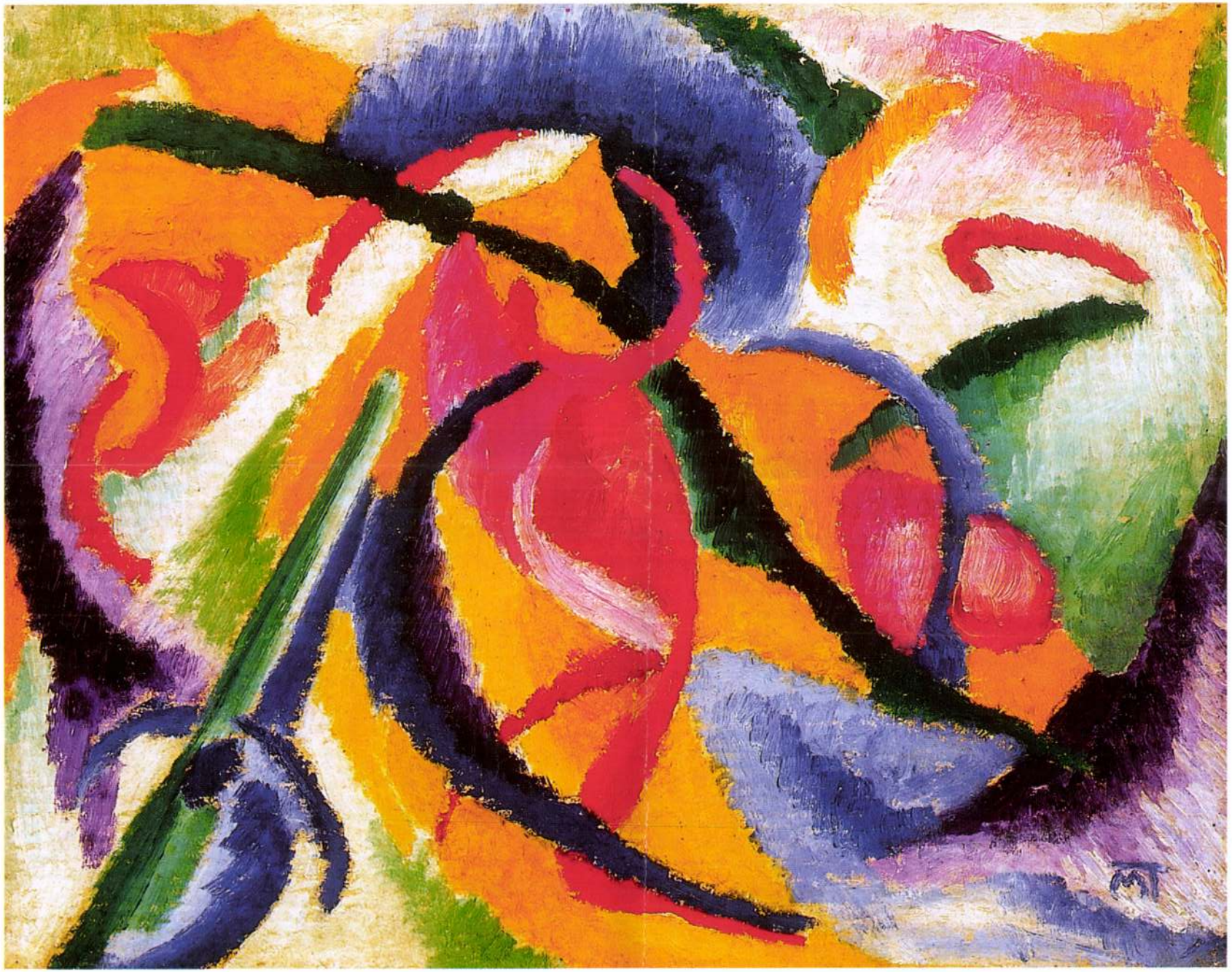

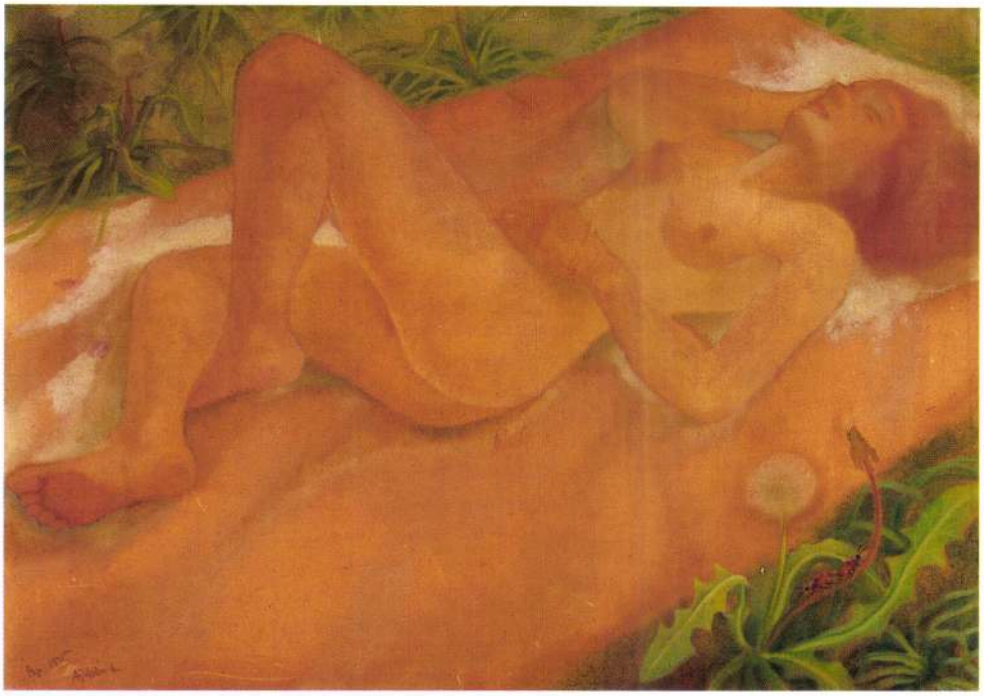

56

56 • ÁGH AJKELIN LAJOS (1907–1995)

Napfürdő

70 × 102 cm
Olaj, karton
J. b. l.: Bp 1935 Ajkelin L
Kikiáltási ár: 90 000 Ft

57 • SZŐNYI ISTVÁN (1894–1960)

Ligetben

38 × 28 cm
Vegyestechnika, papír
J. j. l.: Szőnyi
Szerepelt a BÁV 4. aukcióján,
1961 szeptemberében, 154. tétel
Kikiáltási ár: 150 000 Ft

57

58 • PAIZS GOEBEL JENŐ (1899–1944)

Mosakodó

49 × 32 cm
Akvarell, papír
J. j. l.: Goebel Párizs 924
Kikiáltási ár: 100 000 Ft

58

59 • KÁDÁR BÉLA → (1877–1956)

Akt vázával

60 × 45 cm
Vegyestechnika, papír
J. b. l.: Kádár Béla
Kikiáltási ár: 800 000 Ft

80 ◆ MATTIS TEUTSCH JÁNOS (1884–1960)

Sárga-piros kompozíció, 1924 körül

36 × 29 cm
Olaj, karton
Jelezve balra lent: MT
Kikiáltási ár: 4 500 000 Ft

KIÁLLÍTVA
László Károly-gyűjtemény, Műcsarnok, 1996.

REPRODUKÁLVA
László Károly-gyűjtemény, 1996., 93. o., 278. kép

IRODALOM
Mattis-Teutsch. Bev: Mihai Nadin. Bukarest, Sala Dalles kat., 1971.
Banner Zoltán: Mattis-Teutsch. Bukarest, 1972, 1974.
Szabó Júlia: Máttis Teutsch János. Budapest, 1983.
Mircea Deac: Mattis Teutsch si realismul constructiv/und der Konstruktive realismus. Bukarest, 1985.
Majoros Valéria: Mattis Teutsch. Budapest, 1998.

Amikor 1971-ben Bukarestben a Sala Dallesben megrendezték a brassói Mattis Teutsch János kiálllítását, a bukarestiek közül többen úgy érezték, az avantgarde e mesterére érdemes odafigyelni. Voltak, akiknek tetszését nyerték el Mattis Teutsch kompozíciói, voltak, akik követték mások példáját és azért váltak vásárlókká. Meggyőzőek voltak a művek és Mihai Nadin, George Macovescu, Raoul Sorban, Petre Oprea és a többiek szavai is megtették hatásukat. Neves politikusok, híres sportolók, nagy műgyűjtők több tucat Mattis Teutsch-festményt vettek meg a művész családjától. Azok a nevezetes bukaresti Mattis-Teutsch gyűjtemények, amelyek közül az utóbbi időben a Petruczé, a Macovescué, a Caramané vált nálunk is ismertté, a kiállításnak köszönhetően ekkortájt jöttek létre.

A Sárga-piros kompozíció minden bizonnyal szerepelt ezen a kulcsfontosságú romániai kiállításon. A katalógus valamelyik tételével csak azért nem azonosítható, mert számos ilyen méretű „Compozitie" található a kiállított művek listájában. A festmény mérete a leggyakrabban előforduló méret a művész oeuvre-jében. A műlistában nem történik utalás a karton jellegzetességeire, de el kell mondani róla, hogy ez is azonos a művész egyik legkedveltebb kartonfajtájával, amelyet leginkább 1924-26 között használt. Ez az érdekes fakturájú, tipikus méretű és Mattis Teutschra oly jellemző kompozíció minden bizonnyal a kiállításon vonta magára későbbi tulajdonosa figyelmét, így kerülhetett az egyik ismert helybeli gyűjteménybe.

A festmény 1924 körül készülhetett. Mivel magán hordozza az 1920-tól festett Lelki virágok jegyeit is, jelen van benne egy-egy jellegzetes Lelki virág motívum, mint pl. az alak és az un. csíravonal motívuma, akár Lelki virágnak is nevezhetnénk. A Lelki virágoknak Mattis Teutsch a születésük idején a Kompozíció címet adta, így akkor biztosan nem tévedünk, ha mi is ezt a címadást választjuk. Ráadásul a mű már az 1924-ben festett kompozíciók közé is besorolható, egyes részletei túlmutatnak a Lelki virágokén, s ez szintén azt erősíti, hogy inkább Kompozícióként kell említenünk.

Mattis Teutsch János azon festőink egyike, akik nemcsak a 10-es és a 20-as években szerepeltek együtt egyenrangúként a kor legjelentősebbé vált művészeivel – Mattis Teutsch például Paul Kleevel, Marc Chagall-lal és másokkal, de ma sem csak a magyar művészettörténet jegyzi őket. Mattis Teutsch János a román avantgarde egyik leginkább meghatározó személyisége. A Der Sturm révén a németek sem írhatják meg művészettörténetüket az ő neve említése nélkül. Mattis Teutsch kiállított Rómában, Párizsban, Chicagóban is és napjainkban is láthatóak voltak és lesznek művei több európai ország városaiban, Belgiumtól kezdve Németországig. Magyarországon a 10-es évek MA kiállításai után, a 20-as évek egy-egy csoportkiállítását követően az első nagy bemutatkozás a 80-as években volt a Kassák Múzeum termeiben. Az utóbbi években magángalériák és a Magyar Nemzeti Galéria rendeztek kiállításokat műveiből és mutatják majd be művészi oeuvre-jének jelentős darabjait a jövőben. Mattis Teutsch műveivel az elmult években gyakran találkozhattunk, így azt hihethetnénk, hogy a jelentős műveit már mind ismerjük. Amint azonban ez a festmény is bizonyítja, érhetnek még meglepetések, a legfontosabb művészi periódusának legjobb művei közül is előbukkanhatnak még ismeretlenek a műkereskedelemben is.

dr. Majoros Valéria

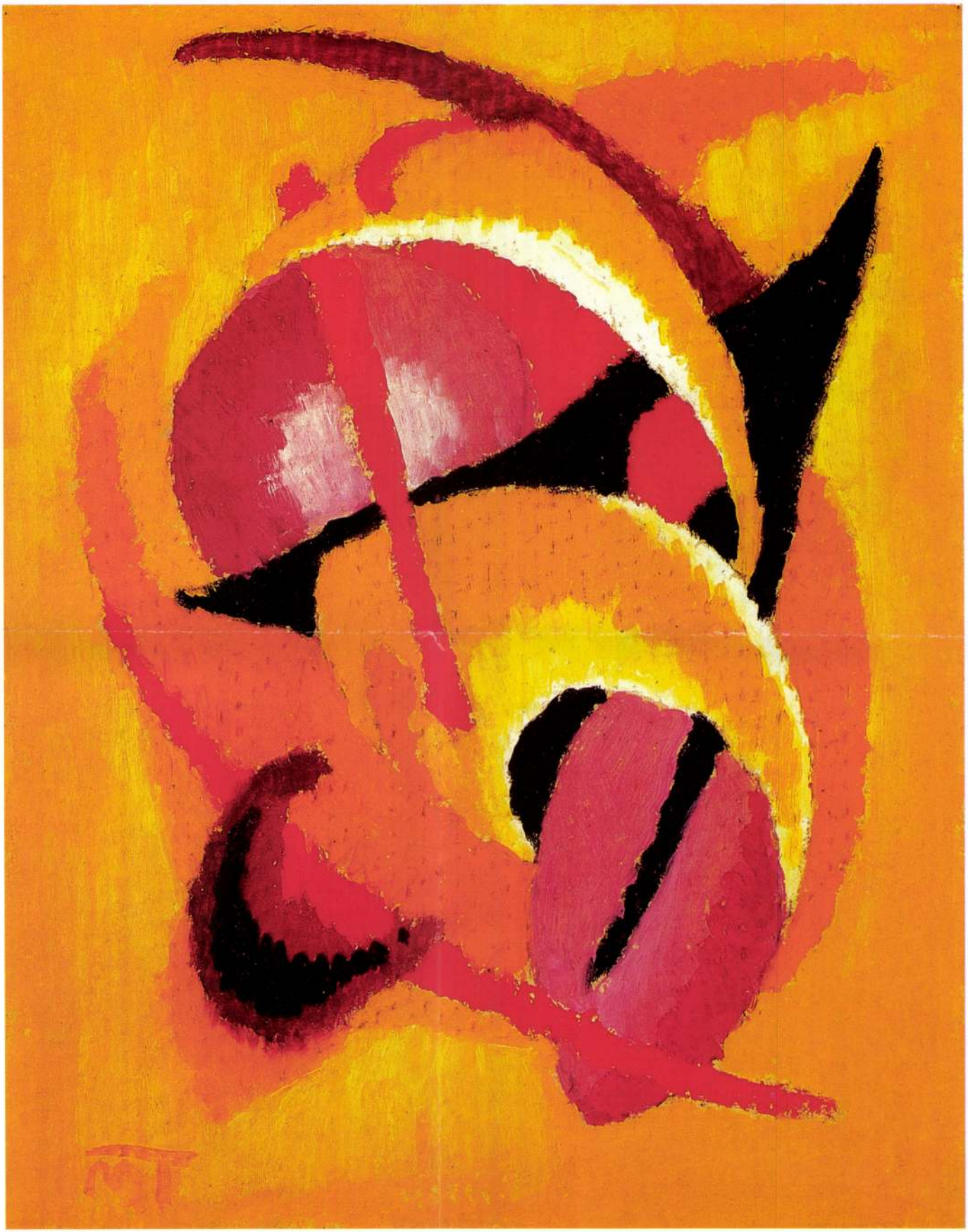

80

81

82

81 • STERIO KÁROLY (1821–1862)

Női portré

51 × 40 cm
Olaj, karton
Jelzés nélkül
Hátoldalán hagyatéki pecsét
Kikiáltási ár: 280 000 Ft

82 • ZICHY MIHÁLY (1827–1951)

Ölelkezők

32,5 × 23 cm
Akvarell, papír
Jelzés nélkül
Kikiáltási ár: 100 000 Ft

163 • MATTIS TEUTSCH JÁNOS (1884-1960)

Öt alakos kompozíció

81 × 71 cm
Olaj, vászon
J. b. l.: MT
Kikiáltási ár: 1 800 000 Ft

IRODALOM:
KÖRÖSI SÁNDOR: Az uj emberideál festője. Brassói Lapok, 1930. október 3.
MATTIS TEUTSCH: Kunstideologie. Potsdam, 1931.
FESTÉSZET ÉS FILOZÓFIA. Széljegyzet Mattis-Teutsch művészet és ideológia könyvéhez. Keleti Ujság, 1932. november 11.
MAJOROS VALÉRIA: Mattis Teutsch. Budapest, 1998.

Mattis Teutsch Művészetideológia című, Stabilitás és aktivitás a műalkotásban alcímet viselő, 1931-ben Németországban megjelent köyvében számos olyan rajzot találhatunk, amely rokon az itt látható művel. A középen háttal álló férfi motívuma feltűnik a könyvben is, a következő szöveg illusztrálásaként: *„Dinamikusan statikus mozgás átterjedő vízszintesekkel"*. A férfialak jeleníti meg a *„dinamikusan statikus mozgást"*. A könyvben a távolabbi két női alakhoz hasonló női alak is megtalálható, mellette a következő szöveg olvasható: *„A művész hirdesse művében az új embert. Az ember/az élet/az ember/a tette."* A könyvben vannak olyan rajzok is, amelyen több alak szerepel, férfiak és nők külön és együtt. Az egyik rajzon két azonos testtartású női akt áll egymással szemben, hasonlóan, csak közelebb, mint a festményen a két-két női akt. A szöveg ebben az esetben így szól: *„Dinamikus-ritmikus együttmozgás."* Egy másik hasonló rajzon, amelyen középen közel egy háttal álló alak helyezkedik el, kétoldalt a távolban pedig a festményen látható hasonló elrendezésben két kisebb akt, azt fogalmazza meg a művész, hogy *„a művészet individualisztikusan ábrázolja a közösségi szellemet."* Még számos analógiát sorolhatnánk föl a könyvből, amely útmutató e festmény jelentésének megtalálásához. Mert ez és a 20-as évek végén, 30-as évek elején keletkezett Mattis Teutsch-művek nem egyszerű aktábrázolások. A Keleti Ujság kritikusa 1932-ben ezt így fogalmazta meg: *„Mattis Teutsch azt mondja, hogy a legalacsonyabb művészet a látott tárgyaknak szolgai másolása. (...) Mattis Teutsch tehát a godolati elemet tartja az uj művészet legfontosabb kritériumának."*

Az út, amely a művészt a könyvhöz, művészetfilozófiájának összegzéséhez vezette, hosszú volt. A 20-as évek közepén születtek azok az első alakos kompozíciók, amelyek csiráikban már ott hordozzák az *„új ember"* gondolatiságát, amelyet Körösi Sándor 1930-ban a következőképp értékelt: *„Mattis Teutsch emberideálja ugyanúgy, mint a nagy realisztikus utópisták alkotásai, nem nagyon alkalmas arra, hogy tudatos megértés keltsen a széles tömegekben, de mindazokban, akik szintén a jövőre vannak beállítódva, kétségtelenül a nagy Holnap sejtelmes szín- és formazenéjének kialakulóbam levő akkordjait szólaltatja meg."* A 20-as évek második felében született Mattis Teutsch-festmények között több hasonlítható az itt látható olajképhez és rokonai felfedezhetők a szobrok között is.

Az egyik legközelebbi párhuzam egy ma még lappangó festmény, amelyet a bukaresti Művészettörténeti Kutató Intézet dokumentációjából ismerni (No. 4606). A festményen ugyancsak több alak látható, férfiak és nők külön-külön és csoportba rendezetten és a gömb formája is megjelenik. Ezen a festményen a gömbben egy ülő anya látható ölében gyermekével. A gyakori anyaság téma kör és félkör motívumai így válnak érthetővé. A szobrok közül a Bukaresti Szépművészeti Múzeumban található (ltsz. GN 1472/69079) majd egy méteres faszobrot kell említeni, amelyben a távolabbi női akt modellje fedezhető fel ugyanabban a mozdulatban megörökítve. Ez a mozdulat más festményről is jól ismert, ld. a Fürdő után című olajképet az 1998-ban megjelent monográfiában. A felemelt karú női akt motívuma is gyakori a művész festészetében és szobrászatában.

A Sepsiszentgyörgyi Képtár gyűjteményében található néhány olaj-vászon alkotás, amely ezzel a festménnyel technikáját illetően is párhuzamba állítható, mint pl. a Zászló című, amelyen egy barna színű férfi alakja látható kék körrel (ltsz. A.936). Mattis Teutsch azonban ebben az időben már egyre ritkábban voksolt a vászon mellett. Miközben „új ember"-ének alakját festette, rátalált egy új technikára is. A vászon helyét átvette a karton, az olajét a könnyebben kezelhető olajtempera és megszületett a freskótervek sorozata, amely az ezen a festményen is tetten ért gondolatvilágot bontakoztatta ki.

dr. Majoros Valéria

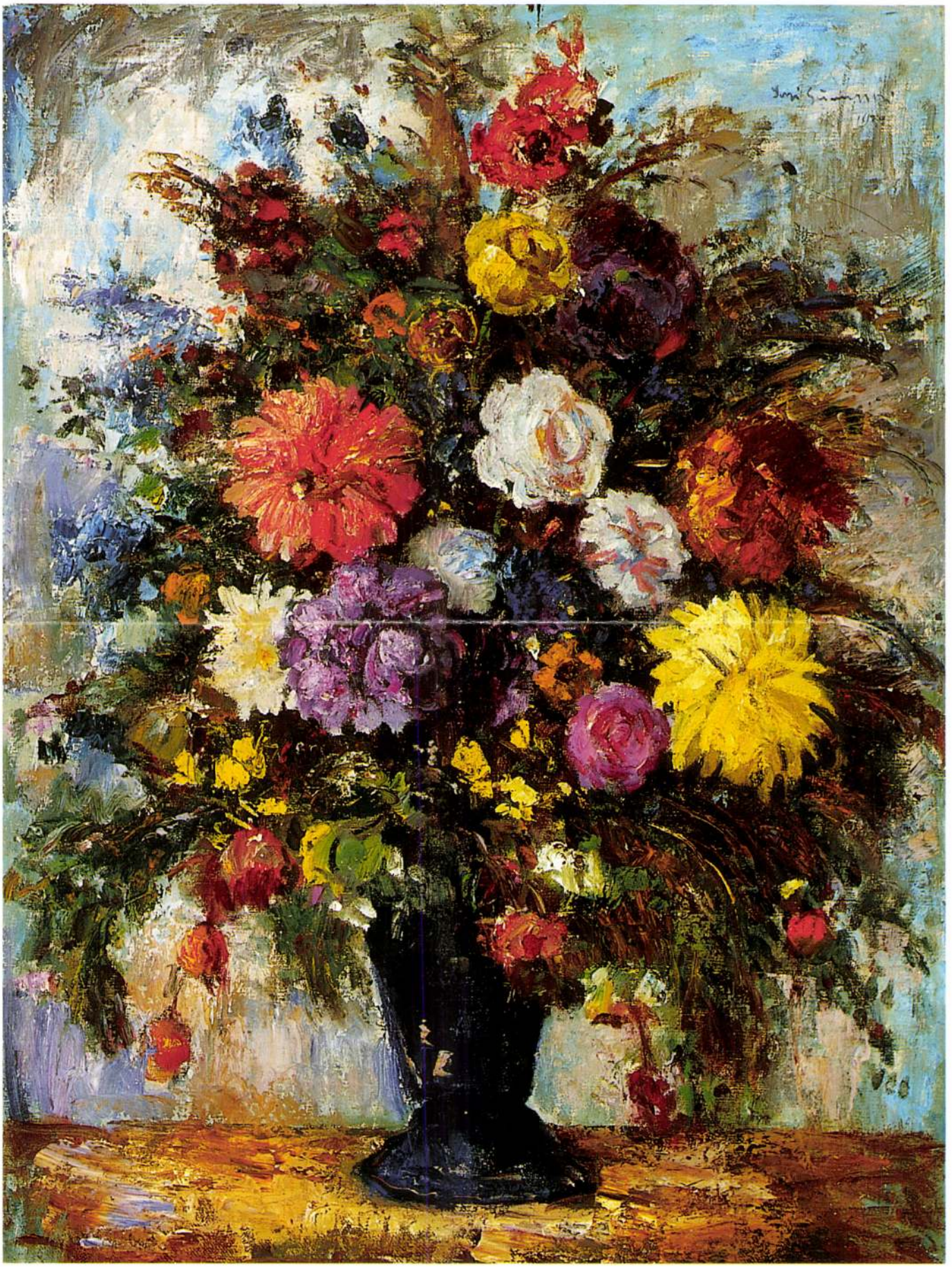

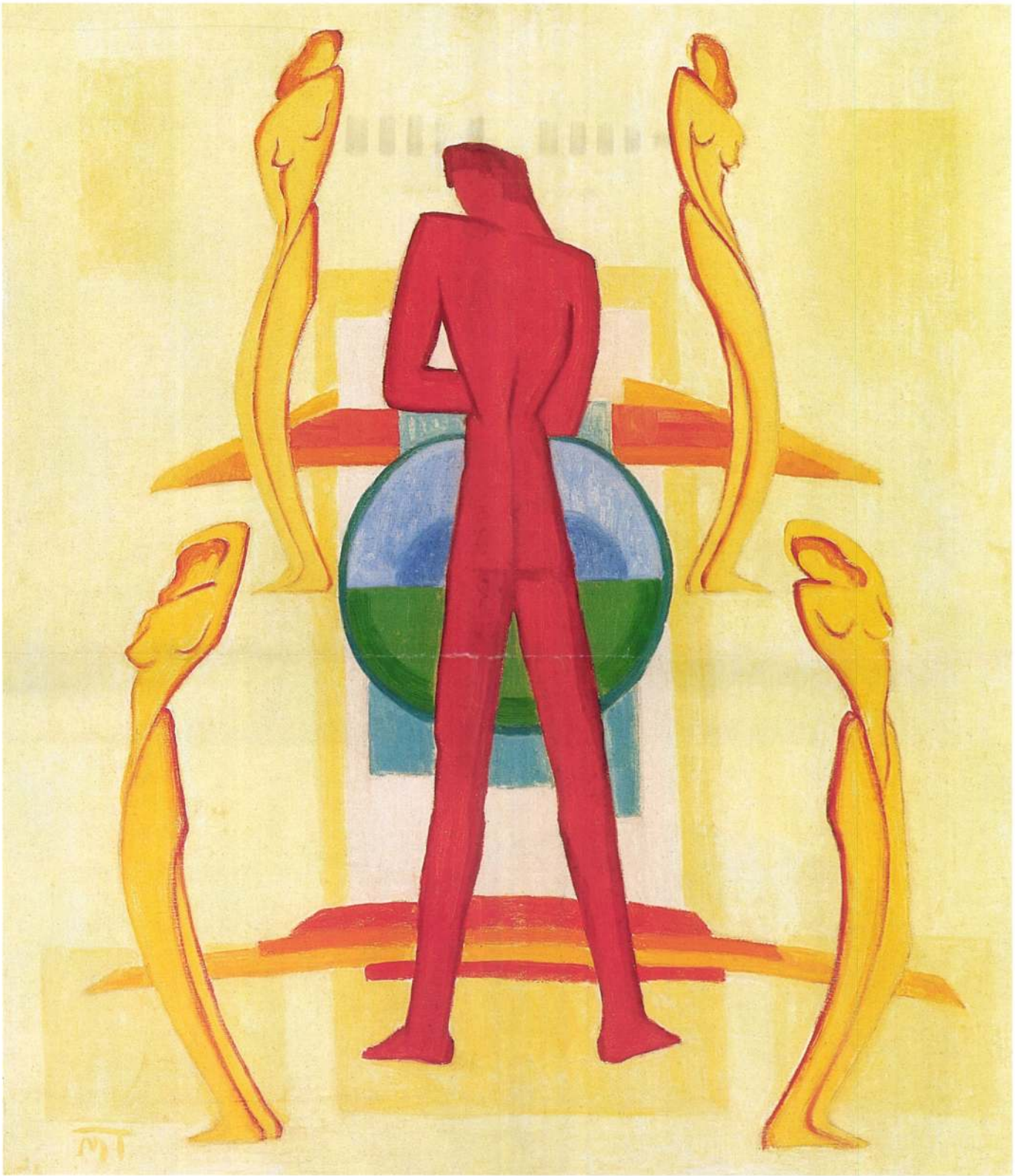

163

164

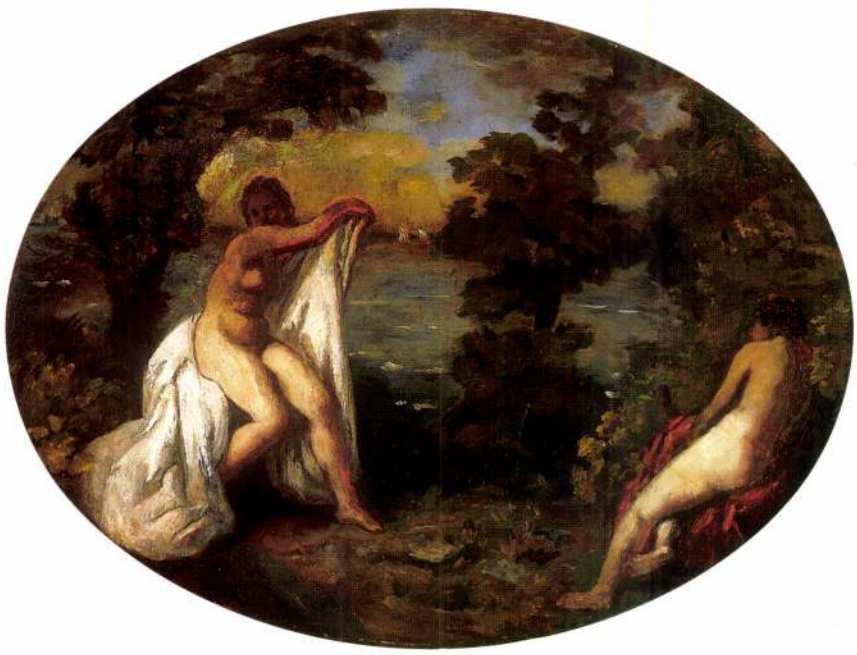

165

164 • 18. SZÁZADI OLASZ FESTŐ

Csendélet csészével, órával

51 × 62 cm
Olaj, vászon
J. n.
Kikiáltási ár: 1 000 000 Ft

165 • IVÁNYI GRÜNWALD BÉLA
(1867–1940)

Fürdőzők

64 × 85 cm
Olaj, vászon
J. k. l.: I. Grünwald Béla
Kikiáltási ár: 400 000 Ft

102 • MATTIS TEUTSCH JÁNOS (1884–1960)

Piros-sárga kompozíció

35 × 25 cm
Olaj, vászonpapír
J. j. l.: MT
Kikiáltási ár: 2 400 000 Ft

IRODALOM
Banner Zoltán: Mattis-Teutsch. Bukarest, 1972.
Szabó Júlia: Máttis Teutsch János. Budapest, 1983.
Majoros Valéria: Mattis Teutsch. Budapest, 1998.

Mattis Teutsch János szülővárosából, Brassóból gyakran küldte külföldi kiállításokra műveit. Levelezéséből tudni, hogy a festmények egyik országból a másikba ládákban utaztak a vonaton. Pesten az is előfordult, hogy egy akvarellel teli láda elveszett. A művész hagyatékában fönnmaradt egy közel 100×70cm-es karton, amely arra is szolgált, hogy védje a ládába csomagolt többi művet. A többit, merthogy ez a karton ugyancsak festmény. Ráadásul azon ritka képek közé tartozik, amelyek hátoldalán egy címke tanúskodik az eredeti címről. *„Kompozition XXXXIV."* olvasható a fölragasztott papíron, amely egy berlini szállítócég jóvoltából került a mű hátoldalára. Ez a festmény ma már egy külföldi magángyűjteményben található, mint ahogy az a bizonylat is egy külföldi dokumentumgyűjteményt gazdagít, amelyet Gustav Knauer berlini szállító 1929 október 10-én állított ki. A *Piros-sárga kompozíció* elhelyezését Mattis Teutsch oeuvre-jében ez a dokumentum és a *Kompozition XXXXIV.* című festmény segítheti.

Mattis Teutsch János művészete több periódusra osztható. A Budapesten, majd Münchenben kisplasztikát tanuló fiatalember szülővárosába visszatérve vált festővé. Kezdetben tájakvarellek tucatjai kerültek ki a keze alól, majd ezt követték a brassói tájat megörökítő olajfestmények. A tájkompozíciók a 10-es évek végére egyre elvontabb jelentéssel bírtak, ami oda vezetett, hogy egyre absztraktabbá váltak, míg a végén teljesen elszakadtak a konkrét táji élmény motívumkincsétől. A művész új sorozata, a zenei expresszionizmusnak minősített Érzetek 1919-ben rendkívüli színgazdagságával, mozgalmasságával, formakincsének vibráló változatosságával hívta fel magára a figyelmet. Az *Érzeteket* 1920-tól követő *Lelki virágok* az *Érzetek* színvilágához igazodik, de formailag statikusabb előzményénél, egy letisztultabb, lecsillapodott érzelmi állapot tükre. 1924 körül a *Lelki virágok* sorozat is lezárul. 1926 körül születnek az *Érzeteket* megelőző alakos kompozíciókhoz visszanyúló újabb alakos kompozíciók, amelyek a művész *Kunstideologie* című művészetfilozófiai munkájának lesznek állomásai és tételei. A két 20-as éveket jellemző sorozat közötti időből valók azok a festmények, amelyek elsősorban dekorativitásukkal és színharmóniájukkal tűnnek ki, a kompozíció mértani formáit fekete vonalak vázára építik. A *Piros-sárga kompozíció* ebből a periódusból való, 1924–26 között születhetett. A kép akár abban a ládában is helyet kaphatott, amelyet a hasonló, ugyancsak piros és sárga színekkel jellemezhető, a magszerű gömbformát hangsúlyozó *Kompozition XXXXIV.* zárt le és Gustav Knauer szállított.

A festmény datálását anyaga is segíti. Mattis Teutsch a 20-as évek közepén használta a vászonpapírt, amely kicsit zsíros felületet kölcsönzött a műveknek. Úgy tűnik, a művész mindig nagyobb mennyiséget szerzett be egyszerre a papírból, vászonból és azt azonos méretekre fölszabdalva tárolta. Ismert a hullámos papírja, amelyen szinte mindegyik műve 29×35 cm-es és a 10-es évek második felétől a 20-as évek közepéig használta, de így van ez a vászonpapírral is, amely hasonló méretben szolgálta festőjét a 20-as évek közepén.

A *Piros-sárga kompozíció* cím nem a művésztől való, hiszen ő csak a *Kompozíció* címet használta és számozással különítette el a műveket. Választ adni arra a kérdésre, hogy hány kompozíció került ki a festő keze alól, ma még nem lehet, így címadásban nem követhetjük példáját. A sok hasonló forma- és színvilágú festmény elkülönítéséhez, mint a *Lelki virágok*nál is, legkézenfekvőbbnek a színek megjelölése vagy a méretre utalásnak az eszköze kínálkozik. Ezt a módszert szívesen alkalmaztuk ez esetben, hiszen a mű lényege éppen a harmonikus, meleg színvilág felé fordulásban rejlik.

dr. Majoros Valéria

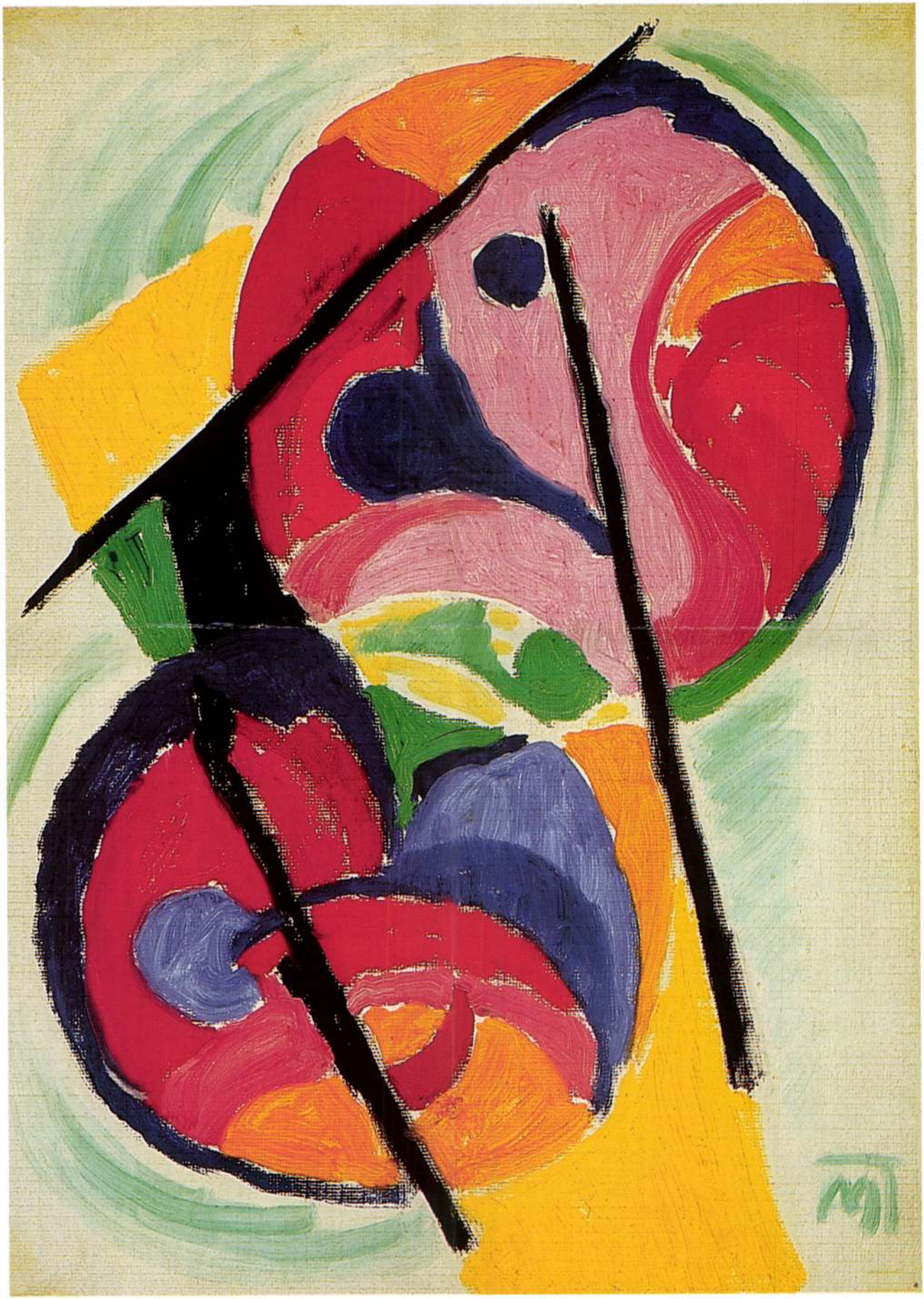

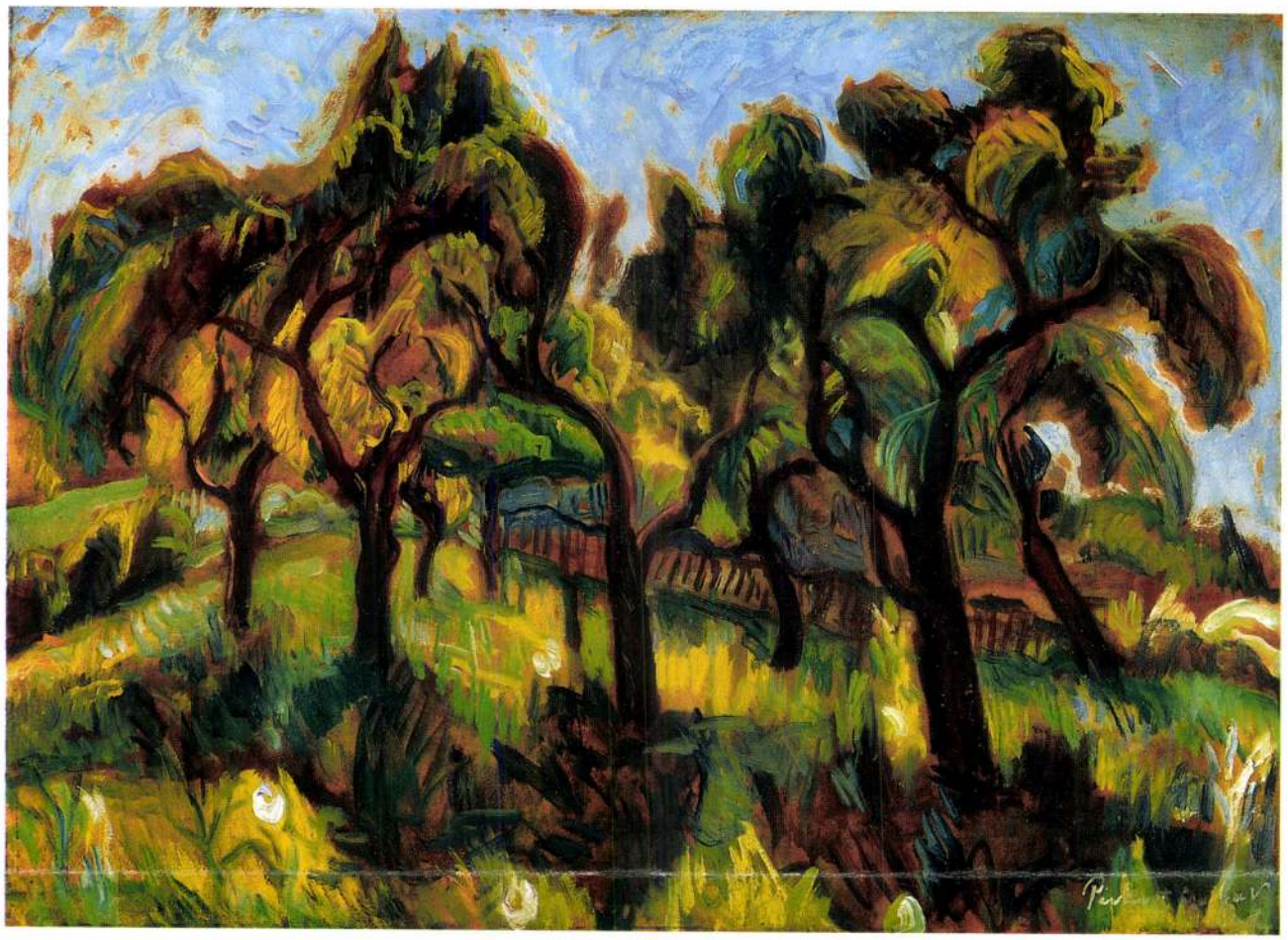

103

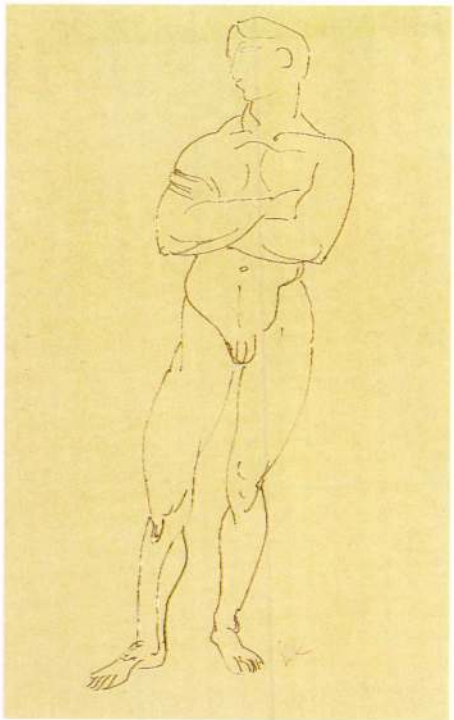

104

103 ◆ PERLROTT CSABA VILMOS (1880–1955)

Fák a kertben

61 × 86 cm
Olaj, papír
J. j. l.: Perlrott Csaba V
Kikiáltási ár: 600 000 Ft

104 ◆ KERNSTOK KÁROLY (1873–1940)

Férfiakt

34,5 × 22 cm
Tus, papír
J. j. l.: KK
Kikiáltási ár: 25 000 Ft

105 ◆ MAGYAR MŰVÉSZET (14 KÖTET) MAJOVSZKY PÁL SZERKESZTÉSÉBEN

A 14 kötet kikiáltási ára: 250 000 Ft

106 ◆ KERNSTOK KÁROLY (1873–1940) →

Gomolygó felhők alatt

95 × 80 cm
Olaj, vászon
J. j. l.: Kernstok Károly
Szerepelt a BÁV 29. aukcióján
Kikiáltási ár: 250 000 Ft

107 • MATTIS TEUTSCH JÁNOS (1884–1960)

Anyaság

21 × 16 × 4,5 cm
faszobor
J. n.
Kikiáltási ár: 4 500 000 Ft

IRODALOM
Banner Zoltán: Mattis-Teutsch. Bukarest, 1972.
Szabó Júlia: Máttis Teutsch. Budapest, 1983.
Mircea Deac: Mattis Teutsch si realismul constructiv/und der Konstruktive Realismus. Cluj-Napoca, 1985.
Majoros Valéria: Mattis Teutsch. Budapest, 1998.

REPRODUKÁLVA
Banner Zoltán: Mattis-Teutsch. Bukarest, 1972. 50. kép.

A Brassói Állami Fa- és Kőipari Szakiskolát, ahonnan Mattis Teutsch János művészi pályája indult, iparosok képzésére hozták létre. Itt tanultak a fafaragók is, abban az osztályban, ahol az 1900/1901-es tanévben Mattis Teutsch végzett, rajta kívül még négyen voltak. A tanrendben a faipari szerkezettan és rajzolás, valamint a faipari technika szerepelt, mint szakmai tantárgy.

Mattis Teutsch a fával, mint szobrászati alapanyaggal ebben az iskolában próbálkozott először. Keze még nem állt rá eléggé a fafaragásra, az iskolai jegy alapján legalábbis az állapítható meg, hogy nem tudta úgy teljesíteni a megkövetelt feladatot, mint a többiek. Egy évszázad távlatából azt mondhatjuk, hogy szerencsére, hiszen lehet, hogy belőle, a jó minősítésű tanulóból sem lett volna művész, ha akkor faragványával – amely feltehetően egy szecessziós tányér volt –, kiválóan felel meg a követelményeknek. A többieket így minősítették s annak ellenére, hogy ők is valamennyien Budapesten az Iparművészeti Iskolában folytatták tanulmányaikat, egytől-egyik elfelejtődtek, nem lettek többek mesteremberekné.

Az Iparművészeti Iskolában Mattis Teutsch nem találkozott fával, mert itt a tananyag szerint gipsszel dolgoztak. A Bajor Királyi Akadémia Münchenben sem kedvezett azoknak, akik faszobrászok szerettek volna lenni. Azt nem tudni, hogy Mattis Teutschnak milyen tervei voltak ekkortájt, foglalkoztatta-e a gondolat, hogy fából szobrokat faragjon, de úgy tűnik, megelégedett a gipsz nyújtotta lehetőségekkel. Hagyatékában számos korai szobor található. Ezek egytől-egyik gipszmunkák és szinte valamennyi portré.

Mattis Teutsch azonban nem feledkezett meg a fáról. Brassóba visszatérve, miután hajdani iskolájához került tanárnak, újra kezébe került a fa, amelyről egyre inkább azt állapította meg, hogy jobban megfelel szobrászi elképzeléseinek – amely ekkorra már messze távolodott az iskolai követelményektől –, mint a gipsz. A 10-es évek közepétől egyre több faszobor került ki a keze alól. Ez a második szobrászi periódusa az 1920-as évek közepéig tartott. Ezt a periódust a durva faragású faszobrokkal jellemezhetjük. Az *Anyaság* című szobor ennek az egyik jellegzetes darabja.

E második szobrászi periódust az anyagszerűségre törekvés jellemzi. Az első periódusban a művész szerette az illúziót, bronznak, aranynak, ezüstnek vagy alumíniumnak láttatni a gipszet. Az utolsó munkák is – a 20-as évek végén, vagyis a harmadik periódusban – gyakran becsapják nézőiket. Ekkor is úgy festette be néha a szobrokat, hogy azok egy más anyag illúzióját keltik. Különösen szerette a művész az aranyfestést. Mint hajdanán a gipszet, most a fát festette aranyra. Nem tett ilyet a 10-es évek második felében és a 20-as évek elején sem, még akkor sem, ha a festék erejét is felhasználta. Oly színesek vagy oly merész színűek – pl. piros – a festett szobrok, hogy nem teremtenek illuzionisztikus lehetőségeket. Ezeknél a színekre esik a hangsuly, nem az anyagszerűségre. A durva faragású szobrok azonban mind a fa anyagára is építenek. Kihasználják az így teremthető lehetőségeket, pl. a fény-árnyék, ill. a vésőnyomok sajátos felületképzési erejét. Olyanok a vésőnyomok a szobrokon, mint festményein az ecsetvonások és úgy húzódnak meg a vékonyabb vastagabb vésésmélyedések egymás mellett, mint ahogy a színek kerülnek egymás mellé a tájképeken, *Érzetek*en és a *Lelki virágok*on. Még a hátoldalak is szinte önálló műalkotások. Igy is kezelte őket a művész, amit az is bizonyít, hogy a festett változatokon a hátoldalakon továbbfestette az előtéri motívumokat.

A szobrok ebben az időszakban több típusba sorolhatók. Az *Anyaság* a domborműszerűek közül való. Ez adja a jellegzetes expresszionista mű erejét is. Egy térdelő, a gyermekét ölelő, gyermekére boruló anya jelenik meg a szoborképben. Az anyaság az öröm jelképe, mégis azt érezzük, hogy az eltorzított arányok miatt, a mozdulat erejéből fakadóan ez a szobor nem az öröm, hanem a fájdalom szimbóluma. A stilizált női alak egy kicsi, zárt tér foglya, amiből nem menekülhet. De a panasz az égig száll és szétfeszíti a domborműi kereteket.

Ez a gondolatvilág erősen foglalkoztatta a művészt. Ismerve élettörténetét, nem nehéz megtalálni az okokat. Szükségszerű volt, hogy a felesége halálát követően két kicsi gyermekével magára maradó férfi életében központi kérdéssé váljon ez a téma. Több változatban megfaragta (ld. egy későbbi alkotást Majoros, 129.) és festményein, linóleummetszetein is megörökítette.

Mattis Teutsch szobrainak száma jóval kevesebb, mint festményeié. 1960-ban, a művész halála napján a festőállványán új képet hagyott maga után, de új szobrot akkor már évtizedek óta nem készített. Szobrai jelentőségét így azok kis száma is indokolja. De magyarázza ezt az a kvalitás is, ami Mattis Teutsch szobrászművészetét Brancusi és Archipenko művészetéhez emeli. Oeuvre-jében különösen a 10-es évek végén, a 20-as évek első felében faragott szobrok a jelentősek. Banner Zoltán kismonográfiájában három szoborral illusztrálja ezt a periódust, s érdemeinek köszönhetően, ezek egyike az aukciós műkereskedelemben fehér hollóként felbukkant *Anyaság* című mű.

dr. Majoros Valéria

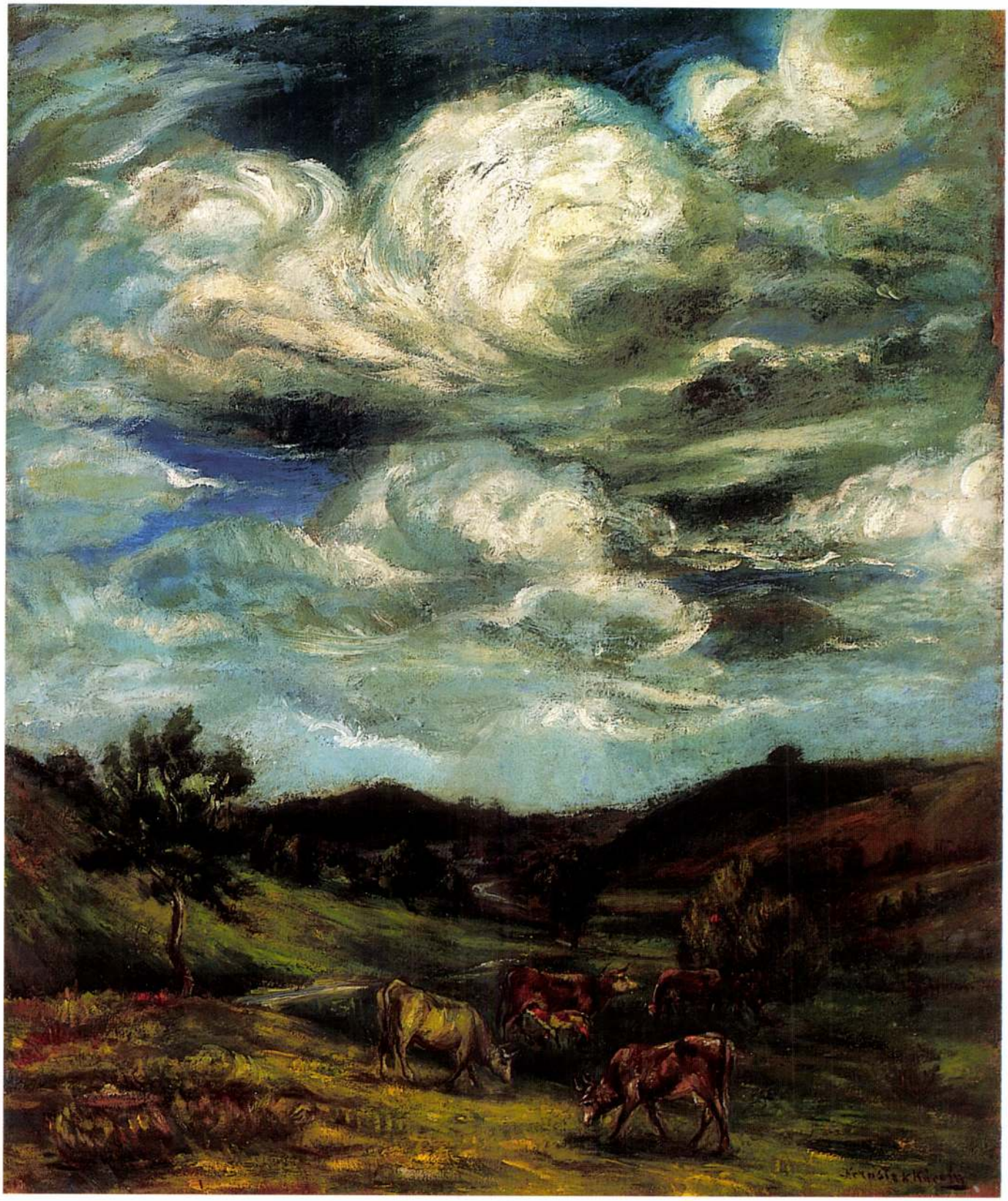

106

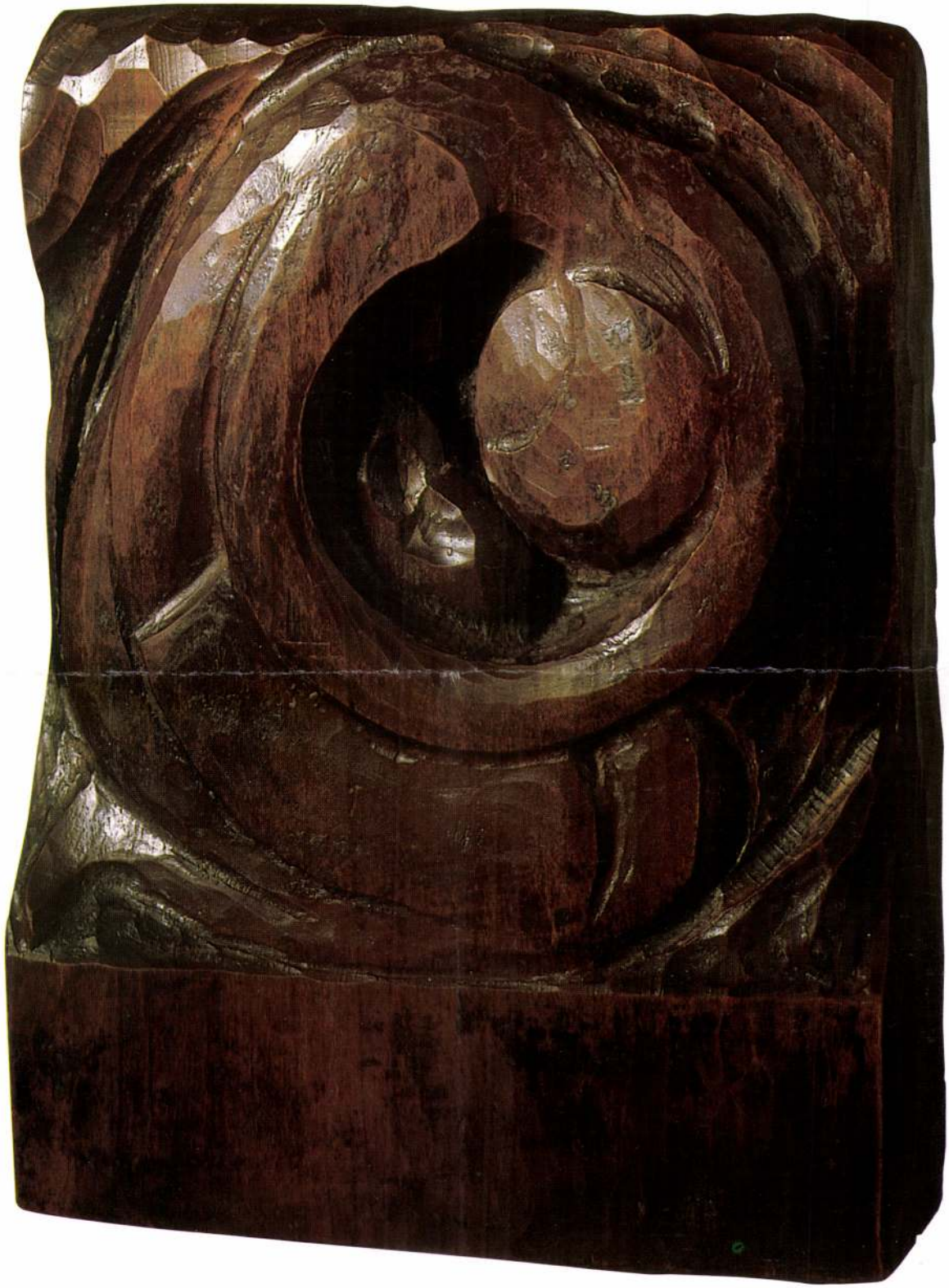

107

108

108 • CSÁKY JÓZSEF (1888–1971)

Álló kislány

47 cm
Bronz
Jelezve a talapzaton Csáky
Kikiáltási ár: 1 200 000 Ft

109 • MATTIS-TEUTSCH JÁNOS (1884–1960) ➝

Freskóterv

71 × 51 cm
Vegyestechnika, papír
J. n.
Kikiáltási ár: 650 000 Ft

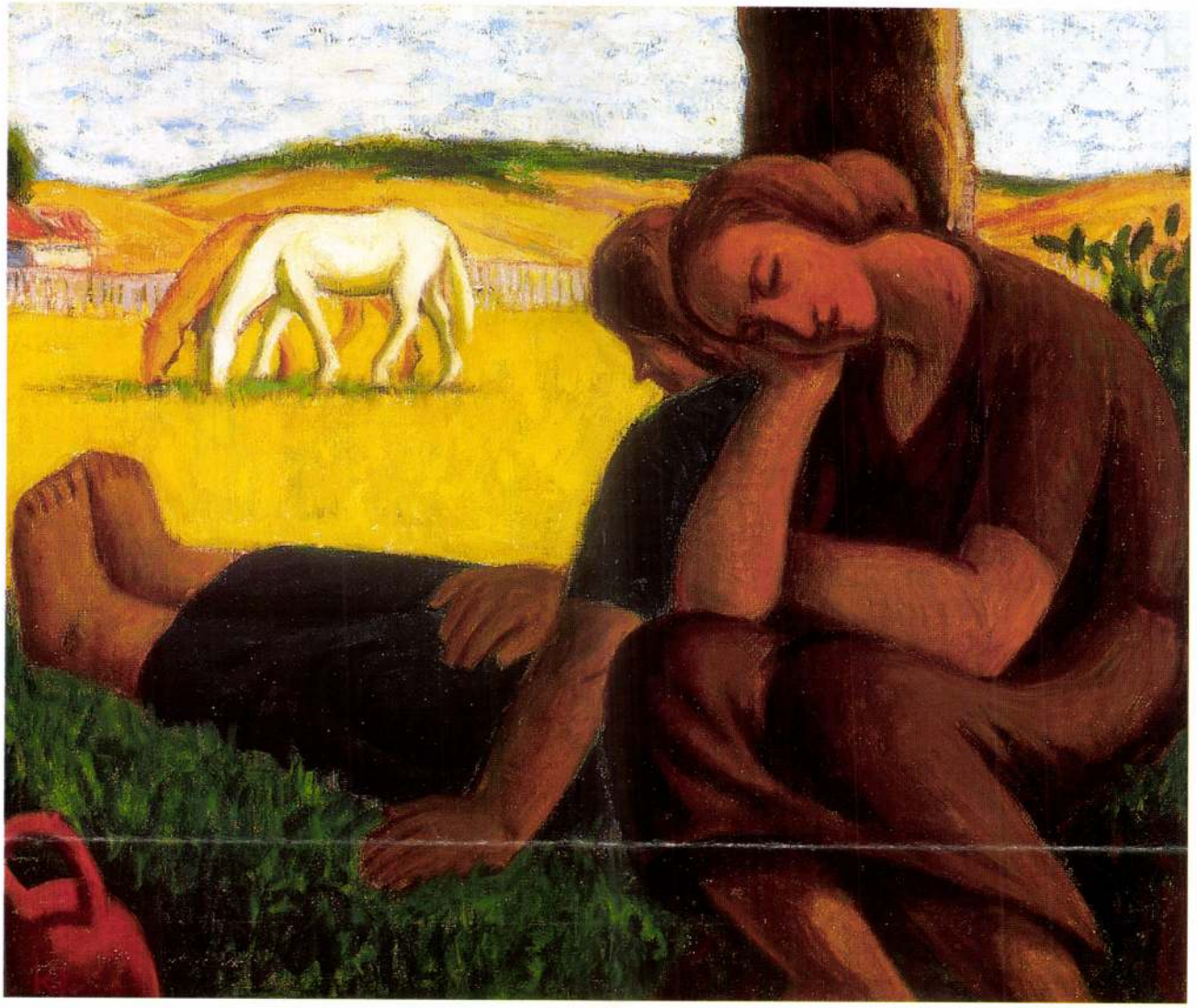

110

110 • KLEIN JÓZSEF (1896–1945)

Álomban

49,5 × 60 cm
Olaj, vászon
J. b. l.: K. J.
Kikiáltási ár: 800 000 Ft

111 • KÁDÁR BÉLA (1877–1956) ➔

Két akt fátyollal

106 × 78 cm
Tempera, falemez
J. j. l.: Kádár Béla
Restaurált
Kikiáltási ár: 2 200 000

MATTIS TEUTSCH JANOS

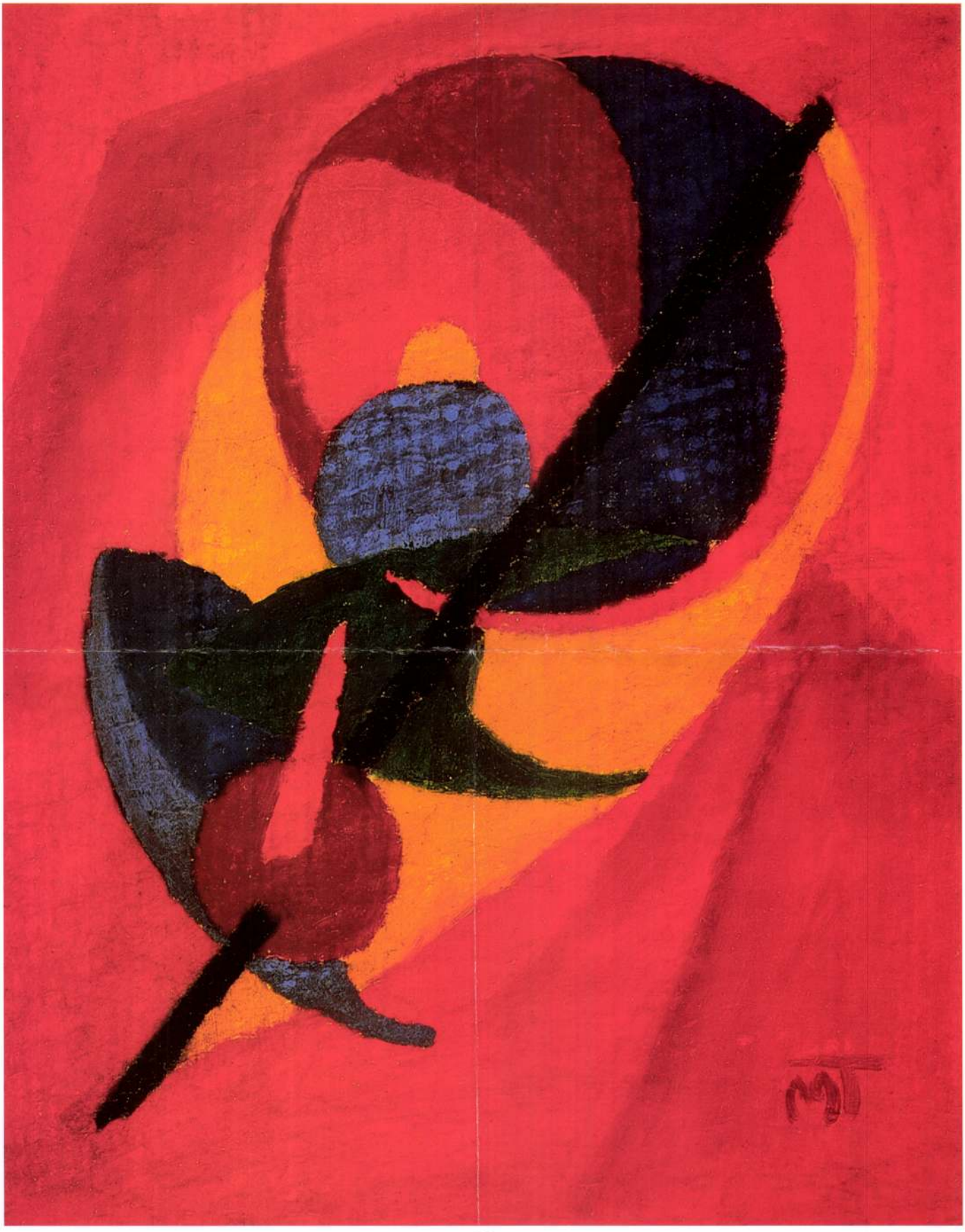

193

194 ▪ ID. MARKÓ KÁROLY (1791–1860)

Diana és a nimfák, 1830 körül

34 × 42,5 cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra lent: C. Markó

Kikiáltási ár: 3 800 000 Ft

IRODALOM

Szana Tamás: *Markó Károly és a tájfestészet.* Budapest, 1898. Athenaeum
Pogány Ö. Gáborné: *Id. Markó Károly művei.* In.: Művészettörténeti tanulmányok. *Művészettörténeti Dokumentációs Központ Évkönyve 1954-55.* Budapest, 1957. 355-453. old.
Bodnár Éva: I*d. Markó Károly.* Budapest, 1982
Id. Markó Károly. [kiállítási katalógus] Magyar Nemzeti Galéria, 1991

Markó Károly 1822 és 1832 között kisebb-nagyobb megszakításokkal Bécsben élt. életének legnehezebb periódusa volt ez az időszak, gyorsan gyarapodó családjának sokszor még a mindennapi kenyeret sem tudta előteremteni. Markó gondterhes bécsi éveinek rekonstruálása a mai kutatónak is a legtöbb nehézséget okozza. „Markó Bécsben festett műveinek nagy részét elnyelte a korabeli műkereskedelem, »szűkös kenyérre váltva szívódott fel«, kevés műve hollétéről van tudomásunk" – írja Bodnár Éva, a művész monográfusa. Markó sokat dolgozott, de e tíz év munkáiból alig ötvenről van tudomásunk, sőt Pogány Ö. Gáborné oeuvre-katalógusa az 1823 és 1826 közötti évekből nem ismer egyetlen művet sem. A Diana és a nimfák legnagyobb valószínűséggel Markónak ebből a kevésbé dokumentált bécsi korszakából való alkotás.

Tudjuk, hogy Markó az 1820-as években kezdett el mitológiai kompozíciókat festeni. Nemcsak hét nyelven beszélt, hanem Homéroszt, Vergiliust is szívesen olvasott, sőt kedvenc olvasmánya is Homérosz volt. A klasszikus ókor mitológiai alakjai a korai bécsi évektől kezdve élete végéig jelen vannak festészetében. Diana és a nimfák alakja gyakran előfordul Markó művészetében. Diana ugyanis nemcsak a szülésnek, de az erdőknek s a vadaknak is istennője volt. Akár Markó személyes sorsának istenét is láthatjuk Diana személyében.

A kép szereplőit a jobboldali előtérben látjuk egy lágyan csordogáló patak partján. A középtérben facsoportok, erdőrészletek zárják le a széleken látványt, a háttérben pedig egy város körvonalai rajzolódnak ki a távoli kékségbe vesző hegyvonulat előtt. Ez a képépítkezés a klasszikus tájképfestészet kompozíciós tagolását követi, Markó majdnem minden képe hasonlóképpen szerveződik. A részletesség, ahogy Markó tájképeinek motívumait megfestette, elárulja az eredetileg mérnök képzettségű művész precizitás iránti igényét. Lyka Károly írta Markó stílusáról: „a legnagyobb elmélyedéssel tanulmányozta a tájakat, a fákat, az utolsó levélkéig, s oly gonddal festett e tanulmányok alapján képeket, hogy egy-egynek elkészülte aránytalanul hosszú időt vett igénybe".

A 34 × 42 cm-es képméret, vagy az ehhez nagyon hasonló méretezés Markó több alkotásának sajátja. Az oeuvre-katalógus Markónak majdnem minden korszakából említ azonos, vagy hasonló méretű kompozíciókat. Az itt bemutatott műhöz hasonló kompozíció lehetett az az 1832-es, e képpel megegyező méretű Tájkép Callisto és Dianával című alkotás, amely valaha a híres bécsi textilkereskedő, Arthaber tulajdonában volt.

Bellák Gábor

id. Markó Károly: Diana a vadászaton, 1833
38,5 × 52,5, olaj, fa
Magyar Nemzeti Galéria

133 ▪ MATTIS TEUTSCH JÁNOS (1884–1960)

Fekete női akt

M: 60 cm
Fa
Jelezve a talapzaton: MT

Kikiáltási ár: 2 600 000 Ft

IRODALOM

Majoros Valéria: *Mattis Teutsch.* Budapest, 1998
Mattis Teutsch és a Der Blaue Reiter. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2001
Mattis-Teutsch und Der Blaue Reiter. Haus Der Kunst, München, 2001

Mattis Teutsch János (1884-1960) azon művészeink egyike, akiknek nevét az egyetemes művészettörténet ugyanúgy jegyzi, mint a magyar. A művész Brassóban született, de miután Brassó a későbbiek során Románia része lett, természetesen a román művészettörténet is jelentős alakjának ismeri el őt. Mattis Teutsch a 10-es évek végétől számos külföldi kiállításon szerepelt, munkái megfordultak Rómában, Párizsban és Cicagoban is. De leginkább a Der Sturm kiállításairól ismerhette a közönség. Ennek okán Mattis Teutsch neve Németországban sem ismeretlen. Mattis Teutsch a termékeny művészek közé tartozott. Műveinek jelentős hányadát ismerjük, de még mindig akad olyan munkája, amelyről nem tudunk vagy lappangóként tartjuk számon. Néha igazán jelentős művek bukkannak fel, mint több már látható volt a Kieselbach Galéria aukcióin is. A most árverésre kerülő szobor is egy ilyen alkotás.

Mattis Teutsch János, aki a Brassói Állami Fa- és Kőipari Szakiskola elvégzése után a budapesti Országos Magyar Királyi Iparművészeti Iskola kisplasztika szakán végezte tanulmányait, majd Münchenben a Die Königliche Bayerische Akademie szobrásztanulója volt, mint látható, már művészi pályája elején eljegyezte magát a szobrászattal. Hazatérve Brassóba, hátat fordítani látszott jegyességének, miután egyre inkább festmények kerültek ki a keze alól. Ez azonban nem tartott sokáig. Ha hosszabb-rövidebb időre el is pártolt a szobrászattól, mindig visszatért hozzá. Csak a 30-as évek közepén következett be a „végleges" lemondás. A művész lánya halálát követően többé nem nyúlt a fához és az alumíniumhoz, amiből utolsó szobrászati periódusának kisplasztikáit készítette. Az 50-es években azonban ő sem tudott kitérni a szobrásznak szóló kötelező felkérések elöl és újra részt vállalt egy-egy politikai ügyet szolgáló felkérés teljesítésében.

Mattis Teutsch művészi pályáján három szobrászati periódust különböztetünk meg. Az első, a pályát indító periódusban készültek a gipszek, amelyek szinte kivétel nélkül portrészobrok. Több közülük festett. A második periódusban, amely a 10-es évek közepére datálható, elsősorban faszobrok készültek. Kezdetben inkább alakos, majd egyre absztraktabb kompozíciók voltak ezek. Egyes szobrok fő jellemzője az anyagszerűség volt, láttatva minden vésőnyomot a felületen. A művész ezeknél a szobroknál hangsúlyt fektetett a fény-árnyék játék erejére is. Továbblépés volt a szobrok festése. Már nem úgy festette ekkor a fát, mint korábban a gipszet, vagyis elsősorban nem arra törekedett, hogy valamilyen egységes színnel bevonja a felületet. Tett erre is kísérletet, a piros és az arany színét részesítve előnyben. Ezeknél a szobroknál a hangsúly a szín ellenére a faragványon maradt. Voltak azonban olyan szobrok is, amelyeknél a szín került az első helyre, még akkor is, ha maga a faragvány is fontos maradt. Ez esetben szinte„vászonná" vagy „kartonná" vált a megfaragott fa, abban az értelemben, hogy erre az alapra festette új műveit, az „Érzeteket" és a „Lelki virágokat" a festő. Ezekben a rendkívüli szobrokban találkozott a legtökéletesebben a szobrászi és a festői kvalitás. Amikor véget értek e sorozatok, ugyanúgy, mint Mattis Teutsch festészetében, szobrászatában is változás következett be. Újra alakossá váltak a kompozíciók. Férfi és női figurák bontakoztak ki a fából. Előbb szögletes megoldásokkal, majd a 20-as évek végére, ahogyan a festészetben is, egyre gömbölyűbb formákkal megjelenítve. Továbbra is fontos maradt a fény-árnyék játék, de ezt ekkor a művész nem a különböző vésőnyomok keltette egyenetlenséggel, hanem épp ellenkezőleg, a teljesen sima felület elérésével emelte ki. A szobrok tudomásunk szerint elsősorban meggyfából készültek. Bár egységes fekete a színük, posztamenseik élén néha elővillan a meggy vöröse. A szobrok elsősorban női alakokat ábrázolnak. A női hajlékonyság, finomság, kecsesség jellemzi is ezeket a szobrokat. Még abban az esetben is, ha a kisplasztika dupla talapzatra került méretét növelendő.

A szobor leghitelesebb címe a „Faplasztika" cím. Ha reprodukálásra vagy kiállításra kerültek szobrok, a művész ezt, vagy magyarosan a „Faszobor" címet adta műveinek. A folyóiratok is ezt a címadást szerették. A MA hasábjain például a következő címekkel jelentek meg Mattis Teutsch munkái: „Eredeti fametszet", „Eredeti linoleummetszet", „Festmény" vagy „Vizfestmény". Ez a módszer azonban nem volt kizárólagos. Mattis Teutschtól például a „Kora tavasz" és a „Vágy" című festmények a kiállítási katalógusban ezekkel a címekkel láttak napvilágot. A levelekben is előfordulnak ilyen, a tartalomra is utaló címek. Leginkább elvont fogalmakat fedezhetünk föl bennük vagy olyan alakokat jelölve meg, amelyek valamilyen cselekvéssel kapcsolatosak. Egy Ferdinand Möllerhez írott, 1931. Augusztus 3-án keltezett Mattis Teutsch levélben, egy-egy alumínium és fa plasztika megjelölésére, többek között a „Sirató" mellett a „Tánc", a „Várakozás", a „Sikoly" címek szerepelnek. Hogy a művész konkrétan mely szobrait nevezte el így, nem tudni. Magukon a szobrokon lévő esetleges feliratok, cédulák a kérdés megválaszolásában nincsenek a segítségünkre. A művész címei például a „Várakozás", vagy az „Ifjúság". Nem kizárt, hogy előbukkan szobor, amelyre e címek tökéletesen ráillenek, miközben dokumentum nem bizonyítja, hogy a cím és a szobor konkrétan összetartoznak. Így történt ez a „Kora tavasz" című festmény esetében, amely az 1998-ban megjelent monográfiában látható. A cím dokumentumok hiányában is használhatóvá vált. A monográfus számára egy címadást a szobor élete ugyanúgy megszabhatja, mint az, hogy mit vél felfedezni a mű motívumában, és hogyan tudja a művész módszerét alkalmazni a konkrét esetben. Ugyanebben a monográfiában látható a „Szomorúság" című szobor, amely címét a tulajdonosa élete, ill. szomorú korai halála okán nyerte. A „Táncosnő" cím sem a művésztől ered. A fa plasztika alumínium rokona ugyanebben a monográfiában található, címét az alumínium változatának köszönheti.

Mattis Teutsch oeuvre-katalógusa talán soha sem lesz elkészíthető. Az viszont ennek segítsége nélkül is bizton állítható, hogy az oeuvre-ben a szobrok száma elenyésző a festmények mellett. S ezen a viszonylag kis számon belül alig akad nagy méretű szobor. A leginkább jellemző a tizen, huszon és harmincegynéhány centiméteres magasság. Ennél nagyobb szobrokkal szinte csak a Bukaresti Múzeum, és a Konstancában található gyűjtemény büszkélkedhet. Korabeli fényképek alapján azonban egyértelmű, hogy kikerült még egy-két ilyen méretével is lenyűgöző darab a művész keze alól. Ezek egyike a „Táncosnő", amely Bukarestből, Robert Agostini gyermekgyógyász professzor hagyatékából került elő. A professzor, leszármazottai, rokonai szerint, személyesen is ismerte a művészt és Mattis Teutschai még a művész életében kerültek a gyűjteményébe. A szobor, amely azon túl, hogy magán hordozza a 20-as évek végi, 30-as évek eleji szobrászatának minden jellemzőjét, hűen reprezentálja azt a periódust, amely Mattis Teutsch „Kunstideologie"-ájával definiálható. Ezt a művészetfilozófiai munkát, amelynek alcíme a „Stabilitás és az aktivitás a művészetben", 1931-ben adták ki könyv alakban Potsdamban. Az illusztráció rajzok között fölfedezhetőek a szobrok motívumai is.

A könyvbe kerülésüket később a művész egy tanítványa kérdésére a következőkkel indokolta: „A szoborral kezdődik a vágy az emberi alak stabilizációja felé".

Dr. Majoros Valéria Vanília

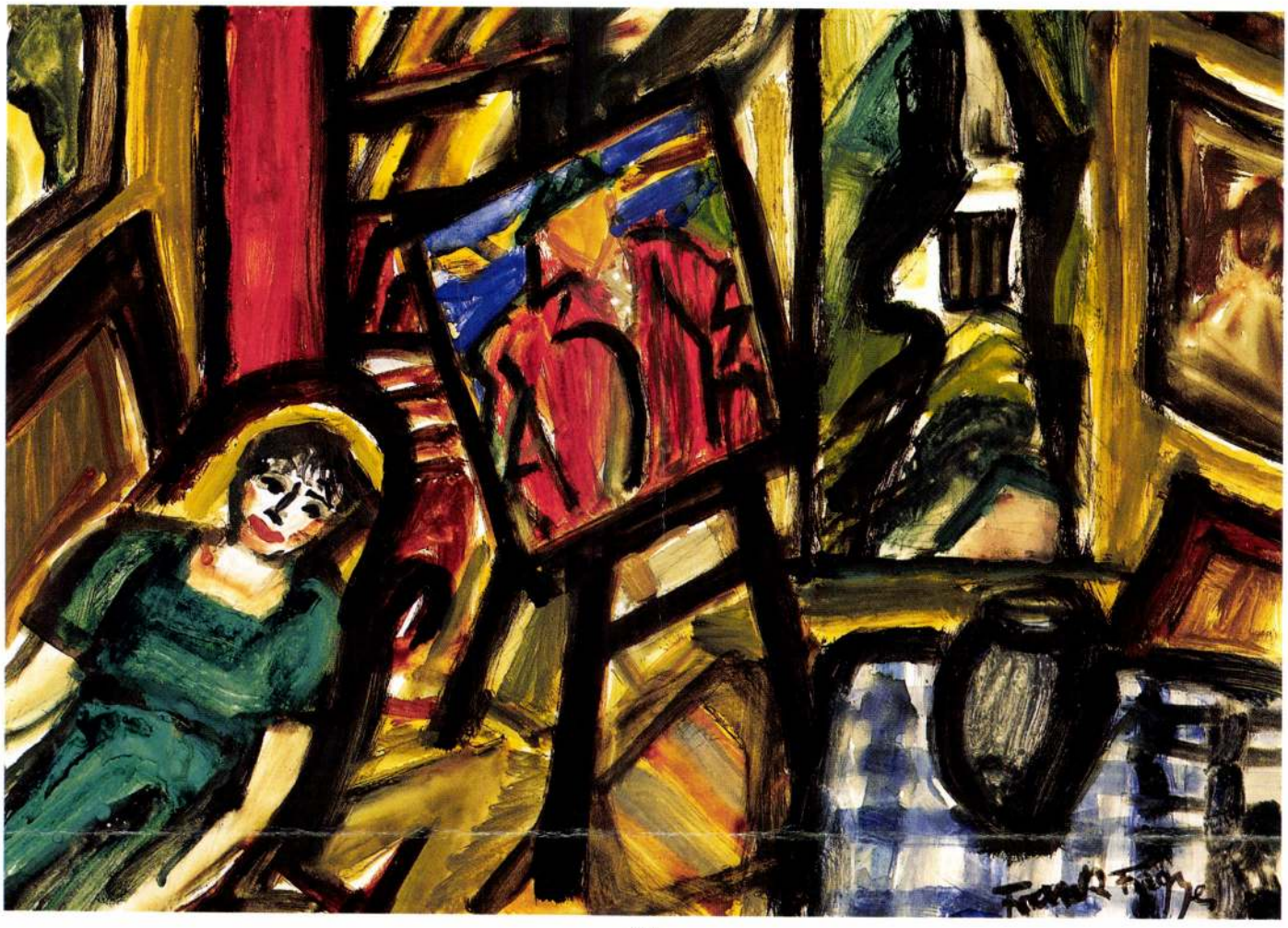

134

134 ▪ FRANK FRIGYES (1890–1976)

Műteremben

44 × 62 cm
Akvarell, papír
Jelezve jobbra lent: Frank Frigyes

Kikiáltási ár: 280 000 Ft

135 ▪ MATTIS TEUTSCH JÁNOS (1884–1960)

Női aktok, 1929

43 × 30 cm
Tempera, papír
Jelezve balra lent: M.T. 1929

Kikiáltási ár: 1 800 000 Ft

132 ▪ MATTIS TEUTSCH JÁNOS (1884–1960)

Brancusi portréja

49 × 34,5 cm
Tempera, papír
Jelezve balra lent: MT

Kikiáltási ár: 1 500 000 Ft

IRODALOM
Mircea Deac: *Mattis Teutsch si realismul constructiv / und der Konstruktive Realismus.* Cluj-Napoca, 1985. (Repr.)
Barbu Brezianu: *Un portret de Mattis-Teutsch.* In: Arta 1976/5. (Repr.)

Mattis Teutsch János (1884–1960) az 50-es években portréival emléket állított számos román és magyar művésznek, olyanoknak, akiknek művészetét nagyra tartotta, vagy rokonságot fedezett fel a maga és az ábrázolt művészete között. Ezen portrék egyike Constantin Brancusit ábrázolja, aki a 20. Századi szobrászat egyik legnagyobb alakja volt.
Mattis Teutsch és Brancusi 1906-ban Párizsban már találkozhattak, de ha személyes ismeretségre nem is került sor, Mattis Teutsch láthatta Brancusi egyik szobrát a Musée Luxemburg kiállításán. Mattis Teutsch ekkor még nem volt jegyzett művész, hiszen épp csak befejezte a Bayerishe Königliche Akademie-n a tanulmányait. Párizsban képkereteket faragott, hogy meg tudjon élni. A nála nyolc évvel idősebb Brancusi ekkor már jóval előrébb tartott. Az asztalosinas évek után elvégezte az Iparművészeti Szakiskolát, majd a Képzőművészeti Akadémiát Bukarestben. A képzés terén szinte ugyanolyan képzésben részesült, mint brassói kollégája. Ő is naturalista gipszszobrokkal kezdte. Egyik ilyen korai szobrát, az Izomrendszer címűt, az iskolai anatómiai oktatásban fel is használták. Brancusi Bukarestből München felé indult, majd 1904-ben végleg letelepedett Párizsban. Ott beiratkozott az École des Beaux-Art-ba. Hamarosan mentort is talált, a kor legnagyobb művésze, Rodin személyében.
Constantin Brancusi minden bizonnyal Mattis Teutsch példaképe volt. Nem tudni mikor és hol találkoztak személyesen, de valószínűsíthető, hogy erre sor került.

Marcel Duchamp, Constantin Brancusi és Tristan Tzara, 1920-as évek eleje

Mattis Teutsch 1925-ben több hetet töltött Brancusi közelében Párizsban. Ekkorra már műveiket közös kiállításról is ismerhette a közönség. 1924-ben Bukarestben a Contimporanul kiállításán Arthur Segal, Marcel Janko, Max Hermann Maxy mellett ők ketten képviselték Romániát, függetlenül attól, hogy Mattis Teutsch magyar volt, Brancusi pedig eddigre már francia. Ez volt az első bukaresti avantgárd kiállítás. Természetesen a korabeli folyóiratok hasábjain is gyakran szerepelt egymás mellett a nevük. Az Integral című avantgárd folyóirat például 1925 és 1928 között éppen arra fektetett hangsúlyt havonta megjelenő számaiban, hogy a külföldön hírnevet szerzett román művészek munkáit mutassa be. Tristan Tzara versei és Constantin Brancusi szobrai mellett az 1925-ben szerkesztőként is feltüntetett Mattis Teutsch egy-egy munkája sem hiányzott a lapból. Ha Mattis Teutsch és Brancusi művészetét összehasonlítjuk, a rokonság szembetűnő. Elsősorban az anyagszerűség az, amely mindkettőjük szobrászatára, ill. annak egyes szakaszaira a jellemző. A legnagyobb rokonság azonban világlátásukban rejlett. Brancusi Pogány Madonnájában és valamennyi „tojás" szobrában az abszolút szobrászatot teremtette meg. Mattis Teutsch Érzeteivel és Lelki virágaival ugyanezt tette, eljutott az abszolút festészetig.
Az 1931-ben megjelent művészetfilozófiai munkája alcíméül Mattis Teutsch a „Stabilitás és aktivitás a művészetben" címet adta. A Constantin Brancusi portré önmagában illusztrációja lehetne e címnek. A frontális, statikus képkompozíció szétfeszíti a kép kereteit, határain messze túl robban a dinamizmusával. A roboszt-tus test láttatja azt az erőt, ami jellemzi az ábrázoltat. Jelképesen is, nem csak a testi erejét illetően. De Mattis Teutsch számára ez a művészóriás emberi tulajdonságai tekintetében is példakép. Mattis Teutsch a portréábrázolásban arra az egyszerűségre törekszik, amely az ábrázolt fő jellemzője. Ezek a tömondatszerű jelek sokatmondók. A dús szemöldök, az egyenes tekintet, a kopaszodó homlok, a sűrű szakáll, az egyszerű öltözet Brancusi barátságos természetéről, nyílt, őszinte egyéniségéről, bölcsességéről, békés belső világáról is szól. Mattis Teutsch számára Brancusi a nagyság megszemélyesítője. A brassói Emil I. Bologa gyűjteményéből származó portré az emberi és művészi nagyságot láttatja, azt a nagyságot, amely mindig megy a maga egyenes útján, nem ismerve sem kicsinyes emberi korlátokat, sem pedig országhatárokat.

Dr. Majoros Valéria Vanília

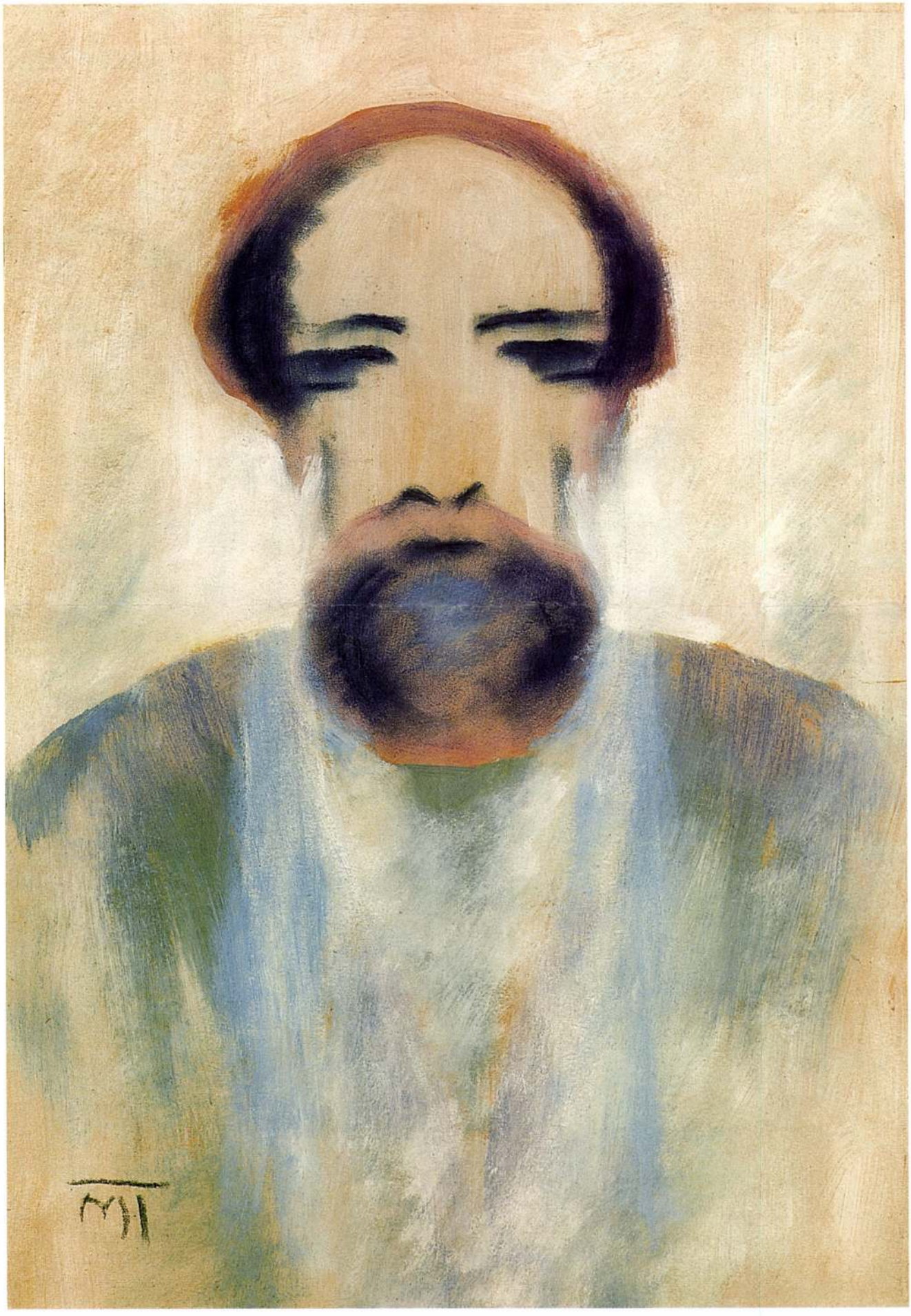

133 ▪ MATTIS TEUTSCH JÁNOS (1884–1960)

Fekete női akt

M: 60 cm
Fa
Jelezve a talapzaton: MT

Kikiáltási ár: 2 600 000 Ft

IRODALOM

Majoros Valéria: *Mattis Teutsch.* Budapest, 1998
Mattis Teutsch és a Der Blaue Reiter. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2001
Mattis-Teutsch und Der Blaue Reiter. Haus Der Kunst, München, 2001

Mattis Teutsch János (1884-1960) azon művészeink egyike, akiknek nevét az egyetemes művészettörténet ugyanúgy jegyzi, mint a magyar. A művész Brassóban született, de miután Brassó a későbbiek során Románia része lett, természetesen a román művészettörténet is jelentős alakjának ismeri el őt. Mattis Teutsch a 10-es évek végétől számos külföldi kiállításon szerepelt, munkái megfordultak Rómában, Párizsban és Cicagoban is. De leginkább a Der Sturm kiállításairól ismerhette a közönség. Ennek okán Mattis Teutsch neve Németországban sem ismeretlen. Mattis Teutsch a termékeny művészek közé tartozott. Műveinek jelentős hányadát ismerjük, de még mindig akad olyan munkája, amelyről nem tudunk vagy lappangóként tartjuk számon. Néha igazán jelentős művek bukkannak fel, mint több már látható volt a Kieselbach Galéria aukcióin is. A most árverésre kerülő szobor is egy ilyen alkotás.

Mattis Teutsch János, aki a Brassói Állami Fa- és Kőipari Szakiskola elvégzése után a budapesti Országos Magyar Királyi Iparművészeti Iskola kisplasztika szakán végezte tanulmányait, majd Münchenben a Die Königliche Bayerische Akademie szobrásztanulója volt, mint látható, már művészi pályája elején eljegyezte magát a szobrászattal. Hazatérve Brassóba, hátat fordítani látszott jegyességének, miután egyre inkább festmények kerültek ki a keze alól. Ez azonban nem tartott sokáig. Ha hosszabb-rövidebb időre el is pártolt a szobrászattól, mindig visszatért hozzá. Csak a 30-as évek közepén következett be a „végleges" lemondás. A művész lánya halálát követően többé nem nyúlt a fához és az alumíniumhoz, amiből utolsó szobrászati periódusának kisplasztikáit készítette. Az 50-es években azonban ő sem tudott kitérni a szobrásznak szóló kötelező felkérések elöl és újra részt vállalt egy-egy politikai ügyet szolgáló felkérés teljesítésében.

Mattis Teutsch művészi pályáján három szobrászati periódust különböztetünk meg. Az első, a pályát indító periódusban készültek a gipszek, amelyek szinte kivétel nélkül portrészobrok. Több közülük festett. A második periódusban, amely a 10-es évek közepére datálható, elsősorban faszobrok készültek. Kezdetben inkább alakos, majd egyre absztraktabb kompozíciók voltak ezek. Egyes szobrok fő jellemzője az anyagszerűség volt, láttatva minden vésőnyomot a felületen. A művész ezeknél a szobroknál hangsúlyt fektetett a fény-árnyék játék erejére is. Továbblépés volt a szobrok festése. Már nem úgy festette ekkor a fát, mint korábban a gipszet, vagyis elsősorban nem arra törekedett, hogy valamilyen egységes színnel bevonja a felületet. Tett erre is kísérletet, a piros és az arany színét részesítve előnyben. Ezeknél a szobroknál a hangsúly a szín ellenére a faragványon maradt. Voltak azonban olyan szobrok is, amelyeknél a szín került az első helyre, még akkor is, ha maga a faragvány is fontos maradt. Ez esetben szinte„vászonná" vagy „kartonná" vált a megfaragott fa, abban az értelemben, hogy erre az alapra festette új műveit, az „Érzeteket" és a „Lelki virágokat" a festő. Ezekben a rendkívüli szobrokban találkozott a legtökéletesebben a szobrászi és a festői kvalitás. Amikor véget értek e sorozatok, ugyanúgy, mint Mattis Teutsch festészetében, szobrászatában is változás következett be. Újra alakossá váltak a kompozíciók. Férfi és női figurák bontakoztak ki a fából. Előbb szögletes megoldásokkal, majd a 20-as évek végére, ahogyan a festészetben is, egyre gömbölyűbb formákkal megjelenítve. Továbbra is fontos maradt a fény-árnyék játék, de ezt ekkor a művész nem a különböző vésőnyomok keltette egyenetlenséggel, hanem épp ellenkezőleg, a teljesen sima felület elérésével emelte ki. A szobrok tudomásunk szerint elsősorban meggyfából készültek. Bár egységes fekete a színük, posztamenseik élén néha elővillan a meggy vöröse. A szobrok elsősorban női alakokat ábrázolnak. A női hajlékonyság, finomság, kecsesség jellemzi is ezeket a szobrokat. Még abban az esetben is, ha a kisplasztika dupla talapzatra került méretét növelendő.

A szobor leghitelesebb címe a „Faplasztika" cím. Ha reprodukálásra vagy kiállításra kerültek szobrok, a művész ezt, vagy magyarosan a „Faszobor" címet adta műveinek. A folyóiratok is ezt a címadást szerették. A MA hasábjain például a következő címekkel jelentek meg Mattis Teutsch munkái: „Eredeti fametszet", „Eredeti linoleummetszet", „Festmény" vagy „Vízfestmény". Ez a módszer azonban nem volt kizárólagos. Mattis Teutschtól például a „Kora tavasz" és a „Vágy" című festmények a kiállítási katalógusban ezekkel a címekkel láttak napvilágot. A levelekben is előfordulnak ilyen, a tartalomra is utaló címek. Leginkább elvont fogalmakat fedezhetünk föl bennük vagy olyan alakokat jelölve meg, amelyek valamilyen cselekvéssel kapcsolatosak. Egy Ferdinand Möllerhez írott, 1931. Augusztus 3-án keltezett Mattis Teutsch levélben, egy-egy alumínium és fa plasztika megjelölésére, többek között a „Siratő" mellett a „Tánc", a „Várakozás", a „Sikoly" címek szerepelnek. Hogy a művész konkrétan mely szobrait nevezte el így, nem tudni. Magukon a szobrokon lévő esetleges feliratok, cédulák a kérdés megválaszolásában nincsenek a segítségünkre. A művész címei például a „Várakozás", vagy az „Ifjúság". Nem kizárt, hogy előbukkan szobor, amelyre e címek tökéletesen ráillenek, miközben dokumentum nem bizonyítja, hogy a cím és a szobor konkrétan összetartoznak. Így történt ez a „Kora tavasz" című festmény esetében, amely az 1998-ban megjelent monográfiában látható. A cím dokumentumok hiányában is használhatóvá vált. A monográfus számára egy címadást a szobor élete ugyanúgy megszabhatja, mint az, hogy mit vél felfedezni a mű motívumában, és hogyan tudja a művész módszerét alkalmazni a konkrét esetben. Ugyanebben a monográfiában látható a „Szomorúság" című szobor, amely címét a tulajdonosa élete, ill. szomorú korai halála okán nyerte. A „Táncosnő" cím sem a művésztől ered. A fa plasztika alumínium rokona ugyanebben a monográfiában található, címét az alumínium változatának köszönheti.

Mattis Teutsch oeuvre-katalógusa talán soha sem lesz elkészíthető. Az viszont ennek segítsége nélkül is bizton állítható, hogy az oeuvre-ben a szobrok száma elenyésző a festmények mellett. S ezen a viszonylag kis számon belül alig akad nagy méretű szobor. A leginkább jellemző a tizen, huszon és harmincegynéhány centiméteres magasság. Ennél nagyobb szobrokkal szinte csak a Bukaresti Múzeum, és a Konstancában található gyűjtemény büszkélkedhet. Korabeli fényképek alapján azonban egyértelmű, hogy kikerült még egy-két ilyen méretével is lenyűgöző darab a művész keze alól. Ezek egyike a „Táncosnő", amely Bukarestből, Robert Agostini gyermekgyógyász professzor hagyatékából került elő. A professzor, leszármazottai, rokonai szerint, személyesen is ismerte a művészt és Mattis Teutschai még a művész életében kerültek a gyűjteményébe. A szobor, amely azon túl, hogy magán hordozza a 20-as évek végi, 30-as évek eleji szobrászatának minden jellemzőjét, hűen reprezentálja azt a periódust, amely Mattis Teutsch „Kunstideologie"-ájával definiálható. Ezt a művészetfilozófiai munkát, amelynek alcíme a „Stabilitás és az aktivitás a művészetben", 1931-ben adták ki könyv alakban Potsdamban. Az illusztráció rajzok között fölfedezhetőek a szobrok motívumai is. A könyvbe kerülésüket később a művész egy tanítványa kérdésére a következőkkel indokolta: „A szoborral kezdődik a vágy az emberi alak stabilizációja felé".

Dr. Majoros Valéria Vanília

NATTIS TEUTSCH JANOS

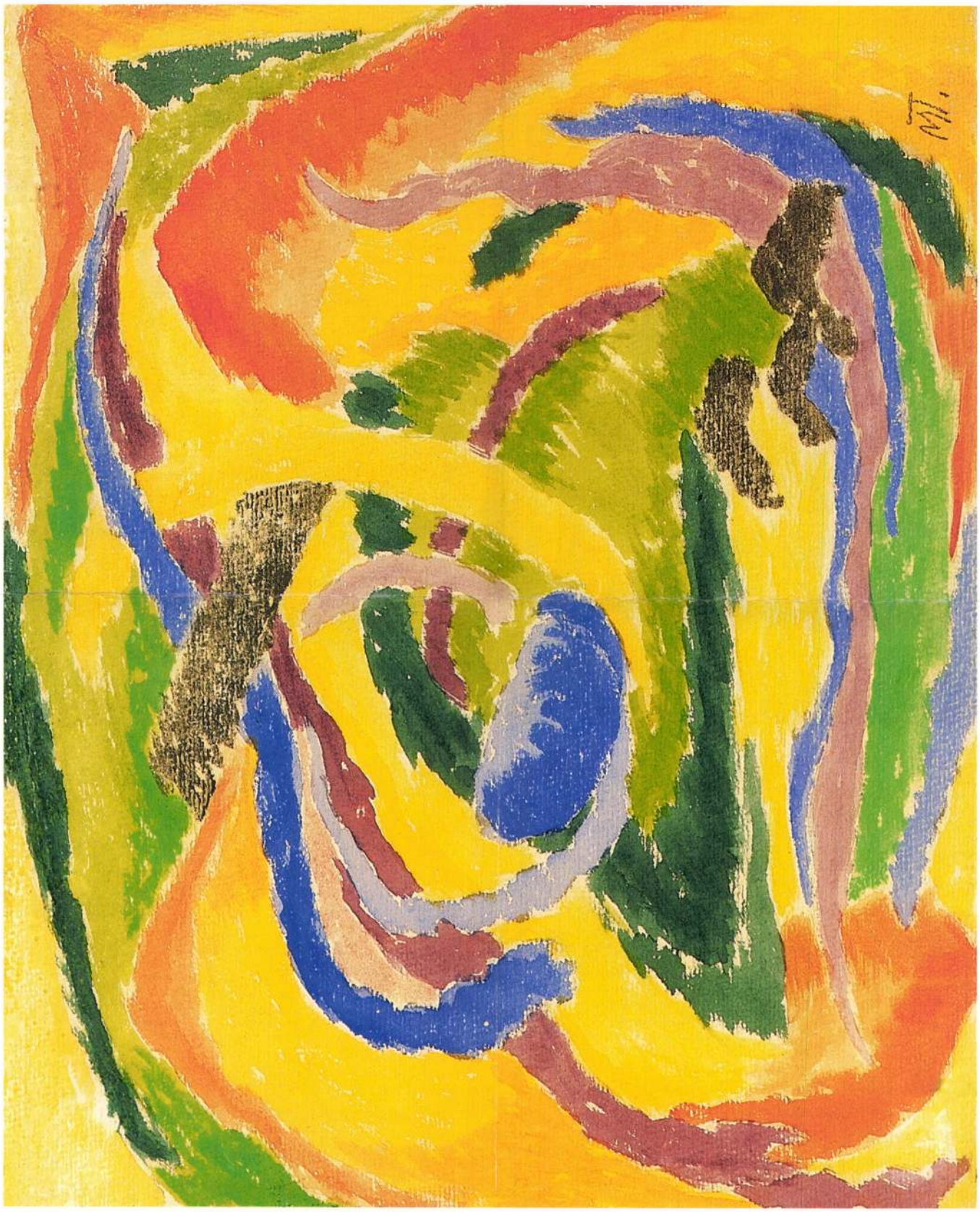

138

138 ▪ OSZTRÁK FESTŐ,
Betty v G. jelzéssel

Virágcsendélet, 1823

34 × 43 cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra lent:
Betty v G. 1823

Kikiáltási ár: 440 000 Ft

139 ▪ SIMON JACOBS DE VLIEGER
(Rotterdam, 1601 körül–1653, Weesp)

Viharos tenger

37 × 49,5 cm
Olaj, fa
Jelezve balra lent: S. V.
Kiállítva és reprodukálva: Válogatás magyar magángyűjteményekből.
Magyar Nemzeti Galéria, 1981. kat. sz.: 99.

Kikiáltási ár: 4 500 000 Ft

Simon Jacobs de Vlieger 1634-ben lett a festőcéh mestere Delftben, de nemcsak itt, hanem szülővárosában, Rotterdamban és Antwerpenben is működött, ahol 1643-ban nyert polgárjogot. Tanulóéveit – ahogy ezt a források hiánya ellenére a stíluskritikai vizsgálatok egyértelművé teszik – Jan Procellis műhelyében töltötte. Később magának is jelentős tanítványai akadtak, mint például az ifjabb Willem van de Welde, vagy Jan van de Capelle.

Több műfajban is alkotott: topografikus látképek, veduták, erdős tájak, állatképek kerültek ki ecsetje alól, de leginkább tengerfestőként ismert. Kikötők, a nyílt óceán, napfényes idő és vihar, a vízből kimeredő komor sziklák és hajótörés egyaránt témája a képeknek, míg a palettát a szürkék uralma jellemzi ezüstösen fénylő tónusokba oldva. A sokat foglalkoztatott mestert kortársai is nagyra becsülték: egy képét például Rembrandt is őrizte.

A Szépművészeti Múzeum gyűjteményében három képe van, de Vlieger festményei megtalálhatók a világ legismertebb múzeumainak falain is: Amszterdam, Rijksmuseum; Bécs, Kunsthistorisches Museum; London, National Gallery; München, Alte Pinakothek; New York, Metropolitan Museum; Párizs, Louvre; Szentpétervár, Ermitage.

107 ▪ MATTIS TEUTSCH JÁNOS (1884–1960)

Kompozíció 9, 1925 Paris

42 x 40 cm
Olaj, papír
Jelezve balra lent: MT Mattis Teutsch Paris
Hátoldalán: Mattis Teutsch Komposition 9 – 1925 Paris

Kikiáltási ár: 3 000 000 Ft

IRODALOM

Banner Zoltán: *Mattis-Teutsch.* Budapest, 1972.
Szabó Júlia: *Máttis Teutsch János.* Budapest, 1983.
Majoros Valéria: *Mattis Teutsch.* Budapest, 1998.
Majoros Valéria: *Mattis Teutsch pályaképe.* Kézirat, 2000.

A Párizsban élő régi pesti és brassói ismerősök, barátok 1925 januárjában Mattis Teutsch-csal is találkozhattak a francia fővárosban. Bár valószínűleg nem azért utazott oda, hogy újra a hajdani pénzkereseti lehetőséget használja ki, mégis azt jegyezték fel róla, hogy dolgozik, három frank óradíjért képrámákat farag. Nap mint nap este hétig dolgozott a műhelyben. Azt gondolhatnánk, e munka mellett nem maradt ideje a festésre. Ha még azt is hozzátesszük, hogy szabadidejében kiállítási lehetőséget keresve járta a várost, nehéz elképzelni, mikor jutott ideje egy-egy új mű alkotására. Művészi oeuvre-je azonban azt bizonyítja, hogy július elején nem üres kézzel tért vissza Párizsból szülővárosába, Brassóba. A párizsi tartózkodás a művész számára a nehéz életkörülmények ellenére gyümölcsözőnek bizonyult. A Visconti Galériában kiállításon mutathatta be legújabb alkotásait. A kiállítás katalógusa, ha volt ilyen, nem ismert a kutatás számára, de a meghívóból arra következtethetünk, hogy ha voltak is régebbi munkák, Lelki virágok és absztrakt Kompozíciók a falakon, a hangsúlyt a művész a legújabb festményeire, az alakos kompozíciókra helyezte. A kiállított művek egyike a Les chroniques du jour júniusi 2. számának borítójára került. Ez a mű közeli társa az aukcióra bocsátott festménynek.

Mattis Teutsch Párizsban újra egyértelműen alakos kompozíciókat festett. Hangsúlyozni kell az újra szót, hiszen a művész már korábban is készített ilyen műveket. A legkorábbi festményeken, 1908-tól könnyen felismerhető formában jelentek meg alakjai. A legtöbb figurális kompozíció a 10-es évek közepétől készült. Az alakok ekkorra azonban jelentősen megváltoztak. Szinte elveszítették testüket, sziluettszerűekké váltak. A jeleneteket, amelyben ezek a rózsaszín női és kék férfi alakok feltűntek, a képzelet szülte. Az idő haladtával az álom- és emlékképeknek a főszereplői egyre elvontabb formában láthatók, mignem a 10-es évek végére el is tűntek a színek kavalkádjában. Az Érzetek azok a festmények 1919-ben, amelyeken már csak a jelentés vonatkozik rájuk. Az *Érzeteket* követő *Lelki virágok*ban az alakok testi valósága újra előtérbe került. A művész legkedvesebb tanítványa, Lukász Irén ezt így jegyezte fel: *„A teljesen elvont formák között igen gyakran egy emberi alak formavonala is velük vagy bennük mozog, mint vezető vagy formatartó."* 1924-től ez a „formavonal" egyre dominánsabb lett, mignem 1925-ben újra átvette a vezetést a többi motívumtól. Az új alakok, amelyek leggyakrabban ülő, álló, térdelő poziturában, majd sportolás közben, fürdő után, láthatók a képeken, ismét különböznek minden korábbról ismert rokonuktól. Leggyakrabban a kék szín a domináns a festményeken és a férfi, női alakok párba állítva szerepelnek, amint ez a most aukcióra bocsátott képen is látható.

Az 1924-től kezdődő új művészeti periódus 1933-ig tartott. Ennek konklúzióit fogalmazta meg a művész az 1931-ben Potsdamban megjelent „Kunstideologie. Stabilität und Aktivität im Kunstwerk" (Művészetideológia. Stabilitás és aktivitás a műalkotásban) című könyvében. Mattis Teutsch festményei közül többet barátainak, ismerőseinek vagy pl. orvosának ajándékozott. Hagyatékából is számos kép került magángyűjteménybe. Ezek között azonban viszonylag kevés a 20-as évek közepéről való s még kevesebb a Párizsban készített mű. Az itt látható festmény ezek egyik jellegzetes darabja.

dr. Majoros Valéria

Mattis Teutsch János: *Ülő női alak, 1925 körül*
32 x 24,5, olaj, papír
magántulajdon

107

108 ▪ LIGETI ANTAL (1823–1890)

Capri látképe, 1862

75 x 100 cm
Olaj, vászon
Jelezve balra lent: Ligeti A. 1862

Kikiáltási ár: 4 500 000 Ft

KIÁLLÍTVA
Műegylet, 1862. június-július, kat. sz. 15.
Ligeti Antal hátrahagyott műveinek kiállítása, Műcsarnok, 1890.

IRODALOM
H. Rapaics Judit: *Ligeti Antal*. Budapest, 1938.
Művészet Magyarországon 1830–1870. Kiállítási katalógus, Magyar Nemzeti Galéria, 1981. 442.

Ligeti Antal (1823–1890) a későromantikus magyar tájképfestészet egyik jelentős képviselője, s egyben orientalista tájképfestészetünk legnagyobb mestere. Kolozsvári kereskedősegédként kezdett érdeklődni a festészet iránt, első inspirálója a többnyire Erdélyben működött Szathmári Pap Károly, aki később bukaresti udvari festő és fényképész lett. Ligeti 1845-ben gyalog indult neki Itáliának, s már ekkor megismerkedett Markó Károllyal Firenzében, aki rendszeres tanulásra buzdította. Ligeti bejárta fél Itáliát, s még abban az évben Münchenbe indult. A bajor fővárosban keveset tartózkodott, mert hírül vette, hogy Markó szívesen tanítványául fogadná, s így egyből visszatért Firenzébe. 1845 és 1848 között volt Markó tanítványa, 1848-49-ben honvédként harcolt, 1849-50-ben ismét Itáliában dolgozott és utazgatott. 1851-ben arcképfestőként tevékenykedett Sopronban és Pesten, majd Károlyi István gróf vette magához Fótra. Fóti évei alatt festette legkorábbi magyar tájképeit, a korabeli kritika szerint olaszos ízléssel, ami alatt Markó Károly erős hatását kell gondolnunk.
1854-58-ban gróf Károlyi István támogatásával Itáliában és a Közel-Keleten tett nagyobb utazást. Bejárta Sziciliát és a Szentföldet, Jeruzsálemben, Názáretben, Bethlehemben, s a Libanon hegyén készített vázlatokat. E vázlatok alapján még az 1880-as években is festette óriási méretű keleti tájképeit. 1860-ban Pesten telepedett le, rendszeres résztvevője volt a Műegylet, majd később a Képzőművészeti Társulat kiállításainak, 1868-tól pedig a Nemzeti Múzeum képtárának lett kurátora, s mint ilyen sok fiatal magyar művész (Mészöly Géza, Paál László, Tölgyessy Artúr) indulását segítette. Atyai támogatója volt Munkácsy Mihálynak, aki később rendszeres levelező viszonyban állt a szeretett „Ligeti bácsi"-val.
Ligeti nagy szentföldi-itáliai útjának végén, 1858-ban jutott el Capriba. A kis sziget nemcsak természeti tüneményekben, de történeti emlékekben is nagyon gazdag. Tiberius császár több villát is építtetett itt, s egy időben a hatalmas Római Birodalmat is innen igazgatta. Mindennek Ligeti már csak romjaival találkozott, mint ahogy romjaiban láthatta a 16. században kalózok által lerombolt és kifosztott híres Barbarossa várat is a tenger fölé emelkedő kisebb sziklafokon. Mint tájképfestőt persze elsősorban mégiscsak a táj, a nagyszerű kék tenger, a ragyogó égbolt, a változatos sziklaformák izgatták. Capri ebben az időben, tehát a 19. század második felétől válik kedvelt tengeri üdülőhellyé. Nemcsak utazók, de művészek is szép számmal keresik fel. A magyarok közül Haan Antal életének utolsó majd húsz évét itt éli le, megfordul itt Valentiny János, s a 20. század elején Csontváry Kosztka Tivadar is, aki utolsó festményét, a Tengerparti sétalovaglást capribeli inspirációk nyomán festette 1909-ben. 1853-ban a német Ferdinand Gregorovius tollából már részletes útikönyv születik a szigetről, mely kötet 1867-ben 18 képpel illusztrált díszkiadásban jelenik meg. A képeket a Ligeti festészetére is hatással lévő müncheni Karl Rottmann tanítványa, Karl Lindemann-Frommel készítette. Ligeti műve tehát abban az időben született, amikor az európai festészet is felfedezte magának Capri varázslatos szigetét. Nemcsak a magyar, de az európai festészet történetében is az egyik legkorábbi reprezentatív Capri-látképpel van tehát szerencsénk most megismerkedni. A művet Ligeti a Műegylet 1862-es június-júliusi kiállításán állította ki 15. szám alatt. Ligeti életművében legalább kilenc Capri kompozíció azonosítható a források szerint. Ezek között legnagyszabásúbb a Magyar Nemzeti Galéria tulajdonában lévő 1885-ös változat, mely teljesen megegyezik a most árverezendő kompozícióval (120 x 183 cm; Ltsz:: 5874). Legkorábbi viszont az egykor a Károlyi grófok fóti tulajdonában lévő 1860-as verzió, valamivel kisebb méretben (103 x 146 cm). Ligeti hagyatéki kiállításán nyolc különféle Capri-kép szerepelt 50-200 forintos árakon. Feltehető, hogy az MNG képe az ott szereplő legdrágább, s valószínűleg legnagyobb művel azonos (kat. sz.: 211). A Károlyiak képét nem állították ki, a fennmaradó hét változat közül a jelen mű az ábrázolt helyszín, valamint 110 forintos eladási ára alapján legvalószínűbben a *„La piccola Marina di Capri"* című képpel azonosítható (kat. sz. 182.). Feltételezhető azonban további három, „Részlet Capri szigetéről" cím alatt szereplő képpel való azonossága is, melyek hasonló árakon – 115, 120 ill. 130 forint -- szerepeltek a katalógusban.

G. B.

Ligeti Antal:
Sziciliai romantikus táj
106 x 155 cm, olaj, vászon
MNG

Ligeti Antal:
Capri, 1835 körül
MNG

37 ▪ MATTIS TEUTSCH JÁNOS (1884–1960)

Érzet

40 x 35 cm
Olaj, karton
Jelezve balra lent: MT

Kikiáltási ár: 7 000 000 Ft

IRODALOM
Hevesy Iván: *Futurista, expresszionista és kubista festészet.* Budapest, 1919.
Hevesy Iván: *Az új művészeti törekvések Magyarországon.* MA, 1919. márc. 39-40.
Lukász Irén feljegyzései. Kézirat, 1940-50-es évek.
Majoros Valéria: *Mattis Teutsch.* Budapest, 1998.

A visszaemlékezések szerint Mattis Teutsch János érdeklődése Párizsban ébredt fel a festészet iránt. Matisse egyik festményét látva egyre inkább érdekelni kezdte a szinek világa. Már iskolai tanulmányai alatt kisérletezett azzal, hogy szobrait befesse, de akkor még csak egy-egy szín mellett voksolt. Gipsz szobrai közül néhányat zöldre vagy ezüstre festett. Párizsból visszatérve Brassóba azonban már nem elégitette ki a szobrok befestése. Vázlatfüzeteket, rajzlapokat vásárolt és kirándulásaira mindig magával vitte őket a környező hegyekbe. Akvarellek tucatjaival tért vissza a kirándulásokról. A festés egyre fontosabbá vált számára, el is fordult a szobrászattól. Kezdetben kisérletezett, végigpróbálta a technikákat és az alapanyagokat. Az akvarellezés mellett kipróbálta a pasztellkrétát és az olajfestést is. A témát a környezet befolyásolta. Bár készített néhány csendéletet is, néhány alakos kompozíciót is, sőt vallásos témákat is megörökített, de leginkább a környező tájak keltek életre ecsetje nyomán.
A 10-es évek közepén következett be az első változás Mattis Teutsch festészetében. A műveken egyre gyakrabban alakok tűntek fel. Ezek az alakok látomásszerűen jelentek meg a tájakban. Gyakoriak voltak a magányos alakok, de párok is föltűntek a képeken és szülők gyerekekkel. A feleségét elveszítő, két gyermekével magára maradt művész ekkor készült művei között gyakoriak a magányt, a szomorúságot, a bánatot sugalló alkotások. A művek összefoglaló cimei ekkor még nem árulkodtak arról, hogy az alkotások többek lennének a művész tanitványai visszaemlékezései szerint megfogalmazottaknál, vonal- és szintanulmányoknál.
1919-ben újabb változás következett be Mattis Teutsch művészetében. Ha az addigi munkák szín- és vonaltanulmányok voltak, 1919-ben leginkább mozgástanulmányok is készültek. Párhuzamosan a figurális kompozíciókkal – mint pl. az Álom vagy a Család cimüek –, egy új sorozat készült Mattis Teutsch műtermében. Ezek az Érzeteknek nevezett festmények a tájképekből fejlődtek ki, de már teljesen absztrakt kompozíciók voltak. A művész oeuvre-jében maradtak fenn olyan művek is, amelyek elárulják, hogy az Érzetek előzményei azok a tájképek voltak, amelyekben még jelzésszerűen ott voltak a rózsaszín női és kék vagy zöld férfi alakok. Az Érzetekben ezeket az alakokat teljesen elnyelte a teret teljesen kitöltő, mozgalmas formák burjánzó sokszinűsége.
Az Érzetek cimadás annak bizonyitéka, hogy a művek elsősorban érzelmi állapotok tükrei. Bizonyitják ezt a jelzők is, amelyek közül néhányat maga a művész jegyzett fel „Kék érzet" vagy pl. az „Őszi érzet" cimadással.
Mattis Teutsch János 1918-ban ismerkedett meg Marie Konraddal, akit 1919-ben feleségül vett. Az osztrák Marie, akit később a művész gyermekei „bécsi Anyu"-ként neveztek, apjával együtt Brassóba költözött és vállalta a gyermekek nevelését, gondozását. Anyjuk lett az édesanyjukat néhány évvel korábban elveszítő Mattis Teutsch-gyermekeknek. A művész ekkor készült festményei minden bizonnyal e szerelem és házasság hatását is magukon hordozzák Ezek a felkavaró képek, színörvények magas hőfokú érzelmekről tanüskodnak. A korabeli kritika erotikusnak is minősítette e festményeket.
Hevesy Iván, Mattis Teutsch művészetének legalaposabb ismerője az ekkor készült alkotásokat úgy jellemezte, hogy az Érzet „a belső érzetállapotok közvetlen expressziója abszolut festői eszközökkel". Hevesy nem idézte a művész szavait, de Lukász Irén azt is feljegyezte, s ez megegyezik a Hevesy által elmondottakkal. A művész szerint „ezek a képek tisztán belső hangok, képzőművészeti eszközökkel visszaadva".
Mattis Teutsch expresszionista művészetének legfontosabb szakasza az 1919-től 1924-ig tartó időszak volt: az Érzetek és az őket követő, az érzelmileg nyugvópontra ért, kiegyensúlyozott lélek tükreiként is definiálható Lelki virágok periódusa. Az aukcióra kerülő festmény a művészi pálya csúcsán alkotott művek egyike. A művész hagyatékából került későbbi tulajdonosához, aki évtizedeken keresztül jogosan büszkélkedhetett Mattis Teutsch gyűjteményével.

dr. Majoros Valéria

S STEPHANVS PRIMVS APOSTOLOS ET PRIMVS REX
DE VNGARIA.

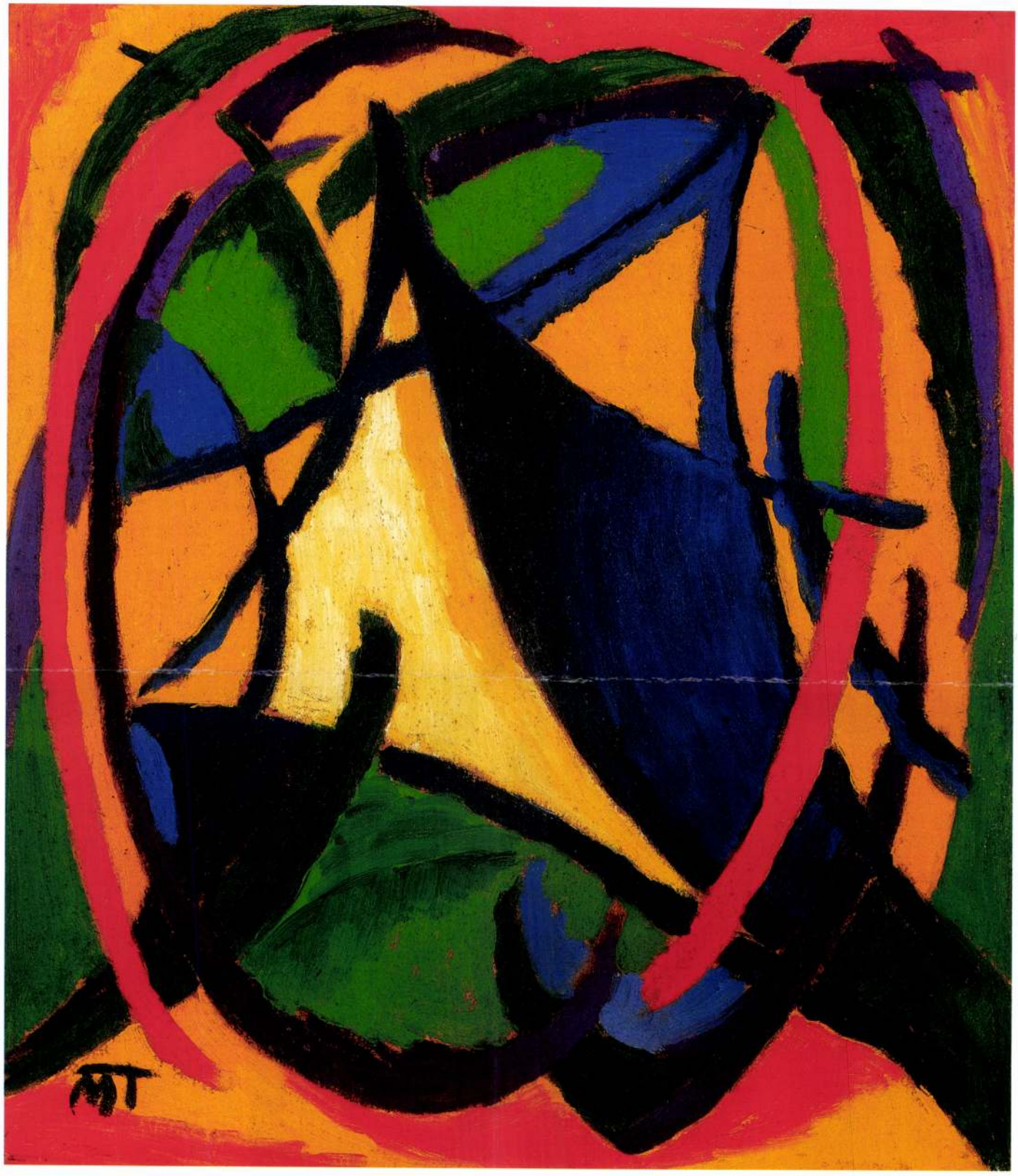

37

38 ▪ PERLROTT CSABA VILMOS (1880–1955)

A párizsi Szajna-part

55 x 46,5 cm
Olaj, vászon
Jelezve balra lent: Perlrott

Kikiáltási ár: 1 800 000 Ft

IRODALOM
Rabinovszky Máriusz: *Perlrott Csaba Vilmos.* Ars Una, 1924
Benedek Katalin: *Perlrott Csaba Vilmos kritikai értékeléséről.* Cumania 10., 1987.

A művész nagybányai neós korában szoros kapcsolatba került Párizzsal. 1905-ben, ösztöndíjjal jutott el oda. A látottak alapján kiéltnek, túlhaladottnak érezte a késönaturalista alapról indult hazai festészetet. A forrongó piktúra sorsdöntő fordulatot hozott pályáján, s lelkesedése sem maradt viszonzatlan. A Salon d'Automne tárlatán 1907-ben a fauve-ok termében állíthatott ki. Ugyancsak erre az időre datálódik vonzódása P. Cézanne müveihez. A század elején e mester munkásságának dominanciája érvényesült. Képeinek értelmezése egy egész korszak szemléletét meghatározta. A magyar festő alkotásainak kubisztikus hangütése az aix-i művész beható ismeretéről tanuskodik. *„Egyike volt az elsőknek, akik a magyar művészet megújhodádát a francia szellemtől várták és várják mindmáig. Ám Perlrott Csaba magyar földön született, és ez törvényszerűen determinálta az arany középútra"*– olvashatjuk Rózsa Miklóstól. Perlrott Csaba Vilmos életeb folyamán, a II. világháború kitöréséig megközelítőleg húszszor járt a „festészet fővárosában". Ebből a számszerűségében és művészi eredményekben legtermékenyebb szakasz az 1920-as évek második felére, s részben az 1930 körüli időre esik. Alkotóperiódusának egyik legfontosabb helyszíne a Hotel Notre dame kis szobája, szemben a dómmal. Szállodájának ablakából festette a templomot, a tovahömpölygő Szajnát és hídjait. Számtalan olaj és pasztellváltozatban örökitette meg ezt a motívumot. *„A Notre Dame két tornya és templomteste mintegy védjegye művészete párizsi eredetének."* (Lyka Károly) A téma annak idején közkedvelt volt az ott tartozkodó magyarojk, így például: Czóbel Béla, Diener Dénes Rudolf, Gráber Margit, Kmetty János körében. A művész vonzódott a rakpart életéhez, a szűk utcácskák, terecskék egyedi hangulatához is.

Összefogott, mesterségbelileg átgondolt kompozíciót látunk, koloritgazdag megjelenítéssel, erőteljesen dekoratív színfoltokkal, kiegyensúlyozott ritmussal. A mű a legjobb francia példákból, M. Utrillo piktúrájából, a század első évtizedeinek izmusaiból táplálkozik. Rálátásos megközelítéssel elevenedik meg a negyed élete, mindennapjainak részesei lehetünk. Perlrott Csaba jártassága a kubizmus területén szembetűnő. „szerintem a művészet csak a kubizmuson és képarchitekturán keresztül hozhat új élményeket, mai világlátást" – vallotta. Szívós törekvéssel igyekezett a maga nyelvére átírni egy és ugyanazt a témát. A vásznon a folyó vonalát követő látvány tömör megfogalmazásban vetül elénk. Izléssel csendül össze a festő egyéni világa, stílusa a francia tanulságokkal, melyre Rabinovszky Máriusz is felhívta a figyelmet: *„A Matisse mellett eltöltött évek döntőleg hatottak művészünk szellemére. Szellemére inkább, mint szemléletére. Minden esetre a veleszületett, ösztönszerűleg kitörő meleg festőiség ellengőzt kapott a geometrikus absztrakció képében. Végletbe egy pillanatig sem vitte az absztrakciót, kizárólagossággal sohase hódolt be neki. Nála az ösztönös festőiség és tudatos szintetizálás egymás mellett él, ritkán kereszteződik ... ő a festői szemléletet sohasem tagadta meg, a folytonosság nála hiánytalanul fellelhető. Mai korunk szimptómái azonban jobban kiütköznek kubisztikus formakísérleteinél."*

A szajna-parti képhez hasonló elgondolással, festői értelmezéssel, a kiegyenlített arányok, színek eleven és harmonikus együttesével több párizsi városképén is találkozhatunk, bizonyítván új művésznemzedékünk színvonalas képviseletét Európában.

Benedek Katalin
a művész kiadás előtt álló monográfiájának szerzője

Perlrott Csaba Vilmos:
Párizsi Szajna-part a művész műtermének ablakából
99 x 73 cm, olaj, vászon
magántulajdon

Perlrott Csaba Vilmos:
Utcarészlet, 1926 körül
46 x 33 cm, olaj, vászon

Perlrott Csaba Vilmos:
Párizsi utca, 1927 körül
60,5 x 50 cm, olaj, vászon
Miskolc, Hermann Ottó Múzeum

MATTIS-TEUSCH JÁNOS

Új művészet

1997. nyár

29.o.

Maticska Jenő

14, 15, 16

MATIS EDIT

Új művészet

1999. szept.

16.o.

MATIS RITA
MATOS RITA

Erotika és szexualitás a magyar képzőművészetben, Szerk. Andrási Gábor, Bp. 1999

Szöveg: 133, 147-148

Kép: 149

MATTIS TEUTSCH JÁNOS

Új művészet

2001. ~~máj.~~ április

4.0.

MATTIS-TELTSCH JÁNOS

Új MŰVÉSZET

1997. jan.-FEBR.

12.o.

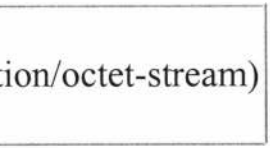
ion/octet-stream)

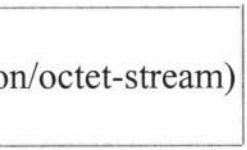
on/octet-stream)

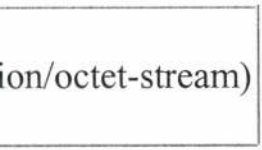
ion/octet-stream)

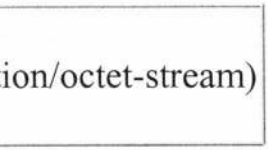
ion/octet-stream)

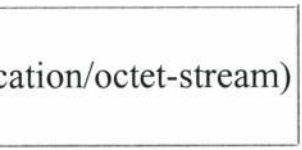
cation/octet-stream)

MATTIS-TEUTSCH JÁNOS

Új művészet

1997. jan.-febr.

51.o.

emlékeivel lelkesítette látogatóit. Nápolyba, már mint férj és feleség, rövid müncheni megálló után, úgy mennek ki, hogy Károly az ottani akadémiának lesz a hallgatója. Megmaradt (legalábbis sokáig a család tulajdonában volt) néhány vázlatkönyvük, melyeket szó szerint a kettőjükének kell mondanunk. Harmonikus együttlétük egyedülállóan szép dokumentumai ezek a füzetek. „Annyira együtt dolgoztak akkor anyámmal — idézi Valér ezeket az éveket —, hogy nem egy esetben mindkettőjük rajzai találhatók ugyanabban a könyvben; sőt mi több, néha nem is egészen könnyű eldönteni, még munkájuk alapos ismerőjének sem, hogy egy-egy rajz melyikük munkája."

Itáliai utazásukat Ferenczy Károly müncheni és párizsi tanulmányútjai követik, majd a család évekre Szentendrén és Münchenben telepedik meg.

A pályája kezdetét járó Ferenczy Károlyra mindennél inkább éppen felesége munkái hatottak. Talán ő irányítja figyelmét a nagyobb kompozíciós munkák felé is. Ám ahogy Ferenczy tehetsége utat tör magának, úgy enyésznek el felesége festői ambíciói. (Pedig, mint mondottuk, művészpályája igen jól indult. Bécsben Eisenmenger tanítványa; egy ottani kiadó pedig éppen őrá, a kezdő festőnőre bízza a Grimm mesék egyik kiadása illusztrálását. Itthon 1887-ben csendéletei, 1888-ban két arcképe kiállításáról tud Réti István és Lyka Károly.) Törvényszerű volt-e visszavonulása? Vajon csupán tipikus aszszonysorsról van szó? Gyermekei mindannyiszor felteszik e kérdést. Valérnak, a családkrónikában legjáratosabb fiúnak a válasza a legárnyaltabb. „Még ha talált volna is időt és erőt ahhoz, hogy három gyermekkel és a háztartással járó minden elfoglaltsága mellett fessen, apámtól nem nyert volna erre biztatást . . . Jellemző, számtalan példával illusztrálható jelenség: az értékelés hullámzása a művészetben, amely nemegyszer túlzottan alábecsüli épp a közvetlenül megelőző korszak termékeit, nagyban hozzájárult ahhoz, hogy Fialka Olga munkássága, melyet becsülésre méltó hely illet meg kora mű-

Mattis Teutsch János

Hajdu Tibor: Kassák kihagyása nélkül

Valóság, 1984. IV

Mattis Teutsch János
Balogh Péter szobrai

Budapest, 1984. 12.

MÁTTIS TEUTSCH János

grafikus, festő és szobrász

A MAGYAR AVANTGARD művészet egyik érdekes képviselője, Máttis Teutsch János grafikus, festő és szobrász alkotásaiból kiállítás nyílt meg hétfőn a Kassák-emlékmúzeumban. A tárlatot szeptember 18-ig tekinthetik meg a látogatók.

Képszabadság 1983. aug 16.

Mattis Teutsch János

Méltatás

Kontha Sándor: Medgyessy a korlátsak között.
Művészet, 1981. január – 8. lap.

Mattis - Teutsch János, festő

L.: Bortnyik Sándor

Mattis - Teutsch János: Sötét Tój Műmellékt 2

Jelenkor, Pécs, 1981. júl-aug. XXIV/7-8.

MATTIS-TEITSCH JÁNOS

említve ld. "Nyolcak"

Baracs Dénes: Régi modernek

UJ TÜKÖR 1981/XVIII/8.sz.22.o.

rg	13. Februar
	20. Mai
	6. Juli
	29. August
rg	15. September
	3. Dezember
ehérvár	20. Dezember
	14. Februar
rg	3. Mai
	17. Mai
neuburg	25. Mai
	7. Juni
	23. August
	5. Juli
	9. August
	12. August
au	11. November
m	11. November
	18. November
ß	26. November
	29. November
starb am	9. Dezember

Matis-Teutsch János [1884–1960].

festőművész-grafikus-szobrászművész

Torvás
1982 nov. 11.

Mattis Teutsch János, festő
szobrán

L: Banga I.

Láncz S: Képzőmű - Krónika 726 - 730

Jelenkor, Pécs, 1981. júl - aug XXIV/7-8

Mattis Teutsch János, festőművész

a Tamás-galériában, 1929.-ben Hincz Gyula, Mészáros László és Mattis Teutsch János kollektív kiállítást rendeztek.

Művészeti Magazin.

1971. XII.5. T.o. 21.10 (D).

Mattis Teutsch János

Méltatás.

Mezei Ottó: Pályakérdés
Művészet, 1979. március - 10. lap.

Máttis Teutsch János, festő

L: Orbán Dezső

14.

Székely A: Egy évezred magyar műv (11.)

Népszavadság, Bp. 1979. márc. 25.

Mattis Teutsch János

tyłó

„Kompozició"

(- festmény a fülön)

Igaz Szó 1973/7

Máttis Teutsch János, festő,
kolvár

L.: Jankay T.

V. Kiss Margit: Jankay Tibor 85-88

Új Auróra, Békéscsaba, 1978. dec. 78/3.

Matthis Teutsch János

Duisburgban Bartók emlékének szentelt
tiszteletén szerepelt alkotásával.

Magyar Hirlap 1981/4/17/10
Wagner: Duisburg után Hannoverben

Mattis Teutsch János

Közös tárlaton szerepelt Mészáros László Derkovits Gyulával, Mattis Teutsch Jánossal, Hincz Gyulával

Magyar Hirlap 1980.9.18.6

Wagner: Emlékezés és meditáció

Máttis Teutsch

Nyolcak és az aktivisták cimmel tárltat nyilt a római Berberini palotában, ahol a művész alkotása is szerepelt.

Magyar Hirlap 1980/6/26/8

Máttis Teutsch János

Máttis Teutsch János (1884–1960): festő, szobrász és grafikus. A *MA* kiállításain az aktivistákkal együtt szerepelt. Linóleummetszetei 1917-ben albumformában jelentek meg. Az expresszionizmus, majd az absztrakció híve volt.

Mihályfi Ernő:Müvészek,barátaim Bp.Corvina,1977.

A Kassák Lajos emlékmúzeumban — a nagy érdeklődésre tekintettel — meghosszabbították a Mattis Teutsch János emlékkiállítását. Így az október végéig tekinthető meg.

◆

Magyar Nemzet 1983. IX. 30.

Mátis Teutsch János-emlékkiállítását a nagy érdeklődésre való tekintettel október 30-ig meghosszabbították a Kassák Emlékmúzeumban (az óbudai Zichy-kastélyban).

Magyar Nemzet 1983. IX. 27

Mátis Teutsch János

Emlékkiállítás a Zichy-kastélyban

Magyar Nemzet 1983. VI. 24.

A magyar avantgarde művészet egyik európai rangú mestere, Máttis Teutsch János grafikus, festő és szobrász alkotásaiból kiállítás nyílt hétfőn a Kassák Emlékmúzeumban.

Magyar Nemzet 1983. VIII. 16.

Mattis-Teusch János, festőművész

Passuth Krisztina és Pataky Dénes könyve századunk európai művészetét mutatja be; 48 reprodukciót közöl a kötet, ebből körülbelül ~~huszöt~~ huszonöt külföldön élő magyar, vagy magyar származási művész alkotásáról készült, köztük Mattis-Teutsch Jánosé is.

P. Szabó Ernő: Gondolj Miro fiataljaira!
Magyar Ifjúság, 1982. jan. 1. 19. old.

MÁTTIS TEUTSCH JÁNOS

Máttis Teutsch János festő, szobrász, grafikus 100 éve - 1884 aug. 13.-án született Brassóban.

Müvelődés, XXXVII.évf. 6.sz. 1984 junius /Naptár"/ 48.old.

Mattis Teutsch János, festő-grafikus-szobrászművész (1884-1960).

Már a korai expresszionizmusból Van Gogh, később Oskar Kokoschka, a magyar Uitz Béla, Mattis Teutsch János, Tornyai János, Holló László, Lőrincz Gyula olyan nevek, akiket az érdeklődő bizonnyal ismer.

Kocsogh ákos: Az Emberért.

Népújság (Heves), 1983. febr. 4.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR KÖZLÖNY
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

János Mattis-Teutsch.

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1983 AUG 29

102

János Máttis Teutsch (1884—1960) war einer der markantesten Meister der ungarischen Avantgarde mit europäischem Ruf. Seine expressionistischen Gemälde und Skulpturen wurden in den zwanziger Jahren — zusammen mit Werken eines Paul Klee oder Chagall — in den bedeutendsten Galerien der Avantgarde in Berlin, Paris, Chicago und Bukarest gezeigt. Der in Brasov (Kronstadt, Rumänien) lebende Künstler war im eigenen Land zeitlebens wenig bekannt, deshalb ist die

Teutsch-Gedenkausstellung,

die ab 15. August im Budapester Kassák-Museum zu sehen ist, von besonderer Bedeutung. Der überwiegende Teil der Werke — 120 Aquarelle, Ölgemälde, Linolschnitte und Skulpturen sowie etwa 100 Dokumente — gelangt zum erstenmal an die Öffentlichkeit.

bert Varga interpretierten i der Kemnather Mehrzweck halle vor 212 Zuhörern Kom position von Hans von Koeß ler und von Béla Bartók Hans von Koeßler wurde 1853 in Waldeck geboren, so daß man hier von einem Ju biläumskonzert zum 130. Ge burtstag sprechen konnte. Béla Bartók war ein Schüler Koeßlers, der in Budapest an der dortigen Musikakademie die Kompositionsklasse un terrichtete und neben Bartók auch Dohnányi, Kodály oder Emmerich Kálmán das kom positorische Rüstzeug mitgab.

Das erste große Werk an diesem Abend, die „Sympho nischen Variationen für gro ßes Orchester", hatte schon um die Jahrhundertwende in den Konzertsälen europäi scher Großstädte, aber auch in den Vereinigten Staaten

ALMÁSI TIBOR

MATTIS-TEUTSCH JÁNOS

„A korból eredő új irányzatokat kell létrehozni"

Brassó ódon utcáin szájában pipával, gondolataiba mélyedve sétálgatott egy művész... Nevét sokan ismerték, hiszen Ő volt a város szellemi életének egyik kulcsfigurája, egy-egy művével találkozhatott is a szorgos tárlatlátogató, ám mindezek ellenére alig akadt ember, aki valóban tudta, kit is rejt az arisztokratikus külső, a halkszavú, tömondatokra zsugorított, kimért beszéd, a kevés kivételtől eltekintve mindenkivel szemben távolságot tartó egyéniség. Mattis-Teutsch János, a szokványos életvitelt mértékadónak tartó ember számára különcnek tűnő festőművész, szobrász, grafikus 1884. augusztus 13-án született a „Cenk alatti" Brassóban, abban a városban, amelyhez haláláig valamiféle misztikus, gyermeki ragaszkodással kötődött.

Mint minden kivételes személyiség élete, az övé is a végletek korlátai között mozgott. Részese volt lélekmelengető sikereknek, szűk látókörű meg nem értésnek, sőt tudatosan manipulált bukásoknak is. Sorsa jellegzetesen kelet-európai sors, olyan, amely a váltakozó történelmi hullámverésben hol ide, hol oda hányódott. Zaklatott és kiegyensúlyozatlan volt művészetének megítélése is. Volt idő, amikor Európa szellemi szférájának nagyhatalmú irányítója, Herwarth Walden önzetlen, támogató védőszárnya alatt kapcsolódott be a nagy képzőművészeti körforgásba, és műveit Marc Chagall határozott kívánságára annak alkotásaival együtt mutathatta be. Kiállított Paul Klee-vel, Constantin Brancusi-sal, Archipenko-val, Nell Walden-nel, de megérte azt is, hogy festményeit, grafikáit, plasztikáit az 50—60-as évek Romániájában az arra „hivatott kultúrfelelős" hivatalnokok kizsűrizték a tárlatok anyagából. A sikerek nem tették önteltté, mint ahogy a mellőzöttség sem tudta megtörni hitében, hiszen Mattis-Teutsch a szilárd jellemű művészek fajtájából való ember volt, aki sohasem a külső körülmények változásaira, hanem kizárólag saját lelkiismeretének, elhivatottságának hangjára hallgatott, ennek szellemében cselekedett. Ez az egyszerű és kézenfekvő magyarázata annak is, hogy az élet gyakori megpróbáltatásai dacára meg tudta őrizni puritán emberi mivoltát, művészetének mindenkori szuverenitását.

Mattis-Teutsch János festészeti, grafikai, szobrászati munkássága egy nehezen hozzáférhető alkotói világ terméke. Hermetikus zártságának kulcsát az életrajzi mozaikok egymás mellé illesztése, századunk első felének társadalmi, kulturális mozgalmainak és Mattis-Teutsch írásos művészetelméleti hagyatékának számbavétele adhatja.

Az óvó családi kötelékből korán kiszakadt Mattis-Teutsch János egyetlen évet tanult a budapesti Iparművészeti Iskola kisplasztikai osztályában, aztán útját München felé vette, ahol 1902-ben beiratkozott a Bajor Királyi Akadémiára. Az itt eltöltött időszak a szakmai tudás gyarapodását hozta a művésznek, de azt a döntő lökést, ami a nagy felfedezések, elhatározások irányába taszította, a francia főváros lüktető szellemisége adta meg számára. A párizsi avantgárd hatása alatt Mattis-Teutsch figyelme mindinkább a festészet kifejezőeszközeinek kutatására irányult. Első nyilvános bemutatkozásán, a budapesti Nemzeti Szalon tavaszi tárlatán, már nem szobrokkal, hanem két olajfestménnyel jelentkezett.

Az időt rabló, roppant energiákat felemésztő, a létfenntartáshoz mégis elengedhetetlenül szükséges rámafaragás ritkán adódó szüneteiben a művész a Louvre egyiptomi gyűjteményének lenyűgöző erejű, az örökkévalóságot megkísértő alkotásait vette szemügyre, de nem hagyták érzéketlenül Van Gogh és Gaugain festményei sem.

A kívülről jövő impulzusok, valamint a testre szabott művészet lehetőségeit lázasan kutató kísérletek eltávolították Mattis-Teutschot a konkrét világhoz mereven kötődő ábrázolásmódozatoktól. A még ki nem kristályosodott, képlékeny szemlélet tovább gyarapodott akkor, amikor 1910-ben a művész állandó látogatója lett Rippl-Rónai József előadásainak Budapesten. A mester a szecesszió vívmányaira irányította rá a fiatal alkotó figyelmét, a szimbolikus tartalommal felruházható nyúlánk, stilizált növényi alakzatok expresszív hatásaira.

A tízes évek közepétől a redukció, a formai tömörítés igénye törvényszerűen vezette el Mattis-Teutschot a grafikai eljárások kipróbálásához. Ösztönző erőt e munkához Kassák Lajostól kapott, aki a *MA* 1916-os megjelenésétől kezdve rendszeresen közölte linó- és fametszeteit, napvilágra segítette a 12 lapból álló grafikai albumát, és az ő műveiből rendezte meg a MA első képzőművészeti tárlatát is. A MA radikális, aktivitást, akti-

vizmust meghirdető művészcsoportjának egyik legmarkánsabb tagjaként, Mattis-Teutsch János — megannyi kortársához hasonlóan — kénytelen volt szembenézni azokkal a problémákkal, melyek az új történelmi periódusban meghatározták az individuum-művészet-társadalom viszonyát. Mattis-Teutsch a Németországban megjelenő *Der Sturm* körül gravitáló expresszionisták műveiben vélte felfedezni a saját törekvéseivel gondolati analógiákat mutató rokon vonásokat. Ezért szorosabbra fonta kapcsolatait a német alkotókkal, évenként megfordult Berlinben, és kiállítások sorozatán vett részt a Sturm-galériában.

Mattis-Teutsch egyenletesen felfelé ívelő művészeti fejlődését a fasiszta ideológia és mozgalom felerősödése szakította félbe időlegesen. A passzív ellenállás „harcmodorát" választó alkotó teljesen visszavonult a közszerepléstől, és elemző, a következő évtizedekben hasznosult anatómiai stúdiumoknak szentelte minden idejét.

A második világháború után kilépett önkéntes száműzetéséből, maga köré gyűjtötte a fiatal brassói művészeket, és ezzel megalapozta a Képzőművészeti Szövetség Brassó megyei fióktagozatának létrehívását.

Mattis-Teutsch János 1960. március 17-én halt meg szülővárosában, Brassóban.

Mattis-Teutsch életművének alapvető sajátossága az, hogy fejlődésgörbéje egy jól kitapintható és érzékelhető ciklikusság vonalán halad, a választási lehetőségek közül azt az utat követve, amely a tartalom szemszögéből az egyszerűtől a bonyolult irányába, formai viszonylatban pedig az összetettől az egyszerűsödés felé vezet.

Korai alkotásainak tükrében, fokról fokra építkező, *tudatosan* modellált művészeti látásmódja Brassó és környéke festői tájainak kiapadhatatlanul változatos természeti formakincséből táplálkozik, amit már ekkor átszű egy filozófiai mélységekig lehatoló, humánus töltésű vizsgálódásszándék az örök sorskérdésekről. A többé-kevésbé reálisan megjelenített ember még állandó, a természettől elválaszthatatlan motívuma a festményeknek, de idővel ez a motívum teljesen összenő a hullámzó, kanyargó, végtelen variációs külsőben megnyilatkozó vegetációval.

Századunk tízes éveinek elejétől a továbblépés lehetőségét önmaga számára megfogalmazó igény, valamint Kassák MA folyóirata egyéni lapgrafikai koncepciójának szorításában Mattis-Teutsch a materiális világ tárgyiasult élményanyagától eljutott későbbi elméleti és gyakorlati munkásságának alaptémájához, az új társadalomban megszülető ember világképének kivetítéséhez.

Ami a legtöbb fejtörést, öntépelődő pillanatot okozta Mattis-Teutschnak, az a festészet, grafika és szobrászat formai kötöttségeivel, a már kiérlelt tartalom képzőművészeti transzpozíciója előtt tornyosuló korlátok bontogatásával voltak összefüggésben. A kérdés, amelynek megválaszolása elsőrangú feladatként vetődött fel, az volt, hogy melyek azok a képzőművészeti eszközök, amelyek konkrét képi, plasztikai formába önthetik a körvonalazódó elméletet, vagyis milyen legyen a kor eszmei tartalma által meghatározott formanyelv. E dilemma feloldásában döntő szerep jutott azoknak a megtermékenyítő kapcsolatoknak, amelyeket Mattis-Teutsch János az *Abstrakte Gruppe der Sturm*-mal 1919 után pedig a kölni, forradalmian radikális *A bis Z Gruppe*-val, valamint a Walter Gropius vezetése alatt álló weimari *Bauhaus*-szal tartott fenn.

A század első negyedében hosszú évekig festett *Lélekvirágok* képciklussal Mattis-Teutsch megközelítette alkotóerejének csúcsát. A zárkózott művész az emberi érzésvilág bugyrainak kutatásában és bemutatásában találta meg igazi hangját, azt a hangot, amely kivételes helyet biztosít számára nem csupán a magyar és román, hanem az egyetemes művészet egészében is.

Meggyőződése szerint — lényegében e kérdés felgöngyölítésének szentelte egész életét — az érzelmeknek, érzéseknek, magatartásoknak szín és formai asszociációik vannak, olyan vizuális eljárásokkal tetten érhető és kivitelezhető megfelelőik, amelyek képessé teszik az alkotót arra, hogy ezeket képzőművészeti formanyelvre ültethesse át. A *Lélekvirágok* egyszerű alakzatokra szimplifikált, hajladozó építőelemei — az állandó mozgás és változás belső, lelki háborgás érzetét keltik — minduntalan egymásba fonódnak, hol ritmikusságukkal, hol pedig dinamikájukkal sugallva, felvillantva valamit a psziché rejtett zugaiból. A belülről kifelé való, nyilvánvalóan tudatos szerkezeti építkezés érzelmi hatását a színek intenzitása és hideg-meleg ellentéteinek expresszív erejű alkalmazása hangsúlyozza, fokozza. A *Lélekvirágok* festésének utolsó szakaszában a képsorozat egyes darabjain az ívelt formák jól követhetően kezdenek kiegyenesedni, és a kompozícióban uralkodóvá válik a horizontális és vertikális által határolt geometrikus elem. Az érzelmi töltésű, a látványt sem mellőző festészet helyét fokozatos átmenetekkel felváltja a világ dolgait más perspektívából megközelítő szemlélet.

A technikai vívmányok betörése és tudatosulása a közgondolkodásban a húszas évek közepén felerősíti a városi, urbánus jellegű civilizáció jelentőségét. E kor masinizmusa kitermel magából egy új, a korábbiaktól eltérő, modern embertípust. Ez a társadalmi színtéren végbemenő jelenség találkozik Mattis-Teutschnak azzal a rég dédelgetett törekvésével, hogy végérvényesen rátaláljon a művészet permanens értékére, az abszolút stabilitásra. „Minden korszak — írja a művész önéletrajzában — megteremtette saját embertípusát és arányait. A mi korunk kaotikus, de a mai ember vágya mégis az abszolút stabilitás. Én azon dolgozom, hogy megteremtsem és megtaláljam az új típusú embert."[1]

Márpedig „az új ember — nyilatkozza Mattis-Teutsch 1932-ben — nem fog kész formákból kiindulni,

új művészi jelekkel fog operálni, új elemekkel, melyek öntudatából teljesednek ki és élettartásából".[2]

Mattis-Teutsch János e tevékeny alkotókorszakának a képek, szobrok formájában testet öltő művektől elválaszthatatlan nagy vívmánya a Potsdamban Müller u. J. Kiepenheuer kiadó gondozásában 1931-ben német nyelven megjelent *Kunstideologie. Stabilität und Aktivität im Kunstwerk* (Művészetideológia. Stabilitás és aktivitás a műalkotásban) című művészetelméleti írása. A *Művészetideológia* szerves része Mattis-Teutsch életművének, eddig kellőképpen nem értékelt hozzájárulás ahhoz az elvi síkon folyó erőfeszítéshez, amelynek célja — a kubisták, futuristák, szürrealisták, expresszionisták teremtette hagyomány szellemében — a gyakorlati képzőművészeti munka elméleti megalapozása vol. A *Művészetideológia* axiomatikus tömörséggel rögzített megállapításai, tételei, amelyek jelentőségüknél fogva külön-külön is egy-egy hosszabb tanulmány, alaposabb vizsgálódás kiindulópontját képezhetnék, olyan illusztrációkkal vannak alátámasztva, melyek megkönnyítik, hozzáférhetővé teszik a hermetikus zártságú szövegrészek értelmezését. Megírásának indítóokát Mattis-Teutsch a mű előszavában összegezi: „Ez a könyv bemutatja az új művészet alapjait. Vázolja az átmenetet a passzív művészetről az aktív művészetre. A labilis műformát elvezeti a statikus műformához." A kettős — tartalmi és alaki problémákat felvállaló — célkitűzés olyan, szükségszerűen megoldásra váró kihívást jelent a kor művésze számára, amelyre az csupán egyetlen módon reagálhat, mégpedig úgy, hogy a „korból eredő, új irányzatokat kell létrehozni, meg kell teremteni az új embertípust, amely nem vonásaiban, hanem tipikusan tartalmazza az emberiséget". A stabilitásra alapozott egyetemesség Mattis-Teutsch *Művészetideológiá* jában az új emberben ölt testet, Ő az a mérce, amihez mindent viszonyítani kell. Az ember egyrészt érzelmi, másrészt a gondolkodás képességével felruházott lény. E két alkotóelemet kell összhangba hozni egymással, és ebből a kapcsolatból alakul, alakulhat ki az egyetemes harmónia. Ebben a kapcsolatrendszerben a művész számára az érzelem az alapanyag és kiindulási pont, az értelem pedig az az absztrahálási folyamatot elősegítő „eszköz", ami a vonalak és színek kompozíciós rendjében elevenedik meg. A vonalak közül a vízszintes a nyugalmat, a holt, még vagy már mozgásban nem levő anyagot érzékelteti, amire aztán ráépül az energiától duzzadó, feszültséget jelző függőleges. E két meghatározó, önmagukban is szimbolikus és dinamikai erővel ható konstrukciós elemet az alkotó a ritmikusság segítségével hozhatja mozgásba. Mivel a vízszintesek és függőlegesek immanensen hordozzák magukban az élet csíráját, vetületeit, már nincs szükség arra, hogy ezeknek visszaidézésekor a realitás összefüggéseire kelljen utalni. Ennek következtében feleslegessé válik a klasszikus képi térfelépítés, a perspektíva. A perspektíva helyét, valóságmegelevenítő képességét a materialitás nem külső, hanem adott belső tulajdonságai veszik át. A művészeti munkával párhuzamosan születő, annak tapasztalatait értékesítő *Művészetideológia* megírásával és publikálásával lezárul Mattis-Teutsch — ahogy ő fogalmazott — „a kibontakozó rend" alkotó periódusa, amelynek végén úgy érezte, hogy „kilencévi stúdium után megtaláltam az abszolút stabil struktúrát. A technika megnyugtató befolyása után rábukkantam a művészet permanens értékére".[3]

Az új emberkép felvázolása arányaiban más dimenziókat követel meg a művésztől, mint az intim természet- és lélekbúvár alkotómomentum. A szögletes, a szűk képteret feszegető, nyúlánk, tipizált alkotóember — különböző élethelyzetekben: *Munka, Anyaság, Futószalag* stb. — soha meg nem valósult freskótervek tucatjain tűnik fel. Festészeti trilógiája záró sorozatának megfestésére Mattis-Teutsch már a harmincas évek közepén felkészült.[4] „A forradalom céltudatos építésének és az új haladásnak a kiábrázolása" azonban a történelmi események közrejátszása miatt — jó néhány éves késéssel — csupán a második világháború után kerülhet a megvalósíthatóság küszöbéig. A nemes eszmék, eszmények iránt mindig is fogékony Mattis-Teutsch János úgy gondolta, hogy a munkás-paraszt hatalom megszilárdulásával a szellemi élet terén is bekövetkeznek majd azok a változások, amelyek teret engednek a „szellemi ember magasrendű esztétikai tudatának"[5] kimunkálásához, megteremtéséhez. Ehelyett azt tapasztalta, hogy a hatalom megerősített bástyájából dilettáns ideológus-kultúrdiktátorok próbálják manipulálni ecsetjét. És bár ő is festett néhány „élmunkás portrét", rövid időn belül átlátta azt, hogy tévútra, kényszerpályára siklott.

Életének utolsó időszakában Mattis-Teutsch János felszabadította festészetét korábbi, a *Művészetideológiá* -ban rögzített túlságosan is konstruktív, spekulatív kötöttségek alól. Művészetének központi témája továbbra is az ember maradt, de a hangsúly az egyetemesen abszolút, ideális emberképről áttevődött az egyéniesített karakterábrázolásra. Ez az individuális jegy azonban nem személyre szóló, hanem a legtöbb esetben egy foglalkozás (*Atomkutatók, Szólisták, Aratók, Orvosok*) jellemzőit egy-egy vagy több emberalak prizmáján keresztül feleleventő képsűrítmény.

Mattis-Teutschnak ez az új, végső alkotói metamorfózisa a halál előtti utolsó pillanatban — 1959-ben — három (magyar, román és német) nyelven írt *Gondolatok a képzőművész alkotó munkájáról a szocializmus korszakában* cím alatt összefűzött, a *Művészetideológia* mintájára készült írásműben dogmatizálódik.[6]

Mattis-Teutsch János ebben a dolgozatban körvonalazza elképzeléseit az új kor képzőművészetéről, amelyet ő konstruktív realizmusnak nevez el. Sajátosságait így összegzi: „A kor művészi formája: a reális konstruktív kifejező forma.

Az alkotó feladata: a lényegest hangsúlyozni, vagy csak a lényegest síkra vetíteni.

A téma: társadalmi, a forma: konstruktív-realista."

Az írás legszebb, egy gazdag életút minden tapasztalatát és ugyanakkor Mattis-Teutsch János humanista töltésű hitvallását is tartalmazó gondolata, a képzőművészet céljának meghatározását adja:

„Mi a képzőművészet feladata mai, rohanó, technikai korunkban? Az embert önmagához vezetni, az önbizalmát, nyugalmát a képművészeti alkotások szemlélete által fokozni, esztétikai közérzetét a szépség által bensőségesebbé tenni."

Mattis-Teutsch János művészete nem euforikusan felszabadult, könnyed és könnyen befogadható művészet. „Ehhez a művészethez nem lehet a valóság mérőeszközeivel közeledni, mert akkor szánalmasan és értetlenül kell megállnunk előtte. Ez a művészet önmaga alkotta meg saját törvényeit, teljesen absztrakt, mint a matematika, amellyel közeli rokon. Nem mérhető mással, mint saját magával és önmagával tökéletesen logikus és megmagyarázható. Szemére vethető, hogy elvont, hideg, közömbös, rögtönös kapcsolatokat az élettel nehéz felfedezni benne, de ha saját törvényei szerint, saját ösvényein közeledünk feléje, mély és tartós művészi emóciókban lehet részünk."[7] „Az én törekvéseim és kísérleteim — nyilatkozta a művész — elsősorban azért hatnak a szemlélőre idegenül, mert minden eddigi pikturális megnyilatkozással szemben felszabadítottam a művészt a szemlélőhöz való kötöttsége alól. A szemlélő már nem lehet passzív lény, részt kell vennie a képben, amihez a leglényegesebb faktort a perspektíva adja, az az új relatív perspektíva, amely nem egy stabil pontról van felvéve, hanem állandó térbeli és szellemi mozgásban van."[8]

Mattis-Teutsch János művészeti és írásos hagyatéka ugyanolyan fokozatossággal tapogatja útját az európai értékek labirintusában, mint amilyen lépcsőzetesen haladt maga a művész is a saját meggyőződése által kijelölt úton. Hogy egyszer — talán nem is a távoli jövőben — festményei, szobrai, grafikái egy sorban fognak állni a XX. század legrangosabb alkotóinak műveivel, az nem lehet kétséges. Ehhez az első lépések már megtörténtek. 1984-ben Mattis-Teutsch születésének századik évfordulóját az Egyesült Nemzetek Szervezetének kulturális bizottsága, az UNESCO hivatalos rangra emelte, és az egész világra kiterjedő eseménnyé avatta.

Jegyzetek

1. Mattis-Teutsch János rövid önéletrajzát George Macovescu közli: Mattis-Teutsch című írásában, a Contemporanul 1970. március 13-i számában.
2. Meliusz N. József: Látogatás Mattis-Teutschnál. Temesvári Hírlap, 1932. szeptember 21.
3. George Macovescu, id. mű.
4. Művészetének e hármas tagolását Mattis-Teutsch János Meliusz N. Józsefnek adott interjújában adja. Lásd 2. jegyzetet.
5. Mattis-Teutsch János: Gondolatok a képzőművész alkotó munkájáról a szocializmus korszakában. Kézirat a művész s családjának tulajdonában Brassóban.
6. Közli Banner Zoltán az Utunk 1973. szeptember 28-i, október 5-i és 12-i számaiban.
7. I. Szemlér Ferenc: Mattis Teutsch. Kunstideologie. Erdélyi Helikon, 1932. V. évf., 352—354.1.
8. Meliusz N. József, id. mű.

MATTIS-TEUTSCH Janos

Mühely
XIV. eif. 3. n. 1991.

Úgy, mint ma?

Kelet-Közép-Európa tegnapi modernjei Bécsben

Eddig még mindenki megtalálta a régiekben, amire szüksége volt, vagy amit óhajtott; kiváltképpen önmagát – mondta a német klasszikus, Schlegel.

Eddig még mindig született olyan modernségkoncepció, amely így vagy úgy, jól jött a pillanat diktálta kulturális érdeknek. Amikor a hidegháború az ötvenes években a világot két részre szakította és ami az egyik felén üldözötté, az a másik felén hivatalossá vált, akkor a századelő modernjei az indusztriális fogyasztói társadalom hangulati előképeivé lényegültek. Amikor az enyhülés a hatvanas-hetvenes években az összekötő – és nem elválasztó – előzmények felkutatásában tette érdekeltté a szakembereket, egyszeriben kiderült, hogy annak idején a „fény keletről jött", hogy a modernizmus tulajdonképpen azonos az avantgárddal, az avantgárd pedig elválaszthatatlan a szocialista forradalomtól. Amikor a létező szocializmus válsága a nyolcvanas években nyilvánvalóvá tette, hogy a periféria országai akkor sem tudják magukat megcsinálni, azaz modernizálni, ha kollektivizálnak és fegyverkeznek, nagyiparosítanak és környezetszennyeznek, akkor a nemzetközi posztmodern egyszeriben fölértékelte Mittel-Európát és leértékelte az avantgárdot, megszerettette velünk a szecessziót és az art decót, de megutáltatta a Bauhaust és a Vhutemaszt.

A minap még itt tartottunk. De mi történik akkor, ha Közép-Európa egyszerre csak kénytelen rádöbbenni, hogy az egyik fele reménytelenül szegény, a másik fele menthetetlenül gazdag? Ha az egyik fele ki akar menekülni, a másik fele meg nem akar befogadni? Ha Közép-Európa fogalmát megint az eltűnés veszélyezteti, mert az egyik fele beolvad az Európai Közösségbe és soha többé nem akar boldogabb testvéreinek vámot fizetni, a másik fele pedig megint retteghet, hogy a határt farkaskutyák és tányéraknák védik, ezúttal a másik oldalról?

Ekkor célszerű olyan múltat prezentálni, 1. amely rehabilitálja az absztrakció fogalmát és a XX. századi művészetet újra tiszta formai problémává redukálja; 2. amely a történelmet kiiktatja a művészettörténeti vizsgálódás eszköztárából „ócska marxista trükknek" tartva a háborúk és forradalmak, a forradalmi apályok és a fasizmusok esetleges művészetre gyakorolt hatását; 3. amely a mai gazdag országokat visszamenően akkor is művészeti központtá avatja, és a mai szegényeket visszamenően akkor is provinciává süllyeszti, ha ez csak a legnagyobb ravaszsággal, dákoromán kontinuitáselméletekkel visszavetített Varsói Szerződésekkel és „ezeréves trianoni határokkal" lehetséges csupán (utóbbi terminológia Hajdú Tibor történész gegje).

Láttam egy szép nagy kiállítást a *bécsi Messepalastban Formaakarás* címen, és *Tárgynélküli* (lásd absztrakt) *művészet 1910–1938 között Ausztriában, Lengyelországban, Csehszlovákiában és Magyarországon* alcímmel. Ennek kapcsán jutott eszembe mindezen történelemfilozófiai és aktuálpolitikai tanulság. A több száz sík- és térművészeti produkció ugyanis olyan arányokat, olyan kvalitásokat és olyan szerzői szándékokat sejtetett, amelyekről eddig nem értesülhettem.

Nem értesülhettem eddig például arról, hogy Bécs művészeti termése a jelzett időben éppen kétszer jelentősebb volt, mint a Monarchiáról leszakadt utódállamok összetermése együttvéve. Hogy a berlini Sturm, a weimari Bauhaus, a holland De Stijl sugárzó hatásával Bécs vetekedni tudott, pusztán – ahogy a katalógus bevezetője fogalmazta – „a személyes kapcsolatok révén". Hogy – egy fő az egy fő alapon – az absztrakt forma akarása egymás mellé rendelhet építészeti tervet és autonóm festményt, makettet és plasztikát lazán függetlenedve a szerző eredeti szándékától.

Valószínűleg azért nem értesülhettem minderről, mert eddig hatása alatt álltam azon történelmi materialista nézetnek, mely Bécs virágkorát elválaszthatatlannak tartotta a császárvárosi lét vállalt, illetve megtagadott, de mindenképpen jelenlevő kereteitől, továbbá, mely Bécs modernizációs törekvését összekapcsolta a térség „prolidikijeivel", illetve a befehéredett területek emigrációs bázisával, valamint mely Bécs művészeti jelentőségének vitathatatlan csökkenését a szomszédos totalitárius hatalmak szívóhatásában, illetve a markánsan vállalt szellemi alternatíva hiányában vélte felfedezni.

Uitz Béla: Harc, 1922

Eddigi ismereteink szerint volt ugyan egy bécsi szecesszió alatt pályakezdő cseh *František Kupka*, de aki attól lett igazán renegáttá, csehszlovákká, azaz igazi Kupkává, hogy radikálisan megtagadta a bukott birodalom kulturális konzekvenciáit és franciásan nagyvonalú, majd hogy nem közép-európaiatlan absztrakt irányba fordult. Volt ugyan egy lengyel származású *Wladyslaw Strzeminski* (az ország alsó fele mégiscsak a Monarchiához tartozott), de ő meg csak a Párizs–Moszkva koordinátában gondolkodó, malevicsi tisztaságú és tudományos mélységű életművet hozott létre. Bécsbe be se tette a lábát soha. És hát volt ebben az időben – mint az a kiállításon látható – *Kassák, Moholy-Nagy, Bortnyik*, azaz magyarok, akik a világháború után csak addig maradtak nyugton a volt fővárosban, ameddig nem juthattak innen egy igazi világforradalmi központba, vagy a Magyar Királyság nem írta alá kegyelmi kérvényüket.

Mert hát volt egy föderalista hangulatú térség, 1918-ig, ahol – Fejtő szavaival – „e népek egymás között házasodva és egymást gyűlölve, egymást asszimilálva vagy egymással szembefordulva, változatos kultúrát hoztak létre.... létrejött egy emberfajta, melyet másfajta érzékenység, másfajta mentalitás jellemez, mint a Nyugat vagy Kelet nagy nemzeteit", és 1918 után létrejött egy nacionalista és internacionalista hangulatú térség, amely végtelen minőségi differenciát, végtelen érzékenységkülönbséget, végtelen stíluspluralizmust hozott létre. Egy szó mint száz, az okkult tudományokba belebonyolódó *Rudolf Steiner* mélyosztrák absztrakcionizmust, s a tervezőmunkában önmagára találó *Karel Teige* optimista konstruktivizmust, a formaszínviszonylatokat kutató erdélyi szász *Mattis-Teutsch János* magányos képuniverzumot hozott létre. Ahány ház volt, annyi szokás lett. És nincs az a műválogatás, amely feledtetné, hogy a bécsi ezüstkor után a többi házban, ha nem is volt jobb a mód, ha nem is volt nagyobb a biztonság, de érdekesebb volt az élet, tágabb horizontra nézett az ablak és véresebb volt a tanulság.

Hát akkor miért kellett az unalmas *Friedl Dickert* protekciós helyhez juttatni és a zseniális lengyel *Katarzyna Kobrót* – színpadi nyelven szólva – takarni? A dilettanciagyanús *Erika Giovanna Kleint* agyonmenedzselni és a világszerte fölfedezett *Vojtech Preissiget* agyonhalványítani? A sagschon-mélységű *Herbert Bayert* kitüntetni és a világsztár *Henryk Stazewskit* épp hogy megtűrni?

Valamivel csak kell bizonyítani, hogy a Nyugat a pokolban is Nyugat volt, hogy az EK nem pazarolja méltatlanra bizalmát, hogy a boldog Ausztria nélkül a többi szegény rokon azelőtt épp úgy nem nyert bébocsátást a művelt világba, mint ahogy ma sincs ez másképpen. Tehát lásd, mint fenn, a cikk elején.

P. Szűcs Julianna

Magas a mérce?

Nem telt bele egy taktus, a *Rolla János* vezette *Liszt Ferenc Kamarazenekar* magával ragadó, izgalmas légkört teremtett a Zeneakadémia nagytermében. *Vivaldi G-dúr szimfóniáját* lelkesen és dinamikusan, szimpatikusan telt hangzással játszották, akárcsak *Händel op. 6-os concerto grosso sorozatának* utolsó, h-moll darabját. Tudtuk eddig is, hogy a nemsokára fennállásának 25. évfordulóját ünneplő együttes elsőrangú előadója többek között a barokk repertoárnak.

De nemcsak a barokk zenében otthonosak, kitűnő előadói a későbbi korok kamarazenekarra írott műveinek is, el egészen az elmúlt évtizedekig. Meggyőződhettünk erről is: *Sosztakovics op. 110a* jelzésű *Kamaraszimfóniáját* dicséretes technikai precizitással, s ami ennél is több, mély átéléssel és elragadó expresszivitással játszották. A tragikus hangvételű vonósnégyes vonószenekari átiratában egyre nagyobb népszerűségnek örvend, több szempontból is. Egyrészt sokakhoz eljut, akik ezért vagy azért vonakodnak a vonósnégyes-irodalomban történő elmélyedéstől, másrészt új dimenziókat nyit egy-egy mű számára. Az ötlet nem új, már Mahler áthangszerelte Schubert A halál és a lány címmel ismert kvartettjét, amelyet a Liszt Ferenc Kamarazenekar több ízben is előadott, nagyon finom, érzékeny muzsikálással. Ami új néhány Sosztakovics-kvartett kamarazenekari változatában, az az ütő-, illetve fúvóshangszerek bevonása. Reméljük, az Európai Kamarazenekar folytatja kiváló sorozatát a Deutsche Grammophon lemeztársaságnál, s a Liszt Ferenc Kamarazenekar is a Zeneakadémia falai között.

Hasonlóan igényesen és finom, puha hangzással, ugyanakkor tiszta kontúrokkal csendült fel *Stravinsky Concerto d-ben* című alkotása. A barokk s a modern művek között *Mozart A-dúr hegedűversenyét* hallottuk *Erika Raum*, az 1992-es Szigeti József hegedűverseny győztese előadásában. A huszonegy esztendős szólista tehetséges hegedűs, és játékát kiválónak mondanám, ha próbajáték lett volna egy zenekari állás elnyeréséhez, de kevésnek éreztem egy Mozart-koncerthez. Itt-ott bizonytalan játékával rászolgált azért sok dicsérő szóra is, ám az interpretáció minősítésre véleményem szerint egyáltalán nem. Ebben a műben nekem Anne-Sophie Mutter felvétele a mérce. Magas? Az, de ne felejtsük el, a mérce magasságát nem a kritikus hajthatatlansága nem engedi alacsonyabbra, hanem a Mozart-mű maga.

Több kor több alkotása hangzott el ezen a hangversenyen, kiváló előadásban. Amikor a fennállásának huszonöt éves jubileumára készülő Liszt Ferenc Kamarazenekar megmérettetik, íme újabb bizonyság, nem találtatik könnyűnek. Pedig magas a Vivaldi, Händel, Mozart, Sosztakovics vagy Stravinsky állította mérce is.

Zay Balázs

Előtérben a háttér

Iskolapszichológusi hálózat Angyalföldön

Angyalföldön megkezdte működését az óvodai és iskolapszichológusi hálózat.

Egy-egy oktatóbázis jelenleg is foglalkoztat ugyan negyed-, félállásban, olykor teljes munkaidőben pszichológust vagy pszichopedagógust, de hogy egy egész közigazgatási terület valamennyi óvodáját és általános iskoláját felölelje egy ilyen mentálhigiénés háttérintézmény, erre sem a fővárosban, sem az országban nincs másutt példa.

A gondolat „szülőapja" *Nemeskéri János*, a XIII. kerület fideszes alpolgármestere, aki végzettségét tekintve pedagógus.

– Az ötlet megvalósításáért rendkívül sokat tett *Kocsis Lászlóné*, a művelődési, ifjúsági és sportosztály helyettes vezetője – mondja az alpolgármester. – Először egy olyan iskolára gondoltunk, ahol átmenetileg azokat a gyerekeket oktatnánk, nevelnénk, akik valamiért „kilógnak a sorból", ezért más bánásmódra van szükségük, s akikkel az átlagosnál többet, személyre szólóan kell foglalkozni. Működik ugyan a kerületben nevelési tanácsadó, ahol fogadják a problémás gyerekeket. De – gondoltuk – mi van, ha a gyerek devianciája csak következmény, s ha az iskolában, a pedagógusi kollektívában vagy a családi kapcsolatokban van a feszültség forrása? Ilyenkor csak a helyszínen, a környezet ismeretében lehet eredményesen beavatkozni, s lehet, hogy a körülményeket kell orvosolni. De ehhez együtt kell élnie az óvodával, iskolával a pszichológusnak.

Nos, így jött létre a kerületi pedagógiai kabinet bábáskodásával ez a pszichológusi hálózat – mondja az előzményekről Nemeskéri János.

Csakhogy... Egy sor *csakhogy*-helyzetet kellett előre tisztázni. Ki legyen a pszichológusok munkáltatója? Ha a munkálkodásukra igényt tartó iskola, akkor óhatatlanul pedagóguscentrikussá válik a szolgálat, márpedig itt a gyerek a fő szereplő. Az önkormányzat lett tehát a *gazda*, innen kapja fizetését a jelenleg 11 pszichológusból álló stáb.

Vajon nem érzik-e az óvodák, iskolák afféle „felügyelőnek", a nyakukra ültetett figyelőszolgálatnak, a pedagógusok „belügyeibe" beavatkozó hivatlan prókátornak a pszichológusokat? Ez is jogos aggodalom volt.

– De alaptalan – tudom meg *dr. Ruskó Györgytől*, a hálózat vezetőjétől. – Ugyanis a féléves előkészítő munka során megkerestünk minden érintett intézményt, hogy felmérjük, igényt tartanak-e a munkánkra, s ha igen, mit várnak tőlünk. Csak azokban az iskolákban „üzemel" a hálózat, ahol ezt a tantestület szükségesnek tartja. Jelenleg hat általános iskolában és valamennyi óvodában jelen vagyunk.

– *Milyen jellegű problémákkal találkoztak eddig?*

– Nagyon sok a munka nélküli szülő; vannak osztályok, ahol minden harmadik gyermek családja segélyből él. A szociális zavarok magatartászavarokban jelentkeznek a gyerekeknél. E problémák kezelését eddig nem tanulhatták meg sem a szülők, sem a pedagógusok. Ebben kell segítséget nyújtanunk az érintetteknek.

– *A rendszerint túlterhelt pedagógusok nem minden gyerekhez tudnak közel kerülni...*

– Több helyen tapasztaltuk, hogy valóban hajszoltak, fáradtak a pedagógusok, akik kiszolgáltatottnak érzik magukat. Ez óhatatlanul ott van az adott iskolában a levegőben. Egy hetedikes fiút például úgy festett le nekem az osztályfőnöke, mintha maga az ördög lenne. S amikor megismerkedtem a körülményekkel, láttam: apró hülyéskedések, kamaszos hányavetiségek nőttek a tanár szemében elviselhetetlenül naggyá. Ebben az esetben elsősorban a pedagógus túlzottan alacsony tűrésküszöbét kell a pszichológusnak megreparálni.

A főváros XIII. kerülete eddig is a pedagógiai háttérintézményekkel jól ellátott területek közé tartozott. Anyagiakban semmivel sem jobb Angyalföld helyzete más kerületekénél, városokénál. Gazdagabb viszont a jövővel előrelátóan számolók bölcsességével. Nevezetesen: bármilyen baj – ha azt korán felismerik – kevesebb fájdalommal és sikeresebben orvosolható. Adott esetben az iskolapszichológusok segítségével, aktív közreműködésével.

Antal Anikó

Őrségváltás

Még egy éve sem igen hittem volna, hogy minden fenntartás nélkül lehet aktuálisnak nevezni egy olyan tudományos kiadványt, amelyik a harmincasnegyvenes évek szélsőjobboldali kulturális követeléseivel és ezek következményeivel foglalkozik. *Sándor Tibor* váratlanul a lehető legaktuálisabb könyvet írta és válogatta sajtó alá a Magyar Filmintézet gondozásában – a *Filmkultúra Könyvek* sorozatában – kiadott, *Őrségváltás* című munkájával.

Sándor Tibor történész, csak nem régóta munkatársa a Magyar Filmintézetnek. Kötetnyitó három tanulmányából mindjárt az első, amelyikben a két magyar középosztály problematikáját vázolja föl, szuverén elemzőnek mutatja őt. A film és a politika viszonyának mérlegelése – mármint a harmincas évekre vonatkozólag – követi ezt, annak taglalása, hogyan történt az antiszemita őrségváltás jobboldali radikális követelésének beemelése a hivatalos konzervatív politika sáncai mögé, majd az eredmény ismertetése, tehát azé a nevetségesen silány produkcióé, amit az erőszakkal pozíciókba ültetettek előállítani voltak képesek, hatalmuk, ideológiájuk „törvényes" érvényesítésével (mintadarab: Bánky Viktor filmje 1942-ből, a *Dr. Kovács István*). Ezekben a tárgyilagos ismertetés szinte már nem is kíván elemző kommentárt a történésztől – annyira magukért beszélnek a tények.

Azután a dokumentumok jönnek: újságcikk-kiáltványok, memorandumok, tudósítások, vitacikkek, hivatalos rendeletek. Majd pedig a harmincas és negyvenes évek filmjeinek és filmirányzatainak korabeli elemzései különböző nézőpontokból.

Ha mást nem tett volna a Filmintézet, mint hogy egyszerűen közreadja Sándor Tibor kiváló elemzéseit, akkor is sokat tett volna a nemzeti önismeretért egy társadalomszeletben: a kultúrában.

Ha mást nem tett volna, mint hogy kiadványával fölhívja a figyelmet a dokumentumok közt méltányosan bőven idézett Zsolnai László filmújságíró magányos antifasiszta harcára a tárgyalt korban, akkor is érdemes lett volna közzétennie e könyvet.

Ha mást nem tett volna, mint csupán a kötetzáró, káprázatos pamfletet adta volna közre, tehát Szabó Zoltánnak a Magyar Csillag 1943. szeptemberi számában megjelent, szépírói erényekben is gazdag analízisét a magyar filmről, akkor is hozzásegíthetett volna mai helyes helyzetfölismeréshez legalább néhány száz filmrajongó fiatalt.

De az *Őrségváltás* című könyvvel mindezeknél többre tellett: egy jelentős szellemi diadalra a napjainkban olykor párterőkkel, parlamenti szónoklatokkal is megtámogatott, és persze a rádióban, televízióban és az írott sajtóban is újra uszuló, ordas eszmék fölött. A puszta történelemismertetéssel. Mert Sándor Tibor könyvében egyetlen szó sincs a máról. Csak épp erről is szól.

Cs. K.

A COMPACK Douwe Egberts Rt.
IDEGENNYELVŰ LEVELEZŐ - TOLMÁCS
munkakörbe munkatársakat keres.

KÖVETELMÉNY:
FELSŐFOKÚ ISKOLAI VÉGZETTSÉG
FELSŐFOKÚ ANGOL, NÉMET NYELVVIZSGA

BÉREZÉS:
MEGEGYEZÉS SZERINT

Jelentkezés:
Írásban (magyar és angol nyelvű önéletrajzzal) a Személyzeti Főosztályon Fúder Sándornénál
1078 Budapest, István u. 23-25.

A Fővárosi Munkaügyi Központ
nyílt pályázatot hirdet
a Budapest XX. kerületben nyíló kirendeltség,
valamint a Budapest IV. kerületben nyíló, képző, szolgáltató kirendeltség

KIRENDELTSÉGVEZETŐI

munkakörének betöltésére

Az álláshely betöltéséhez szükséges:
- egyetemi, illetve főiskolai végzettség
- felsőfokú munkaügyi szakképesítés
- az államigazgatás, munkaügy területén szerzett gyakorlat
- vezetői készség

A pályázat tartalmazza a pályázó:
- szakmai önéletrajzát
- iskolai végzettségét, képzettségét tanúsító okiratainak másolatát
- erkölcsi bizonyítványát

Jelentkezni lehet 45 éves korig.
A pályázatokat a megjelenéstől számított 15 napon belül lehet benyújtani.
Levélcím:1364 Budapest, Pf. 244.
A borítékra írják rá: Álláshelypályázat.
A pályázatokat bizalmasan kezelik.

33941 JP

A Fővárosi Munkaügyi Központ
nyílt pályázatot hirdet

KIRENDELTSÉGVEZETŐI

munkakörök betöltésére

Az álláshely betöltéséhez szükséges:
- egyetemi, illetve főiskolai végzettség
- felsőfokú munkaügyi szakképesítés
- az államigazgatás, munkaügy területén szerzett gyakorlat
- vezetői készség.

A pályázat tartalmazza a pályázó:
- szakmai önéletrajzát
- iskolai végzettségét, képzettségét tanúsító okiratainak másolatát
- erkölcsi bizonyítványát.

Jelentkezni lehet 45 éves korig.
A pályázatokat a megjelenéstől számított 15 napon belül lehet benyújtani, levélcím:
1364 Budapest, Pf. 244
A borítékra írják rá: Álláshelypályázat.
A pályázatokat bizalmasan kezelik.

33939 JP

Szibériai fenyő fűrészáru

(luc és borovi),
asztalos minőségben
nagykereskedelmi
áron.

14 000Ft/m³
+áfa

Ganz Ipari Telep,
Kőbányai út 31.
Kiskereskedelmi eladás
Budapest,III.ker.
Záhony u.1-3.
(sorompó előtt jobbra)
SAVAP Kft.
Telefon:06 60-22188
Fax/üzenetrögzítő:140-6188

MEGHÍVÓ

1993. II. 27-én
a
VÁLLALKOZÓK FARSANGI BÁLJÁRA

Helyszín: Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem aulája

Fellépnek: Koltai Róbert
Nagy Bandó András
Boncz Géza
Farkasházy Tivadar
Selmeczi Tibor
Fábry Sándor

A bál fővédnöke:
Dr. Pungor Ernő OMFB elnök
Kis Lajos Gusztáv VOSZ társelnök

Belépőjegyek ára 5.300 Ft,
mely tartalmazza a vacsorát is
(költségként elszámolható),

Jegyek kaphatók:
Színházak Közp.-i Jegyirodájában
1061 Budapest, Andrássy út 18.
Tel.: 131-5300, 131-7160

A tombola fődíja
egy kétszemélyes külföldi utazás.

A
ConteC
EPITOGEPIPARI RESZVENYTARSASAG

FELVESZ
építőgépek magyarországi
forgalmazásara,

üzletkötői
munkakörbe

- muszaki vegzettseggel rendelkezo munkatarsat.

Berezes: a forgalom
aranyaban.

Feltetel: sajat gepjarmu.

Jelentkezes a 149-8570-es
telefonon, KONCZ
LASZLONAL.

Targyalokepes
nemet- vagy
angolnyelv-tudas elony.

34221NP

JÁRMŰVEKET GYÁRTÓ VILÁGCÉG
önálló ügynöki munkára keres

műszaki ismeretekkel és kereskedelmi
tapasztalattal rendelkező
külső munkatársakat.

Jelentkezés: kézzel írott szakmai önéletrajzzal
PF. 1300 Bp. III. Pf. 166.

BAUMAG
ÉPÍTŐANYAG
vásárol fenyőrönköt

18 cm csúcsátmérő felett
Cím: 2040 Budaörs
Kamaraerdei út 11.
Málek Árpád.
Telefon: 181-3335.

SZŐRMEVÁSÁR
A
BUDAPRÉMNÉL

A
fogyasztói árból
20-40%-os
árengedmény

Divatos szőrmesapkák
és bundák
nagy választékban kaphatók,
amíg a készlet tart.

Hétfőtől péntekig 10–18 óráig,
szombaton 10–14 óráig.

Cím: 1047 Budapest IV.,
(Újpest) Batthyány u. 14.

33636 JP

A VÉRTES VOLÁN
(Tatabánya I., Csaba u. 19.)

a közlekedési, hírközlési, vízügyi miniszter
döntése alapján
1992. december 31-i hatállyal
egyszemélyes, zártkörű alapítású

RÉSZVÉNYTÁRSASÁGGÁ

alakul át.

A társaság cégneve:

VÉRTES VOLÁN AUTÓBUSZ-KÖZLEKEDÉSI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Rövidített neve:

VÉRTES VOLÁN Rt.

Székhelye: Tatabánya I., Csaba u. 19.
Alaptőkéje: 430 M Ft.
Alaptevékenysége: közúti helyi és távolsági személyszállítás.
Az átalakulásra az 1992. évi LIII. tv. alapján került sor.

33895NP

VÁLLALKOZÓK. FIGYELEM!

Eladó baktalórántházi telephelyű üzem.

Belterületi földek	5 211 m²
Külterületi földek	48 441 m²
ÉPÜLETEK:	
központi épület	218 m²
üzemi épület	198 m²
raktár (könnyűszerkezetes)	190 m²
raktár (vasvázas)	252 m²

Betonút, buszjárat
Víz, villany (220 és 380 V),
központi fűtés.
Telefon: (42) 52-280
Iroda, vendégszobák,
melléképületek.

Érdeklődni a 185-1933–as
telefonszámon,
Zalavári Pálnál lehet.

Jelentkezési határidő:
1993. március 15.

34127NP

Kanadai és USA Piacok

Világpiacon versenyképes termékkel rendelkezik?
Befektetőket vagy partnereket keres?

Forduljon bizalommal hozzánk
piackutatásért, elosztási hálózatának
megszervezéséért,
új üzleti partnerei kiválasztásáért!

Kérjük, küldje el cége és termékei leírását,
elképzeléseivel együtt, közvetlenül a részünkre,
vagy budapesti képviselőnkhöz, a ***Paulus Rt.***-hez.

CMG Canadian Marketing Group
463 Cambridge Street South, Suite 202
Ottawa, Ontario K1S 5G3, Canada
Fax: (613)820-0589

Paulus Rt.
1075 Budapest,
Rumbach S. u. 12.
Tel./fax: 269-6083

CMG Canadian Marketing Group

Dedicated to Excellence & Creativity in Marketing

34108 JP

AUTÓ KÖLCSÖNZÉS
Lízing

33216 LJ

Budapesti irodánk:
1138 Népfürdő utca 21/E
Telefon/fax: 173-1190

INKA
REANT A CAR

Napi ajánlat:
LADA 1500 C,
CITROËN AX

A Surján Rt.
mint a Kaposgép Mernye Kft. felszámolója és
a Kaposgép Vállalat
mint a kft. telephelyének tulajdonosa
pályázat útján értékesíti
a kft. termelőeszközeit
(különféle forgácsológépek és hőkezelő berendezések),
irányár: 20 millió forint,
raktárkészleteit
(vasalapanyagok és kereskedelmi áruk), továbbá
a Mernye, Táncsics utcai telephelyet
(a telephely területe 53 755 m², a műhelyek alapterülete 5000 m², az egyéb beépített terület 1400 m²).
Irányár: 40 millió forint.
A telephely, valamint a kft. eszközei lehetővé teszik többcélú gyártási tevékenység végzését.

Felvilágosítást ad:
Borsi Dezső, a Kaposgép Vállalatnál,
cím: 7400 Kaposvár, Jutai út 37.,
telefon: (82) 16-654, illetve

Bubori József, a Kaposgép Mernye Kft.-nél,
cím: 7453 Mernye, Táncsics u.,
telefon: Mernye, 3.

A telephely és az eszközök megtekinthetők a helyszínen, hétköznap délelőtt.

A pályázat tartalmazza:
- a pályázó adatait
- a vételi szándékot és a felajánlott vételárat
- a fizetés módját, határidejét.

A pályázatok benyújtásának határideje: március 10.,
helye: Kaposgép Vállalat (7400 Kaposvár, Jutai út 37.), vagy a Surján Rt. központja (7472 Szentbalázs, Fő u. 95.)

33949 JP

ConteC
EPITOGEPIPARI RESZVENYTARSASAG

A CONTEC ÉPÍTŐGÉPIPARI Rt.
gépkereskedelmi üzletágának februari ajanlata:

ELADÁSRA: – részletfizetéssel is – valamint
BÉRLETRE kínáljuk használt építőgépeinket.

- JCB 3CX gumikerekes kotro-rakodo gep + bontokalapacs
- talajvizszint-süllyesztő berendezes
- T–100 M lanctalpas vontato
- UNEX DH–411 lanctalpas hidraulikus kotro
- VOLVO 840, 841-es homlokrakodo
- E–652 vonóvedres mechanikus kotrogep
- WEIMAR T–174 forgorakodo
- HANOMAG 33 C típusu homlokrakodo
- FIAT-ALLIS 14B hidraulikus dozer
- Javitasi garancia, szerviz, alkatreszellatas.

A gépek megtekinthetők, kiprobalhatók
a CONTEC Rt. Bp. XIII., Jász utca 179. szám alatti telephelyen.
Telefon: 120-2648, 149-8570/161, 164 mellék.

Nyitva tartás: 7–16 óráig.

34223NP

FENYŐ FŰRÉSZÁRU VÁSÁR!

I–III. osztályú 2 colos, szárított, szélezett fenyődeszka 15 800 Ft helyett **14 500 Ft/m³**-ért,
I–II. osztályú, 1 colos, szélezett fenyődeszka 14 000 Ft helyett **12 000 Ft/m³**-ért kapható a

FŐNIX KERESKEDELMI RT.-nél A DUNA PRIMER KFT. telepén

Budapest, Szabadkikötő u. 1. sz. alatt.
Érdeklődni a 140-7887-es telefonon.

34427 LJ

Főnix

1021

Művészet

1983. DECEMBER
XXIV. évfolyam, 12. szám
Ára 25 forint

Máttis - Teutsch János festő-grafikus-szobrász-
művész (1884-1960).

Máttis Teutsch: Linóleummetszet, 245x130 cm, 1918. k.

Mattis-Teutsch János

Ritmus 1914 (Rajz)

Megjan Nemzet 1987. IX.23.

Máttis Teutsch János festőművém

- Hosszabb méltató cikk a művészről és munkáról.

Lásd: Nagy Zoltán: „Lélekvirágok"

Művészet, 1983. dec.

Mattis-Teutsch János, festő-grafikus-szobrászművész (1884-1960).
Beöthy István művészetében szecessziós elemek a hajlított vonaltömb, mely körgyűrűvonal-hálózat formátumban Mattis-Teutsch jónevűvé és alapértékké.

Losonczi Miklós: Beöthy István szobrászi világa.
Heves Megye, 1984. márc. 10-13-old.

Mattis-Teutsch János, festő-grafikus-szobrászművész (1884-1960).

Képek a Vasarelyi
Galériából.

Máttis Teutsch János: Kompozíció.
1916 körül.

Nyíregyháza, 1984. aug. 29.

Mátlis Teutsch János fm

emlékés

→ Bartha László fm

MŰVÉSZET 1985/5/32

Mattis Teutsch János festőművész

említés

→ Lossonczy Tamás fm
MŰVÉSZET 1985/7. 26.o.

MDK

Matisz Teutsch János

Tájkép, o.

Nagybányai festők. Nemz.Gal. 1962. jun.

Mattis-Teutsch János

Kéreby András: kár mordun grafika
Kiállítás a képzőmvészeti
Múzeumban

Népszabadság, 1986. VII. 12

multban kiadott kétkötetes nagy, Román festészet c. album voltaképpen ezt elénk is tárja, kb. ezen a módon, ahogy itt a kiállitás is. Azt hiszem, hogy a figurálistól az absztrakcióig lényegében mindent láthatunk.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-648, 340-726

János Mattis-Teutsch

1985 SEP 5

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1021

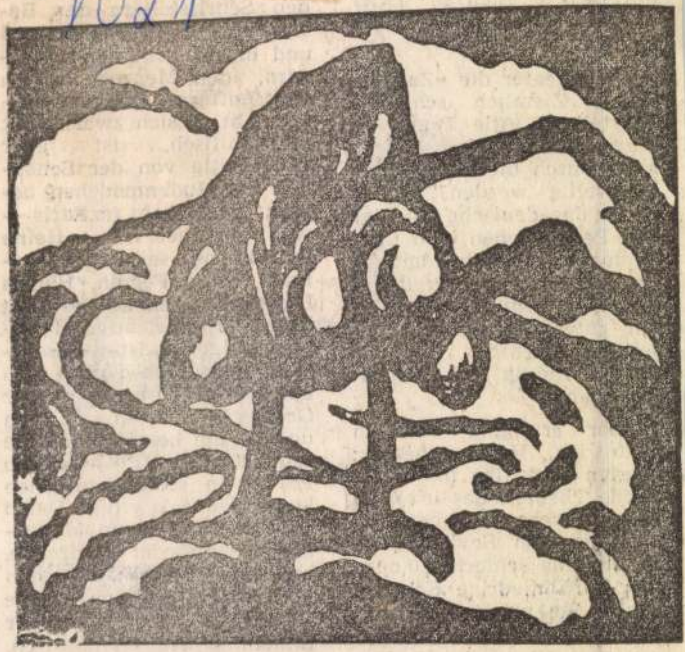

In dieser Nummer stellen wir den Maler János Máttis Teutsch auf Seite 9 vor. Reproduktionen seiner Werke illustrieren die Seiten 2, 4, 6, 7 und 10. Bild oben: Landschaftsbild, 1917 (Linolschnitt)

chiv angetreten hatte un
mit dem er sich in seine
Muttersprache unterhalte
konnte).

„Im Theater die »Zauber-
flöte«. Ziemlich schlechte
Vorstellung. Alle Tempi zu
schnell. Auch dieses Werk
kann durch die Aufführung
langweilig werden." Dabei
ist es das deutsche Theater
von Pest. „Neben dem Eng-
länder zu sitzen bekommen,
der die Fahrt von Preßburg
mit mir gemacht. Scheint
ein guter und ist ein ge-
scheiter Mensch. Hat die
beste Meinung von Ungarn;
ich kaum."

Aber er ging dennoch
auch ins Nationaltheater:
„Gegen acht Uhr ins unga-
rische Theater, das ich noch
nicht gesehen. Gaben den
»Barbier von Sevilla«. Die
Vorstellung schlecht zu nen-
nen wäre niedrige Schmei-
chelei. Sie war unter aller
Vorstellung." Dabei ist das
die erste Glanzzeit des Na-
tionaltheaters.

Und doch hatte er vor
einigen Tagen auf der
Schiffsreise von Preßburg

bringt er aufrichtige Huldi-
gung entgegen, ist aber sorg-
sam darauf bedacht, sich
auf der Straße nicht in ihrer
Gesellschaft sehen zu lassen
und darum bemüht, daß die
österreichische Botschaft in
Paris von seinen Besuchen
keine Kenntnis erhält. Dabei
haßt er das System Metter-
nichs, schmiedet glänzende,
beißende Reime auf den
Kanzler, ist doch seine
Denkweise schon von der
Erziehung her josephinisch,
also — die nationale Frage
ausgenommen — progres-
siv.

Wenn den Ungarn die Ver-

SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

1983 SEP 5

János Mattis-Teutsch

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1021

János Mattis Teutsch: Landschaft mit Gestalten, 1917, Linolschnitt

1849 wür
liebsten
Minderheit
hetzen (wa
schehen w
könne der
der natio
ein Ende
An diesem
sich der J
als kernige
auch späte
Jahren, da
te Treue
Macht für
pflicht hält
Macht handelt es sich aber?
Grillparzer bekennt selbst, daß sie gewalttätig und beschränkt sei.

So wird er ständig zwischen der staatsbürgerlichen Treue, die die Einheit des Reiches für das oberste Gesetz hält, und dem progressiven Credo des josephinischen Geistes, dem er, was das innere System des Reiches anbelangt, ebenso treu ist, hin- und hergerissen. Er klammerrt nur die nationalle Frage, diese den Reichsgedanken gefährdende Angelegenheit, aus. Sein großes Vorbild Goethe stand

wachende Bewußtsein einer Größe, die Ahnung, zu etwas Besserem, Größerem bestimmt zu sein, der Herderschen Prophezeiung vom Untergang der Nation die Stirn bietend: *„Es kann nicht sein, daß Geist und Kraft / So guten Willens voll, / Wie unter eines Fluches Last / Umsonst verkümmern soll."* Und: *„Ein tausendjähr'ges Leid fragt jetzt / nach Leben oder Tod."*

All das war berechtigt, und all das zerfiel sechs Jahre später bei Világos, wo der ungarische Freiheitskampf besiegelt wurde.

Máttis Teusch János

expresszionista müvész

Koczogh Ákos:A modern müvészet utjai
Népmüvelési Propaganda Iroda 1972 1o7.old.

MATTIS-TEUTSCH János

nem kellően méltányolta Kállai E munkásságát a festőnek

Bajkay Éva utószava Kállai Ernő: Uj Magyar piktura c. könyvének uj kiadásához. Bp., Gondolat, 1990 2o2.p.

tás jelentett döntő változást.
repeltek, mint Kondor Béla Ro-
kner László Politechnikai szer-
Kis templom, Kiss Nagy András
nold Müvésztelep cimü müvei.
t X. Magyar Képzőművészeti
t jelentek meg a különböző
sai. Noha a kritikusnak az
válogatás nem reprezentálja
len állapotát, nem ad elég tám-
sére és ezért nem is jogosit fel
megállapitható volt, hogy a
agukat, saját, egykor legjobb
izmussá váltak; még inkább a-

Mattis Teutsch János,

festőművész

Jérei a 20-as években a Redut

„Jél-termében"

A Hét

1984 nept. 20.

MATTIS TEUTSCH János

metszetei

HAULISCH Lenke: Az 1980-85 közötti uj szerzemények kiállítása Kiscellben. = TBM XXIV. Bp., 1991 236.p.,
256.p.,274.p.

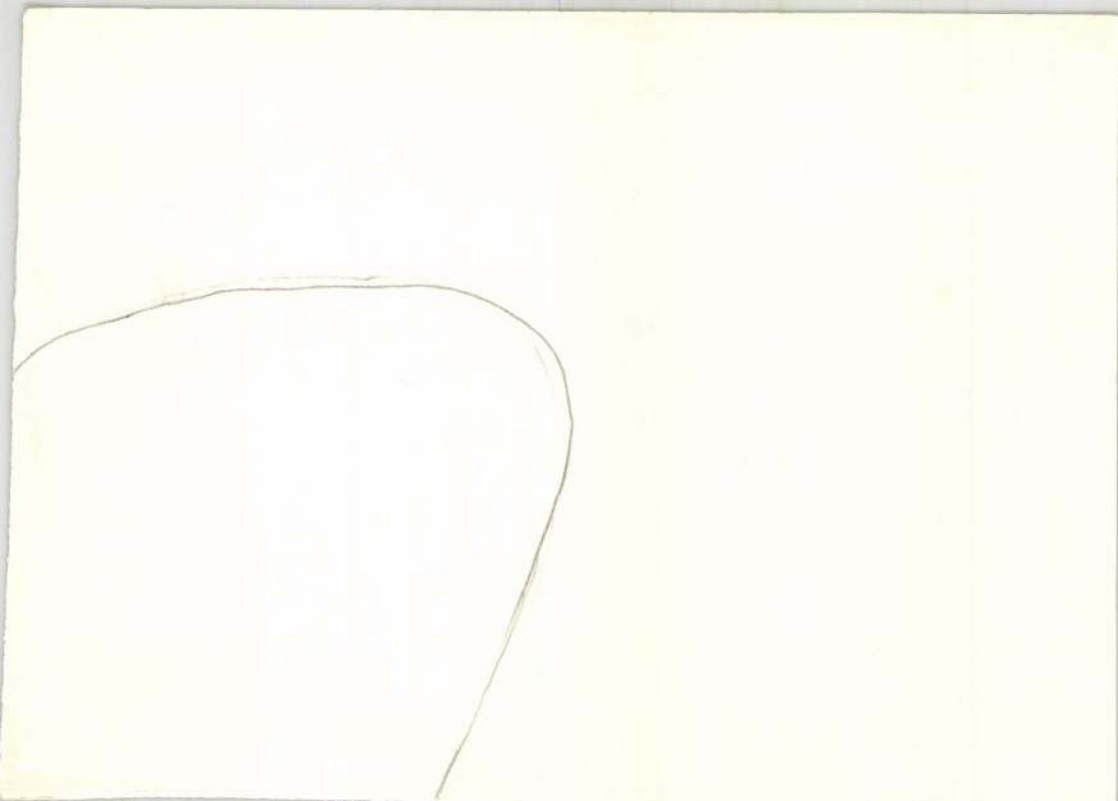

MÁTTIS TEUTSCH János *36, 37, 38, 40, 55, 56, 61, 63, 72, 79, 81, 83, 86, 88, 103, 104, 117, 127, 141, 147, 148,* 6, 14, **8**
Brassó, 1884. augusztus 13.–Brassó, 1960. március 17.
München, festő, grafikus, szobrász

Banner Erdély

MÁTTIS-TEUTSCH család

Banner Zoltán:

Egy század - három nemzedék.
/A Máttis-Teutsch család brassói kiállitásáról./

Útunk, XXXIX.évf. 14.sz. 1984. ápr. 6. - 7.old., képekkel.

MÁTTIS-TEUTSCH JÁNOS

MÁTTIS-TEUTSCH WALDEMÁR

A Brassói Lapok Galériájának 27. kiállitásaként Máttis-Teutsch János és Máttis-Teutsch Waldemár müveit mutatják be. /rövid hir/

Utunk, XXXIX.évf. 11.sz. 1984, március 16. - 8. oldal.

Mattis Teuts

Waldemár

III. é-

fest. szak

Ferkèpzomfoiskèvk

1933-34. 45. l.

4./ Schoen Arnold "Szé
ciszterci templo

5./ Uj fényképezésre .

6./ Müemlék-felvételek

7./ Előre nem látottak

Budapest, 1932. április

Mattis Teutsch János

festő

154. Mattis Teutsch János: Sport (olajf.) 800 pengő.
155. Mattis Teutsch János: Fürdőzők (olajf.) 800 pengő.
156. Mattis Teutsch János: Pihenő (olajf.) 500 pengő.
157. Mattis Teutsch János: Bányászok (olajf.) 1500 pengő.

Nemzeti Szalon

1929. jan.

Kut

NEMZETI SZALON MŰVÉSZETI EGYESÜLET

ELNÖK

Gróf ZICHY JÁNOS

TÁRSELNÖK:

PRESZLY ELEMÉR

MATTIS-TEUTSCH JÁNOS

145 Szobor, fa 600.—
146 Szobor, fa 500.—

Nemzeti Szalon

Kut.

1930
jan.

Ábrahám és Sugár, Bagó M. és Fia Utóda, Budapest. F. kiadó: Lehel B

NEMZETI SZALON MŰVÉSZETI EGYESÜLET

1940. ÉVI JANUÁR HÓ 28. — FEBRUÁR HÓ 11.

Máttis Teutsch művei
a Kassák Emlékmúzeumban

AZ IDŐ, s az emberi értelem, úgy látszik, a sors minden igazságtalanságát helyrehozza, (csak ki kell várni, mikor): íme, a tizes évek magyar aktivista mozgalmának talán legnagyobb felfedezettje, a brassói Máttis Teutsch János, akiről eddig legfeljebb csak azok tudtak, akik a hajdanvolt *Ma* folyóiratot átlapozták, most három termet tölt meg műveivel Óbudán, a Zichy-kastély emeletén.

Okkal az, kivált, ha hozzávesszük, hogy a keretet e késői bemutatáshoz egy olyan múzeum adja, melyet Kassák Lajosról neveztek el. Ha volt ugyanis valaki, aki annak idején, majdnem hetven éve, oly sokat tett nemcsak Máttis Teutsch megismertetéséért, de kibontakoztatásáért is, az kétségtelenül a magyar avantgarde egyszemélyes vezérkara, fellebbezhetetlen pápája és fáradhatatlan motorja. Az akkori állapotokra visszagondolva, egyszerűen elképed az ember, milyen vakmerően jó szem és bátor ízlés kellett hozzá, hogy valaki az akkor már krisztusi korú férfi semmi máshoz nem hasonlítható és kihívóan merész absztraktjait rögtön az előőrsmozgalom híres folyóiratának címlapján közölje, s a *Ma* első tárlatát is rájuk alapozza. Máttis Teutsch felbukkant valahonnét, budapesti meg müncheni iskolák s egy bizonyára nem tanulság nélkül való párizsi tartózkodás után.

1917-ben nyílik az emlékezetes kiállítás, mely egyszeriben ismertté teszi nevét, s bejuttatja az avantgarde nemzetközi mezőnyben is. Mattis Teutsch így lesz a német expresszionisták folyóiratának munkatársa, a weimari Bauhaus embere, aki a húszas években majd olyanokkal állít ki, mint Klee és Brancusi, Arp, Schwitters, Richter, Janco, idehaza meg Hincz Gyula és Mészáros László. Vagyis benne van még a képzőművészeti életben, noha a Tanácsköztársaságban vállalt szerep után véglegesen visszahúzódik erdélyi szülővárosába. Indulásának lendülete azonban oly nagy, hogy egy ideig nincs hátránya e félrevonultságból: Berlin, Róma, Chicago, Párizs hódol munkásságának, mely egyébként változik a harmincas évek felé letér a hirtelen felhabzott, „alaktalan" absztrakt érzelemgazdagság útjáról, és (legalábbis szerintem) a szürrealisztikus „varázsosság" egyik vállfajával kísérletezik. Ezt pedig a negyvenes évek közepétől egészen haláláig (1960) olyan periódus követi, melyet a katalógus szerint a „naturalisztikus életképek" jellemeznek.

EZ UTÓBBIAKBÓL egyébként tulajdonképpen semmit nem látni; egyetlen festménye van a tárlaton 1950 körülről; ez egy virágzó fát mutat, és szemre szép, lenge alkotás, bár semmi köze sincs az egykori absztraktmámorhoz. Egy-két munka van jelen a két háború közötti stílusváltásból is. Maga a kiállítás címe ezért, legalábbis a hagyományos filológia alapján, nem mondható pontosnak: nem a *teljes* Máttis Teutsch-i életpálya bemutatását, az út drámai fordulóinak legtöbbjéről semmit sem tudunk meg. A *lényeget* tekintve azonban mégis Máttis Teutsch ez, hiszen a nevéhez köthető nagy érték mindenképpen az a néhány esztendei termés, mely (mondjuk 1916 és 1924 között, egészen a *Lélekvirágok* remek sorozatáig) hirtelen a világ élvonalába emelte őt. Lehetséges, hogy ha e nagy felívelés időszakában nem vonul vissza Brassóba (bár egy ideig Románia sokkal elevenebben kapcsolódott az avantgarde-hoz, mint Horthy Magyarországa), ha nem hagyja bekeríteni magát a később mégiscsak besettenkedő provincializmus által, ha — mint mondani szokás — „jobban adminisztrálja" magát, és a képzőművészeti kritika is kegyesebb (igazságosabb) hozzá, művészetének egésze talán másként alakul.

REJTELYEKKEL TELI életmű ez tehát; s a legfőbb benne, hogyan jött rá, milyen logikával, magányosan az absztrakciónak arra a fokára, ahol már nem ismerhetünk rá az elvonatkoztatás tárgyi alanyára, ahol tehát a látvány már nem az objektív világ közvetlen ábrázolatából születik, hanem igencsak áttett módon. Szokás ezt a fokozatot zeneinek mondani és lírainak, hiszen a szubjektum minden korábbinál nagyobb szerepet kap benne. Varázsosan csábító az a lehetőség is, melyet a „festőiség", valamint a szerkezet eddig nem tapasztalt változatai kínálnak fel. Ma, amikor a galériák teli vannak ilyen típusú képekkel, a szín- és formanyelvnek ez a fajtája már megszokottnak mondható. Akkoriban viszont éppen csak felbukkant még egy-két kísérletezőnél (Picabia, Hoelzel), és teljesedett ki a tízes években Kandinszkijnál, illetve majd Mondriánnál. (Malevics 1920-ban már összegzi is a „nemábrázolás világának" tanulságait.) Máttis Teutsch tehát *benne van* az élcsoportban, noha eleinte társairól valószínűleg mit sem tud; és — szerencsére — mindjárt különbözik is tőlük. Még legmerészebb és mindig meggyőző, hiteles absztraktjainál is érezni lehet az elvonatkoztatás folyamatának őszinteségét, sőt a kiindulópontot is. Mivel képeinek címet nem adott, hivatkozunk a 39-es számmal jelölt „szántóföldre", mely az ábrázolás szélső pontjáig jut, és sétáljunk át innét a 49-eshez („táj"), ahol a táj látványától már végképp elszakad, mégis érezzük rokonságát a modellel. A föld volumenjei általában súlyosabbak, a fák (növényzet) vonalrendje vaskosabb vékonyka, hajlékony, szecessziós ott is, ahol már nem szabadna sem a „földnek", sem a „növényzetnek" eszünkbe jutnia, és ennek a kép egyneműsége alkalmasint kárát is látja. A metszeteken ilyen disszonancia nem fordul elő. Van viszont másmilyen; így a *Halottvivők*ön (75. katalógusszám), mely a *Ma* címlapjára is került. Itt emberalakok vannak belestilizálva egy absztrakt erővonalszerkezetbe, jellemzően szecessziós naivitással (mely közben történeti érték lett). Máttis Teutsch egyike lehet a Közép-Európában megszokott hályogoperáló tehetségeknek: zseniálisan rájön valamire, de értő csapat meg idevágó kulturális hagyomány nélkül s főleg közeg nélkül, elbizonytalanodik, megreked. Mindez, természetesen, mit sem von le történelmi érdemeiből, és kivált nem csökkentheti teljesítményének esztétikai értékét.

A LÁTOGATÓ mindenesetre mindenféle históriai fejtegetés nélkül is sok szépet talál a tárlaton. Nem történelmi érdemek (vagy nem csak azok jóvoltából) ragyognak fel neki a képek. Máttis Teutsch angyali korszakának költészete friss, semmit nem romlott az időben, sőt annak patinája még jót is tett neki. Tisztasága és derűje éppúgy élő, mint szorongása vagy ijedelme. Egy tágranyílt szemű mesevilág sejlik fel a képek mögött; egy személyiség, aki inkább tépelődő és elmélyedésre hajlamos, semmint, hogy eruptív vagy káromkodó volna. (Erre mutatnak érdekes szobrai is, úgyszintén megannyi későbbi divat előképei.) Ritka nagy pillanat villanófénye örökítette meg őt nekünk, nem is hiányozhat(na) a képzőművészet századunkban megújuló világának mestertablójáról. Csak sajnálni lehet, hogy hazai nyilvános gyűjteményeink egyelőre nem sokat őriznek tőle. A Kassák emlékmúzeumba *Csaplár* Ferenc által oly gondosan összeszedett és dokumentált anyag újból szét fog szóródni. Megszámoltam: a hatvannyolc akvarell, olajfestmény és szobor közül tucatnyi a pécsi Janus Pannonius múzeumé, nyolc a Szépművészetié és — írd és mondd — egyetlenegy a Magyar Nemzeti Galériáé, melyre pedig egyszer majd a modern magyar múzeum felállításának kötelezettsége vár(na). A többi Máttis Teutsch-mű, vagyis a hatvannyolcból *negyvenhét* — magánkézben van.

Szabó György

...latokat tett...

ezni – de miből?

Nemcsak kifogásokat tettek, megoldásokat is kidolgoztak, Szigorúbb minőségvizsgálatokkal például meg kell állítani az építőanyagok minőségének romlását. Jobb szervezéssel és elosztással el kell érni, hogy legalább ami van, az kapható legyen a Tüzép-telepeken. S ezeknek az építési idényben szombaton is nyitva kellene tartaniuk.

A helyzetet őszintén elemző „vitairatot" a népfront megküldte az ellátásért felelős főhatóságoknak. Valamennyien kifejtették véleményüket a helyzetről, a távlati megoldásokról. Valamint azokról a gyors intézkedésekről, amelyek, ha nem oldják is meg a magánépítkezők mai gondjait, valamit talán segítenek a helyzeten.

Az *Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium* arra hivatkozik, hogy az ország 130 téglagyárából jelenleg mintegy 80 elavult, és csak időszakosan üzemeltethető. Egy részüket azonnali kisgépesítéssel alkalmassá lehet tenni a termelés fokozására, a folyamatos rekonstrukciókkal növelhető ennek az ágazatnak a teljesítménye. A minisztérium többletbérek kiadásával is emeli a műszakok számát a téglagyárakban. Az első negyedévben a kedvező időjárást kihasználva hamar megkezdhették a munkát, 17 százalékkal termeltek többet, mint az előző év hasonló időszakában. Ez önmagában örvendetes, de a hiányt még nem szünteti meg: a népfront felmérése szerint a tervezett lakásmennyiség falazóanyag-szükséglete a termelés 40 százalékos növelését igényelné.

Gyors segítség született

Az ÉVM-ben azt mondják: *várható, hogy a második fél évben az építőanyag-ipar tovább növeli a termelését.* Valószínű, hogy — éppen a hiány miatt — nagy volt az elővásárlás is, és így a jövendő épületek telkein van némi tartalékanyag. Minőségi fordulat a téglaipari rekonstrukciós programtól várható; a fejlesztések nyomán falazóanyagból, cserépből és asztalosiipari termékekből 1984—1985-től lesz a tervezett lakásszámhoz elegendő mennyiségű.

A *Belkereskedelmi Minisztérium* az építőanyag-ellátás megítélésében egyetért a népfront tapasztalataival. Átmenetileg a miniszter megtiltotta, hogy a közületek téglát és cserepet vásároljanak a gyárakból: ez is segít a lakosság ellátásában.

Gyors és azonnali hatású az *Országos Takarékpénztár* intézkedése is. A megyékből jelezték: sokan anyaghiány miatt képtelenek a tervezett és vállalt építési ütemet megtartani, s ezeket az OTP — hátrányos következmények kilátásba helyezésével — sürgette a munka szerződés szerinti befejezésére. A takarékpénztár most utasítást adott a fiókok vezetőinek, hogy vegyék figyelembe a helyi anyagellátási körülményeket. Új szerződéseket ezek ismeretében kössenek, s ha valaki anyaghiány vagy más megalapozott indok miatt nem tudja házát befejezni, engedélyezzék a határidő módosítását.

A népfront összefoglalója és az ezekre adott válaszok ismeretében a *Gazdasági Bizottság* is tárgyalt az építőanyagellátás helyzetéről. Összegezte a véleményeket, és úgy intézkedett, hogy maximálisan ki kell használni, sőt bővíteni kel a gyártási lehetőségeket, s javítani az építőanyagokat szállító vasúti kocsiellátást is.

Nézetek ütközése

Néhány konkrét kérdésben kifejezetten vita támadt a népfront és a minisztériumok között. A lakosság, az építők több helyről jelezték, hogy cserép hiányában tetőfedő palát vásároltak, amely átázik. A Belkereskedelmi Minisztérium viszont úgy tudja, hogy a „tetőfedő pala minőségével kapcsolatban eddig nem érkeztek hozzánk negatív jelzések".

Hasonló a helyzet a burkolóanyagokkal. A népfront szerint a Tüzép-telepeken sok a gyenge minőségű burkolóanyag, minőségi áruban viszont hiányok mutatkoznak. Az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium válasza erre: „Burkolóanyagokból az utóbbi években jelentős kapacitásbővítések történtek... a Tüzép-telepek árukínálata olyan bőséges, hogy a vásárlók igényeit maximálisan ki lehet elégíteni".

Ellentmondásosak a hosszszabb faanyagról szóló vélemények. A Belkereskedelmi Minisztérium szerint a szállítók nem tudnak eleget tenni a hazai megrendelők igényeinek, s ezt a kereskedelem hiába kifogásolja: a magyar fél négyméteres hosszban kapja az árut; a népfront információ szerint ugyanakkor a szovjet partnernek külön gondot okoz a nyolc méter hosszú gömbfák elvágása...

Helytelennek minősítik a fogyasztók azt is, hogy az országban csaknem százféle nyílászáró — ajtó, ablak — készül. Ez látszatbőség, hiszen mindig csak egyik-másik kapható — ha kapható —, célszerűbb lenne kevesebb típusból folyamatos elátásról gondoskodni. Erre sem a gyártók, sem a kereskedők nem reagáltak, holott a népfront javaslata rendkívül ésszerűnek látszik.

Várható tehát, hogy a következő egy-két évben az építeni szándékozóknak továbbra is sok erőfeszítésbe, utánjárásba kerül majd az építőanyagok előteremtése. Mindaddig, amíg a folyamatban levő fejlesztések jóvoltából az anyagtermelés mennyisége-minősége utol nem éri az építési kedvet.

Faludi András

Richtofit

...ettől lesz a lába fitt

Kapható a BNV-n
a Fabulon pavilonban

RÉM
illa,
lya és
za. Frissítő,
alkalmas a

ejre és a lábszárra,
is.

ABFÜRDŐ egyrészt lábfürdő, ill.
lábszár égő-fájó érzésének enyhí-
ként, mert nyugtató, közérzetjavító
teszi a fürdést.

gyár

Máttis Teutsch János

Magyar Nemzet 1984. IX. 8. 9

A kor festője

Visszhangtalanul múlt el egy kerek évforduló. Úgy egy hónapja volt Máttis Teutsch János festő születésének centenáriuma. S bár soha nem volt „elfeledett művész", értékelő cikkek, monográfiák sora jelent meg róla, főművei a múzeumok állandó kiállításain szerepelnek, munkáinak jelentős hely jutott a *Nyolcak és aktivisták* nemrég fél Európát sikerrel bejárt kiállításán, mégis valahogy zavarba vagyunk, ha Máttis Teutsch életműve kerül szóba.

Pedig 1920 táján — több értékelője szerint — „az egyetemes festészet legnagyobbjaival egyenértékű műveket alkotott". E passzust *Szabó Júlia* könyvéből idéztem, mely tavaly látott napvilágot a *Corvina Kiadó* gondozásában. A könyv elegáns kiállítású, a bevezető tanulmány szakmailag rendkívül igényes, a reprodukciók igazán élvezhetőek, azonban alig több, mint egy évtizedét ölelik fel a 74 évet aktívan megélt mester életművének.

S ennek jó oka van. Az ifjúkori művek, a „zsengék" meglehetősen érdektelenek, s negyvenéves korán túl sem alkotott már jelentőset. Ám közte! Mégis, az életrajzi tényeken végigtekintve, századi művészetünk egyik legértékesebb, legjelentősebb teljesítménye kapcsán fel kell tenni a kérdést — bármilyen kínos, zavarba ejtő is —: Máttis Teutsch János alkotta ezeket a műveket, vagy a kor, amelyben élnie megadatott?

Szimpatikus, csendes, visszahúzódó embernek írják le kortársai festőnket; Máttis Teutsch nem élte a művészek kötelező bohém életét. Brassóban született, nevelkedett, ott is tanárkodott rövid megszakításokkal. Fiatal korában sokat utazott, a megfelelő időpontban a megfelelő helyen volt: a század elején Münchenben, aztán Párizsban, a tízes években Budapesten. Művészetét kortársai nagyra értékelték, ez azonban nem anyagi természetű értékelés volt; Párizsban nemegyszer nekilátott képkereteket faragni, hogy egy kis pénzt szerezve ott maradhasson, ahol a „dolgok történnek".

A tízes évek második felében kezdődik művészetének „nagy korszaka". Túl van egy személyes tragédián, fiatal felesége halálán. Újpesten tanít. Tájképszerű festményeket és linómetszeteket készít, amelyek kissé szecessziósak, kissé expresszívek, egy kicsit a természetre utalók („teozófikus felfogásúak", ahogy ezt Szabó Júlia meggyőzően fejtegeti), egy kicsit nonfiguratívak. Ugyanakkor *művek!* Igazi, érzékeny, szakmailag gondosan kidolgozott műalkotások, kifejező színharmóniákkal, hibátlan kompozícióval. Nem elméleti tételeket igazoló programképek, azok szokásos vérszegénységével, hanem valóságos, ihlet sugallta alkotások.

Nem csoda hát, hogy a megújulás harmadik hullámát megélő magyar művészetnek, pontosabban az újat akarók meglehetősen elszigeetelt csoportjának kapóra jöttek. Kassák Lajos igazi sztárt csinált Máttis Teutsch Jánosból. Sorra közli műveit akkori lapjában, a MA-ban, vele kezdi el a folyóirat nevével fémjelzett kiállítássorozatot.

De hát miért?

Hiszen Máttis Teutsch nem formabontó, mint a párizsiak, nem olyan újszerűen zaklatott, mint a németek, nem olyan mindent megváltoztatni akaró, mint az oroszok. Hanem? Mindez együtt. Kicsit vad, kicsit lélekből jövő, kicsit új embert teremtő. Ez valódi! Színvonalas művészet, majdnem olyan jó, mint Kandinszkij vagy Delaunay.

Máttis Teutsch János ekkor tényleg elemében van: 1917-es vagy 1920-as egyéni kiállításának archív fotóját tanulmányozva szinte egyetlen olyan képe vagy szobra sincs, amelyiket tévedésnek, melléfogásnak lehetne minősíteni. S ha az előbb szarkasztikusan kicsit ilyennek, kicsit olyannak minősítettem is a képeit, ezt csupán azért tettem, hogy érzékeltethessem hirtelen felkapottságának okait. Vagyis hát: ha szemtől szembe kerülünk valmelyik akkori művével, azok valóban magukkal ragadóak, lenyűgözőek. Valóban pontosan kifejezik ennek a történelmi, művészettörténeti pillanatnak eksztatikus gondolkodásmódját, akárcsak Franz Marc vagy Frantisek Kupka vásznai.

A pillanat azonban elmúlik, Máttis Teutsch visszavonul szülővárosába, néhány évig még kapcsolatot tart Európával Párizssal, a Bauhausszal, a Bécsben élő „maistákkal", de fokozatosan elszigetelődik, előbb szellemi, aztán fizikai értelemben is. 1928 után nem utazhat külföldre, bár műveit még aztán is el-elküldi kiállításokra. Festészete egyre spekulatívabbá válik, az Art dece idejét átvészelni neki így, egyedül nincs elég ereje, a dolgok változását a maga javára fordítani nincs elég tehetsége.

Hát ezért a zavar, ami az életművet övezi. Értékelői közül majd' mindenki megpróbálja toleránsan, megértően szemlélni a „kései" képeket, Szabó Júlia is az idézett könyvben pár szót ejt róluk — de inkább nem reprodukálja őket.

Mégis, mindezekkel együtt, ha a kerek évfordulót le is késve, a nehézségeket valahogy áthidalva (az életmű nagyobb része Brassóban van), érdemes lenne méltó emlékkiállítást rendezni Máttis Teutsch Jánosnak.

Bán András

KRUM GRIGOROV

Laktatós

A mi vidékünkön az egyik kalácsfajtát laktatósnak hívják. Az elnevezés valószínűleg abból ered, hogy az ember borzasztóan jól lakik, ha ilyen tésztát eszik.

Egyszer Dozsdevicában voltunk vendégségben Sztojana néniéknél, ott kínáltak meg bennünket a laktatóssal. Utána állandóan azzal nyaggattam anyámat, hogy ő is süssön ilyet. De a mama csak sajnálkozva nézett rám, megsimogatta az arcomat, és sóhajtva mondogatta:

— Meglesz, Kune, csak nem tudom, honnan veszünk fehér lisztet... Meg aztán ahhoz valami nagyobb ünnep is kell, nem lehet bármikor laktatóst sütni.

Fehér liszt alatt a mieink azt értették, amit a nagymalomban őröltek tiszta búzából, igen finomra. A kismalomban őrölt búzából és rozsból sütött kenyér recsegett az ember foga alatt, mikor ette. Az ételeink főként levesesek voltak, hogy jobban csússzon... Különben könnyen megakadhatott a falat az ember torkán, s addig ihatta rá a vizet, míg a téglaszáraz ételdarab le nem szaladt...

Egészen más dolog a laktatós. Kétszer-háromszor megforgatod a szádban a falatot, hol édesnek érzer, hol sósnak, még az olvasztott vaj illata is megcsap...

Végül csak eljött egy nagyobb ünnep. Túljutottunk már a nagyböjt felén, közeledett a húsvét. Számoltam a napokat, úgy éreztem, csigalassúsággal telnek. Volt olyan nap, hogy kétszer-háromszor is utánaszámoltam, mennyi van még hátra. Megszámoltam reggel, ébredés után, átszámoltam délben, s még alkonyatkor is... Lelki szemeim előtt állandóan a laktatós lebegett... Láttam, ahogy arasznyira kikelt a tepsiből, aranysárga, ropogós a héja, felvert tojással van megkenve a teteje... Így emlékeztem rá Sztojana néniéktől. Amikor a néni levette a sütő tetejét, két kendővel fogta meg a tepsit, hogy a kezét meg ne égesse, és a dagasztóteknő fedőjére tette. A kalácsból finom, illatos pára áradt, szinte elhomályosította a szememet, nem győztem törölgetni, hogy jobban lássak... Sztojana néni hímzett kendővel letakarta a tésztát, hogy lassan hűljön ki és „feljöjjön", ahogy ő mondta. Úgy lesz még finomabb...

A néniéknél más gyerekek is voltak, az unokatestvéreim. Fel-felbukkantak a házban, ki-kiszaladtak az udvarra játszani — engem is hívtak, de én, mintha a konyha tapasztott padlójához szögeztek volna, nem mozdultam onnan. Teljesen megbabonázott a frissen sült tészta. Később azonban feleszméltem, és néhány lépést hátráltam. Nem mondtam senkinek, még anyámnak sem, milyen hatással van rám a laktatós, rosszat

nekifogtam a másiknak, a harmadiknak is nekikezdtem, amikor a kéményből, zajosan, fújtatva, kibújt egy sárkány, és felfalta az összes laktatóst. Ijedtemben felsikoltottam, mert egy ilyen szörnyeteg, mohóságában, még engem is bekaphat... Verejtékben úszva ébredtem fel. Anyám vinnyogásomat hallva, kiugrott az ágyból, megsimogatta izzadt fejemet, amikor az ingem alá nyúlt, mintha vízzel tele vödörbe dugta volna a kezét. Száraz vászonkendővel letörölt, közben megszeppenve kérdezgette:

— Kune, mi lelt, kisfiam? Csak nem megint a hidegrázás

Ambrus Im

jött rád, tavaly is két egész hétig tartott... Vagy rosszat álmodtál?

Feleszméltem, értetlenül pislogtam, s csak akkor jöttem rá, hogy mindaz, amit az imént láttam, álom volt. Eltűnt a sok laktatós, eltűnt a rémisztő sárkány is...

— Mondd, Kune, mit álmodtál, megkergetett tán valaki? — kérdezgette lecsillapodott, becéző hangon anyám.

Amikor meghallotta, hogy laktatóssal álmodtam, nem is eggyel, sem kettővel, ölébe ejtette a kezét és elmosolyodott:

— Így van ez. Ha egy gyerek finomságra éhezik, álmodik róla... De honnan a csudából keveredett elő az a sárkány... Mivel azonban az álom rossz véget ért, a valóságban jól kell végződjön — vigasztalt anyám.

— Úgy legyen — feleltem, és megpróbáltam újra elaludni...

Továbbra is számon tartottam a hátralevő napokat... Anyám egyre sürgött-forgott, a munkával mégsem haladt. S bár előttem titkolózott, hallottam, ahogyan apámmal pusmognak — honnan szerezzenek finomlisztet.

— Felnyergelem a lovat — mondta apám —, s végigjárom a környező falvakat, hátha akad valahol egy zsáknyi búza...

TAMÁS-GALÉRIA KIÁLLITÁSAI

A MODERN KIÁLLITÁS-SZERVEZŐ BIZOTTSÁG RENDEZÉSÉBEN

V., AKADÉMIA-UTCA 8 • TELEFON: 254—23

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságu
Méltóságos
Nagyságos

dr Szentiványi Gyula

úr
úrnő

BUDAPEST

u. Szépmüvészeti Múzeum

6478,29 Hungária Rt

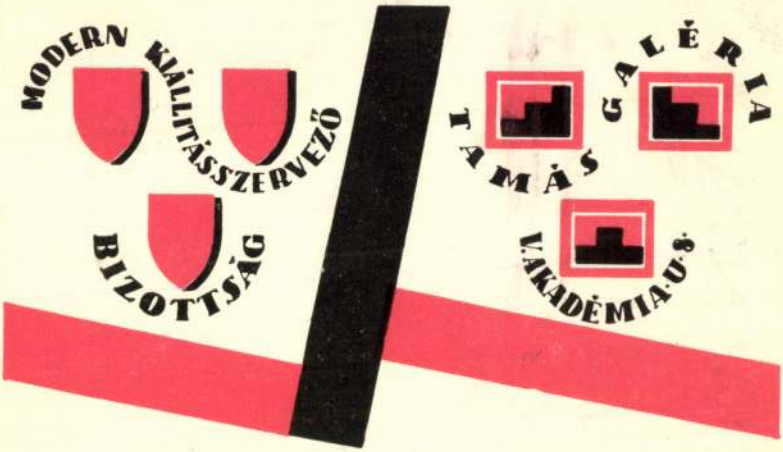

TISZTELETTEL MEGHIVJUK

MATTIS-TEUTSCH JÁNOS

FESTŐ- ÉS SZOBRÁSZMŰVÉSZ,

HINTZ GYULA

FESTŐMŰVÉSZ ÉS

MÉSZÁROS LÁSZLÓ

SZOBRÁSZMŰVÉSZ

MŰVEIBŐL RENDEZETT,

MÁJUS 16-ÁN, CSÜTÖRTÖKÖN D. U. 5—8 ÓRAKOR

MEGNYILÓ

CSOPORTKIÁLLITÁSRA

EZ A MEGHIVÓ VAGY A VERNISSAGE-RA VAGY A KIÁLLITÁS BÁRMELY NAPJÁN KÉT SZEMÉLYRE BELÉPŐJEGYÜL SZOLGÁL

A KIÁLLITÁS NYITVA: MÁJUS 26-IG

VASÁRNAP DÉLELŐTT 10—2-IG,

KÖZNAPOKON DÉLELŐTT 10-TŐL ESTE 7-IG

MATTIS-TEUTSCH Janis

RIEGER, Günter

Konstruktivist und Revolutionär: Hans Mattis-Teutsch zum 100. Geburtstag.
= Bildende Kunst 32. 7. 1984 321-325
· pll

volt.
kifejezéstelenül merev Krisztus-
rz arcait — hogyan fedezhetjük
képzelhetjük el, hogy láttukra
„borzadályt"? És hogyan ma-
is? Vagy ellenpéldául vegyünk
ak a renaissance világias, csupa
ű Keresztelő Szt. Jánosai ellen?
eket és szobrokat a plébános úr
k az egyház nagyvonalú szabad-
ított művészet, s csak a művészi
zek teremtő erejében s bízott a
éni kifejezésmódja nem gátolta.
kart, hanem élő művészetet.
zi és világi művészet közt lénye-
lomait és múzeumait, s készen
k ikonográfiai szempontból kö-
arcképi, tájképi, csendéleti vagy

MATTIS TEUTSCH Jans

DEAC, Mircea

Viata si opera pictorului Mattis Teutsch. = Revista muzeelor si monumentelor 1984. 8. 66-78. p. ill F

-

zgató úr előremutató tájékoztatóját,
s szellemi, hanem anyagi segitséget is
önyvtárosainknak. Kéri a könyvtárvezető-
zámitógépes leirásukat. /Szeptemberben
a a könyvtárvezetők figyelmét, hogy sok
-be. Aki részt kiván venni az ALEPH-bemu-
HMSZ-nél telefonon.
tervéről és ütemtervéről beszél.
niai Könyvtár gépesitése. Az év végéig
eteket. Most csak a leirást adják meg
50.000 könyvtári egységen felüliek/
szabványosság. Ha valaki ISIS-szel dol-
ább, mert ezt integrálni tudják.
egyénekre lebontva vizsgálni a gépesi-
ényeg: kapcsolódni az MTAK-hoz és egy-

eofizikai Kutatóintézet könyvtárvezetője/
tet van benne. Mit csináljon?

MARC formátumra lehet majd konvertálni.
h Ágoston tájékoztatóját, majd elmondja,

MÁTTHIS Teutsch János

Nagy Hilikó: János Mátthis Teutsch
= Hungarian Book Review, Vol. 26.
No. 2. 1984, 17-18. p. ll

[Rec.]: Szabó Julia: MT Jan
Bp. 19

n "kitűnő" minősítésű középiskolai
tem. Közben Csók István festőművész-
-ben. Utána azonnal beiratkoztam a
Bölcsészeti Karán a művészettörté-
művészettörténet doktora. Vezető
bor dr., Hekler Antal dr., de leg-
ő-témám a reformkori magyar művészet
ről a tárgykörről.
n állami ösztöndíjjal egy-egy évet
agyar-olasz művészeti kapcsolatok
en megnősültem és gimnáziumi tanár-

er Kolozsvárra helyezett az ottani
lozsváron azonnal érintkezésbe lép-
tanszékének vezetőjével, felvinczi
i barátommal) s 1943-ban az Egyetem

MATTIS-TEUTSCH, Jaime

Passuth, Krisztina: The abstract vision of Mattis-Teutsch. = NHQ No 95 Vol. XXV. 1984 149-150.

[rec] Szabó Julia: M-T J. Bp 1983

MATTIS-TEUTSCH Janis

Vida, Georghe

Mattis-Teutsch și dialogul european al formelor. = Arta, 31. 5. 1984 19-21. ll
Anul XXXI. 8.

Hans Mattkis-Teutsch et le dialogue européen des formes. = Revue Roumaine,
38. 12. 1984 92-97 p. ll

D2
D8
D10
B 661

estésre, máskor képeinek nincs

zavakra, fogalmakra szavakkal,
s fegyverekkel vívja küzdelmét.
szavak ellen újból és újból csak
elhangzó szó és a síkban-térben
en. S mintahogy értelmetlen, a
el.
n volt New York-i és philadelp-

i szobrász udvariassága. A plé-
ai művésznek azt a kijelentését,
jezésre juttatnia, hogy tetszik-e
ilvánvalóan nem tudta, hogy ez
műértő kényszeredetten mond
ember az első ismerkedés után
k úriember tudja, hogy az ilyen
is csak annyit akart mondani,
abad véleménynyilvánítást mű-
n jogszabályok, amelyek az élet
zhatjuk azt is, hogy a művészet-
. A plébános úr szerint az, hogy
„ostoba és gyáva felfogás" volt.
az egyetlen helyes magatartás

k azonban, hogy miért éppen a
ogokhoz? A nagyközönség szó
ésébe, nagyobb morgás nélkül
ozőművészeti kérdésekben nem
s és irodalmi átlagnevelés szín-

MATTIS-TEUTSCH János festő

MYSS, Walter: Kunst in Siebenbürgen.
Innsbruck : Wort und Welt Verl., 1991
271.p. életrajz

Mattis Teutsch János

fesso

1.

Révai XX. 643.1.

T. cz.

GLATZ ANDRÁS

táblaüveg gyári raktára

BUDAPEST,

VIII., Baross-utca 66—68.

Mättis-Teutsch Janos

wod

K. E. M. T. J. és Gergely
Sándor. A Hét
1918. 48. sz.

Máttis Teutsch János

wód

Bálint Aladár

M. T. J. Nyugat

1918. II. 761. l.

Mattis Teutsch János

Koll. Kiáll. a Ma folyóirat szalonjaban

Wed

Az Ujság

1918. nov. 24.

(l. a.: M.T.J.)

742. *Welden Lajos bár*

Mellig látható s balrafo
három, keblén pedig jobbról
meg keresztet visel. Előref
szemöldöke barna, bajusza
Ingének álló gallérja látszik,
és paszomántgallérú szürke k

Vászon, méretei 67·5 : 54·5
30 K. — Vétetett a gr. Krei
A megszerzésére vonatkozó ad
lelt. sznál. — Átvétetett 1895 áp
jegyzék 140. — Az átvételt tu
8-iki 14895 sz. leirat (159–96).

Mattis Teutsch János

Koll. Kiáll a „Ma" folyó-
irat kiáll. helyiségében

Művészet 1918. 77. l

Nyitra h. n. V 1195.

MÁTTIS TEUTSCH JÁNOS: Eredeti linoleummetszet

Ma. 1918. III. évf. 8-9. sz.

GULÁCSY LAJOS: Ceruzarajz

K.

~~[illegible]~~

tovább

Mattis Teutsch János

Mészáros László

kott kiáll

Tamás Galéria

10. n. 1929. V. 16–26.

Katalogusa
nekem nincs meg.

φ

Kolozsvár

Lakatos Zoltán sertésnagyvágó, Kolozsvár, Kálmán király-út 5. 23–62

Makó

MÁGORI IMRE, sertéskereskedő, Makó, Kossuth-u. 49. 2–08

Marcali

Simon János sertéskereskedő Marcali 76

Mezőkövesd

Nyeste Albert, állatkereskedő, Mezőkövesd br. Eötvös u 16. 1–09

Nagyvárad

Balázs Árpád sertésbizományos, Nagyvárad, Horthy M.-tér 19. 25–58

Lindenfeld Ernő sertésbizományos, Nagyvárad, Hitler Adolf-u 30. Tel: 11–43

Nyiregyháza

Fischer Vilmos élőjószágközvetitő, Nyiregyháza, Arany János-u. 42. 25–05

Grósz és Döme sertés és szarvasmarhabizományos, Nyiregyháza, Szarvas-u. 23. 22–42

Lakás: Luther-u. 23. 22–43

Pazonyi András ny. m. kir. főállatorvos, szarvasmarha, sertés és juhkeresk. Nyháza, Károlyi-tér 17. 21–80

Heumann Ádám, állat és állattermékek kivitele, Ujvidék, Petőfi Sándor-u. 91. 38–69

Sirkövek.

(Lásd márványipar és műkövek alatt is.)

Békéscsaba

Rosenbaum Gyula Besaba Andrássy-út 46. 2–86

Budapest

Dunamenti kőbányák és márványművek rt. Bpest. IV. Párisi-u. 3. 188-436

Kovács József Bp. II. Zsigmond k. u. 9 352–154

***Szilágyi* Sándor Entreprise sirkőraktár Bpest, Flumei-út 5.** 140-207

Venczel József Bp. X Ujtem. Sirkert-út. 148–697

Debrecen

Friedländer József Sirkőraktár, Figaia & Dell'Anicó Cararai márványbánya magyarországi képv. Debrecen. 24–31

Dunaszerdahely

Wyborál Gyula cementáru, sirkő és műkőüzeme, Dunaszerdahely, Bacsák-u. 254 78

Mattis-Teutsch János

1

Művészeti lexikon

Kolozsvár 1942.

39. l.

Máttis Teutsch János

Máttis Teutsch János

8 Dráma	3000
9 Kép	1500
10 Őszi táj	1500
10/a Vágy	3000
10/b Kép	1000

A Ma (III) demonstratív kiállításának katalogusa. (Bpest, 1918)

Máttis Teutsch János

Eredeti linoleum-
metszet, repr.

Ma. 1917. II. évf. 11. sz.

A Ma első képkiállí-
tását festői műveiből
rendezte 1917. októberében.

Ma 1917. II. évf. 11. sz.
179. l.

SZET

FOLYÓIRAT

lmos császár-ut 76. Telefon: 113 — 455

ani tilos!

r! Bugverbot!

Mattis Teutsch János

Eredeti linoleum-
metszet.
repr.

Ma. 1917. II. évf. 12.
sz. (Kassák-szám.)

MŰVÉ

MŰVÉSZE

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest,

Összeh

Dèfense de p

Mátyás Teutsch János

Eredeti linoleum-
metszet
Repr.
Ma, 1917. II.
10.-.

Mattis-Teutsch János, festő-grafikus-szobrászművész (1884–1960).

B. Turok Margit: A magyar grafika külföldön, 1919–1933, Berlin.

A válogatás azt a huszonöt művész műveit öleli fel, akiknek az életműve, a századelőn valóban jelentős. Ők jelentették a németországi emigránsok legnépesebb csoportját. Számukra a siker felé vezető utat a „Der Sturm" köre jelentette, amelyet e kiállítás alapján a Bauhaus felé vezető állomásnak is tekinthetünk. — A 25 magyar művész között szerepel Kernstok Károly, Mattis Teutsch János.

Az expressionizmus nem visszahúzó hatást gyakorolt a századelő magyar művészetére, éppen ellenkezőleg, megtermékítően hatott. Művészeink képesek voltak arra, hogy ~~magukra~~ magukra szabják és ki-ki saját életművén belül vitathatatlan értékű alkotásokat hozzon létre. Ez érvényes azokra is, akiknek munkásságuk idők folyamán a feledés homályába merült.
(pld. Mattis-Teutsch.)

Művészet, 1989., 11–12., 43–44– } old.

GULÁCSY LAJOS: Ceruzarajz

Ma, 1918. III. évf. 8–9. sz.

MÁTTIS TEUTSCH JÁNOS: Eredeti linoleummetszet

Mattis Teutsch János

Z tájkép, ofestmények

Nemzeti Szalon

1917. máj

tav. Tárl

A KIÁLLITÁST RENDEZTE:

PETROVICS ELEK

Mattis Teutsch János

rod
2

Kallainene

101. l. 80. t.

Mattis Teutsch

Janus

Hevesy kvantot cirk
ei koll. kiäll. vola

katalogusa

1918. nov.

läsd

Ma. 1918, nov. 20.

III. eif. 11. st

läs e füretben
a 136. lapot.

sági másodépitész kassa

utiszámláját 130 korona

lettel visszaszármaztat

Budapest, 1914. é

Mattis Teutsch Janus

1.

Ma. 1919. IV-erf

1. 77

Ma VII. Kiäll. Gat

KIR. MINISZTÉRIUM SZÁMVEVŐSÉGÉTŐL.

? *G Y U L A urnak*
: *Bizottsága elnökének,*

B U D A P E S T.

5 25-én 299 sz. alatt kelt becses

Mathis Teutsch János

0.

Ma 1919. IV. évf

3 sz. 40 l.

Ma. 1919. IV. évf

8. sz.

Ma (Wien) 1920.

1–2. sz.

Ma (Wien) 1921

1–2. sz.

tulajdonképpéni kerelmem el
A renoválás alatt l
domásom szerint — nyugdíj
már a közel jövőben üres
seért fiam is pályázni óhaj
Kegyelmes Uram
kolai képzettségére, — tekin
hogy tanulmányai befejezése
Országos műemlékek renov
ez idő alatt minden törekvése
berhez illő szerény előzékeny
kifogástalan életmódjával
csülését kiérdemelje, — te
húnyadi vár építésénél nye
vén kellő alkalma volt a
ismerni, mely tulajdonsá
főkellékét képezendi az áll
azon alázatos k
elé, hogy a nyugdíjaztatás
megüresedő vajdahunyadi
jelzett indokaim mérlegelés

Mattis Teutsch János

Z linoja

l. repr

Ma. 1917. III eif.

1. sz.

U. o. 1918. apr.

15. III. eif.

3. sz.

Mattis Teutsch Janos

1 linoleummetszete
is egy fametszete
repr-

Ma. 1917. 6.sz

Kintetes Orsrágos Bizottságának

Budapest

mult év deczember 20-án kelt
tisztelettel inditványozom,
nánt használt helyiség Zólyom
ssék át minden dij nélkül
r czéljaira, mert czen helyiség
agi hasznot hajtó módon
mit bizonyit azon körülmény is,

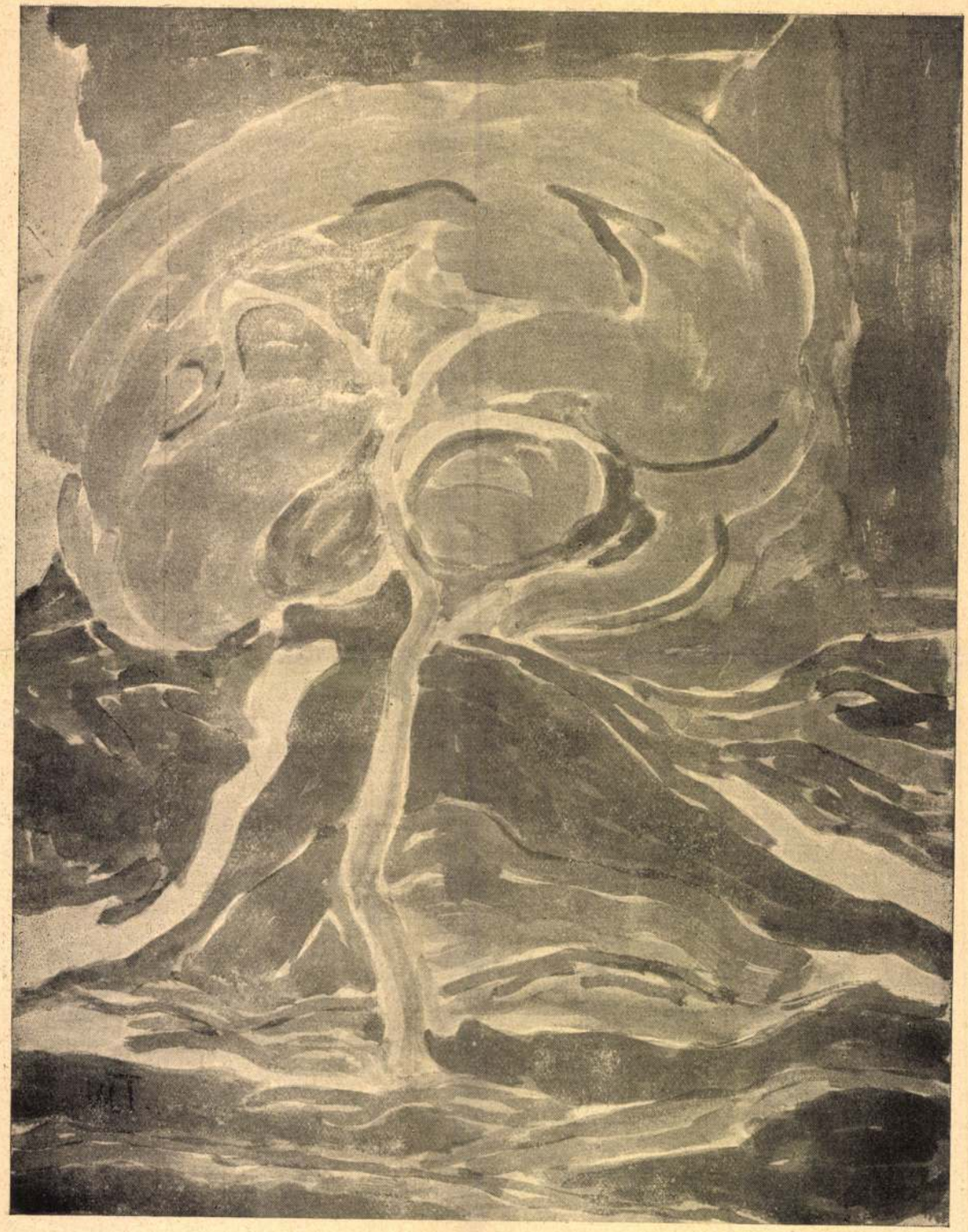

Máttis Teutsch János : Festmény

Máttis Teutsch János: Festmény

Valahol ólmot öntenek az égő szemü lányok.

Már fejlődik a raj, de hosszú lábaik még csak a mező elejét mérik.

Pattogás. Sivitás.
Lábuk, mintha gyökeret eresztene, nem mozdult.
Szájukból meleg gőz csapkod.
Csak állnak.
Várnak.
Fölöttük már szállt a vörös tüz.
Lángszóró!
Vissza!
Mind!
Egy szaladó ember kezében még ragadt a bomba.
Meggyulladt.
Először a lába, a hasa. Aztán a feje. Fekete tüznyelv verődik belőle az ég felé.
Testvérek!
Derékbavágott testek. Fekete hullák. Zsirfüst.
Jajgatás.
Hat gyerekem!
Vigyetek!
Egy lábnélküli ember két kezén hintálja a testét, hogy hidegüljön a forró seb.
Másiknak meg fél fele égett el. A fekete csonk közepén utolsót ver a vörös szív.
— — — — — — — — — — — —
Már ő se birta. Kezében remegett a kormánykerék.
A hadnagy ecetes szivaccsal törülte a homlokát. De irta tovább.
Ezer halál.

Ujabb melegség.
Pattogás.

Az előbbi emberek helyén fekete hamuk roskadoznak.
A sárga sár helyett szikadt föld.
A meleg puska-csövek fölhúzott ravasza csattan. Karcoló füst. Lőporszag.
A gép szárnyát sivitó golyók súrolják.
És vér . . . vér . . .
A nap most hetykén a hegyek csúcsára ugrott.
Aztán a völgybe esett.
Fekete csönd.
És a gép is mint egy letört szárnyú madár ereszkedik a földre.

Ujvári Erzsi

Máttis Teutsch János: Eredeti fametszet

MŰVÉSZET

Uj költők könyve. Kassák Lajos szerkesztésében és előszavával megjelent a „MA" első kiadványa: lirai antologia: *Uj költők könyve* cimmel. A kötet György Mátyás, Kassák Lajos, Komját Aladár, Lengyel József válogatott verseit gyüjti az olvasó elé. A legujabb irodalom e reprezentativ költői tárgyilagos kritikára alkalmas formában először jelentkeznek együttesen, mint uj irodalmi irány demonstrálói, s igy a kötet, értékein tul is irodalmi eseményt jelent.

Lapunk alapitó és pártoló tagjai a K 3·50 árban kiadott könyvet félárban kapják, előfizetőinknek pedig 25 % engedményt adunk, ha a könyvet kiadóhivatalunk utján rendelik meg.

A könyv a leggondosabb kiállitásu müvészi formában kerül forgalomba, de barátaink részére külön amatör példányokról is gondoskodtunk. A száz számozott, keménykötésü, eredeti linoleummetszettel s az irók autogrammjaival ellátott amatőr-példányok ára K 10. — Lapunk alapitó és pártoló tagjai és előfizetőink a fent megjelölt kedvezményre az amatőr-példányoknál is számot tarthatnak.

SZINHÁZAK

Vigszinház: Herczeg Ferenc: Kék róka

Kárörvendők és rosszmájuak vigyori bókot tapsolnak a modernek felé: Herczeg Ferenc! — ime, a Herceg Ferenc, brigadérosok, gréfok, gyurkovicsok Herczege! — fiatalabb, ujabb, modernebb, mint ti!

Pedig — nézzünk csak hátra! Nem egy öregedő iró megfiatalodásáról van szó. Nem is a rejtett értékek fölszinre robbanásáról.

Herczeg Ferenc egyszerüen — jószemü iró, aki mindig tudta és tudja, ki az olvasó, ki a nagypublikum és milyen ez a publikum.

Tulajdonkép: ez az egész,

Amikor a „Pogányokat" a „Bizáncot" az „Ocskai Brigadérost" irta, ezer év előtti pogány misztikum és brigadéros legendásság kellett a nyügös idegü nekikeseredésnek — nekihevülésnek; és a könnyü gesztusú gentri se verhette [minél jobban dagadó] mellét, lógathatta [minél üresebb] fejét jobbkor, mint a Gyurkovicsék és más agylágyúltak idejében.

Ma már más problémák kicsinyessége gombostűzi a „nyugatbakóstolt" előfizetőket, s Herczeg a közeli „Hét sváb" után átmenet nélkül, [de csak látszólag indokolatlanul) markol az „Aranyhegedű" húrjaiba.

Divatját múlta kűrtő kalapot — dobja el magától: az éveken át belovagolt tipusait.

— Kék róka.

Asszony, tisztaság, sárcipők az előszobában, édesvizi hydrák, befelé élés, stréber kislány, bácsi, férj — mindez rendben van. Ügyesen, finoman fognak össze; és amint elénk állanak, látjuk, nem magasodnak fölénk, de fölmelegszünk a közelségüktől. És együvé fogódzásukban: a közelségétől.

Szellemes, előkelő és kedves darab.

Stilusa nincs, romantikája nem émelygős, natúrája nem bántó.

Filozófiája: a nyugalmat, kiegyenlitődést kereső élet kisivelésü bölcsessége. Polgári. Józan.

Céljai: az eszközei. S az eszközeiben; a siker.

Elérte.

És megérdemelte.

Mert ennyi jótulajdonság, s a konvencionális rosszaságoknak ily *nagyfokú hiánya* ebben a szezonban (a tavalyiban se!] még nem predesztináltak darabot A Kék rókához hasonló szimpátiára.

— — Mindezt a második felvonás befejezése után mondjuk.

A mi szempontjainkból itt véget ér a darab: egy nyitott ajtajú kedves, szelid dráma; nyitottságában mélységekkel, problémákkal is.

Ami ezután következik, az — — az — — — harmadik felvonás!!

Ó! mert Herczeg Ferenc mégse lett azzá, akinek az első két felvonásban sejtettük. És nem lett azzá, akinek a darab nyomán kikiáltották,

A szabaddá frissülő ember — ime — belecsökönyösödik béklyóiba; és mert a béklyók megoldást préselnek, a mindent elrendező szerzőt kiáltják, s az: a banális regénymorál kérlelhetetlenségével elintéz midént!

Mire való?

Herczeg Ferenc a mai publikumnak ir!

Varsányi Irén és Hegedüs Gyula művészetük legjavát életesitették alakjaikba; Tanay ötletes, jó. A Sándor szerepében szivesebben láttunk volna jobb, *őszintébb* színészt,

Jób Dániel dekadens „rendező művészete" ebben a darabban látszott elérni elrettentő művészietlenségének csucspontját. A háttérdiszletek (már nem is impressionista) szinhalmozása, orditó hazugsága a darab tónusának finom eltompitott szineivel és életességével szemben illuziórontó, bosszantó, érthetetlen. A szinpadművészet szempontjából: türhetetlen! (Vagy nem érzi Jób Dániel a hangok, szók, gondolatok szinét?? És nem tudja, hogy a szinpad nem vásári panoráma?! Nem tudja, hogy ott mindent, *mindent* a darabhoz azaz a dráma mindenből eggyé teljesedett életéhez ***kell*** hangolni!??

Nemzeti Szinház: Kőmüves Kelemen

A „Kőmüves kelemen" balladájának emberi tragikumát drámai dialógusokba ömleszteni, kiszélesiteni, általánositani, esetleg maivá értékelni: ezt a célt örömmel tudnánk magunkhoz melengetni.

De hol van ez a tendencia a Kárpáti Aurél — Vajda László munkájából!!

És egyáltalán: a dráma!? a tragikum!? modern szinszerüség!? — Kőmüves Kelemen!?

Nem is arról van szó, hogy a két társszerző még csak meg se közelitette az egyedül akceptálható célt: a készen kapott tragikumot sem voltak képesek megfogni, szinpadra vinni. A szinpad minden dohos requivizitumát kellett előszedniök dramaturgiájuk mumusnak jó tarsolyából, hogy valahogy elénk támogassák a versből holtra ráncigált tragédiát.

Drámai eszközeik ime: röhögő kisértethad, sikoltozó, szavaló szellem a sziklacsucson, éjszaka, zivatar, hegyomlás, őrült némber, orditozó „tömegek", dúltarcú „népség"; és mindezek tetejébe: az agyonfárasztott idegek megrikatására kijátszott apai szeretet fájdalma, megszentségtelenitve, a póz legplussában!

Dühödtre vadult elkeseredés rúgja fel bennünk a kritika minden jóindulatát, elnézését, ha a bitorolt névrokonság az egyszerü, nagy Kőmüves Kelement, a ballada Kelemenjét asszociálja agyunkban,

És: Ibsen Henrik! És: „szimbólum"! Ezek után!

És: a Nemzeti Szinház szinpadán!

A szinészeknek nem volt alkalmuk alakitásra.

Hevesi Sándor a klasszikus rendezés sémáját húzta a darabra. A „tömegek" dróton ráncigált dülledtszemüségével.

A harmadik felvonás diszlete szép, jó, meglepő.

Magyar Szinház:

Januárban mutatta be Vajda Ernő: „Váratlan vendég" cimü 3 felvonásos szinmüvét; februárban pedig Gábori Andor: „Dollárpapa" cimü 4 felvonásos komédiáját.

Mácza János

KÖNYVEK

Noémi fia: (Regény. Irta: Laczkó Géza. Franklin társulat kiadása 1917.

Elsőben is rácsudálkozni kell, — ha nem is gondolok a kinti fenevadviadalokra s elparancsolok magamtól minden háborus-idők-igényére-követelőzést, — hogy *ma* kerülhetett elénk ez a szelid, graciozus multakat becéző regény. Mai, — butitó kegyelettel mégis csak — temető, nekibátorodó jövőbekapaszkodóknak, erkölcsibb értelmi-érzelmi elérésekért vajúdóknak, hogy irhat valaki szivetlágyogató mesét? És mintha minden kiválósága, a delejesen ársodrós, igéretes elbeszélés s a rátapinthatnékig plasztikus, képalkotó stilus is csak azért volna, hogy enyhe gyönyörökre füző szórakoztatásunk, fáradt idegeink pihentetője legyen.

S ha talán érdemévé avatnák valakik e boldogitó ajándékszépséget s szeretnék, hogy izgalmi fölzuhogások nélkül békés élvezettel olvashatnak regényt, — én fölmérem hosszát-széltét, lapszám terjedelmét s értékelőn vetem össze időmetlekötő hosszadalmasságát azzal a hozzáképest magnyi tartalommal, kevéske meghatódással és semmi értéknövekedéssel, amit belőle kapok. Laczkó Géza nevével s az 1917-es felületpattantó elégedetlenségeket számozó dátummal jelentős cimü

< Máttis Teutsch János >
Albuma -

< > Album Bp. 1917
Ma -
kiadás

Telefon: 417.
Rumi-úti fiók-telefon: 255.

Erdőkitermelés, kemény- és puhafa-nagyraktár

Tüzifatelep

Bérfűrészelés, bérgyalulás

Eladás nagyban és kicsinyben

Saját iparvágány

MARTINEUM R.-T., SZOMBATHELY

Máttis Teutsch János

festő

l.

Hevesy Iván

Futurista, expresszionista és kubista festészet. Bp. 1919.

28-l. 29. l.

DUNÁNTÚLI ERDŐIPAR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

gőzfűrész és faaprító üzeme:

Szombathely, Vépi-út.

Alapító: Gróf Erdődy Sándor felsőházi tag, nagybirtokos stb. Vép.

Máttis Teutsch János

A Ma korszakának dominálló művészei közé tartozik.

Szabó Julia: A magyar aktivizmus története

Akadémiai Kiadó 1971 old.

44.

Fotytatása következik.

BÁN FERENC

Máttis Teutsch János

vod

Hevesy Iván

Máttis Teutsch

uj metszetei

Nyugat 1921

okt. 1

1735

rengés, megremegteti a szinházat.

Brahmot, a puritán, kálvinista zsidót, kiszorította Reinhardt, a katholikus zsidó. Itt Genf, ott Róma. És a nép, a zajos, káprázatos, tömjénfüstös, arannyal hímzett, palástos római misére csődül. Bim-bam, ott örök husvét van — ott zúgnak a harangok, . . . itt meg csak szinházat játszanak.

Reinhardtal szemben Brahm azt bizonyítja, hogy minden szinpad él, csak játszani kell rajta. Szeretettel, egyszerűen, őszintén, a divat után lihegő hajszát kerülve, a dolgok lelkébe mélyülőn. Itt nem hazudik senki — a szinészek, a közönség szeme láttára, őszintén öregszenek meg. Tegnap Hauptmann Magános embereit láttam. Tíz év előtt Sauer és Lehmann creálták a fiatal Vokerrath párt — most ugyanabban a darabban az öreg szülőket játszák. Nem hiszem, hogy a szinészek föllázadtak ez igazgatói intézkedés ellen. Megöregedtünk, tehát öregeket játszunk: ez a Lessing-Theaterben magától értetődik.

Ez az a szinház, ahol a szinész bevallja korát, ahol képzelem, hogyan röstelik, a szükséges festéket is, ahol a szinpadi díszletező akár eléhezhet-

Mattis Teutsch János

Lengyel József: Mattis Teutsch János a „Ma folyóirat első" kiállítás van. Nyugat 1917 okt 15

Mattis-Teutsch János

Bálint Aladár:

Mattis Teutsch
János. Nyugat 1918,
dec. 1.

Mátyás Teutsch János

Bálint Aladár:
Mátyás Teutsch János
linolcum albuma.
Nyugat. 1918. febr. 1.

Máttis Teutsch János, festő
születése

VADAS JÓZSEF:

Képzőművészet

Egyszemélyes expresszionizmus

„Képeinek erőtlen színskálája sem bolygat mélyebb vizeket. Harmóniájuk inkább dekoratív, mint expresszív jellegű. Linóleummetszeteiben több a feszültség és a ritmikus lendület. De ez a lendület is jobbára temperamentumosan kanyarított ívekre, tetszetős mozdulatokra szorítkozik."

Ez bizony minden, csak nem dicséret. A meglepő azonban az, hogy a század alighanem legnagyobb magyar műkritikusa írta a század alighanem legerőteljesebb magyar koloristájáról. Sőt: elvbarát az elvbarátról. Mert a kritikus Kállai Ernő meg a szobrász, festő és grafikus *Máttis Teutsch János* egyaránt a Kassák Lajos által szervezett-vezetett magyar aktivizmus neveltje volt.

De hiába. Kállai a közös cél — a forradalom szolgálata — és a közös küzdelem — mindkettőjük a *Ma* folyóirat munkatársa — ellenére hajthatatlan. Nem habozik kemény ítéletet mondani sorstársáról, akivel, sajnos, még utóéletében is osztozik, osztozni kényszerül, mert egyformán mostohán bántunk velük. Máttis Teutsch János Kassák köréből visszahúzódva, 1919-ben visszatért szülővárosába, Brassóba, itt élt és dolgozott 1960-ban bekövetkezett haláláig. De a távolság sem mentség a mulasztásainkra. Arra, hogy Magyarországon mind ez ideig várni kellett első gyűjteményes kiállítására.

A *Kassák Emlékmúzeum* most kárpótol ezért. A mintegy hatvan festmény, számos grafika és jó néhány szobor, a ritka dokumentumok jóvoltából ugyanis impozáns képet kapunk az életműről, legalábbis a tízes és húszas évek kísérleteiről. Válaszolhatunk tehát arra a kérdésre: mi lehetett az oka annak, hogy ez a két nagy szellem nem értette meg egymást.

Máttis Teutsch tárlatán először a festő programját illik vázolnunk. Tudnunk kell: eredetileg szobrásznak tanult, 1906 és 1908 között azonban, amikor Párizsban élt, a fauvizmus hatása alatt a festészetre váltott. Ezt követően, a tízes évek közepére alakította ki lendületes kompozíciójú, folyondárszerű piktúráját, amelyben a kanyargó vonalnak legalább akkora szerepe volt, mint a tisztán pezsgő színeknek. Tegyük hozzá: az önmagára találás hiába történt Párizsban, talán a korai Braque tüzes kompozícióinak láttán, Máttis Teutsch János rokonait nem annyira a francia *vadak*, mint inkább a németországi expresszionisták — Franz Marc, Emil Nolde, Vaszilij Kandinszkij — körében lelik meg. A színek önálló jelentésének eszméjét magáévá téve hozott olyasmit a hazai művészetbe, amire eddig nem volt példa.

Kállai Ernő pályája akkor indult, amikor Máttis Teutsch már túl van első korszakán. Ez a különbség a továbbiakban döntőnek bizonyult. A húszas években ugyanis újjáéledt az expresszionizmus, amelynek ezt a második hullámát a magyar művészet belső fejlődési folyamatára érzékeny Kállai elvetette. Úgy is mondhatjuk: üdvözölte mindazt, ami a kubizmus forradalmából sarjadt, elítélendőnek és visszalépésnek tartott ugyanakkor bármit, aminek köze volt az expresszionizmushoz. Hiszen ez a stílus, fejtegette egyik nagy tanulmányában, csődbe jutott, és hogy az ő kifejezését használjam, el lehet parentálni.

Ez — így — szélsőséges következtetés volt. Hiszen az expresszionizmusnak ez a második nemzedéke olyan nagyságokkal büszkélkedhet, mint Georg Grosz vagy Otto Dix. Az ítéletben mégis volt igazság. Nem is kevés. Máttis Teutsch húszas évek eleji műveiben még nem mutatkozott, hamarosan azonban számára is nyilvánvalóvá vált: nincs továbblépés a maga organikus — jobbára fák, dombok, folyók és emberek hajladozását, ritmikus játékát megidéző — expresszionizmusából. Piktúrája fokozatosan elveszti mind erejét, mind lendületét. Amikor Máttis Teutsch, a konstruktivizmus igézetében, egzaktabb formációkat keres, képeinek szerkezete meglazul, a későbbiekben pedig inkább csak nosztalgikus emlékekre futja képzeletéből.

Máttis Teutsch János azonban nem egyszerűen azért nem tudta a kritikus Kállai rokonszenvét kivívni, mert amiben a legjobb volt, afölött eljárt az idő. Legalább annyire fontos látnunk azt, hogy vállalkozásával egyedül maradt. A modernséget mindenek elé helyező Kállai nagyra értékelhette azt, ami az avantgard klasszikus fejlődési folyamatához igazodott. Volt affinitása ahhoz is, amit e folyama meghaladásának vagy éppen me kérdőjelezésének tekinthetünk, z zékelte Derkovits zsenijét, meg tizálta Koszta romantikáját. éppen Máttis Teutsch vill maradt a szemében ideger azért, mert nincs se előzm folytatása. Egyszemélyes szionizmus volt.

13.
szept. 9. XXVII/36

yúl a méhig, megnézni ujjával. Za
ből kibújt a tojásgömb sárga sziget-
fűrű a tojástestre forrón ráfeszült, m
os befőttesüveg-gumikarika. Hányszor
kibukni kisborjút, kiscsikót, előbb a
lábszárakat térdig, aztán a lehúnyt-
s borjúfejet, csikófejet, míg a húzóköte
dihez hurkoltuk, s a szétnyílt testhá
kicsi nyálzománcos jószág, mint sz
ila nyelve. Néztem a faág, bokorág ke
zománcbőr-bőrbádog feszes tavaszi
sen, már túl a kitörésen, mikor a rüg
ont, piros pontsziget kemény bőrteng
ont kislány-mellbimbó, vagy már kis
rubint kutyapénisz-hegyével, pirosr
lomtorony-hegyével mered az ágak
egszünidejébe. De ez már a Pillanat
natot a növényiben nem láthattam s
n otthon a kertben, vagy kint a földö
a földön, hogy megláthassam amiko

Míg testem árnyát veszti

Kerepesi temető. Szobrok. Sírkövek.
Két bokor közt szellőtlen meleg mágnesezi
a magányt, a csöndet. Nem jár most erre senki.
Csak gyepen hullámzó árnyékom követ.

Egy kriptai márvány barnult vaslánc-övét
márvány-visszfény szétfolyó hűs márványra hegeszti;
mintha ott változna át a vándor lélek testté.
— Uramisten! — ó, csak ennyi az öröklét?!

Föld szikkasztja sírokon rögöklét
és mellen üt a délkisértet esti
szívdobbanással. (Ó, jövőben ődöngő jelenlét!)

— Sors teremti újjá, akit sors veret szét;
önromjain nem ül az önvilágvég —
ezt gondolom, míg testem árnyát veszti.

Máttis Teutsch

alkotását tette át egyszerübbé első müveiben

Bortnyik Sándor

Szabó Julia:A magyar aktivizmus története

Akadémiai Kiadó 1971 49 old.

Máttis Teutsch János

akvarelljeire emlékeztetnek Bohacsek Ede müvei.

Szabó Julia: A magyar aktivizmus történetéből
Akadémiai kiadó 1971 30 old.

Máttis Teutsch József

Fák, 1918

Szabó Julia: A magyar aktivizmus története
Akadémiai Kiadó 1973 melléklet:

Máttis Teutsch János

képeinek reprodukciói találhatók meg a

Művészben.

Szabó Julia: A magyar aktivizmus története

Akadémiai kiadó 1971 17.o.

Máttis Teutsch János

Kompozició A Ma reprodukciója 1917

Szabó Julia: A magyar aktivizmus története
Akadémiai Kiadó 1973 mellékl.

Mattis Teutsch János Festőművész

Július 12.-én megnyílt a luzerni Kunstmuzeumban a „Magyar művészet 1900–1950" c. kiállítás, melyen a művész műve szerepel.

Élet és Irodalom, 1975. jul. 19.

Mattis Teutsch János

Neve emlétve.

A Hét, 1974. febr. 8. 5. evf. 6 sz. 9 p.

Mathis – Teutsch János

Kompozíció, vörf. 24×30

30. Művészeti Képaukció
1973.

Mattis Teutsch János

Sötét táj, 1918. dekli. o. 60×69 cm
Színes táj, 1920. karton, o. 35×29 cm

Modern Magyar Képtár, Pécs

Mattis Teutsch János

Színes táj, 1920., repr.

Modern Magyar Képtár, Pécs

Mattis-Teutsch János

Résztvesz a Miállításon

XX. szd-i művészet
Szépművészeti Múzeum, 1975.

MATTIS–TEUTSCH János

1. Kompozíció olaj 23,5 × 43,8 cm
2. Álló nő fa 29 cm

XX. Századi Művészet
Szépműv. Múz. 1975.

Máttis Teutsch

limóleu,mmetszete je enik meg a Ma 192o,192les hasábjain.

Csebó Julia:A magyar akt ivizmus története
Akadémiai Kiadó 1971 61.old.

Mattis - Teutsch Jans

Deac, Mircea: Mattis - Teutsch si realismul constructiv = und die konstruktive Realismus. Pref. Georghe Macovescu Cluj - Dacia, 1985 96 [4] p. ill + 16 t.

szolgálnak a mértre és hogyanra és talán választ adnak a

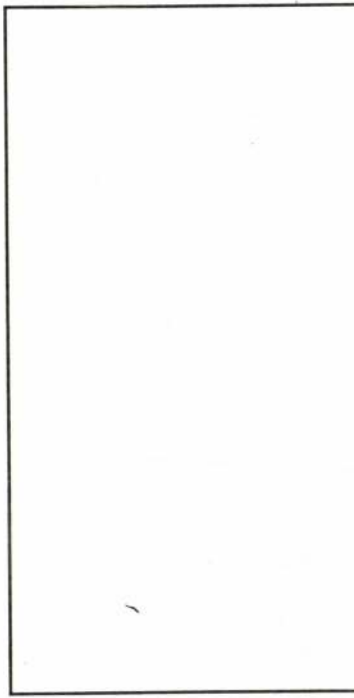

Ézsiás István:
Galaktika,
hengerelt vas,
100×100×100 cm

MÁTTIS TEUTSCH János

SZABÓ Júlia: Máttis Teutsch János. Bp., Corvian, 1983

rec. B.HAJTÓ Zsófia = Hungarológiai Értesitő, 7, 1985, 3-4. 173.

1./ 10 ezer másolatig: RICOH FT
INFOTEC 9

2./ 10-15 ezer másolat között: RICOH 443

INFOTEC 13
91
91

3./ 15-20 ezer másolat között: RICOH 662

INFOTEC 91
91

MÁTTIS TEUTSCH János: Művészetideológia II. = Művészet, 26, 1985, 2. 57, 61.

fenti országokban a földt

Új MAGYARORSZÁG
1992.04.28.

Tessedik emlékki

Ünnepélyes keretek
Tessedik Sámeul szü
zötvenedik évforduló
dezett kiállítás a Mag
gi Múzeumban. A kiá
nöki szerepét az MTA
Faluszociológiai Bizot
újjászervezett Magy
Társaság tölti be.

A kitűnően megv
könyvek és emléktár
tálják a tudós polihis
muel sokirányú tevék
tematikai elkülönülé
nak bizonyult; az í
anyag könnyen átte
külön tanulmányozh
élete, tudományos és
ga, valamint az életm
terjedt, európai szelle
rolni is sok ennek a te
la- és könyvtáralapító
vénynemesítő zsenin
denre kiterjedt még a

A reformkor alap
zonnyal Tessedik Sán
tatóan nemzetszerető
le.

Mattis Teutsch János

Marton Lili: Egy befejezetlen könyv.
= Utunk, 1985 dec. 20. 7.

Lukács hiém fontó tervezett könyve
feltemanalt halála miatt

Lukács hiém →

BUDAPEST ART EXPO
1992. március 22-26.

nyi Egyetem
m tér 8.

ŰVÉSZEK / KÜNSTLER

AZZAG István
ÁTHÉ Zsolt
ZURCSIK József

SZENTGYÖRGYI József
TENK László
VILHELM Károly
VÉGH András

erieleitung: TÓTH Éva
Tel.: (361) 122-84-66
Király u. 98/b Fax: (361) 121-46-67

MÁTTIS TEUTSCH János

Merei József: Máttis Teutsch vaia.
- Művelődés, 38, 1985, 1. 16–17. ill

TISZTELETTEL MEGHIVJUK

MATTIS-TEUTSCH JÁNOS

FESTŐ- ÉS SZOBRÁSZMŰVÉSZ,

HINTZ GYULA

FESTŐMŰVÉSZ ÉS

MÉSZÁROS LÁSZLÓ

SZOBRÁSZMŰVÉSZ

MŰVEIBŐL RENDEZETT,

MÁJUS 16-ÁN, CSÜTÖRTÖKÖN D. U. 5—8 ÓRAKOR

MEGNYILÓ

CSOPORTKIÁLLITÁSRA

EZ A MEGHIVÓ VAGY A VERNISSAGE-RA VAGY A KIÁLLITÁS BÁRMELY NAPJÁN KÉT SZEMÉLYRE BELÉPŐJEGYÜL SZOLGÁL

A KIÁLLITÁS NYITVA: MÁJUS 26-IG

VASÁRNAP DÉLELŐTT 10—2-IG,

KÖZNAPOKON DÉLELŐTT 10-TŐL ESTE 7-IG

929. V. 16.

TAMÁS-GALÉRIA KIÁLLITÁSAI

A MODERN KIÁLLITÁS-SZERVEZŐ BIZOTTSÁG RENDEZÉSÉBEN

V., AKADÉMIA-UTCA 8 ~ TELEFON: 254–23

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságu
Méltóságos
Nagyságos

nemesdédi Kiváy Kalmán úr

úrnő

BUDAPEST

IX Gyáli 15/6

6478.29 Hungária Rt

Máttisch Teutsch János

"Magyar Művészet 1900-1950" cimmel, a luzerni Kunstmuzeumban rendezett kiállitás julius 12.-én nyilt meg, Jean-Christophe Amman, a Kunstmuzeum igazgatója kezdeményezett.
Csontváry Kosztka Tivadar, Ferenczy Károly, Kernstok Károly, Berény Róbert, Tihanyi Lajos, Máttisch Teutsch János, Kassák Lajos művei szerepelnek. Martyn Ferencnek képein kivül néhány plasztikáját is bemutatják.
Külön teremben mutatják be Schaár Erzsébet műveit, a székesfehérvári muzeumban a mult évben felállitott "Utca" komplexum egyik változatát.
"Luzerni Magyar Tárlat" cimmel a "Tájékozódás" c. rovat közleménye.
Élet és Irodalom, Bp. 1975. julius 19.
XIX. évf. 29. sz. 6. lap.

Máttisch Teutsch János

Tasi József: "Kassák első folyóiratai" cimmel hivatkozik Illés Ilona munkájára, aki "A Tett", a "MA" és a „2 X 2" folyóiratok repertóriumát készitette el.
Megemliti a "MA" jelentős mümellékleteinek alkotóit: Bortnyik Sándor, Máttisch Teutsch János, Moholy Nagy László, Nemes Lampérth József, Tihanyi Lajos, Uitz Béla és Kassák Lajos müvészeket, a hazaiak közül, de felsorolja a neves külföldi müvészeket is.

Tasi József fent idézett cikkét lásd: Tihanyi Lajos nevénél, cédulájához mellékelve.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. julius 26.
XIX. évf. 30. sz. 6. lap.

Mattis - Teutsch János

1919-ben mülővárosában telepedik le, de gyakran jár Nagybányára is.

A Két, 1973. dec. 21. 4. erf. 51 sz. 10 p.

Matthias Teutsch János

Banner Zoltán monográfiát írt róla 1972-ben.

A Hét, 1972. dec. 7. 3. erf. 14 m. 9 p.

MATTIS-TEUTSCH János

Nagybánya : Nagybányai festészet a neósok fellépésétől 1944-ig. Miskolc : Mission Art Galéria, 1992

13, 18, 20, 29, 44, 70, 76, 89, 92, 94, 102, 103, 134, 142, 143, 169

Mattis Teutsch János

1960-ban halt meg. Brassóban.

Korunk, 1972. szept. 31. évf. 9 sz. 1420 p.

Mattis Teutsch János

Kassák aktivista csoportjához, ill. a Sturm köréhez kapcsolódott. Az európai avantgárdizmus útlörője.

Korunk, 1972. szept. 31. évf. 9 sz. 1420 p.

Mattis Teutsch János

Banner Zoltán ist róla monográfiát, mely magyarul is megjelent.

Konink, 1972. szept. 31. ug. 9 sz. 1420 n.

Mattis Teutsch János

Neve említve.

Konink, 1974. jan. 33. erf. 1m. 96p.

Mattis-Teutsch János

Kernstokék ~~magán~~ nahad iskolájában ismerkedett meg Bortnyik Sándorral.

A Hét, 1973. júl. 13. 4. evf. 28 sz. 10 p.

Matlis Teutsch János

Kassák Ma c. folyóirata közölte najzait.

A Hét 1973. júl. 13 4. evf. 28 sz. 10 p.

Máttis-Teutsch János

műveit a „Ma" kiállító helyiségében mutatták be.

Berzsa László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 13351

6621

Matthis-Teutsch János

Színes grafikái szerepeltek a
MA falain 1919 januárjában

Passuth K:Magyar művészek az európai avantgarde-ban
Bp.1974 Corvina

49.old

Mattis - Teutsch János 1

a MA körében az absztrakt expresszionizmust képviseli, Grassi párizsi, rendkívül tehetséges festő és szobrász, aki azonban nem a monumentális, hanem az intimebb műfajban alkotott.

Passuth K:Magyar művészek az európai avantgarde-ban
Bp.1974 Corvina

5 l.old.

Mattis-Teutsch János 2

Sárga-zöld sávokból Ualakított
laza felületei sokszor a figurativ és non-
figurativ ábrázolás határmezsgyéjén mozognak.

Passuth K:Magyar müvészek az európai avantgarde-ban
Bp.1974 Corvina

51.old.

Mattis-Teutsch János 3

Művészete Kandinszkijéval rokon.
Úgyanúgy az expresszionizmusból bontakoztatta ki a maga tárgytalan stílusát.

Passuth K:Magyar művészek az európai avantgarde-ban
Bp.1974 Corvina 51.old

Mattis Teutsch János

4

Az elsőt lézt volt, aki Magyarországon lineármetszetben még 1919 dött tárgy nélküli formát ábrázolt. (23. kép) Tárlata 1917-ben a MA első önálló képkiállítása.

Passuth K: Magyar művészek az európai avantgarde-ban
Bp. 1974 Corvina

5 kold.

Mattis Teutsch János 5

ebront stilusával, ücsit Zivatik a MA

Zöréből. Az expresszionizmushoz Lapcsolódik,

legintább Franz Marc világához.

Két metszete, elent meg a Sturm-ban

(1919. 10. érf. S.Z. 117, 123 old.)

Passuth K: Magyar művészek az európai avantgarde-ban
Bp. 1974 Corvina

52. old.

Mattis Teutsch János 6

1919 után visszatér Brassóba és csak gy évtized múlva állít ki megint Pesten

Passuth K:Magyar müvészek az európai avantgarde-ban
Bp.1974 Corvina

52.old.

Mattis Teutsch János

Szerepel a Sturm 10. évf.-ában

l.sz. 117 és 123 p.

Passuth K:Magyar művészek az európai avantgarde-ban
Bp.1974 Corvina
79.old.

Mattis Teutsch János

Metyeki jelenik meg a MA
első számaiban

Passuth K:Magyar művészek az európai avantgarde-ban
Bp.1974 Corvina 77.old.

Mattis Teutsch János

az aktivistás lézül, az ő és Bortnyik Sándor ittkeni allotásaiban rejlenek nonfigurativ tendenciát.

Passuth K:Magyar müvészek az európai avantgarde-ban
Bp.1974 Corvina

66.old

Mattis Teutsch János

expressionizmusa már
1916 körül átsiklott az absztrakcióba

Passuth K:Magyar művészek az európai avantgarde-ban
Bp.1974 Corvina

93.old

Mattis Teutsch János

Rengeteget utazik, kiállít Rómában,

Bukarestben, Chicagóban stb. 1924-ben részt vesz

a nagy nemzetközi bukaresti kiállításon Klee-vel,

Schwittersszel, Marcel Iancóval, Kassákkal, Arppal.

együtt

Passuth K. Magyar művészek az európai avantgardéban 1.5 kiad.
Bp. 1974 Corvina

Mattis Teutsch János

1921-ben állít ki Archipenkoval
és Klee-vel majd egy Következő, ugyanosak
1921-es kiállításon Chagallal együtt.

Passuth K. Magyar müvészek az európai avantgarde-ban
Bp. 1974 Corvina

152. old.

Mattis Teutsch János

a Sturmban kiállító magyar

festőt között emlitve

Passuth K:Magyar művészek az európai avantgarde-ban
Bp.1974 Corvina

151.old

Malfis-Tentschi János

szerepel a Kassák és Moholy-Nagy
szerkesztette új Művével Könyvében
– emlitve

Passuth K: Magyar művészek az európai avantgarde-ban
Bp.1974 Corvina 157.old.

Maltis Teutsch János

23. Zip Linoleummetszet 1918 2.
245x145 mm Budapest magántul.

Passuth K.Magyar Művészek az európai avantgarde-ban
Bp.Corvina 1974

Mattis Teutsch János

94. Kép Kompozíció Papír, olaj Bp. MNG

95. Kép Kompozíció 1916-1924 Olaj, vászon
Külföldi magántulajdon

Passuth K:Magyar művészek az európai avantgarde-ban
Bp.Corvina 1974

Mattis Teutsch János

92. kép Kompozíció papír akvarell 255 x 330 mm

Bp. magántulajdon

93. kép Ritmus 1914 Linómetszet 14,5 x 15,5 cm

Magántulajdon

Passuth K: Magyar művészek az európai avantgarde-ban
Bp. 1974 Corvina

Rattis – Teutsch János

Kompozíció, vízf., 24×30, védett,
1200

30. Művészeti Vásár, 1973.

Matiss Teutsch János

1. Sivatók p-lino 180×215

2. Sárga-kék táj v. akv. 252×250

XX. Századi Magyar Grafika
Savaria Múz. Szombathely 1974.

Mattis-Teutsch János

A román festészet képekben c. könyben négy
képe szerepel.

A Het, 1971. szept. 2.

2. evf. 14 sz.

9 n.

Mattes - Teutsch János

Neve említve.

A. Hét, 1971. jan. 8. 2. erf. 2. sz. 5. p.

Mattis János

A sepsiszentgyörgyi műverész 1971. jún-ban a szabadkai Múzeumban rendezett kiállításán részt vett műveivel.

A Hét, 1971. jún. 11. 2 áf. 24 m. 9 p.

Mattis - Teutsch János

A romániai magyar szobrászat közös neve említve.

A Hét, 1971. júl. 30. 2. elj. 31 sz. 9 p.

Mattis Teutsch János

Az ipari formagondolkozás szellemében dolgozik
már a 30-as években.

A Hét, 1971. aug. 6 2. elf. 32 sz. 9 r.

Mattis Teutsch János

Moomal kapcsolatban neve említve.

A Hét, 1971. aug. 6. 2. elf. 32 sz. 9 p.

Mattis Teutsch János

Kompozíció (grafika)

A Két, 1971. aug. 13. 2. cf. 33 n. 9 n.

Mattis Teutsch János

Sivatók repr.

XV. Századi Magyar Grafika
Savaria Múz. Szombathely 1974.

Mattis Teutsch János

1907-ben jelentkezett első képeivel.

Kosinek, 1972. szept. 31. évf. 9 sz. 1420 p.

Mattis-Teutsch János

nevét említi Kassák Lajos az „Új mű-
vészek könyv-ében.

Passuth Krisztina: Debut of László Moholy
Nagy. Acta Historica Artium, Budapest
1973 1-2 sz.

1428

Mattis-Teutsch János
festő

„Szines táj" (vepro)

A borítón
Művészet, 1973. december

Mattis Teutsch János

Müve szerepel.

Losonci Miklós: A Kassák-emlékház gyűjteménye; Műgyűjtő, 1973/4. sz. 19. l.

Mattis Teutsch János, festő

Megemlítve.

Béládi Miklós: A magyar irodalmi avantgarde
932-936.
XVI
10.

JELENKOR, Pécs, 19- 3. okt.

Mattis-Teutsch János

a Pécsi Janus Pannonius Múzeum szept-ben rendezi meg a Magyar Aktivisták ci-mű kiállítását. A bemutatás céljából kéri a múzeum, - akiknek tulajdonában van a művész 1915-1925 között készült műve, - amak kölcsönadására.

Esti Hírlap, 1973. máj. 16.

Rakis - Teutsch

Részt vett a müncheni magyar tárlaton 1972.-ben.

Bodri Ferenc: Magyar tárlat Münchenben

Nagyvilág 72/11 1755. old.

Kállai - Tentsch János

Részt vett a "XX. sz. magyar származásu művészek külföldön" c kiállitáson.

Mücsarnok, 197o.

Major Máté: Külföldi magyar művészek kiállitása

Nagyvilág 197o/11 1715. old.

Mattis-Teutsch

neue Gemälde

Botka Ferenc: Mácza János

Nagyvilág 68/8 1223

Matlis - Teutsch János

A Ma körül csoportosuló aktivisták jelentős egyéniségre volt.

Népszava, 1973. okt. 19. 101. évf. 245 sz. 4 p.

Mattis-Teutsch János, festő

Kismonográfia jelent meg róla
hodényben.

Kósa László: A hagyományhenezés útján
934-942.

XVII

JELENKOR, Pécs, 1974. október 10.

Mattis Teutsch János 1

Évente Ujvári Berlinbe és ott meg a nagy világvárosokban a Der Sturm művészeinek közös kiállításain szerepel.

Gazda József: Expresszív művészetünk

Kossuth 1974/p 200. old.

Mattis Teutsch János 2

Fokozatosan jutott el az egyre jobban abstrahált tájtól (lineáretszerekben keresztül) erős ritmusra és felfokozott színekre alapozott nonfigurativ zenei expressionizmusához, amivel sajátosan egyéni hangot lépviselt az egész akkori európai művészetben

Komuk Kolozsvár 1974/2 200. old.

Mattis Teutsch János

Kompozíció (a „Lelkivirágok" c. sorozatból)

Zepro a Zépmellékletben

/~~Kolozsvár~~/ Korunk Kolozsvár 1974/2

Mattis-Teutsch János

Sötét táj, repr.
Alak, repr.

Magyar Aktivizmus Pécs 1973

Máttis-Teutsch János

Női alak, rézv.
Svájci táj, rézv.

Magyar Aktivizmus Pécs 1973

Matthis Teutsch János

Müve szerepel a pécsi Janus Pannonius Muzeumban rendeze tt "Magyar aktivizmus" c. kiállitáson

Magyar Nemzet 1973 szeptember 23 12.old.

Mattis-Teutsch János, festő, grafikus

A Szépművészeti Múzeum bistokála került néhány grafikája.

~ Kilencmilliónál több látogató a múzeumokban 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. febr. 13.

Mattis-Teutsch János

Katonasír a Warte tónál, 1916.
Táj, 1916. 250×327

Magyar Aktivizmus Pécs 1973

Mattis-Teutsch János

Sárga táj, 1916. 240×300
Sötét táj (Fal), 1918. 60×69

Magyar Aktivizmus Pécs 1973

Mattis-Teutsch János

Tempó, 1918. 230×172
Sötét táj, 1918. 165×167

Magyar Aktivizmus Pécs 1973

Rátkis – Teutsch János

Erdei tisztás, 1918. 170×230
Akt, 1918. lino

Magyar Aktivizmus Dés 1973

Mattis-Teutsch János

Színes táj, 1920. 35×29

Táj, 1922. 230×290

Magyar Abstrakció Pécs 1973

Kállai-Teutsch János

Női akt, 1918-20. 26 cm
Két női akt, 1920. 62×34

Magyar Aktivizmus Dés 1973

Mattis-Teutsch János

festő

(A Mattis-Teutsch kiállítással kapcsolatban a rendezőséghez, azokat, akiknek a tulajdonában a művésznek alkotása, van értesítse az MTA Művészettörténeti Kutató Csoportját.

— : Közlemény

Művészet, 1974. július – 43 lap.

Mattes-Teutsch János
festő-

Mattes-Teutsch festményeiből és grafikáiból emlékkiállítást rendez az MTA Művészettörténeti Kutatócsoportja.

—: Közlemény
Művészet, 1974. július – 43 lap.

Mattis Teutsch János

Zét Zúplastikája szerepel

a Szépművészeti Múzeum modern

Ziállításán

Kritika 1973 augusztus

29. old.

Máttis Teutsch János

Kassák MA-köréhez tartozott. A magyar aktivizmus egyik képviselője.

Passuth Krisztina: Külföldön élő magyar származású művészek kiállítása; Képzőművészeti Almanach 3, Corvina 1972, 78. l.

Mattis Teutsch fánor

festő

A MA - körhöz tartozott.

Művei kiállításon szerepeltek /1970/

Képrőmű. Almanach 3. 78

Corvina. 1972.

Mattis Teutsch János 3

Méltatói elsősorban a német iskolázottságú expressionistát látják meg (Kassák és Hevesy)

Kritika 1971. marcius
49. old.

Mattis Teutsch János

neve emlitve a 9. oldalon

Magyar Nemzet 1972 o Hiber 15

Mattís-Teutsch János

neve emlitve a 17. oldalon

Kritika 1971 jaunár

Mattis Teutsch János

Zápének fotója a Zápmellét-
letben szerepel

Kritika 1971 marcius

M áttis Teutsch János

festészetében felfedezhetők a zenei asszociációkkal foglalkozó absztrakt expresszionizmus nyomai.

Szabó Julia: A magyar aktivizmus története
Akadémiai Kiadó 1971 36 old.

Mattis Teutsch János

2

Kifejezetten nyomásra való
lánó- és faducolat Zsigf.-emlitve

Kritika 1971 március
49. old.

Mättis Teutsch János

1

a „Ma" a lap lépsőművészeti
karaktert ő határozza meg

Kritika 1971 március

49. old

Mattis-Teutsch János

a „Der Sturm" tárlatain mutatta be

műveit.

Kassák Lajos: Az izmusok története,

Budapest, 1972 3151

801

Mattis-Teutsch János

grafikája szerepelt a „MA" című folyó-
irat levelezőlap-sorozatán.

Kassák Lajos: Az izmusok története,
Budapest, 1972

2051

Mattis Teutsch János

2

erdélyi szász pármazású művész, megjárta Párizst és Berlint, a német expresszimizmus folyóiratában, a „Der Sturm-ban és annak kiállításán nemzetközi elismerésig jutott

Kassák Lajos: Az izmusok története, Budapest, 1972

248 l

Mattis Teutsch János

a „Ma" első képzőművészeti kiállításán szerepelt; a lap 11. cof. 12 száma ismertetőt ad kiállított műveiről.

Kassák Lajos: Az igmusok története, Budapest, 1972

2441

Mattis Teutsch János

festő

Brassóban volt műterme

Banner Zoltán ...

Korunk 1972. 2. n. 295.

Mattis-Teutsch János

a „Tett" és a „Ma" avantgardisták csoportjához csatlakozott.

Döpner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971.

Sapkám nélkül.

Mattis-Teutsch János

4. sz. kinesreprodukció: Tájkép, 1918

körül, olaj, vászon, 76 x 84 cm.

Körner Éva: Ungarische avantgarde,

München, 1971

Máttis-Teutsch János

1929-ben választja tagjai közé a Nagybányai Festők Társasága Kmetty Jánossal együtt

Bodri Ferenc: Kmetty János

Látóhatár 1971/1-2 146 old.

Mattis-Teutsch János, festő, grafikus, szobrász

Szerepel a Műcsarnokban. (1970. aug. - szept.)

Beke László: Külföldi magyar művészet?

1-6. a.

KRITIKA, Bp. 1970. október

VIII/10.

Mattis Teutsch János

ennek idején a „Ma" körrel állt kapcsolatban.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971.

oldalszám nélkül

MATTIS TEUTSCH, festő

A MA III.demonstrativ kiallitásának névsora 1917-ből:
Kmetty János,Nemes Lampért,Mattis Teutsch,,Kuttkay Györ
Gulacsy Lajos,Uitz Béla,Bortnyik,Diener Dénes Rezső,
Schadl János,Bohacsek Ede,Pátzay Pál,Spranger Ferenc,
Gergely Sándor,és Barta Lajos szerepeltek müveikkel.
66.old

MEZEY KATALIN: A MA A nemzetközi avantgarde mozgalmak magyar fóruma 66.old

VALÓSÁG, A TIT. folyóirata, 1973. 9.sz. Bp.

Mattis-Teutsch János, festő

Megemlítve.

Bodri Ferenc: Képzőművészeti mónika

Kassák L.: Az immusok története

340-342.

JELENKOR, Pécs, 1973. április XVI/4.

Mattis-Teutsch János, festő

Megemlítve: franz Marc hatása.

Dévényi Iván: Képzőművészeti könyvszemle
– Székely András .... 1108-1111.

JELENKOR, Pécs, 1972. december XV/12.

Máttis - Teutsch János, festő

Megemlítve.

— : Bortnyik Sándor nyolcvan éves 7.

Népszabadság, Bp 1973. júl. 3.

Mattis-Teutsch János, festő

Megemlítve.

Mácza János: Ifjúságom emlékei

M. S.

Népszabadság, Bp. 1973. aug. 5.

Mattis - Teutsch János, [ ]

Megemlített művei: Kompozíció I,
kompozíció II.

Dévényi Iván: Jegyzetek a magyar zeneszerzés
XX. sz.-i művének történetéhez 53-55.

JFLENKOR, Pécs, 1971. január XIV/1.

Mrettis-Teutsch János
festő.

Akvarelljeivel jelentkezett a
tárlaton

Horváth György: Magyar szamarásu nemvisszkiülföldön
Nők Lapja, 1970. szeptember - 39 szám

Mattis Teutsch János

a „MA" (III.) Demonstratív kiállításának katalógusa: Festményeik:

8	Drámá	3000
9	Kép	1500
10	Őszi táj	1500
10/a	Vágy	3000
10/b	Kép	1000

Irodalmi Szemle, 1972. 1. 42. old.

Mattis-Teutsch János

Bálint Aladár műelemzéseket nyújtó cikkeiben írt a művészről.

Devényi Iván: Bálint Aladár.
Látóhatár, Bpest, 1971. jún. 575. old.

MÁTTIS TEUTSH JÁNOS, festő, /1884-1960/

A magyar aktivizmus Kmetty János, Schönberger Armand, Nemes Lampért József, Uitz Béla, Galimberti Sándor, Dénes Valéria, Mattis Teutsh János, és Csont Ferenc, fiatal festőművészek nevével fémjelzett, sok iránya és csak az újító szemléletük azonos hőfokában egységes csoportjának megfelelő szobrászati vetülete nem volt. 569.old

HECKENAST JÁNOS: Rumi Rajki István szobrászművész
564.old

VASI SZEMLE, XXV.évf. 1971. 4.szám, Szombathely

Mattis Teutsch János
festő

Erdős László mestere volt.

Horváth Béla: Kiállítási naptár.
Művészet, 1974. Cépszlis - 47 oldal

Máttis-Teutsch János, festő

Megemlítve.

P. Szeics Julianna: Aktivisták képei és szobrai a Janus Pannonius Múzeum Kiállításán 7.

Népszabadság, Bp 1973. okt. 13.

Matthis-Teutsch János

a secessio irányzat képviselője, de azonosította magát a Kassák Lajos által kiadott „Tett" és „Ma" célkitűzéseivel.

Z. N.: Hungarian Activism. The New Hungarian Quarterly, Budapest 1974. 54. pz.

1801

Mátis-Teutsch János

tanult a Kernstok féle szabadiskolá-
ban 1916-19 (Haris köz).

Berza László, Bernát György, Erdei
Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Buda-
pest 1973. 1335 l

5501

1021

Máttis Teutsch János

Máttis Teutsch János linóleummetszete

rendkívül alacsony. „*Továbbá nagyobb, gyorsabban és hosszabb ideje növekvő rés van a fejlett és a fejletlen országok munkatermelékenysége, mint hozamai között.*"[7] A „munkanélküliség" és a „nem kielégítő foglalkoztatottság" fogalmaival operáló növekedési statisztikák éppen azt takarják el, ami a tradicionális attitűdökből ökonómiailag lényeges, miközben feltételezik egy munkaerőpiac folyamatos sztenderdizáló működését. Csakhogy némelyek csak részben dolgoznak, sokan pedig egyáltalán nem.

Ennek az attitűdnek az elemzését Myrdal a tényleges és a „rejtett" éhínség jelenségeinek számbavételével, s nem a filozófiánál kezdi: központi tétele az, hogy a trend megfordítása csak a földtulajdonlás rendszerének, mindenekelőtt az egyenlőtlenséget alapvetően növelő bérleti viszonyoknak a gyökeres reformjával válik lehetségessé. Sok látszatreform után egy ilyen földreform végrehajtásának esélyei teszik elsősorban borúlátóvá a szerzőt. A demográfiai és oktatásszociológiai kilátások is alátámasztják a földreform jelentőségét. Csakhogy a növekvő politi-

csán. Amellett, hogy a munka ter-

SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-148, 340-726
MAGYAR HÍRLAP
19/3 JUN

tés bizonyos eseteit kivéve a technikai haladás nem jelent munkaerő-megtakarítást, ellenkezőleg: a munkaerő elégtelen hasznosítása maga is részben a kezdetleges technológia eredménye. A néhány gazda által már alkalmazott technológia szélesebb körű bevezetésénél vagy egy műszaki újításnál az aratáson túl több a munka a talajelőkészítés, a ve-

1971 FEB 6

Kultúra Művészet Társadalomtudomány

BÖNDÖR Pál versei

Mindörökkön örökké

Mi lenne hát oly hirtelen,
ráirányulhatna a figyelem?
Nincs rá mód figyelned,
mértékegység kifejezned.

Mi szűnőben is, tart.
In saecula saeculorum.

Bezárulok, hideg lánggal
ég bennem az egyenlőségjel.

Raoul Dufy (Párizs): Női portré

Van

hogy érzésrezdüléseidre megmozdul szétdobált mindened.
Ilyenkor mintha nem is lennél.
Fölöslegessé okosodtál.
[Bekapcsolnak-kikapcsolnak ...

De akár szólhatnál is,
— széked, meghegyezett ceruzád, füleid.

Integetsz, mutogatsz.

Mattis Teutsch János rajza

Van II.

Van egy lehetőség,
bármit tennék.
Akad egy szó,

Mattis Teutsch János

MAGYAR SZÓ
SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Amíg a k … k

Ködmön Emese

A tenger, a végeláthatatlan kékség, most az kellene. A hullámok. A menekülés. A világtól. Önmagamtól. Mindentől. Ha volna időm, ha csak egy szabad percem, hogy leüljek végre a víznél, a szökőkút mellé vagy a betonra. Vagy ha a kezembe vehetnék végre egy egészen tiszta papírt. Nagyot. A füzet közepéből, de úgy, hogy ne szakadjon ki. Érintetlen fehér papírt, sima lapút, hogy vonal se látszon rajta. A kezembe venném és nézném, sokáig, sokáig. Sokáig. Selymes és üres. Végtelenül üres. És akkor a kezembe vennék ceruzát, de lehet, hogy töltőtollat, és ráírhatnék szabadon, korlátlanul valami szépet, nagyon szépet és okosat, hogy csodálják. Vagy ha ráírhatnék valami éktelen disznóságot, olyat, amilyet különben sehova se írnék le, még csak nem is mondanék senkinek, de lehet, hogy soha nem is gondolnék rá. És nem kellene áthúzni, egyáltalán, el sem kellene dugni vagy a kályhába dobni. Kitehetném a padra, vagy kiragasztanánk a táblára, és nem kellene szégyellnem, hogy én írtam. És mindenki elolvasná. A disznóságot. És nem nevetnének rajta. Aztán valaki megtapogatná, hogy megszáradt-e rajta a tinta. Elmaszatolta. Most szeretném neki megmondani, hogy szégyentelen, és hogy ilyet többé ne tegyen, mert ha én...

A tenger meleg. Mindig meleg. Én úgy emlékszem. Éjszaka is meleg. És hullámzik. Éjjel-nappal. Télen-nyáron. Hullámzik. Ha most a tenyerembe merhetnék egy maréknyi tengervizet, leülnék a homokba, a napra. A tűző napra. Olajjal kenném be a bőröm, hogy ne égjen föl. Csak egy kézzel, mert közben a tenyeremben a vizet tartanám. Talán valaki segítene bekenni a hátam. Hűvös kezek és csúsznak. Az olajtól. Azután szembefordulnék a nappal. A tűző nappal. A tenyerem is a napnak fordítanám, és nézném, hogyan tűnik el a víz. Sokáig. Lassan már csak a ráncokban maradna még, körös-körül meg parányi, fehér porszemek. A ráncok szélén még nedves. És megnyalnám a tenyerem. És le akarnám mosni a sót, de látnám a hajam, a hajszálak is fehérek...

lyognának. Kegyelemből, de rám mosolyognának. Talán akadna egy, aki megcsipkedné az arcom. A tükörhöz szaladnék, és látnám a két ujja hagyta piros nyomot. A bőrömön. A tulajdon bőrömön. És boldog lennék, élvezném, hogy végre valamit én is tapasztalok a tulajdon bőrömön. Egy másik papírra, amely már nem olyan tiszta, valami mást is írnék. Ráragasztanám egy dobozra, a dobozt pedig a földre tenném, olyan helyre, ahol senki sem jár, vagy esetleg csak nagyon ritkán valaki. A papírra azt írnám, hogy vigyázz, robban! Azután egész nap ott ülnék a közelében, és élvezném, hogy senki sem fél tőle. De ha mégis arra jönne valaki, akkor elbújnék, de úgy, hogy lássam a papírt. Látnám, hogy közelednek a léptek, ahogy megtorpannak, tétováznak, azután átlépve elsietnek tőle. Senki sem lépne rá, és senki sem rúgna bele. Hagynák, de senki sem szólna a rendőrségnek miatta...

A parton a homokvárat elmossa a hullámverés. Ha a homokban ülnék, mégis a kezembe venném a csurgós homokot és csurgatnám. Sokáig. Soktornyos várat építenék, körülraknám apró kavicsokkal, meg kagylóhéjakkal, hogy ne mossa el a hullámverés, azután megkérnék valakit, egy arramenőt, hogy rúgjon bele. Úgy istenigazából. Hogy szétszálljon. És belerúgna. Nem kérdezné, hogy miért, csak belerúgna. Én azt mondanám neki, hogy ön igen jó ember, és ő nem csodálkozna. De én boldog lennék, hogy a vízhez megy és lemossa a lábát. Azt, amelyikkel a váramat szétrúgta. Legalább annyit elérnék, hogy azt teszi, amit én akarok.

Ha időm lenne, csak egy szabad percem! De nincs. Holnap az új nap, az új ébredés, az új futam. És csak megyünk, megyünk. Úgy szeretnék egyszer megállni, csak egy pillanatra, vagy belekapaszkodni a percbe, hogy magával vigyen. Vagy írni. Végtelenül sokat, szépet, nagyon szépen és okosan. Hogy csodálják. De nem most. Most nagyon fáradt vagyok. Talán holnap vagy holnapután, egy néma hajnalon, ha egyedül leszek, s ha találok végre egy papírt, egy nagy, fehér, sima papírt, mint a tenger, vagy legalább mint a

Mattis – Teutsch János

Tájkép, o.v. (Kartonra ragasztva)

A Nyolcak és Aktivisták köre
Székesfehérvár, 1965.

Máltis-Teutsch, [ ]

Megemlítve. (Ma 1916-1925.
alcím alatt.)

Bodri Ferenc: Képzőművészeti krónika
686-690.

JELENKOR, Pécs, 1971. júl.-aug. XIV/7-8.

MÁTTIS TEUTSCH, festő

Magyarországi megjelenésének háron esztendeje során /1916 november-1919 július/ a MA a kor fiatal baloldali művészeinek és gondolkodóinak számos alkotását közölte, köztük Máttis Teutschét is. 66.old

MEZEY KATALIN: A MA A nemzetközi avantgarde mozgalmak magyar fóruma 66.old

VALÓSÁG, a TIT. folyóirata, 1973. 9.sz. Bp.

Máttis Teutsch János

a MA c. folyóirat első szakaszában mint képzőművész kapcsolódott a laphoz.

Beke László: Képzőművészet a MA tíz évfolyamában

Kritika, Budapest, 1971. 3

Máttis Teutsch János

a „Ma" c. folyóirat első kötetében (1916–1918) a képzőművészeti anyag között műve szerepel.

Magyarország, 1971. márc. 21.

Mattis Teutsch János

festő

~ Rajza

Repő.

Korunk 1970. IX. ~~18~~ 1379.

Máltis-Teutsch János

fes Sö

~ műtermében vett órákat + halála

Szula, ma Brassai néven ismert

szatíhus, fotós.

Szemlér Ferenc: Út az enciklopédiához

Korunk 1971. III 423.

Mattis Teutsch fo

Máltis Teutsch János

festő

v Szemlér Ferenc: Más csillagon c.

műve feolőlapja.

Rep. v.

Korunk 1971. III. 421.

Máltis-Teutsch János

festő

Kompozíció.

A MA reprodukciója, 1917.

Repr.

Szabó Júlia: A magyar akticizmus tört.

21. kép.

Akad. Kiad. 1971.

Mátris-Teutsch János

festő

Fák. 1918.

Repr.

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus tört.

Akad. Kiad. 1971. 23. kép.

Máttis-Teutsch János

festő

~ a Sturm berlini kiállításain

szerepelt.

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus tört. 79.

Akad. Kiad. 1971.

Máltis-Teutsch János
festő

~ műnést kiállították Bérben,
a Ma rendezésében.

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus tört.
Akad. kiad. 1971. 79.

Kráttis-Teutsch János

festő

~ gyűjteménye kiállítása a Ma vezi-

dezésében 1918. nov. 10.-én.

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus tört. 79.

Akad. Kiad. 1971.

Máltis - Teutsch János

festő"

Gyűj; teménye kiállítása (Ma kiállítás) 1917. okt. 14.

Szabó Júlia: A magyar aktiviszmus tört. 79

Akad. Kiad. 1971.

Máltis-Teutsch János

festő"

Szerepelt a Ma művészeinek demonstrativ kiállításán 1918 szept. 15-én.

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus tört. 79

Akad. Kiad. 1971.

1) Máttis - Teutsch János festő

Reprodukálva:

Kompozíció - Ma (II. 4.)

-"- Ma (II. 12)

Szabó Lilia: A magyar aktivizmus tört. 48.

Akad. Kiad. 1971

e) Máttis - Teutsch János
festő

Kompozíció - Ma (III. 1)

Metszet - Ma (III. 11.)

Szabó Júlia: A magyar akticizmus tört.
78.
Akad. Kiad. 1971.

8) Máttis - Teutsch János

festő

1929: Budapest; 1933: Brassó.

Szabó Júlia: A magyar aktiviszmus tört. 78.

Akad. Kiad. 1971.

7) Máltis-Teutsch János

festő

lat, két képpel; 1917: Ma kiállítás;

1918: Ma-kiállítás; 1920: Bukarest;

1921: Berlin, Sturm galéria; 1925: Párizs;

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus tört.

78.

Akad. Kiad. 1971.

c) Máttis Teutsch János

festő

Művtört. Ést. (1969) 4. sz. 295 kk.

Kiállításai:

1917 máj. Nemzeti Szalon, Tavaszi tár-

szabó Júlia: A magyar aktivizmus tört.

Akad. Kiad. 1971. 78.

I) Máttis-Teutsch János
festő

Hevesy Iván: Máttis-Teutsch János.

Nyugat (1929) jún. 19.

Banner Zoltán: Máttis-Teutsch János.

Szabó Lúlia: A magyar aktivizmus tört.

Akad. Kiad. 1971. 78

ii) Máttis-Teutsch János
festő

gat (1917) okt. 15. 638-639.

Bálint Andrés: Máttis-Teutsch János

Nyugat (1918) febr. 1.

Szabó Lúcia: A magyar aktivizmus tört.

Akad. Kiad. 1971. 78.

3) Máttis-Teutsch János

festő

új mutszetei. Nyugat (1921) okt. 1.

Lengyel József: Máttis-Teutsch János

a Ma folyóvat első kiállításán. Nyu-

szabó Júlia: A magyar aktivizmus tört.

Akad. Kiad. 1971. 78.

2) Máttis-Teutsch János

festő

János képei. Az Újság /1917/ okt.

14.

+ Levesy Iván: Máttis-Teutsch János

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus tör-

ténete 77.

Akad. Kiad. 1971.

1) Máttis Teutsch János

festő

völ: K. E: Máttis-Teutsch János és

gergely Sándor. A Hét /1918/ 48. sz.

sz. a. Elek Artúr: Máttis-Teutsch

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus tör-

ténete 77.

Akad. Kiad. 1971.

Mattis-Teutsch János

festő

~ képesnek reprodukciói nagy-

jelentek a Sturmban.

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus

Tört. 17

Akad. Kiad. 1971.

Máttisch-Teutsch János

fejtő

A MA első korszakának domi-
náns művése.

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus
Tört. 43.
Akad. Kiad. 1971.

2) Máttis-Teutsch János

festő

Zül a MNG.-ba került, Hevesy Iránné

letéteként.

Szabó Júlia: A nagyvaktivizmus főt. 77.

Akad. Kiad. 1971.

Máttis-Teutsch János

festő

Első konfiguratív művét a Ma II. évf.

12. sz. címlapján.

Szabó Lilla: A nagyon aktivizmus tört.

Akad. Kiad. 1971. 78.

7) Mattis-Teutsch János

festő

mában jelenik meg a címlapon első

non-figuratív grafikája.

Szabó Lúcia: A magyar akticizmus tört.

Akad. Kiad. 1971. 46.

6) Máttis-Teutsch János
festő

1918-tól a Sturm körében állít ki,
1919 után Brassóban él. A MA
1917-es évfolyamának utolsó szá-
Szabó Júlia: A magyar aktivizmus
tört. 46.
Akad. Kiad. 1971.

5) Máttis-Teutsch János
festő

gyűjteménye kiállítását.

Hevesy Iván tanulmánya v ról
a Nyugatban 1923-ban.

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus
tört. 45.

Akadémiai Kiad. 1971.

4) Máttis-Teutsch János

fető

s ugyanczak 1917-ben tűnik fel

első mettszete a MA-ban. 1917

végén a MA kör vendéri meg első

szabó lúlia: A magyar aktivizmus

tört. 45

Akad. Kiad. 1971.

3) Máttis Teutsch János

festő

1906 – 1908 ban megfordul Párizs-
ban. 1917 elején a Művészet c.
folyóviatban jelenik meg róla. Vás.
Szabó Júlia: A magyar aktivizmus
tört. 45.
Akad. Kiad. 1971.

2) Máttis-Teutch János

festő

1913-ban tűnik fel a Művészház szabadiskolájában, ahol Rippl Rónai, Kernstok és Vaszary korsigál.

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus

tört. 45.

Akad. Kiad. 1971.

1) Máttis Teutsch János

festő

A MA első korszakában őszerenel ce legtöbb művel a lapban. Fa és linóleummetnetés.

Szabó Júlia: A magyar aktiviznus

tört. 45.

Akad. Kiad. 1971.

Máttis-Teutsch János

festő

A T. K. leverése után Erdélyben él.

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus tört.

61.

Akad. Kiad. 1971.

Máttis-Teutsch János

festő

Szerepelt a MA grafikai kiállítá-

ván 1919 jan.-ban.

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus tört.

Ag.

Akad. Kiad. 1971.

Máttis-Teutsch János

festő

A MA 1920-21-es számában

linómetszete jelenik meg.

Szabó Lúcia: A magyar aktivizmus tör-

ténete 62.

Akad. Kiad. 1971.

Mattis János

„Magány" c. Zépénel
reprodukciója
a képmellékletben

Ignaz Szé 1972 november

Matkis-Teutsch János

festő

Első alkalommal állította ki a Múzeum a művész munkáit.

Sik Csaba: Hidegbe zárt képek örügyén.
MŰVÉSZET, 1973.április - 10.oldal

Mattis-Teutsch János

festő

Mattis-Teutsch 1913 körül tűnt fel
különböző alkalmi tárlatokon.
Önálló bemutatkozása a MA'által
rendezett első kiállítása 1917-ben volt.

Bodri Ferenc: Mattis-Teutsch János

Művészet, 1971.október - 21.oldal

Mattis-Teutsch János
festő

Vitt Béla és Bortnyik Sándor társa
Mattis Teutsch János a folyóirat
avantgárd képzőművészei között.

Bodri Ferenc: Mattis-Teutsch János
Művészet, 1971.október - 21.oldal

Mattis-Teutsch János
festő

A Művészettörténeti Értesítőben Bauner János méltatta művészetét, „A Korunk" is, többször foglalkozott Mattis-Teutschsal. Ugyszintén külföldön is ismert a neve.

Bodri Ferenc: Mattis-Teutsch János
Művészet, 1971. október - 21. oldal

Mattis-Teutsch János

festő

Az 1917-1919 között született grafikai művei az újra kiadott MA lapjain elnek, de festményei plasztikái is merettenek a mai körönségelőtt.

Bodri Ferenc: Mattis-Teutsch János

Művészet, 1971. október - 21. oldal

Mattis-Teutsch János
festő

1919 őszén Mattis-Teutsch nak
emigrálni kellett. Szülővárosába
tér meg, Brassóba és itt is dolgozik
haláláig.

Bodri Ferenc: Mattis-Teutsch János
Müvészet, 1971.október - 21.oldal

Mattis-Teutsch János
festő-

Mattis-Teutsch művészetét méltatta a MÁ-ban 1918-ban Hevesy Iván és a Nyugat-ban 1921-23-ban Lengyel József és Bálint Aladár is írt a művészről, régy-szintén Kressák is.

Bodri Ferenc: Mattis-Teutsch János

Müvészet, 1971.október - 21.oldal

Mattis-Teutsch János

festő

A Mintarajziskola tanára Mattis-Teutsch Münchenben, majd Párizsban tanult. Mattis-Teutsch metszetei a MA-ban, majd a folyóirat különszámaiban 1917-ben jelentek meg.

Bodri Ferenc: Mattis-Teutsch János
Művészet, 1971.október - 21.oldal

Mattis-Teutsch János

festő

Expresszív lendületű fa és lino-
metszeteivel, a münchenii Kandinsz-
kij hatását ideró olajképeivel a bor-
szak magyar altivista művésze lett.

Bodri Ferenc: Mattis-Teutsch János

Művészet, 1971.október - 21.oldal

Mattis-Teutsch János
festő

1929-ben Nagybányára ment,
ahol a Nagybányai Festők Társá-
ságának tagja lesz. Tölbször utazott
végig Európán, sokszor volt Buda-
pesten is.

Bodri Ferenc: Mattis-Teutsch János
Müvészet, 1971.október - 21.oldal

Mattis - Teutsch János
festő

Élénk színű olajképei, temperái, falból készült és megfestett plasztikai alkotásai, absztrakt motívumai sokfelé szerepelnek a világ.

Bodri Ferenc: Mattis-Teutsch János
Művészet, 1971.október - 21.oldal

Mattis-Teutsch János

festő.

Többször volt kiállítása Berlinben a Der Sturm galériában, 1925-ben Párizsban, Rómában, Chicagóban Bukarestben és Budapesten.

Bodri Ferenc: Mattis-Teutsch János
Művészet, 1971.október - 21.oldal

Mattis-Teutsch János
festő

1920-ban volt kiállítása a Tanács galériában Kmetz Gyula képeit és Mészáros Dezső rézkarcait mutatták be együttesen.

Bodri Ferenc: Mattis-Teutsch János
Művészet, 1971. október - 21. oldal

Mattis-Teutsch János

festő

Az erdélyi szarmaciási magyar festő, szobrász és grafikus kulcsár felfedezetje. Akonstruktivista-expresszionista-aktivista magalom jelentős alakja.

Bodri Ferenc: Mattis-Teutsch János

Művészet, 1971. október-21 lap.

Mattis Teutsch János

Banner Zoltán: Mattis Teutsch János. - Utunk /Kolozsvár/ 1968.24.sz.9.l.

az 1968. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Ért.1971.2.sz.149-182.l.

16o. l.

Mathis-Jentsch János

Brassóban született 1884-ben, meghalt 1960-ban. 1901-02 a budapesti Iparművészeti Iskolán tanult, 1902-05-ben Münchenben, az Akadémián.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971. oldalszám nélkül

Mattis-Teutsch János

1915-16 első expresszionista akvarelljei. 1917 első olajképei. 1916-24 linometszetei. 1917-25 kapcsolatba kerül a „Ma" csoporttal.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971.

Mattis-Teutsch János

A „Ma" folyóirat közli műveit. 1917-18 önálló tárlata a „Ma" csoport kiállításán.

A „Ma" kiadványain szerepelnek línói.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971.

Mattis-Teutsch János

Kapcsolatai a Sturm-mal. 1919 összeköttetésbe kerül a Köln-i „A bis Z" csoporttal és a Bauhaus-zal.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971.

Matis-Teutsch János

A budapesti Tanácsköztársaság bukása után újságíró Bécsben. 1920 után plasztikában is dolgozik. 1921-ben a Sturm csoportos kiállításon együtt szerepel Klee-vel.

Kőpner Éva: Ungarische Avantgarde. München, 1971.

6

Mattis-Teutsch János

1920-23 között tárlatai Roma, Berlin, Chicago, Párizsban. Weimarban Bortnyik Sándorral találkozik. 1925 érős geometriai formanyelvezete.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971.

Mattis-Teutsch János

Rövid ideig Magyarországon tartózkodik, Budapesten. 1931-ben megjelenik művészeti ideológiája Potsdamban.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971.

Mattis-Teutsch János

A 30-as évek óta a románian avant-garde mozgalomban vesz részt.

Körner Éva. Ungarische avantgarde, München, 1971.

1) Mattis-Teutsch János

festő,

1884 – 1960. Festő, grafikus és szob-

rász.

~ ról: Banner Zoltán: Mattis-Teutsch

Mattis Teutsch vedivivus?
Korunk 1970. V. 798. olal.

2) Mattis Teutsch János

festő

János – Korunk 1965. 9. u.

Balogh József: Mattis Teutsch János?

Brassóban nem ismerik. Korunk, 1967,

Mattis Teutsch János redivivus?

Korunk 1970. V. 798. old.

3) Mattis Teutsch János
festő

6. nám.

Gyűjteménye kiállítása volt szülő-
városában.

Mattis-Teutsch János vedirivas?
Korunk 1970. V. 798. old.

4) Mattis Teutsch János

fest

~ ról: George Macovescu – Contemporanul, 1970. 11. szám.

Brassóban, Bp.-en, Münchenben, Mattis Teutsch János redivivus? Korunk 1970. V. 798.

5) Mattis Teutsch János festő

Párizsban, Berlinben tanult.

Bp.-en az ő művét mutatták be a Ma első kiállításán.

Mattis Teutsch János vedivivus?

Kornak 1970. V. 798.

6) Mattis Teutsch János

festő

1921 - ben szerepelt a Der Sturm berlini kiállításán. Hat képet állított itt ki Kompozíció címmel.

Mattis Teutsch János vedivivus?
Korunk 1970. V, 798.

7) Mattis Teutsch János

festő

Banner Zoltán monográfiája

vonán nyelven, a Meridiane Könyv-

kiadónál jelent meg.

Mattis Teutsch János vedicions &

Korunk 1970. V. 798. olal.

Máttis - Teutsch János, Jestő

Bortnyik Sándor említi meg az

interjúban.

— : A realizmus híve vagyok M. S.

Népszabadság, Bp 1973. júl. 22.

Mattis Teutsch János
festő

† Rippl-Rónai — Kernstok — Vaszary
féle szabadiskolába járt. Itt ismerkedett meg Bortnyik Sándorral.

Bobéby Sándor: Bortnyik Sándor 5.
Corvina 1971.

Máltis Teutsch János

a „Ma" c. laphoz lapcsolódik
mint lapkörnüvész – neve emlitve

Kritika 1971 március
49. old.

Mattis Teutsch János szobrász, festő, grafikus

Brassó egyik legjelentősebb művészünket adta a 20-as évek közepéig az európai művészet, élvonalában álló, a kor legjelentősebb mestereivel állított ki. 1929-ben csatlakozott az Arta Nouă csoportosuláshoz, majd Brassóban, Kolozsváron, Budapesten, számos tárlaton mutatta be alkotásait. 1932-ben írt önvallomása szerint Kassákékkal indult, majd különböző németországi avantgardista csoportokkal működött együtt, ám már itt elhatárolja a maga homocentrikus álláspontját.

Borghida István: Harcos művészet, Igaz Szó, 1973...7. 131 old.

Mattis - Teutsch

A Tanácsköztársaság első napjaiban azonnal a proletárdiktatura mellé állt.

Mácza János: A Magyar Tanácsköztársaság képzőművészetéről.

Nagyvilág 69/1 1o7. o.

Maltis Teutsch János

6

Művelt a bukaresti, brassói, marosvásárhelyi, kolozsvári, sepsiszentgyörgyi, berlini, párizsi, USA-beli stb. múzeumokban őrzik.

Igaz Gó 1972 november

Mattis Teutsch János festőművész, grafikus 1

(1884 Brassó - 1969, Brassó)

Tanulmányait Bpen (1901-1902),
majd Münchenben és Párizsban végezte
(1906 - 1908)

Igaz Gyö 1972 november

Máttis Teutsch János

A "MA" kiállitását a Müvészet c. rovat ismerteti "Máttisch Teutsch János és Gergely Sándor" cimmel. Mintegy hatvan olyajfestmény, linoleum metszet és akvarell kép szerepel Máttis Teutsch gyüjteményes kiállitásán. Következetes és határozott müvész a kritika szerint aki tájképeit sohasem a megszokásnak, vagy a tömegek izlésének megfelelően festi, hanem "az uj ember idegkonstrukciójával adott technikai erejével." A természet absztrakt müvészi formában való megoldása, a szinek felfokozása azt eredményezi nála, hogy "elszakad a természetlátásos müvészet gyökerétől."

A HÉT, Bp. 1918. dec. 1.
XXIX. évf. 5o. sz. 780-781. lap.

Máttis-Teutsch János

A "MA" demonstrativ kiállitásán szereplő müveiről -"Két kiállitás" cimmel ir Kázmér Ernő. Rendkivüli képzelőtehetséggel, szenzibilis idegrendszerrel de ugyanakkor szigoru önfegyelemmel megáldott müvész. Szinérzéke szinte már tulhaladja a festészet határait és irodalmi, sokszor lirai képei "sohasem akarnak konkrét ábrázolást adni."

A HÉT, Bp. 1918. szept. 22.
XXIX. évf. 38. sz. 589-590. lap.

Máttis Teutsch János

"Rudimentumokat rajzol, de legalább tiszta érzésétől vezetteti magát állandóan"-irja beszámolójában F.T.Z. /Felvinczi Takács Zoltán/ a "MA" grafikai kiállitásán szereplő müveket ismertetve,
Máttis Teutsch János és Spangher Ferenc müvész az, aki a tárlaton a tavaszt, a sejtető ifjuságot képviseli.

A HÉT, Bp. 1919. febr. 2.
XXX. évf. 5. sz. 75. lap.

Mattis-Teutsch János

52, 53, 54, 55, 56, 57 sz. reprodukciók.
„Linometszetek" 1915-1918. – „Tájkép",
1918 akvarell.

Körner Éva: Ungarische avantgarde,
München, 1971.

Mattis-Teutsch János

48 és 49 reprodukciók: „Linometszet," 1918; „Linometszet" kb. 1918.
50 és 51. sz. reprodukciók: Linometszet, 1918 és 1918.

Körner Éva: Ungarische avantgarde München, 1971.

Matthis Teutsch János

„Lélekvirág" c. képének
reprodukciója a képmellékletben

Igaz Szó 1972 november

Mattis Teutsch János

4 éve halt meg Brassóban

1923, 24, 28-ban Chagallal

együtt állított ki.

Magyar Nemzet 1973 február 1

4. old.

Mattis Teutsch János

neve emlitve

Kritika 1972 március

22. old.

Mattis Teutsch János
festő

A szódai Modern Múzeumban
rendezett magyar kiállítá-
son részt vett a művein.

-.- Magyar művészek külföldön.
MŰVÉSZET, 1972.október-november - 75.oldal

Mattis-Teutsch János, [ ]

A pécsi J. P. múzeum keresi 1915-1925.
között készült műveit.

—: Közlemény 6.

ESTI HIRLAP, Bp 1973. máj. 16.

Mattisch Teutsch János, Jestő

Megemlítve.

Pomogáts Béla: A magyar avantgárd dokumentumai között 1030-1039.

Jelenkor, Pécs, 1971. november XIV/11.

Mattis Teutsch János

neve emlitve

MÉvészettörténeti Értesitő 1972

306. old

Matkis - Teutsch János
festő

A művész magángyűjteményében vagy bárhol fellelhető műve iránt kérjük a MTA Művészettörténeti Kutatócsoportot.

——: Közlemény.

Művészet, 1973. szeptember - 47. oldal

Máttis - Teutsch János

1924 nov. - dec.-ben a bukaresti Contimporanul c. avantgarde lap nemzetközi kiállításán a Ma körét ő és Kassák képviselte.

Szabó Júlia: Kassák és kép az aukción; Műgyűjtő, 1973/3. sz. 55. l.

Máttis Teutsch János

1.

Idős korában, amikor unokája részére rendezte műveit, lélekvirágoknak nevezte a 73-as tanassi képaukción szereplő akvarellhez hasonló alkotásokat. Egész pályafutása alatt (1907-1960) a szakma szűkebb körein túl alig vált ismertté, bár több kiállítása volt Budapesten, Bécsben, Berlinben, Bukarestben és Brassóban.

Szabó Júlia: Aktivista festők művei az aukción; Mügyűjtő, 1973/3.sz. 44. l.

Máttis Teutsch János

Képei először magyar és román nagygyűjteményekben szerepeltek, néhány éve több festménye romániai múzeumok állandó kiállításain is megjelent. Bauer Zoltán monográfiát írt róla (Kritérion). Magyarországon a pécsi múzeum állandó kiállításán szerepel rövid ideje néhány festménye.

Szabó Júlia: Aktivista festők művei az ankétről; Nagyvilág, 1973/3. 92. 44.1.

Hátsis Teutsch János

Brassói hagyatékában a 10-es évekbeli alkotások közt megtalálhatók az itt szereplő (reprodukált) fotói. Kassáknak köszönhető, hogy akkor megtalálta ezt a brassói festőt, aki az absztrakt expresszionizmushoz Kandinszkijhoz, Franz Marchoz, a Blauer Reiter körhöz mérhető közép-európai képviselője volt. 1910-1925 közötti első, nagy periódusában elképzelt szellemlényekké szublimálja figuráit.

Szabó Júlia: Aktivista festők emlékei az aukcióra; Nagyvilág, 1973/3. sz. 447. l.

Máttis Teutsch János

Az 1973-as tavassi képaukción szereplő kisméretű akvarelje a 10-es évek második feléből való, a művész mindhét MA körbeli kiállításán szereplett hasonló jellegű művek.

Szabó Júlia: Aktivista festők művei az aukción; Műgyűjtő, 1973/3. sz. 43. l.

Máttis Teutsch János

Az 1973-as tavaszi képaukciók feltűnő érdeklődés mutatkozott alacsony kikiáltási árral szereplő képei iránt.

Szabó Júlia: Aktivista festők művei az aukción, Műgyűjtő, 1973/3. sz. 42. l.

Mátis Teutsch János

Akvarell (színes reprо)

1973 tavaszi képaukció kat.sz.: 216.

Műgyűjtő, 1973/3.sz. 41.l.

Mattis Teutsch János
festő

A pécsi héptárban vannak a
művésznek alkotásai.

Romváry Ferenc: Pécs - a muzeumok városa.

Müvészet, 1973.szeptember - 33.oldal

MDK

Mattis-Treutsch János

Népszava, 1947. márc. 27. 4 l.

M D K

Mattis Teutsch János

Táj, graf.

Dési-Huber István Kör kiállitása 1949.

MDK

Máttis Teutsch János

A MA MA kiállitásainak résztvevője

A művészettörténeti kutatás méltánytalanul felejtette el mindmáig.

DÁVID KATALIN:A XX.század magyar művészete.
I.Konstruktiv törekvések.
Művészettörténeti tanulmányok.Bp.1960.73-89.
80.o.

R. D. K.

MÁTTIS-TEUTSCH János festő

1929-ben a Nagybányai Festők Társa-
ságának tovrstagja

Réti István: A nagybányai művésztelep
Bn. 1954. 273. l.

MDK

Mättis Teutsch János

Dráma, festm.
Kép, festm.
Őszi táj, festm.
Vágy, festm.
Kép, festm.

Ma. III: Kiáll. 1918 szept. 15.

Babér-ágak a Műcsarnokban. Vas.Ujs. 19o1.
764-765 l.

Mattis – Teutsch János

Művei gyakran szerepeltek Berlin, Róma, Párizs és Bukarest kiállításain. Expresszionista grafikái szerepelnek az alábbi tárlaton.

Artner Tivadar: Külföldön élő magyar művészek kiállítása a Műcsarnokban.

Veszprémi Napló, 1970, okt. 3.

Mattisch Teutsch János,festő

1964-ben a Pécsi Modern Magyar Képtár megvásárolta a művé znek "Virágzó fa "c.képét. 53.kép. 224.old

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények I. 219.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve,1967.Pécs,1968

MATTIS-TEUTSCH JÁNOS

NŐALAK-SZOBRA SZEREPEL A MŰCSARNOK-BAN.

BEKE LÁSZLÓ: KÜLFÖLDI MAGYAR MŰVÉSZET?

KRITIKA, 1970. OKT.

MDK

Mattis-Teutsch János, [Jestő grafikus szobrász]

Szerepel a Műcsarnokban.

—: Műalkotások vendégségben

6.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970, aug. 29.

M.D.K.

Mátkis Teutsch János, festő

metszetét közli a könyv,
a „Ma" folyóirat első képkiállitásának katalógus-címlapjával,
valamint egy kisebb méretű négyzetes linoleummetszetét.

Kortársak szemével, 1896-1945. Szerk. Németh Lajos,
Bev.és összeáll. Perneczky Géza,
Bp.1967. Corvina,

136. old.
+ 137. oldal előtt után

Mattis Teutsch János

Kompozíció 1916, linomatnyat /repró/

Kritika 1966 IV. n. 25 old.

Mattis-Teutsch János

festő-

M. Dk

Méltatás.

Dévényi Iván: Bálint Aladár

Művészet, 1966. julius – 17 lap

Mattis Teutsch János

Kassák Lajos „Ma" irányzatának egyik legjelentősebb képzőművésze.

Szigeti József stb.: Esztétikai lexikon, Budapest, 1969.

16 l.

Mattis-Teutsch János

expressziv nonfigurativitása megtalálható a „Ma" példányaiban.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet története, Budapest, 1970.

781

Máttis-Teutsch János

Linoleummetszeteit a kolozsvári Daday Gerő festő műtermében találhatjuk.

Buday György fametszetei, Gyoma, 1970. 2051

171

Mattis-Teutsch János

festő

A aktivistákhoz tartozott.

A magyarországi műv. tört. I. 479.

Corvina 1971.

Máttis - Teutsch János

neve emlitve

Képzőművészet

Vigilia 1969 március
206. old.

Máttis Teutsch János

Linómetszet képmiseli a jelzett gyűjteményben.

A.B.: A Nyári-féle gyűjtemény; Műgyűjtő, 1971.2.sz.43.l.

Mattis Teutsch János

Rajz prepró/

Kritika 1971 3.

Mattis-Teutsch János

Emlitve

Major Máté: Külföldi magyar mimé-
szet kiállítása

Nagyvilág, Bp. nov. 1715-1720. l.

Mattisch Teutsch János, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár új szerzeményei: Képek jegyzéke: "Virágzó fa", olaj. 70+50 cm. Ltsz.: 64.4. Fekete repr. 229.old

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története Uj szerzemények I. 219.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1967. Pécs, 1968

Mattis-Teutsch

Akvarelekkel
szerepel az alább. hárlaton

H. fy: Kiállítás a műsarokban
hagyok szásmarám művészek
külföldön

hagyok Nemzet 1970 IX. 8 4old.

Mattis Sános

Grafika

Utunk évlényv 70
Cluj 1969

163. old

MATTIS-TEUTSCH JÁNOS

Művei gyakran szerepelnek Berlin, Róma, Chicago, Párizs, Bukarest kiállításain. Most szerepel az alábbi tárlaton:

Artner Tivadar: Külföldön élő magyar művészek kiállítása a Műcsarnokban

Békés Megyei Népújság, 1970. szept. 27.

M

Mattis-Teutsch János 1

Szül.: 1884, Brassó – megh.: 1960, Brasov.
Festő, grafikus, nabrán.
A „Ma" egyik legjelentősebb tagja. Oldott felfogású, expresszív stílusú vízfestményei sokszor az absztrakció felé közelednek. 1917-ben önálló kiállítása volt, ugyanekkor jelent meg linóleummetszet-albuma. 1919 óta Brassóban élt. Több gyűjteményes kiállítása volt Európában és Amerikában.

XX. századi magyar származású művészek ~~kiállítása~~ külföldön.
Bp. Műcsarnok, 1970. Bev.: Dr. Bognár József. 47. l.

M.D.K.

Mattis Teutsch János
festő

1929-ben a Tanács galériában közösen állított ki Ilmer Gyulával és Mészáros Rezsővel

Lázár Sándor: Ilmer Gyula festőművészről.
Művészet, 1968. április - 34 lap

MDK

Mattis Teutsch János, grafikus

Jelentős aktivista művész.

Rózsa Gyula: Az Aktivisták 8

Népszabadság, Bp. 1968 aug. 3

M.D.K.

Mattis Teutsch János „festő"

nevét Uitz Béláéval együtt a MA „legjellemzőbb és legérettebb" művészei közök emliti Hevesy Iván.

Közölve: MA, 1919. IV. 3. 39-40. old.

Kortársak szemével, 1896-1945. Szerk. Németh Lajos, Bev. és összeáll. Perneczky Géza, Bp. 1967. Corvina 142. old.

M.D.K.

Máttis Teutsch János, festő

temesvári származásu, ezi a 10-es évek elején Berlinben élt s ott az expressionista iskola tagjává vált. Az első világháboru első éveiben tért hara és a Ma-csoporthoz csatlakozott... „tekervényesen ornamentalis stilusa végül teljesen nonfiguratív ábrázoláshoz vezetett." ... A háboru után Romániában lett rajztanár.

Kortársak szemével, 1896-1945. Szerk, Németh Lajos, Bev. és összeáll. Perneczky Géza, Bp. 1967. Corvina

26. old.

Mattis Teutsch, festő

Pásztortűz, 1926. 13 sz.

310. l.

Dr. Alfred Wittling: Az erdélyi nász festőművészet.

Matis Teutsch, festő

Pásztortűz, 1930. 25 sz.
608. l.
Kós Károly: Erdélyi Képszőnmű vészek
Ki állítása.

MDK

Máttis Teutsch János /1884-/

" "Ma" folyóirat első képkiállitása" 1917.

Magyar Plakát-Történeti Kiállitás. Bp. 1960.
B2. 33.1.

MATTIS-TEUTSCH János festő, rajzoló
(1884–)

Az un. aktivista művészcsoport
tagja

Genthon-Németh-Végvári-Zádor: Magyar művészet 1800-1945.
Bp. 1962. 359.

MDK

Máttis Teutsch János

Eredeti linoleummetszet, repr.

Ma, 1918. III.évf. 8-9. sz.

MDK

Máttis Teutsch János

Eredeti linoleummetszet, repr.

Ma 1918. III.évk. 8-9.sz.

M.D.K.

Mattisch-Teutsch János,szász festő

"Asszonyi sors" c.linóleummetszete.1917.343.o.6.kép
Fekete repr.

M.Kiss Pál: Művészetről mindenkinek,Corvina,Budapest,1966

Mattis_Teutsch János

Linómetszet /repr./

Rabinovszky Máriusz: Két korszak határán Bp.1965.
képjegyzék

MDK

Mattis-Teutsch János

Tájkép, o.

Nyolcak és Aktivisták Köre, Székesfehérvár

1965.

M.D.K.

Mattis Teutsch János, festő

nevét a Tett és a Ma első gárdája körött emliti Körner Éva és körli a „Ma" III. 11. számának címlapján lévő linómetszetét.

Bori Imre-Körner Éva: Kassák irpdalma és festészete

Magvető, Bp.1967. 164. á 169. old.

Mattis-Teutsch János

festő

Mattis Teutsch művészete a szecesszióról az absztraktig terjedő hűvethető aktos tájlé-pein és linoleummetszetein.

Gellér Katalin: A magyar aktivisták.

Müvészet, 1973.szeptember - 37.oldal

MDK.

Mattis Teutch János

Müvei a pécsi Modern Magyar Képtárban

Dunántuli Napló 1965 juni 24.lap 5.

Mattis-Teu tsch M.D.K.

Müve a kiállitáson

Perneczky Géza: Nyolcak és aktivisták köre

Kiállitás Székesfehérváron

Magyar Nemzet 1965. október 23. 4.1.

Mattis-Teusch János, festő MD4

Az aktivistákhoz tartozik.

Rózsa Gyula: A politikus népség 7

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1965. okt. 31.

Máttis Teutsch János MDK

"Ma" folyóirat első képkiállitása, 1917

Mücsarnok 196o.Magyar plakát-történeti kiáll.

Mattis Teutsch János
festő

Méltatás

Banner Zoltán: Mohi Sándor, Kolozsvár
Művészet, 1972. junius – 31 oldal

Máttis-Teutsch János

A tizes években, Kassák Lajos körül csoportosult képzőművészek egyike a művész, az egykori tizenhárom közül, akiknek müveiből ötvenöt év után most Pécsett, a Janus Pannonius Muzeum és a Művészettörténeti Kutató Csoport közös munkájával rendezték meg azt a kiállitást, mely képet ad a művészek akkori munkájáról. Vadas József: "Aktivizálható-e az aktivizmus?" cimmel ir a tárlatról és annak előzményeiről.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. szept. 15.
XVII. évf. 37. sz. 13. lap.

Matfis Teutsch János, festő

Megemlítve: Brassóban tanította Endrő Károlyt.

Artner Tivadar: Egy zalai festőről

7.

Népszabadság, Bp. 1972. jún. 23.

Máttis Teutsch János

romániai magyar festő/1884-1960/,az expresszionizmus képviselője

Koczogh Ákos:A modern művészet utjai
Népmüvelési Propaganda Iroda 1972 125.old.

Mattis-Teutsch János
festő

A „Fák" és a „Színes táj"
című festményei mint az
absztrakt expresszionizmus
megelőlegezői

Gellér Katalin: A magyar aktivisták.
Művészet, 1973.szeptember - 37.oldal

Mattis Teutsch János M.D.K.

Közös kiállitása Mészáros Lászlóval a Tamás G alér:
ában

antha Sándor: Mészáros László 1905-1945. Bp. 1961.

9.1.

Mattis-Teutsch János.

A Tamás Galéria kiállitásain szereplő müvész.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

Mattis-Teutsch János festő M.D.K.

A "Tett" és "Ma" c. folyóiratok körül kialakult művész csoport tagja.

Genthon István: Magyar művészet a századforduló idején. Bp. 1962. 54.l.

MDK

Matisz Teutsch Janos

Tájkép
o.,k. 50x50 cm. MNG Ltsz.:F.K. 772

Magyar Nemzeti Galéria.Nagybányai Festők.
Budapest 1962. Kat. 37.l.

Mattis-Teutsch
festő

MDK

Méltatás.

Kahána Mózes: Bortnyik
Élet és Irodalom, 1968. julius 27 - 8 lap

Irátis Teutsch

Nemes Lampérth, Mitz, Tihanyi, ~~Irátis~~ ~~Teutsch~~, Kmetty, Bortnyik – a művészettörténet őket aktivista csoport nieven említi őket.

Dévényi Iván: Tihanyi Bp. 1968.

130.

Máttis-Teutsch

Szerepel a „Nyugati Forradalmi Művészet" c. kiállításan Moszkvában a „Gahn" helyiségben (1926)

Mácza János: Adatok és dokumentumok

Kritika 1968 XI. n. 38 old.

Mattis-Teutsch János

linómetszetei hasonlóan fejlődtek,
mint a müncheni Der Blaue Reiter

Pernecsky Géza: Tanulmányút a Pávakertbe
Bp. 1969

42:o

Kratis - Teutsch János

Bedinből tért haza, szecesziós és expresnioniste.
A Kassák körhöz tartozott

Perneczky Géza: Tanulmányút a Pávakertbe Bp. 1969.

39.o.

Mattisch Teutsch János

Illuntráció (eml.)

S. E.: A kolozsvári „Utunk" évkönyve

Élet és Irodalom 1969 I. 5 15 old.

MDK

Máttis Teutsch János

eredeti linoleum metszetével Kassák Lajos: Uj
költök könyve. György [illegible] Mátyás, Kassák Lajos, K
Komját Aladár, Lengyel József lirai antológiája. Bp.
A Ma kiadása, a költök [illegible] s.k. aláirásával.

Dr. Szenlér Lörinc gyüjt.-nek aukciója. 1936.
Könyvliszek.- Könyvillusztrációk.
Árv. Közl. 1936. 5.rk.sz. 73.l.

MDK

Máttis Teutsch János /1884-/

"Ma" folyóirat első képkiállitasa.1917.,
47x35 FSZÉK

Magyar Plakát-Történeti Kiállitás.1960.
Műcsarnok. Kat. 33.l.

MDK

Máttis Teutsch János, illusztr.

Linoleum - albuma. Bp. A Ma kiadása. 1917.
MK V.sz. példány a müvész aláirásával. 12 mülap, minden egyes a müvésznkézjegyével.
Mindössze 10 példány készült.

Dr. Szemlér Lörinc gyüjt.-nek aukciója. Bp. 1936.
Könyvdiszek. - Könyvillusztrációk.
Árv. Közl. 1936. 5.rk.sz. 81.l.

MNK

Mállis-Teutsch János

Tájkép, vf.

MAPE 5. kiáll. N. Szal. 1916. nov.

18. 1.

Mállis-Teutsch János MDK

Tájkép, vizf.

Magyar Aquarellisták és Pasztellfestők
Egyesületének V. kiállitása.
Nemzeti Szalon 1916. nov.

MDK

Máttis Teutsch János festőm.

Bálint Aladár: A "MA" csop.kiáll. Nyugat, 1918. okt. 16. 601-2. l.

Mattis Teutsch János
festő

M.D.K.

A Ma helyiségében tartott kiállítást.

Szíj Béla: A Nyolcak és Aktivisták grafikai kiállítása.
Művészet, 1962. április — 33 l.

MDK

Máttis Teutsch János

Müvészet. 1918. 71-72. l.

Mattis Teutsch János

életművének ismertetése, méltatása.

Banner Zoltán: Mattis-Teutsch János. - Művtört.Ért.
1969.4.sz. 295-303. l.

Mattis-Teutsch János
festő

Erdélyi származású. A „Ma" körében dolgozott.

Szabó Júlia: Magyar rajzművészet 1890-1919
Bp. 1969 Corvina 56. képmell.

Mattis-Teutsch János

mutatta be Bortnyik Sándort Kassák Lajos-
nak 1916-ban.

Borbély László: Bortnyik Sándor korai művészete.
/Művtört.Írt. 1969. 1. sz., p. 46-73./ p. 47.

MDK

Mattis-Teutsch János, festő

Sokrétűbb publikációt érdemelt volna Szabó Júliánál.

Bodri Ferenc: József: Képzőművészeti krónika 552-557

JELENKOR, Pécs. 1970. június XIII/6.

MDK

Máttis-Teutsch János, Jestő

Kevésbé ismert lapokkal szerepel
Szabó Júlia albumában.

Bosdri Ferenc József: Képzőművészeti krónika 552-557.

JELENKOR, Pécs. 1970. június XIII/6.

Mátis Teutsch János

Lindenmetszet (szepró)

A ha-c folyóirat munkatársa volt

R. P.: Kassák Lajos és a ha

Könyvtájékoztató 1971 I.

Mátis Teutsch János
festő-

Művein absztraktba stilizált szín-
jelzéseket ötvözött egybe.

Bauer Jenő: Magyar származásu művészek külföldön.
Művészet, 1971.február - 36.lap

Mátis-Teutsch János

szereplését a Kassák és Moholy-Nagy által szerkesztett Uj müvészek könyvében /Bécs,1922/ emliti.

Bodri Ferenc: Kassák és Moholy-Nagy képantológiája a kortársakról. - Magyar Epitőmüvészet, 197o.5.sz. 55-56. l.

Mattis-Teutsch János
festő

„Tájkompozíció" Repr. 1918-1919.
Akvarell, papír, 275 x 373 mm.
Jelezve lent balra: „MT"
+ levesy Ivánné tul.

Szabó Júlia: Magyar rajzművészet 1890-1919
Bp. 1969 Corvina 56. kép.

Mattis Teutsch János

festő

A 20-as évek ~~[illegible]~~ elején tanítványa közé tartozott Brassai / ifj. Halász Gyula /

Kovács János: Párizsi látogatás Brassainál Korunk, Kolozsvár 1968. III. 405.

Mattis János

„Kaszások" / olaj / Repő.

Kosnuk, Kolozsvár 1968. VII. 950.

Mattis Teutsch fő-kos festő

Nagybányai kiállításon szerepeltek műrei

Murádin Jenő: Nagybányától-az ájhonkornak, Kolozsvár 1968. X. 15 H. gyűj

Mattis-Teutsch János
festő

Kassák Lajosnak, linóleummetszet a „Ma" címlapján. 1917. okt. 15. Repr.
A „Ma" lapjain Nemes Lampérth és Kitz után a legtöbbet szereplő grafikus.

Szabó Júlia: Magyar vajzművészet 1890-1919
Bp. 1969. Corvina 10. okol. 13. okol.

1) Mattis Teutsch János
festő

1931-ben írta „Művészetideológia" - ját.

~~[illegible]~~

Alkotói naplójának címe: „Gondolatok a képzőművész alkotómunkájáról a szocializmus korszakában."

1884 aug. 13.-án született Brassóban, Vár utca 230. sz. házban. Apja: Mattis János szabómester, anyja Schneider Jozefina. A festő

Banner Zoltán: Mattis Teutsch János
Kornuk, Kolozsvár 1965. X. 1369.

2) Mattis Teutsch János
festő

születése előtt már meghalt apja. Mostohaapja ránti tiszteletből, 1904-ben vette fel a Teutsch nevet.

Faipari iskolát végzett, majd 1902-ben a müncheni Bajor királyi Akadémián kezdte el műv.-i tanulmányait, a szobrászati szakon. Ezek később tért át a festészetre –

Banner Zoltán: Mattis Teutsch János
Korunk, Kolozsvár 1965. X. 1369-1370

3) Mattis Teutsch János
festő

- első sikereit grafikusként aratta.
Saját vallomása szerint kassákéhhal, a „Ma" csoporttal indult. Útja innen a berlini „~~Stu~~ „Sturm" csoportba vitt. Itt az „Abstrakte Gruppe" - al állított ki. Majd kapcsolata- i átvezettek a kölni „A bis Z" csoporthoz.

Banner Zoltán: Mattis Teutsch János
Korunk, Kolozsvár 1965. X. 1370.

4) Mattis Teutsch János

festő

/Nyilatkozatát lejegyezte Mélinsz József. Megj. Temesvári Hírlap, 1932 szept. 21.)

Első akvarelkjeiben és tempera-képein a szükebb hazai /brassói/ táj ihleti.

1915-1916-ban kezdi el fekete-fehér linómetszeteinek sorozatát, s a színes vonalvilmus tanulmányozását.

1916-ban csatlakozott a „Ma" csoporthoz.

Banner Zoltán: M. T. J.

Korunk, Kolozsvár 1965. X. 1370-1371.

5) Mattis Teutsch János
festő

A folyóvat első képkiállítása az ő műveit mutatta be 1917 okt. 14.-én. Sím nélkül szerepeltek műveit, számuk mellett csupán technikájuk szerepelt. Ebből az anyagból állt össze * később a „Ma" kiadásában megjelent Mattis Teutsch János: Linóleum-Albuma. /12 linómetszettel./ A kiállítás katalógusá-

Banner Zoltán: M. T. J.
Korunk, Kolozsvár 1965 X. 1371

6) Mattis Teutsch János
festő
hoz Kassák Lajos írt előszót. Hevesy Iván,
a Ma 1918 nov. számában elemzi Mattis Teutsch
alkotói módszerét.
1918-tól Berlinben, a Sturm csoportnál tal-
áljuk. Műrészetének elvonatkoztató jellege to-
kozódik. / Lengyel József cikke - ~~[illegible]~~,
Nyugat, 1917 okt. 15./
1921-es katalógus szerint július-aug.-ban
Banner Zoltán: M. T. J.
Korunk, Kolozsvár 1965 X. 1371-1372.

7) Mattis Teutsch János
festő
együtt állít ki Berlinben Archipenkoval és
Paul Kleevel. Ugyanebben az évben Chagall
választja kiállító-társul; 1923-ben egyéni
tárlattal szerepel Rómában, Berlinben —
— 1925-ben szintén egyéni tárlattal Párizs-
ban.
Neve vtt szerepel a Der Sturm manifesztumá-
nak megszövegezője — Herwarth Walden emlé-
Banner Zoltán: M. T. J.
Kornak, Kolozsvár 1965. X. 1372

8) Mattis Teutsch János

festő

kére, 1954-ben kiadott emlékalbumban, ugyanúgy itt szerepel egy 1918-as kinómetszete, Otto Nebel, Marc Chagall, Moholy-Nagy László, Vaszilij Kandinszkij, Paul Klee műre társaságában.

1919-ben résztvesz a M.o.-i Tanácsköztársaság harcaiban.

Banner Zoltán: M.T.J.
Kornak, Kolozsvár 1965. X 1372-1373.

9) Mattis Teutsch János
festő

1920-23 kört: „Lelkivirágok" c. olaj és olaj-tempera tanulmányai. A festéssel párhuzamosan, szinezett fa- és aquag-plasztikával is kísérletezik — némileg Fl. Asp és A. Archipenko szellemében.

1919-ben végleg visszatér Brassóba, tanári állást vállal az iparisk.ban.

Banner Zoltán: M. T. J.
Korunk, Kolozsvár 1965. X. 1373-1374.

10) Mattis Teutsch János
festő

1928-ig minden évben ellátogat München-
be, Berlinbe, vagy Párizsba. Szerepel külföl-
di kiállításokon is.

Amikor megszűnik a „Sturm", Mattis T.
Nagybányára megy nyaranként.

1929-ben ~~kiá~~ otthoni kiállítására fel-
figyelnek. / Fővárosi kultúrszemle 1929. ápr.
6.-i számában /

Banner Zoltán: M. T. f.
Korunk, Kolozsvár 1965. X. 1374.

11) Mattis Teutsch János
festő

1925-től jelennek meg művészetében az első függőleges kompozíciók: „Ketten", „Két függőleges", „Fizikai és szellemi munkások", „Tovább" stb... A sorozat csúcsa: „Amerika.": 2 monumentális betonoszlop — felhőkarcoló stílus, nemcsak építészet, de életforma is.
1925-28 közti kompozícióinak hőse az esi-
Banner voltán: M. T. J.
Kovnuk, Kolozsvár 1965. X. 1375.

12) Mattis Teutsch János
festő
me ikusztrációja.

Nagyságán a bányászok és a munka élmé-
nyével gondolagodik. 1928-29-ből egész sorozat kompozíció születik a „Bányászok" té-
mára.

1925-30-as években fa-plasztikáiban akt-
ok. / Témváltozatok is vannak, általá-
nosabb alakban a fa: ébenfeketére politúro-
Banner Zoltán: M. T. J.
Kormak, Kolozsvár 1965. X. 1375.

13) Mattis Teutsch János
festő

Zott nereszmye, köste, megsyfa./
Műrészetről vallott nézetét 1931-ben írásban
tette közzé a „Kunstideologie" lapjain.
/Mattis Teutsch: Kunstideologie. Potsdam,
1931./ /Eugen Jebeleanu: Mattis Teutsch.
Ultima oră 1929 nov. 20./
Szemlér Ferenc M.T. műrészetéről írott cikke
1932-ben az Erdélyi Helikonban /352-354/
Banner Zoltán: M.T. J.
Kornak, Kolozsvár 1965. X. 1375-1377

14) Matris Teutsch János

festő

1931-es nagybányai miállításán Kmetty Jánossal és Perlott Isabával szerepelt. / Nagybánya és ideike, 1931. 33-34. /

A háború alatt, 1940-44 közt nem dolgozott. A felszab. előtti legutolsó évszám műrészetében: 1938. Kalapáros, felemelt karú figurákat festett elekor.

Banner Zoltán: M. T. J.
Korunk, Kolozsvár 1965. X. 1377.

15) Mattis Teutsch János
festő

Szürrealista korszaka (1945–1948) rendkéről termékeny volt. Sok képe elveszett ebből az időszakból.

„Konferencia" – a tárgyalóasztal mekésorakozó világhatalmak ugyázzba állva tisztelegnek a Béke előtt.

„A szónok" – a Vörös Napba menetelő

Banner Zoltán: M. T. J.
Korunk, Kolozsvár 1965. X. 1378.

15) Mattis Teutsf

17) Mattis Teutsch János
festő

Az 50-es évektől márnak két elemből é-
pít képeit: a emberi arcból és kézből.
„Zene", „Álom."
Idézetek művészi naplójából.
1960 márcinsában hozzákezdett „Március 8"
című kompozíciójához.
Március 17.-én meghalt.
Banner Zoltán: M. T. J.
Kossuth, Kolozsvár 1965. X. 1379.

16) Mattis Teutsch János
festő

munkásoknak a gyár ~~kor~~ előderegő kör-
vonalait mutatja.

„Építés", „Zene", „Élet és halál" „Diák-
lányok", „Sport", „Olt és a Maros" – ekkor
mívei. A festő, mint a dolgok végsőkig szőt
~~[illegible]~~ szellemi szubsztanciája, mindig je-
len van. /Arca, vagy kinyújtott újjú tenyere/

Banner Zoltán: M. T. J.
Kornak, Kolozsvár 1965. X. 1378

1d) Mattis Teutsch János

festő

Halála előtt néhány nappal, feketébe mé-
lyülő kékkel festette meg ezt etlen ön arc-
képét, – ezt fekvő arcképet.

Banner Zoltán: M. T. J.
Kornak, Kolozsvár 1965. X. 1379.

Mattis Teutsch János

A MA törzsgárdájához tartozott, az expresszionizmustól az absztrakcióig jutott el.

Németh Lajos: Modern magyar művészet, Corvina 1964 59. l.

MDK

Mattis-Teutsch

Kóki Béla: Az erdélyi képzőművészet gondja.
Erdélyi Tudósitó. 1935. jan. 25 l.

Mattis-Teutsch János

Reprodukció: egész táblán, fekete-fehéren: „Kompozíció", olaj, vászon, 35,5 x 25 cm. 1918 körül

Passuth Krisztina: Modern Hungarian Artists living abroad. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1971. 41 sz.

209 l.

M. N. K.

MATTIS-TEUTSCH János festő,
(1884—) szobrász

A „Ma" c. folyóirat körül alakult
művészcsoport tagja

enthon-Németh-Végvári-Zádor: Magyar művészet 1800-1945.
p. 1958. 362.e

M. D. K.

MATTIS TEUTSEK János

„Ma kiállítása" (1917)

Vidos Zoltán: „A magyar Plakát-
történeti" kiállítás ról
magyar Építőművészet 1961. 1. 7. 58. l.

Mattis-Teutsch János
festő"

Heresy Iván: Mattis-Teutsch János.
Nyugat, 1923.

Szabó Júlia: Magyar rajzműrészet 1890-1919
Bp. 1969 Corvina 19. sol.

Mattis Teutsch

A zörönség nem fogadta lelkesen modern képeit. Erőnaraltnak, nem festőinek tartok tát.

Lyka Károly, Festénetünk a Két vilagháború zörött. Bp. 1956.

75.

Mattis Teusch János
festő

M.D.K.

Miltatés.

Barnes Zoltán, Fülöp Antal Andor
kiviszt, 1969 aug 22 kap

MDK

Mattis Teutsch János

Táj, o.

20.sz.i müvek bp.i mügyüjteményekből. N. Gal.

1963. jul.

MDK

Máttis-Teutch János, festő

Mitz bélával együtt az aktivistákhoz tartozott.

— : Mitz

8

ESTI HIRLAP, 1 b. 1967, jún. 3

Mátis Teutsch János

l.

Hevfutexpkub

23, 25, 52, 81, 105. l.

499. szám.

Műemlékek Orsz

Tárgy:

A bea

Mellékl

Együtta

Előirat

Utóirat

Másolta

Összeol

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

UTUNK

1021

Mattis János grafikája

, undorítót, laskalelkű nya-
t, kék tornyot, mikroszkó-
sárga hengereket fúvó kla-

rom.
fáradt, gyűlöl, szeret, új-
nűködésed. Mindenből vé-
Rettenetes. Hát akkor azt

lemes. Ha nincs kedvem
tek.

át megírom. És ez örömet

z?

ságára.

BODOR PÁL

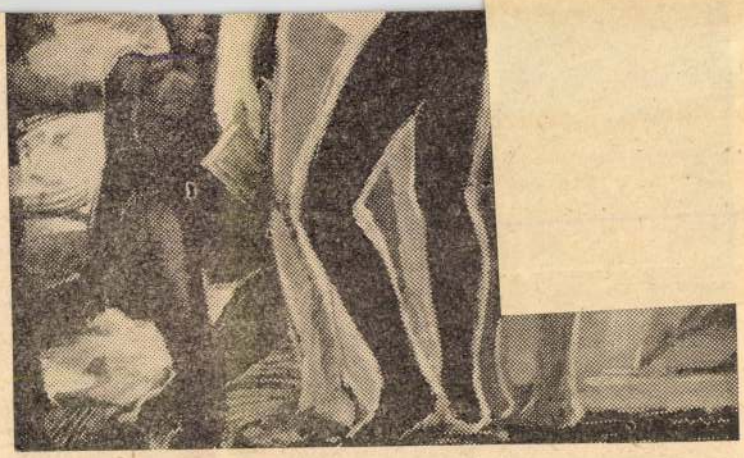

Török Pál: Diáktábor

— Mi a véleményed a kísérletezésről az irodalomban?

— Azt hiszem, az irodalomban mindig voltak kísérletezések.

— Hiszen éppen ez az: az irodalom mindig elvégezte ezt a funkciót, amit kísérletezésnek nevezünk, de sosem különítették el az alkotási folyamattól.

— Sajnos, nálunk sokszor azt tekintik kísérletnek, ami művészi formájában még nem állt össze, ami porhanyós szerkezetű, és mint fogalmazvány, kétes. Nem ártana, ha az efféle kísérletezés az író laboratóriumában folyna le, a nyilvánosság kizárásával. Én kísérletnek inkább azt az írói törekvést nevezném, amely a hagyományos irodalom határait próbálja tágítani, olyan közérzetet ragad meg, amelyet az olvasó még nem élt át, de amely a dolgok logikájából következően holnap vagy holnapután már reálissá válik.

— A munkásvilág ábrázolói hogyan viszonyulnak a hagyományokhoz?

— Miért?

— Mert van számodra egy kérdésem: a modern munkamegosztás szükségszerűen sztereotippá, konvencionálissá teszi a munkát. Milyen következménye van ennek irodalmi vonatkozásban?

— Hát ha ilyen tételekkel dolgozunk, hogy „következmény" és „jövő", milyen ítéletről lehet itt szó? Túljuthat az író a szorongásos kérdésfelvetésen?

— Tehát?

— Jóindulattal szólva: mindketten benne vagyunk a pácban. Tegyünk úgy mindketten, mint ama keleti költő, aki táblát akasztott a sátra elé, amikor lefeküdt: ne zavarjatok, dolgozom. Hiszen az írónak vannak pihenő percei, amikor tulajdonképpen mégis dolgozik.

— Vagyis nincs felelet.

— A mű a felelet. Még ha csak kérdez, akkor is.

— Igaz-e, hogy az író sokszor élete végéig ugyanarra a kérdésre keres feleletet?

RDÉS VAGY FELELET?

— Aki ebben a kérdésben hagyományosan gondolkodik, valamikor maga is újító volt és a támadások kereszttüzében állt. Nyilvánvaló, hogy nekünk ma másképpen kell gondolkodnunk és írnunk, mint elődeinknek, hisz egész

— írója válogatja. Az írói formátumtól függ.

— Meg tudnál-e nevezni olyan általános kérdést, ami minden munkádban izgatott?

Igen. Nemcsak a regényeimnek, de inas-

Maltis – Teutsch János.

Szerepelt a KUT és UME közös tárlatán.

PSC 1932 XI. 6.

Mattis Teutsch János

festő.

M.D.K.

A modern magyar és európai festészet mestere.

(E. felier): Négy név

Élet és Irodalom, 1966. ápr 9-12.

Mattis - Teutsch

Klimt

P.N. 1929. IV. 28.

MDK

Máttis Teutsch János, 1884--

"Ma" folyóirat első képkiállitása

1885-1960. M. plakáttört. kiáll. Mücs. 1960.

Mattis-Teutsch János

Kiállít

IV. V. 1929. IV. 28.

Mattis Tents Jónas

Kiàllit

Mo. 1929. IV. 28.

Mattis Teutsch János
festő

M.D.K.

„Ma" címlapok készítője volt.

Szabó Julia: Schadl János
Művészet, 1966. március – 26 lap

Mathis Teutsch János

Kiállít

Et 1929. IV. 28.

Mattis Teutsch János

1929 máj. Kosztos Ziállitás Hincz Gulával és Ménáros Lászlóval az Tamás Galériában.

Kontha Sándor, Ménáros László, Bp. 1966,

22 l. ~~A~~

M.D.K.

Mattis Teutsch [János], festő

Moritz - Teutsch János

Kichit

Nv. 1929. V. 17.

MATTIS-TEUTSCH Jaina

Deac, Mircea: Mátlis-Teutsch und der konstruktive Realismus. Cluj-Napoca, 1985

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

1983 SEP 5

BUDAPESTER RUNDSCHAU

János Mattis-Teutsch

1021

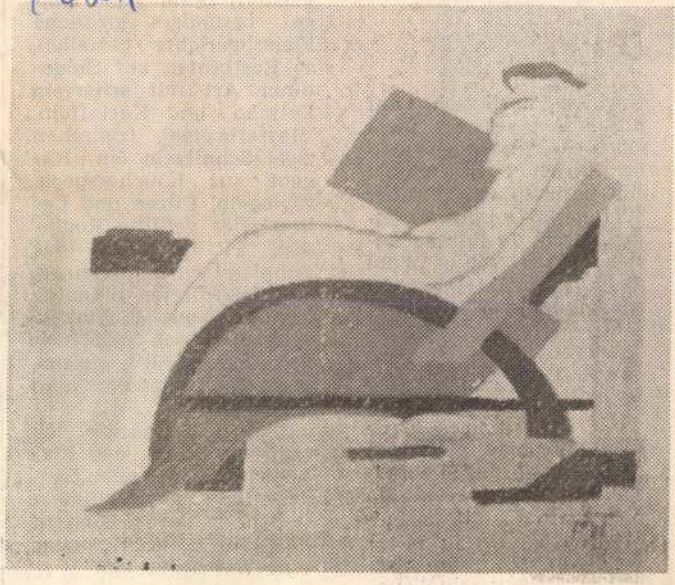

János Máttis Teutsch: Sitzende Frau, 1926—27 (Öl auf Karton)

EST

Karpfen-Paprikasch
Müller Art, servier
schmecken gedünste
ne Erbsen und
einfach phantastisch
auch wer unsere
nudeln â la Bács
stet, wird seine
nicht bereuen: Da
wird unter den Nu
gemischt, die fertigen Nudeln werden mit Tomaten und Paprikaschoten gekrönt...

Gefragt ist auch Fisch â la Polonaise, also mit Blumenkohl und Semmelbröseln, oder Karpfen â la Stefánia mit hartgekochten Eiern in Weißweinsoße. Die breite Skala der Fischgerichte rundet der Tiroler Wels (in

ragout aus Schinken, grünen Erbsen und harten Eiern gefüllt, zusammengerollt, paniert und gebacken).

Schließlich möchte ich noch erwähnen, daß Flaschenweine aus allen Landesteilen zur Verfügung stehen, ja wir richten in Bälde in unserem Keller eine Weinstube ein."

gömöri

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

1983 SEP 5

BUDAPESTER RUNDSCHAU

János Mattis-Teutsch

1021

János Máttis Teutsch: Frauengestalt, um 1920 (Bemaltes Holz)

52 sowjetische Fabriken
nen zur Kabelerzeugung
ungarn) beliefert

Im Brennpunkt

Neue General
bei Investitio

Endlich regt sich etwas im Hinblick auf die seit langem fehlenden Generalunternehmungen. Zu den neuen Unternehmungsformen in der ungarischen Volkswirtschaft gehören nun auch die Generalunternehmungen.

Auf der Grundlage der gemeinsamen Interessen und des gemeinsamen Risikos faßt der Generalunternehmer alle Subunternehmer zusammen, koordiniert ihre Tätigkeit und konzentriert seine Kraftanstrengungen auf das Endergebnis. Besonders wichtig ist das auf einem traditionell neuralgischen Gebiet der Wirtschaft, bei den Investitionen. Von der gut oder schlecht organisierten Verbindung zwischen den Subunternehmern hängen die planmäßige Verwirklichung, die Einhaltung des Kostenvoranschlages und der Termine ab. Mitglied einer solchen Generalunternehmung ist auch ein Geldinstitut, für das die gemeinsamen Interessen und das gemeinsame Risiko genauso gültig sind wie für die anderen Beteiligten.

Auf diese Weise übernahm die Staatliche Entwicklungsbank einen aktiven Anteil an der Organisation der neuen Unternehmungsform. Sie beteiligt sich in fünf als Generalunternehmer fungierenden Kommanditgesellschaften, wo die konzentrierte Organisation der Investitionen besonders große Vorteile bietet. Unter Mitwirkung der Entwicklungsbank

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 237-743, 340-726

János Mattis-Teutsch

1983 SEP 5

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1021

János Máttis Teutsch: Stehender Akt, 1929 (Holz)

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-746, 340-726

1983 SEP 5

BUDAPESTER RUNDSCHAU

János Mattis-Teutsch

1021

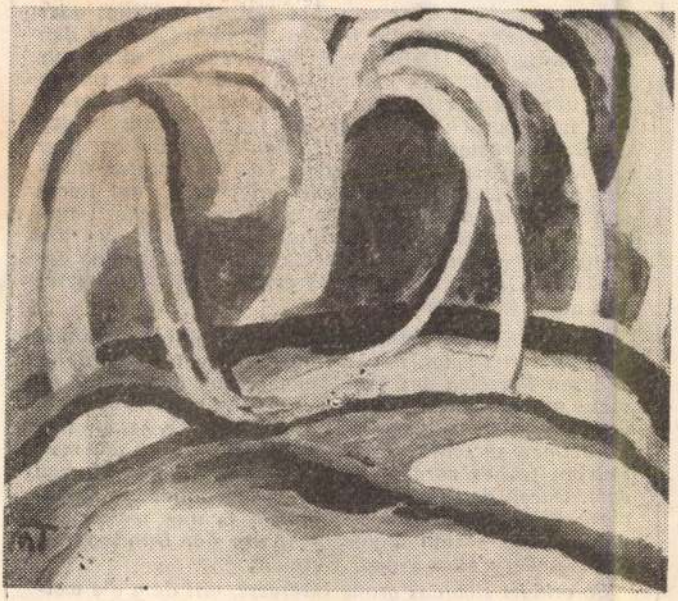

János Máttis Teutsch: Landschaft, um 1916, Öl

zu übernehmen. Wa
sich der Parteivorst
gesetzt hat, die frü
gefaßt wurden. Daß
sogenannten NATO
gutgeheißen, sonder
eine überaus zweife
ders widersprüchlic
die Bundesregierun
des NATO-Beschlus
ten, die im Namen
und Gnaden auslief
fiel, als inzwischen
Reagans abgelöst w
NATO in Genf zug
voll ausnützen konn

Daß die Ernüchterung, die sich in der Stellungnahme der SPD jetzt zeigt, mit ähnlichen Erscheinungen in anderen Parteien des Bundestages parallel läuft, ist nicht verwunderlich. Viele Teile der öffentlichen Meinung scheinen in diesen Wochen zu der Erkenntnis gekommen zu sein: die Gefahr ist zu groß, als daß man sich an früher vorgefaßte Standpunkte binden lassen darf. Durch den Entschluß des SPD-Vorstandes dürfte diese Erkenntnis um einen großen Schritt weiter gediehen sein — zum Wohle nicht nur der Bundesrepublik, sondern aller Völker Europas.

So erklärt sich das große Interesse, mit dem die weitere Entwicklung auch in Ungarn verfolgt wird.

SAJTOFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748/ 340-726

János Mattis-Teutsch

1983 SEP 5

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1021

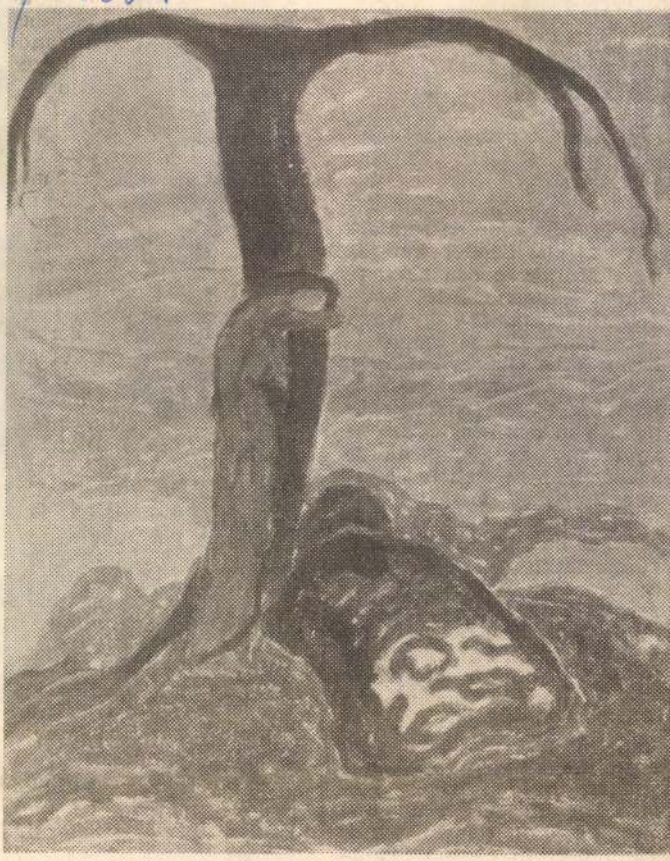

János Máttis Teutsch: Baum mit Klagegestalt, 1909 (Aquarell)

chützen
nken

Dieses Jahr
stenmal alle
tiger Mütter
garten auf
den, insgesa
auch nicht alle in unmittelbarer Nähe ihrer Wohnung.

Auch in Budapest herrscht Knappheit an Klassenräumen. Von den 6666 Klassenzimmern der hauptstädtischen Schulen stellen 300 einen Notbehelf dar.

Nach wie vor bereitet der Mangel an Pädagogen dem Hauptstädtischen Rat große Sorgen. Am 29. August waren noch 420 Planstellen vakant. Etwa 1800 Lehrerinnen und Kindergärtnerinnen nehmen zur Zeit den dreijährigen Mutterschaftsurlaub in Anspruch, und ihre Vertretung bereitet große Schwierigkeiten. Emissäre des Rates suchten im Sommer alle Budapester Pädagogen im Ruhestand mit der Bitte auf, zumindest in diesem Schuljahr ihre Tätigkeit wieder aufzunehmen. Tausend erklärten sich bereit, doch müs-

János Mattis-Teutsch

1021

BR stellt vor

János Máttis Teutsch

János Máttis Teutsch: Titelblatt des Wiener MA mit einem Stich von Máttis Teutsch, 1920

Szabó Júlia:
Máttis Teutsch János
Corvina Kiadó
Budapest 1983
ISBN 963 13 1469 3

Der Corvina Verlag stellt in seinem Album — redigiert und mit einem ausgezeichnten monographischen Vorwort von *Júlia Szabó* — den bedeutenden, aber leider ein wenig in Vergessenheit geratenen ungarischen Avantgarde-Künstler *János* (Hans) *Máttis Teutsch* vor.

Der deutsche Leser wird durch ein kurzes Resümee der Einleitung, die Titel der ausgewählten und vorgestellten Werke sowie ein Bilderverzeichnis in seiner Sprache informiert.

János Máttis Teutsch wurde im Jahre 1884 in Kronstadt (Brasov, Rumänien), der östlichsten Stadt Siebenbürgens geboren und ist dort im Jahre 1960 gestorben. Er studierte an der Bildhauer-Fakultät der Münchener Akademie und wählte während seines Aufenthaltes in Paris (1906—1908) Malerei und Grafik als Hauptausdrucksform, vernachlässigte aber bis Ende seines Lebens auch die Plastik nicht.

Einfluß nahmen auf ihn vor allem deutsche Expressionisten wie *Franz Marc* und *August Macke* und im allgemeinen die *Gemeinschaft Blauer Reiter*. Seine Hauptwerke schuf er in den ersten drei Jahrzehnten des Jahrhunderts. Ein Erkennungszeichen seiner Kunst ist die rhythmische Bewegung der farbigen Linien, die an das Wellenspiel der organischen Natur gemahnt. Manchmal erinnern diese Wellen an einen Baum, manchmal an nackte Menschengestalten, ein anderesmal an Berge oder an Flußufer. Zuweilen sind sie vollkommen stofflich, zuweilen haben sie eine transzendentale Wirkung.

Für ein gutes Jahrzehnt (1933—1944) zog der Künstler sich, eigentlich aus weltanschaulichen Gründen, völlig aus dem künstlerischen Leben zurück, schuf aber „für sein eigenes Atelier" weiter und malte vor allem Porträts. Ab 1944, der Befreiung Rumäniens vom Faschismus, nahm er wieder am künstlerischen Leben seiner Heimatstadt teil.

„Was ist die Aufgabe des Künstlers?" stellte sich Máttis Teutsch die Frage. „Den Menschen zu sich selbst zu führen, sein Selbstvertrauen und seine Ruhe durch das Betrachten von Werken der bildenden Kunst zu erhöhen!" Dieses schöne, humane Ziel leitete ihn in seiner gesamten Kunst und auch seinen lyrischen Versuchen von großer malerischer Ausdruckskraft. Eine Ausstellung des Künstlers ist zur Zeit im Zichy-Schloß in Budapest (III. Fő tér) zu sehen.

— n —

János Máttis Teutsch: Blaue Pferde, Variation, 1924 (Öl auf Leinwand)

Hans Máttis Teutsch:

Mutter

Zittern Beben kreischen Lärm
Durcheinander ziehen
schiessen
Bogen Kreise Kräfte Keile
Heiße kalte warme dunkle
Weiße blasse stille rote
Winde laue Lüfte ziehen
Wehen blaue grüne Flimmer
Weib winkt herzt heran
Ihr geboren Sie geb eigen
Eigen herangezogen
Herz entfaltet Herz getragen
Last gebeugt Schmerz
betäubt
Stunden Wehe ruhelos
Nacht Schmerz erfählt
Tag Licht Sehen
Schmerz Stille, Stille, Stille
Freude sichtet Blick
Komm komm zu
Fass umschliess
Schoss küsst tastet
Umschliesst Seligkeit Ihr
Fühle Weib Mutter
Lieb dein Lieb mein
Lieb reißt packt empor
Lieb bricht schleudert nieder
Dunkle Schatten Luft
durchschneiden
Weh windet Körper Seele
Blaue Bogen erdrückend
schwer
Finster Schauder Lichter
stehen
Lichter fallen queren
Komm zu komm
Umschliess halt fest
Lieb mein dein Lieb.

Empor

Grün lebt bewegt
Weiss blüht Frühling
Donner Ferne Schall
Vögel dunkel Lüfte ziehen
Blaue Höhe blendet
Heisse kreisen hoch
Mensch stemm
Sehnsucht Wille spann
Empor heran umschliess
Kraft fass Tat
Spitzen klemmen Höhen
Umfass sicheran empor
Nach oben steht Bogen
Spitzen schiessen zu
Steile beugen drängen
Orange Rot Grün
Blau dunkel Blau
Tiefe dringen begehrt
Alter rast
Zeit treib weit
Bewußt Mensch zu
Ruhe Mann still
Weise Weg dränge Höhe
Jugend warm blick empor
Glaube hilf Kraft
Schritt zag versagt
Blick Kreis siehe Kraft
Spann Geist Wille
Reis heran
Körper Seele Weib
Dräng empor
Weg brich nieder
Mensch All dein
Dient siehe
Erlöst Mensch
Lüfte ziehen dunkel Vögel
Hand schließt
Nichts greift
Rein blüht Frühling
Sehnsucht bleibt
Grün umschließt still
Dumpf Ruhe
Donner Blitz Licht
Reiß heran Blau
Erhalte beschatte
Wärme Rot.

BUDAPESTER RUNDSCHAU
1983 SEP 5
MAGYAR SZALTOFIGYELO
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Des Übersetzers Dilemma

Dem Gedicht einen neuen Körper verleihen

In der Nr. 2/1983 der in Eisenstadt, Österreich, herausgegebenen Zeitschrift PANNONIA (Magazin für europäische Zusammenarbeit) erschienen nachstehende Reflexionen des namhaften österreichischen Literaten Felix Mandl über Werkprobleme, die bei der Übersetzung der Gedichte des großen Dichters Endre Ady (1877—1919), der die ungarische Lyrik sowohl inhaltlich wie auch hinsichtlich der Form auf revolutionäre Weise erneuerte, entstehen können.

Einem Ady-Gedicht begegnete ich zum erstenmal, als mein zehn Jahre älterer Bruder mir das eben erschienene „Schwarze Klavier" zum Lesen gab. Selbst erst zehn Jahre alt, konnte ich beim besten Willen nichts damit anfangen. Aber der Name Ady, über den wir in der Schule nichts hörten, haftete in meinem Gedächtnis.

Allein auch in meiner späteren Jugend blieb mir Ady, dessen Sprache von der der großen ungarischen Dichter Arany und Petőfi so verschieden war, lange Zeit fremd. Erst mit 24 Jahren war ich von einer Auswahl von Adys Gedichten so beeindruckt, daß ich den Versuch machte, das „Verschneite Christuskreuz im Walde" ins Deutsche zu übertragen. Als dies (mit Ausnahme der vorletzten Zeile, die jahrelang Kopfzebrechen verursachte) zu gelingen schien, kam die Lust, fortzufahren. Die meisten Übersetzungen stammen aus der Zeit 1925—1937, aber einige auch aus den letzten Jahren, darunter „Das schwarze Klavier".

Was einen an Ady ergreift, ist die schonungslose Entblößung seiner Seele, wie man sie in diesem Ausmaße kaum bei einem anderen Dichter findet. Dazu kommt das Bestreben, das sonst nur Angedeeutete in dramatischer Weise und in einem sprachlichen Ton zu enthüllen, der in der ungarischen Dichtung eine neue Epoche eröffnete.

Lyrische Gedichte werden wohl aus drei Quellen zugleich gespeist: einem Gefühl, einem Gedanken und einem formbestimmenden Rhythmus, zu welch letzterem wir vielleicht schon seit Urzeiten vom Atmen und Herzschlag her neigen.

Gilt es nun, ein Gedicht aus einer Sprache in eine andere zu übertragen, muß man es sich zuerst in allen seinen Elementen zu eigen machen, sich gedanklich, gefühlsmäßig und musikalisch mit ihm identifizieren. Hat man es auf diese Weise in seiner Originalform nacherlebt, entsteht in einem der Wunsch, es in der eigenen Sprache nachzuformen. Rhythmus, Versform und Sinn sind gegeben, damit ist die Seele und auch das Skelett des Gedichtes vorhanden; um diese gestaltet sich sodann der körperliche Ausdruck, wobei es der Rhythmus ist, der dazu verhilft, die passenden Worte aus den Gedächtniszellen hervorzulocken, bis — zuweilen wie ein Wunder — das neue Gedicht fast wie von selbst entsteht. „Zuweilen", denn bei der Übersetzung von Ady-Gedichten erwiesen sich viele als unübertragbar.

Gewisse Freiheiten im Ausdruck müssen gestattet sein, solange sie nicht sinnwidrig sind. Einige Beispiele mögen dies erläutern: In Adys „Kuruzenlied aus der Verbannung" heißt im Ungarischen die letzte Strophe wörtlich:

„Es entläßt uns unser Mutter Kuß,
All unsere Rosen sind blutige Rosen,
Lahm fallen wir in den Sarg,
Doch: so lebten wir auf Heldenart."

Dagegen in der Übertragung:

„Uns reift vom Mutterkuß entlassen
Nur blutigrot der Saft der Reben,
Das Grab wird uns als Krüppel fassen
Und doch: so war's ein Heldenleben."

Im Gedicht „Ein Verwandter des Todes" lautet die erste Strophe wörtlich:

„Ich bin ein Verwandter des Todes,
Ich liebe die schwindende Liebe,
Ich liebe es den zu küssen,
Der fortgeht."

In der Übertragung:

„Ich bin ein Verwandter des Todes,
Ich liebe die Glut, die verglimmt;
Ich liebe es den zu küssen,
Der Abschied nimmt."

Sinn, Reim und Rhythmus wurden gewahrt, nur ein Bild wurde durch ein anderes ersetzt, was Ady vermutlich akzeptiert hätte.

Die ungarische Sprache ist in ihrem Aufbau von der deutschen so verschieden, daß es häufigerer Konzessionen bedarf als zum Beispiel bei einer Übersetzung aus dem Englischen.

Die früher erwähnte vorletzte Zeile des Gedichtes „Christuskreuz im Walde" besteht im Original aus nur drei Worten, die in ihrer Konzentriertheit mehr ausdrücken als die acht Worte der deutschen Fassung. Die Anfangssilbe des ersten ungarischen Wortes, die Silbe „meg" vermittelt die Bedeutung eines Vollendeten, wie etwa das deutsche „er" in erspähen, erfassen, erschlagen. Die wortwörtliche Übersetzung der Zeile würde demgemäß heißen: „Ich erhebe meinen Hut tief", was sinnwidrig wäre. Die endlich gewählte Fassung lautet:

„Ich zieh', Herr, tief den Hut: Gib acht!
Dort fliegt mein Schlitten durch die Nacht."

Dies betont wohl auch die Bekehrung und reimt sich mit der letzten Zeile, die dem Original wörtlich gleicht, die Apostrophierung des Herrn ist aber im Original höchstens dem Sinne nach enthalten.

Besonders schwierig zu übersetzen war auch „Das schwarze Klavier". Schon das Wort „Klavier" hat lange nicht den dunklen Klang des ungarischen Wortes „Zongora". Die dem Wein entsprießende Vorstellung, daß das dunkle Klavier ein Symbol des Lebens ist, tönt in Adys Wort-Akkordeon viel suggestiv-überzeugender als in der deutschen Wiedergabe. Dies gilt besonders für die erste Strophe, während die zweite:

„Der Schläfen Sausen, Augen Tränen,
Der Sinne taumelndes Turnier:
All das, all das ist das Klavier.
Des tollen, trunk'nen Herzens Blut
Verströmt in Takt zur Töne Flut,
Das ist das schwarze Klavier."

Endre Ady. Zeichnung von József Rippl-Rónai

dem Original näher kommt
Wie Komponisten die Wiederkehr ihres Leitthemas, so
liebt Ady den Refrain und

Endre Ady

DAS KOMM
DES HERR

Als ich verlassen w
Und kaum mehr tru
Da hat mich still un
Gott umfaßt.

Nicht mit Fanfaren
Nicht in des Tages l
Mit stummer, fester
In Sturmesnacht.

Erblindet ist mein eit
Und meine Jugend s
Doch Ihn, den Herrli
Schau ewig Ihn.

ICH WILL I
BEHALTEN

Wahnsinn ist dieses In-Küs
Dieses große Sich-Erfüllen,
Diese Güte, dies Ergeben.

Der ich im Schoß dir vor S
Hör mich, Geliebte, höre, i
Treibe mich, jag' mich hin

Dann laß die Lippen in K
Wenn mir die meinen am
Trete, verstoße dann lache

Henker sind all die lebend
Fluch auch die herrlichste
Ich flieh', weil ich sonst d

Laß mich dich immer erol
Sieghaft nur sehen deiner
Auf der Vergangenheit d

Weil ich nicht will, daß ic
Die Liebe zu dir, bestell' i
Hüterin ihr die verschöne

Nie sei mein Traum mir,
Von einer Frau, nach der
Und deren Liebe mir geh

CHRISTUS
IM WALD

Verschneites Christuskre
Bei Mondschein im Wint
Bin ich im Schlitten mit
Dort einstmals an dir vo
Bei Mondschein im Wint

Mein Vater war noch ein
Der sang, sooft er das K
Und ich, als meines Vate
Der nicht vor Bildern un
Ich sang, sooft ich das K

Wir zwei Calvinisten, ha
Wir flogen vorüber gesch
Der Vater und Sohn: ein
So sangen und pfiffen wi
Und flogen vorüber gesch

Nach zwanzig Jahren in
Fliegt dort mein Schlitte
Und was ich dazumal ve
Ich zieh', Herr, tief den H
Dort fliegt mein Schlitten

Máttis Teutsch János, stb. l. 484.

~~Zaschik Almos, grafikus, stb. marad,~~

~~l. 366. old.~~

Mattis-Teutsch
Janus

Thieme Becker
XXIV. 267.1.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Mattis - Teutsch János

Kállai É. 124, 80

Mattis Teutsch Janos

Müvenet 1918, 77

Kauffmann Károly, főreáliskolai tanár IX. 70.

Mattis Teutsch Janus

Müvinet 1917. 66

Carlstadt: De sacra coena VIII. 209

Matthis Teutsch
János

festő
(1929 febr.)
Brassóban él.

Vasárnap **17**		Kathol. Invocab. Protest. Donát Ó görög 4 Izidor Izraelita 7
Hétfő **18**		Kathol. Simon Protest. Konrád Ó görög 5 Ágota Izraelita 8
Kedd **19**		Kathol. Konrád Protest. Zsuzsán Ó görög 6 Bukol Izraelita 9
Szerda **20**	Radó 2 Kép	Kathol. Aladár Protest. Álmos Ó görög 7 Partén Izraelita 10
Csütörtök **21**		Kathol. Eleonór. Protest. Eleonór. Ó görög 8 Tódor Izraelita 11 S. b.
Péntek **22**		Kathol. Péter szf Protest. Gerzson Ó görög 9 Nicef. Izraelita 12
Szombat **23**		Kathol. D. Péter Protest. Alfréd Ó görög 10 Karal Izraelita 13 S. Th

Máttis Teutsch János

festő szül. 1884. Budapes-
és szobrász

ten 1917-ben tünt fel expresszio-
nista linoleum metszetei-
vel és egyéb munkáival. ~~[illegible]~~
Münveiből
Kalföldon ~~[illegible]~~ számos
kollektív kiállítást rendezett.

Frankfurt a/M. III. 40.

Mattis Teutsch János

Koll. Coll. 1918.

Művészet. 1918.

77 l.

Krichuber József bécsi arcképfestő

IX. 103

Mátyás Teutsch János

gyűjt. kiállítása a
Ma folyóirat első kép-
kiállítása. 1917 okt.

3830. Jan

Sz. Leydenben 1596 jan. 13-á

Éjjeli tűzvész.

Egy folyótól szelt régi
az elő- és a háttérben ékhon
vannak. A tűz a környéket
égboltot sötétíti el. Balról a
épülethez hosszú lajtorját tá
tornyos ház előtt, több jajve
Jobbról térdelő, hátrafordulta
férfi látható. Ez utóbbiak eg
nek csomagot ad át, másika
a hátán. Kissé hátrább a do
feléjök. A túlsó part mentén
a szomszédos házakból assz
külnek.

Fa, méretei 47·3 : 66 cm.
1908 november 7-iki 121584 s
Jakabtól 10000 K-án (1807–908
1-jei 147773–908 (18–909), az
(1–910) és az 1911 január 1-jei 1
alapján. — Elszámoltatott 1909
február 27-én (341–910) és 19
Az elszámolást jóváhagyta az 19
(912–911) és az 1911 márczius
szvsz. határozat.

Kifüggesztésére vonatkozó
ban. 1910 : IX. 353 a). *Jan Jose*

Jegyzet. Dr. W. Martin :
1907, N° 45, pag. 30.

Bécs. 1908

III

Mattis Teutsch János

Szül. Brassó 1884. VIII 13.

lásd

Orbán Balázs dr

Erdélyi Lexikon

Nagyvárad, 1928. 189. l.

rtanúsága.

'a, a hol az elbukott és föl-
. hosszú haja vállaira omlik
fejére Caligula császár kö-
csapni. Zöld palástját egyik
ett el, markolta meg, hogy
dályozza. Közelében három
i férfi nézi megdermedten
obbról Agrippa emberei ké-
övádló, a történtek láttára,
mozdulatot tesz. A háttér
télylyal és mezőséggel.

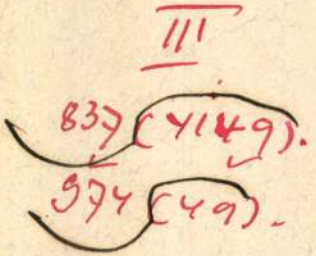

,elt. sz. 4149. — Vétetett az
13–912) és az 1912 április
Julius Böhlertől 1930·68 K-án
ájus 12-én (1126–912). — El-
261–912). — Az elszámolásra
előadmányt.

Mattis-Teutsch
Janos

laid ohr
Muvesiet 1917.
66.

Selmecbányai asztalosok VI. 13.

Máttis Teutsch János

Linoleum albuma.

A Ma kiadása, 1917.

MŰVÉSZE

MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Vilmos császár-út 76. sz. T

Mattis Teutsch János

---

vod

Z

Kassák ~~János~~ Lajos:

Mattis Teutsch János
katalogusából. Ma

1917. II. évf. 195. 1.

Mattis Teutsch János

gyűjteménye.

Ma folyóvat első

képkiállítása

[Bp. 1912?]

Könyvkáramban

Temesvár.

A középtért a bástyákkal
foglalja el, az előtérben a T
is hajt, innenső partján az a
hen; a háttért hegyek képezik

TEMESV

Rm., mér. a XX.

140-9

Mattis-Teutsch

erőd

2

Kassák Lajos és

Moholy-Nagy László

Új művészek

Könyve. Wien,

1922

MAGYAR FOGASKERÉK-, AU
GÉPGY

BUDAPEST, VIII. NAGYTEMPLOM-U.

Mátis Teutsch János

Művészeti lexikon

484. l.

Fricsi várkastély III. 41-43.

Máttis Teutsch János

Függönyrojt

Régi-új Vígszínház

Naponta elhaladok a Szent István körúton a *Vígszínház* előtt, így láthatom, mint bontakozik ki a teljes külső és belső restaurálás alatt álló épület hajdani szépségében. A pár héttel ezelőtt még állványerdőbe rejtett falak, az égig elősejlő kupola s a tető mára azt mutatják, amit a Monarchia „hivatalos„ színháztervezői, *Fellner* és *Helmer* megálmodtak, s 1896. május 1-jén átadtak a közönségnek.

A színház akkor szinte külvárosinak számított: környezetében fatelepek, raktárak, beépítetlen, szemetes, homok- és kavicshalmokkal borított térségek voltak, s néhány kétes hírű kocsma és *„műintézet"*. Halvaszületett ötletnek tartották sokan a színházi szakmában az egész vállalkozást – hogy aztán a színház, közel évszázados története során, rácáfoljon a kétkedőkre. Nagy társulatok, nagy direktorok működtek itt, s létrejött valami, amit *vígszínházi stílus* néven emleget a magyar színháztörténet. Ez ma már korántsem tűnik szinte forradalmi stílusnak – hogy tudniillik a deklamáló, színfalhasgató, *„öblögető"* színészi előadásmód, a kiüresült gesztusok, a túlerőltetett mimika helyett a természetes beszédmódra, a könnyed társalgási tónusra s a pontosan kielemzett szituációk finom lélektani hitelére alapozták előadásaikat. Akkor azonban ez a modernség frontáttörésének számított, s ehhez a kortárs francia, skandináv, orosz, német, vagy éppen magyar szerzők új dramaturgiájú, s témákban is újat hozó darabjai szolgáltatták az alapot.

A sokat (sok bukást is) megért színház a II. világháborúban, Budapest ostromakor, romba dőlt. Kiégett a nézőtere, a színpada, jószerivel csak a főfalak maradtak. A nézőtér tetőszerkezetének vastraverzei úgy roskadtak rá a széksorokra, mint valami ősrégi, füllő elfeketedett csontváza. Alig lehetett remélni, hogy ebből valaha is újra színház lesz. Lett, de nem *Vígszínház*, hanem *A Magyar Néphadsereg Színháza*. Újjáépült, de nemcsak a neve változott meg, hanem az egész belső szerkezete is. *Kaufmann Oszkár*, a jeles építész, az újjáépítés irányítója, már nem a saját intenciói alapján, hanem eltüntette a páholysorokat, hatalmas, dupla karzatot alakított ki, *„demokratikussá"* téve ezáltal a nézőteret. (Az egész építés meg az elnevezés és a társulat verbuválása hihetetlen epizódokkal teli külön történet, mint ahogyan az is, miért csak 1960-ban kaphatta vissza a színház a régi nevét.)

Amikor most a régóta esedékes rekonstrukcióhoz hozzáfognak, az elkerülhetetlen bontások során rémítő építészeti és anyaghasználati hanyagságok derültek ki. A szakemberek statikai csodának minősítették például azt, hogy az egész tetőszerkezet egy váratlan pillanatban nem omlott össze, rá az esetleg éppen előadáson ülő sok száz nézőre. Ezen azonban csak azok csodálkozhatnak, akik nem tudják, milyen rohammunkával készült az építkezés, hogy 1951. december 21-én, Sztálin „elvtárs" születésnapján, megnyithassák a színházat.

A *Vígszínház*, ha minden a terv szerint halad (mint ahogyan eddig úgy haladt), az új évadban ismét birtokába veheti a régi-új épületet, amelyben az eredeti tervek alapján visszaállítják a nézőtér régi páholysorait, beépítve hozzák a közönségforgalmi részeket és a lépcsőházakat, és megújulnak a vasfüggöny mögötti részek: a színpad, öltözők, aminthogy teljesen újak lesznek a színpadtechnikai berendezések is. A Nyugati pályaudvar melletti ideiglenes játszóhelyük, a *Sátor* azonban megürül ki: minden bizonnyal beköltözik át a *Madách Színház*, amelynek már évek óta esedékes tovább nem halogatható a rekonstrukciója.

(takács)

Egyetemes mércével mérni

Kortárs Magyar Galéria Dunaszerdahelyen

Az irodalom, a színház a nyelvhez kötődik, ebből következően nemzeti jellege óhatatlanul erőteljesebben hangsúlyozódik, mint például a képzőművészet esetében. Ez az ősrégi igazság azonban igen furcsa módon érvényesült a gyakorlatban az elmúlt évtizedek kelet-európai társadalmaiban, pontosabban ott, ahol jelentős számú magyar kisebbség is élt. A képzőművészet úgy vált „nemzetek felettivé", hogy gyakorlatilag annak a nemzetnek a művészetévé vált, amely országban keletkezett. A legszélsőségesebb példákat a nagy román vagy csehszlovák nemzeti tárlatok jelentették, amelyeken a képaláírásokon szinte még véletlenül sem szerepelhetett magyar név, s ha már kénytelenek voltak a rendezők az eredeti családnevet feltüntetni, a keresztnév bizonyosan átalakult.

Ez persze csak jelezte, sok más kisebb-nagyobb mozzanattal együtt, hogyan lehetett kisajátítani a művészet nemzetközi jellegére hivatkozva komoly életműveket (még ma is vannak múzeumok, amelyekben Markó Károlynak Karel a keresztneve), s hogyan lehetett kivonni értékeket az amúgy is nehezen (újra)szerveződő magyar kulturális életből. Voltak persze kivételek: elsősorban a kolozsvári Korunk Galéria munkája adott példát arra, hogyan lehet gazdagítani a magyar kultúrát úgy, hogy közben nem provinciális teljesítmények, hanem valóban egyetemes mércével mérhető művek születnek.

A Korunk Galéria éppen a diktatúra után, a román nacionalizmus erősödésével került nehéz helyzetbe. Most viszont északi szomszédunk felől érkezik kedvező hír, ha még csak ígéretként, nagyvonalú tervek előlegezéseként is. Dunaszerdahelyről van szó, a Csallóköz fővárosáról, a szlovákiai magyar kultúra egyik legfontosabb, az utóbbi években erőteljesen fejlődő centrumáról, pontosabban arról a Kortárs Magyar Galériáról, amelyet alapítványként itt hoztak létre, s amelynek első kiállítása hamarosan megnyílik. A szervezés a Rákóczi Szövetség, a felvidéki magyar kulturális élet támogatását célzó egyesület kezdeményező közreműködésével indult meg, s a szlovákiai magyar képzőművészek mellett mintegy ötven anyaországi alkotót is találunk a galéria alapító tagjai között. Az alapítók között ott van a város önkormányzata, a Magyarok Világszövetsége, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete és a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége is. A galéria otthona kezdetben a helyi múzeumban lesz, de a tervek szerint a jövőben önálló épületben működik majd, anyagát, amely az időszaki kiállítások résztvevőinek munkáival nyilván folyamatosan gyarapodik majd, három nyelven – magyarul, szlovákul és németül – megjelenő katalógus mutatja be.

Ahogyan *Luzsicza Lajos* festőművész, az alapítvány kuratóriumának alelnöke fogalmaz, a kezdeményezéssel nemcsak a felvidéki magyarság kulturális felemelkedését kívánják szolgálni, de hozzá szeretnének járulni a két, évszázadok óta együttélő nép kapcsolatainak elmélyítéséhez is. E gondolat jegyében ajánlják fel segitségüket egy esetleges magyarországi Kortárs Szlovák Galéria létrehozásához.

P. Szabó Ernő

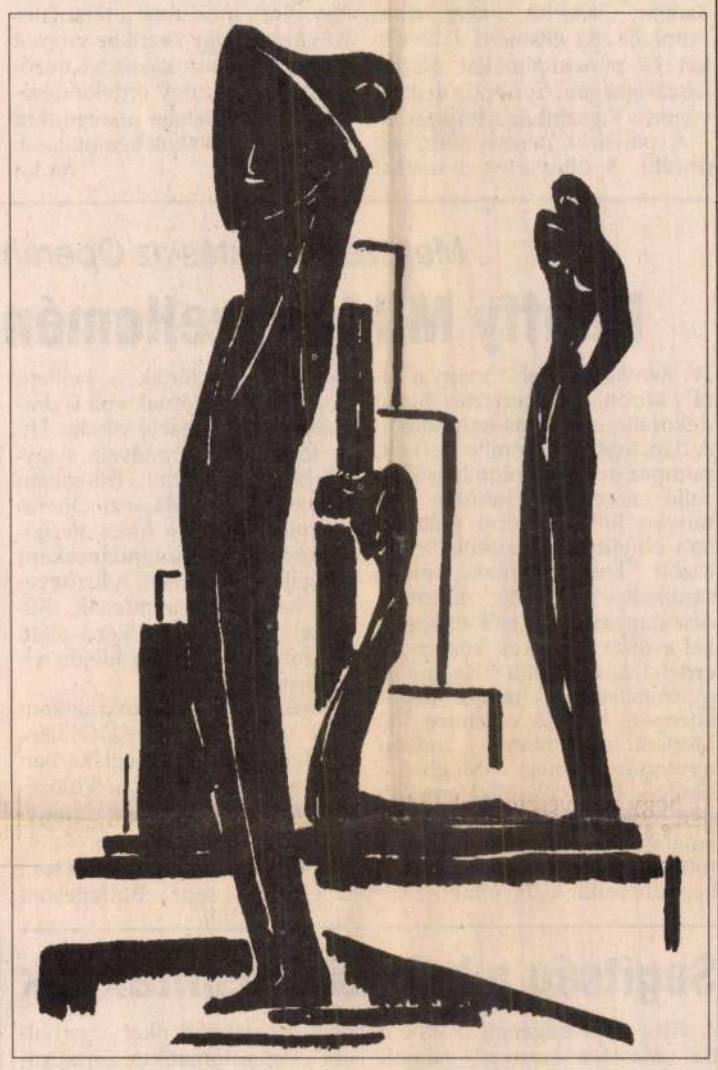

Egyetemes művészet Brassóból: Máttis Teutsch János: Rajz a Művészetideológiából, 1931.

Bodnár György monográfiája Juhász Ferencről

Önfelszabadítás a verskatedrálisban

Olyan irodalomtörténész-esztéta teljességre törekvő pályaképáttekintését olvashatjuk a Balassi Kiadó jóvoltából, aki Juhász Ferenc *extenzív totalitásra* törekvő verskatedrálisait mindvégig, szinte a keletkezésük pillanatától fogva figyelemmel kísérte. *Bodnár György* minden megjelenő Juhász-költeményre már folyóiratokban is érzékenyen, szinte naprakészen reflektált – méltatta az írót *Kulcsár Szabó Ernő* esztéta, kritikus, a közelmúltban megjelent, viták tárgyát képező újabbkori magyar irodalomtörténet alkotója. – A monográfia, a Kortársaink sorozat nemes hagyományait is követvén, korántsem a korábbi esszék, recenziók füzére, azokat is, részben átformálva, újjászülve, egységes könyvet teremtett Bodnár György. Igyekezett föltárni - amennyire ez lehetséges, e sokszólamú, a nyelvi, a gondolati teljesség igényét egyaránt megcélzó líránál – a költői üzenet minden szólamát, a nyelvi összetettség minden ágát-bogát.

Az extenzív totalitás igényének hangsúlyozása igen csak indokolt Juhász költészeténél. Az 1954-es Tékozló ország című eposza az, amiről már egyértelműen elmondhatjuk: végleg elfordult a sematizmustól, a versben robusztus erővel jeleníti meg az elementáris rémületet. A szocialista pokol rombolása a világégés egyetemes vízióival együtt, egymás szólamait erősítve jelennek meg. Az 1965-ben megjelent könyv, a Harc a fehér báránnyal egy új, népi és magyar gyökerű szimbolikus, szürrealisztikus nyelviséget teremt, a vegetáció burjánzását, a klorofillzöld orgiáját, s ellentétét-kiegészítőjét, a szerves világ rothadásának képét talán a világirodalomban sem sikerült senkinek ilyen erővel, teljességgel megragadnia. A Harc a fehér báránnyal megírásának idején, s ma is úgy él a versolvasók emlékezetében, mint a líra egyik legmagasabbrendű teljesítménye. Még azok is egyértelműen lelkesedtek, s lelkesednek érte, akik, későbbi modern gigászi eposzainak megalomániájától elrémülve, elidegenedtek Juhász költészetétől. A Virágzó világfa, a Szent tűzözön regéi, a Halottak királya *Dante Alighieri* nevéhez kötődő teljességélményt, *Weöres Sándor* hosszú verseinek gondolati szintézisét is az emlékezetünkbe idézi. Legújabb önálló könyve, az 1993-as Krisztus levétele a keresztről is látomás, Jézus Krisztus kálváriaútjáról, szenvedéseiről, haláláról, megdicsőüléséről, föltámadásáról. Az eposz egyben 1956 élményeinek megidézése is. A költő elsiratja az akkor elbukott forradalmat, átérezvén a visszafordíthatatlan tragédiát. Valóban, az akkori szabadságharc vérbe fojtásának tényét az sem teheti semmissé, hogy 1990-ben elkezdődött a szép forradalmi eszmények megvalósításának évadja.

Bodnár György – ahogy Kulcsár Szabó Ernő is hangsúlyozta – szembenéz a költő életútjának minden stációjával. A Juhász Ferenc élete adatokban című függelék-passzusban is, a monográfia szövetén belül is. Az 1956 utáni súlyos depresszió, a Babonák napja csütörtök, amikor a legnehezebb 1956-idézésének szólamáról is vall, nem tagadja le a költő életműve első szakaszának sematikus felhangjait, szembenéz azzal, hogy az Új Írás főszerkesztői posztjának elvállalása 1974-ben, a folyóirat egyre erősbödő-kiteljesedő népszerűtlensége mindmáig rávetül a rendkívüli értékeket teremtő eddigi életmű megítélésére. A gigászi vers önfelszabadító erejének nagyszerű végeredménye mégis tagadhatatlan. Bodnár György befejező sorait idézve: a költő „létformát adott az utolsó félszázad egyik legnagyobb arányú kisérletének, melynek legfontosabb irodalomtörténeti vonatkozási pontja Vörösmarty és Ady szenvedélyes, látomásos világa".

Pósa Zoltán

Legyen igazság!

Természetes dolog már önmagában az is, ha egy jogász elgondolkodik tudománya sajátosságairól, helyéről a társadalomban, az életben. Még természetesebb, ha a jogász elhagyja a gyakorló pályát, föladja és politikai szerepet vállal, hogy elemezze azt is, mi késztetheti őt magát ilyen döntésre, és hogy milyen összefüggés van jog és politika között – túl azon, hogy a mindenevő politika természetesen szívesen alkalmazza saját céljaira a jogot is. Balsai István igazságügy-miniszter már könyvének címében fölveti azt a szentháromságot, amelyben ezeket a kérdéseket vizsgálni óhajtja. *Erkölcs, jog, politika* címet viseli a kötet, és aligha lehet véletlen a sorrend. Nyilvánvaló (és csupán a marxisták relativizálták a morális értékeket), hogy az erkölcsi parancsolatok, törvények és értékek örökéletűek, és ha hierarchiába csoportosítjuk az imént említett fogalmakat, az élre az erkölcs kívánkozik. Az erkölcs, amely önmagában is társadalomszervező és fönntartó erő, ám amelynek érvényt szerezni csak kodifikált formában lehetséges, amely szükségképpen vezet el egyfelől a szűkítéshez, másfelől pedig bizonyos értelmű viszonylagossághoz. A politika természetesen mindig több mint a jog, és nem is föltétlenül a jogelvekből származtatható, annyi azonban bizonyos, hogy normái a jogban is megfogalmazódnak.

Ezek a kérdések akkor vetődnek föl legélesebben, amikor jelentős társadalmi változás következik be. A rendszerváltozás rápillantásra is látványos politikai változás, ahhoz azonban hogy ténylegessé váljék, szükséges minden területen az intézményesített változás. Ebben óriási szerep jut a jognak, hiszen egy totális rendszer után a demokrácia intézményeinek kialakítása elsősorban a törvényhozásra hárul. Az igazságügy-miniszter ebben a helyzetben a törvényelőkészítés és a törvény-beterjesztés első számú embere; következésképpen a politika és a jog újszerű viszonyának is egyik legfontosabb meghatározója, tényezője. Ha ő az erkölcs felől közelít föladatához, az arra utal, hogy magát a változtatást tekinti célnak, amely esetleg közelítés is a valóságos értékek felé.

Árulkodó *Balsai István* könyvének az alcíme is: Legyen igazság! A kötet, amelyben interjúkat, miniszteri expozékat, tanulmányokat, valamint beszédeket olvashatunk, ennek a jelszónak kíván megfelelni. Arról beszél, hogy a szerző miként tartja munkásságát beilleszthetőnek az ezeregyszáz esztendős magyar joggyakorlatba, hogyan érzékeli a társadalom igényét a nemzeti hagyományokhoz való visszatérésre. Aki azt hinné ezek után, hogy elvont jogelméleti könyvet tart a kezében, téved, mert éppenséggel annak a gyakorlati munkának szűkített jegyzőkönyvét olvashatjuk, amelyet az elmúlt négy esztendőben az igazságügyi kormányzat és személy szerint a miniszter végzett. Úgy is mondhatnánk, hogy ez már történelmi dokumentum, amely a korszak tanulmányozása szempontjából megkerülhetetlen.

(f. l.)

A Bécsi Művészeti Hetek nyitánya

Az ünnepi fesztivál évtizedek óta nemcsak Bécs városának büszkesége, hanem Európa művészetkedvelőit is seregestül idevonzza. A nyitó előadás immár hagyományosan a Rathaus előtt, a szabadtéri színpadon zajlott le a Denevér című Strauss-operett második felvonásának báli jelenetével. *Helmut Zilk* polgármester, az estély vendégeként aranygyűrűt nyújtott át *Domingónak* és Bécs város érdemrendjét *Agnes Baltsának*. És ezzel kaput tártak a június 12-ig tartó fesztiválnak.

A program természetesen több helyszínen zajlik. A legrangosabb színházi előadások a Beethoven Fideliójának ősbemutatójával büszkélkedő Theater an der Wienben kerülnek színre: *Peter Zadek* Antonius és Cleopatra-rendezése a *Berliner Ensemble* előadásában, a másik világhíresség, *Thomas Langhoff Hebbel*-produkciója (*Kriemhilds Rache, Deutsches Theater Berlin*), *Ibsen Vadkacsájának Jürgen Flimm* rendezte előadása (*Thalia Theater Hamburg*), meg a *Schaubühne am Lehniner Platz Berlin Andrea Breth* inszcenálta *Hedda Gabler* (Ibsen).

Az opera kedvelői jobbnál jobb produkciókban lelhetik kedvüket: *Grieg–Ibsen Peer Gyntje, Mozart Figaro házassága* (vezényel *Claudio Abbado*), *Gluck Iphigénia Tauriszbanját Thomas Hendelbrock* dirigálja, a berlini *Unter den Linden Opera és a párizsi Opéra de Bastille* közös produkciójában, ősbemutató gyanánt kerül színre a *Grillparzer*-librettóra írt *Gerald Futscher*-opera (vezényel *Dennis Russel Davies. Johann Strauss Cigánybárója* is listára jutott a hamburgi *Deutsches Schauspielhaus* előadásában, akárcsak a nagy tekintélyű *Pina Bausch Táncestje* a *Wupperthali Táncszínház* világhírű társulatával. Eredeti *Don Quijote*-földolgozás várható *Bartabas* látomásában és rendezésében a Donauinsel térségén. *Shakespeare*-szonettek különös „egyvelege" kel életre az angliai *Volcano Theatre* előadásában *L.O.V.E.)*. Halál, kétely, vigasztalanság árad a Rio de Janeiró-i és londoni székhelyű együttesek koprodukciójából (*Nelson Rodrigues A Falecidája)*.

A klasszikusoktól a kortárs zeneszerzőkig ível a már-már követhetetlenül gazdag zenei program. Ízelítőül hadd említsük *Schiff András, Jevgenyij Kissin, Robert Levin, Alfred Brendel, Mirella Freni, Nyikolaj Gyaurov* nevét, s a karnagyok közül *Pierre Boulez, Carlo Maria Giulini, Simon Rattle, Daniel Barenboim, Charles Dutois, Seiji Ozawaét*, akik ma a zenevilág színe-javát képviselik. Irány hát Bécs, aki csak teheti, egy-két rangos produkció ér annyit, mint egy busás bevásárlás a Mariahilferstrassén!

(metz)

XIII. Országos színházi találkozó

Az idén a zalaegerszegi *Hevesi Sándor Színház* ad otthont az országos színházi találkozó előadásainak. Az évad bemutatóiból most is egyszemélyes zsűri, *Jancsó Miklós* filmrendező válogatott. Összesen *tizenhét produkciót* ítélt alkalmasnak a megmérettetésre. A találkozó külön szakmai csemegéjének számít, hogy ezek között három *Koldusopera* előadás is szerepel, és jelen lesz a marosvásárhelyi színház is.

A nyitó előadás egyébként nem Zalaegerszegen lesz, mert azt – a *Vígszínház-sátor*ban játszott *Heilbronni Katicát – nem lehet más színpadra átköltöztetni. Ezt a június 5-i startot másnap, 6-án délután Zalaegerszegen sajtótájékoztató követi, este pedig a Budapesti Kamaraszínház* mutatja be a *II. Edward*ot. A további előadások sorrendje: Arany János Színház: *Don Perlimplin*, Művész Színház: *Godotra várva*, illetve *Koldusopera*, Utolsó Vonal Színház: *Ysa por és hamu*, Nyíregyházi Móricz Zsigmond Színház: *Koldusopera*, Merlin Színház: *Szeretni kell*, Miskolci Nemzeti Színház: *Hamlet*, Nyíregyháza: *Itt a vége*, Madách Színház: *Amadeus*, Radnóti Színház: *Görög*, Kaposvári Csiky Gergely Színház: *Koldusopera*, Győri Nemzeti Színház: *III. Richard*, Marosvásárhelyi Nemzeti Színház: *Júlia kisasszony*, Pécsi Nemzeti Színház: *A szív bűnei*, Zalaegerszegi Hevesi Sándor Színház: *Glória.*

A versenyprogramot természetesen ebben az évben is számos szakmai rendezvény, vita kíséri.

(t. i.)

A Szózat ereje

Engesztelő zarándoklat Esztergomba, a néhai hercegprímás, Mindszenty József emlékére. Május 7., szombat. A hívők összesereglését és az ünnepi szentmisét három aktuális évforduló is nyomatékosítja: az egyházatyát ötven éve szentelték püspökké éppen itt, a prímási főtemplomban. Az akkori hercegprímás, Serédi Jusztinián, tizenkilenc éve hunyt el, imádott hazájától és nyájától távol, idegen földön, s két esztendeje tértek vissza hamvai, hogy immár egy szabad országban, békében pihenhessenek a föltámadásig, ott, ahová tisztsége és végóhaja szerint is temetkezni kívánt: prímás elődjei közé, az esztergomi bazilika kriptájába.

Pünkösd hava, május 7., szombat, Gizella és Gusztáv vértanú napja. A passaui kicsiny kápolnában nyugvó Gizelláé, István szent királyunk feleségéé is. Erre emlékezni, e helyütt, az esztergomi várdombon, lélekemelő.

És lélekemelő látvány az a sokaság, amely zsúfolásig megtölti a hatalmas székesegyházat meg az előtte elterülő teret, templomi zászlókat, címeres-szentkoronás magyar lobogókat és kisebb vagy nagyobb táblákra rótt városneveket úsztatva-lebegtetve a fejek fölött. Fejek – idő barázdálta arcú öregasszonyok, keményre vésett férfiarcok, üde gyermekorcák, serkenő bajuszú legényarcok és viruló leányarcok. És városnevek: Zilah, Ipolyság, Érsekújvár s még vagy tíz név, a határainkon túli nyájak követei, tiszteletüket lerovandó annak a férfiúnak az emléke előtt, aki az ő pásztoruk is volt, s aki nem akart mártír lenni, s amikor ezt a sorsot mérte rá az Úr, elfogadta és vállalta, s szenvedéseivel is a rábízott lelkeket szolgálta, mert példát mutatott a hitben való rendíthetetlenségre.

Végéhez érkezik a prímás utód, Paskai László celebrálta szentmise, s a templomban szorongó, legalább tízezres tömeg a Himnuszt énekli. Hangjuk elnyeli az orgona teljes hangerejű dübörgését is. Beleborzongok ebbe a szinte fizikailag is fölemelő hangáradatba. És amikor a Szózat következik, megrezdül a lábam alatt a márványpadló. Elemi erővel harsog, szó szerint megreszkettetve a falakat: „Áldjon vagy verjen sors keze,/ Itt élned, halnod kell!" Az ismétlés alatt, a kibuggyanni akaró könnyeimet visszanyelve, fölpillantok. Ezrek arcán gördülnek alá a könnycseppek, meglett férfiak, komoly családanyák és kamaszgyerekek rázkódnak a zokogástól. A Szózat ereje ráz meg bennünket, a hitvalló, hazát megvalló mondatok markolják a szívét idehazaiaknak, erdélyieknek, felvidékieknek. Valami fájdalmasan gyönyörű összetartozás-tudat, valami Trianon által sem széttéphető sorsközösség tör most föl, s ömlik bele Vörösmarty szavaiba, Egressy zenéjébe.

Hiszem, hogy ez a hangorkán s ez a köveket megreszkettető erő érződik ott lent a kriptában is. És haló poraiban is megnyugtatja a főpásztort, hogy nem hiába hagyta ránk örökül: minden magyar és főleg minden katolikus felelős a nemzet jövőjéért.

(takács)

Magányos cédrus, kisfiúval

Szeret kiállításra járni. Szereti a képeket, a színeket. A Csontváryra is kért, hogy vigyem el. Meséltem neki a Cédrusról. A festőről is meséltem neki, a színekről, a tájról, ahol járt, élt. Amikor elvittem, nem nézte meg a képeket. Azt mondta, már fáradt. Csak azt az egyet. A magányost... Ott állt előtte sokáig. Mit gondolhat egy kisgyerek a magányról? Én közben végignéztem a csodát. A felkavaró tájképeket a mostari hídról, amit már csak a képen láthatunk. Az újonnan felfedezett kislányportrét s a többit. Mire visszamentem, még mindig nézte őket. Vajon mit gondolhat egy kisgyerek?... Amikor eljöttünk, kérte, vegyem meg neki képeslapon. Azóta ott áll az íróasztalán. Közben sok minden történt. A suliban új helyet választottak maguknak a gyerekek. Szabad nekik, maguknak változtatni, ez egy ilyen iskola. A gyerekek is beleszólhatnak a dolgokba. Ő egy kicsit elkésett. Mire bement, már csak az utolsó padban maradt hely. És mellette üres a másik pad. „Nem baj ám, hogy nem ülnek mellettem, legalább nem zavarnak. S nagyobb helyem is van." Tegnap aztán odajött hozzám, és így szólt: „Szépen festette meg, csak nem jó címet adott neki." Hirtelen nem tudtam, miről beszél. Aztán rájöttem, mert folytatta: „Hát hogy lenne magányos, amikor ott vannak a füvek, a tenger és a madarak. Ugye, mama?"

(n. m.)

Tűnődés

Mikrobák

Más égitestekről származó baktériumok és vírusok életben maradhatnak a világűrben, és adott esetben áttelepíthetők a Földre – állapították meg a hollandiai Noordwijkben, az európai világűr-kutatási központban, az EUREKA európai űrszonda tavalyi útját elemezve.

Az emberi személyzet nélküli szondán baktériumokat, gombákat és vírusokat helyeztek el. Kiderült, hogy az Aspergillus gombának például meg se kottyant az űrutazás közbeni sugárdózis. Adott esetben okvetlenül meg kell tehát majd védeni más planétákat a Földről származó mikrobáktól. Dick Mesland biológus jelentése szerint nem kizárt Földünk megfertőzése más égitestekről származó mikrobákkal sem.

Fantiírók képzeletét egyébként régóta izgatja ez a téma. Emlékezetes H. G. Wells története egy űrlényinvázióról, melyben földi mikrobáink kelnek védelmünkre. Erich von Danniken svájci szállodatulajdonos váltig bizonygatja, hogy az élet a Földön, s később emberi tudásunk efféle kozmikus („isteni") inplantáció révén keletkezett. Ebben a küldeménytovábbításra kiválóan alkalmas, visszajáró üstökösök (köztük a Halleyről elnevezett) közreműködését is gyanítják.

Ami igaz, igaz, a világhódító európai fehérember próbált már ilyet, hiszen konkvisztádorként nemcsak kultúrhérosza lett például a délamerikai indián őslakosságnak, hanem a behurcolt himlővel és vérbajjal egész törzsek kipusztulását idézte elő. A homo erectus, homo faber, homo ludens, azaz a felegyenesedő, a fabrikáló, a játszó emer mellé oda lehetne helyezni – a mételyező alaptermészetű embert is. Talán nem átallná valamiféle „tüzes víz" ajándékozásával kárhozatba dönteni más csillagvilágok neki közömbös, angyali lényeit. Vagy csak épp valahol mélyen betokozódva ott van benne a rontás rajta is élősködő makacs férge, mely ellene szegül legjobb akaratának?

Tény, hogy jóhiszeműen is árthat. Jó lesz magunkkal vigyázni. Nem vagyunk magunkra immunisak.

(boa)

Drámapályázat a Vígszínházban

Ki a legény a gáton?

Kortárs drámairodalmunk mostoha sorsán szándékozott enyhíteni a Vígszínház, amikor tavaly ősszel pályázatot hirdetett meg. Radnóti Zsuzsa, Jászai-díjas dramaturg ötlete nyomán írták ki a játékszíni versengést, melynek támogatására a Művelődési és Közoktatási Minisztérium, és a Fővárosi Önkormányzat vállalkozott.

A lehetőség meg is mozgatta a drámaírók (és kezdők) fantáziáját: *nyolcvan jeligés pályázat érkezett* a színházhoz. A zsűri első díjra méltó alkotást nem talált, a hétszázezer forintos második díjat *Kárpáti Péter* nyerte el *Országalma* című színművével. Harmadik díjjal jutalmazták (egyenként háromszázezer forinttal) *Esterházy Péter Búcsúszimfóniáját*, valamint *Spiró György Dobardan* című alkotását. Százezer forintos különdíjban részesült *Thúróczy Katalin Csütörtök ünnep* című munkája. Az elismerő okleveleket és pénzjutalmakat *Marton László* igazgató nyújtotta át a hét végén a Vígszínház-sátorban.

A pályázat persze nem volt öncélú. A díjnyertes drámákat az elkövetkező évadokban állítják színpadra, a Pesti illetve a fölújított Vígszínház színpadán. A körúti rézkupolás épület avató előadása a remények szerint októberben lesz. A jövő évi bérletek árusítása pedig május 9-étől, azaz a mai naptól veszi kezdetét a Pannónia 9. szám alatti jegyirodában.

A magyar dráma születésénél tehát bábáskodott a Vígszínház (tudomásunk szerint a Nemzetinek is szándékában van kiírni hasonlót), most már a társulatokon a sor, hogy kezükbe vegyék a kész pályamunkákat, s a nézőközönségen, hogy érdeklődésével meg is tisztelje a sorsunkra kérdező színjátékok bemutatását.

(m.k.)

A képen Spiró György (balról az első) látható, aki Dobardan című darabjával harmadik helyezést ért el, mellette Túróczy Katalin áll, akinek Csütörtök című alkotása különdíjban részesült. Esterházy Péter (balról a harmadik) Búcsúszimfóniája szintén harmadik díjban részesült, míg Kárpáti Péter (balról a negyedik) második helyezett lett Országalma című művével FOTÓ: MTI – ILOVSZKY BÉLA

Mellszoboravatás az Operaházban

Bánffy Miklós szellemének idézése

IV. Károly, az utolsó magyar király koronázási szertartásához ő dekorálta a Mátyás-templomot. A bársonyba, selyembe burkolt, pompázatos templombelsőben zajló ceremónia csaknem botrányba fulladt. Adott pillanatban elnyűtt katonaviseletbe öltözött hadirokkantak serege sántikált, vonszolta magát a díszmagyarruhás előkelőségekkel zsúfolt padsorok között. Az erdélyi arisztokrata főúr így figyelmeztetett a háború kellős közepén, hogy a vesztésre álló Monarchia emberek millióit nyomorította meg. A Meghalt a király – Éljen a király! emelkedett procedúrájának ünnepi pillanatában volt mersze a kifosztottakra összpontosítani az egybegyűlt rendek figyelmét. Drámai kompozíciónak is beillett. *Bánffy Miklós* grófnak volt is dramaturgiai szerkesztő vénája. Híres történelmi színművein, nagyívű *Megszámláltattál...* trilógiáján túlmenően a budapesti Operaház messzeföldön híres díszlettervezője, majd intendánsaként szolgálta a nemzetet. A legnevesebb karnagyok, rendezők, művészek dolgoztak a keze alatt. Operaházunk annak idején világhírnek örvendett.

Kitelepített arisztokrataként élete utolsó éveit szülőföldjén, egy kolozsvári szükséglakásban morzsolta, napjait és nélkülözések közepette halt meg a nagyvilágban járatos író-képzőművész-diplomata. A diktatúra sem Erdélyben, sem Budapesten nem érezte időszerűnek Bánffy-szellemiségének fölidézését. Ideje volt tehát, hogy az Operaház kezdeményezze az ügy fölkarolását. Ennek szellemében avatta föl *Ütő Endre* igazgató a Nemzeti Galériában letétként „szunnyadó" mellszobrot a díszlépcsőház fordulójában. A *Stróbl Alajos* készítette szobrot az író Marokkóban élő leánya, *Bánffy Katalin* bocsátotta a nemzet dalszínházának a rendelkezésére, miután a Nemzeti Galériában nem állították ki.

A mellszoboravatás csak az első, tétova lépés lehet Bánffy Miklós irodalom- és művészettörténeti pályájának értékőrző föltérképezésében.

Metz Katalin

Segítség a halláskárosultaknak

A világ népességének csaknem tíz százaléka szenved valamilyen mértékű halláskárosodástól, amely mindenképpen hátrányosan befolyásolja az emberek mindennapi életét, kommunikációját. A hallókészülékeknek ugyanolyan természetes segédeszköznek kell lennie, mint a csökkentlátóknál a szemüvegnek.

A mai modern hallókészülékekkel elérhető az, hogy – akár csökkenthalló felnőttről, akár kisgyermekről van szó – ne érezzék magukat hátrányosabb helyzetben, mint társaik. A szemüvegszárba épített, csontvezetéses és a hagyományos de új típusú fül mögötti hallókészülékek megtanítják őket „újra hallani". Az automatikus zajszűrővel rendelkező – a kellemetlen környezeti hangokat kiszűrő – készülékek, valamint a televízióhoz csatlakoztatható adapter is újdonságnak számít a hazai piacon.

Az ország közel harminc audiológiáján megtalálhatók a Viton Kft. hallókészülékei, amelynek árából 85 százalékot éppúgy átvállal a társadalombiztosítás, mint a hagyományos készülékek esetében. Szolgálatatásaik közé tartozik a különböző szurdopedagógiai és audiológiai szaktanácsadás is, amivel viszont ingyen állnak a rászorulók rendelkezésére.

Szeretet az idősekért

Idősebb korban az ember egyre gyakrabban tapasztalja, hogy itt fáj, amott sajog. Bár az öregség még nem betegség, ennek ellenére bizonyos kor után már több gondoskodást, nagyobb törődést igényelnének. Azért a feltételes mód, mert mi tagadás, az időskorúak házi gondozása is még gyermekcipőben jár hazánkban. Ezen szeretne változtatni a Szent István Szeretet és Egészségügyi Alapítvány, amely két éve alakult. *Mályi Imre* osztályvezető főorvos egyike azoknak, akik a kuratórium tagjaként részt vállaltak e nemes feladatban.

– Az LSOB/NIG holland alapítvány mintájára jött létre idehaza az idősek házigondozását felkaroló alapítványunk. Ma még elsősorban az elméleti kérdéseket vitatjuk meg, azt, hogy a maga területén ki mit tehet. A BM Központi Kórházának főorvosaként kollégáimmal a magunk részéről elsősorban a házigondozásban részt vevők szakmai oktatását, felvilágosító, egészségnevelő tanfolyamok szervezését tudnánk vállalni. Keressük a lehetőségét annak, hogy az idősebb korú emberekkel való törődés társadalmi szinten nagyobb hangsúlyt kapjon. Sokan, a nyugdíjkor elérése után orvosi kezelésre ugyan nem szorulnak, de egészségesebb életmóddal, más életvitellel egyre inkább meg lehetne hosszabbítani azt az időt, amikor már csak gyógyszerekkel, állandó orvosi kezeléssel képesek létezni.

Az alapítvány céljai közül elsődlegesen azt kívánja megvalósítani, hogy valahol a fővárosban egy módszertani központként is működtethető bázist hozzon létre. Jelenleg, bár nagyon sok művész, író, közéleti személyiség támogatja, pártfogolja munkájukat, a gyakorlati továbblépésre kevés a lehetőségük. Kapcsolatot levélcímen lehet teremteni velük: 1364 Budapest, Pf. 76. Ötletet, együttgondolkodást várnak mindenkitől, aki nemes elképzeléseikben részt tud vállalni. S még egy fontos információ: számlaszámuk OKHB Rt.-216-29750, amelyre minden forintot szívesen fogadnak.

(R.)

Helikon-buli

Látványos gálaműsorral és díjkiosztással zárult szombaton a keszthelyi helikoni ünnepségek rendezvénysorozata. Kilencven középiskola 3000 diákjának művészeti fesztiválján 18 versenyágban csaknem 100 díjat osztottak ki. A helikoni nagydíjat a pápai Türr István Gimnázium és Óvónői Szakközépiskola nyerte el, két-két arany-, ezüst- s egy-egy bronzérem és különdíj birtokosaként.

Zsirinovszkij Budapesten

Ezúttal mindenféle incidens és bonyodalom nélkül érkezett tegnap délelőtt Budapestre, majd utazott tovább Belgrádba *Vlagyimir Zsirinovszkij*, a szélsőséges nézeteiről ismert orosz politikus. Legutóbb két hónapja járt nálunk Zsirinovszkij: akkor a Malév gépével tért haza Moszkvába, ahol a seremetyevói repülőtéren botrányos összeütközésbe került a Malév alkalmazottaival. Megtudtuk, hogy most az Aeroflot menetrend szerinti járatával nem sokkal 10 óra előtt landolt a Ferihegy I. repülőtéren. Ezután rövid sajtótájékoztatót tartott néhány, főleg nyugati újságírónak. Hivatalos magyar személy nem volt jelen. Az orosz politikus beszédében semmi újat, lényegeset nem mondott. Úti céljával kapcsolatban közölte, hogy kíséretével Belgrádba utazik, ahol részt vesz a szláv népek második kongresszusán, illetve a győzelem napi ünnepségeken. Hamarosan kocsiba szállt, s pár órával később Tompánál átlépte a magyar–szerb határt. Zsirinovszkijék kocsisora nyolc autóból állt, s szokásos, érvényes útlevelükkel hagyták el hazánkat. Nézeteltérés, bármiféle vita Tompánál sem volt. Zsirinovszkij ezúttal meglepően nyugodt, békés ember benyomását keltette immár hagyományos magyarországi átutazása során.

(csarnai)

NAPLÓ

Lázár Ervinnel egy sportirodalmi zsűriben. A végén a szó szoros értelemben ellop egy könyvet, egy pályaművet. (Utóbb derül csak ki, hogy egy másodpéldányt.) A könyv teszt a futballról. Az egyik kérdés például a következő: „Mit ítél a bíró, ha a kapus cigarettázik?" Mindnyájan megbukunk a válasszal. Ervin kihúzza magát (a szerző ökröt süthet). Egyszer azt nyilatkozta nekem: „Van még bennem naivitás, amelynek édestestvére a *játék*." Irigylem.

*

A bölcsességet nem mindig az idős emberekben kell keresni, lehet önmagunkban is.

*

Egy barátságos futballmérkőzés a közelgő világbajnokság előtt olyan, mint az erfurti béketalálkozó Napóleon és Sándor cár között. *Utána* jön a háború.

*

A bírókat a bíráktól *egyetlen* magánhangzó különbözteti meg; baj van, ha a lelkiismeretük is.

Tegnapi filmkockák a tévé képernyőjén. A néhai magyar miniszterelnök kezet csókol Lalumiere asszonynak. Elegancia, méltóság, tisztelet, műveltség árad belőle. Márai Sándor írja 1945–46-os Naplójában: „Károlyi [Mihály] hazajött... és egy mítosznak – már akik számára mítosz volt! – vége... Gyakran mondja: *‚aztat és eztet'*."

*

Kiürült sportképek: jelesre vizsgázott; emelt fővel távoztak; levegőben lógott a meglepetés; a látottak alapján; elpuskázott lehetőség; rátett egy lapáttal; szemre is tetszetősen visszavette a tempót.

*

Két nyelvbotlás a rádióból: „Ami pedig az időjárást illeti Budapest felett az égbolt felhőtlen, többfelé van *hétfő*..., enézést, többfelé van pára.. „Jó reggelt, kedves hallgatóink! Ma *1924*... hát nem vagyok magamnál!..." Én sem

(k

János Máttis-Teutsch
(1884 Brassó - 1960 Brasov)

Besucht die Holzgewerbeschule in Kronstadt. **1901-1902** Studien an der Budapester Kunstgewerbeschule. **1902-1905** München, Bayrische Akademie der Bildenden Künste, Abteilung Bildhauerei. **1906-1908** Parisaufenthalt. Ab **1908** Lehrtätigkeit am Kronstädter Industrie-Lyceum. **1908-1915** wechselt er von einer naturalistischen Malerei mit religiös-ethischer Thematik allmählich zu einer abstrakten Darstellungsweise über. **1913** Teilnahme an der „Sturm"-Ausstellung in Budapest. **1915-1916** Erste expressionistische Aquarelle, später Ölgemälde und Linolschnitte. **1917** Kontakt zur „Ma"- Gruppe, die Zeitschrift publiziert fortan regelmäßig seine Werke. **1918** Schließt sich der Gruppe „Der Sturm" an. **1919** Verbindungen zur „Kölner Gruppe progressiver Künstler". Rückkehr nach Kronstadt. Seit **1920** Arbeit an Plastiken. **1921** Teilnahme an der „Sturm"-Gruppenausstellung, Ausstellungen in Paris, Chicago, Rom, Berlin. **1925** Besuch am Bauhaus, dann Paris. Redakteur der Zeitschrift „Integral". Stärker geometrisierende Formensprache. **1931** erscheinen seine theoretischen Schriften. **1944-1949** Lehrtätigkeit und **1957-1959** Leiter der Kronstädter Sektion des rumänischen Verbandes bildender Künstler.

Literatur:

Hans Máttis-Teutsch. Kunstideologie. Stabilität und Aktivität im Kunstwerk. Potsdam 1931
Máttis-Teutsch. Ausstellungskatalog. Bukarest 1971
Zoltán Banner. Hans Máttis-Teutsch. Bukarest 1974
Krisztina Passuth. Oeuvres de János Máttis-Teutsch au Musée des Beaux- Arts. In: Bulletin du Musée Hongrois des Beaux Arts. 1976. Nr.46/47. S.105-134
Júlia Szabó. Máttis-Teutsch, János. Budapest 1983
Ferenc Csaplár (Hrsg.). Máttis-Teutsch. Ausstellungskatalog. Kassák Emlékmúzeum. Budapest 1983
Günter Rieger. Konstruktivist und Revolutionär. Hans Máttis-Teutsch zum 100. Geburtstag. In: Bildende Kunst. 1984. Heft 7, 321-323
Mircea Deac. Máttis-Teutsch und der konstruktive Realismus. Cluj-Napoca 1985

MÁTTIS-TEUTSCH János
Gemälde u. Wille zu Form c. Lichtenstern Wien 1993.

...ebb megtalálni, mint egy anket ...dményét. Csak örülni lehet ennek ...tempónak s valóban annyira örü...k, hogy meg se kérdezzük: ugyan ...ért nem lehetett meg már tegnap...tt is az, ami meglehet holnapután, ... megvan: már ma?..

*

...Személyi változások a Társadalom...tosítónál? És éppen a vezetőpózí...kban? Már megint? És már nem is ...ljuk, hányadszor olvasunk sze...lyi változásokról, átszervezésről, ...zervonásról, leépítésről, átépítésről, ...ászervezésről, áthelyezésről. — ...zán nem is csodáljuk, ha ennyi ...mélyi vagy személyzeti ügyhöz ...kora személyzet kellett, csak azt ...m értjük, mikor fogtak hozzá ...szul a dologhoz: amikor annyi vé...ő emberrel *szervezték* meg az intéz...nyt, vagy amikor annyinak kiha...ásával, elejtésével, vagy leépítésé... akarják azt — *újjászervezni?*

*

...Szegény osztrák választó. Igazán ...n valami irigylésreméltó a hely...e. Úgy szavazhat, ahogy akar, de a

magyarosítása dolgában és így a nemzeti szempontból fontos hivatalos akcionak akadály nem áll útjában. De ha szabad megkérdezni, ugyan hogy lehet az, hogy egyáltalában akadály állt útjában valaminek, ami valóban nemzeti szempontból fontos akció? És ha szabad kérdezni, hol volt ez az akadály?

*

Igaz, hogy most, az eredmény után, nem olyan fontos kérdés; sokkal fontosabb az a kérdés, hgy nem lehetne-e ezt az eredményt kiszélesíteni a polgári névmagyarosítások ügyére is. Azt mondják, Gömbös Gyula honvédelmi miniszteré az érdem, hogy sikerült dülőre juttatnia a honvédség névmagyarosítási ügyét; csak hálával fogadnák ezután mindenütt, ha Gömbös Gyula a polgári névmagyarosítási ügyet is a kezébe veszi és dülőre juttatja, ha itt is legyőzi azokat a nehézségeket, amelyeket nem is tudjuk, miféle szempontból emelnek a névmagyarosítás elé.

Október hó 4-én kezdődnek a közkedvelt

Mattis János festőművész, grafikus 1

(1913 Brassó –)

A sepsiszentgyörgyi múzeum

főmuzeológusa. A bukaresti képművé-

szeti Akadémián végzett (1936-ban)

Igaz ló 1972 november

Mattis János

2

Első nyilvános szereplése
1935 – Bukarest. Ettől kezdve
több egyéni kiállítása volt.

Igaz Gó 1972 november

Mattis János

3

Külföldi szereplései: Szabadka, Zenta, Bácstornya (Jugoszlávia 1971). Több Zépét a bukaresti, nagybányai, sepsiszentgyörgyi, brassói, ploiestiri múzeumokban őrzik.

Igaz. Szó 1972 november

MÁTTIS János *60, 141, 147*
Brassó, 1913. szeptember 24.–Brassó, 1989.
Budapest, Bécs és Képz. Főisk. Buk., festő és grafikus

Banner Erdély

Mattis János

festő Mattis Teutsch János fia volt.- Nevét említi

Banner Zoltán: Mattis-Teutsch János. -(Művtört.Ért. 1969.4.sz. 295-303. l.)

298.l.

p.298

MATTIS TEUTSCH János

műve Kristó Nagy István
gyűjteményéből

Műértő és Barátai 1994/2. 8.

Cím: Dózsa Művel
XVII. ker.

VENDÉGEINK: HO
TO
DI
NA

Minden érdeklődőt

LEISGEN, Barbara (Gengenbach 1940) és
Michael Leisgen (Spital/Pyhrn, Ausztria 1944),
Aachenben élnek
69. TERMÉSZETES KAPCSOLAT, 1973
6 fotóból álló együttes, laponként 300x420 mm
Az 1. sz. fotó j.j.l.: Barbara und Michael Leisgen, sz.b.l.:
No.3., felirata: „Er lebte in einer natürlichen
Korrespondenz"
A 2.sz. fotó felirata: „Ansteigung befähigte den Menschen
ähnlich zu werden"
FOTO 90.1-6.
Vétel

LEPKE, Gerda
(1939 Jena, Drezdában él)
70. TÁJKÉP, 1985
japánpapír, kréta, tus 760x560 mm
j.j.l.: 7.8.85 Lepke
K.90.25
Csere a drezdai Grafikai Gyűjteménnyel

LOEWIG, Roger
(Striegau, ma Sztregom, Lengyelország 1930, Berlinben él)
71. ROVAROK, 1968
litográfia, 445x600 mm
j.j.l.: R. Loewig 1968, sz.b.l.: Künstlerexemplar VII/7.
Loewig No. 109-116.
L.93.2-9.
A művész ajándéka
7. kép

MAX, Peter
(Berlin 1937, New York-ban él)
72. SZABADSÁGSZOBOR, 1986
színes litográfia, 1600x800 mm
j.b.l.: HIC, j.j.l.: max 1986
L.91.13.
Vétel a Művelődési Minisztérium Képzőművészeti
Főosztálya segítségével

MÁRK Anna
(Budapest 1928, Párizsban él)
73. KOMPOZÍCIÓ II., 1983
gouache, ceruza, 500x320 mm
j.j.l.: Mark 1983
K.90.2.
A művész ajándéka

MÁTTIS-TEUTSCH János
(Brassó 1884-1960 Brassó)
74. EXPRESSZIONISTA KOMPOZÍCIÓ I., 1918
linóleummetszet, 200x220 mm
j.b.l.: MT 18/III
L.91.8.
Vétel
3. kép
75. EXPRESSZIONISTA KOMPOZÍCIÓ II., 1918
linóleummetszet, 200x185 mm
j.b.l.: MT 2/IV.
L.91.9.
Vétel

LEISGEN, Barbara (Gengenbach, 1940) and Michael Leisgen
(Spital/Pyhrn, Austria, 1944), both reside in Aachen
69. NATURAL CONNECTION, 1973
A series of six photographs, each sheet 300 x 420 mm
Pic. No.1. signed l.r.: Barbara und Michael Leisgen, No.l.l.:
No.3., inscribed: "Er lebte in einer natürlichen
Korrespondenz"
Pic. No.2. inscribed: "Ansteigung befahigte den Menschen
ahnlich zu werden"
FOTO 90.1-6.
Purchased

LEPKE, Gerda
(Jena, 1939 - resides in Dresden)
70. LANDSCAPE, 1985
Japanese paper, chalk, China ink, 760 x 560 mm
signed l.r.: 7.8.85.Lepke
K.90.25.
Exchanged with the Dept. of Prints and Drawings, Dresden

LOEWIG, Roger
(Striegau, now Sztregom, Poland, 1930 - resides in Berlin)
71. INSECTS, 1968
lithograph, 445 x 600 mm
signed l.r.: R Loewig 1968, No.l.l.: Künstlerexemplar VII/7.
L.93.2-9.
Gift from the artist
See Plate No.7.

MAX, Peter
(Berlin, 1937 - resides in New York)
72. STATUE OF LIBERTY, 1986
colour lithograph, 1600 x 800 mm
signed l.l.: HIC, m.l.r.: max 1986
L.91.13.
Purchased with the aid of the Arts Directorate of the
Ministry of Culture and Education

MÁRK, Anna
(Budapest, 1928 - resides in Paris)
73. COMPOSITION II., 1983
gouache, pencil, 500 x 320 mm
signed l.r.: Mark 1983
K.90.2.
Gift from the artist

MÁTTIS-TEUTSCH, János
(Brassó, 1884 - Brasov, 1960)
74. EXPRESSIONIST COMPOSITION I., 1918
linocut, 200 x 220 mm
signed l.l.: MT 18/III
L.91.8.
Purchased
See Plate No.3.
75. EXPRESSIONIST COMPOSITION II., 1918
linocut, 200 x 185 mm
signed l.l.: MT 2/IV.
L.91.9.
Purchased

MEGYIK János
(Szolnok 1938, Bécsben él)
76. KOMPOZÍCIÓ I., 1964
fekete ceruza, 650x480 mm
j.j.l.: Megyik 64
K.91.4.
A művész ajándéka
14. kép
77. KOMPOZÍCIÓ II., 1964
fekete és színes ceruza, 480x650 mm
j.j.l.: Megyik 64
K.91.5.
A művész ajándéka

MELNYIKOV, Konsztantyin
(Moszkva 1890-1974 Moszkva)
78. KULTÚRPARK TERVE, 1929
tus, tempera, vízfesték, 670x485 mm
j.b. középen cirill betűkkel: 1929 g. K.Melnyikov, 15/XII.
K.88.6.
A XX. századi Alapítvány vásárlása
79-80. A SZOVJET PAVILON A PÁRIZSI NEMZETKÖZI IPARMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSON, 1925
korabeli képeslapok K. Melnyikov bejelöléseivel, 162x102 és 148x108 mm.
FOTO 89.20.21.

MICHAUX, Henri
(Namur 1899 - 1984 Párizs)
81. ÜTKÖZETEK, 1964 k.
tus, 800x100 mm
j.j.l.: HM
K.92.3.
A XX. századi Alapítvány cseréje
10. kép

MIELDS, Rune
(Münster 1935, Kölnben él)
82. A FEKETE EGY SZÍN, 1987
ceruza, tus, 418x295 mm
j.j.l.: Rune Mields 1987
K.88.30.
A művész ajándéka

MIRÓ, Joan
(Barcelona 1893-1983 Palma de Mallorca)
83. KOMPOZÍCIÓ I., 1957 k.
hidegtű, sárga akvarell, 485x581 mm
sz.b.l.: E.A., j.j.l.: Miró
L.92.1.
A XX. századi Alapítvány vásárlása
84. KOMPOZÍCIÓ II., 1957 k.
hidegtű, 486x580 mm
sz.b.l.: E.A. j.j.l.: Miró
L.93.10.
A XX. századi Alapítvány cseréje
8. kép

MEGYIK, János
(Szolnok, 1938 - resides in Vienna)
76. COMPOSITION I., 1964
black pencil, 650 X 480 mm
signed l.r.: Megyik 64
K.91.4.
Gift from the artist
See Plate No.14.
77. COMPOSITION II., 1964
black and colour pencil, 480 x 650 mm
signed l.r.: Megyik 64
K.91.5.
Gift from the artist

MELNIKOV, Constantin
(Moscow, 1890 - Moscow, 1974)
78. PLAN OF A CULTURAL PARK, 1929
China ink, tempera, watercolour, 670 x 485 mm
signed m.c. in Cyrillic letters: 1929 g. K.Melnikov, 15/XII.
K.88.6.
Purchased by the 20th Century Art Foundation
79-80. THE USSR STAND AT THE PARIS INTERNATIONAL EXHIBITION OF APPLIED ARTS, 1925
Contemporary picture postcards with Melnikov's markings, 162 x 102 and 148 x 108 mm
FOTO 89.20.21.

MICHAUX, Henri
(Namur, 1899 - Paris, 1984)
81. BATTLES, c1964
China ink, 800 x 100 mm
signed l.r.: HM
K.92.3.
Exchanged by the 20th Century Art Foundation
See Plate No.10.

MIELDS, Rune
(Munster, 1935 - resides in Cologne)
82. BLACK IS A COLOUR, 1987
pencil, China ink, 418 x 295 mm
signed l.r.: Rune Mield 1987
K.88.30.
Gift from the artist

MIRÓ, Joan
(Barcelona, 1893 - Palma de Mallorca, 1983)
83. COMPOSITION I., c1957
dry point, yellow watercolour, 485 x 581 mm
No.l.l.: E.A., signed l.r.: Miró
L.92.1.
Purchased by the 20th Century Art Foundation
84. COMPOSITION II., c1957
drypoint, 486 x 580 mm
No.l.l.: E.A., signed l.r.: Miró
L.93.10.
Exchanged by the 20th Century Art Foundation
See Plate No.8.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Mattis János

UTUNK, KOLOZSVÁR

1958 DEC 4.

UTUNK

610

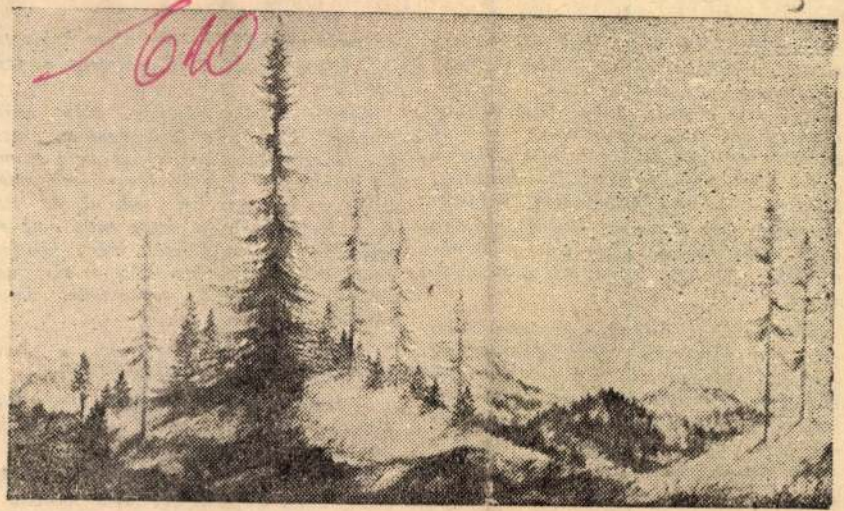

MATTIS JÁNOS

Fenyők

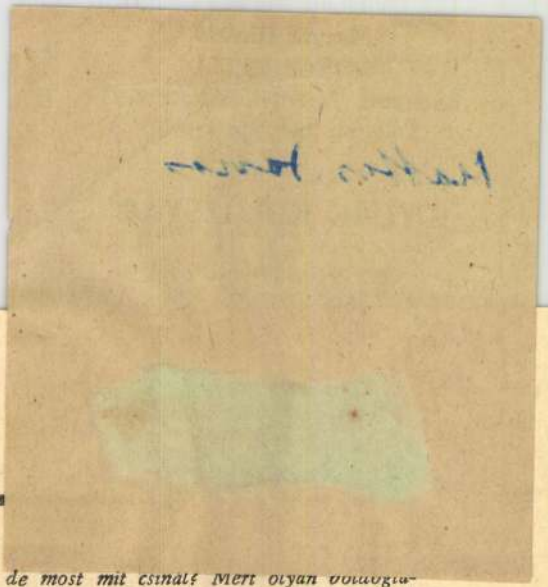

Hazajött Péter is, a fiuk. Ebéd után elment valahova, de kijelentette, hogy várják meg, a sógorával akar beszélni. Megcsókolta nővérét, Szigyártóval nevetve rázott kezet, leült az asztalhoz, és ő is nekiesett az almáspitének. Sára bekerült a két férfi közé, beszédjüket hallgatta; Kardos és a lány külön-külön egyedülmaradtak. Éva álmodozó arcával, vállaira hulló szőke hajával olyan volt, mint egy szentkép. Az apja szinte megszólítani se merte.

– Hogy vagy, Évike? – kérdezte félénken. Buta kérdés volt, nem jutott más az eszébe. Nemigen volt mondanivalója. De Éva ezerfélét mesélhet, csak éppen oda kell dörgölőznie hozzá. Kardos Ignácban, miután annyian kutyába vették, kezdtek a kutya ösztönei kialakulni. – Mozog már a kicsi?

Az asszonyka elpirult. Nem szerette, ha férfiak ilyesmit kérdeznek. Furcsa volt

de most mit csinál? Mert olyan boldogtalan, hogy a falnak is nekimegy a fejivel...

Kardos kicsire húzódott. Nem merte mondani, hogy nem is ő ment az orvoshoz, hanem beküldték, hogy nem mondták ugyan, de biztosan átteszik más munkahelyre, ha nem tud emelni, és isten őrizz megint kibökni, hogy majd csak elintéződik valahogy! Ezért már kikapott egyszer. Zavartan matarászott az abrosszal, amitől, úgy látszik, mentőötlet jutott eszébe.

– De hiszen már nem is fáj a derekam, dolgozhatom akárhol, elmúlt...

– Ismerem magát, – vágott közbe Sára élesen, – két nap múlva megint lesántul!

Szigyártó az anyósa karjára tette a kezét. Vidám fiú volt, és nem szerette a családi jeleneteket. Két szemöldöke közt, kerek homlokán szarkalábszerű ránc jelent

83. **Élet és irodalom.** (Az Aurora folytatása.) Irodalmi és kritikai folyóirat. Szerk.: Rik Ödön, Szabó Dezső. l. évf. 1-8. sz. 1923. márc. 20.-október. Bodor Aladár, Dénes István, Féja Géza, Juhász Gyula, Kenéz Béla, Tóth Árpád, Török Zoltán írásaival. Bp., 1923 Ifj. Kellner István ny. ism. lapsz. Vászonra kasírozott amatőr félbőr kötésben, körülvágatlan.
Teljes gyűjtemény! Több nem jelent meg!

1500,- 2500,-

84. **Izenet.** Szegedi folyóirat az új magyar szellemiség szolgálatára. Szerk.: Berczeli A. Károly. 1. sz. 1934. május. Bálint Sándor, Bakó József, Pap Károly és mások írásai, Aba-Novák Vilmos, N. Kontuly Béla, Nagy Balogh János, Reiter László, Tápay Antal és Tóbiás György illusztrációi. Fűzve, kiadói borítóban. Mindössze 2 szám jelent meg! /Szeged, 1934, Prometheus./ 64 1.

400,- 600,-

85. **Jel.** Új művészek szabad egyesülése. Szerk.: Vértes Lengyel István. I. évf. l. sz. 1925. május. Barna József, Barna Pál, Debreczeny Miklós, Demeter Ödön, Enczi Endre, Genthon István, **József Atti**la (2 első megjelenésű versével!) Komor András, Lelkes Ede, Németh Antal, Sándor Kálmán, Szegi Pál írásaival. /Bp., 1925, Révai testvérek./ 20 1. Fűzve, töredezett kiadói borítóban.
Több szám nem jelent meg!

1000,- 1500,-

86. **Kalangya.** Irodalmi folyóirat: Szenteleky Kornel (sic) alkotása. Szerkesztik: Szirmai Károly, Radó Imre, Kende Ferenc. II. évf. 11. 1933. november. Kende Ferenc, Fekete Lajos, Kara Mihály, Radó Imre, Csuka Zoltán, Németh László, Babits Mihály, Szirmai Károly, Szegedi Emil és mások írásai. /Szubotica, é.,ny.n./ 661-732. l. Fűzve, kiadói borítóban.

50,- 150,-

87. **KUT.** Művészeti folyóirat. Kiadja a Képzőművészek Új Társasága. Szerk.: Rózsa Miklós. II. évf. 1. sz. 1927. március 31. A képek Pátzay Pál, Bokros-Birman Dezsö, Aba-Novák Vilmos, Ferenczy Noémi, Gádor István, Kádár Béla, Varga Oszkár, Ferenczy Béni, Derkovics Gyula, Schönberger Armand, Novotny Emil Róbert és Ziffer Sándor munkáinak fotói. Bp., 1927, /Általános ny./. 16 l. Fűzve, kiadói borítóban, behelyezve egy felhívás a Tagtársak részére.

600,-

88. **Munka.** Szocialista társadalmi és művészeti beszámoló. 1933. ápr.tól: Kulturbeszámoló. Szerk.: Kassák Lajos. Megjelent 1928-tól 1939-ig (11 évf.) 65 szám. Szerzők: Nádas Endre, Gró Lajos, Fischer József, Déry Tibor, Ernst Toller, John Dos Passos, Ilja Ehrenburg, André Malraux, G. Duhamel (Radnóti Miklós ford.) és mások. Bp., 1932-1937, /Ifjú szocialisták Munkaközössége/. folyamatos lapsz.
21. sz. (1932. IV. évf. jan. l Schubert Ernö
29.sz. (1933. V. évf. jul.) Kádár Béla
30.sz. (-"- szept.) S. Szönyi Lajos
31.sz. (-"- okt.) Lesznai Anna
32.sz. (-"- dec.) Walleshausen Zsigmond
33 .sz. (1934 .V I.évf .jan.) Kmetty János
35.sz. (- máj.) Gedő Lipót
36.sz. (- jun.) V. Rudolf Schatz
37.sz. (-"- szept.) Nagy Balog János
38.sz. (-"- okt.) Székely Kovács Olga
39.sz. (-" dec.) ? linoleummetszet
49.sz. (1935. VIII. évf. máj.) Peterdi Gábor
50.sz. (-"- jun.)
57.sz. (1937. X. évf. dec.) Picasso címlaprajzával.
Valamennyi füzet kiadói borítóban, többségük hibátlan, néhánynak levált a borítója. számonként:

1500,- 2000,-

89. **100%.** I. évf. 1-10. sz. /Teljes évfolyam!/ II. évf. 4. sz. Szerk.: Tamás Aladár.. /Irodalmi és művészeti kultúrszemle./ Boromisza Tibor, Kádár Béla, Molnár Farkas, Reiter László, Szendi Steif Antal, Uitz Béla szöv. közti rajzaival. /Bp., 1927-1929, Kommunisták Magyarországi Pártja./ 2 lev, 368 1; 149-204. l. Az évfolyam korabeli amatőr félbőr kötésben, az első és utolsó szám borítója bekötve a szóló szám fűzve, kiadói borítóban.

.....

MATTIS-TEUTSCH Jana
1. Könyv-aukció, Bp. Nagyigyűjtő Gulériagy, 1994

Mattis Teutsch János:
Szél
linoleummetszet,
15 x 15 cm

15.000,- 30.000,-

Mattis Teutsch János:
Erdő
linoleummetszet,
15 x 12 cm

15.000,- 30.000,-

Mattis Teutsch János:
Két alak
linoleummetszet,
14 x 16 cm

15.000,- 30.000,-

90. **TAMÁS** Aladár: A 100% története. Bp., /1973,/ Magvető. 402 l. Kiadói vászonkötésben, eredeti védőborítóval.
Dedikált példány!

400,- 600,-

91. **Szerda.** Tudományos és művészeti folyóirat. Szerk.: Gundel Antal. I. évf. l. és 3. sz. Szerzők: Ambrus Zoltán, Zemplén Győző, T. Kaffka Margit, Gárdonyi Géza, Ady Endre, Rónai Mihály, Ignotus, Hubert Emil, Meller Simon, Fülep Lajos, Hegedűs Lóránt, Gellért Oszkár, Jób Dániel. Szövegközti illusztrációk: Szablya-Frischauf Ferenc, Göröncsér Gundel János, Lohwag Ernesztin, Máté Ilona és Kürthy György. Bp., 1906, /Hornyánszky ny./. 55., 105-159. l. Mindkét szám fűzve, kiadói illusztrált borítóban. A folyóiratból mindössze (I. évf.) 7 szám jelent meg, a **Figyelő** folytatása, s a **Nyugat** szellemi előzménye volt.

1000,- 1200,-

92. **Feljegyzések** és levelek a Nyugatról. Sajtó alá rend., bevezető tanulmány és jegyzetek: Vezér Erzsébet. Bp., 1975, Akadémiai. 546 l, 16 t. /Új Magyar Múzeum. Irodalmi dokumentumok gyűjteménye 10./ Kiadói vászonkötésben, eredeti borítóval.

300,- 500,-

93. **Üzenet.** A párizsi magyar írók folyóirata. I. évf. 4. sz. 1939. június. /Paris, é.n., Lantos et Masson./ 97-128. l./ A szám Julien Benda, Kémeri Sándor, Palotás Imre, Tamás Aladár, Szentmiklósy Lajos, Forgács Antal, Bölöni György, Heimovits Sándor és Ligeti Vilma írásait közli. Fűzve, kiadói borítóban.

150,- 400,-

94. **FÜST** Milán: Boldogtalanok. Dráma négy felvonásban. Bp., 1923, „Világirodalom". 94 l, 1 lev. Fűzve, kiadói borítóban. A kötetbe helyezve ugyanezen kiadás egy másik példányának borítója, a **szerző dedikációjával.**

1200,- 1500,-

95. **FÜST** Milán: Nevetők. Elbeszélés. Bp., 1920, Athenaeum. 119 l. Fűzve, kiadói borítóban, felvágatlan példány.

200,- 500,-

96. **GÁBOR** Andor: Mit ültök a kávéházban? (2. kiad.) Bp., /1917,/ Légrády testvérek. 172 l. Fűzve, kiadói borítóban, Végh Gusztáv illusztrációjával.

200,- 300,-

97. **GELLÉRT** Oszkár: Az utolsó dalért. /Versek./ Bp., 1928, Szerző. 59 l, 2 lev. Fűzve, színes kiadói borítóban. A fametszeteket Kozma Lajos rajzai után Kner Albert készítette.

1000,- 1500,-

98. **GEREBLYÉS** László verseiből. Bp., 1929, Építők Könyvtára. 8 lev. /Építők könyvtára l./ Fűzve, Molnár Farkas kiadói borítójában.

600,- 1200,-

99. **GERGŐ** Endre: A halhatatlan ember. Bp., 1934, „Álláspont". 144 l. Fűzve, sérült kiadói papírborítóban.

800,- 1500,-

100. **GÖNDÖR** Ferenc: Vallomások könyve. Wien, 1922, Szerző. 249 l, 2 lev. Amatőr vászonkötésben, az eredeti borító bekötve.

400,- 600,-

101. **GYARMATHY,** Michel: Volt egyszer, hol nem volt... /Versek./ Paris, 1975, ny. n. 1 t, 79 l. Fűzve, kiadói borítóban.
A tábla a szerző fényképe, rajta **dedikáció Major Tamás részére!**

80,- 300,-

102. Gyűjtemény! 19 kötetből álló anyag, melyben a Szép Szó számától Oscar Wilde modern kiadásáig sok minden megtalálható! Még egy Karinthy első kiadás is! (C)

800,- 1500,-

103. **HAMVAS** Béla - **REMÉNY** Katalin: Forradalom a művészetben. Absztrakció és szürrealizmus Magyarországon. /Bp., 1947./ Misztótfalusi. 112 l. Fűzve, Losonczy Tamás-tervezte illusztrált kiadói borítóban.

800,- 1500,-

104. **HEVESY** Iván: Futurista, expresszionista és kubista festészet. /Bp./ 1919, „MA". 30 l, 1 lev, 39 t. A címlapon **Bortnyik** Sándor linoleummetszete, a szövegben **Kandinsky, F. Marc, Derain, Benes, Nemes Lampérth** József, **Máttis Teutsch** János egészoldalas metszetei, a táblákon a stílusok legjellemzőbb művészeinek alkotásairól készült fotók. Sérült példány!

600,- 1200,-

105. **HONT** Ferenc: Szinház és munkásosztály. - Theater und Arbeiterklasse. /Szeged, 1935, Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma./ 1 lev, 22 l. /A Szinpad könyvtára 2./ Fűzve, kiadói borítóban, a borítón és a címlapon **Buday** György fametszete.

400,- 600,-

106. **ILLYÉS** Gyula: Mint a darvak. /Bp., 1942,/ Nyugat. 94 l, 1 lev. Fűzve, **Lengyel** Lajos színes borítójában.

400,- 500,-

107. **JÁSZAY-HORVÁTH** Elemér versei. Tábortüzek. 1914-1916. Gyoma, 1916, Kner Izidor. 98 l, 3 lev. Fűzve, **Örkényi** által illusztrált színes kiadói borítóban nyomdatiszta példány!

600,-

108. **JÉKELY** Zoltán: Angalit és remeték. Versesdráma. /Kolozsvár,/ 1944, Erdélyi Szépmíves Céh. 98 l. /Erdélyi Szépmives Céh XIV. sorozatának 15. sz. könyve./ Fűzve, eredeti védőborítóban.

400,- 600,-

109. **JÓZSEF** Attila: Költészet és nemzet. /Sajtó alá rend.: Sándor Pál./ /Bp., 1940,/ Dokumentum könyvek. 63 l. Fűzve, színes kiadói borítóban.

600,- 1500,-

110. **JÓZSEF** Attila: A legutolsó harcos. Versek. Az eredeti kézirat hasonmás kiadása. /Bp., 1989, Helikon./ 60 lev. Kiadói vászonkötésben. Hozzá tartozik: **TÓTH** Ferenc: József Attila A legutolsó harcos című versgyűjteményéről. /Tanulmány./ /Bp., 1989, Helikon./ 13 l, 1 lev. Fűzve, kiadói borítóban, megjelent a kötet mellékleteként. Együtt, kiadói kartontokban.

200,- 300,-

111. **JÓZSEF** Attila: Medvetánc. /Válogatott költemények 1922-1934./ /Bp., 1934,/ Révai. 108 l, 2 lev. Fűzve, kopottas kiadói papírborítóban. Első kiadás!

1200,- 1500,-

112. **JÓZSEF** Attila: Nagyon fáj. - - versei. /Bp., 1936,/ Cserépfalvi. 95 l, 2 lev. Fűzve, kiadói borítóban, melyet Nemes György tervezett. **Első kiadás!**

1200,- 2000,-

113. **József** Jolán: **József** Attila élete. 2. kiad. /Bp./ 1941, Cserépfalvi. 465 l, 1 lev. Kiadói vászonkötésben, az eredeti borító és a fülszövegek behelyezve. 1941. könyvnapján **dedikált példány!**

1200,- 2000,-

114. SCHEIBER Sándor: **József Attila** istenes verseinek tárgy- és képzettörténeti háttere. Bp., 1946, Magyar Irodalomtörténeti Társulat. 15 l. /Az irodalomtörténet füzetei 19./ Fűzve.

200,- 400,-

115. SZABOLCSI Miklós: Érik a fény. **József Attila** élete és pályája 1923-1927. Bp., 1977, MTA. 801 l, 20 t. /51 fénykép/. /Irodalomtörténeti könyvtár 32./ Kiadói vászonkötésben, eredeti védőborítóval.

100,- 300,-

116. SZABOLCSI Miklós: Fiatal életek indulója. **József Attila** pályakezdése. Bp., 1963, Akadémiai. 634 l, 16 t. /47 képpel/. /Irodalomtörténeti könyvtár 11./ Kiadói vászonkötésben, eredeti védőborítóval.

500,- 800,-

MÁTTIS-TEUTSCH James

MÉrt, 1994/1-2. 180, 185

MATTIS–TEUTSH János

3. Szántóföld — temp. 250×350 mm
4. Absztrakt táj — tus 250×328 mm

XX. Századi Művészet
Szépmüv. Múz. 1975.

MATTIS-TEUTSCH János

Álló nő rejt.

XX. Századi Művészet
Szépmű-Kiáz. 1975.

SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR MAGYAR HIRDETŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Mattis - Teutsch János,
festő-grafikus-szobrászművész
(1884-1960).

NEUE ZEITUNG

1984 SEP 8

36/1984

1021

Johann Máttis Teutsch vor 100 Jahren geboren

Am 12. August 1884 wurde in Kronstadt/Brasov eine bedeutende Persönlichkeit der ungarischen Malerei der Jahrhundertwende, Johann *Máttis Teutsch*, geboren, jener Maler, der von der Sezession bis zum Kreise *Kassáks* gelang und zu einem namhaften Vertreter des ungarischen Aktivismus wurde.

Im Jahre 1906 weilte er, gleichzeitig mit *Ady*, in Paris, studierte an der Münchner Akademie, unterrichtete mehrere Jahrzehnte in Kronstadt. Seine erste Ausstellung wurde in Budapest veranstaltet, die Einleitung im Katalog schrieb Lajos Kassák.

Máttis Teutsch schrieb auch Gedichte, und zwar in deutscher Sprache; er hatte mit Paul *Klee* eine gemeinsame Ausstellung in Berlin. 1923 schrieb Iván *Hevesy* in der Zeitschrift „Nyugat" eine zusammenfassende Analyse über seine Kunst.

Der Künstler gastierte oft im Ausland, seine Werke wurden in Moskau, Paris, Rom, Chikago, Bukarest ausgestellt, in Potsdam gab man 1931 seine Stiche heraus. Sein Gesamtwerk wurde im Jahre 1958 mit einer retrospektiven Ausstellung in Kronstadt geehrt. Daselbst starb er am 17. März 1960.

Die Kunst von Máttis Teutsch hat eine eigenartige Atmosphäre mit einem sanften, fast schon musikalischen Rhythmus und einer wunderbaren Harmonie der Farben.

Johann Máttis Teutsch: Tanz, 1919

Eines seiner rührendsten Bilder ist „Soldatengräber am Warte-See" von 1916, sein Meisterstück die 1918 geschaffene „Lila Landschaft".

Der Künstler ist seinen Idealen treu geblieben. Von den zwanziger Jahren an nähert er sich der abstrakten Kunst, doch auch diese seiner Werke zeugen von einer kontrollierten und verhaltenen Leidenschaft, von Enthaltsamkeit und Disziplin. Auch seine Skulpturen, vor allem seine „Tänzerin" und die „Knieende Gestalt" weisen eine außerordentlich erfinderische Formordnung auf.

Berühmt sind auch die Porträts von Máttis Teutsch: Er porträtierte unter anderen Karl *Marx*, Attila *József*, Rabindranath *Tagore*, *Buddha* und *Jesus*.

Die geplanten monumentalen Fresken wie „Arbeit", „Männer mit Hammer", „Mutterschaft" konnte er nicht mehr verwirklichen.

Im Budapester Zichy-Schloß wird dem Schaffen von Máttis Teutsch mit einer Kammerausstellung gedacht; eine das gesamte Lebenswerk des Künstlers repräsentierende Ausstellung läßt jedoch noch auf sich warten.

Miklós Losonczi/KSSZ

Bei einem Lesertreffen wurde den ungarndeutschen Dichtern der Vorwurf gemacht, sie schrieben kaum für die Jugend. Nun verfaßte Josef Michelisz, von Beruf Deutschlehrer für die Unterstufe, Sprüchlein für die jüngsten Generationen.

Josef Michelisz

Sprüchlein

Hör mir zu,
Kakadu!
Singe frohe Lieder,
sonst rupf ich dein Gefieder!

Hör mir zu,
Marabu!
Klappre mit dem Schnabel,
sonst komm ich mit der Gabel!

Hör mir zu,
Känguruh!
Öffne deinen Beutel,
sonst holt dich gleich der Teufel!

Kinderreim

Hisch, hasch, husch!
Der Hase sitzt im Busch.
Hole schnell das Schießgewehr,
sofort wird dieser Dornbusch leer.
Hisch, hasch, husch!
Bumm!

In der Pause

Zwölf — elf — zehn
muß ich gehn,
neun — acht — sieben
laß mich lieben,
sechs — fünf — vier
bleib bei mir,
drei — zwei — eins
küß mich, Heinz!
Null!

Preisschriften zum Schüle[illegible]

Erika Áts: „Sieben Sachen"

Ich lerne die deutsche Hochsprache im Leo-Frankel-Gymnasium in Frankenstadt/Baja. Am liebsten habe ich die schönen Volkslieder, Volkstänze, und ich lese gerne Gedichte von ungarndeutschen Autoren. Ich kenne ziemlich gut die Werke von Valeria *Koch*, Ludwig *Fischer*, Wilhelm *Knabel*, Georg *Wittmann* und Erika *Áts*. Durch diese Dichter und Schriftsteller habe ich das Leben und die Auffassungen, Lebensansichten der Ungarndeutschen kennengelernt.

Mein liebstes ungarndeutsches Gedicht trägt den Titel „Sieben Sachen" und erschien in der ungarndeutschen Kinderanthologie „Igele-Bigele". Die Autorin ist: Erika Áts. Vor kurzem erschien der erste selbständige Band der Dichterin: „Gefesselt ans Pfauenrad". Die Thematik ihrer Gedichte ist sehr reich gegliedert. Die Gedichte sprechen über Gegenwart, Vergangenheit, über Natur und Menschen, über Krieg und Frieden. Im Gedicht „Sieben Sachen" schreibt Erika Áts über das Glück der Kinder, zugleich der Menschheit. Mir gefällt im Gedicht sowohl das Thema als auch die einfache Sprache. „Was ist Glück?" fragt sie. Und die Antwort ist ganz einfach — die sieben Sachen:

„Mutter, Vater,
das Zuhause,
Milch und Brot,
einen Freund,
und: Nie — Angst."

Das hängt also eng mit dem Frieden, mit dem friedlichen Leben zusam-

mat, sie wollen Frieden und kämpfen gegen den Krieg. Jetzt, da wir fast jeden Tag von Raketen hören, haben wir Angst. Wird wieder Krieg? fragen wir ängstlich. In vielen Ländern der Welt ist jetzt Krieg, wir sind solidarisch mit den Kindern und Erwachsenen dieser Länder. Wir wünschen ihnen die „Sieben Sachen". Die zweite Strophe des Gedichtes weist auf diese kriegsleidenden Kinder hin:

„Nicht alle Kinder der Welt
haben

Mutter, Vater,
ein Zuhause,
Milch und Brot,
und viele: Angst."

Der Krieg zerstört alles, die Kinder verlieren ihre Eltern, haben nichts zu essen, und immer quält sie Angst. Erika Áts sagt, daß die Kinder der Welt Mutter und Vater werden wollen, und dann können sie die „Sieben Sachen" zustandebringen — wenn es keinen Krieg mehr geben wird!! Das schöne, tiefe Gedanken enthaltende Gedicht drückt die Gedanken und Wünsche der heutigen Kinder, Jugend, ja der Menschheit aus. Die Kinder können nur im Frieden lernen, die Väter und Mütter können nur im Frieden arbeiten. Einfache Sprache, aber dabei ein schöner Ideengehalt charakterisieren das Gedicht. Die ständigen Wiederholungen helfen beim Ausdruck des Inhaltes. Ich lese und zitiere dieses Gedicht gern.

„Für das Wohl der Welt
die Sieben Sachen der Kinder
ein rundes Programm."

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068. 337-748. 340-726

Mattis-Teutsch János,
festő-szobrász-grafikusművész

TÁRSADALMI SZEMLE
1984-1960/.

1984 SEP

1021

Mattis Teutsch János: Világos táj

A második világháború idején a fasizmus
ember áldozatos küzdelmévé vált Európában.

◆ ◆ ◆

Az európai országokban az ellenállás kibor
ban, módszerei alkalmazásában stb. számos a
ható. Az eltéréseket elsősorban a külső és
szubjektív tényezők különbözősége magyará
ország helye és helyzete a második világháborúban. Természetesen egészen másként alakultak az ellenállás feltételei azokban az országokban, amelyek áldozatul estek a fasiszta agressziónak (például Csehszlovákia cseh-morva részén, Jugoszláviában, Franciaországban, Hollandiában, Belgiumban, Dániában és másutt) és másként ott, ahol a kormányzat a fasiszta koalícióhoz kötötte az ország sorsát (mint Magyarországon, Romániában, Olaszországban, a Szlovák Államban stb.). Ugyancsak más körülmények között fejlődhetett az antifasiszta propaganda-agitáció és szervezési munka a semleges országokban (Svájc, Svédország, Törökország, Vatikán). Itt — bár az érvényben levő semlegességi törvények elvileg azonos lehetőségeket és jogokat biztosítottak mind a fasiszta, mind az antifasiszta propagandának és szervezkedésnek — az antifasiszta küzdelem gyakorlatilag csak illegális körülmények között folyhatott. (Csupán zárójelben említjük meg, hogy a második világháború alatt semlegesnek nyilvánította magát Franco fasiszta Spanyolországa is. Ám a hitleri hadsereg alárendeltségében egy spanyol hadosztály is részt vett a szovjetellenes háborúban.)

Egy-egy ország második világháborús helyzete alapján rendkívül változatos kép rajzolható meg az ellenállás belső feltételeiről, például a nemzeti burzsoázia, a különböző uralkodó csoportok magatartásáról, ezeknek a hitleri Németországhoz való viszonyáról, a különböző társadalmi rétegek állásfoglalásáról, a munkásosztály és általában a dolgozó tömegek magatartásáról, a forradalmi pártok jogi helyzetéről, az ország gazdasági állapotáról, a történelmi hagyományokról, a társadalmi harc történelmi sajátosságairól, ezek jelentkezéséről a második világháború alatt és így tovább. Mindezek meghatározták egy-egy országban az ellenállás belső fejlődését, a kapitalista ország-

TEUTSCH János festő

BORGHIDA István: Harcos müvészet. = Igaz Szó, 1973.7.sz. 132.p.

Brassó egyik legjelentősebb művészünket, mindenesetre egyik meszszeható művészünket adta. *Mattis Teutsch János* a húszas évek közepéig az európai művészet élvonalában álló csoportosulások keretében, a kor legjelentősebb mestereivel állított ki. Mint annyian mások, ő is hazatért prófétának a maga hazájába, s műveivel, írásaival hirdette eszméit. 1929-ben csatlakozott az Arta Nouă csoportosuláshoz s rész vett kiállításukon, majd Brassóban, Kolozsváron, Budapesten számos tárlaton mu-

tatta be alkotásait. Szülővárosában mégsem talált követőkre, tartós művészeti mozgalmat létrehoznia nem sikerült.

1932-ben írott önvallomása szerint Kassákékkal indult, majd különböző németországi avantgardista csoportokkal működött együtt, ám már itt elhatárolja a maga mélyen homocentrikus álláspontját, mert míg azok „művészetükben a társadalmi forradalomban lévő aktivizmust, tehát a konkrét és relatív jelenségek szemléletes megjelenítését tűzték ki feladatul — én nem a jelenségeket, hanem magát az embert veszem dominánsnak . . ." Ugyanott olvashatjuk: „Az új társadalom művészetének a középpontjában csak az Ember állhat. Képeimben ezt az új embert, illetve a teljes embert próbálom ábrázolni minden relációjában."

Ezt az új embereszményt igyekezett kifejezni minden viszonylatában, teljes integritásában festményein, grafikájában, szobraiban, konkrét és absztrakt elgondolásaiban egyaránt. Műveiben domináló elem a ritmus; ívelő-kanyargó vonalvezetése, amelyben a konkrét geometriai formák háttérbe szorulnak, zenei eszközökkel közvetít nemcsak az absztrakt festményeken, de a figurális szobrokon is. Figurális ábrázolásai egyébként grafikáiban erőteljesebbek, mind a tartalom, mind a megjelenítés szempontjából.

szívesen fogadunk — szép példát

nyélő) című kéthavi lapban: egy

Mattis Teutsch János: Kompozíció

MATTIS TEUTSCH János 6/1021

Album és tárlat Mattis-Teutsch János művészetéről

A magyar irodalmi és képzőművészeti avantgarde — annak az alig 15 évnek a művészete, amely az első világháborúval, Kassák fellépésével kezdődött — napjainkban megnyerte már „az elismerés és a befogadás csatáját": összefoglaló tárlatokon és személyes gyűjteményekben, tanulmányokban, monográfiákban és szép albumokban jelentkezik. Ebben a győzelemben — úgy tűnik — komoly része van *Szabó Júliának*, aki a magyar avantgarde apostolának, Kassák Lajosnak a hitével és következetességével ismerteti és szolgálja ezt a művészetet. Munkásságának legújabb állomása *Mattis-Teutsch János* művészetének egy szépen formált albumban való bemutatása a *Corvina Kiadónál*.

Ez a portré a művészről a korábbi összefoglalásokban olvashatóknál jóval gazdagabb munka; a festő és a szobrász kapcsolódásait felmutatón, a művek forma- és színkultúráját bőségesen elemzőn nemcsak egyedi monográfia, hanem közelebb vezet az „expresszív-avantgarde szemlélet" lényegi vonásainak elmélyültebb megértéséhez is. Egyre nyilvánvalóbb, hogy ez a szemlélet a szecessziós indítékok és az újat teremtő kultúrák *önállóvá és szuverénné érett* fejezete. Szabó Júlia tanulmányában az orosz Kandinszkij, a német Marc, a cseh Kupka és a szász—magyar Mattis-Teutsch nyújt ehhez a felismeréshez meggyőző és látható érveket.

A brassói és budapesti, a müncheni és párizsi, a berlini és bécsi tanulmányok után Mattis-Teutsch 1916 végén érkezik ismét Budapestre; a korábbi és többszörös itteni bemutatkozások alapján nem véletlenül köt barátságot Kassák Lajossal, és nem ötletszerűen folytatódik útjuk párhuzamosan tovább. 1917 októberében első gyűjteményes kiállítását Kassák rendezi és ugyanő adja ki expresszív indíttatású, drámai kontrasztú grafikai mappáját.

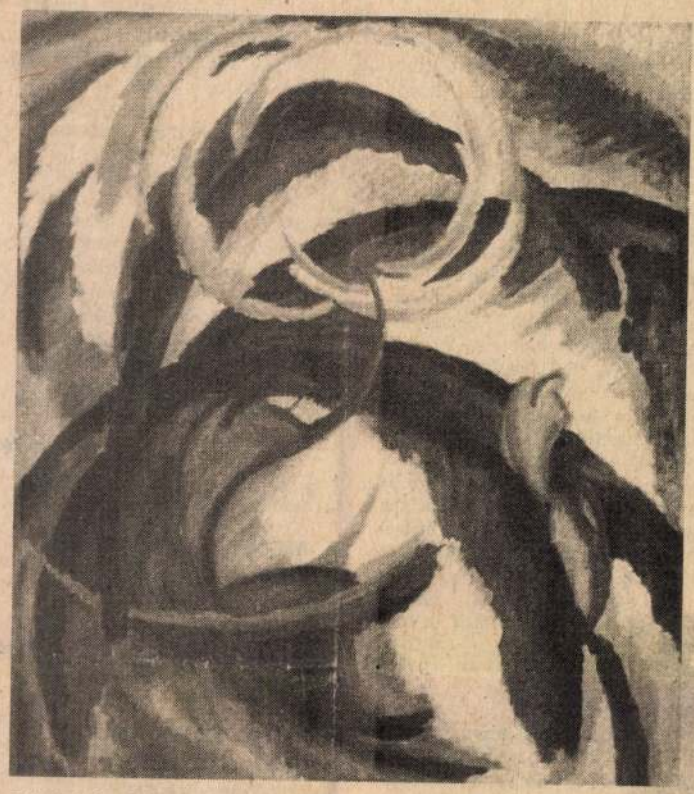

Lélekvirágok (1916–24)

Mattis-Teutsch sorsa ezután már a magyar avantgarde sorsával azonosul: a német expresszionista és avantgarde mozgalmakkal találja meg a maga „azonosulási pontjait" könyvei és albumai jelennek meg Németországban, a Sturm tárlatain Paul Klee, Archipenko, Chagall és mások a partnerei. És teszi ezt úgy, hogy *közben korántsem szakadnak meg budapesti és brassói kapcsolatai:* mint Erdélyben élő alkotó, a Contimporanul bukaresti köréhez csatlakozik, de nálunk is szerepel a KUT alapítótagjai között, rendre elküldi műveit a társaság rendezvényeire. A forradalmak bukása után végleg Brassóban telepedik le, s a *Nyugatban*, a *Pásztortűzben* és az *Erdélyi Helikonban* publikál.

Lényegét tekintőn Mattis-Teutsch piktúrája katartikusan melankólikus hangulatú színvilágával hoz újat, grafikai lapjai pedig fehér-fekete drámaiságukkal. A festő uralkodó témája az absztrakció felé közelítő lírai táj, alakkal ritkán foglalkozik. Színes kompozíciói, a nonfiguráció felé hajló jelképrendszere lebegő hangulatokat teremtenek — festményeit sokszor „lélekvirágnak" címezi. 1920-tól merészen faragott és színezett szobrokkal is fellép, ilyen munkái — színezés nélkül — már az 1917-es *Ma*-tárlaton is helyet kaptak.

Szabó Júlia szép kiállítású és teljes tájékoztatást nyújtó albuma ezt a művészetet első felvirágzásában, 1926—29 tájáig mutatja be, a 76 évet megélt alkotó termésből csupán 20 esztendő teljesítményeit láthatjuk tehát. A képlet ismerős: 1930 körül következik el Európa-szerte az „avantgarde alkonya". Mattis-Teutsch 1933—44 között csupán tanítással, később a „konstruktív realizmus" kísérletével foglalkozott, de már korántsem az első másfél-két évtized hevével és értékfokán. Szabó Júlia könyve hitelesen és értőn állítja elénk e *változatos ívű művészpálya csúcsait*, hasonlóképpen a szöveget követő, 68, többnyire színes reprodukció.

És mindez elevenben, az albumban látottaknál még gazdagabban — megduplázottan — jelenik meg az óbudai *Kassák Emlékmúzeum* Mattis-Teutsch tárlatán. Csupán hazai tulajdonból (tehát 1930 előttiekből többnyire) látható itt az album reprodukcióinak kétszerese, s mellettük Kassák hagyatékából a kitűnő dokumentáció. A múzeum igazgatója, *Csaplár Ferenc* a Kassák nevéből származó profilt tevékenyen és helyesen értelmezi: — az állandó gyűjtemény társaként rendre bemutat ehhez a gondolatkörhöz hasonuló, Kassák munkásságával és szerepével rokonságban álló művészeket, illetve avantgarde képzőművészeti és irodalmi folyamatokat.

Néhány Mattis-Teutsch-mű egyébiránt már a Nemzeti Galéria *XX. századi festészet és szobrászat* című, új állandó kiállításán is szerepel — bizonyítva a befogadás „hivatalos voltát". Mindennek elérésében a művész monográfusainak és kiállítóinak nem csekély része lehetett, a művek megőrzőinek ugyanígy. Az eredmény nyilvánvaló: a tárlat és az album egyaránt egy jelentős koloristát és jeles hatású szobrászt mutat, a *„közép-kelet-európai avantgarde képzőművészet"* jelentős alkotóját, akinek műve kitörölhetetlenül tovább él a legjabbak között. Bizonyítva egyben azt is, hogy az avantgarde ezen a tájon „nemzeti folyamatokra" nehezen osztható.

Bodri Ferenc

NÉPSZAVA

MAHIR
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Felavatták az ország első atomerőművét

(Folytatás az 1. oldalról)

A békeszerető emberek körében tiszteletet és elismerést vált ki, hogy *a Szovjetunió* a gátlástalan uszító propagandakampány, a provokációk, a felszított feszültség és a politikai konfrontáció légkörében is *józan igazsággal törekszik a párbeszéd fenntartására*, a katonai szembenállás szintjének mérséklésére. *Népünk a legközvetlenebb módon érdekelt ezeknek az erőfeszítéseknek a sikerében.*

Az MSZMP Központi Bizottságának áprilisi ülése mélyreható alapossággal elemezte a XII. kongresszus határozatai végrehajtásának menetét, és kijelölte a további tennivalókat — mondotta ezután Lázár György. Az azóta eltelt jó fél esztendő megerősítette a Központi Bizottság helyzetelemzésének helyességét. *Közvéleményünk megértéssel és egyetértéssel fogadta a Központi Bizottság állásfoglalását, méltányolja az alkotó munkára ösztönző, kiegyensúlyozott belpolitikai légkört, a szövetségi politika és a szocialista demokrácia továbbfejlesztésére tett lépéseket.* Népünk nagyra becsüli, hogy a tőkés országok gazdasági válságának elhúzódása, a világpiaci árak számunkra kedvezőtlen változásai, az eladási nehézségek ellenére is meg tudtuk őrizni országunk nemzetközi fizetőképességét, a létbiztonságot, szociális vívmányainkat.

Helyzetünkkel reálisan számot vetve azonban azt is látnunk kell, hogy a jelentős erőfeszítések ellenére sem tudtuk teljes mértékben ellensúlyozni a világgazdaság rosszabbodásának következményeit, megszüntetni azokat a veszteségeket, amelyeket az aszályos időjárás és saját munkánk gyengeségei okoztak. Fizetőképességünk, megőrzését, az áruellátás biztosítását, népgazdaságunk egyensúlyának fenntartását csak az eddiginél hatékonyabb munkával érhetjük el. *Helyzetünk azt kívánja, hogy az előttünk álló hetekben jesítményt.* Az eddiginél könnyebb is, nehezebb is lesz az építők dolga. Könnyebb, mert sok értékes tapasztalat halmozódott fel, és nehezebb, mert a követelmények tovább nőnek, a mérce még szigorúbb lesz — mondotta befejezésül Lázár György, és még egyszer szívből gratulált az erőmű és a paksi atomváros megteremtésében részt vevő valamennyi dolgozónak.

Az ünnepségen felszólalt Alekszej Antonov is. Rámutatott: az első magyar atomerőmű reaktorblokkjának avatása nemcsak Magyarország, hanem a szocialista közösség egésze számára jelentős esemény, hiszen a *közös erőfeszítéseket*, a szocialista gazdasági integráció komplex programjának valóra váltását tükrözi.

A nagygyűlésen Lázár György *kitüntetéseket* nyújtott át a beruházás szervezése, megvalósítása során kiemelkedő munkát végzett dolgozóknak.

Az Elnöki Tanács *a Szocialista Magyarországért Érdemrenddel* tüntette ki *Szabó Benjámint*, a Paksi Atomerőmű-beruházás volt kormánybiztosát, az Országos Villamostávvezeték Vállalat vezérigazgatóját. A *Munka Érdemrend arany* fokozatát kapta: *Baranya Sándor*, a 22. sz. Állami Építőipari Vállalat miniszteri biztosa, *Eichholtz András*, az Erőmű Beruházási Vállalat főmérnöke, *Halmos Sándor*, a Gyár- és Gépszerelő Vállalat létesítményigazgatója, *Hegedűs György*, az MSZMP Tolna megyei pártbizottság Paksi Atomerőmű Beruházás pártbizottsága titkára, *Kordis József*, az Erőmű és Hálózattervező Vállalat igazgatója, *Láczai Szabó Tibor*, az Ipari Minisztérium főmunkatársa, miniszteri főtanácsos, *Pónya József*, a Paksi Erőmű Vállalat vezérigazgatója, *Szabó Péter*, a Villamoserőmű Tervező és Szerelő Vállalat főművezetője, *Szabolcsi Géza*, az Erőmű Beruházási Vállalat műszaki igazgatóhelyettese, *Tóth Kálmán*, a 22. sz. Állami Építőipari Vállalat vezérigazgatója és *Zázrivecz István*, a Vegyiműveket *Ludvig*, a pilseni Skoda Művek vezérigazgatója.

Marjai József miniszterelnök-helyettes csütörtökön hivatalában megbeszélést folytatott *Alekszej Antonovval*, a Szovjetunió Minisztertanácsa elnökhelyettesével, aki küldöttség élén a Paksi Atomerőmű első reaktorblokkjának avatóünnepsége alkalmából tartózkodik hazánkban. A tárgyaláson értékelték a Paksi Atomerőmű létesítése során eddig végzett munka és együttműködés tapasztalatait. Eszmecserét folytattak az erőmű *második*,

ró,

együttműködés továbbfejlesztéséről. Érintették a magyar—szovjet gépipari együttműködés más területeit is. A találkozón részt vett *Pjotr Nyeporozsnyij*, a Szovjetunió energetikai és villamosítási minisztere, *Jakov Rjabov*, a Szovjetunió külgazdasági kapcsolatok állami bizottságának elnöke. Jelen volt *Vlagyimir Bazovszkij*, a Szovjetunió budapesti nagykövete.

*

A Paksi Atomerőmű I. sz. Blokkja átadása alkalmából

A MUNKA ÉRDEMREND EZÜST FOKOZATA KITÜNTETÉSBEN RÉSZESÜLT:

Csizmadia Endre, a Paksi Atomerőmű-építkezés szakszervezeti intéző bizottsága titkára.

MUNKA ÉRDEMREND BRONZ FOKOZATA KITÜNTETÉSBEN RÉSZESÜLT:

Csergő Antal, Április 4. Gépipari Művek műszaki vezető, szb közgazdasági bizottság tagja, **Kuzmenkó Péter,** Gyár- és Gépszerelő Vállalat vezető szerelő, főbizalmi, **Szabó László,** Ganz-MÁVAG termelési irodavezető, főbizalmi.

SZAKSZERVEZETI MUNKÁÉRT ARANY FOKOZATA KITÜNTETÉSBEN RÉSZESÜLT:

Gulyás Gyula, Magyar Hajó- és Darugyár hegesztő csoportvezető, bizalmi, **Klippel Sándor,** 22. sz. Állami Építőipari Vállalat kitűző, vezető főbizalmi, **Nyúl Károly,** Gyár- és Gépszerelő Vállalat turbinaszerelő, központi vezetőségi tag, főbizalmi, **Révkomáromi Lászlóné,** Erőmű Beruházási Vállalat csoportvezető, főbizalmi, **Schmalcz Ferenc,** Villamos Erőmű Tervező és Szerelő Vállalat csoportvezető, főbizalmi, **Vigh Ferenc,** Villamos Erőmű Tervező és Szerelő Vállalat lakatos csoportvezető, bizalmi.

SZAKSZERVEZETI MUNKÁÉRT EZÜST FOKOZATA KITÜNTETÉSBEN

Atomerőmű Vállalat csoportvezető, szb termelési felelős, **Seres Sándor,** Április 4. Gépipari Művek hegesztő, bizalmi, **Szabó Béla,** ÉFÉDOSZ paksi szervezője.

SZAKSZERVEZETI MUNKÁÉRT OKLEVÉL KITÜNTETÉSBEN RÉSZESÜLT:

Balogh Adolfné, Erőmű Beruházási Vállalat, ügyintéző, bizalmi, **Bányász Ferenc,** Villamos Erőmű Tervező és Szerelő Vállalat villanyszerelő, bizalmihelyettes, **Budai Attila,** 26. sz. Állami Építőipari Vállalat ács-állványozó, főbizalmi, **Debreczeni János,** 22. sz. Állami Építőipari Vállalat ács-állványozó, főbizalmi, **Duga Lajos,** 22. sz. Állami Építőipari Vállalat betanított ács, bizalmi, **Farkas István,** Országos Szakipari Vállalat festő csoportvezető, bizalmi, **Farkas Lászlóné,** 22. sz. Állami Építőipari Vállalat anyagkönyvelő, bizalmi, **Féhr Józsefné,** Mecsekvidéki Vendéglátó Vállalat kézilány, főbizalmihelyettes, **Füle István,** Paksi Atomerőmű Vállalat üzembehelyező, főbizalmi, **Fülöp István,** Dunamenti Hőerőmű Vállalat műszerész, szocialista brigádvezető, **Halász Gáborné,** Vegyiműveket Építő és Szerelő Vállalat kalkulátor, bizalmi, **dr. Józsa István,** Paksi Atomerőmű Vállalat beosztott fizikus, bizalmi, **Kocsis Józsefné,** 22. sz. Állami Építőipari Vállalat anyagkezelő, bizalmi, **Kövér Béla,** Erőmű Beruházási Vállalat műszaki szakelőadó, bizalmi, **Krakovszky Tibor,** Építőipari Gépesítő Vállalat művezető, főbizalmi, **Laisz Pál,** Pécsi Hőerőmű Vállalat villanyszerelő, bizalmihelyettes, **Lipták János,** 26. sz. Állami Építőipari Vállalat vasbetonszerelő, bizalmi, **Mukli Sándor,** 26. sz. Állami Építőipari Vállalat kubikos, főbizalmi, **Pach János,** Paksi Atomerőmű Vállalat, csoportvezető, bizalmi, **dr. Páli Etelka,** Paksi Atomerőmű Vállalat, osztályvezető, vszb-tag, **Sipos Ágota,** Erőmű Beruházási Vállalat, szakszervezeti intéző bizottság munkatárs, **Spiegel Zoltán,** Erőmű Beruházási Vállalat műszaki ellenőr, bi-

- A magyar Avangart-müvészet kedvelői számára különösen értékes az az óbudai kiállitás, amelyen Natisztajcs János festőmüvész képei láthatók. Az anyag a 20-as évek munkáit tartalmazza, akárcsak a kiállitással egyidőben megjelent monográfia, Szabó Julia könyve. Fábián László kritikussal beszélgetünk.

- Tegyük mindjárt hozzá, hogy Natisztajcs életmüvének egy jelentős részét a kiállitás is és a Natisztajcs momográfia irója is szerencsécsen választott. Hosszu ideje várat magára ez a kiállitás. Én nem tudom, hogy mennyire vagyunk tisztában vele, de talán éppen napjaink figyelmeztetnek erre legjobban, hogy mind a magyar Avangard, mind pedig a nemzetközi Avangardnak bizonyos vonulatai, ha ugy tetszik nem igen futották ki magukat, és ha ugy tetszik a felfogásuk, a befogadásuk sem történt meg. Oly sebesen váltották egymást a különböző izmusok, hogy még az érdeklődők sem értek rá odafigyelni a legjelentősebb értékekre. Márpedig megitélésem szerint Natisztajcs a legkiválóbbak közül való, ezt ez a kiállitás is igazolja.

- Gondolom, hogy most sokan, akik még nem látták a kiállitást meglepődhetnek, hiszen nálunk ez a korszak ugy elsősorban Kassák és Krerh nevével fémjelezhető. Namost muszály valamilyen módon hasonlitani.

- Ez egy furcsa dolog. Kassáknak nagyon jó érzéke volt amikor észrevette Natisztajcs tehetségét, és kapcsolatuk első pillanatától kezdve ez azt hiszem dokumentálható, hogy folyóirataiban mindvégig helyet biztositot Natisztajcsnak és nem is shizem, bár most nem tudnék számszerüen itt adatot mondani, de nem hiszem, hogy valaki többet publikált folna a Kassák folyóiratok hasábjain mint Natisztajcs.

1983. IX. 22. Petőfi 10.45
Láttuk, hallottuk

Maga Kassák is irt Natisztajcsról mégis azt hiszem, hogy ez a koria Natisztajcs, akit Kassák megismert az egy kicsit távol állt Kassák izlésétől. Nattisztajcs is érezhette, hogy valamiféle váltást kéne véghez vinnie az elvontabb fogalmazás felé.
Aztán ráakadunk egy olyan kassák levélre, amely levélben Kassák a figurativ müvészet folytatására ösztökéli Nattisztajcsot, mint hogyha tudná, hogy ő miben a legkiválóbb. Ennek ellenére a 20-as évek derekára, tehát a lélekvirágai ciklusba, amelyik azt hiszem, és talán itt most szeretnék is állást foglalni, hogy Nattisztajcs életmüvének a legfontosabb darabjait képviseli, addigra Nattisztajcs szakit a figurális müvészettel, és levonja ezeket a konzekvenciákat. A Kassák féle noszogatást ugyszólvan ad akta teszi. Namost világos, hogy erre az időszakra mind a Kassák körén keresztül, mind a saját utazásain keresztül Nattisztajcs egy olyan fajta nemzetközi áramlattal kerül kapcsolatba, amely meggyőzi arról, hogy jó irányba próbálkozik. Itt elsősorban Kandinszkij hatását, de ugyanakkor Franz Mark hatását is ki kellene emelnünk. Amit azonban el kellene mondanunk az az, hogy Nattisztajcs nagyonis önelvi müvész. Ismeri saját értékeit, ismeri ezeknek a "vonagló tájaknak" az értékét ismeri ezeket a furcsa, különös élénk szineket. Ismeri megitélésem szerint a szecesszió értékrendjét, ismeri magát a gesztust. Ismeri a diszitményt, és ezektől ő soha sem szabadul. És ettől ha ma is olyan fantasztikusan frissnek ez a kiállitás. Szóval ma amikor nagyon sok kiagyaltsággal találkozunk, ma amikor elfárasztottak bennünket különböző izmusok, ma amikor mindenbe ugy mögé kell gondolni valamit és néha akkorát kell kacsintani, hogy az ember belevakul, az ember lát egy kiállitást, ahol tisztán egyértelmüen csak a festői gesztus nyilatkozik meg, azt hiszem, hogy ez maga az öröm, a felszabadultság, az igazi kiállitási élmény.

xxxxxx

Mattis – Teutsch – „Ritmus"
linómetszet 20×20
Mattis – Teutsch – "Rhytme"
lino engraving 20×20

ARTUNION

Bene Géza – „Kikötő"
papír quas 25×45
Géza Bene – "Port"
paper, quash 25×45

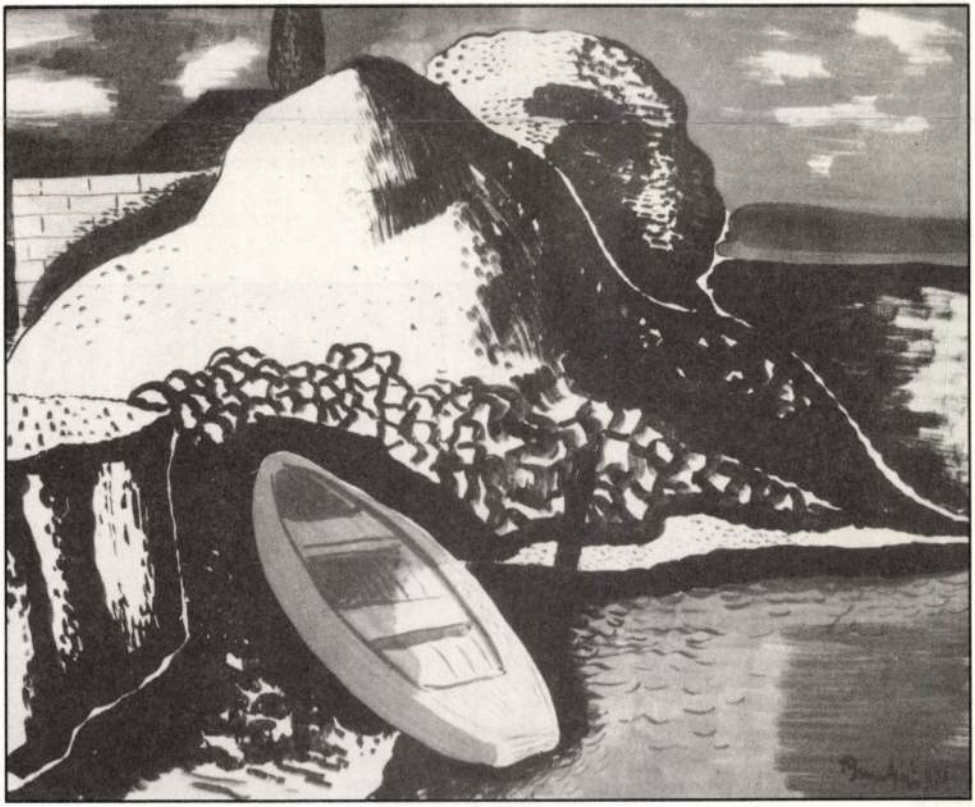

QUALITAS GALÉRIA

1052 Budapest V., Bécsi utca 2. Tel.: 184-438

Nyitva: 10–18^{h}-ig

Opening hours: 10–18^{h}

Az 1985-ben megnyílt Qualitas Galériában a XX. századi magyar képzőművészet kiváló mestereinek alkotásai vásárolhatók meg.

Századunk szinte minden fontosabb művészeti irányzatából kínálunk eladásra festményeket, szobrokat és egyedi rajzokat. A műtárgyak kiválasztásakor egy közös szempont az irányadó, a nagyon jó minőség. Erre garancia a megvásárolt alkotások mellé adott tanúsítvány, ATTEST illetve az azonos áron, vagy nagyobb összegért való visszavásárlás lehetősége.

Azok a művek, melyek nem védett műtárgyak, rendelkeznek a Magyar Nemzeti Galéria kiviteli engedélyével, így külföldi állampolgárok is megvásárolhatják. Elfogadunk csekket, hitelkártyát és valutát. Számlánk a vámnál kiviteli engedélynek számít.

Budapest szívében, a belváros bevásárló és sétáló központjában található galériánk minden munkatársa szeretettel várja a műértő és a művészetet kedvelő közönség látogatását!

The Qualitas Gallery established in 1985 sells works by the outstanding masters of the Hungarian fine arts of the 20th century.

Paintings, sculptures and individual drawings representing practically all the more important artistic trends of the 20th century are offered for sale. There is one single common principle guiding the selection of objects of art: the very good quality. This is being guaranteed by the centificate – ATTEST – delivered together with the objects purchased and also by the option to repurchase at the original price.

Works of art not under protection are provided with the export permit of the Hungarian National Gallery so that they can be purchased by foreigners too. Cheques, credit cards or foreign currencies are accepted. Invoices issued by the Gallery are regarded by the customs authorities as export licences.

The collaborators of the Gallery to be found in the heart of Budapest, in the shopping centre of the city, welcome and are looking forward to the visit of the art-loving public.

Mattes Teutsch János

„Színes táj" 1920
„Sötét táj" 1918

– festményei

Jan. Pan. Múz Évf 1974

GULÁCSY LAJOS: Ceruzarajz

Ma 1918. III. én.
8-9 n.

MÁTTIS TEUTSCH JÁNOS: Eredeti linoleummetszet

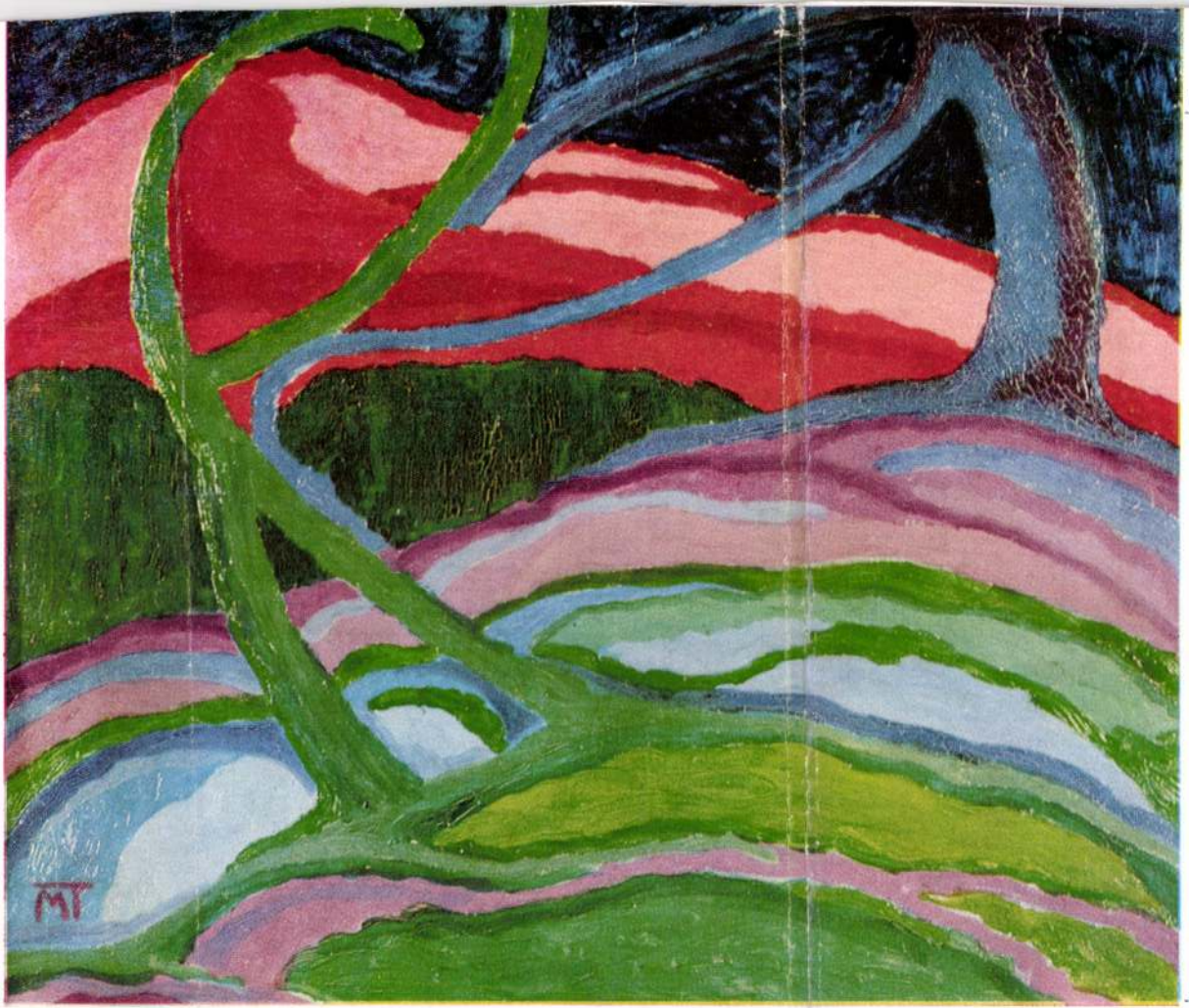

Mattis-Teutsch: Színes táj

MATTIS-TEUTSCH JÁNOS

BENAMY SÁNDOR:

HÁRMAN A MAGYAR PANTHEONBÓL

Beszélgetés Ferenczy Noémivel, Bartók Bélával, Mattis-Teutsch Jánossal

Ezeket a beszélgetéseket magyar nyelvű sajtóban mindeddig nem publikáltam. Még virulens német újságírói koromra estek. Így a Bartókkal a harmincas évek derekán készített interjúmat is (ugyancsak elég későn) a zürichi Die Tat 1969. július 5. számában hoztam nyilvánosságra. Ferenczy Noémit és Mattis-Teutsch Jánost a magam számára archivális anyagként őriztem. Most mégis úgy gondolom: illik átadnom mindhármat az utókornak. (B. S.)

Ferenczy Noéminél

Ferenczy Noémi — a modern idők úgyszólván páratlan korszerű gondolatvilágú gobelinművésznője — e műfajban kivételes jelenség: *szocialista* volt. Szinte minden témája erre utal. Amikor én Brassóban megismertem, már 1929 óta ott élt (tudtommal: 1934-ig), az úgynevezett Postarét egyik villájában. Nagyméretű, emeleti tágablakos műteréből kilátás nyílt a Cenkre. Otthona a legegyszerűbb: vaságy, széles, primitív faasztal, ezüstporzós kis kályha és — nagy-nagy szövőszék.

Noémi ruházata (otthon mindig) vasporszínű cájg munkásruha; egybeszabott zubbony, nadrág. Az asztalon a munkájához szükséges tűk, fonalak és egy hatalmas szamovár: állandóan zubogott benne a víz. És egy óriási hamutálca. Vegetáriánus ételein kívül két fő fogyasztási cikke: tea és cigaretta. Egyikről gyújtott a másikra. Hosszúkás arcú, fiatalemberes jelenség. Beszéde nyújtott, hangsúlytalan, szinte száraz. Semmiféle érzelmet nem árult el. Annál váratlanabb kitörésként ért egy-egy hirtelen kacaja.

Akivel lakását megosztotta, magas, nyurga, dekadens megjelenésű publicista volt, a Brassói Lapok belső munkatársa, a Szovjetunióból hazatért hadifogoly, aki odakint bolsevik szemináriumot tartott az első világháború magyar hadifoglyainak. (Nem tudom biztosan, házasok voltak-e vagy csak együtt éltek.) Meglepő talán, hogy Ferenczy Noémi gobelinművészete is — ez a látszólag önmagáért való művészet — mennyire beleütközött századunk elején a politikába.

— Megrendelte tőlem a magyar állam a „Szent István a magyarok és a jövevények között" témájú gobelint. El is készítettem, de elképedésemre a kultuszkormányzat nem vette át, mégpedig azzal az indoklással, hogy „Szent István olyan rajta, mint egy vénasszony, tanácsadói, mint a koldusok. A kultuszkormányzat azt kívánta: „A gobelinen világosan látható legyen, kik a magyarok és kik a jövevények."

Noémi bugyborékolva felnevetett: fölény, gúny vegyült nevetésébe.

— ... Már elég jó nevem volt, és nyilván ennek köszönhettem, hogy eljött egyszer hozzám közgazdasági életünk egyik vezéralakja: „Ugyan" — mondta — „készítsen már nekem valami szép gobelint!" Megcsináltam neki a *Piroskorsós szőllőmunkásnő*-t. Nos ... akár hiszi, akár nem ... nem vette át: „Munkást akasszak a szalonomba?!"

Egy holland bankár megmondta Ferenczy Noéminek: azért vásárolja meg *Pék* című gobelinjét és függeszti ki fogadószobájába, mert szimbolizálni akarja vele, hogy kenyeret ad alkalmazottainak. Akadtak azonban igazi műértők, nem is kevesen, akik tudták, mit vesznek.

— Marburg an der Lahnban élt egy matematikaprofesszor, gazdag család tagja, az ő birtokába került *Kertésznők* című gobelinem. Amikor 1929-ben kiállításom volt Berlinben, csak legnagyobb könyörgésemre adta kölcsön egy hónapra. „Ha nem látom a szobám falán, nem tudok íróasztalomnál dolgozni."

A Horthy-kormányok hivatalosan nem szívesen vásároltak Ferenczy Noémitől, de a külföldi reprezentatív magyar tárlatokon szerettek volna az ő egyedülálló művészetéből is valamit bemutatni, ezért a külföldön magánkézben levő Ferenczy-gobelinek egyikét-másikát rendszerint egy fél évre kölcsönvették. Természetesen ilyenkor is gondosan megválogatták a témát. Noémi mindig tiltakozott, hogy szükség esetén „leakasszák a szegről".

Fahordónő című gobelinjét, amelynek kerete — nem is politikai, hanem pusztán művészi jelképként — csupa apró, egymásba fonódó sarló és kalapácsból állt, a húszas évek derekán, a német avantgardizmus idején, Hamburgban állították ki. Idehaza, Tolnay Károly Ferenczy Noémiről szóló könyvében e művet csak úgy lehetett reprodukálni, hogy a *sarlókat és kalapácsokat körös-körül lekaparták*. Erről bárki meggyőződhet, aki a könyvben a képet megnézi.

Már régen ismét Budapesten lakott Ferenczy Noémi, amikor a felszabadulás után, a negyvenes évek vége felé újra találkoztunk. Deák Ferenc téri manzárd-műtermében, hatalmas szövőszéke „tövében", megint csak cájgruhában, szamovár mellett, sűrű cigarettafüstben — amit itt, sajnos, nem enyhített a jó brassói levegő — most már műveinek a második világháborúval kapcsolatos „eseteit" beszélte el:

— Volt nekem egy *Szent Erzsébet* című gobelinem, amelyet egy magyarországi vidéki család vett meg, még a második világháború előtt. Amikor a harcok közeledtek hazánkhoz, hogy megmentsék az esetleges pusztulástól, két tepsi közé fektették és elásták villájuk kertjében. Midőn azután a háború végeztével kiásták, az inflációs időkben különösen nagy értéket képviselő gobelinen a család tagjai összevesztek, és dühükbe össze-vissza vagdosták.

Ezt a históriát is fanyarul, sőt régi, sajátos kacagásával fejezte be Noémi. Mióta csak ismertem, mindig tudtam, hogy bölcs és aszkéta. De hogy nem fájt-e neki legbelül művének pusztulása, arra nem mernék megesküdni. Még „disszidáltatták" is egyik gobelinjét, úgy 1945—46-ban. Úgynevezett „előkelő" házaspár jelent meg ekkortájt műtermében, és egy „egészen kicsi" gobelint akart vásárolni, amely nem sok helyet foglal. Az *Ébresztés*-t vették meg.

— Csak később értesültem, hogy nem a lakásuk falán volt kevés hely, hanem utazóbőröndjük nagysága szabta meg a méretet. A téma nem is érdekelte őket, úgyhogy nem vették észre: a gobelint az ő idejük múlását jelző forgókerekek fogják körül ...

A második világháború alatt némely gazdagok pénzbefektetés céljából vettek Ferenczy Noémi-műveket. Így került a *Piros város* biztonsági okokból a zálogházba. Ott is pusztult el a gobelin egy bombától. Tulajdonosnője újra el akarta készíttetni, de most már nem vagyonmentés végett, hanem témája miatt. Tempora mutantur!

Vékonyszálú, nyers fonalakat használt. Meseszerűnek hat, hogy a fontainebleau-i híres gobelinszövő műhelyben a XVII. és a XVIII. században már tizennégyezer színnel dolgoztak! Noémi is szinte vég nélkül tudta a színeket variálni. Mindig mondta: a gobelin színei változatosabbak lehetnek, mint a festmények színei. Valóban, csak meg kell nézni *Harangvirág*, *Erdő*, *Gereblyézők*, *Kis vándor*, *Nővérek* című alkotásait — hogy a talán legköltőibb *Báránykák*-ról ne is beszéljünk ...

Ferenczy Noémi a „fonalak költője" volt.

— Őrült szerencsém volt — mondta egyszer —, hogy a gobelint választottam mondanivalóm anyagául, mert annyira új volt nálunk, hogy a művészi részébe senki sem mert beleszólni.

Bartók Bélánál

A harmincas években jártunk.

Előttem ment, mutatta az utat a szobája felé a Magyar Tudományos Akadémia épületében. Olyan volt, mint egy hangjegy: kecsesen libegett. Dunára néző ablakhoz ültünk. Egy asztalon óriási fonográf állt. A falak mentén: lemezkartotékok. Tízezer népdalt vett addig viaszra. Titkára épp egy kottát mutatott neki. Bartók intett, és a titkár bekapcsolta a zenegépet. Bartók fülelt ... és néha javított a hangjegyeken. Így ment ez mind a tízezerrel. Hátha másképp hall egy-egy hangot.

Eszembe jutott akkor: mi lenne, ha minden írott szó elpusztulna, mondjuk elégne. Már történt ilyen az ókorban. Rekonstruálni lehetne-e pusztán dalokból az emberiség történetét?

— Hát ... nem tudom — tűnődött Bartók. — Mindenesetre, arra már volt alkalmam, hogy régi népdalokból bizonyos telepítési viszonyokra következtessek. Például, a cseremiszek nótái között sok akad, amely hasonlít magyar népdalokhoz. Ez azt bizonyítja, hogy a két nép lakott egymás mellett. Pedig, ugye, ez jó régen volt. Több mint ezer éve!

— *No és vajon nem lehetne a népdalokból azt is megállapítani, hogy a tömeg ekkor és ekkor milyen társadalmi viszonyok között élt? Mert, ugye, az vitathatatlan, hogy népdalaik csak szegényebb, alantasabb rétegeknek vannak, hiszen a neve is ... Polgároktól, főnemesektől még egyetlen népdal sem maradt ránk.*

— Ezt nem lehet olyan biztosan mondani, kérem. Népdalok gazdag parasztoktól is származhatnak. És aztán, ugye, a gyári munkásságnak egyáltalában nincsenek népdalaik!

Hogy nincsenek-e? — gondoltam. Akár egy tucatot elénekelhetnék itt a Tudományos Akadémia füstszínű boltívei alatt. De csak azt mondtam:

— *Feltétlenül hiszem, hogy a népdalok szomorú motívumaiból következtetni lehet bajokra, gondokra.*

— Nem. Még azt sem! Vannak népfajok, amelyeknek dalai a mi fülünknek szomorúan hangzanak, holott vígak.

Úgy véltem akkor: Bartók csak muzsikus.

— *Meddig élnek a népdalok?*

Elkomorult:

— Hosszú életük már nem igen lesz. A technika, a közlekedés, az iskolák, a mesterséges zene lassan kiszorítják őket. Mindent tönkretehet egy háború.

Mattis-Teutsch Jánosnál

A harmincas évek elején a potsdami Kiepenheuer Verlagnál megjelent Kunstideologie című nagyalakú albumával, művészi hitvallásával lett Európa-szerte ismert. „Látási elmélete" talán örökérvényű. A Déli Kárpátok lábánál, a Cenk alatt, a brassói Hosszú utca legvégén, ugyancsak hosszúkás, messze hátra, az udvarra nyúló földszintes házban alkotott. Kis szobrai már akkor is nagy értéket képviseltek. Kurta pipáját csak alvás előtt vette ki a szájából. Keménykötésű, szikár alakja ritkán tűnt fel az utcákon. Szabad idejében — ha éppen nem dolgozott — a Kárpátok erdeiben, a Barcaság rétjein bolyongott.

Az emberi szem — ez volt a véleménye — teljesen kidolgozatlan szervünk, tulajdonképpen vakon használjuk. Az ember például megy előre egy országúton, amely mellett fa van, arrébb hegy, messze még egy fa. Nos: az a fa, amely közvetlenül az országút mellett áll, szembejön velünk, a hegy mozdulatlan, a távoli fa pedig megy velünk előre. Az egész egy pontos, forgó kört alkot.

— Hallott Gladkovról? — kérdezte. — Hát, ő ezt észrevette. A *Cement*-ben rábukkantam erre. Kétféle irányban él a föld — magyarázta. — Horizontálisan és vertikálisan. A horizontális, az maga az elnyúló föld. Minden egyéb, ami a földön van, vertikális, vagyis felfelé tör a földről. Az ember maga vertikális, egészen addig, amíg meg nem hal, és le nem teszik a földbe, akkor horizontális lesz.

Az optikai világ azonban csalfa. Tudniillik, az ember ezek után azt hinné: a föld a stabil nyugvás.

— Nem! — mondta Mattis-Teutsch. — Ha ön izgatott és bemegy egy erdőbe, ahol vertikális, vagyis felfelé törő törzsek vannak, megnyugszik és rövid idő múlva kibékült lélekkel sétál a fák között. Ha ellenben ugyanebben a felizgatott állapotban kimegy a mezőre, a horizontális annyira szalad, szétfut mindenfelé, hogy csak még nyugtalanabb lesz.

Elméletét a következőkben foglalta össze:

— A nézést tanítani kellene. A festőknek általában azért nehéz a helyzetük, mert a szemlélő csak nagy ellenállás árán fogadja el, hogy valaki az ő képleti világát megzavarja. Az ember egyszerűen nem akar látni! Befelé fordult szemmel éli világát, végeredményben az anyaméhben marad egész életén keresztül. Látási iskolák! Ennek volna értelme. Lehet, hogy valamikor meg is lesz. És amit én ma valaminek vagy valakinek látok, egykor majd nevetnek azon. A mai ember naturalisztikusan lát, az ideges ember legfeljebb impresszionisztikusan ... magának lát mindenki. Ez társadalmi bajaink fő oka.

Statika, etika — ez volt Mattis-Teutsch vágyott világa. Neki nem kellett az ember, aki mindenbe belerondít, csak a vonala. Nem volt szüksége modellre, mert úgy vélte: a modell undorító testi és lelki váladékok masszája, amely „egyéni vonásokban" rajta ül az arcán. Ő ezt az arcot nem akarta festeni, faragni. Neki csak a vonalai kellettek, a formák, amelyek egyedül tiszták.

— Új embertípusra van szükség! — erősítgette.

A jövő üveg- és acélépületeiben nem szuszognak többé izzadó, krákogó, hájas, ráncos, görnyedt alakok. Az ember ma jön-megy, táncol, bemutatkozik, leül hozzánk az asztalhoz. És a szerencsétlen nem tudja, hogy mind e mozgásban a vonal a vezetője, hangsúlyozója. Bármit ezáltal veszünk észre először. És épp ezt a vonalat hanyagolja el. Elhanyagolja? Nem is tudja, hogy rajta van, hogy a lényege.

Íme, egy gyönyörű gondolat Mattis-Teutsch albumából: „Az Ember körülöleli a világot, a világ pedig őt felemeli."

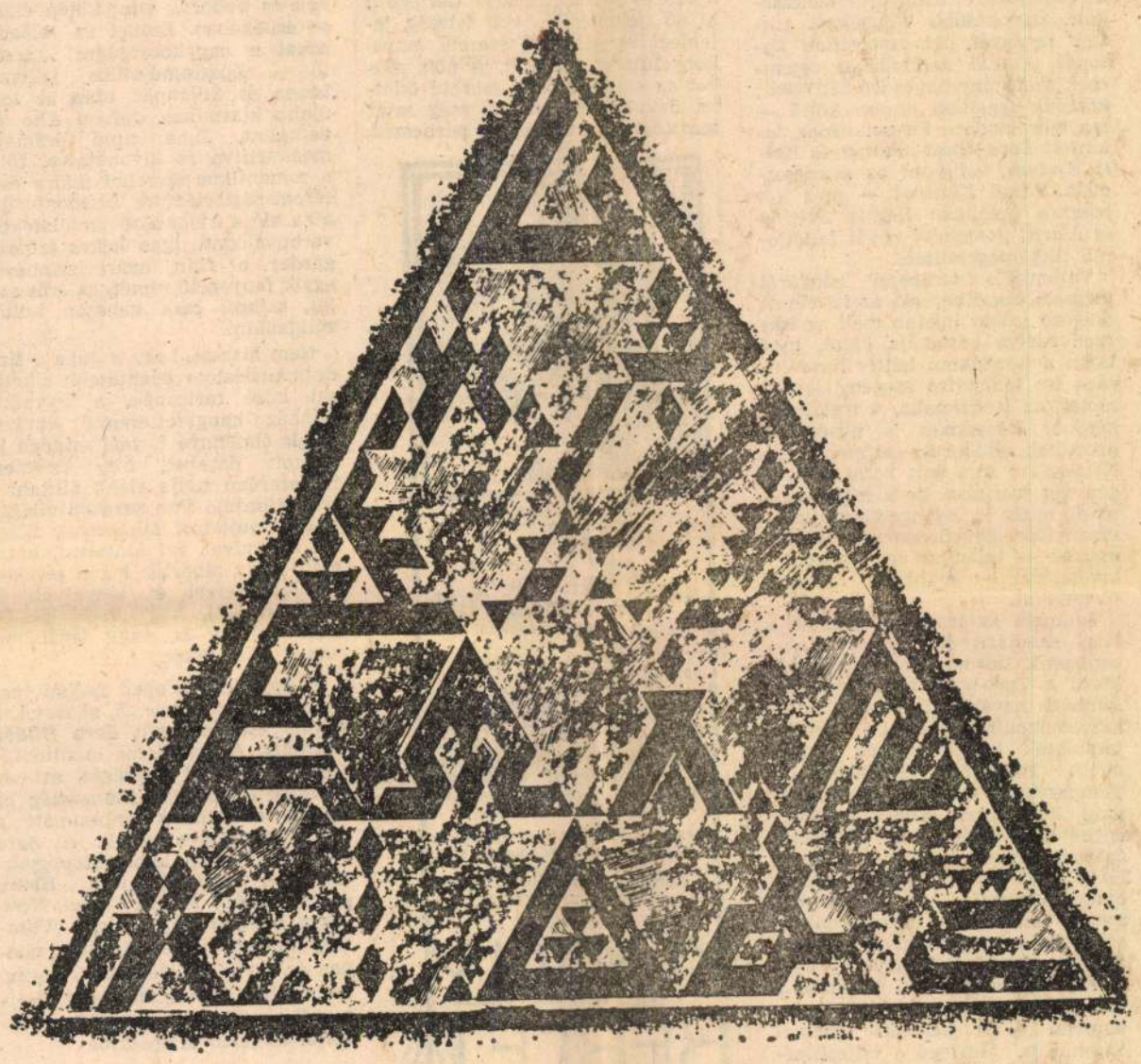

Gellér B. István: Kötábla, jelekkel

KÜLÖNLEGES MOZIK KÜLÖNLEGES MŰSORA

október 14-től 27-ig

Toldi STÚDIÓ MOZI

14-től 20-ig 10, f1, 3, f6, 8:
21-től 27-ig h9, 11, n2;
MARIA BRAUN HÁZASSÁGA•• (NSZK)
R.: R. W. Fassbinder
21-től 27-ig
DÁN FILMHÉT
21-én f4, f6: **CASABLANCA CIRKUSZ**
22-én f4, h6, 8: **A BÁRÓ**
23-án f4, h6, 8: **ÉN ÉS CHARLY**
24-én f4, h6, 8: **KÉT HOLTTEST EGY KOPORSÓBAN**
25-én f4, h6, 8: **GUMI TARZAN**
26-án f4, h6, 8: **OLSEN BANDÁJÁT ÁTVERIK**
27-én f4, h6, 8: **TÉLEN SZÜLETTEK**

TANÁCS MAGYAR FILMEK MOZIJA

RENDEZTE: MAKK KÁROLY
Kezdés: h9, 11, n2, f4, h6, 8
14-én: **MACSKAJÁTÉK**•
15-én: **EGY ERKÖLCSÖS ÉJSZAKA**•
16-án: **EGY ERKÖLCSÖS ÉJSZAKA**•
17-én: **KÉT TÖRTÉNET A FÉLMÚLTBÓL**•
17-től 20-ig f10, 11, 2:
VUK
R.: Dargay Attila
18-tól 27-ig f4, h6, 8:
SZÍVZÚR•
R.: Böszörményi Géza
21-től 27-ig h9, 11, n2:
MEGÁLL AZ IDŐ•
R.: Gothár Péter

MAGYAR FILMTÁRLAT
15-én h6, 8:
HÚSZ ÓRA
R.: Fábri Zoltán (1965)
22-én h6, 8:
SZEGÉNYLEGÉNYEK
R.: Jancsó Miklós (1965)

gorkij SZOVJET filmek mozija

18-tól 20-ig f4, h6, 8:
ELEVÜLHETETLEN BÜNTETT
(R.: M. Ptasuk)
— Premier előtt —

„RENDEZTE: G. DANYELIJA"
14-től 17-ig f4, h6, 8:
HUCKLEBERRY FINN ÉS A CSIRKEFOGÓK
21-től 24-ig f4, h6, 8:
MIMINO
25-től 27-ig f4, h6, 8:
NE BÚSULJ

Minden csütörtökön orosz nyelvű előadás:
14-én h6, 8:
ROBIN HOOD NYILA
R.: Sz. Taraszov
21-én h6, 8:
HÁZTŰZNÉZŐ
R.: V. Melnyikov

KINIZSI STÚDIÓMOZI

Kezdés: f4, h6, 8:
26-án 3, f6, 8:

14-én: **NEW YORK ÁRNYAI**• (USA)
15-én: **MAGÁNY AZ ERDŐSZELEN**• (cs.)
16-án: **MENYEGZŐ**• (l.)
17-én: **A KIRÁLYÉRT ÉS A HAZÁÉRT**• (ang.)
18-án: **TÍZ ÉV MÚLVA**• (m.)
19-én: **A GAMMA-SUGARAK HATÁSA A SZÁZSZORSZÉPEKRE**• (USA)
20-án: **FEKETE PÉTER** (cs.)
21-én: **KONSTANS**• (l.)
22-én: **KÜLDETÉS** (m.)
23-án: **GONDVISELÉS**• (fr.)
24-én: **A ZÖLDSÉGKERESKEDŐ**•• (NSZK)
25-én: **JÁTÉK AZ ALMÁÉRT**•• (cs.)
26-án: **MEGHITT CSALÁDI KÖR**• (ol.)
27-én: **TALÁLKOZÁS AZ ATLANTI ÓCEÁNON**• (l.)

14-től 20-ig 10, 12, 2;
A TENGER KEDVES SZÖRNYEI•
(olasz dokumentumfilm)
14-től 20-ig du. 2-től 5-ig:
SZOLNOKI DÍJNYERTES NÉPSZERŰ-TUDOMÁNYOS FILMEK
16-án 10, 11, 12, 1 órakor:
A SÁRGA ELEFÁNT
(mesefilm-sorozat)
21-től 27-ig 10, f12, 1, f3, 4, f6:
GYÖNGYVIRÁGTÓL LOMBHULLÁSIG
(magyar természetfilm)
23-án 9-től 4-ig:
A TALÁLÉKONY NYUSZI
(mesefilm- sorozat)

HORIZONT
rövid-és tévéfilmek mozija

TV-FILMEK
14-től 26-ig du. 5-kor:
TÁNCFILMEK
(A Budapesti Művészeti Hetek alkalmából)
TV-FILMEK minden este 7 és 8 órakor. (Műsor a tv-műsorfüzetben)
17-én és 24-én **TV-MATINÉ**

A műsorváltoztatás jogát fenntartjuk!

Elment egy barátunk

Szeptember 17-én Moszkvában elhunyt Vilhelm Venyiaminovics Levik, a világ költészetének, s jelesül a magyar költészetnek hivatott és megbecsült fordítója.

Hetvenhat éves volt. Festőművésznek készült, és „mellékesen" az maradt akkor is, amikor már a legkiválóbb szovjet költő-műfordítók között tartották számon. Mindkét hivatásának rajongója volt; büszkén szokta volt mesélni, hogy valamikor az ötvenes években az Oka folyó menti Tarusza városkában, melynek regényes szépségét az orosz festők mindig kedvelték, festőállványa mellett ülve, a cserjék mögül két iskoláslány beszélgetésére lett figyelmes. A szívükhöz legközelebb álló verseket idézgették, s ő, meglepetésére az egyik versben a magáéra ismert. De melyik verse lehet ez? — töprengett. — Mikor írhatott ő ilyet?

Végre rájött. A vers Petőfitől volt, és ő, Levik fordította oroszra. Igaz tehát a műfordítói *ars poetica:* a fordító sajátjának érzi, magáénak vallja a lefordított művet... És íme Vilhelm Levik: ez volt ő; sajátjává tette, az orosz költészet kincsei közé sorolta nemcsak Petőfit és József Attilát, hanem, mint 1977-ben megjelent 800 oldalas gyűjteménye dokumentálja, Ronsard-t és Rimbaud-t, Petrarcát és Du Bellay-t, Goethét és Heinét, Shakespeare-t, Byront és Keatset — hogy csak néhány nevet említsünk...

Nagy költő-fordító volt, és nekünk jó barátunk, többször látogatott el hozzánk, és váratlan halála előtt is tíz nappal Budapestről utazott haza, a fordítók nemzetközi szövetségének itteni vezetőségi üléséről... Honfitársaival és a nemzetközi fordítótársadalommal együtt, mi is őszinte fájdalommal gyászoljuk.

Radó György

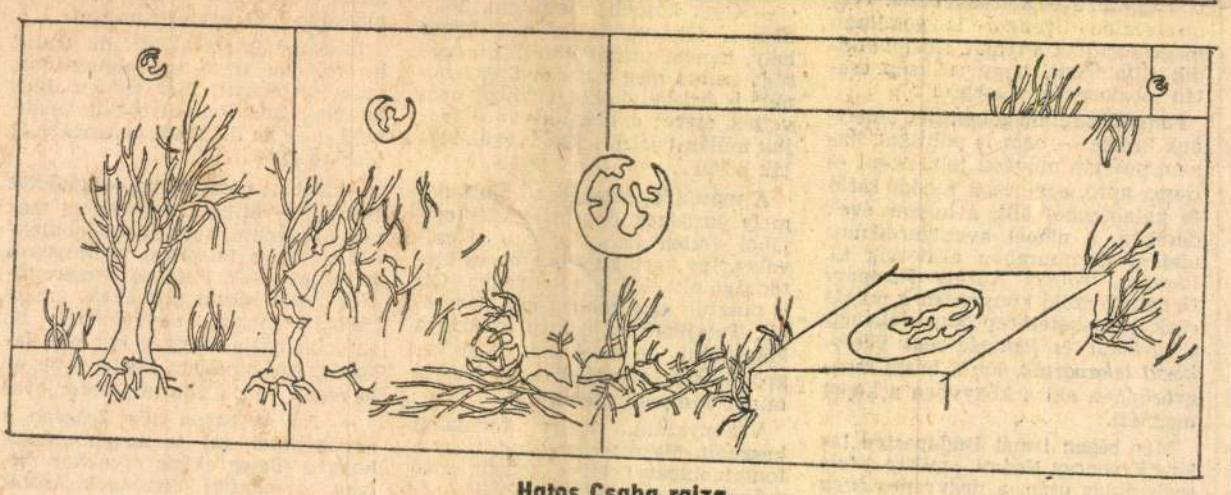

Hatos Csaba rajza

TAMPEREI NYÁRUTÓ

Tampere, Finnország második legnagyobb városa amolyan északi Miskolc — az utóbbi füstje és korma nélkül —, de a kultúra városa is: az irodalomé és a színházművészeté. Helsinkin kívül itt él a legtöbb finn író, s ez így van már évtizedek óta.

Tamperében sikerült élénk, majdhogynem pezsgő irodalmi életet kialakítani, nem utolsósorban a viitai hagyományt továbbvivő „Pispalan kirjailijat" nevű irodalmi kör jóvoltából. A kör névadója a Pispala földhát; itt született és nőtt fel *Lauri Viita*, a költő, a város első híressége, akinek a századelő tamperei munkásvilágát festő regénye, a *Moréna*, magyarul is olvasható Tamperében alkotott és hatott *Väinö Linna*, a modern finn próza másik klasszikusa, aki a Finlayson textilgyár munkásaként írta később világsikert aratott regényét, *Az ismeretlen katonát*. A mai nemzedéket ugyancsak jó néhány neves író képviseli; közülük legalább három költő — ma már modern klasszikusnak tekintett *Eeva- Lisa Manner* és *Krisi Kunnas*, valamint az avantgardista *Väinö Kirstinä* — meg két jelentős prózaíró: *Hannu Salama* és *Martti Joenpolvi* nevét feltétlenül illik megemlíteni.

Valamiféle tamperei iskoláról mégsem beszélhetünk, az itt élő és dolgozó írókat inkább csak az írás szenvedélye kapcsolja össze, meg talán a társadalmi háttér hasonlósága is: többnyire szegény sorból léptek az irodalomba, s legtöbben későbbi írásaikban is hűségesek maradtak ifjúkoruk eszményeihez. Nemcsak a sors volt közös, a szegénység szorítása, de a megteremtendő nyelv is, regényeikben valamennyien következetesen alkalmazták — talán az egy Joenpolvi kivételével — a hämei tájnyelv fordulatait.

Tampere az irodalom mellett a finn színházi élet egyik fontos centruma. Három állandó színháza közül a *Työväenteatteri* (Munkásszínház) nevében is őrzi a munkásotthonokból kinőtt színházi társulatok hangulatát és eszményeit. Nyaranta egyébként is Tamperében találkoznak Finnország kőszínházi társulatai, hogy egyhetes fesztivál, a *Tamperei Színházi Nyár* keretében mérjék össze tudásukat, adjanak számot eredményeikről. Az idei seregszemle különleges összehasonlításokra is adott lehetőséget, *Peter Shaffer Amadeusát* ugyanis egyszerre három színház játszotta, a helyi városi színházon kívül a rovaniemi és a helsinki Nemzeti Színház is. Meglepő a teljesítmények hasonlósága, a finnországi és a budapesti Amadeus között a színpadképben a játékfelfogásban és a színpadra állításban alig találni különbségeket, Salieri megformálása pedig szinte a budapesti másolata, (ebben persze, szerepe lehet Tordy Géza és *Ismo Kallio* alkati hasonlóságának is).

A finn színházak ebben az évben főleg énekes-sorsokat bemutató darabokkal léptek fel Tamperében. Edith Piaf és Elvis Presley élettörténete, úgy tetszik, kimeríthetetlen forrása újabb és újabb musicaleknek. Ugyanakkor feltűnően kevés hazai darabot láthatott a szépszámú közönség. Ezek közül egy emelkedett ki. *Arto Seppälä* tamperei szerző tragikomédiája, a *Viisi naista kappelissa* (Öt nő a kápolnában), mely ötletes formában mondja el egy kereskedelmi utazó és a hozzátartozó (tartozott) öt nő (jelenlegi és volt feleség, jelenlegi és jövendő szerető, anya) bonyolult kapcsolatát. A nők, akiket az elhunyt kissé morbid ötlettel ügyvédje útján hív meg saját temetésére, részben párbeszéd, részben litániaszerű monológok formájában mondják fel múltjukat, a férfihoz fűződő érzelmeiket. (A darabot az idén az oului városi színház mutatta be, immár ötödikként a finn színházak közül.)

A másik hazai bemutató a *Pyynikki Szabadtéri Színpad* előadása volt: *Juhani Aho* darabja, a *Juha*. A Pyynikki színház, melyet világszerte ismernek unikumszámba menő forgó nézőteréről és körülötte kialakított természetes színpadjáról, nyaranta egy-egy klasszikus finn író színdarabját vagy dramatizált regényét viszi színre, többnyire igen látványos formában. Emlékezetes előadása volt Väinö Linna *Az ismeretlen katonájából* készült változat, melyben nehézfegyverek és tankok mellett még repülőgépeket is bevetettek a tökéletes háborús színpadkép elérése érdekében. Ezeket az előadásokat a nagyközönségre kacsintó népszínmű-stílus jellemzi. Linna és *Sillanpää* után az idén újabb klasszikus, Juhani Aho következett, Juha című drámáját megkurtítva és kivonatolva, főleg a romantikus szerelmi szálra és a háromszögtörténetre összpontosítva adta elő a különböző társulatokból verbuválódott, igen lelkes színészgárda; a finn nyári színházak egyik fenyegető rémét, az erős szelet, sajnos, csak nehezen tudták túlkiabálni.

Nem hiszem, hogy a Juha a finn drámairodalom jelentősebb alkotásai közé tartoznék, a Pyynikki színház hangulatteremtő varázsa mégis élménnyé formál minden itt játszott darabot, hisz csaknem filmszerűen tudja elénk állítani a századforduló finn paraszti világát, erdőbe bújtatott faházaival, falusi mulatságaival, úri hintaival, házat építő vagy tábortűz körül melegedő legényeivel és lányaival. El tudja hitetni, hogy amit látunk, akár valóság is, vagy legalábbis annak földi mása.

A Pyynikki színpad méltán nevezetessége a városnak, akárcsak a három éve megnyílt *Sara Hildén Múzeum*. A csodálatos architektúrájú épület jól példázza azt az igyekezetet, mellyel Finnország az utóbbi évtizedben múzeumait a világ élvonalába emeli. A Sara Hildén Múzeum káprázatos gyűjteménye, melyből elég *Henry Moore, Pablo Picasso, Joan Miró, Marc Chagall* vagy *Victor Vasarely* műveit megemlíteni, a világon az egyik legjelentősebb anyag, mely képes keresztmetszetet nyújtani korunk művészetének törekvéseiről és jelen állapotáról.

Jávorszky Béla

AZ ORSZÁGOS FILHARMÓNIA MŰSORAJÁNLATA

Négy hangverseny a Zeneakadémián
1982. nov. 14., 26., dec. 15., 17., este 1/2 8 órakor.
A magyar népzene — részletek.
Dalok, kórusművek, gordonka- és zongoradarabok, vonósnégyesek.

Közreműködik: Kincses Veronika, Melis György, Sólyom Nagy Sándor, Onczay Csaba, Kiss Gyula, a Bartók- és a Kodály-vonósnégyes, a Magyar Rádió- és Televízió Énekkara és az „Éneklő ifjúság".

Bérletek válthatók az Országos Filharmónia Vörösmarty téri jegypénztárában, a Zeneakadémián és az üzemi közönségszervezőknél.

KODÁLY BÉRLET

A HÉT KULTURÁLIS ESEMÉNYEIBŐL

Új könyvek

TADEUSZ RÓZEWICZ: KIRÁNDULÁS A MÚZEUMBA (Európa)
VIVIANE VILLAMONT: KISDARÁZS (Európa)
BERKOVITS GYÖRGY: — MONDTA GÁBES — MAGYARÁZTA GY. BENCE (Magvető)
BISZTRAY ÁDÁM: TORNÁC A DUNA FELETT (Magvető)
KERESZTURY DEZSŐ: PÁSZTOR (Magvető)
TABÁK ANDRÁS: TEGNAPI ÉS TEGNAPELŐTTI TÖRTÉNETEK (Magvető)
KARINTHY FERENC: BUDAPESTI ŐSZ (Szépirodalmi)
TANULMÁNY, ALBUM, DOKUMENTUM
LUKÁCS GYÖRGY: ESZTETIKAI IRÁSOK 1930—1945. (Kossuth)
VÉLEMÉNYEK — VITÁK OKTATÁSI RENDSZERÜNKRŐL (Kossuth)
AZ ERDÉLYI RÉGIBB ÉS KÖZELEBBI VADÁSZATOK ÉS VADAK (Magvető)
LENGYEL BALÁZS: VERSESKÖNYVRŐL VERSESKÖNYVRE (Magvető)
EMIL ULISCHBERGER: SÖRIVÓKNAK VALÓ (Mezőgazdasági)
FARKAS HENRIK: LEGENDÁK ÁLLATVILÁGA (Natura)
ÁLTALÁNOS KÖNYVJEGYZÉK 1981 (MKKE)

Filmbemutatók

október 21-én

ELEVÜLHETETLEN BÜNTETT. Szovjet film
BRONCO BILLY. Amerikai film. Rendezte: Clint Eastwood
A FÖLD ÁTKA, A SZERELEM ÁTKA. Kétrészes román film

Színház

CSEHOV: A MANÓ. Bemutató a Nemzeti Színházban, október 15-én
VÖRÖSMARTY—GÖRGEY: A FATYOL TITKAI. Bemutató a kecskeméti Katona József Színházban, október 15-én
BULGAKOV: A FÉLNÓTÁS JOURDAIN. Bemutató a veszprémi Petőfi Színházban, október 15-én. Rendező: Oleg Tabakov
MAUGHAM—NÁDAS—SZENES: IMÁDOK FÉRJHEZ MENNI. Bemutató a szegedi Nemzeti Színház Kisszínházában, október 15-én
JÉKELY ZOLTÁN: MÁTYÁS KIRÁLY JUHÁSZA. Bemutató a budapesti Gyermekszínházban, október 16-án
ARTHUR SCHNITZLER: KÓRTÁNC. Bemutató a Békés megyei Jókai Színházban, október 19-én
KACSÓH PONGRÁC: JÁNOS VITÉZ. Bemutató a kaposvári Csiky Gergely Színházban, október 22-én

Kiállítások

ARANY JÁNOS EMLÉKKIÁLLÍTÁS a nagykőrösi Arany János Múzeumban. Megtekinthető: október 15-től
AKSELI GALLEN—KALLELA kiállítása a Nemzeti Galériában. Megtekinthető: október 15-től
HAASZ ISTVÁN kiállítása a Helikon Galériában. Megtekinthető: október 21-től
KOLLÁR GYÖRGY kiállítása a szegedi Gulácsy teremben. Megtekinthető: október 28-ig
CSEH GUSZTÁV kiállítása a kecskeméti Erdei Ferenc Művelődési Központban. Megtekinthető: október 28-ig
JAVOR PIROSKA kiállítása a szentendrei Művész-telepi Galériában. Megtekinthető: október 31-ig
A MUNKAHELY ESZTETIKÁJA. Kiállítás a Gödöllői Galériában. Megtekinthető: november 7-ig
AZ EKSZER. Kiállítás a Józsefvárosi Kiállító Teremben. Megtekinthető: október 28-ig
A XXIX. VASÁRHELYI ŐSZI TÁRLAT. Kiállítás a hódmezővásárhelyi Tornyai Múzeumban.
EURÓPAI CSIPKÉK MAGYARORSZÁGON. Kiállítás a soproni Lábas-házban.
KAROL SZYMANOWSKY emlékkiállítása a Lengyel Kultúrában
JOHN AGOSTON kiállítása a tatai Várban
LIPPAI TAMÁS ÉS DECSI KISS JÁNOS kiállítása a Tamási Galériában
PAPP OSZKÁR kiállítása a szegedi November 7. Művelődési Házban
TAMÁSI ERVIN kiállítása a Fővárosi Művelődési Házban
VÁRNAI GITTA: SPARG-ART. Kiállítás a Kassák Klubban
WAGNER JÁNOS kiállítása a debreceni Medgyessy Teremben
HUSZÁRIK ZOLTÁN grafikáinak kiállítása a Gödöllői Művelődési Központban. Megtekinthető: október 15-től

Hibaigazítás

Múlt heti számunk tizenötödik oldalán közöltük Kálnoky László: *Jékely Zoltán elsiratása* című versét. A hetedik versszak második sora hibásan jelent meg — helyesen így hangzik: *„erdő, s alant a tüskésebb bozót"*.

1) Máttis - Teutsch János

festő

Hevesy Iván gyűjteményében 60 műve tá-
lálható, amelyeket 1919 után letétként
hagyott nála. Három festmény ezek kö-
szabó lúlia: A magyar aktiszmus tört.
Akad. Kiad. 1971. 78.

MATTIS-TEUTSCH János

ALMÁSI Tibor: Mattis-Teutsch János képei a győri Xántus János Múzeumban. = Arrabona, 26/30 1984/1991 (1991) 189 - 192.p. és ill. G

A fényszóró fénytáv szabályozója

A fényszóró fénycsóvájának távolságát a gépkocsi terheléséhez igazíthatjuk. Balra forgatva a szabályozót a fénycsóva lejjebb kerül, ha jobbra forgatjuk, akkor feljebb.
Táblázatban foglaljuk össze a kocsi terhelésének függvényében a fénytáv beállítását.

Fénytávszabályozó

Fénytávszabályozás nélkül

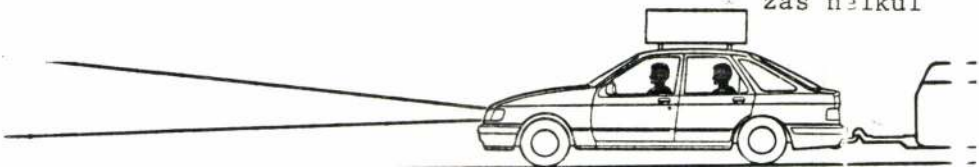

MATTIS-TEUTSCH János

ALMÁSI Tibor: Mattis-Teutsch János. - Mühely,
XIV.évf.3.sz. 1991. 56 - 59.p. ill.

riummal, fővárosi önkormányzattal, a magyar színházművészettel, s szinte a teljes magyar sajtóval?

Mi lesz – a Sátorüggyel összefüggésben – a hányatott sorsú *Rock Színházzal?* Mert ha most ez az orruk előtt többször is igen közel elhúzott mézesmadzag elszakad, belátható időn belül nem találtatik nem hogy méz, de még madzag sem a számukra.

Mi lesz a *Nemzetivel?* Hiszen, mint bőséges példákon láthatjuk, az új kormányt a legcsekélyebb mértékben sem zavarják korábbi megállapodások, körülmények, helyzetek. Ha merő tévedésből (?) alá lehetett írni sorsfordító döntést a tévé- és rádióelnöki kinevezések tárgyában, mi a garancia, hogy nem lesz mihamarabb ilyen „tévedés" más posztokat érintően is? És ahogy a tévében és a rádióban lehetett mondva csinált, átlátszó ürügyekkel kirúgni embereket, bizonyára épp így lehet bárhol máshol is. Indokot pedig csak az nem talál ebben az országban bármire, aki nem keres.

No és mi lesz a színházakkal *úgy általában?*

Nem kizárólag és nem is elsősorban az anyagiakra gondolok. Azokat, csodával határos, vagy már ténylegesen csodaszámba menő módon, eddig még megoldották a gazdasági, az ügyvezető és a művészeti igazgatók. *Az alapvető kérdés sokkal inkább az, milyen helyet szán a kultuszminisztérium s még inkább a legfőbb magyar hatalom, a pénzügyminisztérium a színházaknak a magyar kultúrában?*

Erről sem tudunk semmit. Illetve, amit tudni lehet, az csupa bizonytalanság, attól kezdve, hogy komoly formában és sajnos mérvadó pénzügyi helyen felmerült: nem történik semmi, ha pár színház bezár, egészen addig, hogy mindent megold, ha magánkézbe adják a színházakat, és akkor az állami meg önkormányzati pénzek milliárdjait nem kell kifizetni a számukra. Tiszta haszon – mondják a csőlátásban szenvedő fináncok.

Hogy ez a magyar színházművészet számára nem tiszta haszon, hanem tiszta tragédia lenne, az, a jelek szerint, az égvilágon senkit nem érdekel.

(t)

Az aktivizmus erdélyi szász mestere

Száztíz éve született Máttis Teutsch János

Brassóban 1884. augusztus 13-án született, s itt is hunyt el 1960. március 17-én *Máttis Teutsch János*, aki az aktivizmuson belül a szecessziós expresszionizmust képviselte. Erdélyi szász mivolta már csak azért sem gyakorolt döntő hatást „több műfajban" megnyilatkozó művészetére, mert az aktivizmus a nemzetközi avantgárd mozgalmon belül helyezkedik el. Ugyanakkor hatott rá a német expresszionizmus *Franz Marc*hoz közel álló, általa reprezentált szigorú szerkezetisége, meg a mélytüzű színek alkalmazása.

Kék lovak, 1924

Máttis Teutsch a tízes évek elején tűnik fel a Művészház szabadiskolájában Budapesten, ahol *Rippl-Rónai József* korrigálja korai zsengéit. Korábban már megfordult a nagybányai művésztelepen, 1906–8 között pedig Párizsban is. Később csatlakozott *Kassák Lajos*hoz és köréhez. Kassák 1917-ben még „sok jó figurális mű" alkotására ösztönözte, majd MA című folyóiratában 22 dinamikus lendületű fametszetének reprodukcióját közölte. Bemutatkozására is 1917-ben került sor a MA kiállítóhelyiségében, majd a berlini Sturm Abstrakte Gruppe és a kölni „A bis Z" csoporttal állított ki 1918-ban. Az 1917-es forradalom után visszatelepült szülőföldjére, Brassóba.

1920–22 között a bukaresti Contimporanul és a Bécsbe emigrált MA című folyóiratok publikálták grafikáit. 1928-tól az egykor jelentős Nagybányán töltötte nyarait, s 1929-től ismét szerepelt tárlatokon: Brassóban, Budapesten a KÚT-tal (Képzőművészek Új Társasága), Bukarestben és Kolozsvárott. Az aktivista csoporton belül az ő képei a legfestőibbek, ugyanakkor a német expresszionizmus – közvetve a Der Sturm-kör – hatása épp úgy megjelenik művein, mint a szecesszió vonalközpontúsága és jelképrendszere. Innen közelíti meg végül az organikus absztrakt sajátos képi világát, mígnem 1925 körül komponálásmódja a vertikális és erősen geometrizáló képi építkezéséhez jut el. Ekkoriban válnak plasztikái is karcsúvá, függőleges felépítésűvé a zömmel típusalkotó aktfigurákon. Művészetelméleti kérdések mindvégig foglalkoztatják, ennek eredményeként jelenteti meg 1931-ben *Kunstideologie* című könyvét Potsdamban.

A második világháború után piktúrája a szürrealizmus mezsgyéjére lép. Az ötvenes évek erőltetett „realizmusa" tőle is idegen, s hogy elkerülje a szocreál sémákat, karakteres, jellemábrázoló portrékat alkot. 1966-tól számos kiállítása nyílik Romániában és külföldön. Valamennyi közt a bukaresti Sala Dallesben (1971) rendezett tárlata a legjelentősebb. Piktúrájának legmegragadóbb komponense az elementáris erővel ható színvilág egyéni dekorativitása. Sodró erejű mozgásérzetüket a világító színek mellett a szecessziós rajzolatú vertikális sötétlila és zöld fatörzsek, meg a horizontálisan hullámzó földsávok keltik. A síkhatású képek függőleges, ismétlődő ritmusát életörömöt sugalló, dinamikus festői színekkel oldja fel. Máskor saját belső vívódásait fejezi ki. Festészetének útja – *Vaszilij Kandinszkij*éhez hasonlóan – az expresszionista tájképektől érkezik el az erős absztrakcióig. Hasonló alkotómódszer jut érvényre tájélményből fakadó vízfestményeinek amorffá absztrahált színfoltjain is.

Máttis Teutsch János művészete az expresszionizmus többféle irányzata közül elsősorban a müncheni ágazat felfogásához kötődik. Ez a berlini vagy drezdai meglehetősen kemény festésmodornál jóval lágyabb, líraibb, s úgyszólván minden témát, elvont alakzatot költőivé nemesít. Pályakezdő munkáin még a fauves-ok (vadak) tüzes spektruma és pasztózus ecsetkezelése érezhető, de sok hasonlóságot mutatnak motívumai, s a képek méretei is. Kimeríthetetlen találékonysággal variálja jellegzetes színeit, s képeinek összefonódó síkjai nem egyszer romantikus zenei asszociációkra késztetnek. A magyar aktivizmushoz szervesen kapcsolódó mester műalkotásai perdöntő bizonyítékai annak a polémiának, hogy a formabontó irányzatok is lehetnek humánus töltetűek: ha a műben érvényesül az artisztikum és attraktivitás, valamint az érzelem és értelem kölcsönhatása.

Ecsery Elemér

(Csengey Dénes)

	Lakcím	Aláírás

égébe kérjük beküldeni:

másolni nem szabad, mert az ilyen másolat érvénytelen!

❄

Könnyű a halottak emléke előtt őszintén tisztelegni és fejet hajtani. Az élők esetében ez sokkal nehezebb, ha ugyan egyáltalán lehetséges.

(kő)

Kártyanap Siófokon

Telefonkártya-tőzsdét rendeztek tegnap a Siófoki Művelődési Központban. A budapesti és a szegedi után az idén már harmadszor szervezett „kártyanapot" a Public Eye Művészeti Tanácsadó Iroda. A cég egyik tulajdonosa, *Gyenessey Edina* és *Zsámboki Gábor*, a Matáv Rt. reklámfőnöke nyitotta meg az eseményt délelőtt tíz órakor. A legnagyobb kiállító, illetve a legtöbb kártyát forgalmazó szintén a Matáv lett, fél tucat stand közül. A gyűjtők a korábbiaktól eltérően most a használatlan kártyákat részesítették előnyben, ami jobb befektetésnek ígérkezik az inflálódó világban. Akik csupán érdeklődni jöttek, közben szórakozhattak. *Straub Dezső* műsorvezetésével felléptek tini sztárok és bűvészversenyt is tartottak „A Matáv kupáért", ami egy tízezer forint értékű telefonkártya volt.

V. G.

Minisztériumok összeházasítása

Ma kezdődik az Ipari és Kereskedelmi Minisztériumban azoknak a részlegeknek az összevonása, illetve átalakítása, amelyek az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium, illetve a Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Minisztériumának összevonása óta párhuzamosan működtek, ugyanis az egyesített tárcának csak egy ilyen egységre van szüksége. Ezzel kezdetét veszi az a folyamat, amelynek eredménye egy új struktúrájú – és feltehetően olcsóbb – minisztérium lesz.

Az átalakítást a tervek szerint még az idén befejezik. *Gyarmati András*, az IKM főcsoportvezetője elmondta: az átalakítás első üteme 60–80 embert érint a két székház apparátusából. A racionalizálási folyamatban havonta „lépegetnek", azaz: szeptember 15-étől alakítják át a közgazdasági blokkot, az elemzési, információs és statisztikai részleget.

Egy hónappal ezután kerül sor az ipar- és kereskedelempolitikai részlegre, november 15-től pedig a költségvetési részlegekre, valamint a gazdasági hivatalok átszervezésére, s ezzel gyakorlatilag kialakul az új struktúra.

Gyarmati András hangsúlyozta: alapvető cél az új típusú szervezet kialakítása, nincs megszabva, hogy költségmegtakarítást vagy létszámleépítést hajtsanak végre mindenáron. Igaz, a számítások szerint a jelenlegi 950 fős összlétszám helyett 7–800 munkahely lenne reális a tárcánál. Az esetleges elbocsátásokat humánusan kívánják megoldani.

Arról egyelőre nincsenek adatok, hogy mindez mennyivel teszi majd olcsóbbá az apparátus működését.

MATTIS TEUTSCH Jäus

Kunstideologie,
Potsdam, 1931. Müller u. Kiepenhauer
Verlag

JÁNOS MATTIS-TEUTSCH
(1884–1960)

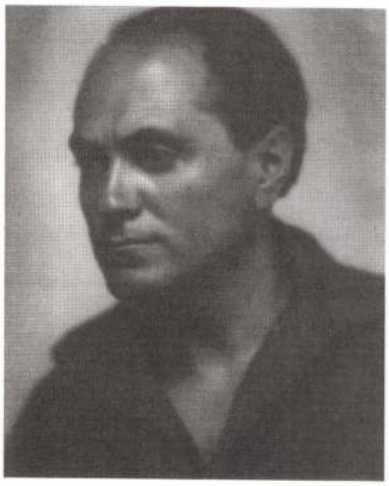

Nach den Studien an der Höheren Kunstgewerbeschule in Budapest lernte er in der Abteilung für Bildhauerei an der Bayrischen Kunstakademie. 1906–1908 lebte er in Paris, 1907 debutierte er im Budapester Frühjahrssalon. 1908 trat er eine Lehrstelle am Kronstädter Industrielyceum an, die er mit kurzen Unterbrechungen bis zu seinem Lebensende inne hatte. 1908–1915 wechselte er von einer naturalistischen Malerei mit religiös-ethischer Thematik allmählich zu einer abstrakten Darstellungsweise über, indem er sich die Errungenschaften des Impressionismus und Postimpressionismus zu eigen machte. 1913 nahm er am Budapester Herbstsalon der Gruppe „Der Sturm" teil. 1917 schloss er sich dem Kreis um die Zeitschrift MA an, in deren Ausstellungsraum seine erste Einzelausstellung stattfand. 1918 gesellte er sich „dem Sturm" an, dessen Galerie in Berlin seine Werke 1918 ausstellte. Im selben Jahr wurden seine Bilder im Ausstellungsraum der MA und in seinem Kronstädter Atelier ausgestellt. 1919 war er aktiver Teilnehmer des Kulturlebens der Ungarischen Räterepublik. Nach dem Sturz der Revolution kehrte er endgültig nach seiner Heimatstadt zurück. 1919–1924 schuf er zur gleichen Zeit mit seinen abstrakten Linoleumschnitten und Aquarelle-Serien die Reihe der Seelenblumen genannter Ölbilder.

1920 fand seine erste Bukarester Ausstellung in der Galerie Maison d'Art statt.

1921 nahm er an mehreren Gruppenausstellung der Galerie „Der Sturm" teil. ua. an der 100. und 101. Gruppenausstellungen. Im Oktober und Dezember 1923 beteiligte er sich auch an kollektiven Ausstellungen. Die November-Nummer „Des Sturmes" 1923 veröffentlichte seine Holzschnitte. Eine seiner Linolschnitte zierte das Titelblatt der Juni-Nummer 1925. Er besuchte kurz das Weimarer Bauhaus. 1925 wurden seine Werke in der Pariser Galerie Visconti ausgestellt. Er war Pariser Korrespondent der Avantgarde-Zeitschrift Integral, wandte sich zum konstruktiven Bildaufbau, aber bewahrte die figurativen Elemente und den expressiven Pinselstrich. 1929 nahm er an der Ausstellung der Kronstädter Zeitschrift Klingsor sowie an der Bukarester Schau der Gruppe Arta Nouă teil. Gleichzeitig war er Teilnehmer der Ausstellung der ungarischen Gruppe KUT (Neue Gesellschaft Bildender Künstler) und stellte in der Budapester Galerie Tamás gemeinsam mit Gyula Hincz und László Mészáros aus. 1931 gab der Potsdamer Verlag Müller und Kiepenhauer „Die Kunstideologie", seine theoretischen Schriften über seine konstruktive Periode heraus. 1940–1944 beschäftigte er sich mit anatomischen Studien und verschloss sich vor dem öffentlichen Leben. 1944–1949 und 1957–1959 war er Leiter der Kronstädter Sektion des Künstlerverbandes.

BIBLIOGRAPHIE

Schmitt Jenő Henrik három előadása: Tolsztoj, Nietzsche, Ibsen. Bp., 1911

Kassák Lajos: Máttis Teutsch kiállításának katalógusához. Bp., 1917. A MA folyóirat első képkiállítása, valamint: MA II/9.

Máttis Teutsch János linóleumalbuma. A MA kiadása. Bp., 1917.

Lengyel József: „Máttis Teutsch János a MA folyóirat első képkiállításán." Nyugat. 1917. okt.

Bálint Aladár: „Máttis Teutsch János". Nyugat. 1918. febr. 1.

Hevesy Iván: „Képek, szobrok. Máttis Teutsch János". Jelenkor. 1918. 3–4. sz.

Simon Andor: „Vonagló tájak. Máttis Teutsch Jánosnak". MA III/11.

K. E.: „Máttis Teutsch János és Gergely Sándor". A Hét. 1918. 48. sz.

Hevesy Iván: „Máttis Teutsch János". MA III/11.

Klee, Paul: Hans Mattis Teutsch, Gesamtschau, Der Sturm, 9/1921.

Hevesy Iván: Mattis Teutsch János három linómetszete. Nyugat. 1922.

Hevesy Iván: A futurizmus, expresszionizmus és kubizmus művészete. Bp., 1919, Gyoma, 1922.

Hevesy Iván: „Mattis Teutsch János". Nyugat. 1923. júl. 1.

Szántó György: A mítosz. A kék lovas. Génius-kiadás. Arad, 1924.

Marcel Jancu: „Insemnari de Arta". Contimporanul. III/45. 1924.

Kassák Lajos: Az új művészet él. Testvér. Bécs, 1925. Majd: Korunk könyvtára II. sorozat. Kolozsvár, 1929.

Rabinovszky Máriusz: „Máttis Teutsch János". Nyugat. 1929. júl. 19.

Dr. Alfred Witting: „Az erdélyi szász festőművészet". Pásztortűz. 1926.

Kós Károly: „Erdélyi képzőművészek együttes kiállítása". Pásztortűz, 1930. 25. sz. 608.

Elek Artúr: „Az új magyar grafikai művészet". Erdélyi Helikon. 1930. 12–17.

Was ist unsere Kunst in dieser modernen Zivilisation? Adolf Meschendörfer (Hrsg.), Aus Kronstädter Gärten. Kunstleben einer sachsischen Stadt im Jahre 1930. Johann Götts Sohn: Kronstadt 1930. S. 201.

Kunstideologie. Stabilität und Aktivität im Kunstwerk. Müller und J. Kiepenheuer: Potsdam 1931.

Szemlér Ferenc: „Máttis Teutsch-Kunstideologie". Erdélyi Helikon. 1932. 352–354.

Lengyel Béla: Nietzsche magyar utókora. Bp., 1938.

Schreyer, Lothar: Erinnerungen an Sturm und Bauhaus: Was ist Menschenbild. München, 1956.

Walden, Nell und Schreyer, Lothar: Der Sturm: Ein Erinnerungsbuch an Herwarth Walden und die Künstler des Sturmkreises. Baden-Baden, 1954.

Comarnescu, Petru: „Máttis Teutsch". Contimporanul. 1960. ápr. 3.

Kassák Lajos: „A magyar avantgarde három folyóirata". Helikon. X. évf. 2–3. sz. Bp., 1964. 215–255.

Koczogh Ákos: Az expresszionizmus. Bp., 1964.

Bayer, Raymond: Entretiens sur l'art abstrait. Genève, 1964.

Banner Zoltán: „Máttis Teutsch János". Korunk, 1956/10. 1369–1379.

Demetrescu, Camilian: „Máttis Teutsch, Omagia". Contimporanul. 1968. márc.

Nadin, Mihai: Máttis Teutsch. Katalógus. Brassó, 1968.

Sorban, Raoul: „Máttis Teutsch". Luceafarul. 1968/18.

Gusbeth, Heidemarie: Mattis-Teutsch. Ein Künstler und seine Valenzen. Karpatenrundschau, 1/1, 1.3.1968. S. 5.

Lukász Irén: Mattis-Teutsch. Sepsiszentgyörgyi Múzeum, 1969

Bogdan, Radu: „Die Avantgarde-Bewegung in Rumänien und ihr Verhältnis zur Weltkunst". Ars. 1969. 103–295.

Banner Zoltán: „Máttis Teutsch János". Művészettörténeti Értesítő. 1969. 4.

Axmann, Elisabeth: Mattis-Teutsch. Sein musikalischer Expressionismus. Neuer-Weg-Kalender, 1969. S. 16–17.

Banner, Zoltán: Mattis-Teutsch. Meridiane. Bucuresti 1970.

Macovescu, George: „Hans Máttis Teutsch". Contimporanul. 1970. március 13.

Mocanu-Axmann, Elisabeth: „Máttis Teutsch pictor si teoretician expressionists". Arta. 1970/7.

Nadin, Mihai: „Un manuscris inedit de Máttis Teutsch". Arta. 1970. 17/7. 30. skk.

Banner Zoltán–Balogh József: „Máttis Teutsch János redivivus?" Korunk. 1970. 5. sz.

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus története. Budapest, 1971.

Axmann, Elisabeth: Meisterschaft und Engagement. Mattis-Teutsch-Retrospektive in Bukarest. Karpatenrundschau, 4/31, 6.8.1971. S. 6.

Macovescu, George: Eine starke Persönlichkeit (...) Mattis-Teutsch. Neuer Weg, Bukarest, 22/6490, 17.3.1970. S. 2.

Nadin, Mihai: Hans Mattis-Teutsch. Südostdeutsche Vierteljahresblätter (München), 1/1971. S. 32–34.

Stephani, Claus: Repräsentativer Querschnitt. Gespräch mit dem Kunsthistoriker Mircea Simu über die Mattis-Teutsch-Retrospektive. Neuer Weg, Bukarest, 23/6923, 10.8.1971. S. 3.

Stephani, Claus: Erneuerer der Moderne. Mattis-Teutsch-Retrospektive in Bukarest. Neue Literatur, Bukarest, 22/9, 1971. S. 113–114.

Bodri Ferenc: „Máttis Teutsch János". Művészet. 1971. okt.

Körner Éva: Ungarische Avantgarde. München, 1971.

Pavela, Amelia: „Expressionistische Richtungen in Rumänien". Acta Historiae Artium. Bp., 1972. 415.

Einladung zur ersten Ausstellung
von Hans Máttis Teutsch
mit einem Originallinolschnitt des Künstlers. 1917

Umschlag „Der Sturm", Nr. 11, 1923

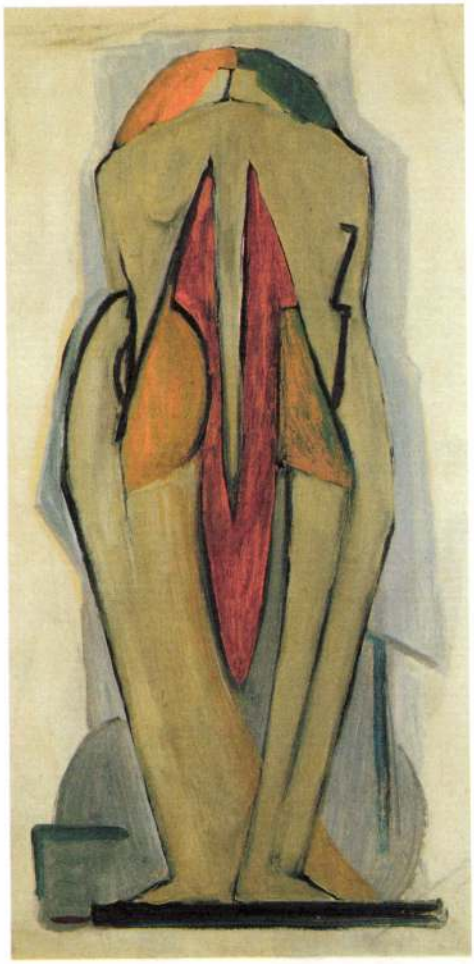

Mann und Frau um 1928
Öl auf Leinwand 50 × 27 cm

Figur um 1928
Kirschenholz, 35 × 11 × 6 cm

Nadin, Mihai: Pictori brasoveni. Joana Vlasiu: Retrospectiva Mattis Teutsch. In: Studii ii cercetâri de istoria artei, 1972. nr. 2.

Magyar aktivizmus. Katalógus. A Janus Pannonius Múzeum. Pécs, 1973.

Steiner, Rudolf: Das Wesen der Farbe. Dornach, 1973.

Passuth Krisztina: Magyar művészet az európai avantgarde-ban 1919–25. Bp., 1974.

Gazda József: „Expresszív művészetünk". Korunk. 1974. 2. sz.

Passuth Krisztina: „Les oeuvres de Mattis Teutsch au Musée des Beaux Arts". Bulletin de Musée des Beaux Arts. A Szépművészeti Múzeum Közleményei. Bp., 1977.

Hans Máttis Teutsch: Kunstideologie. Stabilität und Aktivität im Kunstwerk. Mit einer Einleitung von Mihai Nadin und einem Nachwort von Elisabeth Axmann. Bukarest, 1977. Kriterion.

Stephani, Claus: „Stadt wo nichts los ist". Aus Nouveaus Korrespondenz mit dem Künstlerehepaar Marie und Hans Mattis-Teutsch. Neue Literarur, 29/1, 1978. S. 72–74.

Periszkóp. 1925–26. Antológia. Összeállította, jegyzetekkel ellátta és a bevezető tanulmányt írta: Kovács János. Bukarest, 1979. Kriterion.

The Hungarian Avantgarde. The Eight and the Activists. London, 1980. febr. 27–ápr. 7. Arts Council of Great Britain. Hayward Gallery; 1980. október–december, Paris, Musée de la Ville de Paris.

Brassai (Halász Gyula): Előhívás. Levelek 1920–40. Bukarest, 1981.

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus művészete. Bp., 1981.

Stephani, Claus: „Der Lebenskreis wird immer enger...". Briefe von Marie Mattis-Teutsch. Neue Lieratur, 32/8, 1981. S. 72–74.

Júlia, Szabó: Mattis-Teutsch, Budapest, 1983.

„Máttis-Teutsch János emlékkiállítása, Kassák Lajos Emlékmúzeum, 1984.

Wittstock-Reich, Rohtraut: Menschenbild im Walden, Gedenkausstellung zum 100. Geburstag von Hans Mattis-Teutsch, Neuer Weg, 36/11017, 27.10.1984. S. 3.

Schuller, Horst: Hans Mattis-Teutsch und Nachfolger. Karpatenrundschau, 17/10, 9.3.1984. S. 1–2.

Schuller, Horst: Den Menschen zu sich selbst führen: Mattis-Teutsch nach 100 Jahren/Retrospektive im Kronstadter Kunstmuseum. Karpatenrundschau, 17/43, 26.10.1984. S. 4–5.

Stephani, Brigitte (Hrsg.): Sie prägten unsere Kunst. Studien und Aufsatze. Dacia: Cluj-Napoca (Klausenburg) 1985. S. 220–226.

Wechselwirkungen, Ungarische Avantgarde in der Weimarer Republik, Jonas Verlag, 1986. S. 55., 81–83., 89–91., 125.

Ungarische Graphik im Ausland, Deutschland, 1919–1933. Budapest, 1989. S. 64–67.

Kratzer, Angelika: Werke von Hans Mattis-Teutsch im „Alten Kino". Zurück in Europa. Süddeutsche Zeitung, 30, 6./7.2.1993.

Stephani, Claus: „Vergessen Sie nicht: In hundert Jahren!" Hans Mattis Teutschs „Rückkehr" nach Europa. Neue Kronstadter Zeitung, 9/1, 1.3.1993. S. 8.

Schlandt, Hermann: Rhythmische Bewegung in konzentrischer Sicht. Zur Hans-Mattis-Teutsch-Ausstellung is Ebersberg 12–19. Februar 1993. Neue Kronstadter Zeitung, 9/1, 1.3.1993. S. 8.

Schmidt, Stephanie: Aus tiefer Versenkung wieder emporgetaucht. Kulturkreis zeigte Werke des Expressionisten Hans Mattis-Teutsch. Ebersberger Zeitung, 42, 20/21. 2.1993. S. 6.

Stephanie, Claus: Hans Mattis Teutsch (1884–1960) Grafiken, Schriften, Zeitdokumente, München 1993.

Gheorghe Vida: Hans Mattis Teutsch and the european dialogue of forms, Bukarest in the 1920s–1940s between avant-garde and modernism, 1994. S. 91–96.

Wege nach Paris und Berlin, Ungarische Malerei der 20er und 30er Jahre, Haus Ungarn, Berlin 1995. S. 56–57.

Gudrun-Liane Ittu: Hans Mattis Teutsch, ein „Spiritualistischer" Künstler und Denker, Institut für Gesellschaftlich-Humanistische Forschungen, Hermannstadt, Band 39. Nr. 1–2.1996. S. 109–116.

Valéria Majoros: János Mattis Teutsch und János Mattis in Nagybánya, Die Kunst von Nagybánya, Ausstellung zur Hundertjahrfeier der Gründung der Künstlerkolonie von Nagybánya, Ungarische Nationalgalerie, 1996. S. 349–356.

MissionArt Galerie

H–3530 Miskolc, Széchenyi 14. Ungarn
Tel./fax: (36-46) 326-906. Tel.: (36-30) 588-925

Komposition Nr. 9. 1923
Papier, Linolschnitt, 170 × 105 mm

Komposition 1925
Papier, Linolschnitt, 170 × 155 mm

BANNER Zoltán

MATTIS-TEUTSCH János, 1884-1960.

Művészettörténeti Értesítő, 1969, 295-303.

MATTIS TEUTSCH János

Banner Zoltán, Bucureşti, 197o. Ed.Meridiane,
43 l, 57 t. 21 cm.

MATTIS TEUTSCH J

BODRI Ferenc:

Mattis Teutsch János /1884-196o/
Müvéset, 1971. lo sz. 21.

MATTIS-TEUTSH János

Almási Tibor: Mattis-Teutsch János
képei a gyűri Xantus János Múzeumban
= Arrabona, 26-30 (1991) 189-192.

ányos eredményeket idegen nyelven köz-
kiadványok? Volna-e lehetőség arra, hogy
atási programok maguk gondoskodjanak
kiadványokról, esetleg e céllal létrehozott
főirány keretében, lehetőleg a külfölddel
közös kutatások és kiadói tevékenység
hogy a felhasználói közeg igénye érvénye-
?

Hozzájuthat-e a külföld a hazai tudomá-
eredményekre vonatkozó tudományos és
kedelmi információkhoz? Annak érdekében,
ez így legyen, minden támogatást meg kell
a hazai szellemi produktumot regisztráló
eti könyvtár információs tevékenységének.
nt el kell követni, hogy a hungarika és szak-
formációs rendszerek, valamint a könyvke-
delmi információk közvetítése világszínvo-
folyjék.

Van-e megfelelő, a hungarika gyűjtemé-
fejlesztését garantáló hozzáértő szakember
rópai könyvtárakban? Törekedni kellene a
arika gyűjtemények szakemberellátásának
gatására, megfelelő ösztöndíj és tanulmányi

Összegzés és aj

A külföldi kön
feltárása a kutatás
fontos tevékenysé
sa szükséges.

A forrásértékű
anyag feltárásánal
ösztönözni kell a
nyomtatványainak
nyának feltárását i
tási eredmények is
váljanak.

Fel kell tárni
amelyek elősegítik
és hasznosítani k
hazai tudományos
terveiben.

A jelentősebb
meretében a mode
figyelembe véve fe
tosabb európai h

MÁTTIS TEUTSH

1995 évi számvetés /írta Kenessei András/
XX. sz-i kipek aukciós értékesítéséről
LÁSD: HELLER ÖDÖN

Magyar Hírlap: 1996 január 19. Péntek
18. oldal
„Klubhagok és várományosok"

Szépművészeti Múzeum, Budapest

A világ három arca

Három szín: kék, sárga és piros jelképezi a Szépművészeti Múzeum homlokzatán a XX. század három kiemelkedő festőművészét. A Kazumasa Katsuta alapította fantasztikusan gazdag magángyűjtemény, a Galerie K része e kiállítás, mely Bécs után érkezett hozzánk. A táj három arca című tárlat az intimitás és nagyvonalúság háromféle hangon megszólaló koncertje. A három, egy időben alkotó festő művészeti és világszemlélete oly mértékben eltér, ugyanakkor annyi finom azonosságot mutat, hogy a néző számára itt látható képeik megtekintése meglepetésekben gazdag eseménysor, mondjuk inkább utazásfolyam lehet.

Yves Tanguy sivatagképeit észak-afrikai, szaharai élményei ihlették. Az autodidakta művész – felfedezvén a horizont és a forma közti térélmény összefüggéseit – a festészettörténet legtalányosabb álomtájait alkotta meg. A kiállítás felfedezése mégsem festményeinek bemutatása, hanem az a számtalan vázlat, magabiztos vonalvezetésű rajz és gouache, melyek talán még a képeknél is elementárisabb erővel képviselik a Tanguy által egész életművében oly következetesen ábrázolt sivár, szürrealisztikus és misztikus atmoszférájú tájtípust. Képein valójában nem is tájat és figurákat, de különös világot, s abban az élő és élettelen lét határán lévő alakzatokat fedezhetünk fel. Rajzain ezek a formák gyakran humorral telítődnek.

Joan Miró: Paletta
olaj, fa

Humornak, iróniának, derűnek a másik két művész, Miró és Klee sincs híján. Festészetükben hol a szín, hol a vonal a vidámság forrása. Joan Miró harmincas–negyvenes évekbeli képeinek legtöbbjén a leegyszerűsített alakzat, a kitörő erejű, sokszor dekoratívvá váló szín és a gyermekien játékos folt uralkodik. Palettája miniatűr összefoglalása a század új világlátásának, és már magán viseli a Miróhoz köthető összes stílusjegyet. A fehér alapon kígyózó fekete vonalak fölé, közé – néha transzparensen – alapszínekből kialakított foltok férkőznek.

Külön teremben, a számát tekintve legnagyobb gyűjteményrészben Paul Klee 1915–1937 között készült – tehát érett korszakait reprezentáló – festményeit láthatjuk. A színekben történt teljes, metafizikai elmélyülés után Klee – részint pedagógiai munkásságának is köszönhetően – a formák és szerkezetek analízise felé fordult, később ezt a gyermekrajzok formafelfogását idéző vonalrendszerek kísérték. Ebből a folyamatos megújulásból főként kisméretű, vászonra és fára festett tempera-, illetve olajképeken láthatunk bő válogatást.

XX. századi klasszikusok ilyen egységesen színvonalas kiállítása időtlen idők óta nem jutott el Magyarországra. A Galerie K gyűjteménye – reprezentatív német és kisebb formátumú, szép kiállítású magyar nyelvű katalógussal – most közelebb hozta számunkra e három nagy mester háromféle alkotói módszerét és véleményét koruk – s korunk – világáról. A kiállítás címe találóbb lett volna, ha így hangzik: a világ három arca.

Megtekinthető július 30-ig.

S. I.

Mattis Teutsch életműkiállítása, Budapest és München

Misszionáriusok utazó tárlata

A napokban a MissionArt Galéria (MA), a Magyar Nemzeti Galéria (MNG) és a müncheni Haus der Kunst (HK) képviselői aláírták a 2001 tavaszán Budapesten nyíló, majd a bajor fővárosba „átköltöző", Mattis Teutsch János (1884–1960) életművét bemutató kiállítás létrehozásának részleteit rögzítő megállapodást. Arról még folynak a tárgyalások, hogy az Egyesült Államok mely nagyvárosa ad otthont a kiállításnak.

A példa nélküli együttműködést a MA kezdeményezte, és tulajdonosai három éven át dolgoztak az előkészítésén. Bejárták Európát, összegyűjtötték az életmű fellelhető darabjait és minden elérhető információt. A bázeli és a berlini művészeti vásáron eredményesen „kóstoltattak meg" a közönséggel néhány művet. „Hisszük, hogy Mattis Teutsch művészete a világszínvonalat képviseli, ezért nem adhatjuk alább" – vallja Jurecskó László és Kishonthy Zsolt, a MA két művészettörténész tulajdonosa. A galéria tízéves működésének tapasztalatai, a nagybányai festőiskola történetének feldolgozása, a művek piaci felfuttatása bátorította fel őket a mostani kiállítás megszervezésére. A tervezés a legapróbb részletekre is kiterjedt, negyvenmillió forintot szánnak a kiállítás sikeres megvalósítására. A legkényesebb szakmai igényeknek is megfelelő katalógus CD-ROM-on is megjelenik.

A szövetségesek között találjuk Hubertus Gassnert, a HK művészeti igazgatóját, aki néhány éve rendezett kiállítást a Der Blaue Reiter-csoport művészeinek munkáiból, így Mattis nem volt számára ismeretlen. Tavalyi budapesti látogatásakor a MA Galériában egy kis gyűjteményt „rögtönöztek" számára, amely meggyőzte a részvételről. Bajkay Éva művészettörténész, az MNG munkatársa is közreműködik a szakmai munkában, Mattis Teutsch Waldemar, a művész unokája és örököse pedig minden segítséget megad a szervezőknek.

A tervek szerint 120 festmény, 50 grafika és mintegy 30 szobor lesz látható jövőre az MNG-ben. A művek között Franz Marc, Jawlensky, Kandinszkij és más világhírű alkotók munkái „illusztrálják", hogy Mattis művészete a kor leghaladóbb nagyjai mellé sorolható.

A magyar közönség már kapott némi ízelítőt Mattis munkásságából. Tavaly az MNG-ben volt látható (Műértő, 1999. július–augusztus) az a négy romániai múzeum anyagából válogatott, Gentben megrendezett kiállítás, amely hazafelé tartva alig egy hónapig megszakította útját Budapesten.

A honi műkereskedelemben Mattis Teutsch művei az utóbbi években az átlagosnál magasabb értékemelkedést mutattak. Egy-egy alig néhány centiméteres metszetért is százezreket áldoznak (tudósításunk a Nagyházi Galéria árveréséről a 22. oldalon), nem is beszélve az olajfestmények 3–5 millió forintos áráról. A kiállítás és nemzetközi visszhangja a művész hírnevét öregbíti majd, az alkotások árát pedig megtöbbszörözi. Kölcsönvéve az értékpapírpiaci tanácsadók zsargonját: „tartásra javasoljuk" Mattis Teutsch János műveit.

BERÉNYI PÉTER

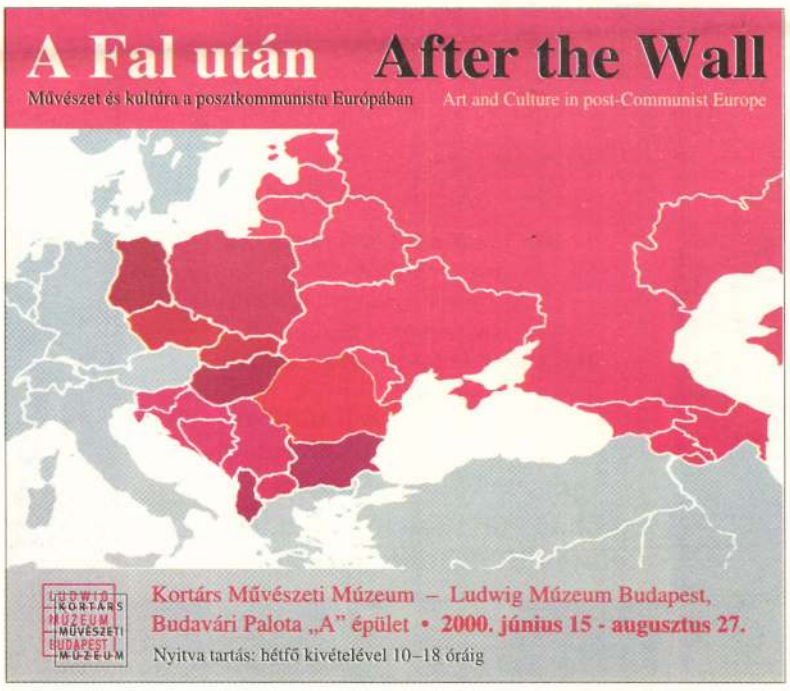

elem – kép, Magyar Nemzeti Galéria

nstrukció és dekonstrukció

Fotók: Berényi Zsuzsa

ssel: Magyar királyok allegorikus képe a koronázási domb körül, 1867
olaj, vászon, 170x250 cm

kely Bertalan: II. Lajos holttestének feltalálása, 1859
olaj, fa, 36,5x49,5 cm

hímzett ereklyemorzsákat. S lám, a világszemléletek konfliktusa a formák megoldhatatlan konfliktusában is megjelenik: e tárgy tényleges tapasztalatunkká teszi a szekularizálódás múlt századi kínját – az ereklye, a bizonyossággal teli múlt tárgyak által való birtoklásának archetípusa praktikus históriai múlttá morzsolódik.

Magyar királyok allegorikus képe a koronázási domb körül a címe annak a jelentéktelen szerzőségű 1867-es táblaképnek, amely különös rendben sorolja fel minden uralkodónkat Szent Istvántól Ferenc Józsefig. A festmény szerkesztésmódja furcsán montázsszerű, az akkori „kompozit" (festészeti beállítást és fotográfiai technikát vegyítő) képekhez hasonlatos, ám a stílustörténeti összefüggések keresését elhárító kiállításon nem is ez a szerepe. Egyszerre és elválaszthatatlanul – hogy Marosi Ernő költői (!) megjegyzésére hivatkozzunk: „ami összefonódott, össze is nőtt" – példázza a „kép" sajátosságait a történelem konstruálásának összefüggéseiben, a sajátos helyi történeti problémák árnyaltságát s a jelentés és toposz kapcsolatát. Példázza: a régi képek alkalmasak voltak arra, hogy – Hans Belting szavaival – „közszemlére tegyék és tiszteljék, de arra is, hogy megsemmisítsék és meggyalázzák őket".

Végigbolyongva a Történelem – kép térsorát, teremből terembe lépve új szemszögből tanulmányozzuk a múlt lehetséges képi értelmezéseinek históriáját. Nemzeti szentjeink képi kultusza a hitbéli egyetemesség és a lokális identitás középkori, a maitól alapvetően eltérő kapcsolatába kínál bevezetést. Az antikvitás korábbi, s főként a XV. századtól kezdődő megidézései egyfelől szemléltetik, hogy a kép, a tárgy, a stílus birtoklása egyúttal a múlt birtoklása is, másfelől azonban arra is rámutatnak, hogy az „antik" nem volt mindig s minden értelmezés számára árkádiai dicsőség és béke: a (csak a katalógusban felbukkanó) jáki oszloptöredéket a néphit a sátánnak tulajdonítja, aki a templom lerombolása végett ejtette le épp ott a római követ. A XVIII–XIX. század tablóit szemlélve megjelenik a képeken maga a História, az idő, a hírnév, a dicsőség, az elmúlás, a mitologizált szenvedéstörténet s a hős számos alakban, a nemzeti kiállás és a birodalmi patriotizmus változó hátterével, avagy ezek alkalmi elegyével. A Madarászok és Benczúrok és Fadruszok – és ezek litó- és műlap változatai – azok a képek, amelyek minden „dekonstruálásuk" ellenére is a hétköznapi történeti tudatban, a kollektív memóriában az ittlétünket, a sorsunkat jelölik; az általuk megidézett események és folyamatok – újra White szavaival – ikonként jelennek meg, ivódtak belénk, és ez a megjelenésük egyúttal a magyarázatukat is adja.

Álldogálva egy-egy mű – mondjuk János Zsigmond erdélyi fejedelem gyulafehérvári síremlékének csatajelenetes domborművű oldallapja – előtt, némi bizonytalanság is megfogalmazódik az értelmező nézőben. Elegendő-e a történeti, hadtörténeti, emblematikai stb. ismeretem ahhoz, hogy tudjam, e míves kompozíción a vár, az ütközet, a viselet, a fegyver: ábrázolás avagy utalás. S kivel is vív itt János Zsigmond (sőt egyáltalán: ki is volt ez a János Zsigmond, mi volt a történeti szerepe)? Ráadásul – egy XX. századi gipszmásolatot nézve –: elegendő-e a stílustörténeti érzékem a mű eredeti és másolással rárakódó interpretált kvalitásai elkülönítésére, megítélésére? Tovább kérdezve: ad-e elegendő támpontot mindehhez – történeti tudásom kipótlásához-felelevenítéséhez, kép és múlt finom szálainak szétszálazásához – a kiállítás a maga magyar–német nyelvű adatközlő képcéduláival, szűkszavú fejezetbevezető szövegeivel (amelyek a változatosság kedvéért nem németül, hanem angolul vásárolhatók meg a szokásosan szegényes „museum shop"-ban), s bizonnyal szellem- és adatgazdag, de majdan megjelenő (e sorokat három hónappal a kiállítás nyitása után vetem papírra) katalógusával? Az egymásra utaló tárgyak meg-megszakadó sora természetéből adódóan nem teremti meg azt a kontextust, amely az értelmezéshez a rendezők szándéka szerint is elengedhetetlen.

A kijáratnál, az utolsó oszlopon Kőnig Frigyes és Lengyel András szeretetteli, csúfondáros fotográfiái búcsúztatnak (mestereink Kököjszi és Bobojszaként komolykodó – de akár hiteles – pózokban be-bekukkantanak a fényképezés előtti kép/időszituációkba). A Történelem – kép minden lépés során – a képeket szemlélve, a képekről gondolkodva – be- és kikapcsolta a mai és mindenkori jelent. A kijárat, a „történelem vége" a maga fotografikus hitelességével fikcióba torkollik, tapasztalativá téve (megint csak) Hayden White – némi behelyettesítést kívánó – megállapítását: „a történelmi narratívák nemcsak elmúlt események és folyamatok modelljei, hanem metaforikus kijelentések is, melyek hasonlósági kapcsolatot sejtetnek az ilyen események, folyamatok és történettípusok között, melyeket hagyományosan arra használunk, hogy életünk eseményeit kulturálisan szentesített jelentésekkel ruházzunk fel. Tisztán formai oldalról nézve a történelmi narratíva nemcsak a benne közölt események reprodukciója, hanem szimbólumok komplex rendszere, amely irányt mutat nekünk, hogy megtaláljuk az események szerkezetének az irodalmi hagyományban rejlő ikonját."

BÁN ANDRÁS

Matisz J.

tollrajz

Kaposi J: Dante a magyar művészetben. A Cél. 1910. 1. sz. 15 l.

Mátis Jánostól

Mat

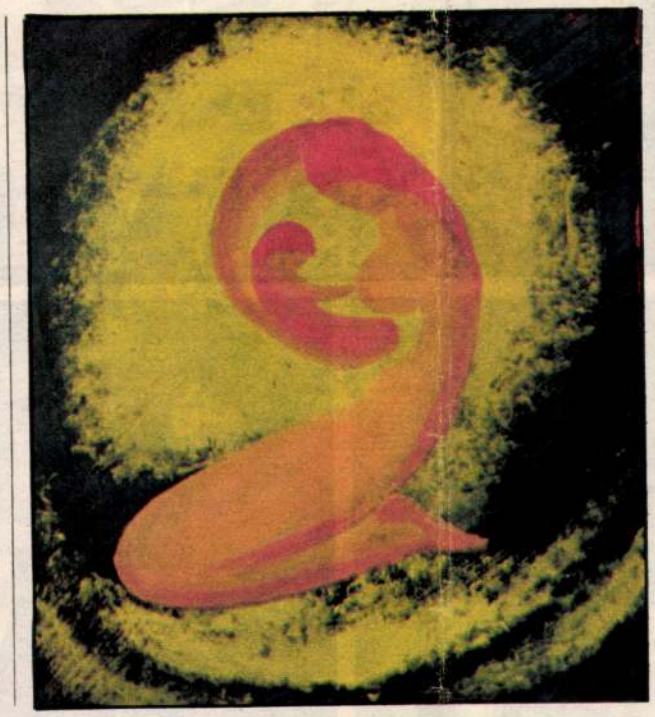

Mattis-Teutsch János fényképe szobraival

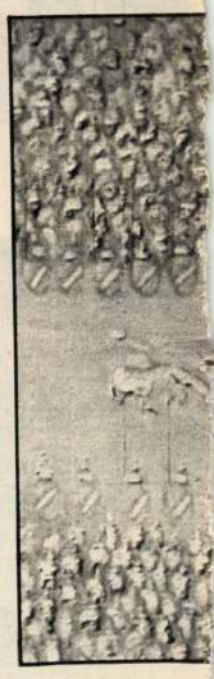

Mikor néhány hónapja a magyar aktivistákról megjelenő könyv alkalmából felhivtuk a figyelmet a brassói modern mesterre, Mattis-Teutsch Jánosra, egy olvasói levél jóvoltából heves vita lobbant fel, amely még sokkal hevesebb volt, mint amennyire azt a közölt levelek érzékeltették: hiszen hogy mutathattuk volna be a hisztérikusan telefonáló hölgyet, vagy a kedélyes öregurat, aki finoman körülírva közölte, hogy lógni fogunk, amikor majd eljön a nagy számonkérés napja... Az indulatok kavargásából csak egy levél maradt meg a művészet témájánál: az a kedves gyulai olvasó, aki felhívta a figyelmet az újabb helytörténeti kutatásokra — Ajtós egykori községében nem volt német kolónia, ahogy azt a Dürer származásáról író külföldi tudósok feltételezik.

Anélkül, hogy a családfáknak különösebb fontosságot tulajdonítanánk, érdemes tisztázni Mattis-Teutsch János származását; annál is inkább, mert jól példázza az erdélyi magyar kultúra legjobbjainak sokszínű műveltségét és nemzetiségi kérdésekben való elfogulatlanságát, s azért, mert hiteles tanúval van módunk beszélgetni: Mattis Jánossal, a festő fiával, aki maga is festő, s egyben festő apja. Már 1973-ban kiállítást rendezett a kézdivásárhelyi múzeum a három nemzedék munkáiból...

— Nagyapám szabómester volt, Mátis Jánosnak hívták. A felesége Schneider Jozefina, félig szász lány, félig pedig hétfalusi csángó. Házasságukból származott apám.

— *Tehát „fajelméleti" alapon 25 százalékos népi német...*

— „Fajelméleti alapon" bizonyára így van, de a fajelméletnek a soknemzetiségű Erdélyben végképp semmi értelme sincsen. Folytatom hát a család krónikáját. Nagyapám korán elhunyt, nagyanyám pedig hozzáment egy szászsebesi városi tisztviselőhöz, Teutsch Frigyes Károlyhoz. (Szászsebes más néven Mühlbach vagy Sebes Alba.) Amikor apám nagykorú lett, az ő nevét vette fel hivatalos engedéllyel.

— *A szakirodalom számon tartja Mattis-Teutsch németországi kapcsolatait...*

— Voltak bőségesen. Édesapám, aki 1884-ben született, 1908-ban feleségül vette Borsos Gizellát. Borsos Gizella révén rokonunk Sánta Ferenc, az író. Már

Mattis János kerámiája és festményei egy budapesti magángyűjteményben

A SZÍNES FELVÉTELEK KEKESDY KÁROLY REPRODUKCIÓI

Egy oldal Mattis-Teutsch János német nyelvű könyvéből

32. Varga Imre szobrászművész Károlyi Mihály-emlékművét a Parlament mellett állították fel 1975-ben

33. A magyar költészet ünnepének napja 1976-ban: Juhász Ferenc beszédet mond József Attila arcképe előtt

34. Budapest kulturális életének egyik eseménye volt az 1977-es nemzetközi költőtalálkozó. Kornidesz Mihály és Illyés Gyula a 100 éve született Ady Endre emlékérmének másolata előtt

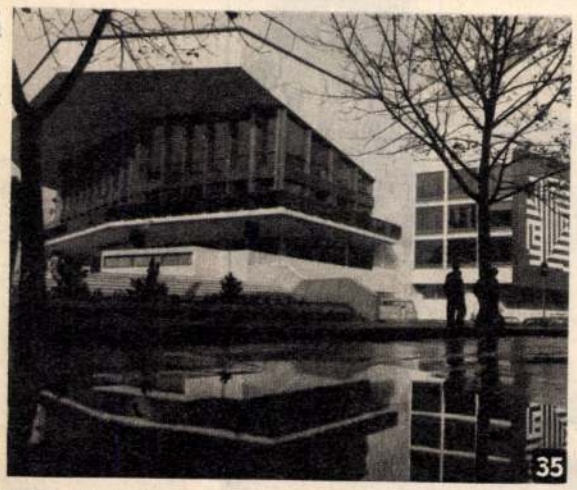

35. 1978-ban avatták fel az ország egyik legkorszerűbb színházát Győrben, a Kisfaludy Színházat

36. A 70-es években erősödött a környező országok magyar írói és a hazai közönség közti kapcsolat. Képünkön Sütő András budapesti munkások közt dedikál

37. A Magyar Írók Szövetségének elnöke, Dobozy Imre nyitotta meg a Móricz Zsigmond születésének centenáriumán rendezett emlékestet a Nemzeti Színházban. Mellette Aczél György, Pozsgay Imre, Illés Endre és Ovári Miklós

38. Az új magyar színpad leghosszabb „szériáinak" egyike lett Örkény István Macskajátéka. Az író és a főszereplő Sulyok Mária a 300. előadás után

39. Az MSZMP XII. kongresszusa alkalmából a párt első titkára találkozott a közélet párton kívüli kiválóságaival. Képünkön Illyés Gyula és Ruttkai Éva Kádár Jánossal

40. Szombathelyen, részben közadakozásból, új képtár épül, amely elsősorban a szocialista művészet hagyományait ápolja. Pozsgay Imre művelődési miniszter helyezte el az alapkőben az alapítóokmányt tartalmazó urnát

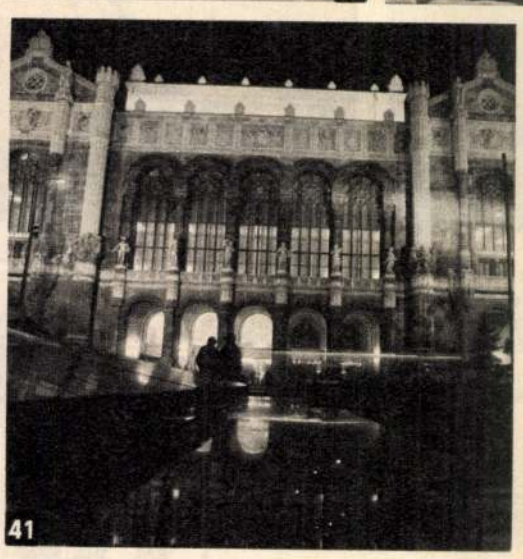

41. 1980 tavaszán nyílt meg az újjáépített, patinás Vigadó, hangversenytermével, színházával és galériájával a pesti Duna-parton

42. „Elvégezni mindazt, amit a kor követel tőlünk, és még inkább saját eszményeink, kultúra, műveltség, művészet nélkül nem lehet – mert kell a jólét, de kell a jó élet, a szép élet is" – mondta Aczél György a Bartók-centenárium ünnepségeinek megnyitása alkalmából 1981. március 25-én, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Nagytermében

BARTAL FERENC, BENKÓ IMRE, BERETH FERENC, CSIKÓS GÁBOR, FÉNYES TAMÁS, FRIEDMANN ENDRE, HORVÁT ÉVA, IGAZ SÁNDOR, KELETI ÉVA, MANEK ATTILA, MEZŐ SÁNDOR, MOLNÁR EDIT, NÉMETH FERENC, PAP JENŐ, PÓLYA ZOLTÁN, SZEBELLÉDY GÉZA, TÓTH BÉLA (MTI) FELVÉTELEI

Összeállította: Erki Edit és Keleti Éva

tis T. Waldemárig

az ősök között is akadt híres ember: Borsos Tamás, akinek törökországi útleírását nemrég jelentette meg a Kriterion. Édesanyám azonban korán elhunyt. A második feleség bécsi asszony lett, Marie Konrad. De a szász környezettől és a bécsi feleségtől függetlenül is érdeklődött apám a német kultúra iránt: a 10-es években, amikor csak tudott, elutazott Berlinbe meg Párizsba is. Herwarth Waldennel, „az expresszionizmus pápájával" való levelezését most rendezi sajtó alá a bukaresti Meridiane Kiadó.

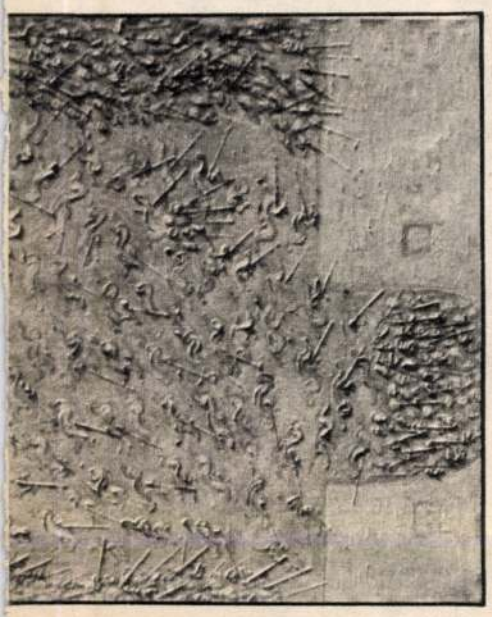

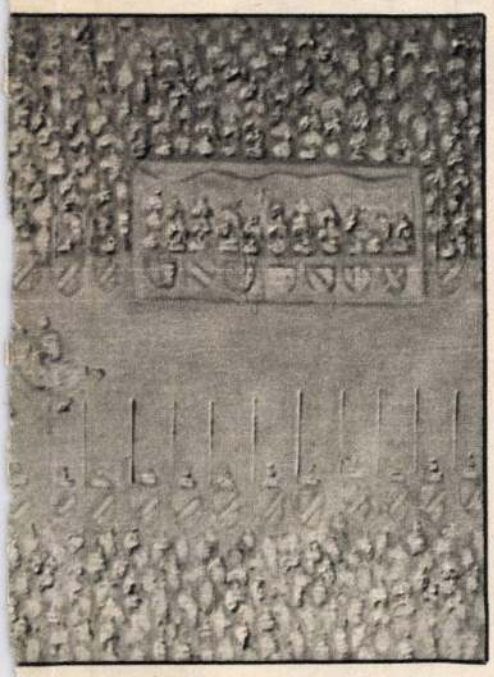

Mattis T. Waldemár képeiből: középkori harci jelenetek, vastag, anyagszerű, domború festékkel

— *Mennyiben befolyásolja a művész apa a fiú pályáját?*

— Segíti is meg nehezíti is. Nekem igen sokat jelentettek a rendszeres nagybányai nyaralások apámmal és barátaival, Ziffer Sándorral, Perlott-Csaba Vilmossal, Mikola Andrással . . .

— *Aki igen jó festő volt, és Magyarországon még „felfedezőjére" vár . . .*

— Igen, Mikolától nagyon sokat tanultunk. Nekem tehát segített apám tanáccsal, példával. A fiam, Waldemár számára viszont, saját bevallása szerint, valamiféle lelki teher is volt az, hogy ő, Mattis T. Waldemár nem csupán Mattis János festő fia, hanem a nagy Mattis-Teutsch János unokája is. De most már, azt hiszem, megtalálta a saját hangját.

— *Milyen nyelven beszéltek otthon a családban?*

— Nehéz kérdés. Többnyire németül folyt a szó; ez segített, amíg a brassói Honterus iskolába jártam, de később Pesten, Glatz főiskolai osztályában vagy Aba-Novák szabadiskolájában inkább nehezítette a dolgomat. (Különben Bukarestben szereztem diplomát, akár a fiam, aki Corneliu Baba tanítványa volt.) Apám a művészetről vallott gondolatait szívesen fogalmazta németül: mikor főiskolás lettem, így írt számomra egy „tanácsok kezdő képzőművészeknek"-féle könyvecskét. *Kunstideologie* című munkája Potsdamban jelent meg 1931-ben. Ellenben bécsi feleségével nem németül beszélt, hanem franciául és eszperantóul. Eszperantóul beszélt vagy levelezett számos barátjával, például a budapesti művésszel és esztétával, Ligeti Pállal. Egész életében brassói tanár volt; e város hagyományához hozzátartozik, hogy lakói többnyire beszélnek németül, románul és magyarul, apám is.

— *És mit tekinthetünk ebből anyanyelvének?*

— Talán a magyart. Azért gondolom, mert káromkodni mindig magyarul káromkodott, a káromkodás pedig a leginkább spontán megnyilvánulás. Utolsó szavait is magyarul mondta. Így szólt: „Amíg megértik a művészetemet, köztetek maradok."

— *Mit válaszolt volna Mattis-Teutsch János, ha megkérdik, melyik nemzethez sorolja magát?*

— Nos, erre könnyen válaszolhatok, mert jó néhányszor feltették neki a kérdést. Mindig így felelt rá: „Európai vagyok, és a XX. század gyermeke."

Tanulságos szavak ezek. A művészetben is, úgy tűnik, az a helyzet, mint a kultúrnövények többségénél. Tudniillik, igen fontos a gyökér, de azért mégiscsak a termés a lényeg.

SZÉKELY ANDRÁS

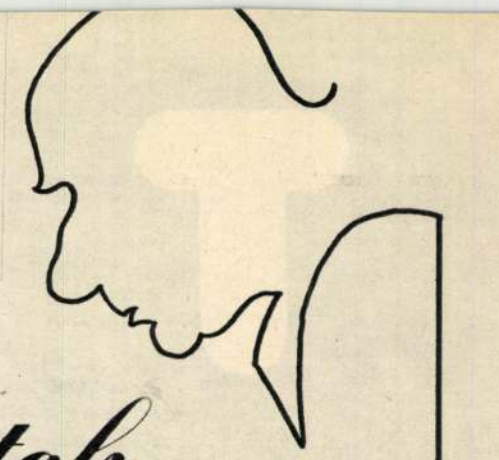

ILLYÉS GYULA

Táviratok

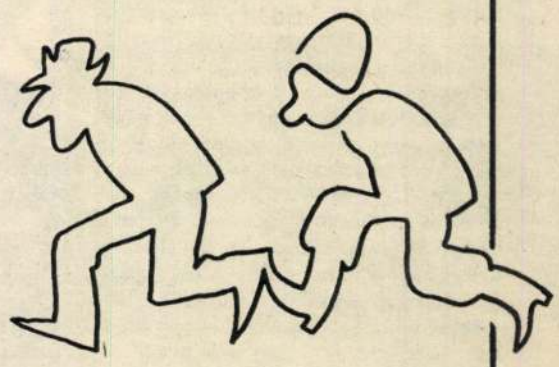

EGY URBÁNUS VELEMBELINEK

Lám, ez is vigasztal.
Hogy te is öregsze!.
Velem, vén parasztal
egy sutra menekszel.

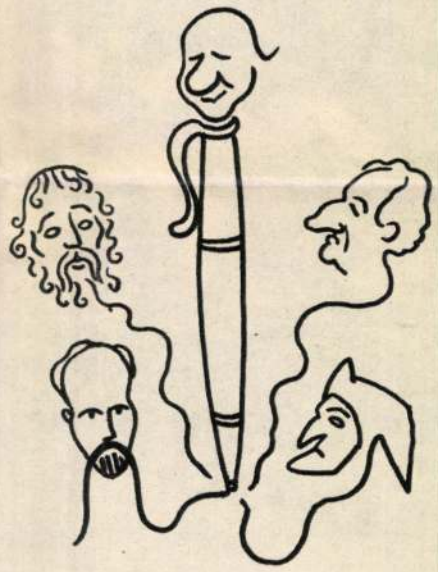

BENEVEZÉS EGY „ÍGY ÍRTOK TI ÁT" VERSENYBE

Oly elme-láng bánt,
átírtam Bánk bánt,
Melindát, Endrét.
Átírom Imrét:
(Madáchot.)
Átszabom Árpád
művét, a Kárpát
völgyét, Mohácsot.
Hátra a nagy tét,
átírom Dantét,
Goethét (az Ős-Fausztot!)
Míg ti alusztok,
Míg Homér durmol:
dolgozom Darmol
sikere örvén
I. Gy. össz-oeuvré-n . . .

EGY HAJNALI, TÜRELMETLEN SÁRGARIGÓNAK

Többszöri kérdésére, vajon: Tű-tű, li-li, tin-lű?
Válaszom: Ekh, krcs, grmgrm. Szmrt.

KAJÁN TIBOR RAJZAI

Tordától Torockó felé gyönyörű tájakon visz át az út. Völgyi úton jutunk el a Torockói-hegység legszebb pontjához, az 1130 méter magas, hármas csúcsú Székelykőhöz, melynek tövében fekszik Torockó.

A Székelykő egyik csúcsán áll a Székelyvár, melyet Thoroczkay Illés erdélyi alvajda védett meg a tatárok ellen, másik csúcsán a Csegezi vár romjai. A csúcsokról páratlan szépségű a kilátás minden irányban.

Torockó a szomszéd településsel, Torockószentgyörggyel együtt a népművészetéről híres – de a régebbi korokban főleg mint bányászváros szerezte meg a rangját. A Székelykő és környéke vasércet rejt magában, amit már a római korban is bányásztak. Az Árpád-házi királyok még a tatárjárás előtt stájer bányászokat telepítettek ide, akik a későbbiek során teljesen elmagyarosodtak. III. Endre 1291-ben kiváltságlevéllel támogatta a település fejlődését, és Torockót az elkövetkező több mint négyszáz évben – a XVIII. század elejéig – városi rangú helységként említik a korabeli okmányok. E hosszú, viszonylag békés és gazdag időszakban alakult ki a mai településszerkezet, épültek – szükség szerint újjáépültek – a házak, és ekkor kezdett kifejlődni a rendkívül gazdag formakincsű torockói népművészet.

Különleges hímzése, a rátétes „mellesek", a csipkék, a zöld alapú, festett bútorok, a viselet – melyben egyébként igen sok a XVIII–XIX. századi polgári elem is – annyira jellemzőek, hogy ezek már a szomszédos községekétől is különböznek. Ez már csak azért is érdekes, mivel a legkisebb összlélekszámú olyan településcsoportról – pontosabban két településről – van szó, amit a népművészeti leírások a legfontosabb és legjellegzetesebb nagy népművészeti egységek között tartanak számon. Maga a község is sok látnivalót nyújt. Szép a fekvése, az utcarendszere. Ez különösen jól látható a Székelykő csúcsáról, a hófehér falak és a piros háztetők már messziről is tisztán kirajzolják a formákat, a településszerkezetet. Az erődtemplom, a kőből épült parasztházak és a jellegzetes torockói kétszintes házak, valamint a polgári épületek együttese egyedülálló látvány a magasból. Érdemes a házakat közelről is megszemlélni, hiszen részleteik, ablakdíszítéseik, az itt-ott még fellelhető művészi fedeles kiskapuk nem kevésbé szépek közelről sem.

Írta és fényképezte: BALLA ANDRÁS

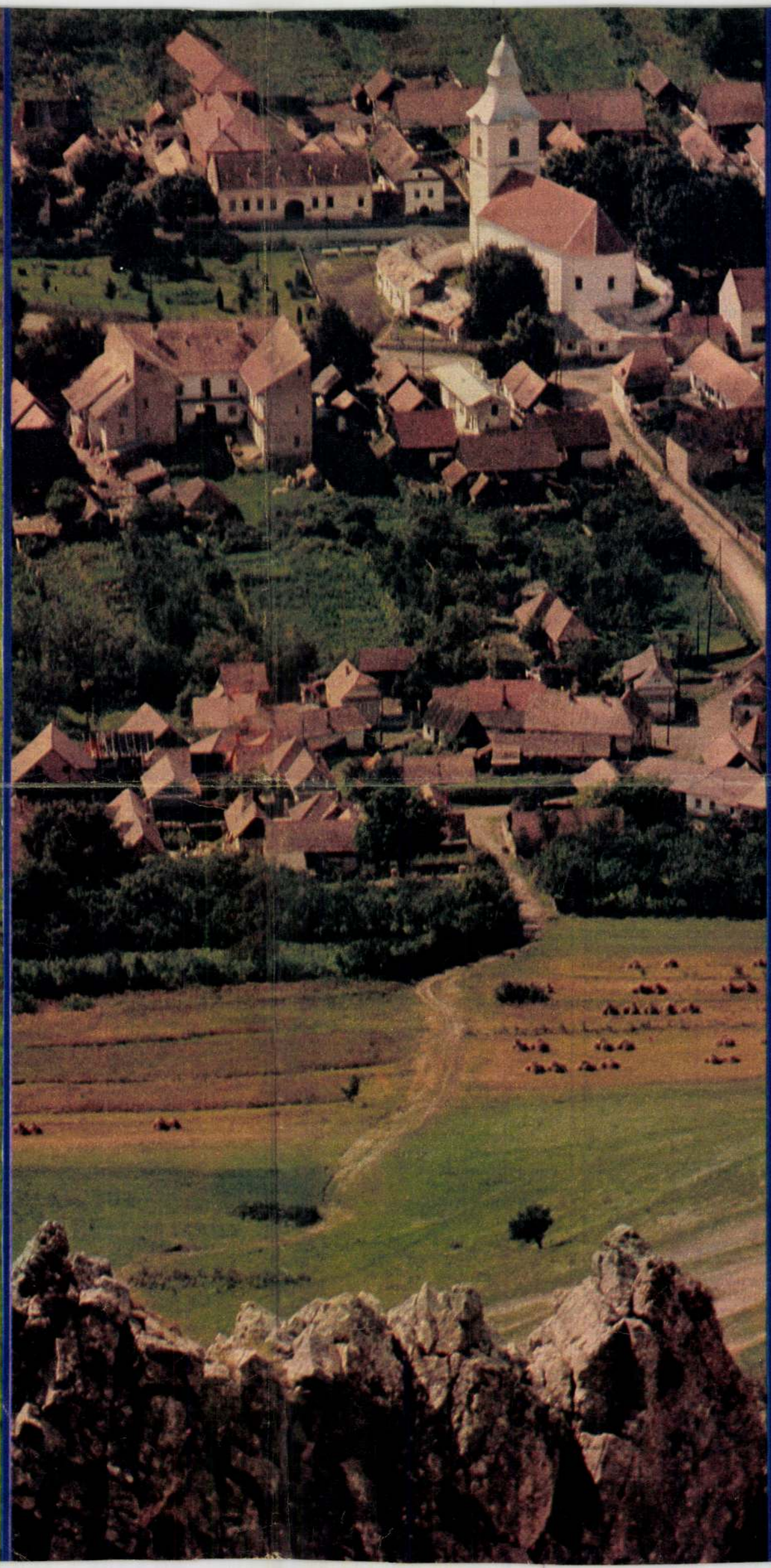

MATTIS-TEUTSCH JÁNOS FESTMÉNYE

(1981. 15. szám)

Mély felháborodással olvastam Székely András írását Mattis-Teutsch Jánosról. Magyarország korábban soknemzetiségű ország volt, nagy számban éltek itt nem magyarok, főleg németek. Mattis-Teutsch szülővárosa (Brassó—Kronstadt) is főként németek által volt lakott. Sz. A. azt írja, hogy Mattis-Teutsch „szászos írásmódú neve ellenére korántsem volt német származék". Ezzel vitáznom kell. Erdélyben már a XII. sz. óta rengeteg német élt, akik — ha Sz. A. ismerné a történelmet, tudná — korántsem voltak szászok. Az erdélyi németek frank eredetűek, frank tájszólást beszélnek, a szászokhoz semmi közük. Úgy, mint a magyarországi svábok sem svábok, hanem bajorok és frankok. A nemzeti hovatartozást legjobban a családnév mutatja. Mattis-Teutsch német eredetű név, hiszen a „deutsch" németet jelent. Mattis-Teutsch ezek szerint igenis német származék, még ha Sz. A. ezt a „származék" szót lekicsinylően is használja. Lehet, hogy igaza van abban, hogy Mattis-Teutsch elmagyarosodott és magyarnak érezte magát, ennek ellenére ő német származék, ugyanúgy, mint pl. Bakfark Bálint (Valentin Greff), Herman Ottó, Erkel Ferenc, Semmelweis Ignác stb. Csak hogy egypár nevet említsek a sok ezer-tízezer közül, akik német származékúak. Jellemző a magyar népre, hogy mindenkit magyarnak tekintenek, aki ebben az országban él(t). Pedig ez nem így van. Minden országban élnek nemzetiségek, így itt is. Itt van pl. Mechwart András, aki Németországban született, de itt munkálkodott, anyanyelve német, őt mégis magyarnak titulálják. Nézzük meg az *Új Magyar Lexikont*, hol írnak arról, hogy valaki nem magyar lenne, aki Magyarországon élt és dolgozott? Egyetlenegy példát sem találtam. Az a legnevetségesebb és legfájdalmasabb, hogy már Johann Sebastian Bachhot is magyar származásúnak tekintik. Veit Bach, a Bach család egyik őse az 1200-as években Magyarországra jött, itt töltött 15 évet, aztán visszatért Thüringiába. Ezért az egyetemi zenei tankönyvek azt írják, hogy a Bach család magyar származású. Csak azért, mert itt élt 15 évet. Ha Veit Bach kivándorolt volna Kínába és onnan 15 év múlva visszatér, akkor a Bach család kínai származású lenne?

A magyarok évszázadokon keresztül sanyargatták az itt élő népeket, semmibe sem vették őket, egyszerűen mindenki magyar volt. Erőszakos magyarosítás folyt, és amelyik idegen „származék" valami maradandót létrehozott Magyarország javára és dicsőségére, arra sem méltatták, hogy legalább nemzeti hovatartozását elismerték volna.

Mindent egybevetve, Európa egyik legsovinisztább, legnacionalistább népe a magyar. Nem véletlen, hogy a magyarokat a környező országokban nem kedvelik. Az évszázados elnyomást, semmibe vevést, magyarosítást nem lehet könnyen elfelejteni.

Végezetül valamennyi magyarországi német és az össznémetség nevében tiltakozunk a németek elmagyarosítása ellen, követeljük jogaink elismerését, követeljük, ismerjék el Mattis-Teutschot német „származéknak".

Mattis-Teutsch csak azért is „német származék" volt.

Tisztelettel

Adelmayer László

Budapest

45.o.

ÚJ TÜKÖR 1981 (XVII) 29.

E héten válaszol:

Székely András

Nézzük először a történelmet.

A *Képes Krónika* szerint „jöttek... Magyarországba ...szászok, thüringiaiak, meisseniek és Rajna-vidékiek", hogy csak a német nyelvterületről jötteket említsük, akiknek aránya Magyarország lakosai között kb. 13% lett később, az I. világháború előtti években. Az Erdélyben letelepedett és kiváltságokat szerzett németeket a hagyomány szászoknak nevezi, németül is (siebenbürgische Sachsen). Nem egyedülálló eset, hogy egy törzs nevét ruházzák rá a népre vagy egy nép nevét a nagyobb nyelvi-történelmi közösségre: így vált valószínűleg a magyar törzs nevéből is a magyarok saját neve. Szásznak nevezik a németeket a finnek (saksalainen), alemannak a franciák és a spanyolok (Allemand, alemán). Az angolok a tágabb értelmű „germán" szót használják rájuk, míg a „deutsch" angolos változata (dutch) hollandot jelent... A magyarországi németek valóban nem mind a Svábföldről származtak, de azért ők is használják a Donauschwabe, azaz dunai sváb nevet. A szász nevet tehát alighanem nyugodtan alkalmazhatjuk Erdély nagy hagyományú, mély polgári kultúrával rendelkező németjeire, annak ellenére, hogy bizonyára egészen másként gondolkoznak és főként másként beszélnek, mint például a drezdaiak.

Annak említésével, hogy lexikonjaink magyarnak tekintik azt, aki Magyarországon élt és dolgozott, fontos kérdést pendít meg levélírónk. Oktatásunk, sajnos, régóta feleslegesnek tartja, hogy kitérjen a politikai értelemben vett magyar és a nyelvi-etnikai értelemben vett magyar különbségére. Egy *hungarus* lehetett nyelvében német, szlovák vagy horvát is, ha a magyar király nemesi vagy polgári jogokkal rendelkező alattvalója volt; a paraszt viszont akkor sem tartozott a magyar nemzet kebelébe, ha őse közlegényi minőségben Árpád mellett verette be a fejét. Van tehát abban talán némi kegyes csalás, hogy lexikonjaink a XVII. század óta a magukat politikai értelemben magyarnak tartó német és egyéb anyanyelvű hazánkfiaival is elbüszkélkednek — de hát mit tegyünk, amikor épp ezek a németek és szlovákok találták ki háromszáz éve, hogy „Extra Hungariam non est vita"? Vagyis a Magyarországon kívüli élet nem az igazi? Meglepő, de ez *nem* a magyar nemesség jelszava volt eredetileg, hanem felvidéki polgároké. Bach valóban nem tekinthető magyar származásúnak, de erről autentikusan a *zene*történész, Székely András tudna nyilatkozni. Dürer Ajtósi Dürerré való kinevezése is gyerekes ötlet volt — hisz Dürer apja egy német településen nőtt fel Békésben, s innen ment Nürnbergbe, ahol fiából az egyik *legnémetebb* festő lett. NDK-beli Dürer-kutatók, hogy megmutassák, mennyire mentesek a nacionalizmustól, finoman céloznak Dürer esetleges magyar „beütéseire"; erre viszont nincs más bizonyítékuk, mint hogy a mesternek elég nagy és horgas orra volt. Kíváncsi vagyok, mit szólnak ehhez hazai nacionalistáink — amennyire őket ismerem, szerintük a nagy, horgas orr azt jelenti, hogy legalább az egyik nagyszülő *urbánus* volt.

Az „össznémetséget", azt hiszem, hagyjuk békén. Ez túlságosan költői fogalom — az NDK, NSZK, Ausztria, Svájc polgára, Brazília múlt századi telepese, Paraguay menekült nácija, Románia vagy Magyarország német nemzetiségi lakosa nehezen hozható közös nevezőre. Hogy Magyarország — levélírónk enyhén szólva nacionalista felfogása szerint „Európa egyik legsovinisztább, legnacionalistább" népének hazája — 220 000-nyi németje ma szabadon nevezheti magát nyelvében-kultúrájában németnek, azt csak üdvözölni tudom (magam is fordítottam németre tankönyvet a német nyelvű gimnáziumok számára). És őszintén fáj a szívem azokért a svábokért, akiket kitelepítettek vagy meghurcoltak — pedig a Volksbund fénykorában tartott népszámláláskor *nem a hitleri birodalom polgárának, csak német anyanyelvűnek* vallották magukat.

Hogy a Rákosi Jenőék 16 millió magyarról szőtt álma az oka-e, hogy „a magyarokat a környező országokban nem kedvelik", arra nehéz felelni. Sokféle oka lehet ennek — esetleg az is, hogy a soviniszta szemléletmód elleni harcot néhol inkább csak elméletben űzik, lévén a felfokozott nemzeti büszkeség alkalmas a hétköznapi gondok feledtetésére.

Jaj, ami Mattis-Teutschot illeti: elárvult székely fiú volt, akit egy Teutsch nevű brassói szász fogadott örökbe; iránta való tiszteletből vette fel húszéves korában a Teutsch nevet is. Van köze a németséghez, mert 1919 után kapcsolatban állt a német avantgarde művészeivel: Herwarth Walden *Sturm*jával, a kölni *A bis Z*-csoporttal és a weimari *Bauhaus*szal is. De azt mégsem állíthatjuk, hogy a nevelőapjától származott volna...

ság is szemet hunyt, mert ők ugyancsak ott tartották a közgyűléseiket. Megtiltottam a dohányzást — elmaradtak a fiatalok. Csak a középiskolások futnak be néha . . .

— Úgy emlegetik a községünket, mint egy országos szempontból is jelentős közművelődési kísérlet bázisát. A szükségből kovácsoltak erényt az elődeink: nem volt művelődési ház, tehát a tantestület felvállalta a falu közművelődési ügyeit is. Igen ám, csakhogy közben elkezdődtek a körzetesítések, s egyre szűkebb lett az iskola. Felhígult a tantestület, a pedagógusok nagy része a megyeszékhelyről jár ki. Sokallják a munkát, lépten-nyomon azt hallani, hogy „jó, jó, a pedagógus a lámpás, de azért magát nem kell összeégetnie". Amikor ide kerültem, már minden lényeges területnek volt felelőse, úgyhogy most szakmai ellenőr vagyok. Szeretnék alkotóbb munkát végezni, de úgy látszik, mindig rossz helyen kezdek hozzá. Amikor például feloszlott a falusi nőbizottság, nosza, nekiláttam, hogy újraszervezzem. Erre behívatott a főnököm és letolt, hogy minek avatkozom a pártszervezet dolgába . . . Jó volna tanítani, mert így — bár általában dicsérgetnek — teljesen fölöslegesnek érzem magam.

a munkájukról. Nem értik meg egymást feletteseikkel. Mivel magyarázható ezek a konfliktusok?

— Talán túlságosan is jól ismerik azokat a problémákat, amelyek a népművelők munkáját ma megnehezítik és a véleményüket nem hallgatják el. Ezért gyakran összeütközésbe kerülnek a helyi vezetőkkel, a közélet irányítóival. Idővel ez odáig fajulhat, hogy sokan már a hivatásukban sem hisznek igazán, mert ellentmondásba kerül bennük az, amit lehet és az, amit kellene csinálni. Ezt ki-ki a maga egyéniségének megfelelően tudja feldolgozni magában, s van, aki megfutamodik. Nem azt akarom mondani, hogy a képzésben nincsenek hibák! Például az ügyviteli, költségvetési szabályok ismeretére nehezen tudjuk megtanítani a gyerekeket, bár *odakint* ezekre is nagy szükségük van. Ugyanígy bizonyos viselkedési, „diplomáciai" magatartásmintákat sem ártana elsajátítaniuk, de erre sem nyújt lehetőséget a főiskolai képzés, ami ettől függetlenül még mindig gyakorlatközpontúbb, mint az egyetemi oktatás.

Ezek azonban többé-kevésbé részletkérdések. A problémák gyökerét abban látom, hogy nálunk rosszul értelmezik a népművelő szerepét: csupán szervezőt látnak benne, holott művelődéspolitikusnak kellene lennie. Olyan széles látókörű szakembernek, aki az adott közösség műveltségi állapotának

Nyuszik a ringben?

A Pécsi Tanárképző Főiskolán 1975-ben indult a népművelő szak. Két évfolyam végzett azóta, s tapasztalataikat közreadni gyűltek össze a közelmúltban. Mennyi szakmai tapasztalata lehet egy pályakezdő népművelőnek? Nem sok. Néhány vélemény – minden szubjektivitása ellenére – mégis figyelmet érdemel.

— Járási városi művelődési központban dolgozom, 54 község közművelődésének módszertani irányítása a feladatom. A tényleges munkámhoz középiskolai érettségi is elegendő volna, így tehát nem mondhatom, hogy nagy hasznát veszem a főiskolán tanultaknak. Hatan vagyunk a házban, jelenlegi tevékenységünkhöz viszonyítva sokan, az igényekhez képest kevesen. Talán éppen ezért nagyon rossz a légkör, a szakmai problémáimat senkivel nem tudom megbeszélni. Két év múlva már egészen biztos, hogy nem leszek itt. Azért próbálom hasznossá tenni magam: kiállításokat, közművelődési heteket, egész napos programokat szervezek a falvakban és igyekszem minél többet utaztatni az amatőr művészeti együtteseket. A legtöbb helyen már csak ők tartják fenn a közművelődést. Sajnos, 25—30 községben évek óta nem történik semmi, mert nincs rá pénz. Meg kell találnom a módját, hogyan lehet programot szervezni a semmiből. Néha mosolygok, néha az asztalra csapok, vagy elhitetem a helyi vezetővel, hogy mindent ő talált ki. Ez a leghatásosabb módszer. A téeszek súlyos pénzeket dobnak ki olyan „ünnepi előadásokért", amelyek után évekig semmilyen programra sem lehet becsalogatni az embereket. Ha nekem valami műszaki vagy gazdasági problémám van, nem szégyellek szakembertől tanácsot kérni. Miért szégyell hozzám fordulni az agrármérnök, ha kulturális kérdésekről van szó?

— A hely, ahol két éve dolgozom, nemrégiben lett város. Szép művelődési háza van, hozzám tartozik az ifjúság szórakozásának szervezése, a klubmozgalom irányítása. Szerencsés voltam, mert másodmagammal kaptam egy garzonlakást a központban. Meg is orroltak rám a pedagógusok, mert számukra csak a kifűthetetlen kastélyban jutott hely. Az új kórház orvosai két-három szobás lakásokat kaptak szinte azonnal, és természetesen a belvárosban . . .

Úgy érzem, hogy szükség lenne a munkámra, ha nem uralkodna annyira furcsa szemlélet a művelődési házban. A főnököm szerint a ház nem arra való, hogy a fiatalok szórakozzanak, itt csak a „tömény" kultúra érvényesülhet. „A művelődési háznak nincs szórakoztatási funkciója" — mondja. Következésképpen én is megtűrt vagyok, s ezt éreztetik velem. Itt csak nyusziként élhetek meg. Az igazgató jobban örült volna, ha ének szakost kap, mert szerinte egy népművelő nem ért semmihez.

CSERI LÁSZLÓ MONTÁZSA

— Az elődöm egy helybeli villanyszerelő volt, akkor jött be a házba, amikor kedve tartotta. Sokszor hajnali 3-ig, 4-ig elkártyázgatott a fiatalokkal a klubkönyvtárban. Ittak és dohányoztak is persze. Korábban négyszer nyerte el ez a falusi klub a kiváló címet. Egy fél évvel azután, hogy odakerültem, megszűnt a klubélet. Most mindenki engem hibáztat. De hát hogyan engedjem meg a tivornyázást a könyvek között, amikor még poroltójuk sincs? A tűzoltó-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1973 JUL 20

Utunk

Mattis János
1021

Mattis János szénrajza

BAJOR ANDOR

Akinél idősebb volt a bátyja

Nem tudom, mikor ismertem meg Apró Bélát, de bizonyos, hogy a hatása alá kerültem. Ő volt az erő, az önbizalom és a határozottság.

— Neked fogalmad sincs, mi van itt belül — bökött egy ízben a mellére.

Közöltem vele a színigazat, hogy nem tudom.

— Hát akkor megmondom — felelte diadalmasan — itt bent egy szív dobog!

Azzal fölállt, határozott léptekkel kisietett és reám hagyományozott egy féltucat üres sörösüveget.

Őszintén bevallom, hogy egy darabig visszavártam, majd amikor nem jött, csodáltam a nagyvonalúságát. Mint az ... és bizonyára nem azt jelentem ki, hogy érző szívem van, hanem azt, hogy pillanatnyilag nincs elegendő pénzem.

A reám jellemző kisemberi elszántsággal be akartam rajta hajtani a hat üveg sör árát.

Legközelebb, amikor távolról megpillantottam, loholni kezdtem utána és kiabáltam.

— Állj meg, Béla!

Béla megállt, olyan határozottan, mint egy kőszáli sas, ha sziklára telepedik. Úgy nézett rám, akár egy rágcsálóra.

Különben egy bronz hajú nővel volt, akiről gyanítottam, hogy cukrászlány.

Előkelően elmosolyodott.

— Ismerd meg a menyasszonyomat, és csókoljátok meg egymást.

— A sör ügyében kereslek — mondtam zavartan és nyomorultul.

Béla szelíden megrázta a fejét.

— Sört most nem iszunk. De adj egy húszast, kávélikőrre.

Remegve kotortam elő a pénzt, mire Béla megveregette a vállamat és a bronz hajú, szeplős leányra irányította mutatóujját.

— Legalább te csókold meg

Majd
fogta a
fejeme
— Ig
király
Erre
gyelten
eredeti
ber —
élet
pompáz
ami az
De az
déktala
Eszen
Az igaz
számára
Nem
mert kr
kisszerű
tiszta lel
Béla r
gyéniség,
szinten é
költők k
lángelmé
a hullám
Újabbá
Így m
tereken
húszast
szont az
gyen az
Hirtele
amikor b
pületébe,
sággal,
Holdba.

PÁSKÁNDI GÉZA

Modern koldusok

Hallottam olyan véleményt is, hogy a koldusok a régiek,

Egy szép fiatal nővel történt meg az az eset, amelyet alább leírunk. Megállt mellette egy ifjú, ép, pirospozsgás, izmos, jólöltözött koldus. Kinyújtotta a kezét. A nőt annyira meglepte a dolog, hogy adott neki egy lejt.

Koldus (miután a pénzt zsebre vágta): Különben is éhes vagyok.

Nő (szerényen): Valamit...

Néprajzi Múzeum, Budapest

Gyűrűk papsajtból, töltényhüvelyből

A legrégebbi gyűrűk, amelyeket a Néprajzi Múzeum őriz, XVI. századi albán darabok, amelyek még a török befolyás előtti balkáni formakincs jegyeit viselik magukon. A múzeum most 223 darabból álló gyűrűgyűjteményét állítja ki. Többségük a történelmi Magyarország területéről származik, kisebbik fele a Balkánról vagy Európa nyugati feléből.

A XVIII. századból, német területről való az a virágkoszorúval körülvett, angyalfejes gyűrű, amely valószínűleg egyházi használatra készült. A legtöbb gyűrűt természetesen a fiatalok hordták: a XIX–XX. században a parasztifjúság körében ez volt a legmegszokottabb szerelmi ajándék. A kiállításon látható a XX. század elejéről egy református leány teljes gyűrűkészlete, amelyet egyszerre viselt, ha ünnepnap a templomba ment. Érsekcsanádon – innen származnak ezek a gyűrűk – szokás volt, hogy nemcsak a vőlegény, de barátai is gyűrűt ajándékoztak a menyasszonynak. Egy inkatelki leány 1940-es évekbeli, kalotaszegi gyűrűkészletét egy bánffyhunyadi ötvös gyártotta. Szép az az észt szerelmi gyűrű is, amelynek dísze egy kezek között ábrázolt koronás szív. Az eljegyzési gyűrű régebben díszes, „fejes" gyűrű volt, csak az anglikán reformáció idején jelent meg a karikagyűrű.

Pecsétgyűrűt a XIX. század előtt a házas férfiak és a mesteremberek viseltek. Később már csak díszítő motívumok voltak rajtuk: nemesi címer, állat-, növényábrázolások – ezeket az ékszereket hitelesítésre, pecsétként már nem használták.

A gyűrűnek gyakran volt szerepe a varázslásban, gyógyításban is. A rézből való görcsgyűrűnek például, „hogy nem fogja a görcs a kezet, arrul jó" – mondta egy idős asszony Szeremlén. A kígyó forma gyűrűnek már az ókorban bajelhárító erőt tulajdonítottak. A Baján gyártott ezüstgyűrűkön található vésett X jel valószínűleg a

Sárgaréz pásztorékszer

ellen védte viselőjét – ismert ez a jel például a dunántúli tejesfazekakról is.

Balogh Istvánné Horváth Terézia, a kiállítás rendezője azonban ezúttal nem a használat vagy az anyag szerint, hanem szerkezetük szerint csoportosította a gyűrűket. Megkülönböztet egyszeres vagy többszörös gyűrűt, mindkét fajtának nyitott és zárt változatát. Az egyszeres zárt változata például a karikagyűrű és az egyszerű fejes gyűrű, amelyet egyetlen anyagból, például sárgarézből készítettek. Többszörös gyűrű az említett kígyó formájú gyűrű, vagy az, amelyet az Osztrák Néprajzi Múzeum kölcsönzött a kiállításra, a „puzzle": ezt csak akkor húzhatja fel valaki, ha megfejtette összerakási fortélyát.

Kalotaszegi ezüstgyűrű három üvegkővel

A gyűrűk készítőinek sora változatos képet mutat: a papsajtból gyűrűt fonó gyerekektől az ékszerművesekig. A gyerekek játékból készítettek szalmagyűrűket vagy hurkolt lószőr gyűrűket. A fiúk réz kétfilléresből kalapáltak karikagyűrű vagy fejes gyűrű alakot. Különleges darabok a rabok által készített, vagy az orosz hadifoglyok töltényhüvelyből kalapált gyűrűi, belül cirill betűs szerelmes szöveggel. (Jakab László vörösréz húszfilléresből kalapált darabjába még a „próbát" is belevéste.) A városi ötvösök közül a jelentősebbek Baján, Komáromban, Szegeden és a Kalotaszeg vidékén (Bánffyhunyad) éltek.

Ezeket a kisvárosi ékszerkészítőket a török uralom utáni leírásokban „parasztötvösöknek" hívták, így különböztetve meg őket a drágább, egyedi tárgyakat készítő ötvösöktől. Később, a XIX–XX. században, amikor már a parasztötvös is készített igényesebb, ezüst és arany ékszereket, elválasztják a „parasztékszert" a „galantri"-tól (ez a német Galanteriewaren, a díszműáru magyarosítása). Napjainkra ez a határ is elmosódni látszik, ám a népviselet mindenkori jellegzetessége, hogy az elsődleges szempont nem az egyéni öltözködés, hanem a közösséghez tartozás hangsúlyozása ruhában is, ékszerben is. Ezek az ékszerek azután, mivel már sorozatban készülnek, olcsóbbak és elérhetőbbek is.

A kiállítás katalógusa bemutatja a múzeum teljes gyűrűgyűjteményét. A tárlatot szeptember 30-ig tekinthetik meg a látogatók.

MÁTTIS - TEUTSCH JÁNOS

Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

Útközben hazafelé

Ha valaki föltenné a kérdést, volt-e olyan festő a Duna-medencében, akinek a művei a müncheni Der Blaue Reiter-csoport (az absztrakt művészet első képviselői) színeit és panteisztikus temészetlátását juttatja eszünkbe, akkor csakis egy nevet mondhatnánk, Máttis Teutsch Jánosét. Ez az 1884-ben Brassóban született művész csak rövid ideig tanult Münchenben, utána évekig Párizsban tartózkodott, mégis idegen maradt tőle ez az urbánus világ. Kompozíciós alapélménye a táj, helyesebben az a spirális, örvénybe húzó formavilág, amely a dombok hajlatából, az ívekbe görbülő fatörzsek rajzolatából, a mélybe vezető utakból és az égbolt felhőzetét is magukhoz ölelő, perspektivikus rendezővonalakból szerveződött.

Ez a kompozíciós séma szokatlanul szuggesztív: a síkba kiteregetett színes foltok és az egyetlen középpontba összefutó térbeli vonalak szintézise. Nehéz ennek a művészetnek a fonalát visszafejteni a gyökerekig. Magyar, szász és román kultúrát érintett itt meg az avantgárd. A folklór dalformába vagy ornamens alakzatokba rendeződő tömörsége ugyanúgy érezhető e képeken, mint az intellektuális mérlegelés egyszerű eszközökre ösztökélő hatása. Máttis Teutsch művei magukkal ragadnak és egy soha nem látott táj dombhajlatai közé rántanak. Vagy mégiscsak láttunk már ehhez hasonlót? Franz Marc titokzatos vadállatainak guggoló mozdulataiban, Jawlensky izzó színekkel festett, s pünkösdi ódákhoz hasonló tájlátomásaiban?

A Nemzeti Galéria harmadik emeletén húzódó teremsorban megrendezett Máttis Teutsch-tárlat igen meggyőző hatású. Valószínű, hogy ennyi metszetet, képet és színezett szobrot

Máttis Teutsch János: Álom
akvarell, papír, 23x29 cm, 1919,
a Nemzeti Galéria tulajdona

még soha nem láttunk tőle nálunk egy kiállításon. Pedig annak idején Budapest volt a művész Berlintől Brassóig terjedő szerepléseinek a központja. Miután Máttis Teutsch 1913-ban a Der Sturm pesti vendégkiállításának művészeként vált ismertebbé, valamivel később, 1917-ben a Ma folyóirat Visegrádi utcai helyiségében rendezték meg Kassákék a művész első jelentős gyűjteményes kiállítását is. Akvarellek és olajképek mellett itt volt látható először Máttis Teutsch azóta közismertté vált linóleumsorozata. Ezt követte egy újabb tárlat a Má-nál a következő évben, de szerepelt Máttis Teutsch egy sor más, kollektív tárlaton is. A húszas években, amikor a magyar aktivisták Bécsben éltek és dolgoztak, Máttis Teutsch a romániai Contimporanul folyóirat által rendezett bukaresti és brassói modern tárlatok vendége volt. Az 1960-ban elhunyt művész iránt csak az utóbbi két évtizedben mutatkozott nemzetközi érdeklődés az 1987-ben Kasselben, rendezett Kölcsönhatások (Wechselwirkungen) című, összefoglaló kiállítás óta. Ezen az egész közép-európai avantgárd felvonult, és hosszú időre érvényes értékelést kapott. Azóta elképzelhetetlen ennek az égtájnak a modern művészete Máttis Teutsch nélkül.

A galéria tárlata a szó legjobb értelmében vett alkalmi esemény, hiszen a megszervezésében részt vevő négy romániai intézmény: a brassói Művészeti Múzeum, a nagyszebeni Brunkenthal Múzeum, a konstanci Művészeti Múzeum, valamint a Sepsiszentgyörgyi Képtár eredetileg csak a belgiumi Gent számára, az ottani múzeum megbízásából válogatta össze ezt a Máttis Teutsch-retrospektívet. Onnan érkezve, a hazafelé vezető utat megszakítva sikerült most ezt a közbeiktatott kiállítást kialkudni, amely június 18-án nyílt, és csak július 12-ig tekinthető meg. A tárlat segítségével Máttis Teutsch munkásságát olyan bőségben ismerhetjük meg, amire a hazai gyűjtemények nem adhatnának módot. Boros Judit rendezte a kiállítást, két segítőtársa, Szűcs György és Majoros Valéria közül az utóbbi tavaly egy monografikus igényű albumot is megjelentetett a művészről. Katalógus híján most ez a munka adhat segítséget azoknak, akik alaposabban szeretnék megismerni az életművet. (P. G.)

MÁTTIS TEUTSCH JÁNOS
Pest-megyei hírlap
'98. VI. 26.

Századunk képzőművészetének tárlata

A párhuzamok láthatóvá váltak!

A Szépművészeti Múzeum új állandó kiállítása – Századunk képzőművészete címmel – azt tárja elénk, ami 1900 és 1970 között Európában és részben a magyar festészetben, szobrászatban történt. Az Európára utalást az indokolja, hogy az Erdélyben alkotó *Máttis Teutsch János* és a külföldön élő *Szenes Árpád, Csáky József, Kemény Zoltán, Beöthy István, Vásárhelyi Győző, Etienne Hajdú, Kepes György* egy-egy művét is felfedezhetjük a válogatásban. Ezek nemzeti kincsünk részei. Különösen izgalmas Csáky József 1910 körül mintázott „Csók"-ja, mely „alliterál" *Ady* csókverseivel, és *Rodin* csókámulatát folytatja új szobrászi megformálással. Különleges *Kemény Zoltán* művészete is, aki fémhuzalokból álmodta meg újszerű plasztikáit.

Az áttekintés angol, lengyel, francia mestereket is számba vesz. Kimagasló mestermű az osztrák *Kokoschka* „Veronika kendője", továbbá az olasz kollekció, *Casorati* és *Severini* alkotásai. A sorban *Carlo Carra* „Önarckép"-e is fontos igazságot jelez: azt, hogy az izmusok képviselői akadémikus rajztudással is rendelkeztek, és alkalmazták a festői törvényeket... A Szépművészeti Múzeum új törzsanyagához tartozik *Chagall* 1968-ban festett „Kék falu"-ja, *Renato Guttuso* „Földfoglalás"-a is, mely az 1947-es szicíliai valóságot tárja föl... Olyan indulatokat, amelyekről nálunk *Révész Imre*, Ady és *Móricz Zsigmond* közölt fontos tudnivalókat festményen, versekben, novellákban. Kiderül az is, hogy a magyar és európai törekvések párhuzamosak: *Joseph Albere* 1958-as „Világosszürke fal"-a *Barcsay* képi törvényeivel, sűrítettségével egybevágó.

Máttis Teutsch János: Halottvivők

Pazar az egyes fogalmazások képi kódja, üdítő sokrétűség közvetíti a teremtő szellem gazdagságát – melyet *Wotruba* szobrai, *Kepes György* festménye, *Richard Mortensen* „Toulon"-i kikötője, *Slevogt* Virágcsendélete képvisel. Érdekes összecsengés *Erich Hause* „Relief"-je, és az ő jelszerű sűrítését hazai köztereken folytató *Segesdi György* között. Invenciózus és fölötte merész Beöthy István 1950-es szobrászi álma a „Nukleáris formá"-ról.

Losonci Miklós

420) stereo (egyéb erősítő is) kettő darab kétutas hangfallal eladó. Tel.: 06-26-310-595, egész nap.

ANTIKVÁRIUMUNK vásárol könyveket, teljes könyvtárakat, térképeket, metszeteket, festményeket, vitrintárgyakat, képeslapokat hanglemezeket és CD-ket. Tel.: 332-0243.

ALBÉRLET

Budapesten a XX. kerületben 1 és fél szobás lakás kiadó két férfi részére 20 ezer Ft-ért + rezsi. Ulicska Lászlóné, 2377 Örkény, Móricz Zs. u. 7.

ALBÉRLETET KERES

Kis komfortos házat, lakást, szobát bérelne negyvenes, független férfi Pest megyében. Esetleg vennék részletre. Tel.: 06-20-685-384.

A szentendrei HÉV vonalán albérletet keresek másfél szoba összkomforttól, csak bútorozatlant. 06-20-216-918.

FELHÍVÁS

Egyénileg utazók! Szardínia szigetén Cagliari közelében Solanasban Villasimiusban tengerparti apartmanok még kedvezményes áron leköthetők. Érdeklődni magyarul. Tel/Fax: 00-39-70890010.

FÉRJET KERES

40 éves, csinos nő társat keres intelligens, jól szitulált, jó humorú, 176 cm-nél nem alacsonyabb férfi személyében. 2903 Komárom Pf. 7.

164 cm, molett, optimista, utazni szerető komoly nő vagyok. Kereslek, ha nagy gyermekeim és és anyagi gondjaim sem riasztanak el. „Arculütött"

gosen eladó. Víz, villany a te
ken, gáz, telefon bekötheto. Tel
340-6073.

Gödöllőn családi házak
Isaszegi u. 77/a 10,8 M Ft-ért,
Hunyadi u. 6. 5,8 M Ft-ért
eladók. Tel.: 06-20-453-714.

Lóréven eladó közművesített felújítható parasztház, gazdálkodásra alkalmas 700 ❑-öl telekkel. Nagy-Dunához, komphoz közel, csendes környezetben. Irányár: 1,2 M Ft. Tel.: 06-26-482-573.

Budapesttől 100 km-re Csengődön tatarozásra szoruló 100 m²-es tanya 1 hl szőlővel egy kis szántóval eladó. Ára: 700 ezer Ft. Tel.: 06-28-455-587.

Mogyoródon a Bocskai utcában 280 ❑-öl telken, 128 m²-es tetőteres, szuterénos, vegyes tüzeléses családi ház eladó. Ipari áram, telefon, parabolaantenna van. Irányár: 8,3 M Ft. Érdeklődni: 06-28-420-411/168 Szigetfűné, 8–16 óráig.

Szigethalom üdülőkörzetében közel a Dunához összkomfortos nyaraló és stég eladó. Tel.: 369-6236.

Családi ház eladó. Alápincézett, padlástér-beépítés, 3 szoba, szinteltolás, amerikai konyha, ebédlő, telefon, gáz, 90 m² lakóterület, kert. Irányár: 5 M Ft. Érdeklődni: Tápióbicske, Sági út 5/a. Szabó Gábor.

Üllőn eladó 4 szobás gázfűtéses, telefonos, garázsos alápincézett tégla családi ház. A telek 175 ❑-öl. Irányár: 6,8 M Ft. Tel.: 06-29-322-612.

Eladó Vác-Deákvár belterületén 400 ❑-öl panorámás telek nyaralóval, fúrt kúttal, villannyal, garázzsal. Irányár: 2,5 M Ft. Tel.: 06-27-319-435.

Budapesttől 30 km-re, Vácegresen 835 m²-es telken eladó 20 m hosszú parasztház, ólak, fészer, víz, gáz, telefon a ház előtt elvezetve. Irányár: 1 millió 600 ezer Ft. Gyérik János, Vácegres, Hámán Kató út 17. Tel.: 06-28-489-944.

Budapesttől 35 kilométerre, főútvonal mellett, összkomfortos, nagy családi ház melléképületekkel eladó. Tel.: 06-28-484-508 vagy 06-28-412-463, az esti órákban.

Zebegényben 1165 m²-es panorámás üdülőtelek eladó. Víz, villany 10 m-re. Műúton megközelíthető. Iráyár: 1200 Ft/m². Érdeklődni: 06-27-372-443.

Német favázas csarnok féláron eladó! 12x25 m; 5,5 m váll- és 7,5 m gerincmagassággal, külső-belső hajópadló burkolattal. Érdeklődni: 06-30-365-280, 06-60-342-021.

Ócsán eladó 300 ❑-öles

Mattis-Teutsch János

Mattis-Teutsch János grafikái

Debrecen '96. 1. 16

mondtam Önnek, hogy a másolatot fénymásolva szívesen odaadom, hiszen láttam, hogy az én

den nap figyeltem és ezért úgy láttam, hogy hiány nem mutatkozik oly mértékben, amelyben a pénz-

Szegényítik a szegényeket

Mintegy 12 százalékkal az idén is csökkent a választópolgárok nagy részének reálbére. Nem úgy a honatyáké és az állami hivatalnokoké. Az ő bérüket emelik.

Az állami vezetők bérét már 30 százalékkal megemelték (Új Magyarország 1996. január 9.). A miniszterelnök fizetése jelenleg 44,6 százalékkal több a tavalyinál. Így a kormányfő fizetése 397 ezer 800 forint, míg miniszteréé 331 ezer 500 forint. Emellett a kormányfő további 20 százalékos béremelést javasol az állami vezetők részére, természetesen beleértendő a képviselők fizetésének emelése is. Ne csodálkozzon azon senki, hogy az ezreket fizetni kényszerülő egyetemi hallgatók és az infláció miatt reálbércsökkenést elszenvedő választópolgárok nem tudnak tapsolni. A miniszterelnök pedig megértést kér az ország népétől. Pedig tudhatná, hogy 10-20 ezer forint fizetésből élők semmiképpen sem tudnak megértést tanúsítani, hiszen a gazdag rétegek fizetését emelik, míg a szegényeket tovább szegényítik reálbércsökkentésekkel. Tudok olyan családról, akik csak fizetéskor vesznek húst kiskorú gyermekeiknek.

Minduntalan azt hangoztatják, hogy a legmagasabb bérek utáni 48 százalékos adókulcsot megszavazták, de azt meg sem említik, hogy a létminimum környékén élők bére után is adót fognak levonni. Az állami vagyon újraelosztása jól halad az eddig is kisemmizettek feje fölött és rovásukra. Az önmagát szakértőnek nevező kormány ehhez ért igazán.

Jó lett volna, ha a köztársasági elnök és a miniszterelnök ezeket a gondolatokat is belefogalmazták volna az évvégi számvetésükbe.

TÓTH ANTAL
Hódmezővásárhely

Bukarest azelőtt, azután

Otopeni gondolatok

Csak egy évszázadnyi időt kell átgondolnunk. Az egyik legismertebb román író, Sadoveanu *Századvég Bukarestben* című regényében azt a történelmi pillanatot ragadja meg, amikor a hagyományos, megszokott életformát felváltja valami új: eddig ismeretlen figurák jelennek meg a színen, vetekednek a nemesekkel, azok értékes tárgyaival veszik körül magukat, ám belső mosollyal Bojárnak becézik kutyájukat. A díszletek még a régiek, még ott sátoroznak a vásárosok a Dîmbovița partján, a Nagypiac közelében, a füstös belsejű ortodox templomok mindegyike még hosszú szolgálatot remél, s az egyik szereplő a tojássárgájából olvas ki kedvező jóslatot. De a város már néhány emeletes házzal is büszkélkedhet, s a Párizst megjárt újságíró nosztalgikusan egy olyan padlásszobába költözik, amely világítását közvetlenül az égről nyeri: a köpönyegforgató tollnok pedig örökre elveszett ifjúságáról álmodik.

E letűnni látszó múlt századi világ képzőművészeti kezdeteit idézte fel idén tavasszal a bukaresti Szépművészeti Múzeum *Biedermeier portrék* kiállítása. Öntudatosan feszítő férfiak, szépségüket és díszes ruházatukat megcsillogtató hölgyek, a Cantacuzinók, Ghicák, Văcărescuk megbízásaiért versengtek a fővárosban szerencsét próbálni akaró művészek, a román Theodor Aman mellett a cseh Franz Maschek, a német Joseph Resch, a francia Emil Dessain. Itt találjuk Sikó Miklóst, Szathmári Papp Károlyt vagy a Budapestre továbbsiető Barabás Miklóst. A festők megélhetésükért gazdag körök befolyását keresve egyre kifinomultabb rajzbéli és színezési technikákat alkalmaztak, s ezzel jövőbeli létet kölcsönöztek fennmaradó képeikkel az ábrázoltaknak.

Néhány évtized múltával azonban pár ember elkezd ordítani: „brontoszauruszok háooooooooooooooo kombinált ige abcdefghijklmnopqrstuvwxyz művészet ritmus gyorsaság gránit elevenítsd fel gutenberget". Az 1928-as *unu* avantgárd irodalmi lap kiáltványát zárja e sorokkal szerkesztője, Saşa Pană. Ugorjunk egy másik regénybe, Méliusz József zseniális *Horace Cockery* fikcióvilágába. Egy kitalált európai diktatúrából, *Dogshavenből* származó költő, H. C. gyakran megfordul Párizsban, kávéházi asztalok mellett évődik barátaival, Tihanyi Lajossal, Tristan Tzarával, Eaton Darral, s hirtelen rosszullétekor segítségére siet Saşa Pană doktor. Műveikben már nincs mívesség, csak harsány kifejezésmódba burkolt elszántság, nincsenek tetszetős arcképek, csak a pőrére vetkeztetett lélek: „egyetlen üvöltés az értelmes lét meggyalázása ellen" – fogalmazza meg a mondatok közt bujkáló elbeszélő fiktív barátja kapcsán az akkori Európa közérzületét.

Nagy élmény eredetiben találkozni e korszak dokumentumaival, művészeti alkotásaival, amelyek rövid időre előbukkantak a mélyből, s most szerepeltek a *Bukarest 1920–1940* kiállításon a Nemzeti Színház bemutatótermeiben. A nagy művészek később talán szégyellt „fiatalkori botlásai", a világmegváltó varázsigéknek ható újságok, a *Contimporanul,* a *75 HP,* a *Punct,* az *Integral,* az *Urmuz.* Kisebb életműfutamok a nagy egészen belül, *Victor Brauner* útja jellegzetes szürrealizmusáig, az építészként is fontos *Marcel Janco* expresszív arcképei, a tördelt kubizmustól egy szintetikusabb szemléletig eljutó *M. H. Maxy* látványos művei, a kisebbek közül *Jean David* direkt Modigliani-követése, *Arthur Segal* festékmorzsákra bontott ülő nőalakja vagy *Irina Codreanu* szobrai mint Brâncuși hatásának szép példái.

Külön öröm *Máttis Teutsch János* termét látni, ahol számos fekete-fehér linómetszetét színben fejlesztik tovább akvarell és olajképei. Az emberi alak statikája és dinamikája fokozatosan növényi, majd kristályszerű képződménnyé alakul át. A lélek állapotábrái erős színvilágukkal, formai hasonlóságuk ellenére külön „egyéniségükkel" egy olyan minőséget hordoznak, amely bizonyítja, hogy az európai művészeti központoktól távol is éppolyan figyelemre méltó dolgok történnek. Ebből a szempontból még kirívóbb, hogy a Le Figaróval egy időben a craiovai *Democrația* című lap 1909. február 20-i számában megjelent a Futurizmus manifesztuma, valamint Marinetti és M. Drăgănescu írása az irodalom új iskolájáról.

A kiállítás kevésbé látványos, de legelgondolkodtatóbb része a romániai modernista épületeket egybegyűjtő szekció. A fényképek százain látható megvalósult tervek azt mutatják, hogy ezek az épületek nagy falsíkokkal dolgoznak, tömbszerűek, s hiányzik róluk a helyi tradíciókhoz kapcsolódó bizáncias ornamentika és homlokzatképzés. Marcel Janco, G. M. Cantacuzino, Horia Creangă és társaik működése valóban megteremtette az új Bukarestet a 20-as évektől kezdődően, azonban az épületek nem igazodtak a korábbi „neoromán" stílushoz, s így kettős város képe alakult ki: egy-

felől a kertes villarendszer maradványai, másfelől egy kizárólag „izmait" mutató nagyvárosias beépítés. A kettő között pedig nincs átmenet.

Egy harmadik regényben – melynek kollektív írói mi is lehetnénk – kellene megfogalmazódnia azoknak a társadalmi és művészeti problémáknak, amelyekkel leírható lenne az utolsó évtizedek összefüggésrendszere. A fölénk vetülő diktatúra árnyéka kedvezően rendezte el bennünk a viszonylatokat: morálisan a tradícióhoz mint értékhez sorakoztunk fel, s természetesen mindent elutasítottunk, ami rombolásként, azaz egy torz/valódi modernizáció nagy ugrásaként jelentkezett. Mostanában azt tapasztaljuk magunkon, hogy szinte elfeledve a korábbi éveket, lassanként kikopik az agyunkból „Dogshaven", már nem emlegetjük annyit a titkos fényképezéseket a meglesett Köztársaság Háza építkezéseiről, hanem arra figyelünk, hogy melyik háború előtti épület vagy nyugat-európai posztmodern vonulathoz illeszthetők leginkább az antikizáló részletformák. Ma már napsütésben barangolhatunk az egykori Szocializmus Győzelme Sugárúton (most Bulevardul Unirii), s lógathatjuk lábunkat a marcipánszerű plasztikai díszekkel ellátott szökőkutak medencéibe. Kissé szomorkásan valljuk be magunknak, hogy az egész városban egyre kevésbé ez a legérdekesebb. Hiszen a repülőtéri színes prospektusban is a Sugárút immár „integetős" képe vezeti be a látnivalókat.

Szerencsére mindig akadnak művészek, akik félretolva a történelemből következő reális megoldásokat, a tradíció és modernitás újszerű viszonyát fejlesztik ki. A tavaly Budapesten is bemutatkozó *Horia Bernea* a 60-as évek második felében sajátos reduktív művészetet valósított meg. Számára a kereszt, a kereszteződés az az elsődleges jel, amelyet ábrázolni érdemes. Ezt fejlesztette templomi zászlókra emlékeztető képekké, térbeli egyensúlyi helyzetekké, majd valóságos templombelsőkké. Eddigi életművének izgalmas kiteljesedése az a lehetőség, hogy mint a Román Parasztmúzeum igazgatója, friss szemléletű, lényegében néprajzi kiállítást rendezhetett. Itt is a kereszt a vezérmotívum, melynek alárendelődik a tárgyak csoportosítása, s a természetes anyagokból és technikával készült installáció. Bernea szellemes gátlástalansága részletmegoldásokban megkérdőjelezhető, ám a nagy fehér falfelületek, réginek tetsző templomi falfirkák, álfreskók kiemelik a faragott tárgyakat, hímzett ingeket, karcolt húsvéti tojásokat. A múzeumi kioszkban számozott könyv-projekteket lehet vásárolni, melyekben kézírással olvashatók a román népi hitvilág nap/hold és föld/ég dimenzióban elképzelt töredékei. „Néha pici üstökösök jelennek meg az égen, amelyek ha megnőnek, háborút és nehéz időket jövendölnek..."

SZŰCS GYÖRGY

VÉGEL LÁSZLÓ:

Kelebiai inga

Budapest, Szerbia, 1992 ősze

Úgy rovom a pesti utcákat, mint akit gyorsan pergő képek vezetnek félre: nincs egy csendes szoba, ismerős hamutálcával, ceruzákkal, könyvekkel, ahová bezárkózzam és ellenőrizzem ismereteimet. Olyan érzés hatalmasodik el bennem, mintha hullámvasúton ülnék, csupán az köti le a figyelmemet, hogy a következő pillanatban lefelé vagy felfelé siklok-e. Képtelen vagyok nyitott szemmel figyelni az előttem homályosan elsuhanó képeket, amelyeket Újvidékről sokkal pontosabban érzékeltem, mint innen, mert minden energiámat felemészti a várakozás: hova zuhanok a következő pillanatban. Lélekben visszakozom, hogy úgyahogy megőrizzem bizonytalan egyensúlyomat. Csak a képek gyors, villogó váltakozására emlékezem, másra nem. Rövid idő alatt szerettem volna belemerülni a magyar világba, de a megismerésvágy meghátrálásra kényszerített és elszigetelt. Késő. Olyan sok év veszett el, hogy immár nem tudom megismerni ezt az országot, legfeljebb havonta egyszer, két-három napon keresztül elölről kezdem a megismerést.

Nem az az eredeti, amelyet ujjongva üdvözöl az establishment, midőn saját gondolatvilágának felfrissítése miatt a modern szalonból a posztmodernbe sétál át, ahol halálosan komoly arccal, félhivatalos tekintettel méricskélget. Az eredetiség inkább bűntudattal kezdődik, s a különböző „új elméletek" inváziója idején észrevétlenségre ítéltetik. Ennek így is kell lennie! A hangzatos terminusok mindjobban riasztanak, megelégszem azzal, hogy a szavakkal felkarcolom a gondolatot, és megbotránkozom azon, amivel szembe találom magam: saját káoszomon. Boldog, aki a szavakban talál bizonyosságra, legalább nem tartja relevánsnak a valóságot, őt nem a káosz bosszulja meg, hanem a rend. A tévhitekkel ellentétben ez nem ironikus játék, hanem boldog pátosz – az *irónia aranyszálakkal hímzett fátylával.* Pesten mindenki az iróniát kergeti; heuréka, kiáltanak fel a teoretikusok, ha egyből rátalálnak. Korszellem, etc., mondják. Az is boldog, akit nem köteleznek a szavak, mert a valóság bizonyosságot szolgáltat számára, melyet nem a valóság bosszul meg, hanem a szavak. Korszellem, hatalom, plusz mindennapi pornográfia, mondják. De mi legyen azokkal, akik sem a szavakban, sem a valóságban nem fedeznek fel bizonyosságot? *Baudrillard* meghatározásával élve, a „szimuláció hiperterében" megsemmisült valóságot, értelmünk, érzelmeink szerteszéladozó csúfságait, énünk és a többiek minden percben tébolyba fordulható viszonyát, a szavak sokértelmű viszonylagosságát – minek folytassam? –, mindezt csak a doktriner strukturalizmus képviselői képesek áttekinthető renddé zsugorítani. Szemem előtt sokkal előbb a kidöntött fa bűntudata lebeg. Lombozata elszárad, a hajszálgyökerek kiszáradnak, és csodák csodája, a két dolog hasonlít egymáshoz. A fa halálával fizet, hogy az egymással ellentétes, összeegyeztethetetlen dolgok eredeti módon utaljanak egymásra. Ezzel ellentétben a boldog alkotás a játék örömének ajándéka, kellemes kaland a szabályosba, az élősövény buzgó nyesegetése, ugyanazt a formát begyakorolt mozdulatokkal formázni/módosítani újra meg újra.

Mégis minden az apróhirdetések körül forog. Ha hosszabb időt töltenék Magyarországon, apróhirdetés-regényt írnék. Az apróhirdetés-rovatban „erotikus munkára" nőket keresnek. A kitüntetett helyen szereplő kommentárban viszont a képmutatók felháborodnak, de eközben megtisztelik, megbecsülik azokat, akik apróhirdetések nélkül vállalják az erotikus robotot, csakhogy ezt valami fáradt rózsaszín lelki köntösbe bújtatják. Pesten a „társasági élet" *Freud kezitcsókolomos pszichoanalitikus kanapéjára emlékeztet.* Kivonultak az oroszok, eltörpültek a kísértetek, összeomlott az egypártrendszer, a közösnek vélt erkölcsi alap. Miért lenne erkölcsösebb az önámítás briliáns formáit kitermelő, sanyarú és önsanyargató kurvaság, mint a hátsó szándék nélküli erotikus munka? Miért kell felmagasztosítani a kétértelmű múltat? Milyen sok magabiztos ember él Pesten! Elégedetlenkednek, de ennek ellenére határtalan önbizalommal rendelkeznek. Vagy csak azért kell az önáltatás, hogy a szereplők, mint minden kis ország polgárai, elhitessék magukkal, miszerint valóságos életet élnek? A kádári konszolidáció csipkefüggönyei lehullottak, bevánszorgott a dzsentroid neofrivol? Az irodalomba, a politikába, a magán- és közéletbe. És minden olyan aprócska lett, mint az apróhirdetések. Talán csak az antiprófétikus Petri lát ma világosan:

közel az idő, amikor
felpezsdül az általános elernyedés,
hinni kezdjük, hogy itt a világvége
és várni a Messiást.

Balkáni atavizmus: vészteljes tekintettel a szemedbe néznek. Engedélyeznek némi időt, hogy megidézd életed feledhetetlen pillanatait. Ennél sokkal romlottabb azoknak az atavizmusa, akik nem néznek a szemedbe, a látszat kedvéért a csetnikeket szapulják, és beszennyezik életed legboldogabb óráit.

Ahogy látom, sokan körmölik a mondatokat a „véres balkáni háborúról". Háttérmotívumként divatos lett a Balkán, mint egy új párizsi kalap. Csak lebegjen a háttérben, de ne tekintsünk medúzaarcába, vagyis lelkünk közepébe. Az örök vándorlásról elmélkednek, akik csupán azért mentek tovább, mert Délen előreláthatóan nem fog kifogástalanul melegíteni a kandalló. És a joghurtért is sorba kell állni. Az étolajért. A sóért. Nem lesz üzemanyag, hogyan utazzunk ki a ranchra? Kényelmesebb tehát időnként „kibérelni" és irodalmasítani a Balkán-élményeket. Gombrowiczi tollal kellene írni az enyelgő menekültekről, az örök vándorokról, akik a pesti újságokból vesznek tudomást az odalenn történtekről, hiszen számukra az „örök vándorlás" annyit jelent, mint elsétálni az első újságárusig, átfutni az aznapi tudósításokat, ásítozni a karosszékben, sós mogyorót rágcsálva néhány pillantást vetni a *Panorámára*. *Danilo Kiš* volt hiteles menekült-bolyongó, nem háttérmotívumot és háttérélményt keresett, hanem a veszély előérzetének engedelmeskedve, Párizsból hazatérve könyveit rendezgette belgrádi (!) lakásán.

Papi Lajos műve

Megrökönyödve szemlélem a modernizmus kései ünneplését: megalázóbb finálét el sem tudnék képzelni, a kékharisnyák simogatják, izmusokkal becézgetik, mint a pincsi kutyát. Minél korosabbak a dámák, annál elegánsabb toalettet (formát) öltenek magukra. Amikor egy bakfis karcsú lábszárára illő csizmát látok egy koros hölgyön, aki a művészetet meg a modernséget dicséri, mindjárt tudom, hogy kezdődik a szépreményű közép- vagy délkelet-európai *szimuláció.* Ilyesmivé vedlett a féltve őrzött stiláris kultúra, és igaza volt *Pilinszkynek,* aki nem akarta magára húzni az avantgárd zöld frakkját. Miért legyünk büszkék a szocialista konszolidáció selymes, alélt diszkurzusára? Lassan-lassan kiderül, minél elismertebb lett a kései modernizmus, annál inkább belesimult az önvigasztaló quasifordulatba, ennek köszönve „az írás egyszerű aktusa", amelyben a szó csak önmagát jelenti, „önnön létének fényében ragyog", ahogyan *Foucault* meghatározta a modern változást, nem valósult meg, a szavak régiek maradtak, a fény külsődleges és mesterséges volt. A modernizmus harmadvirágzása, avagy az ünneplős, bágyatag modernizálás *Borges* babilóniai sorsjátékát juttatja eszembe, amely általános érdektelenséget váltott ki. És így lesz mindaddig, amíg csupán szerencsés nyertesei lesznek, amint azonban kedvezőtlen sorsjegyeket is beiktatnak, amelyek a veszteseket börtönbe juttatják, vagy esetleg halálos ítélet vár rájuk, azonnal fellángolnak a szenvedélyek, s ezen az úton nem kell megállni, mivelhogy a sorsjáték a „véletlen intenzifikálása" volt, nyilvánvaló, hogy a véletlennek kell eldöntenie a végrehajtás minden fázisát. A modernizmus azért alakult át ügyes szimulációvá, mert a sorsjáték szabályainak kimunkálását nem

MATTIS TEUTSH János

Sugárzó színek költészete

Mattis Teutsch János művei az Erdész Galériában

Alig ért véget Erdélyben a második világháború, *László Gyula*, „civilben" a kolozsvári egyetem régésztanára Marosvásárhelyt kiállítást rendezett erdélyi magyar művészek munkáiból. Nem sokkal később Brassóban tartott előadást, ekkor kérdezte meg tőle *Mattis Teutsch János* (1884–1960), miért nem mutatta be az ő műveit is. Szásznak gondolta, felelte László, aki csak a következő mondatból tudta meg, hogy igazi csángó ivadékkal áll szembe, aki második névként vette föl az őt fölnevelő szász család nevét. Itthon többek között ezt is kevesek tudják a huszadik századi magyar művészet külföldön egyik legjobban ismert és egyre jobban elismert alakjáról, akinek munkássága egyaránt része a romániai, szűkebb értelemben erdélyi, a magyar és az egyetemes művészetnek. Talán éppen azért, mert a legtermészetesebb módon vállalta magyarságát, hisz a képi kifejezés egyetemes törvényszerűségei foglalkoztatták.

A húszas években a korszak legjelentősebb művészei társaságában állított ki Berlinben, Párizsban, de élete végéig megmaradt igazi brassóinak. Ott kezdte tanulmányait is, és 1908-tól haláláig kisebb-nagyobb megszakításokkal a város ipariskolájában tanárkodott. Onnan indult Európa nagyvárosaiba tanulmányútra, hogy művészi tudását elmélyítse. Szobrászatot a müncheni akadémián tanult, megfordult néhányszor Nagybányán is, de művésszé valójában autodidaktaként, párizsi éveinek hatására lett. Festőként a budapesti Nemzeti Szalon 1907-es kiállításán mutatkozott be először, a nemzetközi művészeti mozgalmakban a *Kassák Lajos* szerkesztésében megjelent Ma folyóirat munkatársaként kapcsolódott be az 1910-es évek második felétől.

A szentendrei Erdész Galériában rendezett emlékkiállítás dokumentumai között tallózva az életrajz számos érdekes adalékára bukkanhat még az érdeklődő. Ennél is fontosabbak természetesen maguk a művek, hiszen Mattis Teutsch János művészetét a szakemberek indulása óta magasra értékelik – talán csak éppen az egyébként oly biztos ítéletű *Kállai Ernő* nem ismerte föl benne az igazi tehetséget –, hazai kiállítótermekben mégis ritkán találkozunk munkáival. Ennek egyik oka az, hogy a harmincas évek közepétől egyre visszavonultabban dolgozott Brassóban, szülővárosában, ahol művei egy része látható, a másik oka az, hogy az erősödő műkereskedelmi érdeklődésnek köszönhetően számos műve nyugati magán- és közgyűjteményekbe került.

A Kassák Múzeum 1983-as kiállítása óta a szentendrei bemutató az első, amely, ha vázlatosan is, átfogó képet ad Mattis Teutsch pályájáról. A kiállított majd félszáz olajkép, pasztell, akvarell, rajz, metszet, plasztika egy része külföldi gyűjteményekből, galériákból érkezett, s a rendezők terve szerint az itteni bemutató után müncheni, párizsi, New York-i kiállításra utazik. Hogy a tárlat több, mint egy kereskedelmi galéria jól sikerült vállalkozása, az is érzékelteti, hogy az esemény támogatói között ott van a Hypobank Hungaria, a BÁV Rt., az Aranysárkány vendéglő és a Vincze papírmerítő műhely is.

Mattis Teutsch művészetének láthatóan eddig is sok igazi híve volt. A képek sugárzó színei, egyszerre elvont és természetközeli formái, „organikus világot idéző himnuszköltészete", ahogyan a tárlatot megnyitó Szabó Júlia fogalmazott, a szentendrei bemutató révén alighanem tovább gyarapítják számunkat.

P. Szabó Ernő

Franciaország négy keréken

A TRIADE Eurobusz magyarországi körútja

Egy héten át egy különös kisbusz járta az országot megrakodva francia nyelvű prospektusokkal, térképekkel, videokazettákkal, fedélzetén a francia TRIADE nevű szervezet két képviselőjével. *Laurence Garnier* és *Claire Chauchard* azért jött Magyarországra, hogy a francia nyelv tanításával kapcsolatos új dokumentumokat mutasson be az ország számos

Pünkösdi Fesztivál, Salzburg

Az élő barokk

Van, ugye, a „nagy" fesztivál, a Salzburger Festspiele, általában öt héten át, júliusban és augusztusban. Ezt úgyszólván mindenki ismeri. Hogy azonban a Salzach-parti városban minden januárban Mozart-heteket is rendeznek, s ezek zenei programja, a műveket és az előadókat – szólistákat, zenekarokat – illetően vetekszik a nagy fesztiváléval, már (legalábbis nálunk) kevesen tudják. Azt se igen tartják számon, hogy a Salzburgi Őszi Kulturális Napok (ezeket 1995 októbere óta rendezik) milyen remek opera-előadásokat kínál orosz, olasz, német társulatokkal. És arról sem nagyon beszélünk, hogy a katolikus egyház tavaszi nagy ünnepköréhez két ünnepi eseménysorozat is kapcsolódik: a húsvéti és a pünkösdi fesztivál.

Utóbbi éppen e hét végén aktuális, hiszen idén május 31-én és június 1-jén van pünkösd. A hivatalos nevén Salzburger Festspiele Pfingsten Barock elnevezésű, idén nénapos (május 29-én, pénteken kezdődő) rendezvény csak pár éve jelentkezik. Előbb önálló volt, második éve viszont a Salzburgi Ünnepi Játékok égisze alatt működik, s művészeti vezetője az a *Hans Landesmann*, aki a nagy fesztivál gazdasági igazgatója és – e pillanatban zenei vezető nem lévén – a koncertprogram gondozója is.

A pünkösdi fesztivál mindig a barokk jegyében áll. Salzburg városának mai képe ebben a korszakban alakult ki, és ez az időszak – a XVII. és a XVIII. század – alapozta meg a hercegérseki székhely elsősorban zenei hírnevét is. A dúsgazdag fő- papok nagy gondot fordítottak udvaruk zenei életére; színvonalas zenekart, énekkart tartottak fönn, s a kor számos jeles muzsikusa működött itt udvari komponistaként vagy zenei vezetőként, de többnyire mindkét minőségben. Amikor tehát Salzburg pünkösdkor

ták be Velencében, de csak pár éve fedezték fel újra. Szintén tavalyi bemutató volt egy nagy kompozíció, az 1681–1732 között élt firenzei születésű *Fran-cesco Bartolomeo Conti* (a bécsi császári udvar muzsikusa volt) műve, az oratórium és a szakrális opera sajátos jegyeit viselő Szent Lőrinc mártíromsága. Kétszázhetvenévig pihent a bemutatása után. E két mű idén is szerepel a programban: a La Calistót *Herbert Wernicke* rendezésében a berlini Staatsoper együttese adja elő a Kleines Festspielhausban, a Szent Lőrinc mártíromsága pedig a Mozarteum nagytermében szólal meg.

A nyitány az amszterdami Barokk Zenekar és Kórus koncertje lesz május 29-én este a Dómban. Ők az említett Biber három művét adják elő. Ugyanazon az estén a párizsi La Fenice együttes „zenei bankettet" rendez a Karl Böhm teremben. XVII. századi olasz hangszeres „slágerzenét" játszanak. Tavaly óriási érdeklődés kísérte a Barokk városünnep nevű rendezvényt, mely abból állt, hogy a barokk muzsikát játszó egyik leghíresebb együttes, a Clementino Consort, a város utcáit, tereit járta egész nap, megmegállva, muzsikálva. E városünnepet most is megtartják szombaton, május 30-án, a barokk óvárosban. A milánói Il Giardino Armonico együttes is fellépett már tavaly, C. Ph. E. Bach- és Vivaldi-művekkel. Ők is ismételnek, szombaton délelőtt, a Mozarteumban. Ugyanitt délután *Marin Marais* [illegible] *Antonio*

sok második otthona (a nagy fesztiválon számos zenekari koncertjük szokott lenni, ők adják az operaelőadások zenekarát is, fellépnek a Mozart-heteken, a húsvéti és az őszi zenei fesztiválokon, s általában év közben is megfordulnak a város valamelyik hangversenytermében), ezúttal sem maradhatnak távol. *Riccardo Muti* vezényletével vasárnap délelőtt a nagy Festspielhausban többek között *Pergolesi* (1710–1736) nagy F-dúr miséjét adják elő. Ennek magyar vonatkozása is van: a szoprán szólót Muti kedvence, az [illegible] és salzburgi hatalmas

Heti rádió- és tévéműsor

Május 28. csütörtök

KOSSUTH: 4.30 Reggeli Krónika 8.37 Paragrafus 9.05 Napközben 11.06 A Szabó család 11.35 Ünnepi könyvhét 12.00 Krónika 12.40 Ki nyer ma? 12.50 Törvénykönyv 13.05 Vendég a háznál 13.20 Két magyar miseének 13.30 Tanúim lesztek! 14.05 Klasszikusok mindenkinek 14.35 Irodalmi figyelő 15.07 Beszéljük meg! 16.00 Krónika 16.10 Mindennapi gazdaság 16.25 Zenélő városaink 17.05 Magyarországról jövök... 18.00 Krónika 19.06 Sportvilág 19.30 Mese 19.41 Ünnepi könyvhét '98 20.05 Hagyományápolók 20.30 Határok nélkül 21.05 Magyar jazz 21.25 Kossuth-klub 22.00 Krónika 22.30 Hangos recept 23.05 Beszélgetés Ligeti Györggyel

PETŐFI: 4.33 Hajnali dallamok – Reggeli csúcs 8.00 Petőfi-délelőtt 12.00 Jó ebédhez szól a nóta 13.00 Naprakész 14.00 Kabarécsütörtök 17.05 Apukám világa 18.30 Délutáni csúcs 19.03 Észkerék 19.30 Kölyökrádió 20.00 Petőfi-kabaré 21.03 Zenezóna 22.00 2000 éjszaka meséi 23.00 Hírpercek 23.15 Ennyi... 0.00 Éjfél után...

BARTÓK: 6.03 Muzsikáló reggel 8.10 Pódium 9.10 A magyar romantika mesterei 10.05 Rádiószínház 10.34 Csemiczky Miklós műveiből 10.59 Barokk muzsika 11.45 A bartóki harmadik dialektus 12.05 Hangverseny 13.18 Kórusverseny '97 14.05 Jadviga párnája 15.08 Salome – zárójelenet 16.05 Muzsikáló délután 18.05 Fiatal Művészek Pódiuma 19.05 Barátságos bölcsességek 19.35 Hangverseny 21.30 Szimfonikus táncok a XVIII. századból 21.54 Petőfi Sándor minden verse 22.05 A zene üzenete 22.20 Zenei panoráma

RTL KLUB: 6.30 Jó reggelt! 9.00 Ismétlések 13.00 Hírek 13.10 Élettér 13.20 Receptklub 13.30 Megveszem ezt a nőt! 14.25 Klipklub 14.45 Rajzfilmklub 16.00 Az első csók 16.30 A farm, ahol élünk 17.30 Vetélkedő 18.00 Kung-fu 18.57 Játék 19.00 Híradó 19.30 Fókusz 20.00 Bugs 20.55 A roszszul szeretett lány – fr. film 22.30 Hírek 22.45 Megdöbbentő világ 23.45 MMM 0.45 Fókusz

TV2: 6.00 Nótaszó 6.25 Jelkép-kalendárium 6.30 Jó reggelt, Magyarország! 9.00 Délelőtt a TV2-vel 12.00 Segíts magadon! 12.30 Közvetlen ajánlat 13.00 Színkép 13.30 Stádium 13.45 KAKUK 14.15 Satöbbi 14.45 Dávid, a törpe 15.15 80 nap alatt a Föld körül – rajzfilmsor. 15.50 Parker Lewis... 16.15 A következő áldozat 17.10 Csupa-csupa élet 17.40 Baywatch 18.25 Szerencsekerék 19.00 Tények 19.30 Gazdagok és szépek 19.55 Forró nyomon 20.45 Rex felügyelő 22.00 Jó estét, Magyarország! 23.00 Remington Steele 0.25 Stádium 0.40 Hajnaltól napestig 1.05 Tények

TV3: 15.25 Aladdin – am. film 17.15 72 óra 17.45 Trükkös halál – am. filmsor. 18.45 Hír 3 19.15 Fejvadász 20.15 MASH 20.45 Nem mondhatsz nemet! – am. film 22.30 Szubjektív választási híradó '98 22.35 Hír 3 23.05 Trükkös halál – ism. 0.00 72 óra – ism.

M SAT: 0.00 Music Box 13.45 A hekus 14.45 Játszd újra! 15.30 Music Box Top-Ten 16.00 Bulivonal 16.30 Pophírek 17.00 Szelep 18.00 Benny Hill 18.30 Ablak-Art 19.00 A hekus 20.00 Drakula 20.30 A halál keletről érkezik – akciófilm 22.20 Ablak-Art 22.50 Lidérces hétvége – am. film 0.30 Music Box

Naprakész 13.44 Korkérdés 14.00 Péntektől péntekig 17.05 Apukám világa 18.30 Délutáni csúcs 19.03 Nemzetközi slágerlista 19.30 Kölyökrádió 20.00 Kulissza 21.03 Világzene 22.00 Alpok–Adria dzsesszfesztivál 23.00 Hírpercek 23.15 Ennyi... 0.00 Éjfél után...

BARTÓK: 6.03 Muzsikáló reggel 8.10 Pódium 9.37 Csembalómuzsika 10.05 Irodalmi életkép 11.00 Operaslágerek 11.37 Fehér László balladája 12.06 Hangverseny délidőben 13.09 Zenetörténet mindenkinek – hangverseny 14.05 Jadviga párnája 15.10 Magyar zeneszerzők 16.05 Muzsikáló délután 18.05 Muzsika 18.55 Ez van 19.05 Barokk mesterművek 19.35 Az MRT énekkarának hangversenye 20.40 Régi fúvószene 21.10 A francia zeneirodalom műveiből 22.05 Összkiadás 22.30 A kamarazene kedvelőinek

MTV 1: 5.30 Gazdatévé 5.50 Nap-kelte 9.35 Bor és hatalom 10.05 Gyöngyök 10.35 Szomszédok 11.10 Savannah 12.00 Híróra 13.00 Az örökzöld örökzöldek 14.00 A haszonlesők 14.30 Gyerekeknek! 16.30 Űrgammák 17.00 Évgyűrűk 17.30 Téka 17.40 Körzeti híradók 18.00 Ablak 19.00 Família Kft. 19.30 Híradó 20.00 Savannah 20.45 Csodafoci 21.00 Desszert 22.00 Exkluzív 22.25 Aktuális 22.55 Mégis, kinek az élete? – am. film 0.50 A sziget

MTV 2: 6.00 Híradó 6.15 Aktuális 6.45 Határtól határig 7.15 VilágKép 7.45 Határtól határig 8.00 Tudóra 9.00 Tanoda 10.00 Szomszédok 10.35 Kincsestár 13.00 Híróra 14.00 T.I.R. 15.00 Liszt Ferenc 15.30 Repeta 17.50 Delta 2000 18.30 Alpok–Duna–Adria 18.55 Mesetár 19.20 Magyarok cselekedetei 19.30 Híradó 20.00 Ma[illegible]ház 21.00 Gomolygó fel[illegible]kó 18.45 Hír3 19.15 Melrose Place 20.15 A balfácán 20.40 Filmpárbaj 20.50 Vörös pók – am. krimi 22.30 Filmpárbaj 22.40 Hír 3 23.10 Jövőnéző 23.40 Hegylakó 0.35 Cinema 1.05 72 óra 2.00 NBA

MSAT: 0.30 Music Box 13.15 Rocktükör 13.45 A hekus 14.45 Játszd újra... 15.30 Music Box Top Ten 16.00 Meg nem értett szörnyek – am. film 17.00 Gyönyörű vasárnap 18.00 Benny Hill 18.30 Ablak-Art 19.00 A hekus 20.00 Poirot – krimisor. 21.00 Keleti fény – am. akció 22.35 Alak-Art 23.05 Tisztogatók – akciófilm 0.50 Music Box

SZÍV TV: 1.10 Zenei összeállítás 15.15 Tévéshop 16.00 Torna 16.30 Gabriella-show 17.00 Élet és design 17.30 Vahur 18.00 A félelmetes Hanchook 19.00 Zenei hírzárlat 19.30 Popeye 20.00 Celeste 21.00 Gyilkosok nyomában 22.50 Riválisok 0.45 Napraforgó

HBO: 7.00 Kung-fu 8.05 Matiné 10.00 Wembley-szuperkoncert 12.00 Porunk hőse – vígjáték 13.50 A túlélők 15.30 Arc 17.20 Halálvonat – akciófilm 19.00 Kung-fu 20.00 Puszta formalitás – fr. thriller 22.00 Groteszk 23.35 Shaolun kígyó és daru művészete – hongkongi film 1.05 A dzsungel szörnye – horror 2.45 Showgirls

Május 30. szombat

KOSSUTH: 4.30 Reggeli Krónika 8.06 Kopogtató 8.30 Fúvom az énekem 8.35 Kerek perec 9.05 Családi tükör 9.35 Pótkerék 10.05 Szombat délelőtt 12.00 Déli Krónika 12.30 Mezőgazdasági műsor 13.05 Új Zenei Újság 13.40 Háló-társ 14.06 Oxigén 15.05 Irodalmi újság 16.00 Tizenhat óra 17.30 Népze[illegible]kért 18.50 Csodafoci 19.30 Híradó 20.00 Uborka 20.20 A piszkos tizenkettő – háborús film 23.00 Showbálvány

MTV 2: 8.00 Nemzetiségi magazinok 10.30 Válogatás 12.10 Mélyvíz 13.00 Európa Ablak 15.00 Gyöngyök 15.30 Zöldövezet 16.00 A múzsa csókja 16.55 Van öt perce? 17.05 Magyar szentek 17.35 Forma–1 18.25 A XX. század nagy románcai 18.55 Mesetár 19.20 Magyarok cselekedetei 19.30 Híradó 20.00 Kórház a város szélén 21.00 A tökéletes házasság – komédia 21.55 Senki nem tér vissza – filmsor. 23.20 Mélyvíz

DUNA TV: 7.45 Összkép 8.30 Jelenko 9.15 Zengő ábécé 9.25 Zöldszem, zöldfül 10.00 Tarkabarka 11.00 Nagy Sándor – ism. film 11.55 Vers 12.05 Lapozó 12.20 Protestáns világ 12.35 Kelet-Európa kolostorai 13.05 Hotel Kikelet – magyar film 14.25 Táncház 14.55 A Föld máglyája – vulkánok 15.50 Kabos Gyula 16.05 Dunatáj 16.45 Mese 17.00 Híradó 17.20 Pünkösd világa 19.50 Magyar történelmi 20.05 Napló helyett 20.35 Chopin: 12 etűd 21.00 Híradó 21.35 Holdárnyékban 23.00 Híradó 23.20 A másik part 23.55 Hosszú alkony

RTL KLUB: 7.00 Kölyökklub 11.00 Bibliai történetek 11.30 Szezám, tárulj! 12.00 Felfedező úton a Robinson család 12.30 Mágusok 13.00 Hírek 13.15 Csőr-re töltve 14.15 BRAVO Tv 15.55 Uz Bence – magyar film 17.15 Dokumentumfilm 17.30 Kedvenc 18.00 ZenÉsz 18.30 Fókusz plusz 19.00 Híradó 19.30 Kész átverés 20.00 A kölcsöngyerek visszajár – vígjáték 21.35 A vámpír csókja – am. film 23.15 Hírek 23.30 Apácashow 2. – vígjáték

Kombat – akciófilm 19.05 Természetfilm 20.00 Megúszni egy gyilkosságot – am. film 21.30 Az ördög háromszöge – thriller 23.15 Az igazság bajnoka – am. film 1.00 Kiéhezve, avagy vámpírszex 2.10 Csendes pusztító 3.45 Fuss, szaladj, menekülj! – western.

Május 31., vasárnap

KOSSUTH: 6.00 Vasárnapi újság 8.25 Édes anyanyelvünk 8.30 MM – Magyar Millennium 9.05 Világóra 10.05 Istentisztelet 11.05 Gondolat-jel 12.00 Déli Krónika 12.25 Harminc perc alatt a Föld körül 12.55 Vasárnapi levél 13.05 Névjegy 14.05 Szonda 14.35 Mit üzen a rádió? 15.00 Rádiójáték 17.00 Terasz 18.00 Esti Krónika 19.25 Jó éjszakát, gyerekek! 19.35 A világ közepe 20.05 Archívumok mélyéről 21.05 A háború véget ért, felejtse el! 21.49 Schubert: C-moll 22.00 Késő esti Krónika 22.20 Fiatal művészek hangversenye 23.05 Saját hangja, vigye haza...

PETŐFI: 6.03 Állomáskereső 6.08 Végre vasárnap! 7.38 Sportreggel 8.00 Jó reggelt, Európa! 9.04 Gyermeknapi buli 11.07 Csúcson 12.00 Jó ebédhez szól a nóta 13.15 Mesejáték 14.00 Gyermeknap 16.00 Poptariszna 20.00 Gyurkovics-szalon 21.03 Sportközvetítés 21.30 A Rádió Dalszínháza 23.15 Ennyi... 0.00 Éjfél után...

BARTÓK: 6.03 Muzsikáló reggel 8.10 Pünkösdi orgonamuzsika 9.05 Operaházi arcképcsarnok 10.05 Új Zenei Újság 10.40 Barokk muzsika 11.05 Európa hangversenytermeiből 12.35 Operafelvételekből 13.00 Hangok és visszhangok 13.10 Hangverseny 14.05 Klasszikus mesterek műveiből 15.00 Beszélgetés 16.05 Bemutatjuk új

Gleizes, Albert 11, 12, 19, 23, 24, 25, 124, 201, 203, 205, 206
Gogh, Vincent van 75, 101, 121, 124, 187
Greco, El 169, 193
Gris, Juan 201
Grosz, George 10, 12, 13, 16, 70, 81, 94, 99–100, 103–107, 200
Gulácsy Lajos 183–184

Hartnacke, Wilhelm 229, 230, 232
Hatvany Ferenc 159–160
Haulisch Lenke 241
Haupt, Albrecht 117
Heckel, Erich 7
Heemskerck, Jacoba van 101
Heine, Heinrich 148, 241
Hodler, Ferdinand 97, 118
Hofer, Karl 80, 118
Holbein, Hans 220
Hollósy Simon 139
Hummel, Erdmann 118
Huszár Vilmos 81, 201–203, 212

Imre Sándor 74, 238
Ingres, Jean Dominique 10, 70, 90, 159, 162
Iványi Grünwald Béla 126, 141, 142

Jándi Dávid 168

Kampmann, Walter 81
Kandinsky, Wasili 7, 9, 21, 31, 81, 101, 102, 118, 151, 207
Kassák Lajos 16–17, 28, 167, 198, 208, 212–213, 214, 235
Kádár Béla 82, 199, 200, 210
Kemény Alfréd 46, 241
Kernstok Károly 126, 163–164, 165, 171, 172
Kerschbaumer, Anton 80, 81
Kerschtein, Max 89
Kirchner, Ernst Ludwig 80, 81, 82
Klee, Paul 9, 81, 114, 118, 151
Kmetty János 160–161, 162, 163
Knaus, Ludwig 138
Kokoschka, Oskar 8, 156, 172
Komját Aladár 167, 198
Konijnenburg, Willem 201
Korda Vince 168
Koszta József 134, 141, 142
Körösfői–Kriesch Aladár 201
Kubin, Alfred 118
Kustodieff, Boris 45

Laurencin, Marie 161
Lehel Ferenc 184
Lehmbruck, Wilhelm 9, 74–80
Leibl, Wilhelm 89, 138
Lenin, Vladimir Iljics 44
Léger, Fernand 14, 19, 21, 25
Liebermann, Max 7, 80
Lindner, Werner 91
Lissitzky, El 32, 92, 95, 118
Lochner, Stephan 88, 89
Lotz Károly 136
Lukomskij, G.K. 117
Lunacsarszkij, Anatolij 45
Lyka Károly 132

Macke, August 8
Madarász Viktor 125, 131, 132–133, 137, 190
Maillol, Aristide 75, 77, 79
Manet, Edouard 7, 119, 120, 140
Marc, Franz 7, 124, 151, 191, 192, 195
Marcoussis, Louis Casimir 12, 25
Marées, Hans von 75, 97
Matisse, Henri 85, 87, 99, 118, 124, 151, 154, 158, 159, 161, 163, 173, 178, 180
Mattis Teutsch János 199
Márffy Ödön 96–99, 165, 173–174
Medgyes László 147, 157–158, 162, 182
Mednyánszky László 142
Meidner, Ludwig 8
Medunetzky, Konstantin 46
Mészöly Géza 139
Michelangelo 224
Millet, Jean Francois 176
Minne, George 77
Moholy–Nagy László 14–16, 28, 33, 46, 81, 92, 93, 96, 100, 102, 118, 203, 209–212, 213, 214, 241
Molnár Farkas 81, 213

MATTIS TEUTSCH János

Kállai Ernő: Összegyűjtött írások. Magyar nyelvű tanulmányok 1912–1925. Bp. 1993, Argumentum – MTA MKI

sunk, hogy milyen lesz ez a kompromisszum. Az egyik lehetséges – felettébb valószínű – lehetőség az, hogy a PM-ben fejet hajtanak a politikai elvárások előtt (elsősorban azért, mert az adórendszer valóban politikai kérdés), és a nyári szabadságok ideje alatt neki látnak koncepciót fényesíteni, alakítgatni.

A másik verziót Járai nemrég cáfolta.

MÁKAI JÓZSEF

Egy centet sem

A lélektani hadviselés újabb frontját nyitotta meg az amerikai elnök, kijelentve, hogy a balkáni rendezést és újjáépítést elképzelhetőnek tartja Szerbia nélkül is. Igaz, Bill Clinton hozzátette, hogy Belgrád nélkül nehezebb lesz a feladat – nyögve nyelősebb, ám nem lehetetlen. A tizenegy hétig tartó NATO-bombázások után Washington azonnal a szerbek értésére adta: a jugoszláv elnök által irányított országnak egyetlen centet nem adnak, mert a diktatúrát szilárdítanák meg amerikai (és európai) pénzen.

A hétvégi Clinton-verdikt ennél is fenyegetőbben hangzik: a Balkán ügyeit rendbe teszi az Egyesült Államok és az Európai Unió – Milosevics országát kizárva az újjáépítésből. Szerbia elszigetelése lehet eszköz, de a szerb nép elzárása nem lehet cél. A nyomásgyakorlás a bombázás után eszmélő Jugoszláviában azonban meggyőző lehet. Emlékezhetünk: amikor az első rakéták becsapódtak déli szomszédunknál, többen kételkedtek, hogy a NATO-taktika sikert hozhat. Pedig a támadások valóban csak az első hetekben láncolták dacból Milosevics oldalára az embereket, az idő múlásával fordult a néphangulat. Az esetleges lázadást (?), puccsot (?), forradalmat (?) Milosevics nem várta meg: úgy kapitulált, hogy magát kiáltotta ki győztesnek.

A mai helyzet hasonlít az előzőhöz. A légi csapások után néhány hétig még harsoghatja a belgrádi vezérkar, hogy a Nyugat nélkül is talpra áll. Ám hamarosan észreveszik Jugoszláviában, hogy nincs (és nem is lesz) pénz semmire – vagyis az idő ismét nem Milosevicsnek dolgozik.

Washington, a válság során legtudatosabb partnerével, Londonnal az oldalán a „centet pedig nem adunk" elvvel persze sok vitát robbant ki. Azok, akiknek nincs pénzük (a Milosevics-barát Moszkva és a humanitárius segélyeket szorgalmazó ENSZ) fennen hirdetik, hogy a kollektív büntetésnek semmi értelme. Clinton ehelyett azt mondja: a demokráciának más módon nem lehet esélyt adni. Vagy marad a diktatúra alatti nélkülözés, vagy a vezérváltással út nyílik a gazdasági stabilitás felé is. Választani egyébként a Jugoszláviában élőknek kell.

SZERDAHELYI CSABA

az annak fenntartásában érdekelt elitet nem kímélték.

A „másik Magyarország" az új generáció hangján szólalt meg, talán először '56 óta ilyen markánsan. Egyáltalán nem véletlen, hogy a szocialisták szokásos hallgatásához ezúttal – Bauer Tamás ellendolgozatát kivéve – a liberálisok is felzárkóztak.

A választási eredmények 1998-ban végül is visszaigazolták, a társadalomban természetes igény él arra, hogy készüljön mérleg a rendszerváltás óta eltelt időszakról.

A társadalmi várakozás mélységét – amivel az egyharmados biztos támogatottság birtokában a szocialisták sem akartak igazán szembenézni – mutatta az is, hogy a kormányt az első pillanattól konstruktívan, majd felelősen bíráló és elmarasztaló ellenzéki pártok szavazóbázisa a vártnál sokkal türelmesebb és nem egyszer támogatóbb volt, mint az elvárható lett volna.

A Fidesz médiafronton aratott győzelmét – amit egyes konzervatív elemzők szerint a szociálliberális túlsúly ellenére ért el – döntően az erkölcsi megújulásról, a tisztább közéletről hangoztatott nézeteinek köszönhette. A választások utáni hónapokban az esetenként 50 százalékot is elérő bizalmi index magyarázatát nem elegendő a profi médiamunkában vagy a jó PR-ben keresni. Az addig sohasem tapasztalt népszerűségi mutatók sokkal inkább jelezték a társadalom jóindulatú nyitottságát, mint a koalíció kormányzóképességének elismerését. Adatokkal igazolható, hogy a választást megelőzően és a kormányzás első hónapjaiban a Fidesz támogatottságának növekedésével kisebb mértékben csökkent csak az MSZP győzelmére számítók aránya.

Az új, Fidesz vezette kormány belépője – kissé magukat a szereplőket is meglepte – jól sikerült. Visszaigazolódni látszott a Tocsik-ügy óta vitt irányvonal,

A szerző szociológus

– társadalom... magyar miniszterelnöke ...

Az első hónapokban minden a kezére játszott. Még az az éles kontraszt is az előnyére vált, amely a média egy része által szuggerált gyors összeomlás és annak elmaradása – a zökkenőmentes kezdet okozott.

Orbán és csapata serényen, de talán túlságosan is magabiztosan látott munkához, a megalvadt struktúrák gyengítéséhez, illetve felszámolásához, az új középosztály politika megalapozásához. Látszott, az első hónapokra kész forgatókönyvvel rendelkezik. A késő kádári érdekrendszerek felszámolása aprópénzre váltva fenyegetéseket, leleplezéseket, az előző kormány tetteitől és szimbólumaitól történő elhatárolódást, sokak számára nem mindig érthető vezetőcseréket jelentett. Az elmúlt hónapok munkaügyi és egyéb pereinek félidei

ja egy kt
téneti pil
de a mir
munkába
ges irány
mert egy s
világos, hog
nagyon is ru
zásra készne
az antalli idő
ták hosszabb
pességüket,
lehetőség sze
hogy minél
gyenek a po
hogy aztán
lenthessék
mányzati h
mány vez
mozgó célp
az MLSZ-e
tézet vagy
zet. Nem
dület lank

ROSTA

Itt van már a normalitás

Megkérdik Áder Jánost, az Országgyűlés elnökét a múlt szombati Népszabadságban, hogy „lesz-e egyáltalán konszolidáció", ha egyszer Orbán Viktor már februárra

tartalmú hangfelvételeket óhajt vásárolni, akkor szigorúan magánalapon kisegíti őt egy szigorúan független magáncég tulajdonosa, aki történetesen egyre több állami intézmény védelméből tartja fenn vállalkozását. Az sem lehet kétséges, hogy a Fidesz-vezérkar rokonainak nevére bejegyzett

vettek fel mintegy

...Jerry Goldsmith fellépése előtt albumát dedikálta egy budapesti ...

...isztok-
...vissza-
...ét, ha-
...között:
...karokat
...vagy ép-
...k.
...fogadja-e

...nelyek már
...át jelentenek:
...Donnernek
...nak például
...et. Ha nem
...lezőt, akkor

mindig előre megnézem a filmet, s csak azután döntök. A honorárium és a várható jogdíj sem lényegtelen szempont, de már régóta nincs szükségem arra, hogy pénzért dolgozzam.

• Hogyan változott az amerikai filmzene a pályakezdése óta eltelt évtizedekben, és létezik-e a filmzeneírásban egységes hollywoodi stílus?

– Az európai és az amerikai filmzenei tradíció élesen elkülönül, de kifejezetten hollywoodi stílusról nem beszélnék, inkább az egyes alkotók személyes stílusáról, amelyben persze a származás, a neveltetés vagyis a kulturális gyökerek meghatározó szerepet játszanak. Az elmúlt évtizedek fejlődési folyamatát összegezve úgy érzem, a filmzene – akárcsak a filmek képi világa – sokkal hatásosabb és teátrálisabb ma, mint az ötvenes–hatvanas–hetvenes években.

• Többször járt Budapesten, lemezfelvételeket is készített Magyarországon, amiből arra következtethetünk, hogy személyes kapcsolatban áll magyar filmesekkel és muzsikusokkal...

Andy Wajna régi barátom – jó néhány filmben dolgoztunk együtt –, neki köszönhetően jutottam el Magyarországra. A Hollywoodban dolgozó, magyar származású alkotók közül keveset ismerek, de a filmzeneszerző Rózsa Miklós életművének nagy tisztelője vagyok. Csodálkozom, hogy szülőhazájában alig ismerik Rózsát; annál nagyobb öröm és megtiszteltetés viszont, hogy a Budapesti Búcsún, a Fesztiválzenekarral előadhatjuk a Ben Hur című filmhez írt zenéjét.

• Retkes Attila

FOTÓ: MÜLLER JUDIT

kislányok és kisfiúk le
szemüket a pécsi Már-
áz, valamint a felvidé-
iz produkciójáról. El-
a tangóharmonikás
óc és ugyancsak ma-
lerina mutatványa.
apzárta után került
i gólyalábas labda-
rúgótornára, a világ első férfi majorett csoportjának felléptével. A Vörösmarty téren a Budapesti Fesztivál Zenekar amerikai filmzenékből adott ízelítőt. A Felvonulási téren pedig többek között a LGT együttes koncertezett.

• B. Gy.

Tárlatlátogató

Lelki virágok

Máttis Teusch János kiállítása a Nemzeti Galériában
Megtekinthető július 12-éig

Miközben Máttis Teutsch János művei ínyenc gyűjtők féltve őrzött kincsei és aukciók becses attrakciói, Magyarországon most először látható műveiből jelentőségéhez méltó kiállítás. (Ha nem csal az emlékezetem, katalógus híján csupán Szabó Júlia másfél évtizede publikált monográfiájára támaszkodhatunk.)

A dolog abszurd, de nem ez az egyetlen furcsaság a Brassóban született és élete nagy részét ott is töltő-munkálkodó festő sorsában. Máttis Teutsch ugyanis nem egyszerűen a magyar avantgárdnak, konkrétan Kassák körének volt kulcsfigurája; olyannyira, hogy az aktivista mozgalom tagjaként 1917-ben a Ma folyóirat galériájában rendezte első gyűjteményes tárlatát. Műveivel gyakran megfordult idegenben is. 1921-ben a Sturm galériájában történetesen századunk egyik óriásával, Klee-vel rendezett közös bemutatót, amelyet aztán több, hasonló nagyságokat felvonultató kollektív kiállítás követett a húszas–harmincas években. És mégis: minthogy visszavonultan élt Brassóban, idővel megfeledkeztek róla. A modernizmus, jelesül a Sturm történetének feldolgozása irányította rá újból a figyelmet.

Teljes joggal; ez a kiállítás, amelyet a romániai közgyűjtemények legszebb darabjaiból állítottak össze, egyetemes kvalitású művészt mutat. A sort azok a linómetszetek kezdik, amelyek jól ismertek a Ma illusztrációiként; számos ilyen lap jelent meg a folyóiratban. Mégsem érhetjük be azzal, hogy alkotójuk a magyar aktivizmus meghatározó egyénisége volt (1912–1915 között kivételesen Brassótól távolt élt, Újpesten dolgozott mint rajztanár). Színes lapjai, festményei azt tanúsítják, hogy Máttis Teutsch az európai rangú magyar avantgárdnak európai kvalitású mestere volt. Nemcsak tanult Kandinszkijtól, akinek munkáival Budapesten 1913-ban találkozott; művei, amelyekben zaklatott lelkünk virágait jelenítette meg, állják összehasonlítást az ihlető példa, a század egyik legnagyobb egyéniségének munkáival.

Legalábbis a húszas évek végéig. Akkor, mint annyian mások, ő is stílust vált. Sajnos nem a legszerencsésebb módon. Máttis Teutsch képi világa geometrizálódik. Továbbra is figurális marad, emberi alakok alkotják kompozícióit, csakhogy ezek formailag, sőt tartalmilag is sematizálódnak. (A korai Kádár-korszakban, a hatvanas évek szocialista realizmusában találkozunk majd hasonló alkotásokkal.)

A pálya, amelyen később naturalisztikus életképek következnek, nem hoz tehát kiteljesedést; de szerencsére a tárlat végső kicsengése más. Részben megerősít bennünket Máttis, a festő nagyságában, részben felfedezéssel ajándékozza meg a nézőt. Eddig is sejtettük, hogy tehetséges szobrász, most azonban gyönyörű plasztikák sora láttán megbizonyosodhatunk arról, hogy e műfajban is a század legnagyobbjaihoz mérhető.

• Vadas József

Moholy-Nagy László és Máttis Teutsch János művei az Erdész Galériában

A Lélekvirágoktól a léghajókig

■ P. Sz. E.

Különlegesen izgalmas élményt kínál az a kiállítás, amelyet a szentendrei Erdész Galériában mától láthatnak az érdeklődők. A szeptember közepéig nyitva tartó tárlaton a XX. századi magyar művészet két kimagasló jelentőségű képviselője, *Moholy-Nagy László* (1895–1946) és *Máttis Teutsch János* (1885–1960) művei szerepelnek. A két művész munkái egyszerre érzékeltetik a magyar művészet megújulási képességét, ugyanakkor sokszínűségét, hiszen míg Mattis Teutsch művészete az expresszionizmus jegyében formálódott, Moholy-Nagyé a dadától indulva, a konstruktivizmus szellemiségét képviselte.

Egymástól távoli tájakhoz kötődött művészetük. Moholy-Nagy Bácsborsódon született, a húszas években a Bauhaus tanára volt, s a harmincas években hollandiai, majd londoni tartózkodás után érkezett az USA-ba, Chicagóba, ahol 1937-ben megszervezte az Új Bauhaust. Máttis Teutsch az 1920 körüli években szoros kapcsolatban volt az újat kereső berlini művészeti mozgalmakkal, a későbbi évtizedeket azonban szülővárosában, Brassóban, a kortárs mozgalmaktól szinte teljesen elszigetelve töltötte el. Különbözőség és hasonlatosság: Moholy-Nagy a világ nagy múzeumai számára ma szinte egyet jelent a XX. századi magyar művészettel, s az utóbbi években egyre világosabbá válik Máttis Teutsch nemzetközi jelentősége is. Nemrégiben a romániai közgyűjtemények anyagában lévő műveiből revelációszámba menő tárlatot láthattunk a Magyar Nemzeti Galériában, és éppen ez a múzeum az, amely jövőre a müncheni Haus der Kunsttal közösen szervez (a budapesti MissionArt Galéria kezdeményezésére) életmű-kiállítást az alkotó műveiből. Művészetük a műkereskedelem érdeklődését is felkeltette: Moholy-Nagy jelentősebb munkái több százmillió forintos nagyságrendet képviselnek (a legutóbbi bázeli művészeti vásáron négy nagy galéria, a Korkin, a Fiedler, a Juda és a Kicken kínálatában voltak megtalálhatók), Mattis Teutsch munkái is magán- és közgyűjtemények féltett darabjai.

Igaz, főként külföldön. A magyar közgyűjteményekben nincs Moholy-Nagy-festmény, Máttis Teutsch művészete is csak hézagosan tekinthető át. Éppen ezért számít különleges lehetőségnek a műveikkel való ismerkedésre az Erdész Galéria kiállítása. S azon túl, hogy néhány főmű szerepel, a – tervek szerint nyitva tartása alatt fokozatosan bővülő anyagú – tárlaton, azért is izgalmas a kiállítás, mert fókuszában azok az évek állnak, amelyekben – az 1920 körüli esztendőkben – Moholy-Nagy és Máttis Teutsch pályája számos ponton találkozott, még akkor is, ha máig nem tisztázott egyértelműen, ismerték-e egymást személyesen.

Tény, hogy az 1922-ben megjelent, *Kassák Lajos* és *Moholy-Nagy László* szerkesztette Új művészek könyvében szerepel Máttis Teutsch János egyik alkotása is. Mégpedig az a Lélekvirágok című festmény, amely azután hét évtizeddel később Magyarországon a Home Galériában bukkant föl, s most az Erdész Galéria kiállításán látható, a kiállítás katalógusában színes reprodukciója is megjelenik. A brassói mester híres sorozatát négy másik darab is képviseli a kiállításon, s azok a kuriózumszámba menő noteszlapok, amelyeken 1922-ben Potsdamban megjelent Kunstideologie című könyvének vázlatai láthatók.

Moholy-Nagy Lászlótól az első világháború alatt készített rajzai mellett 1919-es önarcképét, tusrajzait, frottázsát, berlini pszichológusáról 1920-ban készült kubista portréját mutatja be a kiállítás, és igazi szenzációként kiállítja azt a festményt is, amelyet a galéria már a tavalyi kölni Kunstmessén is bemutatott. A léghajózás emlékműterve című vászon 1941–46 között készült az újságmágnás *Bennett* megbízására. Valószínűleg még magától a művésztől vásárolta meg a New York-i Guggenheim Múzeum, amely azután több nagy kiállításon is szerepeltette, míg végül 1971-ben a Sotheby's-nél elárvereztette, hogy majd harminc évvel később Szentendrén kerüljön az érdeklődők elé.

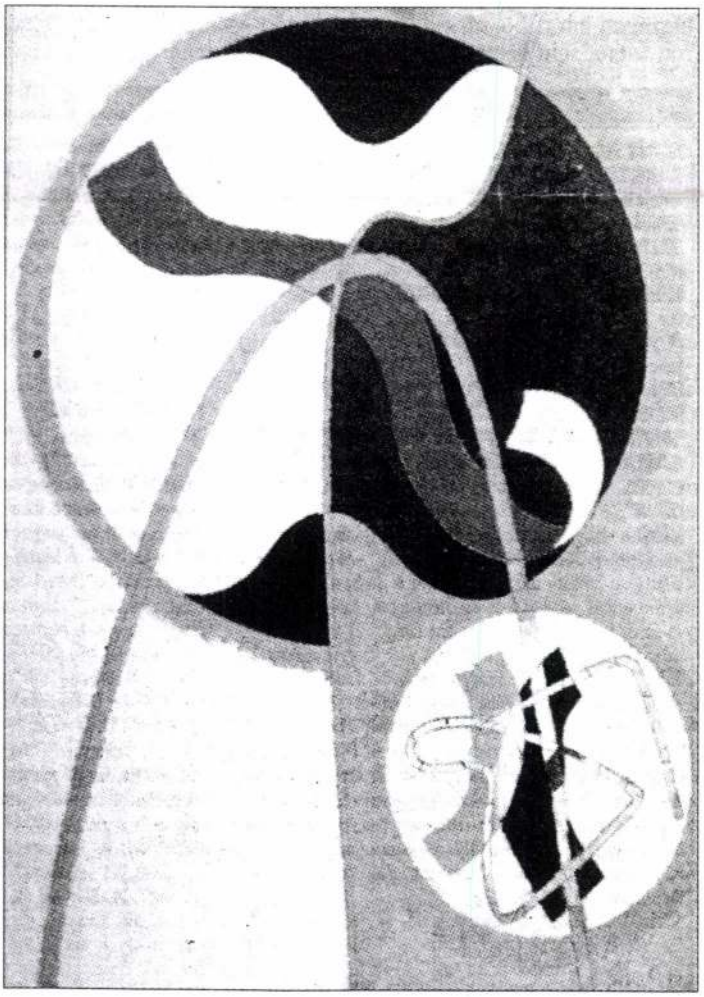

Moholy-Nagy László: A léghajózás emlékműterve, 1941–46, olaj

MÁTTIS TEUTSCH JÁNOS

MATTIS TEUTSCH Janos MV 1999/8

Göndör Sándort szereti, megállnak a csillagok az égen, bennünk meg az ütő. Hát mégis van ez? Van mindent jóra fordító, igaz szerelem? „Én istenem, jó istenem, lecsukódik már a szemem" – álmodunk, vagy talán mégsem? Ez a színpadi perc összefonódik a színházcsinálók meggyőződésével – együtt vagyunk.

A nyári előadásoknak többnyire az a sorsuk, hogy kánikula szűntén elhervadnak, és csak a nagy anyagi ráfordítással kiformált produkciókat viszik a kőszínházba. A falu rosszában megvalósított és még kibontható lehetőségek megérdemelnék, hogy csinálják meg egészen. Ránk férne egy jó folkmusical.

Szentendrei Teátrum

A falu rossza. Tóth Ede szövegkönyve alapján átdolgozta: Bognár Róbert; rendezte: Schlanger András; zene: Kiss Ferenc; dalszöveg: Lator László; koreográfus: Foltin Jolán, Babos Károly; asszisztens: Fülöp Angéla.

Feledy Gáspár – Safranek Károly; Feledy Lajos – Petneházy Attila; Feledy Boriska – Gerle Andrea; Bátki Tercsi – Szabó Márta; Göndör Sándor – Kaszás Attila; Finum Rózsi – Horváth Margit; Csáky Pista – Gados Béla; Kónya – Horváth László Attila; Sulyok – Tóth Károly; Sulyokné – Gábos Katalin; Jóska – Mészáros Árpád.

Rózsa Gyula

Absztrakt a Kárpát-medencében

Megint egy életmű, amelynek nincsen vége. A Nemzeti Galéria romániai illetőségű kiállításán ugyan a műbarátnak előbb-utóbb feltűnhetett, hogy az 1884-ben született és 1960 tavaszán meghalt Máttis Teutsch János munkásságából hiányzik az utolsó harminc esztendő, a pálya nagyobbik fele, gyakorlott műbarát azonban errefelé már régen hozzászokhatott a megkurtított, kipreparált, sajátosan lyukas életművekhez. Égövi meghatározottság. A szegény Máttis Teutschnak 1957-ben rendeztek kiállítást utoljára életében, a Bukarestben akkor szerepelt ötven munkájáról tapintatosan azt írja első monográfusa, Banner, hogy azok meg majdnem mind a hetvenedik születésnapja után készültek. Vagyis ötvennégy táján, vagyis a jobb híján szocreálnak nevezett, sematikus, naiv és kínlódóan didaktikus korszakában. S minthogy ez a mostani kiállítás, akárcsak az utóbbi esztendők publikációi, a nonfiguratív Máttis Teutschra *fokuszált,* azt is mondhatnánk némi apátiával, hogy a művészettörténeti mérleg helyreállt. Csakhogy a dolog nem ilyen egyszerű. Nemcsak azért, mert bornírt matematikával az ügy nem megoldható, mert két fél-igazságtételből köztudottan nem lesz egy egész igazság általában sem. Hanem azért sem, mert *Hans* Máttis Teutsch *János* műve többszörösen különleges jelenség ahhoz a tömeges kelet-közép-európai művészkarrierhez képest, amelyre messziről hasonlítani látszik.

Először is, tényleg az első nonfiguratív festő a Kárpát-medencében. Modernjeink és forradalmáraink sajátos módon mind csak az emigrációban fordultak – ha fordultak – a nonfiguráció felé; Máttis Teutsch az egyetlen, aki itt absztrakt képeket fest a klasszikus avantgárd részeseként a nagy hanyatlásáig, kilencszázhuszonötig. Vannak, akik ennek a rekordnak, ennek a *szinkronitásnak* önmagában nem adóznának hódolattal, ha Máttis Teutsch nem festett volna remekműveket. Csakhogy a brassói szász-magyar rajztanár – vág-

junk elébe a későbbieknek – csakugyan izzó, feszítő, zengő nonfiguratív remekeket alkotott 1914 és 1924 között. Egy életműre elegendőt. Nem a szokásos nosztalgikus merengések tárgya tehát, hogy huszonegyben, a berlini Sturmban együtt állított ki Kleevel, Archipenkóval, az akkor még expresszionistának látszó Chagall-lal – mindez csak természetes életrajzi adalék. Elszürkül azoknak a felszabadult vöröseknek, vészjósló sötétkék örvényléseknek és harsogóan vitorlázó sárgáknak a tündöklésében, amelyek Kandinszkij korai absztrakt képeivel együtt említendők. Vigyázat, ez ezúttal nem az epigonság eufemizált kifejezése, nem a kis nemzetek és kis lelkek lábujjhegyen pipiskedése a zseni mellé, nem is a tények feljavítása a *kleine aber meine* magasztos eszméjének jegyében: a főművek a formai kötetlenségnek ugyanabból a rettenetes szabadságából kerekítenek ki feszülő, kavargó, el-elszabaduló és mégis fegyelemmel összesűrűsödő kompozíciókat, amelyek a nyájas orosz óriás életművével váltak eggyé. Hogy a kronológiának is hódoljunk: vele egy időben. Hogy a lényegről beszéljünk: a színeknek ugyanazzal az áradó gátlástalanságával, istenkísértő ártatlanságával, amit ki tudja, mi szabadított fel a nemzetközi klasszikusban csaknem ötvenévesen. Még a zenei ihletés, vagy bátorítás is azonosítható. Máttis Teutsch, az egyébként értekezésekben, sőt versekben is megnyilatkozó avantgárd ehhez ugyan történetesen kevés támpontot ad, monográfusai mindmáig nem tudták azonosítani, hogy hatottak-e rá azok a filozófiák és esztétikák, amelyek expresszionista társait, s kivált Kandinszkijt inspirálták. Az azonban összefüggő önterpretáció híján is nyilvánvaló, hogy a zene és a festészet összefolyásánál, ebben a mások talpa alatt oly gyakran elmocsarasodó, csak a kivételesek számára termékeny deltában gyökeredztek mindkét mester ekkori remekművei.

Újabb rejtély: hogyan illeszkedtek ezek Kassákék, a Ma agresszív, mind gyönyörűségesebben követelőző aktivizmusába. Mert az még csak magyarázható, hogy a brassói ipariskola művésztanára némi budapesti iparművészeti iskola, hosszabb müncheni szobrásztanulmányok, majd párizsi vándorévek után a századelő legmodernebb izmusaihoz csatlakozik. Ámbár azok közül, akik innen kilencszázöt körül Németországba, Párizsba mentek, vajmi kevesen lettek expresszionisták. Az már több figyelmet érdemel, hogy a Ma első kiállításaként Máttis Teutsch (életének első egyéni) tárlatát rendezik meg 1917 októberében. A dokumentumfotó szerint azokból a finom, gyöngéd olaj- és akvarellképekből, amelyeket később enyhe szecessziós manírral Lélekvirágoknak nevezett a festőjük. Meg azokból a még bátortalanul indázó tájkompozíciókból, amelyek ismét csak a kandinszkiji tanulságot bizonyítják, hogy tudniillik a szecesszió mind fékezhetetlenebb színességéből bomlott ki, robbant elő az absztrakt expresszionizmus.

Ez a muzikálisan tökéletes, harmóniákat és diszharmóniákat lepárló festészet lesz a forradalmas magyar aktivizmus – egyik – emblémája. Nem véletlenül, és – igaza van a mozgalom monográfusának, Szabó Júliának – nem taktikai meggondolásokból. Még tizenhétben megjelenik a Ma Máttis Teutsch-albuma, majd tizennyolcban megnyílik a második Ma-kiállítása. A magyarázat – az életrajz sok szép fordulatának és sok csüggesztő mozzanatának lesz még ez a magyarázata –: Máttis Teutsch forradalmár. Nem szezonálisan, nem humanista lelkesedésből, mint oly sokan legjobbjaink közül a tízes évtized nagyot lélegző legvégén, hanem meggyőződésből, tartósan és tudatosan. Kilencszázhúszban, minden hazai bukás után lesz tagja a Novembergruppénak, a legbaloldalibb szocialista német művészcsoportnak, a harmincas években nem pártaktív, de elkötelezett kommunistaként tartják számon Romániában. A kettő között festi az absztrakt expresszionizmus legtündöklőbb műveit. Feloldani, megmagyarázni ezt a fe-

szültséget még egyetlen méltatója sem tudta, magyarázni ő maga nem akarta, feloldani az életében végül maga is képtelen volt. Elméleti alapvetései vagy a művészet elvont problémáira koncentrálnak (*Kunstideologie;* Potsdam, 1931), vagy a szocializmusra (*Gondolatok a képzőművész alkotómunkájáról a szocializmus korszakában;* kézirat román, magyar és német nyelven, 1958–59) – a kettőre együtt igazán sosem.

Nagyobb tragédia, hogy ezt az ellentmondást később már a művek sínylik meg. És alighanem maga a festő, az ember, bár erről legfeljebb a sokáig titkos versei vallhatnának. Holott élete – ha szabad fellengzősnek lenni – kezdetben maga is remekmű. Közép-Európa jó néhány forradalmának bukását végigélvezve (a németeket is, nemcsak a magyarokat), megrázza magát a romok fölött, és visszamegy Brassóba. Nem ám remetének, a húszas évtized első felében kiállításaival a fél Európát bejárja. Már tizennyolcban megnyílik tárlata a legendás berlini Der Sturmban, huszonegyben állít ki ugyanott egyenlőként a már említett klasszikusokkal, Klee-ékkel, huszonhárom–huszonnégyben folytatja a sorozatot Rómában, Berlinben, Chicagóban. Az utóbbi esztendőben megint együtt szerepel Klee-vel, Arppal, Brancusival, Schwittersszel és Kassákkal, ezúttal egy bukaresti kiállítóteremben. Mert a környékhez képest megkésett, de annál virulensebb romániai avantgárdnak is alapítója és állandó részese a többi főszereplővel, Maxyval, Marcel Iancuval, Arthur Segall-lal, Victor Braunerrel. A magát Hansként is, Jánosként is jegyző festőnek, a nemzetközi avantgárdistának, a szocialista internacionalistának többszörösen ez a közege. Brassóból is. Az évtized végéig még kiállít Párizsban, az utolsó előtti pillanatban Berlinben, Budapesten is – a KÚT csoportos kiállításán, és Hinczcel, Mészáros Lászlóval közösen a Tamás Galériában.

Máttis Teutsch pompás életműve végül az elméletek áldozata lett. S még esetleg: a levegőtlenségé. Az életmű modernista karakterét kidomborítani hivatott, eredetileg Gentbe küldött mostani kollekcióba még bekerültek a húszas évek végének első konstruktivista-szociális művei – leverő utójátékként. A források bizonyítják, hogy a festő ekkor teoretikus alapon fordult a konstruktivizmus felé, és a képek, képcímek tanulsága szerint – Bányászok, Munkások, Fizikai és szellemi munkások – ekkortól akarta nyíltan megfesteni társadalmi elkötelezettségét. De inkább csak a képcímek szerint: a harmincas évek vásznai képletek. Tézisei egy kispekulált geometrikus koncepciónak, és tételei egy világjobbító világnézetnek. Mindenesetre: fakók, halványak, és a szó első és második jelentése szerint sémaszerűek. Az a festő, aki a mindenségbe tudta kiszabadítani, majd gyönyörűséges rendbe visszarendezni elemi zöldjeit és harsányan daloló, szózatos vöröseit, most fáradt kékesszürkéket, rozzant rozsdaszíneket, földnehéz és földfantáziátlan festékeket rak a vászonra. És áradó, örvénylő és ívelő formák kihívó elevensége helyett sáv-embereket, piktogram-szegény emberképleteket, sablon-munkásokat applikál sablonos kompozíciókba. Minderre ráadásul rászivárog a közép-európai modernizmus örökösen fenyegető végzete, a menthetetlen, mert már menthetetlenül idejétmúlt, önsajnáló és nedves tekintetű szecesszió.

Teóriának logikus az a Máttis Teutsch-i elhatározás, hogy a nagy társadalmi eszméket konstruktív felfogásban kell közvetíteni. Ha meggondoljuk, ezt az expresszionizmusból a konstruktivitás felé vezető utat mutatja a magyarországi kortárs-elkötelezett, Derkovits hatalmassá vált életműve is. De ilyen csak egyszer volt; Máttis Teutsch nem tudott a magány és a zsenialitás olyan zavartalan magasságaiba emelkedni, mint Derkovits. Az analógiák sokkal inkább keresendők azoknak a baloldali-forradalmár német művészeknek a pályarajza mentén, akiknek a talpa alól a történelem hasonlóképpen húzta ki a forró és mozgó társadalmi talajt. A Novembergruppe kérlelhetetlenjei kö-

zül a féktelen Grosz az amerikai emigrációban ellágyult és érzelgős lett, a gyűlölködő Dix meg hitbuzgalmi festő. És a többiek is: akiket képességük és hitük az eszme felé rántott, legtöbbször a mozgalom agitprop-katonáivá váltak, akiket viszont a művészet szent ügye vezetett, az eszményeken lazítva alkottak öntörvényű képzőművészetet. Az 1930-cal kezdődő évtized nagy, tragikus döntésekre kényszerítette a baloldali és a szocialista művészetet. Mibe kapaszkodhatott volna egykori kiemelkedő mestere Brassóban?

A világnézetbe. De Máttis Teutsch ebben is rendkívüli volt. Kor- és sorstársai a mi tájainkon az elkötelezettséggel visszaélő politikai voluntarizmus nyomására festettek és mintáztak tendenc-műveket az ötvenes években. Mesterünk nem várta ezt be; ha meggondoljuk, húsz évvel korábban és önként kötelezte magát hasonló feladatra. Így – és csak így – nézve zokogtatóan megrendítő, hogy halála előtt még elméletileg kívánja megalapozni ezt a szocialista művészetet. Németül, magyarul és románul.

A genti szépművészeti múzeum március 26. és május 30. között mutatta be brassói, konstancai, nagyszebeni és sepsiszentgyörgyi múzeumok remekeiből Máttis Teutsch munkásságának zavartalan oldalát. Az internetről beszerezhető adatok szerint illő sikerrel, ami nem csoda. Gent egy életműre elegendő remekművet kapott, ha nem is egy életművet. S bár érthető, ha az avantgárdnak elkötelezett belga, magyar és román művészettörténet ma nem kívánja túlreprezentálni a pálya árnyékosabb és szikkadtabb szakaszait, az arány, a jelzés és a történeti hitel ma is hasznos kategóriák. Errefelé azért tudni illik és ismerni célszerű az első kárpát-medencei absztrakt teljes históriáját.

Máttis Teutsch János kiállítása. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1999. június 18.–július 12.

Déry Attila

A berlini Reichstag

Van a világban év autója, év labdarúgója... Év épülete nincs. Ha lenne, 1999 háza a Reichstag lenne. A történelemben ritka, hogy egy nemzet felkeljen a padlóról, miután olyan végleges és tökéletes katonai, politikai és morális vereséget szenvedett, amilyet a németek éltek át 1945-ben. Az ókor perzsái, punjai, makedónjai tűntek el a történelem színpadáról ellenfeleik hasonló diadalai után. Igaz, a németek más történelmi környezetben léteztek, feléledt a hidegháború stb., de végeredményben szorgalmuk és tudatos politikai önkorlátozásuk hozta meg gyümölcsét. Túlélték a szegénység, kiszolgáltatottság, megosztottság és megvetés éveit; nagy, gazdag és öntudatos nemzetként tértek vissza a népek és államok közösségébe.

A német egység és a vilmosi birodalom Versailles-ban született; tényleges és névleg szuverén fejedelmek kiáltották ki 1871-ben. Furcsa, egyszerre túlzott magabiztosságot és bizonytalanságot sugalló gesztus volt ez, a legyőzött ellenfél régi dicsőségének színhelyén. Az ókorig mehetnénk vissza, hogy párhuzamot találjunk hozzá.

A birodalmi gyűlés eleinte – mintegy kifejezve az uralkodói hatalom melletti jelentéktelenségét – a Porosz Királyi Porcelánmanufaktúra helyiségében ülésezett. Az „eredeti" Reichstag, ez az öröklétnek épített, mintakönyvi neorene-

MATTIS-TEUTSCH JÁNOS

Gheorghe Vida: Joan Mattis

Arbă XXXV. 1988, 11.52.11

Ill.

XIX/XX. sz / FESTÉSZET...

az Uj Munka Törvénykönyve megfelelő
megtekinthetők a GH-ban, de nálam is/
számot foglalkoztató munkáltatónál
l választani. A KT jogositványai közé
a véleményezési és a szabályozási
Szabályzat elkészitése /ez nagyjából
köthető kollektiv szerződésnek/; nem
s esetén bírósághoz fordulhat stb.
ételi jogokat a munkáltatóval közal-
ó közalkalmazottak közössége nevében

ánács kötelező megválasztására, miu-
n lejár. Intézetünkben 3 fő az előirt
vazólapon több név is szerepelhet.

MÁTTIS Teutsch János

A brassói tanárember

A múzeumok kiállításait világszerte több fórumon hirdetik. Az egyik legfontosabb szakmai fórum a müncheni Központi Művészettörténeti Intézet által kiadott *Kunstchronik* című folyóirat, mely tanulmányok és néhány soros hirdetések formájában számol be a világ legjelentősebb kiállításairól. A *Kunstchronik* a vándorkiállítások útját is nyomon követi, hogy elősegítse a szakmai párbeszédek közredását. Amiről viszont nem ad hírt, az a kiállítás mintha nem is létezett volna.

Volt egy kiállítás 1999. március 26. és május 30. között Gent város szépművészeti múzeumában, mely 1999. június 18-tól július 11-ig Budapesten a Magyar Nemzeti Galéria III. emeletén látható, mely egyik városnál sem szerepelt a *Kunstchronik* kalendáriumában. A brassói Máttis Teutsch János (1894–1960) oeuvre-jéből mutatott be mintegy nyolcvan műalkotást, vízfestményt, pasztellt, olajképet, linóleummetszetet, festett és festetlen faszobrot, gipszszobrot, melyek ismét bizonyították, hogy alkotójuk Közép-Európa legnagyobb művészei közé tartozik. A klasszikus avantgárd mesterének műveit szűkebb hazájából, a brassói, sepsiszentgyörgyi, nagyszebeni városi múzeumokból, valamint Konstanca egy gyűjteményéből válogatták a kiállítás rendezői, vélhetően e múzeumok munkatársai. Kitűnő munkát végeztek, de szempontjaikat csupán a flamand nyelvű genti katalógusból böngészheti ki a szakember, ha eljut a Galéria adattárába került példányhoz. Magyar nyelvű katalógus nem készült a kiállításhoz, még rövid ismertető sem, igaz, a művész nem ismeretlen hazánkban. Az elmúlt évben például Szentendrén nyílt kiállítás magyarországi gyűjteményekben őrzött műveiből az Erdész Galériában és néhány hónapja jelent meg legújabb, részletes monográfiája, Majoros Valéria munkája.

A most bemutatott festmények, grafikák, szobrok először láthatók Budapesten, eredeti őrzési helyükön csak egy részük szerepel állandó kiállításon. A Magyar Nemzeti Galéria művészettörténészei, Boros Judit és Szűcs György láthatóan nagy élvezettel rendezték meg két teremben a Gentből laza csomagolásban érkezett műtárgyakat és látták el az új monográfia javaslatai alapján egy részüket új címekkel, a korábbi múzeumi címadásokat szinte mellőzve. Ez csak a későbbi kutatókat hozhatja majd zavarba, a kiállításon az első szó a műtárgyak érzékelhető, anyagi-szellemi valósága volt.

„Máttis Teutsch művészete elszakad a természettől, a matériától és egészen szellemi lesz, hogy a lelket fejezze ki – írja róla 1918-ban első kritikusa, Hevesy Iván a MA című lapban, majd hozzáteszi nyilván élményei hatására – művészetét a tudat alatt erjedő vágyak és feszülő ösztönök inspirálják, és telítik, festészete a legtisztább erotikus festészet."

Ez a kiállítás is bizonyította, hogy a művész szobrászata, festészete és grafikája összefügg a XX. század eleje müncheni, berlini expresszionizmusának ünnepélyes világérzésével, a párizsi fauve csoport színorgiáival, az orfikus kubisták fényteli szimbolizmusával, s a futurista festészet dinamizmusától sem idegen. A „brassói tanárember" (Kassák Lajos nevezte így) jelentős művészként Budapesten debütált 1917-ben a MA kör első kiállításán. A MA folyóirat számára ő adta a legtöbb grafikát.

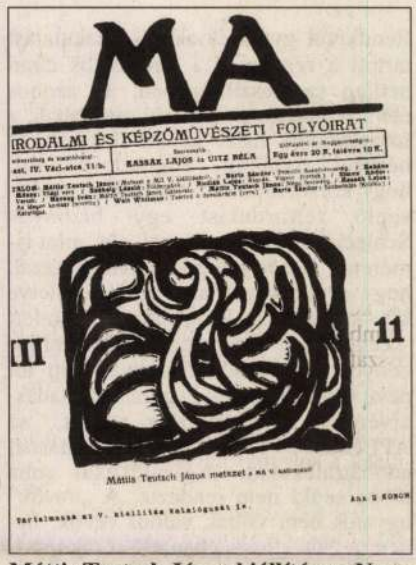
MA

IRODALMI ÉS KÉPZŐMŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

KASSÁK LAJOS és UITZ BÉLA

III 11

Máttis Teutsch János metszet a MA V. kötetében

Tartalmazza az V. kiállítás katalógusát is.

Máttis Teutsch János kiállítása a Nemzeti Galériában látható

A két világháború között és a második világháború után meglehetősen visszavonultan élő művészt, aki csak ritkán hagyta el szülővárosát, hogy Kolozsvárra, Bukarestbe, Berlinbe, Bécsbe vagy Párizsba utazzon, s e helyeken kisebb, de ma már nagy jelentőségű történeti tettnek számító kiállításokon vegyen részt, éppen úgy tisztelték magyar avantgárd írók, művészek, kritikusok, mint a világ távoli pontjain élő pályatársai. Furcsa játéka a véletlennek, hogy ez a művész ezen a nyáron szinte a hátsó ajtón került be a Magyar Nemzeti Galériába, mint valami ismeretlen idegen, holott műveit őrzi a Szépművészeti Múzeum, a Galéria, több fontos fővárosi és vidéki köz- és magángyűjtemény. Ezek a művek most nem találkoztak brassói, sepsiszentgyörgyi, nagyszebeni rokonaikkal, csak nézőik, tisztelőik emlékezetében.

1922. május 26-án ezt írta Máttis Teutsch János Brassóból Hevesy Ivánnak: „Esetleg lehetne a legújabb munkáimból Pesten kiállítani, avagy egy kis kollektív intim kiállítást rendezni? ... igen jó lenne, ha Pesten újból szerepelhetnék!" Máttis Teutsch Jánosnak 1983-ig, amikor a Kassák Múzeumban rendezett önálló tárlatot műveiből Csaplár Ferenc, nem volt önálló kiállítása Budapesten. Ez a majdnem titkos kiállítás a Nemzeti Galériában főleg azokból a főművekből áll, a „nagy beleérzés" és „nagy absztrakció" remekeiből, amelyeket 1922-ben szeretett volna a magyar fővárosban bemutatni.

Szabó Júlia

...ben egy csodás rot-
...n épület huszadik
...kos dőlésű üvegte-
...pás, ahogy bemutat-
...dve már a baletté a
...áltam ugyan, hogy
...rdeklik – pedig ket-
...lirai Yamamoto és a
...), de még a végén is
...plusz hajlongás jön

...a, hogy figurája buta-
...naturgiailag itt azért,
...nlékezetét –, ellenfe-
...k ennek a látszatnak,
...yire mulatságosan rá-
...rral fűszerezett akció-
...nt mikor csodakütyüs
...ak végig a vásznon.
...s van bőséggel, csak-
...iai magasságból nézi
... ott van keze-lába – a
...csak arra jó, hogy el-
...rt. Ami fura húzás:
...i utasítja el a modern
...núgy tele vagyunk a
...yerékkel. De Chan ta-
...hepiendbe egy szép
...onfuciánus?) jelszó is
...tve: tiszteld a termé-
...Chan, miközben azt a
...gész üldözéses hacacá-
... a rotterdami csatornā-
...ett mellé egy kis zöldfi-
...atsz. Keleti posztmo-
...ásba csomagolva...
...nem értem, miért vág
...int aki reszket félelmé-
...kinek fáj egy-egy rúgás:
...zépségét. Azt viszont dí-
... autós üldözés is koreog-
...kocsik zenére táncolnak
...arton, narancsárusok bó-
..., s közben érezni, minden
...gére épül. A semmi mel-
...sz valami extrát. *(Forgal-*
...Com)

Almási Miklós

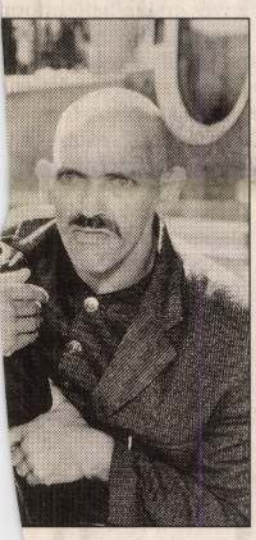

A Rossz fiú esete T

Rendkívül gyors és alapos házkutatást tartott a rendőrség a Kriminális című hetilap szerkesztőségében, az azonos nevű televíziós produkció szobáiban, a főszerkesztő Juszt László lakásán és hétvégi házában. Elgondolkoztató, hogy korábban miért nem csináltak hasonló felfordulást egy bizonyos Schlecht Csaba nevű úrnál, aki, mint ismeretes, hazai rekordot döntött azzal, hogy egyetlen nap alatt tizenöt, illetve két – a Fideszhez közel állónak mondott – céget adott el ügyvédi segédlettel bizonyos Kaya Ibrahim, illetve Josip Tot nevű úrnak. E cégek vagyona az átadás-átvétellel gyakorlatilag eltűnt, az APEH-nál és a társadalombiztosításnál adóhátralékukat, tb-járulékukat soha többé senki nem rendezte. A „vevők" ugyanis nem voltak valódi vevők, hanem a Németországban élő törökországi születésű Kaya és a horvát Tot helyett alkalmazott „színészek", akitől pénzt behajtani természetesen lehetetlen.

Tizenhét céget hamis papírokat mutató fickóknak eladni nem kis balhé, ezért tavaly – amikor a dolog napvilágra jutott – igazán érdemes lett volna egy kisebb házkutatást tartani a cégcsoport ügyvezetőjénél, Schlecht Csabánál. (Német név, magyar jelentése: rossz.) Juszt László, akit alaposan megkutattak, nem rejtőzködött, nem titkolt el semmit, nem használt álcát, lapjában minden rendelkezésre álló iratot nyilvánosságra hozott. A közlést, a szerkesztői munkát voltaképpen visszaigazolta az Alkotmánybíróság, amikor megállapította, hogy a közérdekű adatok megismeréséhez, a közérdeklődésre számot tartó eseményekről és tényekről való tájékozódáshoz fűződő alkotmányos alapjog a legfontosabb a nyilvánosság működése szempontjából, s ez feltétlenül biztosítandó. Éppen ezért, amikor a rendőrök elvitték Juszt László és a Kriminális számítógépes berendezéseit, és ezzel lehetetlenné tették a hetilap kiadását, súlyos jogsértést követtek el. Ugyanígy érvényes törvénybe ütközik a közérdeklődésre számot tartó adatok és tények eltitkolása. Schlecht Csaba például tíz hónapja sikerrel menekül a nyilvánosság elől, hallgat, nem emlékszik semmire, nem ad magyarázatot arra, hogy – az újságírók által könnyűszerrel megtalált valódi – Kaya Ibrahim és Josip Tot határozottan állítják, hogy soha életükben nem látták Schlecht Csaba urat, nem vettek tőle céget sem egyet, sem tizenhetet. Kérdés: kik voltak a vevők? Az, hogy kik voltak az eladók, az a cégbírósági iratokból azonnal kiderült, a rendőrség azonban nem kapkodta el a dolgát, hónapokig szájukra sem vették az eladónak, Kaya és Tot kenyeres pajtásának nevét.

Az ügyben két hónapos késéssel, csendben, de végül is megkezdte a nyomozást a BRFK. A Rossz fiút decemberben nagy titokban kihallgatták, de ezt a tényt majd öt hónapig diszkréten elfelejtették közölni a nyilvánossággal. Házkutatás nem történt, pedig elképzelhető, hogy mennyi papírt lehetett volna lefoglalni a Schlecht által ügyvezetett, tulajdonolt cégek irataiból, okmányaiból, amelyek az alapítástól a cégcsoport eladásáig, a fantommá válásig összegyűltek. Juszt esetében a „titkos" anyag közlése és a házkutatás között egy hét sem telt el, a Schlecht-féle fantomcégek tavaly augusztusi lelepleződésétől kezdve máig csekély 320 nap pergett le, ennyi idő alatt sok kompromittáló adatot el lehet tüntetni. De nem mindent! Az Eörsi Mátyás SZDSZ-es képviselő által bemutatott okmányokkal, iratokkal muszáj lesz a hivatalokoknak foglalkozni.

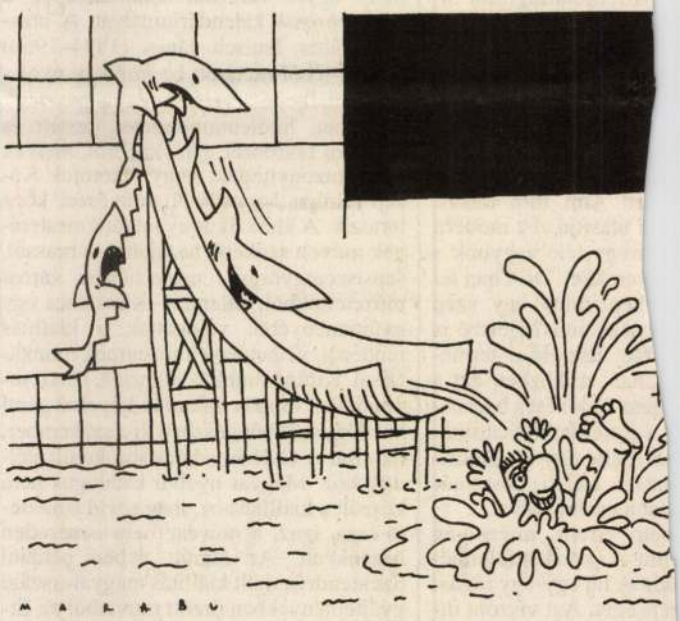

A Schlecht Csabával kapcsolatos csend és „lassúság" magyarázata aligha nem az, hogy valahol valakiknek nagyon nem volt kellemes, hogy a bő focicsapatnyi (a tartalékokkal együtt 17) cég eladásának valódi körülményei kiderüljenek. A hallgatag Schlecht olyan kulcsfigura, akinél minden problémához, minden zárhoz megvan a megfelelő kulcs, aki minden összefüggést ismer. Ha megszólalna, nem kellene tovább számolnia az ügy kezdete óta eltelt napokat a kitűnő és konok politikai hetilapnak. Persze nem valószínű, hogy a nagy hallgatag, szinte láthatatlan Schlecht a „master mind", az „Agy", aki a cégek eltüntetését kitalálta. A trükkök végrehajtója azonban ő volt. A rendőrség egyébk
ügyvéd nevét is,
volt a cégbíróság e
diánál, az ál-Kaya
azonosságának út
igazolásánál. Schle
vagy más szerezte
végjátékhoz? Hova
amit a nagy kaland
válaszolatlan kérd
igazságszolgáltatás
végigjárva lehet maj

A BRFK tavaly no
csak megkérte a fant
APEH-től. Ez meg o
adat volt Simicska

számára, hogy az any
márciusban tudták átad
nek. (Sok örömük aligha
a rendőröknek, hiszen a
tak napi „csíny" követ
APEH számítógépei me
ratlan adathiányai miat
kevés értékelhető inform
hozzájuk.) Mivel azonb
már nyilvánosságra ker
főnöke maga is feljelent
na – a szokásos formul
tettes ellen" – adó- és t
sítási csalás (Btk. 310.
(Btk. 318. §), csődbűnt
illetve közokirat-hamisí
alapos gyanúja miatt. D
Lajost nem azért nevezt
fő hanyatt-homlok az A
mint Schlecht Csaba ko
illetve felettese feljele
cégeladásokkal bűvészk

A rendőrség nem sie
bával nem úgy bánnak,
lóval, hanem mint a

Bős–Nagymarosról poli

A FEDÉLEN MATTIS TEUTSCH JÁNOS LINOLEUMMETSZETE, 1915 K.
KASSÁK LAJOS HAGYATÉKÁBÓL

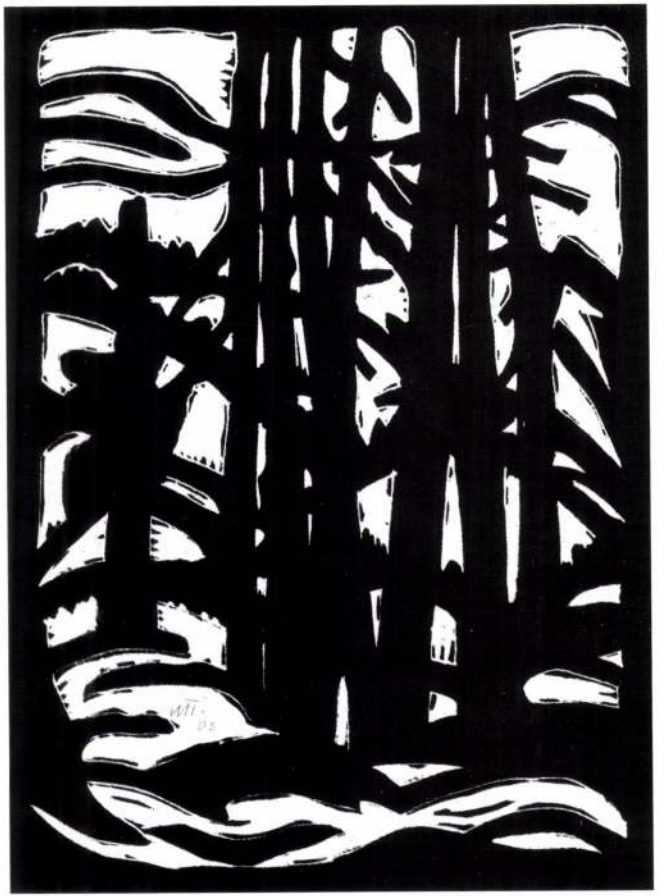

BUDAPESTI TAVASZI FESZTIVÁL

20. SZÁZADI MAGYAR MŰVÉSZET MAGYAR ÍRÓK HAGYATÉKÁBÓL

MEGNYÍLIK

2000. MÁRCIUS 26-ÁN, VASÁRNAP DÉLELŐTT 11 ÓRAKOR

BESZÉDET MOND

KOVÁCS IDA

MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ

A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ 2000. JÚNIUS 30-IG

KASSÁK MÚZEUM

BUDAPEST III., FŐ TÉR 1., ZICHY-KASTÉLY

MATTIS-TEUTSCH

Veszprém

iválszezon

n program várja a hét végétől a közönséget

gszeres szek, valamint *Prunner László* fotóriporter munkáiból.
június
dig a
yüttes
ágere-
önség.
mplom
urcell
, há-
z Or-
hang-
t. *Te-*
hang-
-án a
mban
z ér-
lején
vá-
ízött
roni
ívé-

*

Az Esztergomi Várszínház 12. évadjának műsorán három ősbemutató is szerepel. Itt láthatja először a közönség a nagyváradi *Varga Gábor* Tábornokok című történelmi játékát, amely az 1848/49-es forradalomnak és szabadságharcnak állít emléket.

A város nemzetközi érdeklődéssel kísért hagyományos zenei rendezvénye, az ének-zenetanítás Kodály-módszerét ismertető Dunakanyar Nyári Egyetem július 19–31. között, sorrendben ezúttal immár 34. alkalommal várja az érdeklődőket. Esztergom másik, ugyancsak rangos nyári zenei programjára, az augusztus 2-án megnyíló XIV. Szendrey Karper László Nemzetközi Gitárfesztiválra, a hazaiakon kívül, ugyancsak számos külföldi országból várnak vendégeket.

A kiállítások közül kiemelkedik a szeptember 17-én megnyíló és október 20-ig megtekinthető IV. Országos Pasztellbiennále.

*

Vasárnap a Debreceni Filharmonikus Zenekar díszhangversenyével kezdődnek meg a sorrendben immár 23. alkalommal megrendezésre kerülő Békés-Tarhosi Zenei Napok. A Zenepavilonban vasárnap este hétkor kezdődő nyitókoncert műsorán – *Fejes Tamás* londoni hegedűművész közreműködésével – *Weber-, Mendelssohn-* és *Beethoven*-művek szerepelnek.

Június 27-én a tarhosi Zenepavilonban a Magyar Nemzeti Balett táncosai és neves énekművészek adnak műsort. Június 30-án a békési zeneiskolában *Tálas Ernő*, a Stockholmi Királyi Opera énekese lép közönség elé. Július 2-án a békési református műemléktemplomban a nyíregyházi Cantemus Leánykor és *Révész László* orgonaművész hangversenyére várják az érdeklődőket.

s!

zi Blues-Jazz-Rock és Gasztro-
sztivál első napján. A legendás
l *Chris Dreja* gitáros és *Jim*
dobos lesz jelen, *Elen Glan*
ik, *Gipie Mayo* ugyancsak gi-
John Idan hozza a basszust.
k óta legjelentősebb magyar
nei fesztiválon rajtuk kívül ott
áth Charlie, Török Ádám csa-
esztergomi Tűzkerék RB, *Fe-*
'györgy, a Ladánybene 27, a
noes, *Szabó Tamás* szájharmo-
barátai, a Gesarol, a Magyar
még vagy több tucat együttes.
zenehallgatás kedvéért pedig
n magyar borász hozza magá-
gyhatatlan mennyiségű nedűt,
'en mire inni, három másik hí-
il főszereplői sem jönnek üres
Békéscsabai Kolbász Klub, a
aprika Fesztivál és a Tolna
nc Klub látja el harapnivaló-
a látogatókat.

Mattis-Teutsch-kiállítás a Nemzeti Galériában

MTI-információ

Mattis-Teutsch János (1884–1960) festő, szobrász és grafikus munkáiból nyílik vendégkiállítás ma Budapesten, a Magyar Nemzeti Galériában. A száztizenöt éve Brassóban született Mattis-Teutsch a közép-európai avantgárd, ezen belül az absztrakt expresszionizmus egyik legjelentősebb képviselője volt. A Magyar Nemzeti Galéria és a Román Kulturális Központ által rendezett, július 12-éig nyitva tartó bemutatón a művész hatvanhat alkotását tekinthetik meg az érdeklődők. A brassói, a sepsiszentgyörgyi, a nagyszebeni és a konstancai múzeumok birtokában lévő Mattis-Teutsch-anyagból gondosan összeállított válogatás mintegy keresztmetszetet adva mutatja be a művész sokoldalú tevékenységét. A kollekcióban az olajfestményeken, grafikákon kívül tizennyolc szobor is helyet kapott.

Mattis-Teutsch, noha néhány éves párizsi, illetőleg budapesti megszakítással javarészt szülővárosában élt, mégsem szakadt el a nyugat-európai művészeti élettől: részt vett a korszak több fontos kiállításán is. Az 1960 márciusában, Brassóban elhunyt művész munkái több jelentős európai múzeumban, valamint magángyűjteményekben is megtalálhatóak, s képei egyre keresettebbek az aukciókon is.

RÖVIDEN

Képek és kalapács

Ma délután 17 órai kezdettel rendezik meg a Kieselbach Galéria nagy nyári képaukcióját a Vígszínház színháztermében.

Költészet és pénz

Swierkiewicz Róbert Isten veled, költészet (Hölderlin & Rimbaud) című kiállítása ma délután 15 órakor nyílik a veszprémi Laczkó Dezső Múzeumban. A tárlatot Szabó Júlia művészettörténész nyitja meg, majd kerekasztal-beszélgetést tartanak a költészet és a pénz viszonyáról.

Aspektusok

Egy aspektus észrevétele címmel Deli Ágnes és Gál András kiállítása nyílik ma délután 17 órakor a Dorottya Galériában. A tárlatot Radnóti Sándor esztéta nyitja meg.

Móricz emlékére

Móricz-hétvégét rendeznek – gyermekrajz-kiállítással, helyőrségi juniálissal, kulináris és irodalmi programokkal – mától három napon át a szentendrei Néprajzi Múzeumban.

Élő lemezfelvétel

A Grandpierre Attila vezette Vágtázó Halottkémek együttes új koncertlemezéhez is felhasználja a ma este 8 órakor a Benczúr kertben (Bp. VI., Benczúr utca 27.) megtartandó hangversenyének anyagát.

Budai Lívia-portré

Világjáró operaénekesnőnket, Budai Líviát mutatja be az a portréfilm, amelyet holnap 20 órától láthatnak a Duna Televízió nézői. Az Énekes sorsok című sorozat közel egyórás műsorában a Kanadában élő mezzoszoprán László Zsuzsa szerkesztő-riporternek vall életéről, s pályájának állomásait számos operarészlet és koncertfelvétel idézi meg.

111 ablak

Marcel Duchamp születésének 111. évfordulójára 111 ablak címmel nemzetközi techno-art kiállítást nyitnak holnap este 19 órai kezdettel a Black-Black Galériában (Bp. IX., Balázs Béla u. 20.).

Schubert Fertődön

Schubert hagyatékából

Halegyenes

Jobb híján egy jókora hallal verte el barátnőjét egy kaliforniai férfi San Diegóban. A 21 éves hölgy és 24 esztendős barátja egy szupermarketben szólalkozott összse. A férfi hirtelen felindulásból egy jókora tonhalat kapott a kezébe, amivel alaposan elcsépelte barátnőjét. A halkaland a rendőrségen ért véget: a férfit halálos veszélyt hordozó fegyverrel való támadással vádolják. A rendőrség közölte, hogy a tonhal ugyan friss volt, nem pedig fagyasztott állapotú „betonhal", mégis halálos fegyvernek minősül, ahogy egy cipő vagy fogsor is igen veszélyes lehet. Férfitársaim: Vigyázzanak a jól irányzott halegyenesekkel! **K. A.**

● **Felújították a városligeti vakok kertjét.** A főváros játszótér-felújítási programjának keretében helyreállították a Városligetben a vakok kertjét, amelyet Demszky Gábor főpolgármester csütörtökön adott át rendeltetésének. A 70-es évek elején Európában elsőként alakították ki a Vakok és Gyengénlátók Intézetének közelében ezt a kertet, amelyet csak vakok és gyengénlátók használhatnak. A parkban a látássérült emberek biztonsággal tudnak közlekedni, pihenni, kikapcsolódni. A bejáratnál speciális térkép domborított ábrákkal és írással segíti az eligazodást. A kerítéssel határolt parkot, amelyet 16,3 millió forintért újítottak fel, a biztonság érdekében éjszakára bezárják és őrzik.

● **Borfesztivál a Bükkalján.** Június 24. és 25. között, sorrendben immár hetedik alkalommal rendezik meg Bogácson a Bükkaljai Borfesztivált és Nemzetközi Borversenyt. A nemes nedűk vetélkedőjén ezúttal hat ország legjobb borai vesznek részt. A már hagyományosnak számító rendezvényre 20-25 ezer vendéget várnak, köztük németeket, szlovénokat, szlovákokat, lengyeleket, osztrákokat. Az idei borfesztivál és borverseny – amelynek fővédnöke Martonyi János külügyminiszter – a korábbiakhoz hasonlóan vélhetően tovább növeli az idegenforgalomra berendezkedett bükkaljai település hírnevét.

● **Ajándék védőoltás fiataloknak.** Több mint 40 ezer adag hepatitis-B-vírusfertőzés elleni szérumot adományozott a gyártó cég csütörtökön az Országos Család- és Gyermekvédelmi Intézetnek. Herczog Mária igazgató elmondta: a megyei intézetek között a gondozottak létszámarányának megfelelően osztják szét a szérumot. Az oltásokat júniusban, júliusban és jövő év februárjában adják be a 15 és 24 év közötti neveltjeiknek ahhoz, hogy a hepatitis-B-vírussal szemben védetté váljanak. Mint ismeretes, a hepatitis-B-vírusfertőzés vér és vérrel keveredett testnedvek útján terjed. A betegség megelőzését szolgáló védőoltás a 14 évesek számára a múlt év októberétől kötelező és ingyenes. Minden más korosztály 50 százalékos társadalombiztosítási támogatással juthat a vakcinához, ami azonban éppen az életkörülményeik miatt legveszélyeztetettebbek számára így is túlságosan drága.

Életmű(Soph

Tegnap vette át a Donatello-díjat megfelelő itáliai elismerést életmű tapsol az ünnepélyen

Mexikói fö

Súlyos károkat szenvedett a keddi mexikói földrengés miatt az ország gyarmati múltjának gyöngyszeme, Puebla városa.

A településen, amelyet az UNESCO 1987-ben a világörökség részének nyilvánított, ledőlt egy 16. szá-

TELEVÍZIÓ- ÉS RÁDIÓMŰSOR

MTV 1. 6.00 Szabadság tér **9.00** Bor és hatalom **9.30** Félrelépés **10.50** Thalassa – A tenger magazinja **11.30** A homok titkai **12.30** Szerelmek Saint-Tropez-ban **13.25** A nyakék románca **14.25** Kincsestár **16.00** Körzeti magazinok **17.00** Péntek délután **19.00** A levegőóceán titkai **19.30** Híradó, sporthírek **20.00** Vágyak földje **21.00** „Éljen a magyar" **22.00** Különtudósító **22.40** Aktuális **23.10** Amíg még élünk

MTV 2. 6.00 Szabadság tér **9.05** Aktuális **9.30** Kincsestár **11.00** Gyermekbarát **12.00** Szomszédok **12.35** Híradó **13.00** Tévémagiszter – repríz **14.00** Második lehetőség **15.30** Délutáni mozi **17.00** Senki nem tud semmit **18.15** Kettőspont **19.05** Dharma és Greg, avagy kettőn áll a vásár **19.30** Mesetár **20.00** Híradó, sporthírek **20.30** Magyarország 2000 **21.00** Magyar Ház **21.30** Vereség **22.40** Mélyvíz

DUNA TV 5.30 Virradóra **9.00** Reggeli muzsika **9.15** Váltó **9.40** Játéktér **10.15** Mozart: D-dúr divertimento KV 334. **10.20** Pókfoci **11.40** Esti kérdés **11.55** Vers **12.05** Lapozó **12.20** Kedves **12.50** Albert mondja, a természet jobban tudja **13.15** Egy takarékos ember **14.10** Párizs hídjai alatt **15.00** Tele-enciklopédia **15.25** Pop-sa-rock **15.55** A rettenthetetlen riporterek **16.25** Miénk a tér **17.25** Mese **18.00** Híradó **18.20** Összkép **18.50** Botcsinálta papa **19.40** Gustav Klimt **20.05** Hej, hej, helyesírás! **20.10** Közép-európai Magazin **20.40** Esti kérdés **21.00** Híradó **21.40** Western **23.40** Hírek **23.50** Vers **0.00** Lappangó szenvedély

TV2 5.50 Faluvilág **6.00** Reggeli kiadás **7.00** Jó reggelt, Magyarország! **9.00** tv2-matiné **10.00** Délelőtt a tv2-vel **12.45** Feketelistán **14.25** Egy titokzatos hölgy **15.20** Gazdagok és szépek **15.50** Sunset Beach **16.35** Marimar **17.00** Kassandra **17.50** Kaméleon **18.45** Plusz **19.00** Tények esti Dáridó **21** Szeszélyes éjs

RTL Klub 13.00 Hírek **13.30** Televás klub **15.40** M **17.05** Renega **18.45** Híradó show **20.45** E **22.40** Ellen Életveszélybe

TV3 5.50 Utazás Gaszt 1 **16.50** Eleve Hír3 **19.00** M des család **2** Riválisok 3 egy van **23.0**

KOSSUT 9.00 és mir Napközben rik **12.00** D Törvénykö Baptista K A baptista

Szombaton Nap-kelte 6.50 és 10.35 óra között a Tv 3-on

Tegnap – a Nap-kelte kulisszatitkaiból – Hogyan nyerte meg Darvas Iván vizsgafilmjéhez a legfiatalabb producer, Meskó Zsolt? – Nálunk debütál a magyar ABBA, azaz a Happy Singers. Vil[illegible]

Moholy-Nagy László és Máttis Teutsch János művei az Erdész Galériában

A Lélekvirágoktól a léghajókig

■ P. Sz. E.

Különlegesen izgalmas élményt kínál az a kiállítás, amelyet a szentendrei Erdész Galériában mától láthatnak az érdeklődők. A szeptember közepéig nyitva tartó tárlaton a XX. századi magyar művészet két kimagasló jelentőségű képviselője, *Moholy-Nagy László* (1895–1946) és *Máttis Teutsch János* (1885–1960) művei szerepelnek. A két művész munkái egyszerre érzékeltetik a magyar művészet megújulási képességét, ugyanakkor sokszínűségét, hiszen míg Mattis Teutsch művészete az expresszionizmus jegyében formálódott, Moholy-Nagyé a dadától indulva, a konstruktivizmus szellemiségét képviselte.

Egymástól távoli tájakhoz kötődött művészetük. Moholy-Nagy Bácsborsódon született, a húszas években a Bauhaus tanára volt, s a harmincas években hollandiai, majd londoni tartózkodás után érkezett az USA-ba, Chicagóba, ahol 1937-ben megszervezte az Új Bauhaust. Máttis Teutsch az 1920 körüli években szoros kapcsolatban volt az újat kereső berlini művészeti mozgalmakkal, a későbbi évtizedeket azonban szülővárosában, Brassóban, a kortárs mozgalmaktól szinte teljesen elszigetelve töltötte el. Különbözőség és hasonlatosság: Moholy-Nagy a világ nagy múzeumai számára ma szinte egyet jelent a XX. századi magyar művészettel, s az utóbbi években egyre világosabbá válik Máttis Teutsch nemzetközi jelentősége is. Nemrégiben a romániai közgyűjtemények anyagában lévő műveiből revelációszámba menő tárlatot láthattunk a Magyar Nemzeti Galériában, és éppen ez a múzeum az, amely jövőre a müncheni Haus der Kunsttal közösen szervez (a budapesti MissionArt Galéria kezdeményezésére) életmű-kiállítást az alkotó műveiből. Művészetük a műkereskedelem érdeklődését is felkeltette: Moholy-Nagy jelentősebb munkái több százmillió forintos nagyságrendet képviselnek (a legutóbbi bázeli művészeti vásáron négy nagy galéria, a Korkin, a Fiedler, a Juda és a Kicken kínálatában voltak megtalálhatók), Mattis Teutsch munkái is magán- és közgyűjtemények féltett darabjai.

Igaz, főként külföldön. A magyar közgyűjteményekben nincs Moholy-Nagy-festmény, Máttis Teutsch művészete is csak hézagosan tekinthető át. Éppen ezért számít különleges lehetőségnek a műveikkel való ismerkedésre az Erdész Galéria kiállítása. S azon túl, hogy néhány főmű szerepel, a – tervek szerint nyitva tartása alatt fokozatosan bővülő anyagú – tárlaton, azért is izgalmas a kiállítás, mert fókuszában azok az évek állnak, amelyekben – az 1920 körüli esztendőkben – Moholy-Nagy és Máttis Teutsch pályája számos ponton találkozott, még akkor is, ha máig nem tisztázott egyértelműen, ismerték-e egymást személyesen.

Tény, hogy az 1922-ben megjelent, *Kassák Lajos* és *Moholy-Nagy László* szerkesztette Új művészek könyvében szerepel Máttis Teutsch János egyik alkotása is. Mégpedig az a Lélekvirágok című festmény, amely azután hét évtizeddel később Magyarországon a Home Galériában bukkant föl, s most az Erdész Galéria kiállításán látható, a kiállítás katalógusában színes reprodukciója is megjelenik. A brassói mester híres sorozatát négy másik darab is képviseli a kiállításon, s azok a kuriózumszámba menő noteszlapok, amelyeken 1922-ben Potsdamban megjelent Kunstideologie című könyvének vázlatai láthatók.

Moholy-Nagy Lászlótól az első világháború alatt készített rajzai mellett 1919-es önarcképét, tusrajzait, frottázsát, berlini pszichológusáról 1920-ban készült kubista portréját mutatja be a kiállítás, és igazi szenzációként kiállítja azt a festményt is, amelyet a galéria már a tavalyi kölni Kunstmessén is bemutatott. A léghajózás emlékműterve című vászon 1941–46 között készült az újságmágnás *Bennett* megbízására. Valószínűleg még magától a művésztől vásárolta meg a New York-i Guggenheim Múzeum, amely azután több nagy kiállításon is szerepeltette, míg végül 1971-ben a Sotheby's-nél elárvereztette, hogy majd harminc évvel később Szentendrén kerüljön az érdeklődők elé.

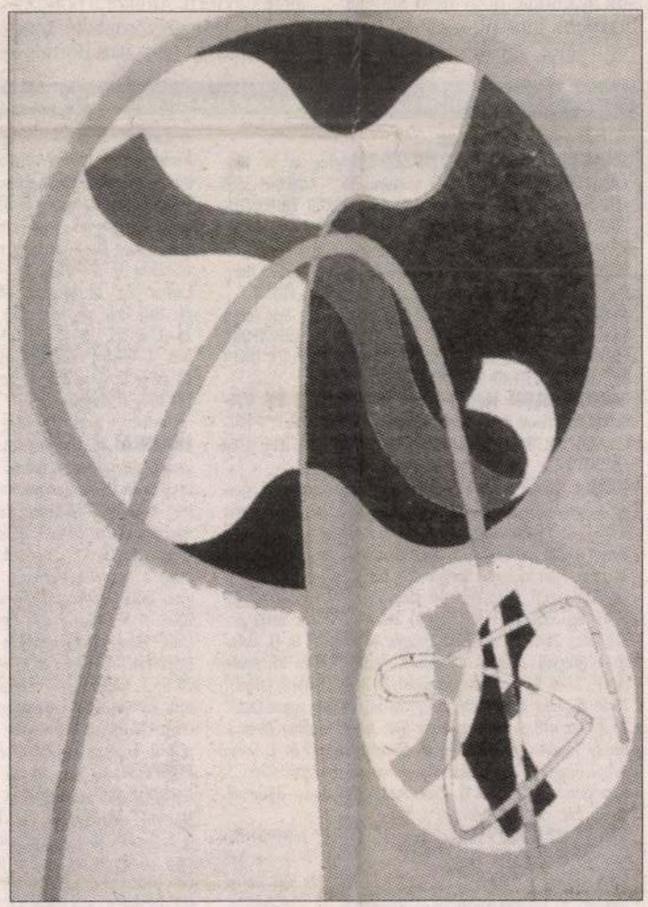

Moholy-Nagy László: A léghajózás emlékműterve, 1941–46, olaj

Izraelből, Izraelről

■ TAI

Izraeli filmnapok kezdődnek a most zajló zsidó nyári fesztivál részeként augusztus 28-án a budapesti Művész moziban.

A szeptember 3-ig tartó vetítéssorozaton naponta egy-egy filmet mutatnak be 19.30 órai kezdettel. Így összesen hét alkotás szerepel a programban, amelynek érdekessége, hogy két, magyar alkotók készítette filmet is tartalmaz. Augusztus 29-én, Látogatóban Isten hegyén címmel, *Erdei-Grünwald Mihály* rendező és *Kardos Sándor* operatőr filmjét vetítik. A rendező *Emanuel Amati* régészprofesszort kereste fel, s vele, illetve róla készítette azt a dokumentum- és riportfilmet, amely az Isten hegyének a Sínai-félszigeten végzett régészeti feltárásait mutatja be.

Az augusztus 28-i megnyitó előadáson *Amos Gitai* Nap nap után című filmjét mutatják be. Gitai filmje a szeptember 1-jén látható Devarim is. A filmnapokat szeptember 3-án a Kupadöntő című film zárja.

Korunk problémáiról, az izraeli társadalom gondjairól a Tel Aviv Egyetem hallgatói rendeztek riport- és dokumentumfilmeket szeptember 2-án vetítik.

RÖVIDEN

Taniguchi Akiko koncertje

■ ÁGY

A Bartók Emlékházban (II., Csalán u. 29.) holnap 18 órakor kezdődik *Taniguchi Akiko* hangversenye. A japán zongoraművésznő *Bartók*, *Beethoven*, *Schubert*, *Mendelssohn* és *Mozart* művei mellett honfitársai szerzeményeiből is játszani fog.

Japán zene és teaszertartás

■ MTI

Távol-Kelet kultúrája mutatkozik be ma este a Magyar Állami Operaházban, a japán kulturális fesztiválon. A táncosokból és muzsikusokból álló művészcsoport tegnap az Opera előtt ízelítőt adott a produkcióból. A mai fesztivál műsorán a régi japán hangszeres muzsika mellett modern zene, kimonó és teaszertartás bemutatója, valamint betűfestés szerepel.

Magyar kulturális hét Hannoverben

■ MTI

A hannoveri világkiállításon hétfőn a Danubia Ifjúsági Szimfonikus Zenekart és *Jandó Jenő* zongorajátékát köszöntötte a közönség. Kedden *Sebestyén Márta* és a Muzsikás együttes aratott sikert Bartók zenéjével, fellépett *Alexander Balanescu* és a *Tóth–Farkas* táncospár is. Szerdán a szlovákiai Komáromból érkezett babakiállítás nyílt a magyar pavilonban, a Danubia zenekar pedig *Vajda János* Titanic... de azért a víz az úr című művét, *Bartók* III. zongoraversenyét, Divertimentóját és *Kodály* Galántai táncok című művét adta elő.

Berki Viola aranydíja

■ MTI

A Magyar Művészeti Akadémia millenniumi pályázatának díjait tegnap adták át Budapesten. A díjazottakat 123 pályaműből választották ki. Az Akadémiai Aranydíjat *Berki Viola* kapta Elveszett pásztorok című festményéért.

NÉVNAP

Köszöntjük a ma névnapjukat ünneplő **BERTALAN** nevű olvasóinkat!

Bertalan az arámeus–görög Bartholomaiosz név latinos Bartholomeus formájának rövidüléséből származik. Jelentése. Ptolemaiosz (vagy arámeus nyelven: Tolmai) fia. Becézése: Barcsa, Barcsi, Bari, Bera, Bercse, Berkes.

Ezen a napon történt: megnyílt Miskolcon a mai nemzeti színház elődje (1823). – *József* nádor elhelyezte a Lánchíd alapkövét (1842). – Tűzvész martaléka lett a Budapesti Párisi Nagy Áruház (1903). – A pécsi orvostudományi egyetemen világra jött az első magyar lombikbébi (1988). – A Voyager–2 amerikai űrhajó az addigi legkisebb távolságra – ötezer kilométerre – közelítette meg a Neptunusz bolygót (1989).

Ezen a napon született: *Szénfy Gusztáv* (1819) zeneszerző, zenei író; – *Georg Ludvig Carius* (1829) német gyógyszerész; – *Charles Follen McKim* (1874) amerikai építész. Ő tervezte a Madison Square Garden épületét; – *Jorge Luis Borges* (1899) Nobel-díjas argentin író; – *Zathureczky Ede* (1903) Kossuth-díjas hegedűművész; – *Schöpflin Gyula* (1910) író, műfordító; – *Várterész Vilmos* (1917) orvos, sejtbiológus; – *Miskovits Gusztáv* (1919) orvos, tüdőgyógyász.

Ezen a napon halt meg: *Dzsingisz* kán (1227) mongol uralkodó; – *Parmigianio* (1540) olasz festő; – *Thomas Chatterton* (1770) angol költő; – *Nicolas Carnot* (1832) francia fizikus; – *Kölcsey Ferenc* (1838) költő, politikus, akadémikus, a reformkor egyik vezéregyénisége; – *Asbóth Oszkár* (1920) nyelvész, egyetemi tanár; – *Simone Weil* (1943) francia filozófusnő; – *Ernst Wiechert* (1950) német író; – *Lehel Ferenc* (1975) festő, művészettörténész.

IDŐJÁRÁS

ICI Interaktív Kommunikációs Rt. **METEOROLÓGIA**

Vízállás-jelentés

	cm (°C)
Dunaremete:	63 (22)
Budapest:	220 (22)
Dunaújváros:	118 (22)
Baja:	300 (23)
Tokaj:	466 (26)
Szolnok:	-182 (26)
Szeged:	99 (26)
Gyoma:	337 (26)
Balaton:	70 (26)
Velencei-tó:	135 (26)

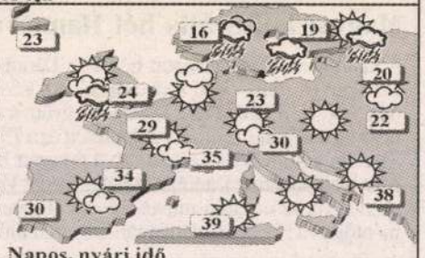

Napos, nyári idő

A kontinens északi felén továbbra is hűvös, változékony az időjárás. Nagy területen 20 fokot sem ér el a legmagasabb hőmérséklet. Közép-Európában hidegfront hatására megszűnt a nagy hőség, 30 fok alá csökkent a délutáni hőmérséklet. Ezzel szemben a Földközi-tenger medencéjében tartja magát a forróság és 35, 40 fokot mérnek.

Csütörtökön hazánkban száraz, napos, nyári idő várható. Az északkeleti szél napközben kissé megélénkül. A legmagasabb hőmérséklet 26, 30 fok között alakul. Késő estére 20, 25 fokig hűl le a levegő.

Pénteken átlagos nyári idő várható. Sok lesz a napsütés, délután északkeleten várható felhősödés.

Strómanokkal dolgoztat az alvilág

Újabb szeszfogás Soltvadkerten

■ BESZEDICS–HERNÁDI

Miközben Soltvadkerten továbbra is keresik a kedd délutáni illegális szeszgyártó hely gazdáját, addig a településen ismét lecsapott a borkommandó. Tegnap délben 120 liter tiszta szeszt találtak Ny. Tamás portáján, aki azt ugyan elismerte, hogy vásárolta az italt, ám azt nem volt hajlandó elmondani, kitől vette a szeszt. Egyes források gyanítják, hogy nem Magyarországon jutott hozzá, s a határon vámot sem fizetett utána.

A keddi, 60 ezer literes fogás első számú gyanúsítottja, K. Ádám azonban továbbra sincs még rendőrkézen. A fiatalemberről a vámkommandó pénzügyőr tagja elmondta, hogy a férfi már szeszcsempészés és hamisítás miatt korábban is állt bíróság előtt, így a hatóságok számára nem ismeretlen. Az ingatlant, ahol a nagyüzemi italhamisítás folyt, egy idős asszonytól bérelte az azóta már országos körözés alatt álló férfi. Amikor a borkommandó pénzügyőrökből, rendőrökből és az Országos Borminősítő Intézet munkatársaiból álló egysége megkezdte a soltvadkerti ingatlanon a házkutatást, a családi házban és annak udvarán 60 ezer liter, forrásban lévő cukorcefrét talált. A további kutatásnál már kiürült, illetve még teli cukros zsák és nagy mennyiségű élesztő került elő, ami már a szakértői vizsgálat elvégzése előtt is valószínűsíti, hogy itt valóban nagy tételű hamisítás folyt. Amennyiben bebizonyosodik a hamisítás ténye, akkor a kiszabható hatósági bírság akár 180 millió forint is lehet.

Lapunk más forrásból úgy értesült, hogy ma már a gazdasági jellegű bűncselekmények szinte állandó velejárója a strómanfogás. A szervezett alvilág a nagy pénzt hozó gazdasági bűncselekmények elkövetése előtt ugyanis már olyan embereket alkalmaznak, akik bukás esetén – természetesen illő tiszteletdíj ellenében – elviszik a „balhét". Nemcsak a nevüket adják különböző bérleti szerződésekhez, kétes hírű üzletekhez, hanem vállalják az esetleges felelősségre vonást is, ha a bűncselekményre fény derül.

A FŐVÁROSI MOZIK MŰSORÁBÓL AUGUSZTUS 24–30.

A hét filmbemutatói:

BÉRGYILKOS A SZOMSZÉDOM (The Whole Nine Yards) Színes, magyarul beszélő amerikai film** CAMPONA STER CENTURY, CINEPLEX ODEON, CINEMA CITY, CORVIN FILMPALOTA, HOLLYWOOD MULTIPLEX DUNA PLAZA, LURDY HÁZ, BUDA, WESTEND STER CENTURY

HOLNAPNÁL JOBB A TEGNAP (Plus Qu'Hier Moins Que Demain) Színes, feliratos francia film * MŰVÉSZ, PUSKIN

A MÁSODIK LEGJOBB DOLOG (The Next Best Thing) Színes, feliratos amerikai film ** MAMMUT BUDAI MOZIKÖZPONT, CORVIN FILMPALOTA, HOLLYWOOD MULTIPLEX DUNA PLAZA, LURDY HÁZ, BUDA, WESTEND STER CENTURY

SOUTH PARK NAGYOBB, HOSSZABB ÉS VÁGATLAN (South Park) Színes, feliratos amerikai rajzfilm*** HOLLYWOOD MULTIPLEX DUNA PLAZA, LURDY HÁZ, WESTEND STER CENTURY

BEM: II., Margit krt. 5/b. Tel.: 316-8708. Jégkirálynő (mb. szovjet mesefilm) 24-én f4. Roncsfilm (magyar)** 24-én f6. Jeanne D'Arc – Az orléans-i szűz (am.)** 24-én 8. 26-án n7. A kis Muck története (mb. német) 25-én f3. Szerelemben, háborúban (am.)* 25-én f5. Ryan közlegény megmentése (am.)** 25-én f7. Csak egy kis pánik (am.)* 25-én este n10. János vitéz (magyar rajzfilm) 26-án f3. Egri csillagok I–II. (magyar) 26-án h4. Csodás álmok jönnek (am.) 26-án 9. Fehérlófia (magyar rajzfilm) 27-én f3. Özönvíz I. (lengyel) 27-én 4. Özönvíz II. (lengyel) 27-én h7. Apafej (am.)* 27-én 9. Kis Maszat (magyar) 28-án 3. Elizabeth (angol)* 28-án f5. Anna és a király (am.)* 28-án h7. Alul semmi (am.)* 28-án este n10. A púpos lovacska (mb. szovjet rajzfilm) 29-én 3. Hét év Tibetben (am.)* 29-én f5. Kundun (am.) 29-én 7. Simon mágus (magyar)* 29-én este n10. A varázsló (magyar) 30-án 3. Az anyósom (fr.)* 30-án f5. Ments meg, uram! (am.)* 30-án n7. Keserű méz (am.)** 30-án f9.

CIRKO-GEJZÍR: V., Balassi B. u. 15–17. Tel.: 269-0904 Hálószobák és előszobák (angol, R. Troche)** n8. A kertben (M. Sulik)* 24-én 5. Szájból szájba (sp.)* 24-én 5. Az élet könyve (am.–fr., H. Hartley) Kísérőfilm: A szél (Iványi M.) 25–26-ig h6. Tangó (C. Saura) 24–25-ig 7. 28-án 5. Törökfürdő (olasz, F. Ordítani (T. Solondz)** 30-án f7. Almodóvar: Kika (sp., P. Almodóvar)*** 30-án 9. Oblomov néhány napja (mb. orosz, Ny. Mihalkov) 30-án 9. Cirko-galéria: Szepessy Ákos kiállítása.

EURÓPA: VII., Rákóczi út 82. Tel.: 322-5419. Szentiváléji álom (am.) 24–25-ig n5. Trainspotting (angol)** 26–27-ig n6. Good Will Hunting (am.)* 28-30-ig n5. A John Malkovich-menet (am.)* 24–25-ig f7. 27–30-ig h9. Alul semmi (am.)* 26–27-ig 7. Lautrec (fr.)* 24–26-ig h9. 28–30-ig f7. Kamaraterem: Egy bogár élete (mb. am. animációs) 24–25-ig h5. Női vonalak (am.)* 26–27-ig h5. 29–30-ig f9. Félelem és reszketés Las Vegasban (am., T. Gilliam)* 28–30-ig h5. Sok hűhó semmiért (angol–am.) 24–25-ig f7. Oltári nő (mb. am.) 26–27-ig f7. Alul semmi (am.)* 28–30-ig f7. Stigmata (am.)** 24–25-ig f9. Erin Broskovich, zűrös természet (am.)* 26–28-ig f9.

HUNNIA: VII., Erzsébet krt. 26. Tel.: 322-3471. Egérút (magyar rajzfilm) 24-én 4. Babe 2. – Kismalac a nagyvárosban (mb. am.) 25-én f4. Vuk (magyar rajzfilm) 26-án f4. Lány a hídon (ff., fr.)* 27-én h4. A nő kétszer (angol–am.)* 28-án h4. A púpos (fr. feliratos változat) 29-én 4. Brókerarcok (am.)* 24-én h6. Egy kapcsolat vége (am.)** 25-én n6. 26-án 5. 27-én f6. Helyfoglalás, avagy a mogyorók bejövetele (Szőke A.) 28-án f6. Három (magyar, Szőke A.) 29-én n7. A múzsa csókja (am.)* 24-én 8. Jeanne D'Arc – Az orléans-i szűz (am.)* 25-én n8. Anna és a király (am.)* 26-án 7. Egy éjszakás kaland (am.)** 24-én este h10. Lolita (am.)*** 27-én és 29-én f8. Tágra zárt szemek (am.)*** 28-án 7. Comic strip – Képtelen képregény (am.)** 25-én este h10. Pol Pot megye punkjai (magyar) 26-án este h10. Latin vér (olasz) 27-én este h10. A John Malkovich-menet (am.)* 28-án este h10. Észvesztő (am.)** 29-én este h10.

MŰVÉSZ: VI., Teréz krt. 30. Tel.: 332-6726. HOLNAPNÁL JOBB A TEGNAP (fr., L. Achard)* 5, 7, n10. Cuki hagyatéka (am., R. Altman)** 24–27-ig n6, f8, h10. 28-án f5, f8, éjjel 10. 29–30-ig 5, f8, h10. Macska-jaj (E. Kusturica)* n8. 26–27-ig 5 is. A Ravasz, az Agy és két füstölgő puskacső (am.)** 24-én n6. 27-én este h10. Ember a Holdon (M. Forman)* 25-én n6. 27-én este f10. Jadviga párnája (Deák K.)** 28-án h5. 30-án este h10. A re[illegible] (angol, P. Greenaway)** 29-én n6. Isteni játék Almodóvar)** 30-án h6. Két angol lány (M. Leigh)* 24-én este h10. A lé meg a Lola (német)** 26-án és 30-án este h10. A nő kétszer (ang.–am.)* 27-én este h10. Szájból szájba (sp.)** 28-án este h10. A boldogságtól ordítani (T. Solondz)** 29-én este h10. Magnólia (am., P. T. Anderson)** 24–27-ig h7. Földön egy angyal (H. Medem)** 24-én h5. Az északi sarkkör szerelmesei (J. Medem)* 25-én h5. Pola X (fr.)* 26-án f5. Anyád! a szúnyogok (Jancsó–Grunwalsky–Hernádi)* 27-én h5. Az élet egy füttyszó (kubai, F. Pérez)* 28-án f6. A szibériai borbély (Ny. Mihalkov)* 29-én f5. Születésnap (T. Vinterberg)** 24-én este h10. Underground (E. Kusturica)* 26-án este h10. Az erőszak vége (W. Wenders)* 28-án este h10. Nap nap után (Amos Gitai) 28-án f8. Látogatóban Isten hegyén (Erdei Grünwald Mihály) 29-én f8. Purin (Vecsernyés V. János) 30-án f8. Csodálatos kegyelem (Amos Gutman) 31-én f8. Devarim (Amos Gitai) 1-én f8. Diákfilmek 2-án f8. Kupadöntő (Eran Riklis) 3-án f8.

PUSKIN: V., Kossuth L. u. 18. Tel.: 429-6080. LÓVÁTETT LOVAGOK (angol–am.) 2, 4, 6, 8, éjjel 10. HOLNAPNÁL JOBB A TEGNAP fr.* de. 11, 2. Cuki hagyatéka (am.)** 11, h4, h6, h8. Solymász Tamás (mb. szlovák–lengy.–magyar-fr.) h1. A napfény íze (mb. magyar–német–kanadai–osztrák, Szabó I.)* 24–26-ig n5. 26–29-ig de. h11 Jadviga párnája (magyar. Deák K.)** 27–30-ig h5 A lé meg a Lola (német)** f8. A kilencedik kapu (fr.–sp.–am.)** 24–27-ig este h10. A tanú szeme (angol–kanadai)*** 28–30-ig este h10. Amerikai szépség (am.)** 24–26-ig este n10. Kelet–Nyugat (fr.–orosz)* 27–28-ig este n10. Isteni játék (ausztrál–bhutáni)* 29–30-ig este n10. Tigris színre lép (mb. am. rajzfilm) 24–27-ig f3. Mindent anyámról (sp., P. Almodóvar)** 28-30-ig 3. Tágra zárt szemek (am.)*** 24–25-ig de. h11.

SZINDBÁD: XIII., Szent István krt. 16. Tel.: 349-2773. Méregzsák (ir)* 24-én n5. Az ősz meséje (fr., E. Rohmer)* 25-én f5. Férfitársaságban (am.–kanadai)** 26-án 4. Szomorú vasárnap (magyar–német)* 27-én f5. 30-án f7. Lottózsonglőrök (ir)* 28-án h5. 30-án n5. A tehetséges Mr. Ripley (am.)** 27-én 6. 29-én n5. A holtak útja (am.)** 30-án f5. Tűzzel-vassal (mb. lengyel) 24-én és 26-án h6. A kilencedik kapu (fr.–sp.–am.)** 25-én f7. 27-29-ig f9. Ember a Holdon (am.)* 27–28-ig f7. Káma-Szútra [illegible] Doktor zsiványok (ang.)** 29-én h7. Az

MATTIS TEUTSCH JÁNOS

Nagybánya művészete (katalógus)
Magyar Nemzeti Galéria, 1996

516
Szöveg : 55, 188, *202/4*, 346, *347/41*, 349-354, 362
Kép : 349, 350, 351, 352, *463*,

Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat

A Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat
tisztelettel meghívja Önt

Passuth Krisztina

Primitivizmus – modernizmus
Párizs az első világháború előtt

című előadására

A rendezvény időpontja:
2001. május 2-a, szerda, 16.00

Helyszíne:
Magyar Nemzeti Galéria
Budapest I., Budavári Palota B épület, földszint

Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat

A Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat
tisztelettel meghívja Önt

a Magyar Nemzeti Galéria

Mattis Teutsch
és a Der Blaue Reiter

című kiállításának megtekintésére

Program:

Rövid bevezető előadások a kiállítás témájához

Szakvezetés a kiállításon – Bajkay Éva és munkatársai

A rendezvény időpontja:
2001. május 7-e, hétfő, 14.00

Helyszíne:
Magyar Nemzeti Galéria
Budapest I., Budavári Palota

Hans MATTIS TEUTSCH, *The Blue Rider, cat. no. 180*

Born in Braşov, Hans-Mattis Teutsch (1884–1966) studied at first at the Superior School of Ornamental Art in Budapest (1901–1902) and then at the Royal Academy in Münich (1902–1905), in the sculpture department. He worked to support himself both in Leipzig and Paris (1906–1908), but he concentrated his whole attention on sculpture, painting and music. In 1932, Mattis Teutsch said: "Actually I never had stages; nor masters. I am a child of the 20th century and as an artist I always looked forward in my way." This is true, because, indeed, Mattis Teutsch built for himself an original universe, based on his own theoretical system (he wrote "Kunst Ideologie") but it was elaborated under the influence of the avant-garde of the epoch. Full of Jugendstil shapes that offered dynamic images, lines with many curves, everything pulsing of spiritual energy, artistic Münich was a fertile place for Mattis Teutsch, allowing him to elaborate his own artistic poetics. Already in 1910–1912, his water-colours showed this spiritual relation. He was preoccupied, already, with the cosmic dimensions of existence, with the visual power of perception in the sense of Goethe's lines: "Born to see, condemned to watch." His debut occured in Budapest in 1907, in the National Salon. He had relationships with "Der Sturm" movement (1913–1915) and became a member of the "Ma"(Today) group in Budapest (1915–1917). His creation and activity was related to avant-garde circles and after he settled in Braşov (1908) he remained a friend of the "Abstracte Gruppe der Sturm", exhibiting in Berlin together with Paul Klee, Arhipenko, Chagall. There were similarities in the way the artistic image was conceived between Mattis Teutsch and the artistic group around Kandinsky: Javlensky, Wereffkin, Hecker, Stern. Teutsch was always compared to Kandinsky's or Franz Marc's images by this main commentators. Most often he is presented in relationship with "Der Blaue Reiter" movement, known to him directly or through mediation.
The work in the National Gallery of our museum is called *The Blue Rider* (1925). Mattis Teutsch joined the "Contimporanul" movement and was a participant in the 1st international exhibition of the avant-garde in Bucharest, 1924, together with Brâncuşi, Klee, Arp, Marcel Iancu, Maxy. He was also present at the great abstractionist exhibition in Berlin, 1928. In 1929, Mattis Teutsch declared: "My aim is to create through pictorial and plastic means abstract works capable through their artistic destiny to have their own independent life, dissolved in pure emotions. I mainly do compositions where man is the point of departure, the man in his emotional vibration... The work is determined by noticing their rhythmic emanations through internal vibrations. The works' construction is made of rhythmical movements coloured through cold, warm or luminous contrasts, silent points, concentric and ex-centric movements harmonized for a definite aim".
This musical search for harmonizing elements both in painting and in sculpture is the main aim of his creation. Called Soul Flowers or Composition mostly, his images evoke a similarity with the European avant-garde (mainly "Der Blaue Reiter") or Romanian; but the original universe of Mattis Teutsch has, first of all, the sign of Rudolf Steiner's antroposophy, obviously known to him and accepted. His unique, valuable work marks the crystallization of the original renewal principles of the avant-garde, contributing to the development of Romanian art. (M.R.B.)

ied at first at the Superior School of Ornamental Art
y in Münich (1902–1905), in the sculpture depart-
d Paris (1906–1908), but he concentrated his whole
attis Teutsch said: "Actually I never had stages; nor
I always looked forward in my way." This is true,
ginal universe, based on his own theoretical system
er the influence of the avant-garde of the epoch. Full
with many curves, everything pulsing of spiritual
eutsch, allowing him to elaborate his own artistic
d this spiritual relation. He was preoccupied, already,
al power of perception in the sense of Goethe's lines:
in Budapest in 1907, in the National Salon. He had
) and became a member of the "Ma"(Today) group in
lated to avant-garde circles and after he settled in
uppe der Sturm", exhibiting in Berlin together with
n the way the artistic image was conceived between
y: Javlensky, Wereffkin, Hecker, Stern. Teutsch was
s by this main commentators. Most often he is pre-
nt, known to him directly or through mediation.
led *The Blue Rider* (1925). Mattis Teutsch joined the
he 1st international exhibition of the avant-garde in
rcel Iancu, Maxy. He was also present at the great
s Teutsch declared: "My aim is to create through pic-
their artistic destiny to have their own independent
ns where man is the point of departure, the man in
rticing their rhythmic emanations through internal
cal movements coloured through cold, warm or lumi-
novements harmonized for a definite aim".
ainting and in sculpture is the main aim of his cre-
mages evoke a similarity with the European avant-
original universe of Mattis Teutsch has, first of all,
own to him and accepted. His unique, valuable work
les of the avant-garde, contributing to the

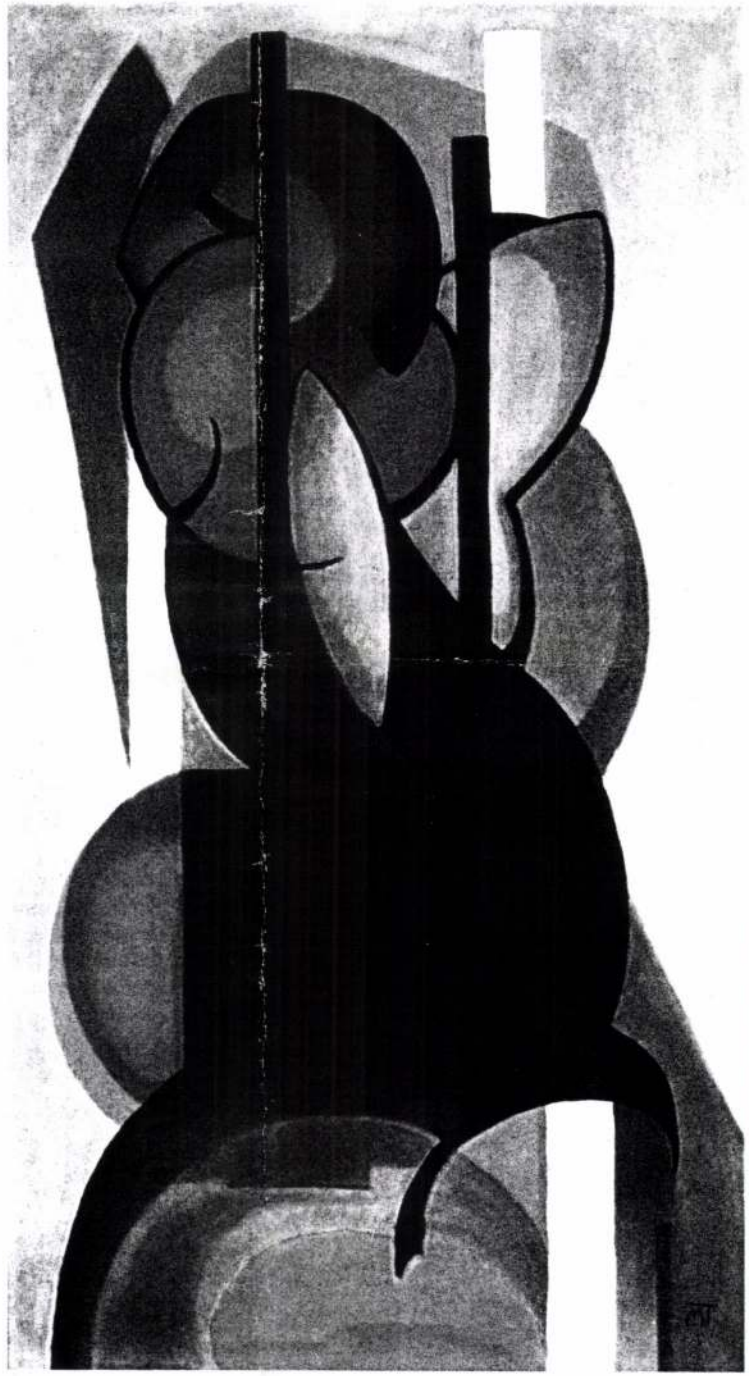

26.816

THE NATIONAL ART MUSEUM OF CLUJ
THE NATIONAL GALLERY

AUTHORS:
Introduction:
dr.Livia Drăgoi, researcher,
Manager of the National Art Museum – Cluj
Painting:
Velica Boari (V.B.), curator
dr.Livia Drăgoi (L.D.), researcher
dr. Negoiță Lăptoiu (N.L.), researcher
dr. Gheorghe Mândrescu (G.M.), researcher
Maria Rus Bojan (M.R.B.), curator
Sculpture
dr. Alexandra Rus (A.R.), researcher

eum of Cluj
are
oca
52, 196953
Mondays and Tuesdays when closed.

FILM

Rossz álmok

Annie Wilson — Cate Blanchett játssza, aki Erzsébet királynőt alakította az Elisabeth-ben — jövendőmondó. Ha rémálma támad, valakire csúfos végzet vár. Férje halálát is megálmodta, de megelőzni nem tudta a bajt. Három gyerek maradt Annie-ra, és a választás: pénzzé teszi-e kivételes képességét. Végül a gyerekek érdekei győztek. Korántsem mellékes, hogy mindez hol történik: egy állott levegőjű, déli kisvárosban, ahol a mocsarak mélyek, a hőség rekkenő, és ahol még komolyan veszik azt, aki egy vudu-bábuval fenyegetőzik. Bár a kártyavetés aligha tartozik a léleklátás tudományos módszerei közé, Annie sokkal inkább lélekgyógyász, mint kuruzsló. Ő a városka zavart lelkeinek mentsvára, így nem csoda, hogy amikor a helyi elöljáró egy szem lánya eltűnik, a rendőrök Annie-t is bevonják a nyomozásba. Az Oscar-díjas Billy Bob Thornton forgatókönyvéből Sam Riami forgatott erős atmoszférájú, túlvilági elemekkel kacérkodó, de mindvégig *hihető* pszichothrillert. A Rossz álmok nem tartozik a manapság divatos filmek közé. Ritmusa komótos, a színészi játék hangsúlyos. Annie karaktere összetett: egyszerre anya, terapeuta, társra vágyó magányos nő és az igazságot a személyes biztonságnál előbbre tartó ember. Blanchett körül csakúgy hemzsegnek a neves színészek, többek között Hillary Swank, Greg Kinnear és Keanu Reeves. Hogy miért e nagy tolongás egy kis költségvetésű zsánerfilmben? Az ok nyilvánvaló: a sztárok fontosnak tartották, hogy ha csak egy apró szerep erejéig, de végre kibújjanak a Hollywood által rájuk osztott szerepkörből. Reeves habzó szájú szadista, Swank labilis fiatalasszony, Kinnear kétarcú szépfiú. Néhány perces magánszámaik hatásosan ellenpontozzák Blanchett mindvégig figyelmet parancsoló, immáron sokadik hibátlan alakítását.

Főszereplő: Cate Blanchett, Keanu Reeves, Hilary Swank, Greg Kinnear. Rendezte: Sam Riami.

Köves

Futrinka utca

Gyermekprogramok a **Rózsakert Bevásárlóközpontban.**

Április 21.: **Játékház.** Zenés utazás a világ körül. Tavaszi varázslatok Afrikából.

Április 28.: **Színház.** *Grimm: A brémai muzsikusok.* Bábjáték a *Pille Színház* előadásában.

Budagyöngye Közösségi Ház
1022 Hűvösvölgyi út 12.
Tel.: 394-1477

Nyugdíjas Klub: *Április 21-én:* az Első Magyar Feng Shui Centrum megtekintése — találkozó 10 órakor a Moszkva téren az óra alatt. Klubvezető: Vadnayné.

Budai Nemzeti Kör

Igaz múltunk üzenete című rendezvénye április 21-én 15 órakor. Az est vendégei: *Lentner Csaba, Melocco Miklós, Csete György, Vígh Kristóf, dr. Bakos Batu, Dévai Nagy Kamilla* és a Krónikásének Zeneiskola tanítványai, *Brády Zoltán, dr. Szeszák Gyula*, a Csillagszeműek gyermekcsoport, *Lovas István, Chrudinák Alajos* és *Bayer Zsolt*. Az est házigazdája *dr. Mitnyan György*, a XII. kerület polgármestere. Műsorvezető: *Franka Tibor*. Helyszín: XII. Kerületi Művelődési Központ, 1126 Csörsz u. 18.

Hang — Kép — Könyv

EMLÉKHÁZ
Bartók Béla
1025 Budapest II., Csalán út 29.

Május 4. 18.00: **Durkó Zsolt** és **Durkó Péter** szerzői estje. Műsor: D. Zs.: I. vonósnégyes; D. P.: Monológ kürtre (magyarországi bemutató); A Csellóverseny víztükre (magyarországi bemutató); D. Zs.: Hat darab gitárra (bemutató); D. P.: Vonósnégyes; D. Zs.: Három angol dal (a zongorás változat bemutatója). Km.: *Meláth Andrea, Körmendi Klára, Pólus László, Pavlovits Dávid, Varga Zoltán, Durkó Péter* és a *Somogyi Vonósnégyes.*

Telefon: 394-2100, fax: 394-4472; e-mail: Bartok-1981@matavnet.hu

*

Április 27., 18.00: **Jávor Orsolya** másodéves gordonkaszakos zeneakadémista önálló **hangversenye.** Műsoron *Lalo, Fauré, Rahmanyinov, Dvorak, Beethoven* és *Brahms* művei. Kájoni János Ferences Ház, II., Szilfa u. 4.

Kiállítások

Lossonczy Tamás legújabb festményei május 8–29. között tekinthetők meg a *Vízivárosi Galériában* (II., Kapás u. 55. tel.: 201-6925) keddtől péntekig 13–18, szombaton 10–14 óráig. Megnyitja *Pataki Gábor* művészettörténész május 8-án 18-kor.

Kisteleki Margit Selyemfestmények című kiállítása a *Hidegkúti Galériában* (II., Máriaremetei út 37., tel.: 392-0860) megtekinthető április 21-től május 5-ig hétvégén 10–15 óráig, hétköznap előzetes bejelentkezéssel.

Könyvfesztivál

A VIII. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál programját neves íróvendégek, elsőkönyves szerzők, a hazai és a határon túli magyar irodalom kiemelkedő alkotói színesítik jelenlétükkel. Író-olvasó találkozók, dedikálások, s több mint harminc ország kiállítói várják a látogatókat április 26-án 15 órától 29-én 18 óráig a *Budapesti Kongresszusi Központban.*

MATTIS TEUTSCH JÁNOS

Fotó: Szécsen

VÍZIÓK, PORTRÉK, RAJZOK
című kiállítás április 30-ig

MT: A karmester, '50-es évek

HOME GALÉRIA
1025 Csévi út 7., tel.: 200-4306

Közösség és kultúra

A kultúra mindenek fölött lévő dolog, amely mindannyiunkat összeköt, és alkalmat kínál arra, hogy találkozzunk — vallja Hedry Mária, a Hidegkúti Nyári Fesztivál programigazgatója. A Pesthidegkútért Egyesület idén harmadik alkalommal hívja közös ünneplésre a kerület polgárait a Klebelsberg-kúria parkjába. Porkoláb Mátyás alpolgármester pedig arról beszél, hogy egy valódi közösségnek valódi ünnepekre van szüksége.

Az idén augusztus 24–25–26-án rendezzük a Pesthidegkúti Nyári Fesztivált — mondja *Hedry Mária* programigazgató. — Az előző két évben augusztus 20-a köré szerveztük ünnepségsorozatunkat, de rájöttünk, hogy az államalapítás ünnepe rengeteg rendezvénnyel van telítve, annyira, hogy egyik szinte kioltja a másikat. A másik gondolatunk az volt, hogy az iskolakezdés előtti utolsó hétvégén már a gyerekek is visszatérnek a városba, és részt tudnak venni a programokon. Megkerestük a hidegkúti iskolákat is, és most először ők is részt vesznek a programalakításban, -szervezésben.

A gyerekekre számítunk akkor is, amikor képzőművészeti és irodalmi pályázatot írunk ki nekik, amelynek eredményhirdetése a fesztivál idejére esik majd, sőt a legsikerültebb alkotásokat kiállítjuk, illetve be is mutatjuk. A gyerekek öröme és lelkesedése, remélem, a szülőkre, felnőttekre is átragad, hiszen fontos, hogy érezzük és lássuk a közösségi együttlét örömét ebben a rosszkedvű világban. A kultúra összeköt mindannyiunkat, lehetőséget kínál az együttlétre, egymás megismerésére.

Milyen programokkal készülnek?

Vannak már biztos pontok, ilyen a Honvéd Táncszínház Forrószegiek című előadása; egy paraszt Rómeó és Júlia-történet. 25-én este a hidegkúti művészek gáláján reményeim szerint egy sokszínű, sokrétegű műsort láthat a közönség. A gyerekprogramok közül kiemelném a győri Vaskakas Bábszínház előadását, de fellép majd a Maskara együttes és a Dudás zenekar is. Szeretnén, ha megvalósulna az a tervünk is, hogy óriásbábok vonulnak fel. A Madách Színház Ágacska előadását 26-án nézhetik meg az érdeklődők.

Ugyanezen a napon este egy koncert zárja a fesztivál eseménysorozatát a Máriaremetei bazilikában. Külön köszönet illeti *Esterhazy László* plébánosatyát, hogy a helyszín ismét rendelkezésünkre áll. Terveink szerint a műsor két részből áll, az elsőben *Kodály Zoltán* Psalmus Hungaricusával a milleniumi évet idézzük meg, majd Verdi-operarészleteket hallgathatnak az egybegyűltek, a nagy olasz zeneszerző halálának 100. évfordulója alkalmából.

A helyszín az idén is a Klebelsberg-kúria kertje lesz. Szeretnénk, ha a hidegkútiak számára is egyre fontosabbá válna ez a fesztivál és ez a helyszín. A kormány és az önkormányzat anyagi támogatásával néhány éven belül itt egy európai szintű és rangú kulturális központ működik majd.

Mekkora összeg áll rendelkezésre a fesztivál megrendezéséhez?

A képviselő-testület a költségvetésben a tavalyi évhez hasonlóan négymillió forintot tudott biztosítani, ez, sajnos, az idén már kevesebbet ér, úgyhogy fokozottabban tartunk igényt külső támogatásra. Már érkezett egy nagyvonalú felajánlás a Shell Hungarytól, ami a szervezés és előkészítés munkálatait segíti majd elő.

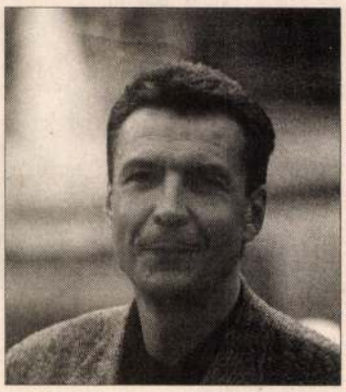

Porkoláb Mátyás alpolgármester szerint az ilyen rendezvények alkalmasak leginkább arra, hogy egy közösség megmutassa összetartozásának erejét.

— Remélem, az idei fesztivál legalább annyira sikeres lesz, mint az előző kettő. Pesthidegkútiak és kerületiek színvonalas programokon tölthetnek együtt három napot. És ez három nap lehetőséget teremt arra is, hogy összefussunk, kicsit beszélgessünk, ismerkedjünk. Hiszen nemcsak egymás mellett, hanem együtt is élünk.

ti

Rózsadombi Nyugdíjas Klub
1024 Keleti Károly u. 13/b
Tel.: 316-5925
Állandóan hívható:
(06 20) 921-6588

A klubirodán minden csütörtökön 8.30–13.30 között tekinthető meg a *Váminfo 2001* kiadvány, amely a külföldre utazóknak a kivihető és behozható árucikkekről nyújt részletes tájékoztatást.

A Nyugdíjasok Budapesti Szövetsége Elnöksége és az Országos Fogyasztóvédelmi Egyesület között — a klubunkra is kiterjedő — együttműködési megállapodás született. A szövetség kerületi elnöksége a Rózsadombi Nyugdíjas Klub lett.

Május 3-i klubdélutánunkon — mely egyben a nyári szünet előtti utolsó esemény lesz — *dr. Győri Sándor* általános orvos egészségügyi felvilágosító előadást és fórumot tart a nyugdíjasok életviteléről, a gyógyszerekről, az előforduló betegségekről.

Kirándulásaink, amelyekre még lehet jelentkezni: *Április 24.:* **Eisenstadt, fraknói vár;** *április 25.:* **Klosterneuburg, Korneuburg;** *május 4.:* **Dürnstein, Melk;** *május 5.:* hajóval **Szentendrére;** *május 9.:* **Baden bei Wien, Mayerling;** *május 15–20.:* **Erdélyi körutazás;** *május 29.:* **Ópusztaszer, Feszty-körkép.** Részletes éves program kapható a klubirodán.

Bimbó 63
MDF II. ker. szervezete
1022 Bimbó út 63.
Tel.: 326-7273

Nyugdíjas klub

Április 24.: Tudod-e, hol laksz? Szent György-napi séta a Víziváros volt Országútján, a mai Margit körúton. *Május 1.:* Szünet. *Május 8.:* Pünkösd hava, májusi jeles napok. Összejöveteleinket minden kedden 14 órától tartjuk.

MDF

Minden szerdán és pénteken 15–20 óra között **bridzs- és sakk-kör.** Kávé, üdítő, sütemény! Minden hónap harmadik csütörtökén 16.30–18.30 között **jogi tanácsadást** tart *dr. Hofer Jenő* ügyvéd. Minden hónap első és harmadik hétfőjén 18–19.30-ig **társasházi tanácsadást** tart *dr. Hajósné Földi Gizella* és *Kakuk Lajosné.*

Budai Napsugár
Nyugdíjas Klub
1024 Keleti Károly u. 22.
Tel.: (06 20) 968-7001

Az alábbi tavaszi programok közül választhatnak: *Április 25.:* **Bujáki, Szécsény, Balassagyarmat,** 2400 Ft/fő. *Május 2.:* **Káli-medence,** 2900 Ft/fő. *Május 16.:* **Kám, Szombathely,** 3400 Ft/fő. *Május 23–24.:* **Sárospatak, Tokaj,** klubtagoknak 6200 Ft/fő, nem klubtagoknak 6900 Ft/fő. Az ár tartalmazza az utazás, az idegenvezető, a szállás és az étkezés (reggeli és vacsora) költségeit. *Május 29.:* **Gyöngyös, Gyöngyöspata, Kékestető,** 2900 Ft.

Az előző számban meghirdetett külföldi programokra is lehet még jelentkezni. Fogadónap minden kedden 10–12-ig, klubnap minden hónap második keddjén 15–17-ig.

Nemzetközi kapcsolatok

F@imp2000

A kulturális örökség múzeumi nemzetközi audiovizuális fesztiválja 2000. november 22-25. Néprajzi Múzeum, Budapest

Tari János

A fesztiválhoz nemzetközi konferencia kapcsolódott: „Audiovizuális technológiák és multimédia alkalmazása a múzeumokban" címmel.

A fotográfiai gyűjtemények a múzeumokban c. szekcióban Jean-Marcel Humbert, az Avicom elnöke és a Tengerészeti Múzeum igazgatóhelyettese (Franciaország), Fogarasi Klára, a Néprajzi Múzeum Fotóarchívumának vezetője; Sylvie Henguely, Fotóörökség megőrzéséért és restaurálásáért Alapítvány (Svájc); Lisel Comhaire-Anten, a brüsszeli Királyi művészeti és történelmi múzeumok diagyűjteményének vezetője (Belgium); Aminata Gassama Sall, a Saint-Louis-i Kutató- és Dokumentációs Központ fotótárának és audiovizuális szolgáltatásának vezetője (Szenegál) tartott előadást. A vitavezető: Claude-Nicole Hocquard, az Avicom alapítója, filmrendező volt.

A fotográfia használata és a fényképhordozók kezelése témakörben Lara Baldvinsdottir, az izlandi Nemzeti Múzeum Fotóosztályának vezetője; Lisel Comhaire-Anten, a brüsszeli Királyi művészeti és történelmi múzeumok diatárának vezetője (Belgium); Daniel Vigears, fotográfus, Francia Múzeumi Kutatólaboratórium (Franciaország) tartott vetítettképes előadást. A vitavezető: Sigurjon Baldur Hafsteinsson, az izlandi Nemzeti Filmarchívum igazgatója volt.

Audiovizuális produkció és televíziósugárzás témájáról Sofia N. Mavumba-Chanzu, a Kenyai Nemzeti Múzeumok külkapcsolati vezetője; Luciano Rigolini, Arte France TV-állomás (Franciaország) beszélt. Az összegzést Tari János, az Avicom elnökhelyettese, a Néprajzi Múzeum Filmstúdiójának és Filmarchívumának vezetője tartotta.

Kulturális audiovizuális tendenciák – ahogyan a F@imp látja címmel Anne-Laure Santerne, a F@imp szervezőbizottságának elnökhelyettese, a MADESA elnöke (Franciaország) tartott médiabemutatót.

Audiovizuális és új technológiák a muzeográfiában c. szekcióban Zvjezdana Antos, a zágrábi Néprajzi Múzeum muzeológusa (Horvátország); dr. Hermann Schäfer, a bonni Fundation Haus der Geschichte der Bundesrepublik igazgatója (Németország); Hélene Lassalle, a párizsi Természettudományi Múzeum (Muséum National d'Histoire Naturelle, Galérie de l'Evolution) audiovizuális részlegének vezetője tartott előadást. A vitavezető Jean-Marcel Humbert, az Avicom elnöke, a Tengerészeti Múzeum igazgató-helyettese (Franciaország) volt.

A múzeum és az internet kapcsolatáról Michel Bottin, a Kulturális és Kommunikációs Minisztérium Internet projektvezetője (Franciaország); Patrice Verrier, a „Zene városa" (Cité de la Musique) Internet-oldal főszerkesztője (Franciaország); dr. Shun-Tzu Tsai, a taipei Nemzeti Palotamúzeum Információs Központjának igazgatója (Kína) beszélt. Vitavezető: Marie-Françoise Delval, a F@imp szervezőbizottságának elnöke, a Kulturális és Kommunikációs Minisztérium Internet projektvezetője (Franciaország) volt.

Tendenciák a kulturális CD-Romok létrehozásában témakörben Stephen Done, a liverpooli Futballklub Múzeumának igazgatója (Anglia); François Pignet, a Carré Multimédia társigazgatója (Franciaország); Bíró Katalin, a Nemzeti Múzeum Multimédia Osztálya (Magyarország) adott elő. Vitavezető volt Marie-Françoise Delval, a F@imp szervezőbizottságának elnöke, a Kulturális és Kommunikációs Minisztérium Internet projektvezetője (Franciaország).

A fesztiválhoz kapcsolódóan a Budapesti Francia Intézetben kerekasztal beszélgetést tartottunk november 23-án *Audiovizuális és multimédia alkotások a francia múzeumokban* címmel Jean-Marcel Humbert, az Avicom elnöke, a Tengerészeti Múzeum igazgatóhelyettese; Malika Berri, a Louvre audiovizuális produkcióinak vezetője; Michel Bottin, a Kulturális és Kommunikációs Minisztérium Internet projektvezetője; Catherine Derosier-Pouchous, az Orsay Múzeum audiovizuális és multimédia részlegének vezetője; Lucien Rigolini, Arte France TV-állomás; Olivier Richard, a Carré Multimédia társigazgatója közreműködésével. A vitát vezette Marie-Françoise Delval, a F@imp szervezőbizottságának elnöke.

Az Avicom november 23-án a budapesti Néprajzi Múzeumban tartotta meg közgyűlését. A Fesztivál 2000. évi versenyére benevezett filmek és videó-programok vetítése is itt zajlott, hasonlóan más muzeográfiai audiovizuális alkotások nemzetközi retrospektív bemutatója is. A 2000. évi F@imp versenyre a világ különböző múzeumai által benevezett 53 CD-Rom és 30 Internet-oldal volt megtekinthető a múzeum 20 számítógéppel felszerelt multimédia terében.

A budapesti Néprajzi Múzeum „Isten házai és szolgái" című missziós fotótörténeti kiállítását és a párizsi Louvre fotókiállítását gyűjteményeiről és a múzeumlátogatókról tekinthették meg az érdeklődők.

A 2000. évi F@imp záróünnepségére és a díjkiosztásra november 24-én 19 órakor a budapesti Néprajzi Múzeum dísztermében került sor.

Arany Multimédi'Art díj: Biblical subjects in artworks from the Hermitage collection / Nemzetközi Orosz Multimédia Központ, Oroszország;

Ezüst Multimédi'Art díj: Egyptian Treasures in Europe, 1000 Highlights / CCER Utrecht University Production, Hollandia;

Bronz Multimédi'Art díj: Olavinlinna Castle, the Stream of Historical Events of Olavinlinna / National Board of Antiquities, Helsinki, Finnország;

Arany Multimédi'Art különdíj: 1939-1945 a második világháború, a Szabad Franciaország Mozgalom, az ellenálló Franciaország és vezetőjük De Gaulle tábornok a l'Armée Múzeumban / Telimage, Párizs, Franciaország;

Ezüst Multimédi'Art különdíj: Ablak a művészetre: Jean Siméon Chardin, a «Bénédicité» és más főművek / Hyptique, Franciaország;

Bronz Multimédi'Art különdíj: Alapművek és civilizációk – Afrika, Ázsia, Óceánia, Amerika, a természeti népek művészete a Louvre-ban / Carré Multimédia, Párizs, Franciaország;

Audiovizuális Nagydíj: Ginevra's Story / National Gallery of Art, Washington D.C. Egyesült Államok;

Különdíj (a legkedvesebb): Hamisítványok és a hamisítványok használata / A Comtois-i Technikák és Kultúrák Múzeum, Salins-les-Bains, France;

Alkotói díj: Cittadellarte / Fondazione Pistoletto, Biella, Olaszország;

Arany Web'Art díj: Rijksmuseum Amsterdam, Hollandia;

Ezüst Web'Art díj: A Montreáli botanikuskert, Kanada;

akadémiai kutatóintézet igazgatóhelyettese, több monografikus tanulmány szerzője. A híres Bruckenthal Múzeumból, Nagyszebenből, ahol Mattis Teutsch főművei az egyetemes festészet legnagyobb európai képviselőinek alkotásaival együtt láthatók már évtizedek óta, hárman jöttek: dr. Alexandru Lungu főigazgató, dr. Doina Udrescu igazgatóhelyettes és a kérdésekre németül, magyarul egyforma választékossággal felelő dr. Alexandru Avram osztályvezető. A Mattis Teutsch oeuvret legnagyobb számú alkotással őrző és bemutató brassói és sepsiszentgyörgyi városi múzeum munkatársai közül szintén többen jöttek el (Veronica Bodea osztályvezető, Vargha Mihály, Jánó Mihály és mások). Mattis Teutsch monográfusai közül többen jelen voltak, jól esett látni Banner Zoltánt, az első monográfia íróját, aki gyűjteményéből is kölcsönzött a kiállításra, s ott volt Passuth Krisztina, aki igen korán tudott a Szépművészeti Múzeum számára főműveket szerezni a művész ifjúkori alkotásai közül, és azokat értőn interpretálni. Az 1983-as budapesti, akkor a magyarországi műalkotásokat a lehető legnagyobb számban bemutató Mattis-Teutsch kiállítás rendezője, Csaplár Ferenc, a Kassák Lajos múzeum igazgatója ismét megbizonyosodhatott arról, hogy Kassák Lajos joggal tisztelte Mattis Teutsch művészetét.

A szakma és a közönség érezheti a kiállításon, hogy egyetemes mércével bátran mérhető nagy mester látogatta meg az 1910-es években hosszabb-rövidebb időre Budapestet, aki lírai hevületű tiszta festői és szobrászi életművet hozott létre, s grafikusként is az európai élvonalban szerepelt.

Mattis Teutsch János: Kompozíció (1919)
János Mattis Teutsch: Composition (1919)

Fotó – Photo: Mester Tibor

A kiállítás alkalmából vaskos katalógus jelent meg a Magyar Nemzeti Galéria és a pártfogó Iniciátor Missionart Galéria közös kiadásában. Tíz tanulmány méltatja a katalógusban a művész életművét és feltételezett kapcsolatait az európai avantgárd művészettel, szorosabban a müncheni Der Blaue Reiter körével, melyből szép válogatott grafikai-, festmény- és szoboranyag szerepel a kiállításon. 1913 óta másodízben jelenik meg ez a kör Budapesten, jóllehet kiadványai a magyar fővárosban és más magyar kultúrközpontokban mindig is ismertek voltak. A kiállított anyag mellett Mattis Teutsch János művei nem a követő, hanem a problémákat megértő és önállóan megoldó művész alkotásai. Táj és ember, érzékelhető és szellemi világ kapcsolatának vizsgálata a művész maga elé tűzött feladata, melyet 1916-23 között eksztatikus hevülettel, később racionális hűvösséggel oldott meg.

A kiállítás koncepciója Hubertus Gaßner, Bajkay Éva, Jurecskó László és Kishonty Zsolt munkája, a katalógus tanulmányait Konrad Oberhuber, Muradin Jenő, Hubertus Gaßner, Annegret Hoberg, Majoros Valéria, Andreas Franzke, Steven A. Mansbach, Marianna és Cheorghe Vida, Bajkay Éva és e sorok írója írta. A legalaposabb szerkesztői munkát Timár Árpád végezte. A 488 oldalas, 300 színes és 100 fekete-fehér reprodukciót tartalmazó kötet a közeljövőben angol és német nyelven is megjelenik.

Lásd még – See also: Borító 3 – Cover 3

Mattis Teutsch and Der Blaue Reiter (Hungarian National Gallery, Budapest, 14 March – 24 June; Haus der Kunst, München, 6 July – 8 October, 2001)

A magnificent exhibition was opened at the Hungarian National Gallery presenting the oeuvre of painter János Matthis Teutsch. The exhibition and the catalogue connected to it is the result of the co–operation of German, Roumanian and Hungarian art historians and museums. After Budapest the exhibition cam be seen in Munich between July and October 2001.

európai változataival. Az első terembe lépve a művésztelep alkotói, az őket ábrázoló portrék és önarcképek, valamint Moiret Ede egy-egy szobra látható. A művésztelep fő célkitűzése az „összművészet" megteremtése volt, amelyre alkalmat kínált az otthontervezés. Ez a kiállítóteremben is központi helyre került, mintegy forgószínpadszerűen elhelyezett három enteriőr révén. Elsőként Thoroczkai Wigand Ede rusztikus keményfa bútorai tűnnek a látogató szeme elé, majd Körösfői-Kriesch Aladár sima vonalú hálószoba berendezése. A harmadikként elhelyezett pad és szekrények együttesét szintén Körösfői tervezte, a szőnyegek Undi Mariska munkái.

A természeti környezetre, az életmódra fotók és festmények is utalnak. A gödöllőiek számára oly fontos családi élet a műalkotásokon keresztül tárul fel előttünk. Körösfői-Kriesch Aladár gyermekei több munkájának is főszereplői lettek („Dudu őzzel", „Tamás betegen", „Tamás úrfi tyúkkal", „Három gyermek"). A valóságos kert után (Körösfői-Kriesch Aladár „Liliomok") a fantázia kertjéből láthatunk egy válogatást. Itt látható Nagy Sándor „Rózsa és lepke" (1910) c. kárpitjának most előkerült kartonja, amely a kiállítási katalógus borítóját díszíti. Az ornamentika-vázlatok, a könyvillusztrációk, a képes levelezőlapok is alkalmasak a gyermekek megörökítésére, de a gyermekeknek szóló játékok ábrázolására is (Mihály Rezső, Undi Mariska, Kriesch Laura, Sidló Ferenc rajzai). Körösfői-Kriesch Aladár „Bábszínház" című faliszőnyege is magántulajdonból került most kiállításra.

A mesterség és a művészet egymásra utaltságát jelző idézet olvasása után lépünk át a nagyterembe, ahol *Építészet és dekoráció címmel* fotókkal folytatódik az épített környezet felidézése. A hosszúkás, nagy terem jó elhelyezést kínált a monumentális alkotások kartonjai számára (mint pl. Nagy Sándor „A népművészet varázsa" című, a veszprémi színház üvegablakának kartonja, 1906). A terem közepén elhelyezett vendégfalon üvegablakok csillognak: Nagy Sándor--Róth Miksa „Nővérek" (Gödöllői Városi Múzeum). A terem bal oldalának ablak felőli részén gyönyörködhet a látogató Undi Mariskának a hajdani Népszállóba készült freskó- és faliszőnyeg terveiben, melyek témáit a népművészetből merítette („Tardi libapásztorok", „Zalai juhászok", „Kalotaszegi aratás"). Folytatva a sort Körösfői-Kriesch Aladár falkép-tervei, majd színes fényképek következnek a kerepesi temető árkádos sírboltjának mozaikjairól. Nagy Sándornak a velencei magyar pavilon üvegfestménye kartonján (1909, Gödöllői Városi Múzeum) a magyar mitológiából és a népművészetből vett motívumok egymásba fonódása figyelhető meg.

Körösfői-Kriesch Aladár: Ego sum via, veritas vita című festménye (1903)
Aladár Körösfői-Kriesch: Ego sum via, veritas vita (1903)
Fotó - Photo: Bokor Zsuzsa

Szinte egymásnak felelnek a két vezető egyéniség, Nagy Sándor és Körösfői-Kriesch tervei, alkotásai, majd Thoroczkai Wigand Ede üvegabiak kartonjai.

A bejárattal szembeni hátsó falon elhelyezett, a velencei magyar pavilon számára készült ötrészes alkotás („Attila lakomája" üvegfestmény- karton) zárja az Iparművészeti Múzeum „gödöllőiek" centenáriumi képet.

Gödöllőn a Városi Múzeum épületének két szintjén kapott helyet a kiállítás. A földszinti részen a nagyobb méretű alkotások, mint pl. Körösfői-Kriesch Aladár freskótervei, grafikái mellett az eléggé közismert alkotása, a „Zách Klára" (1911, Magyar Nemzeti Galéria), középen Undi Mariska „Hunor és Magyar" című kilim szőnyege (1920-as évek), a falon a magyar eredetmondával kapcsolatos akvarelljei láthatóak. E témába tartozik Remsey Jenő alkotása: „Vázlat a csodaszarvas vadászata c. faliszőnyeghez" (1910 előtt), s Zichy István: „Hunor és Magyar" színes litográfia (1905).

Kalotaszegről szóló Körösfői idézettel kezdődik a *Találkozás a népművészettel* című részlet, majd az erdélyi népi építészetet felvillantó rajzok következnek (Thoroczkai Wigand Ede „Erdély beszédes hagyományai", 1910). A művészek gyűjtőútjai azonban nemcsak Erdélybe vezettek, hanem az ország más tájaira is, mint erről a kiállított rajzok, akvarellek tanúskodnak. Ilyen például Mihály Rezső finoman kimunkált „Hódoltsági kislányok" című sorozata, de említhetjük Körösfői-Kriesch Aladár „Matyó lány" című festményét is, vagy Juhász Árpád mezőkövesdi viseletrajzait, és apró, lemezekből kivágott népviseletes figuráit. Hangsúlyosan szerepelnek itt Zichy István népi témájú litográfiái, színes viselettanulmányai, részben a Néprajzi Múzeum, részben a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményéből. Undi Mariska kályhacsempe rajzait pedig eredeti kályhacsempékkel (Néprajzi Múzeum) együtt láthatja a látogató. Meghitt hangulatot áraszt a Thoroczkai Wigand Ede tervezte ebédlőgarnitúra, amelyhez jól illik Körösfői-Kriesh Aladár „Szarvasok" című faliszőnyege. Végül népművészeti kiadványok és a festők, rajzolók gyűjtéséből való szőttesek, hímzések láthatóak.(Ezt a részletet Lábadi Károly néprajzkutató gondozta a főrendezővel karöltve.)

Az emeleten Körösfői-Kriesch Aladár „Ego sum via ..." (1903, M.N.G.) című, nagyméretű, hangsúlyos keretű vászna uralja a teret. Az elmúlt évek szerzeménye az a félgömb alakú gipszmodell, ami a „Feltámadás" című kupolamozaikjához készült (1906).

A *Mese és mítosz* című egységben a grafikai műhely hallatlanul változatos alkotásai sorakoznak (illusztrációk, katalóguscímlapok, linóleum metszetek és nyomódúcok, ceruza- és tusrajzok, de vannak ex librisek, könyvjelzők, különböző keretdíszek, fejléctervek, betűtervek).

Nagy élményt jelentenek a *Színház és tánc* című részben Mihály Rezső és Undi Mariska színpad- és jelmeztervei, amelyek között az ismertebbek és a kevésbé publikáltak most együtt csodálhatóak meg. A teremtől gyönyörű faliszőttest látva búcsúzhatunk (Remsey Jenő „Három királyok imádása", ógobelin 1910 körül, magántulajdon).

M. Műv. 2001/2

A gödöllői szövőműhely kiállítását, amelyet *Őriné Nagy Cecília* rendezett (közreműködött Kerényiné Bakonyi Eszter. A kivitelezés munkatársai: Kecskés József és Seres Imre) a Művelődési Központban lehet megtekinteni. A szövőműhely a művésztelep megalakulásának köszönheti létét. Különböző előzmények után Gödöllőn 1904-ben kezdődött el a munka Kovalszky Sarolta és Guilleaumme Margit németeleméri szövőnők segítségével, Körösfői-Kriesch Aladár viszont már korábban is foglalkozott iparművészeti tervezéssel. A műhelybe jelentkező lányok, asszonyok tanfolyamon vettek részt, ahol megtanulták a szövés alapjait és a különböző technikákat. (Pl. az északi Scherrebeckből származó svéd gobelintechnikát, de a szumák, a kilim, a torontáli szövés technikáját is.) A szövők természetes anyagokat s növényi festést használtak. Ezért is utazott Frey Rózsa 1913-ban a svédországi Morába, hogy ott megtanulja a fonalfestés különböző módjait, és hozott egy norvég kézikönyvet, amelynek segítségével szakszerűbben tudtak munkához látni. A kiállítás – a tervek és a kész művek mellett – teret szentel a festőnövények és festési módok bemutatásának. A növényi festékekkel és különféle pácszínezékekkel előállított színmintákat Mátéfy György készítette.

A centenáriumi kiállítást megelőző kutatásoknak köszönhetően eddig ismeretlen szőnyegek is láthatóak, így pl. Nagy Sándor stilizált liliomaival és Körösfői-Kriesch Aladár geometrikus motívumaival díszített, továbbá két újdonság is: Nagy Sándor „Rózsa és Lepke" című gobelinterve és Remsey Jenőnek a Három királyok hódolatát ábrázoló alkotása.

A műhelyrajzok, gobelintervek mellett láthatjuk Frey Rózsa, Mihály Rezső vázlatfüzetét is. Rendkívül érdekes a papírra vetett vázlat és megvalósult mű közötti út felvillantása: Mihály Rezső gyönyörű kilim padlószőnyegének figurája, a kőszáli kecske, amely egy i.e. V. században készült ötvösmunka után készült (*Padlószőnyeg szárnyas kőszáli kecske figurával*. A Gödöllői Városi Múzeum tulajdona). Ez a mű is a felfedezések sorába tartozik. A XX. század elejének nagynevű alkotói mellett szerepelnek a mai gödöllőiek, a Művészet Közalapítvány tagjainak és a Gödöllői Iparművészeti Műhely növendékeinek mintadarabjai (Nagy Helga, Petruska Borbála, Takács Dóra és Kobolák Julianna). A növendékek vezetője Remsey Flóra kárpittervező művész.

Hisszük, hogy a hajdani „gödöllőiek" művészetszemlélete nem csupán lezárása a XIX. századnak, hanem átível a XXI. századba. Művészetük – mint a magyar szecesszióé – egyszerre volt magyar és európai, s ez példa lehet a mai alkotók számára is.

Lásd még – See also: Borító 3 – Cover 3

The Gödöllő Art Colony 1901-1920 Centennial Exhibition

Three exhibitions commemorate the Gödöllő Art Colony this year. Two exhibitions were open in Gödöllő, the third one at the Museum of Applied Arts in Budapest. The exhibition "The synthesis of Arts. From the homes to the monumental spaces" presents the artists of the colony along with their works. The aim of the colony was the creation of all-arts, so furniture by Ede Thoroczkai Wigand, carpets by Mariska Undi, furnishings by Aladár Körösfői-Kriesch prove the success of their theory. The exhibition is completed with photos, cartons, stained-glass windows, fresco- and wall-carpet plans. At the Town Museum in Gödöllő the connection between the artists and folk art can be seen as well as the works of the graphic workshop of the colony. The other exhibition, opened at the Town Cultural Centre presents the history and works of the Gödöllő weaving workshop.

Mattis Teutsch és a Der Blaue Reiter

Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2001. március 14. – június 24.
Haus der Kunst, München, 2001. július 6. – október 8.

Szabó Júlia

Részlet a kiállításból – Detail of the exhibition
Fotó – Photo: Mester Tibor

Ünnepélyes külsőségek között, Rockenbauer Zoltán miniszter őszintén átélt, lelkes bevezető szavaival megnyílt a Budapesti Tavaszi Fesztivál egyik legrangosabb képzőművészeti eseménye, a címben jelzett kiállítás. A miniszter jelezte, hogy itt nagy távolságokat áthidaló festmények, rajzok, grafikák és szobrok bemutatását láthatja a közönség: Murnau, München, Párizs, Budapest és Brassó szellemi köreinek találkozását a XX. század elején.

Az eseményhez illően jelen voltak e találkozások tárgyi emlékeinek hűséges őrzői: Münchenből a kiállítást majd befogadó Haus der Kunst vezetőségéből Hubertus Gaßner művészettörténész, az 1986-os híres Wechselwirkungen – Ungarischer Avantgarde in der Weimarer Republik (Kölcsönhatások – magyar avantgarde a Weimari Köztársaságban) kiállítás rendezője, Konrad Oberhuber professzor, a modern magyar művészetet a budapesti Szépművészeti Múzeummal egy időben gyűjteni kezdő bécsi Albertina igazgatója, Hejo Klein professzor Bonnból, Steven A. Mansbach Washingtonból, a közép-európai avantgarde tekintélyes kutatói. A szakma nagy örömére szolgált, hogy a brassói Mattis Teutsch János eddig leggazdagabb magyarországi bemutatójára megérkezett nemcsak a romániai múzeumokban őrzött műtárgyanyag színe-java, de jelen volt a megnyitáson a kutatói gárdából Vida Marianna, a bukaresti akadémiai gyűjtemény vezetője, Vida György a bukaresti

MATTIS TEUTSCH JÁNOS

MAGYAR HÍRLAP 2001. 03. 10

Kék lovasok, kárpitszövők

Képzőművészeti tárlatsorozat hazai és külföldi mesterekkel

A Budapesti Tavaszi Fesztivál ideje alatt a rengeteg zenei és színházi esemény mellett számos tárlat is várja a közönséget: nagy múzeumok és kis galériák ugyanis – mint általában minden évben – ilyenkorra időzítik legfontosabb kiállításaikat.

A Magyar Nemzeti Galéria ezúttal a Mission Art Galleryvel és a müncheni Haus der Kunsttal fogott össze, hogy bemutassa a századelő egyik legérdekesebb művészeti mozgalmát, a német Blaue Reiter (Kék lovasok) iskolát, illetve egyik hűséges követője, a brassói születésű Mattis-Teutsch János festő, grafikus és szobrászművész izgalmas munkásságát. A Blaue Reiter szellemi forrása a természet rítusától a primitív művészetig terjedt. Munkásságuk Münchenből kiindulva főleg a berlini Sturm Galéria vándorkiállításai által, Mattis-Teutsch expresszív formanyelve pedig a budapesti Ma és a berlini Der Sturm című folyóirat révén vált ismertté.

Mattis-Teutsch több mint háromszáz alkotását mutatják be a tavaszi fesztivál ideje alatt a Nemzeti Galériában, ahol 170 festmény, 40 szobor, 65 grafika és 30 rajz lesz látható. Emellett a Blaue Reiter is bemutatkozik Budapesten, ugyanis a mozgalom tagjainak ötven művét láthatja a közönség, köztük két Kandinszkij-szobrot is. A kettős gyűjtemény – melynek anyagát több mint tíz német múzeum és magángyűjtemény segítségével állították össze – Budapest után Münchenbe vándorol.

Kuriózumnak számít a Szépművészeti Múzeum fesztiválnyitó kiállítása, mely a Kárpit címet viseli. Kortárs iparművészeink egy olyan ősrégi, már az ó- és kora középkorban „divatos" műfajban próbálhatták ki magukat, mint a kárpitszövés. A hagyományos technikákat azonban sikeresen ötvözték más anyagok beépítésével is, például különböző fémekkel. A Csók István Galéria is kortárs képzőművészeink alkotásainak ad otthont a fesztivál alkalmából. A kiállítók között olyan nevek szerepelnek, mint például Deim Pál, Matzon Ákos, Kecskeméti Sándor vagy Bujdosó Ernő.

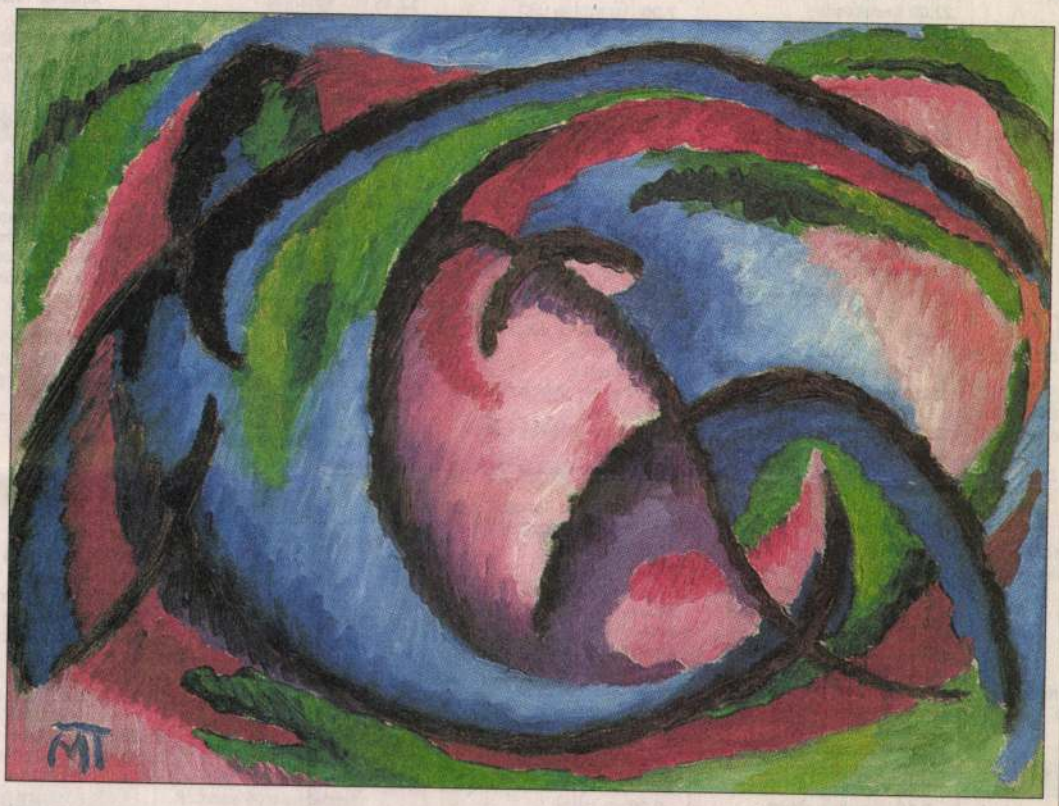

Mattis-Teutsch János életműve iránt külföldön is egyre nagyobb az érdeklődés

Rendkívül érdekes eseménynek lehetnek tanúi azok, akik március 19–30. között ellátogatnak az Artpool Művészetkutató Központba. Az egységes olvasási mód című kiállítás Vilém Flusser Az írás című esszéjének párbeszédes formában történő újragondolása, a szerző által a mű utószavában megfogalmazott felszólítás. A bemutató kapcsolódik három korábbi, hasonló szellemű kiállításhoz – Pillangóhatás (Jelenkoordináták), Perspektíva, Médiamodell –, amelyeknek a Műcsarnok adott otthont.

A Ludwig Múzeumban március 22-én egy Magyarországon kevéssé ismert, rendhagyó szemléletű francia művész kiállításával folytatódik a tárlatsorozat. Sophie Calle a kortárs művészet egyik legerőteljesebb irányzata, a concept-art elismert képviselője, aki számtalan téren bebizonyította tehetségét. Akár fotósként, festőként, installátorként, naplóíróként vagy pszichodráma-rendezőként mutatkozik be, játékossága és eredetisége vitathatatlan. Különös szellemi kalandokra ragadtatja magát, s gondolatai mindig más médium segítségével öltenek testet. Született követő, a külsőségek mögé rejtett, mások számára elérhetetlen történések krónikása. Képzeletben utazik, s extrém körülmények között született tapasztalatait ecsettel, fényképezőgéppel, tollal rögzíti. Egyszer egy ismeretlen férfi nyomába szegődik, hogy megörökítse az abszurd kísérlet minden stádiumát, máskor azt figyeli, hogy egy évtizeddel a fal leomlása után Berlinben mennyire tapinthatók a Kelet és a Nyugat határai. Személyes élményekből és fikcióból teremtett munkái kutatják a vágy természetét. Sophie Calle igaz történeteinek június 3-áig lehet részese a budapesti közönség.

DÉ–RI

VASÁRNAPI TELEVÍZIÓ-MŰSOR

m1

6.30 Gazdatévé
Benne: Agrárvilág
7.00 „Így szól az Úr!"
7.05 Feodor
7.10 Kukori és Kotkoda
Magyar rajzfilmsorozat
7.20 Feodor
7.25 Magyar népmesék
Magyar rajzfilmsorozat
7.35 Az én nevem Jimmy
Ifjúsági tévéfilm
7.55 Vasárnap-sziget
9.30 Főtér
Karcag és környéke
11.00 Szent Domonkos
rendje Magyarországon
11.25 Rejtett értékeink
12.00 Hírek, időjárás
12.10 Szerencsepercek
12.40 Tv-klinika
13.10 Boxutca
13.40 Nekem ne lenne hazám?
14.00 Dante:
Isteni színjáték – Pokol
15.00 Örömhír
15.30 Ars Hungarica
16.00 TS – Herz FTC–
Volgográd Bajnokok Ligája
női kézilabda-mérkőzés
17.35 Koffer
18.05 A gépkocsi
természetrajza
19.00 A Hét
19.45 Híradó
20.05 Hovatovább!
21.05 Operettbál 2001
22.00 TS – Gól!
23.00 Zizi Jeanmaire
a Zenit színpadán

m2

6.30 Ma reggel
7.25 Gazdatévé
7.50 Vallási műsorok
10.00 Magyar Ház
Palackposta
10.30 Zenebutik – Zenehíd
11.25 Jövő-menő
11.50 Zenelánc
12.05 Zanzibár
13.25 Kapás van!
13.55 Íz-lelő – Automobil
14.25 Szószóló
14.50 Aeromagazin
15.20 Tanuljunk Európát!
15.45 Háló
16.15 Európai utas
16.40 Önök kérték
17.40 Bruhaha
18.30 Tündéri est
a reformkorból
Zenés tévéjáték
19.05 Millenniumi filmtár
Benne: Készült 1941-ben
Filmhíradók 1941-ből
19.30 Régi nyár, Magyar film
21.00 TS – Fedett pályás
atlétikai vb
22.00 A Hét
22.45 Híradó
23.00 Boccaccio '70
Olasz–francia sorozat
23.50 Körhinta
12.00 Déli harangszó,
műsorismertetés
12.05 Zenés percek
12.25 Emlékképek
12.45 Írók a moziban:
Csiky Gergely
A nagymama. Magyar film
14.10 Millenniumi Krónika.
14.40 Egyszer volt... a hegedűs
15.30 Tűzzel-vassal
Lengyel tévéfilm
16.20 Töredékek –
Fejezetek a magyar
művelődéstörténetből
16.40 Ebből is egy kicsikét...
Két jelenet Domján Edittel
16.55 „Meséljen még!"... –
Domján Editről
képekben és hangokban
18.00 Heti Hírmondó
18.35 Híradó, sport.
19.00 Mese
19.25 Tálentum
20.00 A világörökség kincsei.
20.15 Téli vendég
Angol játékfilm
22.00 Dunasport, sporthíradó.
23.45 Műsorismertetés, vers

RTL Klub

6.30 Az érzékszervek birodalma
7.00 Kölyökklub
10.25 Csőrre töltve
10.55 Az első csók
11.20 Joker
11.25 A mi huszadik századunk
Angol dokumentumfilm-sor.
12.20 Recept Klub
12.55 Joker
13.00 Híradó – déli kiadás
13.10 Könnyek az esőben
Amerikai film
15.10 Félix – Kutyának áll a világ
Német kalandfilmsorozat
16.30 Nehéz napok
egy Föld nevű bolygón
Amerikai kalandfilmsor.
17.25 Amazon: Az őserdő foglyai
Amerikai kalandfilmsor.
18.20 Hatoslottó-sorsolás
18.30 Híradó – esti kiadás
18.50 Akták
19.10 Az igazságosztó
Amerikai akciósorozat
20.00 Szupermozi:
Lézermisszió
Amerikai akciófilm
21.35 Veszélyes út Hawaiiba
Amerikai akciófilm
23.15 Híradó – késő esti kiadás
23.30 Országház
0.00 A mi XX. századunk (ism.)
1.00 Akták (ism.)
1.25 Divatklip

tv2

6.00 Reggeli gondolatok
6.30 Szemtanú
Angol ismeretterjesztő sor.
7.00 tv2-matiné
Rémecskék kicsiny boltja
A kis Elvis
Minden kutya
a mennybe megy
20.00 Két apának
mennyi a fele?
Francia akciovígjáték
22.05 Columbo
Amerikai krimisorozat
23.30 Börtönvilág
24.00 Magyarország holnap
0.30 Babe. Amerikai filmdráma
2.40 Vers éjfél után

Magyar ATV

0.00–6.49 Színes,
képes magazin
6.50–9.59 Nap-kelte
10.00 Nap-kelte extra
11.00 Szentföldi szent
helyek üzenete
11.15 Közvetlen ajánlat
11.30 Csúcs!
12.20 Fásy-mulató
13.20 Közvetlen ajánlat
13.30 Kóstoljuk meg
Magyarországot!
14.00 Nótacsokor
15.00 Sztárbarangoló
15.30 Premier plán
16.10 Ebugatta
17.00 SzámAdó
17.30 Az utazó
18.00 Nap-nyugta
19.00 Hírek
19.05 Hétről hétre
19.30 Alexebbek
20.30 Vasárnap esti film
21.30 Csillagszem
22.00 Valóságos csodák
22.30 Lapszemle
22.35 SzámAdó
23.05 Bűntény – bűn- és
baleset-megelőző műsor
23.35 Műsorzárás. Himnusz
23.40 Színes, képes magazin

HBO

6.30 Mozi! Mozi! Mozi! IV.
7.00 Kell egy gyerek!
8.30 Korpa között
10.05 Babar
10.30 Jó barátok
11.00 Vágyaim netovábbja
12.50 Rögbi Rómeó
14.20 Gésák
15.10 Nehézfiúk
16.45 Gyilkosságból kitűnő
18.15 Molly, vár a világ
20.00 Ronin
22.05 Ha szeretsz, meghalsz
23.30 A felforgató
1.15 Nyomozati jogkör
2.50 Néma sikolyok
4.40 Gerjedek a vonalaidra

Spektrum Tv

8.00 Csodák világa, 15.
8.30 Csodák világa, 16.
9.00 A rozsomák
9.40 Ralph Fiennes
10.40 Mediterrán fiesta.
Spanyolország, 2. rész
11.15 Családomban egyéb
állatfajták
11.55 A Brit-szigetek vadvilága
12.30 Állatfajok őrangyalai

National Geographic

8.00 A sas és a kígyó
8.30 Csikóhal
9.00 Bekerített paradicsom
10.00 Krokodilemberek
11.00 Koalacsoda
12.00 A bardiai vadállat
13.00 A mangroveerdők
13.30 Városi aligátorok
14.00 A sas és a kígyó
14.30 Csikóhal
15.00 Bekerített paradicsom
16.00 Krokodilemberek
17.00 Koalacsoda
18.00 A bardiai vadállat
19.00 Tsunami: a gyilkos hullám
20.00 Aszteroidák:
halálos találkozás
21.00 Napkitörés
22.00 Sarki repülés
22.30 Fogyatkozó foltosok
23.00 Tökéletes anya,
tökéletes ragadozó
0.00 Reggeli glória
0.30 Don Sergio
1.00 Aszteroidák:
halálos találkozás

Budapest Tv

1.10 Fejjáték – kvízjáték
7.00 Keresem a társam
9.00 Fejjáték – kvízjáték
12.00 Képes műsorajánló
12.05 A viharhegy óriása (ism.)
Amerikai kalandfilm
14.10 Verspercek
14.15 Beszélgettünk Róna
egy Piczit... (ism.)
15.00 Képes műsorajánló
15.05 Szemforgató
15.10 Nevetni kell, ennyi
az egész, II/1. (ism.)
15.50 A színész, a színésznő
és a gyerek, VIII/5.
Olasz filmsorozat
16.30 Nippon
17.00 Blues Café
18.00 Újonc a csapatban
Angol film
19.00 Zenevarázs
19.55 Szemforgató
20.00 Hétutó-hételő
22.00 Szemforgató
22.15 Artisták
22.30 Művészbejáró
23.30 Gyógyír (ism.)
0.15 Verspercek
0.20 Szemforgató
0.25 Közvetlen ajánlat

Nap-kelte

Hétfőn reggel is Nap-kelte 5.50 és 9.00 óra között a Magyar ATV-n. **Tervezett témák:** – Teljes a káosz a médiában. Megbízott alelnök a televízió élén, elnök nélkül szól a rádió. Vita a hajnali Szaunában az MSZP-s Lendvai Ildikó és a MIÉP-es Hegedűs Lóránt között. – Ébredjen vidáman duplán is Verebes Istvánnal. – Minden idők legnagyobb árvize pusztít a Felső-Tiszán. A ká-

Nap-kelte

Vasárnap reggel is Nap-kelte 6.50 és 11 óra között a Magyar ATV-n. **Tervezett témák:** – A Köztársasági Őrezred két önfeláldozó katonája mentett ki egy 16 éves lányt a Dunából. – Radics József állítása szerint azért nem kap állást, mert cigány, holott ő világéletében becsületesen akar élni és tisztességben akarja felnevelni hat gyerekét. – Az ügyvéd milyen lelki hatást gyakorolhat kliensére, a saját koncepcióját ráerőltetheti-e ügyfelére? Sztárügyvédek nyilatkoznak a témában: Bárándy György, Muskovszky Gábor és Szőgyényi József. – A forradalom idején Budapest rendőrfőkapitánya volt és a Nemzetőrség parancsnokhelyettese. Néhány nappal ezelőtt elhunyt Kopácsi Sándor, az 1956-os történelmi napok kiemelkedő személyisége. Rá emlékezünk a műsorban. – A kaposvári Csiky Gergely Színházban a helyi képviselő szerint botrányos az előadás, a darab betiltását kérte. Vendégünk a főszereplő Gyllus Dorka és a rendező, Keszeg László. – Megelőzhető lett volna Soproni Ágnes meggyilkolása? A rendőrségnek mekkora a fele-

18.00 Történetek a tűzvonalból
19.00 **Csikóhal**
20.00 **Bekerített paradicsom**
21.00 **Krokodilemberek**
22.00 **Koalacsoda**
23.00 A bardiai vadállat
0.00 A mangroveerdők
0.30 Városi aligátorok
1.00 Bekerített paradicsom

Budapest Tv

0.00 Fejjáték – kvízjáték
7.00 Keresem a párom
9.00 Fejjáték – kvízjáték
11.55 Képes műsorajánló
12.00 A magyar filmek
archívumából.
Háromszázezer pengő
az utcán
13.45 Jó ebédhez szól a nótafa!
14.45 Szemforgató
14.50 Gyerekeknek
15.15 Otthonunk a XVI. kerület
15.45 City Krónika
16.15 Képes műsorajánló
16.20 Szemforgató
16.25 Verspercek
16.30 Robelin tanácsa
17.00 Közvetlen ajánlat
17.25 Szemforgató
17.30 Pophíradó
18.00 Cinderella (ism.) Angol film
19.00 Mesezug – gyerekeknek
19.30 Van rá megoldás!
20.15 Nosztalgiaparádé
20.30 Dobókocka. vetélkedő
21.00 Zenés Kataságok (ism.)
21.30 Szombat esti meglepetés!
21.55 Szemforgató
22.00 Töltse velünk
a szombat éjszakát!
0.00 Verspercek
0.05 Szemforgató
0.10 Közvetlen ajánlat

MATTIS - TEUTSCH JÁNOS

MÚZEUMI HÍRLEVÉL 2001. MÁJUS

Tükör

Még egyszer a MATTIS TEUTSCH és a BLAUE REITER kiállításról a Magyar Nemzeti Galériában

Nyitva 2001. június 24-ig

A Múzeumi Hírlevél 2001. áprilisi számában sajnos tévesen közöltük a kiállítás címét, és ebben az esetben nem volt szerencsés, hogy az Internetről levett és megvágott anyagot használtuk. Az érintettektől ezúton kér elnézést a szerkesztőbizottság.

A tárlat ugyanis jelentősen több mint Mattis Teutsch János (1884-1960) teljes munkásságát felvonultató monografikus bemutató, ugyanis a művészről eddig magyar nyelven már megjelent négy monográfia és az erdélyi múzeumi anyagból két évvel ezelőtt is rendezett az MNG – a Múzeumi Hírlevélben szintén recenzált – kiállítást.

Ezek után valóban újszerűen az hat, hogy a Magyar Nemzeti Galériában ezúttal az egyidejű egyetemes művészeti törekvések egyikébe is betekintést nyerhetünk.

Láthatjuk a Blaue Reiter (Kék lovas) modern művészeti mozgalom híres mestereinek: Kandinszkij, Marc, Javlenszkij, Münter, Bechtejeff értékes és német partneri kapcsolatok segítségével csak erre az alkalomra összeválogatott anyagát.

Helyreigazításként szólunk most röviden a Blaue Reiterről:

Kandinszkij 1909-ben Münchenben alakította meg az Új Művészegyesületet, majd 1911-1914 között absztrakt képzőművészeti elveinek propagálására Franz Marc-kal közösen csoportkiállításokat szervezett. 1912-ben jelent meg szerkesztésükben a Der Blaue Reiter almanach, mely hamarosan a modern művészet bibliája lett. Az MNG kiállításán látható a Szépművészeti Múzeumban őrzött eredeti kötet, mellette facsimile lapok, illetve az exkluzív kiadáshoz készült értékes Kandinszkij kompozíció is a müncheni Lenbachhausból –, ahonnan további 20 mű érkezett most Budapestre.

A színek és a formák az expresszív, misztikus kompozíciókon elsősorban érzelmeket, a művészek lelki világát tükrözik, ahogy Mattis Teutsch is létre hozta részben a Blaue Reiter hatása alatt kibontakozó művészetét.

Az alkotók szellemi forrása a természet univerzális ritmusának megérzésétől a primitív népek és a gyermekrajzok technikai civilizációtól érintetlen képi világáig terjedt. Avantgárd elveik Münchenből kiindulva széles körben hatottak. Műveik főleg a berlini Der Sturm Galéria vándorkiállításain váltak világszerte ismertté, 1913-ban Magyarországon is bemutatásra kerültek. Ez a korai kiállítás gyakorolt nagy hatást Mattis Teutschra.

Ezt visszaálmodó, de nem rekonstruáló jelen tárlaton Kandinszkij és élettársa, Gabriele Münter 1908 után Murnauban született tájképeivel mutatnak rokonságot Mattis Teutsch 1910-es évek közepén, főleg akvarellel készült alkotásai. Olajképei, dinamikusan tagolt színfelületekből alkotott tájábrázolásai Javlenszkij festményeihez állnak legközelebb, míg metszetei Franz Marc grafikáihoz. E körben bizonyosodik be igazán az, hogy mesterünknek az 1910-es évek közepétől készült hullámzó vonalritmusú dinamikusan hajló, lüktető föld-univerzum, fa-ember kompozíciói az egyetemes expresszív tendenciák egy sajátos, magyar változatát képviselik.

Így kapcsolódik össze szervesen a két kiállítási anyag, mely ritka módon 12 németországi, 4 romániai és 9 magyarországi múzeumból, valamint 13 külföldi és 20 hazai magángyűjteményből válogatva állt össze. A Blaue Reiter kör 57 műve mellett Mattis Teutsch János több mint 300 alkotása látható a kiállításon, a vitrinekben az életút legfontosabb dokumentumaival kiegészítve.

A kiállítás koncepciója Bajkay Éva, Hubertus Gaßner, Jurecskó László és Kishonthy Zsolt munkája. A MissionArt Galéria kiadásában 488 oldalas reprezentatív kötet jelent meg 300 színes, 100 fekete-fehér reprodukcióval, több mint 200 dokumentum fotóval és 10 elemző tanulmánnyal neves hazai és külföldi szakemberek tollából. A kiállításhoz konferencia is kapcsolódik május 7-én a Magyar Nemzeti Galériában.

A szerkesztőbizottság

MÚZEUMI HÍRLEV

XXII. évfolyam 5. szám 2001. MÁJUS

ÉLET ÉS IRODALOM

IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

Kedvezményes éves előfizetési díj 7400 forint
Megrendelhető a szerkesztőségben, telefon: 210-5149, fax: 303-9241
e-mail: **es@es.hu**

SZERETNÉNK ÖNT IS OLVASÓINK TÁBORÁBAN ÜDVÖZÖLNI.

SZERZŐINK A TÉNYFELTÁRÓ ÚJSÁGÍRÁS, A KORTÁRS IRODALOM, PUBLICISZTIKA ÉS GRAFIKA ÉLVONALBELI KÉPVISELŐI.

PÉNTEKENKÉNT KERESSE A HÍRLAPÁRUSOKNÁL VAGY FIZESSEN ELŐ AZ **ÉS**-RE!

Saphier-pályázat

Az alkotó nevének hitelt érdemlő, bizonyítékokkal alátámasztott megfejtéséért a díj: 30 000 forint.

A pályázattal kapcsolatban a 06-30-942-4878-as telefonszámon nyújtunk további felvilágosítást. Jeligés pályázatot is elfogadunk.

A beküldési határidő: 2001. dec. 15. Postacím: 1399 Budapest, Pf. 701/9

Megvásárolnám festőművésznők alkotásait a századelőtől 1950-ig, továbbá Éless István, Horváth Gusztáv, Krón Jenő és Reitzer Elemér műveit. Ajánlatukat a 06-30-942-4878-as telefonszámra, illetve a fenti postacímünkre kérem.

Kertészkedő
Olaj, vászon, 65x57 cm

Mattis Teutsch torz tükörben

A kor, a kritika és a múlandóság

A művészet története kritikák története is. Olykor érdemes visszatekinteni, hogy a kortárs kritikusok menynyire tartották az egy-két emberöltő múltával kikezdhetelen értékké nemesült alkotókat és műveiket. Nincs ez másként Mattis Teutsch János esetében sem, akinek gyűjteményes kiállítása a Magyar Nemzeti Galériában volt látható (Műértő, 2001. április). Válogatásunkban nem a mű tétetik mérlegre, hanem a kritika; annak természete tárul föl. Igazolódik a tétel, hogy a merészen új, a régivel bátran szakító invenció törvényszerűen ütközik ellenállásba. Nagyon is ritka pillanata a műbírálatnak, ha a kritikus egyből ráérez az újra; annál gyakoribb az elutasítás, amelyet a bíráló megvallott vagy csendes önrevíziója követ.

Mattis Teutsch, a Kassák Lajos fölfedezettjeként a MA körében 1917-ben bemutatkozó festő, aki nemsokára a berlini Sturm csoporthoz talált utat, a kor legmerészebb újítói közé tartozott. Régiónkban ő jutott el a leghamarabb a tárgy nélküli ábrázoláshoz, a művészeti absztrakcióhoz. Annyira döbbenetesen új volt az, amit művelt, hogy az ellenérzésekre eleve számítani lehetett.

A háborús idők vége felé eseményszámba ment a Kassák avantgárd lapjához és köréhez kapcsolódó 1917-es kiállítása a Visegrádi utcában. Bizonyos, hogy sokan nézték meg, s az is tény, hogy a fővárosi közönség vegyes érzelmekkel távozott a tárlatról. Mattis Teutsch fiatalabb pályatársa, a szépíró Szemlér Ferenc a festő elbeszéléseiből örökítette ránk a nagyon jellemző mozzanatot: „Mattis Teutsch »érthetetlen« képeiről még a pesti kabarében is énekeltek". (Utunk, 1947. 9. sz.) Kritikai visszhangokra a csendes, elmélkedő típusú művész sosem válaszolt, de ismerősei tudták, hogy minden bírálatot elolvasott, megszerzett, s ezek hagyatékában meg is maradtak.

Ha a budapesti közönség egy része elutasította Mattis Teutsch modernségét, a festő szülővárosa, Brassó még vehemensebben viszonyult hozzá. A konfrontációra a művész 1921-es önálló kiállításán adódott alkalom. A látottak annyira megosztották a közönséget, hogy sokan (így a művész társaságához tartozó Lukász Irén) élénken megőrizték emlékezetükben az esetet. „Tiszta bolsevizmus!" – idézi a Világosság című lap az egyik megbélyegző jelzőt. Majd hozzáfűzi: „És igazuk van, mert az is. Ezek a képek már teljesen kinőttek a polgári ideológia keretéből... Mattis Teutsch túlfejlődött a szubjektivizmuson, szupraindividuális lett – ami már kollektív művészetet jelent."

Szelídebb, s legalább megvallottan őszinte az a vélekedés, mely Mattis Teutsch, Kmetty János és Perlrott-Csaba Vilmos 1931-es nagybányai kiállításáról a helyi sajtóban látott napvilágot. „Mi azt hisszük, hogy közönségünknek az ilyen újszerű elgondolásokhoz még nevelődnie kell." (Nagybánya és Vidéke, 1931. augusztus 23.)

Mindezeken mosolyogni lehetett. Azokon a bírálatokon viszont már nem, amelyekkel egészen más időkben, a proletkultos kommunista rendszerben illették a festőt. Azoktól félni kellett. A formalizmus vádja nem kerülhette el Mattis Teutschot. Bármily naiv hittel és lelkesedéssel fordult a festő egy új világ ábrándja felé, a rendszer gépezete maga alá gyűrte, illúzióit szertefoszlatta. Bizony elverte rajta a port szülőföldjén mind a magyar, mind a román kritika.

Íme néhány példa. Ditrói Ervin írja: „Mohi Sándor és hangsúlyozottan Mattis Teutsch János ugyancsak azok közé tartoznak, akik nem tudnak szabadulni a polgári művészet csökevényeitől. Mohi Sándor ecsetje alatt mindenből mértani test, többnyire valami kockafélleség válik. Az emberi alak is kockaszerűen darabos lesz. Mattis Teutsch pedig legkevésbé sem kötődik a valósághoz, emberalakjai mintha spekulatív számítások alapján lombikban születtek volna." (Igazság, 1948. november 1.) Borghida István véleménye: „Mattis Teutschot jó színező és rajzadottságai semmivel sem hozták közelebb a valóságábrázolás követelményéhez. Két, szándékosan elméretezett munkása a torzítással nem lett kifejezőbb. A síkban megoldott munkásalakok valószínűtlenné váltak. Az a mód, ahogyan a ruhák redőit néhány vonallal berajzolja, grafikai és nem festői. A két vérszegény szín alkalmazása – a témához viszonyítva – indokolatlan, s inkább bravúroskodásnak tűnik." (Utunk, 1948. november 6.)

Radu Bogdan: „A brassói Mattis Teutsch a Bányászaival olyan dekoratív, elnagyolt faktúrájú, tisztán formalista képeket állít elénk, amelyek a régi expresszionista iskola sajátosságaihoz idomulnak." (Contemporanul, 1948. november 12.) Petru Salcudeanu: „Sajátos módon látja a dolgokat és embereket, kadmium színű szemüvegen át, de ezeket a pápaszemeket nem ajánljuk senkinek sem hordani." (Contemporanul, 1960. március 4.)

MURÁDIN JENŐ

Műtárgykivitel és -behozatal

Elmélet és gyakorlat

Előző számunkban közöltük az alábbi írás első részét, amelyben áttekintettük a műtárgybehozatallal kapcsolatos jogszabályi változásokat.

A vámeljárásokat az Egységes Vámáru-nyilatkozat vagy a nemzetközi vámokmány, az úgynevezett. A. T. A. Carnet kitöltésével kell kérni. Az A. T. A. Carnet-t hazánkban a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara bocsátja rendelkezésre. Bár ennek az okmánynak a kiadása költségekkel jár, mégis javasolt a használata, az ideiglenes kivitelben történő vámkezelés mellett jelentősen megkönnyíti ugyanis a rendeltetési országban az ideiglenes behozatali eljárásban történő vámkezelést, továbbá a „tranzit" ország vagy országok határain történő ügyintézést. Az okmány kitöltése viszonylag egyszerű, és legfontosabb funkciójaként biztosítékot nyújt a vámteher megfizetésére, így a felhasználónak ezzel a kérdéskörrel nem kell külön foglalkoznia.

Az ideiglenes kivitelben történő vámkezelés során a vámkezelést végző vámhivatal – az ügyfél kérelmét figyelembe véve – visszahozatali határidőt állapít meg. Ezen időpontig a kiszállított vámárut vissza kell hozni az ország területére, kérni kell a belföldi forgalom számára történő vámkezelését, majd ezzel az okmánnyal kezdeményezni kell az ideiglenes kivitelben vámkezelt kulturális javak, műtárgyak jóváírását. Az elszámolás elmulasztása esetén a vámhivatal vámigazgatási bírságot szab ki. Természetesen a visszahozatali határidő hosszabbítható, ezt azonban a vámkezelést végző vámhivatalnál kérni kell. Az ideiglenes kivitelben vámkezelt vámárut visszahozatalakor a vámjogról, vámeljárásról, valamint a vámigazgatásról szóló 1995. évi C. törvény 106. § (1) bekezdése alapján vámmentesen lehet vámkezelni a belföldi forgalom számára. A vámeljárást az Egységes Vámáru-nyilatkozat kiállításával kell kezdeményezni, majd annak lefolytatása után ezt az okmányt kell az ideiglenes kiviteli vámkezelést végző vámhivatalhoz eljuttatni. Természetesen, ha az ideiglenes kivitelben történő vámkezelést A. T. A. Carnet felhasználásával végezték, akkor a belföldi forgalom számára történő vámkezelést is ezzel az okmánnyal kell kérni. Az utóbbi esetben az elszámolás módja az, hogy a Carnet belföldi forgalom számára történő vámkezelést igazoló tőszelvényének fénymásolatát el kell juttatni az ideiglenes kivitelt lefolytató vámhivatalhoz. A kulturális javak behozatalával kapcsolatban 2001. január 1-jével jelentős változás következett be a vámtörvényben.

Ezen időponttól ugyanis a vámtörvény 117. (4) bekezdése szerint: „Vámmentesek azok a kulturális javak, amelyeket a behozataltól számított 3 hónapon belül a Kulturális Örökség Igazgatósága védetté nyilvánít, kivéve a vámtarifa 97. árucsoportjába tartozó művészeti alkotásokat, amelyek vámmentességének nem feltétele a védetté nyilvánítás."

A jogszabályi helyben említett tárgyak két csoportba oszthatók. Az egyik csoportba azok a kulturális javak tartoznak, melyeket a Kulturális Örökség Igazgatósága védetté nyilvánít. Ezeknek a vámkezeléséhez igazolni kell, hogy a védetté nyilvánításhoz szükséges kérelmet az igazgatósághoz benyújtották. Amennyiben a vámkezelést kérő a vámkezeléstől számított három hónapon belül a vámáru védetté nyilvánítását nem igazolja vagy kérelmét elutasították, a vámhivatalnak intézkednie kell a – kamatokkal növelt – vámteher beszedése iránt.

A másik körbe azok a művészeti alkotások sorolhatók, amelyek a kereskedelmi vámtarifa 97. árucsoportjába tartoznak. Az ilyen művészeti alkotások vámmentes vámkezelésének nem feltétele, hogy azokat a Kulturális Örökség Igazgatósága védetté nyilvánítsa. Fontos azonban tudni, hogy a kereskedelmi vámtarifa 97. árucsoportjában csak bizonyos tárgyak tekinthetők művészeti alkotásoknak.

Ilyenek a festmények, a rajzok, a kizárólag kézi alkotások (kivéve az ipari rajzokat és a kézi díszítésű ipari cikkeket), a részekből összeállított képek (kollázsok) és a dekoratív táblák, az eredeti metszetek, a nyomatok és a litográfiák, továbbá a bármilyen anyagból készült eredeti szobrászművészeti alkotások. Lényeges azonban, hogy nem sorolhatók a 97. árucsoportba az olyan szobrászművészeti alkotások, amelyek tömegesen előállított reprodukciós munkák (például a porcelánfigurák), továbbá amelyek kereskedelmi jellegűek – még akkor sem, ha azokat művészek tervezték vagy készítették.

Nem hozhatók be az országba:

– azok a kulturális javak, amelyeknek kivitelét megtiltotta a származási ország vagy az, ahonnan azokat Magyarországra behoznák,

– a származási ország engedélye nélkül azok a kulturális javak, amelyeknek kivitelét a származási ország engedélyhez köti,

– azok a hamisítványok, amelyek behozatala a nemzeti kulturális érdeket sérti,

– a lopott kulturális javak.

TÓTH FERENC

kálta abszolút értékben a legnagyobb árnövekedést az aukción. Arányában pedig egy 67 darab szép-nagyon szép állapotban lévő, Ferenc József által veretett 1 krajcárt tartalmazó gyűjtemény, amely ezer forintról startolva 25 ezerért kelt el.

A Pannonia Terra október 20-án rendezi őszi nagyárverését, amelyre – mint Lengyel Andrástól megtudtuk – már augusztus végére igen erős anyag gyűlt össze.

K. TÓTH LÁSZLÓ

Pless & Fox, Budapest

Ékszer után műtárgybolt

Pless István, a nevét viselő ékszerkereskedés és aukcionáló cég ügyvezetője az utóbbi években passzív rezisztenciával vette tudomásul, hogy a fővárosi nagy árverezőházak – a két kizárólag festménnyel foglalkozót kivéve – kínálatában egyre nő az ékszerek száma. Most azonban határozott: bezárta néhány éve működő zálogfiókját, s a helyén műtárgyboltot nyitott. A cég profilját így bővítve a tárgyakat beadó ügyfeleket nem kell más kereskedőkhöz irányítania, a vevők pedig nemcsak az ékszerek és ezüstneműk között válogathatnak. A Pless & Fox megállapodást kötött Konrád Miklós (egykor BÁV Rt.) műkereskedővel, a Konart cég tulajdonosával a műtárgybolt áruellátásához történő együttműködésről.

A Pless & Fox idén nyáron sem szakította meg árveréseinek sorát. A júniusi, 137. ékszeraukciót Konrád Miklós vezette, majd a július végi rendezvényen ismét Pless István celebrálta a liciteket. A 138. árverésen 75 tétel és hűtött pezsgő várta az érdeklődőket, félidőben hűsítők, szendvicsek tették kellemesebbé a kitartó közönség számára a helytállást, illetve a helyben maradást. Csaknem telt ház volt, s vásárlókedvben sem mutatkozott hiány, a nagy dobások azonban elmaradtak. Egy háromnegyed karátnyi briliánst tartalmazó szív alakú függelék árát felverték ugyan 60 ezerről 100 ezer forintra, s egy XIX. század végi, zománc díszítésű osztrák karkötő is felvitte 150 ezerről 180 ezerre, ám egy másik, szintén 150-ről indítva, visszamaradt. Egy csaknem másfél karát tömegű briliánst foglaló fülbevalópár leütési ára 120-ról ugyancsak 180 ezer forint lett, ugyanennyibe került 140 ezer forintról két, együtt több mint egykilónyi szecessziós gyümölcstál. Az aukció legdrágább tétele egy platinával lemezelt art déco karkötő lett, amelynek ára 100 ezer forintos kikiáltási árról 240 ezerre módosult. Megmaradt viszont minden női óra s egy százezer forintért kínált aranylánc, meg ugyanennyivel – noha nagyon megérte volna ezt az árat – egy biedermeier nyakék, különben majd minden elkelt.

Meglepően élénk érdeklődést mutatott a közönség a féltucatnyi, önmagában nehezen használható, tehát átalakítást-beépítést igénylő, de szép ékszerrész iránt; általában mindössze ezer forintról indítva 3–9 ezer forintért mind elkelt. Egy több mint háromnegyed karátos brillel ellátott gyűrű 125 ezer forintért először nem kellett, de az aukció végén visszakérték, és valaki kikiáltási áron hazavitte.

Az augusztusi, 139. aukció nem szerepel majd a cég aranykönyvében. A nyár végére kifulladt az érdeklődés, a feszített kikiáltási áron indított tételeknek csak a fele kelt el.

KRISTÓ NAGY ISTVÁN

●GALLERY▲ERDÉSZ & DESIGN■
H-2000 SZENTENDRE BERCSÉNYI U. 4 TEL/FAX: (00-36) 26 317 925, MOBIL:06-30-417-896

"Állomásaim tulajdonképpen nem voltak. Mestereim sem voltak.
A huszadik század gyermeke vagyok..." 1932

Ezek **Mattis-Teutsch János** szavai, akinek kiállítása május 14.-én lesz az Erdész Galériában.
A jelentős alkotók kiállításai (Rippl-Rónai, Kassák Lajos, Bortnyik Sándor,Kádár Béla, Scheiber Hugó, Korniss Dezső, Anna Margit, Vajda Lajos, stb.) sorába illeszkedő esemény nemzetközi vállalkozás mert a jelentős műveket külföldi gyűjtőktől kellett beszerezni.

Mattis Teutsch Brassóban született 1884-ben. Budapesten, Münchenben és Párizsban tanult.1917-ben csatlakozik a Kassák által szerkesztett **MA** című avantgarde folyóirat köréhez, ahol a legjelentősebb írók és művészek társaságában működött.1918. és 1923. között bekapcsolódik a nemzetközi modern művészeti áramlatokba. Tagja lesz a **STURM**-nak, kapcsolatba lép a kölni **A bis Z Gruppéval** és a W.Gropius által alapított weimari **"Bauhaus"-al**. Közösen állít ki **Paul Klee.vel, Archipenkóval, Chagall**-al.Kiállításai nyílnak Budapesten, Berlinben, Rómában és Chicagóban valamint Nagybányán. 1931-ben Postdamban megjelenik konstruktivista korszakának összefoglalása a **Kunstideologie** című könyv. Romániába történő visszaköltözése után a háborút követően fokozatosan visszavonul. Brassóban múzeumot nyitnak művei számára. 1966-ban hal meg.

Munkássága a tizes-huszas években a legjelentősebb művészek társaságában bontakozik ki, akik velük egyenlőnek érzik és kezelik.
A MA 1918. novemberi számában Hevesy Iván így elemzi Mattis Teutsch művészetét:
"....a természet reális formáiból absztrakt művészi formákat teremt, amelyek így már nem tárgyak szimbólumai, hanem érzések kifejezői... Ez az érzés.festészet nem holmi naiv allegorizálás, hanem a belső érzet-állapotok közvetlen expressziója, abszolút festői eszközökkel. Közeli rokonságban van a zenével, tartalmilag is, formailag is analóg vele."
Mestere a színnek és a formának, felkavaró élmény minden műve.

Eddig Magyarországon csak egy kis kiállítása volt a Kassák Múzeumban, ez az esemény tehát felfedezése egy európai rangú nagy művésznek akinek műveit ezt követően Németországban állítjuk ki.

ARTMARKET Kft.
H-2000 Szentendre

Erdész László

Szentendre, 1998. április 17

Mattis T.fametszete a MA címlapjához:

MATIS-TEUTSCH JAN 0.1

Isten adta tehetség

Gera Zoltán, a fradisták kedvence mélyről indult és a magasba tör

Ha valaki, akkor Gera Zoltán Isten adta tehetség. Szó szerint értve. A tehetséges játékost Isten adta vissza a labdarúgásnak. Legalábbis ő maga így érzi, így vallja. Ám életében a sport, a futball egyáltalán nem misztikum, hanem a mindennapos valóság. A boldog valóság. Amiben a Ferencvárosnak és szurkolói szeretetének óriási szerepe van. Nem túlzás, az Üllői úton ő a közönség kedvence, a hét végi bajnokin, Sopronban is góllal járult hozzá a zöldek 3-2-es győzelméhez, mi több, a lelátón osztrák megfigyelők lesték a játékát.

Novák Miklós NÉPSZAVA

– Amikor időpontot egyeztettünk, említette, hogy költözik. Azért, mert a Ferencváros játékosaként már dukál a nagyobb, szebb lakás?

– Nem, szó sincs erről, a klubnak ehhez semmi köze sincs. Egy nagyon kedves barátom ajánlotta fel a lehetőséget, hogy nagyobb lakásba költözhetek. Amit köszönettel elfogadtam.

– Ma, huszonkét évesen a Ferencváros egyik elismert és kedvelt játékosa, akiről az egyébként szűkszavú Csank János is elárulta, annál is több van benne, mint ahogy gondolta. Ám az is ismert, hogy nagyon messziről, az egyik pécsi galeriből jutott el eddig. Hogyan?

– Nem szívesen emlegetem fel a múltam, mert magamban már lezártam. Ám nem is titkolom, mert megtörtént. Tizenkét évesen abbahagytam a futballt, s belekeveredtem egy társaságba. Sok mindent csináltam, csak azt nem, amit kellett volna. Cigarettáztam, ittam, kábítószereztem, buliztam, így éltem tizenhat éves koromig. Akkor azt hittem, ez a jó, ez az igazi élet. Ám egyszer csak elegem lett az egészből. Még nem volt bennem megbánás, egyszerűen normálisan akartam élni, mint a többiek. Próbáltam megváltozni, ezért is kezdtem újra a focit.

– Sikeres példáját mutatja, hogy van lehetőség a visszatérésre, ahogy ön fogalmazott, a normális életbe. Tudom, ez így meglehetősen programszerűen hangzik, mégis, mit ajánlana a hasonló gondokkal küszködő tizenéveseknek?

– Csak azt tudom mondani, a kábítószer mindent elvesz az embertől. A pénzét, az eszét, az egész életét. Nem az a jó, amikor az ember csak bulizik, hanem amikor tisztességesen él, vannak céljai.

– Önnek csak a labdarúgás segített?

– Nem, az én életemben az igazi fordulat akkor állt be, amikor édesapámon keresztül eljutottam a Hit Gyülekezetéhez. Isten segítségével rátaláltam az igazi életre.

„A kábítószer mindent elvesz az embertől, a pénzét, az eszét, az egész életét"

– A gyülekezet tagjaival szemben sokan legalábbis tartózkodóan viselkednek. Labdarúgó-pályafutása során tapasztalt-e hasonlót, illetve ön másként viszonyul-e azokhoz, akik nem tagjai a gyülekezetnek?

– Nem tapasztaltam és magam sem követek ilyen megkülönböztetést. Számomra csakis az fontos, ami a Bibliában áll. Mindenki másképp éli meg a hitét, az a lényeg, hogy ki-ki a Biblia tanítása szerint éljen.

– Volt már rá példa, hogy a tévesen értelmezett, illetve megtévesztő tanítás valakit eltérített a sporttól. Önnek a labdarúgás nem lelkiismereti kérdés?

– Én nem olvastam és nem is hallottam olyat, hogy tilos lenne sportolni. Sokkal inkább a lélek épülését szolgálja. Ráadásul nekem a labdarúgás a megélhetésem, ez a munkám, így kötelességem tudásom legjavát nyújtani.

– A szándék önmagában kevés. Hogyan jutott el odáig, hogy a futball ne csak játék legyen, hanem profiként a munkája?

– Tizenhat évesen az akkor megyei első osztályú Harkány ifi-csapatában kezdtem újra, majd egy év után a felnőtt csapatban szerepeltem. Tizennyolc évesen kerültem a PMFC-hez, s 1999 nyarán előbb előszerződést kötöttem a Ferencvárossal, majd 2000 nyarán a klub játékosa lettem.

– Ha jól tudom, ön nem azon FTC-játékosok közé tartozik, akik már gyerekkorukban is a Fradinak drukkoltak.

– Valóban, én nem voltam Fradi-drukker, mégis életem legjobb döntése volt, hogy a Ferencvároshoz igazoltam. Csupa jó dolog történt velem a klubnál.

– „Kívülről" jövőként igazolni vagy cáfolni tudja azt a tézist, hogy a Ferencvárosnak a többi klubhoz nem hasonlítható, különleges varázsa van?

– Ilyen szurkolás egyik pályán sincs. Amit még kiemelnék, a Fradi-drukkerek őszintén elismerik a hajtást, ha valaki „meghal" a pályán. S [illegible] ilyen jó hangulat most egyik csapatnál sincs. Ezért is állunk az élen.

– A csapat többnyire fiatalokból áll, de például a 35 éves Keller Józseffel is jól kijön?

– De még mennyire! Az öltözőben mellette ülök, sokat segít, igazi profi. Felnézek rá, úgy hívom, hogy „Fater".

– A jó hangulatot a klub pénzügyi nehézségei sem rontják?

– Komolyan mondom, ez még egyszer sem volt beszédtéma az öltözőben. Nem foglalkoztat bennünket, hogy lemondott az elnök, illetve, hogy mit beszélnek a klubról. Közvetlen vezetőnkben, *Szeiler Józsefben* teljes mértékben megbízunk. Mindig őszintén elmondja, mi a helyzet, sohasem ígérget feleslegesen.

– Akárcsak eddigi életében, a Ferencvárosban is nagy utat futott be. Nyár végén, ősz elején csak húsz, harminc perceket kapott, ma viszont a csapat egyik meghatározó játékosa. Mi a recept?

– A sok edzés. Nekem az volt a legfontosabb, hogy javítsam az erőnlétem. Már nyáron is sokat edzettem, ám igazából most, a téli felkészülés után jön ki a sok munka eredménye.

– Mérhető pontosan valamiben a fejlődése? Jobb időt fut 800 vagy mondjuk 3000 méteren?

– Ilyen teszteket nem végzünk. Csak azt érzem, hogy jobban bírom az iramot. Fél éve egy csel, egy sprint nagyon sokat kivett belőlem, most viszont van erőm továbbindulni vagy éppen visszafutni védekezni.

– Jó, hogy szóba került a cselezés. Amit többet csinál a kelleA HÉT FILMJEI

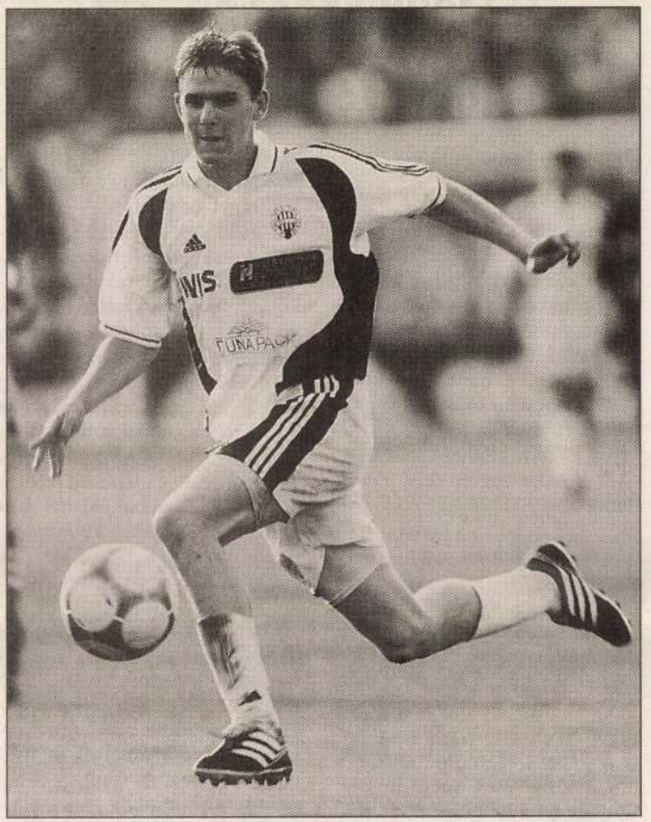

Gera Zoltán nem volt Fradi-drukker, mégis élete legjobb döntésének tartja, hogy a Ferencvároshoz igazolt SZALMÁS PÉTER FELVÉTELE

például Pinte Attila azért nem tud kellőképpen érvényesülni a Ferencvárosban, mert nem passzol neki, elcselezi előle a labdát.

– Az igaz, hogy a kelleténél többet cselezek, de mit tegyek, ha ez a véremben van. S a közönség is szereti. Biztos vagyok benne, hogy idővel letisztul a játékom, s az összjátékban is hasznosabb leszek. Ami Pinte Attilát illeti, igaz, hogy eleinte nem ismertük egymást, de szerintem most már ez nem probléma. Télen sokat beszélgettünk egymással, ő remekül beilleszkedett a csapatba, nagyon profi játékos. A Dunaferr ellen pedig én a bal, ő meg a jobb oldalon játszott, így nem lehettünk egy-

– Több poszton is szerepelt már, melyik az igazi?

– *Gellei Imre*, az utánpótlás-válogatott vezetője jól fogalmazta meg: sem igazán középpályás, sem igazán csatár nem vagyok. A kettő között érzem jól magam. Támadó középpályásként, visszavont centerként. Tudom, hogy erős a párhuzam, de valahogy úgy, mint *Figo, Totti* vagy *Zidane.*

– Én is erősen folytatom: van esélye az ő szintjükre jutnia?

– Erről még korai beszélni. Egyelőre az a célom, hogy megnyerjük a bajnokságot és lehetőleg még idén bemutatkozzam a válogatottban. Persze majd szeretnék valamelyik sztárcsapathoz eljutni, de még van időm, két évig a Ferencvároshoz köt a szerződésem.

MATTIS Teutsch

LINKELŐ

Adózni szükséges

Magyar Katalin írása a NÉPSZAVÁNAK

Tavasz van, a fenének van kedve az adózással és az adóhivatallal foglalkozni – de muszáj. Március 20-ig be kell adni a személyi jövedelemadó-bevallást, ám sokan még csak most nyitják ki a csomagot, így csak most esnek kétségbe, hogy mi ez a rengeteg papír és rubrika és főleg hogy hogyan kellene kitölteni azokat. Az APEH előzékenyen segít a probléma megoldásában: honlapján nemcsak az adózók kartáját, a jogokat és kötelességeket, a helyi ügyfélszolgálati irodák elérhetőségét és nyitva tartását, az adónaptárt és az aktuális tudnivalókat teszi közzé, de a bevalláshoz szükséges segítséget is megkapjuk ugyanitt (www.apeh.hu). A túlbonyolított adótörvények és a bevallási procedúra változatlan, ám legalább a praktikus segédlet rendelkezésére áll a hálójáró boldogok számára…

Például nem muszáj elzarándokolni a hivatalokba, ha szükség van valamely nyomtatványra, az internetről letölthetjük és kinyomtathatjuk azokat és egy szoftver segítségével a kitöltéshez is útmutatót, ellenőrzési lehetőséget kaphatunk.

Ugyancsak a bevalláshoz kínál segítséget az [origo] szolgáltatása, amely interaktívan feltérképezi, mely paraméterekkel vágunk bele a kitöltésbe, s azután elmagyarázza, milyen nyomtatványokra van szükség, mit nem kell kitölteni és milyen legális lehetőségek vannak az adó csökkentésére. A segédprogram helyben letölthető és lépésről lépésre haladva megtudhatjuk, mit kell beírni az adott rubrikákba (www.origo.hu).

Ebben az évben is rendelkezhetünk adónk közhasznú felhasználásának egy-egy százalékáról, s ebben segít a NIOK, azaz a Nonprofit Információs és Oktató Központ Alapítvány. Honlapjukon összegyűjtik mindazon szervezetek adatait, amelyek segítséget kérhetnek és kaphatnak az adózók forintjaiból (www.nonprofit.hu). Az adatbázisban régiók és tevékenységi körök szerint is kereshetünk és kérdéseinkre e-mailben is választ kaphatunk.

siraly@1999.hu

Legyen a vendégünk!

Február 28-i lapunkban megjelent Vígszínház-játékunk megfejtései a következők: 1. Bajor Gizi, Tolnay Klári 2. Woody Allen: Játszd újra, Sam! 3. Balkon 4. Hotel Plaza, A 88. utca foglya 5. Össztánc. (Mivel a 3. kérdésre senki nem tudott jól válaszolni, így ezúttal csak négy kérdés alapján sorsoltunk.)

Nyerteseink: Pánczél Péter (1094 Bp., Angyal u. 18. I. 11.), Lehel Viktor (1116 Bp., Mezőkövesd u. 12.), Horváth Mária (2314 Halásztelek, Hajnal u. 22.).

A szerencsések a Pesti Színház március 27-i Sógornők című előadására nyertek két-két jegyet, melyek átvehetők a színház pénztárában az előadás megkezdése előtt fél órával. Kérjük, hogy a szerkesztőségünk által postázott értesítést vigyék magukkal.

Egy magyar festő és a német expresszionizmus legjobbjai

Mattis Teutsch felfedezése

A hazai és a nemzetközi művészeti életben egyaránt egyedülálló kiállítássorozat megrendezését kezdeményezte a MissionArt Galéria: ma nyílik meg a Magyar Nemzeti Galéria falai között az a kiállítás, amely először mutatja be a magyar avantgárd festészet eddig alig ismert képviselőjének, Mattis Teutsch Jánosnak az egész világon szétszóródott életművét, és mellette olyan korabeli klasszikusokat, mint Vaszilij Kandinszkij, Franz Marc, Gabriele Münter, Alexej von Jawlenszkij vagy Vladimir von Bechtejev.

NÉPSZAVA-információ

Mattis Teutsch János, a XX. századi magyar és egyetemes képzőművészet egyik legjelentősebb alakja Brassóban született, Budapesten, Münchenben, majd Párizsban tanult. 1917-ben *Kassák Lajos* MA köréhez csatlakozott. Élete legaktívabb és legtermékenyebb korszakában, az 1920-as években olyan világnagyságokkal szerepelt közös kiállításokon, mint *Chagall,* Kandinszkij, *Archipenko* vagy *Klee*. Rendszeresen részt vesz Európa akkor legjelentősebb avantgárd művészeti műhelyének, a berlini Der Sturmnak a tárlatain. Ragyogó sikerei ellenére azonban a század közepétől gyakorlatilag elfelejtődött: művei nem jutottak el a legfontosabb nyugati múzeumokba, közgyűjteményekbe, így művészete nem integrálódhatott az európai művészettörténetbe.

A mostani kiállítás szervezőinek – a müncheni Haus der Kunstnak, a Magyar Nemzeti Galériának és a MissionArt Galériának – elsődleges célja az, hogy felhívják a figyelmet erre a méltatlanul elfeledett, csodálatos értékünkre. Az itthoni bemutatót több európai és USA-beli kiállítás megrendezése követi majd. S mivel a cél Mattis Teutsch újbóli beillesztése az egyetemes művészetbe, ezért a vele leginkább rokonítható Blaue Reiter művészcsoport alkotóinak remekműveit is láthatja a közönség.

A kiállítássorozat első állomása a Magyar Nemzeti Galéria, ahol ma 16 órakor *Rockenbauer Zoltán* kulturális miniszter nyitja meg a tárlatot, amely június 30-ig várja a látogatókat. Ezt követően a kiállítás Münchenben, a Haus der Kunstban lesz látható 2001. július 6. és október 8. között.

A kiállítás jelentőségét fel- és elismerve számos múzeum és intézmény, valamint többek között német, svájci, osztrák és magyar magángyűjtők álltak az ügy mellé, gyűjteményük féltve őrzött darabjait kölcsönözve a tárlathoz.

A budapesti bemutató ideje alatt egy nemzetközi tudományos konferenciát is szerveznek több ország kutatóinak részvételével, amelyre meghívást kap majd az európai művészeti szaksajtó jelentős része. A kiállításhoz készülő katalógusokba a művész életművével foglalkozó legjelentősebb magyar, német, román, amerikai művészettörténészek írnak tanulmányokat.

A tárlaton Mattis Teutsch Jánostól 161 festmény, 38 szobor, 40 rajz és 77 metszet kerül a közönség elé, míg a Der Blaue Reiterhez kapcsolódó művészektől mintegy ötven műalkotást mutat be a kiállítás. Az összes kiállított mű színes reprodukcióval szerepel a katalógusban.

A MissionArt Galéria 1990-ben alakult, tulajdonosai Jurecskó László és Kishonthy Zsolt művészettörténészek. Fő törekvésük a művészettörténeti szempontok érvényesítése a műkereskedelemben. Ennek megfelelően 1992-től kiállításokat rendeztek, mindenekelőtt a nagybányai művészet köréből, és tudományos igényű könyvsorozatot is kiadtak ebben a tárgykörben. Ők rendezték meg az első nagybányai kiállítást nyugat-Európában (Németország, Kempen), az elmúlt évben pedig a bécsi Collegium Hungaricum újranyitása alkalmából mutatták be az első és második generáció kiemelkedő műveit az osztrák fővárosban. Jelenlegi vállalkozásuk a művészeti szakemberek, a nagy állami gyűjtemények, a műgyűjtők és egy magángaléria összefogásának premierje lesz, s egyben nyitánya egy Európára tekintő hazai műkereskedelmi gyakorlatnak.

RÖVIDEN

Segít a Vígszínház

A Vígszínház társulata ismét segíteni próbál az árvízkárosultakon: ezúttal Neil Simon A furcsa pár című előadásának teljes bevételét ajánlják fel a rászorultaknak. Az előadást 2001. május 6-án, 19 órakor tartják, jegyek elővételben március 15-től válthatók.

Mi van az űrben?

A Godot Stúdióban (Bp. VII., Madách út 8.) ma 20 órakor nyílik Szurcsik József Mi van az űrben? című kiállítása.

Test, tér, mozgás

Az Ernst Múzeumban (Bp. VI., Nagymező utca 8.) ma 17 órakor Dobai Péter nyitja meg Bencsik István Test–Tér–Mozgás című kiállítását.

Térinstalláció

A Vízivárosi Galériában (Bp. II., Kapás utca 55.) ma 17 órakor nyílik Berhidi Mária Térinstalláció című kiállítása.

Énekespárbaj

A Benczúr Ház Jazz Klubjában ma 20 órakor Énekespárbaj kezdődik Kelemen Angelika, Éliás Gyula és Lakatos Ágnes részvételével.

NEXXT kétszer

A Trafó (Bp. IX., Liliom utca 41.) Élve-boncolás sorozata ma 20 órakor NEXXT színházban és filmen címmel jelentkezik; vendég Schilling Árpád és Tasnádi István.

Enteriőr-Miliő

A Pesti Vigadóban (Bp. V., Vigadó tér 2.) mától Enteriőr-Miliő 2001 címmel nyílik az 5. nemzetközi üveg, porcelán, kerámia ap-

MATTIS-TEUTSCH JÁNOS

(1884 -1960)

KIÁLLÍTÁSA AZ ERDÉSZ GALÉRIÁBAN

1998. Május 14-től, Június 1-ig.

MATTIS - TEUTSCH JÁNOS

MEGHÍVÓ

A GALÉRIA NEVÉBEN SZERETETTEL MEGHÍVJUK ÖNT ÉS BARÁTAIT A MATTIS-TEUTSCH KIÁLLÍTÁS MEGNYITÓJÁRA 1998. MÁJUS 14-ÉN DÉLUTÁN 5 ÓRÁRA

●GALLERY▲ERDÉSZ & DESIGN●

H- 2000 SZENTENDRE BERCSÉNYI U. 4 TEL/FAX: (00-36) 26 317 925, MOBIL:06-30-417-896

ALMÁSI TIBOR

A PATKÓ IMRE GYŰJTEMÉNY

XÁNTUS JÁNOS MÚZEUM
GYŐR, 2000

MATTIS TEUTSCH JÁNOS
1884 - 1960

Festő-, grafikus- és szobrászművész. 1901-től a budapesti Iparművészeti Iskola, 1902-től pedig a Bajor Királyi Akadémia szobrász hallgatója volt. 1917-ben a MA folyóirat égisze alatt, Kassák Lajos megrendezte Budapesten első önálló tárlatát. A huszas években a berlini Sturm Galériában, az európai avantgárd művészet élharcosaival mutatta be alkotásait. Kiállításai voltak Rómában, Párizsban, Chicagóban, Bukarestben stb. Bár élete nagy részét szülővárosában Brassóban töltötte, egészen eredeti művészetével, Kandinszkij mellett, a lírai expresszionizmus egyik nemzetközileg is legjelentősebb képviselője volt. Később eltávolodott az expresszionizmustól és kezdetben konstruktív, majd - ahogy ő nevezte - "konstruktív-realista" műveket alkotott.

MAGÁNYOS FA
vászon, olaj, 20x30 cm.
j.j.l.: MT
Ltsz.: K. 85.29.1.

TÁJKÉP I.
papír, akvarell, 240x305 mm.
j.b.l.: MT

TÁJKÉP II.
papír, akvarell, 225x305 mm.
j.j.l.: MT
A 2. és 3. sz. kompozíciók közös keretben
Ltsz.: K. 85.145.1.

"Állomásaim tulajdonképpen nem voltak. Mestereim sem voltak. A huszadik század gyermeke vagyok, mint művész elejétől fogva biztos szemszögből figyelem azt, ami körülöttem történik és utamon konzekvensen, egy vonalban haladok... Művészet: az emberlét és az egész életjelenség szellemi megragadása és átérzése. Ezt láthatóvá alakítani a képzőművész feladata" -

Mattis Teutsch János

IRODALOM

Máttis Teutsch János kiállítása. Budapest - 1917. Katalógus Kassák Lajos előszavával.
Hevesy Iván: Máttis Teutsch János. Nyugat. 1923. XVI. évf., 1938-1943.o.
Banner Zoltán: Máttis-Teutsch János. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1972.
Szabó Júlia: Máttis-Teutsch. Corvina Kiadó, Budapest, 1983.
Deac, Mircea: Mattis-Teutsch si realismul constructiv. Dacia Kiadó, Cluj-Napoca, 1985.
Majoros Valéria: Mattis Teutsch. Budapest, 1999.

Tájkép

MÁTTIS TEUTSCH János MV 2001/5

megcsalt férj, s nem más a csábító, mint saját beosztottja. Ezt a felismerést drámainak szánta a szerző, csakhogy mára egy felszarvazott férj, akit envaksága tett gyanútlanná, komikus figura. Növeli a komikai hatást, hogy sem tekintélytisztelet nincs a mai nézőben – egy professzor! na és? –, sem annak feltétlen helyeslése, hogy az asszony hűséggel tartozik az őt eltartó férjurának. Harmadszor akkor kezd kuncogni a publikum, amikor a távozó feleség anyagi jólétét is biztosító professzor saját lelki nagysága felett mereng, ellepi az önmagától való meghatódottság, ám becsörtet a gyermekkori barát, és visszavonja az első felvonásban elmondottakat: az a teljes igazság, hogy mit sem ér az élet szerelem nélkül. „Na süsd meg – vihognak a széksorok –, ez meg pont most engedte szélnek az asszonyt!" Így maradnánk talpig dilemmában, ha egy ingyenbeteg nem erősködne: őt nyomban vizsgálja meg a professzor, mert életben akar maradni!

Ach, a kötelesség! Ez szólítja vissza nagy ügye mellé hősünket, aki enbaját elhárítva sztetoszkóp után nyúl, és folytatja az ő nemes célját.

Itten már nem mer röhincsélni a közönség, fél az orvosoktól, reméli is, hogy házassági bajai miatt nem hagyja őt, a beteget ellátatlan az egészségügy mágusa. Viszont azt is érzi, hogy ez bármekkorát szól is, zárópoénnak elég nagy közhely. A taps nem a darabot, hanem a jobb sorsra méltó színészeket köszönti.

Kétségtelen, hogy az ősbemutató is jeles színészekkel operált: Rajnai Gábor, Tőkés Anna, Jávor Pál és Makay Margit léptek benne színre, de háromszázötven előadást ezzel a parádés szereposztással sem lehetett volna elérni, ha a darab nem tetszik. De mi tetszett a korabeli nézőnek?

A Nemzeti Kamaraszínházba elsősorban míveltebb polgárközönség járt. Ez a közönség a második bécsi döntés évében (Észak-Erdély vissza), Teleki öngyilkosságának idején (1941 tavasza), a Szovjetunió megtámadásának idején azt akarta tudni magáról, hogy képes nagyobb feladatra, mint a magánéletben megteremthető boldogság. Akár a szívét is érzésteleníti, csak a kötelességének eleget tehessen. Nem a politika nyelvén, de a közhangulattal egybevágólag azt sugalmazta a Kaland, hogy a polgári erény netovábbja, ha áldozatokat hozunk a magánszférában, és tesszük a dolgunk a közélet síkján. Ezt a szép gondolatot mindenkor érdemes kizengetni egy közösségben (mert nincsen közösség, ahol az egyéni boldogság és a közérdek feltétlen egybeesne), ott pedig még érdemesebb, ahol épp nemzedékek közös álma – ott és akkor Trianon revíziója – látszik valóra válni. Ezt ilyen szép, áttételes formában még egy olyan kitűnő antifasiszta is elmondhatta, mint a kassai illetőségű Márai. Mára azonban ilyen konkrét történelmi áthallása nincs a darabnak. Sőt új keletű sincs: a közös cél, a kapitalizmus felépítése kevés örvendeznivalót igazol a nagy többségnek. Az imént leváltott világrendszerről nem is beszélve. Marad az egyéni boldogság, de azt meg nem illik helyeselni. Ülünk hát egy szép üres bombaszttal a színpaddal szemközt – ez nyilvánvaló; s egy kevésbé nyilvánvalóval szívünk közepiben: hol az a polgárság, amelyik többet hagyott ránk pózainál?

A mai közönség már tud valamit, amit a hatvan évvel ezelőtti még nem tudott, vagy nem akart előre látni. Ha ma polgári erényeket akarunk előhívni, nem a két háború közötti viselethez kellene visszanyúlni. Talán a reformkorihoz. Talán a hódoltság előtti szabad királyi városok polgárai erényeihez. Vagy azt feltángálni, amit a kényszerű kollektivizálások közepette összeeszkábáltunk. Csak ne azt, amin nevetve átléptünk már.

Az Éjszakai Színház előadását a Piccolo Színházban Kőváry Katalin rendezte, sajnos nem a rá egyébként jellemző elmélyültséggel. Ha azt tette volna, kiderül, hogy Kádár professzor egy önmagába szerelmes pozőr, Zoltán tanársegéd egy karrierista génbank, Pálos orvosnő egy diplomás bakamári, Kádárné Anna pedig egy unatkozó úriasszony, akinek szerencséje van, hogy hamarost elviszi

a gyógyíthatatlan kór, mert különben már csak a dunapentelei építkezéseken tudhatja meg, milyen is az élet. Az ordítóan szegényes díszleteket ifj. Jordán Tamás tervezte, a tökéletesen félreértett jelmezeket Dőry Virág: az orvosok zsakettje éppúgy megmagyarázhatatlan, mint az orvosnő délelőtt viselt fekete, strasszdíszes öltözéke. A színészekről legtöbb jó, ami elmondható, hogy egyetlen gesztust sem engedtek meg maguknak, amivel véleményezték volna ezeket a figurákat. Tartották magukat ahhoz az egy síkhoz, amin belül „terük" volt. A papír síkjához.

Éjszakai Színház
Márai Sándor: Kaland
Rendező **Kőváry Katalin**; díszlet **ifj. Jordán Tamás**; jelmez **Dőry Virág**; technika **Veres Gábor**; munkatárs **Kuchta Csilla**.
Kádár Péter, professzor – **Mécs Károly**; Anna, a felesége – **Söptei Andrea**; Pálos Eszter orvosnő – **Hámori Ildikó**; Zoltán tanársegéd – **Rékasi Károly**; Szekeres orvos – **Horváth Sándor**; asszisztensnő – **Zsurzs Kati**; újságíró – **Láng Balázs**.

Rózsa Gyula

A cserbenhagyott avantgárd

Képzeljünk el egy Máttis Teutsch-kiállítást huszonötben Magyarországon. A város virilistája véletlenül betéved a terembe, és elakad a lélegzete az absztrakt művek láttán. Ezt a szót, hogy absztrakt, nem ismeri, de mire megjön a hangja – a basáskodó, követelőző, ellentmondást nem tűrő hangja –, már botrányt kiált az egyletében, valamely jobboldali érdemeket szerzett és talpkő-testületben. Ez elegendő ahhoz, hogy a fürge és konstruktív helyi sajtó kissé megkésett, de megsemmisítően szarkasztikus, egyszersmind felháborodó tudósításban leplezze le a rossz emlékű forradalmak álművészetét. A sajtó ugyanis művelt, és ismeri a megfelelő szavakat. A keresztény-nemzeti országos lapok először csak a kultúrbotrány hírét veszik át, aztán néhány nap múlva már vezércikkekben követelnek intézkedést. A festő kozmopolita lesz és kultúrbolsevista, esetleg zsidó is, ha szász származását nem ismerik, vagy nem akarják ismerni. A forgatókönyv elképzeléséhez ma nem kell nagy fantázia. Egy hét múlva a jobbközép vezérszónok interpellációt intéz a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez a parlamentben, számon kérve, hogy milyen szempontok alapján alkalmazzák az ipariskolai rajztanárokat. Válaszában a miniszter a felelősséget a helyhatóságokra hárítja – ekkor jelzik az iskolaigazgatónak vagy a tankerületi illetékesnek, hogy a helyzet diszkréten, de rapid módon megoldandó.

Egyszóval Brassó nem a legrosszabb környezet a húszas években Máttis Teutsch és a művészete számára. Ferenczy Béni és Noémi, akik ekkor modernek és kommunisták, Nagybányán vészelik át a fehérterror kezdeti idejét, a modern magyar irodalom személyesen vagy művei által Aradra, Temesvárra optál, a hazai avantgárd szellemiség egyelőre Romániában (is) keres azilumot. Máttis Teutsch tehát botrány nélkül rendezhet kiállítást huszonötben is, huszonhétben is a Klingsor Teremben és a Redutban, de ettől még a Máttis Teutsch magánya és magáramaradása nem könnyebb Brassóban. Bukaresti vendégszereplésekkel sem. Máttis Teutsch festészete akkortól és addig volt megrendítő, káprázatosan egyenletes és mesterfokú, amíg a brassói rajztanár-egzisztencia mindennapjaiba belecsillant a budapesti, a berlini (né-

metországi) szereplés és lelki-szellemi közlekedés lehetősége – a mostani nagy kiállításnak a gazdagságán és a szépségén kívül ez a józan felismerés a legnagyobb érdeme.

Volt a huszadik század legelső éveiben Münchenben egy festőcsoportosulás, több néven szerveződő művészalakulat, amely megalkotta az absztrakt expresszionizmust, és volt Brassóban egy magyar-szász festőművész, aki ugyanott járt Münchenben és Párizsban, ahol Kandinszkijék, és néhány évvel később szuverén, mesterfokú absztrakt expresszionista életművet alkotott. Erről szól a Nemzeti Galériában a Máttis Teutsch és a Der Blaue Reiter című kiállítás. Szakmai tett. Mert a küllemében-tartalmában kitűnő katalógus szerzői akaratlanul, de inkább tudatosan lehántják a régi, színes-avas rétegeket az életrajzról és az életműről, felelősen felülvizsgálva a legendákat. A szobrásznövendék Máttis Teutsch nem találkozott Münchenben Kandinszkijjal és Javlenszkijjel, nem akkor járt Párizsban, amikor az orosz mester, nem bizonyított, hogy Matisse szabadiskoláját látogatta volna, és nem lehetett jelen a Der Blaue Reiter eseményeinél, mert tizenegy-tizenkettőben még és már nem volt Németországban. A művészettörténet-írás kedveli a műveken kívüli, tárgyi, életrajzi bizonyítékokat, és a mellőzést kompenzáló utókor bizonytalan státusú közléseket is elfogad. De ellentétben a hipotézisekkel, a másodharmadkézben feldúsuló vándoradalékokkal, a húszas évek Berlinje csak kiállította, de nem hevert a Máttis Teutsch lábai előtt, a festő csak együtt mutatkozott be a Der Sturm galériájában, de nem pajtáskodott Klee-vel; sem Chagall-lal, Kokoschkával, Léger-vel és Moholy-Naggyal, akikkel azonos folyóiratszámokban és kiállításokon jelent meg. Világvárosi sikereiből biztosak a budapestiek-bécsiek, a Ma körül a forradalmak előtt és után, amit a hazai művészettörténet már régen feltárt, meg a bukarestiek, amelyeket a hazai közvélemény alaposabban most ismer meg.

Rendkívül elegáns gesztusa a vállalkozásnak, hogy ezt az illúziótlanítást egy látványos és gazdag kiállítás keretében végzi el. És közben bemutatja az egyetemes művészettörténet egyik nagy pillanatát, amikor az ábrázoló festészetből nonfiguratív lesz. Régóta vélt tanulság: amikor a szecesszióból absztrakt expresszionizmus lesz. Mert elég csak egyszer végignézni a müncheni Lenbach Galéria páratlan Kandinszkij-gyűjteményét (ahonnan a legtöbb mű most is kölcsönbe jött), hogy kitessék a lírai absztrakció eredete. A műtörténeti logika sora persze az, hogy szecesszió–expresszionizmus–nonfiguráció, de az alapító mester gyakorlatilag átugrotta a középső fokozatot. Szecessziósan dekoratív és szecesszióson dekadens orosz és álorosz képein a rubáskák és hajóoromdíszek, párták, ornátusok és hagymakupolák mind színesebbek, mind féktelenebbül tobzódóak a nagy váltás előtt. A téma látszólag a hazai história és a hazai népélet, mindkettő gyönyörűen hazug idillként előadva, de mindez egyre lényegtelenebb, mert a színek az archaikus motívumokból kiszabadulnak, a körítő formák mind ernyedtebbek – mert mind önkényesebbek –, a kép már nem mese, hanem önállósult forma- és színpompa, itt már igazán nincsen szükség az ábrázolás alibijére.

Absztrakciónak, persze, csak Worringer miatt nevezzük, az Abstraction und Einfühlung trivializálása kilencvenhárom éve folyamatos. Kandinszkij nonfigurativitása minden, csak nem absztrahálás, ő maga a szellemet tartja a legfontosabbnak már tizenkettőben is, a szellemi, a belső kivetítését a tulajdonképpen mindegy, hogy milyen formában. Az ő formái szerencsére mesteriek és a végletekig kifinomultak, szabadosak és egy megfogalmazhatatlan, tehát sokkal nehezebben betartható törvények szerint, de törvény szerint komponáltak, gyönyörködtetően színesek és színes baljóslattal drámára váltók. Murnaui, vajúdó tájképei láttán – ezek valóban expresszionisták, darabosak vagy szétesőek közvetlenül a nagy párizsi tanulmányút fauve-élménye után –, egyszóval a tizenegyes fordulatot megelőző közbülső kom-

pozíciók láttán szinte várjuk, siettetnénk a Kék lovas szerveződésből, almanachból és kiállításokból felröppenő szabadságot. Amelyet magyarázhatott, magyarázhattak zenei analógiákkal, filozófiával és transzcendens idearendszerekkel, megmagyarázni hiánytalanul mégsem tudtak mással, mint egy a világgal közösséget nem vállaló, e szakítást a maga univerzumával tökéletesen feledtetni tudó alkotó teremtésével.

Máttis Teutsch hasonló világba érkezett kilencszázhúsz táján, és pottyant ki belőle legkésőbb huszonhétben. Útja és az út célja a Kandinszkijéhoz hasonló, tehát nem hasonló a Franz Marcéhoz, a Javlenszkijéhez: a Kék lovas pompás versenyistállójának többi tagja csak a kettejükétől eltérő modelleket szemlélteti. A Münchent, Párizst megjárt hajdani szobrásznövendék nagyjából ugyanekkor, 1910 táján finom, enervált szecesszionárius festőművész Brassóban – máig sem tudni, élete sok feltáratlan titka közül az egyik, hogy mikor és miért szánta rá magát a piktúrára. Tájakat, városrészleteket fest, állhatatlanul hajlongó fákat, fakó falakat, csüggedten lila földhátakat, sárgászöld, félig kiszikkadt dombokat. Hogy miért, milyen hatásra kezdenek ezek az úrilány-hangulatú kompozíciók harsányszínűre tüzesedni, tömörre összerándulni, az egyelőre megint csak megmagyarázatlan, de látható folyamat. Tizenkilenc-húsz táján az absztrakt festő Máttis Teutsch készen áll. Nem úgy, mint a magyar aktivizmus, akárhogy is szuggeráljuk, itthon csupán a nonfiguratív határáig eljutni akaró többi alkotója, még kevésbé olyan színvonalon és autenticitással, mint utánuk huszonöt évig a küldetéses tudatú, leginkább csak e küldetést tanúsító magyar nonfiguratívok. A harminchat éves Máttis Teutsch absztrakt expresszionista mester. Ha nem volna az, szánalmas nagyzolás volna a Kék lovasok műveit a művei közé beakasztani, provinciális ágaskodás volna az egész kiállítás. Csakhogy Máttis Teutsch nagy korszaka állja az összehasonlítást. Nem követő, Kandinszkij mellett sem epigon. Nonfiguratív művei – ha a kronológiának hinni lehet – először lobogó, nagy színbordákat rendeznek-feszítenek össze robbanni kész kompozíciókká, vakmerő lila hegymozgások, ádáz sárga vetülésrétegek, vörös, hatalmas rácsapódások harcolnak és egyezkednek egymással. Aztán az elemek mindinkább gomollyá görbülnek, lazán, de határozottan egybegömbölyödnek, és ez a tombolóan színes forgómozgás lesz a nagy korszak legállandóbb tulajdonsága.

Soha nem ismétlődő, soha nem kiszámított, kispekulált állandója. Ennek a gyűjteménynek az egyik nagy élménye a művek lenyűgöző mennyisége, a festő termékenysége, a másik a változatosság, a festő ekkor kifogyhatatlan invenciója. A szabadon tündöklő, keveretlen színeket, ezeket a szabadon felcsapó elemeket mindig magszerűen, örvényszerűen összerántja valami titokzatos hatalmú centripetális komponáló erő, amelynek folyvást ellene szegülnek – belőle kiszabadulnak, kibomlanak és kiszakadnak – nem kevésbé energikus, tehát feszültséget keltő szín-formalendületek.

Huszonkettőig csupa ív, csupa görbület, csupa szegmens minden kompozíció, akkortól előbb feltűnést nem keltve, majd mind markánsabban jelenik meg egy-egy fekete tengely, vörös paralel, sárga sáv vagy körszelet a változatlanul színgazdag síkon. A mámoros avantgárd első nagy másnaposságának és a konstruktív építés higgadtságának ideje ez; Kandinszkij tündérvillanásaiba is ekkor épülnek be – két litográfia mutatja a kiállításon – a Bauhaus nála nem kevésbé tündéri geometriái. A hangulat, a tartalom, a „mondanivaló" egyelőre Brassóban sem változik: életöröm és komor érzetek, dráma és kisimulás, komplikáltság és áttekinthető rend a lényege a Máttis Teutsch-főműveknek huszonhathuszonhétig. Csak a húszas évtized végén, amikor az avantgárd boldogabbik, nyugati szárnya áttör, hódít, átveszi uralmát a szakmai és kereskedelmi értékrendben, s amikorra az avantgárd boldogtalanabb, keleti szárnya elsorvad, felszívódik és szétveretik, csak akkor változik Máttis Teutsch piktúrája is sé-

maszerűvé, didaktikussá és szürkévé.

Törvényszerűen: légüres térben nem lehet vég nélkül világpiktúrát alkotni. És ha Brassó nem provinciális magyar kisváros is az akkor még folyamatos, akkor még meglévő évszázados kultúrájával, harminc körül nem más mégsem, mint szélső kolónia. Ha Kandinszkij a Bauhaus közösségében kaphatott inspirációt és irritációkat, ha Javlenszkij Kandinszkijékkal Németországban művészcsoportot alapíthatott, ha az absztrakt mozgalom Párizsban épp akkortájt mozgósított és győzött, tárgyilagosan megállapíthatjuk, hogy Máttis Teutschot az avantgardizmus cserben hagyta. Az a szép és bonyolult nemzetközi összeesküvés, amely a felfedezendő vidéki rajztanárt tizenhétben a Kassákék mozgalma által fölemelte, a Ma és a Ma kiállításai révén magasra röptette, amely ezt a magas repülést Herwart Waldennel és a berlini Der Sturmmal észrevétette és a magyar bukások után a német-nemzetközi művészeti életbe bevezette és benntartotta, az az avantgárd elfordult Közép- és Kelet-Európától háromnegyed évszázadra. Mással volt elfoglalva, ez nem szemrehányás, még kevésbé panasz – Közép- és Kelet-Európa is mással volt elfoglalva. Ez tény. Tény továbbá – fontos művészettörténeti faktum – Máttis Teutsch addigi mesterpiktúrája.

Máttis Teutsch és a Der Blaue Reiter. Magyar Nemzeti Galéria, 2001. március 14.–július 24.

Fáy Miklós

Berli-oh!

Berlioz, és az ő nőügyei...! Elég, ha csak ránéz az ember Berlioz arcképére. Éles arcú, sovány pasas, elképesztő hajzattal, ezzel a vörösesbarna, sűrű, szanaszét álló televénnyel, oldalszakállal. A szeme vad, a szája makacs, az álla erőtlen, de így is, ha nem viselne állógallért és nyakravalót, beférne a Rolling Stonesba is Mick Jagger helyére. A minimum, amit elvár tőle az ember, az a dühödt szerelmi élet, megtiport szívek, szenvedés és szenvedtetés.

Ehelyett mi a szomorú valóság? Hogy Berlioz a szerelemben soha nem volt igazán boldog. Kevés a női szereplő az életrajzában, kevés a felhőtlen beteljesülés, vadulásról pedig nincs szó. Egyszerre van jelen a romantika és polgári férfitisztesség, a hevülés és az illetlen tisztánlátás. Volt egy kamaszkori lángolás a nála hat évvel idősebb Estelle Duboeuf iránt. A tizennyolc éves Estelle persze nem tud mit kezdeni a gyerekember imádatával, a Berlioz család és baráti köre kíméletlenül jól mulat a gyerek eszelős szerelmén, a történet valóságos folytatása csak ötven év múlva következik el, amikor a vénülő Berlioz meglátogatja a nagymama Estelle-t. Zavart csöndek, feszült hallgatások után Berlioz kezet csókol, Estelle nagy nehezen beleegyezik, hogy néha írhat neki az idős úr, és után kinyögi, hogy „nagyon hálás vagyok önnek azokért az érzésekért, amelyeket még mindig érez irántam". Szebb szerelmi történet ez, mint Dantéé, szebb, mint Romeóé, de mégis olyan irodalmi az egész, mintha Berlioz úgy akarna élni, ahogy a könyvekben olvasta.

A másik szerelem házassággal végződött, de ettől még nem lett boldogabb. 1827-ben Berlioz megnézte a Párizsban vendégszereplő angol színházat, és beleszeretett a társulat Júliájába és Ophéliájába, Harriet Smithsonba. Átlagos eset, bár Berlioz értett hozzá, hogy legendá-

vá fejlessze, hogy őrültként viselkedjen. Már a Romeo és Júlia alatt is azt nyöszörögte, hogy jaj, végem van, végem van, ami figyelemre méltó beleérző képességre utal, mivel az előadásból nyelvtudás híján egyetlen szót sem értett, a következőkben viszont olyan egzaltált módon viselkedett, és olyan őrült leveleket küldözgetett Smithson kisasszonynak, hogy egy idő után az nem volt hajlandó átvenni a küldeményeket. A megbántott Berlioz kétféle bosszút is állt. Egyrészt rövid idő múlva beleszeretett egy zongoristába, akivel el is jegyezkedett, másrészt megírta a Fantasztikus szimfóniát. A szimfóniának az idők során tizennégy többé-kevésbé különböző programleírása született, de mindegyik program megmarad a művészi bosszú szintjén. Az egyik szimfóniatörténet szerint a lírai én ópiumot vesz be, úgy álmodja végig az öt tételt a gyerekkor álmodozásától a szerelem megjelenésig. A szerelemből, a szeretett nőből lesz az idée fixe, a részleteiben visszatérő, egészében meglepően hosszú dallam, amely megjelenik minden tételben, a báli keringőben, a természetben menedéket kereső művész gondolataiban – egy pillanatra akkor is, amikor a vérpadon lefelé megindul a bárd – és végül kicsavarva, démonivá változtatva a boszorkányszombat tombolásában.

Zenéjében lebanyázta, naplójában megátkozta Berlioz Smithson kisasszonyt, aki nem viszonozta az őrült fiatalember érzelmeit, de három év múlva, amikor a következő vendégszereplésre került sor, újra lobogott a szerelem. Ezúttal Berlioz azt is elérte, hogy Harriet Smithson jelenlétével megtisztelje a hangversenyt, amelyen a Fantasztikus szimfóniát előadták. A szemtanú Heine szerint Berlioz az ütőhangszereknél ült, villogó szemekkel nézett a páholy felé, és valahányszor összeakadt szeme a nőével, dühödten belevágott az üstdobba. Hogy akkoriban Harriet Smithson már nem volt élete virágában, arra is Heine a bizonyíték, ugyanis a mellette ülő váratlanul így szólt hozzá: „Látja azt a kövér angol nőt a páholyban? Három évvel ezelőtt Berlioz úr szerelmes volt belé, és ennek köszönhetjük azt a vad szimfóniát, amit most hallani fogunk."

Ha most ezek után az a kérdés, hogy vajon halljuk-e ezt a nagy szenvedélyt, ezeket az elmebeteg üstdobpergéseket a Fantasztikus szimfónia Herbert von Karajan által dirigált felvételén, akkor a válasz gyors, egyértelmű nem. Ha viszont az a kérdés, hogy vajon kell-e hallanunk a szenvedélyt, vagy elég, ha a hegedűket, brácsákat, fúvósokat halljuk, akkor erre már nehezebb kielégítő feleletet adni. A Fantasztikus szimfónia elsősorban zene, nincs szövege, a története is, amint láttuk, változhat, a karmesternek és a zenekarnak tehát hivatalosan nincs más kötelessége, mint hogy minél pontosabban adja vissza mindazt, amit Berlioz leírt a kottapapírra. Ebből a szempontból ami megtörtént a stúdióban, ami megtörténik naponta odahaza, a hangfalak előtt, az több mint kielégítő. Több, mert Herbert von Karajan és a Berlini Filharmonikusok a kottahűségen túl még egyéb szempontoknak is megfelelnek. Digitálisan, drótokon át is gyönyörűségesen szól a zenekar. Sima, tompán ragyogó a hegedűszólam, a rezek nagyot recscsennek, de mindig fegyelmezetten, az oboa és az angolkürt finom melankóliával nyöszörgi föl a pásztorhangokat, és az egész testületet átjárja az egység szelleme, a kiváló vagy éppenséggel tökéletes egyéni vagy szólamteljesítmények mindig csak arra jók, hogy részletei legyenek valami nagyobbnak, többnek, és ezt a többet – attól függően, hogy rokonszenv vagy utálat tölt el minket – nevezhetjük bárminek: Karajannak, Berlioznak, zenének.

A programzene, a szimfónia történetrésze mégis belezavar a szenvedélyes azonosulásba. Mert hiába nem kell komolyan venni a cselekményt, hiába zene a Fantasztikus szimfónia, és nem sztori, mégis ennek a cselekményes zenének vannak olyan elemei, amelyeket nem igazol más, csak a történet. Hiába szépek, hiába önállóak, mégis összetartozóak az egymás után következő tételek, az idée fixe újabb és újabb megjelenésének

Védőbeszéd

Ráday Mihály: Új városvédő beszédek
Tarsoly Kiadó, 2001

A viharos gyorsasággal átalakuló városi tájban, ahol néhány éve épült házakat bontanak le, hogy még újabbaknak adjanak helyet, a megszokott utcák valahogy szélesebbek, a terek hűlt helye szorongással tölti el a szemlélőt – egyre több a bentlakó turista. Bentlakó, mert ők a város lakói, ismerik vagy legalábbis ismerni vélték annak szerkezetét, helyeit. És turista is, mert a bés átépítések, a városrésznyi lakóparkok megjelenése és a zsebkendőnyi játszóterek enyészete, a közlekedés átstrukturálódása gyakorlatilag idegenvezető után kiált a jól ismert környéken is. A város önismerete kezd a reménytelen múltba veszni.

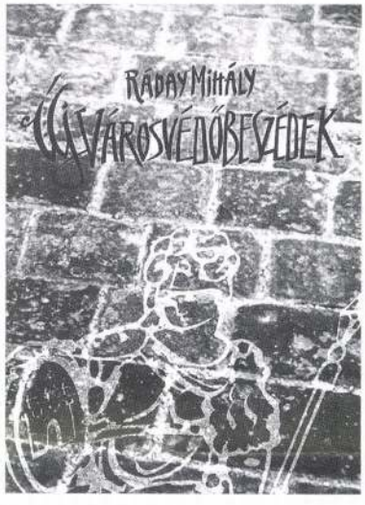

Ráday Mihály lassan három évtizede írja cikkeit, mondja rádió-interjúit, szerkeszti rendszeres televíziós műsorait a város védelmében. Végigjárja a hazai városokat, összeszedi és lefotózza mindazt, ami szép, de pusztul, jobb sorsa érdemes, megőrzésre vagy éppen felújításra méltó. Tevékenysége már régóta a hazai urbanisztika egyik különleges figurájává avatta: mintegy a Város élő lelkiismereteként működik. 1988-ban két kötetben jelentette meg a tévében elhangzott műsorainak tartalmát, szöveget és képet külön könyvben. A *Városvédő beszédek* forrásként ma is ott állnak a legtöbb építész, várostervező, publicista, műemléki szakember könyvespolcán. Most az azóta eltelt 13 év termését újabb kötetben adta ki a Tarsoly Kiadó, *Új városvédő beszédek* címmel – a réginek tudatos folytatásaként –, immár egybekötve. Ennek következtében a könyv súlya és mérete majdhogynem külön polcot igényel. Ráday egybeszerkesztette most a tévé- és rádióműsorok szövegét, a napilapokban megjelent cikkeket, a témát érintő több parlamenti felszólalását, sőt az adásokra érkezett hozzászólásokat is. Terjedelme miatt a könyv nehezen átlátható, de nem is arra szolgál, hogy bárki az elejétől a végéig elolvassa. Inkább bogarászni jó benne, témákat találni, vitákat mérlegelni, az egyes épületek sorsát nyomon követni a módszeres cikk- és műsorfüzérekben.

A kötet így nem pusztán Ráday utóbbi éveinek tevékenységét foglalja egybe. Élénk, sokoldalú diskurzust mutat a város, a városlakók, a média, az üzlet és a politika között. Látlelet egy korról és egy társadalomról, amelyik nincs barátságos viszonyban a környezetével, nem tudja ápolni és tisztelni azt. A cikkek helyzeteket tisztáznak és kérdéseket vetnek föl, a képek (a szövegben csak fekete-fehérek, de hátul, külön képtáblákon gazdag színes anyag kárpótol ezért) a valós térbe helyezik a témákat, a jegyzetapparátus imponálóan dús és pontos. Egyszóval sokáig és sokak által használható, nagy gonddal összeállított munka lett Ráday Mihály legfrissebb városvédő tette.

■ G.E.

Az eltűnt idő nyomában

Kunkovács László: Kece, milling, marázsa
Balassi Kiadó, 2001

A Balassi Kiadó ismét tudást *őrzőkről* jelentetett meg fotógyűjteményt, ezúttal a halászatot, eszközeit és szereplőit megörökítő dokumentumokat sorakoztat Kunkovács László – címében sosem hallott szavakat citáló – kötete. Magam – bár a Körösök mellett nőttem fel – a szavak archaizáló hatását, zeneiségét megérezve sem jöttem volna rá jelentésükre, ha nem lenne a címlapon a mindszenti halász, napszítta arcán mély barázdák, szemében derű és tapasztalat, vállán tapogatót egyensúlyoz dolgos keze.

A halászok ma is úgy járják a vizeket, mint évezredekkel ezelőtt. Életük a vízzel, a folyóval, a természettel összefonódott, ahogy erre a közelmúlt tiszai szennyeződése – átmenetileg – rárányította figyelmünket. Azután újabb tragédiák uralták el a médiát, a halászok hétköznapjai pedig szenzációra dresszírozott világunk számára nem nyújtanak további témát.

Pedig a halászat párharc: az ember zsákmányra akar szert tenni, a hal pedig igyekszik elmenekülni a végzet elől. Ez a harc persze nem az akciófilmek mozgalmasságával folyik. Az ember az évszázadok alatt kiismerte a halak élőhelyeit, szokásaikat, tulajdonságaikat, hogy a minél biztosabb és bőségesebb zsákmány megszerzése érdekében tökéletesítse eszközeit. A halászszerszámok legnagyobb része csapda, melyeket szinte kizárólag a helyben található természetes anyagokból készítettek. Tájanként és vizenként változnak az eszközök, bár gyakran bukkanunk hasonlóságokra Kunkovács zömmel a '80-as években készült képein. A fotókon finom tónusokban jelenik meg a halászat mindennapos gyakorlata, az archaikus tárgyakat és helyzeteket éles kontrasztokkal láttatja, a háttér és a kiemelt téma viszonya mindig hangsúlyos és határozott.

Lapozgatás közben bejárhatjuk az ország folyóit és tavait – kivételt talán csak a Balaton és a Velencei-tó jelent. Legnagyobb állóvizünk halászai soksok évtized óta motoros csörlőkkel ellátott kerítőhálók segítségével emelik ki a zsákmányt. A szerző szerint ez már nem is halászat, inkább halhús-beszerzésnek nevezhető tevékenység, ami nem kívánkozik e gyűjtemény lapjaira. A Velencei-tó is az idegenforgalom fellendülése idején vált túlzsúfolttá, itt néhány évtizede teljesen megszűnt a halászat. Ami még megmaradt, azt a nyaralók és a horgászok vették birtokukba, ők pedig a halászokkal ellentétben korántsem simulnak bele a természetbe. Amazok nem rabolták ki és nem szennyezték a tavat, hiszen tudták, hogy létük, mindennapi kenyerük hosszú távon a víztől függ.

Kunkovács objektívjén keresztül a Duna és a Tisza fő- és mellékágaitól a nevenincs öntözőcsatornákig pillanthatunk be a halászat módszereibe. Csónakból, a vízben állva vagy a partról halásznak, télen-nyáron dolgoznak a jórészt idős emberek, ezerféle eszközt használva, vagy akár puszta kézzel fogva a halat. De a kötetbe kívánkozik Nepomuki Szent János, a halászok és más vízen járók védőszentje is, akinek szobrával gyakran találkozunk, amint falusi kőhidak hídfőjében vigyázza védenceit. Mostanában mintha kissé elhanyagolná feladatát: fogynak a soha nem sietős, a természet minden rezdülésére figyelő és reagáló öreg halászemberek, az új generáció pedig jövedelmének egy részét másutt kényszerül megszerezni. Eltűnik ez is lassan, ez a harmonikus együttélés a természettel.

Ki-ki találgathat, mi jön helyette.

■ ANM

Malevics

Kunstforum, Bécs
Szeptember 5 – december 2.

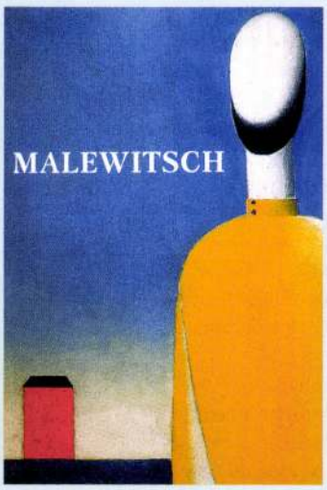

Több mint százhúsz képpel ez a valaha volt legjelentősebb bemutatója Kazimir Malevics festészetének. A 20. század művészetének talán máig meg nem haladható epizódja volt a szuprematizmus, melynek vezéralakja, Malevics folyamatosan aktuális mind a képzőművészet, mind a művészetfilozófia számára. Valóban, a Bank Ausztria/Kunstforum mostani kiállításának középpontjában is az izmus idoljai állnak: a *Vörös és a Fekete négyzet* (1915 és 1923), a *Kör és a Kereszt*. Jól érezni a kiállításon azt az antropológiai „fejlődést", ahogyan a középkori orosz ikonok szakrális jeleit a szuprematizmusban redukálta Malevics. Megrázó, hogyan kereste az 1935-ben elhunyt művész helyét a „szocialista művészetben": 1928-ban előbb a földeken dolgozó asszonyok kötényén és a barázdákban, majd 28-29-től egyre többször csupán tájképek házain jelenhetnek meg fehér és vörös négyzetek. A felső oldalaknál azonban kis trapéz tapad hozzájuk, a „háztető" perspektivikus képe. Először tájba helyezte őket és ablakok is voltak rajtuk (*Táj fehér házzal*, 1928), majd – úgy látszik, az ideológusoknak nem szúrta a szemét – a *Táj öt házzal* már majdnem szuprematista kép újra. A képmezőt két részre osztotta, barna földre és kék égre. A horizontvonalon áll az öt ház, öt fehér négyzet, kis fekete trapézkalapokkal. Ezt a jelet állította Leningrád melletti Nyemcsinovkában álló sírjára tanítványa, Nyikolaj Szvetyin: egy fehér kockát fekete tetővel. A németek a második világháborúban megsemmisítették a temetőt. Malevics síremlékét 1988-ban újraépítették, a fehér kocka tetejét ezúttal vörösre festették.

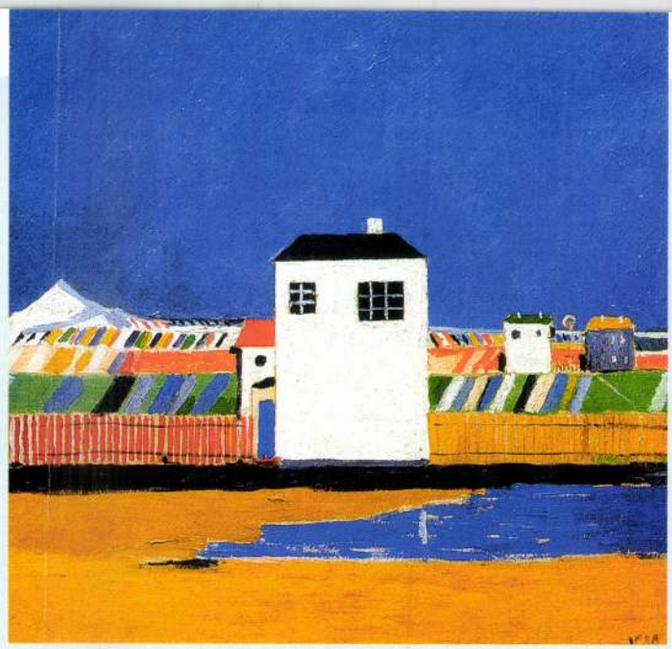

Táj fehér házzal | Landscape with white house, 1928

■ SZEGŐ GYÖRGY

Három Mattis-Teutsch kiállítás

MNG, Haus der Kunst – München, Raiffeisen Galéria – Budapest

A miskolci-budapesti Missionart Galéria kezdeményezésére – akik az utóbbi években a 20. századi erdélyi művészetet visszaemelték a magyar kultúrába – Mattis-Teutsch János gyűjteményes kiállítását rendezte meg a Nemzeti Galériában és a müncheni Haus der Kunst nemzetközi léptékben kiemelkedő hírű galériája. Koncepciójuk szerint a Kék lovas (Der Blaue Reiter) forradalmi művészcsoportjának jeles képviselőjétől válogatott anyaggal kiegészülő Mattis Teutsch-életművet így lehet és kell bevezetni a képzőművészet nemzetközi parnasszusára, az oeuvre-t méltón megillető helyre.

A magyar-német származású és kultúrájú művész Brassóban született, művészeti iskoláit itt, majd Budapesten és Münchenben végezte, később tanulmányokat folytatott Münchentől Berlinig, Rómától Párizsig, Weimartól Budapestig. Volt közös kiállítása Klee-vel és Chagall-lal, de a csúcsművei leginkább Kandinszkij, Franz Marc expresszionista képeivel és Archipenko, Giacomo Balla, Hermann Obrist futurista plasztikáival rokoníthatók. Valójában a kép dimenzióiban is szobrász tudott maradni, és a színekkel térmélységet érzékeltető erő teszi munkásságát a Kassák-féle képarchitektúra jelentőségéhez párosítható, az európai avantgárd konstruktivizmus vezető életművévé. Csakhogy ezt az országhatárokat, kultúrákat eltörlő 20. századi történelem közepette a műtörténet majdnem elfelejti. A művész egyéni sorsa is sokszor tragikus fordulatokon át alakult, magányossá vált, nem tartozott semmilyen olyan csoporthoz, melynek emlékét őrizni bárkinek érdekében állt volna. Eddig.

1909-től tanulmányútjairól hazatérve lett a Brassói Faipari Szakiskola szobrász tanára, 1918-ban a Kassák-féle MA kiállításain válik elismert avantgárd művésszé, a berlini Sturm is közli linómetszeteit. 1921-ben Klee-vel nyílik közös kiállítása a Sturm Galériában. 1925-ben Párizsban, 1929-ben a budapesti Tamás Galériában állít ki. Részt vesz a nagybányai nyarakon, 1931-ben Potsdamban jelenik meg *Kunstideologie* című könyve. A háború előtt németországi művésztársai műveit az „Entartete" heccpropaganda részeként máglyára dobják, az ötvenes évek romániai művészeti közéletében munkásságát sematikusnak bélyegzik. Az egyik legjelentősebb közép-európai konstruktivista művészt elfeledi a világ, szűkebb hazája Kelet-Európába kerül, Brassót néhány évre Sztálinvárosnak hívják. Amikor 1960-ban halálához közeledik, azt mondja fiának: „most alszom 100-150 évig, és ha akkor majd művészetemet megértik, itt leszek közöttetek".

Hála a Bajkay Éva, Jurecskó László és Kishonthy Zsolt által rendezett monstre kettős-kiállításnak (a müncheni tárlat októberben zárt), és a kurátorok csapatához az egészen nagyvonalú katalógus szerkesztésében csatlakozó Tímár Árpádnak, az évszázadra becsült szilencium 40 évre rövidült. Máris újabb jelentős tárlatot rendezett 1915-25 között készült műveiből a Raiffeisen Bank budapesti galériájában Jerger Krisztina és Bajkay Éva, amely október 23-november 25 között látható.

■ SZ. GY.

KIESELBACH

MATTIS - TEUTSCH JÁNOS

A KIESELBACH GALÉRIA ÉS AUKCIÓSHÁZ

tisztelettel meghívja Önt és barátait decemberi festményárverésének kiállítására, mely 2001. november 27-én 17 órakor nyílik a Budapest V., Szent István krt. 5. szám alatt. A kiállítás megtekinthető 2001. november 28-tól december 6-ig, minden nap 10–18 óráig. Az aukció december 7-én délután 6 órai kezdettel kerül megrendezésre a Vígszínház színháztermében.

ÚJ IDŐPONT!

THE KIESELBACH GALLERY

cordially invites you and your friends to the view of the December painting auction. The opening ceremony commences at 5 p.m. 27th November, 2001. The paintings are on view in the Kieselbach Gallery, at 5. Szent István krt., Budapest V., from 28th November to 6th December, every day, from 10 a.m. to 6 p.m. The auction will be held at the theatre hall of Vígszínház, at 6 p.m. 7th, December, 2001.

A képfelvétel a következő aukcióra megkezdődött!

INFORMÁCIÓ ÉS KATALÓGUS / INFORMATION AND CATALOGUE:

Kieselbach Galéria, H-1055 Budapest, Szent István krt. 5.

Tel. / Phone: (36-1) 269-3148, (36-1) 269-3149 • Fax: (36-1) 269-2219

www.kieselbach.hu

E-mail: gallery@kieselbach.hu

Inter-Európa Bank Rt.

A SANPAOLO IMI csoport társult tagja

Mattis-Teutsch János (1884–1960): *Nagy piros kompozíció, 1924 körül* (99,8x69 cm, olaj, karton, j.j.l.: MT)

Keresztmetszet A.

Kiállított művek

Elvi vázlatok I–XII. olaj, karton
Keresztmetszet A–B–C–D–E–F–G–H. olaj, karton

Mattis-Teutsch Waldemár 1950-ben született Sepsiszentgyörgyön, Kovászna megyében.
1975-ben fejezte be a bukaresti Képzőművészeti Főiskola festészeti szakát.
A brassói 25-ös Általános Iskola rajztanára.
1980-tól a R.Sz.K. Képzőművészeti Szövetség festészeti tagozatának tagja.
Egyéni kiállításai: 1971. Bukarest, Petőfi Sándor Kultúrotthon;
1978. Brassó, Victoria-terem; 1979. Bukarest, Hanul cu Tei; 1980. Csíkszereda;
1981. Brassó, Victoria-terem; 1982. Temesvár, Bastion-galéria; Arad, Alfa-galéria;
Nagyvárad, Galeria Noua; 1983. Brassó, Brassói Lapok szerkesztősége.
Hét országos kiállításon vett részt Bukarestben, továbbá több, mint 45 csoportos bemutatón. A brassói Intreprinderea de Autocamioane mozaikjának egyik kivitelezője.
Címe: R–2200 Brassó, Str. Lunga nr. 143. ROMANIA

Tisztelettel meghívjuk

MATTIS-TEUTSCH WALDEMÁR

kiállítására az
Óbudai Pincegalériába
(Budapest III. Fő tér 1. Zichy-kastély)

Megnyitó: 1983. október 7-én 18 órakor

Megtekinthető: 1983. október 30-ig
kedd–péntek 14-18;
szombat–vasárnap 10-18 óra között

A kiállítást rendezte: Andrási Gábor

F.k.: dr. Merényi Judit
TISZSZO GT

MATTIS-TEUTSCH WALDEMÁR KIÁLLÍTÁSA

ÓBUDAI PINCEGALÉRIA

1983. október 7-30.

Brassó képzőművészeti életében Mattis-Teutsch Waldemár ahhoz a fiatal festőnemzedékhez tartozik, melyet az új tudatos keresése jellemez. Családi hagyomány folytatójaként, nagyapja Mattis-Teutsch János és édesapja Mattis János – aki ugyancsak Brassóban él és alkot– örökébe lépve, a fiatal Mattis-Teutsch Waldemár tőlük igen különböző festészetet művel. Olyan gondolati művészetet, újszerű érdeklődéssel és megoldásokkal, mely csupán csekély nevelést igényel. - Ezt tárja látogatóink elé mostani kiállításán a művész.

Első látásra áthatolhatatlannak tűnő munkái a valóságot jelenítik meg; nem módosított, hanem átlényegített formában.

A kiállítás szerkezetileg két ciklusra tagolt anyagát – *Egyszerű vázlatok* és *Keresztmetszetek* – a művész választása eredményeként foghatjuk fel a plasztikai kifejezés szolgálatába állított technikai megoldások terén. Paradoxonnak tűnik, de bizonyos kapcsolatot fedezhetünk fel századvégi festőink és a fiatal művész között. Ha a „romániai művészet primitívjei" arra törekedtek, hogy minél hívebben adják vissza egy város, vagy egy tárgy képét a perspektíva összes törvényét tiszteletben tartva, akkor Mattis-Teutsch Waldemár is e célt tűzte ki magának; a képi hűséget; ám munkáiban nagyarányú egyszerűsítéshez folyamodik: a legkisebb vázlatig bontja fel az adott elemet. *(A szem keresztmetszete, Az agy keresztmetszete)* Térábrázolásai két dimenzióra csökkentett formában jelentkeznek, mégsem műszaki rajzról, hanem könnyebben megközelíthető szerkezetábrázolásról van szó.

Mindegyik kompozícióban fellelhető a valóságábrázolás, melynek alapgondolata a kétdimenziós sík és az annak megfelelő rajz. Mattis-Teutsch Waldemár festészete közel áll a grafikai virtuozitáshoz, mert munkáiban megtaláljuk az úgynevezett „új rajzot" s az „eredetit". Egyfelől a rajzolás évszázados hagyományaira támaszkodik, a vonalra, egyenesekre, foltokra; másfelől a rajz modern szemléletére, mely a hagyományos elemek mellett olyan mozzanatokat is magába foglal, melyek a kifejezés plasztikai elemeinek klasszikus eredetében bizonyos diszciplináris sajátosságokkal rendelkeznek (a szín).

A Mattis-Teutsch Waldemár-i alkotás esztétikájának követelményei a művész azon törekvéseiként összegezhetők, hogy megőrizze a síkban a két dimenziót, valamint – a színek vonatkozásában – lemondjon a tónuskontrasztról a szimultán- és kiegészítő-kontraszt javára.

Művészet, mely síkokban és síkok által épít újjá tárgyat, jelenséget, helyzetet.

Anca Pop

Fordította: Szász-Fejér Gyöngyi

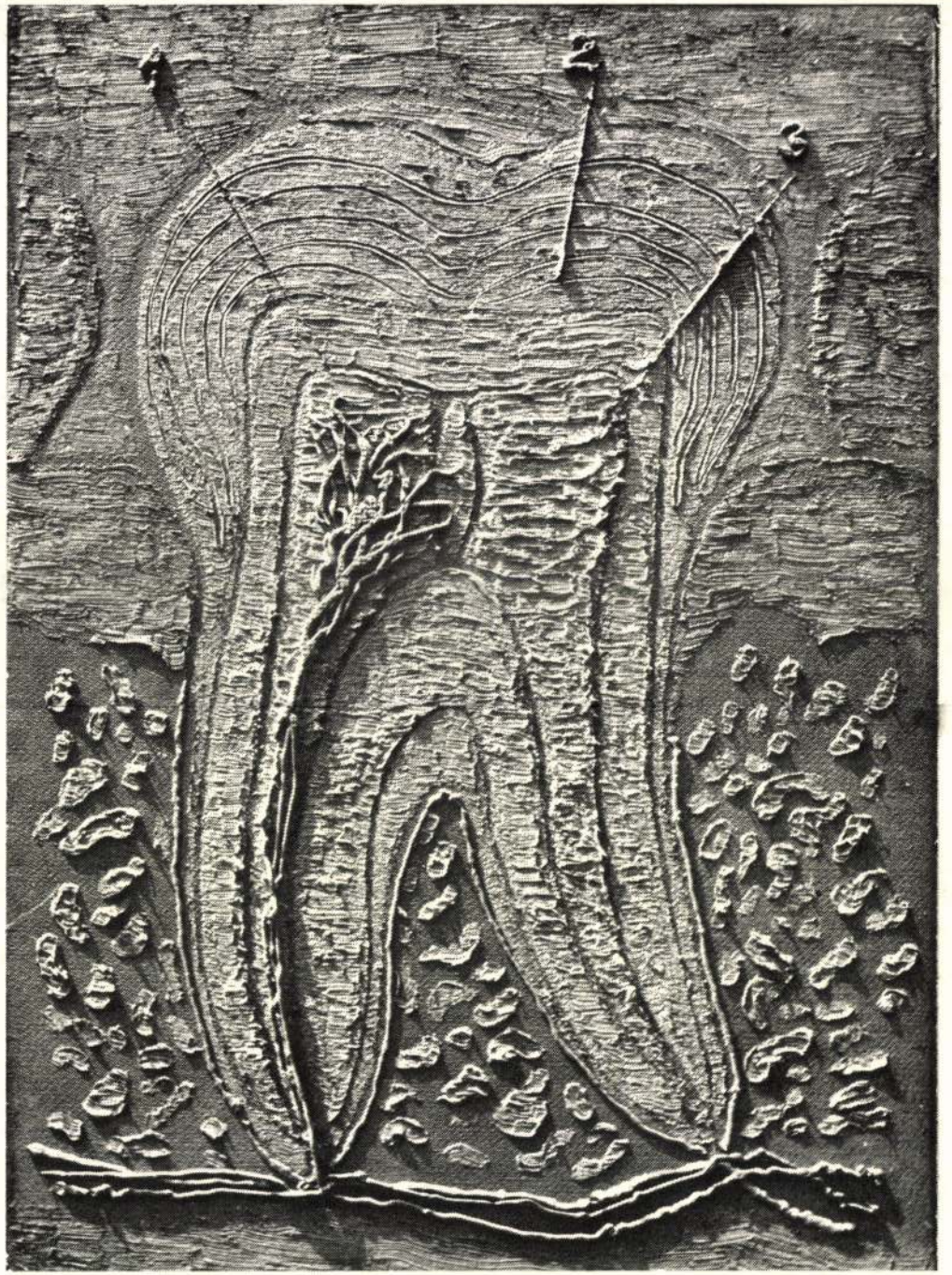

Keresztmetszet G.

Festmények és grafikák 1915–25

A klasszikus avantgárd egyik legjelentősebb művészének, Mattis Teutsch Jánosnak (1884–1960) alkotásait mutatjuk be, legjobb korszakából adva reprezentatív válogatást. A festmények és a grafikák egy évtizedet ívelnek át, és párhuzamba állításukkal szeretnénk kiemelni szín- illetve formaviláguk jellegzetességét.

Erdélyi, magyar és szász családból származó mesterünknek az 1910-es évek közepétől készült hullámzó vonalritmusú, dinamikusan hajló, lüktető föld–univerzum, fa–ember kompozíciói az egyetemes expresszív tendenciák egy sajátos, magyar változatát képviselik.

Az 1910-es évek közepén készült különös tájképek után Mattis Teutsch János figyelme mindinkább a látott helyett az érzettre, vagyis a lelki folyamatokra koncentrált. A teljes képfelületet kitöltő, egymást áthatóan színes vonalakból és formákból kibontakozó képei a lírai, zenei, absztrakt expresszionizmus önálló változatát adják. Az ősi természeti formációk keresése, a születés és halál családjában közvetlenül megtapasztalt, megrázó élményei nyertek sajátos, elvont megfogalmazást az 1910-es évek második felében készült művein. Ezekkel aratta sikerét Budapesten a MA körében. Bécsi látogatásai során ismerkedett meg második feleségével, a zongorista Marie Konraddal. Talán az ő hatására is váltak a képek szinte zenei akkordok megtestesítőivé.

Az 1920-as évek első felében teljesedett ki Mattis Teutsch munkássága. Ekkor festette szimbolikusan is értelmezhető, egyedülálló, ún. „lelki virág"-ait. Az antropozófia hatására, a keleti misztikára Erdélyben fogékonyabb művész alkotásain a csíra, a bimbó, a növekedést és áthatást jelző motívumok lettek jellemzőek. Ezeket élénk színű, erőteljes vonalakkal szabdalt, letisztultabb kompozíciók követték az intuíció és a rációt együttesében.

Mattis Teutsch János egyedülálló munkásságának korabeli elismertségét mutatja, hogy a berlini Der Sturm folyóiratban és világhírű galériában csaknem egy évtizeden át szerepelt az egyetemes modernizmus legjobb képviselőinek társaságában. Később a diktatúrák időszakában háttérbe szorult. Művészete most, nemzetközi kiállítások és aukciós sikerek révén kap méltó elismerést.

Bajkay Éva

Paintings, prints and drawings 1915–25

We are presenting the works of János Mattis Teutsch (1884–1960), one of the most prominent artists of the classic avant-garde, with a representative selection from the best period of his artistic career. The paintings, prints and drawings displayed here span a decade, and are presented together so as to emphasise the characteristic nature of the forms and colours they depict.

From the mid-1910s, typical earth-universe and tree-man compositions appear in the artwork of this artist of Transylvanian, Hungarian and Saxon decent. These compositions, which bend and pulse dynamically with wavy, dramatic lines, represent a unique, Hungarian version of universal expressionist trends.

After these distinctive landscapes created in the mid-1910s, János Mattis Teutsch turned his attention from the visual to the emotional, and began to focus on spiritual processes. His pictures consisting of brightly-coloured interwoven lines and forms that fill the entire surface of the picture represent a unique version of lyrical, musical and abstract expressionism. The search for ancient naturalistic forms, as well as the profound effects of the artist's first-hand experience of birth and death in his family manifest themselves in a unique, abstract expression in the works created in the second half of the 1910s. These works met with great critical acclaim in Budapest within MA circles (the avant-garde periodical edited by Lajos Kassák). During his visits to Vienna, Mattis Teutsch met the pianist Marie Konrad, who later became his second wife. Perhaps it was due to her influence that the works seem to embody an image of musical chords.

The range of Mattis Teutsch's work reached completeness in the first half of the 1920s. It was in this period that he painted his unique "Flowers of the Soul", which also lend themselves to interpretation at the symbolic level. As an impact of anthrophosophy and eastern mysticism, the motif of sprout, bud and other elements suggesting the process of growth and emergence became dominant in the artwork of the Transylvanian artist. These paintings were then followed by clearer compositions, slashed through with brightly-coloured, powerful lines, representing the clash between intuition and rational thinking.

Evidence of the painter's contemporary recognition is that he featured consistently for almost a whole decade in the Berliner periodical "Der Sturm" and in the world-famous gallery of that name, as one of the best representatives of universal modernism. Later, during the period of dictatorship, the artist was pushed into the background. His artwork is only now regaining the recognition it deserves, being promoted through international exhibitions and a number of highly successful auctions.

Éva Bajk...

Linóleummetszet, *1917. 11×20.5 cm*

ÉLETRAJZ:

1884. augusztus 13-án született Brassóban. Ott kezdte faszobrászati előtanulmányait, amelyet a szecesszió virágzása idején Budapesten *1901–1902*-ben folytatott, és ezt követően a müncheni Akadémián teljesített ki. *1905–1907* között Párizsban találkozott a legújabb művészeti törekvésekkel. A Nabis (Próféták) szecessziós, szimbolista, visszafogott színkultúrája éppúgy megérintette, mint Gauguin és Van Gogh képei, és a Matisse körül kibontakozott fauves mozgalom kontúrral körülzárt formáinak tiszta, erőteljes szín- és formavilága.

Mattis Teutsch linómetszeteivel Budapesten *1917–1918*-ban a MA folyóirat köréhez kapcsolódott, itt rendezték meg első két egyéni tárlatát. Kassák és lapja révén került kapcsolatba a berlini Der Sturm folyóirattal, melynek lapjain és kiállításain sokszor szerepelt. *1925*-től kezdve párizsi útja nyomán art decos, nagyobb, figuratív képeket alkotott. *1933* után egy évtizedes hallgatás következett munkásságában, a világtól elzártan Brassóban. A II. világháború után egy új rend felépítésébe vetett hittel kezdett újra festeni. Műtermében nagyméretű vásznak születtek: monumentális figurák, majd montázsszerű, halvány színű álom-kompozíciók. Az *1950*-es évek politikai szorításában zárult le pályája. *1960.* március 17-én halt meg.

BIOGRAPHY:

János Mattis Teutsch was born in Brasov, on 13 August *1884*. It was there that he began his early studies in wood sculpture, which he continued in *1901–1902* in Budapest during the golden age of secessionism, and later completed at the Munich Academy. It was in Paris between *1905* and *1907* that he became familiar with the latest movements in art. He was equally influenced by the secessionist, symbolist and low-key colour-based culture of the Nabis (The Prophets), the works of Gauguin and Van Gogh, as well as the clear and strong colours and forms enclosed within emphasised contours that were characteristic of the fauvist movement developing around Matisse at that time.

In *1917–18*, Mattis Teutsch was associated, through his linocut prints, with the MA circle in Budapest, where his first two exhibitions were held. Through Lajos Kassák and his publication he came into contact with the Berliner periodical "Der Sturm", often appearing both in the periodical and at the related exhibitions. From *1925*, as a result of his journey in Paris, he began creating large, figurative art deco paintings. After *1933*, a decade of silence followed, during which Mattis Teutsch remained largely cut off from the outside world, in Brasov. After World War II, he set to work again with a strong faith in the construction of a new order. Large canvases appeared in his studio: monumental figures, then montage-like, pale-coloured dream-compositions. His career came to an end amid the political constraints of the *1950s*. János Mattis Teutsch died on 17 March *1960*.

Raiffeisen Bank Rt.
1054 Budapest, Akadémia u. 6.

Raiffeisen BANK

Mattis Teutsch János

Festmények és grafikák 1915–25

Raiffeisen
Galéria

MATTIS TEUTSCH JÁNOS

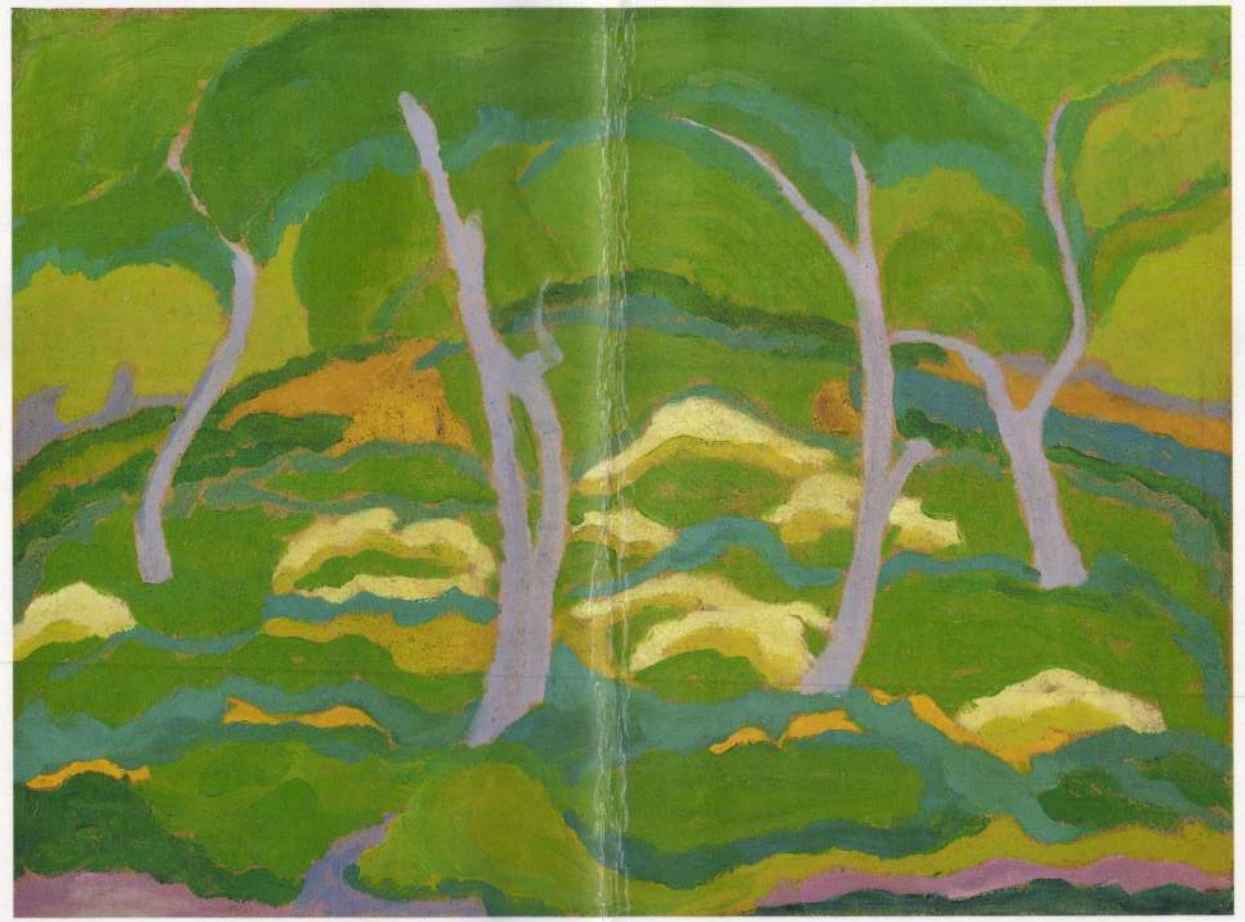

Táj fákkal, *1915 k. olaj, karton, 29×39 cm*

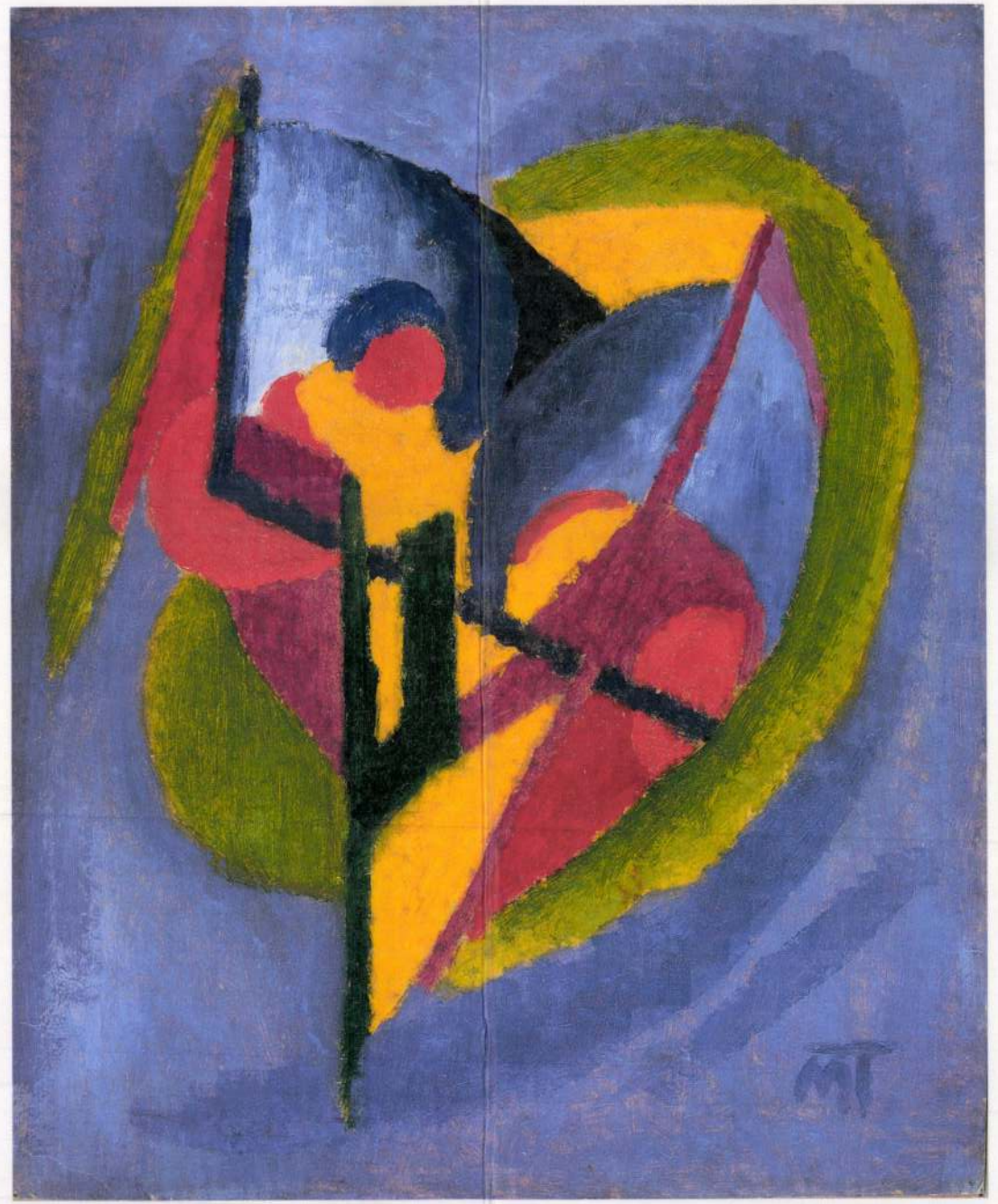

Kompozíció, *1922. olaj, karton, 36×29 cm*

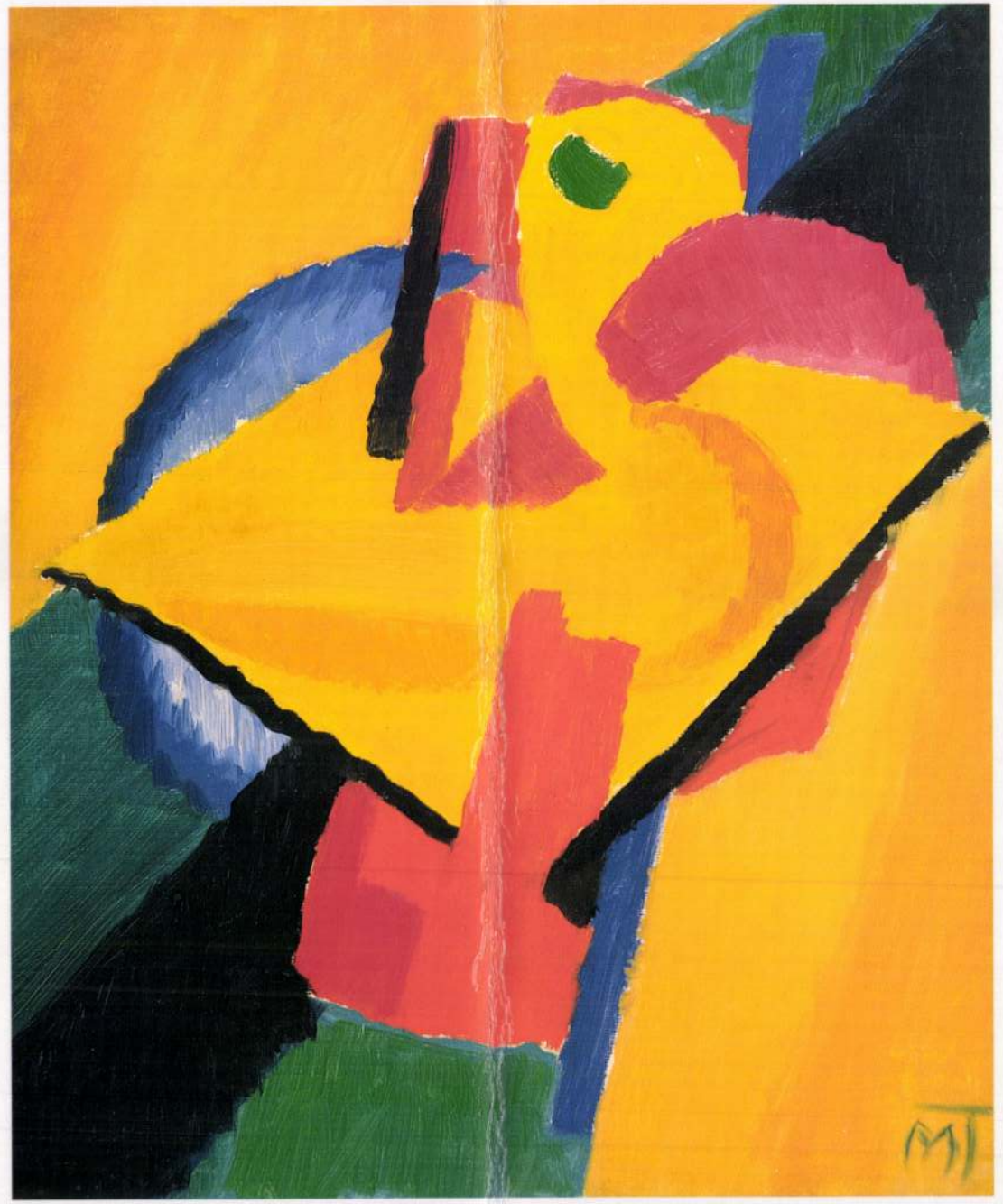

Kompozíció, *1923. olaj, karton, 37×30 cm*

A FEDÉLEN MATTIS TEUTSCH JÁNOS LINOLEUMMETSZETE, 1915 K.
KASSÁK LAJOS HAGYATÉKÁBÓL

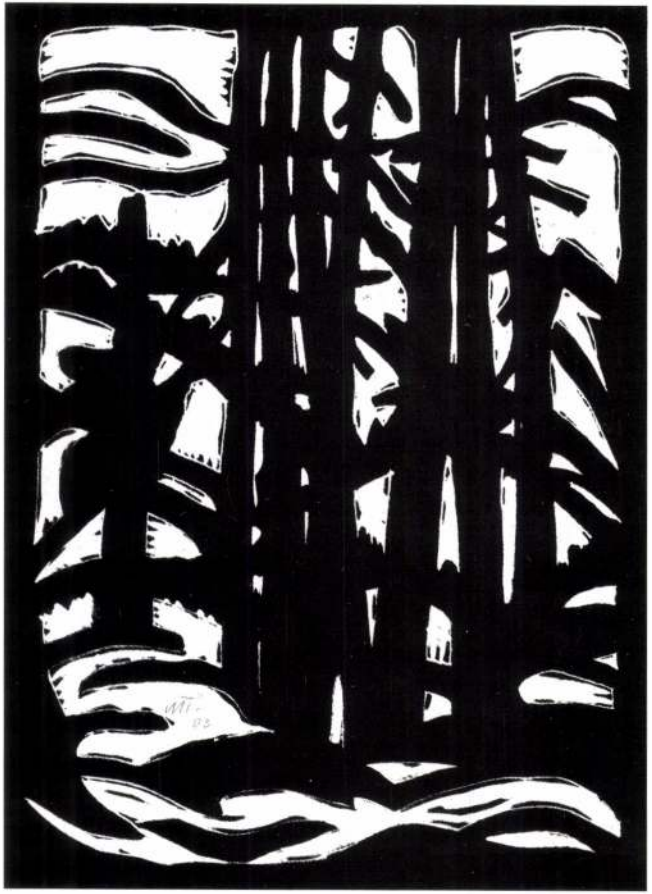

BUDAPESTI TAVASZI FESZTIVÁL

20. SZÁZADI MAGYAR MŰVÉSZET
MAGYAR ÍRÓK
HAGYATÉKÁBÓL

MEGNYÍLIK

2000. MÁRCIUS 26-ÁN, VASÁRNAP DÉLELŐTT 11 ÓRAKOR

BESZÉDET MOND

KOVÁCS IDA

MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ

A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ 2000. JÚNIUS 30-IG

KASSÁK MÚZEUM

BUDAPEST III., FŐ TÉR 1., ZICHY-KASTÉLY

MÁTTIS-TEUTSCH JÁNOS

Wechselwirkungen – Ungarische Avantgarde in der Weimarer Republik

Szöveg: 22, 58, 60, 62, **81**, **87-90**, 91, 100, 102, 124-125, 191, **577-578.**

Kép: 6, 7, 82, 83, 125.

Isten adta tehetség

Gera Zoltán, a fradisták kedvence mélyről indult és a magasba tör

Ha valaki, akkor Gera Zoltán Isten adta tehetség. Szó szerint értve. A tehetséges játékost Isten adta vissza a labdarúgásnak. Legalábbis ő maga így érzi, így vallja. Ám életében a sport, a futball egyáltalán nem misztikum, hanem a mindennapos valóság. A boldog valóság. Amiben a Ferencvárosnak és szurkolói szeretetének óriási szerepe van. Nem túlzás, az Üllői úton ő a közönség kedvence, a hét végi bajnokin, Sopronban is góllal járult hozzá a zöldek 3-2-es győzelméhez, mi több, a lelátón osztrák megfigyelők lesték a játékát.

Novák Miklós NÉPSZAVA

– Amikor időpontot egyeztettünk, említette, hogy költözik. Azért, mert a Ferencváros játékosaként már dukál a nagyobb, szebb lakás?

– Nem, szó sincs erről, a klubnak ehhez semmi köze sincs. Egy nagyon kedves barátom ajánlotta fel a lehetőséget, hogy nagyobb lakásba költözhetek. Amit köszönettel elfogadtam.

– Ma, huszonkét évesen a Ferencváros egyik elismert és kedvelt játékosa, akiről az egyébként szűkszavú Csank János is elárulta, annál is több van benne, mint ahogy gondolta. Ám az is ismert, hogy nagyon messziről, az egyik pécsi galeriből jutott el eddig. Hogyan?

– Nem szívesen emlegetem fel a múltam, mert magamban már lezártam. Ám nem is titkolom, mert megtörtént. Tizenkét évesen abbahagytam a futballt, s belekeveredtem egy társaságba. Sok mindent csináltam, csak azt nem, amit kellett volna. Cigarettáztam, ittam, kábítószereztem, buliztam, így éltem tizenhat éves koromig. Akkor azt hittem, ez a jó, ez az igazi élet. Ám egyszer csak elegem lett az egészből. Még nem volt bennem megbánás, egyszerűen normálisan akartam élni, mint a többiek. Próbáltam megváltozni, ezért is kezdtem újra a focit.

– Sikeres példáját mutatja, hogy van lehetőség a visszatérésre, ahogy ön fogalmazott, a normális életbe. Tudom, ez így meglehetősen programszerűen hangzik, mégis, mit ajánlana a hasonló gondokkal küszködő tizenéveseknek?

– Csak azt tudom mondani, a kábítószer mindent elvesz az embertől. A pénzét, az eszét, az egész életét. Nem az a jó, amikor az ember csak bulizik, hanem amikor tisztességesen él, vannak céljai.

– Önnek csak a labdarúgás segített?

– Nem, az én életemben az igazi fordulat akkor állt be, amikor édesapámon keresztül eljutottam a Hit Gyülekezetéhez. Isten segítségével rátaláltam az igazi életre.

„A kábítószer mindent elvesz az embertől, a pénzét, az eszét, az egész életét"

– A gyülekezet tagjaival szemben sokan legalábbis tartózkodóan viselkednek. Labdarúgó-pályafutása során tapasztalt-e hasonlót, illetve ön másként viszonyul-e azokhoz, akik nem tagjai a gyülekezetnek?

– Nem tapasztaltam és magam sem követek ilyen megkülönböztetést. Számomra csakis az fontos, ami a Bibliában áll. Mindenki másképp éli meg a hitét, az a lényeg, hogy ki-ki a Biblia tanítása szerint éljen.

– Volt már rá példa, hogy a tévesen értelmezett, illetve megtévesztő tanítás valakit eltérített a sporttól. Önnek a labdarúgás nem lelkiismereti kérdése?

– Én nem olvastam és nem is hallottam olyat, hogy tilos lenne sportolni. Sokkal inkább a lélek épülését szolgálja. Ráadásul nekem a labdarúgás a megélhetésem, ez a munkám, így kötelességem tudásom legjavát nyújtani.

– A szándék önmagában kevés. Hogyan jutott el odáig, hogy a futball ne csak játék legyen, hanem profiként a munkája?

– Tizenhat évesen az akkor megyei első osztályú Harkány ifi-csapatában kezdtem újra, majd egy év után a felnőtt csapatban szerepeltem. Tizennyolc évesen kerültem a PMFC-hez, s 1999 nyarán előbb előszerződést kötöttem a Ferencvárossal, majd 2000 nyarán a klub játékosa lettem.

– Ha jól tudom, ön nem azon FTC-játékosok közé tartozik, akik már gyerekkorukban is a Fradinak drukkoltak.

– Valóban, én nem voltam Fradi-drukker, mégis életem legjobb döntése volt, hogy a Ferencvároshoz igazoltam. Csupa jó dolog történt velem a klubnál.

– „Kívülről" jövőként igazolni vagy cáfolni tudja azt a tézist, hogy a Ferencvárosnak a többi klubhoz nem hasonlítható, különleges varázsa van?

– Ilyen szurkolás egyik pályán sincs. Amit még kiemelnék, a Fradi-drukkerek őszintén elismerik a hajtást, ha valaki „meghal" a pályán. S az is valószínű, hogy ilyen jó hangulat most egyik csapatnál sincs. Ezért is állunk az élen.

– A csapat többnyire fiatalokból áll, de például a 35 éves Keller Józseffel is jól kijön?

– De még mennyire! Az öltözőben mellette ülök, sokat segít, igazi profi. Felnézek rá, úgy hívom, hogy „Fater".

– A jó hangulatot a klub pénzügyi nehézségei sem rontják?

– Komolyan mondom, ez még egyszer sem volt beszédtéma az öltözőben. Nem foglalkoztat bennünket, hogy lemondott az elnök, illetve, hogy mit beszélnek a klubról. Közvetlen vezetőnkben, *Szeiler Józsefben* teljes mértékben megbízunk. Mindig őszintén elmondja, mi a helyzet, sohasem ígérget felelőtlenül.

– Akárcsak eddigi életében, a Ferencvárosban is nagy utat futott be. Nyár végén, ősz elején csak húsz, harminc perceket kapott, ma viszont a csapat egyik meghatározó játékosa. Mi a recept?

– A sok edzés. Nekem az volt a legfontosabb, hogy javítsam az erőnlétem. Már nyáron is sokat edzettem, ám igazából most, a téli felkészülés után jön ki a sok munka eredménye.

– Mérhető pontosan valamiben a fejlődése? Jobb időt fut 800 vagy mondjuk 3000 méteren?

– Ilyen teszteket nem végzünk. Csak azt érzem, hogy jobban bírom az iramot. Fél éve egy csel, egy sprint nagyon sokat kivett belőlem, most viszont van erőm továbbindulni vagy éppen visszafutni védekezni.

– Jó, hogy szóba került a cselezés. Amit többet csinál a kelleténél. Szigorú kritikusai szerint például Pinte Attila azért nem tud kellőképpen érvényesülni a Ferencvárosban, mert nem passzol neki, elcselezi előle a labdát.

– Az igaz, hogy a kelleténél többet cselezek, de mit tegyek, ha ez a véremben van. S a közönség is szereti. Biztos vagyok benne, hogy idővel letisztul a játékom, s az összjátékban is hasznosabb leszek. Ami Pinte Attilát illeti, igaz, hogy eleinte nem ismertük egymást, de szerintem most már ez nem probléma. Télen sokat beszélgettünk egymással, ő remekül beilleszkedett a csapatba, nagyon profi játékos. A Dunaferr ellen pedig én a bal, ő meg a jobb oldalon játszott, így nem lehettünk egymás útjában.

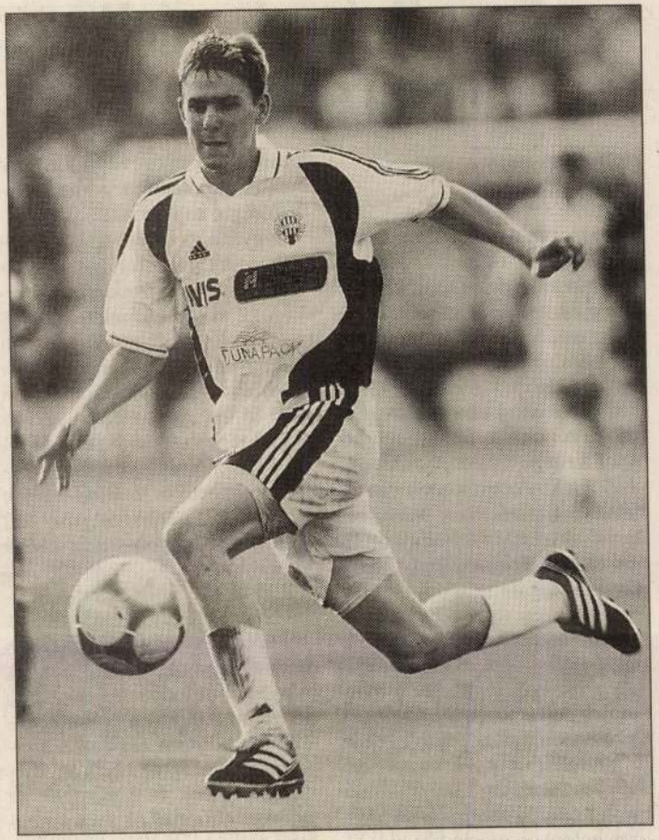

Gera Zoltán nem volt Fradi-drukker, mégis élete legjobb döntésének tartja, hogy a Ferencvároshoz igazolt SZALMÁS PÉTER FELVÉTELE

– Több poszton is szerepelt már, melyik az igazi?

– *Gellei Imre*, az utánpótlás-válogatott vezetője jól fogalmazta meg: sem igazán középpályás, sem igazán csatár nem vagyok. A kettő között érzem jól magam. Támadó középpályásként, visszavont centerként. Tudom, hogy erős a párhuzam, de valahogy úgy, mint *Figo*, *Totti* vagy *Zidane*.

– Én is erősen folytatom: van esélye az ő szintjükre jutnia?

– Erről még korai beszélni. Egyelőre az a célom, hogy megnyerjük a bajnokságot és lehetőleg még idén bemutatkozzam a válogatottban. Persze majd szeretnék valamelyik sztárcsapathoz eljutni, de még van időm, két évig a Ferencvároshoz köt a szerződésem.

Mattis Teutsch János

LINKELŐ

Adózni szükséges

Magyar Katalin írása a NÉPSZAVÁNAK

Tavasz van, a fenének van kedve az adózással és az adóhivatallal foglalkozni – de muszáj. Március 20-ig be kell adni a személyi jövedelemadó-bevallást, ám sokan még csak most nyitják ki a csomagot, így csak most esnek kétségbe, hogy mi ez a rengeteg papír és rubrika és főleg hogy hogyan kellene kitölteni azokat. Az APEH előzékenyen segít a probléma megoldásában: honlapján nemcsak az adózók kartáját, a jogokat és kötelességeket, a helyi ügyfélszolgálati irodák elérhetőségét és nyitva tartását, az adónaptárt és az aktuális tudnivalókat teszi közzé, de a bevalláshoz szükséges segítséget is megkapjuk ugyanitt (www.apeh.hu). A túlbonyolított adótörvények és a bevallási procedúra változatlan, ám legalább a praktikus segédlet rendelkezésére áll a hálójáró boldogok számára…

Például nem muszáj elzarándokolni a hivatalokba, ha szükség van valamely nyomtatványra, az internetről letölthetjük és kinyomtathatjuk azokat és egy szoftver segítségével a kitöltéshez is útmutatót, ellenőrzési lehetőséget kaphatunk.

Ugyancsak a bevalláshoz kínál segítséget az [origo] szolgáltatása, amely interaktívan feltérképezi, mely paraméterekkel vágunk bele a kitöltésbe, s azután elmagyarázza, milyen nyomtatványokra van szükség, mit nem kell kitölteni és milyen legális lehetőségek vannak az adó csökkentésére. A segédprogram helyben letölthető és lépésről lépésre haladva megtudhatjuk, mit kell beírni az adott rubrikákba (www.origo.hu).

Ebben az évben is rendelkezhetünk adónk közhasznú felhasználásának egy-egy százalékáról, s ebben segít a NIOK, azaz a Nonprofit Információs és Oktató Központ Alapítvány. Honlapjukon összegyűjtik mindazon szervezetek adatait, amelyek segítséget kérhetnek és kaphatnak az adózók forintjaiból (www.nonprofit.hu). Az adatbázisban régiók és tevékenységi körök szerint is kereshetünk és kérdéseinkre e-mailben is választ kaphatunk.

siraly@1999.hu

Legyen a vendégünk!

Február 28-i lapunkban megjelent Vígszínház-játékunk megfejtései a következők: 1. Bajor Gizi, Tolnay Klári 2. Woody Allen: Játszd újra, Sam! 3. Balkon 4. Hotel Plaza, A 88. utca foglya 5. Össztánc. (Mivel a 3. kérdésre senki nem tudott jól válaszolni, így ezúttal csak négy kérdés alapján sorsoltunk.)

Nyerteseink: Pánczél Péter (1094 Bp., Angyal u. 18. I. 11.), Lehel Viktor (1116 Bp., Mezőkövesd u. 12.), Horváth Mária (2314 Halásztelek, Hajnal u. 22.).

A szerencsések a Pesti Színház március 27-i Sógornők című előadására nyertek két-két jegyet, melyek átvehetők a színház pénztárában az előadás megkezdése előtt fél órával. Kérjük, hogy a szerkesztőségünk által postázott értesítést vigyék magukkal.

Egy magyar festő és a német expresszionizmus legjobbjai

Mattis Teutsch felfedezése

A hazai és a nemzetközi művészeti életben egyaránt egyedülálló kiállítássorozat megrendezését kezdeményezte a MissionArt Galéria: ma nyílik meg a Magyar Nemzeti Galéria falai között az a kiállítás, amely először mutatja be a magyar avantgárd festészet eddig alig ismert képviselőjének, Mattis Teutsch Jánosnak az egész világon szétszóródott életművét, és mellette olyan korabeli klasszikusokat, mint Vaszilij Kandinszkij, Franz Marc, Gabriele Münter, Alexej von Jawlenszkij vagy Vladimir von Bechtejev.

NÉPSZAVA-információ

Mattis Teutsch János, a XX. századi magyar és egyetemes képzőművészet egyik legjelentősebb alakja Brassóban született, Budapesten, Münchenben, majd Párizsban tanult. 1917-ben *Kassák Lajos* MA köréhez csatlakozott. Élete legaktívabb és legtermékenyebb korszakában, az 1920-as években olyan világnagyságokkal szerepelt közös kiállításokon, mint *Chagall,* Kandinszkij, *Archipenko* vagy *Klee*. Rendszeresen részt vesz Európa akkor legjelentősebb avantgárd művészeti műhelyének, a berlini Der Sturmnak a tárlatain. Ragyogó sikerei ellenére azonban a század közepétől gyakorlatilag elfelejtődött: művei nem jutottak el a legfontosabb nyugati múzeumokba, közgyűjteményekbe, így művészete nem integrálódhatott az európai művészettörténetbe.

A mostani kiállítás szervezőinek – a müncheni Haus der Kunstnak, a Magyar Nemzeti Galériának és a MissionArt Galériának – elsődleges célja az, hogy felhívják a figyelmet erre a méltatlanul elfeledett, csodálatos értékünkre. Az itthoni bemutatót több európai és USA-beli kiállítás megrendezése követi majd. S mivel a cél Mattis Teutsch újbóli beillesztése az egyetemes művészetbe, ezért a vele leginkább rokonítható Blaue Reiter művészcsoport alkotóinak remekműveit is láthatja a közönség.

A kiállítássorozat első állomása a Magyar Nemzeti Galéria, ahol ma 16 órakor *Rockenbauer Zoltán* kulturális miniszter nyitja meg a tárlatot, amely június 30-ig várja a látogatókat. Ezt követően a kiállítás Münchenben, a Haus der Kunstban lesz látható 2001. július 6. és október 8. között.

A kiállítás jelentőségét fel- és elismerve számos múzeum és intézmény, valamint többek között német, svájci, osztrák és magyar magángyűjtők álltak az ügy mellé, gyűjteményük féltve őrzött darabjait kölcsönözve a tárlathoz.

A budapesti bemutató ideje alatt egy nemzetközi tudományos konferenciát is szerveznek több ország kutatóinak részvételével, amelyre meghívást kap majd az európai művészeti szaksajtó jelentős része. A kiállításhoz készülő katalógusokba a művész életművével foglalkozó legjelentősebb magyar, német, román, amerikai művészettörténészek írnak tanulmányokat.

A tárlaton Mattis Teutsch Jánostól 161 festmény, 38 szobor, 40 rajz és 77 metszet kerül a közönség elé, míg a Der Blaue Reiterhez kapcsolódó művészektől mintegy ötven műalkotást mutat be a kiállítás. Az összes kiállított mű színes reprodukcióval szerepel a katalógusban.

A MissionArt Galéria 1990-ben alakult, tulajdonosai Jurecskó László és Kishonthy Zsolt művészettörténészek. Fő törekvésük a művészettörténeti szempontok érvényesítése a műkereskedelemben. Ennek megfelelően 1992-től kiállításokat rendeztek, mindenekelőtt a nagybányai művészet köréből, és tudományos igényű könyvsorozatot is kiadtak ebben a tárgykörben. Ők rendezték meg az első nagybányai kiállítást nyugat-Európában (Németország, Kempen), az elmúlt évben pedig a bécsi Collegium Hungaricum újranyitása alkalmából mutatták be az első és második generáció kiemelkedő műveit az osztrák fővárosban. Jelenlegi vállalkozásuk a művészeti szakemberek, a nagy állami gyűjtemények, a műgyűjtők és egy magángaléria összefogásának premierje lesz, s egyben nyitánya egy Európára tekintő hazai műkereskedelmi gyakorlatnak.

RÖVIDEN

Segít a Vígszínház

A Vígszínház társulata ismét segíteni próbál az árvízkárosultakon: ezúttal Neil Simon A furcsa pár című előadásának teljes bevételét ajánlják fel a rászorultaknak. Az előadást 2001. május 6-án, 19 órakor tartják, jegyek elővételben március 15-től válthatók.

Mi van az űrben?

A Godot Stúdióban (Bp. VII., Madách út 8.) ma 20 órakor nyílik Szurcsik József Mi van az űrben? című kiállítása.

Test, tér, mozgás

Az Ernst Múzeumban (Bp. VI., Nagymező utca 8.) ma 17 órakor Dobai Péter nyitja meg Bencsik István Test–Tér–Mozgás című kiállítását.

Térinstalláció

A Vízivárosi Galériában (Bp. II., Kapás utca 55.) ma 17 órakor nyílik Berhidi Mária Térinstalláció című kiállítása.

Énekespárbaj

A Benczúr Ház Jazz Klubjában ma 20 órakor Énekespárbaj kezdődik Kelemen Angelika, Éliás Gyula és Lakatos Ágnes részvételével.

NEXXT kétszer

A Trafó (Bp. IX., Liliom utca 41.) Élve-boncolás sorozata ma 20 órakor NEXXT színházban és filmen címmel jelentkezik; vendég Schilling Árpád és Tasnádi István.

Enteriőr-Miliő

A Pesti Vigadóban (Bp. V., Vigadó tér 2.) mától Enteriőr-Miliő 2001 címmel nyílik az 5. nemzet-

MATTIS TEUTSCH Yahoo

99.

100.

100. ▲
Telepy Károly (1828-1906)

Havas hegycsúcs
Olaj, vászon 35,5x60 cm
Jelezve jobbra lent: Telepy K.
Kikiáltási ár: 800 000 Ft

101. ▼
Telepy Károly (1828-1906)

Az újpesti Dunaparton
Olaj, fa 23,5x32 cm
Jelzés nélkül
Kikiáltási ár: 500 000 Ft

101.

Aukció: a biztos tipp a magyar klasszikus

Megjósolhatatlanul magasra szökhet egy-egy festmény ára, ha két gyűjtő párbajt vív érte

Az idei év hazai festményaukcióin a rekordot Vaszary János Dinnyés csendélet című képe állította fel 60 millió forintos leütési árral. Az elmúlt hónapokban is igazolódott az a vásárlói stratégia, hogy a gyűjtők elsősorban a klasszikus magyar festményekre vadásznak. A XIX. századi tájképfestők és a „római iskola" mestereinek művei is változatlanul igen kelendők és drágák az aukciókon.

Gréczy Emőke

A rendszerváltás után újjáalakult magyar festménypiac lassan elhagyja kamaszkorát, ám még mindig meg tudja lepni a kívülállókat és a szakmabelieket egyaránt. Egyre kevesebb az alul- vagy felülértékelt művész és korszak, ám a trendek alakulása nem lineáris: az egyik év vagy szezon sikere nem feltétlenül folytatódik a következőben, a sztárfestő könnyen megunható, két gyűjtő „összeakadásából" pedig születhetnek megjósolhatatlanul magas árak. Ami viszont nem változik: az egyes aukciós házak felkészültsége és megítélése a gyűjtők körében.

Az őszi és téli összeolvadásából létrejött féléves szezon tizenhat festményárverést hozott, ezek egymástól eltérő színvonalú anyagot nyújtottak, a sikerek pedig többnyire megfeleltek a tételek, valamint a katalógus és a lebonyolítás minőségének. Többnyire, de nem minden esetben. A vásárlók ugyanis továbbra is a biztosra mennek: a legnagyobb presztízzsel rendelkező galériákban a klasszikus modern magyar festményekre vadásznak. Egyelőre úgy tűnik, hogy minden más „kétesélyes".

Az év rekordját egy rendkívül népszerű művész nagy méretű, látványos alkotása érte el: Vaszary János Dinnyés csendéletének 60 milliójára mégsem számított senki, ennyivel – 20-30 millióval – nem emelkedik ki a többi kvalitásos tétel közül. Rippl-Rónai Józseftől és a Nyolcak csoport alkotóitól ebben a félévben nem indultak olyan festmények, amelyek veszélyeztették volna Orbán Dezső Csendéletének fél évvel ezelőtti 42 milliós árát, ám a 10 millió forintot rendre átlépték. Továbbra is értékesek és kelendőek Mattis-Teutsch János kompozíciói, a tavaszi életmű-kiállítás pozitív hatást gyakorolt a keresletre. A „római iskolások" népszerűbbek, mint valaha: Patkó Károly, Aba-Novák Vilmos, Molnár C. Pál méretesebb vásznai minden korábbinál magasabb árakon cseréltek gazdát az idén.

Az igazi fellendülés a klasszikus magyar művek terén következett be, egy-egy Szinyei, Paál vagy Munkácsy felbukkanása a piacon azokat a műértőket is az aukciós termekbe és kiállításokra vonzza, akik egyébként nem érdekeltek ezek megvásárlásában. A remek marketingmunkának köszönhetően az elmúlt hónapokban több festményük ára is átlépte a harmincmillió forintot. Látványos felértékelődés tapasztalható a XIX. századi tájképek (Telepy Károly, Ligeti Antal, a Markó család alkotásai) árverezése során, de hasonlóképpen kelendőek Barabás Miklós, Lotz Károly vagy Molnár József romantikus vásznai.

A huszadik század közepének művészei, különös tekintettel az „európai iskola" elődeire (Ámos, Vajda) és tagjaira (Bálint, Korniss, Gyarmathy, Anna, Vajda Júlia) még mindig nagyobb megbecsültségnek örvendenek, mint amennyit alkotásaikra általában áldoznak a vásárlók. Gyarmathy szinte egyeduralkodó az elmúlt évtizedekből, talán csak Tóth Menyhért népszerűsége közelíti meg, illetve Csernus Tibor korai képei, ha évente kettő-három felbukkan a műkereskedelemben. (A BÁV-nál néhány nappal ezelőtt járulékokkal együtt közel négy és félmilliót fizettek A levegő múzeumáért.) A „vajdások" (ef Zámbó, Wahorn, feLugossy) rajongótábora továbbra is aktív, tételeik lényegében minden esetben elkelnek.

A közönség egyelőre nem fogadja szívesen a kortárs alkotásokat aukciós tárgyként, inkább vásárol a műteremből, hiszen a festő által kiszabott ár hihetőnek tűnik, ha maga a festő győz meg minket róla. Érdekes módon az előző szezonban a Kieselbach Galéria olykor megdöbbentően magas áron tudott árverésen értékesíteni mai műveket, a Blitz Modern kortárs árverése is többé-kevésbé sikeres volt, ahogy a BÁV is közel száz kortárs művet tudott értékesíteni tavasszal. Ehhez képest a Mű-Terem Galéria ez irányú törekvése az ősszel kudarcot vallott, és nem járt másként a Blitz Modern sem két héttel ezelőtt, miközben Kieselbachék szinte teljesen visszatértek a klasszikusokhoz, és a BÁV sem kísérletezett ebben a félévben. Minden jel szerint a közönség egyre több figyelmet szentel a mai képzőművészetnek, megélénkült az intézményi vásárlás, viszont az aukció talán ma még nem természetes terepe e művek értékesítésének.

Hasonlóképpen kiszámíthatatlan a régi, 1800 előtti mesterművek sorsa. A gyűjtők dolgát nehezíti, hogy minden esetben külföldi eredetű festményekről van szó, és hiába az illetékes múzeum közreműködése ezek meghatározásában, ha reális értékük megállapítása, bár nem lehetetlen, de bizonyíthatatlan. (A művészettörténészek, muzeológusok ugyanis nem vállalkozhatnak árképzésre, feladatuk legfeljebb a kor, iskola, ritkább esetben a művész megállapítása.) A Nagyházi Galéria szezonról szezonra szállítja a 2-10 millió körüli megbecsülhető értékű antik képeket, félévenként 40-50 tételt, legfeljebb a közönség csodálatát vívja ki, vásárlókedvét nem. A Polgár Galéria lényegében egyet sem ad el a hasonló korú képekből, a BÁV sem tekintheti ezt a területet komoly bevételi forrásának.

Ami pedig az aukciós házakat illeti, a bármilyen szempontból vesztesek megpróbálnak fellépni a galériák közötti hierarchia rögzülése ellen. A Nagyházi Galéria az olcsóbb kategóriájú tételekből „nagykereskedelmi" jellegű árveréseket rendez, a Blitz Modern kitart a kortárs művészek piacképessé tétele mellett, a Polgár Galéria, a BÁV és a Belvárosi Aukciósház egyre nagyobb gondot fordít az egyéb műtárgytípusok (bútorok, ezüstök, szőnyegek, porcelánok) árverezésére, bevételük jelentős része az utóbbi egy-két évben ezekből származik.

Mattis-Teutsch János Nagy piros kompozíció című műve 18 millió forintért kelt el a Kieselbach Galéria decemberi árverésén

MATTIS-TEUTSCH JÁNOS Magyar Hírlap 34. évf. 293. 2001. dec. 17. p.

a kirakatban!

a Váci útról, a Westend City Center kirakatából készíti Magyarország legszórakoztatóbb reggeli show-ját, a **Bumerángot.**

SLÁGER RÁDIÓ

Minden idők legnagyobb slágerei

www.slagerradio.hu

Az ország kedvenc Mikulásai reggelente a Westend-ben, a Vodafone elvarázsolt Üvegszobájában.

Megtekinthetőek, megintegethetőek és meghatóak...

A Magyar Nemzeti Galéria fenntartója és a kiállítás támogatója:

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTÉRIUMA

A Magyar Nemzeti Galéria fő támogatója:

PANNON GSM
Az élvonal.

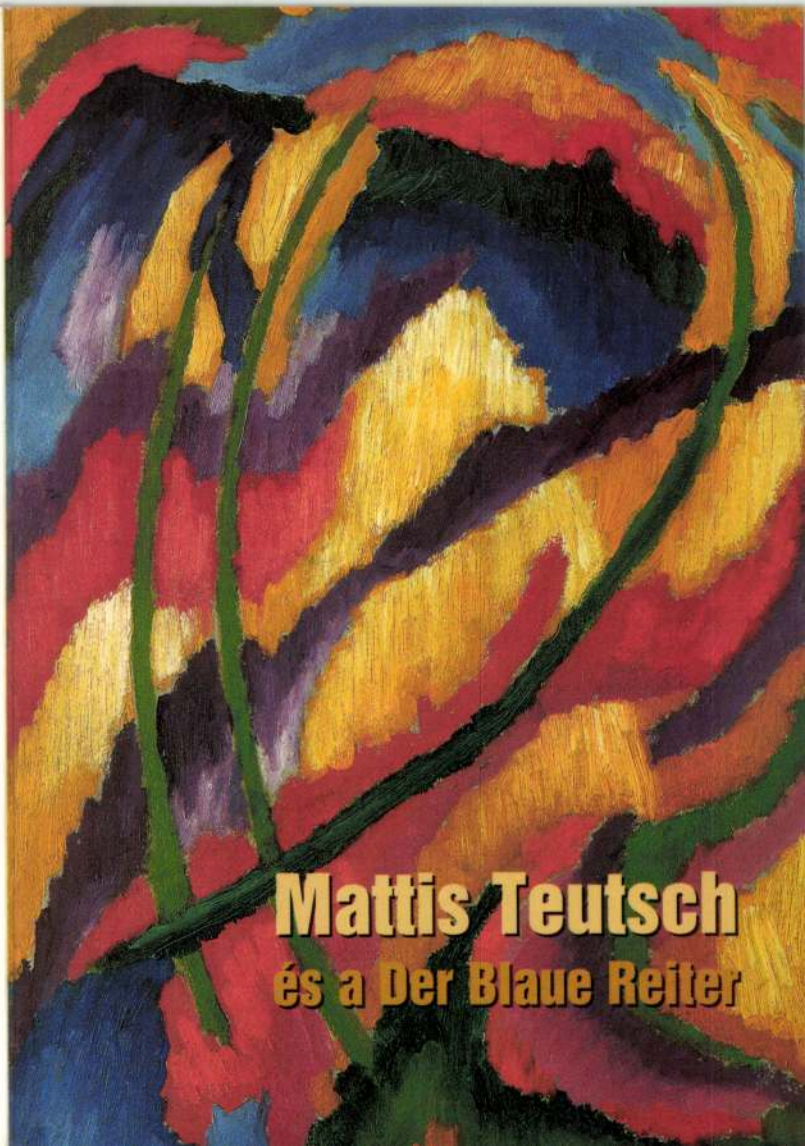

Mattis Teutsch
és a Der Blaue Reiter

DIE UNGARISCHE NATIONALGALERIE
DAS HAUS DER KUNST, MÜNCHEN UND
DIE MISSIONART GALERIE

geben sich die Ehre,
Sie zur Eröffnung der Ausstellung

Mattis Teutsch

und Der Blaue Reiter

herzlich einzuladen.
Mittwoch, 14. März 2001,16.00 Uhr

Die Ausstellung wird eröffnet von

Zoltán Rockenbauer
Minister
Ministerium für Nationales
Kulturerbe

Ungarische Nationalgalerie,
Budavári Palota, Gebäude C.
Die Ausstellung ist bis 24. Juni 2001 geöffnet.

A MAGYAR NEMZETI GALÉRIA,
a HAUS DER KUNST, MÜNCHEN
és a MISSIONART GALÉRIA

tisztelettel meghívja
Önt a

Mattis Teutsch

és a Der Blaue Reiter

című kiállítás megnyitójára
2001. március 14-én, szerdán 16.00 órára.

A kiállítást megnyitja:

Rockenbauer Zoltán
miniszter
Nemzeti Kulturális Örökség
Minisztériuma

Magyar Nemzeti Galéria,
Budavári Palota, C épület
A kiállítás megtekinthető: 2001. június 24-ig.

Centrul Cultural al României
şi
Galeria Naţională Ungară
are plăcerea să vă invite

vineri 18 iunie 1999 orele 16 la
vernisajul retrospectivei

MATTIS TEUTSCH – JÁNOS

Cuvânt introductiv
Kovács Péter
Critic de artă laureat al premiului Széchenyi

Palatul din cetatea Buda aripa C
Expoziţia va fi deschisă până pe 12 iulie a.c.

România Kulturális Központja
és
A Magyar Nemzeti Galéria

Tisztelettel meghivja Önt
1999 június 18-án pénteken 16 órára

MATTIS TEUTSCH – JÁNOS *kiállitásának*
megnyitására

Beszédet mond
Kovács Péter
Széchenyi-dijas művészettörténész

Budavári Palota C épület
A kiállitás megtekinthető július 12-ig

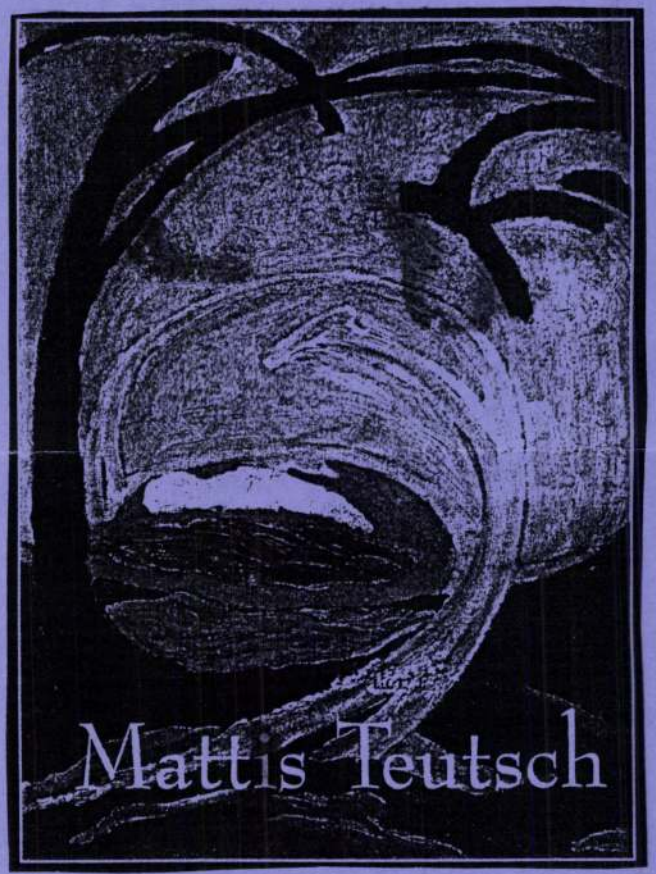
Mattis Teutsch

MATTIS TEUTSCH Yalnos

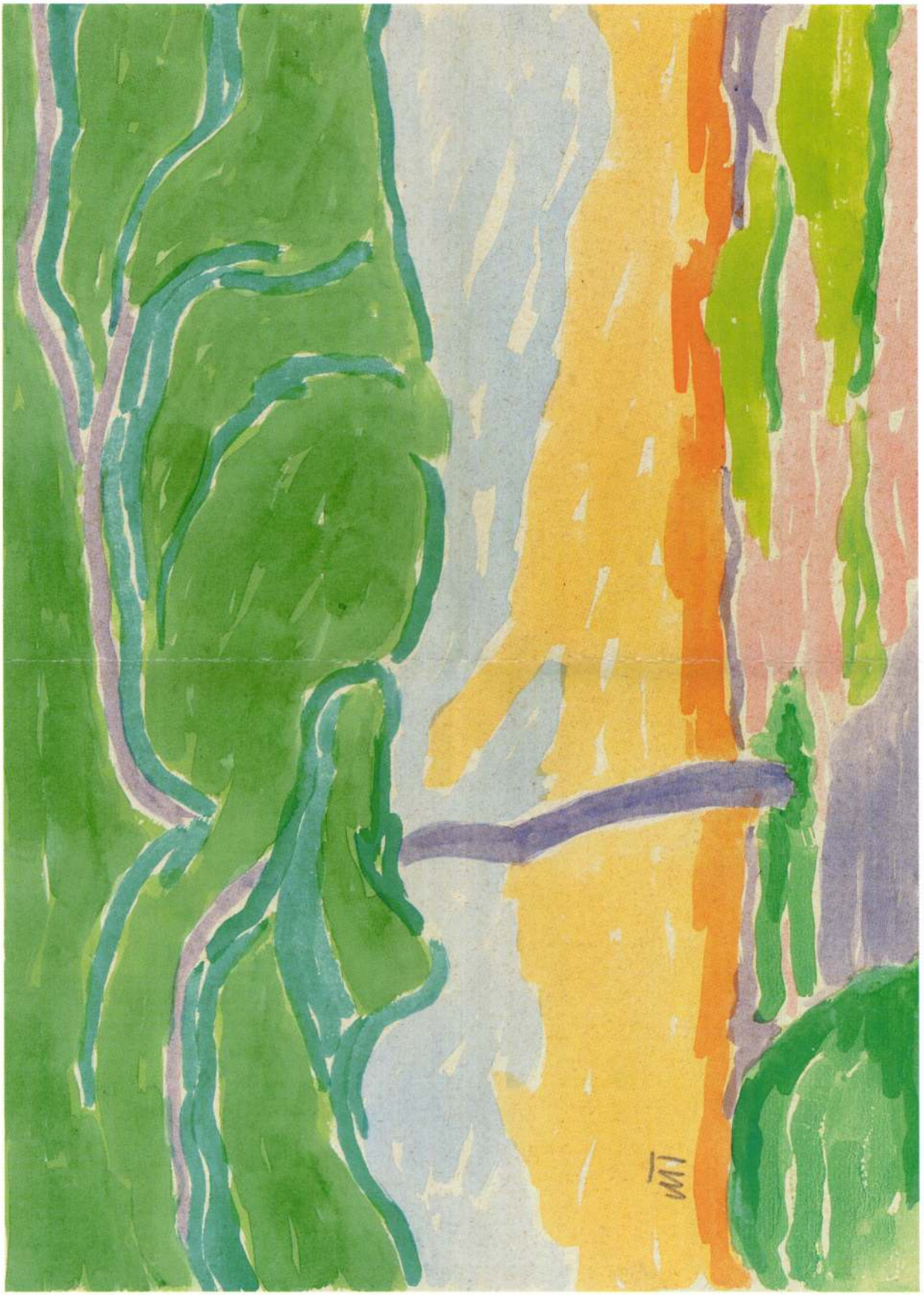

19.

20. **Rippl-Rónai József** (1861-1927)

Ostende-i kabinok
Pasztell, papír 29x38 cm
Jelezve balra lent: Rónai

Kikiáltási ár: 1 400 000 Ft

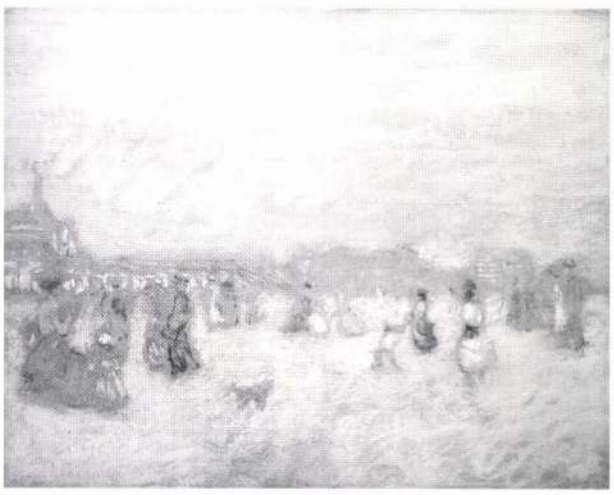

Rippl-Rónai József: Ostende-i tengerparton, 1901
Pasztell, papír 29x37 cm

166 ▪ MATTIS TEUTSCH JÁNOS (1884–1960)

Lovas kompozíció, 1922 körül

35 x 25,5 cm
Olaj, karton
Jelezve balra lent: MT
Hátoldalán felirat: Collectia Mihai Caraman 849 CLXXI

Kikiáltási ár: 5 000 000 Ft

KIÁLLÍTVA

László Károly-gyűjtemény. 1996. Műcsarnok, 135. tétel

IRODALOM

Banner Zoltán: *Mattis-Teutsch.* Bukarest, 1972.
Szabó Júlia: *Máttis Teutsch János.* Budapest, 1983.
Majoros Valéria: *Mattis Teutsch.* Budapest, 1998.
Mattis Teutsch és a Der Blaue Reiter. Magyar Nemzeti Galéria, 2001.
Mattis-Teutsch und Der Blaue Reiter. Haus der Kunst. München, 2001.

A 2001. év egyik legnagyobb képzőművészeti eseménye számunkra Mattis Teutsch János kiállítása volt, márciustól júniusig a Magyar Nemzeti Galériában, Budapesten, majd júliustól októberig a Haus der Kunst termeiben, Münchenben. A Mattis Teutsch egész művészi pályáját felölelő kiállításon szinte valamennyi romániai múzeumból, hazai közgyűjteményből és számos román, magyar, nyugat-európai és amerikai magángyűjteményből láthatók voltak a legjelentősebb alkotások. A mind Romániában, mind Magyarországon, mind Németországban ismert művész munkái a Der Blaue Reiter művészeinek, Kandinszkijnak, Javlenszkijnek, Gabriele Münternek, Franz Marcnak a képei és szobrai mellett bizonyíthatták alkotójuk művészi nagyságát. Kevés művészünk részesülhetett eddig hasonló szerencsében és sikerben.

Mattis Teutsch János:
Vörös ló, 1922-23
35,6 x 25 cm, olaj, karton
magántulajdon

Az 1884-ben Brassóban született és 1960-ban ugyanott elhunyt művész már a saját korában hasonló szerencsében és sikerben részesült.
A Brassóban, Budapesten, majd Münchenben végzett iskolai tanulmányok után, Párizst megjárva, Mattis Teutsch haza tért ugyan szülőföldjére, de továbbra is sikerült „európainak" maradnia. Ezt Kassák Lajosnak köszönhette.
Kassák felfedezve Mattis Teutsch művészetének jelentőségét, azon túl, hogy a MA-ban rendszeresen reprodukálta festményeit és grafikáit, két egyéni kiállítást is rendezett munkáiból. 1917-ben linóleummetszeteiből albumot adott ki. Kassáknak volt köszönhető az is, hogy Mattis Teutsch Németországban is ismertté vált. Amikor a MA és a Der Sturm között létrejött a kapcsolat, Kassák Mattis Teutsch metszeteit is kiküldte Berlinbe. Herwarth Walden tetszését szintén elnyerték a brassói művész alkotásai. Walden, ugyanúgy, mint Kassák, nem csupán a folyóirat hasábjain adott teret Mattis Teutsch alkotásainak, hanem a Der Sturm kiállításain is.
Mattis Teutsch munkái 1921-ben Paul Klee műveivel szerepeltek közös kiállításon. Mattis Teutschot a 20-as évek közepén a román avatgarde is felfedezte. Bukarestben a Contimporanul kiállításán szerepelt M.H. Maxyval, Marcel Iancuval és másokkal együtt.
Mattis Teutsch János Brassóban élte le életét, onnan soha nem költözött el. Bár hosszabb-rövidebb időt eltöltött Budapesten, Münchenben, Párizsban is, útjait igyekezett minél rövidebbre fogni, hogy visszatérhessen családjához, két félárva gyermekéhez és nem utolsó sorban oda kötötte tanári állása hajdani iskolájába. Festményeivel azonban, ha csak tehette, igyekezett minél több külföldi kiállításon helyet kapni. Budapest, Berlin és Párizs mellett többek között Bécsben, Rómában és Chicagoban is szerepelt kiállításon. Külföldön jelent meg egyetlen könyve is. 1931-ben Németországban adták ki művészetfilozófiai munkáját, a Kunstideologie-t.
Vitatkozhatnánk azon, hogy a Magyarországon, magyar apától született, szász környezetben nevelkedett, életét Romániában élő művész magyar volt-e, román avagy szász. Ehelyett azonban inkább el kellene fogadnunk az ő saját minősítését, miszerint ő az „európaiak" közé tartozott. Művészi oeuvre-je ezt is bizonyítja. Mint a most aukcióra került festmény is, amelyet a közönség egy 1996-ban Budapesten, a Műcsarnokban rendezett kiállításról már ismerhet.
A festmény 1924-ben készülhetett. Mint az idei év budapesti és müncheni kiállítása is bizonyítja, Mattis Teutsch az e képen is felfedezhető témát, több színvariációban is megfestette. A pirosban, sárgában és kékben festett lovasok azt is bizonyítják, hogy a téma nem feltétlenül a Der Blaue Reiterhez kell, hogy kapcsolja a művészt. Ha az I. világháborúról szóló, A kék lovas címet viselő novella írójának, Szántó Györgynek a nyomdokain haladva, inkább a Pegazus történetben keressük a festmény jelentését, talán közelebb járunk Mattis Teutsch világához, mint amikor a Der Blaue Reiter csoporthoz kötődés bizonyítékaként kezeljük a lovas festményeket.
A festmény legközelebbi analógiája egy neves amerikai műgyűjteményben található. A két kép összevetése alapján az mondható, hogy a művészt már ezeknél a festményeknél is elsősorban a vertikális és a horizontális kérdése foglalkoztatta. A vonalakkal kifejezhető dinamizmus, mozgás és erő, valamint a színblokkokkal érzékelhető tömeg, súly és statika az, amely egymásnak feleselve építi fel a kompozíciót. E kettősség eggyéforrasztása leginkább talán épp a lovas képek esetében sikerült a művésznek, ezért is oly fontosak ezek az alkotások művészi oeuvre-jében. A festmény egy neves román gyűjtemény darabja volt, amint azt hátoldali felirata bizonyítja. Innen tudjuk a mű eredeti címét is. A kutatás már bebizonyította, hogy Mattis Teutsch az 50-es években néhány festményét átkeresztelte. Kompozícióiból ekkor lettek Lelki virágok. Nincs nyoma annak, hogy a művész ezt a képét is átkeresztelte, de megtehette volna, mert az expresszionizmus oly gyakori, ugyanakkor semleges Kompozíció címe helyett, a Lovas cím sokkal inkább megfelelne a kép tartalmának. Akár így nevezzük ma a képet, akár úgy, nyugodtan kijelenthető, hogy a festmény a Lovas sorozat egyik érdekes és értékes darabja.

dr. Majoros Valéria

165

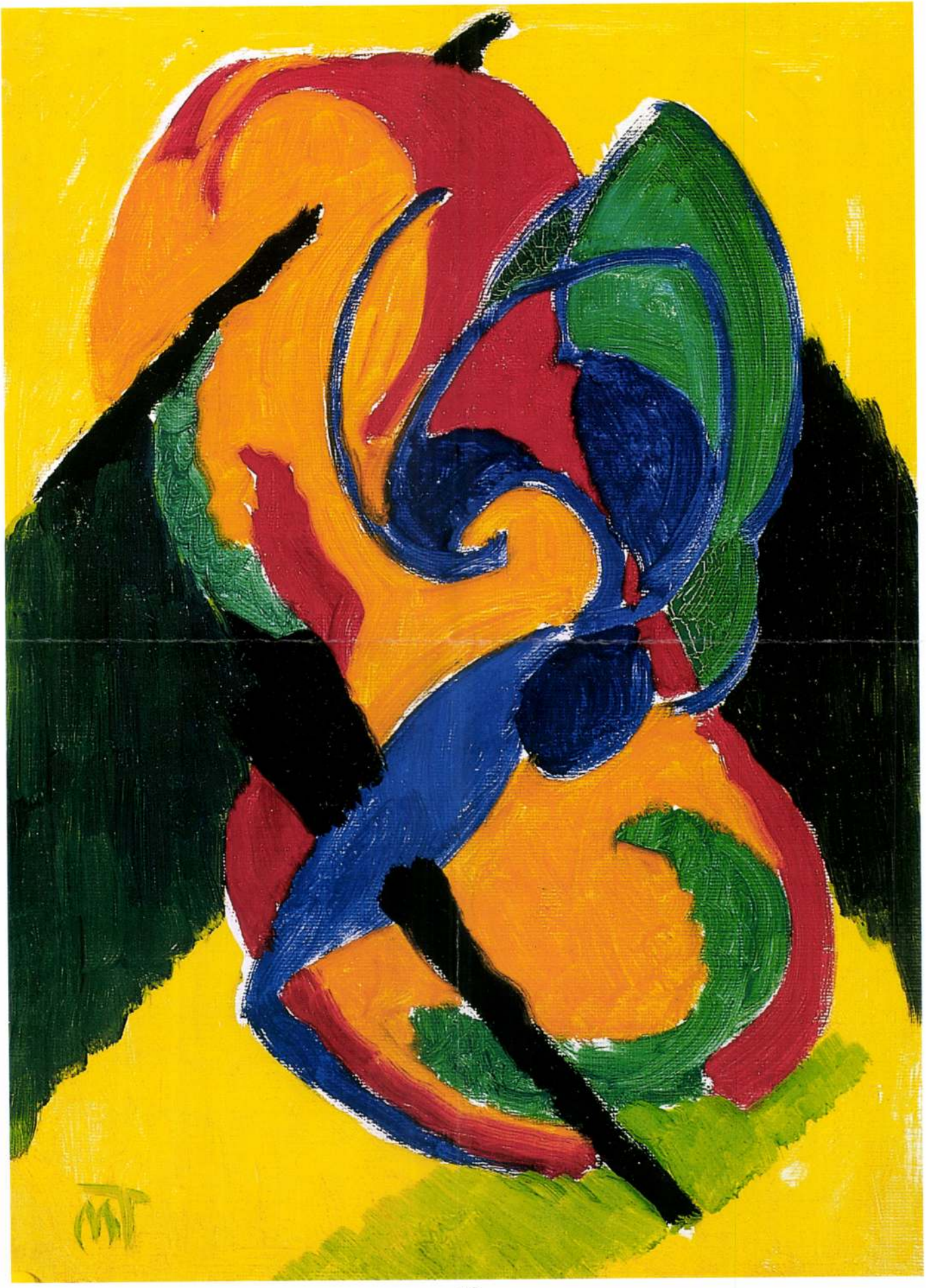

64 ▪ MATTIS-TEUTSCH JÁNOS (1884–1960)

Nagy piros kompozíció, 1924

99,8 × 69 cm
Olaj, karton
Jelezve jobbra lent: MT

Kikiáltási ár: 10 000 000 Ft

KIÁLLÍTVA
A Magyar Nemzeti Galéria állandó kiállítása 1994-től
Mattis Teutsch és a Der Blaue Reiter. Mattis Teutsch und Der Blaue Reiter.
Magyar Nemzeti Galéria, Budapest – Haus der Kunst, München, 2001.

REPRODUKÁLVA
Mattis Teutsch és a Der Blaue Reiter. Mattis Teutsch und Der Blaue Reiter.
Magyar Nemzeti Galéria, Budapest – Haus der Kunst, München, 2001.

IRODALOM
Majoros Valéria: *Mattis Teutsch.* Budapest, 1998.
Mattis Teutsch és a Der Blaue Reiter. Mattis Teutsch und Der Blaue Reiter.
Magyar Nemzeti Galéria, Budapest – Haus der Kunst, München, 2001.

Mattis Teutsch János, a klasszikus magyar és nemzetközi avantgárd egyik legjelentősebb művésze volt. Ezt az állítást hiven bizonyították a 2001. év kiállításai. A Brassóban született és ugyanott elhúnyt művész grafikáit, festményeit és szobrait Budapesten a Magyar Nemzeti Galéria, majd ezt követően Münchenben a Haus der Kunst mutatta be. Az életmű kiállításon a gazdag oeuvre legfontosabb, magángyűjteményekben és közgyűjteményekben található alkotásai voltak láthatók. A kiállítás magyar szervezői a Romániában és Magyarországon föllelhető művek mellett a Svájcban, Németországban és az Egyesült Államokban található munkák közül is szép válogatást mutattak be. A kiállítás anyaga az interneten is látható volt. Megjelent egy magyar tudományos katalógus valamint a Haus der Kunst is kiadott egy német katalógust, ami, mint ahogyan a kiállítás is, részben azonos, részben más volt, mint a budapesti. Mattis Teutsch János alkotásai ezen a két kiállításon hónapokig fogadták a több ezer látogatót. Nem sokkal az után, hogy a müncheni kiállítás bezárt, Baselben volt látható néhány mű, majd Budapesten a Raiffeisen Galéria egy hónapig nyitva tartó tárlatán, az 1915-1925 közötti évek terméséből újra megtekinthettek, már több ismert alkotást a látogatók.

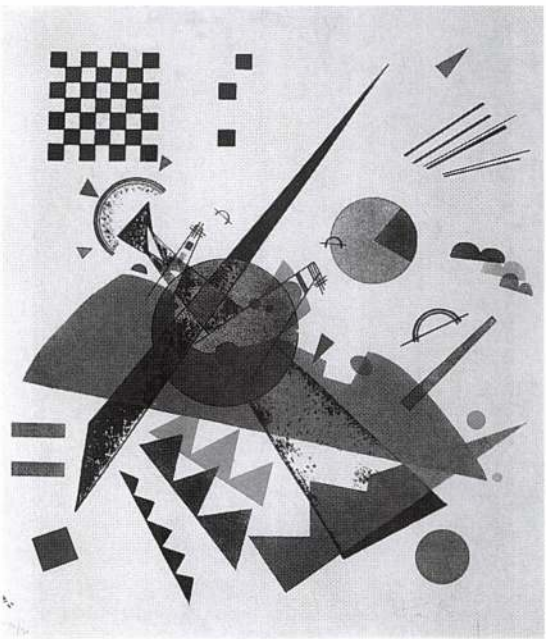

Vaszilij Kandinszkij: Narancs, 1923
40,5x38,2 cm, színes litográfia

Mattis Teutsch János festményei közül nehéz kiemelni főműveket. Ennek ellenére vannak olyan festmények, amelyek az ismertség, a könyvekben és egyéb kiadványokban történt reprodukálás, a kiállítások, a méret, a kompozíció alapján főműnek nevezhetők. A művész monográfusai, a kiállítások rendezői nagy figyelmet szenteltek ezeknek az alkotásoknak és fölhívták a figyelmet rájuk, kiemelt helyen szerepeltették őket.
A főművek között is jelentős az a festmény, amely 1994 óta ismert a művészettörténet számára. A Nagy piros kompozíciót a Magyar Nemzeti Galériában éveken át az állandó kiállításon láthatták a látogatók, mivel tulajdonosa letétbe helyezte ott és hozzájárult a mű kiállításához. 1998-ban nagy méretű reprodukcióját megtalálhatták az akkor megjelent monográfiában (Majoros, 134-135.). A szerző ezzel a festménnyel, mint az egyik legjellegzetesebbel illusztrálta Mattis Teutsch János 20-as évek közepén keletkezett művészetét. A festmény az idei kiállításokról sem hiányozhatott. A kiállítási termekben mindenütt előkelő helyet vivott ki magának. A katalógusokban is reprodukálásra került (a magyarban F 110., a németben, 693.).
Mattis Teutsch János festészetét tematikusan tájképekre, absztrakt kompozíciókra (*Érzetekre, Lelki virágokra, Kompozíciókra*) és alakokat ábrázoló festményekre bonthatjuk. A Nagy piros kompozíció az absztrakt képek sorába tartozik. Legközelebbi rokonai a Lelki virágok 1924-ben keletkezett darabjai, de ez a festmény már nem Lelki virág, hanem az ezt a sorozatot záró, ezt követő, ritka kompozíciók egyike. Jellemzői a Lelki virágoknak és a velük rokon műveknek is, hogy a vásznon és a kartonon a motívum együttes középre kerül, mintegy ráapplikálódik az egyszínű háttérre. Különbség viszont a két sorozat között, hogy a kompozíciókon ugyan még fölismerhető a motívumok között a bimbós, leveles, ún. „csíravonalas" forma, de az egyenes vonalak itt már ugyanolyan hangsúlyt kapnak, mint amazok. Ezek a kompozíciók átmenetek az alakos festményekhez.
Mattis Teutsch János pályája Brassóból indult. A Faipari Szakiskola befejezése után Budapestre került, ahol a Magyar Királyi Iparművészeti Iskola kisplasztikát tanuló növendéke lett. Innen került a Bajor Királyi Akadémiára szobrászatot tanulni. Münchenből útja Párizsba vezetett. Miközben Blondel rámák faragásából tartotta fenn magát, itt figyelt föl a festészetre, elsősorban Henri Matisse művészetére. Párizsból haza tért Brassóba, ahol hajdani iskolájában állást vállalt és a szobrászat mellett, gyakran helyette, a festészet kötötte le figyelmét. A tájképek voltak első munkái, de innen útja messzire vezetett. Minden valószínűség szerint feleségének halála volt a meghatározó abban, hogy a keleti filozófiák felé fordult. Később betegsége a jóga gyakorlatára vezette, majd a jóga elméletének megismerésére ösztönözte. Ez kihatott művészetére is. Az Érzetek és Lelki virágok sorozatok nem értékelhetők e meghatározottság figyelembevétele nélkül. Vannak azonban olyan festmények, amelyek interpretálásában nem e filozófia segít. Mattis Teutsch tanítványai feljegyezték, hogy a művész még a legabsztraktabb periódusában is emberközpontú művészetet hozott létre. A Nagy piros kompozíció azon képek egyike, amelyekben még nem kap egyértelmű formát a férfi és a női alak, de már fölsejlik a mértani formák részleteiben.
A *Nagy piros kompozíció* 1924 körül keletkezhetett. Előzménye lehet az a linóleummetszet, amely az 1923-as évszámjelzetet viseli. Az 1923-ban festett képek között nincs párja, ezért minden valószínűség szerint a festmény későbbi a linóleummetszetnél. Az analógiák közül ma egy neves svájci magángyűjteményben található az ezzel a festménnyel méretében is azonos XXXXIV. számú kompozíció, amely 1924 körül keletkezett. Mindkét kartonon hasonló szögnyomok fedezhetők fel, amelyek onnan erednek, hogy a kiállításra küldött képek szállító ládái lefedésére használta őket a festő. A Nagy piros kompozíció hátoldalára ragasztott cédula töredéken a Kunst Abt. 592. szöveg olvasható. A másik festmény hátoldalán lévő, ugyanilyen cédulán Gustav Knauer neve is szerepel. Ő a 20-as évek közepén a németországi szállítója volt a festőnek. A képeket a Sturm berlini kiállításaira szállította Brassóból Németországba és vissza.
Mattis Teutsch János a festményeket keletkezésükkor, mint az expresszionizmus többi jelentős művésze, Kandinszkij, Marc, Javlenszkij és mások is, a *Kompozíció* címmel látta el. A megkülönböztetés és a kronológia végett ezeket a kompozíciókat többnyire megszámozta. Nem tudjuk, hogy a Nagy piros kompozíció viselt-e számot és ha igen, mi volt ez a szám, de ez a mű megítélése szempontjából nem is bír jelentőséggel. Bár a szakirodalom szerint Mattis Teutsch János művészetének csúcsa az *Érzetek* és a *Lelki virágok* sorozatai, el kell ismernünk, hogy mind a tájképek, mind az alakos és absztrakt kompozíciók között is akadnak olyan művek, amelyek méltán veszik fel a versenyt a Der Sturm és a Der Blaue Reiter művészeinek alkotásaival. Erre az egyik legjobb példa a Nagy piros kompozíció, amely Mattis Teutsch János Művészetideológiájának egyik állomása, „Ritmikus mozgás koncentrikus nézetben".

Dr. Majoros Valéria művészettörténész

Bánk Ernő

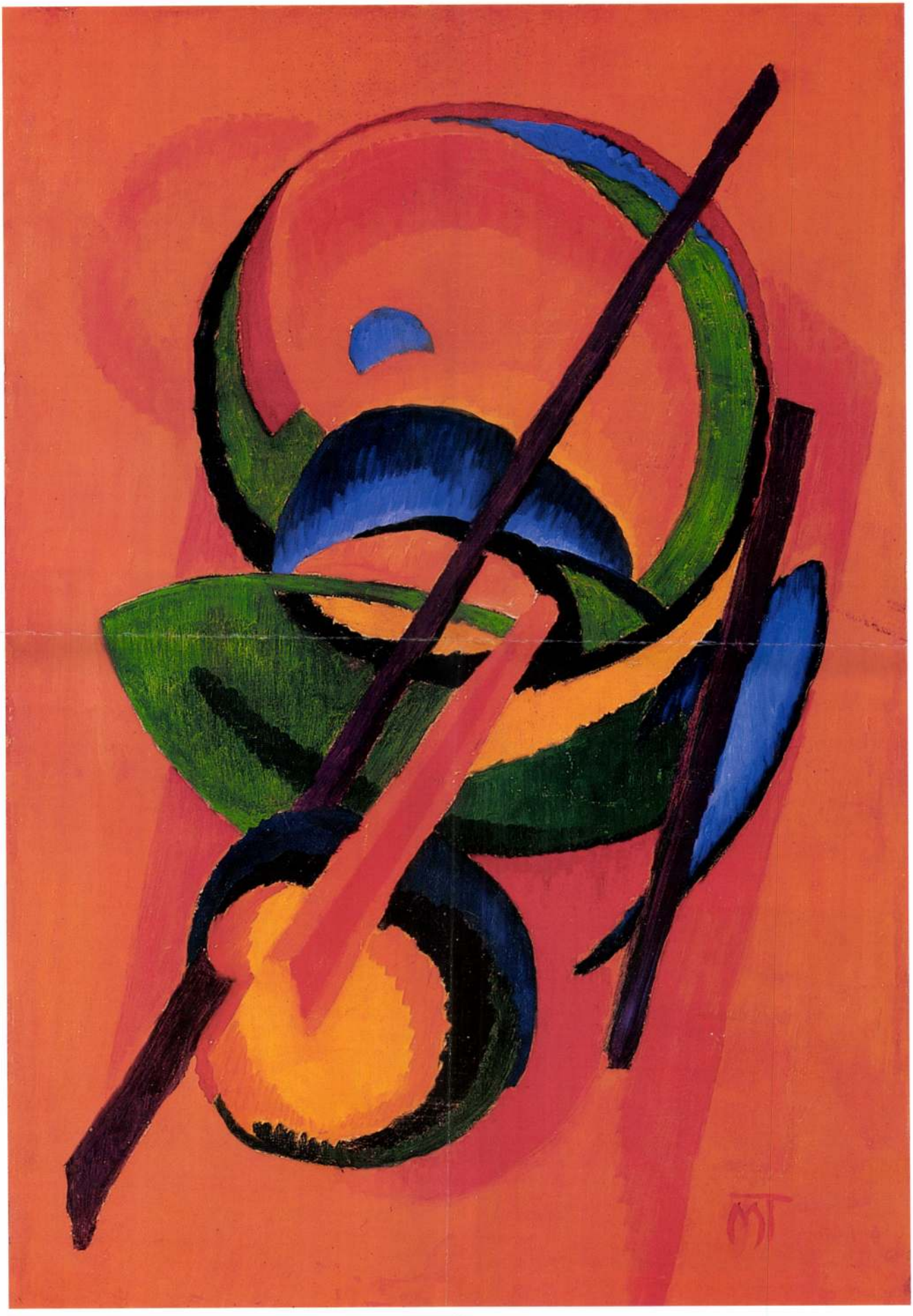

65

65 ▪ VÉN EMIL (1902–1984)

Kardvirágok és dáliák

80 × 100 cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra lent: Vén

Kikiáltási ár: 360 000 Ft

66 ▪ NAGY OSZKÁR (1883–1965)

Almás csendélet

43 × 55 cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra fent: Nagy Oszkár

Kikiáltási ár: 140 000 Ft

66

67 ▪ ORBÁN DEZSŐ (1884–1987)

Párizs az Eiffel-toronnyal

53,5 × 72 cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra lent: Orbán Meudon 1926

Kikiáltási ár: 1 400 000 Ft

45 ▪ MATTIS TEUTSCH JÁNOS (1884–1960)

Kompozíció

50 x 40 cm
Olaj, karton
Jelezve jobbra lent: MT
Jelezve hátoldalán: 10 0.500/0.400 Inv.222 Waldi 1950

Kikiáltási ár: 5 000 000 Ft

Mattis Teutsch János 1884-ben született Brassóban. Tanulmányait Brassóban, Budapesten, Münchenben, és Párizsban végezte, majd 1908-ban visszatért szülővárosába. Nem tudjuk, hogy pontosan mit tanult Münchenben, majd Párizsban, de az biztos, hogy igen rövid idő alatt haladta meg korának művészeti hagyományait, és vált egyetemes jelentőségű alkotóvá.
Első kiállított műve még szobor volt, hiszen a brassói Állami Kő-és Faipari Szakiskolában szerezte meg szakképesítését (1908-tól ott tanított), Budapesten és Münchenben is szobrászatot tanult. 1914-ben Brassóban már tájképeket állított ki egy kollektív kiállításon.
Mattis Teutsch festészetét Kassák fedezte fel 1917-ben, amikor képeit meglátva azonnal kiállította több mint ötven művét a Ma szerkesztőségében. A huszas évektől kezdve egymást követik egyéni és csoportos kiállításai (például 1921-ben Paul Klee-vel állít ki Berlinben) hazájában és külföldön egyaránt. Az itt bemutatott festmény leginkább a huszas évek elején, pályájának csúcsán készült Érzet sorozattal rokonítható, de a mű hátoldalán található feljegyzések számos adalékkal járulnak hozzá a festmény történetéhez. Bár a bekarikázott 10. számot nem lehet meghatározni, a többit igen. Megtalálhatjuk a feliratok között a méretet, megtudhatjuk, hogy a kép a művész hagyatékából való, és azt is, hogy 1950-ben kapcsolatba került a művész unokájával.
A ma szintén neves művész, a hologram kiállításairól ismert Mattis Teutsch Waldemár 1950. május 20-án született.Mattis Teutsch János, a MA, a Der Sturm és a Contimporanul kiállításairól mind Budapesten, mind Berlinben, mind Bukarestben hírnevet szerzett művész, az akkor 66 éves nagypapa nagyon várta első és utolsó unokája születését. Egy mappát állított össze a gyermek számára műveiből. A mappának a Lelki virágok címet adta és a következő verset írta hozzá:

Fejlődj,
légy a kifinomult lelki és
cselekvő világ virága!
Belső tartalom
határozza a külső értéket.
Ez legyen utad,
ez legyen életed!

A mappába Mattis Teutsch János többek között húsz olajfestményét helyezte el. Fia 1960-ban, egyik levelében ezeket az olajképeket Lelki virágoknak nevezi és 1920-1923 közé datálja. Miután a most aukcióra kerülő mű hátoldalán a Waldi 1950 felirat is szerepel, fölmerül, hogy vajon ez a kép ott lehetett-e a húsz Lelki virág között.
Máttis János (a művész szintén művész, festő fia, akit szintén Waldemárnak is hívtak) nem ad magyarázatot arra, mely művek a Lelki virágok. Az egyetlen segítségünk a definiáláshoz a dátum. Számos Mattis Teutsch festmény hátoldalán találhatóak dátumok. Különösen gyakran fordul ez elő az 1922. évben.
A dátummal bíró festmények olyan kompozíciók, amelyeken van egy összefogott motívumegyüttes és ez egy viszonylag egyszínű háttér előtt jelenik meg.
A most aukcióra kerülő festmény nem ilyen. A kompozíció a korábbi sorozathoz tartozik. A Lelki virágokat megelőzték azok a képek, amelyeken a teret teljes egészében színes ívek töltötték ki. Ezek a képek részben absztrahált tájképek, részben az Érzet sorozat darabjai. Ez az 50 x 40 cm-es olajkép ezekhez sorolható, ami azt jelenti, hogy nem volt ott a mappában. Ez azonban mégsem zárható ki.
Mattis Teutsch János a festés idején képeit szinte mind a Kompozíció címmel illette. A 10-es évek közepén használt más címeket is, mint például a „Kora tavasz" címet, de ez igen ritkán fordult elő. 1923-ban egyes festményeit Érzet címmel emlegette. A kiállítási katalógusokban, mint például az 1919. brassói katalógusban számos képcím található, de azt nem tudjuk, hogy ezek a címek a művésztől származnak-e. Lelki virág cím nincs közöttük. Minden valószínűség szerint ez a cím 1950-ből származik. De 1950-ben sem tette meg azt a művész, hogy az átkeresztelt festményeket megjelölte volna, segítve ezzel az utódok munkáját. Máttis Jánost sem segítették ilyen adatok. Ő maga több festmény hátoldalára fölírt dátumokat és címeket, talán azért, hogy megkönnyítse a család és a kutatók munkáját. Máttis János azonban több esetben tévedett.
Számos esetben előfordul, hogy az általa feltételezett dátumok hibásak, még akkor is, ha négy-öt éves periódusokat jelölt meg. Ugyanez vonatkozik a címekre is. Nem szabad elfelejtenünk, hogy ő még gyermek volt a művek születése idején. Így könnyen előfordulhat az is, hogy ez a mű is a mappa része volt.
Ha mégsem, 1950-ben akkor is az unokának lett ajándékozva, ezzel is bizonyítva a mappa tartalmához tartozását.
A festmény számos analógiával rendelkezik. Legközelebbi rokona a Kelemen gyűjteményből a Magyar Nemzeti Galériába (F 93.33) került, szinte azonos méretű, azonos deklire festett kompozíció. Ugyanazok a színek és hasonlók a motívumok. Egy absztrakt festmény motívumairól azt állítani, hogy fölismerhetők benne a hajladozó fák, nem lenne célszerű, de ha visszavezetjük az analógiákkal a kompozíciót a kezdetekig, az mondható, hogy a festmény a tájképekhez köthető. Nem véletlen, hogy a nagyapa unokájának ajándékozta, mert ebben a világra eszmélő gyermek – a legérzékenyebb műértő – is örömét lelhette; rendkívül mozgalmas, vibráló, üde és nem utolsó sorban játékos a kompozíció.

dr. Majoros Valéria

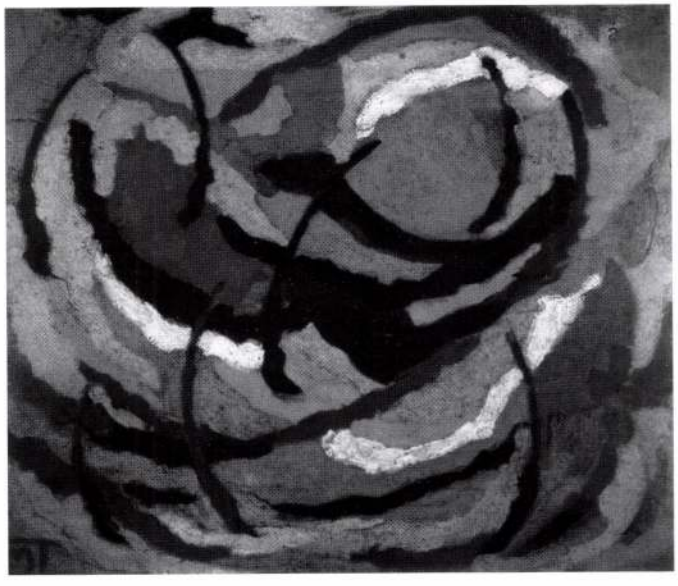

Mattis Teutsch János: *Kompozíció. Lélekvirágok, 1916-17*
39,5 x 45 cm, olaj, karton
Magyar Nemzeti Galéria (eredetileg Kelemen-gyűjtemény)

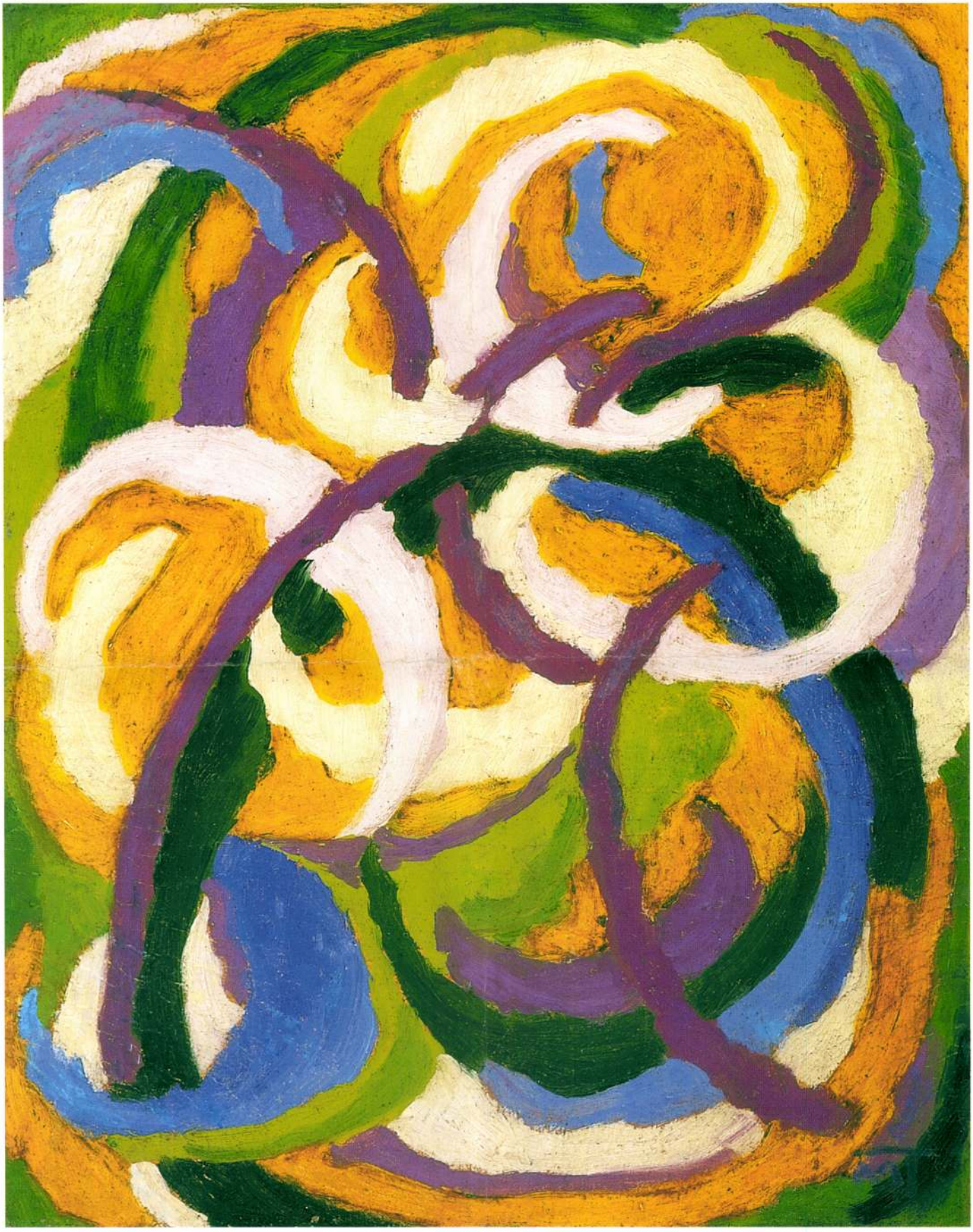

45

46

47

46 ▪ HINCZ GYULA (1904–1984)

Udvarban

60 x 85 cm
Vegyestechnika, karton
Jelezve középen lent: Hincz

Kikiáltási ár: 120 000 Ft

47 ▪ PERLROTT CSABA VILMOS (1880–1955)

Városrészlet

21 x 17,5 cm
Pasztell, papír
Jelezve középen lent: Perlrott Cs

Kikiáltási ár: 80 000 Ft

48 ▪ PERLROTT CSABA VILMOS (1880–1955)

Anya gyermekével

97,5 x 77 cm
Olaj, vászon
Jelezve hátoldalán autográf aláírással: Perlrott Csaba Vilmos
Schultz választotta
Hátoldalán: Nemzeti Szalon kiállítási címke, 1929

Kikiáltási ár: 2 400 000 Ft

MATTIS-TEUTSCH
Yahoo

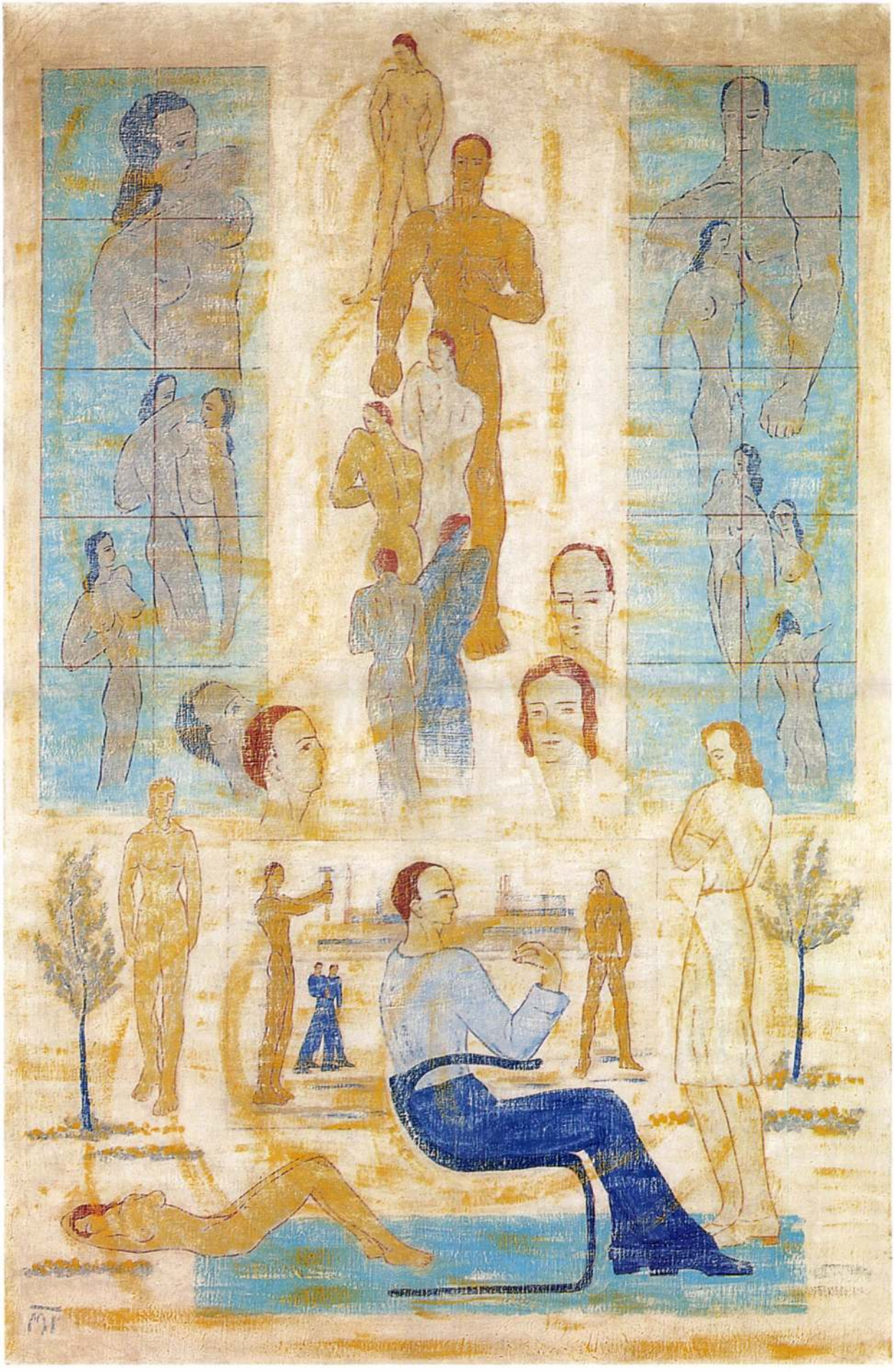

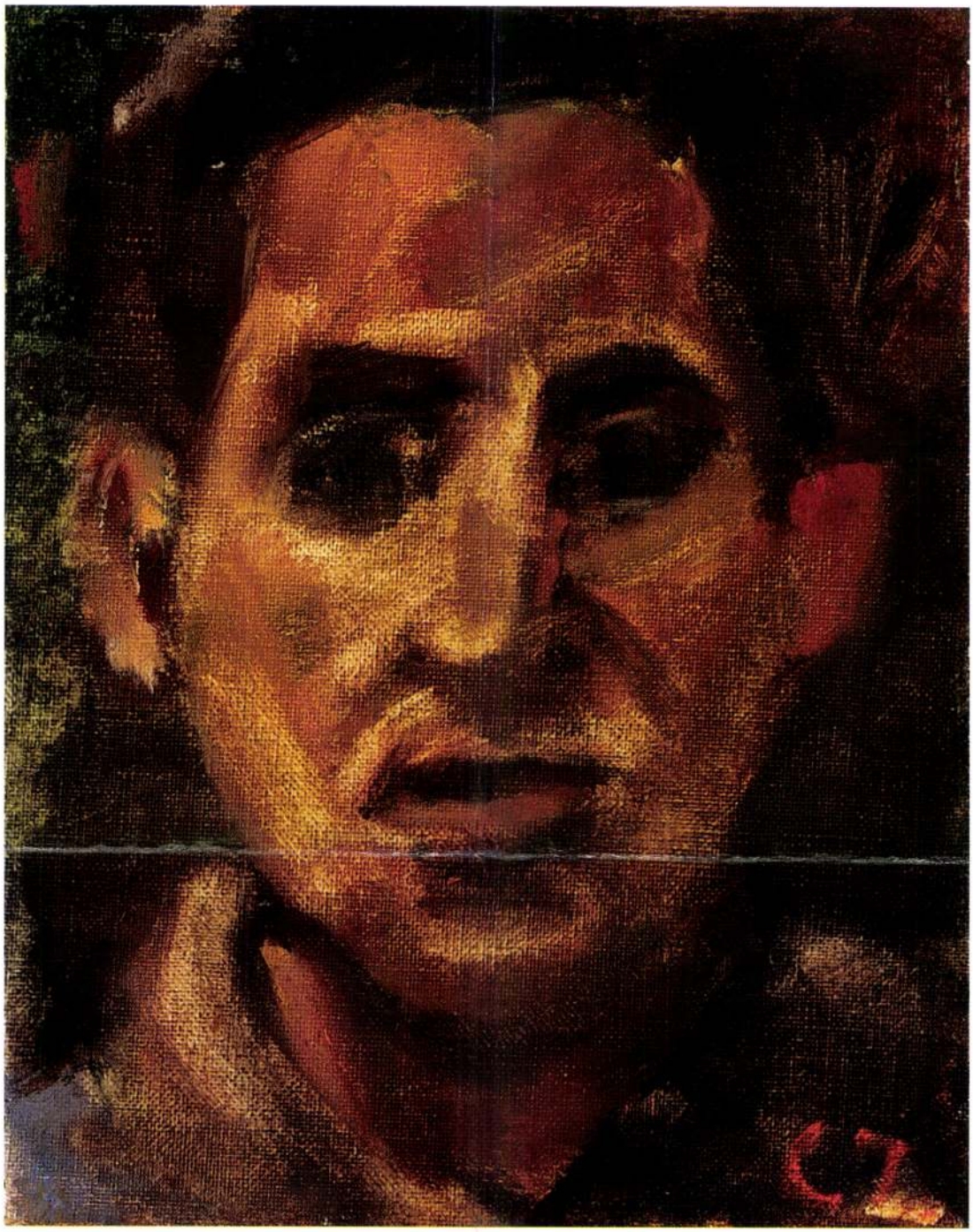

195

195 ▪ CZÓBEL BÉLA (1883–1976)

Önarckép

29,5 x 23 cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra lent: Cz
Hátoldalán műcsarnoki
kiállítási címke, 1971. 120.
Reprodukálva:
Kratochwill Mimi:
Czóbel Béla élete és művészete. 61. kép

Kikiáltási ár: 900 000 Ft

196 ▪ SKUTECZKY DÖME (1850–1921)

Vándor zsidó (Cigarettaárus)

130 x 90 cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra lent: Skuteszky D. 1899. Pesthen
Irodalom: Zsidó Lexikon, Tilkovsky, Vojtech: Dominik Skutecky.
Tvar, 1954.; Keletiova, Magda: Dominik Skutecky.
Bratislava, 1976.; Szana Tamás: Magyar művészek. Budapest, 1887.;
Abelovsky, Jan-Bajcurova, Katarina: Art in Changing Times.
Painting and Sculpture in Slovakia 1890–1949. Bratislava, 2000.

Kikiáltási ár: 3 500 000 Ft

MATTIS-TEUTSCH James
2002. Oil

108

108 ▪ KÁDÁR BÉLA (1877–1956)

Anya gyermekével,
1920-as évek

42 × 29cm
pasztell, papír
Jelezve jobbra lent: Kádár Béla

Kikiáltási ár: 1 200 000 Ft

109 ▪ HUSZÁR VILMOS (1884–1959)

Fiatal nő geometrikus képpel
és Bauhaus lámpával

50 × 60cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra lent: V. Huszár

Kikiáltási ár: 4 000 000 Ft

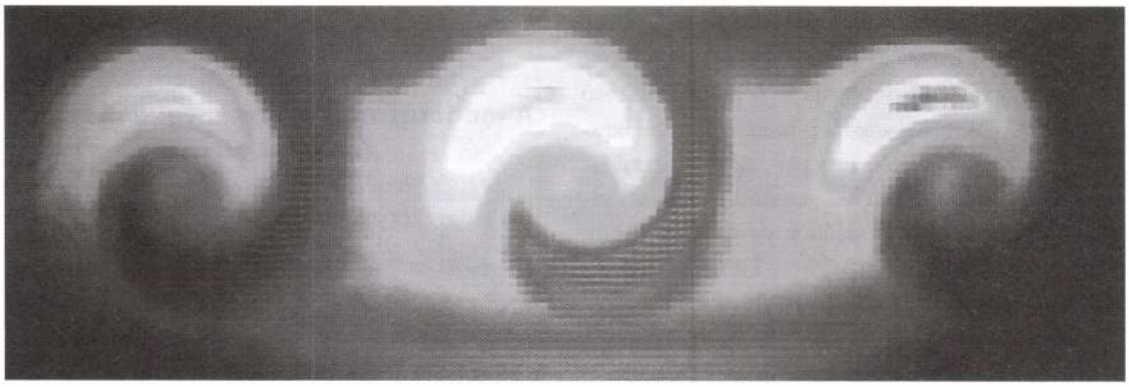

GYŐR

A HÁROM MATTIS TEUTSCH

Xántus János Múzeum, Rómer terem
2002. augusztus 4-ig

A művészet története számos olyan példát ismer, amikor az alkotói tehetség apáról fiúra „száll", de az már kivételes – ha nem is egyedülálló – jelenség, hogy a művészeti elhivatottság három egymást követő generáción keresztül öröklődjék.

Az erdélyi Mattis Teutsch család e kivételek közé tartozik. Tagjai sorából kétségkívül a dinasztia-alapító *Mattis Teutsch János* (1884–1960) a legismertebb, aki egészen egyéni művészetével saját korában – és napjainkban újra – európai megbecsülésnek örvendett, örvend. Fia, a festő és grafikus *Mattis János* (1913–1988) nevét, munkásságát már csupán a képzőművészet berkeiben tájékozottabbak ismerik. A harmadik generációs *Mattis Teutsch Waldemar* (1950–), aki festőként indult, majd néhány éve a kortárs képzőművészet egyik, a jövőben sokat ígérő területén, a hologram művészetben keresi helyét, úgy tűnik eredetiség és elismertség tekintetében nagyapja nyomdokaiba lép majd.

A győri Xántus János Múzeum által rendezett tárlat két helyszínen, a múzeum időszaki kiállítótermeiben (Széchenyi tér 5.), illetve az intézmény Rómer termében (Nefelejcs köz 1.) tárja a nagy nyilvánosság elé a brassói alkotók műveit. Az első helyszínen Mattis Teutsch János néhány linómetszete, utolsó alkotó korszakából származó rajzai, Mattis János pasztelljei, kréta- és szénrajzai, Mattis Teutsch Waldemar akvarelljei láthatóak, míg a Rómer teremben a három művész festményei és Mattis Teutsch Waldemar hologramjai kaptak helyet.

A mostani győri kiállítás célja nem az, hogy külön-külön átfogó képet nyújtson a nagyapa, a fiú és unoka életútjáról, hanem csupán az, hogy a kiállítás látogatók körében tudatosítsa e valóban számottevő művészcsalád meglétét, és „pillanatképeket" villantson fel abból a folyamatosságból, egymást követő hatásból, amely jellemző vonásként tetten érhető a dinasztia egyes tagjainak alkotó munkájában.

Almási Tibor

PÉCS

Breuer Marcel
(1902. Pécs – 1981. New York)

Múzeum Galéria (Káptalan u. 4.)
2002. június 7. – július 7.

Breuer Marcel Lajos – az első csővázas bútorok tervezője, a dessaui Bauhaus műhelyvezető tanára, a későbbi világhírű építész – száz éve, 1902. május 21-én született Pécsett. Egyike volt a, többségükben az 1920-ban alapított pécsi művészkörből verbuválódó, pécsi Bauhäuslereknek. Ugyancsak nemzetközi ismeretséget szerzett építész kollégájával, *Forbát Alfréd*dal együtt készítették elő Weimarban a többiek – *Molnár Farkas, Johan Hugó, Stefán Henrik, Weininger Andor* – belépését a Staatliches Bauhausba. A pécsi,

Mattis Teutsch Jan

magukat expresszionistának valló fiatalok egy részéhez hasonlóan Breuer is festőnek indult, konstruktőri, építészi vénája később vált a pálya meghatározó elemévé. A „főfoglalkozású" építésszé lett pécsi Bauhäuslerek közül ő volt az egyetlen, akinek nem adatott meg, hogy a modern magyar funkcionalista építészet arculatának alakításához épületeivel itthon hozzájáruljon. Míg Molnárnak és Forbátnak szülővárosukban és Budapesten ma is állnak épületeik, az 1935-ben Svájcból hazatelepülni szándékozó Breuer nem kaphatott kamarai tagságot. Működésének színhelyét ezért Angliába, majd 1937-től az Egyesült Államokba tette át, ahol egy ideig Gropiusszal közös irodában dolgozott. Kényszerű távolmaradása ellenére a CIAM-CIRPAC-tervezők által alkotott hazai enteriőrökben – az ekkor már Berlinben kereskedelmi méretekben kivitelezett – Breuer bútorok gyakran előfordultak. A pécsi gyökereket és a megőrzött kapcsolatokat dokumentálja, Breuer találmányának életképességét és gyors terjedését bizonyítja, hogy Pécsett a Breuer tervek adaptációjával helyben is készültek csővázas bútorokból álló komplett berendezések. A Nendtwich – Visy – Weichinger tervezte Uránia mozi székeiből megmaradt, s múzeumi műtárggyá avanzsált példányok ma is kiállják a mindennapi használat próbáját, csakúgy mint néhai *dr. Kollár Dezső* – a közelmúltig érintetlenül megóvott – orvosi rendelőjének és várószobájának berendezése. A kiállítás legérdekesebb újdonságai (és a kutatás új feladványai) ezek az együttesek, illetve az, ami belőlük ma még kiállítható. Mellettük természetesen szerepelnek „eredeti" Breuer bútorok is az Iparművészeti Múzeum gyűjteményéből (pl. *Szabó Éva* budapesti textilbemutató termének egykori bútorzatából), valamint a Knoll International cég által gyártott szériamodellekből, melyeket 1979-ben vásárolt a Janus Pannonius Múzeum.

Breuer Marcel képzőművészeti munkásságát néhány eredeti festmény és grafika, továbbá dokumentumfotók, reprodukciók képviselik a kiállításon. Újonnan előkerült családi fotók, levelezés, régi folyóiratok és katalógusok, könyvek egészítik ki a dokumentációt, mely természetesen kiterjed a Harvard Egyetemen katedrát, New Yorkban és Párizsban építészirodát magának mondható Breuer építészeti teljesítményére is. Nemzetközi hatósugarú tervezői működésének több fontos épületéről a centenárium alkalmából makettet készítettek a Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki Főiskolai Karának építészhallhatói. Az emlékező kamarakiállítás, emléktábla híján, a szülőváros tisztelgő főhajtása a centenárium alkalmából.

Várkonyi György

KECSKEMÉT

Kertész és Brassai előtt. A modernizmus előzményei a magyar fotográfiában

Magyar Fotográfiai Múzeum
2002. április 19. – június 30.

A 19. és 20. század fordulóján a magyar fotóban is két ellentétes irányú folyamat zajlott. A hivatásos műtermi fényképészet hanyatlott, ugyanakkor erősödni kezdett az addig nem számottevő műkedvelő fényképészet. Ekkor kezdett kialakulni a mai értelemben vett művészfotográfia. Magyarországon a századfordulótól az 1920-as évek végéig az úgynevezett festői stílus, a piktorializmus volt az egyetlen hivatalosan is elfogadott irány. Ez a folyamat vezetett a húszas évek közepére megerősödő, saját nyelvet találó, többfajta stílusban megjelenő modern magyar fotóművészethez. Szinte mindennek ebben a periódusban volta csírája, kezdeménye, amiből idővel kialakulhatott az önálló, a képzőművészetről végleg leszakadó fotográfia.

Ezt az időszakot, az 1900-as évek elejétől eltelt negyed századot tekinti át a kiállítás és a magyar illetve angol nyelven kiadott kötet. Első képei még azt a megmerevedett műtermi világot mutatják, amelynek tagadásaként létrejött a piktorialista művészfotó, utolsó képei pedig már a manipulálatlan, csak a látvány erejében bízó modern fotográfiát láttatják. A képek önmagukban is érdekesek, figyelemre méltóak, de a válogatásnál azt is figyelembe vettük, hogy a korszak egészét, a változások irányát, tendenciáit is megmutassuk.

Múzeumi séták

Tabáni képek

Egy alakuló helytörténeti gyűjtemény a Virág Benedek házban

Budapest, I. kerület, Döbrentei u. 9. – Apród u. 10.

Miért e két cím? – kérdezheti a kedves olvasó.

„A Döbrentei u. 9. – Apród u. 10. számú ház több részből áll. Az 1750 körül épült Apród utcai rész 1780 táján, dél felől egy L alakú szárnnyal bővült, alatta tágas pincével – a jelenlegi kiállítás helyszínével. A 18. század végén, nyugat felől még egy házat építettek hozzá, ebben lakott *Virág Benedek* 1795-től 1830-ig, haláláig. Ez az 1810-ben leégett, majd klasszicista stílusban újjáépült

Művészet 1983. dec.

Máttis-Teutsch János

Lélekvirágok

Máttis Teutsch-kiállítás és -album

Máttis Teutsch életművének behatóbb ismeretét sokáig nélkülözte a képzőművészet iránt érdeklődő magyar közönség. A Ma folyóirat első évfolyamainak és kiállításainak sztárja – nemzedéktársa többségéhez hasonlóan – mintegy fél évszázadra eltűnt látókörünkből, hogy csak a hatvanas-hetvenes években jelenjen meg újra a különféle aktivista tárlatok szemelvényes bemutatóin, az egész mozgalom történetét feldolgozó szakcikkek és monográfiák elemzéseiben. Annyi nekifutás után most végre önálló kiállításon láthattuk alkotásait, s a Kassák Emlékmúzeum rendezvényével szinte egyidőben jelent meg a Corvina Kiadó Máttis Teutsch-albuma Szabó Júlia tanulmányával. A két párhuzamos vállalkozás szerencsésen egészítette ki egymást: míg az óbudai tárlat szükségképpen a Magyarországon fellelhető anyagokra épült, addig a könyv – felvonultatva a brassói, romániai hagyatékot is – teljesebb képet adott a festőről. A párhuzamosságot tudatosítva a katalógus hivatkozik is Szabó Júlia szövegére, a tőle idézett kezdő mondat – „Máttis Teutsch János a közép-kelet-európai művészet legjelentősebb koloristája" – valahogy hiányzik a szerző írásából. Ezzel csak az olvasó járt jól, mert szuperlatívuszos méricskélés helyett okos, a lényeget világos fejtegetésekben megragadó, a szakmai és filozófiai összefüggéseket avatottan áttekintő szöveget vehet kezébe.

Az érzékletes szellemi portré egy festőt

1

mutat be, aki életének legnagyobb részét Brassóban tölti. Ebben a sajátos színezetű családi, nemzetiségi, mikrokulturális közegben szerzi az érdeklődését, világszemléletét és érzelmi alkatát meghatározó impulzusokat, de közben az akkori Európa jelentős művészeti központjaival is kapcsolatot tart, saját egyéniségét megerősítő mozzanatokat merítve a müncheni, párizsi és budapesti tartózkodások élményéből. 1902 és 1905 közt, a müncheni akadémián még szobrásznak készül, tökéletesen elsajátítja az eklektikus emlékműszobrászat nyelvezetét, s részt vesz a tanárai által szerzett megbízások kivitelezésében. Párizs nyitja fel a szemét, nemcsak festői hivatására ébreszti rá, hanem felismerteti vele azoknak a saját későbbi fejlődésével párhuzamos utaknak a jelentőségét is, amelyek mellett a Münchenben való tartózkodás idején valószínűleg értetlenül haladt el. Kandinszkij és társai művészetén túl a szecesszió és az expresszionizmus, a fauves-ok és az orfizmus különféle megnyilvánulásai válnak ösztönzőjévé, ezenkívül a világ szellemi, illetve materiális egységét hirdető teozófia és antropozófia.

A tapogatózó útkeresések időszakából kilépő Máttis Teutsch 1916 és 1919 közt Budapesten egy másfajta ideológiájú és művészetű csoporttal kerül kapcsolatba. Kassák, A Tett és a Ma szerkesztője rendkívül fogékony minden olyan kulturális megnyilvánulás iránt, amely túlmutat a magyar intellektuális szféra elmaradottságán. Szívesen befogadja tehát az egyre határozottabb művészi arculattal fellépő festőt, mert expresszionizmusával, a teljes absztrakcióhoz közelítő felfogásával egyértelműen mást és többet képvisel, mint az akkori magyar képzőművészet uralkodó irányzatai. Lehetetlen azonban nem érzékelni, hogy ez a választás inkább taktikai, mintsem szellemi szükségszerűség, s hogy a vitathatatlan párhuzamosságok mellett milyen lényeges különbségek figyelhetők meg Máttis Teutsch és a Ma köréhez tartozó többi művész szemlélete közt. Ezek az eltérések legalább két fontos mozzanatban ragadhatók meg akkor is, ha az akti-

2

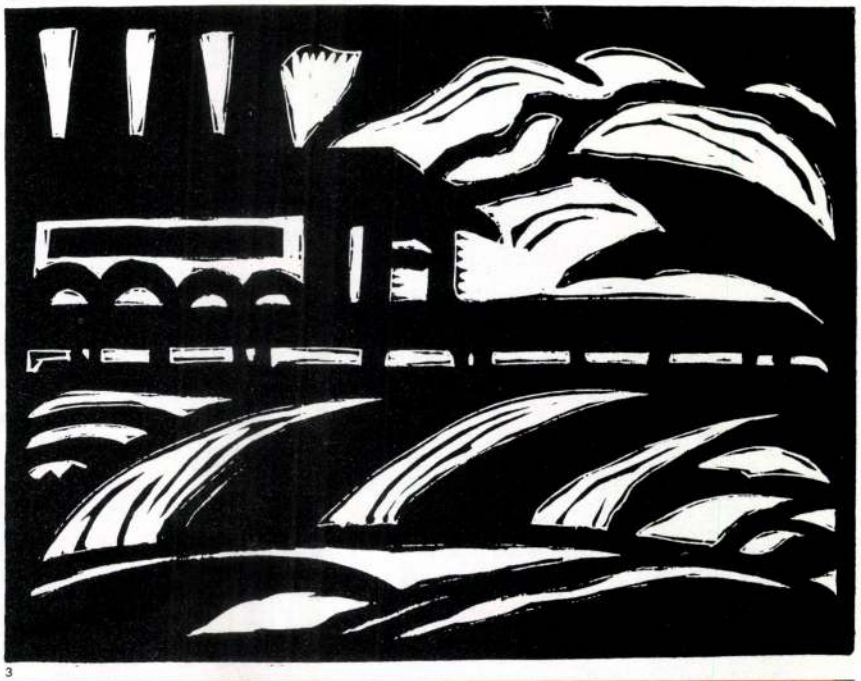

3

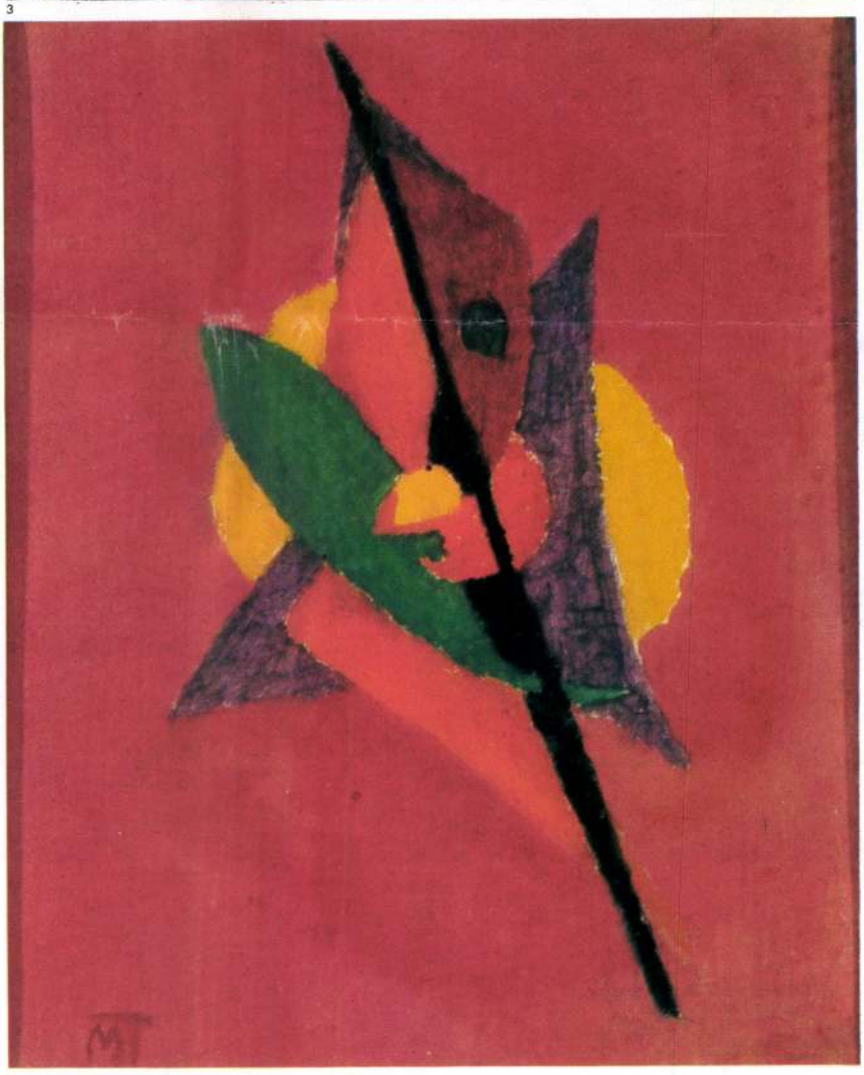

1 Máttis Teutsch János: Sötét táj, olaj, dekli, 60×69 cm, 1916 k.
2 Máttis Teutsch János linóleumalbumának lapja, 23,3×32,9 cm, 1917
3 Máttis Teutsch János: Kompozíció a Lélekvirágok-sorozatból, olaj, karton, 34,3×27,5 cm, 1920 k.

4

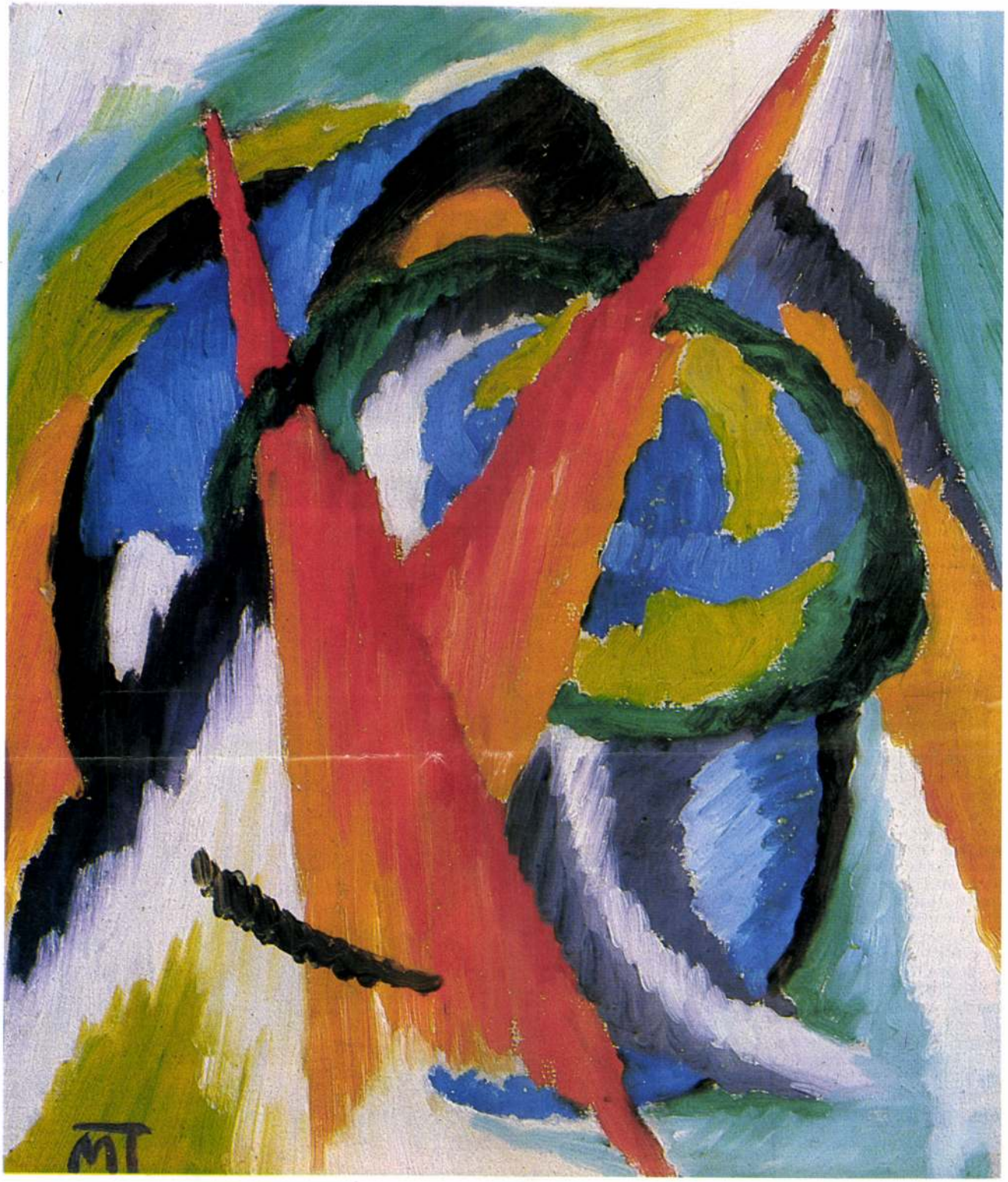

4 Máttis Teutsch János: Kompozíció a Lélekvirágok-sorozatból, olaj, papír, 32×27,8 cm, 1920 k.
5 Máttis Teutsch János: Álló nő, mahagóni, 29 cm, 1928

vizmust nemcsak szavakban deklarált ideológiaként, hanem művészeti formákban megjelenő sajátos minőségként fogjuk fel. Egyrészt Nemes Lampérth, Uitz és társaik festészete minden expresszivitás ellenére is sokkal mélyebben a materiális, naturális világban gyökerezik, mint Máttis Teutsché. Talán ezért is szakadnak el jóval nehezebben a természetelvű formák festői örökségétől, s az absztrakció útjára lépve sem válnak egy olyan teljesen szellemi-érzelmi indítékú képforma kialakítóivá, mint a brassói festő. Másrészt a teozófikus vagy antropozófikus motivációjú panteizmus, amely a létezést egyetlen nagy áramként fogja fel, s az embert ebben a folyamatban a többi elemhez képest lényeges minőségi többlettel nem rendelkező lénynek tartja, éppen ellentéte az aktivizmus filozófiájának és életfelfogásának. Az utóbbi ugyanis kifejezetten az emberbe mint aktív történelem- és világformáló erőbe vetett hitre épül, s ezt a hangoltságát nemcsak az ideológia, hanem a művészet szférájában is kifejezésre juttatja, jól elkülöníthetővé téve formáinak aktív, akaratos dinamizmusát a Máttis Teutsch-i léthullámzás tehetetlenül sodró, passzivitást követelő áradatától. Nem véletlen tehát, hogy míg a háború idején Máttis Teutsch a Ma legtöbbet publikált grafikusa, addig a forradalom hónapjaiban az aktivista ideológia adekvát művészi megfogalmazója, Bortnyik veszi át szerepét.

A kiállításon az életmű törzsét alkotó 1915–1925 közti évtized három nagy műcsoportjával, az akvarellekkel, linóleummetszetekkel és olajképekkel ismerkedhettünk meg. Nem szerepeltek a pályakezdet művei, s az 1925 utáni éveket is csak néhány kép és szobor reprezentálta. Az 1915–1916-os korszak uralkodó műfaja az akvarell.A lágy pasztell színekkel, a domináns világoszöld különféle árnyalataival megfestett lapokon gyorsan megindul az ábrázolt motívumok – dombok és facsoportok – transzformációja. Elkülönülnek egymástól a táj alkotó elemei, s természetes tagolódásuk önálló foltokban és színsávokban jelenik meg. Ez a ritmikus váltakozásra és ismétlődésre épülő vonal- és foltrendszer saját életét kezdi élni, már alig-alig utal a kiindulópontul szolgáló naturális részletekre. A festő kiemeli és felfokozza a táj tektonikájának hullámzó, kanyargó vonalait, a szín- és vonalcsíkok fodrozódni indulnak, feltarajosodnak, zöld és lila, narancs és sárga színsávokban követik egymást, mint a tenger hullámai. Már nem a külvilág az igazi téma, hanem a belső élet, a vegetatív létezés nagy áramában való feloldódás, a panteisztikus életérzés. Közös harmóniában egyesülnek a különböző színek, s kivilágosított árnyalataikkal inkább kiegészítik, mintsem ellenpontozzák egymást.

Az 1916-os művek egyik csoportjánál érdekes technika- és formaváltás figyelhető meg. Néhány olajképen az akvarellek szín- és vonalstruktúrája megritkul, széles fehér mezők választják el egymástól a foltsávokat oly módon, hogy a kanyargó, hullámzó színkígyók mintegy körülírják, körbetáncolják a képsík üresen hagyott

5

6

felületét. Ez a formaképzés nem a későbbi vásznakkal hozható kapcsolatba, hanem a linóleummetszetekkel: átmenetet képez a fekete-fehér folttagolás felé, esetleg annak visszahatásaként jelentkezik.

Az 1916-tól kezdve készített linókon az akvarellek monokróm színességét határozott polarizálódás követi. A fekete és fehér sávok azonban nem választódnak el mereven egymástól, inkább az organikus összekapcsolódás, egymásba ékelődés jellemzi őket, mint a drámai ellentét. Ezt a benyomást erősíti a kézmozgás billegését, remegést őrző egyenetlen vonalvezetés, s azok az apró kísérőformák és rojtolódások is, amelyek a fekete és fehér mezők találkozásánál láthatók. A kétszínű indahálóban valamilyen biztosan működő festői ösztön szabályozza az alkotóelemek arányát, jól eltalált egyensúlyt alakítva ki a két összetevő, a pozitív és negatív, a fekete és fehér közt. A kiegyenlített tónuselosztású foltszövedék olykor azonban megbomlik és eltérő formaelképzelésnek ad helyet. Az 1917-es linóleumalbum egyes lapjain például szerepváltás tanúi lehetünk, a formaalkotó fekete kontúrok háttérmezőkké testesednek, s ebben a sötét mezőben fehér szigetek képviselik a megragadható tárgyi elemet.

Az akvarellekben megfogant, linók által kiérlelt képi világ az olajfestményeken színes hangszerelést kap. Itt azonban már nem bukolikusan lágy pasztellharmóniáról van szó. Felesége halála és a háborús évek nyugtalansága feszültséggel telíti Máttis Teutsch életét, s felborzolja a korábbi művek vegetatív nyugalmát. Megjelenik a szenvedély és a dráma, s a ritmikus formahullámzás olykor erők és ellenerők összeütközésének színterévé válik, a zsibongó háttérből szembeállított vonal- és színakkordok emelkednek ki. A *Sötét táj* (1916) című vásznon zöld és kék, alak és fa küzd egymással, előredobják ágkarjaikat, mint megfelelő fogást kereső birkózó a diadalmas erőt sugárzó folthullámok lila és piros színarénájában. Egy másik képen (*Táj*, 1917) még mozgalmasabb az összbenyomás, bonyolultabb a szín- és formaritmus. Nagy sárga foltok dinamizálják a többi színt, s a zölddel, pirossal és lilával összekerülve szakadatlan vibrálással töltik meg a vertikális és koncentrikus elemekkel felszabdalt, megbolygatott formaegyüttest. Jellegzetes, hogy ezek a művek éppen a festőnek az aktivizmussal való kapcsolatba kerülése idején születtek.

Lélekvirágok – ez a címe a kiállítás utolsó nagy műcsoportjának. Karakteres elnevezés, jól kifejezi azt a művészi attitűdöt, amellyel Máttis Teutsch ennek az 1920 körülre datált sorozatnak a megalkotását elkezdte. A koncentrikus formák örvényei után – lásd az 1917-es Makiállítás enteriőrjét ábrázoló fotót – képi világa lehiggad, kiegyensúlyozódik. Színei letisztulnak, nem teljes zöldek, áttetsző sárgák és lilák többé, de nem is testes, indulattal terhelt, szenvedéllyel nyomatékosított árnyalatok. Sugárzó, meleg fényük valahol a két véglet közt helyezkedik el. Héjszerűen borulnak össze az ívelt, sugárnyalábos formák, vagy laza körré rendeződnek, kivilágosodó és megsötétedő ecsetvonásaikkal kitöltik a képsíkot. Később viszont elválik egymástól motívum és háttér, s a szabályos és szabálytalan, nyitott és zárt, geometrizáló és kötetlen alakzatok, valamint a homogén alap közt kontrasztos vagy komplementer jellegű színkapcsolat létesül. Ezeket a szín- és formaviszonylatokat már nem az expresszió motiválja, autonóm ritmika szolgálói. Megszületik – hogy Hevesy Iván megfogalmazásával éljek – az abszolút kép.

Máttis Teutsch egyébként határozottan megfogadni látszik méltatója útmutatását, aki a konstruktivisztikus, absztrakt képi szerkezetnek tárgyias ábrázolással, szimbolikus tartalommal való összekapcsolását sürgeti. Színezett, expresszionista motívumokat megfogalmazó szobrait követően, a húszas évek második felében sötétre pácolt fából és bronzból nyúlánk, szecessziós vonalvezetésű alakokat készít, amelyeknek ívelt, hosszú combjához gnómszerű, összezsugorított felsőtest csatlakozik. Ezeknek a sajátosan deformált figuráknak – amelyeket a bevezető tanulmány szerzője talán túl szigorúan ítél meg – modorosabb változatai jelennek meg az egykorú képeken, szögletes stilizálásban, geometrikus kiegészítő elemektől kísérten. A festő, akit pedagógusi gyakorlata egyre inkább művészetének megideologizálása felé vezet, egy jövendő embertípus előfutárait látja teremtményeiben. Mintha párhuzamos pályán haladna ekkoriban a másféle érzelmi alkatú, de spekulatív hajlandóságú Uitzcal. Nemcsak a művészi formák teoretikus értelmezésének igénye fűzi őket össze, amint ez az albumban olvasható, hanem a geometrikus és figuratív elemeknek a művekben való összekapcsolása – gondoljunk csak a Luddita-sorozat konstruktív-ábrázoló megkoncipiálására – és a múlt művészetének nagy szintéziseihez való visszafordulás is, bár mintaképeiket máshol találják meg: Máttis Teutsch a régi Egyiptomban, Uitz pedig az olasz reneszánszban.

Hosszú művészi utóéletéből nem hiányoznak az érdekes mozzanatok, de az is kiderül Szabó Júlia tanulmányából, hogy akárcsak a többi aktivista, a tízes, húszas évek terméséhez fogható műveket ekkor már nem alkotott. Kár, hogy a kései évtizedek tömör, meggyőző bemutatását nem kíséri néhány illusztráció, s a Corvina-album, már ami a képanyagot illeti, csonka marad. A kiállításon látható *Virágzó fa* (1950) című vászon tulajdonképpen művészi visszaemlékezés. Máttis Teutsch megtért oda, ahonnan elindult, a natúrához, s közben valamelyest korai műveinek folttagolását és a világos, feszültség nélküli színharmóniát is felelevenítette.

Nagy Zoltán

6 Máttis Teutsch János: Világos táj, olaj, dekli, 40×49 cm, 1916
7 Máttis Teutsch János: Kompozíció a Lélekvirágok-sorozatból, olaj, dekli, 33×29,5 cm, 1920 k. (fotók Somfai)

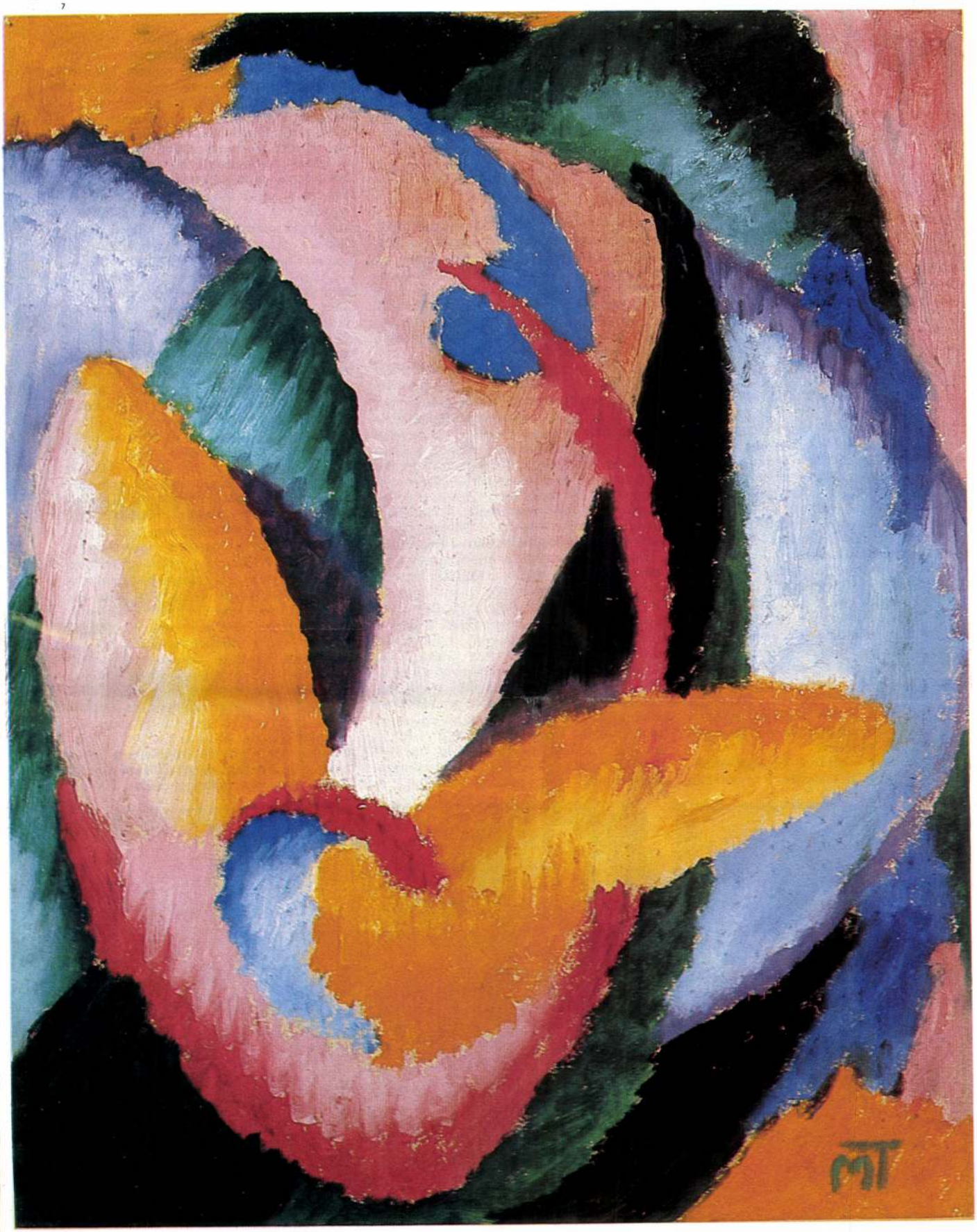

Vigyázz! – Kész! – Rajz!

Vigyázz! – Kész! – Rajz! – ezt a címet adta egyik vegyes technikájú de rendkívül egységes, magas színvonalú, aprólékosan kidolgozott lapjának *Fillenz István.* Az eszközök, a finoman meghegyezett ceruza, ecset, festékestubus, radír, penge a „startvonalon", a lap szélén helyezkednek el, mintha valóban azt ígérnék, hogy a következő pillanatban elmozdulnak, s megkezdik formaalkotó munkájukat a papírlapon.

Amennyire precízen kidolgozott, annyira ironikus hangú is ez a lap, mert miközben látszólag arról beszél, hogy végül is minden technika, felkészültség kérdése, akár a sportban, minden eredmény méterekkel, másodpercekkel mérhető, a szavak között kimondatlanul azt sejteti, hogy éppen a művészet területén érvénytelenek a máshol esetleg bevált mércék, mutatók, hogy azt, ami valóban számít, az érzékelhető, mérhető tudáson túl kell keresnünk. Azt sejteti, hogy az alkotó legfeljebb önmagával vívhat versenyt, hogy előrejutását egyre kevesebb tájékozódási pont segíti. A mai magyar művészet összképe valószínűleg minden eddiginél változatosabbá vált, egyre kevésbé dominál egy-egy fő tendencia, s bár természetesen megfigyelhetünk a többinél erőteljesebbnek tűnő irányvonalakat, egyre kevésbé vállalkozhatunk annak eldöntésére, hogy ezek az irányok valóban az előbbre jutás lehetőségét kínálják-e.

Éppen ezért inkább a visszapillantás, a máig s kevésbé a jövőre is vonatkozó érvényesség szempontjából vizsgálhatunk egy-egy tendenciát, a valósághoz, a művészeti örökséghez való viszonyát, elfogadva azt, hogy többféle érvényes válasz adható a kor kérdéseire. Egy-egy mű, teljesítmény értékét tehát nem a napi művészeti aktualitásokhoz való viszonyában, hanem az önmaga által vállalt célokra figyelve ítélhetjük meg.

A *Mai magyar grafika és rajzművészet* című kiállítás, amelyet a Magyar Nemzeti Galériában rendeztek július–szeptember között, az ezen a minden eddiginél változatosabb összképen belül is évtizedek óta a legizgalmasabbnak számító terület, az egyedi rajz és a sokszorosított grafika helyzetének feltérképezésére vállalkozott. Pontosabban: arra, hogy ízelítőt adjon a legutóbbi évek terméséből. A rendezési koncepció ugyanis nem törekedett a számbeli teljességre, részben az évfordulós rendezvény, részben a reprezentatív bemutató szerepét osztva a tárlatra. Tizenöt évvel ezelőtt rendezték meg ugyanis a Galériában a *Mai magyar grafika* című kiállítást, s az azóta eltelt időben a különböző műfajokat bemutató tárlatoknak olyan országos rendszere alakult ki, hogy – amint az egykori nemzeti tárlatok és a mai országos kiállítások is jelentős mértékben különböznek egymástól – ma már nincs szükség arra, hogy egyetlen monstruózus bemutató rajzolja meg a grafikai műfajok helyzetét. Alig háromnegyed évvel az első salgótarjáni országos rajzbiennálé után, néhány hónappal a miskolci sokszorosított grafikai biennálé előtt rendezték meg a budapesti tárlatot, a fent említett műfajok mellett Egerben az akvarell, Békéscsabán az alkalmazott grafika kapott művésztelepet, illetve országos jelentőségű bemutatkozási fórumot. A bemutatkozási lehetőségek száma jelentősen megszaporodott, a kiállítási összkép gazdagodott, az tehát, ha egy bemutatón viszonylag kevesebben vesznek részt, csak látszólag jelent elszegényedést. A mintegy százötven kiállító háromszázharminc műve tehát semmiképpen nem jelent érdektelenséget az új rendezvény iránt.

Az mégis tény, hogy ebben a formájában sem a méltó évfordulós rendezvény, sem a reprezentatív bemutató rangjára nem tarthat számot ez a bemutató. (Számot tarthat egy másfajta jelentőségre, erre később visszatérek.) Nyilvánvalóan nem írható a rendezés számlájára, de olyan alkotók hiányoznak a tárlatról, kiknek munkái nélkül aligha alkotható hiteles kép a mai magyar sokszorosított grafika és egyedi rajz értékeiről. Az idős mesterek közül elég talán *Barcsay Jenőt, Bálint Endrét, Szántó Piroskát, Borsos Miklós*t említeni, s azok közül, akik az ötvenes-hatvanas évek fordulójától jelentős szerepet vállaltak a grafika megújításából, például *Gross Arnold*ot vagy a középnemzedék olyan markáns egyéniségeit, mint *Maurer Dóra, Swierkiewicz Róbert, Somogyi Győző,* a fiatalabbak közül pedig *Földi Péter*t, *Nagy Gábor*t. A kép így rendkívül hiányos, inkább jelzésekről beszélhetünk, mint a tények megállapításáról, inkább elmozdulásokról, módosulásokról, mintsem kialakult helyzetről.

Kialakult helyzetről, valamiféle statikus állapotról persze akkor is nehéz lenne beszélni, ha a távol maradók is kiállítanának. Egyrészt azért, mert az összefoglaló cím alatt a tárlat számos grafikai eljárás, technika bemutatására vállalkozott, tehát mind az egyedi rajz, mind a sokszorosított grafika területén szükségszerűen inkább

1

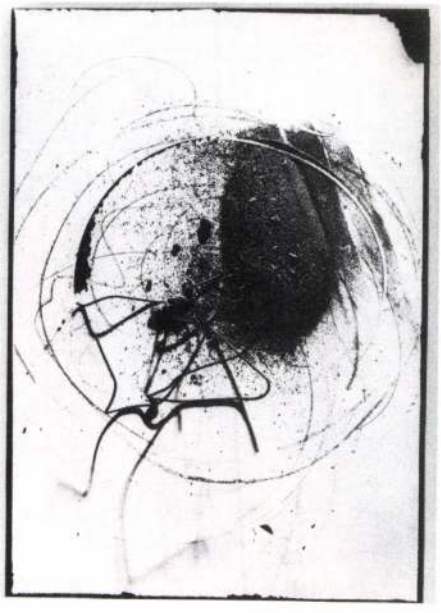

2

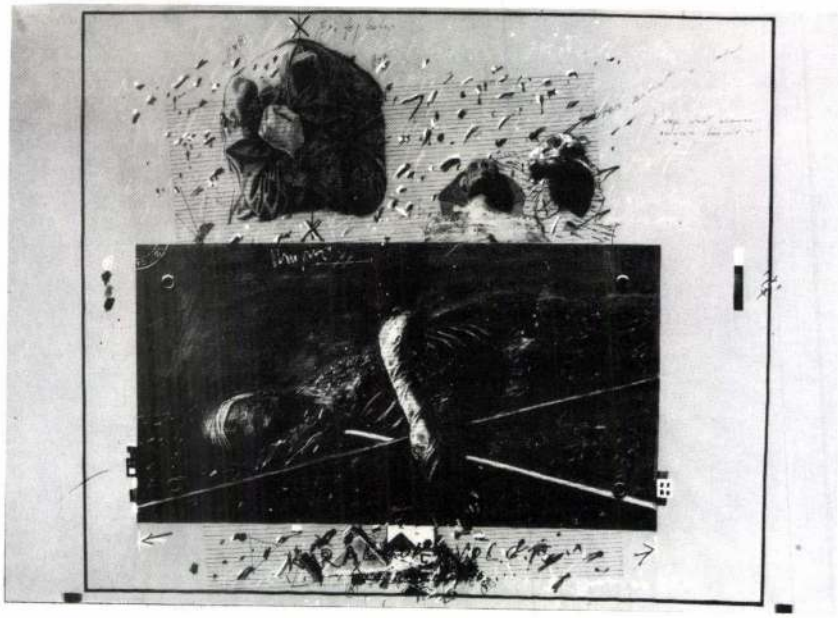

csak jelezheti, mintsem összefoglalhatja a fejleményeket. A meglehetősen hosszú ideig háttérbe szorított egyedi rajz gazdagságából, tartalmi és technikai lehetőségeiből éppen a salgótarjáni rajzbiennálé és – elsősorban – a Pécsett rendezett *Rajz/Drawing* kiállítások villantottak fel valamit, érzékeltették, hogy a rajz éppen úgy lehet a gondolati, érzelmi rezdülések lenyomata, mint „kész", kidolgozott mű, hogy anyaga éppen úgy lehet a tus és a ceruza, mint a megdolgozott fotó vagy a textília, hogy éppen úgy számon tarthatjuk az alkotófolyamat egyik állomásaként, mint e folyamat megtestesüléseként.

Az egyedi rajz végül is a lehető legzésének igénye dominál a műfaji tisztaság igényével szemben. Különösen a különböző mélynyomásos technikák együttes alkalmazása eredményez igen gazdag, a differenciált, személyes mondanivaló tolmácsolására alkalmas felületeket.

Ez az elmozdulás beleillik abba az összképbe, amely a magyar grafikáról lényegében véve már a hetvenes évek elejétől kezdve kialakult és azóta folyamatosan változik. Beletartozik ebbe a képbe az egyik oldalon az, hogy a társadalmi változásoknak, a direkt társadalomalakító szándékok kudarcának következtében kialakult egyféle míves grafika, egy sajátos lírai vonulat (a kiállításon jelen lévők munkái azonban e törekvések életképességét jelzik.

A másik oldalon beleillik ebbe a képbe, hogy a hatvanas évek végétől egyre erőteljesebben jelentkezett geometrikus absztrakció, neokonstruktivizmus is láthatóan kimerült az elmúlt években. Bár jó néhány, a legutóbbi években indult fiatal is e törekvések jegyében dolgozik, egyre világosabbá vált, hogy az ide tartozó műveket jellemző személytelen képi rend, nem csupán a mai valóságot nem tükrözi, de mint sugallt, a jövőben megvalósuló ideális állapot sem elfogadható. Természetesen nem *Deim Pál*ról van szó, akinél a geometrikus struktúra mindig mélységesen személyes – ugyanakkor általános

3

személyesebb művészi kifejezésmód, s noha jó esetben természetesen széles körű visszhangra találhat, eredendően más jellegű, mint a sokszorosított grafika. Amely utóbbi talán éppen azért kapott megkülönböztetett szerepet a hatvanas években, mert lényegi tulajdonságai – sokszorosítás, a művészet egyfajta demokratizálódási lehetősége – találkoztak a társadalmi mozgások jellemzőivel.

Az, hogy az egyedi rajz az utóbbi időben egyre inkább az előtérbe kerül, a személyesség iránti igény fokozódását, a művész és a befogadó közötti közvetlenebb kapcsolat kialakításának vágyát jelzi. Az extenzitás helyett az intenzitás kap nagyobb hangsúlyt, jelzi ezt a sokszorosított grafika néhány változása is. E tárlatról sem hiányoztak természetesen a fotóalapú munkák *(Schmal Károly, Kéri Ádám, Kocsis Imre, Pinczehelyi Sándor, Pócs Péter, Valkó László, Kalmár István)*, a művész személyes kézjegye azonban a kiindulópontul a fotót választó szitanyomatoknál, ofszet technikájú lapoknál is nagyobb szerepet kap, mint korábban. Erre az igényre utal, hogy úgy az egyedi rajznál, mint a sokszorosított grafikánál a különböző technikák ötvözül *Banga Ferenc, Szemethy Imre, Almásy Aladár, Kárpáti Tamás, Dienes Gábor, Püspöky István* a legjelentősebb képviselői), amely áttételesen, az egyénileg megélhető morális kérdések boncolgatásán keresztül vállalkozott társadalmi jelenségek tükrözésére. E vonulat egyes képviselői (akárcsak az itt *Balla Margit, Farsang Sándor, Badacsonyi Sándor* nevével fémjelezhető, szürrealista ihletettségű grafika) mára megfáradtak, világuk mindinkább hermetikussá válik – a Romániából nemrégiben áttelepült *Jovián György*, a szobrász *Szabó Tamás* érvényű – mondanivalóval párosul, s nem is *Nádler István*ról, akinek mostani lapjai már nem is sorolhatók ebbe a vonulatba, de korábbi munkáival együtt jelzik a továbblépés egyik lehetőségét, a harmóniaigény és a személyes létállapot ütköztetésének szükségességét.

Általánosabb értelemben arról is szó van azonban, hogy az elmúlt évek külső, társadalmi változásai igen sokirányú, egyidejű elmozdulást idéztek elő a művészeten, sőt egy-egy életművön belül is. Immáron aligha van akadálya annak, hogy a sokáig tiltott gyümölcsnek szá-

4

1 Schmal Károly: Keresés, fotó, 39×28 cm, 1983
2 Jovián György: Kiváló beteg kiutazása, vegyes technika, 68×98 cm, 1982
3 Kemény György: Triptichon, filctoll, 25,9×61 cm, 1983
4 Sarkadi Péter: Család, tollrajz, 28×40 cm, 1982

5

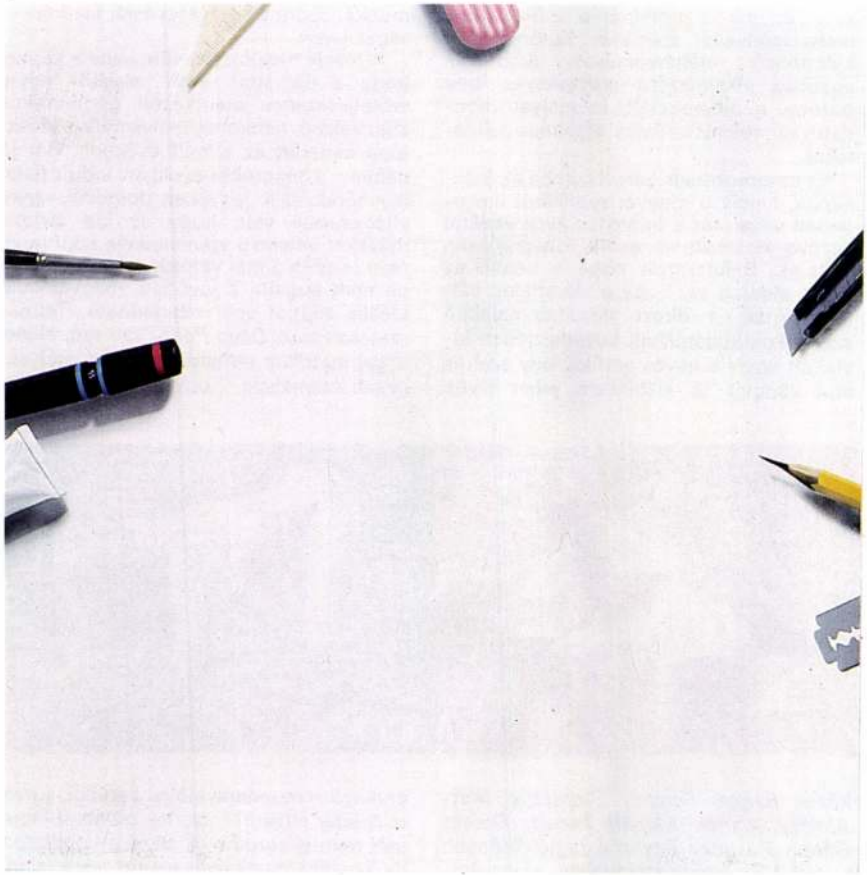

mító neoavantgarde hazai csemegévé váljon, hogy eszközei a magyar művészet fontos részeivé alakuljanak. Alig kezdődött azonban el adaptálásuk, világossá vált, hogy alapvető jelentésváltozáson mennek keresztül, hogy nem egy újszerű közösségi – hanem individuális – művészet részeként funkcionálhatnak tovább. Mivel a teljesség igénye közösségi méretekben, jelleggel nem váltható valóra, a művészek jelentős része – bárhonnan indultak – a teljességet az alkotáson, alkotófolyamaton belül kívánja megvalósítani, s (újra) egyre inkább saját személyiségük, a művészettel való kapcsolatuk, az alkotás okozta öröm kerül figyelmük középpontjába. Így kerül egyre inkább előtérbe az a gazdagság, amelyet a művész az anyag megmunkálásán keresztül, a különböző technikák alkalmazásával (újra) birtokába vehet.

Hogy jó-e ez a jelenség vagy rossz, nehéz lenne megítélni. Amennyiben ez a felületi gazdagság nem párosul gazdag személyiséggel, az „én" teljes feltárására irányuló szándékkal, a változás csupán dekoratív felületeket hoz létre. Ha találkozik, akkor az analízis korszaka után egy új, szintézisre törekvő korszak, a művészeten keresztül (is) egy teljes értékű individuumokból álló társadalom megteremtésének kezdetéről beszélhetünk. A kiállítás felveti ezt a kérdést, de hogy egy korábbi mondatomra visszautaljak, nem tükröz kialakult helyzetet, statikus állapotot. Már csak azért sem tükrözhet, mert más szempontból is az átalakulás éveit éli a magyar grafika.

Generációs újrarendeződésről is beszélhetünk, noha az egyes korosztályok természetesen nem mutatnak teljesen egységes szellemi arculatot. Tény, hogy több pályakezdő, harminc év alatti grafikus vesz részt a kiállításon, mint amennyien a középnemzedékhez, tehát a negyven-ötven év közöttiekhez tartoznak. Ezekkel a fiatalokkal együtt a résztvevőknek majdnem kétharmada tartozik a stúdiós korosztályhoz, ahhoz, amely tanulmányait a hetvenes évek közepe táján vagy még később fejezte be, munkáját tehát egészen más társadalmi-gazdasági és művészetpolitikai körülmények között kezdte, mint a középnemzedék vagy éppen a stúdióból az elmúlt években kinőtt harmincöt-negyven év közötti generáció tagjai. Ők már mintegy adottságként szembesültek az egyre nehezebbé vált gazdasági körülményekkel, bizonyos szempontból e generáció ha lehet, még hátrányosabb helyzetből startol, mint elődei. Más szempontból viszont határozottabban könnyebb a helyzetük: ők már természetesnek veszik, hogy a hetvenes évek vége óta egyre kevesebb művészetpolitikai sorompó előtt kell megállniuk, s az avantgarde eszközeit – a fent említett módon – közülük is mind többen próbálják adaptálni.

Pontosabban: próbálják a magyar grafika hagyományaihoz méltóan tartalmas mondandó kifejezésének szolgálatába állítani. Egyfajta új realizmus szellemében dolgoznak jó néhányan. E realizmus létrejöttében paradox módon jelentős szerepe van a hetvenes évek neoavantgarde-jának – a fotórealizmusnak, konceptnek –, ugyanakkor mélyen személyes jellegűek az ide tartozó művek. Ez a realizmus külsőleges jegyekkel aligha határozható meg, maga a fogalom inkább a szemléletet jellemzi, mintsem a stílust, inkább a világhoz való viszonyt, mint magukhoz a realista hagyományokhoz való igazodást.

Vannak persze – jelen vannak e kiállításon is – az új generáció ide sorolható tagjainak elődei. *Újházy Péter* gyermeki tisztaságú lapjai, *Szabados Árpád* ceruzarajzai; *Helényi Tibor, Kemény György, Sáros András Miklós* fegyelmezett, egyben igen finoman kidolgozott, részletgazdag felületei, *Benes József* pop art ihlette szitanyomatai nyilván nem hatottak közvetlenül a következő generációkra, megfogalmazzák azonban azokat a kérdéseket, amelyeket a mai harminc év körüliek is feltesznek maguknak. Egyfajta sajátos művészet – a gyermekrajzok, falfirkák – hatása is fölfedezhető a művek egyik csoportjánál, vagy másképpen a lehető legspontánabb kifejezésmódra, a benne megnyilatkozó létállapotra való – természetesen rendkívül tudatos, szakmailag hibátlan – utalásokról van szó például *Wahorn András, Ef. Zámbó István, Szirtes János, Böröcz András, Révész László* esetében. Abban a világban, amelyet ezek a lapok képviselnek, mindent szabad, a harsány bohóctréfa éppen úgy a helyén van, mint a szóvicc, az ábrándozás éppen úgy, mint a zokogás. Mindez csupán játék – de egyáltalán nem vicc. Egy olyan új, spontán kifejezésmódról van szó, amely nem csupán azért érdemel figyelmet, mert a magas művészet részévé emeli a nagyvárosi folklór elemeit, hanem azért is, mert bizonyos értelemben élő párbeszédet folytat a kortárs generációkkal. Ezt teszik *Sarkadi Péter, Szabó György, Szörtsey Gábor* lapjai is, a vonal s a festői elemek helyett azonban szorosan a fotóhoz kötődve. Az itt említhető művészek harmadik csoportja – a már említett Fillencz István mellett *Lengyel András, Molnár Em Gyula, Molnár Péter, Szikora Tamás, Véssey Gábor, Vojnich Erzsébet* – többnyire igen finoman kidolgozott lapjain magának a közlésnek a természetrajzát, ezen belül a művészi kifejezés, a (művészettörténeti) múlthoz való viszonyulás lehetőségeit kutatja.

Mint minden csoportosítás, a fenti is önkényesnek tűnhet (s mint jeleztem, egy-egy művész teljesítményével kapcsolatban nem értékmérő). Ráadásul jó néhány fiatal – és idősebb – művész az

5 Fillenz István: Vigyázz! Kész! Rajt!, vegyes technika, 30×30 cm, 1983
6 Pócs Péter: A nagy púder, színezett fotó, 84×110 cm, 1982
(fotók Somfai–Wolf)

ilyenkor elkerülhetetlen kategóriákba sem sorolható be. *El Kazovszkij* „képregényei" egy saját titokzatos törvényei szerint folyamatosan tovább bővülő mitológia alkotórészei, emlék-, jelkép-, idő- és térsűrítmények. *Záborszky Gábor* is különböző minőségeket – s különböző eljárásokat – ütköztet, a mélynyomásos technikát ötvözi fotóhasználattal, a figurativitást absztrakt felületekkel. *Romvári János* háromdimenziós műve lépett ki leginkább a grafika megszokott formai keretei közül, a fotótechnikával üveglapokra vitt, egymásba játszó felületek a kiállítás egyik izgalmas kísérletét jelentették.

Izgalomban egyébként sem lehetett hiánya a látogatónak, ha akár a fenti, akár másfajta csoportosításra vállalkozott. A helyszín nem bizonyult megfelelőnek, a keskeny, folyosószerűen körbefutó helyiségben a látogató legfeljebb elsétálhatott a végtelenül hosszú sorban egymás mellé helyezett lapok előtt, de pillantásával nem foghatott be olyan tereket, amelyekben a művek egymás hatását erősítve érvényesülhettek volna. Egybemosódott minden, egyfajta áldemokratizmust sejtetve.

Néhány mű viszont határozottan elkülönült. Néhány kiváló karikaturistánk – *Hegedüs István, Kaján Tibor, Lehoczki István, Sajdik Ferenc* – szintén részt vett a bemutatón, munkáik azonban nem a falon, hanem egy alacsony tárlóban kaptak helyet. Ugyancsak felemás megoldást jelent a katalógus megformálása. Tartalmi gazdagsága a tárlatot rendező *Dévényi István* szervezői energiáit dicséri, hiányai – mert sok művésznél hiányoznak az adatok, főleg a rájuk vonatkozó irodalom – vagy a szerkesztési koncepciót, vagy a művészetkritikai-történeti irodalom feldolgozására hivatott intézményeket marasztalják el. Valószínűleg az előbbi esetről van szó, csak azokat a bibliográfiai adatokat közölték, amelyeket egy-egy művész kívánt. Ebben az esetben viszont a katalógus nem igazán reprezentatív, még csak nem is elsősorban közművelődési, hanem inkább kereskedelmi célokat szolgál (mert az emberileg érthető érzékenység ilyen esetben aligha lehet szempont). Ha pedig ez így van – s ezt valószínűsíti a katalógus formája is (egymástól külön lapok alkotják) – vajon miért nem lehetett a (papírhiány miatt akár kisebb formátumú) lapok mindkét oldalát ugyanannak a művésznek szentelni? Jó kezdeményezés, hogy a kiállítás rendezői közé a Generalart mint a grafikákat a helyszínen forgalmazó intézmény is bekapcsolódott, de képzeljük el, hogy később X. grafikus önmagával együtt Y.-t is kénytelen lesz prezentálni az érdeklődőnek, mondjuk egy külföldi galériásnak! ... Ha pedig ez nem képzelhető el, akkor miért volt szükség erre a láthatóan drága, reprezentatív, jelenlegi formájában azonban szinte használhatatlan katalógusra?

Úgy látszik tehát, a Vigyázz! – Kész! – Rajz! – vezényszavak nemcsak a művészetre vonatkozóan csengenek ironikusan, hanem a művészeti, a tervek szerint új korszakot kezdő művészetkereskedelmi intézményrendszerre vonatkozóan is. S úgy látszik, itt sem felesleges az önirónia s a tanulságok levonása sem.

P. Szabó Ernő

6

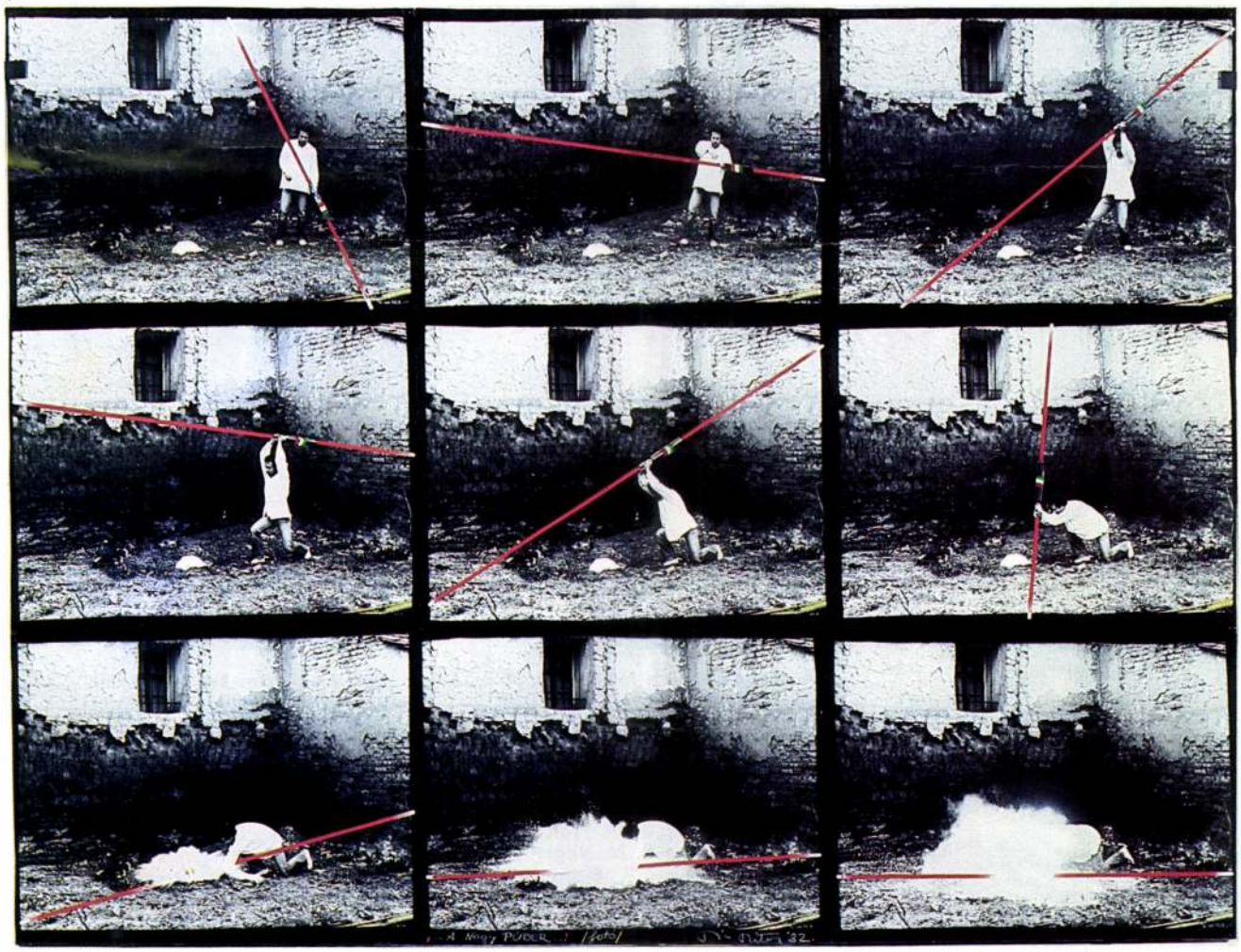

Andrea Pisano: Madonna a gyermek Jézussa

1

2

3

Amikor Jankovich Miklós, a múlt század nagy magyar műgyűjtője 1836-ban a Magyar Nemzeti Múzeumnak átadta a saját korában európai mércével mérve is jelentős, a hazai műgyűjtés története szempontjából pedig kimagasló kollekcióját, a leltárjegyzékben a 16. szám alatt az alábbi megjelölés volt olvasható: „Statua elegans B. M. Virginis, ex marmore Carrarensi ..." Bizonyára szerteágazó és ügynökei révén állandóan gyarapított gyűjtései útján jutott a nemes darabhoz, melynek körültekintő, tudományos meghatározása századunk elején, az olasz művészettörténet-írás nesztorával, Adolfo Venturival indult meg. Az „elegáns" szobor olyan kiváló kvalitásokkal rendelkezik, hogy nem volt nehéz benne a XVI. századi firenzei szobrászat egyik jeles alkotását felfedezni. Először Nino Pisano, Andrea fia, majd később az apa, Andrea Pisano vésőjének tulajdonították a kis méretű (31 cm) szobrocskát. A későbbi kutatások során Andrea Pisano szerzősége felé billent a mérleg, és noha még ma is vitatják olykor Andrea szerző-

Az ÚPMH tárlata

Mattis-Teutsch János: Aratók

Új Pest Megyei Hírlap 1998. május 8.

30-508-943-as telefonszámon.

Mándokon eladó egy 2228 m²-es telek. Víz, villany, gáz van. Érdeklődni: 06-30-241-595 vagy 06-26-333-500-as telefonszámon.

Gödöllőn 2,5 szoba, komfortos, telefonos, régi polgári, csatornázott, ásott kút, gázkonvektoros lakóház eladó, Kertvárosban, 200 ❑-es. Érdeklődni: 06-20-453-714.

vásárolnék. Tel.: 06-30-913-581.

Tavaszi robogóvásár kis- és nagykereskedőknek. Nagyobb mennyiség esetén konténeres megrendelés is a REKORD Kft.-nél. Dunakeszi–Göd között a Shell benzinkút mellett. Tel.: 06/27 348-054, 06/30 345-198.

Új Pest Megyei HÍRLA

MEGRENDELŐLAP

Alulírott ..... (név), ... (ir. szám), ...

.....(út, utca, tér) ..... (házszá

megrendelem az ÚJ PEST MEGYEI HÍRLAP című napilapot .....

- ☐ 1 hónapra
- ☐ 1/4 évre
- ☐ 1/2 évre
- ☐ 1 évre

Vállalom, hogy az előfizetési díjat a nálam jelentkező kézbesítőnél

....., 1998. .....

Mattis-Teutsch János művei a szentendrei Erdész Galériában

A szentendrei Erdész Galériában május 14-től *Mattis-Teutsch János* alkotásait tekinthetik meg a modern grafikát és festészetet kedvelő érdeklődők. A kiállítók ezúttal egy olyan művészt választottak, akinek a munkái az idők forgatagában úgyszólván szétszóródtak a nagyvilágban. Mattis-Teutsch Brassóban született (1884), Budapesten, Münchenben és Párizsban tanult. 1917-ben a Kassák vezette és szerkesztette MA című avantgarde folyóirat köréhez csatlakozott, bekapcsolódik az európai modern művészeti áramlatokba: tagja lesz a Sturmnak, később a W. Gropius által alapított weimari „Bauhaus"-nak. Kiállításai nyílnak Budapesten, Rómában, Berlinben – de Chicagóban és Nagybányán is. A konstruktivista alkotói irányzat egyik legnagyobbika. A negyvenes években Brassóba költözik vissza, itt hunyt el 1966-ban. Halála óta Magyarországon csak egyetlen kiállítása volt a Kassák Múzeumban. A szentendrei tárlat jelentősége ezért is óriási. A tárlat június 1-éig látogatható. Az Erdész Galériában bemutatott Mattis-munkákat ezt követően Németországban állítják ki. **(b. sz.)**

A család alapította...

Posztomusz díj Rákosy Gergelynek

Első ízben adják át a Bertha Bulcsu-díjat ma Budapesten, a Magyar Írószövetség Bajzai utcai otthonában. Az áprilisban baleset következtében elhunyt *Rákosy Gergelynek* ítélt elismerést özvegye veszi át.

Rákosy Gergely – aki eredetileg mezőgazdasági tanulmányokat folytatott – az 1956-os forradalom napjai alatt főszerkesztője volt az Új Zala című lapnak. Nyolcévi szabadságvesztésre ítélték, 1960-ban szabadult. Első könyve 1963-ban látott napvilágot. Számos novellát, regényt, elbeszélést írt, neve ismert sikeres rádióhangjátékok szerzőjeként is. A Bertha Bulcsu-díjat az 1997 januárjában elhunyt író-publicista-szerkesztő emlékére családja alapította. A kitüntetést odaítélő kuratórium elnöke *Gyurkovics Tibor*. Tagjai: *Kiss Dénes, Lázár Ervin* és *Szakonyi Károly*.

A kitüntetést – az *Eigel István* készítette bekeretezett rézkarcot – ezentúl minden évben az író születésnapjának évfordulóján, május 9-én adják át.

hetett volna nyitni belőlük.

S. Péter és P.Z. Tamás a bizonyítékok súlya alatt töredelmesen elismerte, hogy lebukásukig összesen 11 kőrösi és 4 ceglédi telefonfülkét fosztottak ki rendszeresen szivaccsal és kampóval. A szó szoros értelmében dőlt hozzájuk a pénz. Módszerük részleteit, a nyomozás érdekében, a rendőrség egyelőre megtartotta magának. A fiatalemberek ellen büntető eljárás indult.

a nagykőrösi önkormányzat művelődési irodájának vezetője, majd *Béres Károly,* az igazgatói munkaközösség vezetője köszöntötte.

Bevezető s igen nagy érdeklődést kiváltó előadást *dr. Makai Katalin,* a Pest Megyei Pedagógiai Szolgáltató Intézet igazgatóhelyettese tartott, alapvetően az intézet szolgáltatásairól, de kitért a pedagógustársadalmat érintő legfontosabb jogszabályi változások egyes kérdéseire is.

sek megyei megszervezésére.

Kőrösi an

Áprilisban születtek: Sz. T
Áron Zsombor, Váróczi Zoltán
Matuska István és Karsay Ma
Ferenc és Sebők Teréz: Szilv
Éva: Erik, B. Deák Zsolt és Bal
István és Gönczi Anikó: Gergő,
nalka: Tamás, dr. Gera László
zsanna, Tóth Sándor és Bárán
István és Takács Judit: Dávid,
ella: Gergő Attila, Bagi István
Bettina, Dér János és Pavolek
Gyula és Bodzsár Rozália: Cint
tak: Székely Ferencné Grósz
Imre (1923).

Lángoló fóliaházak

Az utóbbi 4 hét alatt 15 olyan tűzeset volt a városban és környékén, amelyek oltásába a lánglovagoknak is be kellett avatkozniuk. Eleinte, amíg tartott a szárazság, kint az erdőben, a tanyavilágban kapott lángra a kiszáradt növényzet, gaz- és szemétrakások. Amint beköszöntött a hűvösebb, csapadékos időjárás, a fűtött fóliaházakra, baromfinevelő telepekre és más gazdasági épületekre röppent a piros kakas. A legnagyobb kár a Temetőhegyen lévő dobozgyártó üzemet érte, ahol a lángok több mint 5 millió forint értéket emésztettek fel. Egyébként a tüzek jelentős részben emberi mulasztásból, figyelmetlenségből keletkeztek.

Kicserélik a

A tömegközlekedésben talán azok sorsa a legmostohább, akik buszra várnak, mert nekik gyakran tenyérnyi fedél sem jut fejük fölé az eső, a hó elől. Gyakran a fedett buszvárók sem nyújtanak védelmet, merthogy tete-

NAGYKŐRÖSÖN
1999. évi átadással
a Kecskeméti úton
garzonházat
építünk
30-40 m²-es lakásokkal,
valamint önálló
családi házat
a Csillag utcában
és a Tormási városrészen.
Érdeklődni:
06/53/350-330.

ÜZLETHELYISÉG ELADÓ, ILL. KIADÓ
Nagykőrös, Örkényi u. 13. alatt.
Üzlet: 156 m² és *raktár:* 127 m².
egyben vagy külön.
Nagykőrös Ceglédi u. 1. alatt
csak bérelhető: *üzlet:* 45m²,
pince: 70 m².
Nagykőrös, Ceglédi u. 5. alatt
üzlet: 17 m².
Nagykőrös, Kecskeméti u. 6. alatt
üzlet: 17m².
Érdeklődni:
06/53/350-330.

Szoc. pol.
kedvezménnyel
lakótelepi lakás
és önálló
családi ház
fsz+tetőtér+garázs
eladó.
Érdeklődni:
06/53/350-330.

Mattis Teutsch János

Beszélgetés Jurecskó Lászlóval és Kishonthy Zsolttal

Mattis Teutsch Picassók között

– A MissionArt Galéria Miskolcról indult, napjainkban a fővárosi műtárgypiac egyik meghatározó képkereskedése. Beszéljünk egy kicsit a kezdetekről!

JURECSKÓ LÁSZLÓ: A nyolcvanas évek végén mindketten művészettörténészként dolgoztunk, Zsolt a Herman Ottó Múzeumban, én a Miskolci Galériában. A változás szele minket is elért, és egyszerre jutottunk arra az elhatározásra, hogy a továbbiakban önállóan műveljük azt, amit addig az állami intézményekben tettünk. A közös elhatározás után született meg a MissionArt Galéria és máig tartó barátságunk.

KISHONTHY ZSOLT: 1990-ben nyitottunk régiségboltot Laci házának pincéjében, a lakásban pedig kortárs képeket állítottunk ki. Az alkotók között volt Swierkievicz Róbert, Gaál József, Szurcsik József, Wahorn András, ef Zámbó István, fe Lugossy László, Szabados Árpád, Baranyay András. Néhány képet el tudtunk adni, nagyjából ugyanolyan sikerrel, mint manapság. A MissionArt mai, a modernekhez kötődő profiljával szemben akkor nagyobb hangsúlyt kaptak a kortárs művek, a kiállításokat pedig felhoztuk Pestre és kivittük külföldre, elsősorban a magyar intézetekbe. A galéria egyébként ma is működik Miskolcon, bár már nem az eredeti helyszínen.

– A fővárosban a nagybányai festőiskola népszerűsítése és kereskedelme révén váltak ismertté. A MissionArt hozta divatba a nagybányai képek gyűjtését, ami szinte előzmények nélkül volt az akkori műkereskedelemben.

K. Zs.: A kilencvenes évek elején olyan művek érkeztek Erdélyből, amelyek alkotóiról alig tudtunk valamit, és a szakirodalomban sem találtunk adatokat. Jándi Dávidról még akadt pár sor, de Nagy Oszkárról, Klein Józsefről és másokról semmi. Kutatóutakra mentünk Nagybányára, ahol rokonaim élnek, rajtuk keresztül eljutottunk magángyűjtőkhöz, múzeumokba, és akkor döbbentünk rá, hogy itt van egy nagyon színvonalas, teljesen ismeretlen műtárgytömeg, amelynek alkotóit méltánytalanul elfeledték. 1991 nyarán elhatároztuk, hogy kiállítást rendezünk, ennek kapcsán ismertük meg a hazai gyűjteményekben található nagybányai műveket, mert szépen lassan, a műkereskedelem fellendülésével ezek is előkerültek. Így jöhetett létre 1992-ben a Nagybányai festészet a neósok fellépésétől 1944-ig című kiállításunk, amely – bátran állíthatjuk – nemcsak az értő közönség, hanem a művészettörténész szakma számára is revelációként hatott. A megjelent ötven újságcikk, több rádió- és tévériport, azt hiszem, rekordot jelentett egy képzőművészeti kiállítás esetében.

J. L.: Azt hozzá kell tenni, hogy a neósok már szerepeltek hazai kiállításokon, kézikönyvekben, csak nem voltak mögöttük képek. Tudtuk, hogy például Boromisza Tibortól nincsenek főművek közgyűjteményekben, de vonatkozik ez Ziffer Sándorra, Bornemisza Gézára, Pechán Józsefre és a többiekre. Nagybányán végre találkoztunk a képekkel, szinte testet öltött a művészetük, mely korábban alig néhány sort ért egy lexikonban. Úgy gondoltuk, hogy ez az anyag érdemes arra, hogy többet foglalkozzunk vele, nem kereskedőként, hanem elsősorban művészettörténészként. Fordított módja ez a kutatásnak, a művészettörténészek rendszerint a szakirodalom tanulmányozása után veszik kezükbe a képeket, nálunk ez – szakirodalom híján – a képek megismerésével kezdődött.

– Hogyan fogadták önöket Nagybányán, és mennyire nehezítették meg a képek behozatalát a román hatóságok?

K. Zs.: A nagybányaiak nagyon büszkék a festőiskolára, mely ugyan már a harmincas évek vége óta nem működik, mégis erősen él a helyi emberekben, sokkal inkább, mint például Szentendrén. A város lakói és művészek között olyan erős volt a kapcsolat, hogy beépült a polgárok életébe, szinte minden városlakó műgyűjtővé vált valamilyen módon. Ha máshogy nem, a cipész, a szabó, a cukrász barterezett a művészekkel, akik a szolgáltatásért festménnyel fizettek. Volt is nálunk egy Sztelek Norbert-kép, melynek hátára volt írva, hogy egy oldalszalonna, két üveg pálinka mennyi lej, és mennyi marad még a kép árából. Sok az idős ember Nagybányán, aki még ismerte Nagy Oszkárt, Ziffert. Jólesett beszélniük az élményekről, kézről kézre adtak minket, mondták, hol láthatunk jelentős műveket, kik tudnak érdekes történeteket, dokumentálatlan adatokat. Ami a technikai részleteket illeti, Románia ebből a szempontból rugalmasabb nálunk, mert az engedélyeket nem Bukarestben, központilag állítják ki, hanem a megyei múzeumban. És ahogy ez lenni szokott, a munka során kiderült, hogy nagyon sok lappangó nagybányai kép található magyarországi magángyűjtőknél. A legnagyobb Jándi-gyűjteményt vagy olyan szenzációs ritkaságot, mint a Berger cukrászda asztala 12 művész rajzával például Budapesten, az egykori Főnix Művek tulajdonosainak két leszármazottjánál találtuk. Természetesen sok kép került Magyarországra Trianon előtt, majd a két világháború között, a hatvanas–nyolcvanas években pedig Németországba, Ausztriába, elsősorban olyan kivándorolt értelmiségiek jóvoltából, akik már Erdélyben is gyűjtöttek.

– Kinek az életművét dolgozták fel monografikusan, illetve kiket állítottak ki a gyűjteményes Nagybánya-kiállításon kívül?

J. L.: Nagy Oszkár, Jándi, Boromisza, Dömötör Gizella és Mund Hugó műveiből rendeztünk kiállítást, illetve szerkesztettünk monográfiát. 1996-ban elhatároztuk, hogy kiadunk egy dokumentumkötet-sorozatot elsősorban azok számára, akik a továbbiakban – gyűjtőként, kereskedőként vagy akár kutatóként – érdeklődnek a festőtelep története iránt. Azóta megjelent három kötet a sajtóanyag feldolgozásával, és egy kiadvány, amely a hivatalos és baráti leveleket adja közre. Ma a Nagybánya-könyvek sorozat már tíznél több kötetből áll.

– Gondolom, mindezek folyománya, hogy nevük a nagybányai művek szakértőiként szerepel a hazai aukciós katalógusokban.

K. Zs.: Először a BÁV keresett meg minket egy tematikus nagybányai aukció kapcsán, de ez a rendezvény nem volt túl sikeres. Később egy-egy kérdéses mű kapcsán többször konzultált velünk Nagyházi Csaba, Kieselbach Tamás, Virág Judit. De mint igazságügyi szakértők németországi gyűjtőknek is készítünk szakvéleményeket Budapesten vásárolt, esetenként hamis nagybányai képekről. Persze főleg a két világháború közötti korszakról van szó.

– Mennyire hamisítják a nagybányai művészeket?

J. L.: Gyakorlatilag az 1992-es kiállításunk óta folyamatosan, hiszen akkor kaptak „mintákat" kötetünk reprodukcióiból. A veszélyeztetett művészek között van Nagy Oszkár, Ziffer, de találkoztunk Perlrott-, Jándi-, Boromisza-hamisítványokkal is. Ami igazán megdöbbentő, hogy a közelmúltban előkerült egy Pittner Olivér késői korszakát utánzó hamisítvány, holott még elég kevesen ismerik a művész hatvanas években készült konstruktívabb dolgait. Ha valami eléri a pár százezres határt, akkor már néhányan úgy érzik, hogy megéri a csalás. A hamisítványok általában reprodukciók, valódi művek alapján születnek, az ott talált motívumokból új kompozíciót kombinálva. Egyszer egy aukció anyagának előzetes átvizsgálásakor „elengedtünk" egy „Pittner-pasztellt", de később rájöttünk, hogy hibáztunk, a kép hamis volt. Leütési áron megvásároltuk a gyűjtőtől (120 ezer forintért), majd egy hamisítványokkal foglalkozó tévéműsor kamerái előtt összetéptük, megsemmisítettük. E spontán akciónak nagy visszhangja lett.

– A „szakértőség" már a fővárosi tevékenységükhöz kapcsolódik. Mióta létezik a MissionArt Budapesten?

Fotó: Túry Gergely

Kishonthy Zsolt és Jurecskó László
a Magyarországon kialakult aukciós rendszer ellentétes a nyugati és az amerikai gyakorlattal

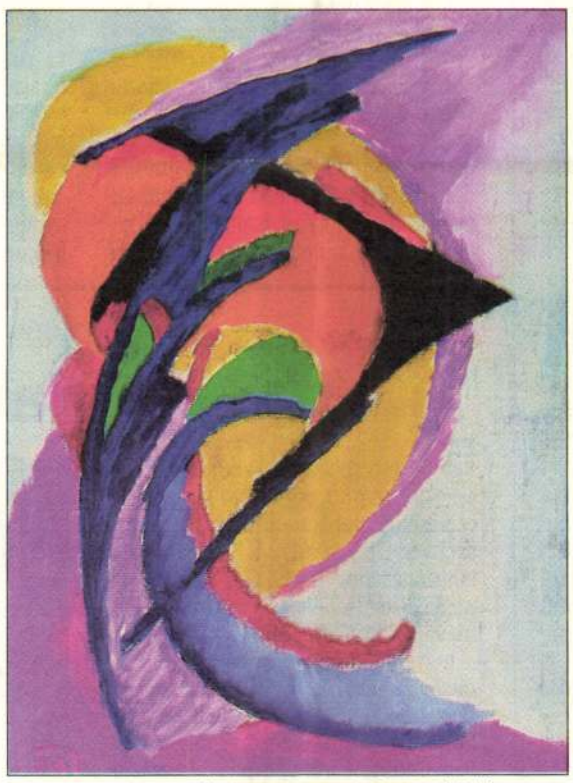

Mattis Teutsch János: Kompozíció, 1922 körül
olaj, karton, 35,2x25 cm

J. L.: Rövid ideig működtünk Haas Jánossal közösen, a mostani, Falk Miksa utcai galériát pedig 1998-ban vásároltuk meg, előttünk a Blitz galéria működött itt. Már korábban is rendszeresen feljártunk, hiszen Budapest nélkül nem lehet elképzelni a műkereskedelmet Magyarországon, de a Magyarországról külföldre irányuló piacot sem.

– Az említett külföldi kiállítások mellett azért más külhoni kapcsolatokról is érdemes beszélni, a Svájcból hazakerült Czóbel Béla-gyűjteményről, a Mattis Teutsch-kiállításról vagy a most is látható amerikai tárlatról.

K. Zs.: Kezdettől fogva úgy éreztük, hogy a magyar piac szűk, bár a legfejlettebbnek tekinthető a régióban. Talán csak Csehország hasonlítható még hozzánk. Egy német kisvárosban, Kempenben rendeztünk Nagybánya-kiállítást 1997-ben, főként a németországi magángyűjteményekben található képekből. Ez abban az időszakban az ottani városi múzeum egyik legsikeresebb rendezvénye volt. Folytatásként Bécsben, a Collegium Hungaricumban állítottunk ki, és lassan kialakult kapcsolatrendszerünk, amelyre a továbbiakban építhettünk. Az említett harmincdarabos Czóbel-kollekció Genfből, Oscar Ghez gyűjteményéből származott, ebből két-három kép került árverésre, a többi galériás forgalomban kelt el.

J. L.: A külföldi kapcsolatokat ketté kell választani magánjellegű és hivatalos kapcsolatokra. Kétszer vettünk részt a berlini Art Forumon és háromszor a bázeli Culturán, több ízben kiállítottunk a bécsi, a párizsi, a bukaresti magyar intézetben. Megjegyzem, hogy a nagybányai művészetben való jártasságunkat, a könyvkiadói tevékenységünket külföldön sokkal többre értékelik, mint itthon. Büszkék vagyunk múzeumi eladásainkra: a Párizs melletti Maurice Denis múzeumba egy remek Rippl-Rónai önarcképet adtunk el, de többször vett tőlünk grafikákat, rajzokat a bécsi Albertina is.

K. Zs.: A művészeti könyvkiadás nonprofit vállalkozás Magyarországon, de több ízben tapasztaltuk, hogy külföldön galériás tevékenységünk hitelesítőjeként működik. Bárhol Európában, amikor megismerkedtünk egy-egy új gyűjtővel vagy galériással, ezek a kiadványok emeltek ki minket az ott természetesen ismeretlen kelet-európai kereskedők közül, mert bizonyították, hogy komoly szakmai tevékenység áll a MissionArt mögött. A Mattis Teutsch-kiállítás előkészítése négy éve kezdődött. Úgy éreztük, hogy Nagybánya után vagy inkább mellett valami újat kell kezdenünk, és olyan művészt kerestünk, akiről feltételeztük, hogy világhírű alkotót tudunk „csinálni" belőle. Mattis Teutsch ilyen kvalitású és jelentőségű művész, viszonylag gazdag, nagy életművel, akinek azért elég sok alkotása szóródott szét már eddig is a világban.

J. L.: A Mattis Teutschcsal kapcsolatos tevékenységünk mindenképpen minőségi változást hozott a galéria életében, mert elsősorban külföldre irányul. Úgy döntöttünk, hogy csak akkor vágunk bele, ha már az indulásnál is megfelelő nyugati partnert találunk hozzá. Miután a Magyar Nemzeti Galéria teret adott a nagyszabású tervhez, Bajkay Éva segítségével jutottunk el a müncheni Haus der Kunsthoz, így tudta létrehozni a három intézmény a kiállításokat.

K. Zs.: A Mattis Teutsch-kiállítás összeállításához – a hazai gyűjtés mellett – végigjártuk egész Romániát (itt inkább múzeumokban találtunk műveket) és Európa nagy részét. Ötszáznál több festmény gyűlt össze, ezekből 170-et állítottunk ki a metszeteken, szobrokon kívül. A gyűjtők egymást is ajánlották, így számos addig számunkra ismeretlen magángyűjteménybe eljuthattunk. A katalógust itt, a galériában szerkesztettük, de a tanulmányokat több kontinensről kellett bekérnünk. Csak a szállítás és a biztosítás 15 millió forint körüli összeget tett ki, a katalógus úgyszintén, nem beszélve az ideérkező szakemberek utaztatásáról, ellátásáról. Az angol kiadáshoz támogatást adott a kulturális minisztérium és az NKA, a német katalógust pedig a müncheni partner finanszírozta, de így is elég megterhelő volt számunkra, mert kevesebb támogató akadt, mint amennyit reméltünk.

– Hogyan látják, megérte akár anyagi, akár presztízs szempontból? Kell-e Mattis Teutsch külföldön?

J. L.: Német partnerünk tapasztalatai alapján a harmadik évtől kezdenek egyáltalán foglalkozni egy korábban többé-kevésbé ismeretlen művésszel, és tíz-húsz év, mire igazán megismerik. Úgy néz ki, hogy nekünk nem kell ennyit várnunk. Budapesten 50, Münchenben 30 ezren látták a kiállítást. A három katalógussal nemzetközi színvonalú referenciát teremtettünk, ezzel a munícióval bárhová elindulhatunk a világban. Megkeresett minket a strasbourgi Modern Művészeti Múzeum, a madridi Sofia Királyné Múzeum, a párizsi nemzetgyűlés elnöke a nemzetgyűlés épületében látta volna szívesen az anyagot tavaly decemberben a MagyArt keretében, e kiállítás a szeptember 11-i események miatt hiúsult meg. Azt hozzá kell tenni, hogy Mattis Teutsch nem volt teljesen ismeretlen külföldön, hiszen korábban Santa Barbarában, a brüsszeli Europalián, a valenciai Kassák és köre kiállításon és más, magyar múzeumok által szervezett nagyszabású tárlaton szerepeltek művei. Kellemes meglepetés volt számunkra tavaly decemberben a Los Angeles-i Louis Stern Fine Arts galéria megkeresése, hogy rendezzünk ott közösen egy Mattis Teutsch és a magyar avantgárd című kiállítást. Nos ez áprilisban már meg is nyílt, nagy sikerrel, épp a múlt héten jelent meg róla elismerő írás egy vezető műkritikustól a Los Angeles Timesban. Nem mellékes, hogy ezzel egy időben a város legnagyobb múzeumában, a LACMA-ban éppen áll egy, a közép-európai avantgárdot bemutató kiállítás. Közelebbi terveinkről annyit, hogy októbertől Bécsben, Berlinben, majd Stuttgartban látható egy 60–70 darabos Mattis Teutsch-tárlat, jövő tavaszra pedig meghívásunk van New York egyik vezető galériájától arra, hogy Manhattanben állítsuk ki e képeket.

– Mik a tapasztalataik, eladható a magyar művészet külföldön?

J. L.: A külföldi vásárok tapasztalatai alapján azt mondhatjuk, hogy igen: sosem jöttünk haza úgy, hogy ne adtunk volna el húszas évekbeli műveket Bázelben vagy Berlinben. Mattis Teutschot mindig tudtunk értékesíteni, már jóval a nagy kiállítások és katalógusok megszületése előtt.

– Milyen a helyzete Budapesten egy olyan galériának, amelyik nem árverez: vegetál vagy aukciós házakat szolgál ki?

J. L.: Egyik sem. A mi helyzetünk azért nem olyan rossz, mert külön úton járunk. De tudomásul kell venni, hogy a Magyarországon kialakult aukciós rendszer ellentétes a nyugati és az amerikai gyakorlattal, mert ott nem fordulhatna elő, hogy egy galéria árverezzen. Úgy gondoljuk, ez szerepzavarhoz vezet, és nagy hátrányt jelent az árverező tevékenységet nem folytató galériák számára. Mindenesetre mi optimisták vagyunk. Célunk, hogy a magyar műkereskedelem szűk keretein túllépve, többirányú kapcsolatrendszerrel, vásárlói részvétellel, a galériás és a múzeumkapcsolatok folyamatos ápolásával és kiállítások szervezésével integrálódhassunk a galériák nemzetközi, határok nélküli világába.

GRÉCZI EMŐKE

Lámpamúzeum, Zsámbék

Másfélezer világ

Nem érdemes lámpát gyűjteni – mondta volt egy budapesti muzeológus a hatvanas évek elején Borus Ferenc zsámbéki gyűjtőnek, mert a petróleum világításra való fölhasználása mindössze 50 évig, 1850-től 1900-ig, a gáz- és a villanyvilágítás elterjedéséig tartott. Ezért – folytatta – ezek a fényforrások muzeológiai szempontból jelentéktelenek. Tény viszont, hogy a „tudományos lebeszélést" követően az illető muzeológus elámult és önkritikát gyakorolt, amikor a zsámbéki Művelődési Házban 1970-ben megnyílt Borus Ferenc 250 darabból álló kiállítása.

Empire gyertyatartó
francia munka, 1800

De honnan támadt a ma hetvenéves, 1955-ben a katonatiszti pályáját elhagyó Borus Ferencnek az az ötlete, hogy lámpagyűjtésre adja a fejét? Úgy, hogy borospincéjébe, ahol a hatvanas évek elején bormúzeumot rendezett be, valamiféle korhű, odaillő világítótestet akart fölszerelni. Előbb helyben, majd a szomszédos falvakban kezdett kutakodni, olcsó pénzért fölvásárolt több tucat petróleumlámpát. A koszosan, rozsdásan előkerült lámpákat maga hozta rendbe, és úgy megkedvelte őket, hogy miután már megoldotta borospincéjének világítását, továbbra is újabb és újabb lámpákat vásárolt és restaurált.

Eleinte lakását díszítette velük, majd a gyűjteménynek híre ment. Országos, később nemzetközi hírnévre tett szert, mert írni kezdtek róla a helyi és a megyei lapok. Aztán a Magyar Távirati Iroda világgá röpítette a zsámbéki unikális kiállításról szóló tudósítását. A gyűjtemény gyors ütemben gyarapodott, kinőtte a Művelődési Ház kis kiállítótermét, míg végül az akkori helyi tanács az elhelyezésére vásárolt egy régi sváb parasztházat. Itt nyílt meg hazánk egyetlen lámpamúzeuma. Borus Ferenc neve bekerült a Guinness Rekordok Könyvébe (1995), ő pedig fölvételt nyert a Nemzetközi Lámpaklubba (USA, 1980) s az Ausztrál Múzeumi Társaságok tagjai közé (1983). Bel- és külföldi látogatóinak száma tizenöt évvel ezelőtt elérte az évi 30 ezret, mára azonban az utóbbi évtizedben bekövetkezett társadalmi-gazdasági változások miatt a felére csökkent.

A múzeum falain és tárlóiban jelenleg 1500 lámpa látható. A gyűjtemény értéke nehezen fölbecsülhető, erről Borus Ferenc nem is szívesen nyilatkozik. Csak annyit mond, hogy míg a hatvanas évektől a nyolcvanas évek végéig egy-egy ilyen tárgyért mindössze néhány száz, legföljebb ezer forintot fizetett, ma a díszesebb lámpák ára eléri, sőt meghaladja a 100–200 ezer forintot is.

De mifajta régi világító tárgyak láthatók a múzeumban? Az egyik teremben fali és mennyezeti petróleum konyhalámpák vannak kiállítva, testük üveg, porcelán vagy réz. Húsz luxig (ez a megvilágítás erősségegysége) minden lámpatípus megtalálható a polcokon. (A szegény emberek hármas és ötös lámpákat használtak.) A kis éjjeli lámpák teste muranói üveg. Kecsesek és díszesek. Közülük kiemelkedik Metternich kancellár pompás, az 1800-as évek elejéről való, empire stílusú, ötágú, aranyozott gyertyatartója. A középső teremben kapott helyet a többi között három római kori cserépmécses. Ezek a kiállítás legrégibb darabjai. E teremben egyéb különlegességek is láthatók: vasúti lámpák, hajólámpák, katonai és viharlámpák, sőt még biciklilámpák is. Koruk 80–100 év körüli. Bennük olaj, petróleum vagy karbid égett. És itt látható egy 500 éves példány is, amelyet a hívő lelkek Szent János lámpájának kereszteltek el.

A harmadik teremben láthatók azok a világítóeszközök, amelyek főúri kastélyokban vagy gazdag polgári lakásokban szolgáltak. Ezek mind nagyon értékes egyedi darabok, testük Zsolnay, meisseni, bécsi, znaimi porcelánból, majolikából, opálüvegből készült. Rajtuk különböző, kézzel festett színes virágok és madarak láthatók. A legrégibb közülük egy 300 éves kínai váza, amelyet száz évvel ezelőtt alakítottak át Bécsben lámpává. E terem egyik sarkában a szegények egyszerű szobalámpái sorakoznak. *(Lámpamúzeum, 2072 Zsámbék, Magyar u. 18. Megtekinthető a hét minden napján 10–18 óráig, telefon: 06-23-342-212.)*

SOÓS LEVENTE

Országos Műszaki Múzeum, Budapest

Izzókészlet

A hazai múzeumok közül meglehetősen egyedi gyűjteménnyel büszkélkedhet az Országos Műszaki Múzeum. A kiállítóteremmel sajnálatos módon még nem rendelkező intézmény közel ezer darabból álló izzólámpakollekciót mondhat magáénak.

„A múzeumnak alapvetően technológiával kapcsolatos ismeretei vannak, és műszaki intézményként erre is helyezi a hangsúlyt – mondja Tóth Endre, a múzeum munkatársa. – Tehát nem annyira az esztétikum dominál gyűjtésünkben, inkább a technológiai és műszaki megoldások." A múzeum féltve őrzött kincsei a világítás „őskorából" származó volfrámszálas izzók, melyek még a kezdet kezdetén kerültek be a gyűjtemény darabjai közé. „A volfrám hosszú, ráadásul több lépcsőben meghajlított szálú volt, ez indokolja a nagy burát – magyarázza Tóth Endre. – Később viszont normál méretűvé csökkentették a burát, amelyben több spirált is el tudtak helyezni." A gyűjteményben felbukkan az Operaház megnyitásához használt izzó is, mely szintén komoly múltat tudhat maga mögött. Festett burájú izzók, melyeket elsősorban fotólaborokban használtak, karácsonyfagyertya-izzók, kriptonlámpák, a múlt század elejéről származó Góliát izzók, speciális foglalatú, úgynevezett bajonettfejes izzók egyaránt megtalálhatók itt. Az 1910-es években már világszínvonalú gyárnak számító Tungsram termékei mellett a Philips gyárban előállított csövek is a gyűjtemény darabjai közé tartoznak. A régi típusú izzók mellől a modern darabok sem hiányozhatnak. A gyűjtemény alapját főleg az izzókollekció képezi, ám az 1980-as években használt közvilágítási lámpatestek, illetve beltéri lámpák is gazdagítják a múzeum raktárát.

F. C.

Népi fényforrások

A foklától a petróleumlámpáig

A parasztság körében a villamosítás előtt használatos világítóeszközöket, a világítás módjait – mint ahogy ez a népi kultúra oly sok területéről elmondható – a különböző történeti rétegek, fejlődési fokok egymás mellett élése és nagy táji változatosság jellemezte. Azokon a területeken, ahol a szobában vagy a konyhában nyílt tüzű fűtő-, illetve sütő-főző berendezés szolgált, világítóeszközt csak kiegészítésképpen használtak. De még a takaréktűzhelyek, belső fűtésű gyári kályhák térhódításának idején is bevett gyakorlat volt, hogy a kora esti órákban csak azok ajtaját nyitották ki.

Lécvázas, üvegfalú gyertyás istállólámpások
XIX. század közepe

A lakóházakban alkalmazott legegyszerűbb világítóeszköz a fokla, amely nem más, mint gondosan kiszárított, jól égő fából hasított, 40–60 centiméteres vékony szál. Konyhai használatát még a két világháború közötti időszakban is szép számban dokumentálták, például az Őrségben. Rögzítése számos módon történhetett, legtöbbször azonban foklatartóba szorították, mely lehetett egészen egyszerű vagy kidolgozottabb, talpas és földre állítható vagy felakasztható – mint például a Néprajzi Múzeum gyűjteményében lévő, legkorábbi (1768-as) datálású darab.

A mécs vagy mécses ugyancsak évszázados múltra tekint vissza. Az eleinte cserépből, majd inkább bádogból, vasból, üvegből készített edénykében olajba, zsírba vagy faggyúba mártott kanóc égett. Jellemzően kisipari termék, egyes formái – mint például az üveghutákban előállított talpas mécs, az úgynevezett pipcs – különféle kereskedelmi csatornákon keresztül a magyar nyelvterület szinte valamennyi részére eljutottak.

A faggyú- vagy méhviasz gyertya használata a parasztság körében sokáig inkább mágikus és szakrális célokat szolgált, világítóeszközként csupán a XIX. század második felétől vált általánossá. A gyertyatartóknak mind formájukat, mind anyagukat tekintve szintén rengeteg típusa létezett. Leglátványosabbak talán az Erdélyből ismert, mennyezetre függesztett, csillárszerű, két- vagy négykarú fa gyertyatartók, melyeket gyakran faragással díszítettek. Talpas gyertyatartókat készítettek vasból, cserépből, polgárosult vidékeken kemény-cserépből és üvegből.

A mécs- vagy gyertyalámpások kezdetlegesebb formáinál a lángot léckeret, áttört bádoglemez vette körül, ez védte a külső behatásoktól és tartotta távol a gyúlékony anyagoktól. Kézbe fogva utcán, udvaron világítottak vele, a lakásban, istállóban talpra állítva vagy felfüggesztve használták. Huzat, szél ellen – csak a tetején hagyva szellőzőnyílást – kívülről különféle fényáteresztő anyagokkal, olajjal átitatott vastag papírral, vékony szarulemezzel vagy kiszárított állati hólyaggal burkolták. Ez utóbbiakat böndőlámpásnak is nevezték. A XIX. században az üvegezett változat lett mind általánosabbá. Egy-egy oldalát tükörbetéttel is készítették, de a fény erősségét azzal is fokozhatták, hogy egy vagy több oldallapba lencseszerűen domborodó üvegdarabot építettek be. A világítóeszköz sérülését fonott drótháló felszerelésével igyekeztek megakadályozni. A lámpások egyszerűbb változatait ügyes kezű emberek házilag is elkészítették, jellemzően azonban házi, illetve kisipari keretek között állították elő és vándorárusok, vásározók kereskedtek vele.

A petróleumlámpa terjedése a XIX. század második felében vette kezdetét, s az új eszköz egészen a háztartások villamosításáig főszerepet játszott a falusi porták világításában. A növekvő kereslet miatt rövid időn belül gyári tömegtermék – sőt jelentős exportcikk – lett. A parasztházakban leginkább a fémlemezből készült fényvetővel ellátott, falra akasztható típusa terjedt el. Az asztalra állítható, mennyezetre függeszthető díszesebb darabok inkább a módosabb családok lakáskultúráját jellemezték.

KŐRÖSI KATALIN

Egy szoba világítástörténet

Napjaink Aladdinja

Egy pesterzsébeti kis lakótelepi lakás ad otthont dr. Laky József lámpagyűjteménye darabjainak. Laky úr gyűjtőszenvedélye, a tűz, a lámpák és a láng szeretete 1977-ben kezdődött, amikor egy vállalati vacsora alkalmával Zsámbékon járt és ellátogatott a helyi lámpamúzeumba. Közeli barátságba került a múzeum tulajdonosával, Borus Ferenccel, neki köszönhette azt az impulzust, amely a lámpagyűjtés felé irányította. Kollekciójának első darabját – egy gyertyalámpást – még édesanyjától kapta.

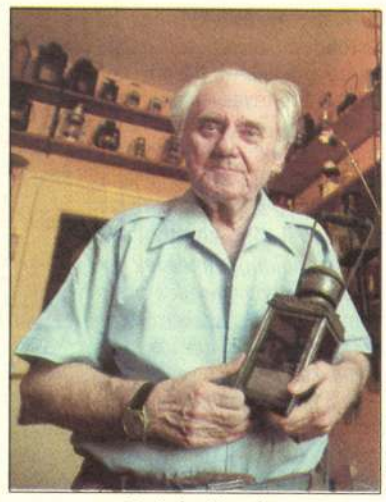

Fotó: Túry Gergely

Dr. Laky József
főművének A lámpa históriáját tekinti

Hosszú évek szorgalmas kutatásának eredményeként Laky József gyűjteménye mára 260 darabot számlál, 1988-ban pedig gyűjtésének és ismereteinek betetőzéseként megszületett A lámpa históriája című könyve. Ez abból a szempontból kivételes, hogy hazánkban ő az egyetlen, aki a lámpákról, a lángról, a tűzről és a fényről ilyen összefoglaló jellegű művet írt. A külföldi sikerek sem maradtak el: tagjává fogadta a világ legnagyobb lámpagyűjtő klubja, az amerikai székhelyű The Rushlight Club. Ez azért számít nagy megtiszteltetésnek, mivel az összesen 3500 tagot számláló szervezetben mindössze 16 európai kapott helyett. Ráadásul Laky József munkája a Washingtoni Kongresszusi Könyvtárban is megtalálható.

A gyűjtő fő kutatási területe a lánggal égő, azaz a mesterséges és ásványi jellegű világítóeszközök története. Házi múzeumában, melyet a „szentek szentélyének" nevez, minden ide tartozó fajtára, típusra találunk nem is egy példát. A gyűjtemény elsősorban úgy bővült, hogy különböző pincékben, istállókban, ólakban, padlásokon kutatta fel a régi lámpákat. Előfordult, hogy lefestett egy-egy parasztudvart – a festés is hobbija –, és a tulajdonostól cserébe csak annyit kért, hadd menjen fel a padlásra körbenézni. Hatalmas kollekciója egyéni gyűjtések mellett ismerősök ajándékaival is gyarapodott. Emellett rendszeresen kijárt a használtcikk-piacokra, ahol már törzsvásárlónak számított, és az eladók félretették neki a különleges darabokat. Gyűjteménye nemcsak hazai lámpákra korlátozódik, szép számban találhatók itt külföldi darabok is, így például német és osztrák vasúti kézilámpák.

A könyv és a gyűjtemény a világítás számos területét öleli fel. Elsőként a vasúti világítást kutatta – erre 1980-ban kapott engedélyt –, mely témát a vasútnál alkalmazásban állt édesapja tiszteletére választotta. Laky József 1986–1988 között rengeteg anyagot gyűjtött, külföldi – angol, német és francia nyelvű – szakirodalmat olvasott, valamint mozdonyvezetőkkel, váltókezelőkkel, színházi világosítókkal vette fel a kapcsolatot. Gyűjteményében, mely végigkíséri a világítás történetét, a foklavas mellett – mely a legrégebbi világítóeszközök közé tartozik – fáklyát, vasúti lámpákat, hadi, bányász-, hintó-, petróleum-, vihar-, hajó-, vallási életben használt és asztali lámpákat, szabályozható gyertyalámpásokat, mécseket, mécseseket láthatunk. A kollekció féltve őrzött kincsei közé tartoznak a speciális lámpák, mint például a csúszkalámpa, a péklámpa, a betyárcsárdák ivólámpája, a fémszálas izzólámpa, valamint a különböző helyekről származó gyertyák és a gyertyakoppantók is.

A gyűjtő kedvenceit ritkaságértékük emeli ki. Így például az öccsétől kapott, 1870-ből való, bécsi származású kézi festésű, aranyozott öblönyű, asztali petróleumlámpa színes csiszolt kárminbúrával, valamint egy fanyelű, öntöttvas, lapos beles pékműhelylámpa, úgynevezett szusztora, melyhez könyvének egy dedikált példányáért cserébe az Ecserin jutott hozzá. Eddig már két kiállításon mutathatta be kollekcióját, az egyikre az Atlétikai Szövetség székházában került sor.

Magyarországon jelenleg mindössze négyen vannak, akik lámpákkal foglalkoznak. Laky József erre a hobbijára tette fel az életét, és szenvedélyét legjobban ars poeticája tükrözi: „Ereklyéket menteni a régről, úrrá lenni romlás viharán, szép feladat a múltat megóvni, olyannak, mint volt akkor hajdanán."

FARKAS C

74. **Mattis Teutsch János**
(1884-1960)

Kettesben, 1917-1918 körül
Olaj, karton 36 x 29 cm
Jelezve balra lent: MT

Kikiáltási ár: 5 000 000 Ft

Szín- és vonaltanulmányok

Mattis Teutsch János, a Brassóban született és ott elhunyt művész számára az erdélyi város minden tekintetben meghatározó volt. Festővé válását is a brassói vidéknek köszönhette. A budapesti, a müncheni iskolai tanulmányok befejezése után, a párizsi tanulmányútról ide tért vissza és itt fedezte fel a színek világát. Korábban szobrásznak készülve, a színek nem határozhatták meg művészetét. Hazatérését követően egy időre szakított a szobrászattal és az akvarellhez nyúlva elindult a festői pályán. Kirándulásairól egyre több festménnyel tért haza, amelyek a brassói tájakat, házsorokat, hegyoldalakat, mezőket, aratás utáni búzatáblákat, facsoportokat és magányos fákat ábrázoltak. Ezek a finom, elsősorban a zöldekre, a kékekre, a sárgákra és a pirosakra koncentráló akvarellek, a művész tanítványai szerint szín- és vonaltanulmányok.

A Ma körében

Mattis Teutsch a MA-nak köszönhette ismertté válását. Kassák Lajos két kiállítást is rendezett műveiből, 1917-ben és 1918-ban. A Ma kiadásában jelent meg linóleumalbuma és szinte nem volt olyan száma a folyóiratnak, amelyben ne jelent volna meg tőle egy-egy akvarell, metszet vagy olajfestmény reprodukciója. Akvarellekkel indult a festői pálya, de a művész szín- és vonaltanulmányait olajjal és pasztellel is gyarapította. A műveknek leginkább a technika alapján adták címüket. Ritkán, de előfordult az is, hogy a korabeli kiadványokban konkrét címet írtak a mű mellé, mint például *Dráma* vagy *Vágy*, *Kora tavasz*. A *Kettesben* cím ezek nyomán adható annak a festménynek, amely Mattis Teutsch azon műveinek egyik érdekes darabja, amelyen a tájat emberi alakokkal gazdagítja.

Az alakos kompozíciók

Mattis Teutsch János művészetében az emberi alak megjelenése egész művészi oeuvre-jére jellemző, de az alakok különböző művészeti periódusaiban másképp jelennek meg, sőt az *Érzetek* és a *Lelki virágok* 1919-1924 között festett sorozataiban egészen absztraháltan vagy csak nagyon jelképes formában fedezhetők fel. Vannak viszont olyan periódusai amikor az alakokra helyezi a hangsúlyt. Ilyenek az egészen korai és az 1924 utáni művek. Arra a néhány évre, az 1916-1918 közötti évekre, amely időben a *Kettesben* című festmény keletkezhetett, Mattis Teutsch alakjaira a látomásszerű megjelenítés a jellemző. Férfiak és nők tűnnek fel festményein, rózsaszín, lila, sárga, kék, zöld színekben, ülő, álló vagy fekvő pózokban és az alakok együttese hol a meghitt békés nyugalmat, hol a feszültségekkel teli történéseket idézik. E festmények születése minden bizonnyal összefügg a művész feleségének halálával.

Párhuzamok

A táj színességének harmóniájával szemben feszültségkeltő a *Kettesben* című festményen a meghajló, szinte derékba tört két fa. Szokatlanok ezek a piros napkorongra emlékeztető színfoltot részben eltakaró, háromszög alakú lombozattal ékeskedő fák Mattis Teutsch oeuvre-jében. De nem egyedül ezen a művön találkozhatunk ezekkel a fákkal. A Kassák Múzeum 1983-ban rendezett Mattis Teutsch kiállításán volt látható Bortnyik Sándor hagyatékából az az akvarell, amely előzménye ennek a festménynek. Az akvarellen (29 x 23 cm, j.b.l.:MT, Kassák 7.) látszólag két fa szerepel, de valójában hat. Törzsük jól elkülönül, míg lombjaik háromszög alakban eggyé olvadnak. A táji elő- és háttér is hasonló. Az akvarell annyiban tér el az olajképtől, hogy abból hiányoznak a pirosak és a kompozíció a stabilitást szolgálja, fái mozdulatlanul, egyenesen nyúlnak a magasba és az alakok még nem kerültek a képre. A *Kettesben* című kompozíció azonban nem csak a táji motívumok alapján állítható párhuzamba más festményekkel. Alakábrázolását és színvilágát tekintve azok sorába illeszthető, amelyek az absztrakt *Érzetek* közvetlen előzményei. A művészről írott monográfiákban több rokon festményt is fölfedezhetünk.

M.V.

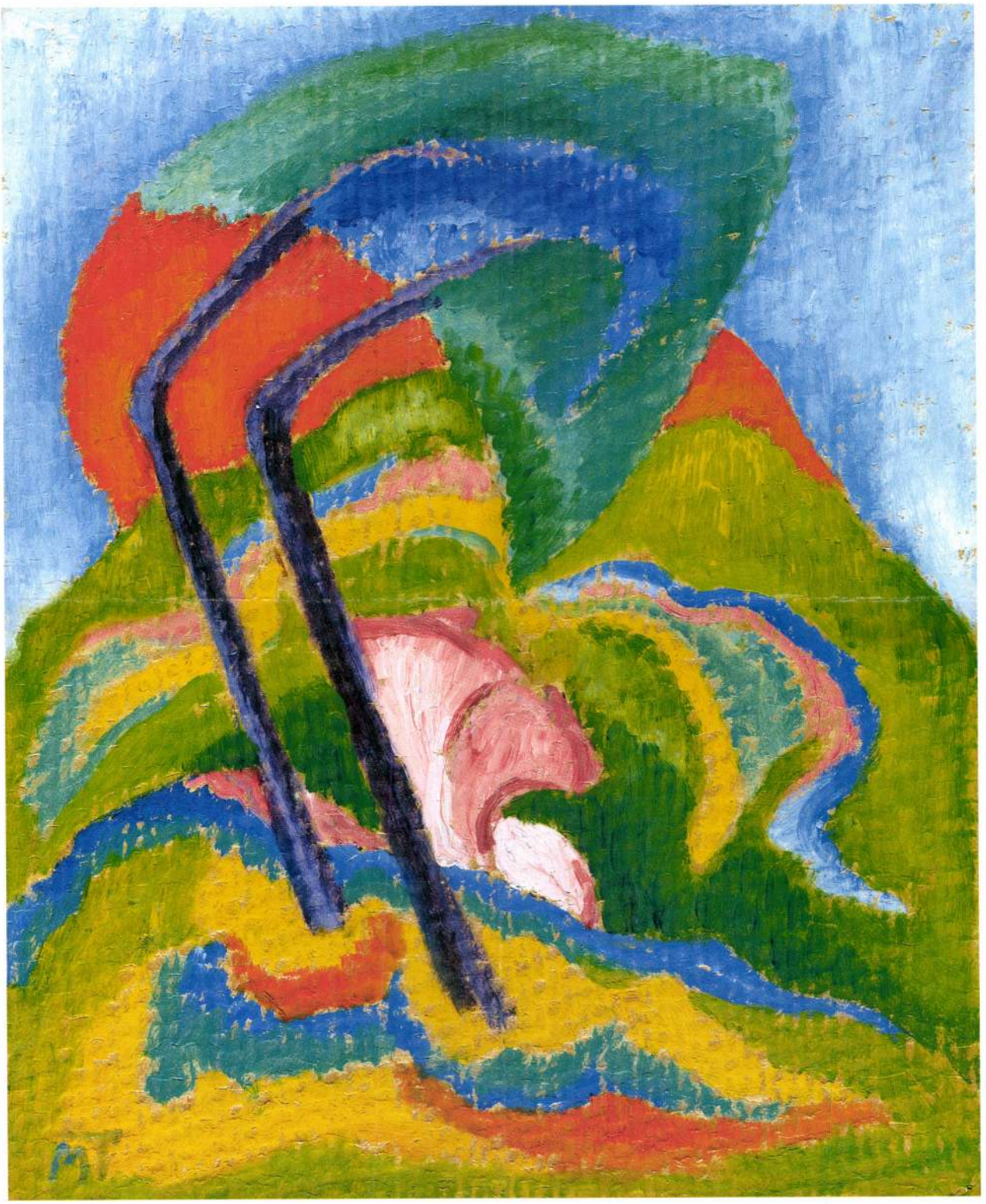

74.

75.

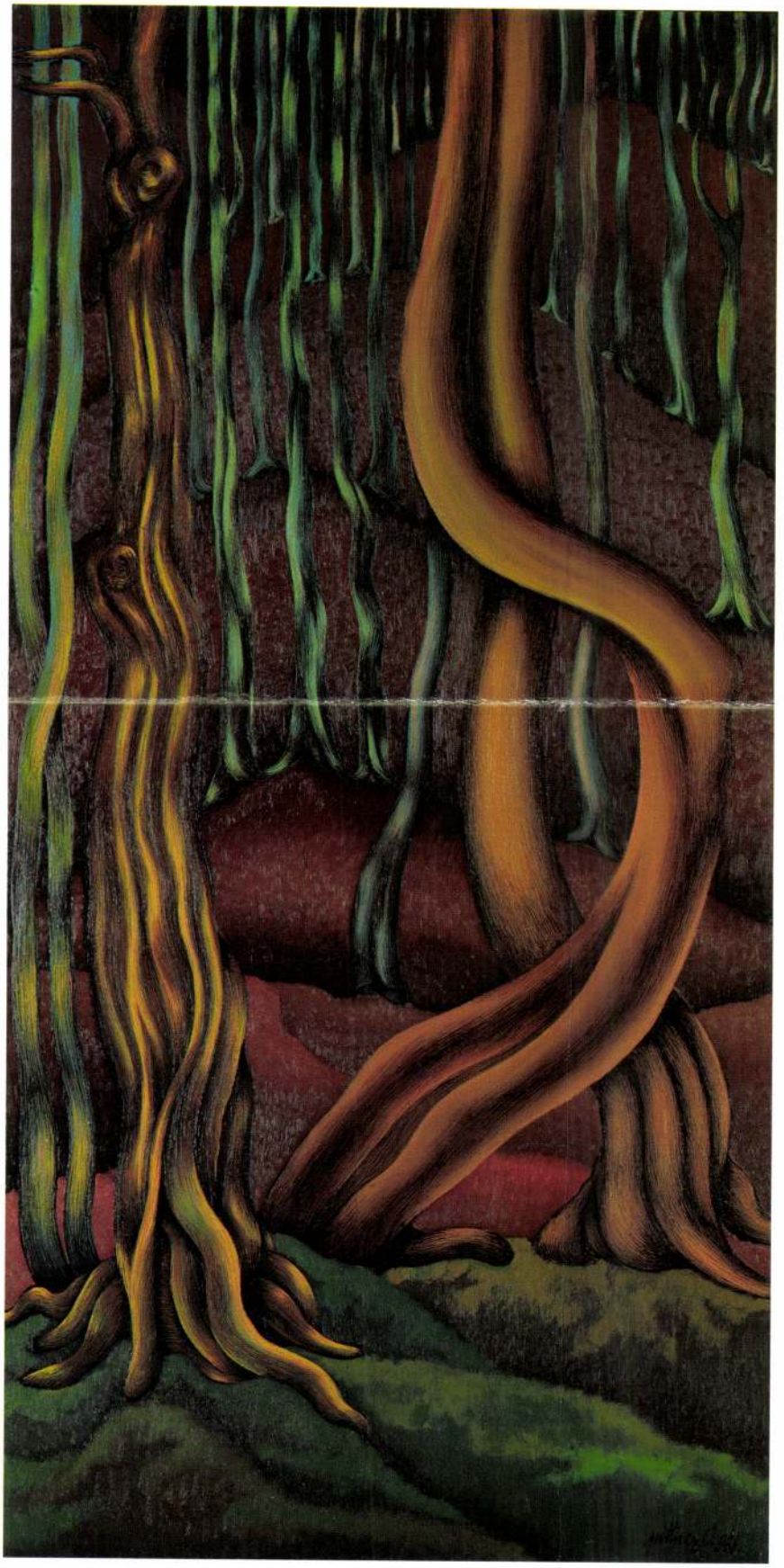

75. ◀
Pittner Olivér (1911-1971)

Gyökerek
Olaj, farost 140 x 70 cm
Jelezve jobbra lent: Pittner O. 968.
Kikiáltási ár: 600 000 Ft

76. ▲
Mattis Teutsch János (1884-1960)

Fák
Akvarell, papír 28,5 x 37 cm
Jelezve balra lent: MT.
Kikiáltási ár: 1 500 000 Ft

77.

77. ◄
Medveczky Jenő (1902-1969)

Zöld gyöngysor
Vegyestechnika, papír 17 x 16,5 cm
Jelezve balra lent: Medveczky 48.
Kikiáltási ár: 120 000 Ft

78.

78. ◄
Frank Frigyes (1890-1976)

Mici rókaprémben
Olaj, vászon 79 x 63 cm
Jelezve jobbra lent: Frank Frigyes
Kikiáltási ár: 350 000 Ft

MATTIS TEUTSCH János
2002. okt.

194. ▲
Mattis Teutsch János (1884-1960)

Három fej

Vegyestechnika, papír, 48x34 cm
Jelezve jobbra lent: MT.

Kikiáltási ár: 550 000 Ft

195.

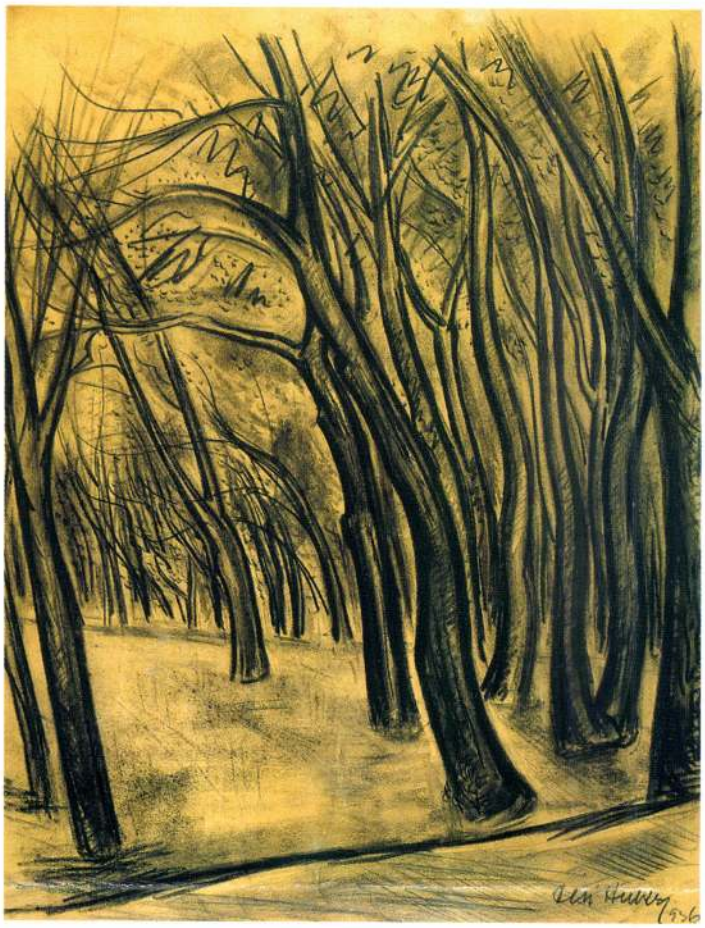

195. ◄
Dési Huber István (1895-1944)

Fák, 1936.

Szén, papír, 61,5x45,5 cm
Jelezve jobbra lent: Dési Huber 936.

Kikiáltási ár: 180 000 Ft

196.

196. ◄
Vajda Júlia (1913-1982)

Angyalok és ördögök, 1948.

Olaj, papír, 12,5x13,5 cm
Jelezve a passzpartún: Vajda Júlia 948.

Kikiáltási ár: 300 000 Ft

MATTIS TEUTSCH János
2002. őszi

6. ▶
Mattis Teutsch János (1884-1960)

Kompozíció

Linometszet
31x24 cm
Jelezve balra lent: MT 18/2/7/15

Kikiáltási ár: 240 000 Ft

6.

7. ▶
Mattis Teutsch János (1884-1960)

Kompozíció
Linometszet
30x19,5 cm
Jelezve balra lent: MT/7.,
Jelezve jobbra lent: 17.

Kikiáltási ár: 240 000 Ft

7.

8.

8. ◀
Bor Pál (1889-1982)

Positano, 1927.

Akvarell, papír, 25,5x35 cm
Jelezve balra lent:
Bor, Positano 1927.
Kikiáltási ár: 140 000 Ft

9.

9. ◀
Vörös Géza (1897-1957)

Párizsi részlet, 1931.

Tus, akvarell, papír, 22x22 cm
Jelezve jobbra lent:
Vörös Géza Paris 931.
Kikiáltási ár: 200 000 Ft

11. ▶
Pekáry István (1905-1981)

Tengerparti város, 1968.

Akvarell, papír, 20x28,5 cm
Jelezve jobbra lent: 19. Pekáry 68.
Kikiáltási ár: 150 000 Ft

MATTIS-TEUTSCH Janus

Mattis-Teutsch und Der Blaue Reiter. Haus der Kunst, München, 6. Juli - 7. Oktober 2001. (Gudrun-Liane Ittu). = Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde, 25 (2002) 156-158.

Szépművészeti Múzeum, Budapest

GÓTIKUS SZOBROK

A kiállítás megnyitója: 1999. november 10.

A Szépművészeti Múzeum Régi Szoborgyűjteményét főként arról a néhány, kiemelkedő jelentőségű alkotásról ismerik, amelyeket itáliai reneszánsz nagymesterek – Benedetto da Maiano, Verrocchio és Leonardo – nevéhez kapcsolt a művészettörténet-

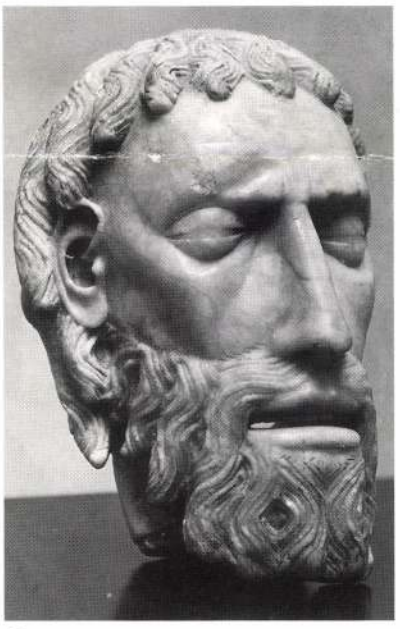

10.

írás. Ritkábban esik szó a Múzeum többi szobráról, közöttük azokról kőszobrokról és szárnyasoltár-töredékekről, amelyek az Alpoktól északra fekvő területek 14–16. századi művészetét képviselik a Múzeum gyűjteményében. Pedig jelentős nagyságú és sokszínű kollekció ez az internacionális gótika művészetétől a 16. század eleji késő gótika németalföldi, német és ausztriai szobrászatáig.

Gyűjtésük a 19–20. század fordulója körül kezdődött és az 1910-es években koncepciózus múzeumfejlesztési program keretében folytatódott. Az első világháború után a gyűjtemény gyarapítása – csaknem kivétel nélkül – a jelentős magyarországi magángyűjtemények anyagára támaszkodhatott.

Petrovics Elek a Szoborgyűjtemény fejlesztésének elveit 1916-ban így összegezte: *A szobrászati gyűjtemény rendezése alkalmából az egyes darabok megszerzésénél két fő szempontot tűztünk magunk elé: az egyik, s az elsősorban irányadó a tisztán művészeti szempont, melynek értelmében valamely darab megszerzése csak akkor kívánatos, ha az nem tekintve korát vagy keletkezési helyét, történeti vagy általában tudományos jelentőségét, magában, művészi qualitásainál fogva ható, elsőrendű alkotás; a másik, alárendeltebb szempont a művészettörténeti, melynek értelmében az elsőrendű szobrászati alkotásokból mégis olyanokat választunk ki, melyek alkalmasak arra, hogy egy-egy kor és művészeti terület képviselőjeként szerepeljenek, s így lassanként olyan összefüggő sorozat alakuljon ki, melyben az önmagukban, esztétikailag kiváló műalkotások egyúttal a művészet fejlődését is bemutassák s történeti okulással is szolgáljanak. A kínálkozó új darabok rendszerint olyan kor vagy hely művészetét mutatják be, mely múzeumunkban még egyáltalán nincs képviselve.*

Nagyszabású programjának végrehajtásához a Szépművészeti Múzeumot 1914 és 1935 között irányító Petrovics főigazgató munkatársául Meller Simont választotta, aki 1916-tól a szoborgyűjtemény igazgatóőre is volt.

Az általuk kezdeményezett állami vásárlások az állandó szoborkiállítást készítették elő, amely a háborús évek elmúltával csak 1921-ben nyílhatott meg Meller Simon rendezésében. Külföldi vásárlásaik olyan jelentős késő középkori alkotásokkal gazdagították a budapesti múzeumot, mint a kőből készült Szép Madonna (Frankfurt, 1916), a Köln melletti Großkönigsdorfból való Kálvária-szobrok (München, 1916), vagy egy kis méretű Kálvária-csoport (München, 1917).

A Régi Szoborgyűjtemény állománya a későbbiekben vásárlások és ajándékozások révén három jelentős magángyűjteményből gyarapodott tovább. Mindenek előtt Back Bernát (1871–1953) gyűjteménye érdemel említést. Az

8.

előbb Győrben, majd Szegeden megtelepült, apjától magyar nemesi címet öröklő malomiparos a 20. századi magyar műgyűjtés és művészetpártolás rendkívül érdekes és rokonszenves alakja. Régi mesterek festményeit és szobrokat egyaránt vásárolt. Különösen biztos ítélettel –

11.

nemkülönben a legjobb szakemberek (köztük Wilhelm von Bode, Julius Böhler, később Theodor Müller) tanácsaira hallgatva – válogatott a délnémet, osztrák, dél-tiroli területek alkotásaiból. Már az első világháború előtt nyilvános magánmúzeummá akarta alakítani gyűjteményét Szegeden. 1917-ben, amikor Móra Ferenc megszervezte a Szegedi Műbarátok körét, a társaság első kiállításán Back Bernát festményeit és szobrait mutatta be. Tervét a világháborút lezáró események hiusították meg. 1919-ben a 23 ládába csomagolt nagy értékű gyűjteményt Budapestre szállította; a szobrokat szinte kivétel nélkül, a festményeknek pedig jelentős részét a Szépművészeti Múzeumban helyezte letétbe. 1927-ben a Főrendiház tagja lett. A kezdetben hivatalos viszony közte és Petrovics Elek között az évek során barátsággá alakult. A család és Múzeum harmonikus kapcsolatának köszönhető, hogy az értékes szoborgyűjtemény később sem szóródott szét, hanem az 1921-es, első állandó szoborkiállítás megnyitása óta folyamatosan a Szépművészeti Múzeumban láthatta azt a közönség. A letétek legtöbbjét a Múzeum azóta megvásárolta, vagy a gyűjtőtől ajándékba kapta.

Back Bernát gyűjteményéhez hasonló jelentőségű Delmár Emil (1876–1959) kollekciója. Dr. Delmár Emil jogász és vállalkozó a magyar műgyűjtés történetében a művelt, zenei és irodalmi érzékkel, valamint tudományos igényességgel egyaránt rendelkező mecénás alakját testesíti meg.

A katonai pályával való ifjúkori próbálkozása után tett távol-keleti utazása irányította figyelmét a régi művészet felé. Barátság fűzte a korszak kiemelkedő múzeumi szakembereihez, Csányi Károlyhoz, Radisics Jenőhöz és Petrovics Elekhez. Tanácsaik nyomán az egyik legjelentősebb budapesti magángyűjtemény állt össze Delmár Széchenyi utcai otthonában. Szerzeményeinek hírére olyan neves külföldi szakemberek keresték fel, mint Wilhelm von Bode, Georg Swarzenski, vagy Theodor Müller. Gyűjteményének legjelentősebb részét a szobrok alkották, köztük egy 15. század eleji, Firenzében készült, híressé vált, bronz Szent Kristóf-figura, amely korábban a Marczibányi család tulajdonában volt (jelenleg Boston, Museum of Fine Arts). Szépművészeti Múzeum az 1921-ben megnyílt szoborkiállításra négy gótikus szobrot kölcsönzött. A gyűjtemény egyik részét 1939-ben Bernben mutatta be. A Svájcban őrzött középkori magyar emlékekről könyvet is írt. 1943-ban előbb Svájcba, majd Kubán keresztül az Egyesült Államokba emigrált. A háború alatt az amerikai légügyi hivatal felkérésére térképet készített a magyar műemlékekről, hogy a légitámadások megkímélhessék azokat. *Azután is hazájáért dolgozott, és 1956-ig, a nemzeti felkelés leveretéséig a dolgok változásában, visszatérése lehetőségében reménykedett* – írta róla régi barátja, Géber Antal. Hazatérés helyett Petőfi verseinek angol nyelvre ültetésével és művészettörténeti kutatásokkal foglalkozott New Yorkban. Egy Bécs melletti szanatóriumban érte a halál 1959-ben. Magyarországon maradt gyűjteményét örököseitől 1984-ben vásárolta meg a Múzeum.

Nem hagyhatók említés nélkül azok a szobor művek sem, amelyek báró Kornfeld Móric (1882–1967) gyűjteményéből kerültek a Múzeumba. A csehországi származású Kornfeldek az 1867-es osztrák-magyar kiegyezés utáni években telepedtek le Magyarországon. Kornfeld Móric már Budapesten született, Lipcsében szerzett jogi diplomát, majd a Ganz-Danubius Villamossági Részvénytársaság vezérigazgatójaként dolgozott. 1918-ban iregi birtokára vonult vissza gazdálkodni, de a gazdaságpolitikai életben továbbra is részt vett; 1927-ben a genfi világgazdasági konferencián Magyarországot képviselte. Ugyanettől az évtől a Főrendiház tagja volt. A Klebersberg Kunó kultuszminiszter által 1922-ben létrehozott Országos Magyar Gyűjteményegyetem munkájában is részt vállalt, többek között Kohner Adolf és Majovszky Pál társaságában. 1944-ig élt Magyarországon. Gyűjteményének kitűnő szobrait, amelyeknek művészettörténeti jelentősége Delmár Emil és Back Bernát szobraiéval vetekedett, az Iparművészeti Múzeum 1930-ban rendezett Egyházművészeti kiállítása mutatta be. Az itt kiállított műveket azonban csak leírásból és fényképekről ismerjük (többségük jelenleg a moszkvai Grabar Intézetben).

Az egykori gyűjtemény töredékei – különös módon éppen azok a darabok, amelyek nem szerepeltek az 1930-as kiállításon – a Szépművészeti Múzeumba kerültek, és ma – főként a gyűjtő gyermekeinek nagylelkűségéből – mint a Szoborgyűjtemény részét mutathatjuk be a közönségnek. Gyűjteményünkben egy, a 14. században Nyugat-Európában elterjedt jellegzetes szobortípust képvisel az a márványból faragott, kis méretű Madonna (8. sz.), amelynek Mária alakja finoman tagolt, mérműves tró-

17.

nuson ül és ruháját eredetileg drágaköves, ötvösművű bross díszítette. Megformálásával és előkelően finom stílusával a korabeli udvari művészet emlékeivel rokon.

Keresztelő Szent Jánosnak levágott fejét ábrázolja a gyűjtemény ikonográfiai szempontból is figyelemre méltó darabja (10. sz.). Az evangéliumi történetre utaló, alabástromból faragott dombormű a „Rimini mester"-nek nevezett, valószínűleg Dél-Németalföldön dolgozó szobrász alkotása. Több, azonos témájú domborművet ismerünk tőle. Főműve, amelyről nevét kapta, egy alabástrom oltár, amely Riminiből került

34.

jelenlegi őrzési helyére, a frankfurti Liebieghausba.

A budapesti Szoborgyűjtemény legismertebb, ugyanakkor a legtöbb vitát kiváltó gótikus alkotása a régebben „Amiens-i" Madonnának nevezett Szép Madonna (11. sz.), amely a 14–15. század fordulójának internacionális művészete, más néven a „lágy stílus" köréhez tartozik. A vita készítésének helye és ideje körül folyt. Ma úgy tartjuk, hogy az úgynevezett Szép Madonnák sorában a legkésőbbi, 1430 körül készült emlékek közé tartozik.

A 19–20. század fordulóján még Bécs közelében, egy kápolnában volt az az életnagyságú Madonna szobor (17. sz.), amely egy 15. század közepe körül készült szárnyasoltár szekrényében állhatott. Feltételezhetjük, hogy a szobrász – az ulmi Hans Multscher követője – valamelyik bécsi templom számára dolgozott.

A dél-tiroli Brixenben ekkortájt működő Leonhard mestert festőként és szobrászként is számon tartja a

18.

művészettörténet. A Szépművészeti Múzeum a brixeni székesegyház egykori főoltáráról származó hat táblaképe mellett egy neki tulajdonított szobrot is őriz.

Szobrainak részletei, különösképpen a ruházat lapos formái nem a figurák térbeliségét, a testrészek helyzetét és mozdulatait érzékeltető szobrászi felfogásra vallanak, hanem sokkal inkább dekoratív, festői felületjátékként hatnak.

A rongyos ruhájú, vállán aranyos köpenydarabot viselő koldus (18. sz.), valamikor Szent Márton figurája mellett állhatott.

Az antwerpeni oltárkészítő műhelyek a 15. század második felétől messzi tájakra exportálták alkotásaikat. Az oltárokat a könnyebb szállíthatóság kedvéért is kisebb darabokból építették össze. A Krisztus szenvedéstörténetének jeleneteit ábrázoló 1520–30 között készült domborművek (34–35 sz.) egykor valószínűleg a lübecki Mária-templom egyik oltárát díszítették. Antwerpeni készítésüket a faragványokon elhelyezett, nyitott tenyeret ábrázoló városi ellenőrző jegy bizonyítja.

A Szoborgyűjtemény egyetlen teljes szárnyasoltára a dél-tiroli Hinterkirch temploma számára készült 1515 körül az allgäui Kaufbeurenben működő Jörg Lederer szobrász műhelyében (60. sz.). Csak az oromzatát egykor díszítő szobrok hiányoznak. Lederer a késő gótikus szárnyasoltár-készítő művesek 1470 körül született utolsó generációjának jellegzetes tagja. Az ulmi Erhart-műhelyben tanult mester érett stílusának jegyeit mutatja a budapesti oltár, amelyet Back Bernát vásárolt meg 1909-ben, és hozott Ausztriából Magyarországra.

Meghatározását és máig érvényes művészettörténeti értékelését Theodor Müller adta 1932-ben.

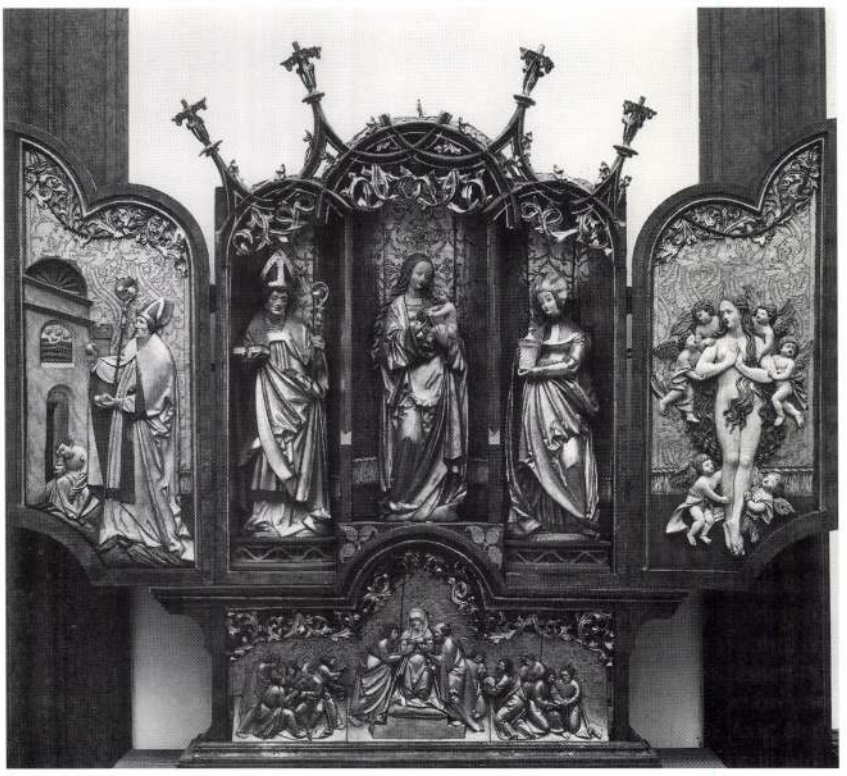

60.

A kiállított szobrok jegyzéke

1. **Idősebb Szent Jakab apostol**
francia szobrász, 1300 körül
mészkő festésnyomokkal

2. **Mária a Gyermekkel**
észak-francia vagy flamand szobrász, 1320–1340
festett tölgyfa

3. **Mária a Gyermekkel**
Maas-vidéki szobrász, 1340–1350
tölgyfa festésnyomokkal

4. **Mária a Gyermekkel**
francia szobrász, 14. század első fele
elefántcsont

5. **Mária**
kölni vagy Maas-vidéki szobrász, 1330–1340
diófa festésnyomokkal

6. **Fájdalmas Mária**
Maas-vidéki szobrász, 1350 körül
pácolt diófa, festésnyomokkal

7. **Feszület**
dél-tiroli szobrász, 14. század első fele
festett fenyő, hársfa kiegészítésekkel

8. **Mária a Gyermekkel**
párizsi szobrász, 1380 körül
fehér márvány

9. **Király**
délnémet szobrász, 1430 körül
aranyozott alabástrom

10. **Keresztelő Szent János feje**
A Rimini-mester műhelye
(Dél-Németalföld vagy Észak-Franciaország)
1420–1430, alabástrom

11. **„Szép Madonna"**
német szobrász, 1430 körül
mészkő

12. **Kálvária-csoport**
salzburgi szobrász, 1420 körül
festett hársfa

13. **Mária a Gyermekkel**
salzburgi vagy cseh szobrász, 1420 körül
festett hársfa

14. **Szent Ágnes**
bajor szobrász, 1430 körül
festett nyárfa

15. **Mária Angyali üdvözlet-csoportból**
osztrák (salzburgi?) szobrász, 1430 körül
mészkő

16. **Női szent szobrának töredéke**
Kassai Jakab (1429–1460) műhelye
Bécs, 1440–1450, festett hársfa

17. **Mária a Gyermekkel**
Hans Multscher (Reichenhofen 1400 körül
– Ulm 1467 előtt) köre, Bécs, 1450–1460
festett nyárfa

18. **Koldus figurája Szent Mártont ábrázoló szoborról**
Leonhard von Brixen (1438–1476 előtt)
Brixen, 1460–1470, festett cirbolyafenyő

19. **Mária**
délnémet szobrász, 1460–1480
festett hársfa, (A Kornfeld család ajándéka, 1999)

20. **Mária a Gyermekkel**
brügge-i szobrász, 1440–1450
alabástrom festésnyomokkal

21. **Mária**
brügge-i szobrász, 1450 körül
alabástrom festésnyomokkal

22. **Mária a Gyermekkel**
sváb vagy németalföldi szobrász, 1470–1480
alabástrom festésnyomokkal

23. **Szent Mihály arkangyal**
felsőrajnai (strassburgi?) szobrász, 1470 körül
festett fenyőfa

24. **Szent Mihály**
lille-i szobrász, 1450–1475
tölgyfa festésnyomokkal

25. **Fájdalmas Mária**
a großkönigsdorfi Kálvária-csoportból
Tilmann van der Borch (1487–1509 között)
Köln, 1480–1490, festett tölgyfa

26. **Ev. Szent János**
a großkönigsdorfi Kálvária-csoportból
Tilmann van der Borch (1487–1509 között)
Köln, 1480–1490, festett tölgyfa

27. **Szent János evangélista**
németalföldi szobrász, 1500 körül
festett diófa

28. **Szent Katalin**
Ludwig Jupan von Marburg
(Marburg 1460 körül – Marburg 1538) műhelye
Kalkar, 1500–1510, tölgyfa

29. **Szent Borbála**
Ludwig Jupan von Marburg
(Marburg 1460 körül – Marburg 1538) műhelye
Kalkar, 1500–1510, tölgyfa

30. **Szent Sebestyén**
Alsó-Rajna vidéki szobrász, 1480–1500
tölgyfa

31. **Krisztus megkeresztelése**
brüsszeli szobrász, 1500 körül
tölgyfa aranyozás nyomaival

32. **Feltámadt Krisztus**
id. Jan Borman (1479–1520) műhelye
Brüsszel, 1500–1520, tölgyfa

33. **Oltártöredék: Három figura**
Antwerpeni műhely, 1500 körül
festett tölgyfa

34–35. **Oltártöredék: Három férfi, Keresztvitel**
Antwerpeni műhely, 1520–1530
festett tölgyfa

36. **Krisztus sírbatétele**
Maas-vidéki szobrász, 1500 körül
festett diófa

37. **Krisztus a Golgotán**
brabanti szobrász, 1500 körül
festett tölgyfa

38. **Levétel a keresztről**
pikárdiai szobrász, 1510–1530
tölgyfa, festésnyomokkal

39. **Szent Borbála**
Michel Colombe (1430/31 – Tours 1512 után) köre
1500–1510, homokkő

40. **Jelenet Szent Balázs legendájából**
délnémet szobrász, 1500 körül
hársfa

41. **Próféta**
délnémet szobrász, 1480–1500
pácolt hársfa

42. **Férfiszent büsztje (Szent Péter?)**
frank szobrász, 1500–1510
festett hársfa

43. **Szent Anna harmadmagával**
délnémet szobrász, 1500 körül
festett hársfa

44. **Oroszlán-figura**
sziléziai mester, 1490–1500
bronz

45. **Szent Egyed**
tiroli vagy délnémet szobrász,
1500 körül, festett hársfa

46. **Szent Katalin**
német (szász?) szobrász, 1520 körül
festett hársfa

47. **Mária a Gyermekkel**
sváb szobrász, 1500 körül
festett hársfa

48. **Mettercia**
Michael Zeynsler (működött: 1515–1541)
Biberach, 1515–1520, festett hársfa

49. **Lovagszent**
ulmi szobrász, 1520 körül
pácolt hársfa (kölcsön magángyűjteményből)

50. **Szent Bernát látomása**
frank szobrász, 1500 körül
hársfa

51. **Szent Márton**
frank szobrász, 1500–1510
pácolt hársfa

52. **Mária a Gyermekkel**
délnémet szobrász, 1510–1520
festett hársfa

53. **Mária a Gyermekkel Schweinsdorfból**
Tilman Riemenschneider (Heiligenstadt im
Eichsfeld 1460 körül – Würzburg 1531)
Würzburg, 1510–1520, festett hársfa

54. **Szent István protomártír**
Tilman Riemenschneider (Heiligenstadt im
Eichsfeld 1460 körül – Würzburg 1531)
műhelye Würzburg, 1520–1525, festett hársfa

55. **Feszület**
frank vagy Közép-Rajna vidéki szobrász
1510 körül, festett hársfa

56. **Feszület**
délnémet szobrász, 1510 körül
festett hársfa

57. **Mária halála**
karintiai (villachi?) mester, 1510–1520
festett hársfa

58. **Szent Kristóf**
délnémet szobrász, 1510–1520
festett hársfa

59. **Mária halála**
allgäui szobrász, 1500–1510
festett hársfa

60. **Szárnyasoltár Hinterkirchből (Dél-Tirol)**
Jörg Lederer (Füssen 1470 körül
– Kaufbeuren 1548/50 körül) Kaufbeuren, 1515 körül
festett hársfa, fenyő szerkezettel

Női szent szobrának töredéke
Kassai Jakab (1429–1460) műhelye Bécs, 1440–1450
festett hársfa
(kölcsön az esztergomi Keresztény Múzeumból)

Nagy Szent Család a brixeni dóm főoltáráról
Leonhard von Brixen (1438–1476 előtt)
Brixen, 1460 körül
tempera, hársfa (katalóguson kívül)

Szárnyasoltár az obermontani
Szt. István-kápolnából (Dél-Tirol)
délnémet műhely, 1510–1520
tempera, hársfa és fenyőfa (katalóguson kívül)

A vezető kiadását a Szépművészeti Múzeum Baráti Köre támogatta.

A kiállítást rendezte és az ismertetőt írta:
Verő Mária

Látványterv és installáció: Héjjas Pál

Szépművészeti Múzeum
Budapest, Hősök tere, Telefon: (1) 343 97 55
Nyitva hétfő kivételével: 10–18 óra között

Tipográfia: Typo-Lenos Bt.
Fotó: Józsa Dénes
Felelős kiadó: Mojzer Miklós főigazgató
Nyomtatás: Stádium Nyomda, Budapest

KAMARAKIÁLLÍTÁS

MATTIONI ESZTER

KÉPEIBŐL ÉS HÍMESKÖVEIBŐL

BAKONYI MÚZEUM VESZPRÉM

1972. ÁPRILIS 29 — MÁJUS 28.

AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM NAGYTÉTÉNYI KASTÉLYMÚZEUMA
MAGYAR NEMZETI GALÉRIA
BAKONYI MÚZEUM

KAMARAKIÁLLÍTÁS

MATTIONI ESZTER

KÉPEIBŐL ÉS HÍMESKÖVEIBŐL

VESZPRÉM, 1972. MÁJUS

MUSÉE DU CHÂTEAU DE NAGYTÉTÉNY
GALERIE NATIONALE HONGROISE
MUSÉE DE BAKONY

ESZTER MATTIONI

EXPOSITION DES PEINTURES ET DES COMPOSITIONS EN PIERRES COLORÉES

VESZPRÉM, MAI 1972

A kiállítást

DR. KISS ÁKOS és DR. POGÁNY Ö. GÁBOR

rendezte

A fényképeket

PETRÁS ISTVÁN

készítette

A kiállítás egy egyedülálló művészi alkotópálya kétfajta eredményeiből, festészetéből és hímesköveiből egyaránt bemutat. Mattioni Eszter jelentős sikereket elért művészete egészében festészetében gyökerezik. Ez a piktúra már korán jelezte azokat a monumentális, síkszerűben kifejező hajlandóságokat, amelyek a hímeskő műfaját is ígérték. Másrészt — most kiállított képei is erről vallanak — eleven, friss, igaz, tiszta színvilága az egész lényéből odaadóan alkotó, temperamentumos koloritköltőt tárja elénk, akinek színihletettségei, szerkezetei révén a magyar tájak, Tolna, a Balaton, a Duna-kanyar új művészi értelmezést nyernek. A tolnai táj színeivel, népviseletével nevelte ezt a csillogó, mégis oly mélyen látó színes derűt, amelyet széles, epikus előadásmód váltogat, hogy mindezek az értékek a művész leleménye, a hímeskő nemes művészetében síkszerű öröklétben valósuljanak meg. Festészete korábbi időszakában ezüstösen ható szürkéskékek utánozhatatlan színharmóniáiból építette nagylélegzetű formáit, amelyek közül csak itt-ott világít elő egy-egy hangsúlyosabb meleg tónus. Szolnoki hajórakodás, Marili c. művei nyújtanak ízelítőt ez alkalommal e jelentős időszakából, amely korán meghozta a művész számára a Szinyei Társaság tagságát.

Újabb képeinek energikus színekkel telisége e művészetet hazai piktúránk színkultúrájának jelentős állomásává formálja. E színek nem csupán fellobbannak, gyönyörködtetnek, de a mindig biztonságosan szerkesztő Mattioni Eszter e formaképző színrendszerrel építi igazzal, széppel teli világát. Máskor meg a dunántúli tájak népművészetén ihletődött dekorativitása bővíti ezt a többrétű kifejezésmódokon előtáruló művészi skálát. Ez a gazdag festőiség síkfelületeinek homogenitásával, nagy nyugalmú biztonságával, eleven, mindig harmonikusan kiviruló színeivel, a szerkesztés biztonságából eredő dekoratív jellegével kínálkozott a falakra az újszerű, önálló művészeti ággal, a hímeskővel.

Még a szolnoki művésztelepi alkotóidőszak tanulságai nyomán jutott a művész azokhoz a biztos szerkezetrendszerekből, artisztikus rend-nyugalomból egybeálló tulajdonságokhoz, amelyek a hímeskőkép időszakához vezettek. Ez az ősi kőberakások körében

új fejezetet jelentő művesség nemes kőzeteinek egybecsiszolt, áttetsző csillámlásával, kővirág jellegével valósítja meg az alkotó fantázia képfelületeit. A mozaikhoz képest hajlékonyabb előadásmód egyaránt lehetővé tesz epikus jellegű kifejezést vagy olyan dekoratív értéküknél fogva jelentős témát, aminő a mélytengerek nyüzsgő halvilága. Különös erősségei e művészetnek a növényi, virágos kompozíciók. A floreális motívumok utolérhetetlen üdeséggel, anyagszerűséggel adják vissza a vegetáció ideáját. A fesztészetének eredményei felől kibontakozó műveken egyaránt megcsodálhatjuk a biztos szerkezetformálást, a muralitás új műfajának e nemes anyagok síkjain előtűnő újszerű alkotásait. Nagyvonalúan jellemző előadásmód, egyszerűre redukált tér, környezet, a technika alapjellegéből eredő stílussajátosságok alakítják igazzá Mattioni Eszternek ezt a sajátos leleményét. Itt sikerült megtalálnia azt az általánosító kifejezésrendszert is, amely víziószerű képeit időtleníti. Tartós technikában monumentális mondanivaló dekoratív képszerűségen át kifejezve jellemezheti a hímeskő művészetét, amely a szép kőszövedékeken át temperáltan előcsillámló képeivel komoly mondanivalóit időtlen ünnepiességben tárja elő.

KISS ÁKOS

IRODALOM

Magyar Művészet 5 (1929), 1938, 1930, 1931.
Lázár Béla, Az Ernst Múzeum CXL. kiállításáról, 1933.
uő. CLXIII. kiállításáról.
Ybl Ervin, Budapesti Hírlap 1933. IV. 30.
Nemzeti Újság 1937. II. 17. A párizsi Jeu de Pomme-beli kiállításról.
Carnegie Institute 1938. XI. 16. Mattioni Eszterről.
Pester Lloyd 1936. XII. 20. Bilder und Bildwerke, uott, 1938.
Lyka Károly méltatása, Pesti Hírlap 1938. V. 24.
Magyar Iparművészet 1939. 17. sz.
Ybl Ervin, A Stühmer gyári hímeskőről. Budapesti Szemle 1943.
Dr. Dombi József, A legújabb magyar monumentális művészet. Szépművészet 4 (1943) 195—200.
Végvári Lajos, Szolnoki művészet. Bp. 1952. 60—62.
Fónyi Géza, Szabad Művészet 1953. 186—188.
Rimanóczy Gyula ismertetése az 1955. évi kiállításról.
Pogány Frigyes, A képzőművészetek szintéziséről. Szabad Művészet 6 (1956).
Genthon István, Művészettörténeti Értesitő 1960. 64—65.
Pogány Ö. Gábor, Mattioni Eszter festőművész kiállítása 1961.
Pogány Ö. Gábor, Mattioni Eszter Szekszárdon. Művészet, 1971. III.
Kiss Ákos, Az új hímeskőművészet és az építészet kapcsolatairól. Művészet 4 (1963) 26—27.
Kiss Ákos, Mattioni Eszter új hímeskőművei a Rókus kápolnában. Művészet 5 (1964) 32—33.
Kiss Ákos, Mattioni Eszter újabb hímeskő alkotásai. Művészet 10 (1969) 31—32.
Daily News 1970. X.

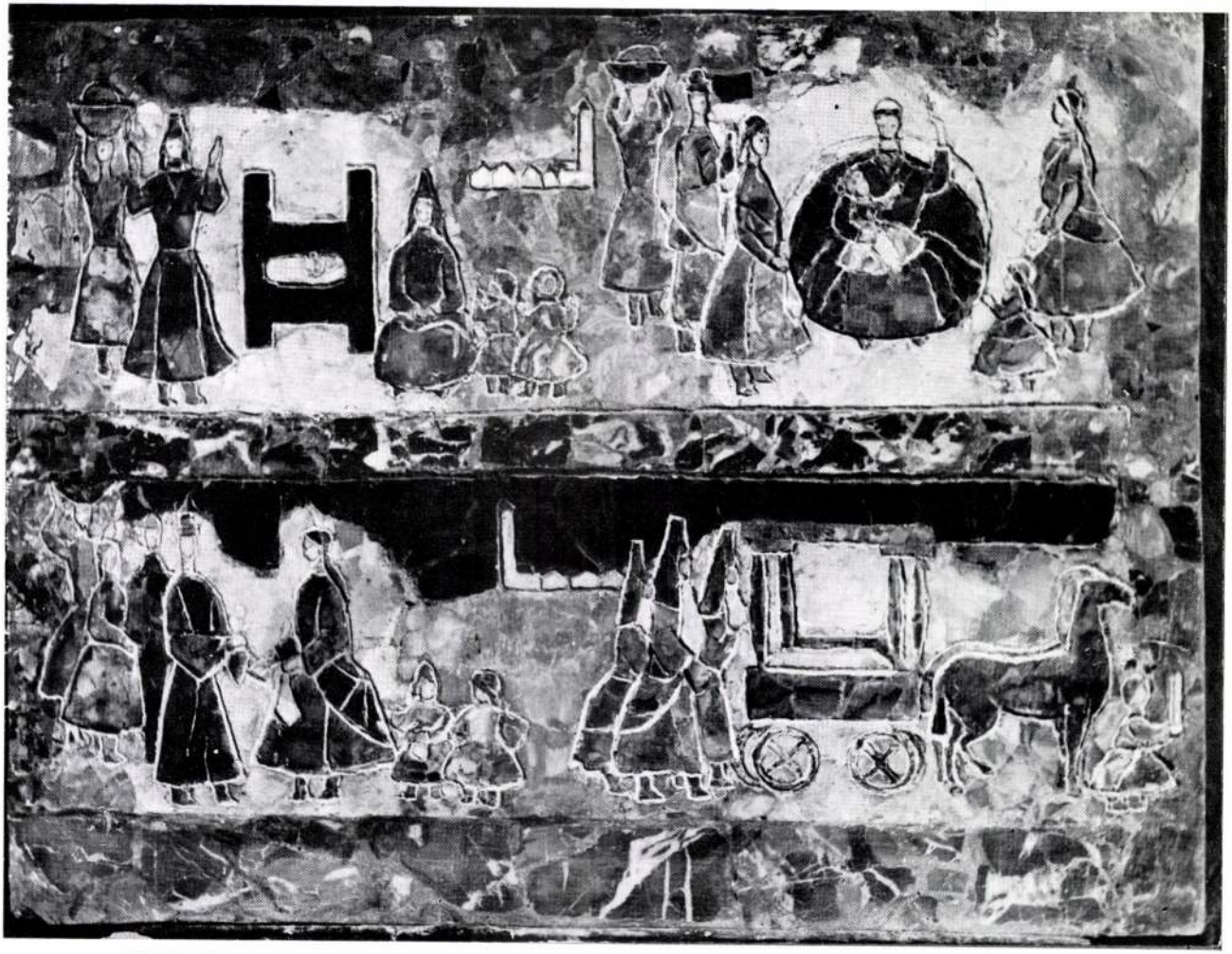

TEREMTÉS

HÍMESKÖVEK JEGYZÉKE

1. GALAMBANYA FIÓKÁKKAL	50×60	hímeskő
2. TEREMTÉS	90×125	hímeskő
3. KÓRUS	90×110	hímeskő
4. ANYA GYEREKKEL (zúzalékos öntvény)	71×92	
5. AZ ÉLET	80×58	
6. CSENDÉLET FEKETE KÖVEKKEL	65×58	hímeskő
7. FEHÉR VIRÁGOK FÉNYEKKEL	60×73	hímeskő
8. EZÜST FÉNYEK VÖRÖS KÖVEKKEL	67×63	hímeskő
9. HALAK I.	50×60	hímeskő
10. HALAK II.	77×72	hímeskő
11. VIRÁGCSENDÉLET	60×80	hímeskő
12. KISLÁNY BARANYAI FŐKÖTŐVEL	66×52	hímeskő
13. BARSI RÓZSIKA SIÓAGÁRDRÓL	59×41	hímeskő
14. HAZATÉRŐ MUNKÁSOK	120×87	hímeskő
15. BARANYAI ANYA GYEREKKEL	147×75	hímeskő
16. LOVAK	88×60	hímeskő
17. TAVASZI GALAMBOK	82×68	hímeskő

VISEGRÁDI DOMBOK

TEMPERAVÁZLATOK JEGYZÉKE

1.	EZÜST DUNA-KANYAR	73 × 51	tempera
2.	VISEGRÁDI DOMBOK		tempera
3.	ŐSZI DÉLUTÁN VISEGRÁDON		tempera
4.	BALATONI KUKORICÁS		tempera
5.	DUNA-KANYAR		tempera
6.	SIÓAGÁRDI FEHÉR KISLÁNY		tempera
7.	BARSI BÖZSIKE		tempera
8.	TENGERFENÉK		tempera
9.	LIGNANOI TENGERPART ESTE		tempera
10.	NAPERNYŐS TENGERPART		tempera
11.	STRAND LIGNANOBAN		tempera
12.	JUGOSZLÁV TENGERPART		tempera
13.	KÖRTÁNC		tempera
14.	TEHERVIVŐK		tempera
15.	ÖNARCKÉP		tempera

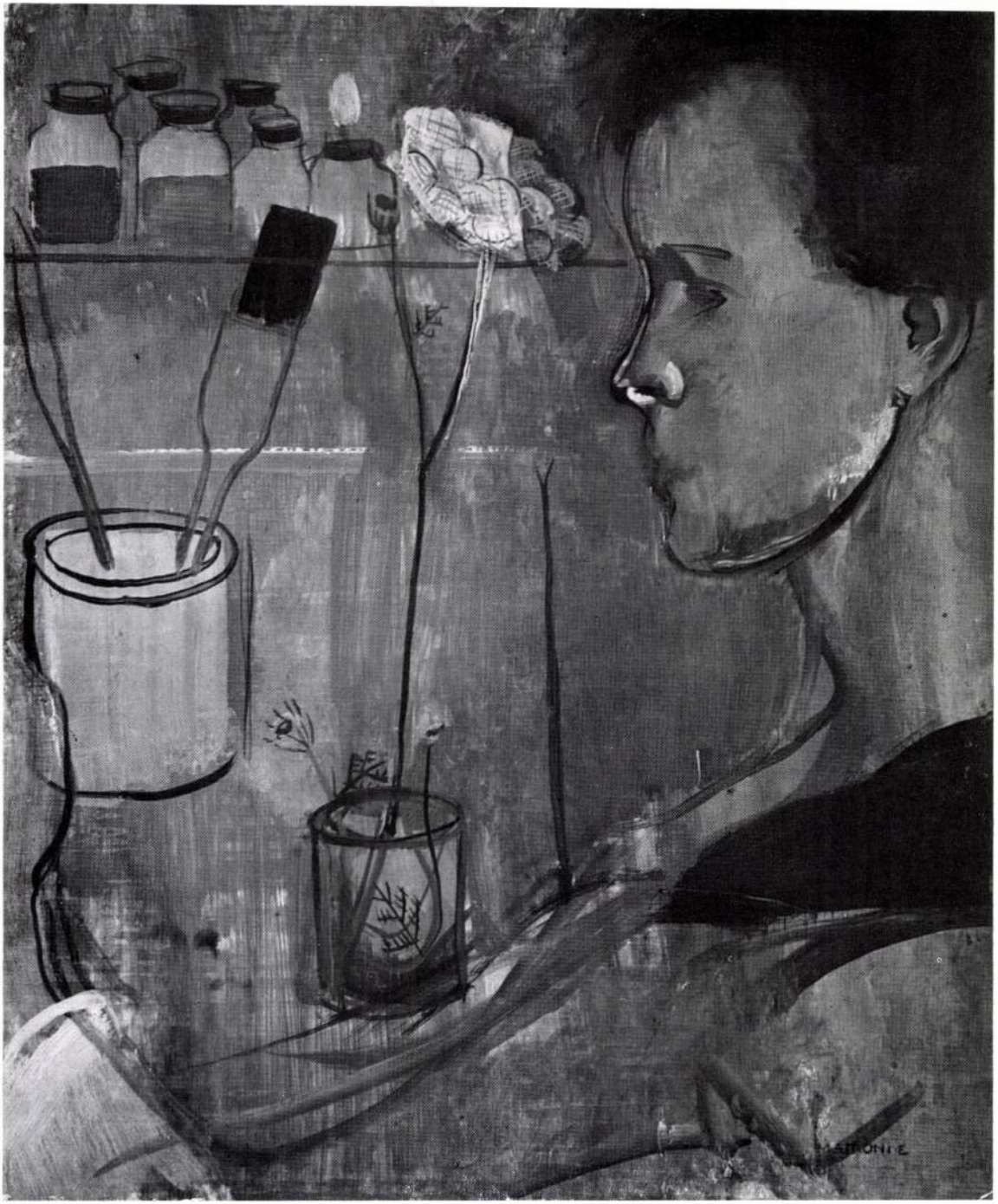

ÖNARCKÉP

FESTMÉNYEK JEGYZÉKE

1. MARILI	80×100	olajtempera
2. RÉGI BÁRKÁK A TISZÁN	80×100	olajtempera
3. NÓGRÁDI ASSZONY NAPRAFORGÓKKAL	135×73	olaj
4. FRESKÓ V. KŐVÁZLAT	120×48	
5. FRESKÓ V. KŐVÁZLAT	120×48	
6. SIÓAGÁRDI KISLÁNYOK	60×80	olajtempera
7. FEKETE ÓRÁS MŰTEREM ABLAK	120×100	olajtempera
8. DÉLELŐTTI DUNA-KANYAR	120×100	olajtempera
9. BALATONSZEMESI KABINOK	60×50	olajtempera
10. TÉLI VISEGRÁDI HEGYEK	80×100	olajtempera
11. NAGYMAROS TÉLEN	70×80	olajtempera
12. VIRÁGCSENDÉLET	80×100	olajtempera

Felelős kiadó: Éri István
16904 - Révai Nyomda, Budapest - Felelős vezető: Povárny Jenő

5,— Ft

Zöld lelki virág

35 × 29 cm
Olaj, karton
J. j. l.: MT
Kikiáltási ár: 2 500 000 Ft

„Mattis Teutsch Komposition 1922" – látható a festmény hátoldalán a művész kezétől származó aláírás, cím és dátum. A brassói művész szakirodalmát kevéssé ismerők számára bizonyára érthetetlen, miért nem ezzel a címmel szerepel a kép e katalógusban. Ha még azt is tudják, hogy a mű a László Károly gyűjteményét bemutató tárlaton 1996-ban a Műcsarnokban „Lélekvirágok" címmel volt kiállítva, végképp úgy érezhetik, nagy a bizonytalanság a festmény címadása körül.

Ez azonban csupán a látszat. A hátoldali ceruzaírás egyidős a festménnyel, tehát egyértelmű, hogy a „Komposition" cím helyes. Mattis Teutsch az 1920-as évek elején, első éveiben festett műveit mind ezzel a címmel illette. Három évtized múlva azonban ő maga változtatott a címeken. Unokája születése alkalmából összeállított egy albumot, amelyet „Lelki virágok"-nak nevezett és az ebben az albumban elhelyezett művek egy részét ekkor átkeresztelte Lelki virággá. A kutatók minden bizonnyal ezzel az albummal találkozva kezdték használni a Lelki virág címet. A Seelenblumen német fordítás vált előbb ismertté, a magyar szakemberek ezt fordították vissza nyelvünkre. Így születhetett a Lélekvirágok elnevezés. Arra nincs dokumentum, hogy Mattis Teutsch ebben a változatban is használta volna a címet, csak a lelki virág jelzős szerkezettel találkozhatunk írásaiban. „Légy a kifinomult lelki és cselekvő világ virága!" – kívánta unokájának 1950 május 20-án papírra vetett versében.

Az albumba a művész húsz Lelki virágot válogatott ki munkái közül és linóleummetszetekkel, késői portrékkal egészítette ki ezt az anyagot. Korábban ezek az 1920–1923 között készült festmények, kivétel nélkül a „Komposition" címet viselték. Amint azt az itt látható festmény hátoldali feliratai is bizonyítják, a kép minden tekintetben megfelel az átkeresztelés kritériumainak. Arra ugyan nincs bizonyítékunk, hogy ez a festmény lenne ama húsz egyike, de meggyőződésünk szerint minden olyan festmény, amely megfelel a feltételeknek átkeresztelhető Komposition-ból Lelki virággá. Véleményünk szerint a Lelki virágok azok a művek, amelyeken a korábbi alakos kompozíciók folytatásaként az alakok nyomai, illetve az ezeket helyettesítő bimbószerű motívum, a művész által „csíravonal"-nak keresztelt formai megoldás fedezhetők fel.

„A képsík a szélekig csak egy homogén alapot nyújtott és maga az igazi kép egyetlen főtémából, a „főformából" kiindulva, az amellé rendelt variációs mellékmotívumok kiegészítésében teljesedett ki" – írta Mattis Teutsch ekkor keletkezett „abszolut", „tiszta képszerű" képeiről Hevesy Iván. Ezek a festmények a Lelki virágok. A „homogén alap" leggyakrabban a zöld, a kék és a piros. Miután a művész egy Hevesy Iványhoz írott 1922-es keltezésű levelében egy általa összeállított műlistában egyes „Komposition" című festményeit a színmegjelöléssel pontosított, kiegészítésként a Lelki virág címek elé is odatehető a kép meghatározó színe. Így született az itt látható festmény esetében a „Zöld lelki virág" cím.

Mattis Teutsch János az expresszionista művészet egyik legmeghatározóbb egyénisége. A budapesti MA köréhez tartozva, a berlini Der Sturm jól ismert művészeként, majd a bukaresti Contimporanul csoport tagjaként művészete széles körben vált ismertté, aminek köszönhetően ma is egyike azoknak a magyar-szász művészeknek, akiket a nemzetközi művészettörténetírás is számon tart. Az utóbbi időben Németországban és Belgiumban is láthatók voltak munkái különböző kiállításokon. Hazánkban és Romániában, de német és angol nyelvterületen is több művészettörténeti tanulmány kitért munkásságára. A szerző tollából a múlt évben monográfia született és a tervek szerint néhány év múlva, bizonyítva Mattis Teutsch jelentőségét, egy több országba utazó vándorkiállítás is készül.

Mattis Teutsch művészi pályájának csúcsát az 1919–1924 közötti években jelölhetjük meg. Korábban és később is készültek nagyon érdekes, fontos alkotások, de ebben a hat évben szinte csak jelentős művek kerültek ki a művész keze alól. Az Érzetek és a Lelki virágok ezek, amelyekről kijelenthetjük, hogy Mattis Teutsch János fő művei. Ezek a „tiszta érzést" síkon visszaadó alkotások a zenével rokoníthatók. A Lelki virágok szimfóniák, belső képek. Ritkán bukkannak fel a műkereskedelemben muzeális értékű festmények. Az itt látható Zöld lelki virág, amely a legismertebb méretben, a legtipikusabb Mattis Teutsch papírra készült, muzeális értékű darab, ugyanolyan fő műve a brassói művésznek, mint bármelyik másik Zöld lelki virág, amely a gyakori reprodukálásnak köszönhetően nála ismertebb.

Majoros Valéria
művészettörténész

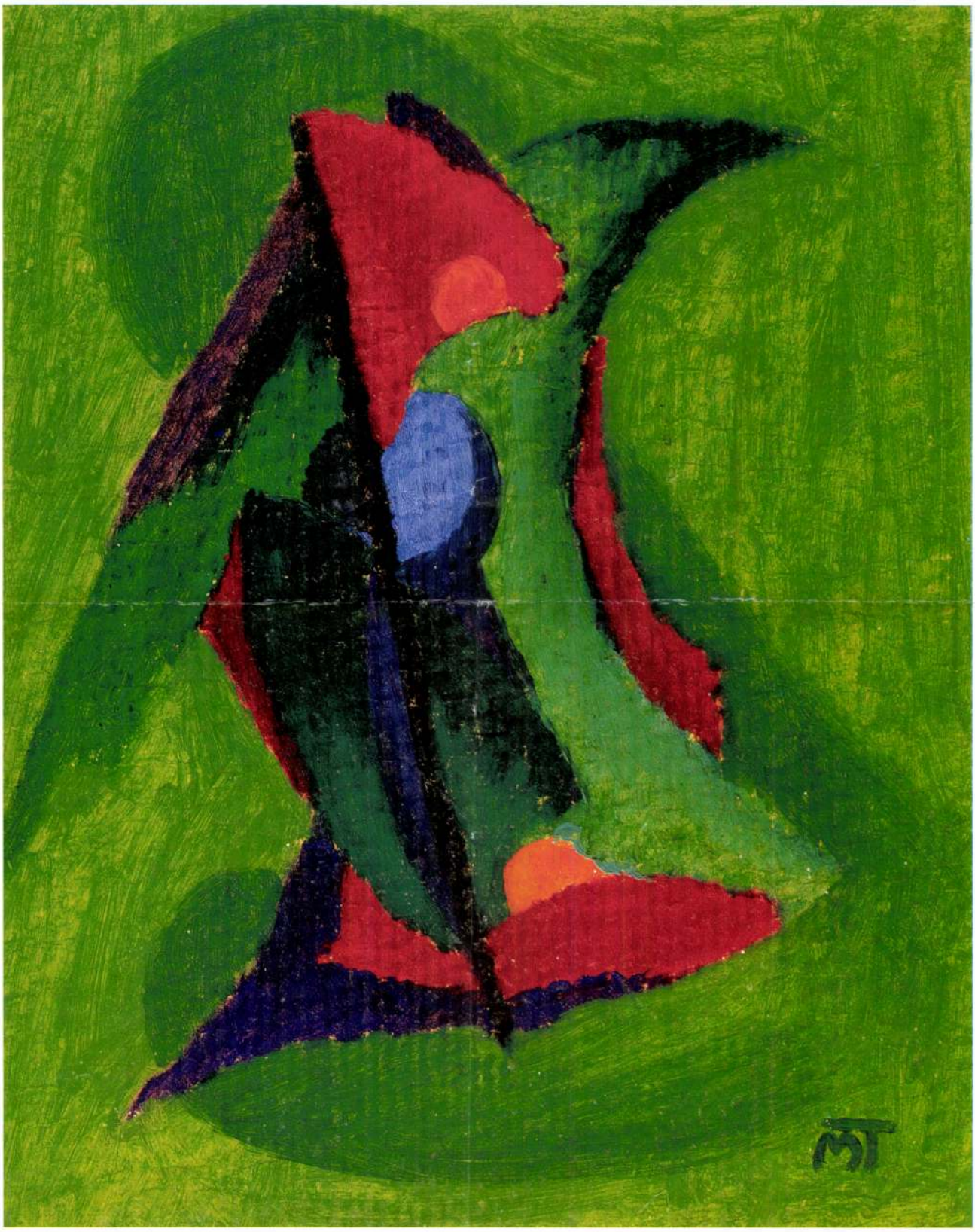

312

313 • KÁDÁR BÉLA (1877-1956)

Lovas

94,5 × 104 cm
Vegyestechnika, papír
J. j. l.: Kádár Béla
Kikiáltási ár: 1 800 000 Ft

MATTIS TEUTSCH (+7)

Körkép a képzőművészet idei helyzetéről

Az őszi fesztivál programjának részeként a Ludwig Múzeum mutatta be a XX. század egyik legnagyobb hatású, Andy Warholhoz és Joseph Beuyshoz fogható képzőművésze, Tadeusz Kantor munkásságát. A budavári intézmény és a krakkói Bunkier Sztuki együttműködésében megvalósult tárlat a 60-as, 70-es évek ritkán látható műveivel engedett bepillantást a mester konceptualista korszakába

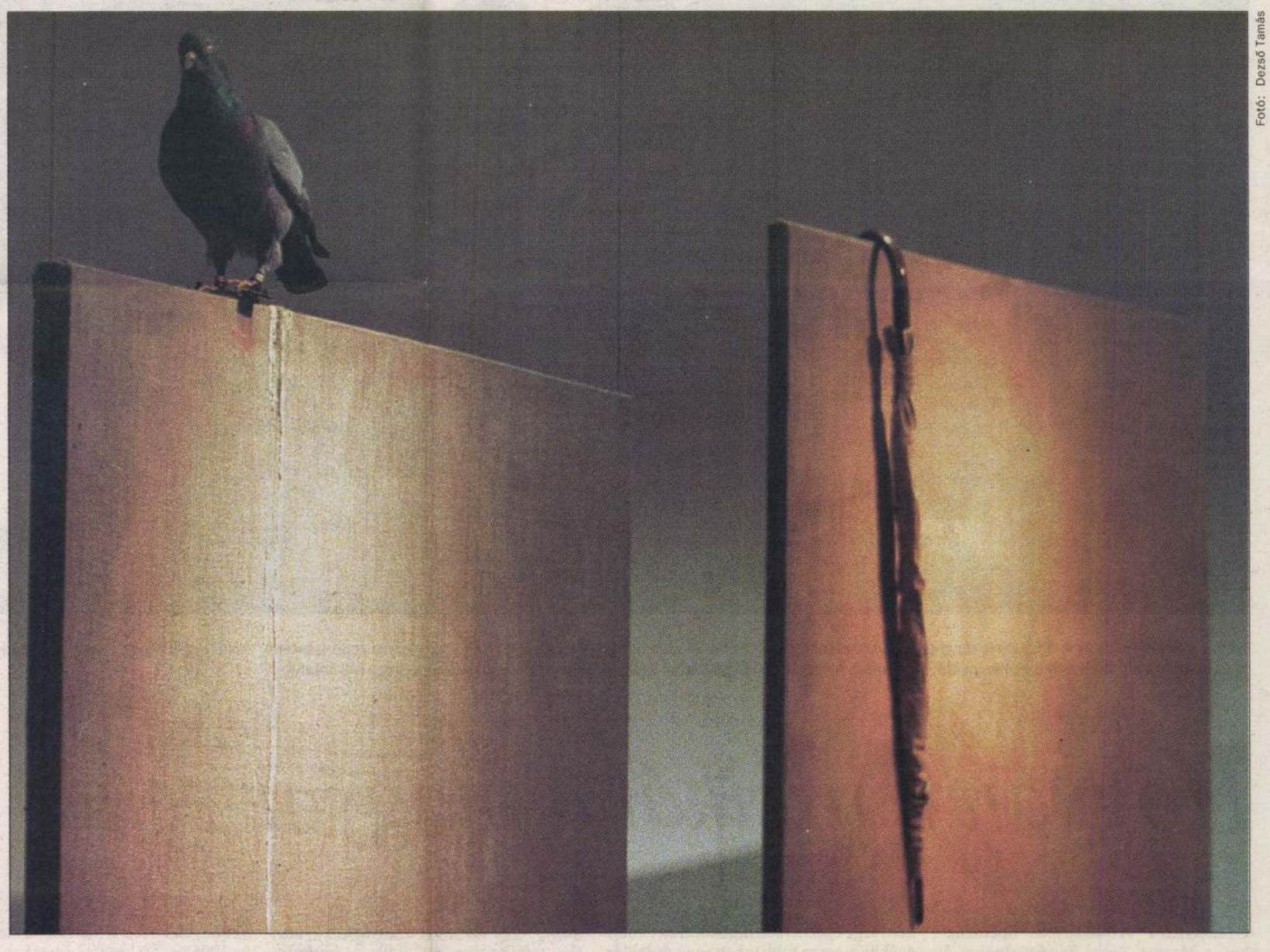

Fotó: Dezső Tamás

Melyik volt az idei év legjelentősebb kiállítása?

PETERNÁK MIKLÓS, a C3 Kulturális és Kommunikációs Központ igazgatója: Budapesten több kiállítás nyílik, mint amit egy ember át tud tekinteni. Ez örvendetes, a mai művészet, művészek és kiállításcsinálók megnövekedett aktivitását mutatja. A szubjektivitás tehát adott, még a hivatásszerűen képzőművészettel foglalkozók sem juthatnak el minden bemutatóra. Szétválasztandó persze az, ami személy szerint fontos volt az értékelőnek (például számomra az intermédia szak éves diplomakiállítása a Magyar Képzőművészeti Egyetemen), s ami a közvetlen érintettség hiánya miatt már illendően megnevezhető. Sok, egymással igazából összemérhetetlen esemény közül mindenképp kiemelésre méltó a múlt század egyik meghatározó eredetiségű mestere, Tadeusz Kantor munkásságát, különösen annak korai időszakát bemutató tárlat, valamint Drozdik Orsolya életmű-kiállítása a Ludwig Múzeumban. Nagyszabású vállalkozás a Néprajzi Múzeum Időképek című, egész éves tematikus kiállítása, kivételesen érdekes a műcsarnokbeli Rekonstruált fikció, és szerintem remek volt az idei velencei biennálé.

Mégis, ha szűkíteni kellene a listát, legfontosabb eseményként a civil kezdeményezések megerősödését emelném ki, mely a bejáratott intézményi működés mellé teremt alternatívát. Ilyen a Kis Varsó, Gálik András és Havas Bálint kiállítás- és beszélgetéssorozata, vagy a Két művész – két kurátor, Sugár János és El-Hassan Róza műteremkiállításai. Sajátos magyar népművészeti sikertárgyként emelhető még ki a World Trade Center elleni terrortámadás után a világhálón megjelent és hihetetlen gyorsan elterjedt allegorikus montázs, a torony tetején álló turista képe, háttérben az épület felé közelítő repülővel.

FABÉNYI JÚLIA, a Műcsarnok főigazgatója: Mindenképpen kiemelendő az ezredforduló ünnepi kiállítása, a Néprajzi Múzeum rendezvénye. Azért volt jó, mert sikerült nem az időt illusztrálni, hanem a tárgyakon, műcsoportokon keresztül az időiséget érzékeltetni. Fontos kiállításnak tartom a Nemzeti Galéria Mattis-Teutschot és a Der Blaue Reiter művészeit bemutató kiállítását. Mintaértékű a nemzeti és nemzetközi érték integrálásának szempontjából. Remélem, külföldön is hasonló sikert ért el. Jónak és fontosnak tartottam – engedelmükkel most magunkról beszélek – a Műcsarnokban bemutatott, három kurátor által rendezett fiatal képzőművészek kiállítását. Kezdeményezés volt, többévnyi lemaradás behozatalának kísérlete. A látogatók száma (13 000) visszaigazolta az igényt és érdeklődést.

Nekem a legkedvesebb és legfontosabb kiállításom a 49. velencei biennálén való magyar megjelenés volt. Komoróczky Tamás és Lakner Antal nagyon jó teljesítményt mutattak fel. A külföldi kritika és a látogatók bejegyzése mind rendkívül elismerő volt. Gratulálok a művészeknek, és köszönöm a stábnak. Általában mozgalmas volt a művészeti közélet. Fontosnak és nagyon jónak tartom az Ernst Múzeum létrejöttét. A vizuális művészetünk kultúrtörténeti bemutatására irányuló törekvés méltánylandó, igen színvonalas kamarakiállításaik jelentős eseménynek számítanak, és nagy sikert értek el.

MOJZER MIKLÓS, a Szépművészeti Múzeum főigazgatója: Idén, 2001-ben Magyarországon és persze elsősorban Budapesten, annyi jó kiállítás nyílt, mint amennyi az előző években csak több év alatt valósulhatott meg. Nem lehet őket rangsorolni, mert különféle „teljesítményekről" van szó. Aztán egy-egy kiállítás közönségsikere, a látogatók száma sem feltétlen értékmérő a nagy bemutatók értékelésében. E helyütt csak a nemzetközi érdekű kiállításokat említem. A leginkább újszerű a bemutatását és hatását tekintve diadalmenetféle Álmok álmodói – világraszóló magyarok címmel rendezett óriásbemutató. Ilyesfélét többnyire a világkiállításokon mutatnak be a nemzetek egymásnak. A magyar önismereti törekvések inkább saját tükörbe nézést kívánnak, a kultúrpolitika pedig depresszió elleni gyógyszerként adagolja ezt itthon. A budai kiállítás egy volt ipari csarnok modern, szinte profán katedrálissá történt elrendezésével kitűnőt alkotott.

A múzeumi tárlatok közül ragyogó volt a tavaszi fesztivál alkalmával megnyílt Mattis-Teutsch és a Der Blaue Reiter kiállítása. Ha a Ludwig Múzeum a Nemzeti Galériával versenyezne, akkor még a napokban megnyílt Frantisek Kupka-kiállításával tudna egyenlíteni. A Műcsarnok a Hősök terén egyféle kiegészítő versengésben áll a szemben épült Szépművészetivel, amennyiben természetszerűen a kortárs magyar és részben a külföldi alkotókat vonultatja föl, és jó lesz, ha ők e versenypálya másik feléről szólnak. A Nádler István-kiállítást azonban mindenképp meg kell említenem. Az ezredéves emlékmű másik oldalán álló ház a nemzetközi kárpitkiállítással vonult fel a tavaszi fesztiválon (további ilyenekre vágyom), a grafikai kiállítások közül az Útirajzok után a Századforduló 1900-nak a folytatására, mely a Szépművészeti Múzeumnak az idén a második fő kiállítása. Ugyanitt a leglátogatottabb tárlat a Belga szimbolisták, végre igazi siker a klasszikussá vált „modernek" bemutatásával Budapesten. De mit kerülgessem azt, hogy végül bevalljam: a múzeumi kiállítások között a Néprajzi Múzeum Időképek felvonulásához húz leginkább a szívem.

Az idén több emigráns magyar művész „visszafoglalta" az őt megillető helyet a hazai múzeumokban. Az év egyik legjelentősebb eseményeként a Magyar Nemzeti Galéria a tavaszi fesztivál alkalmából nyitotta meg Mattis-Teutsch János és a vele szoros kapcsolatban álló müncheni avantgárd mozgalom, a Der Blaue Reiter alkotóinak kiállítását. A brassói születésű, majd Németországba költöző festőművész-grafikus életművét először láthatta a budapesti közönség

Milyen esemény keltett csalódást?

PETERNÁK MIKLÓS: Az év legnagyobb csalódása, hogy lehetetlen volt a tervezett Modern Magyar Művészeti Múzeum koncepciója tárgyában a szakmai egyeztetés.

FABÉNYI JÚLIA: Bármennyire is aktív figyelő az ember, sokszor túlságosan ismeri a háttértörténeteket, a hiányosságok okát, ezért rossz dolgokról nem beszélek, csak a jókról, jobbakról és legjobbakról.

MOJZER MIKLÓS: A saját házam tája körül maradva, a zömében külföldiekben álló látogatóink száma szeptember 11-e után drasztikusan visszaesett. Számításaink szerint legalább 20-30 ezer látogatót veszítettünk. A vélt veszély, ami mindig nagyobb, mint a valós, negatívan hat a kulturális élénkségre. Mindazonáltal remélem, hogy a visszaesés megáll, és a turizmus igényei erősebbek lesznek a félelemnél. A jelek erre utalnak, hiszen az amerikai múzeumok kiállításpolitikája a terrortámadások után sem változott, s a művészet mint érzelmi menedék szerepe felértékelődött ezekben a nehéz időkben.

Milyen változást lát az előző évek trendjeihez képest?

PETERNÁK MIKLÓS: Új jelenség a független videoművészeti munkák erőteljes megjelenése, párhuzamosan a digitális flashanimációk terjedésével, a képzőművészek növekvő érdeklődése a szociális, illetve globális problémák iránt. Szokatlan helyszíneken jelennek meg művek, galérián, múzeumon kívül (kirakat, metró, utcai óriásplakát). Két jelentős festő, Birkás Ákos és Károlyi Zsigmond új munkái figuratív irányt vettek, s élénkül a kortárs műpiac. A televíziók modern és kortárs művészetről szóló, aktuális, érvényes művészeti tendenciákhoz kapcsolódó műsorainak száma zérus.

FABÉNYI JÚLIA: Változást a korábbiakhoz képest nem a kiállítási technikák és rendezések mutatnak, hanem a fellendült műkereskedelem. Ennek hosszú távon is pozitív kihatása lesz a kortárs művészetre még meg nem jósolható időn belül. A műkereskedelem, úgy látom, szakértői kezekben van. Nagyok az elvárásaim velük szemben, és magunk is mindent megteszünk annak érdekében, hogy szakmai biztosítékot teremtsünk a műgyűjtők számára.

MOJZER MIKLÓS: Nálunk az igényesebb közönség tán megszaporázza ide irányuló lépteit, és velük a műkereskedők is. Idén a hazai műkereskedelem örvendetesen tovább erősödött. A Nemzeti Múzeum idei nagy rendezvénye, az Európa közepe az első évezredfordulón volt a fő esemény. Számomra Széchényi Ferenc és József nádor alapítása, Pollack Mihály palotája idén egészen váratlan és elképesztő produkált: az eredeti színeiben helyreállított főlépcsőházat, amelyet vagy száz éve így senki sem láthatott az átfestések és álmunkálatok miatt. Óriásit nyert vele az intézmény és mi is. A magyar kultúrhistória XIX. századi, programmatikus főműve született újjá. Egy eleddig peremkerületben új galéria született, az újpesti MEO, mely már harmadik kiállítását rendezi. Az örvendetes dolgok közé tartozik az is, hogy a magyar műkritika szélesül, jó részében mélyül is, és a médiumok híranyagából többnyire nem mellőztetnek már a művészeti és kulturális események.

Rénes Judit

AZ AHOGY TETSZIK KIZÁRÓLAGOS TÁMOGATÓJA A PANNON GSM

Itthon is érvényesült az a világszerte megfigyelhető tendencia, hogy különböző zenei stílusok és irányzatok – klasszikus zene, népzene, world music, rock – összefonódnak a dzsesszel, miközben a műfaj eredeti mondanivalója és néhány kulcsfontosságú eleme, például a ritmika megmaradt. Oláh Cumó és bandájának sikere jól példázza ezt a folyamatot

Fotó: Dezső Tamás

Hogyan muzsikál a magyar zene?

CSENGERY ADRIENNE operaénekes, a Magyar Zenei Tanács elnöke: A 2001-es év egyik legfontosabb eseménye volt a magyar zenei életben, hogy az Operaház több mint négymilliárd forintos költségvetési többlettámogatásban részesült. Ez óriási lehetőség, ami hatalmas felelősséget is ró az intézmény vezetőire, s az idő majd eldönti, hogy az újonnan kinevezett főigazgató és főzeneigazgató tud-e élni a lehetőséggel. A másik fontos fejlemény, hogy a millenniumi városközpontban – a Hagyományok Házával és a Modern Művészeti Múzeummal egy épületben – nagy befogadóképességű, közel kétezer férőhelyes koncertterem épül. Ez lesz az első olyan terem Magyarországon, amit kifejezetten hangversenyek céljára hoznak létre, s amelyben nagy létszámú együttesek is elférnek, így teljes szépségükben szólalhatnak majd meg Bach és Händel oratóriumai vagy Mahler és Richard Strauss szimfonikus alkotásai. Kamarazenei műfajok és – kevés kivételtől eltekintve – XX. századi zene előadására viszont nem lesz alkalmas ez a terem, de talán megoldást jelenthet erre a problémára a Hagyományok Házába tervezett színházterem, amely időnként zenei produkcióknak is otthont adhat. A hangversenyterem létrehozását egyértelműen támogatja a szakma, de bizonyos aggodalmak is megfogalmazódnak bennünk, hiszen az elkészült épületek, az új kulturális intézmények fenntartására, üzemeltetésére már nem terjed ki a kormánygarancia.

2001-ben megkezdte működését egy másik koncerthelyszín, a Millenáris Teátrum, amely azonban akusztikailag nem megfelelő, az előadások színvonala pedig nagyon hullámzó volt. Hangversenyéletünkre egyébként túlkínálat jellemző, s most már nagyon sürgető feladat valamiféle szervezettség és koordináció megteremtése, mert a túlzott pluralizmus, a meglévő torta millió szeletre való felosztása nem tesz jót. Idén történt meg először, hogy érdeklődés hiányában egy teljes bérleti sorozatot le kellett mondani – ez mindenképpen intő jel.

A Nemzeti Kulturális Alap zenei kollégiuma hatalmas munkát végez, rengeteg pályázatról dönt, viszont gyakran problémát okoz, hogy pályázat útján csak konkrét projekteket lehet támogatni, intézmények, szervezetek működését nem. A magyar zenei életben jelenleg csak a kiemelt nemzeti alapintézmények, illetve az önkormányzati fenntartású zenekarok részesülnek költségvetési támogatásban, a többieknek más forrásokból kell biztosítani a működési feltételeket. A zeneiskolák, művészeti iskolák tevékenysége érezhetően fellendült az elmúlt években, egyre több tehetséges, érdeklődő gyerek tanul zenét, az általános iskolai ének-zene oktatás viszont szinte teljesen leépült, s nehéz helyzetben van az amatőr kórusmozgalom is. A magyarországi kortárs zeneszerzés mintha próbálna kitörni az elmúlt évek, évtizedek elszigeteltségéből, sokszínű a paletta, jó néhány előadó szívesen és magas színvonalon foglalkozik kortárszenével, ami feltétlenül örvendetes jelenség.

LÁSZLÓ ATTILA zeneszerző, gitárművész, a Magyar Jazz Szövetség elnöke: 2001-ben itthon is érvényesült az a világszerte megfigyelhető tendencia, hogy különböző zenei stílusok és irányzatok – klasszikus zene, népzene, world music, rock – összefonódnak a dzsesszel, miközben a műfaj eredeti mondanivalója és néhány kulcsfontosságú eleme, például a ritmika megmaradt. Ezzel a – koncerteken, fesztiválokon, lemezeken egyaránt érzékelhető – jelenséggel szorosan összefügg, hogy a dzsessz itthon is nagyon sokszínű és változatos, a tradicionális irányzatoktól az úgynevezett mainstreamen át a valódi kortárszenéig minden megtalálható benne. Ami az anyagi lehetőségeket illeti, a dzsessz körül Magyarországon is kezd kialakulni egy mecénási csoport, amelynek tagjai személyesen is kötődnek a műfajhoz. Ez a közvetlen érintettség és elkötelezettség a szponzoráció fontos eleme, de semmiképpen sem helyettesítheti az állami szerepvállalást, az olyan forrásokat és lehetőségeket, amelyek mögött valamilyen formában közpénzek állnak. Ebben a vonatkozásban a dzsessz továbbra sem tartozik a támogatott műfajok közé. Az anyagi feltételek megteremtése ma egyre inkább személyes kapcsolatokon múlik, s ez nem mindig szerencsés.

Az év során több fiatal magyar muzsikus ért el jelentős sikereket rangos nemzetközi versenyeken. Szakcsi Lakatos Róbert megnyerte a montreux-i dzsesszzongoraversenyt (ugyanazt, amit tavaly Szabó Dániel), Oláh Cumó Árpád és triója pedig egy belgiumi világversenyről az összes kategóriadíjat elhozta. Fontosnak tartom Oláh Kálmán zongorista-zeneszerző nyugat-európai és ázsiai – teljesen megérdemelt – sikereit, akárcsak Dresch Mihálynak a dzsesszt és a népzenét ötvöző, következetes munkáját, a fiatal zongoristák nevelésében is meghatározó szerepet játszó Szakcsi Lakatos Béla hazai és külföldi tevékenységét, vagy az idén a Magyar Jazz Szövetség Szabó Gábor-díjával kitüntetett Szabados György életművét. Továbbra is magas színvonalon működik a főiskolai dzsessz tanszak, ahol évente átlagosan tizenöt muzsikus kap diplomát. Vendégünk volt idén többek között az Oregon együttes és Al Jarreau, a Magyar Jazz Ünnepén negyvennégy hazai muzsikus lépett színpadra, és decemberben big band-találkozónak is otthont adott Budapest. A hazai kiadású dzsesszlemezek száma viszont 2000-hez képest jelentősen csökkent, ami sajnos érthető, mert a terjesztés és a propaganda – a hanglemezkiadás két nagyon fontos láncszeme – a dzsessz esetében akadozva működik.

SZŰTS LÁSZLÓ, a Sony Music Hungary igazgatója, a Mahasz (Magyar Hanglemezkiadók Szövetsége) elnöke: Ötödik éve zajlik az a kedvezőtlen folyamat, amelynek során a hazai hanglemezpiac évről évre szűkül. Ma már csak Nagy-Britanniában és Franciaországban mutatható ki növekedés, az iparág szereplői minden más országban nehézségekkel küzdenek. Ezek a problémák különösen negatívan hatnak Magyarországra, ahol alig tíz éve működik valódi piaci viszonyok között a hanglemezkiadás. Ha az 1996-os értékesítési adatokat 100 százaléknak tekintjük, akkor 2001-ben – az első tizenegy hónap adatai alapján – mintegy 71-72, de legfeljebb 75 százalékos eredmény várható. A tavalyi évhez viszonyítva nominálértékben mintegy 8 százalékkal csökken a hanglemezkiadásból származó bevétel, ami az inflációt is figyelembe véve 16-18 százalékos visszaesést jelent. Ennek a szomorú jelenségnek régebbi és újabb okai is vannak. A régebbiek között kell említeni a kalózkodást, az európai átlagnál jóval magasabb kiskereskedelmi árrést vagy a hanghordozókat sújtó rendkívül magas, 25 százalékos általános forgalmi adót és kétszázalékos kulturális járulékot. Az internetes zenefogyasztás rohamos terjedését is komoly veszélynek, időzített bombának látom, de itthon egyelőre nem ez jelenti a fő problémát, hanem az illegális CD-másolás, amely mostanra elkeserítő méreteket öltött. 1999-ben még két-három legális hanghordozóra jutott egy házi másolat, mostanra ez az arány megfordult. Hihetetlen mennyiségű üres CD áramlik be (sokszor már eleve illegális úton) az országba, s ezek legalább felét zenemásolásra használják. Az illegális CD-másolás visszaszorítására három megoldási lehetőség körvonalazódik. Az egyik egy olyan jogi háttér megteremtése, amely a hamisítást komoly bűncselekményként kezeli, hogy ne fordulhasson elő olyan eset, amikor valaki többmilliós kárt okoz, és végül néhány ezer forint pénzbüntetéssel megússza. A másik lehetőség a hanghordozók másolásvédelemmel történő ellátása. Ezt sokáig nem támogatták a kiadók, de most már elkerülhetetlen, és világszerte dolgoznak a szükséges szoftvereken. A harmadik út egy figyelemfelkeltő kampány elindítása, amelynek lényege, hogy tudatosítani kell az emberekben: a másolás megöli a hanglemezipart, s egy idő után már nem lesz mit másolni, mert nem születik új zene.

Az idei év a nehézségek mellett azt is bizonyította, hogy Magyarországon továbbra is van érdeklődés az igényes, minőségi zene iránt. Az eladási listákat persze nem ezek, hanem a legkommerszebb kiadványok vezetik, de ez nem a hanglemezkiadók, hanem egyértelműen a média felelőssége."

Retkes Attila

Az Operaház több mint négymilliárd forintos költségvetési többlettámogatásban részesült. Ez óriási lehetőség, ami hatalmas felelősséget is ró az intézmény vezetőire. A közelmúltban óriási sikerrel újították fel Verdi Don Carlos című operáját kettős szereposztásban

Fotó: Hegedűs Márta

AZ AHOGY TETSZIK KIZÁRÓLAGOS TÁMOGATÓJA A PANNON GSM

MATTIS-TEUTSCH WALDEMAR

A Xántus János Múzeum tisztelettel felhívja figyelmét arra, hogy szeptember 1-én a Nefelejcs köz 1. szám alatti Rómer Termében megnyílik Mattis-Teutsch Waldemar brassói festőművész tárlata.

Mattis-Teutsch Waldemar, aki a bukaresti Képzőművészeti Főiskolán diplomázott, egy jelentős erdélyi művészdinasztia harmadik generációjának képviselője. Édesapja, Máttis János festőművész, nagyapja pedig az a Mattis-Teutsch János volt, aki a század 10-es, 20-as éveiben Chagallal, Kleevel, Archipenkoval állította ki műveit és akit Kandinszkij mellett a zenei expresszionizmus legjelentősebb európai repezentánsaként tartanak számon.

A Romániai Képzőművészek és a Bajor Képzőművészeti Szövetség, illetve az ingolstadti KONKRETE KUNST VEREIN tagja Mattis-Teutsch Waldemar, legújabb, hosszú évek kísérletezése eredményeként megszületett alkotásait hozta el Győrbe. A konkrét művészet szellemének megfelelően ezek a művek abból a meggyőződésből fakadnak, hogy a színek visszaverődése konkrét illúziókat teremt a nézőben.

Mattis-Teutsch Waldemar festészeti tárlata szeptember 30-ig tekinthető meg.

MATTIS TEUTSCH WALDEMAR

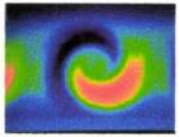
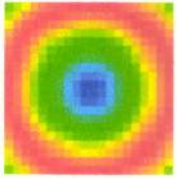

A MISSIONART GALÉRIA TISZTELETTEL MEGHÍVJA ÖNT ÉS BARÁTAIT 2000. SZEPTEMBER 25-ÉN 18 ÓRÁRA MATTIS TEUTSCH WALDEMÁR FÉNY-SZÍN-ZUHATAG CÍMŰ KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÓJÁRA. A KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA: SZÜCS GYÖRGY MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ. A KIÁLLÍTÁS NYITVA: OKTÓBER 7-IG NAPONTA 10-18, SZOMBATON 10-13 ÓRÁIG. VASÁRNAP ZÁRVA. NOCTURE: OKTÓBER 6-ÁN PÉNTEKEN. CÍM: BUDAPEST, FALK MIKSA U. 30. TEL.: (1)302-8587

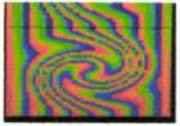
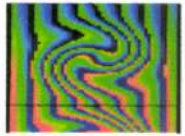
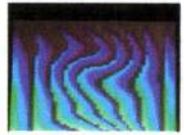

MATTIS Teutsch Waldemar (Brassó)

2. 25. p. - Kompozíció c. zeje - Medium 2. c. kiáll. 1991
M. vásárhely

10. 14. - Patkó gyűjt.

Új Művészet 1992

ÚJ MŰV

ART TODAY

MÁTTIS T. Waldemar *86, 147, 97*
Sepsiszentgyörgy, 1950. május 20.
NG Képz. Főisk. Buk., festő

Banner Erdély

MÁTTIS TEUTSCH János
91 3. 62

Új Művészet

Új Művészet

M. D. K.

MATTIS TEUTSCH Waldemar

Nagybányán a Szabadiskolaxtagjaxxx Szépmű-
vészeti Iskola tagja 1928.

Réti: Nagybánya.... pp. 1954. 339.e.

M.D.K.

MATTIS TEUTSCH Waldemar

1931-ben Nagybányán Szépművészeti Iskola tagja

Réti: Nagybánya... Bp. 1954. 340.l.

Κρίτ: Μαζάρακης ... Ρ. 1954. 340.Γ.

1931-ρου Μαζάρακης Σκρουμπόσκελ Ξυλοπόδαρος

Μ.Δ.Κ.

M.D.K.

KATTIS TEUTSCH Waldemar

1930-ban Nagybányán a Szépművészeti Iskola tagja

Réti: Nagybánya.... Bp. 1954. 340. l.

MATTIS-TEUTSCH WALDEMÁR

A brassói Victoria Galériában 1981 májusban Mattis-Teutsch Waldemár festményeit bemutató kiállitás volt látható /rövid hir,/

Utunk, XXXVI.évf. 23.sz. 1981. junius 5. - 8.old.

MATTIS TEUTSCH Waldemar M.D.K.

1929-ben Nagybányán a Szé pművészeti

Iskola tanja

Réti: Nagybánya... Bp. 1954. 339.l.

— **Máttis-Teutsch Waldemár,** romániai magyar festő kiállításának péntektől az Óbudai Pincegaléria ad otthont.

Magyar Nemzet 1983. V. 8.

Mattis T. Waldemár

MATTIS T. WALDEMÁR festményeinek kiállitása a brassói Victoria teremben./rövid hir./

Utunk, XXXIII.évf. 43./1565./sz. 1978. okt. 27. 8.old.

KÉZFOGÁS

Matuska Ferenc tárlata

Temerin – 2005.
július 16–20., ifjúsági otthon

„A KÉZFOGÁS – AZ A VALAMI A VILÁGBAN"

Matuska Ferenc
XX. századi temerini fazekas-keramikus rövid élettörténete

Matuska Ferenc neve ismerősen cseng a vajdasági kortárs keramikusok táborában, de Temerin lakói számára is. Nevét lehetetlen megkerülni néhány neves művész működésénél, valamint a TAKT ifjúsági képzőművészeti tábor szemügyrevételénél. Azon régivágású mesteremberek közé tartozik, akik egy ősi kézműves hagyományt képviseltek a gyors változásban levő társadalomban, és akik elé új feladatokat állítottak a rohamos életmódváltozás és az új pedagógiai módszerek. Amikor a fazekasok termékeire már nem volt igazi kereslet, újítani törekvő alkotói szellemének – amit egyébként a hagyományos fazekasmesterség szigorú rendje visszaszorított volna – utat nyitott a vajdasági kerámiaművészet megszületése. Ennek fejlődésében mint korongos mester és oktató, de mint alkotó is részt vett, forma- és tartalomvilága azonban mindvégig hagyományközpontú maradt. Működésével régmúlt idők emberei és mesterei között épített hidat a fiatalabbak felé. Tette és teszi ezt örök optimistaként, a törekvő és vidám emberek kedélyével. Mint aki munkája által állandó kapcsolatban van a természet körforgásával és a földdel, annak értékrendszerével. Ez az összhang kölcsönzi személyének a szeretetet és megértést, a mai világ egyik legnagyobb hiánycikkét.

Sirató (1975)
samott

Matuska Ferenc Temerinben született 1934. október 9-én Matuska Mátyás és Matuska szül. Kovács Katalin földművesek kilencedik gyermekeként. Abban a házban cseperedett fel, amely ma a temerini tájház. Két évvel fiatalabb öccse, Márton is ismert a vajdasági közéletben, és nem lehet véletlen, hogy első könyve a temerini iparosok történetével foglalkozik (A temerini iparosok, 1989.). Matuska Ferenc 1950-ben, tizenhat éves korában került inasnak Vasas Ferenc temerini fazekasmester műhelyébe. Abban az időben Temerinben még egy gölöncsér is dolgozott, Kiss Károly, valamint inasa, Parókai Imre. A gölöncsér készítette a virágcserepeket és a mázatlan korsókat, a fazekas pedig a fehér kaolinnal festett edényeket, evőeszközöket, tálakat, bögréket, leggyakrabban engóbával nemesített agyagból. A híres fekete, zsíros temerini agyagot éppen a Matuska-ház utcájának végében ásták, a Tullabara északi részén. Ezt keverték a soványabb sárgával, amit az Uracs baránál, az Új sor sarkán szedtek.

Matuska Ferenc – az új törvények szerint a korábbi három évvel ellentétben két év inaskodás után – kitűnővel vizsgázott a tanonciskolában. Fazekaslegény oklevelét megszerezve még egy évet dolgozott a mesternél, de a sors úgy rendelte, hogy sosem vizsgázhatott fazekasmesternek: 1954-ben behívták katonának, és visszajövet a mester nem vette fel újra, mert már hat segédje volt. Így került Újlaki Iván újvidéki kályhás- és fazekasmesterhez, akinél egy évet dolgozott és lakott. Miután az általános iskolákban beindult képzőművészeti reform hatására agyaggal bánni tudó mestereket, tanárokat kerestek, Matuska 1957-ben elkerült Dunabökényre (Mladenovo), hogy az ottani Moša Pijade Kísérleti Általános Iskolában kerámiaműhelyt alapítson – szinte egyidőben a híres kishegyesi műhellyel. Habár ez utóbbi csak 1959-ben kezdte meg működését, élete sokkal tovább tartott. Matuska Ferenc csupán nyolc hónapot töltött Dunabökényen. Volt tanára, Jánosi József 1958-ban meghívta Szabadkára a Posta iskolába (ma Ivan Goran Kovačić

Általános Iskola) műhely alapítása céljából, azonban – az előző iskolához hasonlóan – a jószándék ellenére sem tudták hivatalos állásba helyezni. Ezen kívül a pacséri általános iskolában szerződéses alapon tanított egy iskolaévet 1962-ben, Halász Ilona képzőművészet szakos tanárnő mellett. Főállásban a szabadkai Bačka Opeka téglagyár kerámiarészlegében dolgozott négy éven át. Vonzotta az ipari kerámia, a nagy kemencével. A gyárban eltöltött idő alatt rengeteg virágcserepet készített, ahogy maga vallja, szinte dupla teljesítményben, és a szecessziós szabadkai városháza díszhomlokazatán levő kerámiaelemek restaurálásában is részt vett 1959/60-ban. Elvégezte a szakmunkásképző iskola keramikus-kályhás szakát is. Egyre több kályhát készített, amire akkor még volt igény. Továbbtanulási vágytól fűtve a Népiskola esti tagozatán 1962-ben megszerezte a keramikusi és kályhásmesteri magas szakképesítését. Amikor a gyár politikusai nem pártolták tovább a kerámiarészleg fejlesztését, tűzálló téglát és cserépkályhát készítettek, Matuska pedig átkerült a Granit építkezési vállalatba. Ezzel – és házasságkötésével – véget ért Matuska Ferenc vándor korszaka, és kezdetét vette tevékenysége a művészet terén.

Ostortalálat (1975)
keramoplasztika

Visszatelepedve Temerinbe egy nagyszerű kezdeményezésnek eleget téve 1963-1966 között korongozást és gyakorlati oktatást vezetett az újvidéki Iparművészeti Középiskola frissen alakult kerámia szakán. Neves művészekké lett tanulói voltak, pl. Nemes Fekete Edit és Dragoljub Adžić keramikusművészek, Petar Šadi grafikusművész, Ratko Gikić szobrászművész, Božidar Jačević, Boro Šajtinac stb. Időközben, 1965-ben, temerini házában kialakította saját műhelyét és családi fészkét: Tünde 1965-ben, Zsuzsi 1966-ban született. Négy év elteltével azért kellett otthagyni a szakot, mert egy újabb politikai határozat alapján eldöntötték, hogy Vajdaságnak nem kell annyi szakképzett keramikus. Ekkor Ljubiša Petrović dekoratív festőművész, az iskola igazgatója és nemzetözi hírnevű iparművésze átvette saját műhelyébe munkatársnak és alkalmazottnak. Matuska ebben az újvidéki Futaki utcában levő műhelyben dolgozott az elkövetkező tíz évben, és ezt a művészt tekinti második mesterének. A művészet bűvkörébe is ekkor került véglegesen. Négy éven át korongozott a kishegyesi Devics Imre kerámia művésztelepen, volt tanítványa, Nemes Fekete Edit meghívására. Pár év múlva már mint alkotót hívták ide. Ebben a korszakban több művésszel is közreműködött (Ljubomir Denković, Popov Ana, Mojak Aranka és Petar, Baranyi Zlata és Károly, Rotterdamban 1974-ben és 1975-ben Olgica Vujadinović) ötleteiket kivitelezve, ami még inkább az önálló művészeti út keresésére serkentette. A Baranyi házaspárnak alapformákat készített vázáknak és sík lemezeket. Nagyszerű szakmai beszélgetőtársak voltak – mondja. Amire Matuska Ferenc ma is büszke, az a 60 darab *Temerini táncospár* kivitelezése Baranyi Markov Zlata társszerzőjeként a Temerinben 1973-ban megrendezett X. Gyöngyösbokréta résztvevői számára.

Nyugdíjba vonulása előtt épületkeramikusként 14 évet dolgozott az Esztétika építkezési tervező és kivitelező iroda munkatársaként Újvidéken.

Matuska Ferenc a hetvenes évek derekán egyre több – egyéni mondanivalót és érzésvilágot is – hordozó alkotást hozott létre. Ezeket önálló tárlatain mutatta be 1975-ben Kanizsán, majd a következő két évben Temerinben. 1976-ban felvételt nyert a Vajdasági Iparművészek és Formatervezők Egyesületébe, és ettől kezdve mint önálló alkotót hívták több művésztelepre és csoportos kiállításra. Így vett részt 1977-ben, majd 1986-ban

Reszenben, Macedóniában az ottani Kerámiai Művésztelepen, ahol ma is őrzik akkor készült alkotásait. Munkáit többször díjazták. A kishegyesi Kerámiai Művésztelep állandó tagja, a kilencvenes években egyik szakmai vezetője. A temerini Jegricska partján levő Hevér-tanyán működő TAKT (Temerini Alkotóműhely és Képzőművészeti Tábor, avagy régi nevén Temerini Amatőr Képzőművészeti Találkozó) alapítótagja, pártfogója, állandó résztvevője, alkotója és oktatója, a kerámiacsoport vezetője immár három évtizede. Sok gyermek és fiatal agyagos – fazekas – korongos Feri bácsija, vagy ahogy jobban szereti: Ferije. Nélküle a TAKT sem lenne az, ami. (Talán égetőkemencéje sem lenne, mert ezt maga Matuska Ferenc építette.)

Temerini Hatrongyos III. (1977)
majolika

Matuska Ferenc kerámia kompozícióinak formáját tekintve három csoportot különböztethetünk meg: a kezdeti időszak figurális, festetlen terrakottáit, és a későbbi kályhacsempe és tányér alapformát felhasználó festett, zománcozott alkotásokat. A figurák sorozata az 1975-ös kiállításon volt bemutatva, és a kor geometrizáló, egyszerűsített irányzatát követte. Ide tartoznak *A kanász bravúrja, a Bánat és a Sirató*, ez utóbbi Illés Sándor Sirató c. regényének ihletésére készült. Idővel egyre színesebbek lettek a munkák. Annak ellenére, hogy a csempe és a tányér alakjához igazodtak, a tartalmukban is a népi hagyományt megszólaltató témák stilizáló, néha elvont kompozíciókat képeztek. Matuska egyik alapmotívuma a ház lett. Ennek korai, sikeres példája a reszeni művésztelepen készült *Temerini Hatrongyos*, amely hat kis stilizált házikóból áll, és ma is a Macedóniában levő gyűjtemény része. Talán a szülőháztól való távolság döbbentette rá a hazai földet jól ismerő fazekast annak jelentőségére. A ház tányérformákon is megjelent a nyolcvanas évek elején, emberré alakulva úgy, hogy az a világot ábrázolja. A sátorra emlékeztető fákat magán tartó, mégis kerekded „figura" így vizuálisan mintha az indián népművészet világmindenség-mítoszát hozná a magyar mondavilág és a róna közepébe és fordítva. Ember, ház, élet, természet, múlt és jövő, nép és táj körül forog Matuska Ferenc szinte összes alkotása, melyeknek elemzését megnehezíti, hogy nincsenek és soha nem is voltak egybegyűjtve. Ezt csakis egy retrospektív kiállítás pótolhatná.

A mostani tárlat egyik feladata a fentebb említett hiány részleges pótlása: ezzel a szöveggel szerettük volna az olvasó elé tárni Matuska Ferenc életútját. Másrészt, megértetni a nézőkkel a most kiállításra kerülő képek történetét. Mert Matuska Ferenc nem csak kerámiával lép a közönség elé, hanem annak közvetett változatával: a tányérokon levő dombormű ciklusának számítógépes olajnyomataival. Ahogy maga mondja: 55 év kísérletezésének gyümölcsével. A gyakorlatban az utóbbi öt év termékei ezek a fekete alapon fekvő nagyon színes körkompozíciók. Rajtuk fellelhető a korong nyoma és egy játszani vágyó, igényes fazekas szabadjára engedett fantáziája a színek birodalmában, egy-egy gyönyörű tartalom mentén, melynek szüzséje a képek címébe van sűrítve. A címeken keresztül jutunk be a mester külön világába, amellyel „vidékének és népének múltját és jövőjét igyekezett vizuálisan mesébe szőni". Minden alkotása tartalmazza aláírását is, amely utal arra, ami neki a legszebb a világon és amely vezetéknevének kezdőbetűjét is magában foglalja: a kézfogásra. Fogjunk hát kezet mi is Matuska Ferenccel és gondolkodjunk el üzenetein. A temeriniek bizonyára még ennél is többet és jobbat tudnak kiolvasni ebből a kézfogásos tárlatból.

Ninkovné Kovačev Olga

Egyéni tárlatok

1975: Kanizsa, a Színház előcsarnoka

1976: Temerin, Kultúrotthon

1977: Temerin, Kultúrotthon

Csoportos tárlatok

Többek között Valenciában (Spanyolország), Reszenben (Macedónia), Belgrádban, Zágrábban, Szarajevóban, Újvidéken, Topolyán, valamint éveken keresztül rendszeresen az UPIDIV, a Jugoszláviai Kerámiai Triennálé, a kishegyesi Kereámia Művésztelep, valamint a TAKT kiállításain.

Nagyobb munkái

1962: Szabadka, a Városháza díszhomlokzatán az ablakok körül száz zománcozott kerámiaelem pótlása

1965: Újvidék, a katolikus nagytemplom Zsolnay-cserepeinek felújítása

1967: Szabadka, a püspöki palota mázas cserepeinek felújítása

1973: Temerin, X. Gyöngyösbokréta, *Temerini táncospár* Baranyi Markov Zlatával

1978: Aranđelovac, a Hotel Izvor kerámiai dekorálása

1993: Temerin, XX. Gyöngyösbokréta, *Temerini házhomlokzat* - maszk

1995: Temerin, a Kálvária stációinak kerámiai restaurálása

2002: Újvidék, a Futaki úti temető első négy stációjának kerámia domborművei

Díjak

1975: Kanizsa

1983: Belgrád, az Októberi Szalon díja

1985: Újvidék, a Háztartási Fejlesztési Intézet díja

1986: Reszen (Macedónia) a Kerámiai Tábor díja

1996: Temerin, TAKT-díj

Válogatott irodalom

Kollár István: Četvrt veka umetničke keramičke kolonije „Imre Dević" – 25 éves a Dévics Imre Kerámiai Művésztelep. Mali Iđoš – Kishegyes, 1984. 70.p

Csorba István: A Hevér tanyától Kis-Ázsiáig. 7 Nap, Szabadka 1990. VIII. 31. 22.p

Trideset godina udruženja likovnih umetnika primenjenih umetnosti i dizajnera Vojvodine – Thirty years of The Association of Applied Arts Artists and Designers of Vojvodina. Novi Sad, 1994., 203.p

50 година Школе за дизајн „Богдан Шупут". Нови Сад, 1998. 10/5.p

Enciklopedija Novog Sada. Gl. urednik dr. Dušan Popov. Prometej, Novi Sad, 1999. 189.p

(y) /Morvai László/: A temerini Hatrongyos alkotója. Temerini Újság, Temerin 2003. XI. 27. 8.p

(y) /Morvai László/: Mesébe szőtt múlt és jövő. Temerini Újság, Temerin 2005. VI. 2. 8.p

1. *Angyalkereső*
Tragač andela

Szelíd sárkány 2.
Pitomi zmaj

3. *Békekorona*
Kruna mira

4. *Békegörcs*
Čvor mira

Mezei karnagy 5.
Dirigent na poljima

6. *Szerelembarlang*
Pećina ljubavi

7. *Csillaghullás*
Pad zvezde

Szoknyavitorlán 8.
Jedra od suknje

9. *Szél szárnyán*
Na krilima vetra

10. ***Tűzgömb***
Usijana kugla

11. ***Égi fogat***
Nebeska zaprega

12. ***Illés nálunk***
Sveti Ilija kod nas

13. *Égi pázsiton*
Na nebeskoj paši

Légi perpetuum 14.
Nebeski perpetuum

15. *Madár*
Ptica

16. *Részeg vagyok rózsám, mint a csap*
Pijan sam ko smud

Néma kanász 17.
Svinjar nemak

18. *Szeretet rózsája*
Rozeta ljubavi

19. *Pásztor saját fészkében*
Pastir u svom gnezdu

Égen-földön 20.
Nit na zemlji, nit na nebu

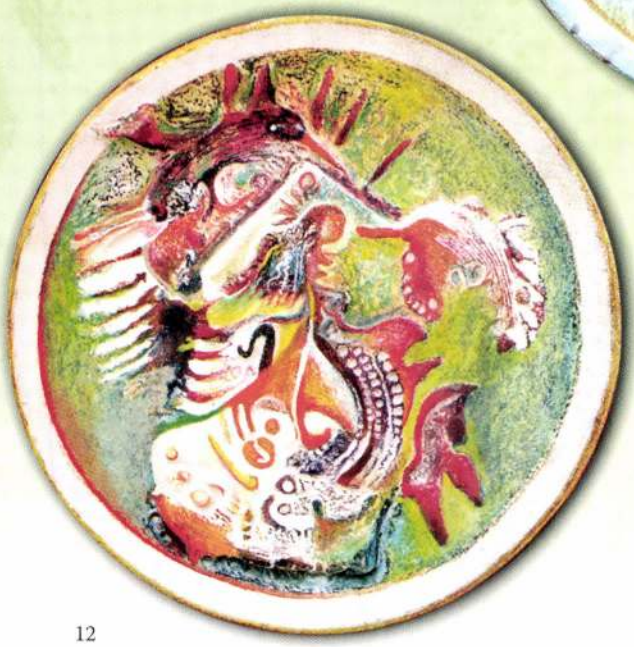

21. *Juhászbál*
Čobansko veselje

22. *E juhásznak jól megy dolga*
Prezadovoljni čobanin

Házi hős 23.
Heroj svakodnevnice

24. *Ünnepnap nálunk*
Naša proslava

25. *Házunk*
Naša kuća

A délibáb angyala 26.
Anđeo fatamorgane

27. *A ház őre I.*
Čuvar kuće I

28. ***Lányfigura***
Devojačka figura

29. ***A kanász bravúrja***
Veština svinjara

CIP - Каталогизација у публикацији Библиотека Матице српске, Нови Сад
CIP - Matica srpska könyvtár, Újvidék

738.071.1:929 Matuska F. (083.824)

MATUSKA, Ferenc
Kézfogás : Matuska Ferenc tárlata : Temerin, 2005. július 16-20., Ifjúsági otthon. - Temerin : Takt, 2005 ([Becse] : Lux Color Printing). - 15 str. : ilustr. ; 24 cm

Tiraž 500. - Str. 2-4: „A kézfogás - az a valami a világban" / Ninkovné Kovačev Olga.

ISBN 86-904523-2-X

a) Matuška, Ferenc (1934-) - Katalozi izložbi

COBISS.SR-ID 205213191

Kiadó: *TAKT Temerin*
Előszó: *Ninkovné Kovačev Olga*
Szerkesztette: *Csorba Béla*
Munkatársak: *Majoros Zsuzsanna, Illés Tünde és Jánosi László*
Nyomdai előkészítés és nyomás: *Lux Color Printing*

A kiállított olajképek – Uljene slike (2005)

1. Angyalkereső – Tragač anđela
2. Szelíd sárkány – Pitomi zmaj
3. Békekorona – Kruna mira
4. Békegörcs – Čvor mira
5. Mezei karnagy – Dirigent na poljima
6. Szerelembarlang – Pećina ljubavi
7. Csillaghullás – Pad zvezde
8. Szoknyavitorlán – Jedra od suknje
9. Szél szárnyán – Na krilima vetra
10. Tűzgömb – Usijana kugla
11. Égi fogat – Nebeska zaprega
12. Illés nálunk – Sveti Ilija kod nas
13. Égi pázsiton – Na nebeskoj paši
14. Légi perpetuum – Nebeski perpetuum
15. Madár – Ptica
16. Részeg vagyok rózsám, mint a csap – Pijan sam ko smuđ
17. Néma kanász – Svinjar nemak
18. Szeretet rózsája – Rozeta ljubavi
19. Pásztor saját fészkében – Pastir u svom gnezdu
20. Égen-földön – Nit na zemlji, nit na nebu
21. Juhászbál – Čobansko veselje
22. E juhásznak jól megy dolga – Prezadovoljni čobanin
23. Házi hős – Heroj svakodenevnice
24. Ünnepnap nálunk – Naša proslava

Kerámiák – Keramike

25. Házunk – Naša kuća (1976)
26. A délibáb angyala – Anđeo fatamorgane (1978)
27. A ház őre I. – Čuvar kuće I (1983)
28. Lányfigura – Devojačka figura (1991)
29. A kanász bravúrja – Veština svinjara (1975)
30. Sirató – Tuga (1975)
31. Ostortalálat – Pogodak kandžije (1975)
32. Temerini Hatrongyos III. – Temerinski prikazi III (1977)
33. Határőr – Graničar (1978)
34. A ház őre II. – Čuvar kuće II (1978)
35. Sötét lélek – Crna duša (1989)
36. Tűzsárkány – Ognjeni zmaj (1991)
37. Hableány – Sirena (1979)
38. Reszeni emléktárgy – Suvenir iz Resena (1975)
39. Madár – Ptica (1994)
40. Halak – Ribe (1979)
41. Tűzálló arcok – Vatrostalna lica (1995)
42. Kishegyes – Mali Iđoš (1995)
43. Virágpár – Cvetovi (1988)
44. Anya gyermekével – Majka sa detetom (1970)
45. Bokrétában – U kiti cveća (1973)
46. Emlékplakett – Spomen-plaket (1970)
47. Temerini ház I. – Temerinska kuća I (1983)
48. Temerini ház II. – Temerinska kuća II (1993)
49. Vajdasági emléktárgy – Suvenir iz Vojvodine (1960)
50. Cigánykerék – Premet (1982)
51. Rozetta I. – Rozeta I (1985)
52. Rozetta II. – Rozeta II (1985)
53. Madár – Ptica (1965)
54. Ébredező ház – Kuća u buđenju (1980)
55. J. J. Zmaj mellszobra (Adžić Dragoljubbal) – Bista J. J. Zmaja (sa Adžić Dragoljubom) – (1978/79)
56. Emlékplakett – Spomen-plaket (2003)
57. Rozetta III. – Rozeta III (1977)
58. Rozetta IV. – Rozeta IV (1977)
59. Lepke – Leptir (1970)
60. Böm-böm bika – Bik (1970)
61. Kakas – Petao (1970)
62. Kubikos – Kubikaš (1970)
63. Megszabadult „lógeros" – Oslobođeni logoraš (1970)
64. Pár – Par (1998)
65. Holdember – Mesečev čovek (1970)
66. Harag – Gnev (1990)
67. Lepketánc – Igra leptira (1980)

ISBN: 86-904523-2-X
9788690452323

Ericsson Képzőművészeti Galéria

Ericsson Gallery of Fine Arts

Matzon Ákos festőművész

ERICSSON

Matzon Ákos

Ericsson Képzőművészeti Galéria
Matzon Ákos festőművész kiállítása
2006. március 20. – április 28.

Ákos Matzon

Ericsson Gallery of Fine Arts
Exhibition of Ákos Matzon, painter
20 March – 29 April, 2006

Címlap / Cover page:

NET 2005/3
(100x100 cm)
acryl, vászon, relief / acryl, canvas, relief

Utolsó oldal / Last page:

NET 2005/2
(100x100 cm)
acryl, vászon, relief / acryl, canvas, relief

A művészet ünnepnapjai: *az egyensúly, ártatlanság és tisztaság művészetéről álmodozom, amely mentes a szenvedéssel és nyomorúsággal terhes témáktól... s amely olyasféle feloldódást és nyugalmat kínál a léleknek, mint amilyen enyhülést a kényelmes fotel nyújt az eltörődött testnek.*

(Matisse)

És a hétköznapok: *8 óra munka*
8 óra nyomulás
8 óra téblábolás

What I dream of is an art of balance, of purity and serenity devoid of troubling or depressing subject matter - a soothing, calming influence on the mind, rather like a good armchair which provides relaxation from physical fatigue.

(Matisse)

And the weekdays: *8 hours of work*
8 hours of pressing forward
8 hours of loafing around

Matzon Ákos
www.matzon.com
akos@matzon.com
+36-26-360 143

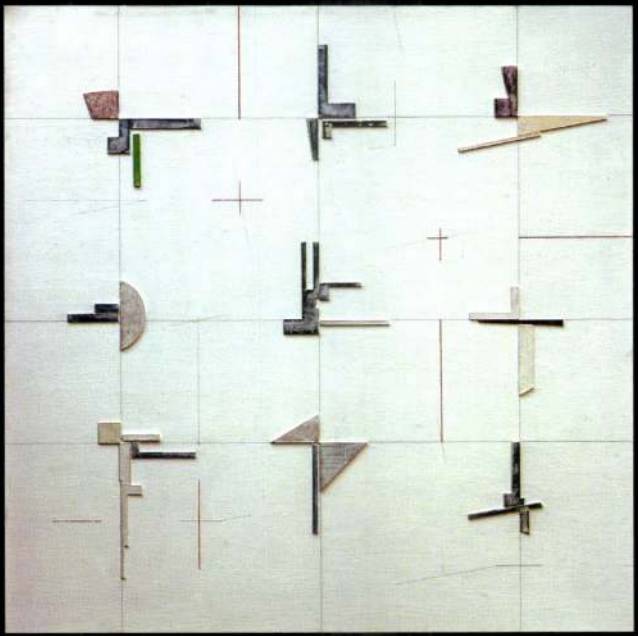

NET 3
(90x90 cm)
acryl, fa, relief / acryl, wood, relief

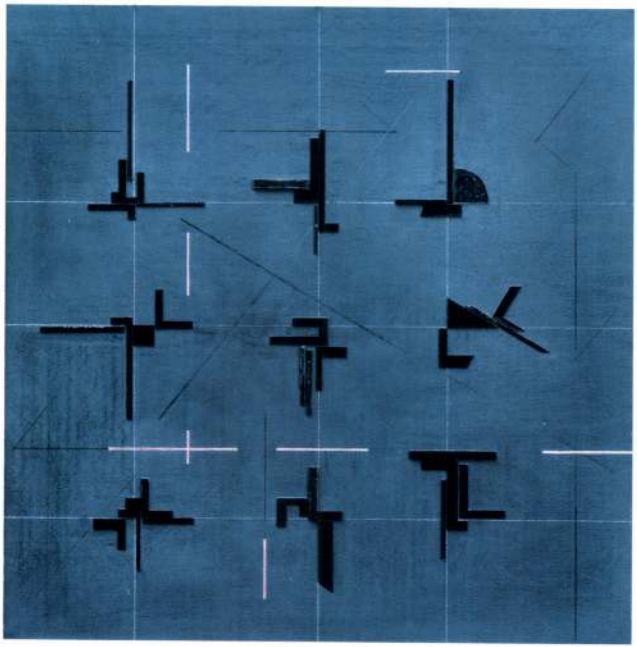

NET 2
(90x90 cm)
acryl, fa, relief / acryl, wood, relief

NET 4
(90x90 cm)
acryl, fa, relief / acryl, wood, relief

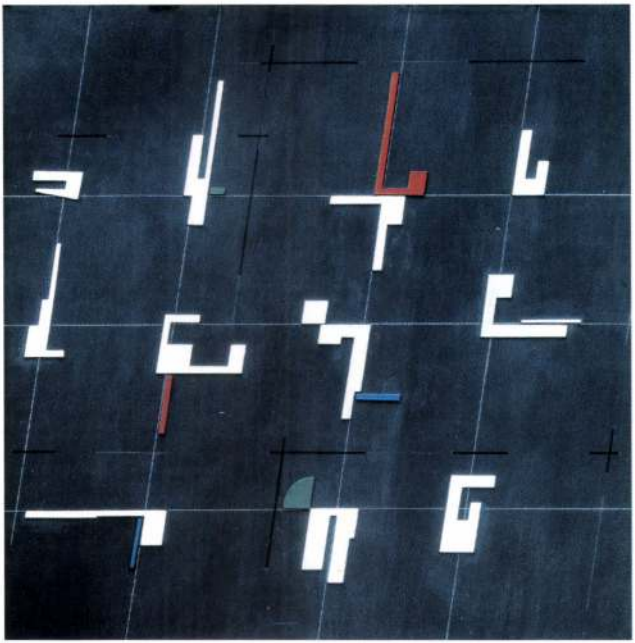

NET 6
(90x90 cm)
acryl, fa, relief / acryl, wood, relief

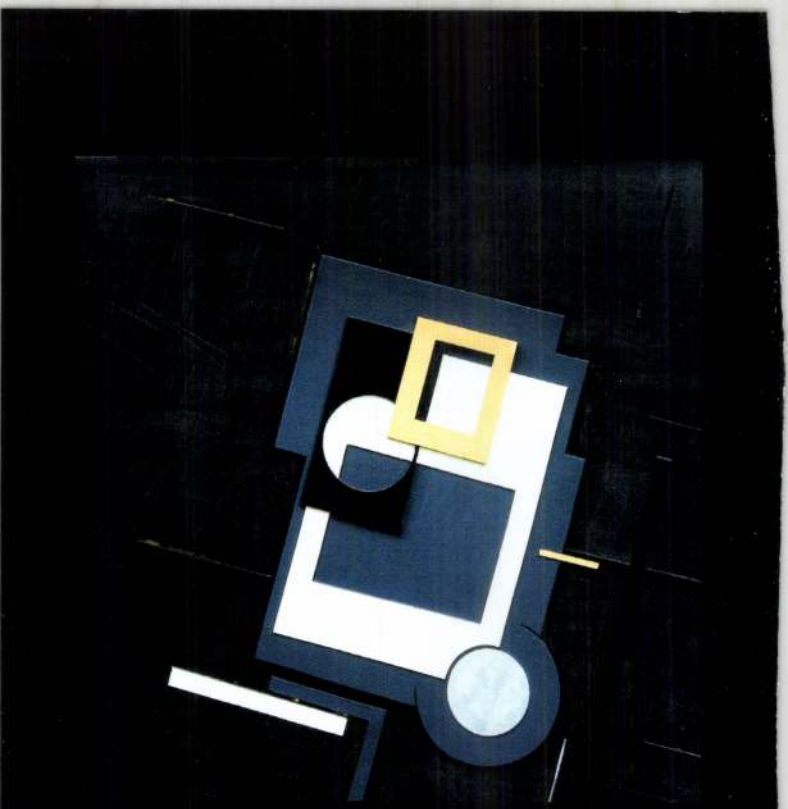

SÁRGA ABLAK / Yellow window
(67x67cm)
acryl, fa, vegyes, relief / acryl, wood, mixed, relief

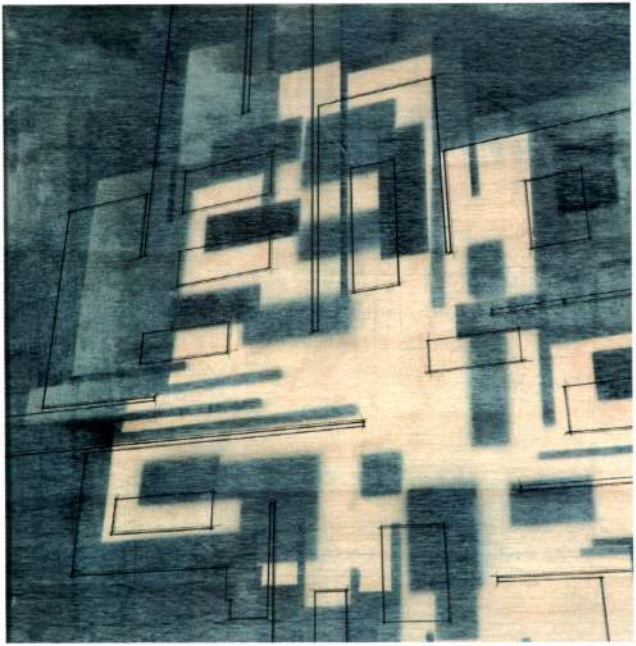

PRE-POST 1
(50x50 cm)
acryl, fa, olaj / acryl, wood, oil

PRE-POST2
(50x50 cm)
acryl, fa, olaj / acryl, wood, oil

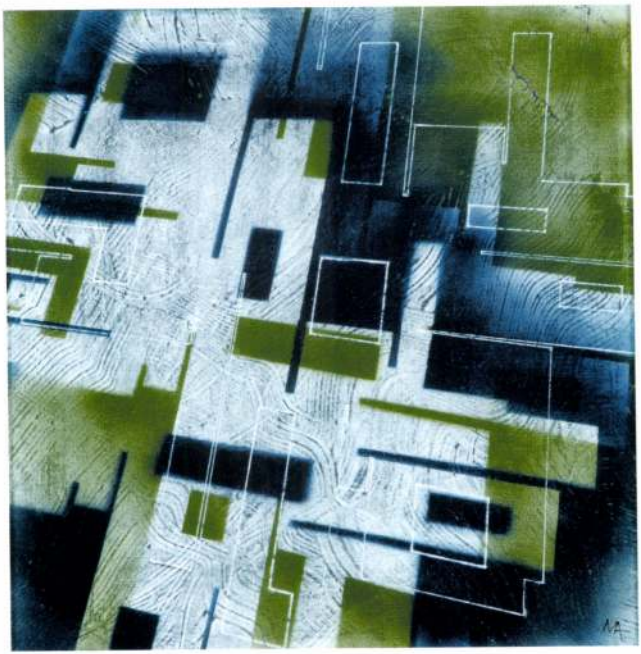

PRE-POST 3
(50x50 cm)
acryl, fa, olaj / acryl, wood, oil

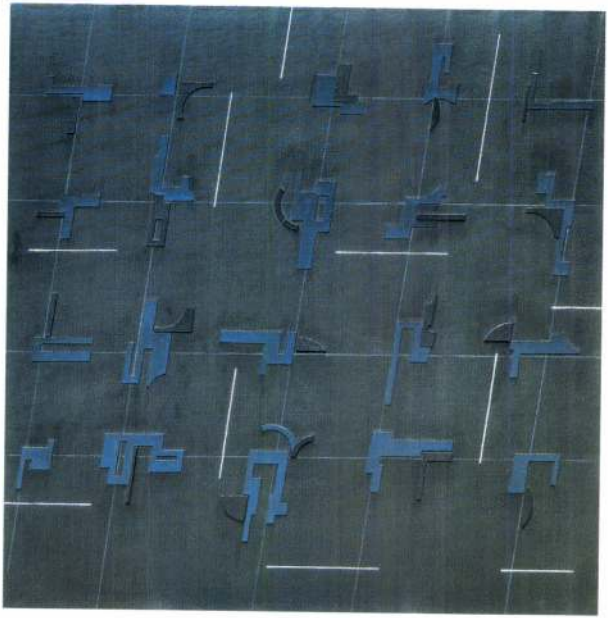

Ericsson Képzőművészeti Galéria
1037 Budapest, Laborc u. 1.
www.ericsson.com/hu

MATZON ÁKOS

2000 jan. 12. – febr. 3.

„21 – XXI" – Festmények, objektek

Megnyitó: 2000. január 12-én, szerdán 18 órakor
Megnyitja: Lóska Lajos művészettörténész
Közreműködik: Rozmán Lajos klarinétművész

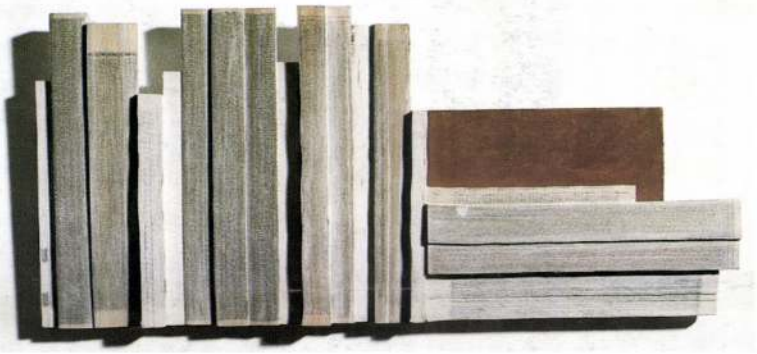

Matzon Ákos – Hommage a Tschumi, 1998, 40x70 cm

A fő kérdés Matzon Ákos művészetéhez közelítve, lehet-e, van-e a színes terek és formák kialakításának valamiféle jelentése? A válasz Walter Gropiussal: „Igen. Az ember intuíciója, a mindenségből táplálkozó metafizikai ereje által fedezi fel és teremti meg a belső látás, a víziók és megérzések anyagtalan terét."
Ugyanakkor alkotásainak értelmezési kísérleteinél nem lehet figyelmen kívül hagyni John Cage figyelmeztetését: „A tárgy tény, nem pedig szimbólum, – a jelentésnélküliség a végső jelentés." Matzon, a festő művészete nem véletlenül, az építészetre vezethető vissza. Terek és síkok, színek kezelése, árnyékok teremtése, végtelenbe utaló vonalak, nála magától értetődően lépik át a tradíciókat, utat vágva a grafika és a szobrászat világaiba. Műveinek gondolati építőanyaga a racionalitást megkérdőjelező önálló létre keltett forma és tér a szemlélődő fantáziájának, intuíciójának tág teret engedő utalásokkal, jelzésekkel. Munkáinak egyik, az értelemre számító, belső feszültségre építő csoportja egy szabadságban feloldott rend világába vezet, statikus vagy dinamikus, – konstrukciókhoz.

VÍZIVÁROSI GALÉRIA 1027 Budapest II. Kapás utca 55. Telefon: 201 6925

NYITVATARTÁS: keddtől-péntekig 13-18 óráig; szombaton 10-14 óráig

VÍZIVÁROSI GALÉRIA

A szembeállítások, szélső értékek, „zenei" ritmusok sosemvolt, örök harmóniájához, – aszimmetriák szimmetriájához.
Az alkotások másik vonulata az érzelmek világába kalauzol. Bensőséges lebegés, „laisser passer", olyan terrénum ez, ahol az ember és a vele szimbiózisban levő élő végtelen természet együtt teremt és fogad be bensőséges harmóniát.
Matzon Ákos a világot, a gondolkodó ember világát akarja ábrázolni olyannak, amilyen ma a 21. század hajnalán.

Prof. Vörös Imre

Matzon Ákos

1945 Budapesten született
1965–70 Művészeti szabadiskola
1980–86 Építészeti, pedagógiai tanulmányok BME, PMMF
1993 Művészeti tanulmányutak (Svájc, Németország, Franciaország)
1998–99 Pollock–Krasner Alapítvány, New York ösztöndíjasa
1992-től több művészeti társaság tagja:
Szentendrei Műhely Galéria Egyesület • Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete • Fény Árnyék Művészeti Egyesület, MADI csoport • Magyar Festők Társasága • Künstlergilde, Esslingen, VUDAK (Magyarországi Német Írók és Művészek Szövetsége) • Nemzetközi Kepes Társaság

Egyéni kiállítások (válogatás):

1989 Nógrádi Múzeum, Salgótarján • 1990 Xantus János Múzeum, Győr • 1991 Rakpart Galéria, Budapest • 1992 Marczibányi Művelődési Központ, Budapest, Matzon Frigyessel • Galerie „G" Judenburg Ausztria • 1994 Kastély Galéria, Szirák • 1995 Műcsarnok, Győr • Színfolt Galéria, Kaposvár • Német Követség, Budapest • 1996 Körmendi Galéria, Ézsiás Istvánnal, Budapest • Városi Múzeum, Várpalota • 1997 Páholy Galéria, Budapest • 1998 Körmendi Galéria, Budapest • Galerie Künstlergilde Esslingen, Németország • 1999 Csók István Galéria, Budapest • Galerie Wüstenrot, Németország • 2000 Vízivárosi Galéria, Harasztÿ Istvánnal, Budapest

Valamint számtalan csoportos kiállítás

Művei közgyűjteményekben (válogatás):

Magyar Nemzeti Galéria, Budapest • Xantus János Múzeum, Győr • MADI Alapítvány Múzeumai, Győr–Budapest • Nemzetközi Modern Múzeum, Hajdúszoboszló • Nógrádi Múzeum, Salgótarján • BNP Dresdner Bank, Budapest • Zsidó Múzeum, Budapest • Musee MADI, Meubeuge, Franciaország • Kortárs Magyar Képtár, Körmendi–Csák gyűjtemény, Budapest

A Vízivárosi Galéria támogatói:
Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma,
Nemzeti Kulturális Alapprogram,
Fővárosi Közgyűlés Kulturális Bizottsága,
II. kerületi Önkormányzat Kulturális Bizottsága

VÍZIVÁROSI GALÉRIA

MATZON Ákos

Gondolat-jel,1991,akril,farost,23x32 - 91.lo.58

Új Művészet

MATZON ÁKOS

91. 10. 58-59

Új Művészet

Matzon Ákos:
J.A. emlékére

2083 Solymár, Rózsika u. 52.
Tel.: 06-26-~~39143~~
360143

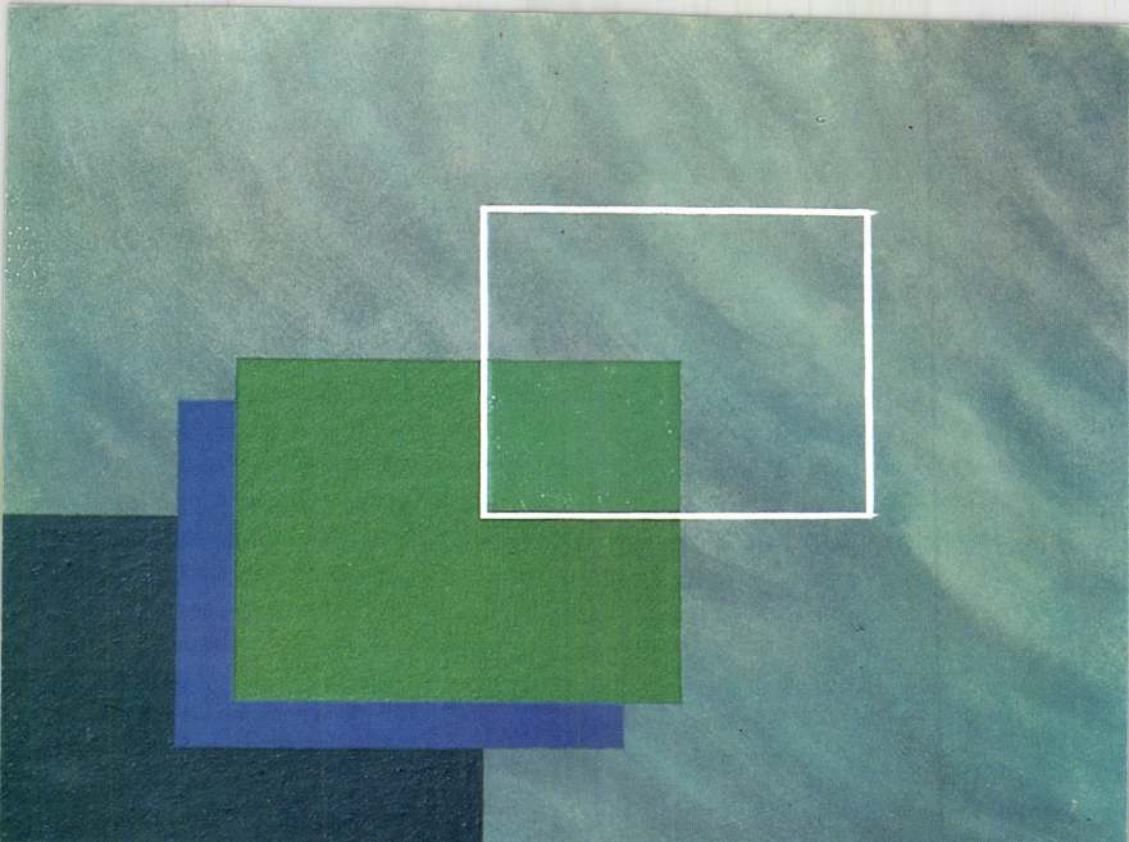

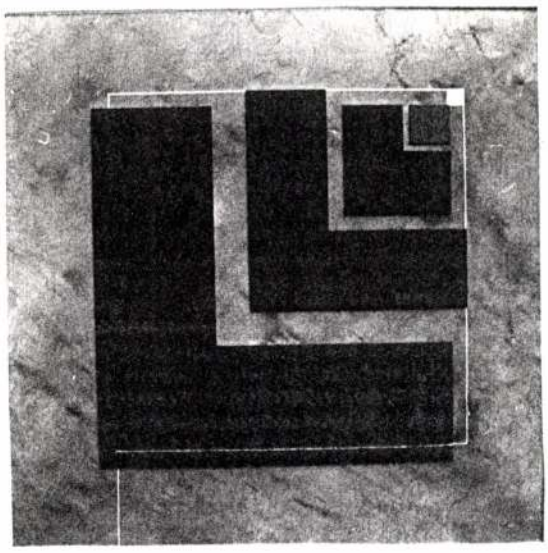

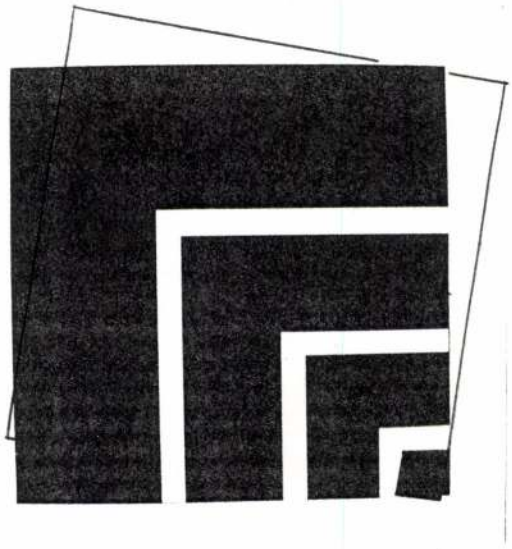

MATZON ÁKOS

MATZON ÁKOS festőművész
H - 2o83 Solymár, Rózsika u. 52.

ÁKOS MATZON painter
tel.: 06-2639143

Budapesten, 1945-ben született, építész, pedagógus.
Az 198o-as években kezdett a festészettel foglalkozni intenzíven.
Mestere Konok Tamás, szellemi mestereinek, előképeinek Kassákot, Mondriant tartja. Képeinek épitettsége, konstruktív hagyományokra alapozása és architekturális megfogalmazása jellegzetes karakterüek.
Témaválasztásai gondolati indittatásuak, ezen "gondolati" terek konstrukciónak arányviszonylatait, egyensúlyait, ritmusait, dinamikáját, kapcsolatait keresi és korunk összetett, zavaros világát letisztított, redukált módon ábrázolja.
Művei hazai és külfüldi gyűjteményekben találhatók.

He was born in 1945 Budapest.
He is architect - teacher.
He began to deal with painting intensively in the 198o s.
His master was Tamás Konok. He thinks his intellektual masters, his prefigurations are Kassák and Mondrian. His pictures are based on constructive traditions. This, the construction of his pictures and the architectual composition are special characters in his works.
His choice of subject is prompted by thought. He searches the proportions, balances, rhythmes, dinamics and the connections of the constructions of the constructions of these "scopes of thought" and he represents the complex and confused world of our age in a cleaved and reduced wag.His pictures are found in Hungarian and foreign collections.

Exhibitions: 1989. Museum of Nógrád,/Salgótarján/
1990. Xantus János Museum,/Győr/
1991. Quay Galery,/Budapest/ Artmesse,/Klagenfurt/
1992. Ballantines Club, German Chamber, Hotel Atrium-Hyatt
Marcibányi Culture Centre,/Budapest/
Judenburg Galery "G"

Az utolsó tárlat

A győri Xantus János Múzeum ad otthont *Matzon Ákos* magángyűjteményéből és saját műveiből összeállított kiállításának.

Egyszerű, tiszta formák, helyenként a végletekig letisztult kompozíciók fogadják az érdeklődőt. A kiállított munkák olyan belső harmóniáról árulkodnak, melyet korunkban csak irigyelhetünk. A kortárs magyar képzőművészet számos kiválóságának alkotásaival találkozhatunk a tárlaton. Matzon Ákos édesapjának, *Matzon Frigyesnek*, a római iskola képviselőjének rendkívül egyéni megformálású szobrai helyenként nagyon szerencsésen egészítik ki a képek és grafikák nyugalmas, minden zaklatottságtól mentes világát. A későn és váratlanul jelentkező Matzon Ákos munkái egyáltalán nem másodrendű résztvevői a tárlatnak. Néhány munkájából – G. G., Lendület, 1989. június 16. – pedig gyötrő nyugtalanság árad, mindez egy végtelenül tiszta, harmonikus kompozíció mögé rejtve. Még néhány név a tárlaton szereplő művészek közül: *Deim Pál, Barcsay Jenő, Kmetty János, Gadányi Jenő, Molnár C. Pál, Mattis-Teutsch János.*

A Xantus János Múzeum november 25-ig várja a látogatókat – a városban egyedül, a többi múzeumot, ugyanis pénzhiány miatt már bezárták. Egészen tavaszig…

(BAYER)

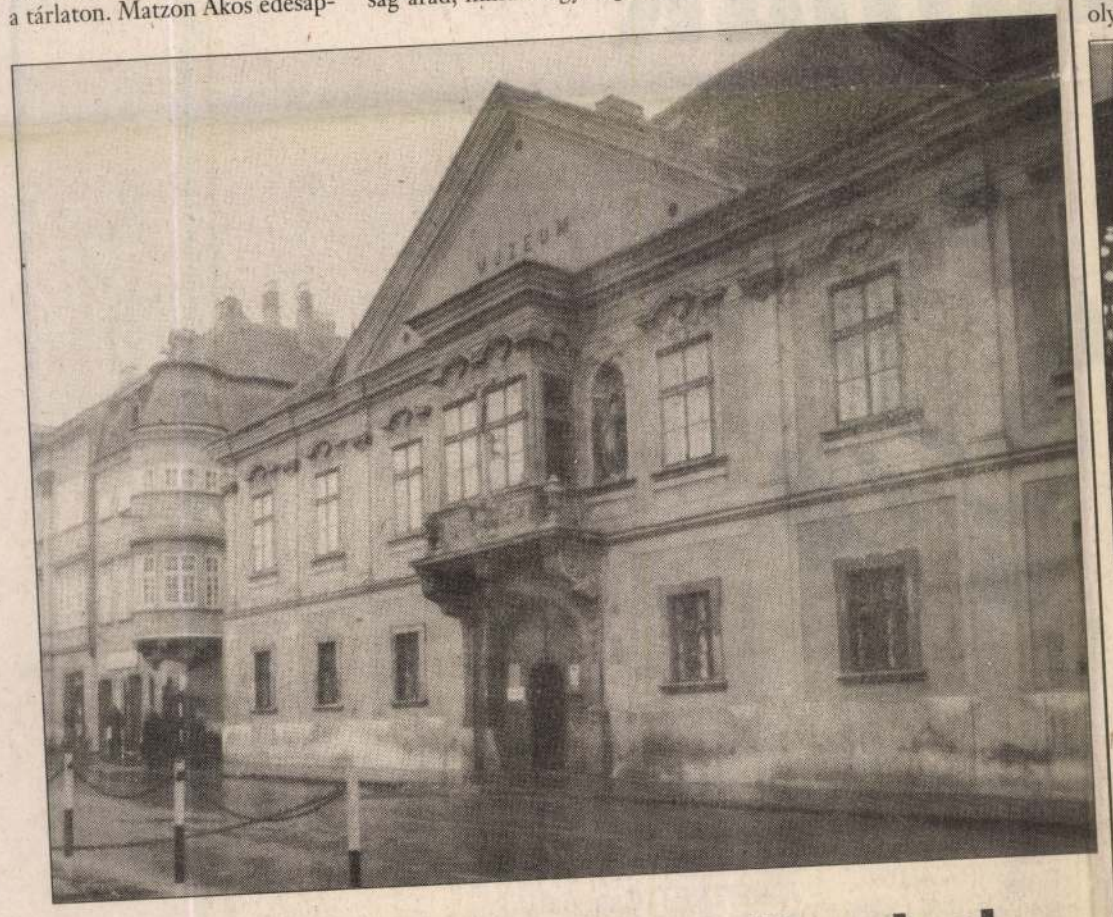

Kiüresedő lelkeink

Az újbarbarizmus kora körülbelül így kezdődik. Elfogy a pénz a múzeumokra, majd, lassan, magyarázkodva, és szégyenlősen a piacgazdaságra mutogatva, közülük a legtöbbet bezárják. Aztán elenyészik a könyvtárak beszerzésre fordított összege, miközben fillérekért árusítják ki a könyvraktárakat és zúzdába küldik, ami már végképp nem eladható. Néhány hónap és csökkentik a könyvtárak nyitvatartási idejét is, mert nincs pénz fűtésre, aztán a kisebbeket bezárják, a könyvállományt átadják az enyészetnek, az mindent gondosan elpusztítva megőriz. A művelődési házak és klubok átalakulnak, kft.-ket telepítenek a helyiségeikbe, vagy megkapják termeiket a pártok, egyenlően elosztva a demokrácia jegyében, hiszen a pártállamnak már vége. Legvégül a faluházak, tájházak tűnnek el, hiszen a kisebb helységek népe, a még egyetlen létező valódi közösség megpróbál a végsőkig ragaszkodni a kultúrájához, a múltjához. De végül ezek is eltűnnek a süllyesztőben és eljön a boldog kor, amikor majd mindenki a televízió csecséből szophatja az előre kiporciózott és gondosan adagolt kultúraeszenciát, mint Bradbury novellájában. Ami nem sikerült a szocializmusnak: teljesen kiüríteni az emberek lelkét és ideológiát gyömöszölni a helyére, az most sikerülni fog az anarchikusan létrehozott piacgazdaságnak. Ami nem ment erőszakkal, az majd menni fog az infláció tehetetlenségi nyomatékától szélütötten. Ne legyen igazam!

NÓGRÁDI

NÉGYMILLIÓ A KÉZREKERÍTŐKNEK

Világsztárok a terrorizmus ellen

Nemrég ritkaságszámba menő szerződések aláírására került sor Hollywoodban. A szerződést aláíró felek egyike az USA külügyminisztériumának terrorizmussal foglalkozó osztálya, míg a másik oldalon az aláírók: *Charles Bronson, Charlie Sheen* és *Charlton Heston* filmsztár volt. Az előzetes tárgyalások alapján a három világsztár nem kevesebbre vállalkozott, mint hogy részt vesz abban a teljes világunkat átfogó, mintegy százötven országot érintő hadjáratban, mely a terrorizmus megfékezésére vállalkozik. S e három világsztár szerepe: nevük fémjelzi e nagy horderejű akciót, s maguk is részt vesznek olyan reklámfelvételekben,

Charles Bronson és nemrég elhunyt felesége, Jill Ireland

melyeket e százötven országban vetítenek a terrorizmus elleni figyelem felkeltése céljából. E reklámokban a sztárok négymillió dollárt ajánlanak fel annak a személynek, aki a világ bármely táján nemzetközileg üldözött terroristákat juttat a hatóságok kezére. És természetesen minden olyan segítség méltán tart számot jutalomra e reklám szerint, melynek köszönhetően a hatóságok bűnözők nyomára bukkanhatnak.

„Ha nem állítjuk meg a nemzetközi terrorizmust, lassan a világ teljes népessége veszélybe kerül" – vallja Charles Bronson, aki épp a nálunk is nagy sikerrel vetített *Death Wish* című filmben játssza a minden ellenséggel leszámoló főszerepet. Az antiterrorista kampányhadjáratot reklámfilmjei immáron el is készültek. „Ha ezzel mi is hozzájárulhatunk világunk megtisztításához, örömmel teszszük

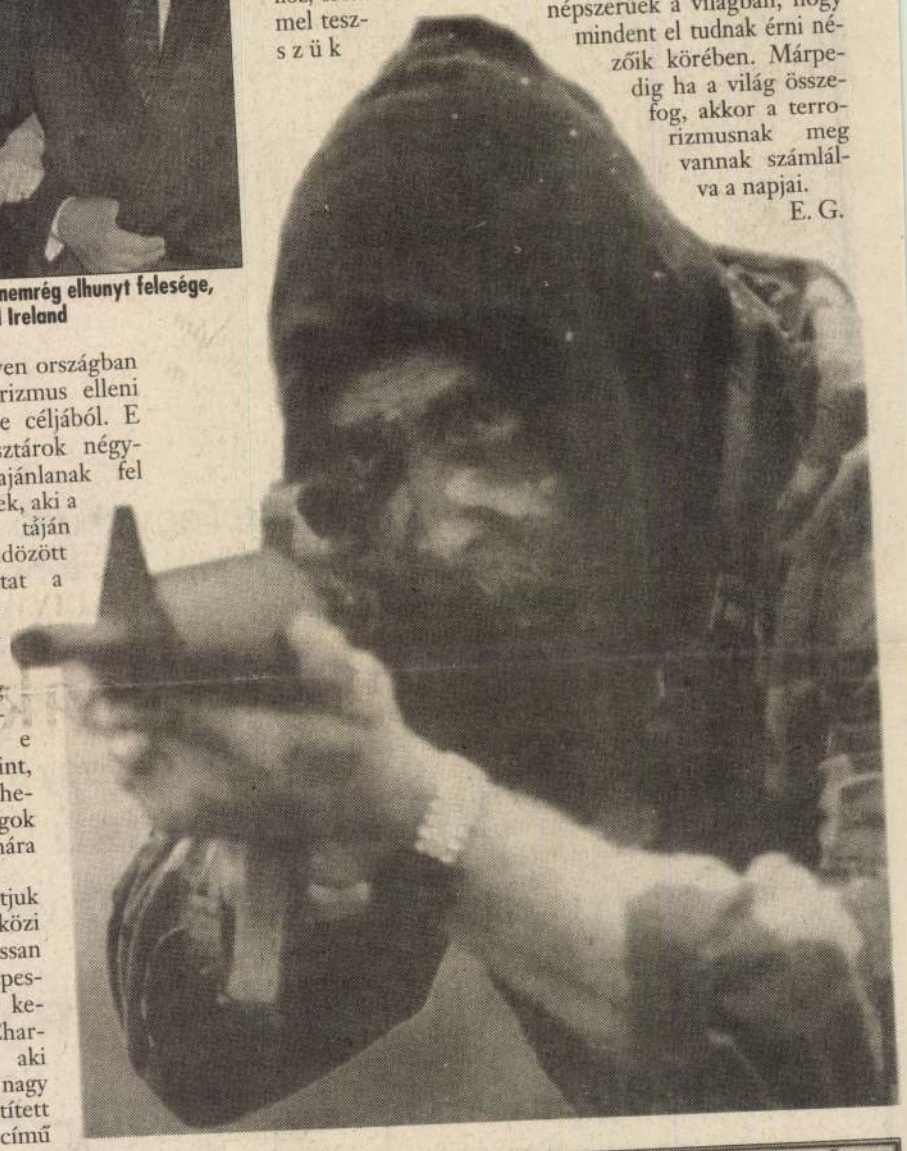

dolgunkat" – így Charlie Sheen, aki jelenleg a *Navy Seals* című filmben arat sikert az amerikai mozikban.

„Terroristák, óvakodjatok, összefogunk ellenetek" – így a harmadik aláíró, Charlton Heston, aki szintén jól ismert a hollywoodi filmekből. Az amerikai külügyminisztérium pedig bizakodó, mondván, hogy e sztárok olyan népszerűek a világban, hogy mindent el tudnak érni nézőik körében. Márpedig ha a világ összefog, akkor a terrorizmusnak meg vannak számlálva a napjai.

E. G.

HÓMAN–SZEKFŰ MAGYAR TÖRTÉNETE

Bársonyszékből a kínzókamrába

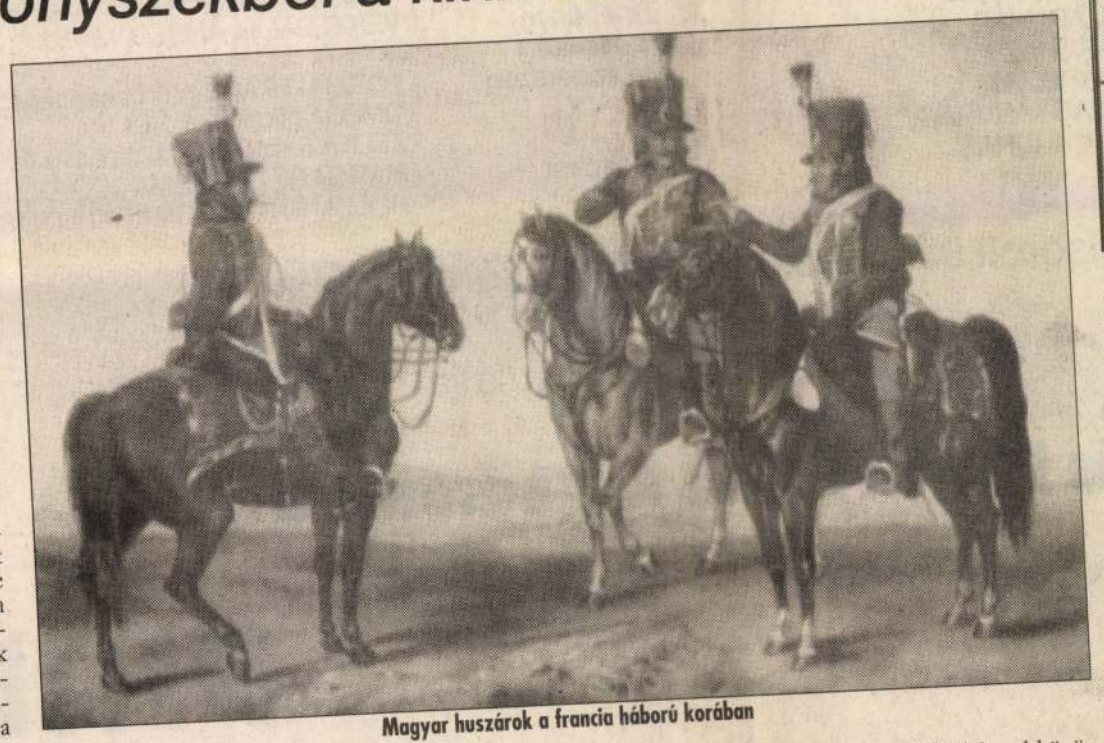

Magyar huszárok a francia háború korában

Manapság egyre gyakrabban gondolok arra, amire Karinthy híres humoreszkjében: vissza kellene kérni az iskolapénzt. No, nem azért, amiért a zseniális Frigyes, aki – úgymond – mindent elfelejtett, és ezért követeli a költségeket vissza, sokkal inkább azért, amit nem felejtettem el. Azért a sok felesleges, hazug és káros adatért, gondolatért, amivel teletömték a fejem az általános és középiskola történelemóráin. És ha még azt is ideszámolom, hogy mit szorongtam össze például tizenhárom évesen, hogy ne hívjanak ki felelni „marxizmusból", akkor még kártérítést is kérhetnék talán az ártatlanul meghurcoltakkal együtt az újonnan felállított Kárpótlási Hivataltól. S efféle gondolatai, szerény számításaim szerint, hat és fél millió magyarnak lehetnek. Ennyien tanultak ugyanis 1949 és 89 között az általános iskolákban. És körülbelül ennyien nem hallottak a Hóman–Szekfű-féle Magyar történetről. (Az a néhány ezer, vagy óriási jóindulattal tízezer bölcsész, aki hallott róla és az a – mondjuk – nyolcszázhuszonhárom és fél, aki olvasta is a művet, sajnos, nem zavarja az összképet.)

A tiltott gyümölcsök sorában, amelyekből volt egy egész almáskertre való, a Hóman–Szekfűt külön arkangyalok őrizték lángpallossal a főbb könyvtárak Z betűs, azaz *zárolt* könyveinek polcán. (Már ahol egyáltalán megvoltak a kötetek!) Egyszerű halandó nem juthatott hozzá, még az újságíró is pecsétes papírral szaladgált a szerkesztősége és a Széchényi Könyvtár között, ha be akart jutni a szentélybe.

De íme kinyílt a szentély és ebben a szentélynyitogatásban már két éve nagy szerepet játszik a Meacenas kiadó. Most – az Alföldi Nyomdával és az Állami Könyvterjesztő Vállalattal közösen – a Magyar történet öt kötetét adta ki, újabb csapást mérve történelmi tudatlanságunkra.

Hogy mit kell tudni a Hóman–Szekfű állandósult szópárról és mítoszról, azt Glatz Ferenc írja meg előszavában. Ír a két szerzőről, akik európai szintű tudományos kutatómunka után jutottak el művük megírásához és ír a mű sorsáról, megítélésének változásairól a történelemben. A két szerző sorsa izgalmas és mint megszoktuk, szomorú magyar regény. Hóman Bálint, ifjúkorában a társaság kedvence, kitűnő képességű, jó humorú fiatalember, akit a legjobb professzorok támogatnak tudományos pályáján. Utja nyílegyenesen vezet a kultuszminiszteri bársonyszékbe, majd onnan a háború után a börtönbe, az AVH kínzókamrájába és a halálba. Szekfű Gyula, a visszahúzódó, vidéki fiú nem jut olyan magasra, mint szerzőtársa, s nem jut olyan mélyre. Felkészültsége, pontossága és íráskészsége hamarosan a legnagyobb történészek közé emeli, de Homan Bálint kitartó támogatása kell ahhoz, hogy megkaphassa az őt megillető helyet a tudományos életben: Utjaik később elválnak, s míg Hóman a németbarát, Szekfű a németellenes oldalon áll. A háború után ezért kapja „jutalmul" a moszkvai nagykövetséget, ami hamarosan megalázó helyzetekbe és írásokra kényszeríti. S míg Hóman Bálintot a börtönben pribékei ütlegelik, Szekfű Gyula Rákosi egyik kirakatembere lesz. Ez is egy „magyar történet". A hatodik kötet.

A kötetekben számtalan illusztráció van, többek között térképek

Az ötkötetes mű, mint Glatz Ferenc írja – „máig meg nem haladott irodalmi formában előadott történelmi szintézis. Vérbeli, a közönségnek íródott történelemkönyv." Most már rajtunk a sor, hogy fejünkből a hazugságokat kiszorítandó elolvassuk, ha van rá pénzünk és időnk.

N. G.

Dupla ajándék a PHILIPS barátainak

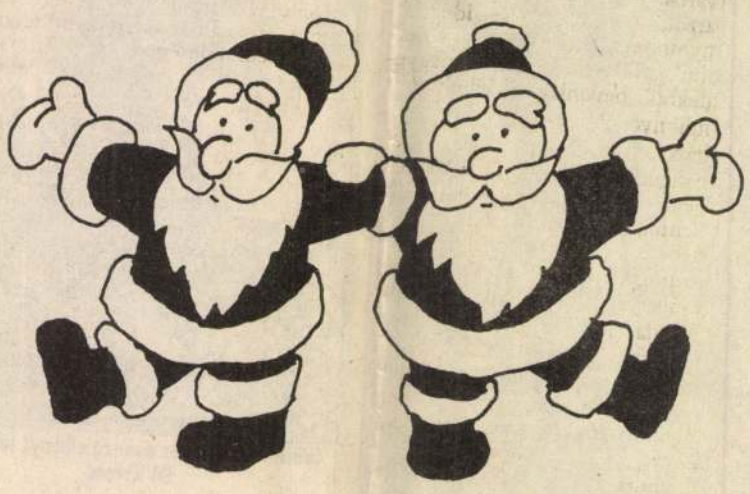

Ön december 31-ig vásárol egy kitűnő PHILIPS televíziót vagy videomagnót. És lehet, hogy a sorsoláson értékes ajándékot is nyer.

De ha a **20 GR 1250 típusú televíziót** vagy a **VR 6470 típusú videomagnót** választja,

mindenképpen nyer:

9000,– Ft-ot vagy **7000,– Ft-ot**

Mert a PHILIPS kifizeti a vámot Ön helyett.

PHILIPS MÁRKABOLTOK:

Budapest	- SKÁLA METRO ÁRUHÁZ
	- SKÁLA BUDAPEST ÁRUHÁZ
Debrecen	- DEBRECEN ÁRUHÁZ
Győr	- ARRABONA ÁRUHÁZ
Miskolc	- IPARCIKK ÁRUHÁZ
Nyíregyháza	- NYÍRFA ÁRUHÁZ
Pécs	- KONZUM ÁRUHÁZ
Szeged	- SZEGED NAGYÁRUHÁZ
Székesfehérvár	- FEHÉRVÁR ÁRUHÁZ

PHILIPS PARTNEREK:

Ajka	- SZET ELEKTRON BT (Béke u. 18.)
Baja	- JÓKER KFT (Csanádi u. 2.)
Balatonkeresztúr	- DOMINÓ ÁRUHÁZ
Barcs	- GALAXIS ELEKTRONIK ÜZLET (Bajcsy-Zs. u. 45/a.)
	- DUNAKON KFT (Bajcsy-Zs. u. 57-59.)
Békéscsaba	- PHILIPS BOLT (Munkácsy u. 3.)
Bonyhád	- AUTÓ PLUSZ ÜZLET (Fáy ltp. 13.)
Budapest	- ELECTRONIC MŰSZAKI BOLT (Bacsó B. u. 39.)
	- HOLLAND RT (Garay Üzletház, Garay u. 45.)
	- KAINDL (Bajcsy-Zs. u. 7.)
	- PREMIER KFT (Rákóczi u. 30.)
Dombóvár	- ÁFÉSZ (Petőfi u. 15.)
Dunakeszi	- VAS ÉS FÉMKER KFT (Tanácsköztársaság u. 144.)
Fonyód	- MÉSZÁROS JÁNOS (Ady E. u. 23.)
Gyöngyös	- DIÓDA KFT (Kossuth L. u. 4.)
Hatvan	- IDEÁL KFT (Kossuth L. u. 4.)
Kaposvár	- GONG KERESKEDELMI KFT (Kanizsai u. 63.)
	- IMPULZUS ELEKTRONIKAI KFT (Kossuth L. u. 10.)
Kazincbarcika	- BANBO KFT (Lenin u. 52.)
Kecskemét	- MÉDIA KFT (Bajcsy-Zs. u. 3.)
Kerecsend	- KERCENT ÁRUHÁZ
Miskolc	- MIKROBIK KFT (Széchenyi u. 49.)
Nagyatád	- ATÁD ÁRUHÁZ (Széchenyi tér)
	- AGRO-HOBBY SZAKÜZLET (Piac tér)
Pápa	- TELEPROFI KFT (Deák F. u. 1.)
Salgótarján	- TVILL (Tarjáni u. 12/a.)
Siófok-Kiliti	- FERRO GMK (Vörőshadsereg út 11.)
Siófok	- MEGACITY ÁRUHÁZ (Somogyi B. u. 4.)
Tatabánya-	- VÉRTESALJA ÁFÉSZ (Vadász u.34.
-Dózsakert	
Zalaegerszeg	- FORMA-TRADE (Vörőshadsereg u. 37.)
	- OMEGA (Tompa u. 12.)
	- ZELKA 5. sz.BOLT (Kossuth u. 40.)
Budapest	- MARGARÉTA CSOMAGKÜLDŐ SZOLGÁLAT
	- HOLLAND RT CSOMAGKÜLDŐ SZOLGÁLAT

A felsorolt üzletekben található szórólapokból mindent megtudhat:
és ott, ahol ezt a matricát látja:

Ez is PHILIPS... karácsonyra.

PHILIPS

PHILIPS

Ogilvy&Mather

Tóth Bálint (Budapest): Bajusza volt és focizott

BÁNYAI GÁBOR: **Film**

Mozgásszabadság

Sissy Hankshaw nem álmodhatta meg az életét. A sors, a végzet, az istenek cinikus tréfája okán élete eleve elrendeltetett. Mert gigantikus hüvelykujjakkal született. Anyja kétségbeesetten konstalálja, családja kigúnyolja, a jósnő férfiak helyett sok nőt lát jövőjében. Sissy az ő hatalmas hüvelykjeivel így lesz a világ legnagyobb *hitchikere*. Ő nem egyszerűen autóstoppos: ő művész, aki megbűvöl bármely járművet, pályamódosításra késztet repülőt és vonatot, nincs autó, amely ellenállna neki. Sissy nem lakik sehol, csak mozog, stoppol, varázsol. Ő az a nő, akinek nem lehet ellenállni, az a csaj, akiről mindig is álmodtál, de sohasem lesz a tiéd, nem érdemled meg, nem is értenéd, meg mit is kezdenél az óriásujjaival, amelyek kisebesednek, ha már egy ideje nem állítottak meg egyetlen autót sem.

Sissy a boldogabbik hőse *Tom Robbins* egykor híres és fontos hippiregényének, meg az abból készült, *Gus van Sant* rendezte 1993-as filmnek: *Even Cowgirls Get the Blues*nak. A könyvcím: A tehenészlányok is bekattannak a bluesra, most filmként kicsit hangzatosabb lett: *Néha a csajok is úgy vannak vele*. Egyikkel sem tudunk mit kezdeni igazán. mert ezek a csajok nem azok a csajok ám, akikről mi álmodtunk, ezek nem is tehenészlányok csak úgy egyszerűen, ahogyan a cowboy sem csupán tehenészfiú. A cowgirl ellenmítosz a western hagyományos hőseivel szemben: férfiruhába bújt, erős, céltudatos nő, olykor percekre társat találó magányos hős, akit szeretni és tisztelni kell, mert őszinte és öntörvényű. A cowgirl akkor lett mitikus lénnyé például *Nicholas Ray* révén, amikor a nagy amerikai álom, a westernhős, a cowboy éppen nevetségessé vált, amikor az amerikai beat-, majd hippi-nemzedék megkérdőjelezte az egész hősromantikát, amikor együtt kezdtek üvölteni *Ginsberg*gel a szabadságért, *Kerouac*kal a mozgásért, az útért, *Robbins*-szal a csajokért. A cowgirl a boldogtalanabbik hőse Gus van Sant kultikus mozijának.

Ebben a filmben ugyanis minden többet és olykor mást is jelent, mint amit gyanútlanul gondolnánk. Már a cím is mítoszkiforgatás, a vásznon megjelenő figurák is egy ikonográfia szigorú szabályait követik. A film narrátora maga az író, Tom Robbins; a filmbéli rendező *Udo Kier*, az a színész, aki a világ minden pontján játszani szokott az ilyen mozikban (Gus van Sant előző alkotásában, az *Otthonom, Idaho*ban is feltűnt). Sissy papájának egyperces jelenetében *Ken Kesey* jelenik meg, a felmagasztosuló cowgirl, Bonanza Jellybean szerepében *Rain Phoenix* idézi fel azt a *River Phoenix*et, a színészt, akinek a film ajánlása szól, aki már az örök westernmezőkre távozott, de tudjuk, az eső táplálja a folyót. Hippilegendárium és mozgáskultusz, kultikus szabadságvágy és ezerfelé ágazó idézetgyűjtemény elegye a film szinte valamennyi kockája. Csupa utalás, szimbólum, beavatottság, rítus.

De ha elfelejtjük ezt a bonyolult jelképrendszert, akkor egy ironikusan megejtő, csodaszép szerelmi történethez jutunk. Leszbikus szerelemhez történetesen. Dehát hogy is lehetne másképp, ha egyszer a filmbéli férfiak vagy transzvesztiták (a grófnő szerepében az 1984 hősét, *John Hurt*öt láthatjuk), vagy asztmarohamtól harcképtelenek (*Reanu Reeves* is a hippimítoszból ismerős). A szerelem itt a fallikus hüvelykjeitől szabadulni akaró Sissy (*Uma Thurman* vad, földöntúli, istennői szépsége), a világ legnagyobb autóstopposa és a csak róla álmodó Bonanza Jellybean, a világ legnagyobb cowgirlje között esik meg. Két abszolút nő között, akik akár férfiak is lehetnének öltözékük, viselkedésük, szokásaik alapján.

Mert az amerikai film akkor is, amikor éppen kifordítja a maga mitológiáját, végső soron az amerikai álmot szövi tovább. Magányos és nyughatatlan hősöket teremt, akik fölveszik a sors odadobott, kegyetlenül pofába vágott kesztyűjét. Akik nem fogadják el a készen kapott értékerendet, akik kábítószerek, nonkonformitás és keleti bölcselet, úton levés és reklámfilmek koordinátái között szeretnének kitörni a készen kapott szabályok szorításából. És gyanútlanul belesétálnak abba a csapdába, amelytől a legjobban rettegnek. Ha a társadalom a beilleszkedési szabályokon, a polgári mércéken túl még az álmokat is előírja, akkor ők megvilágosodásra várnak, vizionált üzeneteket fogadnak és továbbítanak. Az ellenmítosz mélyén ugyanarra a csodás közhelyre döbbenünk.

A szabadságvágyra. És a szabadság mozgást jelent. Sissynek nincsen lakása, címe, postahivatalokban szedi föl a post restante utánaküldött leveleket. A cowgirlök, akik egy szépségfarmot foglalnak el a fogyókúrás, középkorú tehenektől, egy ritka madárfajt, násztáncot lejtő, soha le nem telepedő darvakat kötnek magukhoz kábszeres révülettel, pszichodelikus magokkal. De a darvak is elröppennek, amikor a világ legnagyobb cowgirljét lelövik a rendre esküdött erők, önkéntesek, államiak, katonák és rendőrök. Mindenki mozdulni szeretne, hogy végre megkösse valaki, mindenki házra, szerelemre, letelepedésre vágyik, hogy legyen honnan elrepülnie. A tisztaság álmáról és életképtelenségéről szól ez a kultikus, magát komolyan vevő paródia.

Csupa anakronizmus ez a film, hommage a hetvenes éveknek, a hippivégzetnek, az elnyílt virágoknak, *Jean Jacques Rousseau*nak, *Nicholas Ray*nek, a western legendáriumnak, a cowboy mítosznak. Gyönyörűen unalmas, bosszantóan szájbarágó, fölöslegesen belterjes, mégis megejtően őszinte vallomás a szerelemről és a szabadságról. Pontosabban: a vágyról, melynek beteljesítésére képtelenek vagyunk. Mert a különbözés az egyetlen lehetőség. Ám a legveszélyesebb is.

Sissy Hankshaw és Bonanza Jellybean megpróbálták. Egyiknek az ujja, másiknak az élete ment rá. És a darvak elrepülnek. Legalább álmodjunk arról, hogy egyszer még visszatérnek.

SCHILLER RÓBERT: **Televízió**

Gyere, Bodri kutyám !

A kis, kövér, falusi ember, valahonnan Somogyból, nagy örömmel akadt vendéglőjében a híres cigányprímásra. Húzatni kezdte magának. Közben pedig kifejtette zeneesztétikájának alapelveit. „Énnekem a muzsika csak magyar nóta legyen, igen tetszik". Pesti barátai egy idő után unni kezdték a muzsikálást, szép lassan el is szivárogtak mellőle, a somogyi ember azonban nem tudott elszakadni a nótától. Igaz, belevaló prímást talált. A pestiekkel csak akkor értett szót a zenéről, amikor — messze már a cigánytól — együtt dalolászni kezdtek.

Hát, Istenem, igen ... Most, mielőtt terjedelmesebb orrhúzogatásba kezdenénk, a *Wohltemperiertes Klaviert*, Stockhausent és Mick Jaggert emlegetnénk, mielőtt kifejtenénk mindazt, amit Kodályról és a cigányzenéről énekórán tanultunk, egy picit még ne ... Berzsenyi mulatott Pesten Bihari muzsikája mellett, Szemerével, Kölcseyvel, Vitkoviccsal.

A nóták bizonyára megváltoztak száznyolcvan év alatt. A nótázás, úgy látszik, örök. „Egy magyarról, aki azzal kérkedik, hogy egy nótát se tud, végül mindig kiderül, hogy ugyanannyit tud, mint a többi." Ezt már csak hatvan évvel ezelőtt írta „a mi nótáinkról" Kosztolányi. Óvakodom attól, hogy ebből a cikkből tovább is idézzek. Kosztolányi egyetlen bővített mondata elegendő ahhoz, hogy sápadtra silányítson minden szöveget szintaxisának lőtávolán belül. Álnokul egyszerű szerkezetei pedig, tudjuk jól, messzire hordanak.

Ebben tehát, a magyar nótában, egységes a nemzet? A nótában talán, a nótázásban aligha. „Kétféle ember van a világon. Az egyik tud mulatni a kocsmában, a másik nem tud." Bővérű, mulatós apa horgaselméjű, vízissza fia — bölcs Bernáth Aurél mondta ki ezt a társadalomlélektani tételt. Hogy ő nem tudott mulatni, az ennyiből világos. Aki viszont tudott, és ezt a felismerést ihlette, az a nagy festőtárs, Szőnyi István volt.

Egyszóval nincsen egyszóval, eleink megtapasztaltak és megírtak már mindent ebben a tárgykörben. Ránk meg örökségül hagyták a *Nóta TV*-t.

Mielőtt azonban ehhez az örökséghez, magyarnóta szívküldihez, hozzájutottunk volna, mások azon voltak, hogy egy kis ideologizált szégyenérzetet plántáljanak belénk. Ez, szerencsére, régen volt. Még abban az időben, úgy 1950 tájt, amikor a naívabb értelmiségi azt hitte, vagy hitette el magával, hogy a proletárdiktatúra azért jött létre, hogy ő maga kulturális bálványkáit és totemeit a parancsuralom behízelgő és a kultúra közvetítésére kiváltképpen alkalmas módszereivel a rémesen elmaradott magyar nép szellemi felszabadítására használja. Ez a dolog népnek és kultúrának egyaránt nagy javára volt. Az értelmiségit pedig használat után reciklálni lehetett.

Abban az időben megtanulhattuk, hogy a magyarnóta nem igazi népzene, hanem hitvány műzene, az úri Magyarország fertőzete. Aki azonban ezt a nem-népzenét játssza, annak a neve népzenész, mert a cigány nevezet sértő (gondolnám, attól függ, kinek a száján). Ám ebből a hitvány, álnépies-romlott-műzenéből sokat és rendszeresen kell játszani, de együtt más, igazán művészi és igazán népi muzsikákkal, hogy felnyíljon a dolgozó szeme, mert csukott szemmel bizony rossz a hallása. Mely okfejtés nyomán létrejöttek olyan zenei produkciók, amelyek egyik felében kiváló cigányzenekarok játszottak, elriasztásul, majd kevésbé kiváló énekesek próbálkoztak a szemfelnyitással, Schubert-dalokat váltogatva a *Dohányon vett kapitány* című orosz történelmi operett nagyáriájával. Az esték közvetlen kulturális hasznáról nem tudom készült-e felmérés. Jelentés bizonyára készült, de az azért más. A produkciók egyik velejárója kétségtelenül az volt, hogy komoly muzsikusok mentek el, ünnepelni a prímást. Mert van művészi szolidaritás is a világon.

Aki ma a Nóta TV-t hallgatja vagy szerkeszti, mindebből már aligha sejt valamit. Vajon összeszámolta-e valaha valaki, hogy hány magyarnótánk van? Annyi, mint a sűrű csillag az égen. Hogy hányfélét rendelnek az emberek, azt könnyebb összeszámolni. A damaszkuszi utat lett szokássá emlegetni; az akácos úton még mindig nagyobb a forgalom.

A lényeg persze az ajándék: örül Nagymama, hogy unokái és Csemete megemlékeztek hetvenötödik szülésnapjáról, örül a főosztályvezető-helyettes, hogy kollégái további jó munkát kívánnak neki kitüntetése alkalmából. Van, aki kapja a nótát (akit szeretnek, tisztelnek, netalán félnek tőle), és van, aki küldi (aki szeret, tisztel, netalán fél). De ez nemcsak hogy esetleges dolog — csak remélhetem, hogy van valaki, aki fél tőlem, és hogy találok másvalakit, olyat, akit tisztelek —, hanem kiszolgáltatottá is teszi az embereket egymásnak. Az ajándékozó kényétől függ, hogy lesz-e belőlem megajándékozott. Hogy elhangzik-e a nevem az irigyeltek között, akiket szeretnek, etc.

Két idősebb hölgy egy nagyobb városunkban, láthatóan független szellem mindkettő, keményen kivágta magát ebből a megalázó kutyaszorítóból. Nyugdíjba vonulásuk alkalmából önmaguknak küldték el a nótát. Szép! Tessék észrevenni, alakoskodhattak volna: küldhették volna egymásnak, küldhették volna álnéven, tehettek volna úgy, mintha kollégáik bucsúztatták volna őket a dallal. De ők nem! Ők nem akartak még látszatra sem várni az ajándékozó kedvre. Ők bátran elvették azt az örömet, amely jár nekik. Mert úgy gondolták: negyven év munka után egy magyarnóta, az azért jár.

ÚRI KOZMOSZ:

Periféria

P.G.

Ezzel az aláírással mindannyian gyakran találkozunk. Metrón, héven, buszon, utcán, trafóházakon, tűzfalakon jelennek meg ezzel a szignóval többnyire kétfejű karikatúrák, falfirkák. Pár éve először az egyvonalas kéttős fej tűnt fel — aztán az egyik elmosolyodott, a másik meg szomorú lett. Nemrég megláttam a Délinél az első P. G.-rajzot, amely kettő helyett egy fejet ábrázolt.

A falfirkák Magyarországon viszonylag újak. A műfaj nem tudott korábban elterjedni, mert a rendőrség fő feladata évtizedekig épp az ilyenfajta, mindennapi apró kreativitás elfojtása volt. Amerikában is üldözi a rendőrség, de ott nem a polgárok kordában tartása a cél, hanem a közterület megóvása. Ott egyszerűen jogilag megengedhetetlen, hogy bárki tetszés szerint díszítsen egy metrókocsit, trafóházat. Viszont nagyszerű feltűnési lehetőség, sőt, polgári engedetlenségszámba megy, ha a tizenéves srácok mégis újra meg újra telefestenek egy-egy grundfalat, metrókocsit, állomás-ajtót.

Keith Haring vált a műfaj legsikeresebb, s *Warhol* által legendává előléptetett, majd kilencvenben fiatalon, AIDS-ben meghalt hősévé — egy barátnőm, aki nyolcvanban New Yorkban volt taxisofőr és filmfőiskolás, mesélte, hogy tűntek fel egymásra a gömbölyűvégű vonalak, egyvonalas fallikus figurák, a sugárzó gyerek-motívumok a falakon és a metróban. A szerzőt letartóztatták a rendőrök, de addigra minden újság tele volt a fotójával, a rendőrségen mindenki az autógrammját kérte, és — elfogóját — kiröhögték a kollégái... Aztán neon-hirdetéseken, háztetőkön, japán megrendelésre utcákon, Franciaországban kiállítóteremekben bukkantak fel jellegzetes vonalrajzai. A vásznakon a fekete-fehér vibráló figurák mögé vibráló színek kerültek, és így lett az ezredvég egyik legsikeresebb festője művészeti szempontból. Szinte csodával határos módon népszerűsége is példátlan. Ma is gyakran látni sokféle *Haring*-stílusú trikókat, cégjelzéseket.

Tulajdonképpen érdekes a graffitti és a karikatúra összefüggése. A karikatúra egyvonalas, karakteres ábrázolásmódja mindig, mégha hivatalos újságokban jelenik is meg, két funkcióra alkalmas kiválóan: a tiltakozásra és a rábeszélő eladásra. A 68-as reform idején a Ludas-beli *Sajdik* és társai nagy sikerére mi sem volt jellemzőbb, mint hogy üdítő- és egyéb plakátokon egyszercsak „telerajzolhatták" a várost. (Én is próbáltam eladni a fidesznek „hócipős" rajzaimat, de ők a „gombócz artúr" mellett döntöttek.) Az önérvényesítés olthatatlan szomját Amszterdam városa úgy „fogja „kordába", hogy az ottani békávé közönségszolgálatánál bárki egy-egy hónapra kibérelhet egy egész villamosszerelvényt, és a város összes töndíjjal támogatja az önkifejezni óhajtót, aki a maga képvilágát ráöntheti a villamosra, és így a városra.

Az egyéniségre jellemző egyvonalas karikatúrastílus csak azóta lehet „magas művészet", mióta (főleg Warhol-nak köszönhetően, bár vele párhuzamosan filozófusgárda is dolgozott e témán, például *Habermas, Barthes* és utódaik) a „kommersz" és „tömeg-ízlés" valahogy az irónia kerülőútján egyszercsak „elit-ízlés"-sé párolódott. Mikimauz nem csak „ciki", nemcsak „giccs", hanem korunk és önmagunk bálványa, szimbóluma is és a „nagy festő", *Warhol* témájaként a Louvre-ban a helye! Warhol nagyságához hozzájárult, hogy kezdetben vállalta a nevetségesség rizikóját, és szinte elsőként kezdte a „kommersz" elfogadását, a „kapitalizmus"-ét egy baloldali ifjúsági divathullám idején, a hatvanas-hetvenes években.)

Az egyvonalas stílus akár házfalon, akár vicclapon, akár képtárban jelenik meg, mindig az „önérvényesítés" gesztusa. A mindenhol-ottlevés, a köztér- is -az- enyém szintén megalomán, de legalábbis önérvényesítő gesztus. A modern és posztmodern művészetben az egyvonalasság vagy egygesztusúság egyre gyakoribb. Van, aki csak nylonba csomagol mindent (Christo), más csak xerox-szal dolgozik (Warhol), Haring „csak" egy vonallal operál.

A művészeti termelés tömegessé válása, a közönségízlés önkénye teljesen lehetetlenné teszi, hogy „az arra érdemesek" valóban elismeréshez jussanak, és a „feltűnösködés" üres gesztusként lelepleződjön. Sok száz olyan ügyes és tehetséges, komolyan dolgozó, sőt évtizedek óta dolgozó képzőművész van ma csak Magyarországon, akiről nem ír a sajtó, vagy keveset és ritkán, falfirka szerzőjeként viszont szerepelhet.

De P.G. nem egyszerűen csak falfirkáló. A szemünk lattára használja a művészetet s a nyilvánosságot a gyógyulásra, hiszen a kettős, kétségbeesett, mogorva skizó fejtől az évek során mégiscsak eljutott az egyetlen mosolygós fejig. Nem kizárt, hogy az egészséges kommunikációs viszony, amely közönségével kialakult, szintén megihlette. Egyik rajza fölé ugyanis valaki hirtelen odafirkantotta: „Nem tudnál végre valami mást is rajzolni?"

FÁY MIKLÓS:

Halottakról, élőknek

Lepjen meg, uram, lepjen meg. Bizonyítsa, hogy nem fölösleges. Nem egy újabb darab a katalógusban, a jellegtelen borító alatt nem egy másik — ki tudja, hányadik — szokványos felvétel van Fauré Requiemjéről.

John Eliot Gardiner meg is teszi. Meglep és bizonyít. Visszanyúl a mű eredeti hangszereléséhez. Eredeti — bár célszerű csínján bánni ezzel a szóval. Eredeti az is, amit játszani szoktak, az első kiadásnak megfelelő, mégha a hangszerelés ott feltehetőleg nem Fauré munkája. Aki ismeri az akkor kiadott kottát, állítja, hogy a szerző bele sem nézett, mert lehetetlen, hogy annyi hibát megtűrt volna a mindig gondos és aprólékos ember. Nem is az első változatot jelöli itt az eredeti szó, amely még csupán öt tételes volt a jelenlegi héttel szemben. A lemezen a köztes állapot, a második változat szól, teljes egészében Fauré tollából, nagyon kicsi zenekarral, fafúvók nélkül, csupán egyetlen hegedűvel, osztott brácsákkal, csellókkal, rézfúvósokkal és orgonával.

Nyílván nem fogja kiszorítani ez a változat a harmadikat, a nagyzenekarost, az általánosan ismert oratóriumot. Nem is ez volt a célja, nem ez a jelentősége. Fontosabb benne, ami új, és ami megváltoztatja az elterjedt vélekedést a műről. Fauré műve különleges Requiem. Nem ijeszt, nem fél, nem borzad a haláltól, természetesnek tartja azt, az élet részének, az új élet kezdetének. Finom zene a belenyugvásról, a hit bizonyosságáról. Jellemző módon maradt ki belőle a Dies irae. Nem kell reszketni, mindannyiunk közös sorsáról van szó. Mindannyiunk — ez a semmitmondó szó kap jelentést az eredeti változatban.

Mert a mindannyiunk itt nem emberiséget, nem tömeget jelöl, hanem személyeket. Kicsire húzza a kört Gardiner. Kevesen játszanak és kevesen énekelnek. Két szólista működik közre, a szoprán Catherine Bott és a bariton Gilles Cachemaille. Nem különleges sztárok, nem hasonlíthatatlan hangok. Egyszerű énekesek. Személyek, éppen úgy, mint a kórus és a zenekar tagjai. Mindannyiuk nevét el lehet olvasni a kísérőfüzetben. Mindannyiuknak van hangja, arca, haja, keze, lába — neve. Nem testületek működnek közre, hanem emberek, akik meg fognak halni, valamennyien kivétel nélkül.

Ez az új lemez ereje. Nem mondja érvénytelennek a régieket. Elfogadja, hogy a Requiem a belenyugvásról szól, de nem a halottaknak, csupán a halottakért. Élőknek szól a zene. Fauré és Gardiner tudja, hogy a hit nem tagadja a gyászt, és a gyász nem akadálya a hitnek. Reméljük, hisszük vagy tudjuk, hogy találkozunk halottainkkal. Addig azonban nem kell szégyellnünk, ha hiányoznak. Hiányoznak. És ez így helyes.

(Fauré: Requiem — Philips, 1994)

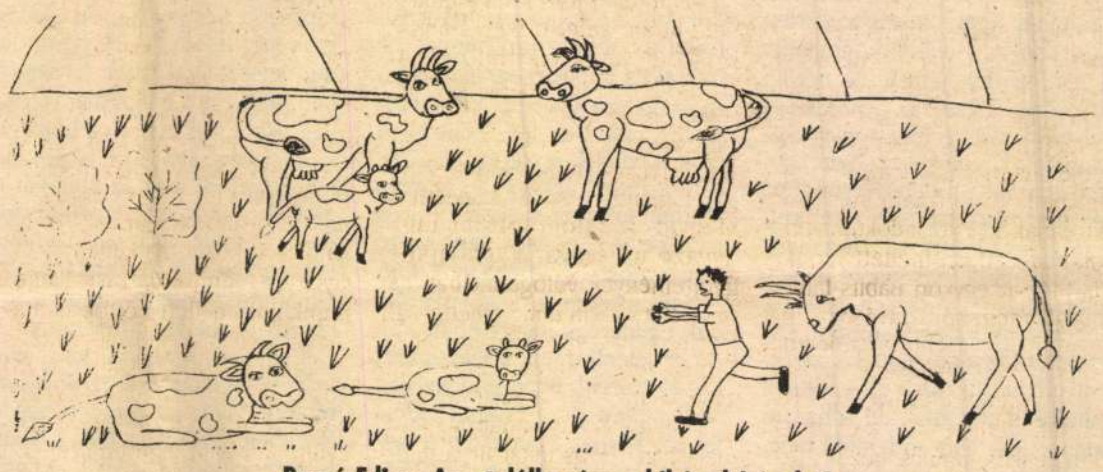

Bacsó Edina: Apa találkozása a bikával (részlet)

HERNÁDI MIKLÓS:

Képzőművészet

Matzon Ákos kiállítására

Tárgyakat létrehozni szellemből. Tápot adni a minden szellemit bekebelező eltárgyiasodásnak? Az emberek számára. Amikor az egyedi ember legföljebb saját távoli általánosságának elmosódott kivonata? Ejnye, ez a Matzon Ákos a lehetetlent kísérti. Be akarja bizonyítani, lehetnek még tárgyak, amelyek zavarba ejtik az eltárgyiasodás nagyüzemét, és emberek, akik némi precíz világossággal egyediségükben is megszólíthatók.

A dacosan leszegett fej, a nagy akarók és keresők évtizedes útmutatása Matzon Ákos képobjektjeinek csak előtörténetében sejthető. Maguk a képobjektek, ezek a nászi fehérekben játszó, a mértan szentségén átvezetett réteges reliefek pimaszul eredetiek, ám valójában csöppet sem dacos munkák. A készítő szinte kivonódik a késztermékből, olyannyira önműködőek a szabályok, amelyek az ő keze nyomán e tárgyakat végső formájukra és texturájukra hozták.

Föl kell tenni az olvasószemüveget, szinte bele kell szuszogni Matzon képobjektjeibe, hogy teljesen értsük, Mondrian, Kassák, Arp, Korniss, Konok nyelvén itt valami egészen új tézis hangzik el. Először arra leszünk figyelmesek: „Így is lehet", s utóbb: „Csak így lehet". Alkotni, közlekedni, építkezni, élni? Létrejött egy KRESZ, s hozzá a terepet megtalálni már a kiállítás látogatóinak a dolga.

A kifejezési változatok előzetes redukciója hihetetlenül felfokozza a mégis vagy mégsem választott változatok (dőlésszögek, bemélyedések, elfordítások) manifesztumszerű kisugárzását. S ugyanakkor befelé, maguk felé is vonzanak ezek a keretbe zárt világok. Minimalizmusuk miatt egyszerűen nem lehet elhinni, hogy fenéksíkjuknál csakugyan véget érnek.

Az öregkorára kifehéredő Tóth Menyhért módjára érkezett el a fiatalabb Matzon Ákos a színek színéhez, a fehérhez. De ha valaki eseménydús képekre kíváncsi, figyelje csak meg, mi történik, amikor a kellő pontra elhelyezett okker négyzetecske valósággal felrobbantja a fehér harmóniába révedt képobjektet! Nem kell ennél megrázóbb esemény. Úgy mozdul életre Matzon Ákos valamennyi reliefje, ahogy Braque pipája fordul a másik oldalára évtizedek óta.

Matzon képobjektjeinek hasonlóan hosszú, mozdulásteli életet jósolok.

. Máttis Teutsch János

Az Ujság 1917. okt. 14.

** **Máttis Teutsch János képei.** A magyar futuristák folyóirata, a *Ma* rendezi Visegrádi-utczai helyiségében, izléses környezetben, ennek a fiatal erdélyi művésznek kiállitását. Máttis Teutsch János művészete, akármennyire különbözik is attól, a mit a festők legtöbbje produkál, nem futurista művészet. Ellenkezőleg, hittel és bensőséggel eltelt komoly keresése az olyan egyéni stilusnak, melyben a természet előtt kapott szenzácziói egész teljességükben kifejeződjenek. Még nem feltétlen ura eszközeinek, de stilusának ismertetőjelei máris erősen kiérzenek müveiből. Máttis Teutschet a jelenségek vonalszerkezete érdekli leginkább; a tájat, hegyeit és völgyeit vonalösszetevőikre bontja szét, hogy azután legjellemzőbb vonalaikból összerakja őket. Művészete synthetikus művészet: nem a közvetetlen megfigyelésé, hanem az elképzelésé. Szinei is épp olyan transzponáltak, mint a rajza. Sápadt, derengő szinek, finom harmóniák, melyekben az átlagos néző hiában igyekeznék a természetre ismerni. De ilyen szinekben látja a világot az álmodozó, a költő, ki mindenre a maga álomszineit vetiti rá. Máttis Teutsch János szép tehetségének (a mely érdekes linoleumnyomataiban sem tagadja meg magát) mi igaz örömmel kivánunk hozzá méltó feladatokon teljes megérlelődést.

(e. a.)

687. KÉT ZENÉLŐ MAJOM, az „Affe
talapzaton, O és P mintázó jel
„Affenkapelle", farbige Porzellanf

688. A SZAKÁCSNŐ, szines porcellá

ocska, az „Ausrufer" sorozatból. Bécs, 1760 k. — Der ur, aus der „Ausruferserie". Wien, um 1760.
Illusztr. XXXIV. tábl.

ak, szines porcellánszobrocska álló helyzetben, karján ntája. Bécs, 1780 k. — Alte Frau, volkstümliche, far- Modell Grassi. Wien, um 1780. Illusztr. XXXIV. tábl.

obrocska, lépő helyzetben, négyzetes zöld talapzaton. r, farbiges Porzellan, schreitend. Wien, um 1750.

llán szobrocska, az arcot félig elfedő fekete fátyollal, n. Bécs, 1750 k. — Tanzende Türkin, farbige Porzellan- 0. Illusztr. XXXV. tábl.

AVALLÉRRAL, az olasz komédiából, szines porcellán- köpenyes férfi szakállát fogja. Wien, Du Paquier-kor- avalier, aus der italienischen Komödie. Wien, Periode
Illusztr. XXXIV. tábl.

rocska, határkövön ülő férfialak, rajta „Markstein" fel- 1744—49. — Mann mit Sense, farbige Porzellanfigur, 44—49. Illusztr. XXXIII. tábl.

efarany peremdisszel, közepén szinesen festett jelenet, kal. A bécsi Max Strauss-gyüjteményből. Bécs, 1798. Reliefdekor in Gold, im Mittel farbige Szene: schlum- t aus der Wiener Max Strauss-Sammlung. Wien, 1798.

"A formának életet kell adni,
s jogot az individuális létezésre"
Malevics /1915/

MATZON ÁKOS festőművész
építész-tanár
1945-Budapest
A Szentendrei Műhely tagja

Az 1980-as években kezdett a festészettel intenzíven foglalkozni. Mestere Konok Tamás. Konstruktív hagyományokra alapozott képeinek épített, architekturális megfogalmazása jellegzetes karakterüek.
Témaválasztásai gondolati indittatásúak, ezen gondolati terek szerkezetének arányviszonylatait, egyensúlyait, ritmusait, dinamikáját, kapcsolatait keresi. Korunk összetett zavaros világát letisztított, redukált módon ábrázolja. Művei hazai és külföldi gyüjteményekben találhatók.

A SZÍN-FOLT GALÉRIA
TISZTELETTEL MEGHÍVJA ÖNT ÉS
KEDVES CSALÁDJÁT

MATZON ÁKOS

festőművész kiállítására

Az alkotásokat
1995. október 16-án 17 órakor
TAMÁS KÁROLY
ajánlja az érdeklődők figyelmébe.

A KORONA KÖR 1995. október 19-ei
összejövetelén /KAPOS ÉTTEREM '19 h/
a művész munkásságát méltatja és elemzi

PETER T. BECSKEHÁZY
USA kultúrális attaséja.

Megjelenésükre feltétlenül számítunk.
A kiállítás megtekinthető 1995. október 28-ig
Kaposvár, Kontrássy u. 1.

A Szín-Folt Galériában „Farsangi miniatűrök" címmel megrendezett tárlaton kiállító művészek

Adelman Gusztáv	Kaposvár	Lieber Erzsébet	Kaposvár
Andrássy Antal	Kaposvár	Matzon Ákos	Solymár
Balogh Ervin	Budapest	Mester Béla	Kaposvár
Sz. Bayer Erzsébet	Kaposvár	Mocsári Mária	Fonyód
Bátai Sándor	Kaposvár	Nagy Ágnes	Kaposvár
Bene János	Kaposvár	Nőt Béla	Pécs
Buzinkai Gyuláné	Kaposvár	Ország László	Kaposvár
Czóbel Mariann	Kaposvár	Pandúr József	Pécs
Csikós Attila	Budapest	Pap Gál Erzsébet	Kaposvár
Domján Tamás	Kaposvár	Pellérdi Magda	Kaposvár
Erdélyi Tibor	Hódmezővásárhely	Potó Kornélia	Kaposvár
Erdős Péter	Hódmezővásárhely	Rőczei György	Budapest
Ézsiás István	Győr	Sonkoly Tibor	Hódmezővásárhely
Farkas Béla	Fonyód	Sörös József	Kaposvár
Galambos Lajos	Kaposvár	Szabados János	Kaposvár
Gáspár András	Kaposvár	Szabados Panka	Kaposvár
Géger Melinda	Kaposvár	Szalmás Péter	Budapest
Gera Katalin	Kaposvár	Szántó Dezső	Miskolc
Győrfi András	Budapest	Szekeres Emil	Nagykanizsa
V. Halmos Klára	Kaposvár	Szlankó László	Budapest
Harangozó Ferenc	Mernye	Szőke György	Balatonszárszó
Holler László	Kaposvár	Takács Zoltán	Kaposvár
ifj. Holler László	Kaposvár	Tibol László	Nagybajom
Horváth János M.	Kaposvár	Tóth Árpád	Balatonfenyves
Jancsekity József	Kaposvár	Tóth József	Kaposvár
Király Mariann	Kaposvár	L. Tóth Judit	Kaposvár
Kertész Sándor	Kaposvár	Tóth-Pál Zsuzsa	Kaposvár
Kling József	Kaposvár	Ungvári Judit	Kaposvár
László Bandy	Százhalombatta	Ungvári Károly	Kaposvár
László Levente	Kaposvár	Vörös András	Kaposvár
Leitner Sándor	Kaposvár	Weeber Klára	Kaposvár

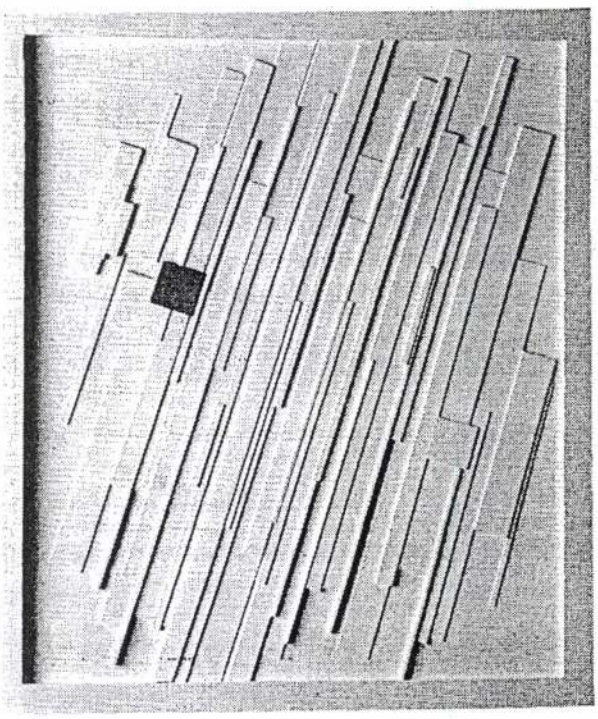

"MAN ARCH+Y" 1995. 70 x 50 CM, ACRYL RELIEF

Polgár Galéria

...OM Művelődési ...BÁV és a hűt... ...n a *Polgár Ga...* ...ez kétnapos ár... ...én a festmény... ...erős helyen.

...5bb vá... ...ban ...el... ...tte er... ...let nt. ...ig... ...int én o... ...í... ...el ...i... ...i... ...í... ...k y ... s ... ...

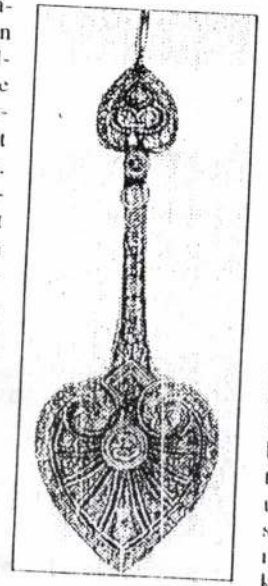

Fabergé fülbevaló kikiáltási ára 150 ezer forint

...rgalmasabb *...10 órakor* ...ében meg... *...it a MOM...*

...sikereknél ...hogyan el... ...edelemben árverést is ...k, a nívós ... kiadások ... hogy az ...sőre nem ...z árverés ...al, Polgár ..., legérté... ...sen *négy...*

...eket és a ...nnat kép

között *Mednyánszky* László, *Iványi Grünwald* Béla, *Kádár* Béla, *Vaszary* János, *Lotz* Károly, *Csók* István és *Rippl-Rónai* József művei is megtalálhatók, míg a külföldieket Salvatore *Di Rosa*, XVII. századi nápolyi és Jacque Courtois *Le Bourguinon*, XVII. századi francia festő egy-egy műve fémjelzi. A bútorok közül említést érdemel egy XVIII. századi szekrény, egy copf komód és egy XVIII. századi rokokó asztal.

Az árverés csúcsát minden bizonnyal a második napon kalapács alá kerülő ékszerek, fénypontját pedig az a *Fabergé* fülbevalópár jelenti, amely 150 ezer forintos kikiáltási árról indul. Az anyagban több 3-4 ct-os briliáns is van. A műtárgyak közt szép ezüstök, gyertyatartók, Tiffany és Schaffhausen órák találhatók, és kisszámú, de nívós szőnyegkínálat szerepel meg a tételek között.

A Polgár Galéria aukcióján a katalógusban két értékhatár közt mozgó becsérték olvasható. Ez a hazai gyakorlatban ritka megoldás – legutóbb a Műgyűjtők Galériájának tavalyi könyvárverésén volt ilyen –, tény, hogy ezzel a galéria a beadó kívánságától és a licitálók aznapi kedvétől független, maga által reálisnak tartott értékbecslést ad a művekről. *Virág* Judit árverező tárgykategóriánként néhány tételnél meg fogja kísérelni a nyugati mintára való licitkezdést, azaz a katalógusban feltüntetett, becsült ár alatt kezdi a licitet. Ha a közönség jó partnernek mutatkozik, talán lassan meg lehet honosítani ezt a nemzetközi gyakorlatot Magyarországon is.

A Polgár Galéria nagy optimizmussal vág neki első aukciójának, amit az is mutat, hogy december 19-re már meg is hirdették második árverésüket.

(hajdú)

...mintegy kísérlet után tavaly már néhány csúcsárat is elért, a kínálat kétharmada elkelt, az anyagi eredmény mindent összevéve 7,7 millió font lett. Az idei árverésen több művével is szerepel a német expresszionista Emil *Nolde*. Az 1908-ból származó, 65x82 cm nagyságú

...Nolde a csúcs

Virágoskertjét mint kiemelkedő értéket igen magasra, 600–800 ezer fontra becsülik. A családja által felkínált Nyárdélután korai, ezúttal impresszionista munkája 300–400 ezerrel indult. A késői Tenger és esti felhők becsértéke 400–600 ezer font.

Karl Friedrich *Schinkel* 50 rajzát együttesen 150 ezerre írták ki: bútortervek, építészeti tanulmányok, néhány olaszországi tájképvázlat.

...resszionizmust egyebek ...berman Wannsee kertje ...Corinth 1910-ben festett ...zsáért 300–400 ezer ...német expresszionista ...ismét csak Nolde ...legtöbbre: Tanulmányért ...ezres árat látható.

Jótékonysági árverés az Operaházban

Harmadik éve lépnek fel világsztárok Budapesten a nemzetközi balettgála keretében, szeptember elején. Az est bevételét a koraszülött vagy beteg gyermekek javára ajánlják fel. Idén először *művészeti árverést* is rendeztek az előadás után – az Operaház előcsarnokában – a *Lions Club Budapest Lady Victoria* szervezésében, ugyanezzel a nemes segítő szándékkal. Az aukció vezetésére *Kudlik* Júliát kérték fel, aki – saját bevallása szerint –, ilyesmit eddig még nem tett, sőt , árverésen sem járt életében. A próbát derekasan kiállta, szelíd női erőszakossággal srófolva fel az árakat a jó cél érdekében, a külföldi licitálók esetében magyarról angolra váltva a szót.

Az érdeklődők az előadás előtt és a szünetben a lépcsősor mentén tekinthették meg a felajánlott 40 műtárgyat, amelyek között egyedi festmények és sokszorosított grafikák, fotók, kisplasztikák, valamint kerámiák egyaránt előfordultak. A „Jeg"-ekkel kezdve: 1100 Ft volt a legalacsonyabb kikiáltási ár *(Vertel* Andrea három kerámia tárgya esetében) és 45 ezer Ft volt a legmagasabb (Victor *Vasarely*: Hódolat Maleviesnek című szitanyomata). Ezek aztán a licitálás során is ugyanezen az áron keltek új tulajdonosra. A lista éllovasai közé tartozott még *Zajácz* Tamás: Nővérek című bőrplasztikája (a 37 500 forintos, eredeti kikiáltási áron ment el), továbbá *Kanyó* Béla egyik balettfotója (amelyik 25 ezerről startolt és felkúszott 35 ezer Ft-ra). Igaz, teljesen hasonló jellegű másik műve a némileg alacsonyabb (22 ezer Ft.) értékhatáron sem keltett érdeklődést, mint ahogyan *Gross* Arnold azonos technikájú és kikiáltási áru (18 000 Ft.) cinknyomatai közül is a Dunántúl visszamaradt, holott a Reneszánsz 30 ezerre tornászta föl magát. Az „árverés ördöge" szólhatott közbe *Kun* Éva rakutechnikájával készült kerámiáinál is, mert táljára nyolcezerért nem akadt vevő, míg vázáját háromról hatezerre sikerült felsrófolni. Hasonló cipőben járt pályatársnője – *Ágoston* Mónika – is, akinek hasáb-alakú rakuteáskannája azonnal gazdára talált hatezer forintos kikiáltási árán, míg valamivel laposabb, piramis formájú társa nem lelt tulajdonosra ugyanennyiért. *Schaffer* Anna négyszögletű tálja összetört (4 ezer), kerek gyümölcstartója viszont ötezerről tizenháromezerre ugrott meg, szép fájdalomdíjként *Puskás* Jenő olajképei közül kettő nem kelt el (30 ezer illetve 20 ezer), a harmadik viszont – a Bárányfelhők – 25 ezerről egy ezrest emelkedett.

A több művel benevezett szerzők közül teljes sikert aratott viszont Vasarely (akinek két darab, hatezer forintos nyomata egy-, illetve kétezerrel többért jutott a licitálók birtokába), *M. Szegvári* Erzsébet akvarelljei közül az Októberi kert Albertirsán a kikiáltási áron (7 ezer), míg az Őszi csendélet ötezer helyett hatért váltott tulajdonost. *Sarkantyú* Judit felfüggeszthető porcelán léghajói közül az egyik 3 ezer Ft-os kikiáltási árán, a másik négyről hatezerötszázra emelkedve „szállt el", (Vonzás című fotografika 5 ezer–6 ezer), (Tavasz című fotografika, 5 ezer–5 ezer). Az egy szerző – egy mű kategóriájában sikerrel szerepelt *Bárándy* István, *Egresi* Zsuzsa (Titkok kertje című cinkkarc, 13 ezer–15 ezer), *Matzon* Ákos (Szín-tér című akryl, 20 ezer-22 ezer), *Kiss* Sándor András (Velence, olaj, 10 ezer–13 ezer), *Balogh* Péter (Arányló május, tempera, 20 ezer–21 ezer), sajnálatos módon nem keltett viszont érdeklődést az aukción jelen lévők körében *Végvári* Tamás: Víz alatti élet című olajképe (25 ezer), *Pásztor* Ivván: Kalitka elnevezésű, azonos technikájú kompozíciója (azonos kikiáltási áron), *Csiki* Lajos: Metafora a szomorúságról (olaj, 30 ezer), *Csikós* András: Horgászok (olaj, 24 ezer), *Závodszky* Ferenc: Madárlátta csigaszedő (vegyes technika, 15 ezer), *Tandor* Zoltán: Október végi gondolatok (olaj, 30 ezer), *S. Orosi* Magda: Az elsüllyedt csiga (tűzzománc, 5 ezer), *Jovanovics* Mária: Kanári szigeti emlék (olaj, 5 ezer), végül *Rutka* Istvánné: Olajfák hegyen (10 ezer) illetve Zarándokhely (vegyes technika, 12 ezer). Mindent összegezve a negyven tételből huszonhárom műtárgyat sikerült értékesíteni, ennek többségét is a kikiáltási árat meghaladó értékhatáron, ez az olyan biztató kezdetet jelent, amelyik feltétlenül megérdemli a folytatást.

Wagner István

A Belvárosi Aukciósház tegnap nyitotta meg ősszel induló művészeti aukciójának bemutató kiállítását. Az árverést szeptember 25-én, délután 5 órakor tartják a házban, a Váci utca 36.-ban.

1995

A műkincsrovatot szerkeszti: Hajdú Éva

The Directorate of Museums of
Pest County request the
pleasure of your company
at the opening of the exhibition

of Association of Műhely Galéria Szentendre

IN THE PICTURE GALLERY
OF SZENTENDRE
(Szentendre, Fő tér)

Opening remarks by
Dr. Bálint Chikán
art historian
Friday. 10. December 1993.
at 17 o'clock

The exhibition will be open
from 10. December 1993.
till 9. January 1994.
10.00 AM.-16.00 P.M.
except Monday

A Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága
tisztelettel meghívja Önt

a Szentendrei Műhely Galéria Egyesület
kiállítására

A SZENTENDREI KÉPTÁRBA
(Szentendre, Fő tér)

Megnyitja
Dr. Chikán Bálint
művészettörténész
1993. december 10-én, pénteken 17 órakor.

Megtekinthető:
1993. december 10-től 1994. január 9-ig,
hétfő kivételével 10-16 óráig.

Adamis Gusztáv
Asszonyi Tamás
Babos László
Balogh László
Bálint Ildikó
Baska József
Bartl József
Bencsik János
Borsódy László
Buhály József
Csikszentmihályi Róbert
Birkás István
Dienes Gábor
Egyed László
Engel Teván István
Gavrilovits Sándor
György Csaba Borgó
Győry Eszter
Haász István
Hegyi György
Holdas György
Jávor Piroska
Jánosházi Ágnes
Jakovits József
Jónák Tamás
Kaponya Judit
Kóka Ferenc
Kocsis Imre
Konok Tamás
Ligeti Erika
Lukoviczky Endre
Makó Judit
Matyófalvi Gábor
Matzon Ákos
Misch Ádám
Nagy Gábor
Németh Ágnes
Paizs Péter
Páljános Ervin
Rajki László
Rényi Katalin
Somorjai Imre
Szabó Tamás
Szakács Imre
Szánthó Imre
Szántó Piroska
Szentirmai Zoltán
Szikora Tamás
Tzortzoglou Georgios
Zámbó Attila

Szentendrei Műhely Galéria Egyesület

KIÁLLÍTÁSA
A SZENTENDREI KÉPTÁRBAN

Jegyzetek képgyűjtőknek

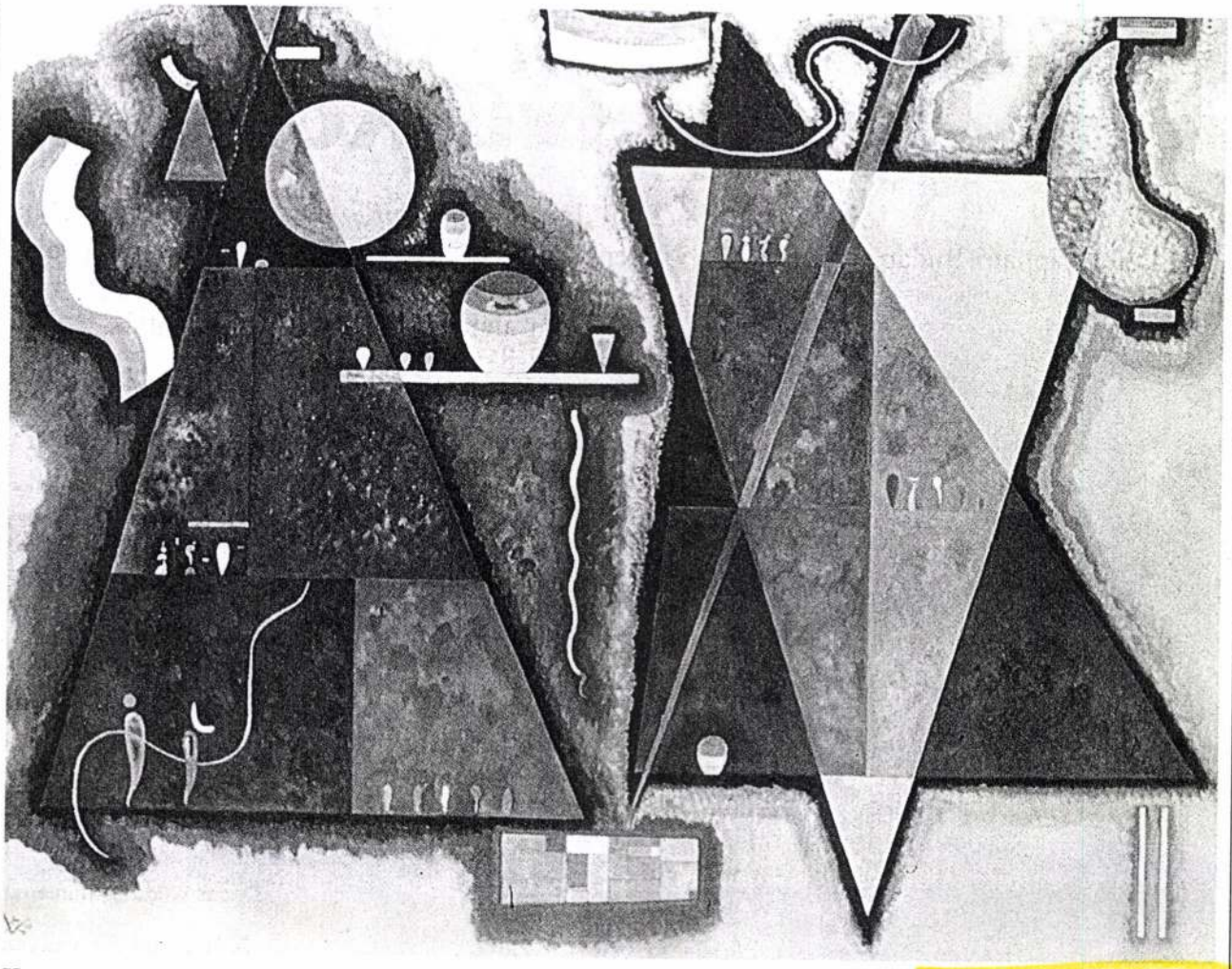

Kandinszkij Háromszögek című képe 1936-ból

Hajdú István szerkesztésében megjelent a Balkon, a kortárs művészet feketefehérben nyomott, havi folyóirata, amely a műkereskedelemre is ügyelve, a gyűjtőtársadalom jó kalauza lehet. Minden nagy gyűjtemény zömmel egykorú festők műveiből áll össze; ha sok mai gyűjtőt elkedvetlenít a galériákban látható modern munkák borsos ára, vigasztalódjanak: maguk a művészek sokkal belátóbb árakat kérnek, ha lelkes belföldi gyűjtőkről van szó, hiszen a külföldre szakadt Balázs Béla is ezt írta naplójába: „Otthon, Szegeden imponálni…"

*

December 5-én zárt a Kassák Múzeumban egy gyöngyszem-kiállítás, Dévényi Iván (†1977) magyar klasszikus-modern festménygyűjteményének bemutatója. Aki tehe-

ti, legalább a katalógust szerezze meg, mert e páratlanul harmonikus képegyüttesről sok információ (és reprodukció) birtokába juthat.

*

Sok gyűjtő kiváló restaurátorként ismeri Erdős Sándort a Magyar Nemzeti Galéria tájékáról. Novemberben a Thermal Hotel Aquincum mutatta be vegyes technikával készült, rendkívül érdekes, egyszerre organikus és geometrikus rajzolatú lapjait. A kiállítást szponzoráló Decorama Kft. közlése szerint a művész újabb munkái január 19-től a Hyatt szállóban láthatók.

*

November 19-én volt S. Nagy Katalin Ország Lili című monográfiájának bemutatója. Ez a korán elhunyt, európai rangú festőnő oeuvre-jének legteljesebb, színes reprodukciókkal ékes feldolgozása. Az alkalomra a Magyar Nemzeti Galéria közszemlére bocsátotta egész Ország-gyűjteményét, amelyben a nagyobb festményeken kívül igen tanulságos tusrajzok, kollázsok is helyet kaptak. A szerzőnő rövidesen Farkas István című monográfiájával jelentkezik.

*

A Piktura Galéria december elején Egry József korai műveiből mutatott be egy teremre valót. Láncz Sándor rövidesen újra megjelenő Egry-monográfiája is kiemeli e munkák európai rangját.

*

December 10-én a Szentendrei Képtárban nyílt meg az ottani Műhely Galéria körül csoportosult félszáz mai művész közös kiállítása. Jónéhányukat már serényen gyűjtik a műbarátok; érdemes felfigyelni Matzon Ákos reliefes festményeire, amelyek Ben Nicholsontól elindulva egy végsőkig letisztult világot jelenítenek meg. A látvány szenvtelensége benső küzdelmet tár fel: egyszerre sugallja az evilági megnyugvás jelenvalóságát és elérhetetlenségét.

*

Nádler István után most Klimó Károly mutatja be új festményeit a Népszínház utcai Pandora Galériában. A külföldön is sikeres, expresszív művész „vad" munkái a kapcsot jelentik Bak vagy Hencze hűvös konstruktivizmusa, illetve el Kazovszkij vagy Swierkiewicz eszelős előadásmódja között.

H. M.

SZÍNVONALAS TÁRSASÁG

Szentendre, most Budapesten

Többnyire a pestiek szoktak Szentendrére kirándulni. Most megfordult ez az útirány; január 19-én nyílt meg a Vigadó Galériában a szentendrei Műhely Galéria néven ismert művészcsoportosulás kiállítása. Jelképes, hogy a Vigadó Galéria földszintjén egyidejűleg Bálint Endre fotómontázsait lehet látni, amelyeken átsüt Szentendre szelleme és szeretete.

Csak benyomásaimat rögzítem, amikor a húsznál is több kiállító művész közül néhányat kiemelek. A csoportosulás nem öleli fel a Szentendre jegyében dolgozó művészek mindegyikét, de valamennyien megfontolt, jó úton járó festők és szobrászok. Egymás szomszédságában kapott helyet Paizs Péter konstruktivista vászna, illetve Matzon Ákos hármas reliefképe. Matzonnak a kassáki és nicholsoni nyomvonalon elindult művészete különösen letisztultnak látszik. Bálint Ildikó vásznai Diebenkornt juttatják az eszünkbe — az újabb amerikai festészet egyik óriása azonban csak a távolból figyeli Bálint eredetiségét. Lukoviczki Endre geometrikus alakzatai egyre invenciózusabb koloritba illeszkednek. Jávor Piroska képei nemcsak méretükben, de határozottságukban is növekedni kezdtek. Misch Ádám vásznain felszabadultság érezhető. Holdas György kisplasztikái most egy nagyméretű, vécécsészére emlékeztető „fedeles emlékéremmel" is kiegészültek. Engel Tevan István nem először bizonyítja, hogy a magyar grafikusművészet kiemelkedő alakja. Bencsik János expresszív vásznai is nagy jövőt ígérnek. Adamis Gusztáv — a csoportosulás egyik hajtómotorja — művésznek sem utolsó.

Noha a megnyitó közönsége sokat beszélt a Műcsarnok élén lezajlani készülő vezetőváltásról, a barátok és érdeklődők például Asszonyi Tamás plasztikái vagy a rangidős Szántó Piroska eleven képei előtt mégállapíthatták: van értelmük az ilyen csoportosulásoknak még akkor is, ha a bennük szövetkező művészek rendre a maguk módján értelmezik feladataikat és a mindnyájunk számára feltárulkozó világot. A Lóska Lajos vezetésével működő galéria jól tette, hogy ideinvitálta ezt a színvonalas szentendrei társaságot.

H. M.

J. J. J. Tisot Október című olaj-vászonképének Sotheby's becsértéke egymillió angol font

KORTÁRS ÉKSZEREK — ELŐSZÖR

Kinyílik a kincseskamra

A Karát '95 kiállítás kísérőrendezvényeként vasárnap délelőtt 11 órako Pless István 33 remek ékszert árvere a BNV „A" pavilonjának központi szín

A Metal-Art Nemesfémipari Rt., az Állami Pénzverő jogutódja döntött úgy, hogy megpróbálkozik az árverés szervezésével. Az ékszerek egyediek, a nagymúltú cég műhelyében, a hazai ékszerötvösszakma legjelesebb mestereinek alkotásai.

Az ékszereket a mesterek eleve eladásra készítették az elmúlt tíz évben. A munkák a Metal-Art kincseskamrájába kerültek. Ez a kincseskamra voltaképp bemutatóterem. Azokat vezetik be, akik egyedi ékszert vagy emléktárgyat kívánnak rendelni, amolyan referenciamunkák. A magyar ékszerötvösöknek jó hírük van a földkerekségen, több világhírű művész, uralkodó és politikus rendelt már ékszert az Állami Pénzverőben. A kincseskamra több mint száz ékszeréből válogattak erre az első aukcióra. „Célunk az, hogy nagy nyilvánosság előtt népszerűsítsük a művészeket és magát az árverés intézményét" — mondja Orbán Sándor a Metal Art kereskedelmi és marketing főnöke.

A nemesfémből készült iparművészeti értékű tárgyak vásárlóit rendkívül magas fogyasztási adó sújtja. Ha drágaköveket is felhasználnak az ötvösök az egyedi ékszerek ára olyan magas, hogy alig akad rájuk vevő. Ennek némileg ellentmond, hogy az ékszervásárló közönség az antik darabokért árveréseken igen magas összegeket hajlandó fizetni. Ezért a Metal-Art igen kedvező kikiáltási árakat határozott meg, tulajdonképpen „anyagárban" indítják a tételeket.

„Szívesen és természetesen díjazás nélkül vezetem ezt az első kortárs árverést" — jelzi Pless István a Pless & Fox Ékszerüzlet ü tő igazgatója. A leüt ra ezúttal nem rakód résí járulék.

A Metal-Art szak igyekeztek úgy v hogy valamennyi ék lek 800 forintról i Ezek gyűrűk, fül melltűk. A legdrágáb egy 14 karátos aran szült nyakék, amely nem 50 grammot n hét milliméter átmérő gyöngyöt foglal, a l ezer forintról kezdő 40—90 ezer forinto ban indul az ékszerek ge.

A vásárvárosba közönség több Gore Szemler Judit, Rubin és Vida Szilvia által és készített ékszerén nyezhet. Az árverés nyéről Pless István nap beszámol a Rádi három órakor kezdőd Bridge című műsorá

Művész aukci

A Nagyházi Gal és Aukciósház fel április 10-i III. Mű Árverésére kvalit festményt, ékszert, szőnyeget, üveg-, po ezüst- és dísztárg február 20-ig, munkanapokon 1 18 óráig.
Budapest V., Balato
Tel.: 131-9908, 112
Fax: 131-713

Értéket értéke

Mattis-Teutsch János

c. a.

A „Ma" folyóirat grafikai kiállítása. Akkora hittel és önfeláldozással, a mekkora egyetlen más intézményünkben sincs, rendezi kiállításait egymásután ebben a zord és fogékonytalan világban a „Ma" folyóirat művészcsoportja. Megható és különb pártfogást érdemlő erőfeszitései néhány lelkes idealistának, kik töretlen utakon kivánnak előrejutni. Mindenikük tehetséges ember; tehetségük még a furcsaságaikban is nyilvánvaló. *Uitz* Béla közöttük olyan egyéniség, ki egymagában sulyt és jelentőséget ad minden kiállításnak. Várjuk gyüjteményes kiállitását, a mely, reméljük, mindenfelől megmutatja majd gazdag tehetségét. De ezen a kisebb kiállitásán is impozáns jelenség. Kisméretü munkáin is monumentális müvész. Társai, kik köréje csoportosulnak, jobbára fiatalabbak nála és kevésbé világosan látják czéljukat. *Spangher* Ferencz szobrász a legmeglepőbb jelenség közöttük. Kőben konczipiáló és faragó müvész. Még igen fiatal és kissé szertelen. De azon az uton van, melyen a kőanyag mértékettartásra és alkalmazkodásra kényszeriti a temperamentumot. Jövő fejlődésétől sok jót várunk. *Schadl* János, *Bortnyik* Sándor, *Ruttkay* György a maga módján mind tehetséges fiatal. A két utóbbi a futurizmus reczipéje szerint dolgozik, de értékesebb tehetségnek látszik, mint az olasz futuristák bármelyike. *Mattis-Teutsch* János tehetségében sem kételkedünk, de várjuk mostani forrongó korszakának megtisztulását. *Biller* Vjera, tizennégy éves leányka, ki igen eredeti képzelettel komponál textilben való kivitelre vágyó dekorativ képeket. *(e. a.)*

Az Ujság 1919. jan. 29.

között a tudomány önzetlen művelését és terjesztését. Ez nem jelent lemondást, csupán megértést, méltányos belátást és — halasztást. Az egyetemi oktatás, mint kulturális szükséglet nem áll hátrább más állami szükségletnél, erre a szükségletre az anyagi eszközöknek éppen úgy meg kell lenni, mint más állami szükségletre. A hozzávaló szellemi erők nem hiányzanak, ne akadályozzák meg azok érvényesülését. Meggyőződésem, hogy a közoktatásügyi kormányunk élén állók, kik egyetemünk alapítói, szervezői, azon szoros szellemi és lelki kapcsolatok folytán, melyek ahhoz fűzik, egyetemünk iránt mindenkor a legmelegebb érdeklődést és legmesszebbmenő jóindulatot tanusították, ismerik a viszonyokat és a szükségleteket, számos előterjesztésünk alapján is, ezért bízunk abban, hogy mindez nem marad csupán pium desiderium, hanem mihelyt némi enyhülés áll be és az ország viszonyai engedik, a hiányok pótlást, a kívánalmak kielégítést nyernek, a reménységek korát nemsokára követi a megvalósulásé.

Matzinger Farkas

Kőfaragó

1703. Budán

Gerő Buár

47. 1.

V Ó

-án, csütörtökön d.u. fél 6 óra-
em. tanácstermében rendezendő ü-

ar középkori művészetre vonatkozó
.

. József, Genthon István, Holl Imre,
Pál.

tteremben asztaltársasági összejö-
s Vendégeinket szeretettel várjuk.

E L N Ö K S É G

MEGHÍVÓ/INVITATION

MADI KIÁLLÍTÁS/EXHIBITION
BUDAPEST ART EXPO '96.

BNV F. PAVILON 102/A STAND, MÁRCIUS 21-24.
MEGNYITÓ MÁRCIUS 20-ÁN 18 ÓRAKOR

M (MOUVEMENT / MOZGÁS)
A (ART ABSTRAIT / ABSZTRAKT MŰVÉSZET)
d (DIMENSION / KITERJEDÉS)
i (INVENTION / TALÁLÉKONYSÁG)

ARDEN QUIN (F) • BAUDRY (F) • BÁNYÁSZ (H)
BERNANDINI (I) • BÉZIE (F) • BINET (F)
BOLIVAR (F) • CAPORICCI (I) • D' AMICO (USA)
ÉZSIÁS (H) • FAJÓ (H) • FAUCON (B) • FRANGI (I)
FROMENT (F) • GIRODON (F) • HAÁSZ (H)
HERRERA (F) • HORVÁTH (H) • JOLÁTHY (H)
KONOK (H) • KOVÁCS (H) • LAPEYRERE (F)
MATSUDA (J) • MATZON (H) • MORI (J)
NEMES (H) • PIEMONTI (I) • POIROT (F)
PROSI (F) • ROIMAN (F) • SATORU (J) • SAXON (H)
STEMPFEL (F) • TIMER (B) • TROMBITÁS (H)
UGARTE (V) • USNER (USA)

MADI ALAPÍTVÁNY / FOUNDATION - MÚZEUM
BUDAPESTI KÉPV.: 1034 TÍMÁR U. 17. HUNGARY
TELEPHON: 183 5586 • TELEFAX: 142 9898

MADI

MATZON

MATZON Ákos

Magyar Nemzet 1998. III 30

MATZON ÁKOS festőművész-nyerte el a New York-i Pollock-Krasner Alapítvány díját.

MATZON ÁKOS

Új művészet

2000/jan.

P - 9945

2.o.

1o9o. KNER IMRE

Ke[dve]s Barátom!

[Idő]tlen idők óta nem irtam Ö
sokszor akartam irni, de mindi
zaklatott időket éltem át a mu
mesélést.

Talán megirtam, hogy tavaly ta
szakkönyv csinálásába, amely
jelent meg[1]s célja az volt, h
felgyült zavaros kérdésekbe n
szen bizonyos kialakult módsz
tett célja az volt, hogy terj

a páholy

Budapest V.
Haris köz 6. félemelet
T:118-33-77

Szeretettel meghívjuk

Matzon Ákos

festõmûvész

kiállításának megnyitójára

A kiállításon a Páholy Galéria arculatához híven most W-DECO bútorok is láthatók

Megnyitó:
1997. november 26. szerda 18 óra

A kiállítást megnyitja:

Wehner Tibor

mûvészettörténész

A kiállítás megtekinthetõ:
1997. november 26 - december 12

KORTÁRS ZENEI KONCERT PERFORMANCE

RASS - GALÉRIA - HAJÓ

1996. Március 23-án 16.00 óra

Belépődíj: nincs

Kortárs zene

DECSÉNYI János:	A katedrális madara
FARAGÓ Béla:	.. sub galli cantum
Johnty HARRISON:	Klang
PATACHICH Iván:	Ballada
	Padience binaine
PINTÉR Gyula:	Kelet, ha ragyog
PÓCS Katalin:	Távoli üdvözlet
STOLLÁR Xénia:	Magic Round
SUGÁR Miklós:	Percupicsy
	Fluctus
SZÉKELY István:	For Alrun
SZEMZŐ Tibor:	Tractatus
SZIGETI István:	Elka
	Perpetuum mobile
DUBROVAY László:	Szimfónia

Szerkesztette: Horváth István

Valamennyi darab, Dubrovay darabja kivételével a Magyar Rádió HEAR (Electro Acustic Research) stúdiójában készült.

Performance

GALGÓCZY György: Improvizáció
BUDAHELYI Tibor: Éremtár hangjai
MÓDER Rezső: Zenei performance
VÁRAY László
és a Győri ütőegyüttes egyik tagja: Kortárs zene

A kiállítás létrejöttét támogatták:
Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete
Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány
Művészeti és Szabadművelődési Alapítvány
Dunaújváros Önkormányzata
Győr Város Önkormányzata
RASS GALÉRIA - Győr

PSVMK IFJÚSÁGI HÁZ DUNAFERR

INSTRUMENTUM 1. Intercisa Múzeum, Dunaújváros 1993. IV. 25. - V. 21.
Győr, Városi Művelődési Központ 1993. VII. 5. - 30.

INSTRUMENTUM 2. Szombathelyi Képtár, 1995. VI. 15. - VIII. 27.
(a 11. Nemzetközi Bartók Fesztivál alatt)

INSTRUMENTUM 3. Budapest, Vigadó Galéria 1996. II. 23. - III. 10.
Győr, Műcsarnok 1996. III. 25. - IV. 15.

Kiállítás - Kortárs zene - Performance

* Ezeréves „vízizene" a Duna mentén *

INSTRUMENTUM 3
Mobil Fesztivál

1996. Március 25 - Április 15.

MŰCSARNOK GYŐR
KORTÁRS GALÉRIA és KÉPTÁR
GYŐR, KIRÁLY u. 4. /Napóleon-ház/

PSVMK IFJÚSÁGI HÁZ

TISZTELETTEL MEGHÍVJUK AZ
INSTRUMENTUM 3.
KORTÁRS MŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS
és MOBIL-FESZTIVÁL, PERFORMANCE
és KONCERT RENDEZVÉNYEIRE
és EGYBEN A
GYŐR - VÁROSI - MŰCSARNOK
ÜNNEPÉLYES ÁTADÁSÁRA

1996. Március 25-én 17.00 órára

KÖSZÖNTŐT MOND:
Dr. BAKÓ FERENC
GYŐR VÁROS ALPOLGÁRMESTERE

A KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA:
Dr. GÁLIG ZOLTÁN
A SZOMBATHELYI KÉPTÁR MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZE

Megtekinthető: Március 26 - Április 15-ig
Hétfő kivételével naponta 10.00 - 18.00 óráig

MŰCSARNOK GYŐR
KORTÁRS GALÉRIA és KÉPTÁR
GYŐR, KIRÁLY u. 4. I. em. /Napóleon-ház/

KIÁLLÍTÁSOK: MAI MAGYAR MŰVÉSZET

I. INSTRUMENTUM 3. / csoportos kiállítás /
II. VÁLI DEZSŐ és KÖRE
/ a Városi Művészeti Múzeumból /

KIÁLLÍTÓ MŰVÉSZEK:

BARABÁS MÁRTON
BAYER CSABA
BUDAHELYI TIBOR
ÉZSIÁS ISTVÁN
GALGÓCZY GYÖRGY
DIENES ATTILA
HALÁSZ KÁROLY
HARASZTY ISTVÁN
HERITESZ GÁBOR
HORVÁTH LÁSZLÓ
KŐMÍVES ANDOR / ROMÁNIA /
MATZON ÁKOS
MÓDER REZSŐ
MULASICS LÁSZLÓ
NEMES FERENC
NAGY GÁBOR MIHÁLY
OROSZ PÉTER
SZEMETHY IMRE
SZLAUKÓ LÁSZLÓ
RODOLF HERVÉ / FRANCIAORSZÁG /
VARGA GÉZA FERENC
ZOLTÁN SÁNDOR

A FESZTIVÁL FŐ SZERVEZŐJE, MŰVÉSZETI VEZETŐJE: MÓDER REZSŐ
A KIÁLLÍTÁS RENDEZŐJE: ÉZSIÁS ISTVÁN

FK: KOVÁCSNÉ KOCH ÉVA

MATZON ÁKOS

GALÉRIA – TALLÓZÓ

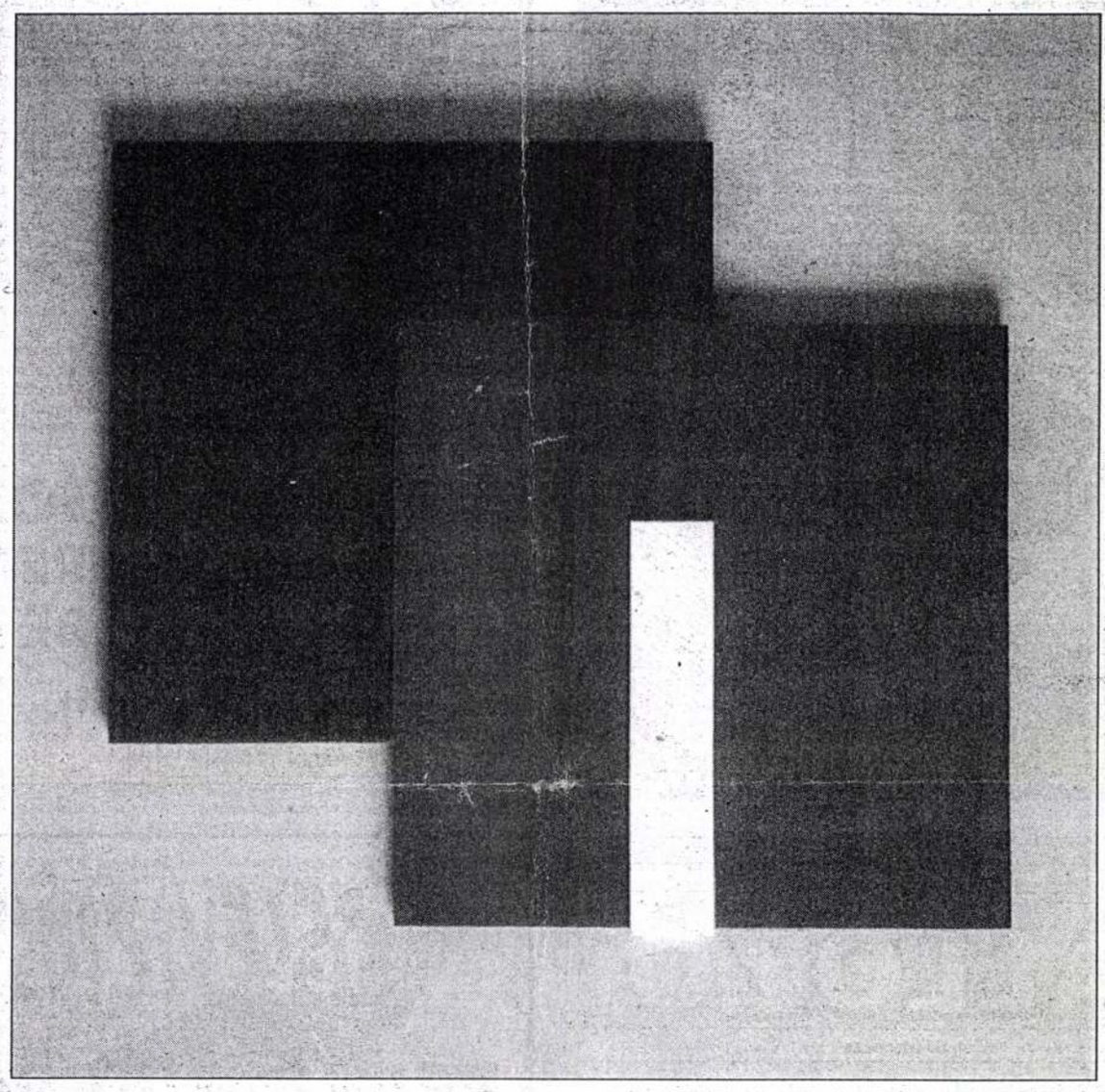

MATZON ÁKOS: TÉRI JÁTÉK

A járatlan elme könnyen illethetné munkásságát a konstruktivista jelzővel. Bár olyan elődöket, „mértékeket" tudhat maga előtt, mint Moholy-Nagy, Kassák és saját szobrász édesapja, mégis inkább szabad geometriáról beszél, mely kifejezés – akár a klasszikus avantgárd terminusai – nemcsak egy meghatározott formavilágot, hanem szellemi-etikai alapállást is takar. Az embert körülvevő kaotikus világgal helyezi szembe szigorúan strukturált avagy organikusabb formarendjeit. Tiszta ellentétpárokban nem is fest-formáz, hanem modellál. Janus-arcú alkotóként – építész és képzőművész egyszemélyben – a művészet alapkérdéseit analizálja és ugyanakkor szintetizálja. Úgy véli, szükségtelen eldönteni – amin pedig évszázadokon át fáradoztak –, hogy megjeleníthető-e a tér a síkban avagy sem; maradjon ez eldöntetlen, miként az is: táblaképeket vagy plasztikákat készít-e a tiszta fogalmi művészet honi apostola.

Ne higgyük azonban, hogy egy pictor doctusszal van dolgunk: Matzon Ákos szubjektív küzdőtere a mű, ahol – ha a világon nem is – alkotója felett győzelemre juthat a Rend.

TALLÓZÓ 1996. III. 14.

MATZON ÁKOS

```
blk= b2
3001= 40400010,T,2
3100= Filstich, Samuel
3105= %Filstich, Sámuel
3140= m
3162= Goldschmied
2194= Rumänien
3200= Siebenbürgen
3300= 1752
3330= 1793
3350= Brassó
3420= Brassó
```

MATZON A'KOS

Új Művészet
2004. május
XV. évf. 5.

40. old.

MATZOU FRIGYES

MATZON FRIGYES HATVANÉVES

Habár a születésnap dátumának nincs befolyásoló hatása az életmű jelentőségére, egy-egy kerek évforduló betöltése kedves alkalom művészeink munkásságának méltatásához. Matzon Frigyes születésnapjára a gratulációhoz mellékelem e néhány gondolatot művészetéről.

Akik személyesen nem ismerik a mestert, és életútjával sincsenek tisztában, azok is első pillantásra felismerik a műveken alkotójuk vonzalmát az építészethez. A képzőművészet évszázadokkal ezelőtt elszakadt az építészettől, melynek a kezdetekben szerves része, kiegészítője volt, és önálló, független alkotásokat hozott létre. A modern építészet, mely szakított a díszítgetéssel, és konstrukciójának, formáinak, tömbjeinek harmóniájával pótolja azt, ismét igényli, hogy szorosan és egyenrangúan összeforrjon a képzőművészetekkel. Ehhez azonban szükséges, hogy olyan alkotások készüljenek, melyeknek szelleme, harmóniája, külső és belső struktúrája nem áll ellentétben az épülettel, hanem kiegészíti, teljesebbé teszi azt. Elkerülni, hogy a szobor szervetlen applikáció legyen, olyan szobrászatot teremteni, mely helyreállítja a régi egységet — ez Matzon Frigyes célja.

A modern épületek az aprólékos díszítés hiánya miatt távoli nézőpontból hatnak előnyösebben. A kívül elhelyezett szobrok felületgazdasága, vonalvibrálása ilyen távolságból már eltűnik, csak a nagy tömegek, erőteljes síkok és görbék érvényesülnek. A messzebbről szétfoszló esetlegességek helyett pontos szerkesztésre, tudatos felületalakításra, gondosan kiszámított tömegelhelyezésre van szükség. Matzon sajátosan egyéni formanyelvet alakított ki, mely e követelményeknek megfelel.

Legjellegzetesebb szobrait kőből készíti, abból az anyagból, mely ősi, közös anyaga a szobrászatnak és építészetnek. Avatott mestere a kőfaragásnak, ismeri a kövek természetét, titkait, s művészete szolgálatába állítja azokat. A márvány erezete, simán gyűrűző sok szép foltja szerves részét, alakító tényezőjét képezi plasztikájának csakúgy, mint a finoman csiszolt felületek fénytörése, a mészkő sápadt csillogása vagy az árnyékban maradó részek kontraszthatása.

A kő, anyagának természeténél fogva nem enged meg olyan forma- és tömegjátékokat, mint a bronz. Míg az utóbbi a szobrász bármely, akár a legbizarrabb, legcsapongóbb óhajának is eleget tesz, addig az előbbinél önmérséklő fegyelemre, a legszigorúbb tudatosságra van szükség. E tudatosság jegyében alakult ki Matzon Frigyes szoborалkotói módszere.

Első lépésként kisméretű agyagszobrot mintáz a modellről a legszigorúbb realizmus, majdhogynem naturalizmus jegyében. A kis tanulmány rögzíti a későbbi változatok beállítását, mozdulatát, legalapvetőbb forma- és tömegelrendezését. E kis szobor elkészülte után (mely önmagában is teljes értékű kisplasztikai alkotás) több, szintén agyagból megmintázott variáció készül, fokozatosan eltávolodva a természeti látványtól, fokozatosan elhagyva a lényegtelent, az esetlegest. Ám az absztrahálás nem fokozódik a természeti eredet teljes felszívódásáig, minden esetben megmarad a valóságos emberi testnek végletekig leegyszerűsített, csak a legtömörebb, de mindig világosan felismerhető formája. Ez alól csak egy-két műhelygyakorlat kivétel, amelyekkel felület- és formakísérleteket végez a művész.

Három-négy, ilyen egyszerűsítő, sommázó megfogalmazás után kezd hozzá Matzon Frigyes első kő-változat megfaragásához. Az agyagtanulmányok tapasztalatainak leszűrése után, lényegileg az utólsó példány felépítését követi. Az így elkészülő kőszobor már végleges, kész, de nem a sorozat utolsó alkotása.

Az első, kőbefaragott változatot, mely plasztikailag befejezett egész, a naturális forma szubsztanciája, követi több, szintén kőből készülő szobor. Ezeken az első kőváltozatban kikristályosodott tömegeket, formákat mozdítja meg, csavarja el, fordítja térbe alkotójuk. Ülő nőalak felsőtestét oldalt, majd hátrafordítja, lábait jobbra vagy balra elmozdítja. Fekvő alak törzsét, lábait, karjait egymáshoz képest más-más helyzetbe hozza, esetleg csak kéz- vagy lábmozdulatváltoztatást végez. E mozgásoknál azonban nemcsak az emberi anatómia, hanem e kőszobrok saját anatómiája is érvényesül. A hasábszerűen megfogalmazott törzs vagy kar csavarvonalúvá válik, körök elipszisekké, gömbök ellipszoidokká húzódnak, kúpok, gúlák meggörbülnek. Ám e sajátos „kőszobor-anatómia" sose bomlik fel, mindig olyan következetes szigorúsággal hat, mint az emberi test valóságos anatómiája. Hasáb sosem torzul gúlává, gömb kúppá. Az első és a későbbi változatok pontosan következő kapcsolatban vannak egymással: a konstrukció nem változik, csak a mozdulat.

E változatok sokféleségét fokozza, hogy a művész más és más kőanyagot választ ki az egyes mozdulat-variációk kifaragásához. Egyes mozdulatok, kontraposztok kifejezését segíti a kő különleges erezete, foltozottsága, néha meg éppen a kőanyag színbeli differenciáltsága inspirál újabb megfogalmazást. Más esetben a mozgalmasabb felépítés egyszerűbb textúrájú követ kíván, és viszont. A variációs lehetőségek kifogyhatatlansága miatt Matzon gyakran visszatér régebbi szobraihoz, hogy újabb és újabb változatokat faragjon.

Azok a szobrok, melyek ilyen hosszú, gondos és fegyelmezett művészi érlelődés után jönnek létre, mindig emberalakot, leggyakrabban női aktot ábrázolnak. Matzon Frigyes művészi munkásságának jelenlegi szakaszában e szobrokkal foglalkozik legszívesebben. Legelvontabb figurái is emberközeliek, átmelegíti hideg kövüket az emberszeretet, humánum. Emberekről, emberi érzésekről szólnak, emberekhez. A szó nemes értelmében modern alkotások, ám közérthetőek, az egyszerű, művészeti iskolázottságot nélkülöző ember is megérti őket, észreveszi és méltányolja bennük a művészi

Matzon Frigyes: Aktok – Nus – Обнаженные

korányi szőnyegek a népművészet legjellegzetesebb tradícióinak alkalmazásával készültek. Néhány típust az exportkívánság alakított ki. A bevonó anyagok nem ornamentikával, hanem struktúrájukkal, a fonalak keverésével, a jól megválogatott kellemes színekkel hatnak. A jacquard-szövésű besötétítő-függönyök az adott technika és gépi felszerelés gusztusos termékei, feltűnik közöttük néhány egyszerű geometrikus minta, a magas színkultúra.

Viszont nem tudok egyetérteni a kiállított falvédőkkel, sem mintájuk, sem színeik nem alkalmasak arra, hogy fekhelyek mögött tömegesen alkalmazzák őket. Elhibázott itt a figurális kompozíció, a megoldást más irányban kell keresni. Adós maradt a kiállítás megnyugtató mintájú-színű szőnyegek bemutatásával: és ez vonatkozik a forgalomban levő szőnyegek zömére is; mert mintájuk széjjeleső, nyugtalan. Színezésük bántóan harsány, az ilyenfajta dinamizmust egy átlaglakás sem bírja el.

Szabady Veronika és Simon János keramikus művészek mutatták be — a kiállítást mintegy kiegészítve — nagyméretű kerámiáikat, mélyeket kertek, parkok díszéül szántak. Szabady Borsos, Simon Gádor tanítvány volt. Szabady tömör megjelenésű körplasztikái, a magukba csavarodó nőalakok egyensúlyosak. Simon János vázaszerű plasztikái nagyfokú technikai tudásról, a tárgyak megformálásában mértéktartó spekulatív felfogásról tesznek tanúságot. A jó minőségű mázak hiánya kikényszeríti a művészekből, hogy új eljárásokkal, új anyagokkal kísérletezzenek. A tűz, az égetési technika színezi sikerrel tárgyaikat. Színskálájuk mélyfekete és barnásfekete, szürkék és a samott természetes színei. Ornamentikát nem alkalmaznak. De e tárgyak felhasználása, rendeltetése, hovatartozása még kétséges, mert éghajlatunkkal nem igen birkóznak meg ezek a Dél-Franciaországot idéző vázaszerűségek. Ez a bemutatás viszont épp azt mutatja, hogy nagyméretű, intim hatásra nem törekvő belsőterekben is megállnák helyüket.

Az installáció a tárgyakat aláhúzva szinte észrevétlen marad napjainkban, ez erény; a tervező Novák Miklós belsőépítész volt.

Kovács Zsuzsa

Lampért András és Matzon Frigyes kiállítása az Egressy Klubban

A felszabadulás óta eltelt húsz esztendőben gyakori eset, hogy az ötvenes éveket taposó művészek kollektív kiállítással először lépnek a közönség elé. A Képzőművészeti Főiskola elvégzése után ezeket a festőket és szobrászokat az alkotó művészéletből elvitte annak idején a mindennapi kenyérkereső gond, és később a romokban heverő ország újjáépítésére hívó szó, az építő munka. A látszólagos hallgatás éveiben is azonban megmaradt bennük a művészet tüze, csak talán maguk számára dolgoztak. Elmélyedhetett bennük a művészi problémakeresés, erősödhetett a formák tökéletesítéséért vívott harc, kívánták legbensőbb énjük és a közösség egybeforrását, és nem egyszer megtalálták azt, amivel már a közönség elé lép-

lettek. Lampért András és Matzon Frigyes is ezt az utat járta. Most sem a szokásos kiállítás formájában szóltak a közönséghez, hanem azon az úton, amerre eddigi életpályájuk is haladt. Mindkettő művész-pedagógus, s kiállításukat a Pedagógus Szakszervezet Budapesti Kultúrotthona rendezte az Egressy Klubban.

Lampért András festészetének kibontakoztatásában is nagy szerepe volt a szakszervezetnek. 10 éve tagja a rajztanári csoport vörösberényi művésztelepének; nyaranta a kis festői falu életébe tökéletesen beleilleszkedő festőközösségben él és dolgozik; télen a csoport budapesti stúdiójában jön össze művésztársaival. Ez a munka izmosította érett művésszé Lampértet, s Vörösberény nélkül talán nem találta volna meg művészetének igazi hangját. A kiállításon gouacheokat és grafikákat állított ki.

Lampért gouache-ain elénk tárja a balatoni táj életének, embereinek örökösen változó, színesen áramló forgatagát. Képein az ember és a táj, az ember és a környezete egybeforrottságát, a fiatalság életének optimizmusát (pl. Pingpongozó fiú), és mindig a valóság színgazdagságát érezteti. Vérbő színekkel és erőteljes vonalakkal összeszövött festményei egyszerű eszközökkel készültek. Redukált fakturával adják az életben, a világban észlelt változások, különbségek bonyolult sokrétűségét. Érezzük, hogy e képeket kereső munkával, figyelő próbálkozásokkal eltelt évek előzték meg. Egyszer felülnézetben adja az egyik vörösberényi udvar képét, és közben adja a látvány tág horizontját is. Máskor egy lépcső szűk terére és közvetlen környékére összpontosítja komponáló erejét. Vörösberény, a Balaton környéke mellett elénk tárja Diósgyőr és Oroszlány részleteit is.

Lampért festői munkájának állandó kísérőit, grafikáit is kiállította. Rajzai néhányszor (pl. Épülő Erzsébet-híd) az egyszerű feketefehér művészet igényein is túlnőnek. Rögtönzöttségükben is éreztetik a komponáltságot, amely a művész eddigi díszítő festő munkáinak (freskóinak és sgraffitóinak) is szoros velejárói voltak.

A kiállítás igazi meglepetése a szobrászati anyag volt. Matzon Frigyes szobrászművész kiállított plasztikái hosszú évtizedek töprengő és nagy problémák megoldására vállalkozó munkájának eredményei. Együtt mutatja be egész munkáját a közönségnek: eredményeit és gondolatait helyezte a kiállítás mérlegére, és a közönségre bízta, döntse el, hogy művészetének útja a mai kor művészetének útja-e, és művészeti kérdéseire adott válaszai a kor kérdéseire adott válaszok közé tartoznak-e?

Korunk vezető művészete az építőművészet. Alkotásai mutatják, hogy funkcionalizmusával, szerkezeti megoldásaival és már eddig kialakított formáival azon az úton halad, hogy a mai kor valóságát is tükrözze. A XX. században sem a szobrászat, sem a festészet még nem nőtt fel oda, ahol az építészet van, mert még mindig a végleges formákat keresi. Az építészet éppen ezért nem veszi igénybe kellőképpen ezeket a

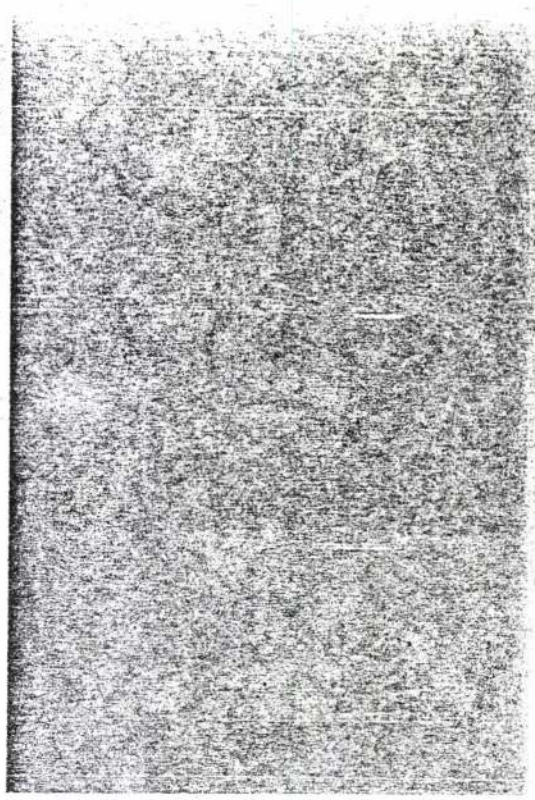

Matzon Frigyes: Clarisse — Knapucca

művészeti ágakat, s inkább csak az iparművészetet használja fel. A XX. századi szobrászok és festők — neveltetésük miatt — még ma is az önálló plasztika és piktúra egyedülállóságában hisznek. Nem csodálkozhatunk ezen, mert a reneszánsz óta mindkét művészet az építészettől teljesen különvált és az építészettel egyenrangú remekműveket hozott létre!

Amint a kiállításon láttuk, Matzon Frigyes másfajta szobrász. Művészi vonzalma az építészethez új törekvéseket érlelt szobrászatában. Az elmúlt évtizedben pedig a díszítő szobrászat tanára a képzőművészeti gimnáziumban, ami még közelebb hozta ezekhez a problémákhoz. Keresett, kutatott, hogy a szobrászat mint alkalmazott művészet elérje az építészetet! Ezt pedig csak olyan plasztikával képzeli el, amely struktúrájában architektonikus, egyszerű és térélményt ad. Más művészek is elindultak ezen az úton, csak a könnyebbik részt választották, s egyszerűen térszobrászatot akartak. Matzon igazabb és reálisabb utat választott. Legelső munkáin megmutatta, hogy igen tanult szobrász, a hagyományos, realista plasztika körében minden forma- és mozgás ábrázolási problémát könnyen megold. Mostani kiállításán bemutatott portréi és aktja is erről tanúskodnak. Női feje azonban már elárulja törekvését a szerkezet szilárdságának és architektonikus felépítettségének megmutatása felé. Márványból, kőből és terrakottából készült munkái pedig vallomást tesznek arról, hogy elutasítja a hagyományos „nagyszobrászati" anyagot, a

Művészet, 1965.évi
4.sz.

bronzot, és csak az építészet anyagát, a követ kedveli, s ebben akarja kifejezni gondolatait, szerkeszti meg művészi formáit. Szerkeszti, ezt a szót használhatjuk, mert már teljesen leegyszerűsített plasztikákkal állít a közönség elé. Vívódó munkával jutott el idáig! Kiállításának nem célja kísérleteinek bemutatása, s csak az eredményeket közli. Műtermében őrzi azokat a figurákat, amelyek a leegyszerűsítés egyes állomásai. A kiállításon bemutatott 17 plasztika már nagy száma miatt sem nevezhető kísérletnek. Végleges anyagban, márványban, kőben és terrakottában. Kialakította szobrai anyagszerűségét is: magyar vörös márványból, bolgár márványból és mészkőből faragott-csiszolt szobrai a témák kifejezését erősítik. A felületekről lesikló fények lírai finomságot kölcsönöznek a szobroknak, monumentalis térérzékeltetés mellett gazdagítják a figurák dekorativitását. A szerkesztés kifejező ereje pedig lehetővé tette a figurákon a mozdulat közérthető hangsúlyát (pl. a Fésülködő, Strandoló stb.), vagy akár egy-egy gondolat (pl. Zárkózottság, Elégia, stb.) művészi kisugároztatását. Művészi mondanivalói szinte az építészet formanyelvén szólnak, teljesen térbeliek és mégis szobrászat, csak leegyszerűsített formában.

Matzon kiállításának más darabjain fellelhetők a zene iránti vonzalom jegyei is. A zenét nemcsak élvező, hanem a hangszeren játszó művész plasztikai próbálkozásai a bemutatott etűdök. Ezek a próbálkozások együttal a leegyszerűsített figuráknak dialektikus párdarabjai: ezeknek továbbfejlesztése, s ezek nélkül az egyszerűsített plasztika elképzelhetetlen létrejöttében. Az etűdök — plasztikai természetüknél fogva sem — nem lehetnek a Kandinsky-féle improvizációknak utánérzései, hanem inkább az architektonikus díszítőszobrászati próbálkozásoknak és a zene iránti vonzalomnak együttes megszólalásai. Az etűdök láttán a nézőkben felrémlettek az absztraktok félrevezető szándékai, de ennek a kiállításnak együttesében arról győztek meg, hogy a szobrok a szobrász számára a figurális szobrászat és a díszítő szobrászat egységében a térben érzékeltetés törekvésének komplementáris próbálkozásai.

Dombi József

László Gyula rajzai Pápán

A jeles régészprofesszor, képzőművészeti író és kitűnő grafikusművész László Gyula 73 rajzát mutatta be a Pápa Városi Múzeum.

Napjainkban, amikor a modernség ürügyével sok esetben kisebb tehetségek is zajos sikereket érhetnek el, felüdülés egy valóban nagy tehetségű művész alkotásait szemlélni. A görög művészet legjobb eredményeire, vagy a reneszánsz nagy mestereinek műveire emlékeztetnek László Gyula nemes szépségű, klasszikusan tiszta vonalvezetésű rajzai. Az antik művészet tökéletessége felé irányuló törekvése több rajzán a görög műveken látható szépségű embertípus ábrázolásában is megnyilvánul. Elsőrendű témája az ember. Szülei, művésztársai, neves írók, költők, muzsikusok — köztük Lyka Károly, Kodály Zoltán, Rudnay Gyula, Barcsay Jenő, Kós Károly, Illyés Gyula, Kassák Lajos, Remenyik Zsigmond, Berda József, Tersánszky Józsi Jenő és még sokan; — gyermekei, barátai, a műtermek modelljei vagy a strandok, nyaralók vendégei jelennek meg lapjain utánozhatatlan közvetlenséggel, nagy megjelenítő erővel. (Zoltán hegedül, Figyelő, Háttal, Vonalmuzsika.)

Legfőbb kifejezési eszköze a vonal, az ábrázolás tipikusan absztrakt eleme. Fölényesen biztos rajztudása nagy alapossággal, művészi becsületességgel párosul. A látványból kiindulva a téma vonal- és foltösszefüggéseit kutatva az absztrakt tér- és formaalakítás határáig jut el. (Fény és árnyék, Pozitív és negatív, Festőnő és modellje.) Jól tudja, miből mennyit lehet és szabad megmutatni vagy elhagyni, meddig mehet el az absztrakció útján. Ezek a munkái is igazolják, hogy a tartalom nélküli forma és a forma nélküli tartalom nem léphet be a művészetbe, és hogy emberit tudjunk mondani, emberi módon kell szólnunk. Ezért nem érzünk stiláris törést lehető legrealistábban megrajzolt és erős transzponált művei között. A mértéktartó a művészi fegyelem erényei közé tartozik. Sohasem kötődik előadási modorhoz, ahogy anyagát is váltogatja a témának megfelelően. Rajzol leheletszerű ceruza- és krétarajzokat, de rajzol tussal vagy tintával pálcikával, golyóstollal — egy szál vonallal vagy réznyomatra emlékeztető vonalhálóval tónusozva.

Karakterérzéke csalhatatlan. Rajzait — különösen szép aktjait — könnyed, elegancia-val párosuló határozottság, sokszor szobrászi formálás jellemzi. (Testvérek, Akt, Beszélgetők, Töprengés.) A rutin, a hivalkodó erőmutogatás azonban távol esik művészetétől. A rajzok fontos kiegészítő eleme a sokszor nagyon szellemes, ötletes, meleg humorú szöveg, amit a kínai vagy japán rajzokhoz hasonlóan foltba rendezve ír a rajzra.

Heitler László

Ceglédi festők kiállítása a Kossuth Múzeumban

A várossá emelés 600 éves évfordulóját ünneplő Cegléd művészgárdája mutatkozott be egy jól válogatott tárlaton, amely egyben dokumentálja: mit adott, mit alkotott a város a magyar képzőművészetben.

Felmérés és értékelés, bemutatás és emlékezés volt egyben. 26 ceglédi festő közel 100 munkája alapján nyert képet a város művészeti kultúrájáról a látogató. Egy-egy kép emlékeztet az elhunyt mesterekre: Szüle Péterre, Thury Gyulára, Réthi Lajosra és másokra. Egyben bemutatja a kiállítás a ma élőket, a Cegléden születetteket, az elszármazottakat. Ebben az anyagban az izmusok és stílusok egész sorozatával találkozik a szemlélő.

A századforduló időszakát képviselte a legidősebb generáció: Veér László, Mayer Péter, Lengyel Károly. A fiatalabbakhoz tartozó Cseh István, Élesdy István és Füle Mihály (Budapestre származott művészek) kultúrált színkezelése, átgondolt témaválasztása és dús mondanivalójú képanyaga jelentette az élvonalat.

Egyik meglepetés volt Kecskeméti István, a legfiatalabb kiállító. Már a Kossuth Múzeumban rendezett önálló tárlata is bizonyította tehetségét. De most, a beküldött kilenc munkája felfelé ívelő, elmélyült munkásságra utaló festőről tanúskodott.

P. Kovács Sándor, Baán Lajos konstruktivista munkái, Oldal Lajos és Okos László halk hangú művészete, Kallósné Pászkán Lilla kifinomult akvarell-sorozata érdemel megkülönböztett figyelmet Krisztik Béla, Zimányi Ernő és mások munkássága mellett. Kallós Elek plakettjeivel mutatkozott be.

A kiállítás egyik legérdekesebb, legkedvesebb színfoltját Benedek Péter, évek óta Cegléden élő, ma már világhírűvé vált parasztfestő naiv népi bájjal megmunkált, átgondolt témaválasztású 6 képe adta.

Ha a tárlat anyaga nem is zárkózik fel szorosan az országos színvonalhoz, ha a város nem is tud felmutatni sok nagynevű művészt; mégis ez a kiállítás egy alföldi kisváros művészeti életének szintézise volt, amelyen — a helyi képzőművészeti kultúra történetében először — találkozott a közönség szülöttjeinek művészetével.

Ez a bemutatkozás talán elindítója lesz az intenzívebb művészeti életnek, amelyet a város közönsége és a kiállító művészek is évek óta óhajtanak.

Ikvai Nándor

Lamperth András: Épülő Erzsébet híd — La construction du Pont Elisabeth
Строится мост им. Эрзсебет

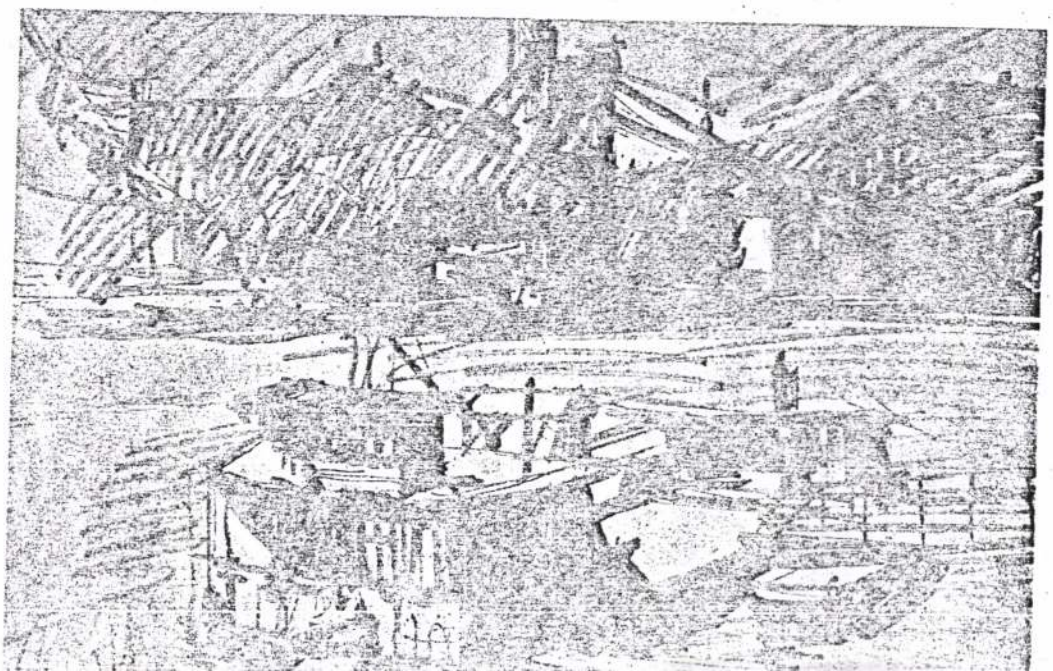

MATZON FRIGYES

szépet. E szobrok modernsége nem a vájtfülűek modernsége, modernkedése, hanem az emberi, humanista művészet modern változata, mely mindenkihez szól és mindenki által befogadható.

Matzon Frigyes művei között azonban találunk olyanokat is, melyek közvetlenül nem vezethetők vissza létező természeti formákra. Egyes esetekben a formák fogalmakat szimbolizálnak, mint például Madách-emlékművtervében. A földresújtott, de felemelkedő, reálisan megmintázott Ádám-alak mögött a természeti és társadalmi erőket, törvényszerűségeket jelképező hatalmas elipszoid-őrvénytest utal a Tragédia cselekményére, az emberiség történetére.

Készültek Matzon Frigyes műtermében más „non figuratív" alkotások is. Ezek egy része, mint már föntebb szó volt róla, felületjáték- és formakísérletek, tér- és tömegkompozíciók lehetőségeinek kutatása közben készült. Más részük gondos megfigyelés, elmélyedt tanulmányozás után elárulja természeti eredetét. Ennek a csoportnak egyik jellegzetes darabja — jobb hijján — a „Tengeri Herkentyű" címet kapta, amely csak az első pillantásra tűnik komolytalannak. Aki huzamosabban szemléli, kézbeveszi, forgatja e szobort, valamiféle ritka és csodálatos tengeri állatra, polipra vagy szabálytalan vízicsillagra gondol. Nem valószínű, hogy egy ilyen állat ábrázolásának szándéka lebegett a művész előtt, amikor mintázott, de tény, hogy nem szakadt el teljesen a természettől, midőn a formákat létrehozta, és helyére tette. Közelebb áll az emberhez, ha nem is a természeti formákhoz a „Concerto" c. kőfaragvány, melyet Bartók műve inspirált. A zenedarab kompozicionális egységét, disszonáns hangulatát, zenei erővonalait tette át kőbe a művész elismerésre méltó átérzéssel.

Matzon Frigyes művészi munkássága széles kört ölel fel, ennek ellenére következetesen egységes. Egysége részben anyagából, részben szemléletéből fakad. Ha agyaggal, fával vagy rézlemezzel dolgozik is, a végső változatot kőből képzeli el, „kőben gondolkozik". Ebből következik a szemléleti egység: végsőkig leegyszerűsített formákkal adni a lényeget, egységes térélményt kelteni a szemlélőben.

Pogány Gábor

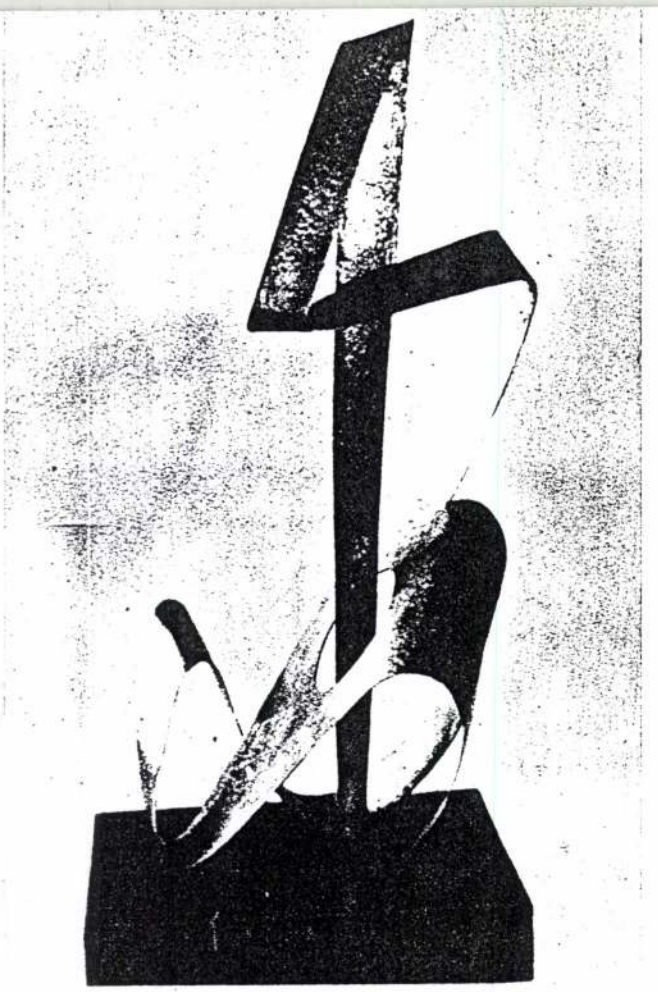

BORBÉLY LÁSZLÓ KIÁLLÍTÁSA

A Ferencvárosi Pincetárlaton mutatta be műveit *Borbély László*. A művész fiatalember, a harmincadik életév alatt. Művészettörténészi és pedagógiai hivatása mellett képzőművészeti tevékenysége is állandó és intenzív. Bensőséges kutató, kísérletező alkotómunka jellemzi. Minden, ami érzékeit, érzelmeit, szemét, szívét megragadja, alkotásra készteti, mindent átszűr érzékenyen reagáló egyéniségén.

Nagy elfoglaltságot jelentő pedagógus hivatása keretet szab munkásságának. Nagyobb felületek szervezése helyett inkább kisméretű, intenzívebb jellegű feladatok megoldására vállalkozik. Képi közlendőinek megfelelően, mindig mértéktartó stílusérzékkel válogatja meg technikáit. Előnyben részesíti a monotípiát, a filc- és a szénrajzot. Főleg a természeti táj vagy a falu, és sokszor a városkép köti le figyelmét. Kezdetben a falusi környezet hangulatai Vörösberényben, a Balaton változatos panorámája, a füredi vitorláskikötő nyújtották festményeihez, grafikáihoz a témát. A későbbiekben gazdagodott érdeklődési köre. Képalkotásra ösztönözték az oroszlányi bányatelep, majd külföldi utazásai nyomán a Tátra égreszökő ormai, Kassa, a Szepesség, Prága, Krakkó történelmi hangulatú terei, utcái. Legújabban pedig itáliai és franciaországi útjainak élményeit dolgozta fel megragadó őszinteséggel, érett alkotó módszerekkel.

A kiállított művek, a grafikák, a gouacheképek ezt a széles tematikát ölelik fel, pregnánsan szemléltetve a művészi fejlődés tendenciáit. Ezek a konkretizáló természetelvűségtől, a posztimpresszionista oldottságon át, a puha fény-árnyék ellentéteken, illetőleg a világos-sötét differenciáltságán át a konstruktív redukcióig ívelnek.

Borbély László sajátosan spontán egyszerűséggel jelentkező realizmusa minden esetben az érzelem motívumaival telített. S ez gyakran ötvöződik korszerű romantikával — például Magas-Tátra, Lőcsei utca, Gótikus torony (Tour Saint Jacques) c. műveiben. Fokról fokra mélyed el a világ, a környezet lényegének, konstrukciójának mesterkéletlenül tiszta feltárásában.

A művész vizuális élményei sűrítetten tárultak fel a kiállítóhelyiség falain. Közülük kiemelkedtek a Ponte Vecchiot ábrázoló puha festőiségű, klasszikus szépségű feketebarna monotípiája, a világos-sötét ellentétekre épített Füredi vitorlások, az egyszerű vonalak szellemes variációjaként megoldott Marseille-i halászhajók, valamint a maga egyszerűségében is történeti levegőt árasztó Normandiai házak című lapja. Sajátos hatást kelt a Külszíni fejtés fekete réteggyűrődéseivel, kicsillanó fehérével. Egyetlen csendéleti témáját, a Kaktusz-dáliákat, amely a városkép kompozíciókkal alkotómódszerbeli rokonságban áll, kétféle (egy barna-fekete és egy színes) variációban oldotta meg.

A legtöbb képen, ha közvetlenül nem is szerepel ember, vagy ha igen, csupán staffázs figuraként, mégis döntően érezzük jelenlétét, a társadalom atmoszféráját.

Borbély László derűs, tiszta forma- és világlátása egy humánummal telített őszinte művészember képét tükrözi. Olyan művészét, a kinek céltudatosan fejlődő, mélyen kulturált, pedagógusi és művészettörténészi hivatásával ötvöződő művészi munkásságát jelentőségéhez mérten kell értékelnünk. Bízunk benne, hogy a reá jellemző lobogás, dinamikus előrehaladás gazdag életművet fog eredményezni.

Domonkos Imre

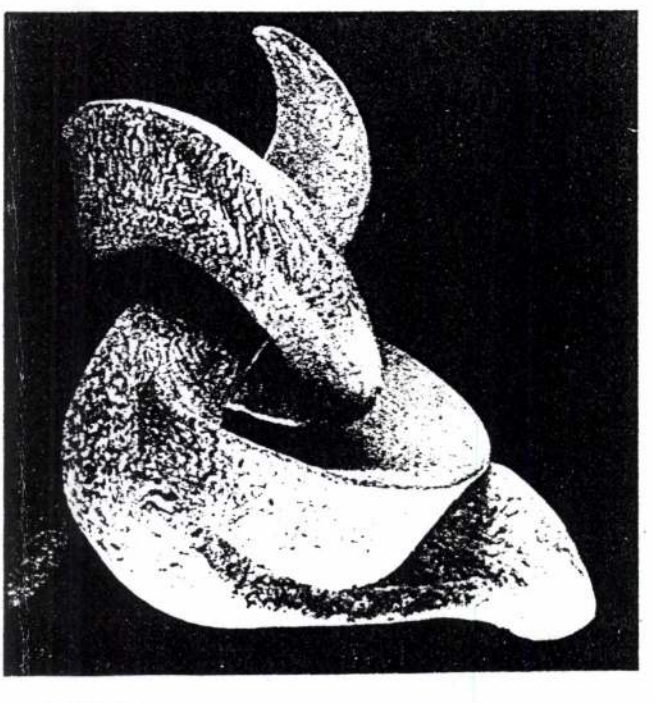

Matzon Frigyes: Tengeri Herkentyű

MATZON FRIGYES

MŰVÉSZET

1962.évi 12.sz.

MATZON FRIGYES

A képzőművészetben minden korszak saját szépségeszményének megvalósulását keresi. De ma inkább, mint valaha, felmerül a kérdés, hogy az alkotás mikor közeliti ezt meg. Akkor, ha a lusta szellem, vagy a tehetség hiánya az elfogadott régi formákat újra és újra átöltözteti, avagy akkor, ha ez az új időszerű külsőben és tartalommal jelentkezik. Mint minden szellemi érték, a szépség sem jelenik meg első látásra. Felfogása, megragadása mindenkor a közízlés formálásával érhető el. De ez sohasem volt olyan bonyolult feladat, mint ma. Az átalakuló társadalom és a hozzá igazodni akaró képzőművészet kapcsolata sohasem volt ilyen sokrétű. Az élet ritmusa még sohasem volt ilyen lázas, forrongó, ilyen állandóan új kérdéseket felvető, mint ma. Régen a szociális és társadalmi eröktől életrehívott stílus egy-két géniusz körül jegecesedett ki és ez építészetben, szobrászatban, festészetben egyaránt századokra kijelölte a fejlődés útját. Ma teljesen megváltozott a helyzet. A képzőművészet fejlődésének ritmusa, stabilitása megbomlott. A természettudományok, a technika rohamos haladása, az e téren folyó lázas kutatás a képzőművészetek terén is a kísérletezést helyezi előtérbe. És ezzel a hagyomány egyeduralma megszűnik. Helyébe az állandó változás, a keresés izgalma lép, amely egyéni kísérletekben a kezdet kezdetére visszatérve, a rombolástól sem visszariadva, a változott életforma stílusának új harmóniáját, új szépségideálját kutatja.

A XX. század képzőművésze ebben az új ritmusú, szerteszét ágazó, szinte már kaotikus szövevényben keres utat magának. Az akadémiák még őrzik a hagyományokat — az iskola ezen alapszik — de az élet legtöbbször már egészen mást követel. A művész, ha nyitott szemmel jár és figyel, bensejében érzi a követelődző vágyat, hogy kísérletezzék, hogy a maga munkájával is hozzájáruljon a művészet megújulásához. Ám a közönségnek, de maguknak a képzőművészeknek véleménye és ítélete nagyon is eltérő e kísérletekkel szemben. A közönség jelentős része, de a művészek közül is sokan a „művészi szép" fogalmát összezavarják a reális dolgok és a természet szépségeivel.

Matzon Frigyes szobrászművész, kinek törekvéseit most itt bemutatni szándékozunk, ebben az új szépségideáért folyó harcban a kísérletezők oldalán áll. Már növendék korában — Sidló Ferenc tanítványa — nem csupán az emberi test felépítése, arányai, mechanizmusa foglalkoztatja. Már legkorábbi műveiben felvetődnek a szobrászat konstruktiv alkalmazásának problémái. A talapzat és annak arányai, a konstruktiv elemek egyformán fontosak számára, ha önálló plasztikát mintáz is, de ha csak lehet — legalább is elképzeléseiben, önmaga számára készített vázlataiban — az emberi testet mindig valamely monumentum részeként fogja fel. Ez az alapvető hajlama, amely az architektúrával való foglalkozáson át egyre inkább a plasztika konstruktiv megoldásai, az alkalmazott művészet felé vezeti, döntő lökést kap itáliai tartózkodása folyamán. Három évet tölt ösztöndíjasként Olaszországban, amikor is személyes kapcsolatba kerül Iván Mestrovič-csal. Matzon már mesterén, Sidló Ferencen keresztül megismerkedett Mestrovič törekvéseivel, hiszen Sidló művészetére Franz Metzneren kívül ez a mester volt döntő hatással. Matzon közvetlen találkozása e nagy jugoszláv mesterrel azután végleg meghatározta fejlődésének irányát. Mestrovič művei, főleg a Caftat-i, Otavice-i mauzóleumai, az architektúrába szervesen beépülő, gazdag invenciójú és erőteljesen expresszív plasztikai megoldásukkal, lesznek példaképei. Egy architektonikus tervét az olasz kormány meg is vásárolja.

A második világháború azonban egy időre megakasztotta Matzon Frigyes művészetének kibontakozását. E nehéz idők nem tették lehetővé, hogy monumentális tervei valóra válhassanak. Dolgozik, tanulmányokat folytat, de tervei egyelőre csak vágyak maradnak. Mauzóleumain (Olimpiai emlékmű) kör alakú architektúrát népesít be erősen leegyszerűsített, expressziv figurákkal, zárt kompozíciójú reliefekkel. Ezek mellett az elképzelt, de soha meg nem valósult tervek

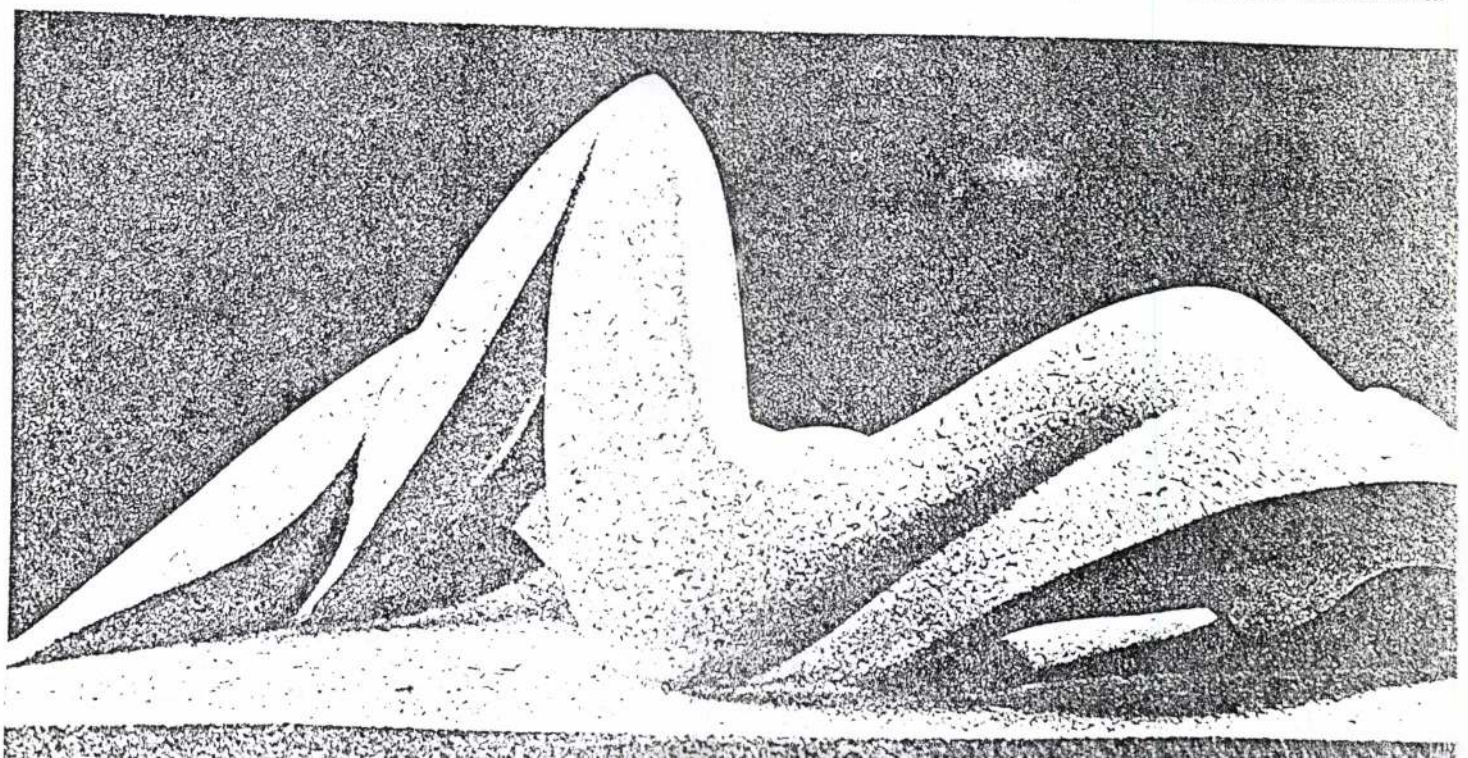

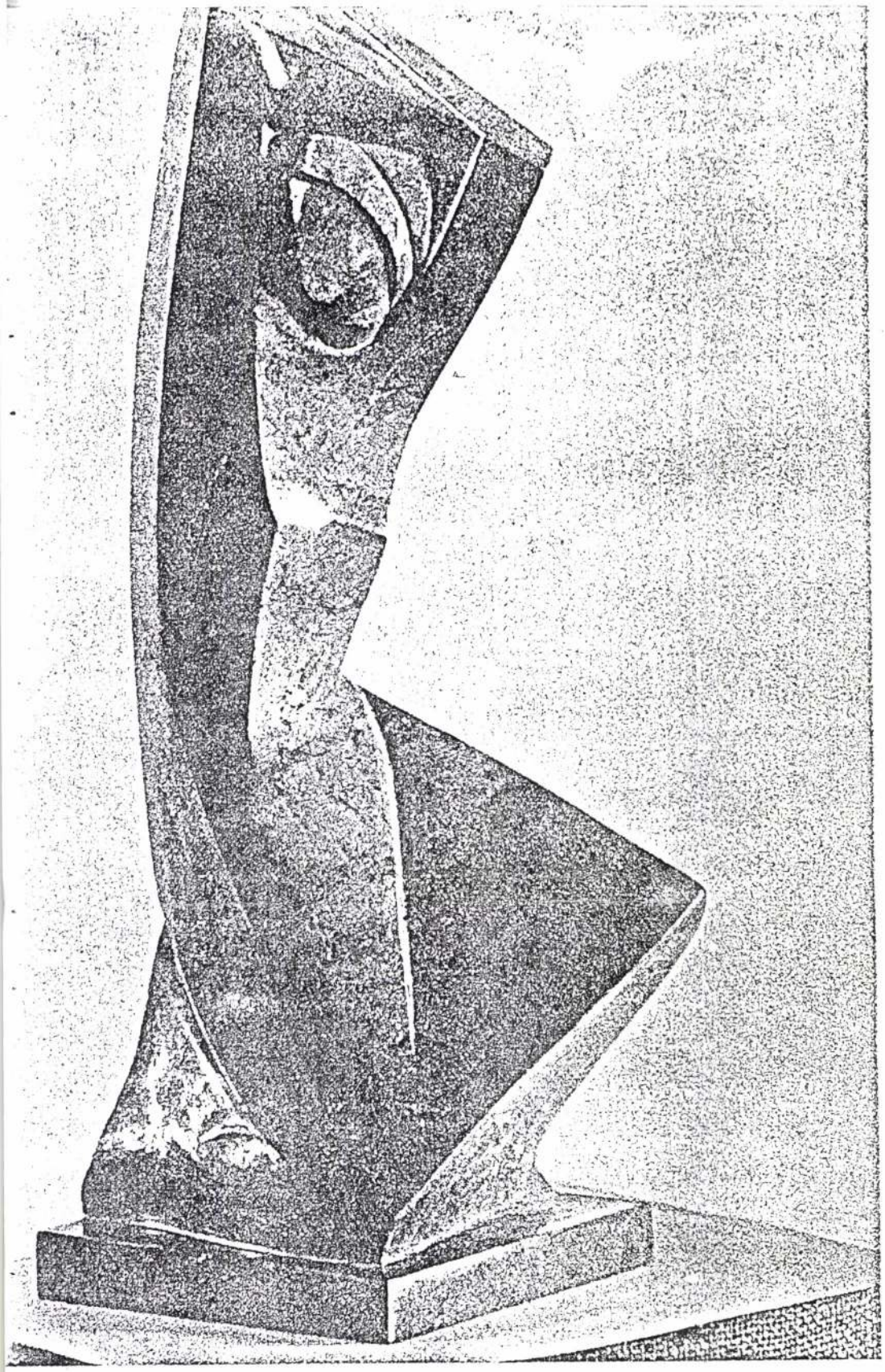

mellett az első évtized termése főleg portré — melyek közül kettő a Nemzeti Galéria tulajdona — és több finoman, érzékenyen megmintázott relief és akt-tanulmány, amelyekben főleg eleinte, a szigorúan mérlegelő és megfigyelő, tehát az intellektuális elem dominál. De már az érzelmek sűrítésére való törekvést is fellelhetjük e korai műveinél, főleg egy-két reliefben, melyek rendkívül kifejezőek. Ezekben jelentkezik először az az elmélyültség, mely műveit később a megfigyelés józan világából majd az expresszív kifejezés felé viszi és amely mai stílustörekvéseinek elindítója.

A második világháború után évekig egy építészeti tervező-intézetben dolgozik, részt vesz Dunaújváros felépítésében és munkájával sztahanovista szintet ér el. Ez az évekig tartó tervező munka közvetlen, élő kapcsolatba hozza az építészettel. Tökéletesen megismeri annak szerkezeti elemeit, megváltozott anyagát, és ez érleli meg végleg azt az elhatározását, hogy a mai építészet forradalmian átalakult stílusával rokon plasztikát teremt, amely leegyszerűsített, de elvontságában fokozottan kifejező legyen.

1946-ban a Vérmezőre tervezett Magyar Jakobinusok emlékmű-pályázatán — melyet építészek számára írtak ki — pályázik és harmadik díjat nyer. Három év múlva, szűkebb körű pályázaton, tisztán architektonikus megoldású tervvel, első lesz. Végül mégsem ez a pályaműve kerül kivitelezésre. Helyette egy szarkofágot terveztetnek vele és azt helyezik el a Vérmezőn.

Kinevezik a Képző- és Iparművészeti

Gimnázium tanárává és ez megteremti számára a nyugodt munka lehetőségét. Hosszú szünet, nagy kerülő után visszatér a szobrászművészethez. Minthogy művészetének alapjául a realizmust, a természet közvetlen szemléletét tette, minden egyes alkotását modell után, a legnagyobb természethűségre törekedve mintázza meg. Ez az alap, amelyből elindul, hogy végül is, fokról-fokra, összevonással, formaelhagyásokkal, a természet vonalainak kihangsúlyozásával, a test tömegeinek, formáinak kontúrokra és síkokra való felbontásával az ábrázolásnak mintegy sűrített lényegét adja. Ez a stilusalakítása A. Archipenkót idézi. Az életszerűnek, a realitásnak ez a fokozatos elhagyása absztrakt előtanulmányokat igényel. A végső formábaöntést számos tér és formagyakorlat, a test tömegeivel való kísérletezés előzi meg. A műhelygyakorlatoknál ugyan a végleges absztrakcióig megy vissza, de ezek a kísérletek a végső konstrukcióba, a mű szerkezetébe beleépülve, a kompozíciót nem szakítják el a realitás talajától. A finom, életteljes kontúrrajzban, a fény és árnyék által érzékenyen körülhatárolt felületekben, a tömegek kiegyensúlyozott harmóniájában a mű — bár elszakadni látszik a valóságtól, mégis, szinte megfoghatatlan szálakkal — együtt lélegzik azzal. Matzon alkotóművészete végsőkig leegyszerűsített eszközökkel építi fel az emberi test konstrukcióját, fejezi ki annak szépségét és harmóniáját. Művei nem szorítkoznak csupán konstruktív, formai játékra. Alkotásainak sűrített mondanivalója, tartalma van. Ez bizonyítja — kifejezésének minden elvontsága mellett — közvetlen kapcsolatát az élettel és szemlélete ezáltal lép túl a természethű fogalmazás megszokott határain. „Zárkózottság" c. szobra kontúrjainak merev vonalával, tömegének elutasító szögletességével és az ebben a zárt tömbben szinte megbúvó, csupán jelzett arccéllel — a mindent és mindenkit elutasító zárkózottságról kifejezően beszél. Alkotásaiban az emberi érzések széles skálája kap helyet.

Matzon Frigyes művészetének kialakulásában konstruktív eredményei, az egyszerűség, az anyaghoz, főleg a kőhöz simuló fogalmazás mellett egyaránt jellemzőnek látjuk a kifejezőerőt is, amely újabb alkotásaiban egyre erőteljesebben jelentkezik. Művei többre törekszenek és többet is adnak, mint csupán olyan kompozíciót, mely alkalmas a modern építészet leegyszerűsödött formavilágának dekorálására. Konstrukciói formailag azért időszerűek, mert, miképpen az épületeken a tömegek és a vonalak harmóniája döntő és a díszítő elemeket az új anyag szinte már száműzte, úgy Matzon kompozícióiban is a részletező leírás uralmát a tömegek és a vonalak kifejező harmóniája, a szép új, szenvedélyes megfogalmazása vette át. A természet közvetlen másolása a plasztika szűkre szabott birodalmában nem ad tág teret a tartalomnak. Egy artisztikus mozdulat, egy finoman, érzékenyen megmintázott felület gyönyörködtet, de ezek a benyomások érzékletesek, többnyire felületen mozgók. A kifejezésnek, hogy tartalmi súlyt is kapjon, valahol át kell törnie a természethűség korlátait. Matzon Frigyes „Bukott angyalában" a pattanásig feszülő kontúron belül a felületek hullámzása, lüktetése, a csupán jelzett, ék alakú végtagoknak a földbe szinte belesüppedő vonaglása, mintha képlete lenne a fájdalomnak, a végletes elesettségnek. A kifejezés keresése új formát talált itt, a realitás határain belül, és ez az új forma az ősi tragédiát időtlenül érezteti.

Ez az alkotás, konstrukciójának elvont formáiban teljesebben hordozza célját, a kifejezést, mint a természethez tapadó leírás. Ebben az alkotásban nem vonja el figyelmünket a lényegtől a valóság érzékletes szépsége.

Csupán vonalak, hullámzó felületek, fény és árnyék elvonatkoztatott megfogalmazásában rejtőzik az élet.

Az idei Ipari Vásár pavilonjai között Matzon Frigyes négy alkotását állították fel márványból. E négy mű: „A bukott angyal", „A zárkózottság", „Bartók-concerto" és a „Martir" megérdemelt feltünést keltett. E művek új hangja, új formanyelve megállította a nézőt, talán meg is hökkentette, mert még idegen számára ez az új hang. A megszokott szépségideált hiába kereste benne. De a hozzáértők meglátták e művekben a jövő ígéretét.

Kopp Jenő

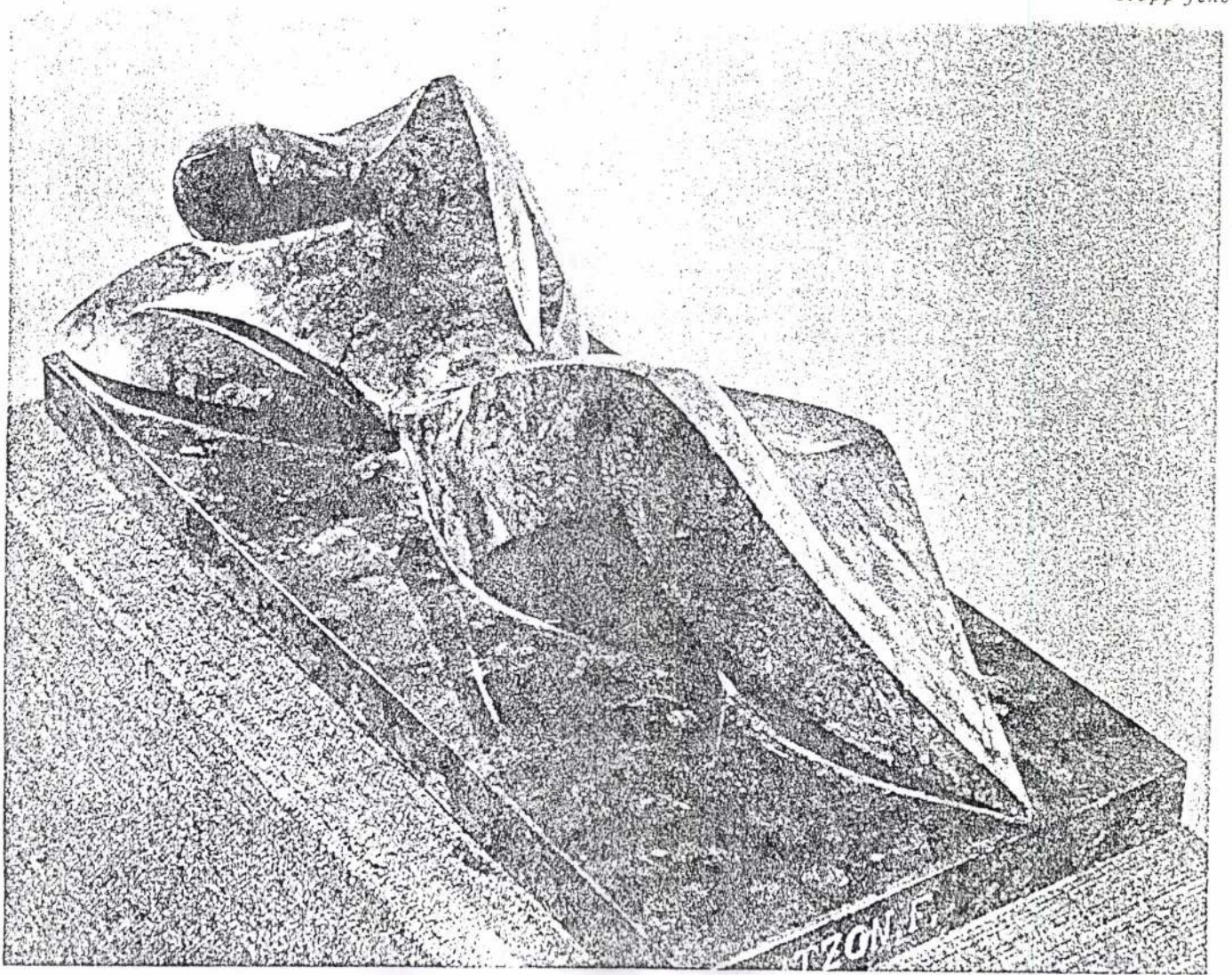

MATZON FRIGYES

LÁTÓHATÁR, 1970. márc.–ápr.

HAITS GÉZA

MATZON FRIGYES

Műteremlátogatásom élményeiről számolok be. A Madách-emlékműpályázat kompozícióját emelem ki elsőnek. A művésznek, amikor lelkesen fogott hozzá a komponáláshoz, inspiratív felelősséggel éreznie kellett, hogy némileg a hozzátartozó igényével fog a szellemidézéshez, mert felesége a költő édesanyjának, Majtényi Annának egyenesági leszármazottja. A pályamű két részből áll. Az egyik Ádámot, az első embert, a másik Évát, az első asszonyt mintázza meg, a Tragédia költőjének szellemében: Ádámban magát a költőt. Évában a feleségét, Fráter Erzsébetet jelképezve. A kettős kompozíció két önálló, egymástól független, nem elválaszthatatlan, csupán egymás mellett, mint egyik a másikat kiegészítő alkotás – tömören és meggyőzően jellemzi a férfit és a nőt.

Ádám féltérdre ereszkedve jobbjával fáklyát lobogtat az ég felé, baljával a földre fektetett könyvre támaszkodik, jelképezve Madách gondolatát: „ember küzdj és bízva bízzál!", hogy véges ésszel és lankadatlan akarattal utólérd és elébe szökj látomásodnak, a végcélnál: eszeddel érezve és szíveddel gondolkozva.

Éva kuporgó, gubbasztó alakja, kezébe temetkezett arcával: a holnaptól rettegő napi aggodalmaskodás, az „atra cura" testetöltése. A múlandóság érzékeltetése. A két alak együttes látványa teremti meg a fölfelé- és a lefeléhúzó erők egyensúlyát és szemlélteti félreérthetetlenül az ember tragédiájának elkerülhetetlen megismétlődését. Egyik a másik nélkül életképtelen, mert ha Ádám fejezi is ki az Erőt és Éva a Gyöngeséget, a pozitív és a negatív pólus kölcsönhatásában fel is cseréli szükségszerűen egymást. Olykor Éva gyöngesége adja éppen az erőt, Ádám ereje roppan erőtlenséggé.

Matzon a két alak szimbolikus jelentését a szobrokhoz szervesen hozzátartozó, velük eggyéforrott architektoniai keretben bontakoztatja ki. Ez a keret nem a szokványos sima, illetve domborműves hátvéd-fal, lezárva a teret, hogy kiemelje a szobrot, sem kupolaszerű mennyezet, hanem esztétikailag is kellemes hullámos díszítmény, a szobor fölött magasodva és szétágazva, mintegy a külvilágot, a környező életteret hangsúlyozva, a küzdelmek, nehézségek, akadályok tornyosulásával. De míg az Éva sorsát és magatartását nyomonkövető architektúra csüggedést árul el, Ádámnál a keret is bizakodást, magasbalendülést jelez.

Szobor és építészeti keret kontrapunktikája zenei összhang illúzióját kelti, mint Matzon szobrainál általában. Felfogása és munkamódszere szerint a szobor nem építészeti dísz, hanem az építészetet egyenrangúan kiegészítő, együtt egységes műalkotás. Minden szobra zenei ihletésű. És ha megkérdezzük, hogyan, mennyi ideig készül el egy-egy alkotás, válasza mindig ugyanaz: „ötezer év alatt!" A példa Michelangelo, aki a kőben szunnyadó Géniuszt hívta életre. A kő, a legkeményebb anyag: a Lét és a Szellem legmélyebb titkait őrző néma dallamok kincsesbányája. Az igazi szobrász érző füllel hallgatja a Kő szózatát és a vésője híven, engedelmesen tolmácsol. Matzon, a szobrász: az emberibb embert kutatja, szemléli, látja meg portré-alanyaiban. Minden szobra vallomás. Közelről néz és messzire lát.

Műtermében az első pillanattól kezdve meghitt közelségbe kerül a látogató az eléje táruló szoborképmásokkal, szemnek, észnek, szívnek egyaránt felüdülést

ismeretére, technikai biztonságára és vésőjének pontos, villámgyors készenlétére egy-egy mozzanat, elsuhanó s tán soha vissza nem térő villanás megragadására. A természethez való belső hűség a hasonlóság elérhető tökélyéig a természet szüntelen, véget nem érő megfigyelésére kötelez.

Művészet és természet nem téveszthető össze és a természet csak jelek segítségével fordítható le az ábrázolóművészet nyelvére. Ezeket a jeleket nem lehet kitalálni. Hozzáférhetővé akkor válik a művész számára, ha nagyon törekszik a hasonlatosságra. Matzon szobrainál ez a mélyebb hasonlatosság, teret kitöltő formákon túli valóság-érzékelés annyira szembeszökő, hogy ellenállhatatlanul szövetséget köt a nézővel és elmélyedő párbeszédet kezdeményez. Kérdezve felel. Kétségben, bizonytalanságban nem hagy. Nem faggat, sem ellentmondásra nem ingerel. Jótékonyan, meggyőzéssel igenel. Mindig igenel. Alkotásai szimbólumok, válaszoló kérdések a Létről, a múlandóságról – múlttal és jövővel – áldozott örök Jelenről, az örömről, mint az élet értelméről.

Érzései fűtik, összekúszálódva a külső benyomásokkal, a ma felvetődő gondolatsorával. A megállás nélkül alakuló korszellem és lelkiismeret halk, figyelmeztető jelzéseit a benne együtt ható építész és szobrász összegezi, rendszerezi s gyűjti hol rövidebb idő alatt, hol évek után érlelve meg a leszűrt élmény elodázhatatlan megnyilatkozásáig. Matzon a teret komponálja meg, nem azért, hogy részletekbe vesző tömeggel és formákkal töltse ki, hanem, hogy azonosítsa az Idővel, amely éppúgy megfoghatatlan és illanó, mint a Tér, de láthatóan, érzékelhetően megnyilvánul a józanul részeg révületben, a költő látomásában, amikor minden látszatnak ellenszegül az elemezhetetlen, de észrevétlenül is jelenlevő Szellem. A megkomponált Térben jelenik meg szépségében és igazságában a Matzon-szobor, lehántva róla minden fölöslegest, ami a látszatra emlékeztet, még a külső szemmel keresett hasonlóságot is, hogy csak az igazi, a belső látásnak feltáruló hasonlóság érvényesüljön, tisztán, szabadon. A „BUKOTT ANGYAL", a „ZÁRKÓZOTTSÁG", a „MÁRTÍR", meg a hazai és külföldi kiállításokon elismeréssel szereplő, kitüntetett, díjazott, megannyi jellegzetesen egyéni stílusával feltűnést keltő szobra: a természetelvi magból szökkenti virágzásba az absztrakt szemlélet éltető realitásait.

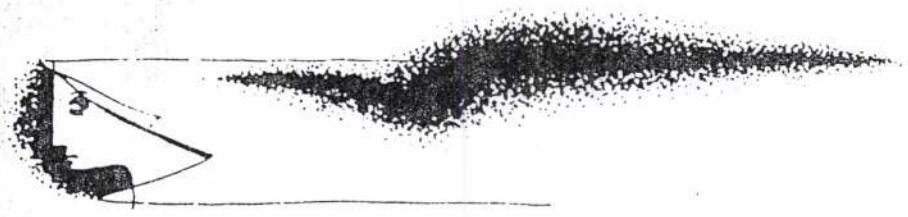

Szlovák György rajza

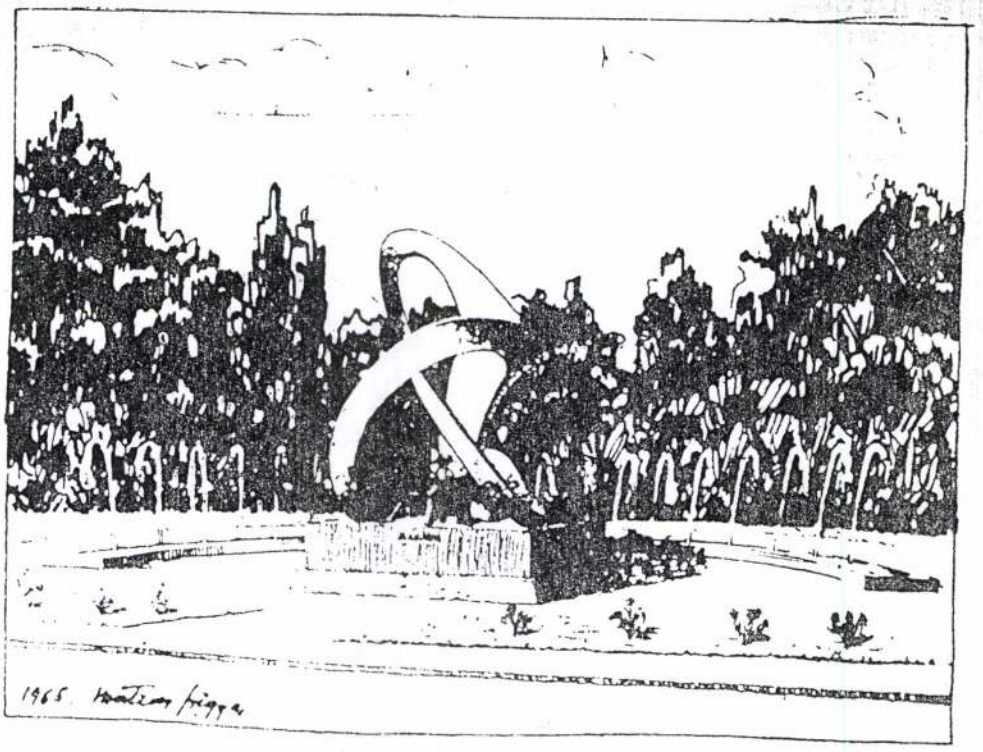

Matzon Frigyes rajza

nyújtó, különböző témájú s jelentésű kompozícióival. Tudatosan elkerüli a csúf, a borzalmas, a torz ábrázolását, mert hite szerint csupán a szép, a tiszta, a nemes őszinte kifejezése a művészetben – lehet gyógyító erő, jóság, amely éltet. Ebben a szellemben alkot és mint a Képzőművészeti Gimnázium tanára, oktat és nevel is. –

Matzon haladó művész, mai lélekzetvétellel, korunk életritmusához igazodva gondolkodik, érez, ábrázol. Sose szakad el a természettől, nem tér el a tárgyi valóságtól és hűségtől, sőt fejlődésében egyszerűsödve, még csak szenvedélyesebben tör az igazságra. De témáit, mondanivalóit áttételesen valósítja meg, belső látással megerlel, realitással szemlélter. Sajátosan egyéni stílust alakított ki. A természetelvi és az absztrakt látásmód és alkotómódszer egységesítő szintézistét valósította meg. Ez a szintézis: szobrainak legjellemzőbb vonása s legfőbb értéke. Sok-sok kísérlet, átdolgozás, változat, fáradhatatlan újrakezdés után haladt lépésről lépésre a végső kifejletig, a legbelsőbb mag, a lüktető élet kifejezéséig.

A „kiindulás" és a „beérkezés" egybevetésére jó példa „Pietá"-jának római asztondijas korában keletkezett természetelvi első fogalmazása és a harminc évvel későbbi, fény és árnyékhatásokkal a lényeg sugalzására leegyszerűsített, absztrakt megoldása. De hogy Matzon az absztrahálásnak ezt a magas fokát – a valóság szemléletének szabad szemmel nem észlelhető, belső fényű megvilágításáig – elérhette, múlhatatlanul szükséges volt fejlett szellemi igényességén kívül anyag-

MTI-információ

A Veszprémi Petőfi Színház társulata szinte végigjátssza a nyarat, három bemutatóval is meglepik a közönséget. Ván-

Molnár Ferenc Olimpia című darabjának, Koltai Róbert rendezésében. A főszerepeket Kolti Helga, Szilágyi Tibor és Trokán Péter alakítja. A teátrum kertiében viszik

repben Bajcsay Mária látható majd. Augusztusra is jut bemutató, Nagyvázsonyban tartják (4-én), Moliere Képzelt betegét Vándorfi László rendezi. A vígjátékot augusz-

rű Képzelt riport egy amerikai popfesztiválról című előadást elviszik Sümegre és Szentbékkállára is. A Csalóka Péter című mesejátékkal a Balaton parton – Csopakon a

lin Színházba
dül a kislány
katurisztikus
varba ejtő ár
roz. Eric Bas
teni minket.

napján a Bu
ház zárt kapu

Júniu

A Buda
és Gye

Vezén
ve
Liszt, Koc

Tárlatlátogató

A mértan visszatérése

Matzon Ákos, Ézsiás István kiállítása a Körmendi Galériában
Megtekinthető: július 10-éig

Paizs Péter kiállítása a Szentendrei Műhely Galériában
Megtekinthető: június 24-éig

Iparművész barátom azzal érkezett haza Milánóból, a nemzetközi bútorszalonról, hogy ismét a racionalizmus a divat. Az egyenes vonalak, a tiszta formák, a csupasz felületek hódítanak. Úgy látszik, hogy a romantika után megint az egyszerűség és józanság kora következik.

Jós nem vagyok; előre látni a jövőt nem tudom. De az tény, hogy hasonló fordulat jelei mutatkoznak a képzőművészetben is. A posztmodern féktelen lírája és az eklektika nosztalgiás világa ugyan változatlanul tartja magát a kiállítótermekben; ez a szeszélyes stílus azonban már nem egyeduralkodó. Vele szemben egy feledni vélt irányzat kelt új életre; a konstruktivizmus.

A Körmendi Galériában (a Nagybányai úton) két ilyen, a szó szoros értelmében újgeometrikus – Matzon Ákos és Ézsiás István – rendezett közös tárlatot újabb műveiből. Túl a pályakezdésen, érett férfiként – negyvenévesen – hirdetik az egyszerű alakzatok és a majdhogynem színtelen kolorit nemes szépségét.

Körülbelül ennyi a közös. Mert az ihlető mester más és más: a festő Matzon számára a festő Konok Tamás, a szobrász Ézsiásnak a szobrász Csiky Tibor. Mindkét példaképet jelentős életmű hitelesíti. S az is, hogy okulni, sőt tanulni lehet a művészetükből. Konoktól Matzon leginkább azt leste el, hogyan lehetséges az egyenesek szigorúságát – akár csak egy hullámos vonallal vagy színárnyalattal – úgy oldani, hogy ez a rendezett világ a benne élőt oltalmazza inkább, mint bezárja, s így keltsen szemlélőjében vonzalmat. Ézsiás pedig azt a tanulságot fogadta meg, hogy a függőlegesek és vízszintesek érvényét a törésvonalak-metszések csak növelik. Az itt is, ott is kicsorbuló plasztikák a törvényszerűségbe mindig bekalkulálandó esetlegességet szemléltetik.

Paizs Péter képeivel a legmodernebb technikával készülő, a high-tech tökélyét képviselő bútorok társaságában találkoztam először. Már abban a környezetben is feltűnt festészetének érettsége, amely most – az elmúlt másfél évtized termésének átfogó bemutatóján – még egyértelműbben mutatkozik meg a nézőnek. Nyomon követhető ugyanis az út a viszonylag egyszerű konstruktivista ábráktól a leginkább Barcsay Jenő kései festményeiből ismerős rafinált dramaturgiáig. Ez utóbbiban a fekete játssza a főszerepet, annak hátteréből villannak elő, nyílnak meg a tiszta színekkel festett képletes kapuk, amelyek mögött azonban nem a fenyegető halál rémeivel szembesülünk, inkább arról tájékozódhatunk, merre szabad az út az élet átláthatatlan labirintusában.

Ma nem divat az egzaktság; az emberek jobban honorálják az andalító lebegtetést, mert úgy érzik: abban inkább magukra és az értékrendet gyakran felforgató világra ismernek. Nem könnyű tehát e három művész dolga; alighanem ezzel is magyarázható, hogy olykor túlságosan támaszkodnak választott mestereikre. Azt kívánom ezért: tisztuljon körülöttük a világ, akkor – magabiztosságot nyerve – ők is gyorsan megtalálják benne helyüket.

• Vadas József

Egy nap a Britannicában

Adolf Jellinek

MATZON AKOS

MATZON ÁKOS

BUDAPEST ART EXPO

5. Nemzetközi Művészeti Kiállítás és Vásár
1995.március 16-19.

GALÉRIÁK /GALLERIES:

Belföld:

101.G.3. - Artcont Stúdió
102.G.3. - Art'Éria Galéria
201.G.6. - Bizományi Ker. és Záloghitel Rt.
103.G.1. - Dovin Galéria
101.G.5. - Joós és Társa Bt.
103.G.3. - Kecskeméti Fotómúzeum
202.G.4. - Körmendi Galéria
102.G.2. - Magyar Képzőművészeti Főiskola
101.G.4. - Motivart Stúdió
202.G.3. - OTP Galéria
102.G.1. - Pécsi Mesteriskola
102.G.4. - Pesti Műhely

Külföld:

103.G.2. - Academia de Arta
202.G.2. - Alipij Gallery "Ukrainian House"
202.G.1. - Ecole Regionale des Beaux-Arts
201.G.2. - Galerie Haslinger
201.G.1. - Gallery Kiev
201.G.4. - Gallery Pero
201.G.3. - Galerie Roho
103.G.4. - Galerie Atelier Yin Yang
101.G.2. - Han-Kown Art Bank
101.G.1. - Jan Fejkiel Gallery
201.G.5. - Kievi Főiskola
101.G.6. - Román Művészeti Alap
101.G.7. - TE & GI Gallery - Tefik Dedei

MŰVÉSZELLÁTÓK /SUPPLIERS:

105.M.4. - Art Shop
106.M.4. - Atelier des Arts
104.M.6. - Blondel Fa- és Fémipari Kft.
100.M.4. - BT. Gmk.
100.M.5. - Decorama Kft.
106.M.2. - FerBaTrade Kft.
105.M.6. - Goma Kft.
105.M.5. - Horváth & Lukács
104.M.1. - Intakt Kft.
105.M.1. - Leonart Kft.
104.M.4. - London Dekor Kft.
105.M.3. - Nielsen Design
105.M.2. - Pannon Color
106.M.1. - Tárlat Kft. Grafikai Galéria 22.
106.M.3. - Vincze László papírmerítő

EGYÉNI MŰVÉSZEK /ARTISTS:

Belföld:

204.E.9. - Aladics Antal
205.E.17. - Ábrahám Rafael
203.E.8. - Bartl József
205.E.21. - Bálind István
205.E.1. - Belvárosi Műhely
205.E.18. - Bodnár Zsolt
206.E.3. - Budahelyi Tibor
203.E.3. - Bujdosó Ernő
206.E.10. - Ceramica Design Stúdió
203.E.6. - Csik István
206.E.2. - Deli Ágnes, Bánföldi Zoltán
203.E.1. - Dienes Gábor
204.E.6. - Domokos Judit
203.E.2. - Ezüst György
205.E.15. - Ézsaiás István
206.E.9. - Fekete László
203.E.9. - Gerzson Pál
205.E.9. - Ghyczy Dénes
203.E.5. - Gyémánt László
204.E.11. - Haász Ágnes
205.E.6. - Halbauer Ede
204.E.2. - Hetesi Attila
205.E.3. - Kádár Katalin
203.E.11. - Kiss Ilona
204.E.12. - Kovács Tamás László
206.E.8. - Lévay Jenő
203.E.4. - Lóránt János
205.E.5. - Magyar Gábor
203.E.17. - Marosi Ilona
205.E.15. - Matzon Ákos
203.E.13. - Minyó Szert Károly
206.E.11. - Móder Rezső
205.E.11. - Orbán Attila
205.E.7. - Pajzs Péter
204.E.8. - Pasqualetti Zsófia
205.E.13. - Regős Anna, Regős István
203.E.10. - Szabó Zoltán
205.E.24. - Szegedi Péter
205.E.16. - Székesfehérvári Művészek
203.E.12. - Szénássy Alex
203.E.14. - Tooth Gábor Andor
205.E.12. - Tuzson-Berczeli Péter
205.E.8. - Várady Róbert
206.E.7. - Vincze-Nagy-Elek-Hecker
204.E.13. - Virág Éva
204.E.5. - Záborszky Gábor

Külföld:

205.E.4. - Leny Aardse
202.E.20. - Sergej Aparin
204.E.1. - Ryosuke Cohen
205.E.19. - Darázs Rozália
204.E.10. - Dobribán Emil
204.E.15. - Euroartist Bucuresti
203.E.15. - Farkas Róbert
203.E.16. - Jón Thor Gislason
206.E.4. - Minassian Grigor
205.E.14. - Victor Gutu
204.E.7. - Hamori Thomas
205.E.14. - Victor Hristov
205.E.22. - Kruusamäe Ilmar
204.E.4. - Okura Jiro
205.E.19. - Kopocs Tibor
206.E.6. - Livia
204.E.14. - Samuel Makyan
205.E.4. - Laveix Michéle
205.E.14. - Vladimir Palamarciuc
205.E.5. - Orestovych Paliy Igor
204.E.3. - Silke (Seiffert)
205.E.19. - Szilva József
205.E.10. - Claudia Vargas
205.E.23. - Vaclav Vaculovic
203.E.7. - Peter Widman
205.E.2. - Djurovics Zajko
204.E.16. - Masa Zsukova

FOLYÓIRATOK /MAGAZINES:

104.F.5. - Atelier
100.F.2. - Árnyékkötők
100.F.3. - Art' Húr
100.F.1. - Magyar Narancs
104.F.2. - Pelikán Kiadó (Fotó folyóirat)
104.F.3. - Új Művészet

Information

BAE

BUDAPEST ART EXPO

5.

Nemzetközi Művészeti Kiállítás és Vásár
International Contemporary Art Fair

Figyelő 95. július 1.

sebb darab: egy kilencszázezres gyűrű, csaknem 3 karátos briliánssal. Elment viszont egy art deco platina kitűző 280 ezerért, s egy bécsi antik lánc (különösen szép csattal) 160 ezres kikiáltási áron, s egy ugyancsak bécsi karkötő 240 ezerrel (utóbbi 120-szal indult). 60 ezerről 170-re emelkedett egy gyönyörű, art deco melltű, számos kis briliánssal és zafírral. Mint érdekesség bukkant fel az a perec alakú nyakkendőtű, amely nemestemtargy s óra közül 25 a nem magas kikiáltási áron talált gazdára, 16 pedig visszamaradt. A legjobban fölvertek egy (tenyésztett) gyöngysort 4 ezerről 17-re, a legmagasabb leütést (95 ezer) egy hat (összesen 1 karátnyi) briliánssal ékes fülbevalópár, egy karkötő (30-ról 90 ezerre) és ugyancsak 90-ért (70-ről) egy több mint kilós szép ezüst tálca érte el.

Megmaradt az aukció két remek fülbevalója

Matzon-tárlat

Győrött, a Műcsarnokban június 10-ig láthatók Matzon Ákos képplasztikái, amelyek mai festészetünk konstruktív irányának ígéretes reprezentánsai. A Decorama Kft. támogatása olyan elmélyült művészetehetséget segített a nyilvánosság elé, akit technicizálódott korunk rejtett poétikája foglalkoztat.

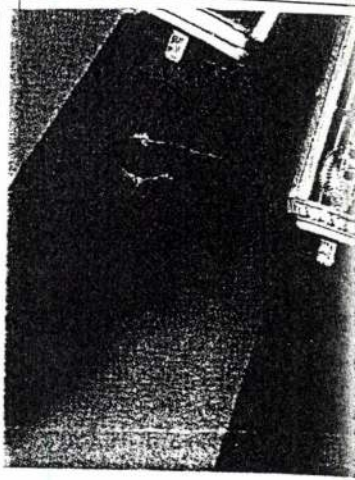

Figyelő 95. június 1.

sebb darab: egy kilencszázezres gyűrű, csaknem 3 karátos briliánssal. Elment viszont egy art deco platina kitűző 280 ezerért, s egy bécsi antik lánc (különösen szép csattal) 160 ezres kikiáltási áron, s egy ugyancsak bécsi karkötő 240 ezerrel (utóbbi 120-szal indult). 60 ezerről 170-re emelkedett egy gyönyörű, art deco melltű, számos kis briliánssal és zafírral. Mint érdekesség bukkant fel az a perec alakú nyakkendőtű, amely nemesfémtargy s óra közül 25 a nem magas kikiáltási áron talált gazdára, 16 pedig visszamaradt. A legjobban fölvertek egy (tenyésztett) gyöngysort 4 ezerről 17-re, a legmagasabb leütést (95 ezer) egy hat (összesen 1 karátnyi) briliánssal ékes fülbevalópár, egy karkötő (30-ról 90 ezerre) és ugyancsak 90-ért (70-ről) egy több mint kilós szép ezüst tálca érte el.

Megmaradt az aukció két remek fülbevalója

Matzon-tárlat

Győrött, a Műcsarnokban június 10-ig láthatók Matzon Ákos képplasztikái, amelyek mai festészetünk konstruktív irányának ígéretes reprezentánsai. A Decorama Kft. támogatása olyan elmélyült művészetehetséget segített a nyilvánosság elé, akit technicizálódott korunk rejtett poétikája foglalkoztat.

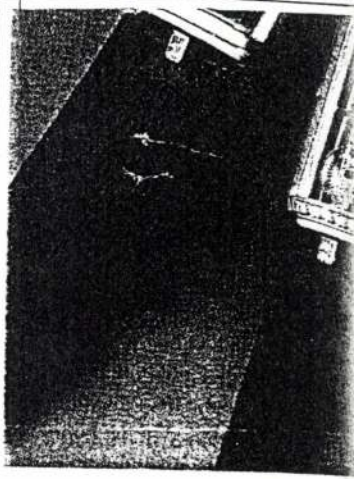

Konstruált tér

Matzon Ákos tárlata

A környező világot, valóságot, mondhatni egyéni módon, mindenki másként látja, jelenségeit sajátos, adott vérmérséklete szerint eltérő perspektívából éli meg.

Ez az általános jellegű törvényszerűség hatványozottan érvényes a művészek esetében, akiknek felfokozott, kifinomult érzékenysége, a visszatükrözés, a képi, plasztikai kivetítés hihetetlenül széles skáláját, spektrumát képes produkálni.

Matzon Ákos, akinek alkotásai a győri *Műcsarnokban* tekinthetők meg június 10-ig, a geometrikus formák, a tudatosan felépített szerkezeti elemek, struktúrák latba vetésével jeleníti meg mindazt, amit fontosnak, lényegesnek tart megosztani a tárlatlátogatókkal hitéből, hitvallásából, az élet dolgairól.

Matzon Ákos műveivel a győri nagyközönség 1990-ben találkozhatott a Xantus János Múzeum kiállítótermeiben, ahol jelentős képzőművészeti gyűjteménye néhány reprezentatív darabja, valamint édesapja, *Matzon Frigyes* szobrai mellett először mutatta be festményeit, kollázsait.

Az említett dátum óta eltelt időszak művészeti termése azt mutatja, hogy Matzon Ákos következetesen, kitérők nélkül halad tovább azon az ösvényen, amelyet saját maga számára jelölt ki. *Makacs kitartása eredeti elképzelése mellett* abból a szilárd meggyőződésből fakad, hogy kaotikus, meglehetősen ellentmondásos, zaklatott korunkban egyéni, de össztársadalmi szinten sem szabad lemondani a túlélés egyetlen esélyét kínáló, az emberi lényeg alapvető sajátosságából táplálkozó harmóniakeresésről.

E harmóniakeresés megnyilatkozási lehetőségeire, eszközeire – nem előzmények nélkül a magyar képzőművészetben – Matzon Ákos az elvont, redukált formák, síkgeometrikus elemek világában lelt rá. A színek, arányosan egymás mellé rendelt, szabályos formákká rendezett színfelületek érzéskeltő hatásának, kisugárzó erejének vizuális értékesítésén túl, új művein Matzon Ákos kompozícióinak eddig síkgeometrikus alkotóelemeit reliefszerűen kiemeli a kép felületéből, dinamikusabbá, plasztikusabbá téve ezáltal a kifejeznivalót a térben látáshoz szoktatott szem részére.

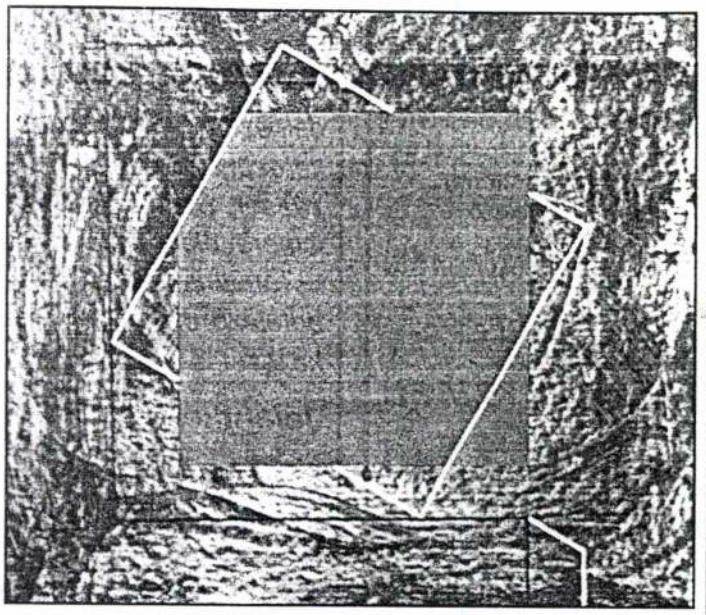

Síkgeometrikus elemek. Fotó: SZ. Ö.

Ma, amikor sokan megkérdőjelezik a konstruált alkotások létjogosultságát, úgy hisszük, Matzon Ákos művei fényes bizonyítékot szolgáltatnak arra, hogy a konstruktív szellemiségben született kompozícióknak nemcsak hogy létjogosultságuk, de – mai igényeinknek megfelelő formanyelvükkel – időszerű mondanivalójuk is van.

Almási Tibor

Kisalföld 1995. júl. 8. napilap

Száz éve született Moholy Nagy László

Az elfelejtett zseni

Nagy adósságot törleszt a haza, amikor hosszú idő után – az országból, majd később Európából is távozni kényszerülő – zseniális magyar művész alkotásainak egy részét a Kecskeméti Fotográfiai Múzeum szervezésében pár hétre hazahozhatja Amerikából – a Fuji és más nagy szponzorok segítségével – Kecskemétre, ahol a napokban emlékkiállítás nyílt.

Most mégis szűkebb régiónk szerényebb, de hasonló jelentőségű kiállításáról tudósítunk először. A méltatlanul elfelejtett zseniről emlékkiállítás emlékezik meg a győri Műcsarnokban. A megnyitón a Győri Nyár Kulturális Fesztivált megnyitó tűzijáték után több mint százan jelentek meg a Műcsarnok kiállítótermeiben.

Az eseményt az avatta különös jelentőségűvé, hogy a Moholy Nagy, Péri, Kassák szellemi örökségét folytató; a Vár-Art Galéria és a PSVMK által szervezett nemzetközi ART-MADI fesztivál és konferencia vendégei is megjelentek, tisztelegve a nagy magyar művész életműve előtt. A külföldi vendégek közül *Carmelő Arden Quin, Jose Lapeyrer Bolivar* (Párizsból), *Luisa Borrás* (Barcelonából), *Giencarlo Caporicci* (Milánóból), *Oscar D'Amico* (Új-Mexikóból). Utoljára, de nem utolsósorban a kortárs művészetet szerető és értő győri polgárok egy része, a fontosabb kulturális eseményeket látogató jelentősebb fiatal győri művészek jó páran (szellemi rokonok) és többek között más galériák, így a Kassák-kiállítást rendező RAS Galéria vezetője is. Természetesen jeles magyar mestereink is jelen voltak a kiállításon. Budapestről: *Fajó János, Joláthy Attila, Konok Tamás.* Moholy Nagy életművét az egyetemes modern művészet csúcsai között tartják számon a világ „nagyobbik" felén. A fotográfia, fotogramok készítése nemcsak a berlini, de elsősorban a weimári éveiben volt jelentős.

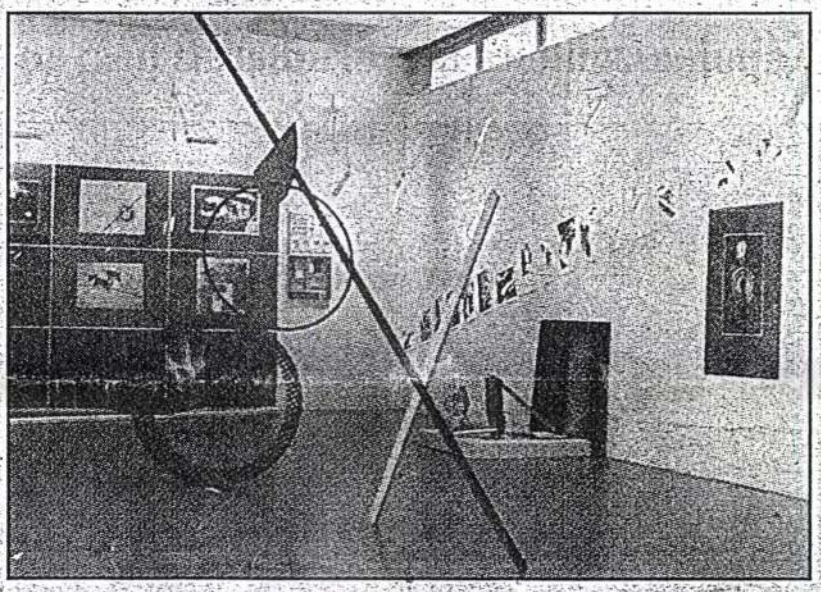

Részlet a kiállításról. Fotó: *Galgóczy György*

Nagyon fontos részei a kiállításnak a kortárs művészek „Hommage"-ai. Dobány Sándor, Galgóczy György, Horváth László, Matzon Ákos, Kovács Tamás, Joláthy Attila, Szász János művei a Pesti Műhely szerigráfiái, valamint a Fotográfiai Múzeum fotómásolatai. A kiállítás jelentős külföldi szakemberek elismerését is kiváltotta. Giancarlo Caporicci (Itália) külön filmfelvételen dokumentálta a győri kiállítást. Luisa Borrás, az egyik legjelentősebb spanyol műkritikus itt határozta el, hogy megrendezi Moholy-kiállítását Barcelonában ez év őszén, melyhez a Vár-Art Galéria közvetítésével segítséget is kért tőlünk. Az idei művésztelep egyik weimari alkotója is örömmel fedezte fel a kiállítást, a német Bauhaus-kapcsolódásokat.

A tárlat július hó első két hetében még látható. (Diákoknak, nyugdíjasoknak ingyenes.)

Ézsiás István

* *Moholy Nagy László öröksége kapcsán európai jelentőségű művészeti anyag – az Art-Madi Fesztivál festményei, szobrai a Vár-Art Galéria összes termében láthatók – augusztus végéig díjtalanul.*

MEGHÍVÓ

1995. április 26-án délelőtt 11 órakor nyílik

ÉZSIÁS ISTVÁN szobrász, MAGÉN ISTVÁN, MATZON ÁKOS, PASQUALETTI ZSÓFIA,

TUZSON-BERCZELI PÉTER és VÁSÁRHELYI ANTAL festőművész

Változatok rendre

című csoportkiállítása
a Nyugat Irodalmi Múzeum, Haris Galéria
XII. Városmajor u. 48/b alatti termeiben.
Megnyitja: Wehner Tibor műkritikus
Rendezte: Hernádi Miklós

Haris GALÉRIA

Megtekinthető: 1995. április 26. és május 14. 10^{00}-18^{00} között.

A kiállított művek megvásárolhatók!

WEHNER TIBOR:

Kiállítás

Rendváltozatok

A budapesti Városmajor utcában megnyílt Haris Galéria kiállításának címe — Változatok a rendre — természetesen nem szó szerint értendő: akadémikus — vagy talán inkább értelmetlen — lenne a kérdésfeltevés: megfesthető, megmintázható-e a rend-fogalom? Nem a rend illusztrációjáról, nem utánzásáról és nem valamifajta szimbolizációjáról van szó, hanem megtestesítéséről. Ezen probléma miatt ítélhető fontosnak a hat művész munkáiból összeállított kiállítás. S habár könnyen lehet, hogy a címadás utólgos gesztus volt csupán, a kollekció vizsgálatánál legyünk rendszeretők és legyünk kissé rendetlenek.

A rend — legalábbis látszólag — legegyszerűbben a geometriával állítható párhuzamba, és ezért elsőként kézenfekvő Matzon Ákos plasztikus képeit, illetve dombormüveit szemrevételeznünk. Zuhatagszerű felépítésű pálcatagkonstukciói a kiszámítottságok és esetlegességek, a szabályosságok és a szabálytalanságok határvonalán egyensúlyoznak, amelyek a ferde tengelyre feltűzött fegyelmezett egység játékos megjelenítéseként is minősíthetők. A hófehér reliefek festőiségét a fények és az árnyékok váltakozásai teremtik meg; a Matzon-művek rendje, rendszere áttekinthető és sejtelmes egyszerre.

A konstruktív képépítéshez, a geometriához közel merészkedik táblaképeivel Vásárhelyi Antal is; kiindulópontja a valóságos, a hagyományos város, illetve városkép, amelyből mint látványelemből éles síkok metszett rendszerét építi fel. A pasztell-színfoltok struktúráiban felerősödnek az optikai effektusok is: egy-egy mező, egy-egy a képszövetet alkotó sík észrevétlenül alakul át elvont, absztrakt kompozícióvá, amelynek alkotóelemeit egy, a konkréton túlmutató rend-szervezői szándék vezérli.

A szobrász Ézsiás István plasztikái immár klasszikus-elvont térkonstrukciókként értelmezhetők és minősíthetők. Formavariánsain a testek és a sík-formák, a lemezek tereket szervezők és tereket megbontók: bátran rendellenesnek ítélhetők, ám ezzel mintegy önnön rendjüket teremtik meg. A hangsúlyos építettség eme fa- és fémszerkezeteiben a vertikálisok és a horizontálisok az uralkodók — élek, határolósíkok, tengelyek gyanánt —; az Ézsiás-plasztikákon csak mellékszereplő lehet az ív, a szabálytalan-rendezetlen görbület.

Tuzson-Berczeli Péter a vörös és a sárga szín izzó egyensúlyú rendjét teremti meg dús festőiségű vásznain. E színegyensúly-felszín mögött roppant gazdagságú, kavargó, rendetlen motívumhalmaz, fantasztikus összevisszaságú részlettenyészet fedezhető fel. Spirálok, szalagok, indaszerű, szálkaszerű vonalkák viaskodnak önmagukkal, egymással, valamint a nagyobb terek és síkok foltjaival. Ziláltabb, kavargóbb, festői impulzusokban gazdagabb rend kevés teremthető Tuzson-Berczeliénél.

Meghatározatlan, meghatározhatatlan térben vonultatja fel spirálisait, kör alakúra törő vonal-főmotívumát Pasqualetti Zsófia. Ez a két, vissza-visszatérő képépítő elem lehet végsősoron együttesének központi vezérlője. A jobbára kisméretű, vegyes technikájú kompozíciók — mérhetetlen gazdagságú koloritot és faktúrát teremtvén és kínálván fel a szemlélőnek — mély tónusokkal, borongós hangulatokkal bódítanak el, s mítikus vonzódásokat gerjesztenek a végtelen felfoghatatlan és konkretizálhatatlan dimenziói felé. Itt már nemcsak a konkrét rendet, hanem a konkrét rendetlenséget is hiába kérnénk számon: a festői fantázia túllép e kategóriákon.

Magén István rendje a rendszer: az ismétlődésen belüli változás, illetve az azonosság-nem-azonosság találkozási pontjának megteremtése és azonnali elmosása. Monokróm alapsíkkal komponált vásznain satírozások, megbicsaklott gesztusnyomok — talán betűfoszlányok? — sorakoznak fegyelmezett, tiszta rendszerben; függőleges oszlopokban, vízszintes sorokban, s mindenütt beavatkozások, firkálások jelzik, hogy ez a monotónia-rend tűrhetetlen. A Magén-képek sugallata: a rend, a rendszer lelke nem az azonosság, nem a megállapodottság, hanem az állandó változás.

Így hát nemcsak a rend, hanem a rendetlenség illúzióinak változatos, és tökéletes megjelenítője lehet a hat művész hat eltérő törekvést reprezentáló — de a hagyományos műteremtés igézetében létrejött alkotásokat felsorakoztató — tárlata. Vagyis a Haris Galéria Változatok a rendre-kiállításával kapcsolatban minden rendben is lenne, minden rendben is van.

Élet és Irodalom

1995. MÁJUS 19.

XXXIX/20.

BESZÉLŐ

POLITIKAI ÉS KULTURÁLIS HETILAP

ALAPÍTVA 1981-BEN, ÚJ FOLYAM

HATODIK ÉVFOLYAM 19. SZÁM

1995. MÁJUS 11.. ÁRA 76 FT

RÁBESZÉLŐ

Örömteli jelenség, ha újabb nonprofit vállalkozás fejt ki áldozatos közvetítő munkát a művészek és a közönség között. A nyári idényben a Haris Galéria működik a Nyugat Irodalmi Múzeum helyiségeiben. Most egy szobrász és öt festő csoportkiállítása tölti meg a termeket, VÁLTOZATOK A RENDRE címmel.

Tuzson-Berczeli Péter képein vörösben úsznak, lebegnek a formák, formatöredékek és -szilánkok; hol határozott rajzú, hol elmosódó képi alakzatok. Különös népmesei vagy inkább balladai hangulatot árasztanak a képek. A kavargó mélység valósággal magába rántja a szemlélőt.

Ézsiás István szobrászi működése a konstruktivizmus hagyományához kapcsolódik, annak is nonfiguratív fejleményeihez. Fémből és fából egyaránt konstruál szobrot, előnyben részesítve a talált tárgyakat. Ötletességükkel, találékonyságukkal és a bennük rejlő humorral különösen megkapóak a kőműves simítók felhasználásával alkotott munkák.

Pasqualetti Zsófia kisebb képeit mutatja be, melyeken ezúttal elsősorban az aprólékosan, igényesen megmunkált, többféle eljárással meggyötört felületek ragadnak meg.

Magén István kissé talányos, zöld hátteres festményei mintha élet és művészet szembenállását modelleznék a sivár, monoton egyhangúság és az organikus, okszerűtlen cselekvés ütköztetésével. A deviáns eltérések, a spontán tett, az indulat és a véletlen által indukált variációk tüntetnek a szolid, kispolgári unalom síkján, s a művész a nézőre bízza a választást.

Matzon Ákos az áttekinthető, világos és tiszta világ mellett adja le szavazatát, konstruktivista szellemű, háromdimenziós, fehér tér-képeivel. Többségük átlósan szerkesztett dombormű, melyen elnyújtott téglányok számtalan változata tagolja a teret. A klasszikus avantgárd megszületése óta sok irányzat és művész szerette volna műveivel formálni az életet: félő, hogy ezeknek az áhítatos és áhítatot keltő műveknek az alkotója sem lesz e tekintetben sikeresebb náluk.

Vásárhelyi Antal festményein házak, udvarok, kastélyok, csarnokok, folyosók, tornyok, falak és lépcsők részletei, ablakok, ajtók és más építészeti tagozatok némiképp Franz Kafka álomszerű logikájával illeszkednek egymáshoz, és alkotnak labirintusszerű, végeérhetetlen bolyongással fenyegető világot. A kirajzolódó struktúra nem kauzális, de nagyon is plasztikai rend szerint épül föl. A már-már mániákusan precíz rajz, a formák szigorú, aggályos körvonalazása, a felületek kidolgozásának gondos aprólékossága, a lefojtott színek és az így elfojtott emocionalitás ugyancsak kafkai szorongást, feszültséget ébreszt a szemlélőben.

KOVÁTS ALBERT ■■■

Vásárhelyi Antal: Színfal előtt, 1992

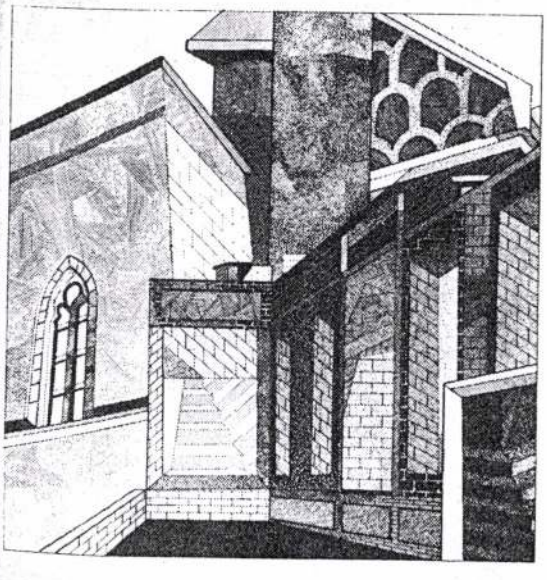

(Bp. XII., Városmajor u. 48/b)
Nyitva május 14-ig

12. péntek

FILM

DÖGKESELYŰ (1982)
Rendező: András Ferenc
„Megszületett az első modern magyar gengszterfilm. A jelzők közül a legnyagyobb hangsúllyal a »magyar« olvasandó... A film középponti figurája, gengszterhőse: Simon József taxisofőr. Olyan gengszter, aki szemünk láttára válik gengszterré, akinek társadalmi kontextusa nem szorul külön magyarázatra, hiszen mi is ebben a világban élünk. Az értékeknek és viszonyoknak – pontosabban: értékhiányoknak és eltorzult viszonyoknak – ez a szövevényes rendszere nem lehet közömbös számunkra." (Réz András)
Örökmozgó, 17 h
(Bp. VII., Erzsébet krt. 39.)

JOSEPH COSMA ÉS A FILMZENE
AZ ÉJSZAKA KAPUI (francia, 1946)
„Vége a háborúnak, a hős munkás, a lokomotív és a jövő bajnoka... Első alkalommal diadalmaskodik Carné-hős: szerelmét elveszíti, mégsem ő, de az aljas áruló lesz öngyilkos egy ködös hajnalon a diadalmasan közeledő vonat elé vetve magát. Mai szemmel a film fekete lírája szebbnek és időtállóbbnak látszik, mint »időszerű« és társadalomábrázolónak szánt jelenetei."
(Bikácsy Gergely)
Francia Intézet, 19 h
(Bp. I., Fő u. 17.)

ZENE

A SCIERANSKI TRIÓ KONCERTJE
A trió csak volt, de most – egy magyarországi koncertkörút erejéig – újra összeáll. Sokaknak ismerősen csenghet nevük, 1988–89-ben nagy sikerű koncertsorozatot adtak nálunk. Basszusgitáron Krzysztof Scieranski játszik, gitáron testvére, a lengyel jazz-rock progresszív aranykorának csillaga, Pawel, a doboknál Marek Surzyn.
Lengyel Intézet, 19 h
(Bp. VI., Nagymező u. 15.)

MARIA TERESA URIBE KONCERTJE
Lugossi Anna közreműködésével
Berg, Fauré, Debussy és Schumann

Fokozódó forgalom

(☞ *1. oldalról.*)

urambocsá!, néha a nyelvöltögető Lakner, Erdély, Csernus, Méhes is...

*

Április 5-én, az esztergomi Duna Múzeumban mutatták be Váli Dezső grafikáit, amelyek a didergő lélek hol irodalmi élményekhez fűződő, hol autonóm megnyilvánulásai: épp olyan elmélyült munkák, mint Váli koptatott felületű, visszafogott színvilágú olajképei. A Francia Intézet Pasqualetti Zsófia Párizsban járt az ősz című tárlatával kedveskedik a művészetszerető közönségnek egészen május 12-éig. A festőnő azon a csoportkiállításon is szerepel, amely Változatok a rendre címmel rajta kívül még öt képzőművész (Magén István, Matzon Ákos, Tuzson Berczeli Péter és Vásárhelyi Antal festők, valamint Ézsiás István szobrász) újabb munkáiból ad ízelítőt a Nyugat Irodalmi Múzeum termeiben. A május 14-ig megtekinthető tárlat azt bizonyítja, hogy a mai zord időkben is lehetséges a jövő irányában tapogatózó kezek összetalálkozása.

*

Összetalálkozott jó néhány művészkéz a makói művésztelep 14 nyarat átfogó történetében is. Talán elirigyelve Szeged, Kecskemét és Hódmezővásárhely művészeti tradícióit, a makói vezetők 1977 és 1990 között rendre tucatnyi grafikus és festő számára adtak otthont, ellátást, nyomdai férőhelyet. Az évente elkészülő mappák anyagát, illetve a Makón megfordult művészek újabb műveit a Képzőművészeti Főiskola termeiben láthattuk. Valamennyien újabb képzőművészetünk meghatározó alkotói; a feszültségektől sem mentes táborozások mára olyan tradícióvá álltak össze, amely a város számára emlékművet, a résztvevő művészek számára eleven kútfőt hozott létre. Kocsis Imre irányítása, Dévényi István, Hajdú István művészeti titkárkodása, a Kondort folytató, illetve a vele szembeszegülő művészek részvétele, biztos vagyok benne, az újabb magyar képzőművészet történetének igen fontos állomása. Példásan kivitelezett emlékkönyvet is megjelentetett a Miskolci Galéria a kiállításra — ennek beszerzését minden gyűjtőnek ajánlhatom.

*

Fényűző körülmények között, a Kempinski Szálló bálermében rendezték április 14-én a Blitz Galéria tavaszi festményaukcióját. A csemegéket szép számmal tartalmazó anyag első sorozata — talán a résztvevők kifáradása miatt? — jobban fogyott, mint a befejező sorozat. Külön furfangot kíván az elárverezendő képek sorrendjének megállapítása. Alfabetikus sorrend vagy véletlenszerű összeállítás helyett a „kipöttyözéses" sorrend tűnik — már a figyelem ernyedése miatt is — legalkalmasabbnak. Négy-öt közepes vagy szokványos képre mindig egy-egy nagyágyú következzék — se a kiemelkedő, se a szerényebb művek ne alkossanak túl hosszú és túl tömör sorozatokat...

Az indító árak megállapítása során a kisebb vásárlóerejű gyűjtőkre is gondoltak, néhány ismeretlen szerzőségű mű indító árát azonban többen sokallották. Néhányszor mégis beigazolódott a Blitz Galéria számítása.

Fried Pál festészete mind nagyobb sikert arat; Vass Elemérre is méltán figyelnek a gyűjtők: oldott, párizsias képei művészettörténeti elismerés után kiáltanak. (Klie Zoltánt is előbb fedezik fel a gyűjtők, mint a szakemberek?) Iványi-Grünwald Három nővér-e jól mutatta egyenetlen festőnk ritkán megnyilvánuló rangját (300 ezer forint), mellette Szőnyi tájképének 1 millió 400 ezres, vagy akverelljének 220 ezres leütési ára túlzónak tetszik. Berény korai tája (160 ezer forint) és remekbe szabott gyermekes anyája (280 ezer forint) meglepetésszámba ment. A Zifferek, Jándik, Nagy Istvánok, Nagy Oszkárok, Schneiberek, Kádárok most nem értek el kiugró árakat (100—200 ezer forint). Megdöbbentő volt Perlmutter holland tájának 750 ezer forintos ára: ezen a pénzen majdnem meg lehetett volna venni Rónai muzeális pasztelljét (800 ezer forint).

Két telivér Egryt is felkínált a Blitz Galéria, s közülük az egyik el is kelt 700 ezer forintért. A remek Koszta József árai még mindig nem

Picasso Algíri nők című képének becsértéke 4 millió doll

érik el Csók vagy Glatz nem mindig megérdemelt, millió környéki árait, de a félmilliót már megközelítik. Árán (160 ezer forint) kelt el Mednyánszky Kocsis-ának erőteljes ábrázolása. Jól válogatott a galéria a kisebb festők markánsabb képei között: Balla, Karlovszky, Szüle, Náray, Skuteczky, Paczka Ferenc vagy a francia Chanot és Daux említendők.

A nagyágyúk a Munkácsy-portré kivételével (550 ezer) nagyot is szóltak. Előkelő árakat fizettek a vevők Aba-Novákért (800 ezer), Lotzért (1 millió, illetve 1 millió 300 ezer), Czóbelért (750 ezer) és Szinyei Merséért (1 millió 300 ezer).

Fogyni kezdenek a világnagyságok (Picasso, Matisse, Chagall) aláírt litográfi John Lennon magasra á nyomatai azonban nem tak sikert. Kassáké 60 hozott!

Más modern mesterek na Margit, Barta Mária, bor Jenő, Gadányi) is m hetős sikerrel szerepe Mindez eltörpült az ig Tiepolo Mária-kép 4 m 700 ezres leütési ára me (A 18. századi holland Ve elen is meghozta a mag millió 100 ezrét.)

A főváros aukciós é ben kivívott rangjához r tón szerepelt a galéria r is. Öt éve még el sem hittük volna, milyen jót mindenkinek, hogy nemc a vevők, az eladók is vers genek egymással.

HERNÁDI MIKL

MÁJUSI AUKCIÓK

Műfaj	Időpont	Helyszín	Árverezőház
Festmény	5.	Budapest XI., Villányi út 27.	Műgyűjtők Galériája
Deák Dénes-hagyaték	13.	Budapest, Kossuth L. u. 12.	Műgyűjtők Galériája
Cirkusztörténet	25.	Budapest, Kossuth L. u. 12.	Műgyűjtők Galériája
Grafikai matiné	27.	Budapest, Kossuth L. u. 12.	Műgyűjtők Galériája
Festmény, grafika, műtárgy	12., 19., 26.	Budapest, Kossuth L. u. 12.	Műgyűjtők Galériája
Műszaki régiségek, fotó, gyermekjáték	8—9.	Budapest, Kossuth tér 6—8.	Soós András
Könyv	6.	Budapest, Múzeum u. 17.	Fehér és Dávid Aukc. Ir.
	20.	Budapest, Múzeum u. 17.	Honterus Antikvárium
	20.	Budapest, Múzeum u. 17.	Honterus Antikvárium
	27.	Budapest, Puskin u. 4.	Központi Antikvárium
Numizmatika	6.	Budapest, Nádor u. 5.	Globe Galéria
Bélyeg	18.	Budapest, Vörösmarty u. 65.	Profila Kft.
Általános	8.	Budapest, Duna Váci u. 36.	Belvárosi Aukciós Kft.
	13.	Soproni Petőfi Színház	Belvárosi Aukciós Kft.
Ékszer	29.	Budapest, Vígszínház	Pless & Fox
Ékszer, festmény	30—31.	Budapest, Lónyay u. 30—32.	BÁV Rt.

PLESS & FOX
ÉKSZERÜZLETE
árverései
minden hónap utolsó hétfőjén.

A legközelebbi aukció időpontja
V. 29-én 15h-kor
a Vígszínház Rokokó termében.
Az ékszerek megtekintése és átvétele
folyamatosan a Szent István krt. 18.
szám alatt.

ELITE™

1995. JÚNIUS
ÁRA 395 Ft

A galéria egyik tulajdonosa, Haris Éva köszönti a vendégeket

AUTÓ AMERIKAI MÓDRA

Az amerikaiaktól már megszoktuk a látványost, a szokatlant, a nem mindennapit. Talán azt is hisszük, hogy már ők sem tudnak nekünk valami újat mutatni. Aztán leesik az állunk, ha olyan nagyszerű show-műsort látunk, amilyet az amerikai autócég, a Chrysler magyarországi képviselete mutatott be a Kongresszusi Központban. Az eseményre és az azt követő fogadásra az adott alkalmat, hogy a jelen levő majd négyszáz vendégnek bemutassák a Chrysler-család többi tagja mellett legújabb autójukat, a Stratust. Ezt a merész vonalú, belül komfortos, kívül sportos autócsodát.

Az autócsoda Chrysler Stratus

SZÉPSÉG A FALON

Tudjuk, hogy a Haris házaspár sokmindent csinál. Ám azt talán kevesen sejtik, hogy művészek mecénásai is ők. Olyan művészeké, akik egyébként megérdemelnek új meg új kiállításokat a Haris galériában vagy másutt – de egyébként keveset hallani róluk. Mert a festészettel, a rajzolással, a szobrászkodással foglalkoznak. Mert a munkájuk és a művészet lefoglalja őket. Így hát bizonyára kevesen hallottak a most kiállított művek alkotóiról – Ézsiás István szobrászról, Magén István, Matzon Ákos, Pasqualetti Zsófia (akinek egyébként volt már kiállítása a Francia Intézetben is), Tuzson-Berczeli Péter és Vásárhelyi Antal festőművészekről – akik különböző stílust és műfajt képviselve, különböző irányzatot és hangulatot teremtve nagy sikert arattak a Városmajor utcai kiállítóteremben. Ahol már csak azért is érdemes megnézni a munkájukat vagy a kiállítást bezáróan érdeklődni róluk Hariséknál, vagy a tárlatrendező Hernádi Miklósnál, mert mostanában megint mintha visszafordulnánk a szépség felé. Méghozzá :a modern szépség felé.

A képen Perjés Gábor magyar igazgató, Baticz Katalinnal, a HKB Bozell igazgatónőjével, R. M. Richarddal, a közép- és kelet-európai menedzserrel és Regőczy Attila PR-managerrel az új autó előtt

VIKART

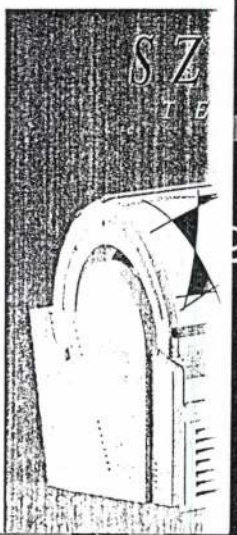

Delon
a kalandor

23 oldal
nyári divat

Harc
a narancsbőr ellen

Utazás:
rael–Egyiptom

gy amerikai építész
budapesti lakása

az igaz

VAJGITÁR HELYETT HAWAII ECSET

Magyar festő pálmafák alatt

waii lány, az első nagy szerelmem

A földrajzi név a szélebb közönségnek tán csak egy hajdani erből ismerős; manapannyiból ismertebb, a televízió hetente i a Magnum című sotot. A kép azonban így sem akar kikereni, hiszen a köztudat aiit Honolulu képzetétársítja, jóllehet, ez a s egy nyolc nagyobb zámos kisebb szigetálló csoport legkisebbekszik.

Magnum sorozatban ban város nem szeremint ahogy nem láthavirágfüzért a nyakukhordó bennszülött lásem. Hawaiit ugyanamely az Amerikai sült Államokhoz tar, gyakorta tévesztik Tahitivel, amely ban nemcsak lányainevezetes, hanem arhogy őket a múlt száimpresszionisták legjelesebbje, Gauestette meg, akinek a i a legnagyobb múzekincstárát gyaraawaiion is élnek azonban festők, s bármennyire hihetetlen, kettő közülük magyar, noha egyikük, akiről most írok, a Damaskus Aquarian nevet viseli. Barátai egyébként amúgy csak Szerencsésnek hívják, amióta gyerekkorában egy pöcegödörbe esett, és ráragadt — szerencsére csak a név. (Tisztes neve egyébként Laki György.)

A szerencsés jelző annál is inkább megilleti, mert 1956-ban, a forradalom idején, legjobb barátjával sétált az utcán, aki halálos lövést kapott, míg művészünkön egy karcolás sem esett. Az elsők között hagyta el Magyarországot és Los Angelesbe települt, majd innét költözött Oahuba a Big Islandra, azaz a szigetcsoport legnagyobbjára. S alighanem szerencséje is közrejátszott abban, hogy egy papírkereskedelmi vállalatot alapítva nagyon gazdagnak tudhatta magát mindaddig, amíg 1970-ben egy lelki-fizikai megrázkódtatás következtében otthagyott vagyont, csapot, papot, de még a nevét is elhagyta és az Aquarian névvel szignálja képeit.

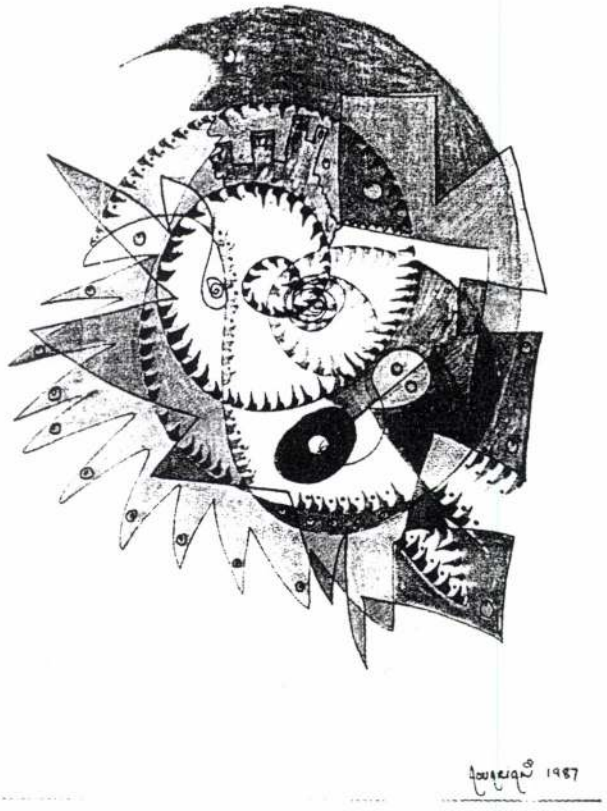

„Megtérése" óta a kozmikusnak nevezett művészeti felfogást követi, tanulván a részben közelebbi mesterektől, részben a századunk 20-as éveire visszanyúló nonfiguratív szürrealizmusból.

Nemcsak helyben ismerős és nemcsak USA-szerte, ámbár hazai vásárlóközönsége lehetne bőven, hiszen csupán javarészt Honoluluban 800 magyar él, vállalkozók, tehetős emberek, leggazdagabbjuk Fekete István, akinek több tisztítóüzeme van.

A kozmosz rendjének, harmóniájának keresése odáig fokozódott, hogy családját elhagyva, kivonulva a polgári társadalomból, egy, a szeretet gondolatától áthatott szektát alapított, s mellette — mivel mégiscsak az Egyesült Államokban vagyunk — még Los Angelesben egy vegetáriánus éttermet nyitott. A szekta feloszlott, Damaskus Aquarian újra nősült és áttelepült Hawaiiba. Annyit még hadd mondok el, festőnk környezetéről, hogy Hawaiion működik egy futballcsapat, amely — no lám csak, meddig terjed a magyar mondavilág — Hawaii Hunok néven szerepel.

Aquarián képei különböző technikákkal készülnek, s legfőbb jellemzőjük alighanem az áttetszőség, amely mindig sejtetni igyekszik valamit, ami túl van a képen és — csak félig megragadhatóan — túlmutat magán a festőn is. Ez az áttetszőség, távolba utalás hol a megfestés módja által, hol meg a hajdan primitív népek jelképvilágára való utalás révén valósul meg.

Lehet-e vajon egy magyar igazán szerencsés? Damaskus Aquarian, akit mindmáig eredendően vonz a hazája és szívesen látna vendégül magyar művészt otthonában, 1989-ben Pesten járt. 20 képet hozott magával, de kiállításra már nem került sor, a művészt ugyanis utolérte a „magyar szerencse", minden munkája eltűnt a repülőgépről. Most ismét jönne, ismét kiállítana (reméljük más légitársasággal utazik).

Képeinek árát irreális lenne jelenleg felsorolnom, hiszen más vásárlóközönség fogadná, és egyébként is, ki tudja, hogy amire megérkezik, mennyi lesz az USD paritása.

BOJÁR IVÁN

PLESS & FOX
ÉKSZERÜZLETE
árverései
minden hónap utolsó hétfőjén

A legközelebbi aukció időpontja
VI. 26-án 15h-kor
a Vígszínház Rokokó termében.
Az ékszerek megtekintése és átvétele
folyamatosan a Szent István krt. 18.
szám alatt.

SZERÉNYEN

Változatok rendre

A terjedelem szorító gúzsában is szólni kell még néhány sort arról a Városmajor utcai Haris galériában bemutatkozott kis művészcsoportról, amelyről Hernádi Miklós méltatlanul keveset mondott a MűkincsFigyelő május 11-i számában. Az ő szűkszavúságát szerénysége magyarázza, mert nem szól róla, hogy ezt az együttest maga hozta össze — nekem tehát elsősorban kritikus-szervező tevékenységét kell dicsérnem, noha eleget én sem írhatok róla és róluk: a művészekről, akik épp sokféleségükkel képeznek sajátosan értékes csoportot, s mutatkoztak be Változatok rendre cím alatt. Mégis, pár szót, egy-egy mondatot. Íme:

Ézsiás István a győri szobrász egyszerű „építményeiben" kis méretük ellenére is van tömör monumentalitás. A korábban Izraelben már sikert aratott Magén István tömegével vászonra dobott „jelei" egyszerre keltenek ősi és modern asszociációkat. Az architektúrában is járatos Matzon Ákos lendületes fehér párhuzamai redukált voltukban is sokatmondóak. Pasqualetti Zsófia Pilinszky ihlette kisméretű, ám gazdag nonfiguratív képeit a festmény fölé emelkedő határozott görbék kontrasztja értelmezi. Tuzson-Berczeli Péter zsúfolt, vörös absztrakt látomásait fölöslegesen látja el magyarázó címekkel — anélkül is helytállnak. Vásárhelyi Antal Escherre emlékeztető képzelt épületkonstrukciói fiktív térbeliséget jelenítenek meg.

Mindegyik művész más — és ez a jó: íme a középnemzedék több, meggyőző hangon képes megszólítani bennünket.

KRISTÓ NAGY ISTVÁN

KUNST AUS UNGARN

Zeitgenössische Malerei, Grafik und Skulptur

art club
burgwedel e.V.

MATZON, Ákos *Maler, Architekt und Pädagoge, geboren 1945 in Budapest*

1980 intensiver Beginn mit der Malerei

Seine Arbeitsweise ist konstruktiv. Er setzt geometrische Elemente auf helle Bildflächen und gibt ihnen durch Verschachtelung architektonische Räumlichkeit.

Seit 1989 Ausstellungen in Ungarn.

Mitglied der Szentendrer Künstler-Gruppe Mühely

MAI NAP

Keret nélküli képek, keretbe zárt tárlatlátogatók

MADI-filozófia

A mozgásban lévő alkotásokon színek, formák beszélgetnek egymással. Kereteken túlszárnyaló térbeli síkok és síkbeli terek jellemzik *Matzon Ákos* festőművész alkotásait.

– Tíz éve festek, előtte építész voltam. Tervezőmérnöki múltam is hatással van a képeimre. Művészbarátaim mondták, hogy MADI-festő vagyok, amikor megismerték munkáimat. Valahogy ösztönösen ráéreztem erre az ábrázolásmódra.

– *Mit jelent ez a szó, hogy MADI?*

– A mozgás – absztrakt művészet – dimenzió – invenció rövidítése. Franciaországban élő latin-amerikai művészek a meghonosítói. Kicsit az indiángyökerek is hatással vannak erre a stílusra. Az alkotások ritmusa és témája keret nélkül érvényesülhet igazán.

– *Művei közöl sokat mégis bekereteztek. Azok talán nem MADI-festmények?*

– Az emberek konzervatívak, nehezen fogadják el a korlátok nélküli világot, szeretik tudni, hogy hol a határ. Keretek közé zárják magukat. Olyan ez, mint amikor az állatkertben élő állat kiszabadul a ketrecből, és szabadságával nem tud mit kezdeni. Ha visszakerül a vadonba, bizonyára el is fog pusztulni. Kénytelen vagyok néhány művemet bekeretezni, mert nem akarok teljesen elszakadni a valóságtól.

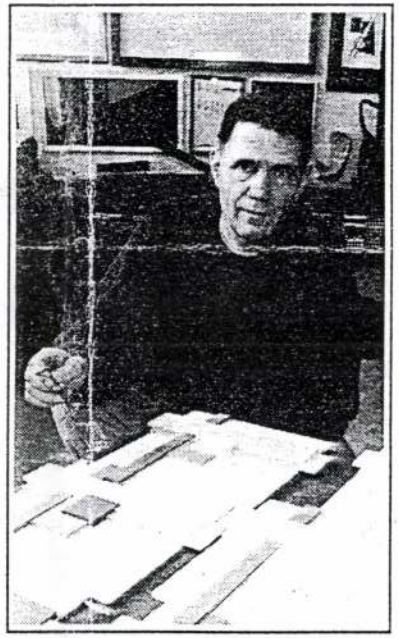

– *A keretezetlen változatok a vadon élők számára készültek?*

– Ezek a képek adják vissza igazán a MADI hangulatát, a keretek nélküli életfilozófiát. Keretre sajnos azért is szükség van, mert a festmények igen könnyen megsérülhetnek, összekarcolódhatnak, szegélyük letörhet a kiállítások alkalmával.

Fonák helyzet, hogy Ákos felesége egy képkeretüzletben dolgozik, és szebbnél szebb kereteket ajánl a műgyűjtőknek és művészeknek. Aki viszont kíváncsi a keretek nélküli világra, április 27-én megtekintheti a városmajori Haris Galériában nyíló tárlatot. Matzon Ákos, *Magén István, Tuzsonbercely Péter, Vásárhelyi Antal* festőművészek és *Ézsiás István* szobrászművészek remekművei lesznek kiállítva.

Kép és szöveg: Teszéri György

Bluesmenyegző

Zenés nászút

Hamarosan megjelenik a Blues menyegző című műsoros videoka zetta. A felvétel az Almássy Téri Szabadidő Központban készült *Ferenc György* és a Herfli Davidson, vala mint a Sonja és a sápadtarcúak kö zös koncertjén. A tervek szerint a ke zenekar együtt indul „nászútra", tur nézni. Több vidéki város főterén ka mion platójáról szól majd a közö blues, mindez ingyen és bérmentve

Tavaly karácsonykor rendkívü ajándékkal lepte meg Ferenc György és a Herfli Davidson a vá fülű zenerajongókat. A Dohnányi Er nő Szimfonikus Zenekarral közöse léptek fel. A Vigadóban megrende zett koncerten zsúfolásig megtelt a nézőtér, a formabontó zenei kísérle sikerrel zárult. Már megjelent a kon certről készült CD és kazetta.

A koncert sikerén felbuzdulva idén karácsonykor ismét összeáll a ké eltérő stílusú zenekar, újra felcsen dül a Blues a szimfonikusok tolmá csolásában. Várhatóan a nagy ér deklődés miatt ezúttal nem a Vigadó hanem a Kongresszusi Központ ad otthont az eseménynek. (-nyi

Újra forgat

Virma Lisi

Menj, ahová a szíved visz

Tombola

FŐDÍJAK:

- Develop D 700 típusú fénymásológép
- Matzon Ákos: Orientált színek (Festmény)
- Váradi Gábor: "A nagy mutatvány" (computergrafika /N° 1.)
- Terebessy László: A halak éneke - (kerámiakompozició)
- 10 db. belépőjegy az 1996. február 24-én tartandó II. Menedzser Bálra

A Menedzser Bál 1995 támogatójaként nyereménytárgyakat ajánlottak fel:

Berta Bt., IBUSZ Bank Rt., Budapest Art Studió, CEIC Holding, Keller Kft., Dove Mid Europe (Davidoff), Krenn és Társa, Folkart Rt., GeoGrafika, Sasad Rt., Hazay Interservice, Seagram Kft., Hírtőzsde Lapkiadó Társaság

Kalendart Kiadó TopTimer

Politikai fogadójáték

Angol tipusú fogadójátékunkban arra fogadhatnak, hogy a bál résztvevői 13+1 kérdésünkre a megadott zárt válaszok közül melyiket tartják leginkább valószinűnek .

A Politikai Fogadóirodában - a Bálterem mellett - a báli meghívón található egyenként 100 Ft névértékü fehér mezők felhasználásával fogadhatnak 20.00 és 23.00 óra között.

Eredményhirdetés 01.20 órakor a Bálteremben.

- I. díj: Váradi Gábor: "A Nagy mutatvány" (computergrafika /N° 2.)
- II. díj: Egy éves Népszabadság előfizetés
- III. díj: 2 db. belépőjegy az 1996. február 24-én tartandó II. Menedzser Bálra

Casino

III. Magyar Rulett Bajnokság

A CASINO CITY rendezésében 21.00 órától a VIEW teremben.

Zsetonokat a meghívón található 500 Ft névértékü mezők felhasználásával vásárolhatnak.

A legtöbb zsetont nyerő játékosok díjai:

- I. díj: 2 személyes casino-hétvége Bécsben
- II. díj: 2 személyes casino hétvége egy hazai nagyvárosban
- III. díj: 2 db. belépőjegy az 1996. február 24-én tartandó II. Menedzser Bálra

Különdíj: Váradi Gábor: "A Nagy mutatvány" (computergrafikája /N° 3.)

A játék bevételét a Heim Pál Gyermekkórház Vérellátó Osztálya kapja.

"BARSA NAK" MŰTÁRGYKAPTÁR

Budapest Art stúdió Alapítvány,
Nemzetközi Alkotó Központ
1033 Óbuda, Hajógyár u. 2/a.
Telefon: 188-7375
Zichy kastély B. épület

KAT HAPPENING

(Kozmikus, akusztikus tárgyak)

Lúd röpte, halak éneke, békaperspektíva, kőfészkek, sárkány, hosszúröptű kőszilánkok, adománypersely

Játékmester:
Terebessy László

A bál termeiben Matzon Ákos képeit láthatják

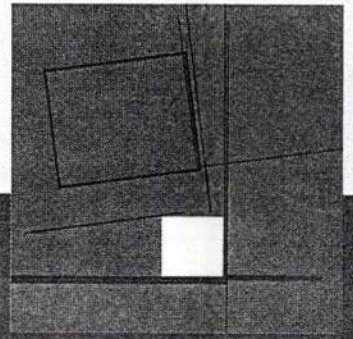

MŰSOR

MENEDZSER BÁL

1995. Február 24.

HOTEL MARRIOTT

(Budapest, Apáczai Csere János u. 4.)

A bál rendezője:

Menedzserek Országos Szövetsége

Magyar Menedzsment Intézet

MAGYAR MENEDZSMENT INTÉZET

MENEDZSEREK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE

A bál szervezője:

E·N·A·M·I·K·É

Pezsgőklubon

CASINO CITY

Budapest, Váci u.14., I. emelet
Szeretettel várjuk Önt és baráti társaságát egy pohár pezsgővel.

MATZON ÁKOS

Matzon-kiállítás

Szirák. Matzon Ákos festőművész kiállítását nyitják meg ma 18 órakor a kastélygalériában. Megnyitót mond Hernádi Miklós (tő, szociológus. Utána a Trio Transformers együttes ad koncertet.

Pestiek vették meg

Debercsény. A községben lévő 55 ingatlan közül öt portát a pestiek vásároltak meg és hétvégi háznak használják. Az új tulajdonosok közül hárman csak hét végén lakják az épületeket, ketten viszont több hónapot töltenek itt.

Alkotótábor

Bátonyterenye. A városi művelődési ház és könyvtár idén is megszervezi a történelmi alkotótábort. Augusztus 2–9-ig 70 általános iskolás vesz részt a programokon a városból és környékéről. A szorospataki táborban a gyerekek a kuruc kor történéseiről, irodalmi és művészeti vonatkozásairól szerezhetnek ismereteket.

ISKODÓ

esz döntés

államigazgatási eljárás jelenleg is folyik. A közeljövőben várható döntés, amelynek eredményéről a szomszédos épületek lakóit mindenképpen értesíteni fogjuk, lehetőséget adva nekik a fellebbezésre is.

Következő kíváncsiskodó kérdésünket Kállóról tette fel egy régi olvasónk. Gyermeke tudomása szerint – igaz, a behívót még nem kapta meg – idén augusz-

ÉLET ÉS IRODALOM

IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

XXXVIII. ÉVFOLYAM, 28. SZÁM ÁRA: 44 FT 1994. JÚLIUS 15.

HERNÁDI MIKLÓS:

Képzőművészet

Matzon Ákos kiállítására

Tárgyakat létrehozni szellemből. Tápot adni a minden szellemit bekebelező eltárgyiasodásnak? Az emberek számára. Amikor az egyedi ember legföljebb saját távoli általánosságának elmosódott kivonata? Ejnye, ez a Matzon Ákos a lehetetlent kísérti. Be akarja bizonyítani, lehetnek még tárgyak, amelyek zavarba ejtik az eltárgyiasodás nagyüzemét, és emberek, akik némi precíz világossággal egyediségükben is megszólíthatók.

A dacosan leszegett fej, a nagy akarók és keresők évtizedes útmutatása Matzon Ákos képobjektjeinek csak előtörténetében sejthető. Maguk a képobjektek, ezek a nászi fehérekben játszó, a mértan szentségén átvezetett réteges reliefek pimaszul eredetiek, ám valójában csöppet sem dacos munkák. A készítő szinte kivonódik a késztermékből, olyannyira önműködőek a szabályok, amelyek az ő keze nyomán e tárgyakat végső formájukra és texturájukra hozták.

Föl kell tenni az olvasószemüveget, szinte bele kell szuszogni Matzon képobjektjeibe, hogy teljesen értsük, Mondrian, Kassák, Arp, Korniss, Konok nyelvén itt valami egészen új tézis hangzik el. Először arra leszünk figyelmesek: „Így is lehet", s utóbb: „Csak így lehet". Alkotni, közlekedni, építkezni, élni? Létrejött egy KRESZ, s hozzá a terepet megtalálni már a kiállítás látogatóinak a dolga.

A kifejezési változatok előzetes redukciója hihetetlenül felfokozza a mégis vagy mégsem választott változatok (dőlésszögek, bemélyedések, elfordítások) manifesztumszerű kisugárzását. S ugyanakkor befelé, maguk felé is vonzanak ezek a keretbe zárt világok. Minimalizmusuk miatt egyszerűen nem lehet elhinni, hogy fenéksíkjuknál csakugyan véget érnek.

Az öregkorára kifehéredő Tóth Menyhért módjára érkezett el a fiatalabb Matzon Ákos a színek színéhez, a fehérhez. De ha valaki eseménydús képekre kíváncsi, figyelje csak meg, mi történik, amikor a kellő pontra elhelyezett okker négyzetecske valósággal felrobbantja a fehér harmóniába révedt képobjektet! Nem kell ennél megrázóbb esemény. Úgy mozdul életre Matzon Ákos valamennyi reliefje, ahogy Braque pipája fordul a másik oldalára évtizedek óta.

Matzon képobjektjeinek hasonlóan hosszú, mozdulásteli életet jósolok.

Matzon Ákos kiállítása

A *Sziráki Kastélymúzeum*ban július 22. és szeptember 15. között tekinthető meg *Matzon Ákos* festőművész kiállítása. A művész alábbi munkájának közlésével kérünk elnézést, ugyanis múlt heti számunkban Hernádi Miklósnak a kiállítás alkalmából közölt írásában a művész családnevét egy helyütt M helyett N-nel írtuk.

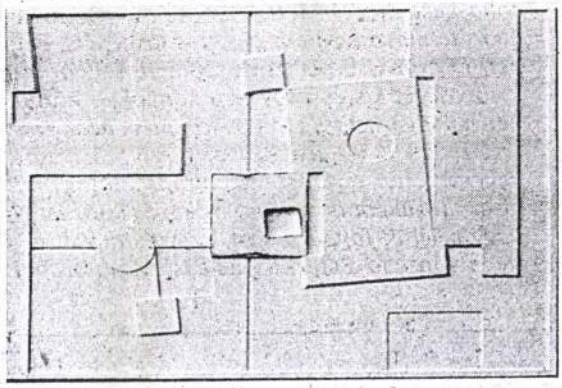

Gazdag tér

Matzon Ákos kiállításáról

A kormány körében *Chagall* vityebszki képeinek tehénkéje, a műszerfal gombjai, a szélvédő előtt pineák, a dombok kopár ívei; a rajz 1961-ben készült, címe: *Útban Olympia felé.* A magyar nézőt *Vajda Lajos* gondolkodásmódjára emlékezteti *Nicholsoné*, ha a lapokon tört oszlopokat, épületrészleteket, romokat látunk, a szellemi rokonság még nyilvánvalóbb — jelentés helyett téma itt az épület, a jelenkori művészet látlelete a múltéról. Idézet egy szövegből, amit töredékessége miatt félig vagy alig értünk, palimpszesztként használható részlet a felfoghatatlan egészből, a darabokra tört teljes tudásból; pótlék tehát, amely múltat és jelent, érzékit és szellemit összekapcsoló vízió kiindulópontja mégis. Az ábrázolás elvisz Görögországba, de *Nicholson*nak a tájat, a tájba illesztett épületet csak a kép terében értelmezhető elvont formává, vonallá, vonalak rendszerévé redukáló gondolkodása jóval többet ad, mint az ábrázolás: a görög szellem természetét és minőségét közvetíti. Pythagorasz ideáit számról, harmóniáról, arányról, Arisztotelész metafizikáját, amely minden levőt áttekinthetetlen egységben rendez el, amelyben a rész eleme az egészet átható harmóniának. (Nemrég a Tornácban olvastam egy hölgy csacsogását Nicholsonról, mint a középszer megtestesítőjéről, azon a szinten, ahová a társadalom a művészetet, s a művészet hivatásos magyarázóit taszította, ez a vélemény természetes.)

Mondrian eszményei — szóval nem *Malevics* miszticizmusával rokon, ám az orosz konstruktivizmus politikai világmegváltásától idegen eszméi — éppúgy segítették Nicholsont az angol művészeti elvekkel ellentétes festői világa megteremtésében, ahogy St. Ives-ben az amatőr öregember, Alfred Wallis megerősítette, fontosabb különbözni, mint

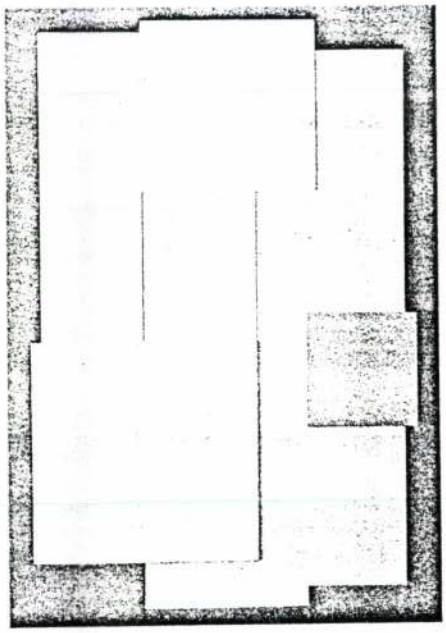

Matzon Ákos: Relatív tér, 1994, relief, akril, farost, 60×50 cm (Fotó Darabos György)

nemzeti tradícióhoz, izmushoz, divathoz tartozni — a művészet egyszereplős dráma.

Matzon Ákos a sziráki Kastély Galériában rendezett kiállításának katalógusában konstruktív hagyományokra alapozottaknak nevezi munkáit, s *Konok Tamás*t vallja mesterének. Hogy Nicholson példája konstruktív hagyomány-e, nem tudom, talán igazán nem is érdekel, a kényelmesség azonban megbékít a címkével. Ám annál jobban izgat, miben mestere Konok Tamás?

Matzon képeinek gyakorta erőteljes színessége, személyes, már-már önvallomásszerű faktúrája más egyéniséggel ismertet meg, mint Konok minden alaktalantól, expresszívtől idegenkedő, a redukált színek, vonalak, az előkelően finom arányrendszer meghatározta térbeli helyzet, a meditatív gondolkodás és a tökéletességre törekvő művészi-etikai magatartás — „az erkölcs minőség" — formálta személytelen tisztaságról és kifinomultságról tanúskodó képei, amelyek végleges változatukban a tökéletes egyáltalán még elérhető fokánál válnak késszé, lesznek befejezetté. Matzon mindig hagy kiutat, egy színt, egy szín alkotta formát, amely akár mellőzhető is lenne vagy továbbiak kiindulópontjává válhat. Munkáinak harmóniája zaklatottságból, gyakorta sietségből születik, s eredetét a végső stádium sem leplezi. Nem szabványos mester—tanítvány kapcsolat az övék, inkább testvéri eszmények vonzásában dolgozó művészek kapcsolata. Ha Konok néha „korrigál" is, Matzon tehetségének az övétől elütő természetére figyelve teszi.

Ez a tehetség a szokásosnál később érett meg, a körülmények, az utóbbi évtizedben alig változott „társadalmi feladatok" sem kedveztek neki. Építész, tanár, aki csak akkor kezdett festeni, amikor már nem tudott a képcsinálás kényszerének ellenállni. Az elmúlt években festett képein általában élesen körülhatárolt színes idomok ritmizálják a teret, néha vonalak vágják át őket, a mozgás energiájával telítve a formát — a kép rendje előttünk születik. Legérettebb munkái a gyakorta egy-egy színnel — előfordul, hogy feleslegesen — hatásossá tett papírreliefjei. Ez a gazdag jelentésű tér ugyanis monokróm voltában is igen hatásos. A mértani formák és kapcsolatukat elemző-értelmező fények és árnyékok, melyeket a síkok szintkülönbsége vet, a megtervezettet a meglepetés, a váratlanság elemével gazdagítja, ugyanakkor egymás mellett látva őket meggyőznek: egy téma variációi ezek, melyek akár a számsor, hosszan-hosszan folytatva sem ismétlődnek.

(Sziráki Kastély Galéria, 1994.)

SÍK CSABA

Új Művészet 1994/XII.

Kiállítások

1993.december 30.- február 24.
Lieber Éva festőművész

február 25.- április 14.
Oláh Jolán festőművész

április 15.- június 2.
Francia - Magyar Est
Frank Magda szobrászművész

június 3.- július 21.
Adamis Gusztáv grafikusművész

július 22.- szeptember 15.
Matzon Ákos festőművész

szeptember 16.- november 3.
Kudlik Róbert fotóművész
(Svájc)

november 4.- december 22.
Fedinecz Atanáz festőművész

december 30.- 1995. február 23.
Bak Péter festőművész
"Magyar Tájak"

Minden kiállítás első napján
megnyitó és koncert
18 órai kezdettel.

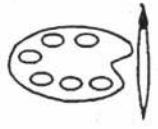

SZIRÁKI TELEKI KASTÉLY

Nógrád megyében Budapesttől 90 km-re, az ország egyik legszebb részén a Cserhát lábánál helyezkedik el a SZIRÁKI KASTÉLY.
Az értékes XVIII. századi műemlék - a volt Teleki - Dégenfeld barokk kastély - a mai kor emberének magasszintű igényeit is kielégítő háromcsillagos szállodaként, illetve tradicionális vendéglátóipari egységként működik.
A kastélyépületben 4 db appartement és 4 db kétágyas fürdőszobás szoba, a szárnyépületben további 17 db kétágyas fürdőszobás szoba áll a vendégek rendelkezésére. A szobákban színes televízió, rádió, telefon, minibár egészíti ki az igényes berendezést. Szerényebb szolgáltatást biztosít a kastély parkjában a volt magtárból átalakított 2-3 ágyas szobákból álló 26 fő elhelyezésére alkalmas FOGADÓ.
A KASTÉLY SZÁLLÓBAN kis és nagy tanácskozótermek, könyvtár, szauna, szolárium, valamint elegáns, ugyanakkor mérsékelt árú vendéglátóipari értékesítő helyek (étterem, csárda, borozó, drinkbár) biztosítják a vendégek teljes ellátását. A sziráki Kastélygaléria folyamatosan ad otthont színvonalas képzőművészeti kiállításoknak, ahol a képek, műtárgyak megvásárolhatók.
A KASTÉLY SZÁLLÓ és a hozzá tartozó hatalmas őspark (benne műanyag borítású teniszpályával) reprezentatív környezetet biztosít kislétszámú hazai és nemzetközi rendezvények, fogadások megtartására, kiválóan alkalmas sportolásra, pihenésre, alkotói tevékenység végzésére.
A KASTÉLY SZÁLLÓ melletti lóistálló, akadály- és tereppálya a lovassport szerelmeseinek minden igényét kielégíti. A szálló fedett, nemzetközi előírásoknak megfelelő légfegyveres lőterén lehetőség van a céllövészet gyakorlására, s kellő siker esetén ajánljuk a Szirák környéki kitűnő vadászterepeket. A KASTÉLY SZÁLLÓ minden dolgozója készséggel áll az ÖN rendelkezésére. Vállaljuk családi és társadalmi rendezvények, koncertek, folklórprogamok, sportrendezvények szervezését, videofelvétel készítését, hőlégballonos repültetést - igény szerint. Kérjük, személyesen győződjön meg a SZIRÁKI KASTÉLY SZÁLLÓ varázsáról.

Koncertek

1993. december 30.
Trió Transformers

február 25.
Fogarasi Béla gitárművész
"Fiesta" spanyol gitárest

április 15.
Anonymus Együttes
"Francia Barokk Zene"

június 3.
Balassagyarmati
Kamarazenekar
"Barokk Kamara Muzsika"

július 22.
Trió Transformers
"Házi Muzsika"

szeptember 16.
Anonymus Együttes
"Magyar Barokk Zene"

november 4.
Balassagyarmati
Kamaraegyüttes

december 30.
Fogarasi Béla gitárművész
előadóestje

A koncertek a kiállítások
megnyitása után 18.30-kor
kezdődnek.

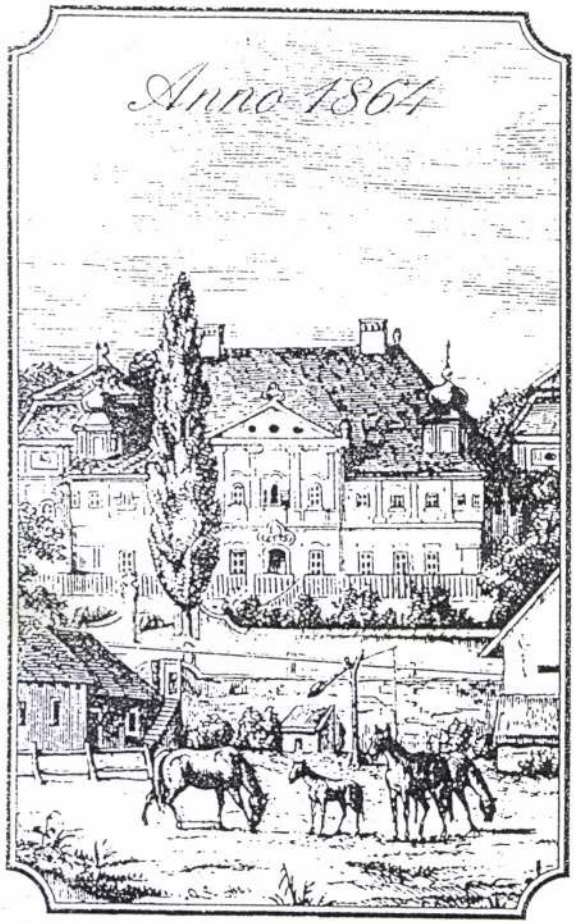

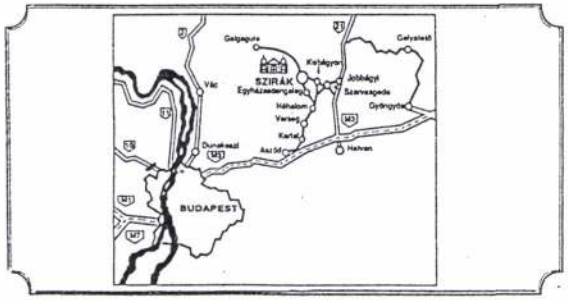

MAGYAR OLAJ- ÉS GÁZIPARI RT.

MOL

MOL Rt.

SZIRÁKI
TELEKI
KASTÉLY

Cim:
Hotel Kastély Szirák
H-3044 Szirák Pf.: 3
Telex: 22-9298
Tel.: 36/60/353-053

HOTEL

APP. SUITE	/4
	/4
	/10
	/7

INN-GASTHAUS

	/10
	/2

Köszönti Önt a BIHARI Nyomda!

SZIRÁKI TELEKI KASTÉLY

★ ★ ★

HOTEL KASTÉLY

SZIRÁK

Program füzet
1994

MOL Hotels. Castle Hotel, Szirák. Postal address: H-3044 Szirák, Pf. 3
Telephone/Fax: 36/60/353-053. Telex: 22-9298

1994. július 26. kedd

KIÁLLÍTÁS NYÍLT A SZIRÁKI KASTÉLY SZÁLLÓ GALÉRIÁJÁBAN

Ritmus és egyensúly a modern festészetben

NK-TUDÓSÍTÁS

A Teleki grófok sziráki ősi észke az utóbbi években a nűvészetpártolás fellegvara-ként lett ismert. Az elmúlt hét végén *Matzon Ákos* festőmű-vész, építész-tanár, a Szen-endrei Műhely tagja kiállítá-sát nyitották meg a napjainkban szállodakánt működő kastély galériájában.

Matzon Ákos

A megnyitó vendégei

FOTÓ: HERBST KINGA

A megnyitó résztvevőit *Hernádi Miklós* író, szociológus, az Élet és Irodalom című kulturális hetilap munkatársa köszöntötte, aki szerint a művészt egyszerre jellemzi az elhivatottság és az igényesség.

Matzon a '80-as években kezdett foglalkozni intenzíven festészettel. Konstruktív hagyományokra alapozott képeinek épített, architekturális megfogalmazása jellegzetes karakterűek. Témaválasztásai gondolati indíttatásúak, ezen gondolati terek szerkezetének arányviszonylatait, egyensúlyait, ritmusait, dinamikáját, kapcsolatait keresi. Korunk összetett, zavaros világát letisztított, redukált módon ábrázolja. Műveit, amelyeket hazai és kölföldi kiállításon ismerhettek meg a képzőművészet szerelmesei, több hazai és külhoni gyűjteményben is megtalálhatók.

A Szirákon kiállított képek egyébként megvásárolhatók, 30-40 ezer forint közötti áron.

A megnyitót követően a Trio Transformers együttes adott koncertet.

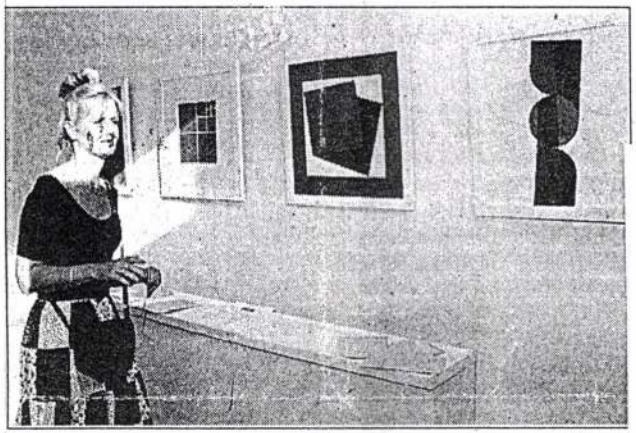

Képek között a tárlat egyik látogatója

®

ÁRA 275 Ft

1992. MÁJ.

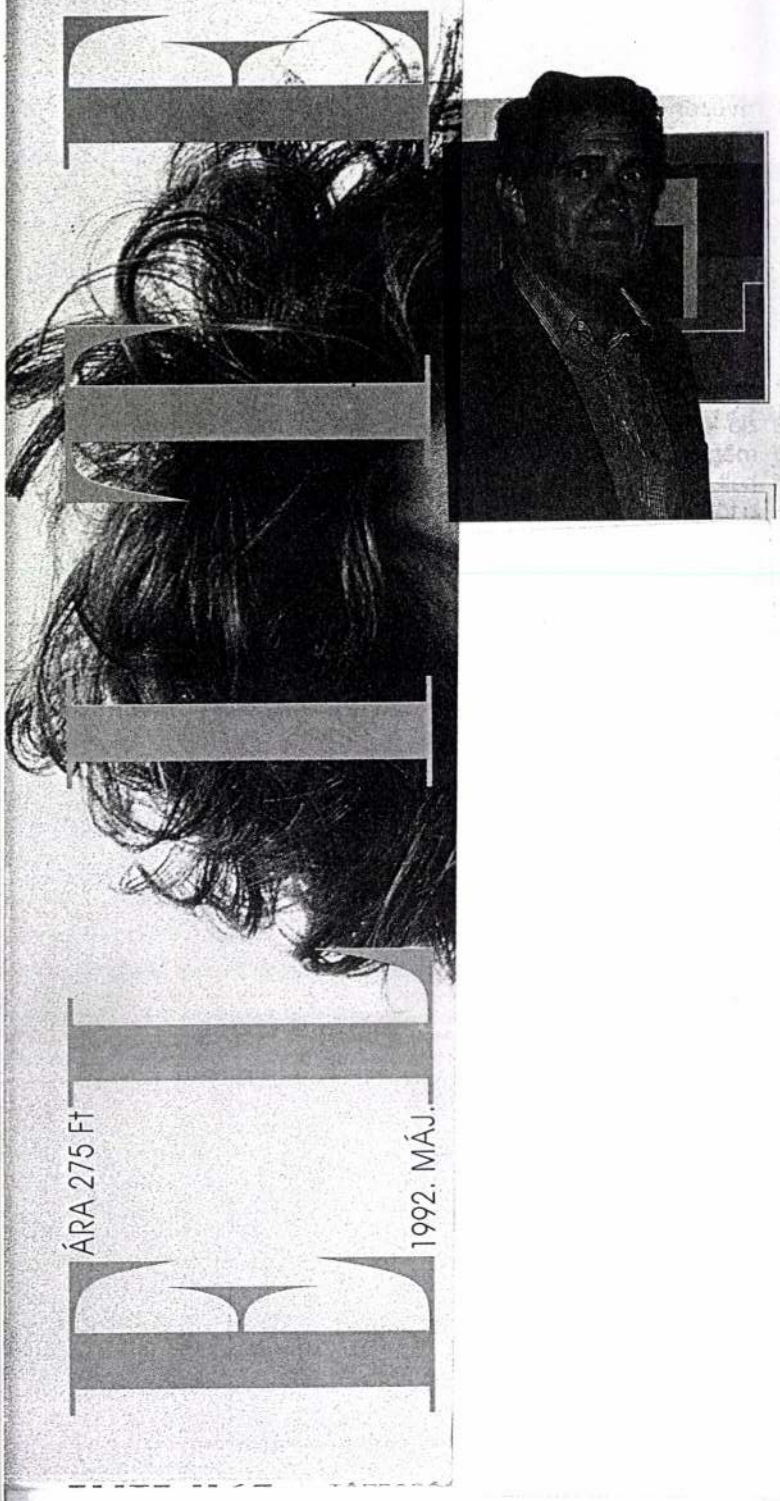

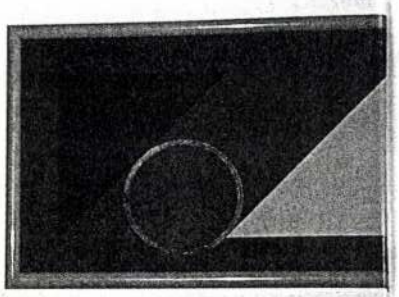

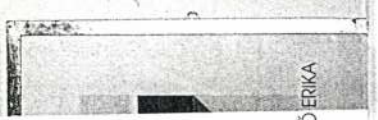

FOTÓ: SZEGŐ ERIKA

AZ ELŐDÖK:

KASSÁK ÉS MONDRIAN

Az elmúlt hetekben a Ballantines Clubban és a Német Követség Kereskedelmi Kamarájában voltak láthatók, legközelebb pedig a Hyatt Hotelben tekinthetők meg azok a konstruktivista képek, amelyeket Matzon Ákos szignált. A Matzon név jól cseng képzőművészberkekben, édesapja, Frigyes ismert szobrászművész. Az atyai példakép építészmérnök fiát jó négy évtizeden át visszatartotta, öt éve azonban elkezdett festeni. Itt az ideje hát egy rövid bemutatkozásnak:

– Nem tartozom senkihez, semmihez. Vannak barátaim, szellemi mestereim, építész voltomból adódóan főleg olyan konstruktivista hagyományokkal rendelkező festészeti vonulatot értek ezalatt, akiknek a magyarok között előképe Kassák Lajos, a külföldiek közül a Bauhaus, a Stijl holland csoport, vagy Mondrian. Ez az irányzat ma – sajnos, vagy hál' istennek – nem túl divatos. Képeimnek nincs közvetlenül lefordítható értelme. Nem virágot, embert, szituációt jelentenek, csupán az érzelmekre és az értelemre hatva, a látott dolgot továbbgondolva formálják a véleményeket. Képeimben az életünkre jellemző bizonyos attitűdök, ritmusok, egyensúlyok, harmóniák és diszharmóniák rendszerét, s az ezekben időnként megjelenő rendszertelenséget keresem. Úgy gondolom, amit én csinálok, kimondottan európai orientációjú festészet.

KÁRPÁTI TAMÁS

KÉPEK A FORDÍTÓIRODÁBAN

ASÓK GALÉRIA

Furcsa tábla állítja meg a Madách téren az arrajárót. Rajta a felirat: ASÓK Galéria. Aki kedveli a szójátékot, kiböngészheti belőle a Kósa nevet. Kósa Judit, a rádió nyugdíjas szerkesztője, Kokas Ignác Kossuth-díjas festőművész felesége, érdekes, tartalmas galériát hozott össze.

FOTÓ: STEFAN STROMFELD

Ha felmegy az ember az emeletre, egy kis fordítóirodába lép. A falak telis-tele képekkel, műtárgyakkal. Mintha saját lakásunkba lépnénk, abba a szobába, ahová leglobban szeretett, tisztelt képeinket akasztottuk.

– Most, amikor sorra zárnak be a galériák – mondja az újdonsült galériatulajdonos – missziót szeretnék teljesíteni. Derűt, örömöt teremteni.

Megtalálhatók itt Tóth Menyhért álomszép képei, Kárpáti Éva festményei, Ziva Kainer izraeli festőművész csodás akvarelljei és Barta Lajos Párizsban élő szobrászművész grafikái is. De aki Hermann Lipót-portrékat gyűjt, itt azt is talál, Tiduj Asók groteszk kollázsaival egyetemben.

SOMFAI ISTVÁN

„A TERMESZETBEN KIEMELT TÁRGYAK
ÉS HELYEK ÁBRÁZOLÁSA NEM MÁS,
MINT AMIKOR A TOLVAJ
BILINCSBE VERT LÁBAIBAN GYÖNYÖRKÖDIK"
(MALEVICS)

MATZON Ákos

MEGHÍVÓ

PRI-COMP Nyomda, Várpalota

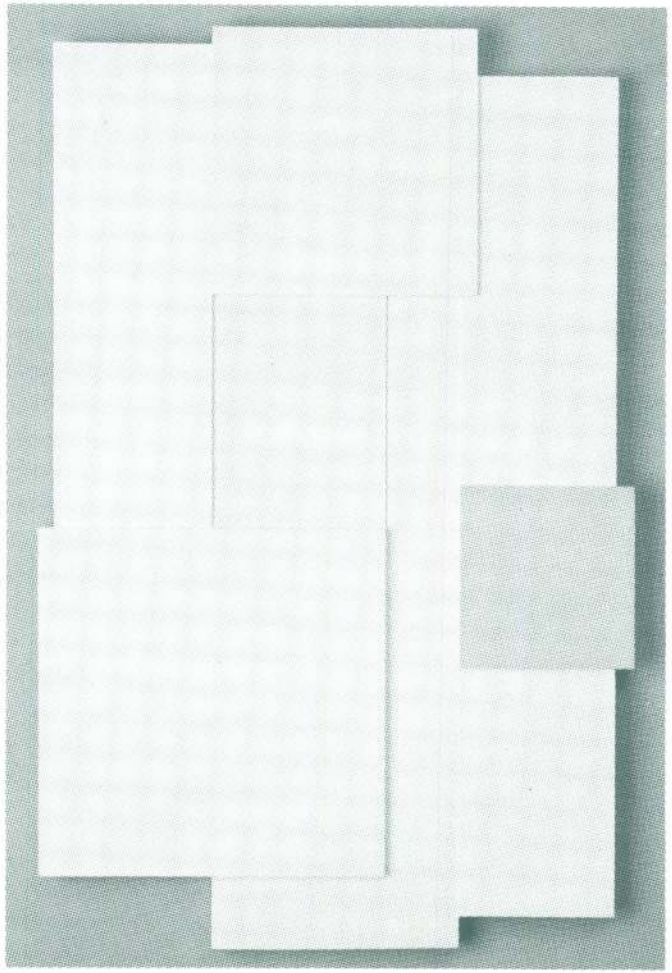

MATZON ÁKOS: „MADI, RELATÍV TÉR"
(1994. 100x70 cm, akril, fa relief)

A Nagy Gyula Galéria,
(Várpalota, Szent István u. 3.)

tisztelettel meghívja Önt

MATZON FRIGYES (1909–1986)
szobrászművész
EMLÉKKIÁLLÍTÁSÁNAK
ÉS

MATZON ÁKOS
festőművész
KIÁLLÍTÁSÁNAK
megnyitójára,

1996. július 25-én 16.00 órára

Megnyitót mond:

Szemadám György
festőművész

Az alkotások augusztus 14-ig tekinthetők meg, hétfő kivételével naponta 10–17 óráig.

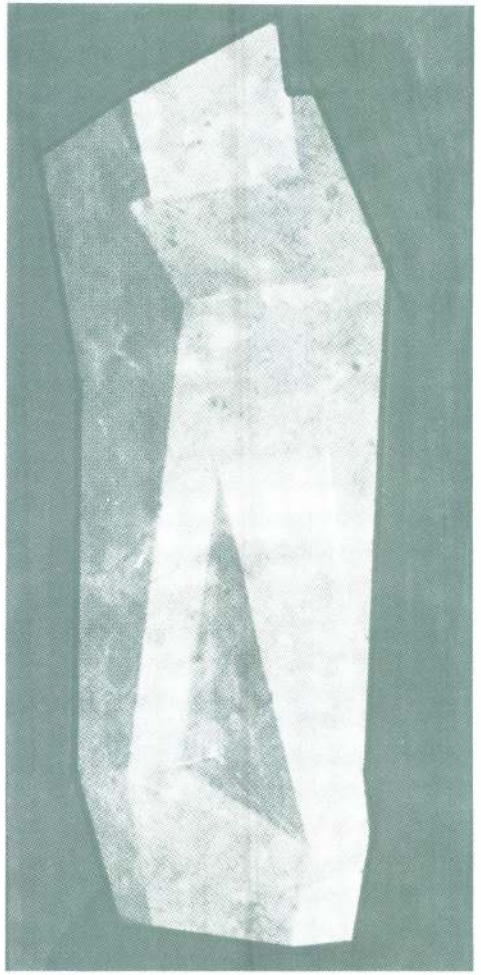

Matzon Frigyes: „Bartók: Concerto"
(vörösmárvány, m.: 38 cm)

Szeretettel meghívjuk

Matzon Ákos

festõmûvész

kiállításának megnyitójára

Megnyitó:

1997. november 26. szerda 18 óra

A kiállítást megnyitja:

Wehner Tibor

mûvészettörténész

A kiállítás megtekithetõ:

1997. november 26 -december 12

A kiállítást rendezte:

Nagy Natália

Szeretettel meghívjuk

Matzon Ákos

festőművész

kiállításának megnyitójára

Megnyitó:

1997. November 26. szerda 18 óra

A kiállítást megnyitja:

Wehner Tibor

művészettörténész

A kiállítás megtekinthető:

1997. November 26 -december 12

A kiállítást rendezte:

Nagy Natália

NYITVATARTÁS: keddtől-péntekig 13-18 óráig; szombaton 10-14 óráig

VÍZIVÁROSI GALÉRIA

A szembeállítások, szélső értékek, „zenei" ritmusok sosemvolt, örök harmóniájához, – aszimmetriák szimmetriájához.
Az alkotások másik vonulata az érzelmek világába kalauzol. Bensőséges lebegés, „laisser passer", olyan terrénum ez, ahol az ember és a vele szimbiózisban levő élő végtelen természet együtt teremt és fogad be bensőséges harmóniát.
Matzon Ákos a világot, a gondolkodó ember világát akarja ábrázolni olyannak, amilyen ma a 21. század hajnalán.

Prof. Vörös Imre

Matzon Ákos

1945 Budapesten született
1965–70 Művészeti szabadiskola
1980–86 Építészeti, pedagógiai tanulmányok BME, PMMF
1993 Művészeti tanulmányutak (Svájc, Németország, Franciaország)
1998–99 Pollock–Krasner Alapítvány, New York ösztöndíjasa
1992-től több művészeti társaság tagja:
Szentendrei Műhely Galéria Egyesület • Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete • Fény Árnyék Művészeti Egyesület, MADI csoport • Magyar Festők Társasága • Künstlergilde, Esslingen, VUDAK (Magyarországi Német Írók és Művészek Szövetsége) • Nemzetközi Kepes Társaság

Egyéni kiállítások (válogatás):

1989 Nógrádi Múzeum, Salgótarján • 1990 Xantus János Múzeum, Győr • 1991 Rakpart Galéria, Budapest • 1992 Marczibányi Művelődési Központ, Budapest, Matzon Frigyessel • Galerie „G" Judenburg Ausztria • 1994 Kastély Galéria, Szirák • 1995 Műcsarnok, Győr • Színfolt Galéria, Kaposvár • Német Követség, Budapest • 1996 Körmendi Galéria, Ézsiás Istvánnal, Budapest • Városi Múzeum, Várpalota • 1997 Páholy Galéria, Budapest • 1998 Körmendi Galéria, Budapest • Galerie Künstlergilde Esslingen, Németország • 1999 Csók István Galéria, Budapest • Galerie Wüstenrot, Németország • 2000 Vízivárosi Galéria, Harasztÿ Istvánnal, Budapest

Valamint számtalan csoportos kiállítás

Művei közgyűjteményekben (válogatás):

Magyar Nemzeti Galéria, Budapest • Xantus János Múzeum, Győr • MADI Alapítvány Múzeumai, Győr–Budapest • Nemzetközi Modern Múzeum, Hajdúszoboszló • Nógrádi Múzeum, Salgótarján • BNP Dresdner Bank, Budapest • Zsidó Múzeum, Budapest • Musee MADI, Meubeuge, Franciaország • Kortárs Magyar Képtár, Körmendi–Csák gyűjtemény, Budapest

A Vízivárosi Galéria támogatói:
Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma,
Nemzeti Kulturális Alapprogram,
Fővárosi Közgyűlés Kulturális Bizottsága,
II. kerületi Önkormányzat Kulturális Bizottsága

VÍZIVÁROSI GALÉRIA

VÍZIVÁROSI GALÉRIA 1027 Budapest II. Kapás utca 55. Telefon: 201 6925

MATZON ÁKOS

2000 jan. 12. – febr. 3.

MATZON Ákos

„21 – XXI" – Festmények, objektek

Megnyitó: 2000. január 12-én, szerdán 18 órakor
Megnyitja: Lóska Lajos művészettörténész
Közreműködik: Rozmán Lajos klarinétművész

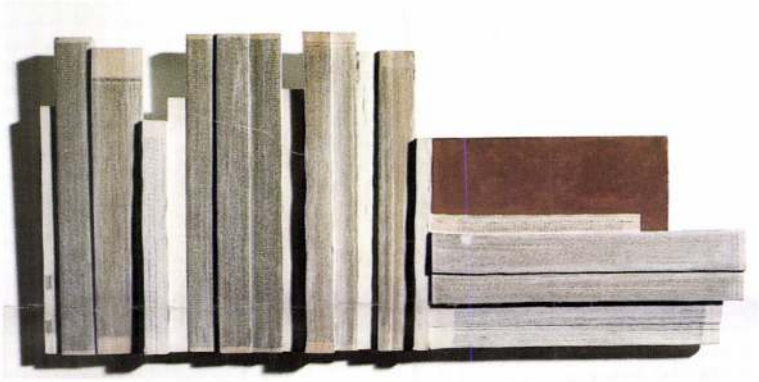

Matzon Ákos – Hommage a Tschumi, 1998, 40x70 cm

A fő kérdés Matzon Ákos művészetéhez közelítve, lehet-e, van-e a színes terek és formák kialakításának valamiféle jelentése? A válasz Walter Gropiussal: „Igen. Az ember intuíciója, a mindenségből táplálkozó metafizikai ereje által fedezi fel és teremti meg a belső látás, a víziók és megérzések anyagtalan terét."
Ugyanakkor alkotásainak értelmezési kísérleteinél nem lehet figyelmen kívül hagyni John Cage figyelmeztetését: „A tárgy tény, nem pedig szimbólum, – a jelentésnélküliség a végső jelentés." Matzon, a festő művészete nem véletlenül, az építészetre vezethető vissza. Terek és síkok, színek kezelése, árnyékok teremtése, végtelenbe utaló vonalak, nála magától értetődően lépik át a tradíciókat, utat vágva a grafika és a szobrászat világaiba. Műveinek gondolati építőanyaga a racionalitást megkérdőjelező önálló létre keltett forma és tér a szemlélődő fantáziájának, intuíciójának tág teret engedő utalásokkal, jelzésekkel. Munkáinak egyik, az értelemre számító, belső feszültségre építő csoportja egy szabadságban feloldott rend világába vezet, statikus vagy dinamikus, – konstrukciókhoz.

MATZON ÁKOS

LÓSKA LAJOS: MOZGÓ GOBROK ÉS KÖNYVRELLEFEK

ÉLET ÉS IRODALOM 2000 febr. 4

POLSKI ZWIĄZEK MOTOROWY
BIURO TURYSTYKI ZAGRANICZNEJ
Warszawa, ul. Sandomierska 19
Telefon: 45-23-08

PZM n. 10.000 zam. 68

FOTÓK: MTI – NAGY LAJOS

Csökken az idegenforgalom – és a bevétel is

szekereket felvonultató bemutatók fogadták a vendégeket. A porondon lovas és gyalogos vitézek idézték fel a középkor hangulatát. Korhű öltözetben és egykori harci formákat bemutató jelenetekben vívtak meg egymással a magyar, cseh, erdélyi vitézeket idéző fiatalok.

A bajvívó tornán vágtató lóról lőttek íjjal célba, kopjával akasztották le a magas gerendára függesztett karikákat, láncos buzogánnyal ütköztek meg a lovagok. A porondon felállított fatörzsbe éles hajítócsillagokat vetettek, amelyeket hajító bárdokkal tűztek körbe. Nagy érdeklődésre tartott számot a lándzsavetés és a páncélpajzs áttörése.

Mindezek mellett a közönség megtekinthette a kővető szerkezeteket és a későbbi korokat idéző ágyúkat, amelyeket egy-egy este el is sütöttek.

Ezekből a programokból adnak ízelítőt a sümegi vár udvarán felállított porondon is, ahol minden délután várják a közönséget.

A sümegi várat közel másfél évtizede a kincstári vagyonkezelőtől bérlő Pap Imre és társasága rendkívül sok munkával, folyamatosan felújítja. A várjátékok és lovagi tornák, valamint a hozzájuk tartozó vendéglátó egységek bevételeit elsősorban a vár műemléki értékének pitány Pap Imrétől. A lovagi tornákhoz és várjátékokhoz rendkívül költséges kellékek és különösen a lovak fenntartása az idén került először veszélybe. A bevételek radikális csökkenése miatt úgy tűnik, az idei végvári játékok után a következő esztendőben hasonló rendezvényt nem szerveznek. Sőt az sincs kizárva, hogy az évek alatt nagy gonddal és szeretettel összegyűjtött lóállománynak nagy részét el kell adniuk. Jelentkező akad bőven, több német, görög és spanyol lovasiskola érdeklődik a sümegi várjátékokon és lovagi tornákon szereplő lovak iránt.

Mindezek ellenére a sümegi vállalkozók nem zárják be sem a várat, sem a hozzá tartozó múzeumokat, hanem egyéb rendezvényeiken igyekeznek elkerülni a kiadások növekedését, sőt számítanak arra is, hogy a váron belüli rendezvények és események segítik a műemlék helyreállításának folytatását.

Pap Imre várkapitány reményei szerint ez az állapot csak átmeneti, és néhány év múlva talán folytatódnak azok a lovas játékos bemutatók, amelyeknek utolsó sorozata augusztus végéig tekinthető meg Sümegen a várban és a vár alatti csatatéren.

SZENDREI LŐRINC

Matuska Szilveszter, a festő

Az pedig két Matuska – mutat a nagyszoba függönytartója és a plafon közé beszorított képekre Papp László váci gyűjtő, aki néhány nappal ezelőtt családi házában Modern Művészeti Gyűjtemény névre keresztelt kiállítást nyitott. A magángyűjteményből szervezett bemutató Szabó Vladimír, Scholz Erik, Sajdik Ferenc és Tóth Ernő alkotásaira épül, a két Matuska a nagyközönségtől lezárt szobában kapott helyet.

Megilletődve hümmögök, hogy bizony, még két Matuska is van, ez bizonnyal nagy dolog. A gyűjtő kisegít. Matuska Szilveszter képei azok. Azé a Matuskáé – bámulok rá értetlenül. Igen, a biatorbágyi rémé.

Az 1931. szeptember 13.-ra virradó éjszakán felrobbant a biatorbágyi vasúti viadukt. A detonáció éppen akkor történt, amikor odaért a Bécsbe tartó nemzetközi gyorsvonat. A mozdony és az első hat kocsi a mélybe zuhant, s a szerelvény roncsai között 22 ember lelte halálát, 17-en súlyosan megsebesültek. A helyszínen pokolgépet találtak és egy levelet, amelyből arra következtettek, hogy a robbantás a kommunisták műve volt. A nyomozás azonban megállapította, hogy a bűncselekményt a csantavéri származású Matuska Szilveszter, bécsi kereskedő és gyáros követte el, aki több mint két hétig a szerencsésen megmenekült utas szerepét játszotta. Kiderült az is, hogy ő volt a korábbi németországi, illetve ausztriai vasúti robbantás tettese is. A hibbant agyú szörnyetegnek titulált Matuskát egy osztrák bíróság 6 évi fegyházra, majd egy magyar törvényszék 1934-ben halálra ítélte. De Ausztriában nem volt halálbüntetés, ezért az ítéletet a kiadatási egyezmény alapján életfogytiglani fegyházra változtatták. A magyar kormány a merénylet ürügyén, 1931. szeptember 19-én bevezette a statáriumot, amit csak 1932. október 10-én oldottak fel. Ausztriai büntetésének letöltése után Matuska a váci fegyházba került.

– Találkoztam egykori váci fegyőrrel és nevelőtiszttel, akik szerint Matuska Szilveszter művészetet szerető ember volt, hangszeren játszott, énekkarban énekelt – állítja Papp László, akit úgy tájékoztattak a Matuskát ismerő börtönőrök, hogy a robbantó nem barátkozott senkivel, a politika nem érdekelte, a köztörvényes bűnözőkkel nem állt szóba. Egyéniségét, nyugalmát a festészettel tartotta egyensúlyban. A század eleji romantika állt hozzá a legközelebb, a börtönláda mélyéről előkerült képei is ezt igazolják.

> *Jellemét leginkább beteges hiúsága irányította. Csak tökéletes alkotást tudott elképzelni.*

Jellemét leginkább beteges hiúsága irányította. Csak tökéletes alkotást tudott elképzelni, s mivel tudta, hogy a tervezés és az apró részletek nagyon fontosak, képeit hosszú hónapokig festette. Aláírását is mérnöki pontossággal készítette el. Soha nem adott ki a kezei közül olyan képet, amelyet ne ilyen műgonddal írt volna alá. Papp László mindössze három hi teles Matuska-képről tud, melyeket sza badulása után egy katonaládában neve lőtisztjére hagyott. Matuska 1944-ben, a orosz csapatok bevonulása után szaba dult. Egy szemtanú szerint a fegyházbó mindenki elmenekült, csupán egy embe fogadta az oroszokat: Matuska Szilvesz ter. Házigazdaként viselkedett, legalább két hetet töltött velük fontos és felelős ségteljes beosztásban.

A ládát sokáig senki sem merte kinyit ni – elvégre egy robbantóé volt, ki tudja hátha valami trükköt hagyott hátra a elitélt. Egy bátor ember vé gül leverte a lakatot, bomba helyett a ládáb három kép került elő – ke tőt Papp László szerze meg. A harmadik – egy v rágcsokros csendélet – e másik gyűjtőé lett. Évtiz des kutatómunka ut sem kerültek elő újal Matuska-alkotások.

A História című foly iratban 1995-ben Matuska bécsi legaya káról is beszámoltak. A levéltárban elő rült anyagok között bizarr forgatóköi vek és grafikák is voltak. Börtöncellákt vetette papírra további merényleteir terveit is, precíz és művészien önkifej rajzok szültettek így. Sáli Erika kut szerint Matuska munkái mind pszichi riai, mind művészeti szempontból fig lemre méltóak, kutatásra érdemesek.

ÖTVÖS ZOLTA

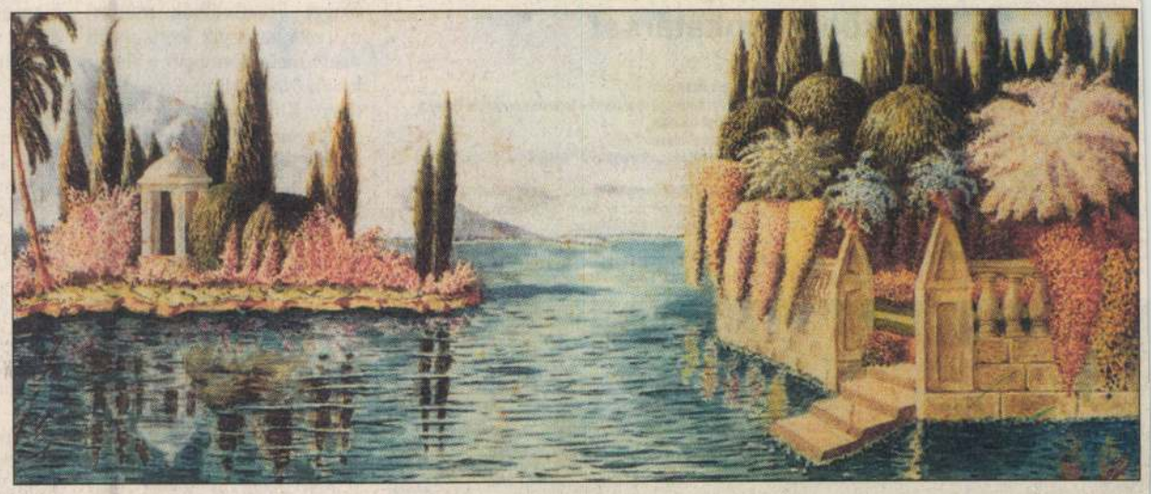

Egyéniségét, nyugalmát a festészettel tartotta egyensúlyban

gyanis, az Uránia többfelel a funkciónak, műsoy nyolcvanöt százaléka európai magyar artbesorolású film. Magáról az épületről nem is beszélve, mely egyik legszebb darabja a magyar mozitörténetnek. A huszonkettes csapdája szituációt – vagyis, hogy a forgalmazók csak akkor kapnak állami támogatást az artfilmjeik után, ha azokból legalább hetven előadást tartanak az artmozik – úgy sikerült kikerülni, hogy az Uránia elérte: a Magyar Mozgókép Közalapítvány körlevélben értesítse a forgalmazókat: artvetítésnek minősül az Urániában megtartott előadás is. Cselényi szerint a forgalmazók azóta pozitívabban állnak a nemzeti filmszínházhoz, de a viszonyrendszernek még sokat ellene javulnia.

Az igazgató szavait alátámasztják az Uránia tavalyi forgalmi adatai is. Ezekből ugyanis kiderül, hogy a legtöbb előadást az önálló mozival nem rendelkező mozikép filmjeiből (45,62 százalék) tartottak, míg a művészfilm-forgalmazásban az élvezető – és négy artmozit közvetlenül üzemeltető – Budapest Film csak a harmadik (12,99 százalék). Szintén beszédes: a második helyen az elsősorban külföldi, független filmek forgalmazásával foglakozó SPI áll (15, 77 százalék).

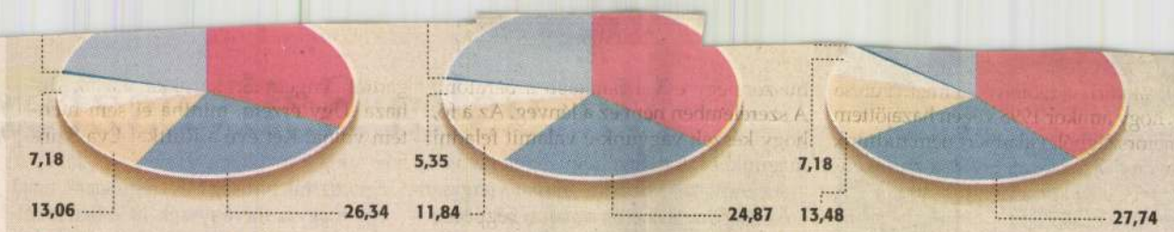

	Magyar	Európai	Amerikai	Más kontinens	Koprodukciók	Fesztiválok*	Összesen
Előadás (db)	730	605	300	165	13	484	2 297
Látogató (fő)	27 033	19 007	9 051	4 090	207	17 038	76 426
Bevétel (Ft)	15 075 590	11 043 690	5 364 930	2 200 990	86 510	6 038 330	39 810 040

** a táblázatban a következő fesztiválok és filmes rendezvények összesített adatait szerepeltetjük: 34. Magyar Filmszemle, Európa, Európa Fesztivál, Kóla, Puska, Sült krumpli Fesztivál, Magyar Filmek Éjszakája (a Magyar Kultúra Napja alkalmából), Európai Filmek Éjszakája, Fórumfilm Napok (dokumentumfilmek)*

NÉPSZABADSÁG-grafika

Cselényi László szerint sokan azt sem veszik figyelembe, hogy az Uránia – mint nemzeti filmszínház – akár karitatív jelleggel is bemutat minden magyar játék- és dokumentumfilmet (például Zsigmond Dezső A ház emlékei című művét). Még azokat is, amelyeket nem vállalt egyetlen forgalmazó sem. Az ilyen produkciókat addig tartják műsoron, amíg van rá minimális érdeklődés. Szomorú, hogy számos alkotás csak öthat előadást ér meg. Az ezzel járó veszteségeket azzal pótolják, hogy időközönként kiadják az épületet külső rendezvényeknek. Ahogy az igazgató fogalmaz: „időközben megtanultunk üzletszerűen bánni az Uránia egyedülálló építészeti és műszaki adottságaival, s a különböző – többnyire filmes – rendezvények igen szépen hoznak a konyhára".

Míg a kezdetekkor szinte mindenkit befogadtak – ezért elég sok kritika érte az intézményt – ma már tartalmilag is szelektálnak a pályázók között.

Gazdaságilag tavaly olyan jól sikerült zárni az évet, hogy egyéb fejlesztéseket is végrehajtottak az épületen. A díszteremben például már minden létező hordozóról tudnak vetíteni, sőt egy optikai kábeles műholdas kapcsolat segítségével bármelyik televízió-csatorna adását vagy egyéb közvetítéseket ugyancsak fogadhatnak. Az idén tízéves Duna Téaszerelik a mozit egy olyan feliratkivetítővel, amely az éppen pergő kópiától függetlenül vetít a vászonra. Így bármelyik idegen nyelvű filmet be tudják majd mutatni magyar felirattal.

Az előtérben kialakítanak egy könyveket, filmszakmai kiadványokat, VHS-eket és DVD-ket árusító pultot. Ez utóbbiak közt lesznek a magyar filmek angol feliratos verziói, ezzel kapcsolatosan már megkezdték a tárgyalásokat a Magyar Filmunióval. Érdekesség, hogy nemsokára az Uránia folyosóira kerülnek át a Pizza Hut Király utcai éttermében a magyar színészlegendák kézlenyomatai is.

Az épület felújításával kapcsolatos gondokra az igazgató nem kívánt kitérni, bár azt elmondta: ha nem siettek volna annyira vele, bizonyára belefért volna, hogy az ingatlan alatti kihasználatlan pincerendszert mélygarázzsá alakítsák át. De mivel ezen már nem tudnak változtatni, a jövőben – a Színház- és Filmművészeti Egyetemmel közösen – szeretnének létrehozni itt egy kifejezetten a fiataloknak szánt „filmközpontot". Ezzel az Uránia megtalálná az utat az összes korosztály felé, azaz a nemzeti filmszínház akár kultikus hellyé is fejlődhetne.

CSÁKVÁRI GÉZA

ETÉS

ERŐSÍTSE ÖN IS
SIKERES
CSAPATUNKAT!

A világ számos országában működő, orvosi gázok, terápiás és diagnosztikai eszközök gyártásával és forgalmazásával is foglalkozó nemzetközi vállalat

üzletkötő munkatársat

keres.

Elvárásaink:
orvosi vagy gyógyszerészi diploma,
értékesítési gyakorlat a gyógyszerek és gyógyászati segédeszközök területén,
tárgyalóképes
német- és/vagy angolnyelv-tudás,
jó kapcsolatteremtő képesség,
önállóság, sikerorientáltság.

Amit kínálunk:
- változatos, érdekes és felelősségteljes értékesítési munka,
- stabil vállalati háttér,
- részvétel a stratégiai értékesítési célok kialakításában,
- szakmai és egyéni továbbfejlődés lehetősége,
- szolgálati gépkocsi és mobiltelefon, magáncélú használattal.

Ha felkeltettük érdeklődését, kérjük, küldje el magyar és német/angol nyelvű, fényképes szakmai önéletrajzát munkaügyi osztályunk címére!

MESSER

Messer Hungarogáz Kft.,
munkaügyi osztály,
1044 Budapest IV., Váci út 117.,
telefon: (1) 435-1164, fax: (1) 435-1272,
magdolna.sipos@messer.hu,
www.messer.hu

Hajrá a Szigeten

MUNKATÁRSUNKTÓL

Már csak két nap van hátra a Sziget Fesztiválból, melyen ma este az egyik legnagyobb death metal formáció, a Slayer lesz a Nagyszínpad vendége. Kerry King gitáros együttese, melyet nemes egyszerűséggel a világ legjobb koncertzenekarának tartanak, a német H-Blockx és a jamaikai reggaekommandó, Sly és Robbie után lép majd fel.

Erős kínálattal jelentkezik a világzenei színpad is: az egyszerre népies és popos finn Varttina már harmadszor látogat a Szigetre, itt lesz a szenvedélyes Jony Iliev egyenesen Szófiából és Mercedes Peón, az egykori népzenekutató, akinek magával ragadó első albuma, az Isué szinte minden idevágó listán az élvonalban szerepelt.

A metal rajongói a Slayer-koncert után még átérhetnek a Hammer World Színpadra, ahol a nem kevésbé durva Testament játszik. A bluesszínpadon Török Ádám és a Mini, a Bahia Színpadon a Másfél, a Siemens Mobile Pop Színpadon pedig a Kimnowak és a Ladánybene 27 lép majd fel.

A roma sátorban egy román tánccsoport, az öt táncos párból és négy zenészből álló román Aven Amence ígérkezik érdekesnek, és itt játszik majd a négy spanyol gitárosból álló cseh Bengas. Késő este az andalúz flamencogitáros Juan Carlos Principal és együttese ad koncertet, melyet egy flamencotáncosnő, Melinda Sala színesít.

A Színház- és Táncsátorban késő este Bozsik Yvette társulatát lehet látni, utána pedig Egressy Zoltán Portugál című darabját adja elő a Szegedi Nemzeti Színház.

Kedden a magyar Anima Sound System, majd a leginkább trihopot játszó brit Massive Attack lép fel a Nagyszínpadon. A világzenei színpadon az egykori Pogues énekese, Shane MacGowan szerepel, aki a tradicionális ír zenéből és a punkból gyúrja össze dalait. Az este talán legjobban várt vendége Goran Bregovic lesz, aki Wedding & Funeral Band nevű együttesével érkezik a Szigetre. Az énekes-zeneszerző az egykori Jugoszláviában a Bijelo Dugme együttes vezetője volt, ám igazán ismertté Emir Kusturica filmjeinek zenéivel lett.

Hangulatában a szerbekéhez kissé hasonló lehet a roma sátorban szereplő macedón rezesek, a Kocani Orkestar programja. Ugyanitt játszik a Szakcsi–Horváth–Klenyán–Babits kvartett, a dzsessz-színpadon pedig a Dresch Quartet, és az indonéz Krakatau Band lehet érdekes.

Kultikus együttessé nőtte ki magát a militáns rockot játszó szlovén Laibach, mely a WAN2 színpad vendége lesz kedd este tizenegykor. A náci egyenruhákra emlékeztető jelmezekben fellépő zenészek már végigsokkolták a világot, feldolgozták a Beatles Let It Be című albumát, és a Jézus Krisztus Szupersztárt. Az előadás látványáról az Irwin művészcsoport gondoskodik, mely nem csupán a jelmezeket tervezte, de a művészi értékű plakátokért is felelős.

Mattusék Lajos M.D.K.

A Bp. II. Horváth utcai lakóépület épitésvezetője

Épitész: Puskás Tamás

repr.

Magyar Épitömüvészet 1965/3. 24-25.l.

Mattusek István
festő

a Vörösmarty-Társaság
1932. dec. kiállításán fenti-
től képet vett a kultuszmi-
nisztérium.

Székesfeh. Szemle
1932. 61. l.

LV.

808

Matusek István

a Vörösmarty-Társaság 1932. dec. kiállításán fentinek Velencei tó c. pasztelljét megvette a múzeumegyesület.

Székesfeh. Szemle

1933. 23. l.

ép elég jól tájékoztat az orgona formájáról is.
ár 1370-ben volt orgonája, sőt ismerjük egy
ber István orgonakészítő 1367-ben beperelte
számára készített orgonáért járó 40 forintot

egyik gyakori szórakozásáról, a kockajátékról.
nutatnak a játék elterjedt voltára, de Nagy
mutatja, hogy még a király sem volt ment
364. évi hadjárat során Boroszló vendégelte
zteshadjárat többi résztvevői, többek között
tékos, és a fiatal királytól 660 forintot nyert.
égét szétszórta a körülállók között, mondva,
egy királyt, kinek úgy híresztelik, bőséges

nek az udvari élet megszépítésében, milyen
y Lajos korában. Olyan kérdések, amelyekre
án legalább részben választ adhatunk.
tak a királyi udvartartás személyzetéhez, de
i élet megnyilvánulásaiban. Jan van Dyck pl.

festő

Vörösmarty-család
szőlőhajléka Velencén,
festette és a városi mú-
zeumnak ajándékozta fenti:

Székesfeh. Szemle
1933. 64. l.

VII

Matusek István

3 rajza a csesznéki
vàrról
1930-évi szerzemény
Székesfeh. Szemle
1931. 7–9. sz. 8. l.

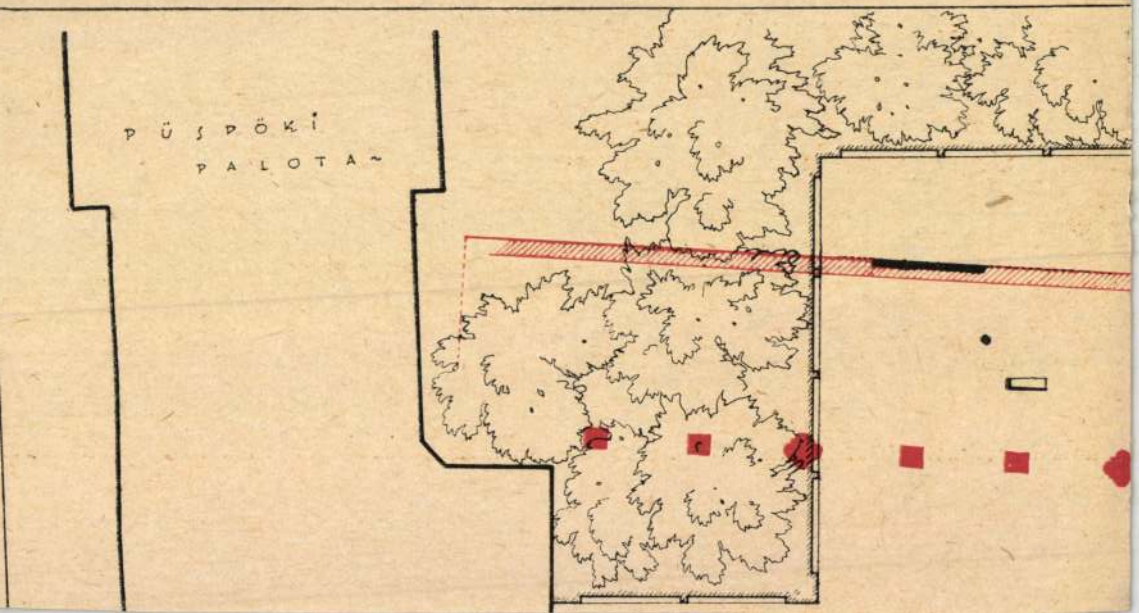
PÜSPÖKI
PALOTA

Mattuschek, ~~1799-1821~~

Soproni Képzőművészeti Kör kiáll. 1927.

3 l.

Matul Roman
nagyváradi festőművész

1984. VII. 6. Petőfi 10.45 /BZs/.

Láttuk, hallottuk

És végül egy hir. Ma nyilik Kazincbarcikán Matul Roman nagyváradi festőművész kiállitása, és egy hétig tart nyitva.

--- ooo ---

Matouschek Ferenc M.D.K.

Opesti építőmester
tervei szerint épül fel
a triesti izr. lúthörség uj
temploma.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1906. XXVII. évf.

márc. 7. sz. 10. old.

MDK

Matouschek Ferenc

Építészet és Iparművészet 1912. 11. sz. 3.1.

Matton Ida

MAGYAR MŰVÉSZET

1926. 5–35

LEVELEZŐLAP

Feladó:

VII. AGOSSAG RT.

II. MAGYAR FILATELISTA NAP
BUDAPEST 1925 DECEMBER 12–14
HARANGHY.

Matton Ida

Magyar Müvészet
1926. 535

Alsókubini Csaplovics.

VII. 73/213

Matts meister

Öräs XVI. sz

igen gyanus!

l.

Wickkassaidóm

65. l. 374. l.

Leisa. Arch Ért

1899. 111. l.

választó kerület. **szavazókör.**

....., lakhelye (telepe): ..... ker. ..... utca ..... szám.

régi jogcím (1913 : XIV. t.-c. 12. §.)	magasabb értelmiség (1913 : XIV. t.-c. 4. §.)	A választói jogosultság alapja *																		
		elemi népiskolai VI. osztály végzése (vagy ezzel egyenértékü képzettség) mellett (1913 : XIV. t.-c. 5. §. 1—5 pont), ha							csupán irni és olvasni tudónál (1913 : XIV. t.-c. 6. §. 1—5. pont), ha										
		legalább 2 K egyenes állami adót fizet (1)	önálló iparos vagy kereskedő (2)	alkalmazott			segitő családtag (4)	katonai vagy csendőrségi kiszolgált altiszt (5)	legalább 20 K egyenes állami adót fizet (1)	önálló iparos vagy kereskedő; legalább 1 segéddel, vagy ha egy adónemből legalább 10 K, több adónemből együttvéve legalább 20 K adót fizet (2)	alkalmazott				segitő családtag (4)	katonai vagy csendőrségi kiszolgált altiszt (5)	irni-olvasni nem tudó, ha legalább 40 K egyenes állami adót fizet (1913 : XIV. t.-c. 7 §.)	Jegyzet
				ipari üzletnél vagy vállalatnál állandóan (3a)	őstermelésnél vezetőmunkási v. felügyelői minőségben (3b)	egyéb köz- vagy magánszolgálatban legalább 3 év óta állandóan (3c)					ipari üzletnél vagy vállalatnál alkalmazott; ha iparos-tanonc volt, vagy 5 éven belül legalább 3 éven át egy szakmában (3a)	őstermelésnél vezetőmunkási v. felügyelői minőségben (3b)	egyéb köz- vagy magánszolgálatban legalább 5 év óta állandóan (3c)				(az országos szinész egyesület tagja-e, van-e, s milyen iskolai, vagy vizsga bizonyitványa? A munkakönyvének kiállitási helye, éve és száma.

Mattló Éva
Gyapju sál
Fiatal Képzőművészek és Iparművészek kiállitása
Ernst Muzeum, 1955, junius, 31 l.

: Menekülés Egyiptomba.

Magyarországi Szent Erzsébet
Vászon, olaj, 190×110 cm.
Jelezve lent jobbra: Franz Dobyaschofsky, 1866.
Simor prímás rendelte a művésznél.
Beszédes Kálmán: Az esztergomi érseki képtár. Esztergom, II., 1875., 44. szám. —

Matló Éva Ip.m.főisk.hallg.
textilterv

Ernst Muzeum. I. iparművészeti kiállitása. 1952.
15 l.

eme
az
erő
zat
27-
a p
rom
tel
ne

MATTLÓ EVÁ

Gyapjú sál

Fiatal képzőművesek és iparművesek
kiáll 1955

Kemenýlserep kocsestál
(Veszprém Múzeum)

Kerámia kiáll
Szekesfehérvár 1966-67
Katalógus Bárdosi J-Petres É.

mdk

Matts mester

aki az óra mutatókat kijavította
25 frt. kapott. Tüzvész utáni jávításkor

Mihalik József. A Kassai Szent Erzsébet Templom

Bp 1912.

70. l

2. jegyzet

Mattl Károly

MDK

VIII. Bródy Sándor u. 4.
Ádám-ház

Weber Antal épitette 1875-76-ban Ádám Károly számára.
Első emeleti loggián Lotz Károly freskói.
Az épületet helyreállitotta 1959-ben Mattl Károly.

Repr. 252. kép.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.
157.l.

Nagyp.

Dr Szentiványi Gyula úr

Rákos út 10

~~Arena út 41~~

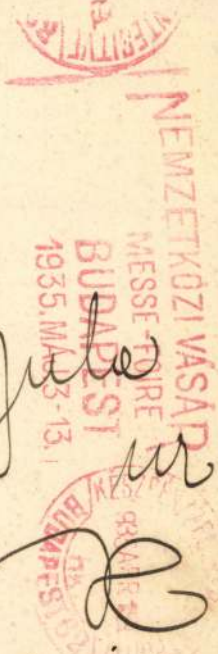

Mátis Lőrinc

1770-ben Sopron város nagy költséggel átépíttette a balfi fürdőtelepet, csak márványlapot ezret rendeltek. Mátis Lőrinc soproni ács-és pallér vezette a munkálatokat.

Csatosprovkörnyék

53. l.

Nagyságos

Dr. Szentiványi Gyula Urnak

Budapest.

VI. Aréna ut 41. Szépművészeti

muzeum.

Mattis Lőrinc

A soproni ács
készítette az ágfalvai
protestáns templom ács-
munkáit 1790 Előtt.

Csatasoprankörnyék

67. l

MDK

Mattl és Udi

A Munkácsy szobor tervpályázatán...
Vállalkozók Közlönye, 1907. szept. 11. 6.l.

Mattis Münczer

Adólajstrom. Körmöczbánya 1450. In circulo lakott.

Fejérpataky László magyarországi vá-
rosok régi számadás könyvei
Bpest. 1885.

~~MIHALIK JÓZSEF.~~

636. l

MDK

Mattkay Mátyás kőmives

résztvett Buda ujjáépitésében 1686 után

Schoen Arnold:Buda épitőmestereiről töredékek, vázlatok I.Kik,épitették ujjá Budát az 1686.évi romokból? Müvért 1957.VI.évf.4.sz.299.l.

MDK

Matula L.

fémmunkák

Népnüv. háziip.i és ipm. kiáll. Rigában. M.Iparművészet, 1936. 1.sz. 4. l.

MDK

Matula L.

Fémmunkával vett részt a tallini kiáll.-o

Cikk: Népművészeti, háziipari és ...

Magyar Iparművészet, 1936. 29-30.lap

MDK

Matula L.

Résztvett az Iparműv.Társ. 1936.évi jan.19.-én megnyilt rigai kiáll.-án. (Fémmunka)

Cikk: Népművészeti, ...

Magyar Iparművészet, 1936. 3-4.lap

Matulay László M.D.K.

festő és illusztrátor. Szül. Bécs, 1912. (magyar szülőktől). Bécsben, Magyarországon és Romániában élt. 1935 óta Amerikában él. Cime: Flemington, New Jersey.

O.Sz.K. regiszter

Matulay László M.D.K.

Bécsben született 1912-ben magyar szülőktől. Az édesapja jónevü festőmüvész volt, akitől az első müvészeti oktatásait kapta. 1935 óta Amerikában él.

Magyar album. Szerk.Incze Sándor. Elmhurst 1956, American Hungarian Studies Foundation. 62.p.

legkarakterisztikusa

Oszlopos alakja
kesztőségének Végv
gyorsíró, akivel szi
dakcióban, aki vele
sőbb a Déli Hirlapr
pedánsabb ember,
épiteni lehet. A ste
gával: először is ne
összes budapesti isr
világot, ő, miként a
való, abból a helysé
mann-dinasztia kap
Ferencnek, amivel
lalkoztatott stenogra
egyuttal kitünő, leg
ujságiró is. Ő nemc
jaiban, hanem miko

is, de a megjelenése is azonnal meghóditotta a szimpátiánkat, mert igen választékos külsejü, elegáns, nagyszerü föllépésü fiatalemberként jelent meg Nadányi lapjának redakciójában. A főszerkesztő mindjárt a politikát bizta rá, beküldte a parlamentbe, amelynek a hirszolgálata pedig a 8 Órai számára igen fontos volt, mert hiszen az ujság a kormány félhivatalos lapja lévén, minden szónak, ami az ujságban megjelent, megvolt a sulya és a jelentősége. Itt nem lehetett tévedni, hibázni, mert ennek igen sulyos konzekvenciái lehettek. És a fiatal dr. Tóth László az első naptól kezdve megállta a helyét kényes resszortjában, a parlament folyosóján igen szivesen fogadták, már a gyerekszobája miatt is, azoknál a dicsőséges emlékeknél fogva, amelyek miliőjében született és felnőtt. Tóth László gyorsan összebarátkozott, összemelegedett a képviselőkkel, hamar megismerték a miniszterek is, akikkel a 8 Órai Ujság politikai tudósitójának érthetőleg gyakrabban kellett érintkezni. Hamarosan perfekt, rutinos, ötletes, nevezetes ujságiró lett a 8 Órai Tóth Lászlójából, aki a forradalmak után karrierjét szédületes arányokban folytatta.

Matullay János

ötvös

1839, 1844

lásd

Mih. Pors. 152

Matullay, Johann, pozsonyi ötvös-
legény V. 152.

Matula Lajos

ötvös

l.

MAGYAR IPARMUVESZET

1937. 21 l.

Matula Lajos

iparmuvész

Amsterdami kiáll-

1937 jan.

l. u.

MAGYAR IPARMUVESZET

1937. 38. l.

MTA

Matula István

építész pályatervét 150 pengőért vásárolta meg a főváros.

A Munkanadó, 1932. szept. 14. 5 l.

MDK

Matula J. IV.é.hallg.

Középiskola terv, repr.

Építészhallgtervk. 1925 vagy 1929

MDK.

Matula Lajos

Kiállitási kritika

Nógrád 1966 okt.3o.

Matuschek Mózes

A soproni városi rajziskola tanára 1821-ig.

Csatkai Endre: A soproni képzőművészet története
Sopron, 1962. 6.l.

Matuschek Mózes

Soproni rajztanító

László

Soproni Szemle

1939. 177. l.

MOB Könyvtár

Terrakotta, mag. 64 cm. Készült 1924.
Lepold—Lippay 57. l.

MAGYAR SZOBRÁSZ, XX. század
Szent Imre
Gipsz, 28 cm.

(Raktárszerűen kezel a gyüjtemény négy márványdomborművet. Az első kettő *Pásztorok imádása*, *Krisztus elfogatása*, 15×11 cm, olasz szobrász, a másik kettő *Krisztus* és *Szűz Mária*, 34×28 cm, osztrák szobrász műve, valamennyi a XIX. századból.)

Matuschek Mózes

soproni rajztanító.

Steiner Bálint ha-
lála után 1799-től
a soproni rajziskola
tanítója volt
irod.

Veszelka Lászlódr

Ehrlinger János
magán rajziskolája
Sopronban. (1817–1820.)

Soproni Hemle

1938. 261. l.

RÓTH JENŐ

M. D. K.

MATUSCHEK Rózes Ferencs, festő

Szül. 1751. Pest

1799-ben a soltvari városi rajziskola tanára

Garas XVIII. 17. 234. l.

Matuschek Mózes

ferencrendi szerzetes, a budai nemzeti iskola hitoktatója, vezette a nékesfehérvári rajziskolát, hosszasabban ~~régebben~~ (Sopronban ~~ett~~), segítségére volt Steiner Bálint (rajztanítónak a soproni) rajziskola felszerelésében. 1799-ben pályázott Steiner helyére. Az állásra öt nevezték ki. Működését 1799. nov. 1-én kezdte meg.

Verbényi (Veszelka) Lászlódr:

A soproni rajziskola története.

Soproni Szemle 1938. 301. l.

304. l.

MUZIANO, GIROLAMO (római festő, 1528—1592)

Krisztus és a házasságtörő asszony

Vászon, olaj, 32×40 cm.
Az Ipolyi gyüjteményből.
Ipolyi Arnold képgyüjteménye. Új Magyar Sion, II., 1871., 375. l. — Ipolyi Bihar-vármegye, 236. szám. — Lepold—Homor 96. l. — Őszi kiállítás, 1930., Ipolyi 77. szám. — Lepold—Lippay 55. l.

NÁPOLYI FESTŐ, XVII. század

Páncélos férfi

Vászon, olaj, 100×75 cm.
Simor prímás Rómában vásárolta.
—ó: Az esztergomi hercegprímási képtár. Magyar Korona, III. 1879., 21. szám. — Maszlaghy II., 301. szám.

NÁPOLYI FESTŐ, XVII. század

Remete

Vászon, olaj, 66×54 cm.
Nagy Zoltán: La mostra della pittura napoletana. Corvina, 1938., 585. l.

NÁPOLYI FESTŐ, XVII. század

Szent Jeromos

Vászon, olaj, 120×93 cm.
A San Marco gyüjteményből.
Nagy Zoltán: La mostra della pittura napoletana. Corvina, 1938., 585. l.

Matuschek Mózes

soproni rajztanító

szül. 1752-ben. 16 évés korában ferencrendi szerzetes lett. 52 évet töltött egyházi szolgálatban. Felszentelése után több városban működött. 1778-ban Sopronba rendelik, hol a nemzeti iskolában a latin nyelvet tanítja. Itt ismerkedik meg Steiner Bálint rajztanítóval, kitől évekig tanul rajzolni. 1788-ban a király a szekesfehérvári rajziskola élére nevezi ki. De nem távozik Sopronból s 9 évig tanítja Sopronban a geometriát, mechanikát és építészetet és gondoskodik osztályának felszereléséről. Steiner halála (1799) után fentit nevezték ki soproni rajziskola tanítójává. 22 évi rajztanítói működése alatt nagy érdemeket szerett az intézmény fejlesztése körül

fordítás

amiért 1821-ben történt-
nyugdíjazása alkalmával
a király üdvözölte. Mű-
ködése alatt a soproni rajz-
iskola az ország legjobban
felszerelt szakiskolája
volt. 1821 szeptemberebe,
végleg távozott Sopronból
és vszatért rendjébe (Ko-
máromba ?), melytől
honzu ideje távol ett.

Verbényi (Veszelka)
László dr. – A sopro-
ni rajziskola története.
Soproni Szemle
1939. 1–2. sz.

Matusek István MDK

Faluvége

Uj Szalon 1934. máj.
Tavaszi kiállitás

SDK

Matusek István

Borulás, psszt.

A fejér vmi és Szfvi Muz. igazg.jel.1933.évről.
Székesfehérvári Szemle, 1934. 3-4.sz.
108.l.

Matuschek Mózes

és Steiner Bálint együttesen kapnak 1792-ben megbízást rajzminták vásárlására Bécsben.

Szabolcsi Hedvig: Magyarországi bútorművészet a 18-19 század fordulóján, Budapest, 1972

691

Matuschek Mózest

1788-ban a székesfehérvári rajziskola élére nevezték ki; az állást nem fogadta el.

Szabolcsi Hedvig: Magyarországi bútormű-vészet a 18-19 század fordulóján, Budapest, 1972

68 l

Matuschek Mózes

Pesten született 1751-ben, halálozási évszáma ismeretlen. Sopronban a nemzeti iskolában Steiner Bálint tanítványa.

Szabolcsi Hedvig: Magyarországi bútor-művészet a 18-19 század fordulóján, Budapest, 1972

661

Motuschek Mózes

1787-ben rajzolóképsége elismert és 1788-ban a székesfehérvári rajziskola élére szevezik ki. A mester azonban Sopronban marad 1821-ig.

Szabolcsi Hedvig: Magyarországi bútormű-vészet a 18-19 század fordulóján, Budapest, 1972

670

Matuschek Mózes

nem vállalta a székesfehérvári rajziskolá-
ban a rajzoktatást.

Szabolcsi Hedvig: Magyarországi bútor-
művészet a 18-19-század fordulójón.
Budapest, 1972

44 p

Matuschek Mózes

u soproni rajziskola tanítója.

Szabolcsi Hedvig: Magyarországi bútor-
művészet a 18-19 század fordulóján,
Budapest, 1972

441

MATUSICS JENŐ, nyomdász

A nyomdászok területi egyletekben tevékenykedtek. A szombathelyiek a pozsonyihoz tartoztak. Szombathelyen is volt fizetőhely.-1903-ban a pozsonyi egyletnek 15 szombathelyi tagja vlot.- Matusics is tagja volt.

95.old

KUNTÁR LAJOS: Nyomdaszmozgalmak Szombathelyen / 1892-1914 / 89.old

VASI SZEMLE, XXIII.évf. 1969. 1.szám, Szombathely

Matuschiák Bruno

butorterverés

1909

Éimisk 1930. 86. l.

MDK

Matusek István, festö.

Velencei tó.	Pasztell
Ahol Vörösmarty a Szózatot irta.	"
Ötórai napsütés.	"

Az Uj Szalon Szent István-i kiállitása. 1934.aug.
Katal.

MDK

Matusek István

Borulás a Balatonon, paszt.

Balatonvilágosnál, "

Balatoni Társ. 6.kiáll. Új Szal. 1934. okt. 9 l.

MDK

Matusek István

Hullámzó Balaton, paszt.

Balatoni táj, "

Szivárvány a Balatonon, "

Balatoni Társ. 6.kiáll. Uj Szal. 1934. okt. 9 l.

e

Matusák István

94 C sónakház a Balatonnál, pasztell

95 Falu részlet, pasztell

96 Konyha interieur, pasztell

97 Vihar, pasztell

Uj Szalon Őszi Kiállitása, 1934. szeptember
Budapest, katalogusa

Matusek István

Faluvége

Uj Szalon tav. kiáll. 1934. máj.

Matusek István

író

Képzőművészet

1933. II. l. (Szé-
kesfehérvári mű-
vének kiállítása.)

Matusek István

szül. Székesfehérvár ott 1888
jun. 5. Rk. Gimn. érettsz.
1913/14. I. első ontály beli
művésznőv. – Révész Imre.
1913/14. II. első ontbeli
u. o. –

M. Nemzeti Múzeum VI. 84, 90, 91, 92.

Matusek István

szül. Székesfehérvárt
1888 jun. 5. Rk -
4-ed éves rajztanarszolt
1919 nyári tanf -

Horczeg Ferencz VIII. 154.

Matusek István

1907/8 II – 1909/10, 1913/14,
1918/19

Ferkèpzomfoiskèvk

112. l.

MATUSCHEK Mór

a rajziskola vezetője 1799-től

VERBÉNYI László: A soproni rajziskola története.
Bp., 1940 22.p. zsk.
27-38.p. (1799-1821) tevékenységéről
42.

MTA MKCS Kvt. 23.061

Mattuschek

vajtanitó 1799 – 1821
Kozott Sopronban

A Soproni Képrőmű-
vizeti Kör Riallí-
tása 1927

832

Trentsensky Joseph kiadása

A vágtató kutyák. (Die Hunde im vollen Laufe.) Kny.

226 m. 3/2 sz.

K. 2.

Matuschek Mózes atya

1799 – 1821.

a soproni katolikus nép-
iskola rajztanitója ovt.
Szod

Mké 145.

reálliskola igazgatóságától.

sitő.

..... osztályu tanuló a

.....

.....

l elégtelen előmenetelt tanusitott.

.....

..... hó .....

osztályfő.

mre Szeged.

Matuscher
(Matuschek) Mózes

szül. 1751. Perten.
Ferencrendi szerzet.
1799–1821. a pozsonyi
elemi iskola rajztaní-
tója.
1826. Pozsonyban
gvardián.
Horai és Kulfoldi
Tudositások
1826. I. 39. l.

Sopron

Matuschek Mózes atya, rajztanító

Muz. és Kvt. Ert. III. 145.

Matuschek Mózes

MATUSCH ANTAL

a hermányi kőedénygyár müvezetője a XIX. sz- elején

Folia Archaeologica XIV. 1962. köt 191. lap

MATUSCH

kőedénygyári művezető

hermányi kőedénygyár, 1818

Folia Archaeologica, XIV. 1962. 195 lap

M.D.K.

Matuschek és Adler.

Egyesti építészek

terve az egyik harmadik
díjat nyerte el a tricsti
zsidótemplom pályázatán.
(Az első díjat nem adtár ki

Vállalkozók Lapja, Bp. 1904. XXV. évf.

jul. 6. sz. 3. old.

MDK

Matouschek Ferenc és Reiss Zoltán

Az Adriai Bizt. Társ. palotájának Deák-téri látképe, szénrajz

KMT. 1913. tav. kiáll. kat. 85.l.

M.D.K.

Franciscus Matulai, keramikus

Opifex-1861. 220.o.
A Bélapátfalvi Keményceréppgyárban dolgozott.

Molnár László: Az Apátfalvi Keményceréppesár Földváry Sándor haszonbérlete idejében./Kb.1850-1866/.

Az Egri Múz.Évkönyve. Eger, 1966

Matulay Máté

Könyvkötő

Buda 1848

l.

Tanulmányok Bp.
multjából

X. 253. l.

Mátus Kálmán

"Szegedi Képzőművészeti Egyesület" kiállításain Szegeden szerepelt.

Sz.U.N. 934.IV.25.

Mátus Kálmán

Szegedi Képzőművészeti Egyesület
tárlatain Szegeden szerepelt.

Sz.M.N.934.IV.1.

Matouschek Ferenc MDK

Az Adriai Biztositó Társaság palotájának
Deák téri látképe, szénrajz

Műcsarnok 1913. tavaszi kiállitás

Matusik Márton

"Nyirfák c. képét a lap mint "Művészi fénykép"-et mutatja be.
Repr.

ÉLET, Bp. 1909. juni. 20. I. évf. 25. sz.
819. lap.

Matuska Jenő

Művészet 1906. 129

er Matuska Lex

MATUSKA Mátyás kőmüves. Egerben 1800-14-ig szerepel az adóösszeirásokban.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

M.D.K.

Matuska Mátyás, kőnüves

1800 - 14 között szerepel az egri adóösszeirásokban

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 365. old.

MATUSKA PÉTER

160

Oltványi 1991

Matusz
Lajos

A győri Ady Endre lakótelepen
átadtak az egymilliómodik
lakást.

—: Lakásprogram.
Tükör, 1975. dec. 23 - 6 oldal

Mátusz
fotós

A Szigethőzben Hédervár parkjában
„tatarozzák" a védetté nyilvánított
„700 éves tölgyfát (repro)

—: Művelődés
Tuhőr, 1975. márc. 11-7 oldal.

Matusz
fotós

Radnóti Miklós emlékének
ismét lehetőséget tisztelegtek a Győr-Sopron megyei
fiatalok.

← : S~~[illegible]~~ emlékezés
Tükör, 1975. május 20 - 6 oldal.

Matusz
fotós

Befejezték a lucerna első
kasziálását az Ikrenyi Ál-
lami Gazdaságban.

– Tavaszi foglalatosságok.
Tükör, 1975. jun. 3 – 7 oldal.

Matusz
fotós

Felavattiák Várinosszabadi és
Medve között ujjáépített Duna-
hidat

— : Baráton között.

Tükör, 1974. jan. 8 — 6 oldal

Matusz
fotós

A soproni Erdészeti Egyetem
fontos tanulágya a vadgar-
dálhodás.

— Oktatás.

Tükör, 1974. ápriliis 16-7 oldal

Matusz Károly

Színházi pillanatok címmel Matusz Károly fotókiállítása nyílik meg december 21-én, délután 6 órakor, a győri Kisfaludy Színház márványcsarnokában.

◆

Magyar Hírlap 1984. XII. 20.

MATUSZ Károly (fotó)

Balettfotók c. kiállitása, 1984. Győr

Emlékeztető naptár.=Fotóművészet, 1985.1.sz. 55.p.

F. k.: Orbánné dr. Horváth Márta
Széchenyi Nyomda, Győr 90. 11913

MATUSZ PÉTER GRAFIKÁI

„S mintha olykor a gyarló földi dalban hangját próbálná halaványan, halkan valami égből üzent, messzi, szép hegyi beszéd!"
(Tóth Árpád: Hegyi beszédek felé)

1952-ben születtem Mosonmagyaróvárott. 1975 óta tanárként dolgozom szülővárosomban.

Csoportos kiállítások:

Megyei felszabadulási tárlat
Győr 1980, 1982, 1984, 1986, 1988
Országos politikai plakátkiállítás, Debrecen 1981
Országos amatőr képzőművészeti kiállítás,
Miskolc 1981
Téli tárlat Szeged 1982, 1986
Megyei pedagógus kiállítás Győr 1988

Egyéni kiállítások:

Mosonmagyaróvár 1984, 1987, 1989,
Kapuvár 1988.
Megyei képzőművészeti pályázat Győr 1987 II. díj

A GYŐRI VÁROSI KÖNYVTÁR
Herman Ottó u. 22. sz.

szeretettel meghívja

MATUSZ PÉTER
grafikáiból rendezett kiállítás
megnyitására
1990. február 20-án, kedden 17 órára

A kiállítást megnyitja:
Tuba László,
a mosonmagyaróvári Huszár Gál
Városi Könyvtár igazgatója

A kiállítás megtekinthető:
1990. február 21-től
március 9-ig
hétfőtől péntekig 14—18 óráig

MAHIR MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Matusz Péter, rajzpeda-
gógus

KISALFÖLD

1984 MÁR 2 4

1021

Fiatalok galériája

Matusz Péter 1952-ben született Mosonmagyaróváron. Kilenc esztendeje végzett a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola rajz-földrajz szakán, azóta pedagógusként dolgozik szülővárosában. Alkotását láthatták az érdeklődők a megyei Felszabadulási Tárlaton immár két ízben, s részt vett három éve az országos politikaiplakát kiállításon, Debrecenben, valamint a Miskolcon rendezett országos képzőművészeti kiállításon. Első önálló tárlatának a mosonmagyaróvári Hansági Múzeum adott otthont ez év elején. Alkotásairól a béke, a szeretet óhajtását „olvashatja le" a szemlélő. Az emberekben az érzékenységet keresi, kutatja — noha tudja: ma nem divat az érzékenység. „Előírta" magának, hogy két éven belül újabb tárlaton ad számot a folytatásról, az első önálló bemutatkozás óta eltelt időszakról.

ARÓVÁRON: szombaton reggel 7-
7-ig a szakorvosi rendelőintézet-
Lajos tér 2. szám alatt. Telefon:

eteg-fogadás uo., 8 órától 11-ig.
ellátás is uo., reggel 7-től 19-ig.
kellátás is uo., reggel 7-től 13-ig.
eggel 8 órától hétfő reggel 8-ig a
u. 62. szám alatti új körzeti ren-
n: 337.
: szombaton a rendelőintézetben
fő reggel 7-ig ügyeleti szolgálatot
ügyelet kiterjed Kapuvár városra
uvári járás községeire, beleértve
és Ebergőc községeket is.
krendelés: a kapuvári rendelőin-
g.

I TELEFONDOKTOR

x és szerelem". Hívható a 21-188-
a reggel 8 órától hétfő reggel 7

17.35: Sztárszemüveg. -
Parabola. — 18.55: Rek
19.10: Tévétorna. — 19.
mese. — 19.30: Tv-hír
20.00: Vers — mindenk
20.05: Fogjunk tolvajt!
21.45: Filmbalett. — 22.5
ka, hal nélkül. — 23.35:
adó 3.

2. MŰSOR: 18.20: Gólya
ték. — 19.05: Angol n
19.35: Német nyelv. — 2
nés tv-színház: Az ope
Részletek. — 21.50: Faze
jos. Defekt. Bűnügyi
(18 éven felülieknek!)
Képújság.

SZLOVÁK TV I.: 8.15: Ez tör-
tént 24 óra alatt. — 8.30: Pioní-
rok magazinja. — 10.00: Civil
kutva kalandjai. Filmsorozat
gyerekeknek. — 10.30: Tv-torna.
— 10.35: Alaszkai történet. Ja-
pán film. — 11.40: Nők az olim-
pián. Dokumentumfilm. — 12.05:
Híradó. — 12.25: Csak idősebbeknek. — 13.10: Mesemotívu-

Gyerekek a Kéktó hegyről (svéd) 3. Kisvárosi fojtogató* (f) n6, f8, éjsz. n10. **Sopron, Liszt:** Vuk (m) de. 10, **Tét:** 39-es dandár (m) f2.

A csillaggal jelölt filmek korhatárosak!

A Moziüzemi Vállalat a műsorváltoztatás jogát fenntartja!

. Főszerkesztő: PUSKÁS CSABA. Címünk: Győr, Tanácsköztársaság útja 51. II. emelet. Levél-
szerkesztő és -helyettes: 13-042. Szerkesztés: 12-475. Ügyeletes riporter: 15-544. Éjszakai szer-
9400. Telefon: 12-266. Sopron város távolsági hívószáma 99. Kiadja a Győr megyei Lapkiadó
2-142. Hirdetésfelvétel: 16-313. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a hírlapkézbesítő posta-
re 204,– Ft, egy évre 400,– Ft. Kéziratot, illusztrációt nem őrzünk meg és nem adunk vissza.

Matz Károly
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-207
1966 MÁR

VALÓSÁG

1021

Matz Károly fotója: Kövek

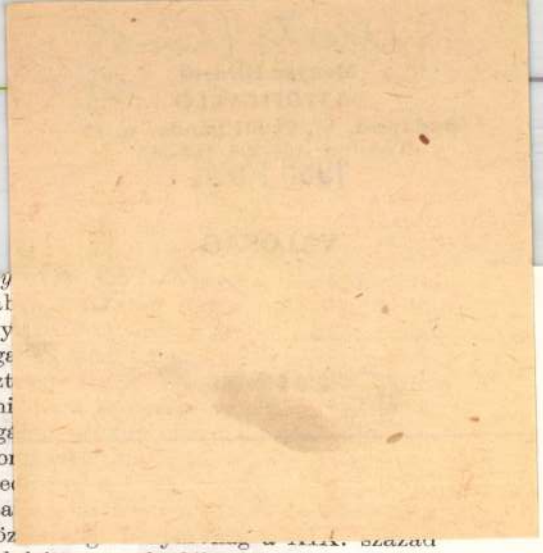

... eppen dicsérnünk, mérthogy *egy*
Hogy a csak első hallásra sovány-puritán, valójá
világát kifejező, stilárisan két évszázad beszélt ny
ben mennyi az írói tudás és mennyi a rendezői sug
gásán, a statikus beállítások vízióin miként oszt
eldönthető. S bizonyára szükségtelen is eldönteni
a Jancsó-filmek hovatovább megszokott férfivilág
is társul — a *Szegénylegények* sikerének egyik legfo

Ennyit a körülményekről, töprengjünk az ere

Van-e belföldibb, határainkon túl felfoghata
Kihez szól? — jószerivel a mai magyar nézőhöz ... a XIX. század
második felében? Mintha a film, szinte szándékkal, kétszeres akadályt is emelne önmaga és a néző közé: a történelmi messzeségét és a néprajzi különlegességét.

A jelek szerint mégis ennek a magyar filmnek lehet végre Franciaországban és a Szovjetunióban, Algériában és Norvégiában egyaránt sikere. Mindenütt, ahol felkelés és a felkelés leverése, forradalom és ellenforradalom, szembeszegülés és megtorlás egy nép kollektív élménye és emléke valamely történelmi sorsforduló idejéből. A *Szegénylegények* újfent bizonyítja a nagy művek gyakorlati igazságát: nem egyenlő „témájával", nincs külön „tartalma" és „formája", szuverén, öntörvényű világa van.

Az effajta filmet — úgy véljük — két veszély fenyegetheti. A történelmi „sztori" naturalista vagy excentrikus felmondása és a célzatos parabola; az elénk jelenített kor vagy nem akar többet mondani egyszeri önmagánál, vagy tolakodóan *mást* akar mondani. Jancsóék filmje példásan kerüli el mindkét buktatót. Rossz szemmel nézi, nem érti a *Szegénylegényeket*, aki azon töpreng, Rózsa Sándor szabadcsapatának likvidálásáról kapott-e hiteles krónikát, vagy áltörténelmi példázatot korunk némely jellegzetességeiről. Jancsóék szituációk sorát emelték történetté. Egy elvont történelmi-lélektani helyzetrajz — a szabad személyiség megtörésének, felőrlésének mechanizmusa — lényegül át folyamattá, egyszerre konkrét és általános művészi „világgá".

Ne kerüljük meg a kérdést: a *Szegénylegények* sikere azt jelenti-e, hogy ez a műfajmódszer-látásmód *a* járható út filmművészetünkben? Kötelező erejű példa-e jövőbeli nagy alkotások születéséhez? Bizonyára nem. Jancsóék számára másfajta út is nyitva állt. Koncepciójukból nagy alkotás születhetett volna úgy is, ha a szituációrajz teljes történelmi-társadalmi tablóba ágyazódik. Ha a sáncba-tereltek megnyomorításának folyamatát a sáncba-kerülés időpontja előtt kezdik figyelni; ha a nehézéletűek emberi nagysága és gyarlósága részleteiben kidolgozva kerül kamera elé; ha a feketeköpenyesek

Mátis Károly

Fotó (riport)

Valóság, 1969. 9. sz. 93. l.

MDK.

Matz Károly

Kövek

Valóság 1966 márc.

Matz János

Lakója: kövek (repr.)

Valóság IX. (1966.) 3. sz. 68. l.

Matúz András

az erdélyi magyar képzőművészeti iskola vezetője rendezte az alábbi kiállítást Brassóban.

Az Ország

1943. aug. 14. (A délerdélyi magyar képzőművészek kiállítása)

Déli Hírlap (Brassó)

1943. aug.

KESKI-UUSIMAA
Kerava
18.134/P1
1021
Tivadar Matusek
20.2.80

sita
SANOMALEHTIEN
ILMOITUSTOIMISTO OY

Unkarin suurlähettiläs Järvenpäässä

SUURLÄHETTILÄS Tivadar Matusek vieraili eilen Järvenpäässä juhlistamassa parhaillaan vietettävää Unkari-viikkoa. Tavaratalo Centrumissa suurlähettiläs avasi unkarilaisten tavaroiden myyntinäyttelyn, tutustui Rocla Oy:n trukkitehtaan tuotantoon ja vieraili kuvanveistäjä Erkki Erosen ateljeessa.

Unkari-viikon järjestäjinä ovat Osuuskauppa Perhelä ja Suomi-Unkari-Seuran Järvenpään osasto, joka toivoo lähivuosina saavansa Järven-

Jatkuu 5. sivulla

JÄRVENPÄÄLÄISEN kuvanveistäjän Erkki Erosen ateljeekoti oli myös tutustumiskohteena Unkarin suurlähettilään Tivador Matusekin ja rouva Ilonan Järvenpään vierailulla.

tyvään persoonallisuuteen. Persoonallisen kasvun kannalta ovat taiteelliset ja aatteelliset harrastukset merkittäviä. Nuori etsii omaa elämänkatsomustaan usein hyvin vilpittömästi ja aidosti.

ta ikäväntuntuisia asioita. Arvonkieltäminen tai järkeistäminen voivat myös toimia suojautumiskeinoina. Jos esim. koululainen epäonnistuu kokeissa, hän saattaa vähätellä ko. aineen merkitystä tai poisselitellä

– jatkuva masennus tai arkuus. Aran oppilaan vaikeudet jäävät helposti huomaamatta. Pelokas ja ahdistunut oppilas joutuu monesti tovereiden kiusanteon kohteeksi.

– jatkuva hyökkäävä käyttäyty-

Psyykkinen häiriö ilmenee a
ihmissuhdehäiriönä. Syitä häiriö
on tavallisesti monia. Nuorten
riöistä näkyvin on eristäytymi
lähi-ihmissuhteista. Eristäyty
nuori ei saa palautetta siitä r

akokeilu:

stuksia vaan hyväksyntää

stukset lisäävät koululaisten häiriökäyttäytymistä. isi opettettava uusia käyttäytymismalleja sekä anljon hyväksymistä, todetaan Turun yliopistossa val-

oivat käyttää tavallisissa luokkatianteissa ilman suuria erikoisjärjeselyjä.

Opettajan merkitys

Tutkimuksen yhteenvedossa kostetaan, että oppilaiden häiriöäyttäytyminen on selvästi riippuainen myös opettajan omasta käyt-

yhteydessä opettajien käyttämiin ruhteluihin, rankaisuihin, arvosanojen laskemiseen, ivaan ja syyttelyyn.

Osan häiriöistä selittää myös kotiympäristö. Vaikka opettajien käyttämät menettelytavat selittivätkin olennaisesti työrauhahäiriöiden yleisyyttä, näytti koti-ilmasto olevan tärkeä tekijä, huonautetaan tutki-

tytöt. Sen sijaan koulumenestys on heikosti yhteydessä häiriöiden kokonaismääriin, joskin näyttää siltä että hyvin ja heikosti menestyvillä oppilailla on hieman erityyppisiä häiriöitä.

Tutkimuksen mukaan luokkailmasto vaikutti kaikkien häiriöiden määrän. Niitä oli runsaasti silloin, kun opettajan ja oppilaitten välillä ei vallinnut yhteisymmärrys, eivätkä oppilaat voineet vaikuttaa luokkaan koskeviin päätöksiin eivätkä ilmaista vapaasti mielipiteitään.

Positiiviset keinot

Kokeilun aikana koulussa sovellettiin häiriöiden poistamiseksi lukuisia menetelmiä, jotka pyrkivät vaikuttamaan oppilaisiin myönteisin keinoin. Tutkijoiden mukaan ne vähensivät selvästi työrauhahäiriöiden määrää.

Ensimmäisen menetelmän mukaan opettaja ei kiinnittänyt huomiota oppilaiden hairiökäyttäytymiseen, ei kieltänyt, nuhdellut tai uhannut oppilaita. Sen sijaan hän antoi mahdollisimman paljon hyväksymistä toivotusta käyttäytymi-

Tutkimuksen mukaan varsinkin kokeilun alussa luokkatilanne voi muuttua aiempaa rauhattomammaksi. Alkutilanne ei kuitenkaan kestänyt kauan, ja rauhoittuminen alkoi pian. Tulosten mukaan häiriöt vähenivät selvästi.

Ns. merkkivahvistamismenetelmää kokeiltaessa toivotulla tavalla käyttäytyvä oppilas tai oppilasryhmä saivat erilaisia merkkejä tai pisteitä. Sopivin väliajoin oppilaat saattoivat sitten vaihtaa hankkimansa merkit tai pisteet johonkin konkreettiseen palkintoon.

Kokeilu osoitti, että menetelmä vähensi luokan työrauhahäiriöitä selvästi jo lyhyen soveltamisajan jälkeen. Tutkijoiden mukaan eniten hyötyivät luokan vaikeimmat häiriöoppilaat. Kuitenkin sitä suositellaan vain lyhytaikaiseen käyttöön.

Ns. mallioppimiskokeilussa opettaja valitsi mielessään 6–8 "mallioppilasta", jotka olivat tovereiden arvostamia ja suosimia. Tunnilla hän puuttui pelkästään heidän käyttäy-

Menetelmää käytettäessä työrauhahäiriöt vähenivät jonkin verran. Se korjasi parhaiten sellaisten häiriöoppilaiden käyttäytymisestä, jotk ennen kokeilun alkua suhtautuivat kielteisesti koulunkäyntiin ja opettajiin.

Oppilaan itsetarkkailua toteutettiin siten, että oppilas merkitsi erityiseen korttiin rastin häirittyään oppitunnin kulkua. Opettaja puolestaan teki vastaavat merkinnät, tunnin loputtua merkintöjä vertailtiin. Tarkkailtavat vaihtuivat joka tunti.

Tulokset osoittivat häiriöiden vähenevät selvästi, ja korjaava vaikutus oli hyvin todettavissa vielä puolen vuoden kuluttua kokeilun päättymisestä.

Tutkimuksen mukaan kaikki menetelmät vaikuttivat myönteisesti myös oppilaiden välisiin suhteisiin. Eniten ne vaikuttivat hälinään, epäasialliseen puuhailuun ja huolimattomuuteen. Sen sijaan motorinen levottomuus, tunnepurkaukset ja varsinkin aggressiivisuus olivat vai-

MATZ KÁROLY, grafikus

Matz Károly: Hallucináció, fekete repr. 128.old

VALÓSÁG, A TIT. folyóirata, 4.sz. 1973. Bp.

Matz Károly (

MATZ KÁROLY FÉNYKÉPEI
Óbudai Klubház

Görcsbe jajdult lámpaoszlop a fekete nap fényében; lehullott női test, amelyet lassan elborít a tűzfélhőből alászálló hamu; formátlanná égett-torzult gyermek az anyja karjai között; félig megsemmisült arccal merevedett a gyilkos pózba az SS-tiszt is, s a vértenger fölött valami fekete madár köröz vizsgálódva: maradt-e még kioltani való élet...

Uj

Szomory: Matz Károly fényképei Obudai Klubház

Matz Károly 2

A félelem, a rettenet válik képpé Matz Károly négyzetméternyi tablóin. Egy szürrealista látomásokban fogant, a technika lehetőségeivel élni tudó, de azzal soha vissza nem élő fényképművészet születésének lehetünk tanúi. Matz Károly objektívje csak azt láthatja, csak azt fogalmazhatja meg, amit kezelője a maga szubjektív szemszögébe befog. Az erőteljes gondolat, az önmegvalósítás határozottsága s a technika nagyvonalú kezelése kényszeríti szigorú keretbe a kompozíciót.

Uj t

Szomory: Matz Károly fényképei Obudai Klubház

XIII. ÉVFOLYAM, 1. SZÁM, 2008. JANUÁR 11., PÉNTEK
E-mail: varnegyed@varnegyed.t-online.hu

„Messze visz az út"

60 éves a gőzhajó kapitánya

Török Ádám, a Mini együttes alapítója, januárban lesz 60 éves. Elröpült ez a néhány évtized, igaz, rendkívül tartalmasan és eredményesen. A kezdeti időkben a badacsonyi Tátika étterem teraszán adtak koncertet, majd hazai és európai nagyvárosokban, s természetesen törzshelyükön a Bem rakparti Művelődési Házban és a felejthetetlen tabáni bulikon. Mindenhol és minden esetben bizonyítottak különleges zenéjükkel, s napjainkban is megmutatják, hogy a jövőben is számolni kell a Minivel.

- Pályafutásom során sok fontos állomás volt és mindegyiket meghatározónak tartom, legyen az az ős Mini, vagy a TTT (Tátrai-Török Tandem), amikor kísérleti zenét játszottunk. Később egy belső fejlődés után a 90-es évek bluesboom korszakában ismét visszatért az igazi Mini óriási sikerrel, mint 1993-ban a 25 éves Mini buli a BS-ben, vagy említhetném 1998-ban, az 50. születésnapomon adott „30 éves a Mini" koncertet - kezdte egy szuszra mondandóját az örökifjú Török Ádám.

♦ **Sokan adnak a véleményére, hogyan látja a szakma helyzetét?**

- Amikor az emberek többségének tengernyi gondja van és növekvő terhei, az természetesen az együtteseket is érinti. „Túltermelési" válság van, sok a jó zenész, kevés a hely, ahol bemutathatnák produkciójukat. Sok tehetséges magyar fiatallal találkoztam, de legtöbbjükből hiányzik a saját stílus, a kreativitás és a csapatban való együttműködés. Örömteli, hogy az élő zenének ismét van értéke. A koncertek szervezése, támogatók keresése és a menedzselés nagyon sok energiát igényel.

♦ **Milyen volt a 2007-es év a Mini együttes számára?**

- Eredményes és szakmailag is sikeres. Elég ha a nyári karlsruhei fesztivált említem, ahol a város főterén hatalmas sikerű koncertet adtunk egy bluse fesztiválon. Németh Károly, akivel 33 éve zenélünk együtt és fiatal, tehetséges basszusgitárosunk Paróczai Attila, akit 4 éve fedeztem fel, s a két expiramista Köves „Pinyó" dobos és Závodi Janó legendás gitáros, és természetesen Török bácsi, azaz én, barátok vagyunk a magánéletben és a munkában is.

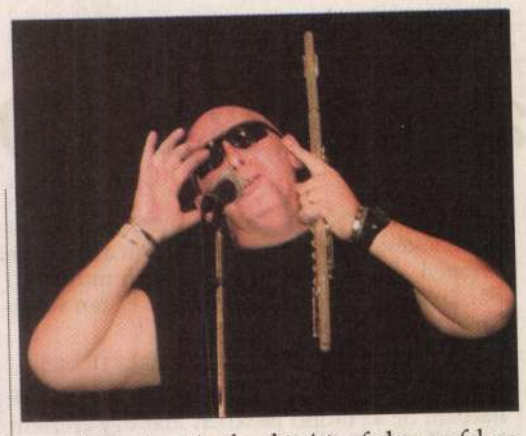

♦ **Melyek voltak a legsikeresebb számaik és hány lemezük jelent meg?**

- Idáig 15 cd-nk, 5 bakelitlemezünk és 1 dvd-nk jelent meg. A január 26-ai koncertünk előtt adjuk ki a legújabb Mini cd-t és a könyvünket a 40 éves pályafutásunkról. Legnagyobb slágereink, a Gőzhajó, Keresztes lovag, Vissza a városba...

♦ **Mi várható a január 26-ai Petőfi csarnokbeli koncerten?**

- A januári születésnapomat követően igazi örömzenét játszunk 3 órán keresztül, a 40 év legjobb dalaiból. Nem véletlen, hogy a jubileumi szuperkoncert neve: „Messze visz az út". Többek között fellép Tátrai Tibor, Muck Ferenc, Németh Alajos, Mohai Tamás, Török Péter és még sokan mások. A koncertet követően egész évben járjuk az országot és fellépünk kedvenc helyeinken; Győrben, Miskolcon, a Balaton körül és még több nagyvárosban. Természetesen ott leszünk a május 1-jei tabáni bulin is.

♦ **Mit jelent Önnek az I. kerület?**

- Egyértelműen az életemet. Szeretek itt élni. A budai Vár, a Duna-part, a Tabán, a sok emlék mind-mind a kerülethez köt, és vallom, hogy ez Magyarország legszebb helye.

Kép és szöveg: Fehér Ferenc

Závodi János, Köves Pinyó, Török Ádám, Muck Ferenc, Kerékgyártó István

Nevető fejfák

„Itt nyugszom én, Olvasod te,
Olvasnám én, Nyugodnál te"

Fekete humor eleink tollából - lehetne az alcíme Vecsey András legújabb kötetének, melyben több mint kétszáz Dluhopolszky László karikatúráival színesített magyar és jónéhány lengyel sírvers kapott helyet. Borúra derű, tartja a mondás, ami úgy tetszik a temetői feliratokra is igaz, ami annak tanúbizonysága, hogy őseink halálukban sem vesztették el jókedvüket, de ha mégis, örököseik helyettük is gondoskodtak egy kis temetői vidámságról.

Mint a Tabán Múzeumban megtartott könyvbemutatón Vecsey András elmondta, a kötet alapjául nagybátyja Kissházy József 1932-es gyűjtése szolgált. A könyv tulajdonképpen nem más mint a Miskolcról és környékéről származó 19. századi sírfeliratok aktualizálása, illetve csoportosítása. A cél az volt, hogy a mai kor embere is megismerje ezeket a gyöngyszemeket, melyek a humor erejével lopnak egy kis életet az elmúlásba. A sírvers irodalom Angliában és Németországban a leggazdagabb, de éppen Magyarországon a legszellemesebb, ami a népi humor halhatatlanságának bizonyítéka. A kötetben olvasható Kissházy féle magyar feliratokkal szemben Wawrzyniec Marek Rak fiktív sírversei szerepelnek kontrasztként, elválasztva, egyúttal mégis összekötve a 19. század és a ma emberének néhol nagyon is hasonló humorát. Mert a régi versek ugyanúgy telis tele vannak tréfás és

intellektuális szójátékokkal, szerepelnek bennük vénkisasszonyok, anyósok és feleségek szép számmal, de nem maradhat ki a bor és az intimitás sem, ahogyan a kaszás is szaporán teszi a dolgát a néhány soros feliratokban. A kötetből szándékosan kimaradtak a politikai vagy aktuálisnak tűnő sírversek, egy kis önirónia azonban belefért, így kapott saját sírfeliratot Vecsey András és a kiadó Fónod Csaba, míg a kötet előszó-verse Gyurkovics Tibor munkája, melyeket Helyei László színművész értő tolmácsolásában hallgathatott meg a szép számú közönség.

Van, aki azt állítja, hogy a versek többsége az íróasztalnak íródott. Lehet, hogy valóban így van, de a nevető fejfák mégis csak léteznek, ha máshol nem a népi emlékezetben és most már könyv alakban is – hangsúlyozta Vecsey András.

Fotográfus, szubjektív objektívvel

A legtöbben fotósként ismerik: -művész és -riporter – mindkettő mesterfokon. A nyarakat Sukorón tölti, ahol kulturális fesztivált rendez; ősztől tavaszig a Naphegyen él. Matz Károly neve védjegy a szakmában, sokaknak ő „A Macckarcsi".

♦ **Mikor volt először a kezében fényképezőgép?**

- Már egészen kis koromban. Akkoriban nagyon népszerűek voltak a családi egynapos kirándulások. Közösen kivonultunk a budai hegyekbe, vagy a hűvösvölgyi Nagyrétre, mindenki fogott egy-egy batyut. Én voltam a legkisebb, nekem jutott a fényképezőgép. „Név szerint" egy Voigtlander Brillant. Néhány évvel később némi kerülővel kerültem a II. Rákóczi Ferenc Közgazdasági Technikumba, ahol Farkas Vince tanár úr fotós szakkört vezetett. Tőle tanultam meg, hogy kell fényképezni, tárgyfotót készíteni, hogy kell a témát megvilágítani. Jártuk a várost, a körutat, a Várat és mi laboráltuk a képeinket.

♦ **Akik ismerik Önt, tudják, hogy a kortárs művészet és a kultúra elkötelezett híve. Kitől kapta ehhez a muníciót?**

- Legfőbb lelki-szellemi támogatóm az anyám volt, aki kitűnően ismerte a magyar kultúrát. Ő tudatosította bennem, hogy a Biblia nélkül nem értem meg a középkor kultúráját. Otthon hatalmas könyvtárunk volt, és a bátyámmal azt vettünk le a polcról, amit akartunk. Mindketten ebben a szellemben nevelkedtünk; a testvérem, László később elvégezte a Zeneakadémiát, és a Magyar Rádió zenei főrendezője lett.

A '60-as években újabb hatások értek. Barátaim révén kerültem Pest egyetlen irodalmi szalonjának látogatói közé. Az összejövetelek Petrigalla Pál lakásán voltak; munkácsi származású házigazdánk rendkívül tájékozott volt a zenében és a képzőművészetben. Mindössze húsz éves voltam, a többiek nálam jóval idősebbek. A törzsvendégek közé tartozott Pilinszky János, Bak Imre, a Párizsban élő Tóth Endre, Solt Pál, az Attalai testvérek és a szentendrei festők. Nagyon hamar befogadtak maguk közé, és mindannyiuknak volt egy-két jó szava hozzám. Odajárt Horánszky Gyula festő is, akivel közös munkánk is született. Ő rajzban, én fotókon örökítettem meg ugyanazt a témát.

Petrigallánál volt az első és az utolsó hagyományos stílusú kiállításom is. Akkoriban lépett fel Budapesten Louis Armstrong, majd Ravi Shankar, és tévésként mindkét koncertre eljutottam. Közvetlenül a színpad előtt dolgoztam, végig nálam volt a fényképezőgép. Az ott készült fotókból válogattam a házi tárlatra. Idő közben a barátaim segítségével megismertem a szürrealizmust, és azonnal tudtam, hogy ez az én stílusom. E művészi világból a mese ragadott meg, mert elég szorongós vagyok.

A harmadik szellemi műhely az 1960-as évek televíziója volt. 1965-ben az MTV kétéves tanfolyamot hirdetett, ahol a gyártásvezetéstől az operatőri munkán át a vágásig mindent megtanultunk. Később hosszú időn át a Szórakoztató osztályon dolgoztam, majd a Híradónál, mint operatőr. Különös időszakot éltünk, hiszen fillérekért dolgoztunk, de nagyon szerettük egymást. A Vasárnapi vendégségben című sorozat készítése közben – melyet Czigány György szerkesztett és vezetett – ismét olyan nagy egyéniségekkel találkozhattam, mint a költő Weöres Sándor, vagy a festő, Bálint Endre, vagy a szobrász, Borsos Miklós.

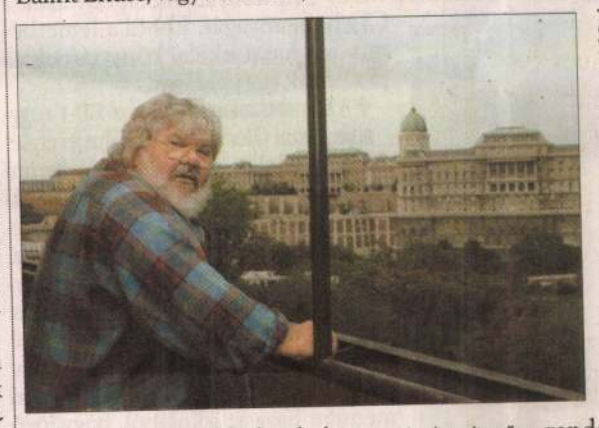

Rövid időn belül kiderült, hogy az én igazi műfajom a film. Talán ennek köszönhető, hogy a rendszerváltás után elsőként kaptam engedélyt filmgyártásra az I. kerületben.

♦ **Különböző lapok fotóriporteréként tűnt fel, miközben a fotóművészet területén új látásmóddal rukkolt elő. Hol lépett először a nyilvánosság elé?**

- Barátaimmal, Felber Györggyel és Csáki Lászlóval éveken át a Korona Cukrászdába jártunk krémest enni. (Akkoriban a Krisztinavárosban laktam, ahonnan csak egy ugrás a Dísz tér). Ismert minket az összes felszolgáló-kisasszony, és szinte második otthonunknak tekintettük ezt a békebeli helyet. Egy alkalommal Gyuri felvetette, mi lenne, ha itt rendeznék fotókiállítást. Gyártásvezető lévén, rögtön kézbe vette az ügyet, de így is nagyon nehezen indult a dolog. A cégtulajdonosnak még azt is igazolnia kellett, hogy a fényképek nem szocializmusellenesek. Végül minden papírt beszereztünk, és Z. Gács György, Munkácsy-díjas festőművészt az Iparművészeti Főiskola rektorát sikerült megnyernem a tárlat megnyitására. A képeknek nagy sikere lett, csakúgy, mint később az óbudai Zichy kastélyban kiállított óriás fotók kiállításának. Ez utóbbit Czigány György nyitotta meg. A televízió tudósítója a fényképek kapcsán bírálatként megállapította, hogy „A szocializmus nem ilyen pesszimista". Ez a megjegyzés a tévénézőkből azt az egészséges reakciót váltotta ki, hogy kíváncsiak lettek, ki ez a pasas, aki szembe mer szállni a hivatalos ízlésvilággal? Még a zárónapon is rengeteg látogató érkezett. Így ment éveken át, de az ötödik-hatodik kiállítás után rájöttem, hogy a megnyitókon mindig ugyanazokkal az arcokkal találkozom. Úgy döntöttem, abbahagyom a kiállításokat.

♦ **Tizenöt évvel később egyszer mégis kiállított. Ez volt a Sukorói nyár első rendezvénye. Hogyan kezdődött ez a szép hagyományú sorozat?**

- A '90-es évek elején kerültem Sukoróra. Számos művész és alkotó tölti ott a nyarakat. Osskó Judit egykori tévés kolléganőm séta közben mutatta be nekem a falut. Néhány héttel később bementem a polgármester úrhoz, és azt javasoltam, rendezzünk a kultúrházban kiállításokat. Kedvcsinálónak magam csináltam az első kiállítást, amelyet Solt Pál a Legfelső Bíróság elnöke – amúgy kiváló festőművész – nyitott meg. Utána a zenész barátaim koncertet adtak a református templomban. Azóta minden évben megrendezem a Sukorói nyár programsorozatát. Júniusban indul a szezon, és a nyár során öt kiállítást, és öt hangversenyt rendezünk. Szobrászok, keramikusok, cserepesek, selyemfestők, fotósok kapnak lehetőséget. Volt itt tárlata Gross Arnoldnak, Eck T. Imrének (Gyurkovits Tibor nyitotta meg), Gyurkovits Trudinak és a 22 éves Bócz Sárának is, aki rendkívül tehetséges képzőművész. Nálunk kizárólag a művészi minőség számít. A falu lakói nagyon szívesen részt vesznek a programokon.

♦ **Fotóriporterként ma is dolgozik. Fotográfusnak vagy fotóművésznek tartja magát?**

- Mindig amit a műfaj igényel. Ars poeticám, hogy a fényképezés akkor éri el művészi rangját, amikor az objektív szubjektívvé válik. -a-

DélUtán

A 45 év feletti emberek ingyenes telefonos lelkisegély szolgálata:

06-80-200-866

Minden nap, hétvégén és az ünnepnapokon is: 18-tól 21 óráig. Jogi és betegjogi tanácsadás: minden hónap első és harmadik csütörtökén. Orvosi tanácsadás: minden második szerdán. Családi, párkapcsolati, szomszédsági konfliktuskezelés. (meditáció): 06-30-377-9030.

Interjú Incze Ildikóval

Színészsors és asszonysors a Duna-partról

Messziről jött, hogy Várnegyedben találjon új otthonra. Bölcsésznek készült mégis színész lett. Idegen világban akarta szolgálni a magyar nyelv és kultúra ügyét, hogy aztán ugyanezt tegye Magyarországon. Szépasszonyok sorát játszhatta el, hogy minduntalan megtalálják az asszonysorsok.

Talán meglepő, de gyermekkoromban egyáltalán nem érdekelt a színház, így arra sem gondoltam, hogy színész legyek. Református pap családban nőttem fel Erdélyben, színházba először az egyik tanítónőm vitt el kisiskolás koromban. Az Imádok férjhez menni című darabot játszották, emlékszem, annyira megragadott a színház aurája, hogy tátott szájjal néztem végig az előadást. Pedig hosszú ideig, csak sátoros ünnepeken, a templomban léptem fel, az egyik pünkösdkor pedig úgy belesültem a versembe, hogy attól kezdve jó darabig nem is szavaltam.

♦ Hogyan került mégis kapcsolatba a színészettel?

Már kovásznai gimnazistaként léptem először színpadra, amikor Gazda József kezdeményezésére egy Tamási Áron drámát vittünk színre. Egyfajta misszió volt, hogy Székelyföld szülöttjének művét minél több helyre elvigyük. Bejártuk a darabbal Kalotaszeget, közben népdalokat gyűjtöttünk, kihalófélben levő szokásokat jegyeztünk fel. Nagy dolog volt ez akkoriban, amikor még Erdélyen belül sem volt egyszerű az utazás.

♦ A gimnáziumi évek alatt kötelezte el magát a színészet mellett?

Bölcsésznek készültem, még az is megfordult a fejemben, hogy testnevelő tanár legyek. Úgy gondoltam, hogy a pedagógus pálya az, amivel a legtöbbet adhatok a magyar közösségnek, és elősegíthetem megmaradását. Aztán közbeszólt a sors, illetve apám egyik barátja, aki meg volt arról győződve, hogy márpedig nekem színésznek kell állnom. Elvitt egy akkoriban már sikeres marosvásárhelyi színészhez, az azóta szintén Magyarországon élő Ferenczy Csongorhoz, aki azt mondta, hogy van tehetségem a színészmesterséghez. Ez olyan lökést adott, hogy jelentkeztem a marosvásárhelyi Szentgyörgyi István Színművészeti Főiskolára, ahová elsőre felvettek. Hatan végeztünk, három fiú és három lány.

♦ Mikor döntötte el, hogy Magyarországra települ?

Két és fél évig dolgoztam a sepsiszentgyörgyi színházban, de az utolsó időkben már úgy éreztem megfulladok. Addig eszembe sem jutott, hogy elhagyjam a szülőföldemet, azért is lettem színész, hogy Erdélyben magyarul dolgozhassak, ápoljam a nyelvet és kultúrát. Szép lassan azonban a hatalom szinte teljesen ellehetetlenítette a munkánkat, a bemutató előtt lekapcsolták a villanyunkat, elvették a fűtést, hogy ne tudjunk próbálni. Közben hívtak a Vörös grófnő forgatására, de nem kaptam útlevelet később már turistaként sem utazhattam. Orvos vőlegényemet román területre helyezték, így alig tudtunk találkozni mert engem a magyar színház helyhez kötött. Mikor a mai napig Erdélyben élő szüleim is azt mondták, hogy menjek döntöttem el végleg, hogy áttelepülök Magyarországra.

Kalandos körülmények között jöttünk át. Mindketten névházasságot kötöttünk, majd három évvel később, immár elváltként házasodtunk össze.

♦ Hogyan teltek az első magyarországi évek?

A Józsefvárosi Színház utazó társulatához kerültem, de nem maradtam sokáig alig egy évig bírtam a lélekölő robot munkát. Úgy éreztem, nem kellünk igazán senkinek, ha nem lennénk fel sem tűnne. Ezért váltottam és a József Attila színházhoz szerződtem, ahol hét évet töltöttem el. 1994-ben úgy döntöttem, hogy a művészi szabadságot és az azzal járó bizonytalanságot választom és szabadúszó leszek. Számtalan szép szerep következett, köztük különösen kedves az Újpesti Ady Endre Művelődési Házban nemrégiben színre vitt Rómeó és Júlia. A diákoknak szóló másfél órás, mégis a teljes történetet átadó változatban a dajka és Capuletné összevont szerepét kaptam meg.

Fotó: Gulyás Buda

♦ Eddigi pályafutása alatt számtalan szerepben láthattuk. Melyek voltak a legemlékezetesebbek?

Sokszor mondják rám, hogy szépasszony szerepeket játszom, amivel nem értek egyet. Éppen most játszom Székesfehérvárott, ahová szeptember elsejével szerződtem, egy szerencsétlen sorsú, egyáltalán nem szép, elhagyott nő szerepét, ami viszont nagyon közel áll a szívemhez. De ilyen volt a Vihar Katyerinája, vagy az Ármány és szerelem Lady Milfordja. Megannyi asszonysors.

♦ A székesfehérvári szerződés azt jelenti, hogy szakított az eddigi szabadúszó élettel?

Azt hiszem belefáradtam az önállóságba, hogy mindent magamnak kellett elintézni, a díszletet, a ruhákat, a szervezést. Most állandó társulatra volt szükségem, ami mindezt leveszi a vállamról és megengedi, hogy kizárólag a színészetre koncentráljak. A társulattal egy családba kerül az ember, hogy válás vagy hosszú házasság lesz a vége az csak később derül ki.

♦ Említette, hogy gyerekként belesült egy versbe. Most mégis verset mond nekünk a Várnegyed Galéria Gyurkovics Tibornak szentelt tárlatán. Miért éppen vers és miért Gyurkovics?

Bár többször mondtam verset a gyermekkori kudarc óta, csak most éreztem úgy, hogy egy nagyobb lélegzetű verses műsort állítsak össze. Nem pótcselekvést kerestem, hanem kutattam a nekem valót azt, amivel adni tudok a közönségnek. Valahogy úgy mint karácsonykor, amiben az adás a szép, a lényeg. Olyan anyagot akartam, amiben én is benne vagyok, ami számomra és velem hiteles. Aztán beleütköztem Gyurkovics Tibor verseibe, egy egész nyáron át olvastam, mire kiválasztottam közülük egy csokorra valót. Megmutattam az anyagot Szakonyi Károlynak, aki azt javasolta, hogy vonjuk össze a verseket a Bíboros című Gyurkovics novellával így született meg a Szeretők. Egyfajta versmusical, amiben a próza és a vers kölcsönösen kiegészíti és újraértelmezi egymást.

A Várnegyed Galéria mellett az ország számos pontján mutattuk már be a Szeretőket, az első kerületi önkormányzatnak köszönhetően pedig a Nagyszebeni Magyar Hetek közönségének is elvittük a darabot. Eljutottunk Sepsiszentgyörgybe is, ahol huszonkét év után állhattam újra színpadra.

♦ Nem csak a kerületben játszik, hanem itt is él. Honnan a kapcsolat?

Az állampolgársághoz segítő férjem éppen a Várban, a Ruszwurm felett lakott, így lettem 1985-ben első kerületi lakos. Később, immár mostani férjemmel egy sokszoros csere eredményeképpen a Várban sikerült egy kis lakást szereznünk. Egészen 1993-ig laktunk a Peterman bíró utcában, ahová a lányom is született, innen költöztünk a Lánchíd utcába. Ha jól számolom huszonkét éve vagyok első kerületi lakos.

A Szeretők januárban két alkalommal 19-én és 24-én 18 órától látható a Várnegyed Galériában. Az előadások ingyenesek.

K. Á.

Húsz éves a Caritas Collectio Kamarazenekar

Áldott kamarazene

Budavár közönsége 1997 adventjén hallhatta először a Caritas Collectio Kamarazenekart, amely azóta is az ünnepi hangversenyek rendszeres közreműködője. Az évtizedes együttműködésről Somogyváry Ákossal, a zenekar művészeti vezetőjével, alapító-karmesterével beszélgettünk.

♦ Emlékszik az első fellépésükre?

- Annak idején a Várnegyed újságban olvastam a felhívást, hogy karácsonyi gyűjtést kezdeményeznek az erdélyi rászorulók javára. Jelentkeztem az önkormányzatnál, és fölajánlottam, hogy egy jótékonysági koncert keretében a zenekarunk is szívesen csatlakozik az akcióhoz. A Magyar Kultúra Alapítvány székházában (akkori nevén a Kulturinovban) rendezett hangversenyen Vivaldi Gloria című oratóriumát adtuk elő. Ettől kezdve rendszeresen visszajárunk a Várba. Együttesünk játszott például az 1998 őszén megválasztott új képviselő-testület beiktatásán, és számos önkormányzati ünnepségen. Budavár visszafoglalásának 320. évfordulóján Haydn Nelson miséjét adtuk elő.

♦ Amikor a Várban felbukkantak, már tíz éve létezett a zenekar. Miért választották e különös hangzású nevet?

- A Caritas Collectio Kamarazenekar húsz évvel ezelőtt alakult; a jubileumi hangversenyre november végén éppen a Kapisztrán téri Városháza aulájában került sor. 1987-ben a Rezső téri templomban dr. Hajnal György kanonok-plébános úr adott helyet a zenekarnak, amelynek nevét az általa alapított, mozgássérülteket támogató-foglalkoztató egyesülettől kaptuk. (A civil szervezet 1991 óta a Zoborhegy téri Regnum Marianum templomban működik.) Az együttes annak idején hangszeres főiskolásokból, valamint civil foglalkozású zenész barátainkból verbuválódott. Napjainkra minden tagunk hivatásos muzsikus vagy zenetanár. A kezdetektől résztvevői vagyunk egyházzenei és ifjúsági hangversenyeknek, diplomakoncerteknek, jótékonysági rendezvényeknek, zenei kurzusoknak, rangos társadalmi-kulturális eseményeknek, művészeti fesztiváloknak. Két évtized alatt itthon és külföldön több mint félezer fellépésünk volt.

♦ Ön zenekarvezetői teendői mellett a Budai Ciszterci Szent Imre templom Szent Alberik Kórusának karnagya is. A zenekar és a kórus hasonló repertoárral rendelkezik?

- A kórusról el kell mondanom, hogy valódi önszerveződő társulat. Éveken keresztül maguk irányították az ügyeiket. 1997 őszén egymástól függetlenül ketten is megkerestek – Achim Erzsébet orgonaművész és Mindszenty Zsuzsánna Liszt-díjas karnagy, a Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetségének társelnöke –, hogy legyek a kórus karnagya. Mindkét együttesben elsősorban barokk és klasszikus művek alkotják a repertoárt, ám természetesen akadnak kivételek is. Ezt példázza az 1998-ban megjelent első, Barokktól Bartókig című lemezünk, amely a zenekar első tíz esztendejében leggyakrabban játszott művekből készült válogatás. Ugyanebben az időben részt vettünk több oratórikus mű felvételén is. Igazi zenei csemege az a CD, amelyen a zenekar és a kórus fiatal szólisták közreműködésével Saint-Saëns Karácsonyi oratóriumát adja elő, vagy a Mozart-epigon brazil García Requiemje, hiszen ezek a művek korábban Magyarországon még soha nem jelentek meg lemezen.

♦ Felvételeik többsége az I. kerületi Városháza kiváló akusztikájú aulájában készült. Itt rögzítették többek között a magyar himnuszvariációkat is…

- Kölcsey Ferenc Himnuszának megzenésítésére annak idején pályázatot írtak ki. Összesen tizenhárom pályamű érkezett, ebből levéltári-könyvtári kutatásokkal ötöt sikerült megtalálnom. A nyertes mű – Erkel Ferenc Himnusza – nemzeti himnuszunk lett. Az előkerült öt változatot mutattuk be a Caritas Collectio Kamarazenekarral és a Szent Alberik Kórussal 2000-ben, a magyar kultúra napján a Mátyás templomban, majd az aulában a MÁV Szimfonikusokkal felvettük a CD hanganyagát. Ebből a lemezből minden hazai iskolai könyvtárnak eljuttattunk egy példányt.

♦ A Himnuszokat tartalmazó CD-t nagyapja, Hazai (Henszelman) Kálmán emlékének ajánlja, aki az 1936-os berlini olimpia aranyérmes vízilabdacsapatának tagjaként a dédapja himnuszát énekelhette. A családfa tehát azt mutatja, hogy ön Erkel Ferenc egyenesági leszármazottja. Önkéntelenül adódik a kérdés: a zenei pálya családi indíttatásból fakadt?

- Bevallom, mindettől függetlenül hat és fél éves koromban egy nap azzal mentem haza az iskolából, hogy jövő évtől csellózni fogok. A szüleim első osztálytól zenei tagozatra írattak, majd zeneiskolába jártam. A Táncsics Gimnázium zenekarában játszottam, és azt hiszem, mindez megalapozta a továbbiakat. Végül az ELTE karvezetői szakán szereztem diplomát. Feleségem Varsányi Erika, a MÁV Szimfonikus Zenekar első hegedűse, és a Caritas Collectio Kamarazenekar koncertmestere. A muzsika szeretete nálunk családi hagyomány, amelyet a középső fiúnk visz tovább.

Rojkó A.

Röviden

Köszönet a támogatásért

A MENTA gyermek- és Családpszichológiai Alapítvány, mint közhasznú szervezet ezúton ad tájékoztatást a részére juttatott 1%-os személyi jövedelemadó felhasználásáról. A 2006. évben rendelkezésünkre bocsátott 113.681 Ft összeget az Alapítvány által kerületi gyermekek számára kiírt, „Kaleidoszkóp" című tehetségkutató pályázat költségeire (30.000 Ft), az I. kerületi Nevelési Tanácsadó és Logopédiai Intézet munkatársainak továbbképzési támogatására (59.250 Ft) és egyéb működési költségekre fordítottuk (24.431 Ft). Köszönjük!
Adószámunk: 19654212-1-41

Emlékezés Julianus barátra

A Lánchíd Kör **január 26-án fél 11 órakor** tartja hagyományos megemlékezését Julianus barátról a Hilton szálló Anjou termében. Előadó: dr. Obrusánszky Borbála történész-orientalista. Téma: A nesztoriánusok. Az előadás után megkoszorúzzák Julianus barát szobrát. Minden érdeklődőt szeretettel várnak.

Felvételi a nyolcosztályos Szilágyi Erzsébet Gimnáziumba

Iskolánkban a következő tanévre 2008. **január 25-én, pénteken 14 órakor** lesz az írásbeli felvételi. Az írásbeli pótfelvételi időpontja: január 31., csütörtök, 14 óra. A szóbeliket február 28. és március 7. között rendezzük. Várjuk minden, nyolcosztályos gimnáziumban továbbtanulni kívánó 10 éves kisdiák jelentkezését! További információk a 225-7055-ös telefonszámon kaphatók.

Mozgássérültek klubnapja

A Budavári Mozgássérültek Egyesületének legközelebbi klubnapja **február 12-én 14 órakor lesz,** farsangi összejövetelt tartanak.
Előzetes bejelentkezés: Pál Béláné 70/265-8266

Várfok Galéria

VÁRFOK TEREM (Várfok u. 14.)
aatoth franyo: hol akadt el…?
XO TEREM (Várfok u. 11.)
Ray Monde: új corps című kiállítása
A kiállítások február 9-ig tekinthetők meg.
www.varfok-galeria.hu
Nyitva tartás: keddtől-szombatig 11-18 óráig.

Magyar Emlékekért a Világban Közhasznú Egyesület

(Magyar Kultúra Alapítvány székháza, I. ker., Szentháromság tér 6.)
Január 24-én, 18 órakor (Corvin terem): Mit adott a magyar reneszánsz a világnak? Dr. Farbaky Péter, a BTM Kiscelli Múzeumának igazgatója mond előadás-sorozatnyitó köszöntőt, majd dr. Póczy Klára ny. ig., régész „Kolozsvár Mátyás-emlékei" című előadása, az Ars Renata tagjainak reneszánsz muzsikája hallható, s a tagság vetített képekkel idézi fel a Corvin-időket.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-728

1977 MÁR 26

ÉLET ÉS IRODALOM

Matz Károly

1021

Matz Károly: Vihar

maga alá a kolumbar
előtt, amikor a Temetk
lat emberei elhelyezté
és odafalazták a nevet
számot jelző táblát.

— Még azt se vésett
„Béke poraira!" — hát
metési szokásjogot fél
ismerősöm.

Nem tudok sutábba
a részvétnyilvánítás k
pott formuláinál, de m
valamikor pár osztály
járt a gimnáziumban és a családdal jóban voltam, igaznak éreztem a mindent egybefoglaló „Őszinte részvétem!" szavakat. Dr. Z. — akiről tán a fentiekből is kitűnik, hogy igencsak kemény és következetes ember — így közölte a véleményét:

— A feleségem az *én* halottam és nem másé. Húsz évig éltünk együtt, ez a mi két szép évtizedünk volt, *csak* a miénk. Az a kevés rokonunk, aki van, az ország másik végében lakik. Már régóta csak karácsonyi és névnapi üdvözlő lapok tartják közöttünk a kapcsolatot. Miért csődítettem volna őket ide? És miért másokat? Hogy az a munkahely, mely saját élőjének csak a havi bérjegyzéken tekintette, most egyszerre saját halottjának minősítse? Köszönöm, nem kérek belőle. A temetés a legközelebbiek magánügye, nem köztéri attrakció. A feleségem már csak holtában lehetett jelen, én pedig orcseppet sem kevesen a legkülö bözőbb pályákon nagyon ma posztra jutottak. Mivel minden lentétes híreszteléssel szemben v tanítványi hála is, nem voltak r tek a fél országon végigautózni, a búcsúztatáson sűrűn elővenni zsebkendőt is, pedig a megbol gult nem tartozott a lágysz egyéniségek közé. A tudomán vagy a politikai életnek, az i dalminak, a művészetinek vol és lesznek olyan kiválóságai, ak nek a halála ezrekre vagy épp tízezrekre hat. Elég a Kerepe vagy a Farkasréti temetőben é órát sétálni; a különböző sírköve ről olyan nevek olvashatók, n lyeknek viselőit életükben sos láttuk, de műveik révén személy ismerőseink.

Amióta világ-világ, a végtiszt ségeknek megvan a kialakult folyton változó szertartásrend Most éppen a nagy változások l rát éljük, ezért és természetes

ÉLET ÉS IRODALOM
IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

Főszerkesztő: J
Szerkesztőség: 1054 Budape
KÉZIRATOKAT I
Kiadja: LAPKIADÓ VÁLLAL
Felelős kiadó: SIKLÓSI NORBERT iga
Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető: a hely
Könyv- és Hí
Előfizetési díj: egy hóna

Matz Károly

Matz Károly: Vihar

15 ÉLET ÉS IRODALOM Bp.
1977. márc. 26. XXI. évf.
13. sz. 15. lap.

[illegible] Egymaga állt a kolumbárium fülkéje előtt, amikor a Temetkezési Vállalat emberei elhelyezték az urnát és odafalazták a nevet és a két évszámot jelző táblát.

— Még azt se vésette oda, hogy „Béke poraira!" — háborgott a temetési szokásjogot féltően tisztelő ismerősöm.

Nem tudok sutábbat elképzelni a részvétnyilvánítás közhellyé kopott formuláinál, de mert dr. Z. K. valamikor pár osztállyal felettem járt a gimnáziumban és a családdal jóban voltam, igaznak éreztem a mindent egybefoglaló „Őszinte részvétem!" szavakat. Dr. Z. — akiről tán a fentiekből is kitűnik, hogy igencsak kemény és következetes ember — így közölte a véleményét:

— A feleségem az *én* halottam és nem másé. Húsz évig éltünk együtt, ez a mi két szép évtizedünk volt, *csak* a miénk. Az a kevés rokonunk, aki van, az ország másik végében lakik. Már régóta csak karácsonyi és névnapi üdvözlő lapok tartják közöttünk a kapcsolatot. Miért csődítettem volna őket ide? És miért másokat? Hogy az a munkahely, mely saját élőjének csak a havi bérjegyzéken tekintette, most egyszerre saját halottjának minősítse? Köszönöm, nem kérek belőle. A temetés a legközelebbiek magánügye, nem köztéri attrakció. A feleségem már csak holtában lehetett jelen, én pedig orszünk vigasztalni, megbecsülni önmagunkat, a másoknak rendezett végtisztességekkel.

Változatos sikerrel.

Előbb-utóbb olyan embereket is elér a halál, akiknek elmúlása ugyan elsősorban valóban a szűkebb család magánügye, de ugyanakkor közügy is, mert életükkel, működésükkel az átlagosnál sokkal tágabb sugarú körre hatottak. Városunkban nemrég elvitt a harmadik infarktus egy kitűnő tanárembert, akinek tanítványai közül cseppet sem kevesen a legkülönbözőbb pályákon nagyon magas posztra jutottak. Mivel minden ellentétes hírreszteléssel szemben van tanítványi hála is, nem voltak restek a fél országon végigautózni, sőt a búcsúztatáson sűrűn elővenni a zsebkendőt is, pedig a megboldogult nem tartozott a lágyszívű egyéniségek közé. A tudományos vagy a politikai életnek, az irodalminak, a művészetinek voltak és lesznek olyan kiválóságai, akiknek a halála ezrekre vagy éppen tízezrekre hat. Elég a Kerepesi- vagy a Farkasréti temetőben egy órát sétálni; a különböző sírkövekről olyan nevek olvashatók, melyeknek viselőit életükben sosem láttuk, de műveik révén személyes ismerőseink.

Amióta világ-világ, a végtisztességeknek megvan a kialakult és folyton változó szertartásrendje. Most éppen a nagy változások korát éljük, ezért és természetesen

ÉLET ÉS IRODALOM
IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

Főszerkesztő: JOVÁNC
Szerkesztőség: 1054 Budapest, Szé
KÉZIRATOKAT ÉS RA
Kiadja: LAPKIADÓ VÁLLALAT, Bu
Felelős kiadó: SIKLÓSI NORBERT igazgató.
Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető: a helyi (Bud
Könyv- és Hírlap K
Előfizetési díj: egy hónapra 10

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1973 ÁPR

VALÓSÁG

Budapest

Matz Károly

1021

Matz Károly: Hallucináció

kat és f
sággal a
zik a fej
fotót Am
és számo
stb. talál
Az *átér*
Grosz hír
fes..tett
ban és
nemcsak [illegible] van szó, hogy kifejezésre jut egy agresszív pacifizmus, hogy kritika alá veszik a szeretet vallásának szerepét az első világháborúban, hanem egyszersmind hatásosan leértékelődik minden olyan keresztre feszítés-ábrázolás, amely valóságidegen és csupán dekoratív.

Az átértelmezésnek három fő fajtája van. Az intenzívvé tétel eljárása hasonlít a keresztre feszítés említett esetéhez, amikor is valamit, ami megmerevedett a maga lágy, mozdulatlan, semmire sem kötelező szépségében, erős ingerekkel új életre keltenek.

Az átértelmezés másik módja a „túlhajtott", „durva" vagy „brutális" realizmus, amely Caravaggio és Rembrandt óta a nyugati művészet világában újra meg újra felbukkan. Ilyen például Fritz von Uhde karácsonyi képe, amelyen Mária kimerülten, láthatóan közvetlenül a szülés előtt, a hóban egy kerítésre dől, miközben József jóval távolabb éjjeli szállást keres egy tanyán. A viselet korabeli; a kép kritika az édeskés karácsonyi képek fölött, melye-

Matzinger Adolf

Köfaragó Buda

XVIII. 7.

l.

Schoenneutháron

10. l. 12. l.

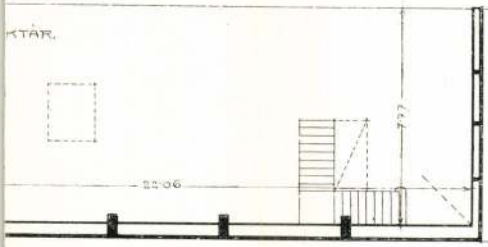
KTÄR.
22:06

MATZELTER ENDRE, fazekasmester

1712-ben Kőszeg az elpusztult fazekas céh szabalyzatat újra kiadta a céhnek.Az elsterjesztő fazekasok valamennyien kőszegi polgarok voltak.Nyolc polgar vkat volt.-Ezek egyike volt ő is. 334 .old

BARDOSI JANOS-B.DORNER MARIA: Adatok a sarvári/és kőszegi fazekas ág történetéhez 333.old

Savaria, A Vas Megyei Muzeumok Ertesitője, 5-6. 1971-72.-Szombathely, 1975

MATZENKOMMER Márton kőművesmester. Egy egri ?
templomterve maradt fenn 1830 körüli időkből
/Érs.Lltár Tervj.143./

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből.Voit.

mdk

Matzinger Farkas köfarago

volt Budán az 1700as években

Pálinkás György. A mérges köfarago ükunokája.
Ország-Világ 1963. 44 sz 5. l

M. D. V.

MATZINGER Farkas kőfaragó

Budán működött

Nagy viszályban elt Vogl Konrád kőfaragóval, panaszukra a városi tanács 1703-ban becsületsértő és becsmérlőszakért mindkettőjüket az épülő városháza 1-1 kő ablakkeretének kifaragására ítélte

Gerő László: A budai vár helyreállítása

Bp. 1951. 47. l.

M. D. U.

MATZINGER Farkas kőtoragó

Közreműködésével épitette a 4 kisebb tolaszatot, mellékolatok nomára Hölbling János épitőmester a Zsigmond téri kentkörömtág-szoborhoz

Budapest műemlékei II. Bp. 1962. 273. l.

MDK

Matzinger kőfaragó

17o7. 4 mell.szobor alá postámenst faragott

Schön A: A Zsimgond téri Szentháromság szobor. Tanulmányok Budapest Multjából. Bp.1936. IV.k. 2-13. l.

Matza Andrea ipm (rajz)
(MATZA)

→ Lovas Ida ipm
Művészet 1985/4/58

Matzalek Tamás

városi kertész

1798-tól Pesten

Schmall

I. 21 G. 1.

Matzek Ferenc

épitén

Kolozsvárról, 1862-ben

16 éves

lásd

Fleischer Béla 67-l.

NICOLA TANEFF

Matzek Károly

— **Ujrafestették a péterrévei katolikus templomot.** Bácskának az anyaországhoz való visszatérése alkalmából Péterrévén a római katolikus templomot ujrafestették. A templom menyezetét magyar szentek művészi képeivel festette ki Matzek Károly templomfestő. A freskók „Szent Imre látomását", „Szent István megkoronázását", „Magyarország Patrónáját" és „Szent László csodatettét" ábrázolják.

Pesti Hírlap

1942. okt. 20.

FELSŐMAGYARORSZÁGI RÁKÓCZI MUZEUM

KASSA

BÁTHORI ISTVÁN-TÉR

A nagytekintetü

Műemlékek Országos Bizottságának

Budapest

Högyes Endre-utca 10.

K. D. K.

MATZINGER Adolf kőfaragó

1712. Buda, Szentháromság emlékén dolgozott

Apghárszy: Barokk szobrászat... Bp. 1859.

I. 237., II. 45. l.

M.D.K.

MATZINGER Farkas kőparagó

1700-1706 - Buda, első szentháromság emléken dolgozott

1701. Nála dolgozott Mossbuthner Rupert

1716. Pesten lett polgár, Vogl Konrád kőparagóval volt viszálya

Agghází: Barokk szobrászat... Bp. 1959.

I. 237. 245. II. 41. l.

Matzinger Farkas M.D.K.

Kőfaragó

1700 ban Höbbling felvette pallér-legénynek

1707 ben talapzatot készítenek a heut háromság noborhoz

Schoen A: Höbbling építőmester Budán. Művtört. Ért. 1958 (VII.) 2-3 sz. 141, 142

Matzinger Farkas

l.

Schoenkörpvarosh

126, 136. l.

Athenaeum r.-t. könyvnyomdája.

MÁSODIK ÉV

A SZINYEI MERSE PÁL TÁRS
KIADJA AZ ATHENAEUM IROD
BUDAPEST

Matzinger, Wolf

budai köfarago.

l.

Schoen Szentháromi I.

5. l. 9. l.

ÖKÖRMEZŐ, Horthy M. út 37. sz.

M.D.K.

Matrion Ferenc, jezsuita asztalos

1733-34 években az egri kendhárban működik.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, old.

Matzke (Matska)

Ferenc

könyvkötő

Sopron

1825

l. Vasi Szemle

1936. 231. l.

vegyes

C. 48

1 Rôt. 8r

Morel-Fatio,

A.

Neuchatel en Suisse

Monnaies inédites d'Anne Geneviève de Bourbon (Duchesse de Longueville) et de son fils Charles Paris.

(Extrait de la Revue Numismatique. Nouvelle série, tome XI. 1866)

Matzke (Matska)
Ferenc
bärenwaldi (Cseh-
Jött ország) születésű
magyaróvári könyv-
193 kötőseged, 1825-ben
hó nap mint mestert felve-
szik a soproni céhbe.
Mester Magyaróváron.
Végh sopr könyvk
231. l.

Könctel **Ment**

	flanell	à		Összeg	
	m.	P	fill.	P	fill.
3200 #0		1	46	(4672)	
				4601	92
3600		1	50	5400	—
1200				10001	92

Áru könyv — Rónai

Matzko T./Tobias/, asztaloslegény

Győrben 1674-1699 között megfordult asztalosleg-
nyek jegyzéke származási hely szerint: "Koprád:
Matzko T." 123.old

Batári Ferenc: Asztalosleg ények Győrött a XVII.
században - Adatok Győr város asztalosmüvességé-
nek történetéhez 93.old

Arrabona,9.- Xantus János Múz.Győr,1967. - A Győri
Múz.Évkönyve

Matzko, Tobias, asztaloslegény

Győrben 1674-1699 között megfordult asztalosleg-
nyek jegyzéke: "Matzko, Tobias, Poprád, 1675.". 118.old
13. jegyz

Batári Ferne: Asztalosleg-nyek Győrött a XVII. szá-
zadban - Adatok Győr város asztalosmivességének
történetéhez 93.old

Arrabona, 9. - Xantus János Múz. Győr, 1967
A Győri Múz. Évkönyve

Tobias Matzke, asztaloslegény

A győri asztalos és puskaagykészitő céh legénykönyvéből: "Tobias Matzke Tischler gesehl Von dreitzen steten Deischen Dorff". 101. old 1675-ből

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII. században Adatok Győr város asztalosművességének történetéhez 93. old

Arrabona, 9.-Kantus János Múz. Győr. 1967.-A Győri Múz. Evkönyve

Matzky Ede

Az albertfalvai asztalos céh atyamesterei a megalakulás tól /1819/ kezdve: Strobl József, 1819-55, Stibinger Zakariás, Machunka Alajos. Az 1886-ban a céh helyett alakult Ipartestület elnökei: Machunka Alajos, Matzky Ede, Prüller István, Pálos István; a testület megszünt 1938-ban. - Az egykori céhláda a BTM-be került, László ferenc faszobrász restaurátor restaurálta.

dr. Tóth Imre: Az albertfalvai asztalos céhláda.
Budapest, 1974. 1.sz. 38.1.

Találkozási pontok

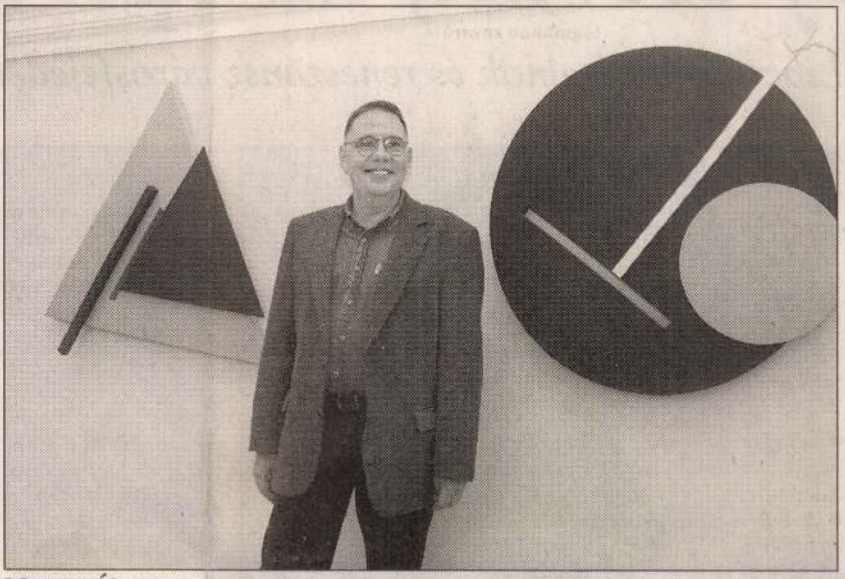

Matzon Ákos FOTÓ: SZABÓ BERNADETT

A Kiscelli Múzeum oratóriumában Matzon Ákos festőművész legújabb tárlatán színes fa és vászon plasztikák sorakoznak a falakon. Pályázati nyertes darabok, amelyek egy új, budapesti német iskolaépület esztétikus, s egyben fontos funkcionális „jelei".

– A Találkozási pontok cím nem pusztán erre a kiállításra igaz, hanem szimbolikusan az ön egész pályájára is.

– Valóban, ezek térben és időben is szinte mindent meghatároznak. Persze csak utólag válik világossá, hogy az ember sorsát jórészt eldöntik azok a találkozások, amelyek mélyen megérintenek, és inspiratívak. Bár sok emberrel ismerkedünk meg életünk során, az igazi, nagy találkozások egészen ritkák. Ilyen volt nekem amikor például a 80-as évek közepén megismerkedtem Konok Tamás festőművésszel.

– Valójában ez volt az oka, hogy egyszeriben hátat fordított egész addigi tevékenységének, otthagyva a tanítást, és az építészetet?

– Igen, ő alapjaiban megváltoztatta a művészetről való gondolkodásomat. Egyszerre, szinte robbanásszerűen felszabadult a bennem lévő festési vágy, amit addig lefojtottak a konzervatív festői hagyományok korlátai. Ezzel sajátos útra léptem, amelyet „építészeti festészetnek" nevezek, s amelyben rátaláltam önmagamra. Mesteremnek tekintem Konok Tamást, akivel mindmáig szoros, baráti kapcsolatban vagyok, és akivel a kezdetektől minden találkozás életem felemelő, tartalmas pillanata.

– Édesapja, Matzon Frigyes jó nevű szobrász volt. A közelében sosem gondolt arra, hogy képzőművész legyen?

– Az ő életútjának nehézségei is elriasztottak ettől, de talán még fontosabb volt a kettőnk gondolkodásának, művészetről vallott nézeteinek jelentős különbözősége. Itt egy meg nem valósult sorsdöntő találkozást kell említenem: felnőttkorom kezdetétől Kassák Lajos volt a művészi ideálom. Talán épp vele kapcsolatban csaptunk össze apámmal a leghevesebben. Mondhatom azt is, dacból, az ideák mássága miatt nem akartam folytatni az ő útját.

– Ezek után vajon mit szólna édesapja ehhez a mostani kiállításhoz?

– Meddő vitáink ellenére, megkockáztatom, tetszene neki. Már csak azért is, mert ő mindig szerette volna, hogy alkotóművész legyek.

– De ha annyira ellene volt Kassáknak, miért tetszene neki az ön geometriája?

– Talán azért, mert ezen a tárlaton bebizonyosodott, hogy nem volt hiábavaló a váltás és az évtizedes megszállott igyekezet, önálló, szuverén világot sikerült teremtenem. Bizonyosan felfedezné a művekben a szobrászat, az építészet és a festészet szellemi találkozását is. Esetleg a címmel, és utólag Kassákkal is megbarátkozna...

(Matzon Ákos tárlata 2003. január 12-ig látható a Kiscelli Múzeumban)

Bayer Ilona

PALETTA

FILMKLUBOT indít az Esztertáska Alapítvány a Cirkogejzír moziban (V., Balassi Bálint utca 5–7.). Az első vetítés ma délután fél négykor lesz. A kör című filmet az iráni *Jafar Panahi* rendezte.

KONCZ ZSUZSÁT látja vendégül *Váradi Júlia* Portré című sorozatában. A beszélgetés ma délután öt órakor kezdődik a Bálint Zsidó Közösségi Házban (VI., Révay utca 16.).

OLÁH JOLÁN cigány festőnő kiállítása a Magyarországi Roma Parlament Társalgó Galériájában (VIII., Tavaszmező utca 6.) 2003. január 10-ig látható.

SZILÁGYI TIBOR állította színpadra a Budapesti Kamaraszínház Ericsson Stúdiójában *Thuróczy Katalin* darabját, a Finálét. A kétrészes tragikomédiában *Kránitz Lajos, Kerekes József, Haás Vander Péter, Nagy Enikő* és *Németh Borbála* játsszák a főbb szerepeket. Premier ma este hét órakor a VII., Asbóth utca 20. szám alatt.

PÉNZINTÉZETEK RÉGI KÉPESLAPOKON címmel nyílt tegnap kiállítás az OTP Bank Délpesti Régiójának fiókjában (XIX., Üllői út 285.).

LUCA-NAPOT ünnepelnek ma a Millenáris Parkban (II., Fény utca 20–22.). Bár a néphagyományok december tizenharmadikához kötődnek, a Millenárisban ma tartanak egész napos lucázást: lesz Mesterségek Műhelye, középkori játék, Süsü, a sárkány meseelőadás, bábszínház, harangjáték. A belépés díjtalan.

SZÍNHÁZMŰSOR

SZ: Szombat, V: Vasárnap

Bárka Színház: SZ: Fix TV – rekordkísérlet (este 10-ig). V: Fogadó a Nagy Kátyúhoz (3). **Budapest Bábszínház:** SZ: Háry János (fél 11 – zártkörű ea.). Rigoletto (6, fél 9). V: Pinokkió (fél 11, 4). **Budapest Bábszínház Játszó-tér:** SZ: Jómadarak (fél 3). **Budapesti Kamaraszínház a Tivoliban:** SZ: A pókasszony csókja (7). V: Holle anyó (11). Az utolsó tangó Párizsban (7). **Budapesti Kamaraszínház Ericsson Stúdió:** SZ: Finálé (7 – bemutató ea.). V: A csábítás művészete (7). **Budapesti Kamaraszínház Shure Stúdió:** SZ: Rose (fél 8). V: Johnny háborúja (fél 8). **Buda Stage:** SZ: Bonbon matiné (11 – Marcipán-bérl. 3. ea.). Sörgyári Capriccio (fél 8). V: Szentivánéji álom (fél 8 – Földessy Margit Stúdió növendékei ea.). **Budapesti Operettszínház:** SZ: Marica grófnő (3, 7). V: Kánkán (3, 7). **Budapesti Operettszínház Raktár Színház:** V: Kabaré (fél 8 – bemutató ea.). **Játékszín:** SZ: Hotel Pi...

Bárczy István, az építő

Liberális hivatalnok és reneszánsz városfejedelem

Sokak szerint Budapest történetének legjelentősebb városvezetője Bárczy István: nevével egész várostörténeti korszakot jelölhetünk. Mindezt annak ellenére, hogy viszonylag rövid ideig, tizenkét évig állt a város élén, és terveinek többségét elsodorta az első világháború.

Pesten, a Józsefvárosban született 1866. október 4-én. Atyja, a lengyel származású Sacher (eredetileg Smolensky) Gusztáv, a belvárosi főreáliskola (a mai Eötvös József Gimnázium) franciatanára, édesanyja Bárczy Berta, elszegényedett dzsentricsalád leánya volt. (Az ő nevét vette fel a fiatal hivatalnok, követve a kor magyarosítási hullámát.) Papi pályára készült, a piarista gimnáziumban, majd Egerben a cisztercitáknál tanult. De elhatározását megváltoztatva visszaköltözött Budapestre, és elvégezte a jogi egyetemet.

Jogi tanulmányai után 1889-ben lépett a főváros szolgálatába. A művelt, több nyelven beszélő, ambiciózus hivatalnok gyorsan emelkedett a ranglétrán: 1901-ben már tanácsnok, a tanügyi osztály vezetője. Sikereihez személyiségének szerencsés tulajdonságai is hozzájárultak: kellemes társasági ember volt, jól táncolt, zongorázott, vonzódott a művészethez és a művészekhez, barátai szerint igazi bohém volt, aki egyben komoly hivatalt is viselt a városházán. Viszonylag fiatalon, negyvenéves korában választották polgármesterré, 1906-ban. Miután 1912-ben Fülepp Kálmán távozott a főpolgármesteri hivatalból, a kormány nem töltötte be a megürült posztot, hanem Bárczyt nevezték ki helyettes főpolgármesternek. Ténylegesen csak hat hónapig volt választott főpolgármester, 1918 áprilisától 1919 januárjáig.

Széles körű, átfogó városfejlesztési programja jól alkalmazkodott korának új kérdéseihez, a lassan millióssá növekedett Budapest megoldandó feladataihoz. Ilyen volt a főváros ellátásának új alapokra helyezése, a városban működő üzemek községesítése, vagyis fővárosi tulajdonba vétele és új üzemek létesítése. Így került fővárosi kezelésbe a Gázgyár, az Elektromos Művek, a Városi és Közúti Villamos Vasúttársaság, s így épült fel a Kenyérgyár, az Állatvásárpénztár, a Hirdető Vállalat, hogy csak a legfontosabbakat említsük.

Programjának sarkalatos része volt iskolaépítő munkája, melynek keretében az 1910-es évek elején ötven új iskolaépületet adtak át. A jellegzetes klinkertéglás iskolapaloták nagy része napjainkban is látható, védett építészeti értékei között tartja őket számon a főváros.

Budapest ekkorra már ipari nagyváros lett, s hogy a szegényebb munkásréteg emberhez méltó lakáshoz jusson, kislakásépítő-programot készíttetett és valósított meg. Már ekkor észrevette a Budapest környéki települések gondjait, és tervet készített Nagy-Budapest létrehozásáról. Elgondolása majd' ötven év múlva valósult meg, igaz, nem olyan formában, ahogyan ő elképzelte.

A fiatal polgármester díszmagyarban

Egy az iskolapaloták kö

Bárczy (fő)polgármesteri működésének fő eredménye a városigazgatás szinte teljes átszervezése volt. Ennek nyomán a város és igazgatási apparátusa jobban, hatékonyabban működött, különösen az után, hogy rendezték a fővárosi alkalmazottak és hivatalnokok fizetését. Terveihez a kor legjobb koponyáit sikerült megnyernie, építészeket, műszaki, városi szakembereket, de írókat, művészeket, tudósokat is, köztük például Szabó Ervint, akivel együtt hozták létre a Fővárosi Könyvtárat.

A jól működő város könnyebben jutott hitelekhez, és Bárczynak sok pénz kellett. Nagyvonalú, bőkezű mecénás volt a magánéletben, a városfejlesztés-

Szeretettel meghívjuk

Matzon Ákos
festõmûvész
kiállításának megnyitójára

Megnyitó:
1997. november 26. szerda 18 óra

A kiállítást megnyitja:
Wehner Tibor
mûvészettörténész

A kiállítás megtekithetõ:
1997. november 26 -december 12

– Nyitva maradt azonban a kérdés: te miért akartál mindenképpe
t Viski-oktatásból természetszerűleg adódott az, vagy más okok is köz
ásodban?

– Egyrészt Viski arra készített elő minket, hogy Bernáth a legjob
erülnünk. Másrészt – ezzel összefüggésben – Viski már hivatkoz(
ievessé vált Bernáth-tanítványok sorára, Csernustól Laknerig, és ez i
otta, mennyire természetes sor és sors ez az „út". Így aztán föl sem
ogy más mesterhez is lehetne járni. Eltéphetetlen láncolatnak tűnt e
zer, ami így – utólag visszagondolva az akkori időkre, és értékelve a
negélteket – rendjénvalónak is látszik. Bernáthnál a szabadságot élv
olyan pedagógus volt, aki kiválóan értett ahhoz, hogy megragadja
zedje őket.

– Igazán jó volt mindezt végighallgatni annak a Méhes Lászlónak
– mint az avantgárd felé nyitó Bernáth-tanítványok – szintén „megt
ideáljait és egészen más irányban kereste művészi „boldogulását". A
nemcsak az volt a jellemző, amit az ember a főiskolán megtanult-meg
is, amit nem. Hiszen akkortájt már forrásban volt a hazai képzőművésze
a művészet irányzatok és művek, amelyek alaposan megváltoztatták a
tet. Te mit tudtál ezekről az eseményekről, tárlatokról, az alkotók sze
főiskolásként tanultál és fejlődtél?

– Hát, azt hiszem, nem voltam valami ideális tanítvány, bár Berná
kezdve a legkedvesebb növendékei között tartott számon. Voltak id
volt igazán felhőtlen a viszonyunk, mert érezte, bármit mond nekem
ütközik. Mégis elismeréssel volt irányomban, és értékelte a mak
igazság, hogy Bernáth osztályában, mint köztudott, az érzékeny posz
zat uralkodott. Én az elvárásoknak egy darabig igyekeztem messzen
aztán mind jobban érdekelni kezdett az a festészet, amit Laknernél
illetve amit folyóiratokban fedeztem föl, mint az amerikai pop art al
aktuális dolgok rettenetesen izgattak. Olyannyira, hogy hosszú idei
éltem. Egyfelől végeztem a főiskolai stúdiumokat – bár előfordult
szépen, a „kitűzött" stílus eszközeivel festették meg a beállított akt
hagyományos módon festettem –, másfelől és az előbbivel párhuzam
kolát" is végeztem. Az új és érdekes információkat ezen a „szabadis
nehéz beszerezni, mert bármily nagynak tűnik Budapest, azért az
elég hamar és nagy biztonsággal képes tájékozódni. Itt jóval kisebb
amelyek az (akkori) magamfajta gőgös kamasz megbecsülésére és ig
sére számot tarthattak. Én pedig elég jól tájékozódtam, megvol
pontjaim". Eljártam Csernus és Lakner műtermébe, beszélgettem a
mit és hogyan csinálnak. Mindketten példaképnek, nagyságnak szán
szememben, noha hivatalos elismertetésük akkor éppen nem vol
náluk és másutt is igyekeztem minden általam elérhető informác
műtermekben megismert technikákat, stílusokat össze-vissza, kócos
leteztem a képeken a különböző hatások elegyítésével.

– Miért „kötöttél ki" a szürnaturalizmus második nemzedékének t
nus és Lakner nevével fémjelezhető irányzatnál, ahogyan az egyébirá
medben őrzött, jellegzetesnek is tekinthető Palánk című képet is tan

– Nem horgonyoztam le e stílusnál, hisz mindössze néhány évig
rövid ideig – dolgoztam szürnaturalistaként. Eközben persze én is al
a jellegzetes technikai fogásokat – csurgatás, kaparás, spachtlizás, z
ket mindenki más a szürnaturalista „iskolában". Viszont egyedül én
tipia nevezetű eljárást, technikát használtam: radírgumiba nyomta
vagyis negatívjukat vittem rá a képekre, ahogy az az általad említett
hető.

– Ezek szerint már a főiskolán is a szürnaturalista képeidet mutatt

a páholy GALÉRIA

K&H IMMO-BILL Rt.

Páholy Galéria

muzeális, antik és kortárs
festmények, bútorok, szobrok,
egyéb műtárgyak árusítása
és igény szerinti beszerzése

Cím:
Budapest V., Haris köz 6., félemelet

Nyitva tartás:
hétfőtől péntekig
10–18 óráig

Matzon Ákos festménye

a páholy
GALÉRIA

Szeretettel meghívjuk

Matzon Ákos

festõmûvész
kiállításának megnyitójára

Megnyitó:
1997. november 26. szerda 18 óra

A kiállítást megnyitja:

Wehner Tibor

mûvészettörténész

A kiállítás megtekithetõ:
1997. november 26 -december 12

A kiállítást rendezte:

Nagy Natália

Szeretettel meghívjuk

Matzon Ákos

festőművész

kiállításának megnyitójára

Megnyitó:

1997. november 26. szerda 18 óra

A kiállítást megnyitja:

Wehner Tibor

művészettörténész

A kiállítás megtekinthető:

1997. november 26 -december 12

A kiállítást rendezte:

Nagy Natália

Az építészetben klasszikus elv, hogy csakis a konstrukció, a funkció és az esztétikum, magyarul: a szerkezet, a feladat és a művészi megjelenés egyenrangúságából alakulhat ki jó ház – vallja. – E három alapvető tényezőt kellett tehát harmóniába ötvöznöm. Valójában két ellentétes elvet igyekeztem összeházasítani: az egyterű lakást – amelyben a helyiségek nincsenek elválasztva, funkcionálisan egybefolynak –, és ennek ellentétét, teljesen lehatárolt helyiségekkel. A háromszintes ház hasáb alakú, kevéssé tagolt, úgynevezett egyfogatú felépítésű. Az egyfogatúság azt jelenti, hogy a térbe nem építünk középső főfalat, amire a födém tartószerkezete támaszkodna, így a belső tagolás később, a magam tervezete és javarészt magam készítette berendezéssel született meg. A lakótér nem több mint 120 négyzetméter, hogy mégis „nagyobb", azzal függ össze, hogy a földszinti helyiségek közötti osztást „átlátható" bútorzattal oldottuk meg. A szekrények, polcok mindegyike hátlap és tömör lábazat nélküli, a többi tárgy is alacsony, ettől és a fehér háttértől a tér optikailag kibővül.

Ami a gyűjtést illeti, az Matzon Ákosnál előbb indult, mint a festészet, édesapja ugyanis szobrász volt, cserék, baráti kapcsolatok révén szobrok, képek kerültek hozzá, s egy részük a fiára maradt.

– Bár az a fajta festészet kissé távolabb áll tőlem – hangsúlyozza –, végül is színvonalas, jó mesterek művei voltak, nyilván ennek köszönhető, hogy egyszer csak elkezdtem vágyakozni más képek után is. A gyűjtésnek három vonulata van jelen az életemben, az első az édesapám révén idekerült, úgynevezett „Római iskola" festői: Molnár C. Pál, Boross Géza, Pleidell János, Gáborjáni Szabó Kálmán. A másik a mára klasszikussá vált magyar avantgárd, aminek művelőit „Európai iskola" néven tartják számon. Tőlük is – akik közül egy-két nagy mester ma is él – van jó néhány képem: Gyarmathy Tihamér, Marosán Gyula, Losonczi Tamás, Bartha Lajos, Gadányi Jenő, Kmetty János, Barcsay Jenő, Kornis Dezső. A harmadik vonulat – a legnagyobb számban képviselt – a kortárs geometrikus, absztrakt festészet: Bak Imre, Fajó János, Deim Pál, Hajdú László. Utolsóként említem – bár elsőként kellene – azt, aki rám a legnagyobb hatással volt, Konok Tamást. Ő nyitotta fel a szememet és az agyamat az európai festészetre.

– A képek halmozása eleinte bezárkózás volt. Olyasmivel próbáltam körülvenni magam, ami megóv a kinti „életbajoktól". Később, hogy úgy mondjam, offenzívába mentem át: a kiterebélyesedett gyűjtés párosult a festészettel – amit én valamiféle kegyelemnek vélek.

Visszatérve Matzon Ákos otthonára: hangsúlyozza, hogy az egy építészetileg minden kívánalmat kielégítő, igazán bő terű épülettől messze van. Az övé – mint mondja – csak átlagos, meglehetősen olcsó ház, amilyennek a megteremtésére sok embernek lenne módja, ha életének bizonyos szakaszát erre áldozná.

– Én ma azt látom – jelenti ki –, hogy valaki vagy nagyon gazdag, és akkor a tényleges igényeinél sokkal nagyobb, díszítettebb házat épít, vagy pedig – gyakran idézőjelesen – szegény ember, aki még a lehetőségeihez képest is igénytelenül él, kevés figyelmet fordít környezete kialakítására. Én nem vagyok gazdag, de ezt a megoldást nem voltam hajlandó elfogadni. Így alakult ki az a „saját világ", amelyben oly szívesen élek.

Bors Edit

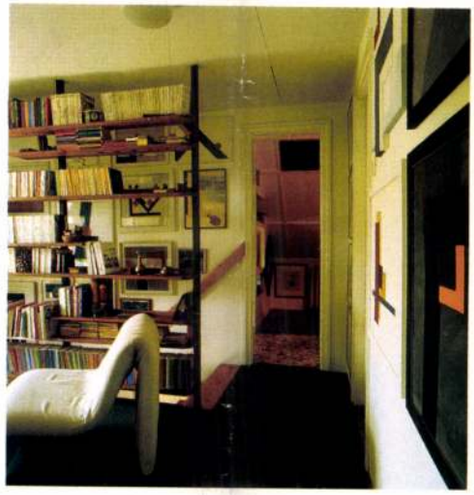

A fönti lépcsőházi „fal" ugyancsak átlátható polc

A fehér fal és ajtó, a tükör, a kicsi, világos fotel mind a levegősséget szolgálja

A ház lehetőséget nyújt az otthoni munkára, még egy kis müterem is megfér a tető alatt

DARABOS GYÖRGY FELVÉTELEI

A nappali társalgójának üvegasztala, áttört polcai és pálcikalábú foteljei alig állják útját a tekintetnek és a fénynek

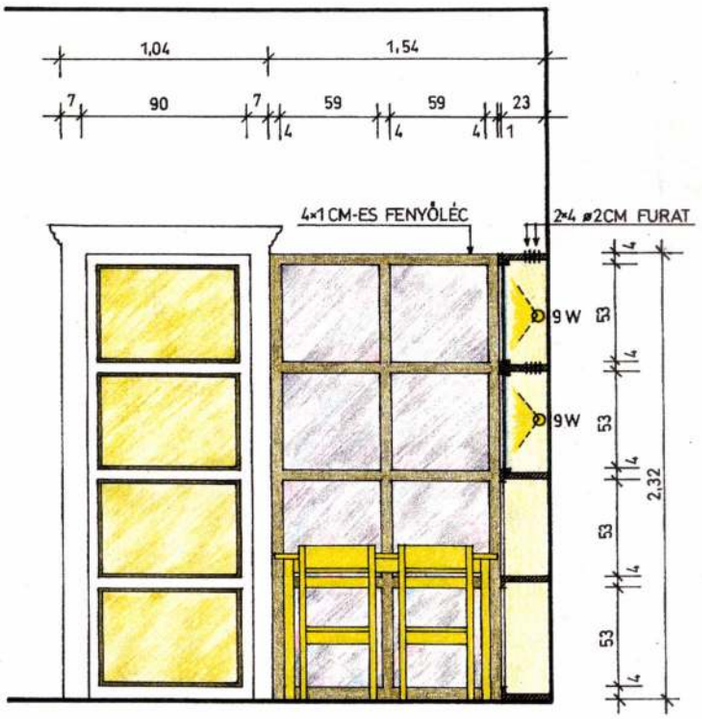

2. JELŰ NÉZET

ÉTKEZŐSAROK ALAPRAJZA

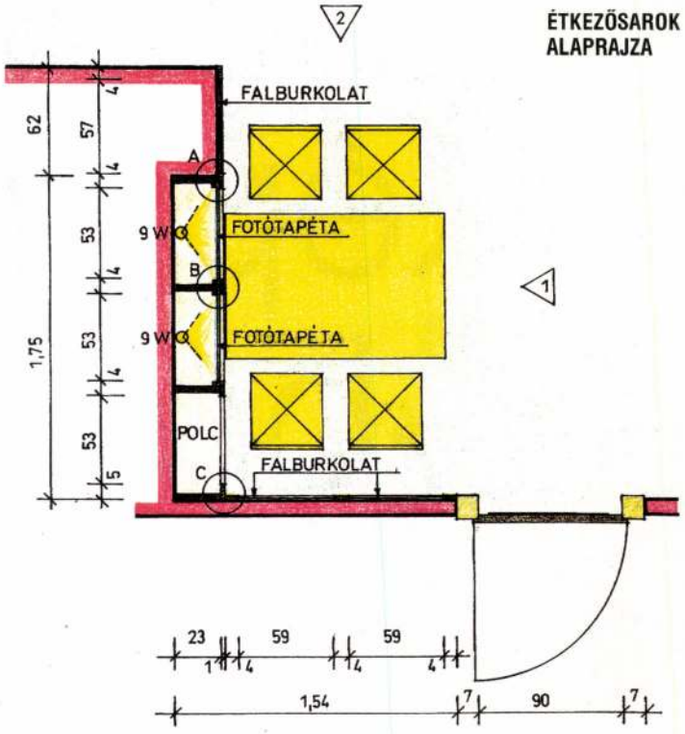

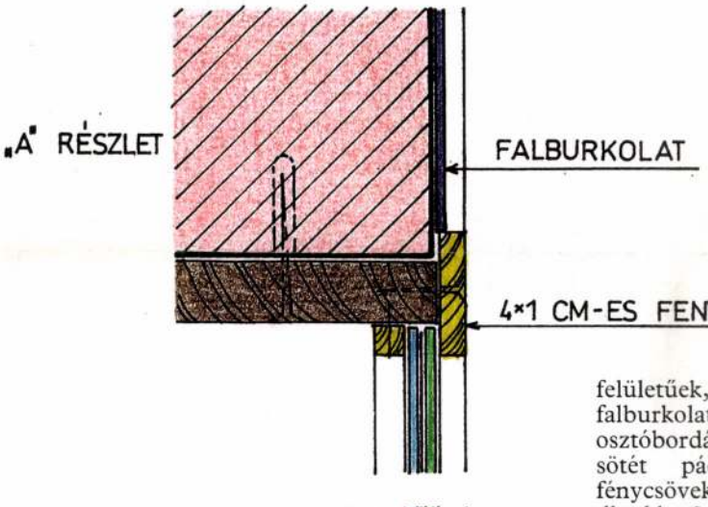

felületűek, ha világos falburkolat készül, az osztóbordák legyenek sötét pácolásúak. A fénycsövek felett 2×4 db, kb. 2 cm átmérőjű furat készüljön a vízszintes polclapokban, hogy a világítótest hője eltávozhasson.

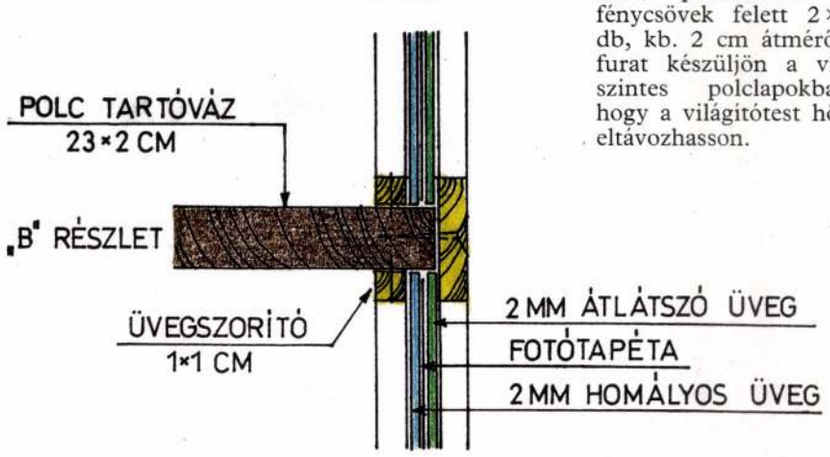

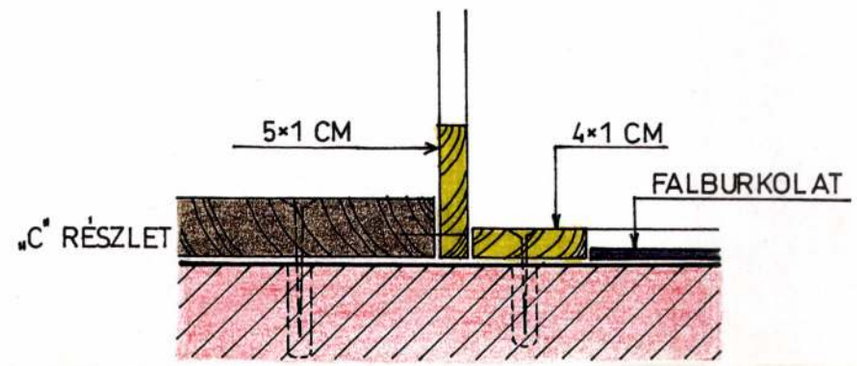

Az ajtóra a falburkolattal megegyező díszítés kerülhet, a fenyőléc vázzal azonos osztásban. Itt elsősorban parafa vagy textil jöhet számításba. Az előbbit Palmatexszel egyszerűen rágaszthatjuk, a textildarabokat pedig sötétebb fakeret alá feszíthetjük. A másik lehetőség, ha a kontraszthatás kedvéért az ajtó díszítése eltér a falburkolat anyagától. Ilyen megoldást ábrázol a rajz is: a falburkolat kazettáiban textilbevonatot, az ajtón parafát.

Amennyiben az egész helyiség hangulatához illenek a régi köcsögök, a közelben esetleg máshol is láthatók, akkor ide is kerülhetnek. A sarok hangulatát nem bontják meg, annak természetes anyagaihoz magától értetődően illeszkednek. Ebben az esetben előtérbe kerülhet a rusztikusabb falburkolat – az említett nád, sás, szalma vagy gyékény – valamelyike. Persze, nem kötelezően, hiszen a szilvásköcsögtől a parafa sem fog megsértődni.

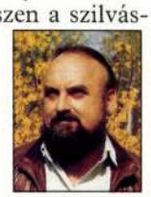

Greiner Frigyes

Anyagszükséglet

1×1 cm-es üvegszorító	9,0 fm
4×1 cm-es fenyőléc	36,0 fm
5×1 cm-es fenyőléc	2,4 fm
23×2 cm-es fenyődeszka	18,0 fm
átlátszó üveg: 55×55 cm	4 db
homályos üveg: 55×55 cm	4 db
fotótapéta: 1,20×1,20 m	1 db
falburkolat	6,1 m²
9 W-os kompakt fénycső + foglalat	4 db
08 műanyag tipli	20 db
06 műanyag tipli	20 db
50.3 facsavar	20 db
40.2 facsavar	40 db
21.1,5 bognárszeg	5 dkg

Képpel bélelve

Matzon Ákos olyan képgyűjtő, akit szintén gyűjtenek, hiszen maga is festőművész. Képei a konstruktív, geometrikus, architektonikus festészet körébe tartoznak, többségükön fehér térben elhelyezett, ugyancsak fehér síkgeometriai elemek viszonya adja a festőiséget. S hogy még színesebb legyen a kép: „mellesleg" építész is. Ritkaság az annyira „saját világ", mint Matzoné: mindaz, ami körülveszi, a saját keze nyomát viseli, az ő szellemiségének lenyomata.

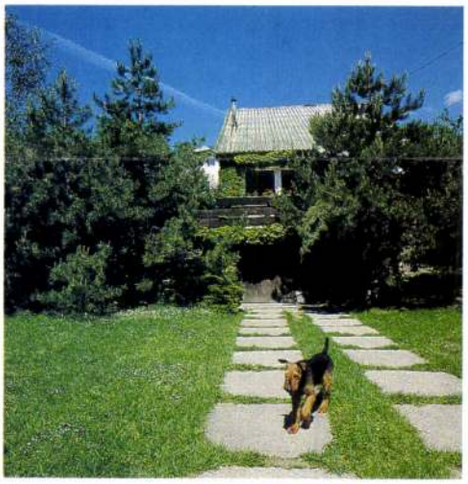

A természetbe szervesen beleépült ház pinceszintjén a garázs, a barkácssarok és a tároló kapott helyet, az egyterű földszint a közös lété, a tetőtér az elkülönült szobáké

A tágas, nagy ablakos előtér egyben étkező is. Innen nyílnak a kiszolgálóhelyiségek és a – fal helyett laza építésű, átlátható polccal – két részre osztott nappali

Tévézős-zenehallgató-melegedő sarok, festményekkel „kitapétázva"

A belépő-étkezőből visz a lépcső a tetőtérbe, alatta a második szoba bújik meg

1995/12

...alest sújtó, ötven éve nem tapasztalt súlyosságú húsvéti áradásoknak, amelyeket özönvízszerű esőzések okoztak. Az *MTI* beszámolt arról is, hogy hétfőn már a brit hadsereg is bekapcsolódott az elöntött városok kiürítésébe, és a legmagasabb fokú árvízriadó változatlanul érvényben volt az északkeleti és középső országrészben, mivel szakértők szerint átmeneti szünet után a héten *újabb esők* várhatók.

Az előzetes becslésekből kiderült, hogy a benyújtandó lakossági és vállalati kárigények végösszege meg fogja haladni a 1,5 milliárd font sterlinget (525 milliárd forintot). A veszteségeket súlyosbítja, hogy a rendőrség minden erőfeszítése ellenére *fosztogatók és betörők* szállták meg a kiürített településeket.

Még hétfőn is újabb városok kerültek víz alá, például a Londontól északkeletre fekvő, cambridgeshire-i Peterborough, amelyet a helyi folyó gátszakadása miatt csaknem egy méter magas ár öntött el. Víz alá került Shakespeare szülővárosa, Stratford-upon-Avon, ahol a legnagyobb angol drámaíró nevét viselő híres színház, a Royal Shakespeare Theatre épülete is komolyan megsérült. A pusztítás sávja 270 kilométer hosszan és 100 kilométer szélességben húzódik Északkelet-Anglia és Wales délnyugati vidékei között. E területtől északra télies fagy és havazás sújtja az országot.

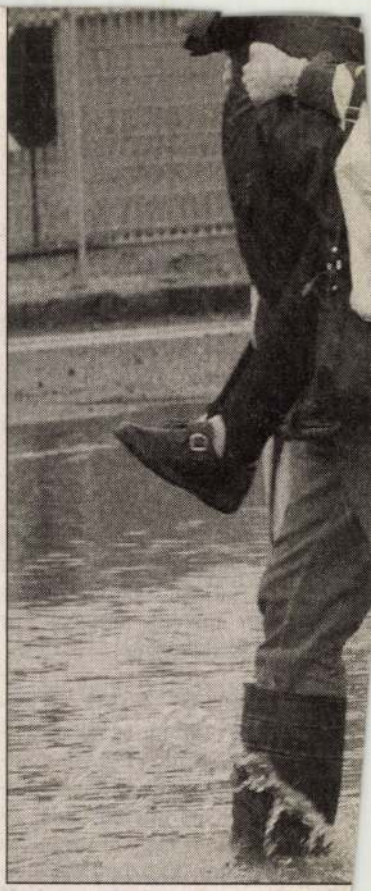

A heves esőzések megnehezítik ban. A képen egy angol férfi c túloldalára

Az időjárás szeszélye nem kímélte Nyugat-Ausztriát sem, ahová a hét végén visszatért a tél. A heves havazás szombat hajnalra elérte Vorarlberg tartományt, miután egész napos *közlekedési káoszt* okozott Svájc-

---

Waterlooi csokiharan

Belgiumi húsvéti tojá

Óriás csokoládéharangot vertek félre, pontosabban törtek össze szombaton a belgiumi Waterlooban a húsvéti ünnepek jegyében. A *százkilónyi édességet* az összesereglett több mint száz gyermek között osztották szét. A csokiosztásra a Napóleon legyőzőjéről elnevezett Wellington Galériában került sor. Belgiumban egyébként országszerte vidám eseményeket rendeztek a hét végén a krisztusi feltámadáshoz fűzött vagy attól független örömünnep jegyében, írt az *MTI*.

A hét végén a nagyvárosok szinte mindegyikében hagyom

1998 IV. 14

nek adott életet.

KIELÉGÍTŐ ÉS STABIL az állapota a szombat hajnalban Mátészalkán talált csecsemőnek, akit jelenleg a nyíregyházi Józsa András Kórházban ápolnak. A 2600 grammos kislányt cumisüvegből táplálják. Intenzív orvosi megfigyelése természetesen továbbra sem szünetel. A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Rendőr-főkapitányság továbbra is nagy erők bevonásával keresi az anyát, aki nem sokkal a születése után tette ki az utcára gyermekét.

RENDŐRMOTOROS ütközött egy Zsigulival Budapesten szombat délután a Fáy utca és a Béke út sarkán. Személyi sérülés nem történt, anyagi kár azonban keletkezett.

SZERENCSÉS KIMENETELŰ baleset történt szombat délben Szentendrén. Egy megkülönböztetett jelzés nélküli rendőrségi Golf az útjelző táblát figyelmen kívül hagyva fordult ki a parkolóból. Eközben összeütközött a vele szemben haladó Forddal. Senki sem sérült meg, ám a két autóban három-négyszázezer forintnyi kár keletkezett. A balesetet okozó rendőr elismerte felelősségét.

ŐRIZETBE VÉTEL mellett a BRFK eljárást indított egy 18 éves fiatalember ellen, aki szombat este a IV. kerületi Gárdi Jenő utca egyik lakásában olyan súlyosan bántalmazta lakótársát, hogy a 39 éves férfi a helyszínen belehalt sérüléseibe.

FOGOLYSZÖKÉST hiúsítottak meg hétfőre virradó éjszaka a Tolna Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet őrei. Két, előzetes letartóztatásban levő férfi próbált meg a zárka ablakán keresztül megszökni. Egyiküket még kimászás közben, míg társát – figyelmeztető lövés leadása után – az épület tetején fogták el. Személyi sérülés nem történt, a vizsgálat folyik.

III is lehet az önkormányzati lakásalapjából. Az e célra rendelkezésre álló 60 millió forintból 50–60 szociális bérlakást vesznek. A volt szovjet repülőtéren felújított ilyen lakásokkal együtt összesen 150 rászorult számíthat kiutalásra, de ennél sokkal több a várakozók száma.

KLINIKAPATOLÓGIAI konferenciát szervez április 16-án a Szent János Kórház tudományos bizottsága. A téma: az elmúlt három év igazságügyi boncolásainak áttekintése.

MATZON ÁKOS festőművésznek, a New York-i Pollock-Krasner Alapítvány 1998. évi ösztöndíja nyertesének kiállítása április 16-án és 17-én 9-től 17 óráig tekinthető meg a Kortárs Magyar Képtárban (1071 Budapest, Damjanich u. 12.).

A SZÉPMŰVÉSZETI Múzeum tájékoztatja tisztelt látogatóit, hogy ma, kedden zárva lesz.

HIBAIGAZÍTÁS. Lapunk április 9-én az 5. oldalon cikket közölt Eltűnik a Corvin tér? címmel. Ebben az I. kerületi Batthyány Utcai Általános Iskola igazgatójának neve hibásan jelent meg, helyesen: Főző Vilmos.

HALÁLOS LOCSOLKODÁS. V. János 40 éves makói lakos hétfőn – a feltételezések szerint – a húsvéti locsolkodás után, ittasan a város külterületén egy útmenti árokba esett, amelyből nem tudott kimászni, és a kétméteres vízben lelte halálát. A tragikus eset körülményeit a rendőrség vizsgálja.

KIGYULLADT egy lakóház tetőszerkezete – eddig ismeretlen okból – vasárnap éjszaka a főváros XVIII. kerületében, a Szigeti utcában. A tűzoltók helyszínre érkezése előtt két pb-palack is felrobbant. Az épület teljesen kiégett, személyi sérülés nem történt, mivel a lakók nem tartózkodtak otthon.

A kiállítás 2008. szeptember 14-ig látható,
hétfő kivételével naponta 10–18 óráig
7400 Kaposvár, Fő utca 10., e-mail: www.smmi.hu

Címlapon: Matzon Ákos: Játékváros, 45×40 cm, acryl, fa, relief, 2007
www.matzon.com

Támogatók:

GROPIUS

nka
Nemzeti Kulturális Alap

SYMBOL ART GALÉRIA

A kaposvári Rippl-Rónai Múzeum

szeretettel meghívja Önt

2008. július 9-én 17 órára

MATZON ÁKOS festőművész

KÉPÉPÍTŐ című retrospektív kiállítására

megnyitja: **Rockenbauer Zoltán**

valamint a

MATZON GYŰJTEMÉNY bemutatására

méltatja: **Tamás Károly**

A kiállításokat **Dr. Géger Melinda** művészettörténész rendezte

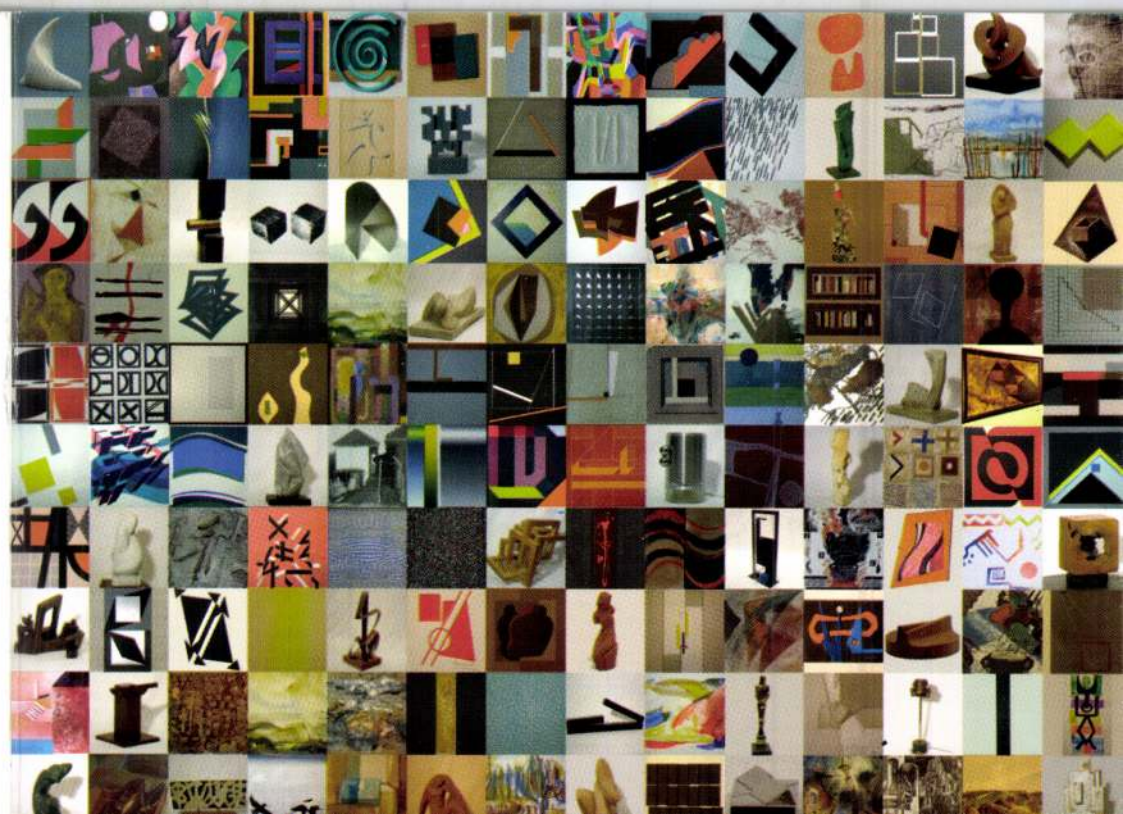

1021

Matzon Frigyes

Művészet
1962 dec.

MATZON FRIGYES

A képzőművészetben minden korszak saját szépségeszményének megvalósulását keresi. De ma inkább, mint valaha, felmerül a kérdés, hogy az alkotás mikor közelíti ezt meg. Akkor, ha a lusta szellem, vagy a tehetség hiánya az elfogadott régi formákat újra és újra átöltözteti, avagy akkor, ha ez az új időszerű külsőben és tartalommal jelentkezik. Mint minden szellemi érték, a szépség sem jelenik meg első látásra. Felfogása, megragadása mindenkor a közízlés formálásával érhető el. De ez sohasem volt olyan bonyolult feladat, mint ma. Az átalakuló társadalom és a hozzá igazodni akaró képzőművészet kapcsolata sohasem volt ilyen sokrétű. Az élet ritmusa még sohasem volt ilyen lázas, forrongó, ilyen állandóan új kérdéseket felvető, mint ma. Régen a szociális és társadalmi erőktől életrehívott stílus egy-két géniusz körül jegecesedett ki és ez építészetben, szobrászatban, festészetben egyaránt századokra kijelölte a fejlődés útját. Ma teljesen megváltozott a helyzet. A képzőművészet fejlődésének ritmusa, stabilitása megbomlott. A természettudományok, a technika rohamos haladása, az e téren folyó lázas kutatás a képzőművészetek terén is a kísérletezést helyezi előtérbe. És ezzel a hagyomány egyeduralma megszűnik. Helyébe az állandó változás, a keresés izgalma lép, amely egyéni kísérletekben a kezdet kezdetére visszatérve, a rombolástól sem visszariadva, a változott életforma stílusának új harmóniáját, új szépségideálját kutatja.

A XX. század képzőművésze ebben az új ritmusú, szerteszét ágazó, szinte már kaotikus szövevényben keres utat magának. Az akadémiák még őrzik a hagyományokat — az iskola ezen alapszik — de az élet legtöbbször már egészen mást követel. A művész, ha nyitott szemmel jár és figyel, bensejében érzi a követelődző vágyat, hogy kísérletezzék, hogy a maga munkájával is hozzájáruljon a művészet megújulásához. Ám a közönségnek, de maguknak a képzőművészeknek véleménye és ítélete nagyon is eltérő e kísérletekkel szemben. A közönség jelentős része, de a művészek közül is sokan a „művészi szép" fogalmát összezavarják a reális dolgok és a természet szépségeivel.

Matzon Frigyes szobrászművész, kinek törekvéseit most itt bemutatni szándékozunk, ebben az új szépségideálért folyó harcban a kísérletezők oldalán áll. Már növendék korában — Sidló Ferenc tanítványa — nem csupán az emberi test felépítése, arányai, mechanizmusa foglalkoztatja. Már legkorábbi műveiben felvetődnek a szobrászat konstruktív alkalmazásának problémái. A talapzat és annak arányai, a konstruktív elemek egyformán fontosak számára, ha önálló plasztikát mintáz is, de ha csak lehet — legalább is elképzeléseiben, önmaga számára készített vázlataiban — az emberi testet mindig valamely monumentum részeként fogja fel. Ez az alapvető hajlama, amely az architektúrával való foglalkozáson át egyre inkább a plasztika konstruktív megoldásai, az alkalmazott művészet felé vezeti, döntő lökést kap itáliai tartózkodása folyamán. Három évet tölt ösztöndíjasként Olaszországban, amikor is személyes kapcsolatba kerül Iván Mestrovič-csal. Matzon már mesterén, Sidló Ferencen keresztül megismerkedett Mestrovič törekvéseivel, hiszen Sidló művészetére Franz Metzneren kívül ez a mester volt döntő hatással. Matzon közvetlen találkozása e nagy jugoszláv mesterrel azután végleg meghatározta fejlődésének irányát. Mestrovič művei, főleg a Caftat-i, Otavice-i mauzóleumai, az architektúrába szervesen beépülő, gazdag invenciójú és erőteljesen expresszív plasztikai megoldásukkal, lesznek példaképei. Egy architektonikus tervét az olasz kormány meg is vásárolja.

A második világháború azonban egy időre megakasztotta Matzon Frigyes művészetének kibontakozását. E nehéz idők nem tették lehetővé, hogy monumentális tervei valóra válhassanak. Dolgozik, tanulmányokat folytat, de tervei egyelőre csak vágyak maradnak. Mauzóleumain (Olimpiai emlékmű) kör alakú architektúrát népesít be erősen leegyszerűsített, expresszív figurákkal, zárt kompozíciójú reliefekkel. Ezek mellett az elképzelt, de soha meg nem valósult tervek

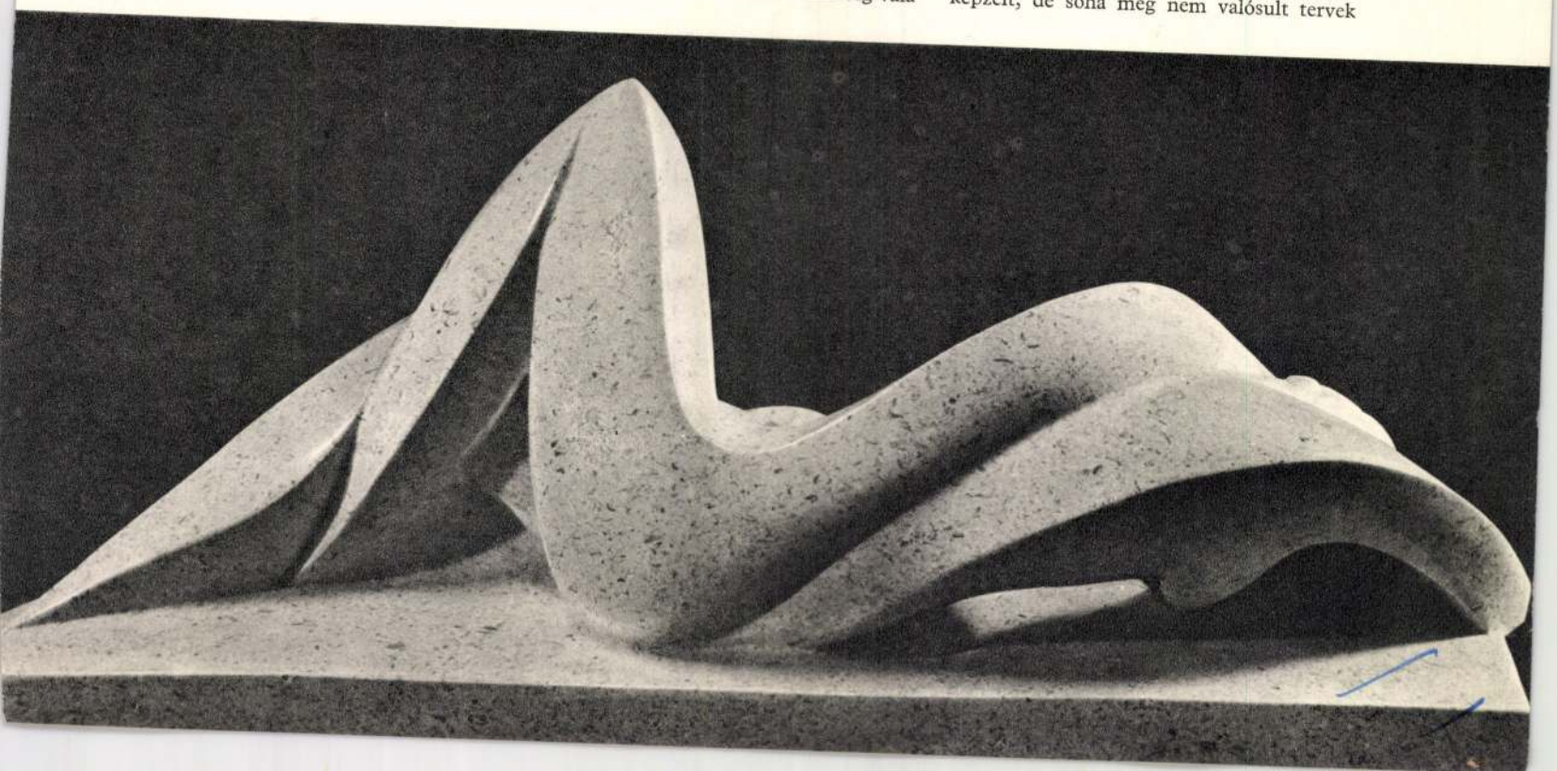

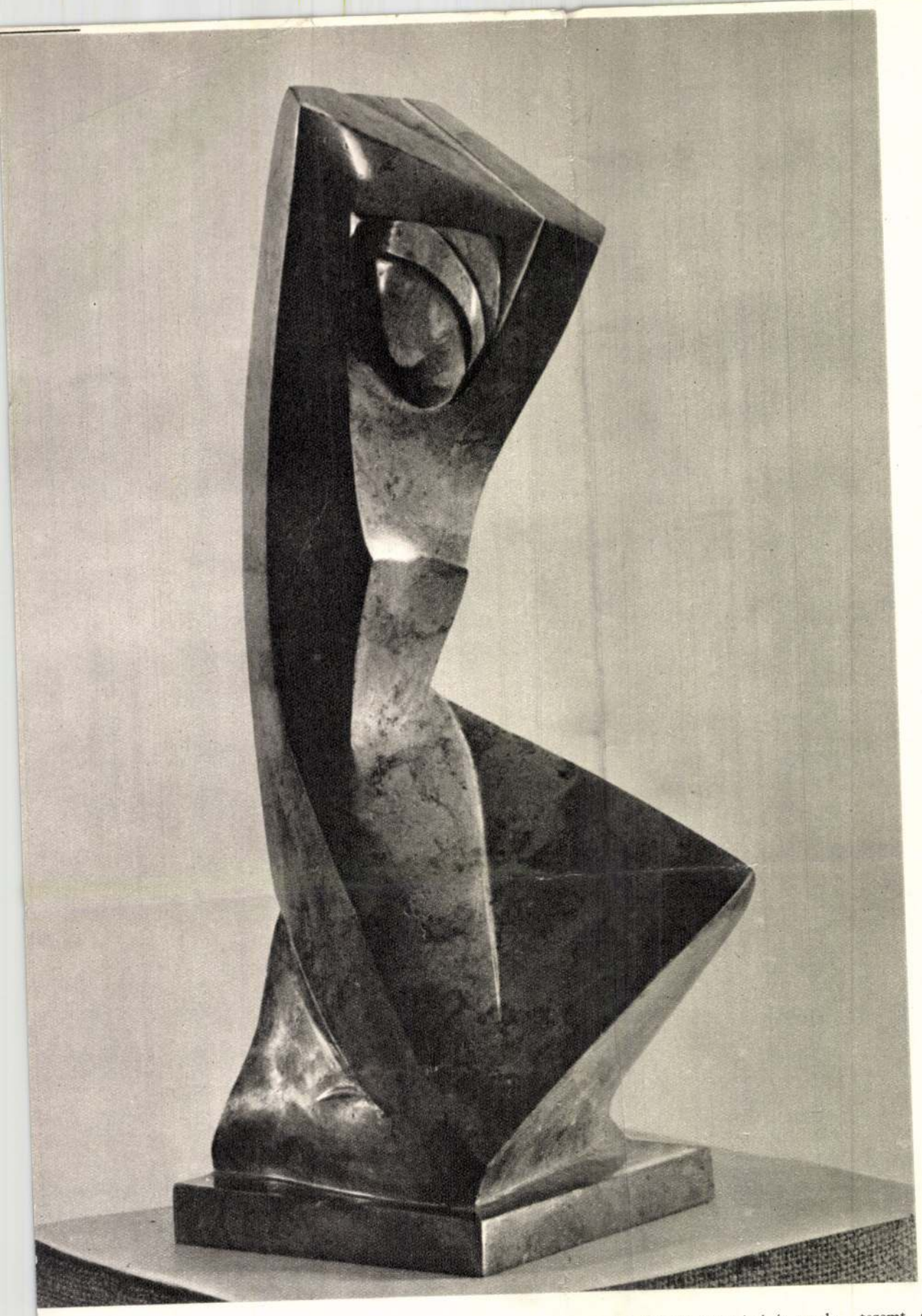

mellett az első évtized termése főleg portré — melyek közül kettő a Nemzeti Galéria tulajdona — és több finoman, érzékenyen megmintázott reliéf és akt-tanulmány, amelyekben főleg eleinte, a szigorúan mérlegelő és megfigyelő, tehát az intellektuális elem dominál. De már az érzelmek sűrítésére való törekvést is fellelhetjük e korai műveinél, főleg egy-két reliefben, melyek rendkívül kifejezőek. Ezekben jelentkezik először az az elmélyültség, mely műveit később a megfigyelés józan világából majd az expresszív kifejezés felé viszi és amely mai stílustörekvéseinek elindítója.

A második világháború után évekig egy építészeti tervező-intézetben dolgozik, részt vesz Dunaújváros felépítésében és munkájával sztahanovista szintet ér el. Ez az évekig tartó tervező munka közvetlen, élő kapcsolatba hozza az építészettel. Tökéletesen megismeri annak szerkezeti elemeit, megváltozott anyagát, és ez érleli meg végleg azt az elhatározását, hogy a mai építészet forradalmian átalakult stílusával rokon plasztikát teremt, amely leegyszerűsített, de elvontságában fokozottan kifejező legyen.

1946-ban a Vérmezőre tervezett Magyar Jakobinusok emlékmű-pályázatán — melyet építészek számára írtak ki — pályázik és harmadik díjat nyer. Három év múlva, szűkebb körű pályázaton, tisztán architektonikus megoldású tervvel, első lesz. Végül mégsem ez a pályaműve kerül kivitelezésre. Helyette egy szarkofágot terveztetnek vele és azt helyezik el a Vérmezőn.

Kinevezik a Képző- és Iparművészeti

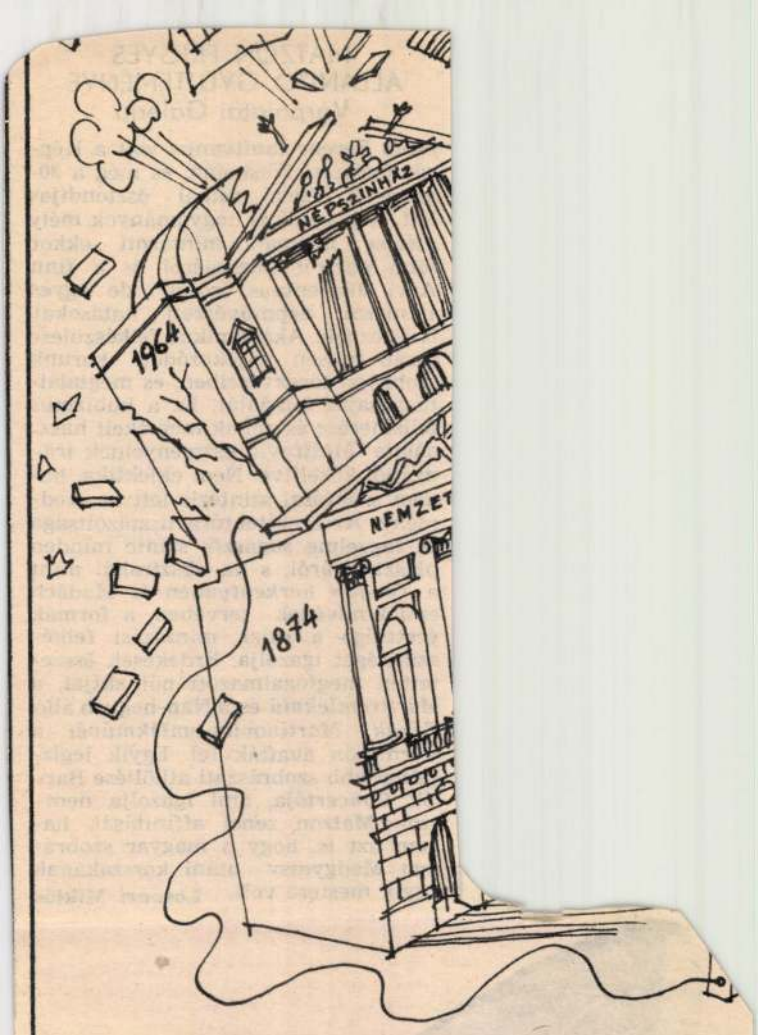

Kleopátra című rész —
— jó szívvel ajánlható m
(kicsiknek és nagyok
a kurta adagokra kipor
és Jerry sorozat idegesít
ma folytatásai mellett m
filmeket is látni szeretn

Folyóira

AMERIKÁS MAGYARO
Mozgó Világ

„Épp Amerikában szemb
ber azzal, hogy a nem
korántsem olyan egység
gondolnánk" — írja V
Változatok amerikaiakra
rokra című esszéjében.

MATZON FRIGYES ÁLLANDÓ GYŰJTEMÉNYE

Várpalotai Galéria

Sidló Ferenc tanítványa volt a Képzőművészeti Főiskolán, és még a 30-as évek végén római ösztöndíjas lett. A klasszikus hagyományok mély átélése nyomán mintázott ekkor több portrét feleségéről és a finn Arvi Järventaus íróról, de egyes arcmásai népművészeti hatásokat is jeleznek. Akadémikus felkészülése során frissen tájékozódott korunk szobrászi törekvéseiben, és megtalálta a saját feladatát. Ez a kubizmus felismerése és annak mérsékelt használata, Meštrović eszményeinek irányából közelítve. Nem eklektika, hanem szobrászi szintézis lett az eredmény. Az architektúra tisztázottsága és fegyelme sugárzik szinte minden plasztikájáról, s ha absztrahál mint a *Tengeri herkentyű*ben és Madách emlékművének tervében, a formák érettsége a rajzi, mintázási felkészültséget igazolja. Érdekesek összetetten megfogalmazott női aktjai, a *Mártiremlékmű* és a Nap-hegyen álló *Fókák*. *Martinovics-emlékművét* a Vérmezőn avatták fel. Egyik legizgalmasabb szobrászati átköltése Bartók *Concertója*, ami igazolja nemcsak Matzon zenei affinitását, hanem azt is, hogy a magyar szobrászat Medgyessy utáni korszakának egyik mestere volt. **Losonci Miklós**

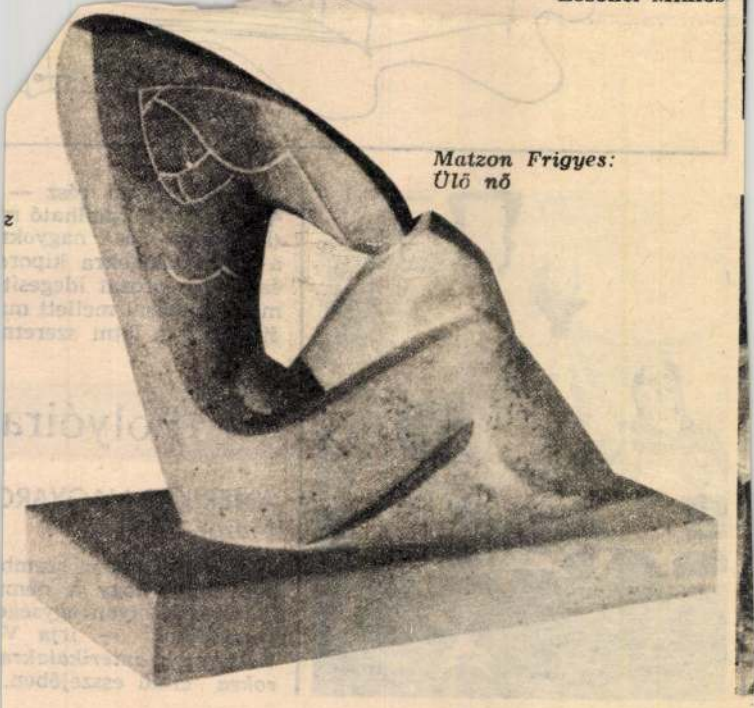

Matzon Frigyes:
Ülő nő

MATZON FRIGYES
Új tükör, XXIV. évf.
33. sz. 1987 8.p.

Matzon Frigyes

Hobrász -

a római Magyar Akadémia tagja, részt vett ennek kiállításán -

irod

Mihály László:

Magyar művészek sikere az örök városban.

Ellenzék. (Kolozsvár)

1943. jun. 18.

MEGHIVÓ

a MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

f. évi április 27-én,
szombaton délután 6 órakor
az Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—37.) dísztermében

és

f. évi április 29-én,
hétfőn délután 6 órakor
a TESz (V., Falk Miksa-utca 1.) dísztermében tartandó

NYILVÁNOS ÜLÉSEIRE,

amelyeken

P. FACCHINETTI VITTORINO
a milánói Szent Szív egyetem tanára

tart előadást

szombaton:

„DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA"

címmel (vetített képekkel),

hétfőn: **„LA RADIO IN VOLO"** címmel.

AZ ELNÖKSÉG

Vendégeket a Társaság szívesen lát.

MDK.

Matzon Frigyes szobrász. ~~/Róma:/~~

Szerepel a római Magyar Akadémia kiállitásán.

Ellenzék 1943. junius 18. 2. l.

MDK.

Matzon Frigyes:
/:Wolfner Gyula és ismeretlen adakozó dijat:/
Ernszt Muzeum Tavaszi Szalon kiállitás.

Pesti Hirlap, 1938. április 10.10. 1.

MDK

Matzon Frigyes, ~~díszérem~~ VDI.é.növ.
szobormunkáért a Céhbeli Képzőm.Egy. diszérme

Képzőműv. főisk. jelölései... Magyarság, 1937.
ápr. 9. 10 l.

Matzon Frigyes
Wolfner Gyula dij

KVI. Tavaszi szalon. Nemzeti Szalón, 1941. julius,
1 1.

185. kép. *Kehely. Olasz, XIV. század.*

Aranyozott bronz, mag. 32 cm.
Az Ipolyi-gyüjteményből.
A magyar történeti ötvösmű-kiállítás lajstroma. Bp., 1884., második terem, 46. l. — Egyházi műrégiségeink az 1885. évi budapesti országos kiállításon. Egyházművészeti Lap. VI., 1885., 301. l. — Radisics Ipolyi 39. szám. — Szendrei: Néhai Ipolyi Arnold gyüjteménye. AÉ, VII., 1887., 344. l. — Gerevich PA, 260. l.

KÖRMENETI KERESZT,
rajta Krisztus-test, szárvégekben négy evangelista. Hátoldalon négy szent.
Olasz, XIV. század.
Réz, famagon, mag. 36·5 cm.
Az Ipolyi-gyüjteményből.
Gerevich PA, 259. l. — Őszi kiállítás, 1930. Ipolyi, 138. szám.

KÖRMENETI KERESZT,
előoldal, közepén Krisztus-test, szárvégekben fenn Agnus dei, balra Szűz Mária, jobbra Sz. János ev., alul Sz. Magdolna. Hátoldalán ülő Krisztus, a szárvégekben evangelista szimbolumok.
Zománcos részletekkel. Olasz munka, XIV. század.
Trébelt réz, famagon, mag. 45·5 cm.
Gerevich PA, 259. l.

MDK

Matzon Frigyes

Wolfner Gyula dija 1940

17. Tav.Szal. dijnyerteseinek névsora
N.Szal. 1942. jun.

Matzon Frigyes szobrász M.D.K.

A tabáni parkban kerül felállitásra " Fóka" c szoborkompoziciója. Ez az alkotás 1963-ban Párizsban a Salon d' Autumne-ban volt kiállitva

Napló
Magyar N emzet 1965. március 25. 4. 1.

MDK

Matzon Frigyes VII.é.növ.

A bajnok c. szoborért a szfváros 600 P ösztöndija

Képzőmüv. főisk. jelölései... Magyarság, 1937. ápr. 9. 10 1.

Matzon Frigyes

"Zárkózottság" c. szobormüvét bemutatja lap. Ezzel az alkotásával megnyerte a Székesfőváros ösztöndiját.
Repr.

Délibáb, Bp. 1937. május 8. XI. évf. 19. sz. 18. lap.

1021

Matzon Frigyes

MATZON FRIGYES HATVANÉVES

Habár a születésnap dátumának nincs befolyásoló hatása az életmű jelentőségére, egy-egy kerek évforduló betöltése kedves alkalom művészeink munkásságának méltatásához. Matzon Frigyes születésnapjára a gratulációhoz mellékelem e néhány gondolatot művészetéről.

Akik személyesen nem ismerik a mestert, és életútjával sincsenek tisztában, azok is első pillantásra felismerik a műveken alkotójuk vonzalmát az építészethez. A képzőművészet évszázadokkal ezelőtt elszakadt az építészettől, melynek a kezdetekben szerves része, kiegészítője volt, és önálló, független alkotásokat hozott létre. A modern építészet, mely szakított a díszítgetéssel, és konstrukciójának, formáinak, tömbjeinek harmóniájával pótolja azt, ismét igényli, hogy szorosan és egyenrangúan összeforrjon a képzőművészetekkel. Ehhez azonban szükséges, hogy olyan alkotások készüljenek, melyeknek szelleme, harmóniája, külső és belső struktúrája nem áll ellentétben az épülettel, hanem kiegészíti, teljesebbé teszi azt. Elkerülni, hogy a szobor szervetlen applikáció legyen, olyan szobrászatot teremteni, mely helyreállítja a régi egységet — ez Matzon Frigyes célja.

A modern épületek az aprólékos díszítés hiánya miatt távoli nézőpontból hatnak előnyösebben. A kívül elhelyezett szobrok felületgazdasága, vonalvibrálása ilyen távolságból már eltűnik, csak a nagy tömegek, erőteljes síkok és görbék érvényesülnek. A messzebbről szétfoszló esetlegességek helyett pontos szerkesztésre, tudatos felületalakításra, gondosan kiszámított tömegelhelyezésre van szükség. Matzon sajátosan egyéni formanyelvet alakított ki, mely e követelményeknek megfelel.

Legjellegzetesebb szobrait kőből készíti, abból az anyagból, mely ősi, közös anyaga a szobrászatnak és építészetnek. Avatott mestere a kőfaragásnak, ismeri a kövek természetét, titkait, s művészete szolgálatába állítja azokat. A márvány erezete, simán gyűrűző sok szép foltja szerves részét, alakító tényezőjét képezi plasztikájának csakúgy, mint a finoman csiszolt felületek fénytörése, a mészkő sápadt csillogása vagy az árnyékban maradó részek kontraszthatása.

A kő, anyagának természeténél fogva nem enged meg olyan forma- és tömegjátékokat, mint a bronz. Míg az utóbbi a szobrász bármely, akár a legbizarrabb, legcsapongóbb óhajának is eleget tesz, addig az előbbinél önmérséklő fegyelemre, a legszigorúbb tudatosságra van szükség. E tudatosság jegyében alakult ki Matzon Frigyes szoboralkotói módszere.

Első lépésként kisméretű agyagszobrot mintáz a modellről a legszigorúbb realizmus, majdhogynem naturalizmus jegyében. A kis tanulmány rögzíti a későbbi változatok beállítását, mozdulatát, legalapvetőbb forma- és tömegelrendezését. E kis szobor elkészülte után (mely önmagában is teljes értékű kisplasztikai alkotás) több, szintén agyagból megmintázott variáció készül, fokozatosan eltávolodva a természeti látványtól, fokozatosan elhagyva a lényegtelent, az esetlegest. Ám az absztrahálás nem fokozódik a természeti eredet teljes felszívódásáig, minden esetben megmarad a valóságos emberi testnek végletekig leegyszerűsített, csak a legtömörebb, de mindig világosan felismerhető formája. Ez alól csak egy-két műhelygyakorlat kivétel, amelyekkel felület- és formakísérleteket végez a művész.

Három-négy, ilyen egyszerűsítő, sommázó megfogalmazás után kezd hozzá Matzon Frigyes első kő-változat megfaragásához. Az agyagtanulmányok tapasztalatainak leszűrése után, lényegileg az utólsó példány felépítését követi. Az így elkészülő kőszobor már végleges, kész, de nem a sorozat utolsó alkotása.

Az első, kőbefaragott változatot, mely plasztikailag befejezett egész, a naturális forma szubsztanciája, követi több, szintén kőből készülő szobor. Ezeken az első kőváltozatban kikristályosodott tömegeket, formákat mozdítja meg, csavarja el, fordítja térbe alkotójuk. Ülő nőalak felsőtestét oldalt, majd hátrafordítja, lábait jobbra vagy balra elmozdítja. Fekvő alak törzsét, lábait, karjait egymáshoz képest más-más helyzetbe hozza, esetleg csak kéz- vagy lábmozdulatváltoztatást végez. E mozgásoknál azonban nemcsak az emberi anatómia, hanem e kőszobrok saját anatómiája is érvényesül. A hasábszerűen megfogalmazott törzs vagy kar csavarvonalúvá válik, körök elipszisekké, gömbök ellipszoidokká húzódnak, kúpok, gúlák meggörbülnek. Ám e sajátos „kőszobor-anatómia" sose bomlik fel, mindig olyan következetes szigorúsággal hat, mint az emberi test valóságos anatómiája. Hasáb sosem torzul gúlává, gömb kúppá. Az első és a későbbi változatok pontosan következő kapcsolatban vannak egymással: a konstrukció nem változik, csak a mozdulat.

E változatok sokféleségét fokozza, hogy a művész más és más kőanyagot választ ki az egyes mozdulat-variációk kifaragásához. Egyes mozdulatok, kontraposztok kifejezését segíti a kő különleges erezete, foltozottsága, néha meg éppen a kőanyag színbeli differenciáltsága inspirál újabb megfogalmazást. Más esetben a mozgalmasabb felépítés egyszerűbb textúrájú követ kíván, és viszont. A variációs lehetőségek kifogyhatatlansága miatt Matzon gyakran visszatér régebbi szobraihoz, hogy újabb és újabb változatokat faragjon.

Azok a szobrok, melyek ilyen hosszú, gondos és fegyelmezett művészi érlelődés után jönnek létre, mindig emberalakot, leggyakrabban női aktot ábrázolnak. Matzon Frigyes művészi munkásságának jelenlegi szakaszában e szobrokkal foglalkozik legszívesebben. Legelvontabb figurái is emberközeliek, átmelegíti hideg kövüket az emberszeretet, humánum. Emberekről, emberi érzésekről szólnak, emberekhez. A szó nemes értelmében modern alkotások, ám közérthetőek, az egyszerű, művészeti iskolázottságot nélkülöző ember is megérti őket, észreveszi és méltányolja bennük a művészi

Matzon Frigyes: Aktok – Nus – Обнаженные

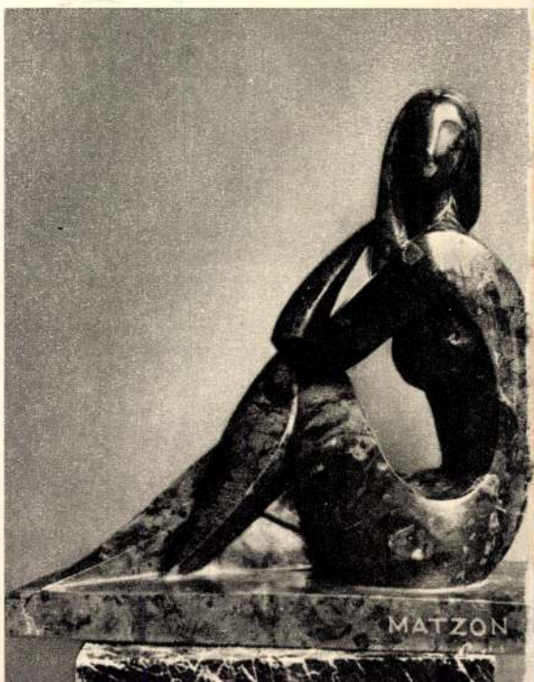

Gazdag munkássága láttán kissé Goethe Bűvészinasa jut eszünkbe — azzal a különbséggel persze, hogy Gorka, a bűvészinas, a Természetnek, a nagy varázslónak távollétében, akár városi környezetben is abszolút biztonsággal tud bánni az anyagot megfékező „varázslat" fortélyaival. S nem is fullad bele a természet-kínálta gazdag művészi lehetőségekbe, inkább művészi alakító ösztöne uralma alá hajtja őket. A most 75 éves művész szelleme fiatalos rugalmassággal mind újabb kifejezési eszközök után kutat; újabb kísérletei már a kovácsolt vas és ólmozott üveg művészetének határterülete felé terelik. A fémmázakkal lazúrosan színezett, átvilágítható üveg hatáslehetőségei izgatják néhány éve. A színes ablakoknál szereplő ólomváz helyett vékony, jólkiégetett terrakotta hálózatba, kontúrrendszerbe foglalja a fémes csillogású üveget, s hol kovácsoltvassal kombinálva, lámpaernyőként, hol átvilágítható fali vagy ablakdekorációként alkalmazza az általa szellemesen kifundált új műformát. Az új eljárás fémoxidok érces csillogását, színes arabeszkjeit mutatja már ráeső fényben is, de az érdekes kompozíciók üvegszemeinek drágakőszerű csillogása áteső fényben, belső illumináció nyomán érvényesül a maga teljes szépségében.

A sok nemzetközi elismerést (Monza, Velence, Brüsszel), magas állami kitüntetések sorát (Munkácsy- és Kossuth-díj, „Érdemes művész" kitüntetés stb.) valamint számos, köztük nem egy önálló kiállítás (legutóbb 1954, 1964 Budapest, 1968 Visegrád) sikerét megért mester sokrétű munkásságában nem hagyható említés nélkül avatott pedagógiai tevékenysége sem, melyet legutóbb Iparművészeti Főiskolánk oktatói minőségében sikerült kultúrpolitikánknak gyümölcsöztetnie. Emellett szellemes, művészetbölcseleti és művészettörténeti értékű aforizmái, irodalmi anekdota-készlete is rendkívüli értéket jelent — a kortársak és az utókor számára egyaránt. Ezért csak őszintén kívánhatjuk (a Mesternek tolmácsolt, ünnepi, november 6-án esedékes születésnapi jókívánságainkon kívül), hogy a mindmáig szellemi frissesége teljében sugárzó művész szellemi kincseit írásban, könyvalakban is lerögzítse, értékes örökséget hagyva a humorán derülni és tapasztalatkincsén okulni kívánó, utánunk következő generációknak.

Bauer Jenő

*

A Múzeumi Hónap rendezvényeként nyílt meg Lipták Pál festőművész grafikai kiállítása a gyulai Erkel Ferenc Múzeum új kiállítócsarnokában.

Október 10-én tartották a Debreceni Medgyessy Teremben Menyhárt József festőművész kiállításának megnyitóját. Debrecen Város Tanácsa, a kiállítási intézmények és a Kossuth Lajos Tudományegyetem KISZ Végrehajtó és Kulturális Bizottsága közös gondozásában rendezték meg Laborcz Ferenc szobrászművész kiállítását a Tudományegyetem díszudvarában.

A kecskeméti Aranyhomok szálló kiállítótermében mutatta be festményeit és grafikáit Gábriel Ernő Sándor.

Erdős László festőművésznek a nagykanizsai Olajbányász Művelődési Otthonban volt gyűjteményes kiállítása.

A szombathelyi Savaria Múzeum rendezett kiállítást V. Tóth László, majd Vértesi Péter, és őt követően Szokolszky Miklós festőművész alkotásaiból. Ugyancsak ott állította ki a Múzeumi Hónapban bőrmunkáit Riesz József iparművész.

*

A somogytúri Kunffy Képtárban a Múzeumi Hónap és Kunffy Lajos századik születésnapja alkalmából rendezett emlékkiállítás ünnepélyes megnyitóját október 2-án tartották.

*

Új kezdeményezés eredményeként jött létre az MSZMP II/3. körzetének és a Hazafias Népfront „Béke Klubjának" rendezésében a területen élő művészcsoport kollektív kiállítása. A Vörös Hadsereg úti helyiségekben november 6-án megnyílt tárlat jellegét és indítékát a következő szavakkal fejezte ki a művek katalógusa: „A művészek különböző irányzatokat képviselnek. Közös ebben a kollektív megnyilvánulásban az, hogy valamennyi művész szereti lakó-környezetét és a lakossággal, valamint egymás közt is szorosabb társadalmi kapcsolatot kívánnak létrehozni."

Gorka Géza: Kerámiák – Poteries – Керамика

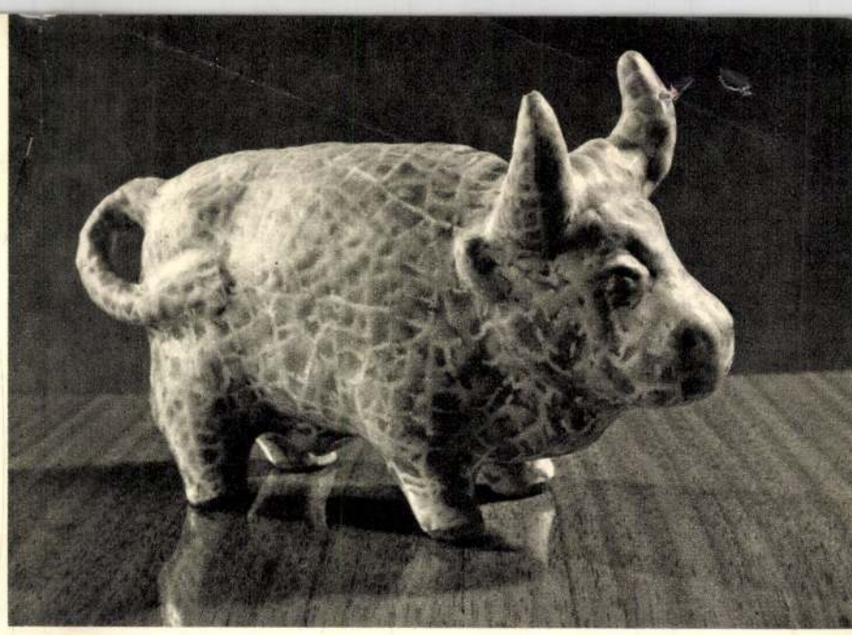

szépet. E szobrok modernsége nem a vájtfülűek modernsége, modernkedése, hanem az emberi, humanista művészet modern változata, mely mindenkihez szól és mindenki által befogadható.

Matzon Frigyes művei között azonban találunk olyanokat is, melyek közvetlenül nem vezethetők vissza létező természeti formákra. Egyes esetekben a formák fogalmakat szimbolizálnak, mint például Madách-emlékműtervében. A földresújtott, de felemelkedő, reálisan megmintázott Ádám-alak mögött a természeti és társadalmi erőket, törvényszerűségeket jelképező hatalmas elipszoid-őrvénytest utal a Tragédia cselekményére, az emberiség történetére.

Készültek Matzon Frigyes műtermében más „non figuratív" alkotások is. Ezek egy része, mint már föntebb szó volt róla, felület-játék- és formakísérletek, tér- és tömegkompozíciók lehetőségeinek kutatása közben készült. Más részük gondos megfigyelés, elmélyedt tanulmányozás után elárulja természeti eredetét. Ennek a csoportnak egyik jellegzetes darabja — jobb hijján — a „Tengeri Herkentyű" címet kapta, amely csak az első pillantásra tűnik komolytalannak. Aki huzamosabban szemléli, kézbeveszi, forgatja e szobort, valamiféle ritka és csodálatos tengeri állatra, polipra vagy szabálytalan vízicsillagra gondol. Nem valószínű, hogy egy ilyen állat ábrázolásának szándéka lebegett a művész előtt, amikor mintázott, de tény, hogy nem szakadt el teljesen a természettől, midőn a formákat létrehozta, és helyére tette. Közelebb áll az emberhez, ha nem is a természeti formákhoz a „Concerto" c. kőfaragvány, melyet Bartók műve inspirált. A zenedarab kompozicionális egységét, disszonáns hangulatát, zenei erővonalait tette át kőbe a művész elismerésre méltó átérzéssel.

Matzon Frigyes művészi munkássága széles kört ölel fel, ennek ellenére következetesen egységes. Egysége részben anyagából, részben szemléletéből fakad. Ha agyaggal, fával vagy rézlemezzel dolgozik is, a végső változatot kőből képzeli el, „kőben gondolkozik". Ebből következik a szemléleti egység: végsőkig leegyszerűsített formákkal adni a lényeget, egységes térélményt kelteni a szemlélőben.

Pogány Gábor

ebben az új szerepében a kerámiának, s esztétikai lehetőségeire nem jut akkora figyelem, mint régebben. Pedig a kerámia már megszokta története folyamán, hogy az ember eszményeiben is részelteti őt, hogy az emberi szép eszmények részese, hordozója legyen.

Az Alföldön született Csizmadia Zoltán festő jó pár éve telepedett meg Veszprémben, ahol megcsodálja a Pannon szépségeket, magába fogadja új környezete varázsát. Ám az év egy részét Hódmezővásárhelyen tölti, ahol a kerámia gyárban régi ismerősként fogadják. Csizmadia bár vérbeli festő, mégis erősen foglalkoztatja őt nemcsak a kerámia szín, hanem a kerámia formalehetősége is. A hatvanas évek elején több, Gádor István munkáinak szellemével rokon kerámia képet égetett itt Vásárhelyen. Aztán arra is figyelt, hogy a vásárhelyi új műszaki kerámia gyár hogyan is csinálja a műszaki kerámiákat. Szeme előtt zajlott le az új termékek kialakításának egész műszaki processzusa. Közelről láthatta, hogy ebben az új üzemi felhasználásában miként veszti el a kerámia hajdan kivívott embertől emberhez szóló üzenet közvetítő társadalmi funkcióját. De azt is meglátta, s ez a meglátás művészetének jó erénye, hogy a műszaki fegyelembe szorított agyag ez új szerepben is mennyi esztétikumot, szép lehetőséget rejt. Csizmadia gesztusa — mondhatjuk, hogy helyettünk és nevünkben is érvényes gesztusa — voltaképpen az, hogy felfedezte a műszaki kerámia díszítő motívum lehetőségeit, s bátran alkalmazta, beleszervezte azokat a maga alakította kerámia táblakép kompozícióiba, s így a gyár termelte műszaki fémformák a művészi alakítás eszközévé váltak. Mindez így kimondva egyszerű ötletnek látszik. A gesztus őszinteségét és mélységét művek mutatják meg, melyekben valóban humanizálódnak a technikai formák, emberi üzenetközvetítő művészi kifejező feladatot teljesítenek. A Csizmadia formálta kerámia táblaképekben ismét részese lesz az agyag az ember eszményének, részese lesz az élet kiteljesülő pillanatai nagyszerűségének ünnepélyes hirdetésének: királyfi a vőlegény, szelíd virág a menyasszony, kinyílt virág a menyecske, a vőfély is bokrétás, a jó pásztor szelíd arcú, s az aszszonyságok virágoznak. Olyan hasonlattal szólnak ezek a művek az

Matzon Frigyes

Meghalt Matzon Frigyes

Hetvenhét éves korában meghalt *Matzon* Frigyes szobrászművész. Több évtizedes munkássága során elsősorban sírkőszobrászként tevékenykedett. Temetése május 4-én, fél kettőkor lesz a Farkasréti temetőben, közli a Művelődési Minisztérium, a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége és a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja.

*

Sidló Ferenc tanítványa volt, majd 1938-tól Rómában folytatta tanulmányait, és személyes kapcsolatba került Ivan Mestrovic-csal, aki végleg meghatározza további fejlődésének irányát. Számos pályázaton, hazai és külföldi kiállításon vett részt, szobrait ismerik Rómában, Párizsban. Bemutatta műveit a Velencei Biennálén, Svájcban és az Egyesült Államokban is, s több munkáját őrzi a Magyar Nemzeti Galéria.

Matzon Frigyesnek nemcsak művészeti, hanem pedagógiai tevékenysége is jelentős. A Magyar Képzőművészeti Főiskola tanára volt, művészettörténetet tanított az ELTE-n, s a Képzőművészeti Gimnáziumban. Gellérthegyi műtermének ajtaja, amely mindig nyitva állt a művészek és a művészet pártolói előtt, most végleg bezárult.

— erté —

Magyar Nemzet 1986. IV. 25.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

NÉPHADSEREG
Budapest

1969 JUL 12

Matzon Frigyes

Képzőművészeti vizsgakiállítás

1021

Az MNKK képzőművészeti körének évzáró kiállítását nagyszámú érdeklődő jelenlétében dr. Dombi József művészettörténész nyitotta meg a központi klub nyári helyiségének galériáján. A Matzon Frigyes szobrászművész által vezetett huszonöt tagú csoport grafikákat, olajfestményeket, tollrajzokat mutat be. Képünkön: a kiállítás ünnepélyes megnyitása.

END

MDK

M. Matzon Frigyes

Bünbánó Magdolna, gipsz

7.nemzeti képzőm. kiáll. 1944. jun. Műcs.

Matzon Frigyes MDK

Férfifej, gipsz

Mücsarnok 1940 Tavaszi tárlat

Matron Frigyes szobrász

Reliefje nezeptel a műszaknál-
ban a Képzőművészeti Társulat
őni Tárlatán

Nemzeti Újság 1938 XI. 9

M. Matzon Friges

Kiállít

PH. 1942. IV. 22.

T. Cim!

A Művészettörténeti Dokumentációs K
ráskiadvány-sorozatát. A sorozat első

"Magyar Tanácsköztársaság K
cimü levéltári publikáció jelent meg,
Művészeti Osztályának iratanyagát és
iratanyagának a képzőmüvészetre vona

Értesitjük, hogy ezenkivül intézetünk k

"Müvészettörténeti Tanulmányo
cimü kötete, mely a Dokumentációs K

Továbbá kapható

"Müvészettörténeti Tanulmányo
cimü kötete. Ára: 45.- Ft.

A felsorolt kiadványok megvásárolható

Matron Frigyes

Kiákít

NÚ. 1942. IV. 18.

Központ-ban (Budapest, XIV. Dózsa Gy
Megrendelés esetén az összeg MNB 14
ciós Központ számlaszámára utalandó.
tán juttatjuk el T. Cimhez.

Sajtó alatt:

Évkönyvünk 1959-es kötete.

A forráskiadvány-sorozatból
mely a terület épitészeti állagának a t

Matron Friges

Kiállít

Aj. M. 1942. IV. 19.

rgy ut 41.), készpénzfizetés ellenében.

9.650-51 Müvészettörténeti Dokumentá-

Ebben az esetben a kért könyvet pós-

Acta Cassae Parochorum" egri anyaga,

rök utáni állapotát rögziti.

üvészettörténeti Dokumentációs

Központ

M. Matzon Frigyes

„Nős fej" c. gipszszobra szerepel a Képzőmův. Társulat őni Tárlatóin (emlitve)

Neuzeti Lipsg 1938 XI. 12

Matzon Frigyes MDK

Férfifej, gipsz

Műcsarnok 1940 Tavaszi tárlat

MTI SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81

Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

1969 JUN 28

MAGYAR NEMZET

Budapest

Ma. Matzon Frigyes

A Néphadsereg Központi Klubja képzőművészeinek munkáiból kiállítás nyílt meg a XIV., Zichy Géza utca 3. szám alatti bemutatóteremben. Művészeti vezető Matzon Frigyes.

4024

1962 AUG

1021

Vasárnap, 1962. augusztus 26. Magyar

EGY MŰVÉSZKÖR ÖT ESZTENDEJE

Néhány évvel ezelőtt második kiadásban jelent meg a Képzőművészet iskolája című, kiváló, nagy gyakorlatú művészek tapasztalatait összegező s a különféle műfajokra nézve gyakorlati útbaigazítást nyújtó érdekes kötet. Ebben az »iskolában« a szobrászatot Ferenczy Béni nagy kultúrájú szobrászművészünk tanítja, szemléltetően végigmutatja azt a folyamatot, míg az elgondolástól, az első rajzi vázlattól bronzban vagy kőben testet ölt a szobrászi koncepció. A szobrászatot segítő műhelyek munkásságának színvonala akkor, amikor Ferenczy Béni a szobrászat iskoláját írta, nem volt kielégítő. »Csak akkor használjon a szobrász felületi, technikai fogásokat — tanácsolja Ferenczy Béni —, ha tökéletes bronzöntöde áll rendelkezésére, ahol bizonyosan számíthat agyagmintája összes felületi sajátságainak érvényesítésére. Erre napjainkban úgyszólván csak Párizsban, Genfben és Firenzében gondolhatunk, mert csak az ottani bronzöntők tudnak ilyen hibátlan öntvényeket előállítani.« Így foglalta össze véleményét a harmincas évek végén Ferenczy Béni és évtizedek teltek el, míg a kulturális forradalom ereje behatolt erre a fontos területre is.

Sokszor hallunk, olvasunk képzőművészeti körökről, gyárak, üzemek szabadiskoláiról, ahol különböző munkakörök dolgozói rajzolni, festeni, mintázni tanulnak önszántukból, csupán azért, mert vonzódást éreznek a művészetek iránt. De az a művészeti kör, amely most az alkotmány ünnepén számolt be eredményeiről, most hallatott magáról első ízben, pedig csöndben és szívósan működik már öt éve, s a tanultakat a mindennapi munkában hasznosítja. A Képzőművészeti Kivitelező Vállalat — melynek feladata a bronzöntők, cizellőrök, kőszobrászok foglalkoztatása — Népstadion úti telepén kiállítást mutat be, mely egy céltudatos, átgondolt pedagógiára épülő szakmai továbbképzés eredménye. Mit tükröz a negyven kiállító százhatvan munkája? A formák és a formaképzés törvényszerűségeinek beható tanulmányozását, a szobrászi mesterség, a mintázás, a szobor, a dombormű felépítésének szinte tudományos vizsgálatát és talán elsősorban a művészet mélyebb megértését. Mert mindazok, akiknek szerepük van egy köztéri vagy kiállításra kerülő szobor létrehozásában, nem szoríthatják magukat a reprodukálás, a másolás határai közé.

Kőszobrászok több nemzedéke dolgozik a kivitelező vállalat modernül felszerelt tágas műtermeiben. Itt faragják az ország minden köztérre kerülő szobrát. *Fischer* Ferenc, aki még az apai kőfaragóműhelyben tanulta meg a mesterséget, Kisfaludy-Stróbl Zsigmondnak, az Operaház díszítésére készült Verdi-alakját formálja, egy másik állványon Pátzay Pál Gounod-szobra gipszmintában várja, hogy kőben keljen életre, egy másik sarokban már ott áll Szántó-Kovács emlékmellszobra vörösmárványból kifaragva. A kőszobrászok műtermeiben kap az ember fogalmat arról, mennyi képzőművészeti alkotással gazdagodik az ország. Egy nagy együttes, régi gyakorlatú idősebbek és a képzőművészeti gimnáziumban érettségizett fiatalok teszik át nemes anyagokba, mészkőbe, bolgár márványba, kemény tardosi vörösmárványba, Ruskicán, Süttőn bányászott nemes anyagokba a heverő női aktok, álló figurák gipszmintáit, eleve számolva a kőfajták természetével, lehetőségeivel.

Nagy a felelőssége ennek a műhelynek, mert ha egy szobormű végső megoldását vállaló »tolmácsnak« nincs meg az a képessége, hogy az egész mű koncepcióját megértse, a mű szellemét átélje, ha nem rendeli alá magát a mű szolgálatának, interpretációja természetszerűleg nem felelhet meg a magas színvonal követelményeinek. Bizonyos alázat elengedhetetlen tényezője mind a kőszobrász, mind a bronzöntő munkájának, a technikai felkészültségen kívül, és talán éppen ezekkel a művészi iparágakkal kapcsolatban használhatjuk régi görög értelemben a technika fogalmát, művészetet, mesterséget, ügyességet, tehát nem csupán mechanikus képességet, gyakorlatot értve alatta.

A kőszobrászok, bronzöntők, cizellőrök kiállítása az öt éve működő művészkör első bemutatója. Öt éve merült fel az egyéni továbbképzés gondolata s a szakszervezeti bizottság felkarolásával kialakult a művészeti szabadiskola, melynek vezetője *Matzon* Frigyes szobrászművész, a Képzőművészeti Gimnázium tanára. Nehéz volna eldönteni, melyik »katedráját« szereti jobban, de bizonyos, hogy növendékeivel, akik között a legidősebb kőszobrászok mellett ott van a *Mészáros* László nevét viselő szocialista brigád tizenegy fiatal tagja — nagyszerű pedagógiai eredményt ért el. Az eredmény elsősorban abban nyilvánul meg, hogy a műhelyekben javult a munka minősége és a kiállítás másfélszáznál több tárgya is kétségtelenül egy magasabbfokú igényességről, tágabb szellemi tájékozottságról vall. A művészkör tagjai antik fejeket, Donatello domborműveket másolnak, hogy behatóbban ismerjék meg a klasszikus művészetek szellemét, megjelenítési formáit és rajzolnak-mintáznak élő modell előtt is. De van ennek a pedagógiai módszernek sok ága-boga, mint például a kiállítások látogatása, ahol szakmai szempontból vesznek elemzés alá egy-egy plasztikai alkotást. Matzon Frigyes nagy szeretettel foglalkozik tanítványaival és esztétikai, szemléleti oktatással, a szellemi láthatár szélesítésével tulajdonképpen a mai fokozott igényeknek megfelelő és színvonalú tolmácsokat képzi ki a szobrászi alkotómunka számára. »A szobrász gipszmintája tulajdonképpen kotta, partitúra és olyan kőszobrászokra, bronzöntőkre, cizellőrökre van szükség, akik a kottából hozzáértéssel, megértéssel, átéléssel csiholják ki a hangokat« — ez körülbelül Matzon Frigyes sajátos feladatú pedagógiai célja. Az öt éve működő művészkör első kiállítása azt tükrözi, hogy a célt sem a kör vezetője, sem a heti egyetlen szabadnapjukat a továbbképzésnek szentelő »művészi tolmácsok« nem tévesztik szem elől. Nagyon helyesen nem művészek nevelődnek ebben a baráti munkaközösségben, hanem olyan szakemberek, akik tudásuk fejlesztésével, ízlésük, szellemük állandó pallérozásával a kulturális életben tökéletesebben, biztosabban állják meg a helyüket, a művészi alkotás átültetésének legmagasabb mesteri rangjára törekedve, hogy Párizs, Genf és Firenze méltó versenytársai legyenek.

Dutka Mária

MAGYAR NEMZET
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

...zerkesztőség!

„Családi kör"-ről

annak szerkesztője ugyanis — valóban a cenzúra miatt — nem merte az eredeti sorokkal hozni, bár mind a kornak, mind a költőnek hangulatát *azok* fejezték ki. Tehát szerkesztői kérésre írta át Arany az emlegetett rövidke részt az általában ismert változattá, amely különben annyira megnyerte az ő tetszését is, hogy később sem nyúlt hozzá. Így maradt benne a költeményben majdnem egy századon keresztül mindenféle cenzúrás világ elmúltával is a második változat.

E néhány sornyi variáns eredetének felderítését részletesen ismertette Voinovich Géza két helyen is. Egyik: »Arany János összes kisebb költeményei« című és 1925-ben megjelent mű 103. lapján (itt még az *újabb* változatot találjuk); a másik hely: az 1951-ben megindult nagy, kritikai kiadás I. kötetének 449. lapján. Ez a kiadás a nyomtatott szövegben az eredeti fogalmazást hozza ugyan, de — tudományos céljának megfelelően — facsimilében adja mind a kétféle szöveget. E kiadványból minden érdeklődő bőven tájékozódhat.

Dr. Bory István

egyik tanácstagi beszámolón, ahol jelen volt maga a tanácselnök is, felszólaltak erről a kérdésről és ígéretet kaptunk, hogy a gyalogjárókon ellenőrizni fogják a szabálytalan kerékpározást. Ez azonban már csak következmény: a kívánatos az lenne, ha a XVI. kerületi tanács a járhatatlan, pocsolyás közutakat sóderrel, vagy gyári salakkal feltöltetné, az egész rákosszentmihályi lakosság örömére.

Thuróczy Károly,
Rákosszentmihály, Béla utca 106.

SZŐRME...

Ismét kosztümrajz illusztrálja a divatrovatot. Ezúttal téli kosztümöt mutatunk be a legújabb divat szerint hosszított, szőrme sálgallérral. Az új modell neve: »iker-kosztüm«. A

hétnyolcados kabát alatt ugyanis háromnegyedes ujjú, ugyancsak sálgalléros kiskosztüm van — a nagykosztüm anyagából. A sálgallér az új őszi divatban gyakran szerepel mind ruhán, mind kosztümön, de kabáton is.

Amint a rajzon is látjuk a kosztümkabát ujja az új divat szerint szűkebb, mint eddig és a csuklóig ér, mert *ismét di-*

... *a tér-de...* A téli kosztüm divatos anyagai a tweed, a buklé és a csomós szövetek, a shetland szövet, s a keskeny csíkozású kordbársony.

A SZŐRME-díszítések között újdonság, hogy csak a zseb szélét, vagy csak a kézelőt díszítik, anélkül, hogy a galléron szőrme lenne. A kosztüm saját anyagából készült sáljának két végét Párizsban egy-egy szőrmepomponnal ékesítik. Az ötletes szőrmedíszítések egyszeriben újjávarázsolják a régi télikosztümöt is. Például szőrme sálgallérral boríthatjuk a revert. A téli kosztüm kilenctizedes kabátja a hosszított sálgalléros megoldásnál egysorosan gombolódik egy gombbal, de kisebb sálgallérnál divatos a kétsoros gombolás is. *A műszőrmétől a nerz-ig mindenfajta szőrme divatos.* A párizsi bemutatókon főleg a feketeróka szerepelt gyakran. A szőrmesál téli kosztümhöz, télikabáthoz egyaránt mutatós. A gallér nélküli kabátokon a nyak körül szorosan összefogva viselik, a galléros vagy reveres kabáthoz pedig megkötve, mint a gyapjúsálat. Úgy hírlik, hogy a szőrmedivatban *ismét megjelenik a muff is, kis hordócska formában.*

HÍRT ADUNK

még az ősszi divatbemutatókról is. Az OKISZ Tervező Laboratóriuma szeptember 8—11-ig a Gellértben mutatja be ősszi—téli kollekcióját, a Ruhaipari Tervező Vállalat pedig szeptember 17-én a Duna Szállóban rendez nagy, reprezentatív bemutatót a lipcsei, oslói, illetve budapesti kollekciójából. **(f. b.)**

KERESZTREJTVÉNY

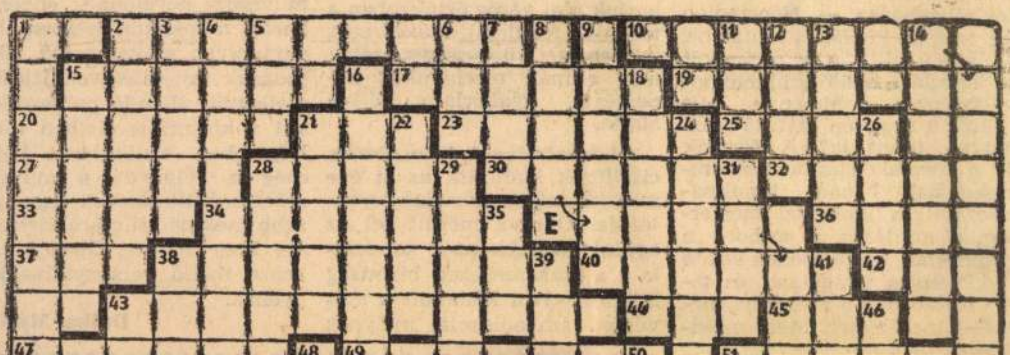

MDK

Matzon Frigyes, szobrász

Danaida. Gipsz.

Műcsarnok. IV. Képcsarnok. Vidák. "A Magyar Művészetért". 1943 máj. 10-30. Kat. 6.1.

MDK

M.Matzon Frigyes szobr.

KMTárs Őszi kiáll. 1938. nov. MÜcs. 37 l.

Gerevich T.: Mucs ced forrábbitani

MOSTRA
DEI PENSIONATI DELL'ACCADEMIA D'UNGHERIA A ROMA

Sua Maestà il Re Imperatore Vittorio Emanuele III ha inaugurato il giorno 25 maggio la Mostra dell'Accademia d'Ungheria, nel palazzo Falconieri.

Erano a ricevere il Sovrano il Ministro d'Ungheria barone Villani, il Sottosegretario alla Educazione Nazionale Del Giudice, il prof. Gerevich e il prof. Koltay-Kastner rispettivamente presidente e direttore della Accademia, i membri della Legazione ungherese, il Ministro Kock del Ministero della Cultura Popolare, il consigliere ministeriale Géza Paikert in rappresentanza del Ministro dell'Istruzione Pubblica d'Ungheria, il Comandante del Corpo d'armata di Roma, i direttori delle Accademie straniere, numerosi professori universitari ed altre personalità.

Guidato dal barone Villani e dal prof. Gerevich, il Sovrano ha esaminato tutte le opere esposte, esprimendo, infine, il suo alto compiacimento per la interessantissima esposizione. Ultimata la visita, che è durata oltre quaranta minuti, il Sovrano ha lasciato la sede dell'Accademia Ungherese, fatto segno a calde ovazioni da parte dei presenti e della folla di popolo che frattanto si era adunata nella strada.

L'Accademia Ungherese di Roma ha ormai una tradizione decennale, un attimo nei secoli e nei millenni, che segna però nella formazione dell'arte moderna ungherese un periodo di felice inizio e di sana ripresa. Sono passati proprio quest'anno dieci anni dalla mostra dei nostri primi pensionati romani, — gli Aba-Novák, Paolo C. Molnár, Stefano Szőnyi, Pátzay, Kontuly, Árkay, Patkó, ecc. —, oggi maestri riconosciuti in patria e fuori, qualcuno già professore all'Accademia di Budapest, fondatori della cosiddetta scuola ungherese di Roma. Da quel tempo il programma dell'Accademia non ha cambiato, essa procede sulla stessa linea estetica, accentuando ed allargando ancora il suo passo. La scuola ungherese di Roma, utilizzando gli insegnamenti dell'arte italiana e trasformandoli secondo il nostro temperamento e le nostre tradizioni, ha influito notevolmente sulla nostra arte odierna, l'ha indirizzata verso una espressione monumentale, e ha anche il grande merito di aver fatto rinascere, con nuovi criteri, la pittura murale ungherese. I nostri giovani artisti romani seguono con studio approfondito questo indirizzo e, invece delle solite vedute turistiche, dei cosidetti paesaggi pittoreschi e delle tipiche figure banali, si pongono dei problemi più seri e fondamentali, cercando di capire l'essenziale dell'arte italiana classica e nuova, in sostanza identica in Giotto, in Masaccio, in Piero della Francesca e nei migliori artisti odierni, — arte che fu maestra della nostra già nei migliori secoli della nostra storia e della nostra cultura. Tale indirizzo viene attestato nella presente mostra, la quale ha un suo voluto, chiaro, programmatico carattere. Ognuno dei pensionati conserva però la propria individualità, entro i comuni fini artistici che animano tutta questa generazione e tutta la scuola.

Bruno *Basilides* ha a Roma corroborato, allargato e semplificato la sua originaria maniera alquanto calligrafica, conservando però il suo fine senso decorativo. Stefano *Pekáry*, pittore originalissimo, è stato attratto dalla decorazione murale ed espone oltre ad alcuni quadri di fattura e di visione personali, due grandi composizioni per mosaico, mentre il *Percz*, il *Breznay*, e la Signora *Metky*, ci presentano alcuni saggi di quella nobile ed altrettanto difficile arte. Una sala speciale è dedicata ai lavori in affresco di Giuseppe *Breznay* e della signorina Eugenia *Bonda*; tutti e due si distinguono anche nella pittura ad olio. La pittrice Elena *Pausz*

Matzon Frigyes
Metky Ede

Corvina. Rassegna Italo-Ungherese. Giugno 1940/XVIII. Nuova seria. Anno III. N.º 6.

Egli ebbe anche un lungo e cordiale colloquio col suo collega italiano, e i due eminenti uomini di Stato conferirono su tutti i particolari degli attuali problemi culturali che interessano i due paesi.

Prima di lasciare Venezia, per far ritorno a Budapest, il Ministro Hóman, parlando al corrispondente dell'Agenzia Stefani, fa fatto alcune dichiarazioni:

Dopo aver detto dell'amicizia millenaria che lega le due Nazioni e delle profonde impressioni riportate nei suoi colloqui veneziani che hanno avvalorato in lui la convinzione dell'utilità di approfondire gli amichevoli rapporti culturali esistenti fra l'Italia e l'Ungheria, egli ha continuato:

Mi ha veramento commosso la cordialità con la quale il Re Imperatore si è degnato di gradire l'ossequio profondo che ho avuto l'onore di esprimergli in quella occasione a nome del Governo ungherese e del popolo magiaro, come pure sono stato molto sensibile all'interessamento del grande Monarca, che noi ungheresi ammiriamo non soltanto come Ree Soldato ma anche come profondo studioso di storia e di numismatica, per la vita spirituale d'Ungheria.

Il ministro Hóman ha proseguito esprimendo la sua soddisfazione per il notevole contributo portato dai suoi colloqui con Bottai al raggiungimento dei comuni scopi culturali.

L'intervistato ha detto successivamente di aver molto ammirato le affermazioni dell'arte italiana nella suggestiva cornice della Biennale e di aver potuto constatere il suo crescente sviluppo e la sua forza espressiva che egli già aveva avuto modo di conoscere in occasione dell'indimenticabile Mostra italiana organizzata qualche anno fa a Budapest.

Viva ammirazione ha espresso il ministro Hóman per gli stabilimenti di Marghera, potente centro industriale, che egli vede come una nuova Venezia sorta di margini della laguna in fronte a quella antica e che costituisce una magnifica affermazione della forza creatrice dell'Italia fascista.

Il ministro della P. I. di Ungheria ha potuto quindi ricordare che anni or sono ha avuto l'alto onore di firmare a Roma in nome dell'A. S. il Reggente Horthy la convenzione culturale italo-ungherese che porta la firma del grande Duce che tutti gli ungheresi ammirano ed amano.

In questa occasione, ha aggiunto l'intervistato, ho pubblicato sui giornali italiani uno studio storico su la necessità la spontaneità e gli sviluppi dell'amicizia italo-magiara. Questa mia convinzione, ha proseguito il ministro, si è maggiormente accentuata nel mio attuale soggiorno in Italia e ho potuto constatare i risultati positivi della convenzione firmata allora a Palazzo Venezia.

Il prof. Hóman è passato poi a parlare della visita fatta ieri all'isola lagunare di Torcello nei cui vetusti monumenti ha riscontrato con vivo interesse, molti contati con l'arte ungherese, contatti ed influssi che appaiono naturali, dati i legami storici che unirono Venezia già in quella epoca remota alla nascente vita artistica dei tempi di Santo Stefano.

A questo punto il prof. Hóman ha ricordato come nello storico cortile dell'università padovano egli abbia letto con commozione i nomi di antichi studenti ungheresi che dovevano la loro sapienza a quell'insigne Ateneo. Tale costatazione ha rafforzato in lui il logico desiderio di una sempre più forte ripresa di tale gloriosa tradizione che fu sempre utile per la cultura ungherese.

Il ministro Hóman dopo aver espresso la sua viva gratitudine al ministro Bottai e ringraziato tutti coloro che gli resero indimenticabile il breve soggiorno in Italia, ha esternato la sua gioia e la sua felicità per aver partecipato all'inaugurazione della Biennale, alle altre manifestazioni, e per aver avuto un'altra occasione di rivedere da vicino e di ammirare la grandezza dell'Italia di Mussolini e del suo popolo.

MOSTRA DELL'ACCADEMIA D'UNGHERIA A ROMA

In alto — Sala di BRUNO BASILIDES

In basso — Sala del mosaico. Opere di PEKÁRY e di PERCZ

MOSTRA DELL'ACCADEMIA D'UNGHERIA A ROMA

ERNESTO SZAKÁL: San Cristoforo (pietra)

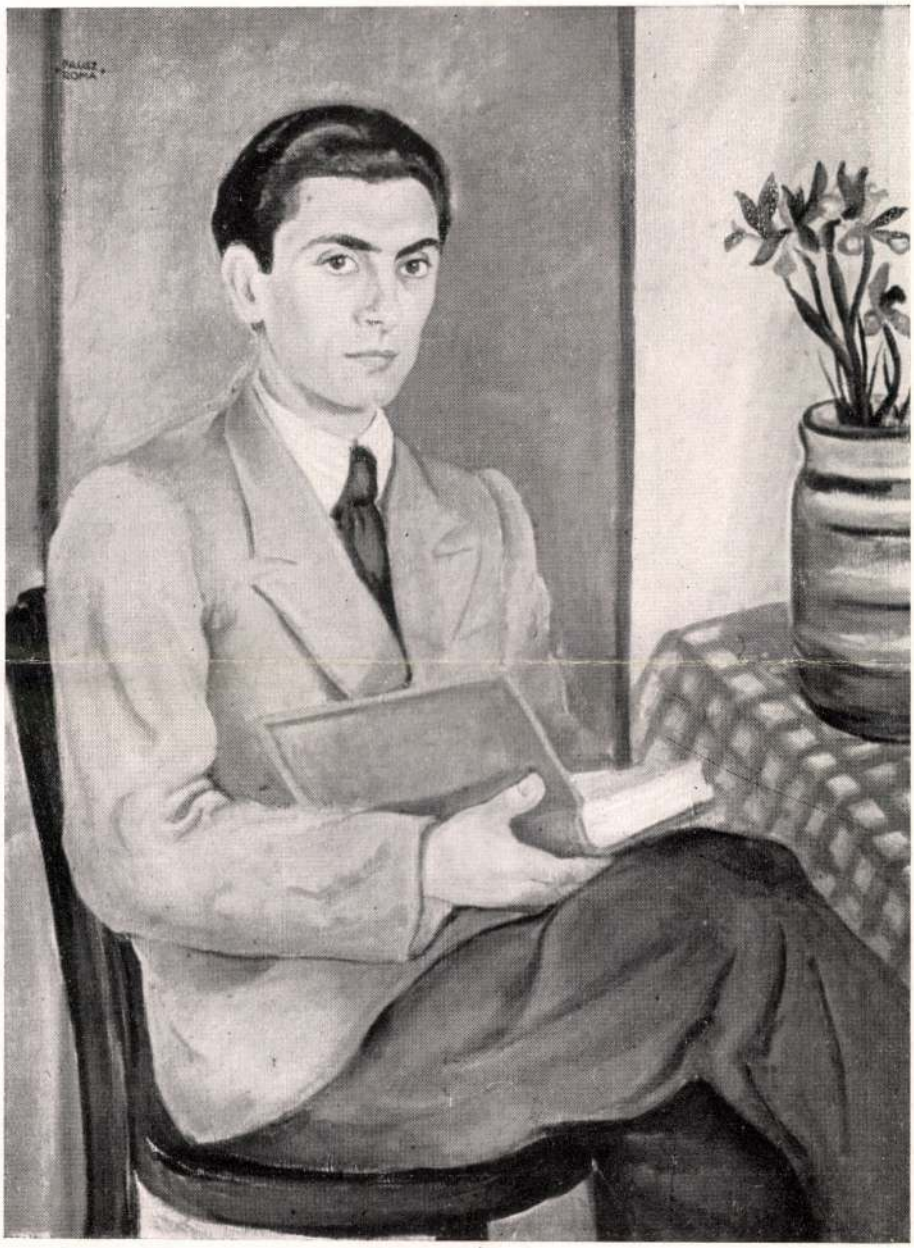

MOSTRA DELL'ACCADEMIA D'UNGHERIA A ROMA

ELENA PAUSZ: Ritratto

MOSTRA DELL'ACCADEMIA D'UNGHERIA A ROMA

MICHELE PATAY: Interno rustico (silografia)

rappresenta tra i pensionati degnamente la redenta Ungheria settentrionale; il suo gusto, la sua attenta osservazione, la sua cultura artistica emanano dalla tradizione artistica della sua nativa Kassa, città principale di quella regione, che fu nei secoli precedenti il centro più importante dell'antica arte magiara; la signorina *Pausz* vi ha aggiunto nei suoi ottimi ritratti, quale risultato dei suoi studi italiani, una più brillante lucidità e una maggior evidenza delle forme, mentre nella sua gustosa «Annunciazione» essa è attratta dalla dolcezza e dalle forme ispirate di Frate Angelico.

Fanno fede della serietà dei loro studi, tanto nella parte formale quanto nell'ammaestramento delle varie materie, e dimostrano un progresso lodevole pure i tre scultori Federico *Matzon*, Edmondo *Metky* e Ernesto *Szakál*, i quali seguono una tendenza comune coi pittori nella ricerca dell'espressione e della composizione monumentali.

L'ultima sala contiene i lavori di carattere grafico: le silografie di Michele *Patay*, in cui la virtuosità dei particolari non toglie la loro forza espressiva, né sopprime le esigenze stilistiche del sodo intaglio nel legno; poi i promettenti disegni della signorina Brigitta *Vidéky*, ospite della nostra Accademia; e vi si è aggiunto qualche breve e fresco cenno in acquarello del giovane *Breznay*.

I pensionati dell'anno accademico 1939—1940 si mostrano degni e, siamo certi, saranno degni anche nel futuro dei loro predecessori, nello sviluppo dell'arte nazionale, in quello delle relazioni artistiche tra la loro patria e tra la loro seconda patria spirituale, l'Italia. Essi avranno sempre caro il ricordo incancellabile di Roma e ferma, sacra la fede in Roma.

Tiberio Gerevich

RASSEGNA CORPORATIVA

«Il Natale di Roma è il Natale della Nazione che lavora e cammina». E nell'anno XVIII il mese che celebra il natale dell'Urbe ha visto il giovane Impero Italiano intensificare ancora lo slancio operoso, preparare — nel lavoro — il cammino ulteriore alla Nazione rinata.

Vigile sui destini d'Europa, guida sicura d'Italia, Mussolini ha espresso, nell'essenzialità tacitiana di tre parole, la necessità e la consegna dell'epoca: «lavoro e armi». Il popolo italiano si affaccia in effetti, su questa tempestosa primavera, come un granitico esercito di lavoratori armatissimi.

L'attrezzatura bellica ha raggiunto una folgorante efficenza. Non si lavora per elencare dei dati ma per allineare — a migliaia — cannoni ed aeroplani; la positiva intensità dello sforzo è, comunque, sufficientemente espressa dall'ultimo rapporto al Duce del Commissario per le fabbricazioni di guerra: gli stabilimenti ausiliarii sottoposti alla diretta disciplina mili-

tare sono 929 con un impiego giornaliero di 705,768 unità lavorative; gli operai che compiono un orario superiore al normale, sono 409,542.

Se il lavoro italiano dedica, con cosciente abnegazione, ogni sua energia al servizio del Paese, la Nazione riconosce, premia e solleva l'umile quotidiana fatica di tutti i suoi figli: il 21 aprile, festa del lavoro, sono stati consegnati 4203 distintivi d'onore ai mutilati del lavoro, centinaia di distinzioni onorifiche al merito del lavoro e 101,300 libretti di pensioni ai lavoratori vecchi od invalidi delle varie categorie professionali. Nello stesso giorno migliaia di opere pubbliche che aumentano il benessere sociale e la potenza del paese sono state inaugurate in ogni città e comune d'Italia. Soltanto le case per il popolo hanno registrato, in una giornata, l'aumento di migliaia di alloggi: per fare un esempio, a Carbonia, la nuova città mineraria, sono state inaugurate, il 21 aprile, 250 case per minatori con un complesso di 1180 appartamenti.

Efficienza e solidarietà nazionale si confermano ognor più termini correlativi ed inscindibili: e la Nazione, raggiunto attraverso la più aperta solidarietà di tutte le sue forze interne un intensissimo grado di efficienza, può di questa più alta efficienza far beneficiare quelle energie italiane che dovettero un tempo riversarsi oltre i confini. In questo primo scorcio dell'anno XVIII, ha dichiarato il Conte Ciano, già 70,000 italiani sono potuti definitivamente ritornare in Patria trovandovi pronte ed adeguate possibilità di lavoro.

Mentre le Corporazioni hanno proseguito in aprile, con ritmo serrato e fecondo, i lavori per la disciplina e lo sviluppo dell'economia nazionale (particolarmente notevoli le decisioni della Corporazione della Chimica che sotto la presidenza di Mussolini, ha completato i piani autarchici per la produzione dell'azoto e dei grassi), tutte le forze sindacali hanno tenuto in Roma, il 21 aprile, le proprie grandi adunate confederali per l'esame dei più impegnativi problemi produttivi e sociali rispettivamente dell'agricoltura, dell'industria e del commercio.

Ma la decisione serena ed operosa con cui la Nazione italiana controlla gli eventi e galvanizza le proprie energie è soprattutto riflessa e documentata nei discorsi pronunziati alla Camera dei Fasci e delle Corporazioni dai responsabili dei vari Ministeri.

Il Sottosegretario all'Interno Buffarini-Guidi, ribadendo tutti i capisaldi etici e struttuali su cui fonda l'ordine interno, ha tratteggiato, nelle sue positive linee di realizzazione, un'autentica «politica del villaggio» volta a garantire le salde basi «rurali» — quanto dire morali e demografiche — del popolo italiano. L'ordine interno però, ha precisato il Sottosegretario, non è fine a sé stesso essendo invece in funzione delle aspirazioni, delle idealità e delle indeclinabili necessità del popolo italiano che ha «le sue legittime aspirazioni da soddisfare, un ruolo di grande potenza da sostenere ed un prestigio imperiale da consolidare».

Che questo prestigio imperiale sia pienamente meritato, risulta incontrovertibilmente da quanto il Ministro Teruzzi ha esposto sullo sforzo creativo e civilizzatore già realizzato dall'Italia in Africa. Per la Libia poche cifre son sufficienti a delineare i risultati conseguiti: le superfici irrigue che nel 1936 erano pressoché inesistenti, nel 1939 ammontano a ettari 1500; la produzione granaria dai 150,000 quintali circa del 1937 è salita nel 1938 a quintali 352,000; la produzione vinicola da ettolitri 42,232 del 1937 è salita a ettolitri 80,000 nel 1939 e la produzione olearia da quintali 25,000 è passata a quintali 30,024 nel 1938. Oltre 40,000 colonizzatori italiani vivono già sulla quarta sponda mediterranea. Nella sua politica di civilizzazione umanamente premurosa delle esigenze delle popolazioni indigene, l'Italia ha assai favorito il sorgere, fra i mussulmani, della piccola proprietà agricola, destinando a tale tipo di colonizzazione la fascia costiera della Libia orientale.

Matron Friges

„Fókák" ivókut – figurák medencével, 100 cm. fekete labradorit.

BM Lakóház, Gellértheg u. Naphegy u. sarok, Bp. I. ker.

Tájékoztató 64/65, képzőm. Igazmi-
művészeti lesterátus

25 l.

Matzon Frigyes MDK

Női akt, terrakotta

Műcsarnok 1940 A magyar művészetért c.kiáll.

Matzon Frigyes MDK

Repülőgép közeledik, gipsz

Mücsarnok 1944 Tavaszi tárlat

Matzon Frigyes

Szobrász - rajztanár müveiből az Egressy klubban rendeztek kiállitást Lampért András festményeivel együtt.

Kubisztikus formák jellemzik.

Müvei pl: Strandoló nő; Zárkózottság; Szfinksz /repr./
Napozó; Fésülködő nő
Mártir ; Pieta
Preludium; Elégia; Bartók koncerto ...

Domonkos Imre: lampért András és MatzonFrigyes kiállitása
Rajztanitás 1965. IV. 32.1.

M.D.Y.

Matron Frigyes
szobrász

Szines kövekből, fehér, vörös
fehete mázoányból és bronz-
ból épitette fel ho nyoziciód.

Tölgyesi János: Kiállitási Krónika,
Művészet, 1968. junius – 42 lap.

M.D.K.

Matron Frigyes
szobrász

Kompozíció ez renei élményekre utalnak. Ilyen lemutatott művei: "Quartett", "Quintett", "Capriccio", "Bartók: Concerto" stb.

Tolgyesi János: Kiállítási kisinka, Művészet, 1968. jennius – 42 kap.

MTK

Matzon Frigyes

Kiállitási hir

Művészet 1968 már c. p.47.

MOK

Matzon Frigyes

Kiállitási hir

Szocialista Müvészetért 1968 márc.

M. Matzon Frigyes MDK

Anna, gipsz

Műcsarnok 1942 Tavaszi kiállitás

MDK

M.Matzon Frigyes

Paula, Gipsz

7. nemzeti képzőműv.kiáll. 1944. jan.

Mucs.

rító eklektikus alkotások jöttek lét-
alsat megelőző évtizedekben csak né-
i az ősi orosz építészet és a 18. sz.-
nagy
tészet hagyományaira támaszkodva, je-
tt létre. Az orosz építészet egységes
a vidéki építészetben éltek tovább.
idébb építészei: A.V. Scsuszev /1873—
?—1936/, I.V. Zsoltovszkij /1867—
j /1871— ?/ és V.A. Bosuko /1878—
an már átvezet az orosz művészet leg-
/Szovjetunió művészete/. — Szobrászat.
tt orosz kerekplasztika csak a 18. sz.

MDK

Matzon Frigyes

A Magyar Nemzeti Galéria 1965.

MDK

Matzon Frigyes

M. Nemz. Galéria, vezető 1965.

M.D.f

Matron Frigyes
szobrász

A XI. kerületi Harafias Népfront
termeiben a Karinthy Frigyes
utcában rendezett tárlatot.

Tölgyesi János: Kiállítási krónika
Művészet, 1968. június - 42 lap

Matron Frigyes
szobrász

Az agyagszobor elkészülte után, tölt variáció készül. Három-négy sommáró megfogalmazás után kerd a kő-változat megfaragásához.

Pogány Gábor: Matron Frigyes hatvanéves
Művészet, 1969. december - 32 lap.

Matron Frigyes
nobrán

Legszívesebben és leggyakrabban
emberalakot mintár, főleg
női aktot.

Pogány Gábor Matron Frigyes hatvanéves
Művészet, 1969. december - 32 lap

Matron Frigyes
nobrán

A variációs lehetőségek kifogy-
hatatlansága miatt a műven
gyakran visszatér régebbi szobrai-
hoz, hogy újabb és újabb változato-
kat faragjon.

Pogány Gábor: Matron Frigyes katalanizáns
kubiszt, 1969. december - 32 lap.

Matron Frigyes
szobrász

Először kisméretű agyagszobrot
mintáz a modellről a legszigo-
rubb realizmus, majdnem hogy
naturalizmus jegyében.

Pogány Gábor: Matron Frigyes katolikus
Szeviszet, 1969. december - 32 lap.

Matron Frigyes
nobrán

Legjellegzetesebb nobrát hőből
készíti, amely ősi közös anyaga
az építészetnek és a nobrástat-
nak.

Pogány Gábor: Matron Frigyes batoanéves
Művészet, 1969. december – 32 lap.

Januar 1953. Dezember – 33 Grad.

Ostern Opfer: Mutter Inge Rotermund

Matron Frigyes
szobrász

Aktok
Tanulmány
Tengeri Herkentyű

Pogány Gábor: Matron Frigyes hatvanéves
Művészet, 1969. december - 32 lap.

Matron Frigyes
szobrász

A „Concerto" c. hőfanagoányt Bartók
műve inspirálta.

Pozsány Gábor: Matron Frigyes hatvanéves
dűvészet, 1969. december - 32 sap

Matron Frigyes

szobrán

Egyik jellegzetes darabja a „Tengeri Hekentyű" ciniet vesek.

Pogány Gábor: Matron Frigyes katonaéves
Műveszet, 1969. december – 32 lap.

Matron Frigyes
nolrán

Egyes esetekben a formák fogalmakat szimbolizálnak, mint pl. dąul a Madach emlék mű serveben.

Pogány Gábor: Matron Frigyes hatvanéves
Műveszet, 1969 december - 32 lap.

Matzon Frigyes
nobrán

M.D.K.

Zárkózottság" cinnü nobra, a
"Bretott angyal", "Bartok-concerto"
és a Martir cinnü müve az Idée

Kopp Jenő: Matzon Frigyes
Müvészet, 1962. december – 33 lap

Matron Frigyes
sobrán

„Mauróleumai" című műve —
„A Magyar Jakobinus mulikmű palyá-
zaton ~~[illegible]~~ részt vesz. A Vér-
merőn szarkofágját helyezik el.

Kopp Jenő: Matron Frigyes
Művészet, 1962. december —

MDK

Matzon Frigyes

Hősi emlék

Magyar Nemzeti Művészet 1938. 4.sz. 65.l.

M.D.K.

Matzon Frigyes szobrász

"Amazonja" c. szobra került bemutatasra az Ernst-Múzeumban rend.kiállit.-on.

(d.r.) : Tavaszi Szalon.

Függetlenség Bp. 1938.ápr.10.

MATZON Frigyes szobrász M.D.K.

a Képzőművészeti Gimnázium tanára

a kőszobrászok müvészeti szabadiskolájá nak vezetője

Dutak Mária: Egy művészkör öt esztendeje

Magyar Nemzet 1962. augusztus 26. 9.1.

MDK

M. Matzon Frigyes, szobrász

Pihenő teherhordó.

Műcs.-OMKT. Őszi Tárlat. 1943. okt. 2.-nov. 1. Kat. 18.1.

MDK

Matzon Frigyes szobrász.
/:Ernst Muzeum kiállitás:/

Pesti Hirlap1938. április 1o. 1o.1.

M.MATZON FRIGYES

Dr.K.S.-né arcmása. Gipsz.
A Képzőművészeti Főiskola hősi emléke.
Gipsz.

KMTárs. 1938. őszi tárl. 17.oldal

M.D.K.

Matzon Frigyes, szobrász

alkotása az az emlézmű, mely a Vérmezőn Martinovics Ignác 1795 május 20-án történt kivégzése helyén áll.

Szamos Rudolf: A Krisztinától a Viziváros

BUDAPEST, 1968. VI. évf. 11. sz. 25. old.

Makron Frigyes

szobrán és Tabi-Tóth Nándor festő
kamaratárlatának a febr. 9-én nyílik
a XI. ker. Wejsfront Kultúrotthonában.
Megnyitója: Kampis Antal dr. mű-
vészettörténész.

Irodalmi Szemle 1968. febr. 7. 4.o.

Matzon Frigyes

román és Tahi-Tóth Sándor festőművészek kiállítása van a XI. ker. Hazafias Népfront kiállítótermében.

(d.m.): Egy román és egy festő kiállítása

Magyar Nemzet 1968. febr. 21. 4. o.

Matron Frigyes

emlékére

Bogányi Ö. Gábor, A Magyar Nemzeti Galéria (vezető) 41. l.
Budapest 1965

MDK

Matzon Frigyes

Célnál, gipsz

Sportdij-kiáll.képes tárgymutatója. Iparm.Muz. 194o. márc.

MDK

Matzon Frigyes szobr.

Järvertans arcmása, szob.

Fővárosi Képtár jub. kiáll. 1944. jan.

MDK

Matzon Frigyes, szobrász

Akt. Dombormü.

Föv.KPT.-MKSzSz.-II.Szabad Nemz.Kiáll. 1947.márc.16.-
ápr.6. Kat. 14.1.

MDK

Matzon Frigyes, szobrász

/A fiatal szobr.nemz. munk.-ból.
Bp.szív.gyüjt./

Járventans költö arcmása. Bronz.

Mücs.-MKT.Öszi Tárlat.1943.okt.2.-nov.1. Kat.11.1.

MDK

Matzon Frigyes, szobrász

Järventans arcmása. Szobor, br. Jelz.nélk.

Nemz.Sza/1.Mův.Egy.-Szkfv.Kpt. és Tört.Muz.uj szerzeményei.1937/38. 1939.máj.-jun. Kat.

MDK

Matzon Frigyes, ip.müv.
/Herend./

2.Pápa plakett..

36.Pápa plakett. 34.1.

OMIP Társ.Kp. -Művészet az iparban. 1943. Üveg- és Fémki
kiállítás. Egyházművészet. Kat. 32.1.
és 32.1.

M.D.K.

HATZON Frigyes

2 szobortorzó

a ferencvárosiak kiállitásán

/s.m./ Kerületi kiállitások Budapesten

Magyar Nemzet 1961. december 5.4.1.

MDK

Matzon Frigyes, szobrász.

Arcmás. Gipsz.

Művcsarnok. IV.Képcsarn.kiáll. "A Magyar Művészetért".
1943 máj.16-30. Kat. 1c.1.

Matzon Frigyes MDK

Paula, gipsz

Műcsarnok 1944 VII.Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.

Matzon Frigyes

MDK

Torzó, gipsz

Műcsarnok 1943 Téli kiállitás

Matzon Frugyes VII. éves

„Bajnok" c. szobra a Képzőmüv. Főiskola kiállításán a nékes főváros 600 pengős díját kapta, (elmlitve) valamint a Céhbeli Képzőmüvészek Egyesülete diszérmét.

Magyarság 1937 IV. 9

Matzon Frigyes

Amazon c. műve nekrológ a Képzőmű. Főiskola tiálításán a műcsarnokban (emlitve)

Pest. Napló 1937 III. 20.

MDK

M.Matzon Frigyes, szobrász

báró Apor Gábor. Gipsz.

A Szajna akonyatkor.
Női fej.

Mücs.-OMKT. Öszi Tárlat. 1943.okt.2.-nov.1. Kat. 16.1.

Matzon Frigyes MDK

Repülőgép közeledik, gipsz

Mücsarnok 1944. márc-ápr.
Tavaszi Tárlat

MDK

Matzon Frigyes

Torzó, gipsz

Mücsarnok 1943. nov-dec.
Téli kiállitás

Ma tzon Frigyes szobrász M.D.K.

kiállitása az Egressy Klubban

Magyar Nemzet 1965. február 21. 4.l.

Matron Frigyes.

Pedagógus-képzőművész, szobrász.
Az Egressy-klubban kiállítása
nyílt.

említve.

Népszava, 1965 febr. 28. 10. l.

MDK.

Matzon Frigyes

Kiállitásának kritikája az Egressy klubból.

Pedagógusok Lapja 1965. márc.2o.lap -

Matron Frigyes

M.D.K.

nobrás

Kiállításan portrékat és allokat mutatott be. – „Charisse" (repro) „Fésülködő", „Strandoló", „Zárkozottság", „Elégia" c. művei is nerepelnek tárlatán.

Dombi József: Lampért András és Matron Frigyes...

Művészet, 1965. április — 45 kap.

Matrona Frigyes
rajzai

M.D.K

Az Egressy Klubban rendezett tárlatot.
A művész a díszítő rajzaival tanára
a képzőművészeti gimnáziumban.
17 plasztikai művet mutatott be a
kiállításon.

Domli József: Kampis András és Matrona Frigyes...
Művészet, 1965. április - 45 lap

Matron Frigyes
festő

M.D.K

Méltatás.

Kozogh Ákos: Márciusi krónika
Művészet, 1965. június - 35 lap

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Matzon Frigyes

NÉPHADSEREG

1967 AUG 12

1021

A SZOBRÁSZ

Akt... portré... tájkép.

A grafitrúd puhán porló vonalaival vázolta fel az alkotó a női test izgalmas mozdulatait. A portré fekete, fehér és szürke tónusai jellemmé egyesülnek a kartonpapíron. A pasztellszínű tájak növényillatot lopnak a hűvös, ünnepélyes kiállítási terembe.

Halkan, szemlélődve rójuk a métereket a Magyar Néphadsereg képzőművészeti szakkörének vizsgakiállításán. A legizgatottabb: Matzon Frigyes szobrászművész, avagy „Frici bácsi" a kör vezetője. Egy esztendő rajztermésébőI, mintegy kétezer munkából választotta ki a nyolcvan művet... a bizonyítványt. Nem művészeket, „szakmabelieket" tanít, hanem egyszerű katonákat, tiszteket, családtagokat, iskolai tanulókat, akik kedvet, hajlamot éreznek a vonalak, színek, formák, az ábrázolás művészetéhez. S a vizsga fényesen sikerült! Frici bácsi sok szeretettel és nagy türelemmel irányította az eleinte bizonytalankodó kezeket, igyekezett valamit átadni művészi hitvallásából.

„...A művészet harmónia, a rendszer keresése... a természet megfigyelése az alap... meg kell ismerni az anyagot, le kell tapintani a formát... minden emberrel külön kell foglalkozni... a tanárnak öröm, amikor a tanítvány már önállóan felfedezi és megörökíti a szépet..."

Ez az öröm megadatott Frici bácsinak, aki máris a jövő terveit szövögeti.

„...megtanítom mintázni őket... ismerjék meg a három dimenzió szépségeit is... jövőre szeretném nagyobb nyilvánosság előtt is bemutatni alkotásaikat... nem vallanánk szégyent..."

KUTAS RUDOLF

33 C°

30

25

20

15

10

KUTAS RUDOLF felvételei

32

XX. ÉVFOLYAM
1967. AUGUSZTUS 12.
Ára: 1,50 Ft.

Porcelán érem XII. Piusz pápáról

PROHÁSZKA LÁSZLÓ

Magyarország két világháború közötti történetének legnagyobb szabású ünnepségsorozata az 1938. május 26–29. között Budapesten tartott Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus volt. A pápák ebben az időben még nem utaztak, ezért XI. Piusz pápát legátusként Eugenio Pacelli bíboros államtitkár képviselte. [1] Az 1938. május 23. és 31. között Budapesten tartózkodó Pacelli bíboros mindvégig a rendezvények középpontjában szerepelt, személye természetesen hatalmas publicitást kapott a hazai sajtóban. Amikor XI. Piusz pápa halála után a konklávé 1939. március 2-án Eugenio Pacellit választotta a katolikus egyház fejévé, Magyarországon szinte mindenki ismerősként tekintett a XII. Piusz nevet választó új pápára. (A teljesség kedvéért érdemes megjegyezni, hogy a Szentszék Budapesten járt küldöttségében nem Pacelli volt az egyetlen főpap, akiből később pápa lett. Kíséretének tagja volt a vatikáni államtitkárság protokollfőnöke, Giovanni Battista Montini, a későbbi VI. Pál pápa.) [2] XII. Piusz (1939–1958) később, ha magyarokkal találkozott, pápaként is szívesen emlékezett vissza 1938-as budapesti tartózkodására. [3]

Hazai szobrászaink közül 1939-ben többen is megörökítették az újonnan megválasztott egyházfőt. Damkó Józsefnek a pápáról Rómában mintázott mellszobrát a Pázmány Péter Tudományegyetem jogi karának dísztermében állították fel. [4] (1945 után eltávolították az alkotást.) Ferenczy Béni bronzból öntött érmet készített az új pápáról. [5] A Herendi Porcelángyár 1940-ben biszkvit (tehát máz nélküli) és mázas

1. ábra

2. ábra

változatban is forgalmazott XII. Piuszt ábrázoló érmet, amelyet Matzon Frigyes (1909–1986) mintázott. A művész 1932–36 között a Képzőművészeti Főiskolán tanult, majd tanársegéd volt mestere, Sidló Ferenc mellett. 1937–38-ban és 1942–43-ban római ösztöndíjas. [6]

A 160 mm átmérőjű, egyoldalas érmen az egyházfő balra tekintő mellképe látható. Fején főpapi pileolus, nyakában pápai stóla, jellegzetesen markáns vonalú orrán szemüveg. Arisztokratikus elegancia, határozottság és műveltség tükröződik a műről. „Értelmet és fegyelmet sugárzó szemek, keskeny arc, erőteljes vonások, magas homlok" – jellemezte a pápát B. Lőrincz Zsuzsa. [7] A leírás tökéletesen illik a Matzon Frigyes készítette mellképre. Az alkotáson kevésbé érezhető a római iskola stílusa, inkább a művész kiváló portéista képességét bizonyítja a mű. Korabeli fotó alapján azonosítható, hogy az érem fénykép alapján készült a pápáról. [8] Jobbra, középen a nyak mögött a MATZON felirat utal a művészre. Az érem körirata: + PONTIFEX + MAXIMVS + XII. PIVS + 1939 +. *(1. ábra)*

A hátoldalon a Herendi Porcelángyár kék színű márkajegye látható: koronás magyar címer, alatta a HEREND / HUNGARY / 1940 felirat. [9] Lejjebb, mélynyomással külön is feltüntetve a HEREND felirat, alatta az égetés előtt kézzel bekarcolt azonosítási számmal. A hátoldal felső részén kialakított, háromszög alakú mélyedés a falra akaszthatóságot szolgálja.

A 15833. azonosítási számot viselő érem érdekessége a hátlap sima felületére, aranyszínű tintával írt – néhol kissé elmosódott – dedikáció: *Aranyos fivéremnek / örök barátsággal, szeretettel. / 1941. május. Matzon Frigyes. (2. ábra)*

A Herendi Porcelánmanufaktúra saját gyűjteményében egy biszkvit és egy mázas porcelán példányt őriz az éremről. [10] (A teljesség kedvéért megjegyzendő, hogy az éremnek azonos méretű – tehát 160 mm átmérőjű – bronzból öntött változata is ismert.) [11]

A Herendi Porcelángyárban később is készült példány az éremből. Ezt bizonyítja az a biszkvit kivitelű példány, amelynek hátoldalán a gyár 1960-as évek közepétől használt márkajegye látható: Kossuth-címer, felső részén HP betűjellel, a címer alatt két keresztbe fektetett ecsettel, a címer két oldalán a HEREND • HVNGARY, alatta a HANDPAINTED felirattal. [12] Ennek az éremnek a hátlapján is látható a mélynyomású HEREND felirat, de évszám nincs feltüntetve. Ez az érem viszont vékonyabb kivitelben készült, mint az 1940-es változat.

Jegyzetek

[1] *A XXXIV. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus emlékkönyve.* Szent István Társulat, Budapest [1938]. 63–64. old.

[2] Gergely Jenő: *Eucharisztikus világkongresszus Budapesten.* Kossuth, Budapest 1988. 119. old.

[3] Gergely Jenő: Magyar–szentszéki diplomáciai kapcsolatok (1920–1990). In: Zombori István (szerk.): *Magyarország és a Szentszék diplomáciai kapcsolata 1920–2000.* Szent István Társulat – Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség, Budapest 2001. 69. old.

[4] *Magyarország*, 1939. december 24.

[5] Gosztonyi József: *Ferenczy Béni 1890–1990.* Magyar Éremgyűjtők Egyesülete, Budapest [1990] 72. sz.

[6] Fitz Péter (főszerk.): *Kortárs Magyar Művészeti Lexikon.* 2. kötet. Enciklopédia, Budapest 2000. 740. old.

[7] B. Lőrincz Zsuzsa (bev. és szerk.): *A vatikáni magyar követ jelenti...* Kossuth, Budapest 1969. 76. old.
[8] XII. Piusz színes fényképét közli Szántó Konrád: *A katolikus egyház története.* II. kötet. Ecclesia, Budapest 1985.
[9] *A Herendi Porcelán márkajegyei.* Herendi Porcelánmanufaktúra Rt. Herend, [2001]. 22. old.
[10] A Herendi Porcelánmanufaktúra Rt. közlése.
[11] Gömör Béla: *Emlékérem-könyv. 120 emlékérem kultúrtörténeti háttere.* GMR Reklámügynökség, Budapest 2002. 158–159. old.
[12] *A Herendi Porcelán márkajegyei.* i. m. 26–27. old.

Fotó: Soós Ferenc

Zusammenfassung
Frigyes Matzon (1909–1986) hat im Jahre 1940 eine Medaille vom Papst Pius XII. (1939–1958) aus Herender Porzellan geschaffen.

Summary
Frigyes Matzon (1909–1986) made a Herendi porcelain medal depicting Pope Pius XII (1939–1958) in 1940.

Könyvismertetés

Vladimir Filip: 1759–1918 Papírové peníze od Marie Terezie po Karla I. – Papiergeld 1759–1918 von Maria Theresia bis Karl I. Mundus Nummorum, Brno 2005. 320 oldal, 236 kép

Nagyon szép kiállítású, vaskos könyv látott napvilágot 2005-ben a szerző, Vladimir Filip mérnök sokéves gyűjtése és a támogató köz- és magángyűjtemények közreműködése alapján, amely igyekszik teljes képet adni az osztrák birodalomban forgalomba bocsátott papírpénzekről, Mária Teréziától IV. Károlyig.

A kiváló felvételeken ábrázolt pénzek természetes nagyságúak, néhány esetben kellett csak kisebbíteni, amelynek méretét külön, minden esetben jelölték is. (pl. 80%)

Az eddig sosem látott, eredeti forgalmi pénzritkaságok egy része viszont kiváló minőségű rekonstrukció, amelyet legtöbbször a szintén ritka, de létező formulárék felhasználásával készítettek el.

A 236 színes ábra között koronként néhány jellemző szükségpénzt, hadifogolypénzt és hamisítványt is találunk. Köztük a magyar szabadságharc forgalmi pénzeinek sorozatát, aradi és komáromi szükségpénzeket és még egy philadelphiai emigrációs 1 forintos ívrészletet is.

A könyv minden sora cseh és német nyelven is olvasható. Néha zavaró a lap felső részén lévő cseh, és az alul elhelyezett német szöveg közti üresen maradt mező, bár legtöbbször igyekeztek odaillő ábrával kitölteni.

Minden ábránál, mint irodalmi hivatkozás, két katalógusszám található a: Pick–Rihter: Papiergeld spezialkatalog Österreich 1759–1966., és Julius Sém: Papírové peníze na územi Československa 1762–1975. című munkákból.

Fontosak és hasznosak a feltehetően üresen maradó mezők kitöltését szolgáló korabeli árjegyzékek, amelyek ha nem is minden esetben, de tájékoztatnak a bemutatott pénzek valós vásárlóértékéről. A könyvet irodalomjegyzék zárja, amelyben magyar mű nem szerepel.

Raýman János

MDK

Matzon Frigyes

Hősi emlék

Magyar Nemzeti Művészet 1938. 4. sz. 65.l.

MDK.

Matzon Frigyes

Kiállitásáról hiradás

Szocialista Müvészetért 1965 ápr. lap -

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

1965 MÁR 25

Matzon Frigyes

MAGYAR NEMZET

8

A tabáni parkban kerül felállításra Matzon Frigyes »Fóradon« szobrompozíciója, lábgránitból, magassága két méter. Ez az alkotás 1963-ban Párizsban a Salon d'Autumne-ban volt kiállítva.

ohnson nyilatkoz

Ma tzon Frigyes szobrász M.D.K.

Ifjuságától fogva foglalkozik az architekturáva

s k architekturát tervezett., és tervez.

Diszitő szobrásza ti alkotások.

Fókák c. kompozició a Tabánba kerül.

Női aktok.

Mártir

Dutka Mária: Erdekes kiállitás az Egressy-klubban

Magyar Nemzet 1965. március 9. 4.1.

Matzon Frigyes

szobrász műveit a Hazafias Népfront XI. ker helyiségében mutatta be 1968. febr. 9-25-ig. /: Faller László összeállítása :/

„Művészet" folyóirat, Budapest, 1968. március 3. sz. 47 l.

MDK

Matzon Frigyes

Férfifej. Gipsz.

Tavaszi Tárlat. 1940. ápr.-máj. 19.1.
Műcs.

MDK

Matzon Frigyes

Férfifej, gipsz

Tavaszi tárlat. 1940 ápr.-máj. 5.l.
Műcs.

Matron Frigyes szobrász

Sidló Ferenc tanítványa

Szerepel a Kép. mű. Főiskola

kiállításán a Műcsarnokban

Nemzeti Lyszág 1937 III 20.

Matron Frigyes szobrán

szerepel a Képzőmű v. Főiskola

kiállításán a műcsarnokban

Cijság 1937 III. 20.

Matzon Frigyes

Pedagógus képzőművészek 1959-ben az Ernst Muzeumban rendezett kiállitásán részt vett.

Maksay László: Pedagógus képzőművészek az Ernst Muzeumban

Rajztanitás 1959. IV.sz. 29-30. l.

MDK

Matzon Frigyes

Női akt, terr.

KMTárs. M. Müv.ért. 1940-41

15.1.

-1- M.D.U.

M. MATZON Frigyes szobrász

szül. 1909 —

1132. „Anna" Lisz.: 56.464-N

1133. Järventons arcmása
Lisz.: 56.465-N

1134. „Pieta" (1945) Lisz.: 56.466-N.

1135. „Torzó" Lisz.: 56.467-N

/.

A M.N. Galéria állagjegyzete I./b. r.
Bn. 1959. 42-43. l.

- 2. - M. D. K.

M. MATZON Frigyes szobrász

szül. 1909 —

1136. „Torzó" (1943) Ltsz.: 56.468 - N.

A M. N. Galéria ánagjegyzése I./G. r.

Bp. 1959. 44. e.

Matzon Frigyes

az Ernst-Múzeumban rendezett arc-
képkiállításon szerepelt sztahano-
vista laboránsról készült műre.
(emlétve.)

Független Magyarország, 1952. jún. 20.

Matzon Frigyes.

Az Ernst-Múzeumban rendezett orcképkiállításon szerepelt sztahanovista laboránsa. (említve.)

Esti Budapest, 1952. Júl. 11.

Matzon Frigyes MDK

Bajnok, gipsz

Mücsarnok 1937 Képzőm. Főisk. Kiáll.

Madison Triptyes

MDK

Beljnok. Triptes

Mücsarnok 1957 Képzőm. Tőlek. Kiállt.

Matzon Frigyes MDK

Ria, gipsz

Zárkózottság, gipsz

Amazon, gipsz

Oltártervezet,

Mücsarnok 1937 Képzőm. Főisk. Kiáll.

Watson Bridges

Ida, Eljas

Jarkkosottaeg, Eljas

Amazon, Eljas

Otterbervesel.

Matzon Frigyes M.D.K.

a Müvészeti Gimná zium diszitőszobrász tanára

Anyaga: kő, ke ámia, márvány

Plasztikai etüdök

Kiállitások

Köznevelés, 1965. márc. 12.

Matzon Frigyes szobrász M.D.K.

kiállitása az Egressy klubban

Ifjuságát.l fogva foglalkozik az épitészettel.

" Fókák " c. szobra a Tabánba ke ül,

" Mártirok " .

Dutka Mária: Érdekes kiállitás az Egressy -klubba n

Magy a r Nemzet 1965. márc. 9.

Matzon Frigyes MDK

Carla

Műcsarnok 1939 dec-1940 január

Matzon Frigyes MDK

Dr. Berczelly K.

Mucsarnok 1939 dec-1940 január

Matzon Frigyes MDK

XII. Pius Pápa, gipsz

Mücsarnok 1939 dec.-1940 január

M.D.K.

Matzon Frigyes

Szobraival szerepelt a Római Magyar Akadémia kiállitásán, amelyet az olasz uralkodó nyitott meg, irja C.D. "Magyarok Rómában" c. beszámolójában.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1940. juni 7-13.
III. évf. 23. sz. 20. lap

Matzon Frigyes

MDK

A Järventans, bronz

Műcsarnok 1938 Őszi tárlat

Matzon Frigyes

MDK

Dr. K.S.-né arcmása, gipsz

Műcsarnok 1938 őszi tárlat

Matzon Frigyes MDK

A Képzőművészeti Főiskola hősi emléke, gipsz

Műcsarnok 1938 Őszi tárlat

Matzon Frigyes

Danaida, gipsz

Műcsarnok 1943 A magyar művészetért c. kiáll.

Matzon Frigyes MDK

Arcmás, gipsz

Műcsarnok 1943 A magyar művészetért c. kiáll.

Matzon Frigyes

Márkus István, gipsz

Műcsarnok 1943 Téli kiállítás

Matzon Frigyes

MDK

Pihenő teherhordó

Műcsarnok 1943 Őszi tárlat

Matzon Frigyes MDK

br. Apor Gábor, gipsz

Mücsarnok 1943 Őszi tárlat

Matzon Frigyes

MDK

Järventans költő arcmása, bronz

Mücsarnok 1943 Őszi tárlat

Matron Frigyes

-erté-

Meghalt Matron Frigyes

Magyar Nemzet, 1986. ápr. 25. 4.

men kívül hagyják azokat a kérdéseket, melyek Gutai kulturális kontextusára vonatkoznak: például, vannak-e az internacionalitásra törekvő csoport munkáiban sajátosan japán jellegzetességek? Közös nevező alá hozható-e valamilyen módon e többirányúnak látszó kísérletezések? Egyáltalán, mit jelent ez a fajta művészi magatartás a japán néző számára? Megcáfolható-e ennek példáján a sokszor említett vád, miszerint a japán „Yōga" egyszerűen utánzata az európai művészetnek?

Az 50-es évek akciófestészetéről szóló írásokban gyakran előkerül a zen-buddhizmus kérdése. Ennek alapvető oka az akciófestés és a kínai-japán kalligráfia közti formai hasonlóság, és a D.T. Suzuki munkássága révén elterjedt nézet: miszerint a zen meditációs gyakorlat rokonítható a tudatalatti feltárásával, ennek lehet példája a festészet gesztusteremtésének ösztönös volta.

Így, a Gutai kapcsán is, Michel Tapié és Tore *Haga* írásaiban hasonló állásfoglalás rajzolódik ki a Zen „spontán" tanítási módszere és művészek radikális válaszadási

ban, 211. p.

4. Dada in Japan. seldorf, 1983, képe" (3. p.) al port — Kyoto, ro, 1947–1967 1950, Kitabi Gr kyoi csoportok chibition, 1945 kyoi csoportok Shuichi Takashi
5. A háború előtt ja volt a Kyush all'avanguardia ta, Elekta, Milan ban 21. p.
6. E szociológiai s ke: The Japanese kyo Press, Toky zőjéről, In: Giap ro tanulmányáb

Matzon Frigyes

1. Tavaszi Salon

XIII.

KDK

Matzon Frigyes

"Hősi emlék"

Magyar Nemzeti Művészet 1938. 4.sz. 65 l.

NÉPRAJZI MUZEUM ETHNOLOGIAI ADATTÁR

Kérjük, hogy az 19 63. VII. lo ..-án
jó magnetofon felvételt? c. könyvet
visszaküldeni sziveskedjék. Amennyi
vételárát /... Ft/ Gazdasági Hivat

Budapest, 1965. .....

MDK

Matzon Frigyes

Fohász, gipsz

Magy.Művészetért kiáll. r.Műcs. 1940.febr.

22. l.

MDK

Matzon Frigyes

Dr.Berczelly K., of.

Horthy jub. kiáll. Hlcs. 1939. dec. 21. 1.

MDK

Matzon Frigyes

Zárkózottság, terr.

Nagy.Művészetért kiáll. r.Műcs. 1940.febr.

22 l.

MDK

Matzon Frigyes

Sztahanovista laboráns, gipsz

Arckép kiáll. Ernst Múz. 1952. aug. 11 l.

MDK

Matzon Frigyes, szobrász

A velencei kiáll. megnyitása. Szépmüv.

1942. 183 l.

MDK

Matzon Frigyes szobr.

V. Nemz. Képzőm. kiáll. 1939. Kassa
28 l.

MDK

Matzon Frigyes szobrász

Myn: A Mücs. téli tárlata. Szépmüvészet, 1944.
1.sz. 22 l.

MATZON FRIGYES

közös kiáll.Járitz Józsával. ld. ott

Losonci Miklós: J.J. képei, M.F. szobrai. Bartók 32 Galéria

UJ TÜKÖR 1983.XX.évf.4.sz.4.o.

mely létrejött egyrészről a MTA Müvészettörténeti Kutató Csoport (Bp. u. 62.), másrészről

név:

főállásu munkahelye:

állandó lakcime:

szem.ig.száma:

megbizott között az alábbi feltételekkel:

1. Az elvégzendő feladat részletesen:

2. A dijazás összege: Ft.
A dijazásnál alapulvett munkaköri besorolás

MATZON FRIGYES

emlitve

Nagy Zoltán:VII.Országos Kisplasztikai Biennale
Pécsi Galória
UJ TÜKÖR 1981/XVIII/33.sz.3.o.

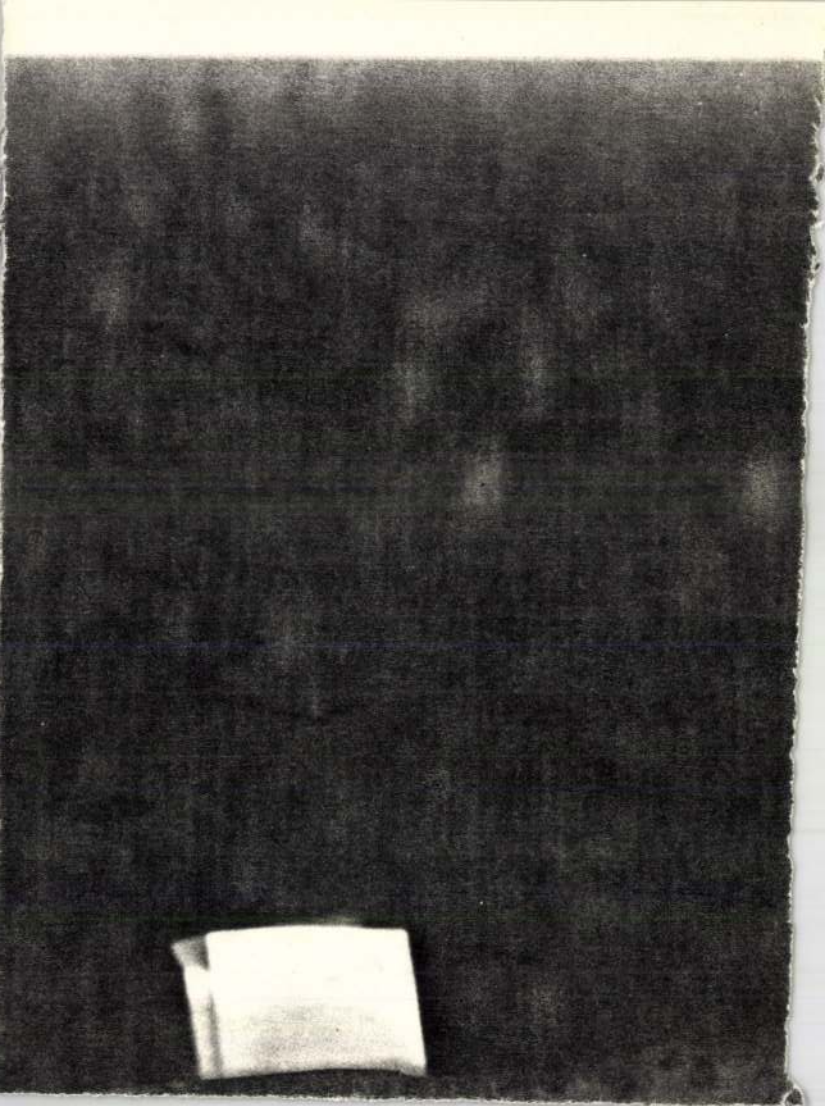

MDK

M.Matzon Frigyes

Paula. Gipsz.

VII.Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.Kat.
Műcsarnok.1944.Jun.1-18-ig. 5.1.

MDK

M.Matzon Frigyes

Bűnbánó Magdolna. Gipsz.

VII.Nemzeti Képzőművészeti Kiall.Kat.
Műcsarnok.1944.Jun.1-18-ig. 33.1.

MDK

Matzon Frigyes

Női akt, terrakotta

"A Magyar Művészetért" Képzőm.Kiáll.Kat.
Műcsarnok, 1940 Dec.15 - 1941 Jan.12. 15.1.

MDK

Matzon Frigyes

Hősi emlék

Magyar Nemzeti Művészet 1938. 4. sz. 65.l.

MDK

Matzon Frigyes, szobrászm.-/és festő?/

71. Torzo. Gipsz.
72. Délutáni hangulat.
73. Györöki utcarészlet.

M.Kir.Vall. és Közokt.Min. V.Nemzeti Képzőm.Kiáll.
Kassa. 1939. Képes-tárgym. ?.l.

Matzon Frigyes, szobrászm.

71.	Torzo.	Gipsz.
72.	Délutáni hangulat.	
73.	Györöki utcarészlet.	

V.Nemzeti képzőm.kiáll. 1939.Kassa. Kat. 7.1.

MDK

Matzon Frigyes

Tél a művészetben. /Bpest,194o/. 87.1.

MDK

Matzon Frigyes

Rónay K.: A Székesfőv. Képtár 1937/38. évi uj szerzeményei. Képes Krónika 1939. jun. 11.

MDK

Matzon Frigyes

Kisplasztikai művel szerepelt a Műcsarnok 1943/44 évi téli tárlatán.

Pipics Zoltán: Téli tárlat a Műcsarnokban.

Uj Magyarság, 1943.nov.21. 14.l.

MDK

Matzon Frigyes

Pieta, fa

I.Művészeti Kiáll.Kat.1946.Jul.7-Jul.28-ig.
14.lap

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Matzon Frigyes

MAGYAR NEMZET

1903 DEC 18

△

Matzon Frigyes szobrászművész Fókapár című szobrát, amely a párizsi Salon d'Automne kiállításán is szerepelt, a Budán épülő egyik lakóház előtt fogják felállítani.

#

Matzon Frigyes szobrász M.D.K.

Fókapár . c. szobrát , amely a párizsi Salon d' Automne kiállitásán is szerepelt, a Budán épülő egyik lakóház előtt fogják felállitáni

Napló

Magyar Nemzet 1963. december 18.4 .1.

Hetzon Frigyes, szobrász. ADK

müve nivóra képviseli művészetét.

Rónay Kázmér: A Székesfv. Képt. 1937/38. évi uj szerzeményei.

Képes Krónika, 1939. 24. sz.

Matzon Frigyes MDK

Férfifej, gipsz

Mücsarnok 1950.I.Magy. Képzőm. Kiáll.

Matzon Frigyes szobrász

„Amazon" c. szobra szerepel a
Szinyei Társaság Tavaszi
Szalonján az Ernst Muzeumban

Függetlenség 1938 IV. 10

Matzon Frigyes

MDK

Järventans arcmása, bronz

Műcsarnok 1944 Székesfőv.Képtár Jub.Kiáll.

Matzon Frigyes MDK

Bünbánó Magdolna, gipsz

Műcsarnok 1944.VII.Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.

Matzon Frigyes

— Galériával gazdagodott Várpalota. A múlt században épült zsidótemplomot alakították át kiállítóhellyé. Itt kapott bemutatkozási lehetőséget a helyi képzőművészeti csoport s állandó helyet a városi gyűjtemény is; az új galéria ad otthont az idén elhunyt Matzon Frigyes szobrászművész hagyatékának, 137 alkotásnak.

Magyar Nemzet 1986. X. 24.

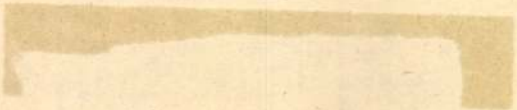

Matzon Frigyes

Galéria Várpalotán

Népszabadság, 1987. 1. 19

Matzon Frigyes

MATZON FRIGYES szobrászművész 77 éves korában elhunyt. Temetése május 4-én, fél kettő órakor lesz a Farkasréti temetőben.

Népszabadság, 1986. IV. 25

Matzon Ferenc

Ráckevén a Savoyai-kastélyban rendezik meg az elkövetkező hónapokban a művész tárlatát.

Prukner Pál: Gazdagnak igérkezik a nyár.

Pest m. Hírlap, 1974. ápr. 20.

Matron Frigyes 1

Márvány Zsiplasztikái szerepeltek a Hazafias Népfront XI. ker. Klubjában rendezett 12 művész centennáriumi Zsiblitarán

Magyar Nemzet 1973 május 18
4. old.

Matzon Frigyes

2

„Bukott angyal"
„Zárlózottság" c. művei
emlitve

Magyar Nemzet 1973 május 18
4. old.

Matzon Frigyes 1

A Madách-emlékműpályázat kompozíciója
A művésznek, amikor lelkesen fogott hozzá
a komponáláshoz, inspirativ felelőséggel érez-
nie kellett, hogy némileg a hozzátartozó ígé-
nyével fog a szellemidézéshez, mert felesége a
költő édesanyjának Majtényi Annának e-
gyenesági leszármazottja. A pályamű két rész
ből áll. Az egyik Ádámot, az első embert, a

Haits Géza: Matzon Frigyes
Látóhatár 1970/3-4 361 old.

Matzon Frigyes

másik évát, az első asszonyt mintázza meg a Tragédia költőjének szellemében. Ádámban magát a költőt. Évában a feleségét Fráter Erzsébetet jelképezve. A kettős kompozíció két önálló, egymástól független, nem elválaszthatatlan, csupán egymás mellett, mint egyik a másikat kiegészítő alkotás - tömören és meggyőzően jellemzi a férfit és nőt. Ádám félterdre

Hauts Géza: Matzon Frigyes

Látóhatár 1970/3-4 361 old.

Matzon Frigyes 3

ereszkedve jobbjával fáklyát lobogtat az ég felé, baljával a földre fektetett könyvre lámaszkodik, jelképezve lladách gondolatát: ember küzdj és bízva bízzál!" Éva kuporgó, gubbasztó alakja, kezébe temetkezett arcával: a holnaptól rettegő napi aggodalmaskodás, az „atra cura" testetöltése. A mulandóság érzékeltetése. A két alak együttes látványa teremti meg a

Haits Géza: Matzon Frigyes

Látóhatár 1970/3-4 361old.

Matzon Frigyes 4

fölfelé- és a lefeléhúzó erők egyensúlyát és szemlélteli félreérthetetlenül az ember tragédiájának elkerülhetetlen megismétlődését. Egyik a másik nélkül életképtelen, I mert ha Ádám fejezi is ki az erőt és Éva a gyöngeséget, a pozitív és a negatív pólus kölcsönhatásában fel is cseréli szükségszerűen egymást. Olykor Éva gyöngesége adja éppen az erőt, Ádám ereje roppan erőtlenséggé.

Háits Géza: Matzon Frigyes

Lálóhatár 1970/3-4 361 old.

Matzon Frigyes 5

A két álak szimbolikus jelentését a szobrokhoz szervesen hozzátartozó, velük egyjéforrott architektoniai keretben bontakoztatja ki. Ez a keret nem a szokványos sima, illetve dombormüves hátvéd-fal, lezárva a teret, hogy kiemelje a szobrot, sem kupolaszerü mennyezet, hanem esztétikailag is kellemes hullámos díszítmény, a szobor fölött magasodva és szétágazva, mint egy

Haits Géza: Matzon Frigyes

Lálóhatár 1970/3-4 361 old.

Matzon Frigyes 6

a külvilágot, a környező életteret hangsúlyozva, a küzdelmek, nehézségek, akadályok tornyosulásával. De míg az Éva sorsát és magatartását nyomonkövető architektúra csüggedést árul el, Ádámnál a keret is bizakodást, magasbalendülést jelez. A szobor és építészeti keret, kontrapunktikája zenei összhang illúzióját kelti, mint Matzon szobrainál általában.

Haits Géza: Matzon Frigyes

Látóhatár 1970/3-4 361 old.

Matzon Frigyes 7

Felfogása és munkamódszere szerint a szobor nem építészeti disz, hanem az építészetet egyenrangúan kiegészítő, együtt egységes műalkotás. Minden szobra zenei ihletésű. És ha megkéidezzük, hogyan, mennyi ideig készül el egy-egy alkotás, válasza mindig ugyanaz: „Ötezer év alatt." Matzon a szobrász: az emberibb embert kutatja, szemléli, látja meg portré alanyaiban. Minden szobra

Haits Géza: Matzon Frigyes

Látóhatár 1970/3-4 361 old.

Matzon Frigyes 8

vallomás. Közelről néz és messzire lát. Műtermében az első pillanattól kezdve meghitt közelségbe kerül a látogató az eléje tárúló szoborkép-másokkal, szemnek, észnek, szívnek egyaránt felüdülést nyújtó, különböző témájú s jelentésű kompozícióval. Tudatosan elkerüli a csúf, a borzalmas, a torz ábrázolását, mert hite szerint csupán a szép, a tiszta, a nemes, őszinte kifejezése a

Haits Géza: Matzon Frigyes

Látóhatár 1970/3-4 361-362 old.

Matzon Frigyes 9

művészetben – lehet gyogyító erő, jóság amely éltet. Ebben a szellemben alkot, és mint a Képzőművészeti Gimnázium tanára, oktat és nevel is. Haladó művész, mai lélekzetvétellel, korunk életritmusához igazodva gondolkodik, érez, áb, rázol. Sose szakad el a természettől, nem tér el a tárgyi valóságtól és hűségtől, sőt fejlődésében egyszerűsödve, még csak szenvedélyesebben tör az

Haits Géza: Matzon Frigyes

Látóhatár 1970/3-4 362 old.

Matzon Frigyes 10

igazságra. De témáit, mondanivalóit áttételesen valósítja meg. belső látással megérlel, realitással szemléltet. Sajátosan egyéni stílust alakított ki. A természetelvi és az absztrakt látásmód és alkotómódszer egységesítő szintézisét valósította meg. Ez a szintézis: szobrainak legjellemzőbb vonása s legfőbb értéke. Sok-sok kísérlet, átdolgozás, változat, páradhatatlan

Haits Géza: Matzon Frigyes

Látóhatár 1970/3-4 362 old.

Matzon Frigyes 11

ujrakezdés után haladt lépésről-lépésre a végső kifejletig, a legbelsőbb mag, a lüktető élet kifejezéséig. A „kiindulás és a „beérkezés" egybevetésére jó példa „Pietájá"nak római ösztön díjas korában keletkezett természetelvi első fogalmazása és a harminc évvel későbbi, fény és árnyékhatásokkal a lényeg sugalzására leegyszerüsitett, absztrakt megoldása. De hogy Matzon Frigyes: Haits Géza sikke.

Látóhatár 1970/3-4 362 old.

Matzon Frigyes

Matzon az abszhahálásnak ezt a magas fokát – a valóság szemléletének szabad szemmel nem észlelhető, belső fényű megvilágításig – elérhette, mulhatatlanul szükséges volt fejlett szellemi igényeségén kívül anyagismeretére, technikai biztonságára, és vésőjének pontos, villamgyors készenlétére egy-egy mozzanat, elsuhanó s tán soha

Haits Géza: Matzon Frigyes

Látóhatár 1970/3-4 362-363 old

Matzon Frigyes 13

vissza nem térő villanás megragdására. A természethez való belső hűség a hasonlóság elérhető lökélyéig a természet szüntelen, véget nem érő megfigyelésére kötelez. Művészet és természet nem tévesztheto össze és a természet csak jelek segítségével fordítható le az ábrázolóművészet nyelvére. Ezeket a jelekel nem lehet kitalálni. Hozzáférhetővé

Haits Géza: Matzon Frigyes

Látóhatár 1970/3-4 363-old.

Matzon Frigyes 14

akkor válik a művész számára, ha nagyon lövekszik a hasonlatosságra. Matzon szobrainál ez a mélyebb hasonlatosság, teret teret kitöltő formákon túli valóságérzékelés annyira szembeszökö, hogy elléallhatatlanul szövetséget köt a nézővel és elmélyedö párbeszédet kezdeményez. Kérdezve felel. Kétségben, bizonytalanságban nem hagy.

Haits Géza: Matzon Frigyes

Látóhatár 1970/3-4 363 old.

Matzon Frigyes 15

Nem faggal, sem ellentmondásra nem ingerel. Jótékonyan, meggyőzéssel igenel. Mindig igenel. Alkotásai szimbolumok, válaszoló kérdések a Létről, a mulandóságról - múltal és jövővel - álcázott örök Jelenről, az örömről, mint az élet értelméről. Érzéseí fülik, összekuszálodva a külső benyamásokkal, a ma felvetődő gondolatsorával.

Haits Géza: Matzon Frigyes

Látóhatár 1970/3-4 363 old.

Matzon Frigyes 16

A megállás nélkül alakuló korszellem és lelkiismeret halk, figyelmeztető jellzéseit a benne együtt ható építész és szobrász összegezi, rendszerezi s gyűjti hol rövidebb idő alatt, hol évek után érlelve meg a leszűrt élmény elodázhatatlan megnyilatkozásáig. Matzon a teret komponálja meg, nem azért, hogy részletekbe vesző lömeggel és

Haits Géza: Matzon Frigyes

Látóhatár 1970/3-4 363 old.

Matzon Frigyes 17

formákkal töltse ki, hanem, hogy azonosítsa az Idővel, amely éppúgy megfoghatatlan és illanó, mint a Tér, de láthalóan, érzékelhetően megnyilvánul a jozanul részeg révületben, a költő lálomásában, amikor minden látszatnak ellenszegül az elemezhetetlen, de észrevétlenül is jelenlevő szellem. A megkomponált Térben jelenik

Haits Géza: Matzon Frigyes

Lálóhalár 1970/3-4 363 old.

Matzon Frigyes 18

meg szépségében és igazságában a Matzon-szobor, lehántva róla minden fölös legest, ami a látszatra emlékeztet, még a külső szemmel keresett hasonlóságot is, hogy csak az igazi, a belső látásnak feltárúló hasonlóság érvényesüljön, tisztán, szabadon. A „Bukott angyal" a „Zárkozott ság", a „Mártir" meg a hazai és külföldi

Haits Géza: Matzon Frigyes

Lálóhatár 1970/3-4 363 old.

Matzon Frigyes 19

Kiállításokon elismeréssel szereplő, kitüntetett, díjazott, megannyi jellegzetesen egyéni stílusával feltűnést keltő szobra: a természetelvi magból szökkenti virágzásba az absztrakt szemlélet éltető realitásait.

Haits Géza: Matzon Frigyes

Látóhatár 1970/3-4 363 old

Matzon Frigyes

A XI. ker, Hazafias Népfront kiállitásán
bemutatta szobrait,

Maksay László :Három kiállitás
Rajztanitás 1968/3

Egy-egy témát több változatban is elkészit. Nemrég került felállitásra a tabáni parkban Fókák c. szobra,melyben az anyag szépségét döntő mértékben kiaknázta.a müvész.Teljesen absztrakt alkotása a Conserto.

Maksay László:Három kiállitás
1968/3

Morbacon Gyula

Pieta, fa

Magyar Képzőművészeti
I. Kiáll. Katalógus 1946 jú

Matzon Frigyes szobrászművész

Művei kiállításon szerepelnek
a Balassagyarmati Palác Múzeum-
ban

Megyar Nemzet 1972 április 27
6. old.

Matzon Frigyes szobrász

Szombathelyen rendeztek meg a bpesti XI. Ker.-i képzőművészek kiállítását, melyen szerepelnek művei. „Mártír" – „Tengeri harkentyű" c. (említve)

-zentai-: Sikere van testvérkerületünk művészeinek.

Vas Népe, 1973. okt. 14.

Matzon Frigyes zabrászművész

Németh András tárlatát vejtatta meg a Magyar Néphadsereg Központi Klubjában.

Magyar Nemzet, 1972. jan. 26.

Mátrai Frigyes

rajzai

Látóhatár 1970/3-4 362 old.

Matzon Frigyes szobrászművész

Xantus Gyula festőművészel együttes kiállítása nyílt meg a balassagyarmati Palóc Múzeumban.

Magyar Hírlap, 1972. máj 2.

Matzon Frigyes szobrászművész

a Palóc Múzeumban Xantus Gyula festőművésszel együtt nyílik tárlata; ~~in~~

-elekes-: Kiállítások Balassagyarmaton.

Nógrád, 1972. ápr. 28.

Matzon Frigyes

Matzon Frigyes szobrászmüvész kiállitása.Bp,Haz.Népfront,IX.ker. - Ism: Maksay László, Rajztanitás,1968. 3.sz.32.l.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Írt.1971.2.sz.149-182.l.

169.l.

Matzon Frigyes

neve emlitve

Müvészettörténeti Érte sitő 1972

303. old.

Mattzon Frigyes

Bemutatott művei:

216. sz. „Pieta," fa.

Bologh V.: A „Magyar Képző" művészeti I. művészeti kiállítás, Budapest, 1946. VII.

14

Matzon Frigyes

Galéria Várpalotán

A múlt században épült az a zsinagóga, amely sokféle hasznosítás után most a képzőművészeteknek ad otthont Várpalotán. Itt találta meg a helyét a Palotai Csoport gyűjteménye, a városi gyűjtemény és a tavaly elhunyt szobrászművész, Matzon Frigyes hagyatéka, amelyet városának adott.

ARANY GÁBOR FELVÉTELE — MTI FOTÓ

Most már nem lesz olyan kemény a tél, kegyetlen az időjárás, mint a múlt héten volt. Arra azonban minden képpen fel kell hívnunk a figyelmet, hogy az átlagosnál körülbelül 2—6 fokkal alacsonyabb hőmérséklet várható. Az időnként megerősödő szél miatt egyes napokon fokozódhat a hideg hőérzetünk. Továbbra is ügyelnünk kell az öltözködésre. Jó melegen, rétegesen kell öltözködni. A hét második felében párás, ködös idő lesz. Ez leginkább a reumások, asztmások közérzetét teszi rosszabbá.

ther Strauger novellája.
14.55: Édes anyanyelvünk.
15.00: Ciróka maróka.
15.30: Kóruspódium.
16.05—16.59: Neked szól!
16.05: Indiánok között Észak-Amerikában. III.
16.32: Zenélő Dominó.
17.00: Eco-mix.
17.50: Találkozás Ferencsik Jánossal. 41/2. rész. Szerkesztő-műsorvezető: Bónis Ferenc (41/3. rész: jövő hétfő, K. 17.30).
19.15: A csehszlovákiai Magyar Területi Színház vendégjátéka a stú-

Matzon Frigyes szobrászművész és Szelestey László festőművész alkotásaiból nyílt kiállítás Várpalotán a Városi Ifjúsági és Úttörőházban.

Magyar Nemzet 1983. X. 6.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy

MATZON FRIGYES

szobrászművész

1986. április 16-án életének 77. évében meghalt.

Temetése 1986. május 4-én du. 13.30 órakor
lesz a **Farkasréti temetőben.**

Művelődési Minisztérium
MNK Művészeti Alapja

Magyar Képzőművészek
és Iparművészek Szövetsége

Gyászoló család.

Molzon Frigyes, szobra

L. Farkas Ádám

Vadas J.: Lapos plasztikák

Élet és Irodalom, Bp. 1983. aug. 12. XXVII/32

13

Matzon Frigyes, szobrászművész

A Pécsi Galériában, aug. 14.-ig látható a 8. Országos Kisplasztikai Biennálé. — Tanulságos áttekinteni a kubizmus sokágú ztöletét az idősebb nemzedéktől a legfiatalabbig, Matzon Frigyes, Marosan László, Ücsai Károly, Valmár János szobrának rendezői találattal összehozott csoportjánal.

Csenkey Éva: Kisplasztikai Biennálé.
Dunántúli Napló, 1983. júl. 23. 8-old.

MDK

Matzon Frigyes

Sztahanovista laboráns, gipsz

Arckép kiáll. Ernst Muz. 1952. aug. 11 l.

MDK

Matzon Frigyes

Pieta, fa

Magyar Képzőművészetért. 1. kiáll. Ernst Muz.
1946. jul. 14 l.

MDK

M. Matzon Frigyes
A. Järventans, bronz

KMTárs 1938. őszi kiáll. 12 l.

MDK

Matzon Frigyes

Torzó, terr.
Pieta, fa

Fiatal magyar képzőműv. Főv.Képtár 29. kiáll.
1946. dec. 11 1.

MDK

Matzó Frigyes
Torzó, terr.

Képző és Iparm. Gimnázium jub. kiáll. 1954. dec.
Ernst ltsz.

MDK

Matzon Frigyes

Carla, of.

Horthy jub. kiáll. Műcs. 1939. dec. 21.1.

MDK

Matzon Frigyes

XII.Pius pápa, gipsz

Horthy jub. kiáll. Műcs. 1939. dec.

12. 1.

Matzon Frigyes szobrász

Balassagyarmaton a Palóc Múzeumban rendezték meg Xantus Gyula festővel közös kiállítását.

Kiállítási kalendárium.

Szocialista Művészetért, 1972. jún. 7.

Matzon Frigyes szobrászmüvész

Kiállítása nyílt Orosházyban

a városi Tanács Kultúrtermében

Magyar Nemzet 1972 október 3

4. old.

Matzon Frigyes

— A gyászoló család szomorú szívvel tudatja mindazokkal, akik szerették és tisztelték, hogy **Matzon Frigyes** szobrászművész, tanár 1986. április 16-án, életének 77. évében, hosszú szenvedés után elhunyt. Temetéséről később intézkednek. ×

Magyar Nemzet 1986. IV. 22.

Matzon Frigyes

— **Matzon Frigyes** szobrászművész — 77 éves korában — elhunyt. Több évtizedes munkássága során elsősorban sírkőszobrászként tevékenykedett. Temetése május 4-én, fél kettőkor lesz a Farkasréti temetőben. — A Művelődési Minisztérium; a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége; a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja.

Népszava 1986. IV. 25.

Matzon Frigyes

Matzon Frigyes, a nemrégiben elhunyt szobrászművész szoborgyűjteményéből, amelyet halála előtt Várpalotának adományozott, nyílik meg kiállítás ma, október 23-án, csütörtökön délután 4 órakor a Várpalotai Galériában.

Magyar Nemzet 1986. X. 23.

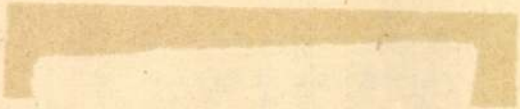

Szobrászmüvész,a Képző és Iparmüvészeti gimn. tanára.Több gyüjteményes kiállitáson vett részt.Római ösztöndijas korában az olasz fővárosban is önálló kiállitással mutatkozott be. E korabeli müvei a klasszikus formaszépség keresésének jegyeit viselik magukon.Későbbi müvei stilizáltabbak,sajátos,egyéni alkotásai félabsztrakt,non-figurativ alkotások pl.Aktfigurák.

Maksay László:Három kiállitás
Rajztanitás 1968/3

Matzon Frigyes

Szobrászmüvész, a Képző és Iparmüvészeti gimn. tanára kiállitása a XI. ker Hazafias Népfront helyiségében.

Római ösztöndijas korában önálló kiállitása volt Rómában.
Legujabb müvei fél-absztrakt, sát nonfiguratívak is.
Nemrég felállitott müve a tabáni parkban a FÓKÁK

Maksay László: Három kiállitás
Rajztanitás 1968.3. sz. 32.l.

M. Matzon Frigyes

Kobán

Műcs. kiáll, 1938 tól
Pipics 117. l

89. Ismeretlen festő
A XIX. század elejéről.

89. Marczibányi Imre.

látható
Derékig, balra fordul, tojá
szemöldöke és nyirott bajusza
hér nyakkendőjének vége lelóg, zsinór
derekát arany-zsinóröv szoritja.

Vászon, méretei 95: 79 cm.-
~~A Nemz. Muz. képtárából.~~
Át. Képt. 28.

571
(TK)

Kifüggesztésére vonatkozó a
A Nemzeti Muzeumban. 1876:V
1881:VIII.9.- 1883:VIII.335.
A Tört. Képcsarnokban. 1884

904: V. 2.

Carlos-ügy

Bosszankodó osztrákok

Az osztrák hatóságok 1994 szeptembere óta hiába bombázzák hivatalos levelekkel a francia hatóságokat, Párizs elzárkózik a kérés elől, hogy a bécsiek is kihallgathassák *Carlost*. A hírhedt terrorista 1975-ben az OPEC miniszterei elleni bécsi merénylet kitervelője és végrehajtója volt – írta a *Die Presse*. A franciák 1996 áprilisában elkérték az osztrákok aktáit, de azóta sem hajlandók fogadni a bécsi tartományi bíróság vizsgálóbíróját. Azt mondják, a venezuelai származású Carlos eddig még nekik sem mondott semmit tettei indítékairól, és valószínűleg úgysem tenne vallomást a bécsieknek.

Reklámügynökség

felvenne

számítógépen történő munkára

gyakorlott gépírónőket.

Jelentkezés:
129-1208,
8.00–16.00 óra között.

Winnie után Graca?

Mandelát hírbe hozták

Nelson *Mandela* dél-afrikai elnököt kéz a kézben látták Párizsban Graca *Machellel*, Samora *Machel* mozambiki államfő özvegyével, akiről a dél-afrikai sajtó már hónapok óta tudni véli, hogy *Mandela szíve választottja*, bár ezt a hölgy gyakran cáfolja.

A párt ezúttal diplomaták és barátok szűk körében, Mandela lányának, Zenaninak a jelenlétében látták együtt, de nem ez volt az első eset, amely találgatásokra késztette a johannesburgi sajtót. Mandelát és Graca Machelt legalább háromszor látták együtt a francia fővárosban, sőt a hetilap úgy tudja, hogy együtt is érkeztek Mandela elnöki gépén.

Mandela 78 éves, és néhány hónapja vált el korábbi feleségétől, Winnie-től, akitől már 1992 óta külön élt. A dél-afrikai sajtó már több aszonnyal „boronálta össze" Mandelát, de Graca Machelre többször is visszatért mint az idős, köztiszteletben álló elnök valószínű szíve hölgyére.

Fekete zászló a strandon

Cápaveszély a Trieszti-öbölben

Cápaveszély miatt az olasz hatóságok *megtiltották a fürdést* a tengerben a Trieszti-öböl mintegy harminc kilométeres partszakaszán. Az *MTI* beszámolója szerint a fekete zászlót Duinótól Muggiáig minden tengeri strandon felhúzták, amire emberemlékezet óta nem volt példa.

A cápák jelenlétéről szóló első riasztás még a múlt héten hangzott el, amikor egy búvár számolt be arról, hogy gyanúja szerint a veszélyes ragadozók távoli körvonalait látta a vízben. Vasárnap már tényleges lett a riadó: egy vitorlásverseny idején a zsűrihajóról három cápát, köztük egy legalább háromméteres példányt vettek észre a parttól alig két mérföldnyire.

Már ettől a hírtől kiürültek hétfőre a trieszti tengerpart strandjai, de később a hivatalos fürdési tilalom is elhangzott, mivel újabb cápát láttak a partok közelében. Egyelőre bizonytalan, hogy a cápaveszély miatti riadó meddig lesz érvényben.

Tisztelt Befektetők!

Ezúton értesítjük Önöket, hogy az alapkezelő igazgatóságának személyi összetétele megváltozott.
A **Pannónia Befektetési Alapkezelő Rt.** ügyvezető elnöksége **1996. július 18-tól** a következő személyekből áll:

Zvi Hoffman	az igazgatóság elnöke,
Herczeg Endre	az igazgatóság tagja,
Mérő Tamásné	az igazgatóság tagja,
dr. Németh Ferenc	az igazgatóság tagja,
dr. Vincze Ildikó	az igazgatóság tagja.

Prágai szállásmesterek gondjai

Michael Jackson újra a Bethesdában

Michael *Jackson*, a világhírű amerikai popsztár kedd délelőtt a Népstadionban megjelent a sajtó képviselői, valamint rajongói előtt. Az énekes, aki hétfőn érkezett Budapestre, szeptember 10-i koncertjének leendő helyszínét szemrevételezte. Az *MTI* beszámolója szerint Jackson fekete kalapban, meggypiros ingben, fekete nadrágban és cipőben mutatkozott, s tört magyarsággal csak ennyit mondott: „Szeretlek titeket!"

Jackson a délutáni órákban ellátogatott a Bethesda Gyermekkórházba, ahol hétfő este is „vizitelt" már. A sztár találkozott a kis *Farkas* Bélával, azzal az ötéves fiúval, akinél 1995 tavaszán Brüsszelben Michael Jackson anyagi támogatásával végezték el az életmentő májátültető műtétet.

Az Ostermann Formula 1. Kft. tájékoztatása szerint az eredeti programtervtől eltérően elképzelhető, hogy Michael Jackson még egy napig Budapesten tartózkodik, és szerdán utazik el.

Közben Prágában már folynak az előkészületek Michael Jackson szeptember 7-i koncertjére. Igaz, egyelőre a sztár elszállásolásán töprengenek. Éppen ezekben a napokban járják végig a számba jöhető prágai szállodákat és palotákat, hogy Michael igényeinek megfelelő pihenőhelyet találjanak. Egyelőre csak annyi szivárgott ki az énekes alapvető követelményeiről, hogy a szálláshelyre helikopteren érkezhessen, igényeinek megfelelő lakosztály álljon rendelkezésére, és legyen ott számára egy tökéletesen berendezett fitnesscentrum is. Ezeknek négy prágai szálloda felel meg: a Praha, a Hilton, a Forum és az Intercontinental. Cseh lapértesülések szerint az sem kizárt, hogy az énekes a város északi zöldövezetében fekvő Trójai kastélyban vagy a Hradzsin melletti Belvedere kastélyban fog lakni. Jackson ugyanis azt tervezi, hogy a Sparta stadionban megrendezendő koncert után *éjféltől reggel négyig nagyszabású éjjeli partit rendez* mintegy 300-400 meghívott vendég számára. A vendégek között várhatóan ott lesz Václav *Havel* cseh államfő is.

Származási viták

Mikulások világkongresszusa

Koppenhágába egy évben kétszer látogat el a Mikulás. Egyszer, amikor puttonyszámra hozza az ajándékot a gyerekeknek, másodszor pedig a Mikulás-világkongresszus alkalmából. A dán fővárosban hétfőn 22 ország több mint százhúsz Télapója gyűlt össze a 33. tanácskozás ünnepélyes megnyitójára.

A Mikulások az évente megrendezésre kerülő találkozó során ellátogatnak a világhírű Tuborg serfőzdébe, és egy hagyományos dán karácsonyi ebéd közben megkóstolhatják az északi országok kedvelt pálinkáját. Vannak persze szolidabb programok is. Ellátogatnak például a dán parlament épületébe, majd következik egy kis lábáztatás egy sósvízi fürdőhelyen.

A világkongresszus napirendjén nem szerepel ugyan eldöntésre váró életbevágóan fontos kérdés, de egy kényes probléma azért terítékre kerül. A tavalyi találkozót egy finn Mikulás azért bojkottálta, mert a dánok azt állítják, hogy a Mikulás igazi hazája a dán fennhatóság alá tartozó Grönland. A finnek viszont azt állítják, hogy a Mikulás Lappföldről származik. Az idei találkozón azonban már részt vesz a finn küldött is, és az *AP* értesülése szerint minden remény megvan arra, hogy megoldódik a probléma.

Életfogytiglan 60 fontos lopásért

A dél-angliai Winchesterben egy kilencvendolláros lopásért *életfogytiglani börtönt* szabtak ki egy 19 éves fiúra. Ragbhir Singh *Digwa* egy asszony táskáját ragadta el, benne 60 fonttal (90 dollárral). A fiú a súlyos ítélet hallatán összerogyott a bíróság előtt.

Digwa többszörös visszaesőként követte el a táskarablást. Még szinte ki se tette lábát a börtönből, máris újra bűnre csábult. Három lopásért előzőleg két évet kapott, de korábbi 14 lopási esetben is bűnösnek találták. Ezért szabták ki rá a súlyos büntetést. A southamptoni munka nélküli fiú tagadta az ellene felhozott vádat.

INGATLAN

ÁLLÁS

NÉMET cég budapesti képviselete pályázatot hirdet értékesítési inga-

UTAZÁS

Külföldi sokéves gyakorlattal francia-, angol-, németórákat 134-3037. (P)

KÖZLEMÉNYEK

Ma

Napkelte: 5 óra 13 perc, napnyugta 20 óra 27 perc.

Kinga, Kincső és ***Krisztina*** nevű olvasóinkat köszöntjük ma.

A Kinga német, latin, magyar eredetű, jelentése: nemzetség, harc. IV. Béla királyunk legidősebb lányát hívták így, akinek erényei közé tartozott, hogy segítse a szegényeket. Az egyház ma őt, Boldog Kingát ünnepli, aki Szemérmes Boleszláv lengyel fejedelem felesége volt. Az ő nevükhöz fűződik a Krakkóhoz közel fekvő wieliczkai sóbánya legendája. Árpád-házi Boldog Kinga a lengyelek és litvánok védőszentje.

A Kincső magyar eredetű, jelentése: számomra ő a kincs. Egyébként Jókai „találmánya", A jövő század regénye nőalakjának adta ezt a nevet.

A Krisztina latin név, jelentése: Krisztushoz tartozó, keresztény. Kedvelt nálunk s határainkon túl is. Egy svéd királynő viselte e nevet, aki szembefordult az arisztokráciával s ezért lemondásra kényszerült. A hazai sportéletben is ismert ez a név, Egerszegi Krisztinának az egész ország drukkol az atlantai sikerért.

Évforduló

Ötvenhét évvel ezelőtt született Brenner György Munkácsy-díjas grafikus, karikaturista. Évtizedekig volt a Ludas Matyi belső munkatársa, majd az Új Ludas Matyi szerkesztőségének tagja. Évekig állandó rovata volt a Magyar Nemzetben és a Hócipő című lapban, s rendszeresen dolgozott a Mozgó Világ számára is.

– Kamaszok és családok számára nyolcnapos tábort szervez Sopronban (brenbergi tábor) a Nemzetközi Gyermek és Ifjúsági Közalapítvány támogatásával a Budapest és környéke régió augusztus 17. és 25. között. A 15 [illegible] elvették az áldozatok ér-

– Betegsége miatt nem tudott fellépni Marton Éva, a világhírű operaénekesnő a Szegedi Szabadtéri Játékok idei évadját nyitó Interopera-gálán. Hamburgban – férje volt klinikáján – epeműtéten esett át a minap, jelenleg már monte-carlói házukban pihen. A sztárvendég szeretné kárpótolni Szegedet, s már megkezdték az egyeztetést egy jövőbeni fellépésről.

– A harci ebeket Balassagyarmatról is kitiltották. A képviselő-testület az állattartási rendelet kiegészítéseként határozott akként, hogy a városban sem pitbull terriert, sem dán dogot nem lehet tartani.

– Az IFOR-nak tulajdonított épületkárok többségét valósnak, a kártérítési igények nagyobb részét jogosnak találták a magyar szakértők, akik azt is megállapították, hogy Taszár egyik utcájában az amerikai fél által megbízott magyar vállalkozók autói rongálták meg a házakat, a kártérítést ebben az esetben várhatóan teljes egészében a magyar kormánynak kell állnia. Ezt követően az amerikai szakértőkön a sor, akik szintén megvizsgálják, hogy valóban az ő járműveik okozták-e a rongálódásokat.

– Betörőbandát fogtak el a szabolcs-szatmár-beregi rendőrök. A bűnözők Napkor és Levelek környékén mintegy 160 betörést követtek el.

– Még nem azonosították azt a gépjárművezetőt, aki hétfőre virradó éjszaka Kecskeméten – eddig tisztázatlan okok miatt – személygépkocsijával az árokba hajtott, ott felborult, majd belobbant és a felismerhetetlenségig összeégett.

– Hat-nyolc, oroszul beszélő férfi hétfőn a főváros V. kerületében a Deák téri metró aluljáróban kirabolt három orosz állampolgárt. Elvették az áldozatok értékeit, pénzét, útlevelét, majd elmenekültek.

– Ha nem engedélyezik a nagyváradi stadion használatát, akkor a katolikus székesegyház kertjében tartják a református magyarok világtalálkozójának nyitóünnepségét – hangzott el egy debreceni ellenzéki sajtótájékoztatón.

– Alig több mint félház van a debreceni szállodákban a hűvös nyár miatt. A kempingekben üresek a sátorhelyek. Jobb a helyzet a mátai Epona Hotelben, ahol a lovasnapok óta 85 százalék a kihasználtság.

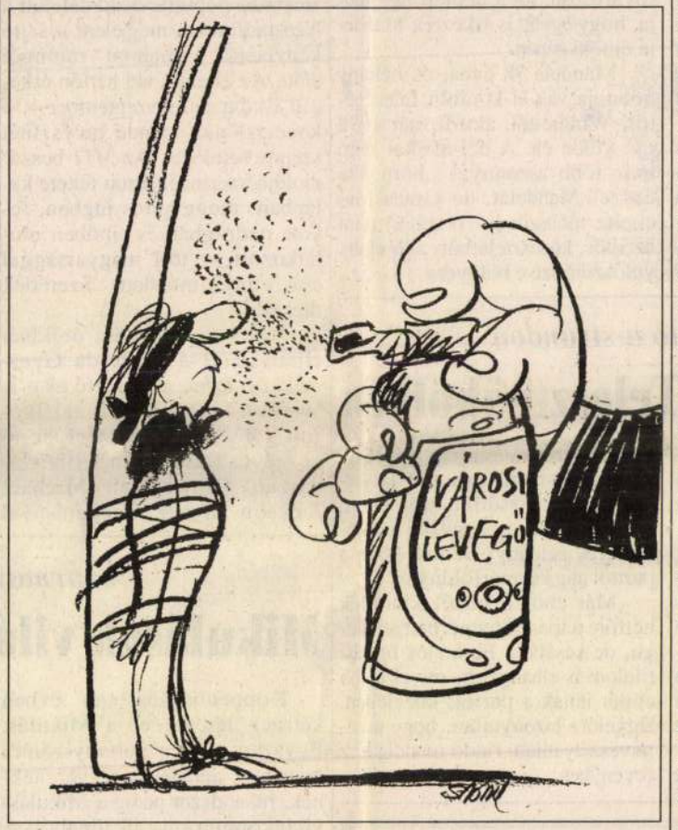

Sajdik Ferenc rajza

A kiszabott bírság 9,3 millió forint

Kevesebb a halálos baleset

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 1993 óta csökken a közúti balesetek száma. Ahogy dr. Gál György százados elmondta, tavaly júliusig 371, most 337 baleset történt, és az előző 31-gyel szemben 21-en vesztették életüket, és harminccal kevesebben sérültek meg súlyosan. Ugyanakkor 153-ról 159-re emelkedett a [illegible]. Továbbra is dónak mondható, viszont gyakoribbak az 1,5 ezrelék feletti ittassági értékek, mint korábban. A különösen súlyos balesetek hétvégeken történnek, az összbalesetek többsége pedig déli csúcsidőben és munkaidő után.

Tavaly 8564, az idén 7475 szabálytalankodót bírságoltak meg, a bírság összege meghaladta a 9,3 millió forintot. [illegible] piaci magatartásnak minősí-

Heroin a kamionban

Szabályos papírokkal mind többen érkeznek hazánkba, hogy innen illegálisan folytassák útjukat Nyugat-Európa felé. Az ellenőrzés szigorú és következetes. Ennek köszönhető az a sikeres kábítószerfogás is, ami hétfőn történt Nagylaknál. Egy török állampolgár jelentkezett belépésre. A kamion raktere le volt plombálva, a határőröknek mégis gyanússá vált a gépkocsi és vezetője is. A szegedi vámudvaron kinyitották a rakteret. Illegális utasokra számítottak, de egyetlen ember sem került elő a kamionból, de a vámtisztviselőnek feltűnt, hogy több áru van a raktérben, mint amennyi az okmányokon szerepel. A tételes áruvizsgálat során hét műanyag zsákban 143 csomag, 126,6 kilogrammnyi heroint találtak, melynek piaci értéke megközelíti a 400 millió forintot.

Nagylakon ebben az évben már 205,2 kilogramm kábítószert fedeztek föl a határőrök, illetve a vámosok.

(k. z. t.)

– A Károli Gáspár Református Egyetem Tanítóképző Főiskolai Kara tanító-hittanoktató, tanító-kántor, diakónus-hittanoktató, diakónus-kántor szakpárjain az egységes felvételi ponthatár 90 pont.

– Százezer forint bírság megfizetésére kötelezte a Kékkúti Ásványvíz Rt.-t a Gazdasági Versenyhivatal, mert annak kereskedelmi igazgatója egy januári tévéadásban becsmérlő kijelentést tett a solymári Lamicoop Kft. által importált természetes vizek minőségére. A versenytanács megállapítása szerint a kereskedelmi igazgató a televízió Híradó című műsorában valóban kijelentette, hogy az említett termékek „csapvíznek sem igazán megfelelőek". A versenytanács tisztességtelen piaci magatartásnak minősí-

40 éve írtuk

Az MDP Központi Vezetősége július 21-i ülésén megtárgyalta a Központi Vezetőség 1956. március 12–13-i ülésén Farkas Mihály ügyében kiküldött bizottságának jelentését és megállapította, hogy Farkas Mihályt súlyos felelősség terheli a szocialista törvényesség megsértéséért, régi vezető kommunista káderek ellen folytatott alaptalan hajszáért, a bizalmatlanság légkörének kialakításáért. Farkas Mihály magatartása idegen a párttól, a kommunistáktól. Tevékenységével nagy károkat okozott a Magyar Dolgozók Pártjának, a magyar népnek. Ezért a Központi Vezetőség Farkas Mihályt kizárja a Központi Vezetőség, s a Magyar Dolgozók Pártja tagjai sorából, megfosztja minden funkciójától és javasolja, hogy az Elnöki Tanács fossza meg katonai rangjától.

– Várpalotán a Nagy Gyula Galériában július 25-én 16 órakor nyílik meg Matzon Frigyes (1909–1986) szobrászművész emlékkiállítása és Matzon Ákos festőművész kiállítása. A kiállítást Szemadám György festőművész nyitja meg. Az alkotások augusztus 14-ig tekinthetők meg hétfő kivételével naponta 10–17 óráig.

Tizenketten három kocsiban

Legálisan, repülőgéppel érkeztek Magyarországra azok az egyiptomiak, akiket Bajánsenye térségében tartóztattak fel a határőrök. Három szlovén rendszámú gépkocsiban bújtak el mind a tizenketten, s valószínűleg Olaszország volt a végcéljuk. Kihallgatásuk során elmondták, hogy szlovén segítőiknek fejenként 200–1500 dollárt fizettek. A szlovének az egyiptomiak útle-

Embert faragni

A Magyar Néphadsereg Központi Klubjában több szakkör szórakoztatja, képezi, tanítja tagjait, tisztek hozzátartozóit. Van gépírás, gyorsírás, zene, képzőművészeti kör stb. Ez utóbbi csoport az elmúlt napokban jól sikerült grafikai kiállítással hívta fel magára a figyelmet. A művészeti vezető: Matzon Frigyes, Szinnyei-díjas szobrászművész. Őt kerestem fel műtermében.

Szobrairól nagy szeretettel, lelkesedéssel beszél. Stilizált aktjai, élethű portréi mélységes emberszeretetről árulkodnak. Gyönyörű formavezetéséről a világ minden tájáról és hazai kiállításokon meggyőződhetünk, a Nemzeti Galériában több szobra is látható. Budapest főváros nagydíja, „céhbeliek" aranyérme, a kül- és belföldi szaklapokban megjelent alkotások, a főiskolán az első, kitüntetéssel végzett növendék mellett tanúskodnak.

Amikor a formák és márvány mesterétől a tanári munkásságáról érdeklődtem, így válaszolt: „Nem könnyű a kemény követ mintázni – de szép dolog. Emberből embert formálni, a legnagyobb élő organizmust alakítani, még nehezebb: de a legcsodálatosabb a világon."

Kép és szöveg:
Szalay Béla

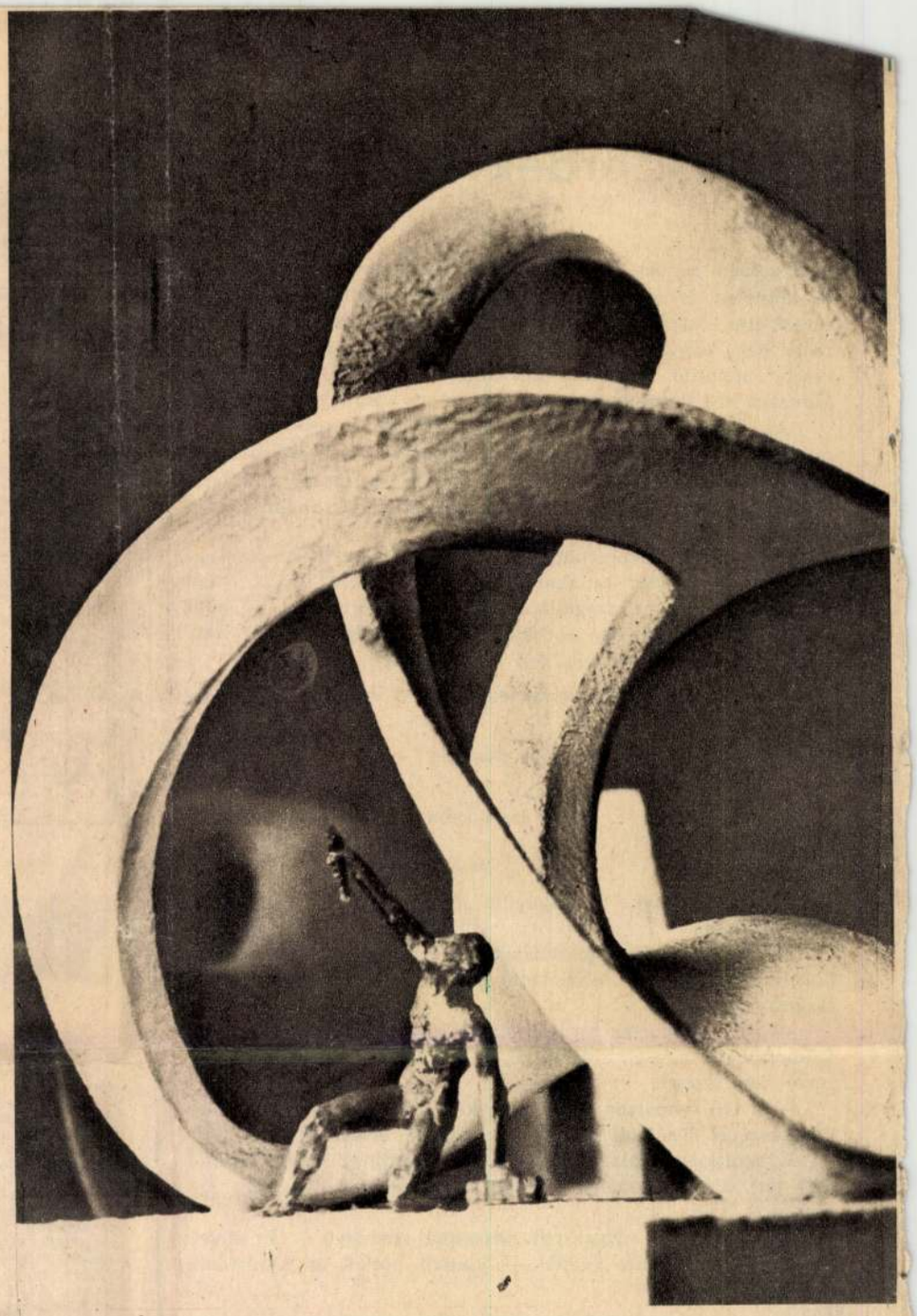

„Bár az absztrakt formanyelv idegen számomra, szeretem a térbeli játékot, a belső élmény formai kifejezését, a virtuozitás szabadságát. Kedvelem az építész formákat, az oratorikus felépítést."
„Vigyázni kell; az anyag törvényei ellen nem szabad vétení!"

„Ez egy Madách emlékmű pályázat. Ádám eredeti, s az élet fája több méteres nagyságban készülne."

„Nálam a szobor több éves, sőt több évtizedes fejlődésen megy keresztül, s napról napra érlelődik, formailag fejlődik. Ezt a szoknyás nőt először a 30-as években mintáztam, majd stilizálva a felszabadulás után vörös márványban került a Galériába, és végső formáját talán így, a felső testét elcsavarva nyerte."

teljesítők érdekvédelméről

vetkeztében rendes keresőfoglalkozásának rendszeres munkára képtelen és munkaképességét legalább kétharmad részben elvesztette, vagy ha megmaradó munkaképességével rendszeresen nem, vagy korábbi foglalkozásánál lényegesen kisebb keresetet biztosító foglalkozásban dolgozik, feltéve, hogy a rokkantsága előreláthatóan egy év alatt nem szűnik meg.

A rokkantsági nyugdíj megállapítása szempontjából a polgári védelmi kötelezettség teljesítésével összefüggő balesettel azonos elbírálás alá esik az a baleset is, amely a kötelezettet kötelmei teljesítésének helyére, illetőleg onnan vissza menetközben éri.

Ha polgári védelmi kötelezett a balesetet, sérülést vagy betegséget megelőzően munkabért egyáltalán nem kapott, vagy az előzőek szerint megállapítható munkabérátlaga a havi 1000,—Ft-nál kevesebb, a rokkantsági nyugdíjat részére havi 1000,— Ft. alapulvételével kell megállapítani.

A rokkantsági nyugdíj törzsnyugdíjból és nyugdíjkiegészítésből áll.

A rokkantsági tözsnyugdíj összege

	I. csoportba	II. tartozó	III. rokkantaknak
az alapul vett havi munkabérátlag	70%	65%	60%

A rokkantsági törzsnyugdíj összegének megállapítása szempontjából

— az I. csoportba tartozónak kell tekinteni azt, aki munkaképességét teljesen elvesztette és mások gondozására (ápolására) szorul;

— a II. csoportba tartozónak kell tekinteni azt, aki munkaképességét teljesen elvesztette, de mások gondozására (ápolására) nem szorul;

— a III. csoportba tartozónak kell tekinteni azt, aki munkaképességét legalább kétharmad részben elvesztette.

Nyugdíjkiegészítés címén a törzsnyugdíjnak annyi százaléka jár, ahány év szolgálati ideje a rokkantsági nyugdíjra jogosultnak van.

A rokkantsági nyugdíjban részesülő személyt — az előírt feltételek fennforgása esetén — családi pótlék és házastársi pótlék is megilleti.

BALESETI JÁRADÉK

Baleseti járadékra jogosult a polgári védelmi kötelezettséget teljesítő személy, ha munkaképessége e kötelezettséggel összefüggő baleset miatt tizenöt százalékot meghaladó mértékben csökkent. A baleseti járadék megállapítása tekintetében a kötelezettséggel összefüggő balesettel azonos elbírálás alá esik az a baleset is, amely a kötelezettet kötelmei teljesítésének helyére, illetve onnan vissza, menetközben éri.

A baleseti járadék összegének megállapítása tekintetében a rokkantsági nyugdíj kiszámításánál ismertetett szabályok az irányadók.

Ha a sérült munkaképesség-csökkenése állapotrosszabbodás miatt fokozódik, a baleseti járadék összegét a baleseti járadék korábbi megállapításánál alapul vett munkabér figyelembevételével újból meg kell állapítani. Ha azonban az állapotrosszabbodás újabb baleset következménye, a baleseti járadék összegét az újabb balesetet megelőző tizenkét hónapi munkabér egyhavi átlagának, ha pedig a sérült tizenkét hónapnál rövidebb ideig dolgozott, e rövidebb időre kapott munkabér egyhavi átlagának figyelembevételével kell megállapítani, feltéve, hogy ez a jogosultra nézve kedvezőbb.

(Folytatjuk)

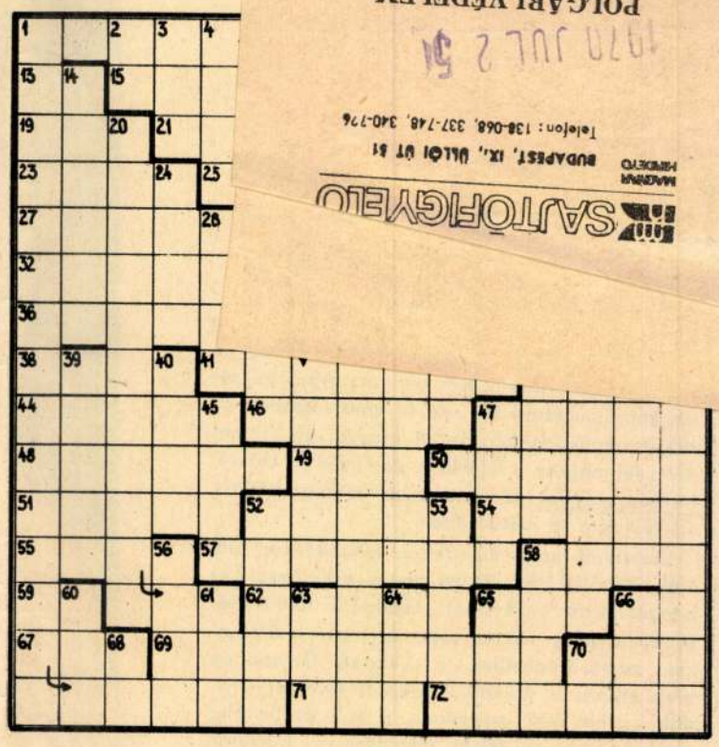

POLGÁRI VÉDELEM
Budapest
1970 JUL 2 5
SAJTÓHÍRÁRUSÍTÓ
BUDAPEST, IX., Üllői út 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-796

KERESZTREJTVÉNY

— Szerkeszti: Hatos László —

Vízszintes: 1. **A vegyületek alapvető jellemvonása, amely megkülönbözteti mind az atom-, mind a biológiai fegyvertől (folyt. a nyíl irányában, valamint a vízsz. 36. és 37. sz. sorokban).** 13. O. C. 15. Vajon ütőkártya (+')? 16. Görög törzs. 17. Hibáztat. 18. Megismerés kezdete (!). 19. Májusi-kevert egynemű hangzói. 21. **A legkorszerűbb mérgező harcanyagok csoportja. Kis töménységben, veszélyesen és gyorsan hatnak (folyt. a függ. 20. sz. sorban).** 22. Hogyan — oroszul? 23. Birtokos névmás. 25. Befed. 26. Minden oldalról a közelébe. 27. Arcok részei. 29. Fej tréfásan. 31. Fonalkészítés (—'). 32. Csillapodik. 34. Kézimunkázik. 35. Svájci kantonba. 38. G-vel a végén lápos területek szerves üledéke. 41. A görög istenek itala. 42. Eszmei érték. 44. Hegyes tárgyat keresztül szúr. 46. Lenti helyen (+'). 47. Férfi név. 48. Mindenkorra érvényes tiltás. 49. Elront — egyrészén (!). 50. Hiba nélküli. 51. Vajon letűnt világ elnyomói? 52. Sierra .... = afrikai állam. 54. Szeroszlop — kat. röv. 55. C. C. C. C. C. C. 57. Az ilyen per sok, vagy nevezetes személyt érint. 58. Másol. 59. Juttat. 62. Füzetbe jegyző. 65. Utó ellentéte. 66. Háziállat. 67. Vers sorok összecsengése. 69. Ne azon a helyen bontsd részeire. 70. Járom. 71. Favorit páros betűi. 72. Játékpénz.

Függőleges: 1. **Vegyület, mely elsősorban a felső légutakra fejt ki ingerlő hatást (nyíl irányában folyt.)** 2. Kicsinyítő képző. 3. Eléd áll a közepén (!). 4. Gólhiány — Vitray Tamás előtt. 5. Zsetonok. 6. Tények. 7. Író, a francia naturalizmus úttörője. 8. Korszakokat. 9. Négy lába van. 10. Kőkorszak része (!). 11. Végzet — németül. 12. Létezik. 14. Ragasztó szer. 18. A gólyafélék családjának egyik neme. 22. **Ezen harcanyagok a szem kötőhártyájára fejtenek ki ingerhatást.** 24. A-val a végén: megkövesedett tan. 26. Gabona — Bécsben. 28. Község Hajdú megyében. 30. **Azon vegyületek csoportja, melyek a test egész felületén és a légzőrendszerben súlyos elváltozásokat okozhatnak.** 31. E-lel a közepén: árfolyam közti különbözet. 33. Német hírügynökség rövidített neve. 35. Egy betűhiánnyal: cimbora. 37. Ezen helyen áraszt. 39. A teavíz „hagyományos" időpontja. 40. Ezen házikó. 42. Német mérnök, a modern gépkocsi-technika egyik úttörője. 43. Fejér megyei községből való. 45. Értse meg egyrészén (!). 47. Rózsa — németül. 52. Zászló teszi. 53. Szerelem istene a görög mitológiában. 56. Csúnya azonos betűi. 58. Vajon magasztal? 60. Görög szóösszetételekben: keresztül. 61. U. E. A. 63. Becézett női név. 64. Király — franciául. 65. A vízsz. 47. sz. közepe. 66. Latin személynévmás. 68. Egymást követő mássalhangzók. 70. Fordított morzehang.

Beküldendő a vastagon szedett sorok megfejtése: 1970. augusztus 5-ig.

Az előző számban közölt keresztrejtvény megfejtése:

Hátország védelme napjainkban is hadászati fontosságú, egyszerre egyéni és összállami érdeket szolgál.

Könyvutalványt nyertek:

Bártfai Győző Vác, Földvári tér A/5 ép., Antal András Szombathely, Savaria u. 49., Segyevi Sándor Szombathely, Gábor A. u. 1., Borisz László Tác, Fejér m., Juhász László Szolnok, Gutenberg tér 8., Dr. Bódi Béla Szolnok, Tisza Antal u. 16., Szalay Júlia Tác, Tanácsház, Boldizsár Bertalan Miskolc, Dózsa György u. 15., Nagy Pál Nógrádkövesd, Barczel Károly Dunaharaszti, Szt. István u. 18.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

1968 FEB 21

MAGYAR NEMZET

Matzon Frigyes

Egy szobrász és egy festő kiállítása

Két törekvéseikben bizonyos szellemi rokonságot mutató, de más-más úton járó művész munkásságából adízelítőt a XI. kerületi *Hazafias Népfront* kis kiállítóterme. *Matzon* Frigyes gyönyörű mintázatú, erezetű, mesterien megmunkált, csiszolt kisméretű márványfiguráiban a természeti formákat stilizáltan, a lényeges anatómiai adottságok hangsúlyozásával, a részleteket elhagyva ülteti át a plasztika nyelvezetére. Vonzó emberséges arányokkal, egy modern életérzést tolmácsoló ritmika szerint alkotja meg a tömegek egyensúlyát és nem hanyagolja el az emberi érzelmek közvetlenebb kifejezését sem. Matzon Frigyes költői meglátásainak alapélményét tudatosan átmenti konstruktív szerkezeteibe. Legújabb műveit is elhozta a kamarakiállításra. A térből tisztán kimetszett, fémből készült, lendületes körvonalú térplasztikái zárt tömeghatásúak, s határozott felépítésük olyannyira megköti a légteret, mint egy sikerült architektúra.

Kiállítótársa, *Tahi-Tóth* Nándor festőművész ízes koloristára való, stilárisan átgondolt színhangzataival, mintha különféle érzelmi, idegéleti állapotok kivetítésére törekedne a képi grafika eszközeivel. Legalábbis ilyesmit olvastunk ki dinamikus, olykor romantikusan expresszív, máskor szemlélődő, elmélkedésre utaló, ragasztásokkal kombinált, konkrét, tárgyias formákat alig alkalmazó, megbolydított felületű, szavakkal nem is tolmácsolható szenvedélyes színvilágú hieroglifáiból. Tahi-Tóth Nándor bemutatott anyaga kétségtelenül nincs híján az artisztikumnak. De, s ezt a kérdést nem annyira neki, mint magunknak tesszük föl, elégséges-e ennyi a művészethez?

(d. m.)

Változatlan az i

Budap

A két hete tartó fővárosi járvány során hétfőn jelentették a KÖJÁL-nak a legtöbb influenzás megbetegedést. Huszonhétezernél többen jelentkeztek a körzeti orvosoknál a hét első napján influenzás panaszokkal. Ez a szám jóval nagyobb az előző hét 20—21 ezres átlagánál, ebből azonban még nem lehet lényeges emelkedésre következtetni, mert hétfőn sok olyan beteg is jelentkezik, aki szombaton vagy vasárnap nem ment orvoshoz. Erre mutat az is, hogy az iskolai hiányzások aránya a pénteki 12,6 százalékról hétfőn mindössze 12,7-re emelkedett.

Pest megye az elmúlt két hétben a fővároshoz hasonló képet mutatott. A február 5—11 közötti héten kereken húszezer megbetegedésről adtak számot a körzeti orvosok, február 12—18 között pedig több mint 40 000-ről. A fővárosban ugyanezen idő alatt naponta átlag 10 000—12 000, illetőleg 20 000—21 000 megbetegedés fordult elő. A járvány második hetében Pest megyének főleg a fővároshoz közel eső részeit, elsősorban a budai és a monori járást, a városok közül Gödöllőt érintette erősebben a járvány.

Az influenza továbbra is enyhe lefolyású, az A—2-es vírusos fertőzés a betegek alig egy százalékánál okoz szövődményt, általában *tüdőgyulladást*. Tömeges megbetegedések nem történtek, óvodát, bölcsődét, kollégiumot *fertőzési veszély miatt nem kellett bezár-*

Római Coll. Hungaricum
Ösztöndíjat 1939/40 32,37 l

Matzon Frigyes

Aldobrandini-ösztöndíjas:

Matzon Frigyes (1909, Irsa, róm. kat.) szobrászművész mint Hunyadi-Aldobrandini egyházművészeti ösztöndíjas — az ösztöndíj szellemének megfelelően — elsősorban egyházművészettel kapcsolatos szobrászati és szobrász-építészeti problémákat tanulmányozott. Vallásos tárgyú szobrokon (Pietà, Áhitat) és emlékműterveken (Szentek

kútja, Kálvária) kívül templomhomlokzatot és több oltártervet készített. Vizsgálódás tárgyává tette a templom külső és belső gazdagabb szobrászati kiképzésének tér és tömegösszefüggéseit régi és mai olaszországi templomokban. Elkészítette Canali kardinális plakettjét, Barberini herceg mellszobrát, báró Apor Gábor szobormását, valamint több kisebb plakettet és vázlatot. Ismételten ellátogatott művészileg jelentős olasz városokba tanulmányainak kibővítése céljából.

zására a köztársaság összeomlása miatt nem került sor. Alig féléves franciaországi tartózkodása után júniusban csatlakozott a menekülőkhöz, és Toursba, majd Bordeauxba követve a kormányt, mindvégig szemtanúja volt a francia katasztrófának. Az ekkori eseményekről szóló útinaplóját „Összeomlás" címen adta ki (Nyugat, 1940.).

Br. Villani Frigyes (1918, Szmirna, Törökország, róm. kat.) joghallgató francia köztársasági ösztöndíjjal hat hónapot töltött Párizsban. Az École libre des Sciences Politique-ban Renouvin, Vaucher, Pinon, Rivaud, Siegfried és Blondel előadásait hallgatta, valamint Caudel és Cerée conférence-ait. Az intézet könyvtárában „A tengerszorosok nemzetközi jogi helyzete" című nemzetközi jogi és diplomácia történeti tárgyú doktori értekezésének elkészítésén dolgozott.

A francia állam ösztöndíjasai is a *Magyar Tanulmányi Központ* felügyelete alatt állottak és ennek támogatását élvezte a francia közoktatásügyi minisztérium részéről kisebb összegekkel segélyezett nyolc Franciaországban dolgozó magyar diák is (közülük *Gergely János* és *dr. Vázsonyi Endre* részesültek nagyobb, 2700, illetve 3500 frankot kitevő összegekben). Ezenkívül két egyházi ösztöndíjas is szerepelt ebben a tanévben a Magyar Tanulmányi Központ nyilvántartásában: *Lipthay György* és *Szilléry László* a váci egyházmegye kiküldöttei.

1021

HAITS GÉZA

MATZON FRIGYES

Matzon Frigyes

Műteremlátogatásom élményeiről számolok be. A Madách-emlékműpályázat kompozícióját emelem ki elsőnek. A művésznek, amikor lelkesen fogott hozzá a komponáláshoz, inspiratív felelősséggel éreznie kellett, hogy némileg a hozzátartozó igényével fog a szellemidézéshez, mert felesége a költő édesanyjának, Majtényi Annának egyenesági leszármazottja. A pályamű két részből áll. Az egyik Ádámot, az első embert, a másik Évát, az első asszonyt mintázza meg, a Tragédia költőjének szellemében: Ádámban magát a költőt. Évában a feleségét, Fráter Erzsébetet jelképezve. A kettős kompozíció két önálló, egymástól független, nem elválaszthatatlan, csupán egymás mellett, mint egyik a másikat kiegészítő alkotás – tömören és meggyőzően jellemzi a férfit és a nőt.

Ádám féltérdre ereszkedve jobbjával fáklyát lobogtat az ég felé, baljával a földre fektetett könyvre támaszkodik, jelképezve Madách gondolatát: „ember küzdj és bízva bízzál!", hogy véges ésszel és lankadatlan akarattal utólérd és elébe szökj látomásodnak, a végcélnál: eszeddel érezve és szíveddel gondolkozva.

Éva kuporgó, gubbasztó alakja, kezébe temetkezett arcával: a holnaptól rettegő napi aggodalmaskodás, az „atra cura" testetöltése. A múlandóság érzékeltetése. A két alak együttes látványa teremti meg a fölfelé- és a lefeléhúzó erők egyensúlyát és szemlélteti félreérthetetlenül az ember tragédiájának elkerülhetetlen megismétlődését. Egyik a másik nélkül életképtelen, mert ha Ádám fejezi is ki az Erőt és Éva a Gyöngeséget, a pozitív és a negatív pólus kölcsönhatásában fel is cseréli szükségszerűen egymást. Olykor Éva gyöngesége adja éppen az erőt, Ádám ereje roppan erőtlenséggé.

Matzon a két alak szimbolikus jelentését a szobrokhoz szervesen hozzátartozó, velük eggyéforrott architektoniai keretben bontakoztatja ki. Ez a keret nem a szokványos sima, illetve domborműves hátvéd-fal, lezárva a teret, hogy kiemelje a szobrot, sem kupolaszerű mennyezet, hanem esztétikailag is kellemes hullámos díszítmény, a szobor fölött magasodva és szétágazva, mintegy a külvilágot, a környező életteret hangsúlyozva, a küzdelmek, nehézségek, akadályok tornyosulásával. De míg az Éva sorsát és magatartását nyomonkövető architektúra csüggedést árul el, Ádámnál a keret is bizakodást, magasbalendülést jelez.

Szobor és építészeti keret kontrapunktikája zenei összhang illúzióját kelti, mint Matzon szobrainál általában. Felfogása és munkamódszere szerint a szobor nem építészeti dísz, hanem az építészetet egyenrangúan kiegészítő, együtt egységes műalkotás. Minden szobra zenei ihletésű. És ha megkérdezzük, hogyan, mennyi ideig készül el egy-egy alkotás, válasza mindig ugyanaz: „ötezer év alatt!" A példa Michelangelo, aki a kőben szunnyadó Géniuszt hívta életre. A kő, a legkeményebb anyag: a Lét és a Szellem legmélyebb titkait őrző néma dallamok kincsesbányája. Az igazi szobrász érző füllel hallgatja a Kő szózatát és a vésője híven, engedelmesen tolmácsol. Matzon, a szobrász: az emberibb embert kutatja, szemléli, látja meg portré-alanyaiban. Minden szobra vallomás. Közelről néz és messzire lát.

Műtermében az első pillanattól kezdve meghitt közelségbe kerül a látogató az eléje táruló szoborképmásokkal, szemnek, észnek, szívnek egyaránt felüdülést

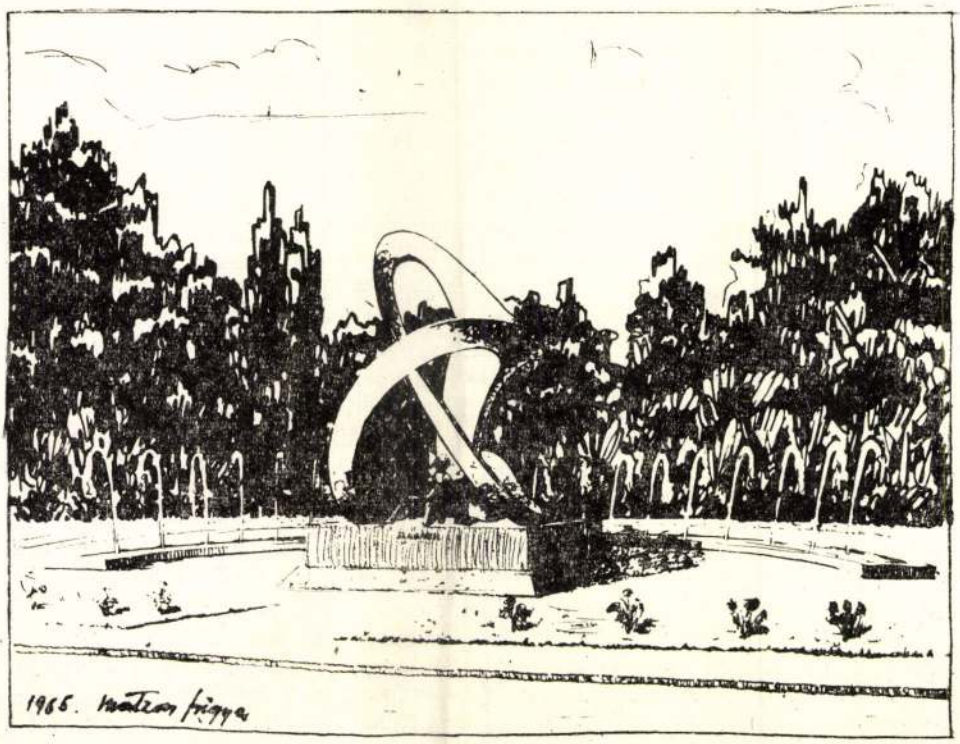

Matzon Frigyes rajza

nyújtó, különböző témájú s jelentésű kompozícióival. Tudatosan elkerüli a csúf, a borzalmas, a torz ábrázolását, mert hite szerint csupán a szép, a tiszta, a nemes őszinte kifejezése a művészetben – lehet gyógyító erő, jóság, amely éltet. Ebben a szellemben alkot és mint a Képzőművészeti Gimnázium tanára, oktat és nevel is. –

Matzon haladó művész, mai lélekzetvétellel, korunk életritmusához igazodva gondolkodik, érez, ábrázol. Sose szakad el a természettől, nem tér el a tárgyi valóságtól és hűségtől, sőt fejlődésében egyszerűsödve, még csak szenvedélyesebben tör az igazságra. De témáit, mondanivalóit áttételesen valósítja meg, belső látással megérlel, realitással szemléltet. Sajátosan egyéni stílust alakított ki. A természetelvi és az absztrakt látásmód és alkotómódszer egységesítő szintézistét valósította meg. Ez a szintézis: szobrainak legjellemzőbb vonása s legfőbb értéke. Sok-sok kísérlet, átdolgozás, változat, fáradhatatlan újrakezdés után haladt lépésről lépésre a végső kifejletig, a legbelsőbb mag, a lüktető élet kifejezéséig.

A „kiindulás" és a „beérkezés" egybevetésére jó példa „Pietá"-jának római ösztöndíjas korában keletkezett természetelvi első fogalmazása és a harminc évvel későbbi, fény és árnyékhatásokkal a lényeg sugalzására leegyszerűsített, absztrakt megoldása. De hogy Matzon az absztrahálásnak ezt a magas fokát – a valóság szemléletének szabad szemmel nem észlelhető, belső fényű megvilágításáig – elérhette, múlhatatlanul szükséges volt fejlett szellemi igényességén kívül anyag-

ismeretére, technikai biztonságára és vésőjének pontos, villámgyors készenlétére egy-egy mozzanat, elsuhanó s tán soha vissza nem térő villanás megragadására. A természethez való belső hűség a hasonlóság elérhető tökélyéig a természet szűntelen, véget nem érő megfigyelésére kötelez.

Művészet és természet nem téveszthető össze és a természet csak jelek segítségével fordítható le az ábrázolóművészet nyelvére. Ezeket a jeleket nem lehet kitalálni. Hozzáférhetővé akkor válik a művész számára, ha nagyon törekszik a hasonlatosságra. Matzon szobrainál ez a mélyebb hasonlatosság, teret kitöltő formákon túli valóság-érzékelés annyira szembeszökő, hogy ellenállhatatlanul szövetséget köt a nézővel és elmélyedő párbeszédet kezdeményez. Kérdezve felel. Kétségben, bizonytalanságban nem hagy. Nem faggat, sem ellentmondásra nem ingerel. Jótékonyan, meggyőzéssel igenel. Mindig igenel. Alkotásai szimbólumok, válaszoló kérdések a Létről, a múlandóságról – múlttal és jövővel – álcázott örök Jelenről, az örömről, mint az élet értelméről.

Érzései fűtik, összekúszálódva a külső benyomásokkal, a ma felvetődő gondolatsorával. A megállás nélkül alakuló korszellem és lelkiismeret halk, figyelmeztető jelzéseit a benne együtt ható építész és szobrász összegezi, rendszerezi s gyűjti hol rövidebb idő alatt, hol évek után érlelve meg a leszűrt élmény elodázhatatlan megnyilatkozásáig. Matzon a teret komponálja meg, nem azért, hogy részletekbe vesző tömeggel és formákkal töltse ki, hanem, hogy azonosítsa az Idővel, amely éppúgy megfoghatatlan és illanó, mint a Tér, de láthatóan, érzékelhetően megnyilvánul a józanul részeg révületben, a költő látomásában, amikor minden látszatnak ellenszegül az elemezhetetlen, de észrevétlenül is jelenlevő Szellem. A megkomponált Térben jelenik meg szépségében és igazságában a Matzon-szobor, lehántva róla minden fölöslegest, ami a látszatra emlékeztet, még a külső szemmel keresett hasonlóságot is, hogy csak az igazi, a belső látásnak feltáruló hasonlóság érvényesüljön, tisztán, szabadon. A „BUKOTT ANGYAL", a „ZÁRKÓZOTTSÁG", a „MÁRTÍR", meg a hazai és külföldi kiállításokon elismeréssel szereplő, kitüntetett, díjazott, megannyi jellegzetesen egyéni stílusával feltűnést keltő szobra: a természetelvi magból szökkenti virágzásba az absztrakt szemlélet éltető realitásait.

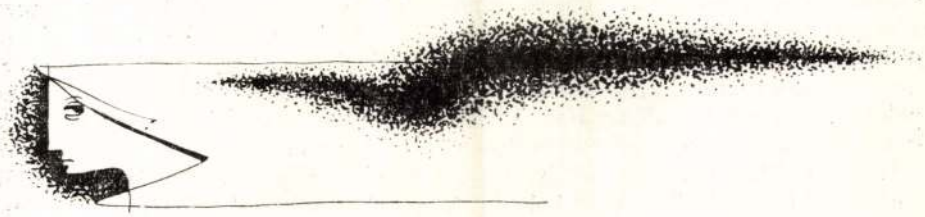

Szlovák György rajza

BODRI FERENC

MARTSA ISTVÁN

A Művészeti Lexikon harmadik kötetében (1967) a magyar szobrászatot tárgyaló összefoglalás végén a következő félmondat olvasható: „... a negyvenes években művésszé érett generáció mellé felnőtt az 1945 után főiskolát végzett nemzedék." Aligha számottevő túlzással állítjuk, hogy hozzávetőlegesen ez a megtisztelő mondat az (és másutt sem sokkal bővebb terjedelmű megállapítások), amely az utóbbi huszonöt esztendőben jeles szobrásszá fejlődött mesterek munkásságát összefoglalóan értékeli. De a „személyekre bontott" bemutató tanulmányok és folyóiratcikkek száma sem nagy: művészkritikánk és – történetünk követi azt az eleven és sajnálatos hagyományt, hogy a plasztikáról ritkán nyilatkozik. Ha megemlítjük még azt is, hogy a XX. század magyar szobrászatáról önálló monográfia ezidáig nem jelent meg, és egy pár év előtti székesfehérvári kiállítás (1966-ban: Magyar szobrászat 1920–1945) katalógusának irodalomjegyzéke is eléggé szegényes, akkor a bevezetőben említetett jelenkori hiányosság aligha kivételes és feltűnő.

Pedig az utóbbi harmadfél évtized országépítése igencsak kedvezett a szobrászatnak is. Itt nemcsak a számtalan új emlékműre gondolunk, de a megváltozott karakterű, levegősebb és lazább beépítésű városok, az új városrészek változatos tereinek plasztikáira is, új épületek és intézmények falainak vagy parkjainak szobrászati díszítésére. Beck Ö. Fülöp rózsadombi szép kútjának visszaállítása – aktja az ifjúság mindig megújuló győzelmét hirdeti – egy kissé szimbólikus is: a magyar szobrászat előtt megnyílt utak megváltozott lehetőségeit és gazdagodását igazolja. Aligha túlzás – inkább a háború utáni újjá- és mássáépítés erősödő ütemének természetes és szükségszerű következménye –, ha megállapítjuk: ez a megbízásoktól legkivált függő műfaj soha annyi lehetőséget és alkalmat még nem kapott emlékműre tereinken, líraian üde plasztikai alkotásokra parkjainkban, dekorációs feladatokra az épületek széles és magas homlokzatain. De megemlíthetjük a nemes hagyományú kisplasztika és éremművészet ismételt felvirágzását is.

A fokozott és szívesen vállalt munkában eltelt huszonöt év nemcsak művekben gazdag, de most kiteljesedő és most érett művészekben is. A háború után pályakezdők éppen napjainkban lépnek művészetük férfikorába. A kortársi magyar szobrászat közösségének együttes és egyedi bemutatása (tárlatokon, albumokban) így nemcsak kötelező, de megtisztelő feladat lehet, és egyre sürgetőbb. A reprezentatív össz-tárlatok (és a hasonló katalógusok, monográfiák) csak töredékes részletek bemutatására alkalmasak. Ideje jöhetett már a műfajokra bontott kiállításoknak is. Igényeink növekedésével – ha nem is mindig pontosan szinkróniában – alakulnak talán a lehetőségek is: a szentendrei zsúfolt szoborkert lehet példája a hasonló kísérletek életrevalóságának. A mondottakat csak aláhúzza a kereteit és kerítéseit szinte már szétfeszítő park magas látogatottsága.

A hosszú szobrásznévsorból ezúttal egy jubiláns nevét emeljük ki: *Martsa István* pályaképe különösen alkalmas arra, hogy példa legyen az 1945-tel lehetőséggé vált álmok bemutatására. Az 1912-ben, Pozsonyban született, küzdelmes sorsú (múltjából később sem csinált erényt) és csak bicskával, „vasárnaponként" szobrászkodó villanyszerelő előtt a felszabadulás nyitja meg a Képzőművészeti

Főiskola kapuit, evvel a hivatásul áhított, tehetsége okán megérdemelt művészi munka útját. Ady Endre barátja és „háziszobrásza": Csorba Géza ad előbb műtermében baráti képzést és segítséget az indulónak. És Csorba hívja fel Martsa tehetségére Ferenczy Béni figyelmét is. Ferenczy Béni előtt a tanítás lehetősége nyílott ekkor: katedrát kap az újjáépülő főiskolán. Meghívja osztályába Martsát, aki Vígh Tamással együtt a mester leghívebb és kedves tanítványa, még annak a főiskolától és katedrájától való kényszerű megválása után is (1948). Szobrászunk az utolsó két tanulmányi esztendőt Beck András irányításával tölti, de már egzamináns korában is jóízű és emlékezetes dolgok alkotója, kiállítások részese. 1951 és 1960 között a budapesti Képzőművészeti Gimnáziumban tanárkodik, közben és utóbb itáliai és más nyugat-európai, egy hosszabb távolkeleti utazás, személyes életében alakuló változások, Munkácsy-díj, egyéni és kollektív kiállítások, szép megbízások tarkítják és teljesítik életrajzát, amelynek fontosabb adatai evvel már ki is merültek, minden további szó a műveké.

Műveké, melyek budapesti kórházak, bölcsődék és óvodák parkjaiban vagy bejárata előtt állnak, ugyanígy Esztergomban és Szolnokon, Balatonalmádiban és Siófokon, Salgótarjánban vagy Hajdúböszörményben és másutt, de a határokon kívül is: itt elsősorban az Auschwitz-i halál-láger mártíremlékművére gondolunk.

A szoborművek sorsa hasonlatos az épületekéhez: a pályázat vagy a felállítás publikációi, az első bemutatkozás izgalmai még figyelmet és érdeklődést keltenek, de aztán szemünk és közérzetünk birtokba veszi bennük tulajdonait, mindennapjaink részévé válnak, eggyéolvadnak a megszokott környezettel. Művészi és érzelmi hatásuk a naponta mellettük időzőknek már szinte észrevehetetlen, és inkább egy-egy szokott helyen álló mű hiánya okozna jelesebb feltűnést; állandó jelenlétük olyan, mint a fáké az utak mellett, a füzeseké a folyópartokon. De ez az elválaszthatatlan „együttélés a társadalommal" még észrevétlenségében és felméretlenül is jelentős hatású: mindennapjaink közérzetének, váratlanul jött szép gondolatoknak, a megalapozatlannak tűnő jókedélynek, békés megnyugvásnak ihletője és erőt adó forrása egy a környezetét átalakító szobor. Martsa Függőónos fiúja egy salgótarjáni technikum előtt áll: szépséges derű és optinizmus sugárzik róla, az életbelépés, az életvállalás, a felismert és szolgálatunkba hajtott természeti törvény alkalmazásának derűje és optimizmusa. A szobrász kezétől való Szerelmespár egy budai kórház bejárata mögött, az Ülő nő ugyanígy Esztergomban, a Napernyős nő Balatonalmádiban, a hajdúböszörményi Felszabadulási emlékmű nemcsak „térdekorációs" szerepet tölt be tehát, de gazdag szellemi és érzelmi feladatot is: része és ihletője az előtte megforduló „tulajdonosok" világának, hiszen egy-egy szobor óhatatlanul is köztulajdon, egyben „vonatkozási pont" a városban megforduló kirándulók emlékezetében. Így sorolhatnánk tovább mindazon funkciókat, amelyek vállalásában Martsa ismert plasztikai alkotásainak része van: együttesen és egyenként a humánusabb, érzelmekben és lírában gazdagabb, szellemi és társadalmi tudat parányi forrásai.

Az 1950-ben diplomázó művész vizsgamunkájával korábbi önmagának és munkatársainak állít jelképes emléket: a Villanyszerelő szobra Martsa ifjúságát idézi. Ez az alkotás – rokonszenves fogantatása és a művész hovatartozásának szimbolikus deklarációja mellett – még bizonyos kompozíciós kísérletezés és a formával való szükségszerű művészi küzdelem nyomait hordozza. Az először kimondott szó természetes nehézségeit. Nem így a kezdeti periódus kisplasztikái és főleg érmei: a pályakezdő legkivált ebben a két műfajban teremt szuverén világot és emlékezetet. Kisebb portrészobrok, állatplasztikák, parányi aktok és tenyérnyi

érmék születnek a keze alól: a nagyszerű tanítómester, Ferenczy Béni szelleme érzik e korai művek tematikájában, megoldásaiban és hangulataiban. Ezekben a műfajokban magyar szobrász számára nehéz az önállóság: az elődök és az idősebbek plasztikánk legrangosabb és nemzetközileg is elismert színvonalára emelték.

Martsa István jó okból érezhette a maga szelleméhez közel Vincent van Gogh művészetét és küzdelmeit. Kétféle változatban is elkészített Van Gogh-érme az egyik nemcsak a leginkább elmélyült és bensőséges, de a hazai és a külföldi közvélemény előtt is elismert műve. A feladat éppen a téma melodramatikus igézete, a parányi felület zártsága és a jeles hagyományok miatt nehéz. A mai éremművész már nem egy nagyobb formában készült művet kicsinyít kellőre a pantográf-technika segítségével, hanem a tartalom és formaegységet követve éppen a pár négyzetcentiméternyi körfelületre fogalmaz. Martsa István előtt nyilván ott él Ferenczy Béni 1936-ban készített Van Gogh-érmének szép példája is, ahogy a mester embersége, a benne testet öltött társadalmi és művészi példa szellemi alakulásában és emberi magatartásában mindvégig nyomon követhető. A tanítvány 1954-ben készült érmének előlapján Van Gogh egyik „párizsi" önarcképe fogalmazódik bronzba, a modell sokatlátó, belső tüzű szemei őrzik a megidézett sors rövid és lázas lobogását. A koponyacsontokra aszalódott bőr, a dudoros-árkos homlok a plaketten is érzékelteti a fátumos festő szellemi erejét és belső lényegét, az arc szilárd egysége az elhivatottság megszállottságát. Talán nem tévedünk, ha feltételezzük, hogy a „modell" példája Martsa előtt egy kissé jelképszerű: a hivatásvállalás és teremtő vágyak közösségénekq parabolája.

A két változatban is elkészített hátlap egyike „Vincent" elnyűtt, nyúzott és tépett bakancsait idézi. A megviselt tárgyban megbúvó embert, az élmény nagyságát, a cipőkről olvasható emberi fáradtságot és a küzdelmes lelkiállapotot. Ez a kép ihleti a költő Kassákot is:

Ki emlékszik
Vincent van Gogh bakancsaira
az ajtó előtt.
Milyen széttaposottak
megalázottak.
Elhagyta őket az élet
de nem haltak meg.
Egy tébolyult festő
lehelte beléjük
a lelkét.
Halhatatlanná
és szentté váltak.

Valóban ilyenné, a művészet örök és múlhatatlan valóját, „szent" áldozatait idézik Martsa plakettjén is.

A másik változat hátlapja A festő a tarasconi úton című Gogh-kép plasztikai újjászületése – mintha azt a folyamatot mutatná, amelyben a bakancsok elrongyolódtak: a végtelen szépség megszállott keresésének és áldozatos fáradalmainak példázata.

A szobrász előtt az érem és portréalkotás nem pusztán művészi penzum, nem is kizárólagosan formai vagy szerkezeti elvek megoldásának lehetősége, inkább a „mélységbelátás", a belső lényeg kifejezésének, a „szellemi jegyek" keresésének ismétlődő alkalma. Ferenczy Bénihez hasonlóan Martsa is sajátos plasztikai világot teremt maga köré. Az ekkor született és a későbbi érmek sora (Leonardo, Elekfy, Berény Róbert, Batsányi, Tolsztoj, Dante, Marx stb.) hasonlóképpen a portrészobrok (Vak Bottyán büszt, Vígh Tamás, Nagyhajú lány, Parasztlány stb.), a kisplasztikák (Golyózó fiú, Kenyérvivő, Vetkőző asszony, Dobó fiú, az eszter-

gomi múzeumban őrzött két ülőalakos szobor, Európa elrablása stb.) Martsa István emberi, művészi és szellemi vonzódásait jelölik. Egyben művészpályájának jeles állomásai is, szinte körülhatárolják alkotójuk szellemvilágának és társadalmi hovatartozásának térképét.

A kisebb művek betekintést engednek Martsa szuverén világába (hiszen jórészt nem megbízásból készülnek), amelyet elsősorban a fizikai munkában töltött esztendők határoznak meg – nem kisebb a szobrászmesterség testi erőigénye sem –, az utóbbi évtizedek pedig művészi szintre, az emberi kinyilatkozás ünnepi fokára emelik mondanivalóit. Művészi tömondatai egy tudatosan vállalt, modern és átfogó humánum, a felismert szellemi szabadság szépsége, a békés emberi élet törhetetlen vágyának gondolatköréből valók, szobrai ilymódon vallomásosak is.

Kenyérvivője egy kecsesen lépő, szép idomú fiatal lány, két kezében egy-egy kerek cipóval. A kis méretű és éppen egyszerűségében monumentális szobor, mint egy jelzőtlen tömondat, a beérő szépség iránt érzett nemes vonzódás mellett az életet jelentő kenyér szimbolikáját is sugározza. Intimitásában és halk költőiségében is erős szépségideálok határozott megnyilatkozása az arasznyi szobor. A női szépségben tárulkozó élet jelképe az Európa elrablása című kisplasztika törékeny és finom mozdulatú figurája. A görög mondavilág és az európai kultúrtörténet kedvelt históriája, a sokszor ábrázolt téma modern megfogalmazást kap Martsánál: az első lábaival „udvariasan" térdre ereszkedő, zömök és tömör bikatest óvatosan egyensúlyozza a hátára ülő és a magát kecsesen kellető mozdulatú nőfigurát. Az átszellemült és törékeny humorú együttes a szobrász egyik legkedvesebb és legkiválóbb hangulatos műve, kisplasztikai sorozatának emlékezetes darabja.

Hasonlóan átszellemült és természetes szépségű életszeretet sugárzik a Szerelmespár című szoborcsoportról, a budai Állami Tüdőszanatórium kertjében. A füves térségből szinte a teremtés egyszerűségével kinőtt alapzaton, a lombok és a zöld fű hátteréből kiemelkedő, ruhátlan ifjú pár – az Ádám és Éva téma mai változata – a kisplasztikákkal azonos szellemi tőről fakad: a harmonikusan ritmizáló két alak, a bronz eleven felülete azonos élményvilág szülötte. Az egymásban is örömet kereső két élet szimbóluma, a távolba néző, formás női akt, a rátekintő férfi; egymásbafonódó, fiatal kezeik a szerelem szépségét, a közös életvállalás harmóniáit hirdetik.

Óhatatlanul is eszünkbe jutnak Maillol, a remek francia szobrász szimbolikus értelmű „földrajzi" nőfigurái (pl. a Folyó, a Földközi-tenger stb.), ha a nemrégiben elkészült fekvő nőalakra gondolunk, amely lágy elterülésével a Tisza életadó gazdagságát példázza és Szolnokon kerül felállításra. Martsa egy kissé a mailloli dús szellemvilágot is idézve ad új értelmet és megfogalmazást a nemes hagyományoknak. A telt szépségű, félig fekvő nőalak, a jobbkezében tartott sudár vízinövények a természettel egybefonódott embernek az adottságból lehetőséget teremtő munkájára utal. Mint a salgótarjáni szobor esetében, és ugyanígy támaszkodik szerszámára az újabban készített Kubikus is.

Martsa István pályájának egyik legjelentősebb állomása az 1966-ban készült Mártíremlékmű. Egy kissé az összegzése is. A szobrot teremtő művészi folyamat többszöri kísérleti állomásait ismerjük. Egy kezdeti kovácsoltvas változatot, majd egy bronzba öntött és a végső kiérleltséget először megfogalmazó kisplasztikát. Végül a felállított, hegesztett vasfigurát a többszöri vázlatok és változatok után. Eredetileg a mauthauseni pályázat ösztönözte a művészt, majd Radnóti Miklós költő és embersorsa érlelte a megrendült ihletet tovább. De az első pályázatra ez az egyalakos, iknább egynézetű szobor kicsinek bizonyult. Makrisz Agamemnon ismert szoborcsoportja került felállításra Mauthausen tragikus csendű lágerudvarán.

Az Auschwitzban álló Martsa-szobor eg[illegible] meg[illegible]
töretett testű férfit idéz. Mozdulataiban [illegible]
kettőssége feszül. A mementó jele a szinte e[illegible]
szétfeszített ujjú, magasba lódult jobbkarj[illegible]
elhagyni készülő bal láb szimbolikájában [illegible]
lenül és tehetetlenül laza tenyerű tartásában [illegible]
vonala szinte a krisztusi halál keresztjét idézi. A szenvedő jobb lába az olajjal átitatott, kemény és gyulladni kész talpfarakásra térdepel. A szabályosan rakott talpfák és a vaslemezből készült alak összefeszülő harmóniában a borzalom, a sorssal már szembeszállni nem tudó ember tragédiájának fájdalmas szépsége dominál. Az emlékezet fájdalmas katarzisának drámai jelentkezése. Drámai, hiszen a szobor állásfoglalásra, dialógusra késztet, kemény és éles, merésztörésű vonalai ugyanígy. Az erővonalak metszéspontjára hanyatlik a halálra szánt, a halált kiáltó áldozatként vállaló, előrebillent fej. Drasztikusan faragott arcélek, villodzó fényű tar koponya, erőtlen előrebukás: mindez a legrettenetesebb véget idézi, az értelmetlen, oktalan és bűntelen halált. A kitátott száj a koponyagömb mélységéből kiált a jelenvalókhoz.

Az alkotás vasból készült, hegesztéssel. Igen ellenálló és kemény, közel centiméternyi vastag, jellegtelen vaslemezből, melynek egyetlen megmunkáló eszköze, vágószerszáma és összeillesztője, a százfényű felület kialakítója a hegesztőpisztoly. Ez a szerszám divatos mai szobrászatunkban, de Martsa alkotásánál megfelel a tartalmi lényegnek. Ugyanígy a két anyag – a vas és a fa – feszülő konfliktusa is: kölcsönhatásuk része a kompozíciónak. „Bennem a vas és a fa találkozása mindig valami drámai asszociációt idéz – írja egy levélben az alkotó. – Amikor egy kovácsműhelyben a kerékre vas sínt húznak, disznóöléskor a fateknőn vaslánc van átvetve, vagy egy öreg vízimalom tákolt fa- és vasszerkezetének látványa van előttem, mindig érzem ezt a feszültséget, benne a végletes egyensúlyt is. Amikor a felrobbantott Ferenc József-híd szükséghídjára fagerendákat hordtam, és éreztem egy nép tehetetlenségét és szégyenét: egyben a két anyag találkozásában a drámai feszültséget és kifejező erőt".

Így él a kezdeti újjáépítés szinte már prehisztorikus élménye, az első napok csontbamaró fájdalma még egy húsz évvel később és egészen más témában készült szoborban. Az emlékek kitéphetetlenek. Ott élnek az újabb alkotásokban is. Ezek egyre több szót ejtenek derűről, szépségről és tiszta harmóniáról, táplálva a szemlélők lelki békéjét és megnyugvó közérzeteit.

Az említett és a meg nem idézett alkotások méltóan képviselik Martsa István művészetének első negyedszázadát. És ezen a nemcsak személyes jubileumon kívánunk hasonló nagyszerű eredményeket – egyúttal még több békét, szépséget, harmóniát és derűt – a következőig.

1970-ben a Magyar Népköztársaság érdemes művészévé nevezték ki.

Matzon Frigyes

Matzon Frigyes: Amazon

Pesti Napló képes mell.
1938. ápr. 10

Matzon Frigyes

Képes Krónika

1940 jan. 1. (1. sz.)

Matzan Frigyes „Carla" c. szobra a Műcsarnok Téli tárlaton

Matzon Frigyes

1930/31 - 1932/33

Ferkèpzomfoiskèvk

112. C.

Matzon Frigyes

III. e.

20 P jutalomdíj

1932/33

Ferképzomfoiskèvk 27. l.

Matzon Frigyes

IV. é

szobrászati szak

Ferképzomfoiskèvk

1933-34. 46. l

MŰEGYETEM VASÁRNAPI KIEGYITÉGA
Bgo 20. szám
Ltk. 1926. év okt. hó 12 n.

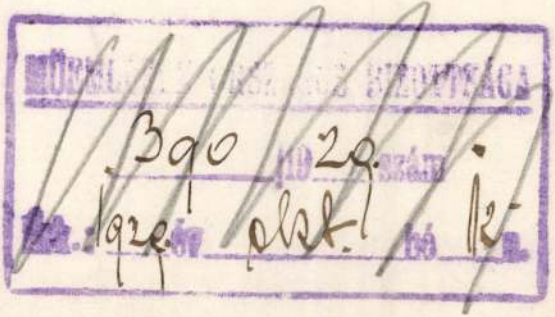

Ugy gondo
idegenajku barátainknak megmu
a külföldi tényekkel való felv
a jelen szerencsétlen viszony
ket teljesitjük. - Amidön teh
hogy tegye lehetövé e tervünk
kérésem megismétlésével

a Müe

a pro

Matzon Frigyes

	mobrán	V. é.
	Ferképzomfoiskévk	
	1935-36.	73. l.

72.3
T260

Matzon Frigyes

V. éves, tanársegéd

95 P. áll. öntöndy

Képzőm. Fönk. Évk

1936/37. 53 l.

Matron Frigyes

nobrain

VI. éves

Budapest nékesfőváros

leso P-ös öntöndiját

kapta.

Képzőm. Fősk. Évk

55, l.

Matron Frigyes.

VI. éves műveszi szakos hallg.

Ferkèpzomfoiskèvk

1936/37. 77 l.

Matzon Frigyes

VII. évfs.

a főiskola ~~[illegible]~~ sanulmányi kiállitásán szoborunkáira a Céhbelick diszérmét kapta.

Képzőm. Fősk. Évk.

1936/37. 57 l.

Ferképzomfoiskévk

Matzon Frigyes

VII. éves

1937/38. 90 P állami ösztöndíj

Ferk. pzomfoiskévk

1937/39. 165. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Mátzon Frigyes

1937/38 VII. éves
rendkiv. hallg.
I - II. félev.

Ferkèpzomfoiskèvk 153. C.
1937/39.

Matzon Frigyes

ösztöndíjas tanársegéd
1937/38

MATZON FRIGYES VII. é.
Sidló Ferenc tanár szobrász-osztályában.

Ferképzőművészeti Főiskola
1937/39.

136. l.

„Európa"
Könyv- és Lapterjesztő
Budapest
V. Visegrádi utca 3

Maltzon Frigyes

szobrász

1938-ban végezte a főiskolát.

Kitüntető emlékérmet

kapott.

Ferképzőművészeti Főiskola 1937/39.
97. l.

~~Öskori Kőeszkőjök VI. 14.~~

Matzon Frigyes

VII. éves szobrászhallgató a Szinyei Társaság ifjusági kiállításán 150 Pengős díjat kapott.

Ferképzőmfőiskévk 1937/39

122. l.

cím: Vilmos császár út 34.
telefon: 113-933.

Tek.

Európa lapterjesztő vállalat,

Budapest.

V. Visegrádi-u. 36.

Matzon Frigyes

a Színyei Társaság

tavaszi szalonjában

díjat kapott.

Magyarság

1938. ápr. 10.

Matzon Frigyes

zobránt

1938/39-ben állami ösztöndíjjal a római Collegium Hungaricumba küldték ki.

Ferkèpzomfoiskèvk 117.l

1937/39

Matron Frigyes

Hobrány

az 1938–39 tanévre romai
öszténdíjat Egyett.

Pesti Napló 1938 aug. 28.

Février au 19.

Matron Frigyes

1938. Wolfner Gyula-díj

Nemzeti Szalon
Tavaszi Szalon

1941

T. 2487.

fiatal leány és fiatal ember tán-
k. A háttérben jobbra a muzsiku-
ta:

S DANS UN CABARET.

.3 cm.

Matzon Frigyes

szobrász

1942/43. a római magyar akadémia ösztöndíjas tagja. Az akadémia kiállításai váló szegleiőrt lásd.

Cziráki Lajos

festő csomagjat

A Nagyméltóságu m.

ügyi Miniszter Ur

10346/1932-III. szám alatt k

kek Országos Bizottságának

évi október hó 1.-től 1937. é

terjedő ötévi időtartamra kin

Midőn a kinevezési

ság szabályzatának egy példá

szerencsés vagyok, tisztele

hogy Bizottságunkat kulturál

tóztassék.

Budapest, 1932. no

MATZON FRIGYES (Bpest, III., Végvár-u. 4.)

49. Célnál. Gipsz. Ára bronzban 1200.– P

VKM Sportdíj kiáll

1940.

dő munkatársak :

Nánási Sándor

Oberschall Magda

Pálinkás László

Pigler Andor

Polgár Julia

Rados Jenő

Révhegyi Réh Elemér

Schoen Arnold

Supka Ervin

Voit Pál

Zádor Anna

MATZON FRIGYES :

173. Järventans arcmása. - Szobor, br.Mag.:
32 cm. Jelz. nélkül.

Szekesfőv. képt. jub. kiáll
1944.

Matzon Frigyes

cm. Jelz.a talapz.h.:"Vedres Márk".

VESZTRÓCZY MANÓ :

282. Csereszny eszedő nő. - Olajf., v. 34 x 45.5. cm. Jelz.l.b.: "Vesztróczy 1906".

VIDA ÁRPÁD / 1884 - 1915 / :

283. Nő a tükör előtt. - Olajf., v. 106 x 121 cm. Jelz.l.b.: "Vida Á 910".

VIDOVSZKY BÉLA :

284. Szolnoki szoba. - Olajf., v. 90.5 x 70.5 cm.Jelz.l.j.: "Vidovszky Béla".

MATZON FRIGYES

Ruszin férfifej. Gipsz.
Áhítat. Terracotta.

Művészeti Hetek Ungvár
1941

Magyar

(dült von

Szentivan

Matzon Frigyes

Nobrass

Roma. Ministero della Cultura Popolare.

Hősiemlék-terv fentisot.

A Római Magyar Akadémia 1943-as kiállitásán megvette Gaetano Polverelli népmüvelésügyi minister.

Genthon István:

Magyar mükincsek és emlékek Olaszországban.

Kézirat. 1942/43

Egy másik hősiemlékter n. ott. Vevő ugyanaz.

Wilhelm Trapp

Bonn, Wilhelm-Busch-
Volksschule Papelart.
Heinemeier - Kern
Postrat.

4 Reihen Bretter weg
Reihen Tafel an Kante
Reihen Tafel Papierlage
Tafel Papierlage

Tafel Papier:

Tafel Papier Papierlage
Papierlage Papierlage
Tafel Papierlage

1311. KÉT OVÁLIS MEDAILLON, trébe
keretben. Magyar, XIX. sz. e. f. –
Buda und Attila darstellend. Ung

1312. TINTATARTÓ, kétágu gyertyatart
és két szfinxszel. Bécs, 1830 k. —
eine ägyptische Figur und Sfinxe.

1313. DISZTÁNYÉR, festett zománc, ké
teller, Maleremail mit Blumendeko

1314. APIS BIKA, öntött bronz, Egyip

1315. KÉT AJTÓRETESZ, vésett vas, d
Olasz, XVI. sz. — Zwei Türriegeln,
Menschenkopfes. Italienisch, XVI.

1316. NAGY BÉKA, öntött bronz, zöldes

1317. VADÁSZPUSKA, diófaaggyal. Jel
wehr. Ungarisch, um 1860.

1318. KANÁL, vörösréz, aranyozva, levele
Kupfer, vergoldet, der balusterförm

1319. FÉLGÖMBÖS TÁLKA, vörösréz, ara
Kupfer, mit Arabesken. Italienisch

pan, XIX. Jh.

öntött bronz, antik minta után. Olasz. — Die verliebten Italienisch.

tött bronz, gyürüs tagozásu, hengeres szárral. Magyar, e, ringartig gegliedert. Ungarisch, XVI. Jh.

naival, épitészeti keretben, Pieta domborművel. Olasz, puren von Vergoldung. Pietarelief in architektonischem

keretben, Krisztus holtteste Máriával és Jánossal. Olasz, chitektonischer Umrahmung der Leichnam Christi mit I. Jh.

sárgaréz csappal. Magyar, XVII—XVIII. sz. — Hand- n. Ungarisch, XVII—XVIII. Jh.

oldalán két csüngő karikás fül. Osztrák, XVIII. sz. — mit Ringe. Österreich, XVIII. Jh.

n, oldalain vésett rajzban virág és szarvas váltakozva. werbehälter, mit graviertem Dekor. Ungarisch, XVII. Jh.

ros füles kupakkal. Grác, 1767. — Tellerwärmer, Zinn.

479. ~~MARKUP BÉLA~~ : Fohász. Színezett gipsz. MATZON FRIGYES
480. SZ. BÁSZEL GÜNTHER ÁKOS : Arácsi udvarrészlet.
481. BASILIDES SÁNDOR : Szerzetes.
482. SZ. BÁSZEL GÜNTHER ÁKOS : Tihanyi parkrészlet.
483. BASILIDES SÁNDOR : Kettős arckép. Magántulajdon.
484. SZ. BÁSZEL GÜNTHER ÁKOS : Esti hangulat a Balaton mentén.
485. HATVANI PERLUSZ GYULA : Löver részlet. (Sopron.) Pastell.

56. JELZÉSŰ TEREM

486. PÉTER MÁRIA : Téli táj.
487. GÁBOR MARIANNE : Cseléd.
488. KARÁCSONYI IRÉN : Reggel a domboldalon.
489. TIHANYI JÁNOS LAJOS : Fikusz csendélet.
490. TIHANYI JÁNOS LAJOS : Nyár a völgyben.
491. BIAI-FÖGLEIN ISTVÁN : Virág csendélet.
492. BIAI-FÖGLEIN ISTVÁN : Zöldség csendélet.

M. Kir. Vallás- és közokt. Minisztér.
V. Nemzeti képzőm. kiáll. képes
tárgymutatója. Kassa 1939

465. KÁKAY-SZABÓ GYÖRGY: Párisi lépcsőház. Vízfestmény. Magátulajdon.
466. KÁKAY-SZABÓ GYÖRGY: Abbazia. Vízfestmény.
467. KÁKAY-SZABÓ GYÖRGY: Istállóban. Vízfestmény.
468. KÁKAY-SZABÓ GYÖRGY: Mödlingi udvar. Vízfestmény.
469. KÁKAY-SZABÓ GYÖRGY: Tanulmányfej. Vízfestmény.
470. KÁKAY-SZABÓ GYÖRGY: Subiácoi kolostor. Vízfestmény.
471. HÁMORY FERENC: Dunapart. Vízfestmény.
472. BECK SCHWARZ ELZA: Magyar paraszt udvar. Színes rajz.
473. BECK SCHWARZ ELZA: Merengő. Színes rajz.

57. JELZÉSŰ TEREM

474. SZERVÁNSZY JENŐ: Önarckép.
475. BASILIDES SÁNDOR: Esős táj.
476. SZÁSZKABÁNYAI BÁSZEL GÜNTHER ÁKOS: Arács.
477. MARKUP BÉLA: Steindl Imre képmása. Színezett gipsz.
478. BASILIDES SÁNDOR: Keresztelő Szent János.

Matron Frigges

Lásd

Szépművészet

1942. 218. l.

Matzon Frigyes

Képzőm. főisk. kiáll. 1937

280.	Matzon Frigyes	Ria, gipsz	Sidló F.
281.	Matzon Frigyes	Zárkózottság, gipsz	Sidló F.
282.	Matzon Frigyes	Amazon, gipsz	dr. Lechner J.
283.	Matzon Frigyes	Oltártervezet	Sidló F.
284.	Matzon Frigyes	Bajnok, gipsz	

Europa kapos és lapterjes

Budapest

V Rothermere út 1

Matzon Frigyes

~~Műes, kiáll, tól~~

Pipics 61. l.

A Magyar Nemzeti Múzeum Könyvtárából

kölcsönvettem a következő munkát:

Szerző, vagy rendszó	czím, rész	darab-szám	alak	kötés	jegy

Kelt 1.....

Határidő 1.....

Hivatalos jegyzet: .....

Sajátkezü aláirás: .....

Állás: .....

Lakás: .....

Matzon Frigyes

nobrátt

Hősi emlékmű terve

Repr

Szépmüvèszet

1943. 136. l.

mellett

BUDAPEST
42 1 1411

Matzon Friggesnél
(nebrán)

műtereurlátogatás.
A rádió közvetítést
Budinszky Sándor ve-
zette. Budapest I.
hullámhosszon 1944
okt. 11.
Sidló tanítvány a volt
a képzőm. főtskolán.
és tanársegide

be a kormánnyal, hogy megállitsam azon az uton,
elyzethez és az áldatlan belpolitikai zavarokhoz
viselőház feloszlatása előtt kiléptem a kormány

aggodalom és választóim ezreivel való személyes
ízdjek a kormány politikája ellen, mely a nemzet
dasági megélhetést veszélyezteti.
na eszme szolgálatában, mely egyedül vezetheti
és

us zászlaját a fővárosban!
rályért, Hazáért"

Matzon Frigyes

nobrász

lásd okv

Országszt 1938/39

32, 33. l.

Római Coll. Hungaricum

Az intézetnek az egész tanévre kiküldött *állandó belső tagjai*, illetve legalább három hónapig ott dolgozó változó belső tagjai, akik az ösztöndíjasokkal egy sorba vehetők, a következők voltak:

Dr. Borsányi Károly (1914, Újpest, ref.), okl. középiskolai tanár (Heinlein professzor), állandó belső tag, március elejétől június végéig a római szociálpolitikára vonatkozó legújabb német irodalom eredményeit dolgozta fel. A bécsi Egyetemi Könyvtáron és Nationalbibliothekon kívül főképen az egyetem archeológiai és epigrafiai szemináriumainak szakkönyvtárait látogatta és e szemináriumok munkálataiba is igyekezett belekapcsolódni. A rendelkezésére álló aránylag rövid idő alatt értékes tudományos összeköttetéseket sikerült létrehoznia hasonló tárgykörben munkálkodó német tudósokkal. A gyüjtött anyagot egy a jövőben teendő római tanulmányút eredményeivel kibővítve, nagyobb terjedelmű munkában szándékozik közrebocsátani, amelynek tárgya a római népjóléti politika alapelveinek és módszereinek kimerítő története lesz.

Dr. Pakuts Béla (1908, Szlavón-Bród, Pozsega m., róm. kat.), okl. középiskolai tanár, egyetemi tanársegéd Pécsről (Tóth László professzor), állandó belső tag, március elejétől június végéig Magyarország közlekedéstörténetére vonatkozólag gyüjtött anyagot a bécsi Staatsarchivban. Kutatásai során a bécsi államtanácsnak Magyarország közlekedésügyeit szabályozó rendeleteit tanulmányozta át, majd a korabeli folyóiratok és napilapok nyomán a XIX. század vége felé

Matzon Frigyes

festőművész

XI. Lágymányosi u. 15

MKSz 1947

Matzon Frigyes nobrász III. díj

Pfannl Egon
építész II. díj

Schaeffer Ferenc
építész I. díj

Tárnok Vilmos
építész III. díj

Vaits Sándor
megvétel

Zöldi Emil
építész III díj

az alábbi bpesti emlék pályázaton fenti díjakat nyerték.

Borsos László: Martinovits emlékpályázat.
Uj Építészet 1947.
febr. szám képekkel

Matzon Frigyes

Matzon Frigyes portréja A. Jerventausról, amelyet a Műcsarnok téli tárlatán vett meg a főváros

Nemzeti Újság Szepes
Mell. 1939 febr. 19

nt a bevezetés mondja, a sokszorosító mű-
szetek terén nagyszerű átalakulások és talál-
inyok korszaka. A jelenkor hatalmas moz-
mának mintegy előhirnöke volt a könyomat,
belőle kifejlődött színnyomat. A mozgalom
reje azonban a fénykép föltalálásában rejlik,
rt a sokszorosítás régi és tiszteletre méltó
djához nem csak egész sorát csatolta a me-
inikai és chemiai előállitás eszközeinek,
nem ugyanekkor szívesen látott segédként
féleképen belenyult a sokszorosító művé-
t munkájába, s a camera obscura csudála-
eredményei által versenyre kényszerítette,
a utalta, hogy olyan czélokat tűzzön maga
, melyek azelőtt meg nem közelíthetőknek
zottak.

A bevezetés kifejti ezen új czélok mivoltát
részletesen megismertet a rézmetszés és fa-
tszés állapotával a mult század végén és e
zad elején, tehát azon állapotokkal, melyek
új találmányokat és az ezek által előidézett
korszakot megelőzték. A szövegbe nyomott
mos egykorú metszet hű másolata egészíti

439. KOMJÁTI GYULA: Erdei út. Rézkarc.
440. BAJOR ÁGOST: Az ungvári püspöki templom. Rézkarc.
441. BAJOR ÁGOST: A csehek által felrobbantott Dunahíd Esztergomban. Rézkarc.
442. PATAY MIHÁLY: Szolnoki népviselet. Fametszet.
443. KOMJÁTI GYULA: A Kormányzó Úr egy komáromi kislány üdvözlését fogadja. Tusrajz.
444. MOHÁCSY A. GYŐZŐ: A Kormányzó Úr bevonulása Kassára. Színezett rajz.
445. MOHÁCSY A. GYŐZŐ: Ave Maria. Tollrajz.
446. KOMJÁTI GYULA: Gyöngyösbokrétás lány. Vízfestmény.
447. LÁZÁR PÁL: Lucifer tragédiája. Fametszet. Magántulajdon.
448. LÁZÁR PÁL: Lucifer tragédiája. Fametszet. Magántulajdon.

65. JELZÉSŰ TEREM

449. HARANGHY JENŐ: Mazeppa. Tónusos tusrajz.
450. NAGYRÁPOLTI RÁPOLTHY LAJOS: Vizetmerítő leány. Bronz.
451. HARANGHY JENŐ: Vázlatok a Kormányzó Úr őfőméltóságáról a kassai bevonulás alkalmával. Tónusos tusrajz.
452. NAGYRÁPOLTI RÁPOLTHY LAJOS: Boldog Margit. Márvány.
453. HARANGHY JENŐ: Diomedes. Tónusos tusrajz.
454. HARANGHY JENŐ: 1938. november 11. Vízfestmény.
455. DEMECZKYNÉ WOLF IRMA: Sashegy. Vízfestmény. Magántulajdon.
456. HALÁPY JÁNOS: Templom felé. Pastell.
457. EGRY JÓZSEF: Isolabella.
458. HALÁPY JÁNOS: Processzió. Pastell.
459. NOVOTNY EMIL RÓBERT: „Adriai part".
460. LÁSZLÓ PÁL: Kilátás a Halászbástyáról. Tusrajz.

62. JELZÉSŰ TEREM

461. KÁKAY-SZABÓ GYÖRGY: Rue Moufetard. Vízfestmény.
462. KÁKAY-SZABÓ GYÖRGY: Baranyai ősz. Vízfestmény.
463. KÁKAY-SZABÓ GYÖRGY: Parasztleányka.
464. KÁKAY-SZABÓ GYÖRGY: Bécsi költözködés.

M. Kir. Vallás- és közokt. Minisztér. V. Nemzeti képzőm. kiáll. képes tágyanutatója. Kassa 1939

Matzon Frigyes
Kobrász.

465. KÁKAY-SZABÓ GYÖRGY: Párisi lépcsőház. Vízfestmény. Magátulajdon.
466. KÁKAY-SZABÓ GYÖRGY: Abbazia. Vízfestmény.
467. KÁKAY-SZABÓ GYÖRGY: Istállóban. Vízfestmény.
468. KÁKAY-SZABÓ GYÖRGY: Mödlingi udvar. Vízfestmény.
469. KÁKAY-SZABÓ GYÖRGY: Tanulmányfej. Vízfestmény.
470. KÁKAY-SZABÓ GYÖRGY: Subiácoi kolostor. Vízfestmény.
471. HÁMORY FERENC: Dunapart. Vízfestmény.
472. BECK SCHWARZ ELZA: Magyar paraszt udvar. Színes rajz.
473. BECK SCHWARZ ELZA: Merengő. Színes rajz.

57. JELZÉSŰ TEREM

474. SZERVÁNSZY JENŐ: Önarckép.
475. BASILIDES SÁNDOR: Esős táj.
476. SZÁSZKABÁNYAI BÁSZEL GÜNTHER ÁKOS: Arács.
477. MARKUP BÉLA: Steindl Imre képmása. Színezett gipsz.
478. BASILIDES SÁNDOR: Keresztelő Szent János.
479. ~~MARKUP BÉLA~~: Fohász. Színezett gipsz. MATZON FRIGYES
480. SZ. BÁSZEL GÜNTHER ÁKOS: Arácsi udvarrészlet.
481. BASILIDES SÁNDOR: Szerzetes.
482. SZ. BÁSZEL GÜNTHER ÁKOS: Tihanyi parkrészlet.
483. BASILIDES SÁNDOR: Kettős arckép. Magántulajdon.
484. SZ. BÁSZEL GÜNTHER ÁKOS: Esti hangulat a Balaton mentén.
485. HATVANI PERLUSZ GYULA: Löver részlet. (Sopron.) Pastell.

56. JELZÉSŰ TEREM

486. PÉTER MÁRIA: Téli táj.
487. GÁBOR MARIANNE: Cseléd.
488. KARÁCSONYI IRÉN: Reggel a domboldalon.
489. TIHANYI JÁNOS LAJOS: Fikusz csendélet.
490. TIHANYI JÁNOS LAJOS: Nyár a völgyben.
491. BIAI-FÖGLEIN ISTVÁN: Virág csendélet.
492. BIAI-FÖGLEIN ISTVÁN: Zöldség csendélet.

Matzon Frigyes

Élesdy István rajzai és Matzon Frigyes bronzszobra Tóth Ervinről, a a római magyar művészek legujabb művei

Nemzeti Ujság 1939. máj. 21. Képes melléklet

Alulirott az „Országos Magyar Képzőművészeti Társulat" rendes tagjai sorába lépek, s a társulati alapszabályok 11., 12. és 13. §§-ai értelmében kötelezem magamat az 19.....évtől számított, legalább három éven át évenkint tiz forintot Budapesten a Társulat pénztárába befizetni. Kikötöm magamnak viszont mindazokat az előnyöket és jogokat, melyek ugyanazon alapszabályok szerint a Társulat rendes tagjait megilletik.

Kelt.....

Aláirás:..... *Lakás:*.....

Cim vagy állás:.....

Matzon Frigyes

Nemzeti Újság képes mell.
1938. ápr. 24.

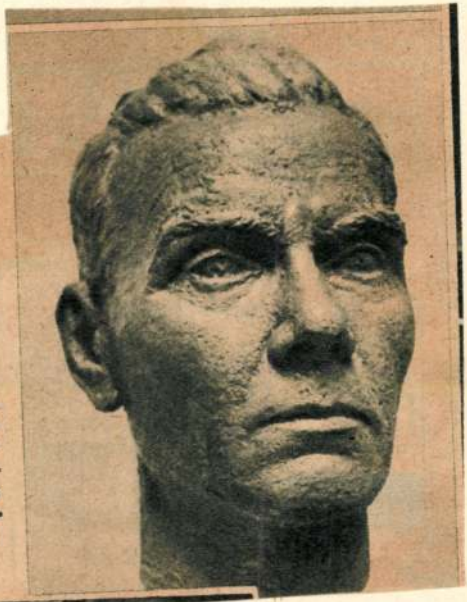

Jarventaus Arvi finn író, a finn-magyar társaság elnöke, Matzon Frigyes szobra az Ernszt-muzeum tárlatán feltünést keltett

(Lokal-Anzeiger)

Berlin, Potsdam und Umgebung

Ein Album mit 122 Tiefdruckseiten, herausgegeben von Martin Hürlimann. Kartoniert RM. 1.—

„Eine herrliche Bildersammlung mit fesselnder Beschriftung. Ein prächtiges Geschenkwerk." (Kreuz-Zeitung)

Martin Luther

Dargestellt von seinen Freunden und Zeitgenossen. Mit einer Einleitung von Pastor A. F. Cohrs, zusammengestellt und illustriert von Martin Hürlimann. Mit vielen Tiefdrucktafeln. In Leinen gebunden RM. 3.75

ATLANTIS-VERLAG

Kiszabadulás után...

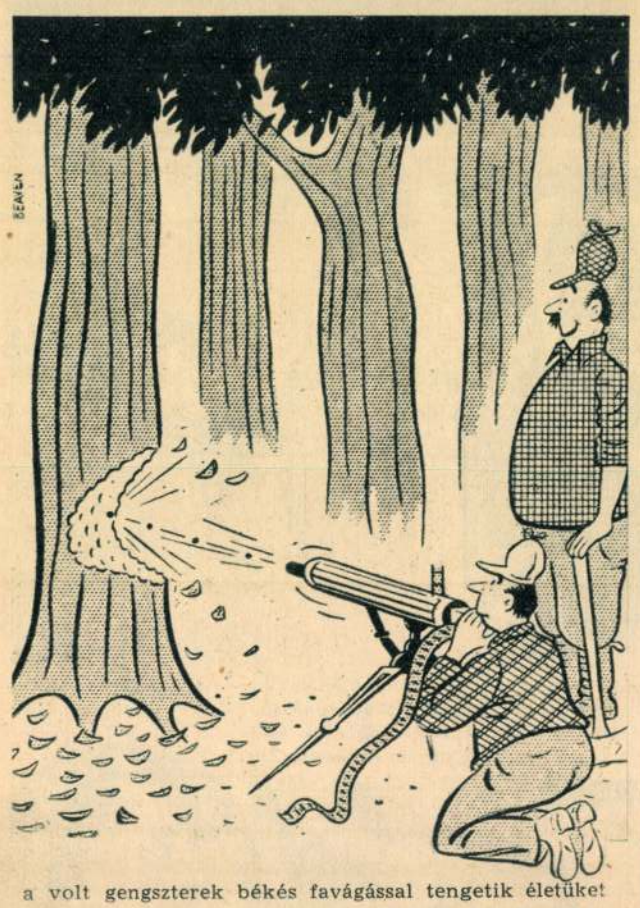

a volt gengszterek békés favágással tengetik életüket (Everybodys Weekly.)

Esküvőn.

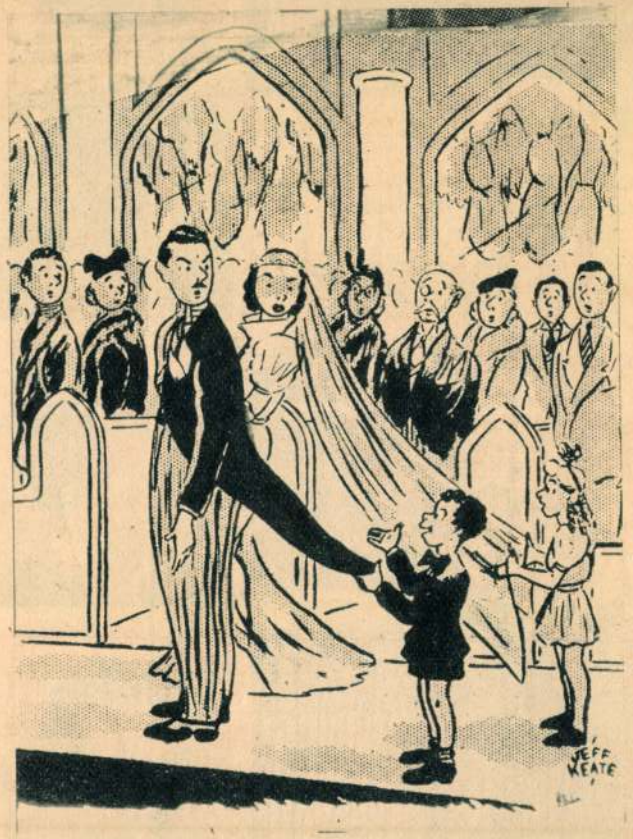

— Hát nem elég, ha csak egyikünk őrzi a menyasszonyt?! (Judge.)

Váratlan fordulat

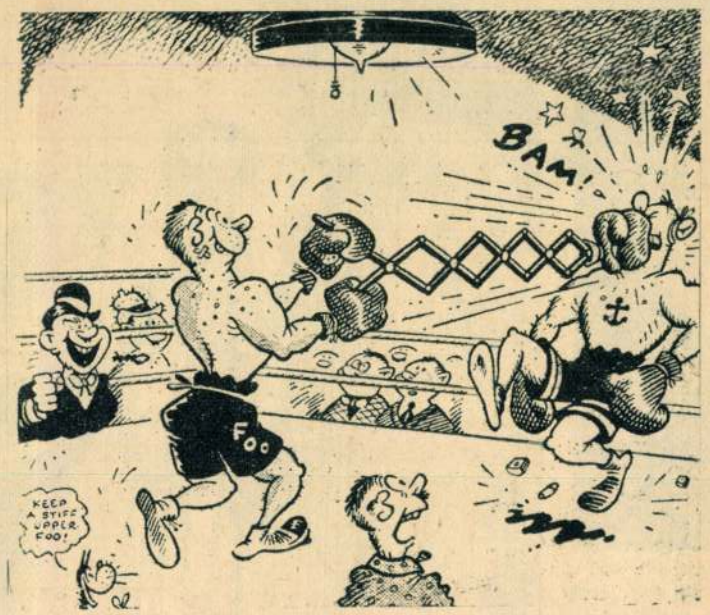

a boxolás történetében. (Judge.)

Tanár ur a tárlaton.

— No, tessék! Megint esik és nincs nálam esernyő! (Tagblatt.)

Hegymászók.

— Látod, ugy-e mondtam neked, hogy várjuk meg, mig eloszlanak a felhők!

Csónakháznál.

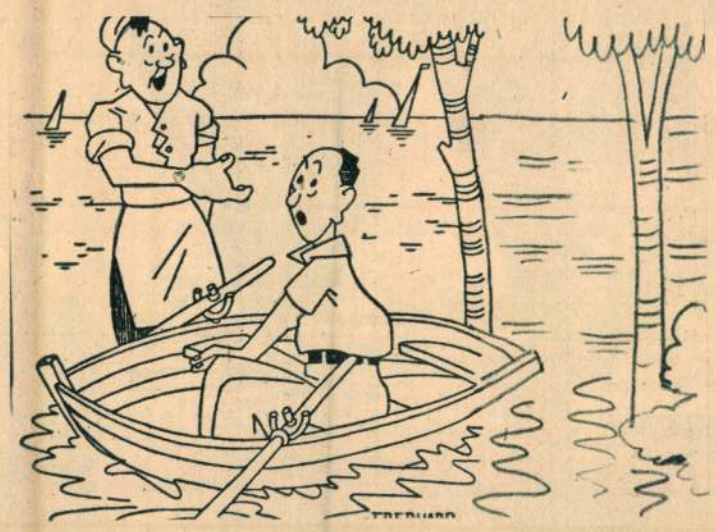

— Nem bizalmatlanságból kérem előre a csónakbért, de egy kicsit lukas a csónak... (Wiener Zeitung.)

KÉPES PESTI HIRLAP

LX. ÉVFOLYAM, 43. SZÁM — 1938 MÁRCIUS 5. SZOMBAT

Japán műszaki csapatok ideiglenesen helyreállitják a Sárga folyam egyik felrobbantott hidját. Lent: utcarészlet Csingtauból, a nagy harcok után.

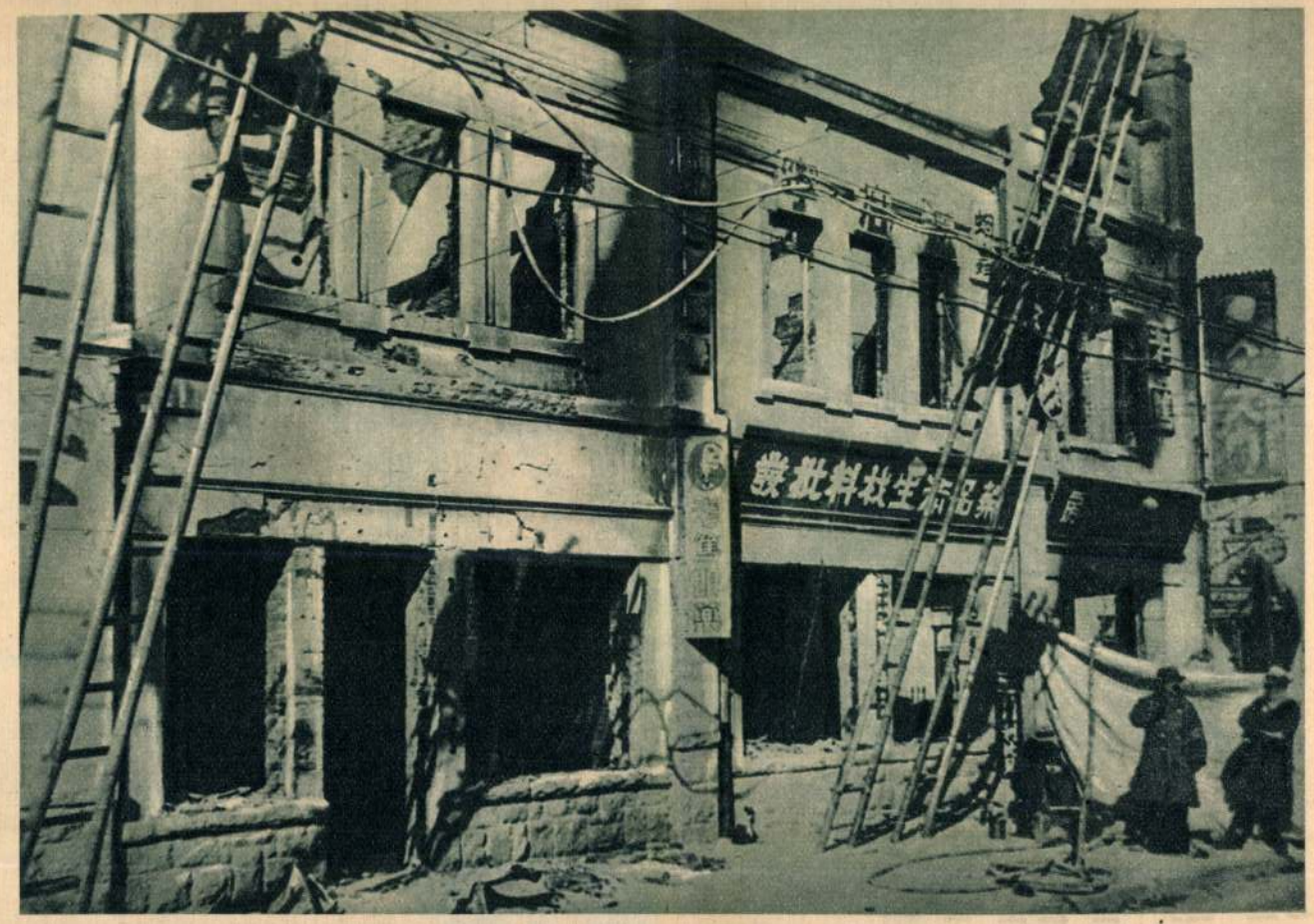

Lebrun elnök díszebédje a francia szenátus és kamara tagjai tiszteletére. Az asztalfőn középen ül Lebrun elnök, tőle balra Chautemps miniszterelnök, jobbra Daladier és Bonnet. Az elnökkel szemben: Herriot.

A Magyar-Finn Társaság emlékplakettel ajándékozta meg Arvi Järventaus kiváló finn írót, aki tanulmányuton Magyarországon tartózkodik. (Matzon Frigyes szobrászművész műve.)

A „vastüdős ember" nővére esküvőjén. Fred B. Snite csikágói milliomos tüdőbénulásos fiát több mint két éve a „vastüdő"-nek nevezett légzőkészülék tartja életben.

A Petőfi Társaság új tagjai:

Galamb Sándor.

Gróf Romer Ádám volt lengyel sajtófőnök előadást tart a Külügyi Társaságban. Mellette Eöttevényi Olivér.

Kosáryné Réz Lola.

Herbert Hoovert, az Egyesült Államok volt elnökét díszdoktorrá avatják a bécsi műegyetemen: Holey rektor átnyujtja a diplomát a volt elnöknek

Jobboldalon: dr. Novotny Lajos egészségügyi főtanácsos, aranydiplomás orvos, akit most ünnepeltek 80-ik születésnapja alkalmából.

A Long Beach-i vitorlásverseny startja a több mint kétszázéves „Bounty" vitorlás előtt, amely még ma is kedvelt „főszereplője" az amerikai kalózfilmeknek.

Seyss-Inquart osztrák belügyminiszter (×) Grácban, Dadieu egyetemi tanárral.

Szitnyay Zoltán.

Török Sándor.

Az 1938/39. tanévben adatott ki elsőízben Főiskolánkon a m. kir. vkm. és közokt. miniszter úr 9000/937. eln. sz. rendeletével létesített **„Horthy Miklós ösztöndíjalap"**-ból ösztöndíj. Az alapító rendeletben Főiskolánk hallgatói még nem szerepelnek a kedvezményezettek között, a pótlás, a Főiskola ismételt kérő felterjesztései nyomán, ez évben történt meg. Igy a f. évre a 27.074/939. IV. sz. leirattal hirdetett pályázat eredményeként a Főiskola Tanári Kara több kiváló eredményt felmutató pályázót javasolhatott ez ösztöndíjra a vonatkozó 27.000/939. vkm. sz. rendelettel kiadott adományozási szabályok szem előtt tartásával. Ehhez képest egyenként 200—200 pengős ily ösztöndíjat kapott Reinecker János és Zakariás Margit II. é. hallgató, 360 P-s ösztöndíjat Kádár Gyula IV. é. hallgató. (16.664/939. sz. r.) Ugyanezen alapból a már középiskolai tanideje alatt elnyert 200 P-s ösztöndíját folytatólag élvezi Végh Mária I. é. hallgató. (15.604/939. sz. r.)

A lefolyt két évben már másod-, illetve harmadízben került kiadásra a **Főiskola kitüntető érme,** amely a 9754/937. vkm. sz. r.-tel jóváhagyott szabályzat szerint az egyes években — kivéve a Főiskolai Kiállítások éveit — legfeljebb 3 példányban, 2 festő, 1 szobrász díjként — adható ki. Ezen díjért, amely a Főiskolán elnyerhető legmagasabb erkölcsi elismerést jelenti a díjazott hallgatónak, igen magas színvonalú pályázaton vetélkedtek a felsőbb évfolyamok hallgatói. Nyertesei 1937/38-ban Burján László VII. é., Polony Elemér VI. é. festő és Matzon Frigyes VII. é. szobrász hallgatók. 1938/39-ben: Breznay József V. é. és Somlai Gyula VI. é. festő, továbbá Metky Ödön VII. é. szobrászhallgatók.

*

A kitüntető érem ügyével kapcsolatban az 1938. évi március hó 11-i Kari Ülés szükségesnek tartotta, hogy egyrészt az alapító szabályzatban nem részletezett módozatait az odaítélésnek, kialakítsa, másrészt pedig, hogy kitüntető éremmel kiemelt jobb hallgatók támogatása erkölcsiekben és anyagiakban fokozottabban domboríttassék ki. A határozatban tehát kimondta a Kar, hogy a) az érmet csak pályázat alapján ítélhetik oda, az illetékes festő- és szobrásztanárokból álló bizottságok, b) e pályázaton csak V—VII. évesek — egyes külön-külön elbírálandó eseteket kivéve, főként szobrászhallgatóknál, akik jórészt már szaki előtanulmányokkal kerülnek ide —, vehetnek részt, c) a pályázatra az illetékes festő- és szobrásztanárok jelöljék ki a részvételre érdemeseket, d) az éremmel kitüntetettek részére külön állami ösztöndíjat kér, végül, e) az éremdíjjal jutalmazott műveknek a Főiskola számára leendő megvételét szükségesnek tartja s ezért erre fedezetet kér.

A két utóbbi pont keresztülvitele érdekében tett felterjesztésünk nyomán a V. K. M. 11.589/938. sz. leiratában tudatta, hogy az éremdíjasok az

Orsz. Ösztöndíjtanács útján megfolyamodható belföldi állami ösztöndíjakra pályázhatnak, a műveik megvételére szükséges fedezet kérdését pedig a jövő költségvetések során fogja tárgyalni.

A Kelety Gusztáv emlékmű felállítására hirdetett pályázat eredményéről az 1936/37. tanévi Évkönyvben már beszámoltunk, a leleplezési ünnep leírását a jelen évkönyv tartalmazza. E helyütt most még csak arra utalunk, hogy a pályadíjnyertes Matos Lajos IV. é. szobrászhallgató a kivitelezéssel is megbizatott, amelyet kifogástalanul végzett el. Az emlékmű felállításainak összköltségei 900 P-re rugtak, amelyből 245 P munka- és egyéb díj jutott a tervezőnek. Már az 1936/37. tanévi Évkönyvben említettük fel a pályázatot, amelyet Főiskolánk a *világháborúban hősi halált halt volt növendékei emlékművének* tervezésére írt ki. Az első birálatot követő második pályázaton hat kijelölt pályázó vett részt, akik közül a díjnyertes s egyben a kivitellel is megbízott Matzon Frigyes VII. é. szobrászhallgató lett.

Az általános nézet szerint felette sikerült bronz-emlékmű, amelynek költségeire a Vkm. a 11.287/937., ill. 13.827/937. sz. r.-kel együtt 1700 P-t folyósított, már fel is állíttatott a Főiskola Andrássy-úti épülete előcsarnokában, amelynek belsejébe harmónikusan illeszkedik bele s az épület legszebb díszét adja. E szép emlékmű nemcsak a kegyeleti és hazafias érzéseinknek bensőséges mély kifejezője, de, mint egy hallgatónk ihletett munkája, a Főiskola szobrászati oktatásának elismert magas színvonalát tanusítja. Az emlékmű leleplezése eredetileg még 1938. őszén, majd 1939 májusában történt volna, de a közbejött országos események, majd a tanév végén torlódó tennivalók miatt, azt halasztani kellett. A leleplezési ünnepély így előreláthatólag a jövő iskolai év megnyitásával kapcsolatban fog megrendeztetni.

A Főiskola oktatási eredményeinek emelését hathatósan mozdították elő az ú. n. **kompoziciós pályázatok,** amelyek a festő- és szobrászosztályokban konkrét feladatok megoldásának kitűzésével tették elevenné, színessé és lüktetővé a hallgatóság alakrajzi és szobrásztanulmányait. E pályázatok alapján az egyes osztályok legjobb tanulmány-munkáinak szerzői az ú. n. **kompozíciós díjak**-at nyerték két ízben 1939 március és április havában. A tapasztalt jó eredmény a Főiskola vezetőségét arra indította, hogy e kompozíciós pályázatokat, amelyek hatásukban, különösen az életrenevelés szempontjából előnyösek, a jövőben is fenntartsa, sőt kiszélesítse. Erre a Főiskola megfelelő javadalmainak növelése ad anyagi alapot.

V. DIÁKJÓLÉTI ÜGYEK.

A lefolyt két tanév alatt a Főiskola vezetősége fokozottabban igyekezett felkarolni a szegény sorsú hallgatóság megsegítésének ügyét. Az a körülmény ugyanis, hogy hallgatóságunk közt aránylag igen sokan nehéz anyagi küzködések közt végezték tanulmányaikat, ami bénítólag hat vissza

Ferképzőmfőiskévk 1937/39.

Matzon Ákos kollekciója

A Xantus János Múzeum folytatja azt a sorozatát, amelynek célja megismertetni a győri művészetkedvelő közönséget a jelentősebb hazai képzőművészeti magángyűjteményekkel. Kolozsváry Ernő, illetve Tóth Kálmán kollekciója után a napokban nyílt meg a múzeum időszaki kiállítótermeiben a Matzon Ákos gyűjteményének egy részét bemutató tárlat.

Matzon Ákos a művészet iránti vonzalmát családi hagyományként kapta, hiszen édesapja, Matzon Frigyes a magyar szobrászat egyik eredeti egyénisége volt. Ami ezen az indíttatáson túl motiválta gyűjtőmunkáját – saját bevallása szerint –, az a rendíthetetlen hit volt az „esztétikum pozitív formáló erejében" és az, hogy egy ilyen millió már önmaga létében is képes a „szellemi függetlenséget biztosító kényszerkötődések elkerülésére".

Matzon Ákos hosszú évek folyamán gazdagított képzőművészeti kollekciója magába foglalja egyrészt Matzon Frigyes néhány jellegzetes kubisztikus ihletettségű terrakotta szobrát és festői kísérleteinek darabjait, másrészt pedig a modern magyar festészet és grafika jeles alkotóinak műveit. A hagyományosabb vonulatot Molnár C. Pál, Gadányi Jenő, Kmetty János, Farkas István képviselik, míg a nyolcvanas évek kísérletező szellemét Vaszkó Erzsébet, Korniss Dezső, Keeskeméti Sándor, Keserű Ilona, Fajó János, Nádler István, Barcsay Jenő, Gyarmathy Tihamér, Deim Pál egy-egy alkotása idézi.

Matzon Ákos gyűjteményének tükrében betekintést nyerhetünk a Párizsban megtelepedett magyar alkotók munkásságába is. E művészcsoportot a kollekcióban Konok Tamás, Hetey Katalin, Pierre Székely, Sigismund Kolzs-Váry művei képviselik.

Ezt a széles panorámájú anyagot egészítik ki Matzon Ákos konstruktivista fogantatású kollázsai, amelyek ideges, ellentmondásos korunkban egy helyét kereső, nyugalmat, kiegyenlítődést áhító, megválaszolásra váró kérdéseket feszegető ember kétségekkel teli művei.

Matzon Ákos képzőművészeti gyűjteményének kiállítása november 25-ig tekinthető meg a Xantus János Múzeum Széchenyi téri épületében.

Almási Tibor

Gadányi Jenő: Falusi utca

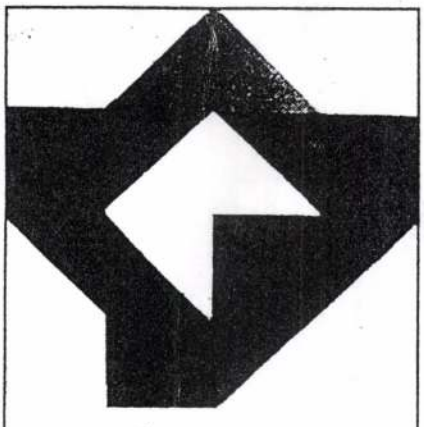

Matzon Ákos: Levelek

Matzon Frigyes: Ülő nő

Az utolsó tárlat

A győri Xantus János Múzeum ad otthont *Matzon Ákos* magángyűjteményéből és saját műveiből összeállított kiállításának.

Egyszerű, tiszta formák, helyenként a végletekig letisztult kompozíciók fogadják az érdeklődőt. A kiállított munkák olyan belső harmóniáról árulkodnak, melyet korunkban csak irigyelhetünk. A kortárs magyar képzőművészet számos kiválóságának alkotásaival találkozhatunk a tárlaton. Matzon Ákos édesapjának, *Matzon Frigyesnek*, a római iskola képviselőjének rendkívül egyéni megformálású szobrai helyenként nagyon szerencsésen egészítik ki a képek és grafikák nyugalmas, minden zaklatottságtól mentes világát. A későn és váratlanul jelentkező Matzon Ákos munkái egyáltalán nem másodrendű résztvevői a tárlatnak. Néhány munkájából – G. G., Lendület, 1989. június 16. – pedig gyötrő nyugtalanság árad, mindez egy végtelenül tiszta, harmonikus kompozíció mögé rejtve. Még néhány név a tárlaton szereplő művészek közül: *Deim Pál, Barcsay Jenő, Kmetty János, Gadányi Jenő, Molnár C. Pál, Mattis-Teutsch János.*

A Xantus János Múzeum november 25-ig várja a látogatókat – a városban egyedül, a többi múzeumot ugyanis pénzhiány miatt már bezárták. Egészen tavaszig...

(BAYER)

gusztus 5-én az egye- államosbeli *Manhattan* , amelynek műsorában edik a klasszikus és a n tánc, az akrobatika galaest, koncertet adott a *ton Família*, a *Rajkó* Zenekar és fellép a *színészzenekar* is.

(sebes)

pedig Gregor József énekművészt és Berek Katalin színművésznőt juttatták megérdemelt elismeréshez.

lanai 100 ezres számot elért- újra, még titok. A betérők 80-85 százaléka ugyanis külföldi, bár sok iskolai csoportkirándulás célja is az apátság és a múzeum Tihanyban.

Ezen a nyáron három nívós és különleges bemutató nyílt. A *Szakrális művészet* című keszthelyi Festetics-kastély és a veszprémi egyházmegyei gyűjtemény anyagából válogatták a rendezők. A 18—19. századból fennmaradt natúr, festett, színezett faszobrok, szentek, apostolok figurái, korpuszok, Mária- és Krisztus-fejek idézik a múltat.

Segol, Marisol munkáit éppúgy, mint fiatal, tehetséges, de kevésbé ismert művészek nyomatait. Világhírességek, *Picasso, Dali, Calder, Vasarely* képei különösen vonzóvá teszik a kiállítást.

Szász Endre képei a földszinti termekben kaptak helyet. A művész álomfejeit, különös szürke estjeit és holdfényeit, arany-fekete-fehér rajzait, távolba kívánkozó madarait itt is megcsodálhatjuk. Impozáns ékszertervei is láthatók, s egyik legszebb olajképe, az *Öreganyám*.

Bogyay Katalin

Zsöllye

Zeusz megkegyelmezett Vallónak...

szinhely már csak akkor jobb, ha Görögország nelyik amfiteátrumában ezte volna *Vallo Péter* azt ókori darabot, melyeket rtökön mutattak be Egeraz idei Agria Játékok nyaként.

plementekor kezdődik az lás és fáklyák lobogó fén ér véget, ami csak fo- a a szabadtéri színház va- t. Az első dráma, *Aiszosz Leláncolt Prometheusza* erősen Zeusz-ellenes alkotás, így talán nem véletlen, hogy az egek zord ura menetrendszerűen következő esőkkel verte szét a próbákat. Szerencsére a bemutatóra elszállt a haragja, így színpadra léphettek a tűzlopó titán és az égi világ más tagjai. Prometheuszt *Czuja Imre* formálja meg, aki most szerződött Egerbe, és játékán érződött még az első találkozás elfogultsága. Remek formában volt viszont a társulat három „alapító tagja", *Pasqualetti Ilona, Román Judit* és *Bárdos Margit*, akik a második darabot, *Arisztophanész: A nők ünnepe* című komédiáját is sodró lendülettel játszották végig.

Ez a stúdiószínházból került át a nyári programba, és egyértelműen használt neki a környezetváltozás: a szabad ég alatt, az ősi kövek között jóval hatásosabb az előadás. A humornak is előnyére vált a nyílt tér. Ugyanazokra a poénokra, melyekre szinte az arcizmok sem rezzentek, most jóízű nevetés a válasz. A *Démétér* ünnepén gátlásaiktól megszabaduló nők és az álruhában közéjük lopakodó férfi konfliktusa bőven kínál groteszk pillanatokat. *N. Horváth József* szinte teljes eszköztárát felvonultatja Mneszilochusz szerepében, *Hunyadi Péter* és *Kocsis György* remek karaktereket formál a költő és az íjász figurájából, és *Szatmári György* is hitellel állítja elénk *Euripidészt*. A nők közül emeljük ki *Dimanopulu Afroditét* és a papnőt alakító *Agárdy Ilonát*.

(koncz)

Értékek harmóniája

Salgótarjánban, a Nógrádi Sándor Múzeumban, július 19-ig tekinthető meg Matzon Ákos gyűjteménye, ez a képzőművészetünk régi és új törekvéseit bemutató kiállítás.

E solymári magángyűjtemény féltett kincse **Madách Sándornak** — Madách Imre nagyapjának — *Az összeesküvés fája* című akvarellje, melyet Martinovics Ignác és társai mozgalmáról festett. Véletlen egybeesés, hogy **Matzon Ákos**, a gyűjtő édesapja a római iskola kiemelkedő szobrásza, **Matzon Frigyes** volt, aki a Vérmezőre komponálta emlékművét az itt kivégzett magyar jakubinusokról.

A kollekció fontos része **Balogh Károly** több mint harminc vízfestménye, központja **Matzon Frigyes** munkássága, majd a neves barátok, kortársak alkotásai következnek.

Matzon Ákos tanár és mérnök, apai indíték nyomán lett műgyűjtő és a legutóbbi években festő is. Ő konstruktivokat válogatott múzeumotthonába. A régi képek és az új törekvések harmonikus összhangban állnak, minden bizonnyal azért, mert figyelemre méltó szerzők művei kerültek egy helyre.

Ebben a szigorú, konstruktív rendben szervezi kollázsait Matzon Ákos „Lendület" és „Mérleg" címen, melyek ars poéticáját is meghatározzák.

L. M.

ockij-talányhoz

ik, bezúzták • A Gerő-féle szál

a végső rok halá-) Látom a és a nap- nyörű. Az a rosszról, ék azt tel-

appal ha- Végrende- on Merca- utasítására bbi napok- adónál ...A yűjtemény ben.

gy éppen e a Moz-

yóiratban, írta, aki sz. — Az még sza- gazdag a nen kívül yik legje- g hallgat- smeretlen. szik, hogy sztálinizsítás, ha-

talok kö-

— Ez a könyv a legendát sem ápolja. Trockij személyében a szocialista irányzatot likvidálták, de neki is voltak súlyos tévedései. Egyébként a baloldali mozgalmak mindig beleütköztek Trockijba, amikor a sztálini struktúrát kívánták meghaladni, s így volt ez 1968-ban Párizsban, Montevideóban, New Yorkban, sőt Budapesten is. Magam is 1968-ban kezdtem Trockijt olvasni...

— *Miért száműzték Trockijt?*

— A könyvben e körülményekről részletesen írok, s maga Trockij is elbeszéli a maga kiváló stílusában. A kommunista párt csak úgy alakulhatott át sztálinistává, hogy leszámoltak a régi bolsevik gárdával.

— *Néhány éve az egyik magyar lapban megjelent, hogy Gerő Ernőnek komoly szerepe volt Trockij meggyilkolásában...*

— Tudomásom szerint ezt még senki sem tudta bebizonyítani, s talán sose tudjuk meg e merénylet körülményeit, hiszen aligha találunk dokumentumokat, s túlélők sincsenek. Az viszont tény, hogy Gerő a GPU képviseletében sok kárt okozott Spanyolországban a munkásmozgalomnak, s a „spanyol trockistáták" elleni hajszában is részt vett. Miután Mercader spanyol származású és az anyját Gerő ismerte, minden elképzelhető...

A. A.

Egy lakáj hagyatékából

Fotó: főhercegnő

Nemcsak Magyarországon, de a világban eddig ismeretlen fotóanyagból nyílt kiállítás a Fotóművészeti Galériában, s készült három nyelven könyv a Corvina kiadónál. Címe: Photo Habsburg. A német nyelvű terjesztés joga a Böhlau Verlagé, s a hírek szerint már nagy az érdeklődés a kiadvány iránt. Nem csoda, hiszen ma, amikor a Habsburg név Habsburg Ottó jóvoltából igen népszerű és tiszteletre méltó, világszenzációnak ígérkezik a Corvina 350 képét tartalmazó, izgalmas magyarázó szövegekkel ellátott albumszerű könyve, Heiszler Vilmos, Szakács Margit és Vörös Károly munkája.

1976-ban meghalt egy lakáj, s lakásában fotótörténeti anyagra bukkantak. 800 fénykép és 600 üvegnegatív került elő ömlesztve két nagy ládából, amely felvételek *Izabella főhercegnő* és Habsburg Frigyes főherceg családjának életét örökítik meg. De a számos családi fotó mellett sok néprajzi felvétel is napvilágot látott, s kiderült, hogy a főhercegné *amatőr fotósként* kutakat, parasztcsaládokat, cigánynyokat, parasztházakat éppúgy megörökített, mint közéleti szerepléseket. Megjelentek képei lapokban, kiállításokon.

A mindkét oldalról Habsburg-származású *Frigyes* 1878-ban kötött házasságot a vesztfáliai eredetű hercegnővel, Izabellával, aki 1931-ig, halála napjáig szenvedélyes amatőr fotós hírében állt. Nyolc lányuk után született meg a várva várt fiú örökös, *Albrecht*, akinek életét végigkísérte az optika, s ezzel a főhercegi család hétköznapjai és ünnepei is megörökítődtek.

Pozsonyi, burgenlandi birtokaikról az első világháború után . Mosonmagyaróvárra, majd Albrechttel Budapestre kerültek a fotók, s itt vészelték át a második világháborút, s szóródtak szét később. Lehet, hogy a jövőben e könyv kapcsán újabb, történeti jelentőségű, lappangó képek kerülnek majd elő.

bogyay

PEST MEGYEI Hírlap

1989. JÚNIUS 28., SZERDA

ott

únius 26—28. között Vá-rországos általános iskolai 300 fizikatanár vesz tatást a fizikatudomány y tanárok bemutatják a et. számítógépre írt ok-szült

almon

emlékeink fűződnek e lomhoz. Mikor felvető-ennem, hogy a hátrá-elyzetű gyerekek szá-szervezni kellene egy es tábort, mindenki gel segített. A tanács területet és az étke-mogatást, a munkás-s a honvédség a sátra-ztosította, valamint a nákat az ellátáshoz, a üzemeltetéséhez. De k gyermekek szállítása-tóbuszt, az ebédet pe-szülők fuvarozzák. A tus egyháztól a sport-g mindenhol méltá-az igyekezetünket és k valamivel. Jövőre tanulságokat figye-véve ismét szeretnénk s tábort szervezni több an, mert sajnos so-nnak a rászorulók. tet rendezünk, amely-hívtuk a szülőket is, a gyerekek saját, ké-bográcsgulyással vár-

Tóth Mariann

Adományokat várnak

Egyházi iskolák

Az 1952-ben államosított iskolák újbóli egyházi kezelésbe vételével kapcsolatos feladatokról tárgyalt kedden a református egyház zsinatának iskolaügyi bizottsága és a budapesti Református Gimnázium szervezőbizottsága. Az együttes ülésen *Tóth Károly* püspök, a zsinati iskolaügyi bizottság elnöke és *Bibó István* megbízott igazgató, a szervezőbizottság vezetője beszámolt az eddigi eredményekről, s megállapodtak a további teendőkben.

Mint ismeretes, a Magyarországi Református Egyház egyházi kezelésbe kívánja visszavenni az 1948-as egyezményben megmaradt és 1952-ben államosított iskoláit. Elsőként *Budapesten a Baár Madas* épületében indul újra a református gimnázium úgy, hogy a kormány a jelenleg ott működő Móricz Zsigmond Gimnázium és Kollégium számára új épületet építtet. Azonban már ennek elkészülte előtt, 1990-ben tervezik a református gimnáziumban az oktatás megindítását az *építészetileg elkülöníthető* régi kollégiumi szárnyban. Ezt az illetékes kormányszervek és a református egyház képviselőinek márciusi tárgyalásán rögzítették.

A tanácskozáson — az eddigi előzetes jelentkezések alapján — megvitatták a tanári kar kiválasztásának *alapelveit*. Úgy döntöttek, hogy e témában pályázatot írnak ki.

Az iskola elindításához szükséges több mint 10 millió forint előteremtése érdekében egyházi gyűjtés kezdődött. Nagy kiadások várhatók már az épület rendbetételénél, hiszen az elmúlt 40 esztendő során meglehetősen elhasználódott. Mindez *állami támogatást* is szükségessé tesz.

A református egyház az iskola céljára érkező adományok kezelésére — a már meglevő Gönczi Pál Iskola-alapítvány mellett — *újabb alapítványt* tervez létrehozni.

KIÁLLÍTÓTERMEKBŐL

Matzon Ákos mérnök, műszaki tanár *Solymáron* él. Édesapja, *Matzon Frigyes* volt, a római iskola egyik legnagyobb szobrásza. A család oldalági rokonságban áll *Madách Imre* leszármazottaival. Mindez meghatározza a páratlan gyűjtemény jellegét. Különleges unikum *Madách Sándor* 1805-ben festett akvarellje. *Az összeesküvés fájáról*, amely a *Martinovics-mozgalom* előtti főhajtás Madách Imre nagyapja részéről. A gyűjtemény becses kincsei közé tartozik *Balogh Károly* vízfestménysorozata.

Őt Madách Imre édesanyja, *Majthényi Anna* nevelte fel, mivel szülei — édesanyja Madách Imre nővére volt —, korán meghaltak. *Balogh Károly Pécsett* jogászkodott, több száz művet festett hazánk tájairól, kollekciója immár Matzon Ákos *házi múzeumának* fontos része. A ciklusból kimagaslik több *tátrai tájképe*, amely *Csontváry* későbbi nagy *Tarpatak-látomásának* előzetese. Balogh Karoly *gödöllői* fenyőket is festett, *Máriabesnyőn*. A *Rózsehordó* alakja érzékeny finomsággal rajzolt portré. Balogh Károly technikája rendkívül változatos. Időnként a rajzosság az uralkodó, máskor a *kínai, japán* vízfestmény könnyedsége érezhető, olykor az a nagyvonalú finomság ködszerű légiesség, mely *Barabás Miklós, Egry József* sajátja volt.

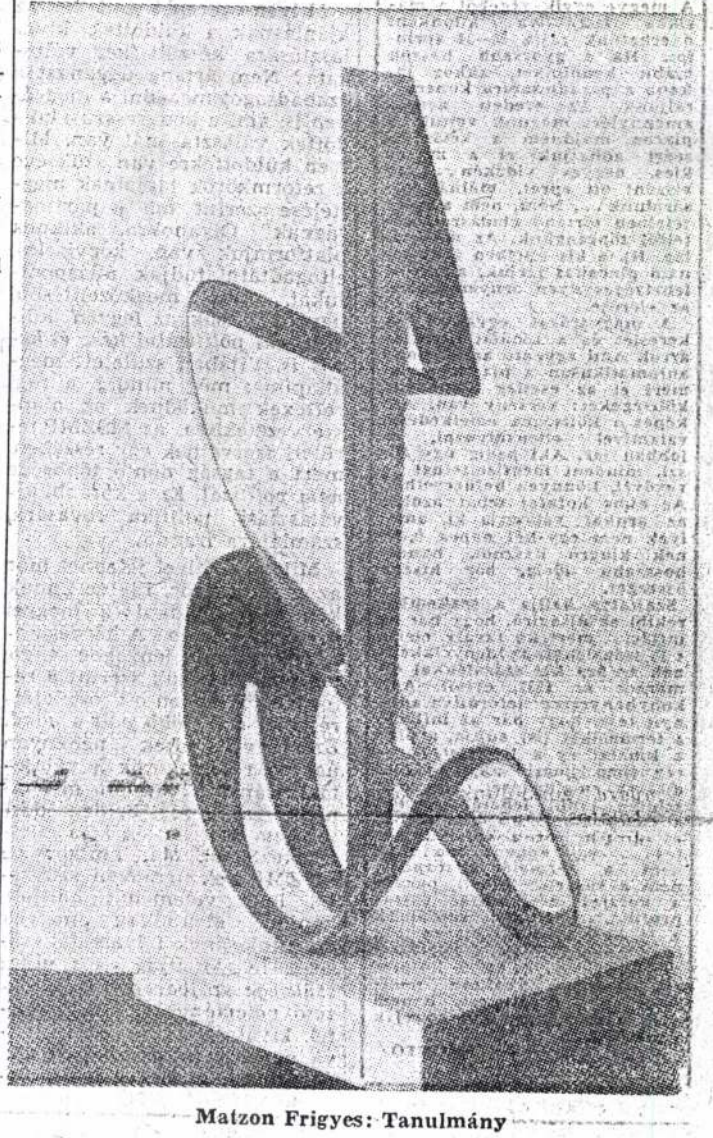

Matzon Frigyes: Tanulmány

TUNK

Mozgató.
Tévétorna mozgáskorlátozottaknak
Képújság
Hírek
Pannon krónika.
A pécsi körzeti stúdió híradóműsora.
Nachrichten. Hírek német nyelven.
Unser Bildschirm.
RTV-közönségszolgálat
Reklám
Számadás.
Gazdasági negyedóra
A kegyelmes úr szárnysegédje. FF.
Szovjet tévéfilmsorozat, V/3. rész, ism.
Reklám
Műsorajánlat
Esti mese.
Reklám
Közlemények.
Műsorajánlat
Híradó
Reklám
Szép magyar tánc
Kettős.
A klinika.
NSZK-tévéfilmsorozat.
XI/9. rész: Kőomlás
: Reklám
: Stúdió '89.
: Tengerentúli magyarok.
: Telis-televideo
: Híradó 3.

2. MŰSOR:
Tv 2.
Radványi Dorottyával és Rózsa Péterrel
: Képújság
XIX. veszprémi tévétalálkozó
): Henrik Ibsen: Peer Gynt.
Tévéfilm.
II/1. rész. (1988), ism.
17.01: Tv 2.
. Benne:
Reklám
Riportok
Időjárás
Zene
Tévétorna
Teledoktor
Orvosi tanácsok
Neurológia
17.45: BUMM!!!
Telefonos játék
)0: Telesport
25: Gyerekeknek!
Alvin és a mókusok. Amerikai rajzfilmsorozat.
1. Ismeretlen repülő mókus.
2. A mókuskiszasszonyok
18.48: Tv 2.
.00: Péntek Rézi.
Magyar film. (1938) FF.
20.10: Tv 2.
Benne:
Van öt perce?
Dvorák: Humoreszk
.00: Híradó 2.
21.20: Tv 2.
.30: Folyton folyvást folytassa! Angol filmsorozat. 10. rész.
21.56: Tv 2.
2.00: Nézőpont.
A művészeti főszerkesztőség műsora
22.45: Tv 2. Napzárta.

BESZTERCEBÁNYA:

1. MŰSOR:

Madách Imre és rokonsága

Matzon Ákos magángyűjteménye a Nógrádi Sándor Múzeumban

Egy magángyűjtemény anyagát nézegetve sok érdekességre rábukkanhat az ember. Nevek, alkotók, családok összefonódása izgalmasabbá teszi magukat a műalkotásokat is.

Hogyan is talált a salgótarjáni Nógrádi Sándor Múzeum Matzon Ákos Solymáron élő építészmérnök gyűjteményére?

Madách Imre megyénk nagy költője az összekötő kapocs. Óróla tudja mindenki, ki volt, de a kiállításon alkotásaival szereplő Balogh Károlyt és Matzon Frigyest is megismerhetik a látogatók, ha a június 20-án megnyílt kiállításra ellátogatnak.

Hogy mégse tapogatózzanak a félhomályban, Balogh Károly 1848—1920-ig élt, és Madách Imre nővérének, Máriának volt a fia. A szabadságharc idején árván maradt, s ezek után Majthényi Anna (Madách édesanyja) és a művelt nagybácsi neveli fiával, Madách Aladárral együtt Sztregován. A fiúk nyelveket tanulnak, versek írásával próbálkoznak, festenek, rajzolnak. Abban a korban a művelt nemesi családokban a humanista életérzés természetes velejárója volt a művészetek minden ágában való tallózás. Maga Madách Imre is festett, de nem művészi szinten, csak kedvtelésből.

Balogh Károly iskoláinak elvégzése után, miközben a pécsi királyi tábla elnökeként bírói hivatásának élt, szabad óráit szívesen töltötte sétával, az erdő fáinak, virágainak tanulmányozásával, rajzolásával, környezetének érzékeny, mégis dokumentatív megfestésével. Akvarellel dolgozott, melyet könnyedén, lazúrosan, nagy tapasztalattal kezelt. A kiállítás egyik részében tehát Balogh Károly munkáival, az őt körülvevő világgal ismerkedhet meg a látogató.

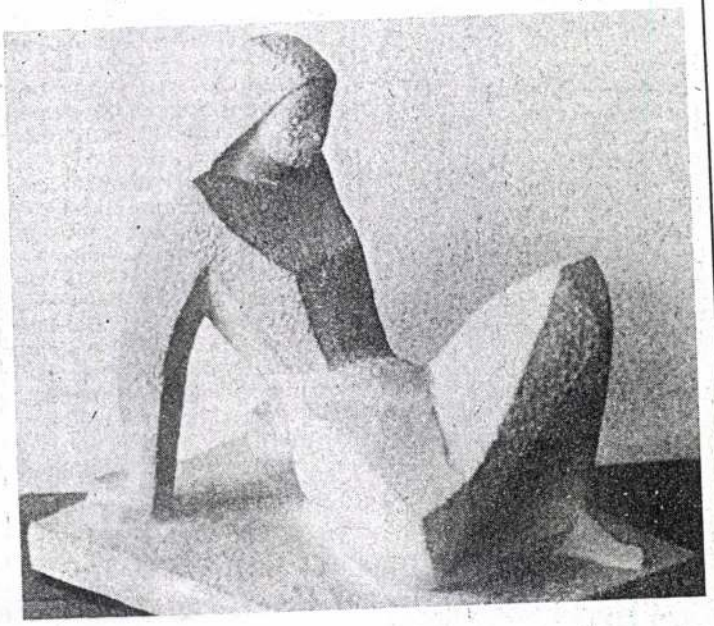

Matzon Frigyes: Támaszkodó (Buda László felv.)

De ki Matzon Frigyes és Matzon Ákos?

Matzon Frigyes, aki Balogh Károly unokáját vette feleségül, 1909-ben született, s a képzőművészeti főiskola elvégzése után, az 1940-es években kubisztikus szobraival lépett a hazai és a külföldi tárlatlátogatók elé. Kedvenc anyaga a márvány, amelynek tulajdonságait maximálisan figyelembe véve alakította ki tömör, architektonikus formanyelvét. 1955-től a képzőművészeti gimnázium tanára volt. Alkotásai teszik ki a kiállítás második egységét.

A kollekció harmadik része is családi örökség, de leginkább tudatos gyűjtés eredménye. Molnár C. Pál, Tahi Tóth Nándor, Dobos Gyula, Németh György és a többiek Matzon Frigyes kollégái, barátai, tanítványai voltak; Kmetty János, Gadányi Jenő pedig nagyra becsült kortárs. Ehhez a csoporthoz tartoznak a Matzon Ákos gyűjtői ízlését, geometrikus-építészeti szemléletét tükröző alkotások. Konok Tamás, Barcsay Jenő, Kepes György, Keserű Ilona és mások alkotásai a modern magyar művészet kvalitásos képviselői.

Maga Matzon Ákos, a Madách-leszármazott is szívesen foglalkozik alkotó módon is a képzőművészettel, noha építész. Kubisztikus hangulatú kis kollázsai érdekes elemei a gyűjteménynek.

Örvendetes dolog, hogy lehetőség nyílott ezen anyag bemutatására. A kiállítás június 20-tól július 19-ig tekinthető meg a Nógrádi Sándor Múzeum kisgalériájában.

H. Szilasi Ágota

Nemzetk tudomán vásár Bé

Nemzetközi t kiállítás és vásá vasárnap Bécsbe zetközi konfe pont palotájában szabású bemutat Tech Vienna n hatodik alkalomm zik meg az oszt ban. Az idei re lentőségét növeli le egy időben ta ben a nyugat-e országok Eureka közös tudomány programjának értekezletét, ame ramban részt ve tudományos ügy tékes minisztere ják az 1992-ig széptávú egy munkatervet.

Ibafai múze

Az ibafai dene a mondja a egy 20 éve mény egy a múzeum A külön és fajtájú tatunk be pünkön: F lánpipák.
Fotó: Hán

„egyszer majd el kell

Új művészet 91/10

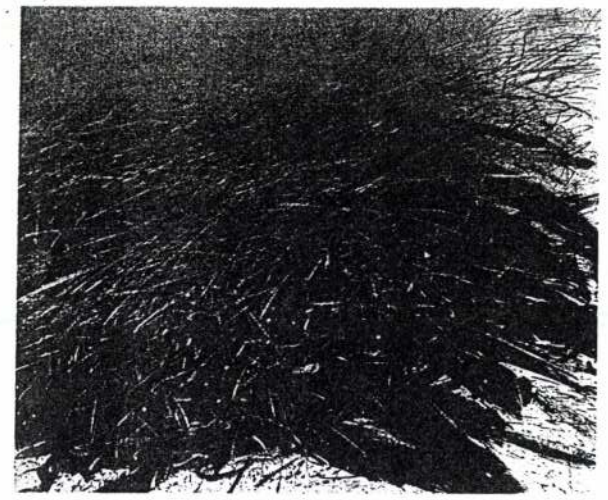

Penovác Endre: Lehetséges megoldás II. 1990,ceruza, papír, 50 x 70 cm (Fotó Dömötör Mihály)

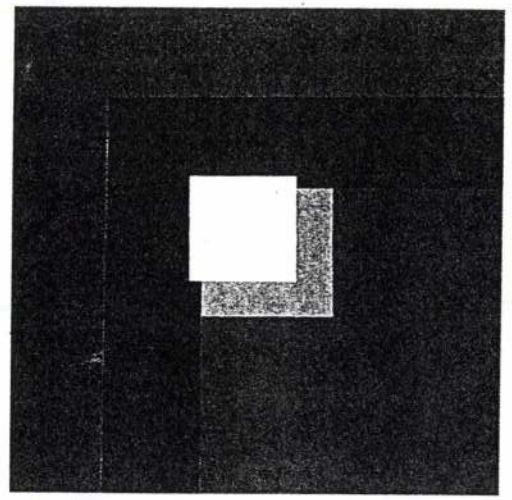

Matzon Ákos: Gondolat-jel, 1991, akril, farost, 23 x 32 cm. (Fotó Benda Iván)

egyénített gesztusai töltik ki a vásznakat és papírlapokat. E gesztusaiban azonban nem csupán az alkotó-teremtő értékek érhetők tetten, hanem a megsemmisítő-pusztító aktus is, különösen a *Lehetséges megoldás IV.* című rajzában, mely az 1990-es Spliti Nemzetközi Rajzbiennálén a zsűri különdíját nyerte el. Közelről szemlélve a leheletfinomságú vonal- és radírozásfelületet, megvilágosodik számunkra az első hallásra közhelyesnek tűnő cím értelme, miértje is.

A *Szép ez a mai nap* című olajfestménye, bár kompozíciós rendjében eltérést mutat a már emlegetett munkáktól, festői eszközeiben, friss ecsetkezelésében mégis grafikusi szemléletet tükröz, ugyanakkor a komplementer harmóniákra építő színmegoldásai invenciózus festőről árulkodnak. Hasonló frisseségről és üdeségről, a szakma mesteri ismeretéről tanúskodnak akvarelljei is.

Penovác Endre azonban nemcsak a felületeken végigvihető fakturális játékok mestere. Elmélyült, gondolkodó alkotó, akinek filozofikus hajlama különösen az *Árnyjáték* című grafikai sorozatában mutatható ki. A motívumként választott növényi elemek és árnyképeik – amelyek önálló formai életet élnek, sőt néha „reálisabbak", mint az őket életre hívó, absztrahált levél-, szár-, vagy ág-formák – olyan filozófiai problémát vetnek fel, mely a döntően látvány útján szerzett ismeretekre hagyatkozó világunkban különösen aktuális: mi a valóság? melyik a valóságos? milyen a viszony tárgy és képe, milyen a viszony az árny és képe között?

Penovác Endrének sikerült a művészet eszközeivel korszerű választ adni ezekre a kérdésekre, korszerű választ, mely nem tagadja meg ugyanakkor a tradíciókat sem.

NAGY IMRE

NYITOTT, ZÁRT

Matzon Ákos festőművész kiállítása

A közelmúltban rendezett vidéki – salgótarjáni és győri – bemutatók után 1991 tavaszán a budapesti *RakpArt Galériában* jelentkezett kiállítással *Matzon Ákos* festőművész. Ám míg az (egykori) Nógrádi Sándor Múzeumban és a Xantus János Múzeumban a szobrász-édesapa, *Matzon Frigyes* tömbszerű kisplasztikái és képei, valamint a festő műgyűjteményének XX. századi magyar művészetet reprezentáló, jeles darabjai között, az együttes intenzív sugárzású hatókörében voltak láthatók az ifjabb Matzon- kompozíciók, addig most a Bem rakparti galériában a művész már önállóan, szellemi társak és stiláris támogatók nélkül lépett fel. A szellemi társakat és stiláris támogatókat nem véletlenül említettük, hiszen Matzon Ákos művészete erős szálakkal kötődik a konstruktivista szellemiséghez, formarendhez, szerkesztésmódhoz; rangos műgyűjteményében többek között *Barcsay Jenő, Korniss Dezső, Konok Tamás* alkotásai fémjelzik a gyűjtő és alkotó vonzódását a nonfiguratív, geometrikus elemek kifejezőerejére hagyatkozó, a sík és térbeli viszonylatok megteremtésével komponáló művekhez. (Az alkotói eszményképek között biztosan megjelölhető a két vezéregyéniség, *Kassák* és *Mondrian* neve és munkássága.)

Matzon Ákos alkotásait a konstruktivista hagyomány elvrendszere szerint szűkszavú, redukált motívumkincs jellemzi – néhány négyzettel, téglalappal, háromszöggel, trapézzal, körrel építkezik –, és e puritán eszközhasználatot színvilága is tükrözi; a kiemelt, központi képelemek feketéje mellett csak egy-egy, szigorú határvonalakkal keretelt színmező jelenik meg. Az alapvetően síkba rendezett motívumok az egymásmellettiség látszatrendjében ritmusokat indukálnak, képi ütemrendszert teremtenek, s érzékeny egyensúlyi helyzetek, súlypontáthelyeződések, megbillenések közvetítői: az egyensúly és megbontásának mozzanata, az állandóság és a változás folytonos konfliktusának megragadása a fő problematika Matzon Ákos művészetében.

Az 1988 és 1991 között született, e kiállításon közönség elé tárt alkotások sorában finoman mérlegelt építkezést tanúsító, nyitott és zárt szerkezetű kompozíciók egyként fellelhetők voltak, de miként a *Mérleg* című kép fekete-narancs mezőinek lehatárolatlansága, úgy a *Szamizdat-sorozat* – ahol a fekete foltokat vörös vonalháló szervezi bonyolult egységbe – tábláinak határozott zártsága is elvont szellemi kalandozásra, mély meditációra invitált.

(Budapest, 1991. május 17–23., RakpArt Galéria)

WEHNER TIBOR

Firkaút

Csorba Simon festőművész kiállításáról

Stílus- és szabadságteremtő firkálásba kezdett Csorba Simon. Stílusának frappáns neve: respirationizmus, szabadságteremtésének lényege pedig a „csorbai firkaút" folyamatos realizációjának fogható fel. A „firkaút" ugyanis nemcsak kiállítási koncepciója a művésznek, nem is egyes „firkák" keletkezését jelzi csupán, hanem az alkotás folyamatát általában és ezen túlmenően egy sajátos útkeresést. Csorba ugyanis önmegvalósító utakat keres s jár végig.

Keresi útját fizikai teljesítményként maratoni futásain, melyek közül eddig leghosszabb a Párizs–Budapest közötti 1735 km-es út volt, amit 28 nap alatt tett meg. Hátizsákjában jóformán csak „leendő Útirajzát" cipelte, azt a három méter hosszú viaszosvásznat, melynek egyik oldalára *Útifirkája*, másik oldalára *Útinaplója* készült nap-nap után. S mint az az elkészült *Útirajzra* került TΩO jelegyüttesből is kiderül (feloldva: T=tao, Ω=omega, O=Ohm), keresi útját távolkeleti bölcseleti rendszerek útmutatása alapján is, de úgy, hogy keresztény tradícióval is ötvözni szeretné. Csorba számára így nem ilyen vagy olyan út a fontos, hanem az ÚT maga a lényeg. Az ÚT a fontos, de nemcsak taoista értelemben, az ÚT a fontos, de nemcsak keresztény értelmezésben, az ÚT a fontos, de nemcsak buddhista ösvényként, hanem a TΩO értelmében, azaz az utak sajátos, csak Csorba Simonra jellemző interferáló ötvözetében.

„Firkái" is sajátos utak s egyúttal útkeresések. A fekete s fehér elemi kontrasztjára hagyatkozó absztrakt

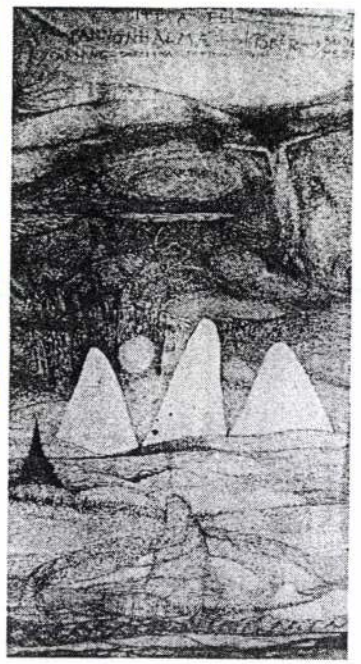

Csorba Simon: Útirajz (Párizs–Budapest), Firka-oldal, 1991. január 13.–február 9., fólia, filctoll, 310 x150 cm (Fotó Gajzágó Jolán)

firkákban sajátosan ötvöződik az expresszivitás a racionális formaépítkezéssel. Valójában meditatív firkáknak tekinthetők ezek az alkotások. Egyrészt pszichikai belső energiát tárgyiasítanak, másrészt energiahordozó mivoltukban válnak expresszív töltetűvé. Expresszivitásuk elsősorban az anyag – a térben formálódó, strukturálódó anyag – mozgásának expresszivitását hivatott kifejezni, mégpedig a jelenségvilágtól eltávolodott legabszraktabb értelemben. A monokróm „firka-formációkban" az íves lendületű kis vonal-atomok az anyag strukturális belső rezonanciájának kifejezésére válnak alkalmassá.

Nem véletlenül meditatívek Csorbának ezek az új művei és nem véletlenül mélyről fakadóak. Csak mélyről fakadhatnak az ilyen meditációk, a lélek és létezés legmélyebb, szinte követhetetlen régióiból. S ha ennek a világnak a sajátosságait következetesen próbálja meg modellezni Csorba Simon, lehet, hogy a keletkező művekkel együtt megszületik a már „megidézett respiratonizmus" is, és mint neve már utal rá, olyan könnyedén jön majd létre és olyan magától értetődő természetességgel, mint az alig észrevehető halk lélegzetvétel.

(Művésztelepi Galéria, Szentendre, 1991. június 28–augusztus 4.)

SCHENK LEA

Emléknyomok

Katona Zoltán Stúdió Galériában kiállított képei régvolt emlékek festői lenyomatai. Az élet köznapi realitásai nyernek rajtuk egy letisztult festői „realitásban" új értelmezést.

Olajképeinek színkezelése, ecsetkezelésének intenzitása, a művek atmoszférája az újfestészet reminiszcenciáit hordozza magában. A színek egyetlen közös alapba épülnek bele, melyben olykor el-elmerülnek, aztán meg eleven, lüktető, gesztusértékű erővel törnek elő. A képek komponálásának módja ösztönösnek, véletlenszerűnek tűnik, egy lélekállapot leképezésének. A felület mögül mértani alakzatok villanak elő, de szimbólumértékük vagy jelként való értelmezésük megkérdőjelezhető.

Katona Zoltán festészete nem vet fel problémát. A tárlat nem sugároz sem meditatív, sem intellektuális hangulatot. A kiállítóterem enteriőrjéből hiányzik az eleven, érzékelhető lendület, az öt kép egymást megerősítő koherenciája.

(Stúdió Galéria, 1991 május)

MOLNÁR MÁRIA

Farsangi fintorok

A komikum seregszemléje Kaposvárott

Amolyan újkori kulturális vállalkozásnak is beillik a kaposváriak kezdeményezése, az első országos groteszk pályázat kiállításának megrendezése (II. 2–III. 31.). Még akkor is, ha a tárlat címadása pontatlan. Hiszen e rendezvény ugyanúgy felkarolja a humoros, szatirikus és ironikus látásmódot, akár a groteszk szélsőségeket. Mégis: valami egészséges, előremutató patriotizmus munkál a kiállítás gazdáiban. Egyértelműbb, határozottabb karaktert akarnak adni városuknak. Már csak azért is, mert a jókedvű mókázásnak, a farsangi mulatságoknak évszázados hagyománya van e vidéken. Elég itt

BUDAÖRS

Régi-új rendőrkapitány

Dr. Máté Sándor őrnagy, aki három esztendeje eredményesen látja el feladatát — maradt a budaörsi rendőrkapitányság vezetője. A május 27-én hétfőn rendezett beiktatási ünnepségen részt vett *dr. Komáromi István* alezredes, a Pest Megyei Rendőr-főkapitányság vezetője, valamint *Vittinghof Tamás*, Budaörs polgármestere.

aláírt levél lényegében visszakanyarodott a volt MSZMP-székház hasznosításához fűződő korábbi javaslathoz.

A témával lapunk négy írásban is foglalkozott — 1989. december 20-án, 27-én, majd 1990. január 10-én, január 24-én. Az FKgP — *Rácz Ottó* által képviselt szárnyának — akkor is az volt a véleménye, amit most erősít: a Budakörnyéki Bíróság költözzön be a pártházba. Merthogy a Budakörnyéki Bíróság elhelyezése nem a legszerencsésebb: lévén a fővárosban, a XIV. kerületben, a Thököly úton. S ahogy a mostani levélmásolat is hangsúlyozza: „Az ügyek nehezen intéződnek, sok esetben eltart évekig, az állampolgárnak rengeteg ideje megy veszendőbe az utazgatással, büntetőügyekben az elkövető sok esetben a méltó büntetést jóval később kapja meg, amely esetleg már nem olyan nevelő hatású! A közbiztonsággal közvetlen kapcsolatban áll, a város rangját emeli, az állampolgároknak biztonságosabb érzést nyújt stb."

„Szükség esetén kérni fogjuk a lakosság döntését, ebben az esetben 1500 fő aláírás gyűjtését meg fogjuk kezdeni, s átadjuk az önkormányzat részére további intézkedés, azaz helyi népszavazás kiírásának elrendelése végett."

● *Mi lesz a pártszékház sorsa?* — ezt a levél címzettjétől, *Harmat Béla* polgármestertől kérdezem.

— Közelí sorsáról a képviselő-testület nem döntött. Mert az épület a néhány éves használat ellenére is költségesnek tűnő javítások előtt áll. A második emeleti szint beázik, nagyobb esőzés után az armatúrákban áll a víz, a lambéria ázik, a villamos hálózat sem biztonságos. A hibák okainak kiderítését, a felülvizsgálatot megnehezíti: a három kiviteli terv nemhogy egymással nem egyezik, de a kész épület sem fedi a kiviteli tervek egyikét sem.

● *A ház legjobb tudásom szerint „lakott". Vagy már elhelyezték az ott lévőket, beköltözhetne a bíróság?*

— Csak a *Vitáltek* költözött ki, másfél éves bérleti díjat adósságként hátrahagyva. A hivatal ügyvédi úton szólította fel most a fizetésre. De a *Providencia*, a *VIFESZ* az épületben van, valamint *a megyei munkaerő-közvetítő helyi irodája* a földszinten. Az előbbiek fizetnek, de a bérleti díj fizetésére kötelezettek, bár a bérleti díj a fenntartás elenyésző hányadát fedezheti. A javítást még véletlenül sem. A rendelkezések értelmében a megyei munkaerő-közvetítőnek *„bérmentesen"* kell helyet biztosítanunk. Ugyanakkor az első emeleten az MSZP-nek 110 négyzetméteren tulajdonosi joga van. Ennek egy részét tőlük az *In-Westorg Kft.* bérli. Az MSZP-nek hasonló adottságú épületet pillanatnyilag nem tudunk a tulajdonjog, illetve a kiköltözés fejében biztosítani.

— Egy-egy kis szobában vannak a pártok. Az MDF viszont azonnal kiköltözne, ha a többiek is elfogadnának új helyet. A Fidesz viszont *ragaszkodik* az irodájához. De új igénylők is akadnak. A *polgárvédelmi egyesületnek, a lakótelepi kábelstúdiónak sincs helye.* S hogy milyen cifra helyzet alakult ki: a jogi végzettségű irodavezető akkor áll munkába, ha szolgálati helyet biztosítunk a számára. Kényszerhelyzetünkből adódóan átmenetileg az egyetlen rendelkezésre álló helyen, a pártok székházában ...

● *Kaptak önök olyan jelzést, hogy a bíróság Érdre költözne? Megfelel arra a célra az épület?*

— Olyat nem. Viszont az elmúlt hetekben levélben kereste meg az Erdi Polgármesteri Hivatalt a *budaörsi.* Hozzájárulást kérve a Budakörnyéki Bíróság Budaörsre történő költözéséhez. Nem hangzott el indokként, de nem hagyható figyelmen kívül; *az ügyészség is Budaörsön van.* Támogatjuk a kezdeményezést, de anyagilag nem tudunk hozzájárulni. Hogy az épület pontosan milyen célnak felelne meg, azt még próbák alapján senki sem vizsgálta.

● *Mire adnák oda a házat?*

— Arról majd az önkormányzat dönt. De tény, hogy a meglévő, önkormányzati birtokban lévő épületek száma elenyésző. S ami van, azzal megfontoltan kell „gazdálkodni". Mert nem úgy néz ki, hogy egyhamar ez a város intézményeinek új székházat tud építtetni.

Varga Edit

Solymári alkotó bemutatkozása

Matzon Ákos festményei

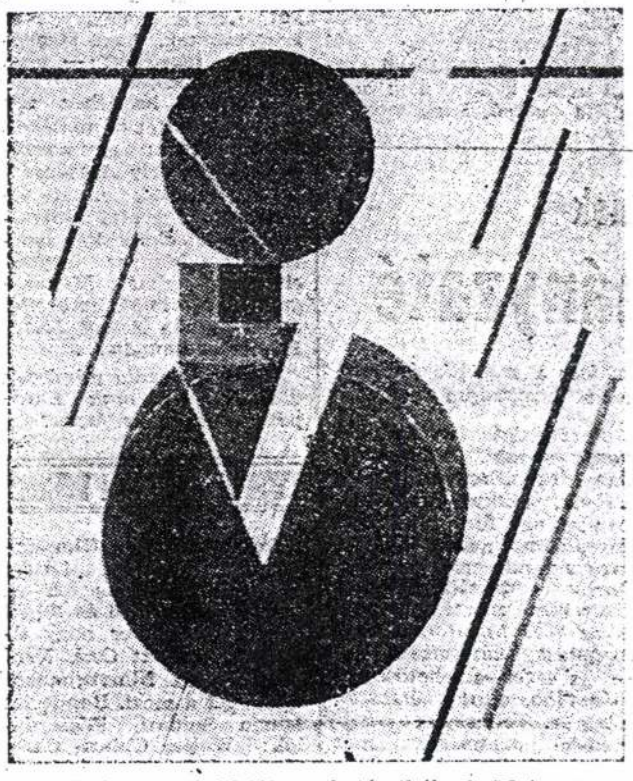

A *Rakpart Galériában* májusban mutatkozott be a Solymáron alkotó *Matzon Ákos* jellegzetesen újszerű műveivel. A középiskolai tanár, szakfelügyelő minden szabad ideje a művészet körében pereg. Édesapja *Matzon Frigyes*, a hírneves szobrászművész nagy örökséget hagyott rá. Elsősorban műgyűjtőként, hiszen a Matzon-plasztikák és -rajzok révén Matzon Ákos neves műgyűjtő, aki ezt a kollekcióját a salgótarjáni megyei múzeumban és Győrött is bemutatta *Konok Tamás, Barcsay Jenő, Deim Pál* és mások alkotásaiból. A Matzon család *Madách Imre* oldalági rokonságához tartozik, így fontos Madách-relikviák is a birtokában vannak.

Matzon Frigyes fiára, Ákosra hagyatékozta a művészet új útkeresését, melyet ő becsülettel végez. Figyeli a hazai és európai példákat, de hasznosítja a maga *műszaki* élményeit, sajátos konstrukciókhoz kötődő képzeletét.

A változatok bősége és életképessége jelenik meg lapjain, nem puszta rajzi játékként, sokkal inkább egyéni világának forma- és szindokumentációjaként. Törekvései figyelmet érdemelnek, festői bemutatkozása indokolt Solymáron és megyénkben is.

Losonci

BUDA VIDÉKI HÍRLAP
Vezető munkatárs: Fazekas Eszter. ● Munkatársak: Fekete Ildikó, Aszódi László Antal, Virág Márton. ● Fogadónap minden hétfőn 14—17 óráig a szerkesztőségben. Címünk: Bp. VIII., Somogyi B. u. 6. Pf.: 311. Ir. sz.: 1446. Telefon: 138-4761, 138-4067.

Amikor a fő

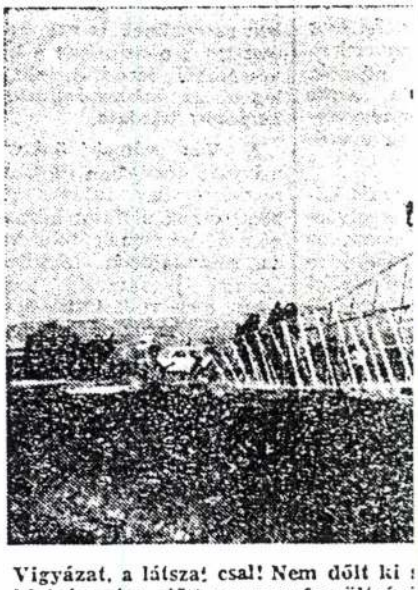

Vigyázat, a látszat csal! Nem dőlt ki [illegible] ki leágazása előtt egy nagyfeszültségű

A-Patl

Nyu

Kedves
a posta m
Megyei
mű Vállal
díjasának.
gatója jú
ra invitál
gákat a t
dába. A
lálkozó ke
tájékoztat

után a kö
zottságba
is, mert i
föl a hely
lett mint
vagyok a
jelentőség
val. Maga
szetbarát
bi tapaszt
Százhalom
gondok v
ségügyi sz
végzésébe
tem, tudo
föl a vár
mét ezt k
helyzet ne
zott, nagy
ezen a té
csak az ér

Százhalo
kos tizenk
legetett vá
örvendetes
bi két-hár
beruházás
lyek csök
nyezeti ár
ségi fórun
környezetv
amelyen
szakember
kérdésekr

Budaörsi Hírlap 1/98 91.05.29.

MDK

Matzon József /Győr/

Akvarelljei,a Képzőm.Vidéki Szöv.I.kiállitasan.

Gál Endre dr.: A Képzőm.Vidéki Szöv.I.kiall.

Képzőművészet, 1927.6.sz. 23.l.

MDK

Matzon József, festöm.

Györ.

Györ. Vargakői részlet. Aquarell.
Györ. Marcaltói reszlet. "

Nemz. Szal. 388.l.
Képzömüvészek vidéki Szövetségének I.kiáll. Kat.
1928.jan.

MDK

Matzon Józsefne, ip.müv.

Győr.

Szomorufüz. Tüfestes.
Szántovetö. "

Nemz. Szal. 388. kiáll.
Képzömüvészek vidéki Szövetségének I. kiáll.
1928. jan.

MDK

Matzon Józsefné /Győr/

Érdekes technikájú tűfestéseivel tűnik ki a Képzőm.Vidéki Szöv.I.kiallitasan.

Gál Endre dr.: A Képzőm.Vidéki Szöv.I.kiall.

Képzőművészet, 1927. 6.sz. 23.l.

MDK

Matzon József festő, Győr

Gál E: Képzőművészek Vidéki Szöv. I. kiáll.
Képzőművészet, 1928, 6.sz. 23 l.

MDK

Matzon József miniatür.
vás. 1932-ben

Győri Képző- és Iparművészeti Egyesület vásárlásai. /Levélbeli közlés, Győr, 1943.XI.15./

Matzon József, Győr

Győr, Vargakői részlet, akv.
Győri Marcaltoi részlet, "

-

Képzőművészek Vidéki Szöv. I. kiáll. K.Szal. 1928.
jan. 7 1.

Matzon József

l.

Grünkiáll. 1919-1929

10-l.

Matzon József

Festő

l.

Győri kiáll. 1919–1929

45. l.

Szeghalom

Matzon József

festő Győrött.

Z győri tágrejpel vett
részt a Képrőmüvesek
Vidéki Szövetsége 1928.
évi tárlatán.

Életrajzot bekérni
pole és feleségétől

H i v a t a

a bélyeg utján közvetlenül f

felett.

1. A bélyegköteles irat tárg

2. A kiállító neve, lakása:

3. Hatóság, melynél benyujta

4. Minő intézkedés történt a

MDK

Matzon Józsefné, Győr
tűfestés

Gál E: Képzőművészek Vidéki Szöv. I. kiáll.
Képzőművészet, 1928, 6.sz. 23 l.

MDK

Matzon Józsefné. Győr

Szomorufüz, tüfestés

Szántóvető, "

Képzőművészek Világi SzÜv. I. kiáll. N.Szal. 1928.
jan. 7 l.

Matzon Józsefné

~~festő~~ Györott -
iparmúvész

Z Aufestéssel vett
részt a Képrömúvészek
Vidéki Hövetsége 1928.
évi Tárlatán -

Dókus Gyula főiskolai gondnok

X. 129.

MAUER Károly szobrász

Hermina kápolna

BUZA Péter: Herminamező, fejezetek egy városrész történetéből. Bp., 1992
83.p.

Mády-Jolbey J.

a müncheni Képzőművészeti Akadémia magyar növendéke;

beiratkozás éve 1893.

Jászai Géza: München und die Kunst Ungarns 1800 bis 1945. Ungarn-Jahrbuch, Mainz, 1970 10 1, 149 1

MDK

Mátyás

betümetsző

Trattner keresztfiának atyja, 13 évet Páris
ban töltött. 1783-ban igazgató az Egyet.Nyomdában

Betütörténet. Magyar Grafika, 1928. 1-2. l.

MDK

Mátyás szobrász

1526.

Csatkai E:

Soproni szobrászat. Magyar Művészet, 1928.7.sz.
538 l.

MDK

Mátyás puskamüves

Mátyás egri magyar puskamüves részt vett 1552-ben Dobó István parancsnoksága alatt az egri vár védelmében s jutalmul szabadda tétettet és minden szolgálmámy és fizetés teljesitése alól felmentettet.

Szederkényi Nándor: Heves varmegye története.II.k. Eger 1890. 156.l.

mdk

Mátyás mester

végzi a templom = templomok köfaragó munkáját. A javitásra fordított összeg 116 ft, 28 denár. (A fürvész után) A szükséges pénzt közadakozás-s részben az Erzsébet templom kincsének eladásából szerzi a tanács.

Mihalik József. A Kassai Szent Erzsébet templom Bp. 1912

70. l

Mátyás mester kőfaragó M.D.K.

Egri kőfaragó.
1503-ban Gy öngyöspüspökiban a pince kőboltozatát készíti el,
majd az egri várban a ciszterna beömlő nyilásának kövei
fargja.

Mihály: Munkások és mesterek az egri vár épit-
93 és 1596. között

187.1.

évkönyve, 1964. I. Eger, 1964.

Mátyás mester kőfaragó

Egri kőfaragó.

1503-ban Gy öngyöspüspökiban a pince kőboltozatát kés-
zíti el,

majd az egri várban a ciszterna beömlő nyilásának kövei
fargja.

Détahy
Rezdsein 14
Az Egri Muzeum

187.1.

Mátyás

antalos

1480. Bentercebánya.

Irodalom: Századok

1879. 614. l

A miniszter rendeletéből:

dr. vitéz Hadsz Aladár sk.

miniszteri tanácsos.

ül:

t.

a tek. E l n ö k s é g é n e k,

Budapest.

IX., Rákos - u.10 sz.

Mátyás

brassói kőfaragó

(Steinmetz Mattlias)

1523-ban fenti segedjével a tüzoltók részére a brassói domonkosok konventjének közelében házat épitett.

Ivanyi Béla: Geschichte des Dominikanerordens in Siebenbürgen und der Moldau.

Siebenbürgische Vierteljahrsschrift. 1939

52. l.

Mátyás budai ötvös

1494 a felhévíz mellett szent Lélek-kórhár gondnoka.

lásd

Eötvös Mátyás

alatt.

IDRÁNYI TIBOR, KIRÁLY JENŐ,
NOWINSKY JENŐ, PODOLINI VOLKMANN ARTHUR,
RÁCZ IRÉN, SASSY ATTILA ÉS VADON BENJÁMIN
FESTŐMŰVÉSZEK,
VALAMINT
DRUCKER DENISE IPARMŰVÉSZNŐ
ÉS
PATAKY ANDOR SZOBRÁSZ MŰVÉSZ
GYŰJTEMÉNYEI

BUDAPEST.
1926. JUNIUS 12-TŐL 22-IG.

Mátyás

nohmar

faépítő

lásd ökv

Ivanyi Béla

Eperjes város közép-
kori építkezései és
építeszei.

Muz. és Kvt. Ert.

1918. 122. l.

Tekintetes Muntyan János
Bérbe veszem az Andrássy út 6
15/21. – számú lakást 1902 évi M
szóval -- Korona lakbérért és k
évnegyenként előre, a portó le
Bersuder I. L. örököseinek inga
megküldeni. Egyidejüleg lefo
mely összeg az első évnegye
felmondás kölcsönösen félévi
napján, délután (6) hat órak
Költözés csakis május, augusz
hetik. Minden továbbiakra n
Tisztelettel A műemlékett ovsz. bi

M.D.K.

Mátyás „festő"

(Matthias pictor)

neve a nádortól 1469-ben a pécsi, majd 1470-ben a zápráhi káptalanhoz intézett levelében szerepel.

RadocsayDénes: A Középkori Magyarország faszobrai

Akadémiai Kiadó, Bp.1967. 96. old.

M.D.K.

Mátyás (Mathis), festő

három másik magyar festővel együk, 1506-tól „Gran" mellérnévvel szerepel Boroszlóban. „Gran" lehetőleg Esztergomot, vagy a Garam táját érarja megjelölni.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai

Akadémiai Kiadó, Bp.1967. 96 old.

-6.-

Mátyás festő
pozsonyi

1658-ban Pozsony városától 4 tallért és 3 schillinget kapott azért a ♀ zászlóért, melyet a vasár- és ünnep napok jelzéséért a ferencrendiek tornyán kitűztek.

Ortvay Tivadar dr
Pozsony város utcái és terei. Pozsony 1905
80. P.

♀ festménnyel
díszített

irányban vonuló igen vastag falakra, több helyütt kiszögkövekre, terekre, a terek szélén épület falaira, s végül nagy fürdőmaradványokra akadt, miből kitünt, hogy az ásatások jó helyt indíttatnak meg, és hogy már most kellő topographiai tájékozottsággal folytathatók a kutatások.-

Hogy ez kellő módon történhessék, csak a külső akadályokat kellett elhárítani. Ily akadályok voltak- melyek a terjeszkedést gátolták-, a kövek, téglák és a kiásott föld. A kövek és téglák a III. ker. dűlőjáró-

Mátyás király
könyvtára

Schönherr Gyula:
A római Casanate
könyvtár Corvin-
Codexe és magyar
glossái. Kny. Ma-
gyar Könyvszemle.
8-r 40 l. Bp. 1905

Gyarl (1995.)

nak

Budapest

óvonatok intézménye április 20-a
szi a fővárosi tanulóifjuságot
y ilyen kirándulás létszáma kisé-
mély, minthogy a 75 %-os utazási
juk meg.
esítés szerint az ásatások terü-
megtekintése címén 40 fillér be-
ni.
i díjnak aránytalan nagy /1/4 /
ánduló ifjuság tulnyomó része a
ki és még az ilyen olcsó utazá-
a Székesfőváros Tanügyi Ügyosz-
éltóztassék e nagytömegü láto-
b, esetleg egy kirándulásonként
gedélyezni.
által rendelkezésre bocsátott

<Mátyás király
könyvtárának
irodalma>

Zolnai Klára:

Bibliographia
biliothecae regis
Mathiae Corvini.
<> Fritz József
közreműködésével
önzeállitotta.
8-r, 160 l Bp.
1942

Gent (2421)

VI. Állatkerti-ut 1.:/ Buda
sitett hivatalos utazása al
és napidijairól kiállitott
utiszámlájára Hatvankilenc
ván ny.müegyetemi tanár rés
sz,:/ Budapestről -Szegedre
után /:35:/ P 30 fillért az
számu kiadási csekkszámla t
deletéből: Dr. Tihamér Lajo

M.D.K.

Mátyás, egri kőfaragó

1503-ban dolgozik Gyöngyös püspökiben és az egri várban

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 365. old.

M.D.K.

Mályás mester, egri kőfaragó

1550-ben dolgozik az egri
várban, Tarnai és Farab meste-
rekkel együtt.

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 365. old.

N.C.M.

M.D.K.

Mátyás egri építőmester

a város anyakönyvi feljegyzései szerint a XVIII. sz. első évtizedében halt meg, kb. 45 éves korában.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó,

365. old.

M.D.K.

Miklyás, gyöngyösi asztalos

1751-ben a Hevesen épülő Haller-kurián dolgozott.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 365 old.

M.D.M.

MÁTYÁS gyöngyösi asztalos. Heyesen 1751-ben az akkor ott épülő Haller-kurián dolgozik. /OL. Orczy Ltár. Oecon.67./

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

MDK

Vitéz, Mátyás, ung. Fig.- u. Landsch.Maler

8.11.1891. Nagylomnic /Ung./
Gimn. Zeichenprof. a.D.
Ausstell. seit 1913 in Bpest, Wien, Italien, Prag. /1956/
Preise erhalten in 1922, 1930.

/mangelhaft!/

Th.-B., 34

MDK

Mátyás /arrasi/

Kemény L: A kassai székesegyház épitészeiről
Arch. Ért. 1910, 165-169 l.

Mátyás MDK

Kassai festő, neve 1472-1474-ben fordul elő, két forint tartozása fejében Háromkirályokat ábrázoló képét kötötte le Stencsel szabónál.

Radocsay Dénes: a középkori Magyarország táblaképei Bp.1955.86.l.

Matyás festő MDK

A segesvári ev.egyi temlpom falképeinek elkészülése idejéből /lásd Bálint mestert/ egy Matyás nevü festő ismeretes a városban, aki Mohay Zsigmond és Ambrus, valamint ~~Xxx~~ Rétheny Miklós közötti perben szerepet játszott.Entz G. szobeli közlése szerint az Orsz.Levéltár D.l.28641 sz alatti okirata emliti a festőt 1484-ben. "Matthias pictor in Segesvár commorant".

~~Xxxxxx~~

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.7o.l.

Mátyás/Mathias/ pictor/ MDK

Segesvári festő, városában főbirónak választották meg, s ilyen minőségben 1494-1497 között Szebenben és Brassóban politikai megbizatással járt.

/irodalmi források emlitése 247.jegyzetben/

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955. 89.l.

Mátyás, ács / ~~1534~~ 1534-ben / Sopron MDK

Pullendorfer Mihály soproni polgár hárának becslője 1534-ben. A Mollay Károly által publikált okirat erővegét idéri -

Riedlmayer Gyula: Műemléképület helyváltítása Sopronban.

Műemlékvédelem, I. évf. 1. n. 28-30.
1957.

Mátyás, festő(pictor) MDK

Krasznarécsén élt. /XV sz.?/. Fia Gergely részbirtokát Dobai Miklósnak elzálogositotta, tehát már (nemesi) földtulajdonnal rendelkezett.

263.o.

Entz Géza: Művészek és mesterek az erdélyi gótikában.

KelemenEml. 249-264.o.

MÁTYÁS kőnüves (Fundáló Mátyás mester)

1642-ben Rákóczi a gyulafehérváron lakó mestert rendeli Ónódra a vár kiépítéséhez, később Patakon dolgozik

Détshy 1996 40, 41, 45, 46, 47, 57
58, 59, 61,

Mátyás molnár

Iványi Béla dr: Eperjes város középkori építkezései és építészei. Muz. és Könyvt. Ért. 1918.

122 l.

Mátyás képiró, 1474-ben polgárnogot nyer

Kemény Lajos: A kassai képirócéh. Müvészet, 1969, 254 l.

Mátyás mester MDK

nevét a csikszentmihályi karzatdeszkákon olvasható rovásirásos feliraton olvassuk, amely feltehetően az egykor festett deszkák mestereit nevezi meg.

264.o.

Entz Géza:Művészek és mesterek az erdélyi gótikában.

KelemenEml. 249-264.o.

M.D.K.

Mátyás és Gáspár rézöntők

1464 szept 8. Lőcse.

Nevük a köztük fennálló adósság ügyében szerepel.

Iványi: Bártfa levéltára. Bp. 1910.
237

Mátyás mester, a

Kenény Lajos: A kassai Szt.Erzsébet egyház történetéhez. Arch. Ért. 1897. 45 l.

M. D. K.

Mátyás (Matheusz) ötvös

1590. Szombathely, fél sessiója van.

Horváth Tibor adatai: Ismeretlen levéltári adatok az ötvösök történetéhez főleg a XVI-XVII. században 179. l.
Művészet. 1953. 1-2. sz.

K. D. K.

Mátyás (ötvös) ötvös

1629. Rohonc. Legyanebben az évben Rohoncróe beköltözött Szombathelyre

Horváth Tibor Antal: Ismeretlen levéltári adatok az ötvösök történetéhez tőleg a XVI–XVII. században 178. l. művért. 1953. 1–2. sz.

M. D. K.

Mátyás (Eötvös) ötvös

1644. Olaszliszka

Horváth Tibor Antal: Ismeretlen levéltári adatok az ötvösök történetéhez főleg a XVI–XVII. században 178. l.

művért. 1953. 1-2. m.

M. D. K.

Mátyás (Eöthwes) ötvös

1558. Nagytálya

Horváth Tibor Antal: Ismeretlen levéltári adatok az ötvösök történelmére főleg a XVI–XVII. században 178. l.

Művért. 1953. 1-2. sz.

M. D. K.

Mátyás „auricusor

„auricusor Cibiniensis"
1539 Nagyszeben

Horváth Tibor Antal: Ismeretlen levéltári adatok az ötvösök történetéhez főleg a XVI–XVII. században 178. l.

Művért. 1953. 1-2. 17

rc. D. L.

Mátyás (Ethwes) ötvös

(Mondolás bon Szöllője van

Bp.- Buda 1505.

Horváth Tibor Adám: Ismeretlen levéltári adatok az ötvösök történetéhez főleg a XVI.-XVII. században 177. l.

Művért. 1953. 1-2. 17

Dr. D. R.

Mátyás (kthwes) ötvös
(Kegler ben nőlleje van)
Bp - Buda 1505

Horváth Tibor Antal: Ismeretlen levéltári adatok az ötvösség történetéhez főleg a XVI - XVII. században 177. l.
Művért. 1953. 1-2. sz

MÁTYÁS mester egri lakatos. Eger várában 1550-ben dolgozik az egri vár építkezéseinél --+ Tamás és --+ Jakab mesterekkel együtt.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

Mátyás király
serlege Rácalmáson

Thewrewk József, ponori: Hunyadi Székely Mátyás serlege Rácz-Almáson, Fehér megyében. 8-r 16 l. Esztergom, 1855

Gent (2196)

(Mátyás Király
visegrádi kertje)

Rapaics Raymund:
( ) Kny. Természet-
tudományi Közlöny.
8-r. 3 kép, 6 l.
Bp. 1936.
Gent (1861)

Mellékelt 1 db. Cnáma
26 db nyugtamellékle

Mátyás kőfaragó

1507. évi 20 forintért bérbe vette a budavári közejkori Olasz (jelenlegi Országház) utcában a Segedelemvölgyi karthauziaknak viztartóval ellátott tornyos házát, azzal, hogy a bérletet jókarban tartja, s hogy a kolostor perjelet mindig készen várja egy szoba, egy terem ez egy toronybeli ünafülkéből álló lakosztály.

Patbudvár. 263,

291. l.

1471. kelt oklevél szerint már ekkor háza volt a Mindszent (mai Uri) utcában. (Ez alighanem egy mark Mátyás kőfaragó)

Mátyás kőfarago
(Mathie lapicide)

1471-ben háza van a budavári Mindszent (mai Uri) utcában Vetési Albert veszprémi püspök házának szomszédságában.

Patbudvár 272, 296 l.

Lásd még Mátyás kőfarago 1507.

A kettő azonos ??

103. Érkezett: január lén

emlékek
zottságának

Budapest.-

ak karbantartására a vallás és köz=
3610/99. számú magas rendeletével
1902 évre folyósított és fölvett 60 koro=
át 2 darab melléklettel fölszerelve, lát=

Követel:

et		Pengő	fill.
	Áthozat		

Másolat a ..... számú folyószámláról.

Kel

Méltóságos
Nagyságos
Főtisztelendő
Tekintetes

Müemléke

zik :

		Pengő
	számlánk szerint	3.
933 VII. 13		1349 c
IX. 23		118 a
934 I. 11.		
1934		

Mátyás, ács

(Matthyas Alch)

1522. Szeged.

Bal Hel 121. l

25. l.

Reizner János:

Szeged tört.

IV. Szeged 1900.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Mátyás
soproni ács
1526.
220. l.

Házi: Sopron város,
tört. I. r. 7. k.
220. l.

Mátyás ácsa

1523 – 1525

l. Házi. Sopronból

II. v. 5. k.

4/60. l.

DÖMÖS *(Esztergom m.)* Szt. Margit préposts.-templ., 75, 335. jegyz.
— monostor 75
— királyi nyaraló 75
— kockaoszlopfő (Esztergom, kőtár) 150, 335. jegyz., CXLIV$_2$
— kockaoszlopfő (Nemz. Múz.) 150, CXII$_4$
— sasos oszlopfő (Esztergom, Kőtár) 146, 150
— oroszlános oszlopfő (Nemz. Múz.) 13, 146, 160, CXXVI$_2$
— oszloposfő (Nemz. Múz.) 141, CXXXIII
— ajtókerettöredék (Esztergom, Kőtár) 165, CLXI$_2$
— szobrászműhely 192
DRAAS l. Homoráddaróc
DRĂUȘENI l. Homoróddaróc
DRAUZ *(Dravce)* l. Szepesdaróc
DRAŽOVCE l. Zobor-darázs
DUNAPENTELE l. (Intersisa
DÜSSELDORF *(Rhein-Provinz)* bizánci szövet 221

EGER 1. székesegyház 46, 75, CXXI

Mátyás
ácim

l. Házi. Sopron
tört. II. r. 6. k.
477. l.

ÉSZI
AR

MŰVÉSZETI MUZEUM

ÁRSULAT KÖZLÖNYE

ZTI

I MAGYAR KIR. MINISTERIUM

SÁBÓL

Mátyás, ács

(Matthijas Alch)

Pál, ács

(Paulus Alch)

a bácsi püspökség
részére beszedett egyházi
tized hajtromma.

1522

Reizner

Szeged tört.

IV. k. 113. l.

nincs
léd
2

15 Szeptember

Mátyás, ágyuöntő xx)

(Mathias de Nyssa*)

1945. Nagyszeben
város szolgálatába
lépett.

xx) balistariusnak írva a
latin szövegben

* Neisse-nek fordítva
németre.

Teutsch Herm
193. l.

217. l.

T A T Á S

a alkalmazottairól közellátás ügyben.

nylés/.

száma:

Mátyás

asztalos

1489 – 1505

l.

Házi: Sopron tört.

II r. 5. k.

460. l.

.80
.30
50
20
70
10
50
60
10
30
2
0
0
0
0
0
0
0

—.50
—1.20
—1.80

22.20

Mátyás

antalos

l.

Házi Sopron tört.

II r. 6. k.

477. l.

A 180-ik számmal nyerte Zemancsik Istv
szepesegyházmegyei püspöki titkár.

11-ik nyeremény. Illatszertartó ezüstb
zomáczczal diszítve, Link Fülöp J. kés
ménye; értéke 25 frt. A 42-ik számmal ny
Haynald Lajos bibornok-érsek.

12-ik nyeremény. Verejtékes pohár ga
noplastikai másolata, ifj. Herpka Ká
készítménye; értéke 21 frt. A 154-ik szám
nyerte Szász-Coburg Fülöp herczeg.

13-ik nyeremény. Venust ábrázoló sz
rocska, bronzból önté ifj. Herpka Kár
értéke 15 frt. A 372-ik számmal ny
Ivánovics Viktor.

14-ik nyeremény. Bronzzal diszített
kisebb polcz, König I. készítménye, ér
14 frt. A 443-ik számmal nyerte Ver
Ferencz kanonok.

15-ik nyeremény. Bemetszett diszítm
kürt, Jaiser Gyula szobrász készítmén
értéke 14 frt 50 kr. A 254-ik számmal ny
Adamovszky Péter.

Mátyás

bombardarius

390. l.

T. 322.

gy tetején van a vár, tövében
s köti le figyelmünket. Az
a fölül középütt:

. Stadt. és befejezése: 3. Eusere

cm.

Mátyás

cisnár

l. RIII

112. l.

422163

Mátyás pápi

az építőmester 1524
fia.

l.

Házi: Sopron város
tört. I. r. 7. k.

120. l.

1941 — 43.

P12501.—

Mátyás Jeakó
(magister Mathias pictor)
Kassa 1479.

1. Arch. Ert. 1895. 55. l.

1583. FALITÜKÖR, kartusidomu, faragott
kartuschenförmig, geschnitzt, vergoldet

1584. ASZTAL, keményfa, gazdag faragott di
XIX. Jh.

1585. ASZTAL, az előbbinek párja. — Tisch

1586. NÉGYRÉTÜ ELLENZŐ, selyemhimzé
mit Landschaft in Seidenstickerei. Jap

1587. KÉT SZÉK, faragott fa, rokokó dis
mit Rokokodekor. Italienisch, XVIII.

1588. NAGY FALITÜKÖR, tojássoros diófa
mit Eierstabmuster. Empire.

1589. KIS VARRÓASZTAL, diófa, berako
Nussholz, mit Intarsia. Ungarisch, B

1590. CSILLÁR, faragott és aranyozott fa, ny
geschnitzt, vergoldet, mit Ziegenköpfe

1591. NAGY CSILLÁR, faragott és arany
Holz geschnitzt, vergoldet, mit 24 Arm

1592. ÜVEGCSILLÁR 12 karral. XVIII. s

1593. CSILLÁR, köszörült üveg, hat karral,
fenes Glas mit 6 Arme, 12 Leuchterk

ott rámában. Empire. — Wandspiegel, vergoldeter Holz-
re.

ermás lábakkal. Jelezve: Jos. Klein in Wien. Empire. —
l Hermenfüsse. Empire.

faragott fakeretben, két angyalalakkal. Benczur-hagyaték.
in reichgeschnitztem, vergoldeten Holzrahmen, mit Engel-
. Italienisch, E. XVII. Jh.

riposalaku, bronzverettel. Louis Philippe. — Zwei Blumen-
eschlag. Louis Philippe.

Y, mahagoni és rózsafa, berakott disszel, bronzveretekkel.
ler Salonschrank, Mahagoni und Rosenholz, mit Intarsia,

gos gros point himzéssel. Bidermeyer. — Zwei Bergère,
Biedermeier.

faragott, indásdiszü fakeretben. XIX. sz. — Wandspiegel,
XIX. Jh.

lával, sávos kárpitozással. Magyar, Bidermeyer. — Vier
Lehne und gestreiftem Überzug. Ungarisch, Biedermeier.

al kárpitozva. Magyar, Bidermeyer. — Drei Stühle, Nuss-

Mátyás festő

László
3

Bibliotheca Corvina
46. l.

Mátyás festő

(Matthias pictor)

1473-74-ben nyert

polgárjogot Kassán

lásd

Heckenast

57. l.

Mátyás festő

XV. n.

Horvmátyáskori

192. l.

Mátyás festő

Kassa. XVI. sz.

Kemény Lajos benne sejti a kassai székes-egyház főoltárképe, nek festőjét

l. Arch.-Ért 1897. 45. l.

1098. KÉT TALPAS KANNA FEDŐ
hattyufejbe végződő kiöntő csőve
gedeckelte Zuckerdose, Zinn, die

1099 ÁLLÓ ÓRA, aranyozott bronz, h
alaku óraházat. Francia, empire.
schreitende Kinderfigur, am Rück

1100. MOZSÁR, öntött bronz, hengeres
Német, XVI. sz. — Mörser, Bron
henkel. Deutsch, XVI. Jh.

1101. NAGY CÉHKANNA, ón, henge
ülő oroszlán a csizmadia-céh jelv
volt. Sopron, XVII. sz. — Gros
Kupferpippe. Am Deckel Löwe
dem Besitz der soproner Schuhr

1102. NAGY CÉHKANNA FEDŐVEL
gömbös gomb. (Ilz-i szabó-céh.)
drei Löwen ruhend, um die Lei
1721.

1103. HÁROMÁGU MÉCSES, öntött
Nachtlampe, Bronze. Dalmacie

1104. FÜLES VEDER, vörösréz, véset

:t réz, domboru peremdisszel. XIX. sz. — Platte für
mit Reliefrand. XIX. Jh.

— Runde Schüssel, Chinasilber. XIX. Jh.

850—60 k. — Toilettespiegel, Kupfer versilbert. Um

forgatható, négyszögü tükörlappal. 1830—40 k. —
iereckigem Spiegel. Um 1830—40.

két felhajló karral, Louis XVI. stilusu diszitéssel. —
it Dekor im Stil Louis XVI.

om felhajló karral. Louis XVI. stilus. — Zwei Wand-
il Louis XVI.

om karral, ovális kartusán egy-egy puttó. Louis XVI.
vergoldet, dreiarmig, auf der ovalen Kartusche je ein

, plated, karélyos peremmel. XIX. sz. — Zwei grosse
ssigem Rand. XIX. Jh.

, plated, balustera'ak. XIX. sz. — Zwei niedrige
. Jh.

k talapzaton három nőalak között oszlopon nyugvó

Mátyás Rejtő

Művészet 1911. 391

Magyar Művészet
1928. 686, 689

Mátyás képíró

12. Mátyás képíró (Mathias pictor). Segesvárt lakott, s inkább csak politikai szerepléséről van tudomásunk. Mint tekintélyes polgárt ugyanis a segesváriak főbirónak választottak (index sedis de Segeswar), s mint ilyen gyakran megfordul Szebenben, Brassóban s különféle politikai megbízásokat intéz el 1494–97-ig (i. m. 176., 238., 241., 245., 246. ll.).

Gyárfás Tihamér:

Adatok az erdélyi képírás történetéhez.

Művészet 1911. 392 d.

LAUFFER TIVADAR
KÖNYVKERESKEDÉS
ÉS ANTIKVÁRIUM
ALAPITTATOTT 1835
BUDAPEST V. VÁCI UCCA 11.

Nagyméltóságu
Méltóságos
Nagyságos

Dr. Genthon István ur

Iparmüvészeti muzeum

Budapest.

Üllői ut

Mátyás

mnerátor

l.

Y

66j. l.

T. 3996.

al összekötött Esztergomot és
k küzdenek, kik közül a Lothrin-
A hid fölött a Dunán vitorlás
ta a felhők közt:

arázó szövegnek pedig kezdete:
ebirg alwo sich der Serascier

l. 4 cm.

Mátyás

Scriptor és miniátor

XV. s. Epergés

Másd

Berkovits-Ezérat

Mátyás

iglói harangöntő

1427.

l. Arch. Ért. 1916

149. l.

rare a conoscere bene alcune tra le più singolari e interessanti personalità delle generazioni nuove, che vanno dappertutto operando un risveglio delle arti in senso nazionale. Come anche di risalutare, rappresentati più largamente, alcuni di quei maestri che le mostre degli anni precedenti hanno insegnato a conoscere e ad amare.

Di tutti codesti artisti, che oggi si aggiungono ai tanti venuti a ricevere la loro consacrazione nella Biennale, da quarantanni a questa parte, parlano nelle loro note introduttive ai singoli padiglioni i Commissari stranieri che con noi dividono le fatiche e le soddisfazioni del nostro lavoro per un ideale comune. Agli uni e agli altri porgiamo un cordiale saluto di colleganza artistica, nella speranza che l'arte possa ricondurli tra due anni, sempre più numerosi ed operosi, a Venezia.

ANTONIO MARAINI

Venezia, 13-V-1940-XVIII

Mátyás képfaragó

XVI. Poson 3

l.

Kem Poz

15. l.

...i tárgyak.

...ss.

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

Vajdahunyad.

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

EGYÉB ADAT

Ulpia Traina, Dacia fő-
városából került Mátyás k. i.
alatt Vajdahunyadra.

...nsnak, hálát mondanak Dacia
...ása alatt kegyesen beszélt a ha-
...nak terhein.

Mátyás, kőfarágó

(Mathias Lapicida).

1389-ben Laczfi István nádor György tihanyi apátnak itéli oda a Kispécselen lévő azon telket, amelynek az apátság birtokába való beiktatását fenti háromszor megokadályozta tiltakozásával, de emiatt háromszor megidézve, egyszer sem jelent meg, hogy igazolja tiltakozását.

Erdtihanyi apátság.

583-586. l. (Kövágó Mátyásként emlitve.)

prùnùs armeniaca

kajszi, - sárgabarack

Mátyás
soproni kőfaragó

Háza = Sopron város
tört I. r. 7. k.
220. l.

Mátyás

Kőfarago

l.

Házi Sopron tört

II r. 6. k.

1507. 285. l.

[illegible]

[illegible] edényben higított k[illegible]

[illegible] Nagyságos [illegible] ként [illegible] régi [illegible] olyan embert jelentett, aki óvato- [illegible] (1817—1901). A [illegible] a [illegible] tak. [illegible] sorok [illegible] név v. mondás.

[illegible] Ke- [illegible] lati [illegible] motivumokból álló díszítmény. [illegible] Rómában [illegible] látást [illegible] tok [illegible] gesz- [illegible] tnek [illegible] ke- [illegible] rópai kultúra idején a XV. sz. [illegible] (1771—1834). [illegible] aki [illegible] ből [illegible] át és a saját kutyái tép- [illegible] (fr. kanapé), [illegible] gazemlev. [illegible] Debi- [illegible] ri s [illegible] kettom- [illegible] Mers)

Mátyás

kőfaragó

l

Házi. Sopron tört.

II. r. 5. k.

1522. 306. l.

1523. 327, 352. l.

kolostor 238
SANCT-BLASIUS *(Ném.)* kolostor 238
SANCT-GALLEN *(Svájc)*
—i krónika 7
— Stiftsbibliothek, ír evangeliarium 324. jegyz.
SANCT PAUL IN LAVANTTAL *(Krajna)* bencés apátság, timpanon 193
— Adelheid magyar királyné keresztje 238, 239
SANCT VEIT A. D. GLAN *(Krajna)* plébánia-templom, kapu 114
— timpanon 192
SAN MICHELE l. Sagra
SAN QUIRICO D'ORCIA *(Toscana)* Pieve, kapu 169
— hurkolt oszlop 152
SANTA MARIA A CUNEO oszlopfő 141
SANTA MARIA DI CERRATE kapu 184
SANTAMARIA-ORLEA l. Öraljaboldogfalva
SANTIAGO DE COMPOSTELLA *(Spanylo)* Puerta de las Platerias, kapu 184

Mátyás

könnyes

1524 – 1526

l. Hazi Sopron tört

II. r. 6. k

480. l.

Mátyás Király

nyéki kastélya

Gen Zak Bpest

Vöröshadsereg-utja 48. Mátyás király nyéki kastélya. Emeletes, nagyméretü épület, három helyisége, részben padlóburkolattal, kiásva az emeleti padló szintjéig. . mellette levő földszintes lehetett. Utóbbinak csak az alapfalai maradtak meg. Fal vette körül. 224 db. reneszánsz faragottkő-töredék került elő, köztük Jagello-cimer. Közelében állott Nyék község temploma, egy homlokzati toronnyal és félkörös román szentéllyel, melyet a XV. században gótikusra változtattak. Az ásatásokat Garády Sándor végezte, 1931-32-ben. Mellette nyaraló, melyet Csolhik épittetett 1834-36 közt. (u.n. Erzsébet-lak)

Vöröshadsereg-utja 51/a. A kertben két életnagyságunál nagyobb, ruhás nőalak, kőből, baloldalinak feje hiányzik. XVIII. század ? Márkus Emilia laka. A szobrok a régi Nemzeti Szinházról származnak ?

Vöröshadsereg-utja 64. Villa, romantikus, egyemeletes.

Zugligeti-ut 9. Lásd Budakeszi-ut 24.

Zugligeti-ut 12. Hajdani Laszlovszky major, ma az angolkisasszonyoké, 1849-ben itt lakott Görgey.

Zugliget-Disznófő. Ives fülkében vas vadkanfej, mint forrásfoglalás. A vendéglő átalakitott, 1840 körülről.

Miátyás ácsmester

Kassa 1503.

l.

Arch. Ért. (1899) 110. l.

Merengés — Träumerei (Budapest, 1927)

Mátyás ácsi

(Mthias Alch)

1460. Egeres

Bal Hel 133.l.

Europa Könyvkiadó RT

Budapest
V Rothenberg u 12 II E
101.

Felelő
FARAGÓ

Mátyás, ács

(Matthias Alch)

1450

Balthel 119. l

KALMÁR HIRLAPIRODA
Szeged, Somogyi-utca [illegible]
Telefon: 33-30.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Mátyás, ács

(Mathias Alch)

1434.

Bal Hcl 119. l.

BONYHÁD.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Mátyás ács

(Mathias Alch)

1460. körül } Eger-es

Bal Hel 133. l.

Mátyás

35 (Szabolcs m.)

Nyirségi utam 1938

MŰVÉSZETI MUZEUM

ÁRSULAT KÖZLÖNYE

MAGYAR KIR. MINISTERIUM

35 Mátyus (Szabolcs)

Nagylónyától 5 km.

550 l. vasut mincs.

9851

Ref. templom

XIX. sz.

Erdélyi

Mátyás Kejfaragó

XVI. század.

Ferdinánd király műveže. A pozsonyi várkapolnára vonatkozólag lásd: Giulio Liciniót.

Arch. Ért. 1894-évf. 146 l.

M. KIR. ADÓHIVATAL KASSA
Érk. 1904 SEP. 2
14252 szám

94

24090 Községi nyomda Budapest

Matyás festő

Mathias pictor
1474-ben nyer polgár-
jogot Kassán -

Divald Kornél:,

A Szépművészeti Múzeum
kisszebeni szárnyasoltára.

MAGYAR MUVESZET
1928.686.1.

MAGYAR MŰVÉSZET

Mátyás festő

Kassán

1472 ben Steuerel szabó-
nak a harom szent ki-
rályt ábrázoló festmé-
nyét közi le 2 fotnyi
tartozása fejében.

Divald Kornél

A Szépmüvészeti
Múzeum kisszebeni
szárnyasoltára.

MAGYAR MŰVESZET
1928. 689 b.

(15)

1480

187

Gányiban nincs!

Csernyánszky 69 l.

33

~~98~~

75

Mátyás festő, betűfestő

Eperjes 1480–1501

lásd

Kathedrális Mátyás

illetőleg

Cathedrális

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

yezem:

agy helyettesének
rása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Mátyás

ÖTVÖS

A kiraly ház részére tevékeny ötvösök állandó munkásságuk fejében uralkodóink bistokokat adományoznak, így igen el 1276-ban István Kunáfiól Sár Bereinyt az örökös nélkül elhalt Feölch fia, Salamon bistrát Mátyás mester, Ezt az okmány aurifabrunk nevez.

Tare 45. l

Mathias pictor

1474

Item eodem die magister Mathias pictor nactus est iuscivile huius famose civitatis; satis fecit.

Polgárjog. Kassa. [illegible]

Ke 55 f.

Mathias
lapicida
Szamadások.
Bártfa.
1427.

Fejérpataky László. Magyarországi városok régi szamadáskönyvei.
Bpest. 1885.

236 l

Mátyás festo

1472 be Kassán egy Trium regum táblakepén dolgozik. Meyster Matis der moler hot inpekant, das er schuldig ist dem erbarn Stenczel schneydern fl. 2. minus ort 1, dofor versetzt er im eyne ~~toff~~ toffel Trium regum, wenn er dy auspereyt und dy verkewffen mög, so soll Stenczel schneyder der erste sein czu dem gelde umb seine ~~sol~~ scholdt. ~~Dorczu~~ Dorczu hat Stenczel schneyder seynen willen gesaczt und hot im dorczu tag gegeben. Actum feria 3 crastino beati Francisci. A mester képét alighanem az egyik kassai szerzetes kolostor vásárolta meg, mert 1475 be szó van der heiligen drei Kunige olter in dem closter.

Kemény 411. l.

Mátyás

operjesi könyvmásoló

1480 – 1501

Csontosi jegyz –

Quaestor V. 265

Mátyás Kassai festő

MAGYAR MŰVÉSZET
1928. 686, 689

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási
vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Mátyás

ötvös

(Matthäus)

1144-ben Zárában

ötvösmester volt.

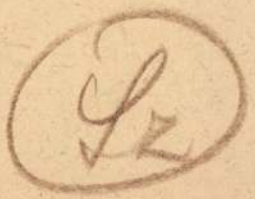

73. l

Mátyás ötvös

Kassán sivsun tesz tilal-
makat. 1398, 1404. ben

K 70l

Mátyás

ötvös inas.

Mestere Hunyadi János Kassán. Tevre szegödött 1633. dec. 12 én Apja Rövidkezű András.

Mihalik József Kassanáros ötvösszéjének története. Bpest 1900. 319 l.

5

Magyar Gyula

építész

Mátyás mester

festő

Kemény festőnek hiszi, aki
talán a Ht Erzsébet temp-
lom főoltárképet festette.
vélemye szerint. a XVI.
század elejéri.

Kla 45. l.

Matyás Kőfarago

Kassa város 1556-ik évi szá-
madáskönyvenek tanusága szerint
a Szent Erzsébet templomnak
az 1556 április 13-ik nagy tűzvész
kor történt leégése után a temp-
lomon a kőfaragó javítási munkákott
végzi el

erőd

Mih. Erzsébet 70 l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engec

.....

a mühelyfőnö

8. sorsz. Mühelyi min

< Mátyás miletinci pap és hotnyai plébanos >

miniator

A XV. Nagyvegen egy 1495 évből való zágrábi szertartásu misekönyvben említés történik <>ról, mint (miniatura) festészről és irnokról. Ezen misekönyv, meg a zágrábi káptalani könyvtárban őrizteti, nagyon szép és a kiállitáson is ki van-tevé. 1)

544. sz alatt. Zágrábi szertartásu missale, gyönyörü miniaturokkel. Latin kézirat, irta és festette Mátyás miletinci pap és az ohnyi ozt Pál templom plébanosa. 2)

H

1) 185. l. 2) 217. l.

Mátyás, trieri

(Matthias v. Trier)

Thieme Becker

XXIV. 243. f.

(Lyka)

Mathias (Mattes) Glokkengisser

Bártfa Szamadáskönyv 1407.

Fejérpataki-László Magyarországi
városok rég szamadás könyvei
Pest. 1885.

246, 378 a l.

Mátyás aranyműves

a 20-as években többször szerepelt,
gazdag lehetett.

Gerevich L.:Budapest művészete a későbbi középkorban
a mohácsi vészig

Budapest története II.Bp.FŐV.Tanács 1973

286.old

Mátyás Udvarai

1471-ben fordul elő Buda

Gerevich Lá Budapest művészete a későbbi középkorban
a mohácsi vészig

Budapest története II.Bp.Főv.Tanács 1973

302.old

PÉNZVERŐ MÁTYÁS, pénzverő

Emlitve:.-36.--1730.Adókivetés."Platea Sellér...ibidem Pénzverő Mátyás ". 66.old.

SZÁSZ KÁROLY: Adatok a nagybányai pénzverőház alkalmazottairól /1660-1828/ 61.old.

NUMIZMATIKAI KÖZLEMÉNYEK,LX-LXI.évf. 1961-1962. Akad.Kiadó,Bpest. 1962

MÁTYÁS, szücs

Kőszegi kalárszamadás 1592/93
Ittem mentem alla czaktorniara vaszarra Attam Varasdi Szücz Mattiasnak adossagot megh pro R 50 d-
281.old

HORVÁTH FERENC: Népesség-és gazdaságtörténeti adatok
a XVI.századból 273.old

VASI SZEMLE, XXIII.évf. 2.szám, Szombathely 1969.

MÁTYÁS ,szabó

Kőszegi kalmárszámadás 1592/93
13.-Item Varasdi szabó Mattiastolj 1 hordó mezeth
attam megh az arraban neki pro R 40 d- 276.old

HORVÁTH FERENC: Népesség-és gazdaságtörténeti adatok
a XVI.századból 273.old

VASI SZEMLE, XXIII.évf. 2.szám, Szombathely 1969-

MÁTYÁS kőfaragó

1389-ben említik Pécselyen

KOPPÁNY Tibor: A Balaton környékének műemlékei. Bp. : OMvH, 1993
27.

Mátyás

Mathias Aurifaber

1482.

Hung. kora. XII. 228

Rómer Flóris hag. XXI cs.

11172.

ala.

zett és babérkoszorúkkal diszi-
két repülő angyal csillagkoszo-
, égő gyertyák, álló és ülő al-
ok veszik körül. Ez utóbbiakon
z aranygyapju), jogar parancs-
van. Az égbolton csillagok ra-
t négy sorban:

er Zeit, an allen Ort und Enden,
es-Fall, des, der erblast hier liegt,
lugheit todt, die Tapfferkeit besiegt;
r Ruhm der Nachwelt stets in Händen.

vk. 17.3:13.5 cm.

4-908
08-2

Mátyás

Kőfaragó.

A Kassai Sz. Erzsébet templomon a Kőfaragó munkát végzi 1556. ban. (A 1556. április 13. tűzvész után)

Kemény Lajos: A renaissance és rococco Kassán. Arch Ért. 1899. III. 1.

Mátyás.

Kőfaragó.

Kassa. 1557.

Kemény Lajos: A renaissance és roccoco Kassán. Arch. Ért. 1868. III. l.

Mathias bombarda-
rius

390.l

Mátyás

Kőmívesmester

Kassa. 1568.

Kemény Lajos. A renaissance és rococo Kassán. Arch. Ért 1899. III. l.

Mathias Pictor

238,
241, 245,
246.

Pictor Mathias index
selis Segeszwar

R

176

Ötvös Mátyás
Mátyás ötvös

ötvös 1472

laid

Mih. Pozs. 104.

1014

Legfinomabb
Allerfeinst

PETERFALVAI (Erdély)

fehér irodai
weiss Kanzlei

Mathias muratori

661.l

Mátyás ötvös

Lajd

Arch. Erk

1910-349

Mátyás

Kassai ötvös 1398.

cród

Schey Ilona: A kö-
zejkori ötvösmüvészet
és az antik hagyomanyok.
Bpest. 1935. 35. l.

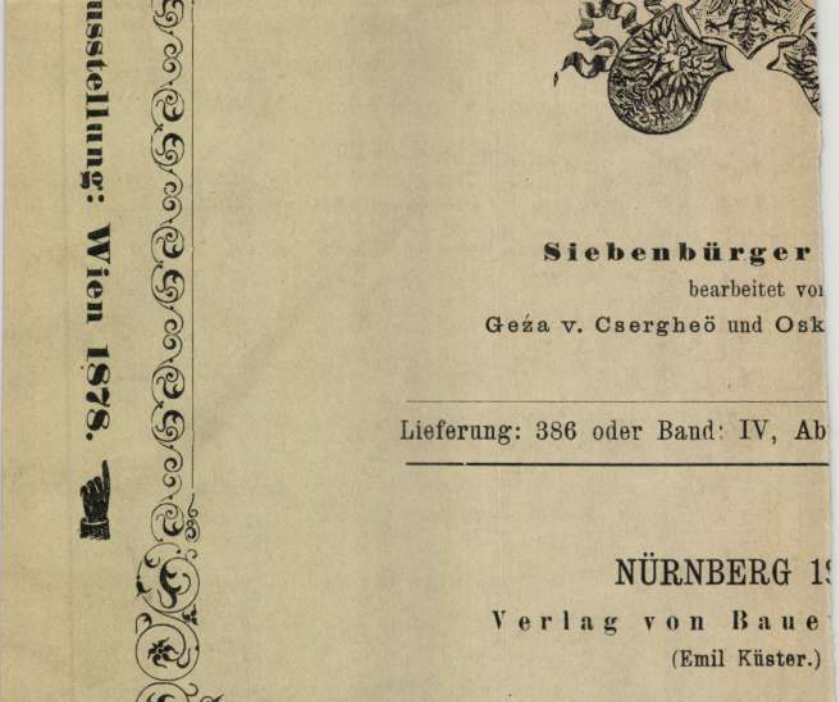

Siebenbürger

bearbeitet vo

Geźa v. Csergheö und Osk

Lieferung: 386 oder Band: IV, Ab

NÜRNBERG 1

Verlag von Baue

(Emil Küster.)

Ausstellung: Wien 1873.

Matyás ötvös

XVI. st.

Pozsony

lásd

Ötvös Matyás

alatt is.

Vegyes

1 kötet. 8 r.

Angyal Dávid:

Magyarország története II. Mátyástól III. Ferdinánd haláláig.

*

(A Magyar Nemzet Története" VI. kötete.)

Mátyás

könnives

1522 – 1524

l

Hári Sopron tort.

II. r. 5. k.

464. l.

HOGY NÁLAM LEHET ELŐNYÖSEN ÉS ELEGÁNSAN ÖLTÖZKÖDNI. KÉNYES IZLÉSÜ URAKNAK ÉS HÖLGYEKNEK KITÜNŐ HAZAI VAGY KÜLFÖLDI SZÖVETBŐL, MODERN SZABÁSSAL ÉS ELSŐRENDÜ MUNKÁVAL KÉSZITEK

öltönyt, felöltőt, sport-ruhát,

kosztümöt, köpenyt stb.

OLCSÓ ÁRAIM ÉS KIFOGÁSTALAN MUNKÁM BIZONYÁRA ÖNNEK IS MEG FOG FELELNI. KIVÁNSÁGÁRA MÉRET ÉS PRÓBA VÉGETT FELKERESEM. FORDITÁST, JAVITÁST ÉS VASALÁST ELHOZATOK.

FIGYELJEN A NÉVRE ÉS CIMRE, MERT

BUDAPEST.

jót olcsón, ez

Földes URI- ÉS NŐI-SZABÓSÁGA

HORTHY MIKLÓS-KÖRTÉR 3.

TELEFON: 259—067.

Mátyás, molnár
(Mathias Monar)
1542. Szeged

Bal Hel 121. l.
25. l.

Reizner János
Szeged tört.
IV. Szeged 1900.

Mátyás

ijjgjártó

l.

Házi. Sopron tört

II. v. 4. k.

1489. 408. l.

KARPFENSTEIN-UTCA 22 Ház, egyemeletes, 8 ablakos, rendkívül magas kapu félnillérekkel. Klasszicista.

KARPFENSTEIN-UTCA 33 Ház, földszintes, 15 nyílású, félnillérés kapu, klasszicista.

KARPFENSTEIN-UTCA 24 Ház, földszintes, 9 nyílású, íves kapu, trigliffes párkány, klasszicista.

ROMANELLI-UTCA 6 Ház, egyemeletes, három ablakos, félnillérekkel díszítve. A kapu mellette áll. Klasszicista.

BAROSS-UTCA 40 Ház, egyemeletes,

Mátyás

parizsmives

(Schiltmacher)

c.

749.759.c.

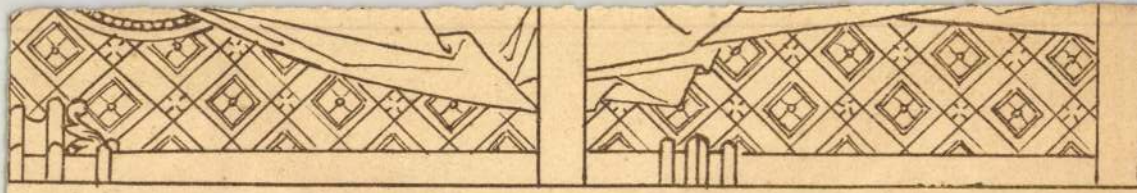

Mátyás

ötvös

1270

l.

Divíparmtört

46. l.

Szárádok

1928. 506. l.

Mátyás ötvös mesternek

Veszprém ben 1295. ben egy telke van.

Wenzel. Gusztáv. Árpádkori új okmánytár. XI. k. 139 l.

Máttyás

ötvös.

Kecskeméti W. P. 1667. jun. 10. tőle tanulta a próbakő kulonböző alkalmazását.

Ballagi Aladár: Kecskeméti W. P. ötvöskönyve. Bpest. 1884. 45 l

Mátyás

petit

Goldschmied Mátyás

(Mathias), ötvös. 1394–1404-ig Kassán működött.

Nonp.

Mihalik József. Kassavaros ötvösségének története, Bart 1900. 115. l.